



N

F

P

D
In

O
Stu

Ad
D

Ad

Ad

NOVA ET MAGNA
GRAMMATICA
RELIGIOSA,

QUE
PER SERMONES MORALES
Stylo facillimo docet

DECLINARE à Malo, & CONJUGARE Bonum:
Intempore PRÆSENTI respuere IMPERFECTUM, & PERFECTUM
amplecti, ad obtinendum FUTURUM INFINITUM cum
PARTICIPIO Salutis.

*Opus universis perfectionis Christianæ
Studiofis, nec non cunctis Verbi Divini Praconibus, aliisque omnibus
animarum Curam habentibus apprimè accommodatum.*

OLIM QUIDEM AB

Ad. R. P. ABRAHAMO à S. CLARA, Ordinis Eremit.
Discalceat. S. Augustini, Concionatore Cæsareo, & per Germaniam ac
Bohemiâ Provinciale, luci datum, atque etiam tertiâ vice recusum;

NUNC AUTEM

*Ad plurimorum votum, uberius solatium, fertiliorisque animarum
fructum, novis sermonibus, scholisque potiori ex parte facundatum &
ampliatum, prout ex annexis pateſcet Indicibus,*

PER

Ad. R. P. MICHAELEM à S. CATHARINA,
Ejusdem Ordinis Discalceatorum, ac Provinciæ Germa-
nicæ Sacerdotem Theologum, & p. t. Definitem.

Coloniæ apud SERVATIUM NOETHEN Bibliopolam,
Superiorum permissu & Privilegio Cæsareo. Anno M. DCC. XXI.

APPROBATIO

R. P. PROVINCIALIS

cum Privilegio Cæsareo.

Grammaticam Religiosam à R. P. ABRAHAMO à S. CLARA prius editam, & à R. P. MICHAELE à S. CATHARINA utroque Ordinis nostri Sacerdote in triplo auctam, atque à duobus nostris SS. Theologiæ Lectoribus legitimè censam & approbatam, Ego P. F. NARCISSUS à S. LEOPOLDO Ordinis FF. Eremitarum Discalceatorum S. P. AUGUSTINI per Germaniam & Bohemiam Prior Provincialis typis mandari permitto, & SERVATIO NOETHEN Civi ac Bibliopolæ Colon. ejusque Hæredibus Jus Cæsarei Privilegii in Latino & Germanico idiomate usurpandi eatenus indulgeo, ut absque mea, meorumque successorum licentia nemo librum hunc neque in latina, neque in germanica lingua recudere, aut intra S. R. Imperii ac Provinciarum Sacræ Cæsareæ Regiæque Catholicæ Majestati hæreditario jure subjectarum fines importare, aut venum exponere audeat. In quorum fidem has officii sigillo munitas, manûque propriâ roboratas dedi in Conventu nostro Cæsareo Aulico S. P. AUGUSTINI. Viennæ die 8. Junii 1720.

(L.S.)

P. F. NARCISSUS à S. LEOPOLDO
Erem. Discalceat. S. P. AUGUSTINI
per Germaniam & Bohemiam Provincialis.

REVERENDISSIMO , AMPLISSIMO ,
CONSULTISSIMO AC SAPIENTISSIMO VIRO
AC DOMINO ,

D. CASPARO BARDENHEWER ,
PROTO-NOTARIO APOSTOLICO , DOMUS

Canonicæ S. ANTONII intrâ Coloniam Præceptori
Generali, Domino in Junckerstorff ac Straesfedt.

*Ex Libris Bibliothecæ
Eremi Vigenſis*

Joannes Carnotensium Episcopus , Patriâ Saresberienſis, D. Thomæ,
Cantuariensis Archi-Episcopi & Martyris quondam discipulus , Vir
non Religione minùs quàm scientiâ Venerabilis, quemque Joannes
Trithemius Abbas ea propter Illustri Encomio condecoravit , &
Justus Lipsius, ille Sæculi sui Trismegistus , ob *Veteris ævi Purpu-*
ram in eo notatam, magno in pretio habuit , inter alia litterarum monu-
menta, Cedro digna, Metalogicum libris IV. comprehensum posterorum
memoriæ reliquit ; in quo malevolum quendam & inficetum Studiorum
suorum æmulum, *Grammatica* infensissimum, sub ficto Cornificii nomi-
ne , nigro Sale acerrimè perfricat ; Laudatorémque ejus Artis Fabium
Quintilianum , adducit perfecti Oratoris Institutorem optimum, qui ait ,
(a) *Ferendos non esse, qui hanc Artem ut tenuem ac jejunam cavillantur : quæ*
nisi Oratori futuro fideliter fundamenta jecerit ; quidquid superstruxerit, corruet :
Hæc est igitur liberalium Artium prima, necessaria pueris, jucunda senibus, dul-
cis secretorum comes, & quæ sola, in omni studiorum genere plus habeat operis,
quam ostentationis. (b) Neque hoc nesciit Philippus Macedonum Rex, dum

Alexan-

†
(a) Quintil. Instit. Orat. lib. 1. c. 4.

(b) Id. ibid. c. 1.

Alexandro filio suo prima litterarum monumenta tradi voluit ab Aristotele summo ejus ætatis Philosopho, gnarus studiorum initia à perfectissimo quoque optimè tractari. Quibus ex causis nullâ ratione aut puduit, aut piguit viros præstantissimos, immò & Sacrà fulgentes Purpurâ, *Grammatica* Regulas omnium Gentium linguis perscribere.

Sic prima elementa linguæ *Hebraica* tradidère Robertus Bellarminus S. R. E. Cardinalis, Elias Levita, Joannes Buxtorffius, Theophilus Pistorius, Nicolaus Petrus aliique; *Chaldaica* Munsterus, Mylius; *Syriace* Gaspar Waserus; *Arabica* Thomas Erpenius; *Græca* Demetrius Chalcondylas, Theodorus Gaza, P. Jacobus Gretserus S. J. Nicolaus Clenardus &c. *Latina*, præter antiquos, P. Emmanuel Alvarez S. J. Gerardus Vossius, Joannes Despauteerius &c. *Persica* Ludovicus de Dieu, Joannes Gravius; *Ethiopica* Jobus Ludolphus, Victor Cajetanus; *Egyptiaca* P. Athanasius Kircherus S. J. *Armenica* Franciscus Rivola; *Turcica* Hieronymus Megiserus; *Germanica* Joannes Clajus, Justus Georgius Schotelius &c. *Italica* Scipio Lentulus, Laurentius Franciosinus, Matthias Cramerus Ubis &c. *Hispanica* Carolus Rodriguez, Henricus Dorgangius Ubis. *Gallica* Nathanaël Duëz aliique recentiores; *Anglica* Thomas Farnabius, Joannes Wallis, Benjaminus Johnsonius. *Polonica* Jeremias Roterus, Nicolaus Volckmarius; *Japonica* Didacus Colledus; *Brasilica* P. Josephus Anchieta S. J. *Malaica* David Haex; *Livonica* Henricus Stahl; *Islandica* Runolphus Jonas; *Finica* Henricus Krugerus; *Danica* Ericus Ericius Pontoppidanus. Immensi operis foret alios enumerare.

Quò minor me subit admiratio quòd R. P. ABRAHAM à S. CLARA Ecclesiastes Cæsareus, totâ Germaniâ percelebris, post tot alias ingenii sui piè faceti Lucubrationes, *Grammaticam* ediderit, imitatus haud dubiè, ut multæ lectionis erat, Aurelium Opilium, (c) qui Suetonio teste, Philosophiam primò, deinde Rhetoricam, novissimè *Grammaticam* docuit. Verum uti hic profanam, sic R. P. ABRAHAM *Religiosam*, sanctiore, utiliorèque Studio, professus est. Quod Opus R. P. MICHAEL à S. CATHARINA ejusdem Eremitanæ familiæ triplo auctius publici juris fecit, ut non Tyronibus duntaxat, sed & viris in Religione perfectis utile esse posset. Sciebat quippe vir prudens à Quintiliano edoctus, *Usam Grammatices*, Religiosæ præsertim, non Scholarum temporibus, sed vitæ spatio terminan-

(c) Sueton. de Illustrib. Grammat.

minandum. Habemus itaque *Grammaticam*, sed in chartis tantummodò & elinguem. Ecquis eam vivâ Voce, quæ maximum Doctrinæ pondus adjicit, discipulorum animis instillabit? Hic enim verò dubius hærebam, cuinam hæc Sparta tutò committi posset. *Præceptorem* inquirebam, Artis adeo sanctæ apprimè peritum. Et ecce, in venerabili Persona *Reverendissimæ Amplitudinis Tuae*, occurrit mihi *Præceptor Generalis* Canonici Ordinis D. ANTONII intrâ Colon. O factum benè! inquiebam. Et cui potius, obsecro, R. P. ABRAHAM Eremita Augustinianus, si adhuc locorum inter mortales ageret, *Grammaticam* suam dicatam vellet, quàm *Tibi Reverendissime Amplissimèque Domine*, qui Anachoretæ Antonii non simplex tantum Alumnus, sed etiam, egregiarum Virtutum tuarum merito Canonice Domûs *Caput* es, & *Barbatum* quidem; uti Gentilitium Scutum tuum, ad majorem Tui venerationem demonstrat. Loquatur hic ipsa Invidia, quantum in Religiosa Grammatica profeceris. Quis enim, ut à Jove solenne principium sumamus, cum orandus DEUS est, *Partiunt bonæ Orationis* Te callentior? Quis in tradendis disciplinæ Religiosæ *Rudimentis* eruditior? Quis in dignoscendis vitiorum *Generibus* perspicacior? Quis in *Declinandis* æris alieni *Nominibus* cautior? Quis in *Conjugatione* dissidentium animorum felicior? Quis in *Participiis* erogandorum in Pauperes bonorum liberalior? Quis, ubi vel reddenda, vel exigenda Villicationis Ratio, in observandis calculationum *Numeris* accuratior? Quis in *Syntaxi*, hoc est Constructione ædificiorum, pro majori Hospitum Familiæque commoditate, præmio magnificentiæ dignior? Quis in Templi nitore splendorèque, & accuratâ Divini Officii functione (quæ præcellæ Deoque devotæ mentis elegantissimæ *Figura* sunt) Te religiosior? Cùmque Grammatici olim *Literatorum* Nomen, uti testatur Suetonius, sibi proprium fecerint; quis te literatior est? Inspice Insigne Canonici Ordinis tui: Literam *Tau* quam nos cum Græcis communem habemus, præfert. Et quamvis Lucianus vocalium literarum Patronus in festivissima quadam declamatione, (*d*) quam *Judicium Vocalium* inscripsit, literam hanc ejctam ex Alphabeto velit, eo potissimum argumento quod *Crucem*, infame ac dirum à Tyrannis inventum supplicium, suâ figurâ repræsentet: At nos, qui Christo nomen dedimus, postquam ille, pro generis humani salute, pretiosissimo Sanguine suo *Crucem* purpuravit, eandem literam tanquam certissimum Electorum Signum, (*e*) uti olim Ezechieli Va-

Vati prænuntiatum fuit, nec Ordinis tantum Vestri, sed & Ecclesiæ universæ summum decus & ornamentum meritissimo jure veneramur. Accipe igitur literatissime PRÆCEPTOR benevolo, ut alia soles animo, *Grammaticam Religiosam* Tuo honori dedicatam : non ut Tu ex ea proficias, qui Magisterii Lauream obtinuisti; sed ut eandem discipulis tuis, aliisque religiosæ perfectionis amantibus diligenter commendes, & à Theonino malevolorum dente fortiter tuearis. Ethnicorum quidem votum erat: (f)

*Dii majorum umbris tenuem, & sine pondere terram,
Spirantesque Crocos, & in urna perpetuum Ver,
Qui PRÆCEPTOREM sancti voluere parentis
Esse loco.*

At ego profanum hoc votum sanctiore commuto, ex illo Danielis : (g)
Qui ad justitiam erudiunt multos, fulgebunt, quasi stella, in perpetuas aternitates. Hoc ut Tibi post longos annos pie feliciterque transactos tandem eveniat, animitus & obnixè DEUM Optimum Maximum precor: *Grammaticamque Religiosam* meis formis editam, ceu perenne paratissimæ meæ ad quævis obsequia voluntatis, Mnemosynon Reverendissimæ Amplitudini Tuæ, me meosque efflictim commendans, dico confecto & maneo cum omni Reverentia usque ad Cincres

(f) Juvenal. Sat. 7. (g) Dan. 12.

REVERENDISSIMÆ ET AMPLISSIMÆ
DOMINATIONIS TUÆ

Servus addictissimus

SERVATIUS NOETHEN.

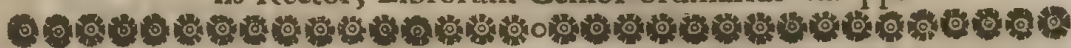
APPRO-

APPROBATIO ORDINARII.

Grammaticam Religiosam non ita pridem ab Admodum Rev. P. ABRAHAMO à S. CLARA conscriptam ac luci datam, nunc verò per Reverendum P. MICHAELEM à S. CATHARINA Ordinis Discalceatorum, Germanicæ Provinciæ Sacerdotem Theologum in Religiosorum ac verbi Divini Præconum beneficium plurimum illustratam typi beneficio publicandam censeo. Colon. hac 10. Januarii 1718.

JOAN. GEORGIUS MOLITORIS SS. Theol. Doct.

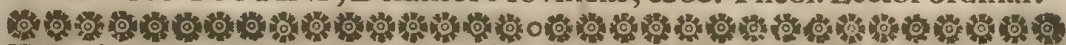
Perillustis S. Gereonis Canonicus, Universitatis Colonien-
sis Rector, Librorum Censor ordinarius m. pp.



CENSURA THEOLOGORUM ORDINIS.

DE Mandato Adm. Reverendi Patris, P. STANISLAI à S. LUDMILLA, per Germaniam & Boëmiam Prioris nostri Provincialis, attentè perlustravi *Grammaticam Religiosam*, quam olim à R. P. ABRAHAMO à S. CLARA jam luci datam, nunc R. P. MICHAEL à S. CATHARINA, itidem nostri Ordinis Sacerdos Theologus, novis scholiis, & sermonibus fecundè ampliavit: & quia in nulla Regula reperi exceptionem, bonis moribus, aut orthodoxæ Fidei contrariam; ideo ut ab omnibus veræ Grammaticæ, ac Sapientiæ cultoribus inoffenso pede percurratur studiosè, æquissimum censeo. Datum Viennæ Austriæ in Conventu nostro Cæsareo S. P. AUGUSTINI die 17. Maji 1716.

P. CONSTANTIUS à S. URBANO S. Ord. Eremit. Discalc. S. P. AUGUSTINI, Definitor Provinciæ, & SS. Theol. Lector ordinarius.



Presentem *Grammaticam Religiosam*, à R. P. ABRAHAMO à S. CLARA olim editam, nunc autem à R. Patre MICHAELE à S. CATHARINA denuò recognitam, & copiosissimè auctam, ex commissione Adm. Rdi P. STANISLAI à S. LUDMILLA, Prioris nostri Provincialis, accuratè revidi; & quia reperi, quòd superadditum augmentum nullum defectum contra orthodoxam Fidem, vel bonos mores contineat, quin potius sanam doctrinam, ipirituali profectui valde accommodam præferat: hinc ut, quæ in seipsa augmentum suscepit, etiam aliis proficere possit, eam luce publicâ dignissimam censeo. Datum in nostro Conventu Aulico Viennensi. Anno 1716. die 6. Junii.

P. JOSEPHUS à VISITATIONE B. V. Mariæ Augustinianus
Discalc. SS. Theologiæ Lector actualis.

PRÆFATIO AUTHORIS

A D

BENEVOLUM LECTOREM.

Neutiquam dubito, quin ad tuam jam dudum pervenerit noticiam quidam Liber, *Grammatica Religiosa* nuncupatus, qui opere, ac industriâ R. P. nostri ABRAHAM à S. CLARA ex abditis nostræ Sacræ Eremitæ Augustinianæ latebris erutus, & in lucem publicam prolatus fuit Anno millesimo sexcentesimo nonagesimo primo. Tandem cum circa annum millesimum septingentesimum decimum quintum ultimæ impressionis exemplaria deficere cœpissent; ac reimpressionem ejus Bibliopolæ passim desiderarent, famâque hæc ad meas etiam aures volâisset, animum meum induxi, librum præfatum, habitâ prius Superiorum veniâ, & benedictione, noviter componere, ed quod plures, satisque crassi in eum irrepererint errores typographici, neque debitis, ac necessariis, (ut palam liquet) provisus sit Indicibus, solûmque accommodatus Juvenibus Religiosis pro lectione spiritali, prout etiam ipse fatetur Author.

Quamobrem cum intellexissem plurimorum desideria, qui emendatiorem, fusiorem, ac fecundiorẽ, verbo Novam & Magnam videre, & habere cupiebant: quorum proinde religiosis votis satisfacere volens calamus arripui, & novam hanc & Magnam (dixi Novam, quia labore novo composita; dixi Magnam, quia in triplo propè major, pluribusque ac fecundioribus sermonibus est instructa) conscribere cœpi, in DEUM Ter Opt. Max. (qui etiam secundum æternæ veritatis Matth. 10. appromissum aquæ potum suo nomine sitienti ministratum, absque mercede abire non sinit) sanctè ac religiosè confidens, hunc meum novum laborem piissimo Divinæ Clementiæ oculo respiciendum, utpote non paucis animabus, quarum salutem, teste Apostolo 1. *Timoth. 2.* veridicè Deus cupit, proficuum futurum, multisque perfectionis, ac salutis semitam aperturum, & demonstraturum.

Urgebat me similiter ad religiosas hæc elucubrationes non recusandas, magni Patriarchæ, ac totius Augustiniani Ordinis Fundatoris Sanctissimi Patris nostri Augustini gravis sententia dicentis: *Utile est, plures à pluribus fieri libros, diverso stylo non diversa fide, etiam de questionibus eisdem, ut ad plurimos res ista perveniat, ad alios sic, ad alios autem sic.*

Proinde quia *Charitas* (1. Cor. 13.) non cogitat malum, ideo Religiosum lectorem censeri inter Momos minimè sanè mihi persuadeo; sed hanc meam piâ industriâ noviter conscriptam Grammaticam Religiosam, ab eodem grato, ac gratioso mentis obtutu contemplandam nequaquam in dubium revoco.

Supereft proinde nihil, nisi ut omnes, ad quorum manus præsentem hanc Grammaticam Religiosam venire contigerit; illud ex ea addiscant, & Epiphonematis loco teneant, quod Gentium Ecclesiastes ad Ephes. 4. cunctis salutis suæ cupidis inculcat dicens: *Renovamini spiritu mentis vestræ, & induite novum hominem, qui secundum DEUM creatus est in justitia, & sanctitate veritatis.* Hæc pia ac Religiosa monita, licet multi haud æstiment, quia pauci electi Matth. 20. Tu tamen optime Lector noli ea abjicere, noli contemnere, sed adlaborare perge, ut sis ac maneas in Christo nova creatura 2. Cor. 5. Benè vale, & DEUM precare pro me jam jam senescente &c.

INDEX



INDEX SERMONUM.

A.

De Ambitione. *Sermo 23.*
De Amore Dei. *Sermo 5.*

B.

De Beatitudine cælesti. *Sermo 64.*

C.

De Castitate. *Sermo 18.*
De colloquiis Religiosis. *Sermo 36.*
De Communione Sacra. *Sermo 52.*
De Confessione Sacramentali. *Sermo 51.*

D.

De Detractione cavenda. *Sermo 11.*
De Detractione ferenda. *Sermo 12.*
De Dilectione Proximi. *Sermo 6.*
De Dilectione Inimicorum. *Sermo 7.*

E.

De Exemplo Bono. *Sermo 27.*

F.

De Fide Catholica. *Sermo 1.*

G.

De Gaudio spirituali. *Sermo 33.*

De Gratitude. *Sermo 50.*
De Gula, & Ebrietate. *Sermo 47.*

H.

De Humilitate. *Sermo 20.*
De Hypocrisi. *Sermo 22.*

I.

De Jejunio, & Abstinencia.

Sermo 46.
De Inferni poenis. *Sermo 61.*
De Inobedientia. *Sermo 15.*
De Intentione Bona. *Sermo 25.*
De Ira, & Odio. *Sermo 8.*
De Iudicio finali. *Sermo 60.*
De Iudicio temerario. *Sermo 9.*

L.

De Labore manuali. *Sermo 40.*
De Læctione spirituali. *Sermo 38.*
De Lingua contentiosa. *Sermo 13.*
De Lingua loquaci. *Sermo 35.*
De Luxuria. *Sermo 19.*

M.

De B. MARIÆ Virginis cultu. *Sermo 67.*
De Misericordia Dei. *Sermo 3.*
De

INDEX SERMONUM.

De Misericordia erga defunctos.

R.

De Missæ Sacrificio. *Sermo* 63.
De Mortis memoria. *Sermo* 53.
De Mortificatione. *Sermo* 59.
De Mundi contemptu. *Sermo* 45.
De Murmuratione. *Sermo* 42.
De Murmuratione. *Sermo* 10.

De Religioso statu. *Sermo* 41.
De Resignatione in Divinam voluntatem. *Sermo* 31.

S.

N.

De Numero Electorum. *Sermo* 65.

De Sanctorum Veneratione. *Sermo* 54.
De Silentio Religioso. *Sermo* 34.
De Societate pravorum fugienda. *Sermo* 43.

O.

De Obedientia. *Sermo* 14.
De Oratione. *Sermo* 48.
De Otio. *Sermo* 39.

De Solitudine Religiosa. *Sermo* 27.
De Spe Theologica. *Sermo* 2.
De Superbia, & vana gloria. *Sermo* 21.

P.

De Passionis Christi meditatione.

T.

De Patientia. *Sermo* 49.
De Paupertate. *Sermo* 28.
De Peccato mortali. *Sermo* 16.
De Peccato veniali. *Sermo* 56.
De Perfectione Religiosa. *Sermo* 57.
De Perfectione Religiosa. *Sermo* 44.
De Perseverantia. *Sermo* 55.
De Prædestinatione. *Sermo* 66.
De Proprietatis vitio. *Sermo* 17.
De Pudicitia. *Sermo* 4.
De Pudicitia. *Sermo* 62.

De Tentatione. *Sermo* 30.
De Timore DEI. *Sermo* 58.
De Tribulatione. *Sermo* 29.
De Tristitia animi. *Sermo* 32.

V.

De Voluntate Bona. *Sermo* 26.

Z.

De Zelo Animarum. *Sermo* 24.

INDEX

INDEX CONCIONATORIUS,

Q U I

In omnes totius Anni Dominicos Dies usui esse poterit
Concionatoribus.

Dominica I. Adventûs.

A Rescentibus hominibus præ timore & expectatione, quæ supervenient universo orbi. Luc. 21.

Quam formidabile futurum sit Dei iudicium. Vide Sermon. 60. part. 1. & 2.

Virtutes cælorum movebuntur. Ibid.

Possunt per virtutes cælorum designari homines sancti, qui ad futuri iudicii memoriam plurimum commoventur, illudque prudenter timent; Quanto magis illud exhorrescere debent peccatores? Vide Sermon. 60. part. 3. & 4.

Cælum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt. Ibid.

Cum certissima sit aliquando futura iudicii dies, iustum est, ut nos ad eam præparemus. Vide Sermon. 60. part. 5.

Dominica II. Adventûs.

Cum audisset Joannes in vinculis opera Christi. Matth. 11.

Sæpe quod quis est justior & sanctior, ed gravioribus oneratur tribulationum vinculis. Vide Sermon. 29. part. 1. & 4.

Cum audisset Joannes in vinculis. &c.

Quod S. Joannes in carcere detineatur, adscribendum est divinæ Providentiæ,

quæ omnia mala poenalia, quæ justis adveniunt, mirè in eorum bonum ordinat. Vide Sermon. 31. part. 4.

Cæci vident, leprosi mundantur &c. Pauperes evangelizantur. Ibid.

His verbis innuitur, Dominum Jesum amoris affectum singularem habuisse semper erga pauperes & miseros; Proinde hi in sua pauperie non debent contristari, nec divitibus invidere; Cum pauperes multo facilius salventur, quam divites. Vide Sermon. 16. part. 2.

Dominica III. Adventûs.

Confessus est, & non negavit. Joan. 1.

De Confessione Sacramentali, in qua omnia integrè confiteri oportet. Vide Sermon. 51. per totum.

Ego voc clamantis in deserto. Ibid.

Qui divinas inspirationes, Te vocem Dei percipere cupit, in solitudinem se ad tempus recipiat oportet. Vide Sermon. 37. part. 2.

Cujus ego non sum dignus, ut solvam corrigiam calceamenti ejus. Ibid.

Quâ ratione quis possit se omnium inferiorem agnoscere, seque ad omnia inutilem æstimare. Vide Sermon. 20. part. 4.

**

Domi-

INDEX CONCIONATORIUS.

Dominica IV. Adventûs.

Et venit in omnem regionem Jordanis, prædicans baptismum poenitentiae. Luc. 3.

Ad salutem æternam necessaria est poenitentia. Vide Serm. 4. part. 1.

Ego vox clamantis in deserto: parate viam Domini. Ibid.

Non solum prædicator, sed & qui proximum bono exemplo ædificat, vox est, quæ parat viam Domini. Vide Serm. 27.

Omnis mons & collis humiliabitur. Ibid.

Per montes & colles designantur superbi, quos Deus deprimit; ideòque superbia sollicitè cavenda. Vide Serm. 21. part. 1. & 2.

Dominica infra Octavam Nativitatis.

Positus est hic in ruinam, & resurrectionem multorum. Luc. 2.

Nullus desperare debet de suis peccatis; quia positus est Christus in resurrectionem multorum; non est autem resurrectio, nisi præcesserit ruina. Vide Serm. 3. part. 1.

Et tuam ipsius animam pertransibit gladius. Ibid.

Cùm B. V. Maria maximos dolores in vita sua fuerit passa, æquum est, ut & nos in tribulatione positi patientiam habeamus. Vide Serm. 29. part. 4.

Et erat Anna Prophetissa, quæ non discedebat de templo, jejuna & obsecrationibus serviens die ac nocte. Ibid.

Occasione horum verborum poterit fieri Concio de oratione, quæ ut nobis fructificet, debet esse cum fiducia & perseverantia. Vide Serm. 48. part. 1. num. 5. & sequent.

Dominica infra Octavam Epiphaniæ.

Consummatis diebus, cum redirent, remansit Puer Jesus in Jerusalem. Luc. 2.

Jesus perditur à parentibus in Jerusalem, in civitate opulenta, & non in fuga in Ægyptum, nec in Nazareth, loco humili & paupere. Ita Deus potius perditur in mundi prosperitate, quàm in ejus adversitate. Vide Serm. 29. part. 5.

Et venit Nazareth, & erat subditus illis. Ibid.

Voluntas propria etiam in bonis est quandoque relinquenda ad Superioris mandatum, uti fecit hic Jesus, qui, relicto templo, ad desiderium Joseph & Mariæ descendit cum eis in Nazareth. Vide Serm. 14. part. 2. num. 11. & sequent.

Et Mater ejus conservabat omnia verba hæc in corde suo. Ibid.

Ut verbum Dei lectum, vel auditum animabus nostris profit, illud, exemplo B. V. Mariæ, in corde conservare oportet. Vide Serm. 58. part. 5.

Dominica II. post Epiphaniam.

Gustavit architriclinus aquam vinum factam. Joan. 2.

Aqua tribulationis passim obvia convertitur in vinum ei, qui suam voluntatem in omnibus novit resignare divinæ. Vide Serm. 31. part. 1.

Omnis homo primum bonum vinum ponit, cum autem inebriati fuerint, tunc quod deterius est. Ibid.

Mundus hic potatoribus optimum vinum ministrat; at in morte, & post mortem deterius servat, quod tales mundi potatores nunquam sunt exhausturi in æternum. Vide Serm. 47. num. 6. & sequent.

Domi-

INDEX CONCIONATORIUS.

Dominica III. post Epiphaniam.

Et extendens Iesus manum, tetigit eum dicens: volo: mundare. Matth. 8.

Leprosus iste veniens ad Dominum procidit in faciem suam, indicans se indignum, ut ante Domini oculos appareret; quâ humilitate motus Dominus; eum à lepra mundavit. Sic humilitas Deo semper placet, si sit vera; vera autem est, quæ non solum internè tenetur in corde; sed etiam externè in abjectis servitiis monstratur in opere. Vide Serm. 20. part. 3.

Vade, & offer munus tuum. Ibid.

Jubet Dominus munus offerre in gratiarum actionem: Deus enim gratiarum tributum pro datis beneficiis suis postulat. Vide Serm. 50. part. 1.

Domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, & sanabitur puer meus. Ibid.

Spes Deo confisa; nunquam confusa recedet. Vide Serm. 2. part. 3.

Dominica IV. post Epiphaniam.

Ecce motus magnus factus est in mari. Matth. 8.

Quod tot crebrò in mundo turbationum motus excitentur, ac civitatum provinciarumque devastationes fiant, inhabitantium peccata horum malorum causa sunt. Vide Serm. 56. part. 4.

Ecce motus magnus factus est in mari. Ib.

In eos, qui Christo adhærent, sæpe excitatur motus perversorum iudiciorum, quæ animo patienti Christi exemplo toleranda sunt. Vide Serm. 9. part. 1. num. 4. & sequent.

Et suscitaverunt eum dicentes: Domine, salva nos, perimus. Ibid.

Invocare Deum oportet in tentationibus, & periculis salutis. Vide Serm. 30. num. 39.

Dominica V. post Epiphaniam.

Cum autem dormirent homines, venit inimicus, & superfeminavit zizania in medio tritici, & abiit. Matth. 13.

Dum quis otio torpescit, tunc venit diabolus, & vitiorum zizaniis cor ejus replet. Vide Serm. 39. part. 1.

Visimus, & colligimus ea? Et ait: non; ne fortè colligentes zizania, eradicetis simul & triticum: senite utraq; crescere. Ibid.

Quia impii per zizaniam designati justis multum prosunt, ideo prohibet Dominus eos eradicare. Vide Serm. 12. num. 14. & sequent.

Colligate primum zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum. Ibid.

Occasione horum verborum potest institui concio de activitate ignis infernalis, qui peccatores æternum torquet. Vide Serm. 61. part. 1.

Dominica VI. post Epiphaniam.

Simile est regnum cælorum grano sinapis. Matth. 13.

Sinapi suam virtutem non ostendit, nisi postquam conteritur; sic multi viam virtutis & salutis non ineunt, nisi conterantur tribulationibus. Vide Serm. 29. num. 17. & sequent.

Simile est regnum cælorum grano sinapis Ib.

Sinapi si integrum manet, non saporem, nec odorem præstat; at ubi teri coeperit, statim odorem suum fundit, & acrimoniam exhibet: eodem modo mysteria fidei nostræ, ut eorum fructum percipiamus, debent quasi mastiacari, id est meditate expendi, & ruminari. Vide Serm. 48. part. 5.

Dominica Septuagesimæ.

Qui exiit primò manè conducere operarios in vineam suam. Matth. 20.

In præsentī vita laborandum est, non otio vacandum. Vide Serm. 39. part. 2.

INDEX CONCIONATORIUS.

Voca operarios, & redde illis mercedem.
Memoria cæli omnium laborum & malorum est pharmacum. Vide Serm. 64.
Et accipientes murmurabant. Ibid.
Quàm sollicitè murmura sint cavenda.
Vide Serm. 10. per totum.

Dominica Sexagesimæ.

Et aliud cecidit inter spinas, & simul exortæ spinæ suffocaverunt illud. Luc. 8.
Spinæ sunt perversi Socii; unde sicut spinæ bonum semen suffocarunt, & non bonum semen spinas; ita mali facilè bonos pervertunt, non è contra. Vide Serm. 43. per totum.

Ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Ibid.

Nihil juvat ad tempus piè vivere, & in qualibet tentatione pietatem deserere.
Vide Serm. 55. part. 2.

Venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes salvi fiant. Ibid.

Licèt diabolus paucos Catholicos à fide vera abducat; in pluribus tamen sic fidem eorum diminuit, ut non aliter vivant, quasi nihil crederent, tollit ab ipsis fidem vivam relinquens mortuam, quæ non salvat. Vide Serm. 1. part. 3.

Dominica Quinquagesimæ.

Tradetur enim gentibus, & flagellabitur, & postquam flagellaverint, occident eum. Luc. 18.

Occasione horum verborum concio institui potest de gravitate peccati mortalis, quæ tanta est, quòd nulla creatura potuerit pro eo satisfacere, sed necessum fuit, Christum incarnari ac pati. Vide Serm. 56. part. 2.

Et ipsi nihil horum intellexerunt. Ibid.

Verba hæc attribuenda sunt peccatoribus, qui non intelligunt, quàm noxia res sit peccatum; consideretur ergo ejus ma-

lignitas, ut evitetur ejusdem pœnalitas.
Vide Serm. 56. part. 1. Item part. 5.

Dominica I. Quadragesimæ.

Ductus est Jesus in desertum à spiritu, ut tentaretur à diabolo. Matth. 4.

Quò quis magis Deo servire satagit, eò plus eum diabolus tentabit. Vide Serm. 30. part. 1.

Et cùm jejunaasset quadraginta diebus. Ibid.

Christi exemplo jejunium diligenter observandum, cùm illud non solùm animæ, sed & corpori plurimum profit. Vide Serm. 46. per totum.

Si Filius DEI es, mitte te deorsum; scriptum est enim: Quia Angelis suis mandavit de te, &c. Ibid.

Volens diabolus Christo persuadere præcipitium, dixit ei, Angelis esse à Deo mandatum, ut eum in manibus ferrent: Sic sub pietatis specie sæpiùs Dei servos seducere laborat. Vide Serm. 30. part. 5.

Dominica II. Quadragesimæ.

Duxit illos in montem excelsum, & transfiguratus est ante eos. Matth. 17.

Qui divino frui gaudio desiderat, gaudium mundanum & carnale declinare debet. Vide Serm. 33. part. 2.

Domine, bonum est nos hic esse. Ibid.

Si Petrus hæc adeo audacter locutus est, cùm non nisi cælestis vini stillam delibasset; Quid erit beatis in cælo, ubi de torrente voluptatis inebriabuntur? Vide Serm. 64. per totum.

Dominica III. Quadragesimæ.

Omne regnum in seipsum divisum desolabitur. Luc. 11.

Ubi contentiones & dissensiones animarum reperiuntur, ibi mala plurima, salutisque naufragia reperiuntur. Vide Serm. 13. per totum.

INDEX CONCIONATORIUS.

Beati qui audiunt verbum DEI, & custodiunt illud. Ibid.

Verbum DEI non solum audiendum, sed & faciendum. Vide Sermonem. 38. num. 10. & seqq.

Dominica IV. Quadragesimæ.

Est puer unus hic, qui habet quinque panes bardeaceos: sed hæc quid sunt inter tantos? Joan. 6.

DEO nunquam diffidendum. Vide Sermonem. 2. part. 3.

IESUS ergo cum cognovisset, quod facerent eum Regem, fugit. Ibid.

Sciens IESUS, quanta animæ pericula lateant in prælatione, regiam dignitatem fugere voluit, ut hoc suo exemplo nos doceret, ut non solum non queramus aliis præesse, sed insuper ad honores vocati, eos fugere studeamus. Vide Sermonem. 23. part. 3.

Dominica Passionis.

Qui ex Deo est, verba Dei audit. Joan. 8.

Quoniam, cum Sacre lectioni vacamus, Deus nobis loquitur; ideo oportet naviter piorum librorum lectioni insistere, eamque libenter audire. Vide Sermonem. 38. part. 1.

Dixerunt ergo Iudæi: Nunc cognovimus, quia demonium habes. Ibid.

Occasione horum verborum adhortentur Christiani, exemplo Christi habere patientiam in injusta famæ suæ denigratione & violatione. Vide Sermonem. 12. per totum.

Dominica Palmarum.

Cum appropinquasset Iesus Ierosolymis, & venisset Bethphage ad montem Oliveti.

Dominus iter suum capit ad montem Oliveti, nec sine mysterio; mons enim Oliveti symbolum est misericordiarum. Quanta sit Dei misericordia erga miseros peccatores. Vide Sermonem. 3. p. 1.

Turbæ autem quæ præibant, clamabant dicentes: Osanna, benedictus qui venit in nomine Domini.

Quanta in hominibus mundanis inconstantia! quem hodie cum summa gloria exceperunt, post dies paucos eundem crucifigi postularunt. Vide Sermonem. 42. part. 2.

Dominica Resurrectionis.

Valde mane una Sabbatorum veniunt ad monumentum. Marc. 16.

Cum mulieribus ad monumentum venit, qui Christi passionem jugiter recolit, eique pro tam magno beneficio gratias agit. Vide Sermonem. 50. num. 7.

Nolite expavescere: Iesum queritis Nazarenum, Crucifixum. Ibid.

Qui Iesum Crucifixum querunt, hoc est, Christi Passionem quotidie meditantur, non habent, quod multum timeant infernales hostes; cum certam istiusmodi meditatio spem præbeat vincendi salutis adversarios. Vide Sermonem. 49. num. 9. & consequenter.

Dominica in Albis.

Gavisi sunt discipuli viso Domino. Joan. 11.

Cum & nos credamus, Christum à mortuis resurrexisse, nosque ab æternæ mortis faucibus eripuisse; ideo cum Apostolis multum similiter gaudere oportet. Omnis proin inordinata animi tristitia cavenda. Vide Sermonem. 32.

Quorum remisistis peccata, remittuntur eis. Ibid.

Nullum peccatum irremissibile, si modo illud peccator desceat, & impostorùm cavere efficaciter proponat. Vide Sermonem. 4. part. 1.

Dominica II. post Pascha.

Lupus rapit, & dispergit oves. Joan. 10.
* * * Quod

INDEX CONCIONATORIUS.

Quod lupus inter oves, hoc peccatum inter Christianos: Ex peccato enim omnia mala nobis proveniunt. *Vide Serm. 56.*

Ego cognosco oves meas, & cognoscunt me meae. *Ibid.*

Si cupimus esse oves Christi, debemus ejus vocem audire, illum amare & sequi. *Vide Serm. 49. num. 16.*

Dominica III. post Pascha.

Modicum, & jam non videbitis me. *Joan. 16.*

Hoc Christi Domini pronuntiatum mundo & rebus omnibus caducis accommodare licet; ipsa enim sua vanitate & corruptibilitate clamare videntur: modicum, & jam non videbitis me. *Vide Serm. 42. part. 1.*

Et gaudium vestrum nemo tollet à vobis.

Quomodo fieri possit, ut quis nunquam tristetur? *Vide Serm. 31. part. 1.*

Dominica IV. post Pascha.

Expedit vobis ut ego vadam; si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos. *Joan. 16.*

Qui desiderat Spiritus Sancti consolatione gaudere, debet mundi ac carnis delectamenta abjicere. *Vide Serm. 33. part. 2.*

Et cum venerit ille, arguet mundum de peccato. *Ibid.*

Ne & tu cum mundo arguaris de peccato, inque æternam damnationem ruas, modò tu peccati malitiam, & quâ ratione ad poenam æternam obliget, consideres oportet; sic enim non facile illud committes. *Vide Serm. 56. part. 5.*

Dominica V. post Pascha.

Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. *Joan. 16.*

Per orationem omnia impetrare à Deo possumus, dummodo omnibus suis qualitatibus sit vestra. *Vide Serm. 48. part. 1.*

Petite, & accipietis. *Ibid.*

Ut oratio nostra suum obtineat effectum, oportet ut sit attenta, & non voluntarie distraha. *Vide Serm. 48. part. 2.*

Dominica VI. post Pascha.

Hæc locutus sum vobis, ut non scandalizemini. *Joanni. 16.*

Magnoperè vigilandum est, ne quis scandalum patiat, id est, dum injuriarum & persecutionum tempestas oritur, patientiam deserat. *Vide Serm. 28. part. 6. & 7.*

Venit hora, ut qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo. *Ibid.*

Multi arbitrantur, per pietatis opera obsequium se præstare Deo; sed quia in his propriam voluntatem duntaxat sequuntur, infernum potius quam cælum merentur. *Vide Serm. 14. num. 12. & 13. Item Serm. 15. part. 2.*

Dominica Pentecostes.

Si quis diligit me, sermonem meum servabit. *Joann. 14.*

Non datur majus aut certius signum, quòd quis Deum verè diligit, quàm exacta observantia mandatorum. *Vide Serm. 5. part. 3.*

Dominica SS. Trinitatis.

Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. *Matth. 28.*

Potest occasione horum verborum concio fieri de vocatione ad fidem Christianam, & quàm magnum ac singulare sit Dei beneficium inter Christianos nasci & educari. *Vide Serm. 1. part. 1.*

Dominica II. post Pentecosten.

Homo quidam fecit coenam magnam & vocavit multos. *Luc. 14.*

Per hanc coenam magnam rectè intelligitur

INDEX CONCIONATORIUS.

telligitur augustissimæ Eucharistiæ institutio, ad quam sumendam omnes sumus vocati. *Vide Serm. 52. per totum.*

Et alius dixit: uxorem duxi, & ideo non possum venire. Ibid.

Priores rogarunt, ut excusati haberentur; at verò hic tertius absolutè responderet: *Non possum venire. Per quem denotantur luxuriosi, qui ita sunt mente excæcati, quòd impossibile eis videatur, posse deserre voluptates carnis. Vide Serm. 19. part. 2.*

Dominica III. post Pentecosten.

Dimittite nonaginta novem in deserto, & vadit ad illam, quæ perierat. Luc. 15.

Licet per ovem perditam & inventam omnes homines intelligantur; nihilominus per hanc parabolam nobis datur intelligi, quòd tantus fuerit Christi amor erga unumquemque hominem; quòd etiam pro uno solo redimendo venisset, ut dictum *Serm. 3. num. 1. & 2.* Unde oportet redemptionis beneficium, quasi sibi soli impensum recognoscere. *Vide Serm. 50. num. 15. & seqq.*

Vadit ad illam quæ perierat, donec inveniat eam. Ibid.

Quòd Deus nos in peccato mortali constitutos non permiserit mori, & damnari, magnum sanè est beneficium, pro quo nos oportet gratos esse D E O. *Vide Serm. 50. num. 12. & seqq.*

Ita gaudium erit in celo super uno peccatore poenitentiam agente &c.

Hoc verum est de peccatore poenitentiam agente serventer; non verò de illis, qui repidè agunt poenitentiam, ac multò minùs de illis, qui post poenitentiam ad iniquitatem redeunt. *Vide Serm. 4.*

Dominica IV. post Pentecosten.

Duc in altum, & laxate retia vestra in capturam. Luc. 9.

Sicut qui pisces capere cupit, retia in altum mittere debet; sic qui merita cælestia acquirere desiderat, retia, id est intentionem suam in altum, nempe in Deum mittat oportet. *Vide Serm. 25. part. 2. & 3.*

Preceptor, per totam noctem laborantes nihil cepimus. Ibid.

Per laborantes in nocte rectè designantur hypocritæ, vel vanæ gloriæ cupidi, qui nihil aliud suis laboribus capiunt, quàm poenam æternam. *Vide Serm. 21. part. 3. Item Serm. 22. per totum.*

In verbo autem tuo laxabo rete. Ibid.

Omnia opera nostra incipienda sunt in verbo Domini, id est in bona intentione. *Vide Serm. 25. part. 1.*

Dominica V. post Pentecosten.

Qui occiderit, reus erit iudicio. Matth. 5.

Non solum ille, qui alterum corporaliter occidit, reus erit iudicio, scilicet damnationis æternæ; sed etiam qui spiritaliter per odium alium persequitur, gehennæ reus est. *Vide Serm. 8. part. 1.*

Si offers munus tuum ad altare &c. Vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum. Ibid.

Qui fratri suo reconciliari non vult, in vanum opera pietatis exercet. *Vide Serm. 8. part. 2.*

Dominica VI. post Pentecosten.

Misereor super turbam: qui ecce jam triduo sustinent me. Marc. 8.

Deus eorum misereatur, eosque æternum satiet, qui ab eo non recedunt, sed usque ad vitæ finem in bono perseverant. *Vide Serm. 55. per totum.*

Ecce jam triduo sustinent me, nec habens quod manducet. Ibid.

Cur D E U S etiam suos fideles servos permittat sæpè gravi fame laborare, neque eis ad vitam sustentandam

INDEX CONCIONATORIUS.

tandam necessaria provideat. *Vide Serm.*
2. part. 5.

Dominica VII. post Pentecosten.

Omnis arbor, quæ non facit fructum
bonum, excidetur, & in ignem mittetur.
Matth. 7.

Nedum malorum operum. perpetra-
tio, sed etiam bonorum omiffio parat
incendium æternum. *Vide Serm.* 39. num.
7. & seqq.

Non omnis qui dicit: Domine, Domine,
intrabit in regnum cælorum. Ibid.

Cur multi nomen DEI invocantes
salutem animæ non consequantur. *Vide*
Serm. 65. num. 24. Item *Serm.* 66. num. 17.
& seqq.

Dominica VIII. post Pen- tecosten.

Redde rationem villicationis tuæ. Luc.
16.

Cuilibet homini in morte de omni
cogitatione, verbo, & opere ratio
erit reddenda, quæ tam rigida erit
futura, ut etiam iusti justam habeant
causam pertimescendi divinum iudiciũ.
Vide Serm. 50. part. 3. & 4.

Quam enim non poteris villicare. Ibid.

Veniet tempus, quando operari
amplius non poteris; operandum igitur
est modò, quod egisse, vel agere
voles, quando non poteris amplius. *Vide*
Serm. 39. part. 2.

Facite vobis amicos. Ibid.

Cùm Sancti in cælo sint fidelissimi &
potentissimi ad nos juvandos, merito
eorum amicitiam ambire per devo-
tum ebrundem cultum deberemus. *Vide*
Serm. 54.

Dominica IX. post Pentecosten.

Venient dies in te, & circumdabunt te
inimici tui vallo. Luc. 19.

Excidium Civitatis Jerosolymitanæ
minatur Christus, ut ipsi resipiscant;
sed quia impenitentes permanserunt,
extrema mala incurrerunt; Ex quo
& nos discamus, omnia mala, quæ
patimur, à peccatis nostris proveni-
re. *Vide Serm.* 28. num. 3. & 4. Item
Serm. 56. part. 4.

Et circumdabunt te inimici tui vallo, &
coangustabunt te undique. Ibid.

Hi inimici, spiritus sunt inferna-
les, qui te aliquando in morte un-
dique coangustabunt, tuamque animam
secum rapere festinabunt. *Vide Serm.* 49.
part. 2.

Dominica X. post Pentecosten.

Non sum sicut ceteri hominum, injusti,
raptores, adulteri. Luc. 18.

Pharisæi hujus se discipulos profiten-
tur, qui aliorum famam dilacerant &
denigrant. *Vide Serm.* 11. part. 1.

Omnis, qui se exaltat, humiliabitur.
Ibid.

Quomodo Deus superbos deprimere
soleat. *Vide Serm.* 21. part. 1.

Es qui se humiliat, exaltabitur.

Qualis in nobis requiratur humilitas,
ut aliquando in cælo exaltari mereamur.
Vide Serm. 20. part. 3.

Dominica XI. post Pentecosten.

Adducunt ei surdum & mutum, &
deprecabantur eum, ut imponat illi ma-
num. Marc. 7.

Fuit

INDEX CONCIONATORIUS.

Fuit hic JESUS rogatus, ut ex
surdos faceret audientes; dico à con-
trario, Christum rogari à nobis oportere,
ut ex audientibus faciat surdos ad sermo-
nes malos & detractorios. Vide Serm. 11.
part. 3.

Suspiciens in celum ingemuit. Ibid.

Sciens Jesus, quantum malum sit
hominis lingua, & quantum oblit
animæ salutis; ideo ad hanc homini
muto restituendam accedens ingemuit,
quasi invitus miraculum patraturus.
Vide Serm. 11. num. 6. Item Serm. 35. num.
3. & seqq.

Bene omnia fecit: & surdos fecit audire, &
mutes loqui. Ibid.

Isti homines Christi miracula viden-
tes, & beneficia ab eo accipientes,
eundem laudarunt dicentes: Bene omnia
fecit. At verò nos Christiani nedum
Deum nostrum, dum beneficia largi-
tur, sed etiam, dum tribulationes im-
mittit, laudare debemus. Vide Serm. 31.
num. 18. & seqq.

Dominica XII. post Pentecosten.

Diliges Dominum Deum tuum. Luc. 10.
Quomodo Deus super omnia diligen-
dus; Vide Serm. 5. part. 3.

Et proximum sicut teipsum. Ibid.

Quomodo proximus diligendus. Vide
Serm. 6. part. 1. & 2.

Dominica XIII. post Pen- tecosten.

Occurrerunt ei decem viri leprosi. Luc.
17.

Lepra animæ, est peccatum, ab hac
emundari cupiens, ad poenitentiae bal-
neum accurrat oportet. Vide Serm. 4.
Item Serm. 5.

Respondens autem Jesus, dixit: Nomen
decem mandati sunt; & novem ubi sunt?
Ibid.

Hanc reprehensionem innumeris ex
Christianis audient in die iudicii à Chri-
sto iudice, à quo propter execrandam
ingratitude suam ad ignem æter-
num adjudicabuntur. Vide Serm. 59.
num. 20. Item Serm. 56. num. 14. & seqq.
Item Serm. 66. num. 21.

Dominica XIV. post Pen- tecosten.

Nemo potest duobus Dominis servire.
Matth. 6.

Cum nullus possit servus esse DEI, ac
simul diaboli, videat unusquisque, cui
cor suum dandum, an Deo, sive diabo-
lo. Vide Serm. 5. num. 9. & seqq.

Nolite solliciti esse dicentes: quid manduca-
bimus. &c. Ibid.

Quam diffidentia nostra circa divi-
nam providentiam sit DEO exosa, &
qualiter omnem inordinatam sollicitu-
dinem circa necessaria corporis exuere
debeamus. Vide Serm. 2. part. 4.

Quærite ergo primum Regnum Dei. Ibid.

Ante omnia quærere ac sperare de-
bemus vitam æternam. Vide Serm. 2.
part. 2.

Dominica XV. post Pente- costen.

Ecce defunctus efferebatur, filius unicus
matris suæ. Luc. 7.

Quam utilis nobis ac fructuosa sit mor-
tis memoria. Vide Serm. 59. part. 1.

Ecce defunctus efferebatur.

Sicut non licet sibi ipsi mortem inferre;
quæritur, num licitum, hanc sibi optare?
Vide Serm. 59. num. 22. & seqq.

Dixit

INDEX CONCIONATORIUS.

Dixit illi: Noli flere.

Qui in Domino moriuntur, flere non debemus, quia sunt in meliori statu quàm nos viventes. *Vide Serm. 59. part. 3.*

Dominica XVI. post Pentecosten.

Cum intrasset Iesus in domum principis Phariseorum sabbato manducare panem, & ipsi observabant eum. Luc. 14.

Nullus tam religiosus & perfectus est, quem non observarent, seu temere iudicaret homines impii. *Vide Serm. 9. num. 4. & seqq. Item Serm. 28. part. 7.*

Cum vocatus fueris ad nuptias, vade, recumbe in novissimo loco. Ibid.

Quid sit in novissimo loco recumbere. *Vide Serm. 20. num. 17. & seqq.*

Qui se humiliat, exaltabitur. Ibid.

Quò profundius se quis in hac vita humiliaverit, tantò altius in cælo exaltabitur. *Vide Serm. 20. part. 4.*

Dominica XVII. post Pentecosten.

Diliges Dominum Deum tuum. Matth. 22.

De hoc præcepto dictum fuit Dominica XII. post Pentecosten; proin ibi vide.

Diliges proximum tuum, sicut teipsum. Ibid.

Cùm ex proximorum numero minimè excludantur, qui nos oderunt & persequuntur; ideo & hi similiter diligendi sunt, præsertim cùm sæpè plus prosint, quàm vel ipsi amici. *Vide Serm. 7. num. 13. & seqq.*

Dominica XVIII. post Pentecosten.

Confide fili, remittuntur tibi peccata tua, Matth. 9.

Quamvis innumera essent peccata tua, tu tamen noli de Dei misericordia desperare. *Vide Serm. 3. part. 1.*

Confide fili. Ibid.

His verbis monemur, ne salutis spem unquam dimittamus; & quibus conditionibus spes nostra vestiri debeat, ut salutem afferat. *Vide Serm. 2. part. 2.*

Dominica XIX. post Pentecosten.

Omnia parata sunt, venite ad nuptias; illi autem neglexerunt, & abierunt. Matth. 22.

Ad has cælestes nuptias etiam vocati sunt reprobi; ac quia venire negligunt, sunt ipsi in causa suæ perditionis. *Vide Serm. 66. part. 2.*

Quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? Ibid.

Reprehensio hæc eos inprimis ferit, qui in peccato mortali ad convivium Eucharisticum accedunt, qui proinde non in salutem, sed in damnationem sumunt Altaris Sacramentum. *Vide Serm. 52. num. 3. & seqq.*

Multi sunt vocati, pauci vero electi. Ibid.

De numero electorum. Vide Serm. 65.

Multi sunt vocati, pauci vero electi.

Si & tu inter paucos electos numerari cupias, age, Mariam devotus dilige, & confide, quia & tu salvus eris. *Vide Serm. ultimo.*

Domi-

Dominica XX. post Pentecosten.

Erat quidem Regulus, cujus filius infirmabatur. Joan. 4.

Cum ab infirmitate nemo facile excipiat, videre oportet, quomodo eam cum patientia, ac animi resignatione sufferre possimus. *Vide Serm. 28. part. 3.*

Abiit ad eum, & rogabat eum, ut descenderet, & sanaret filium ejus. Ibid.

Tu quoque ad JESUM abi, eum rogans, ut suam gratiam descendat ad purgatorium, & sanet animas tuorum fratrum & amicorum; easque à poenis eripiat. *Vide Serm. 62. & Serm. 63.*

Dominica XXI. post Pentecosten.

Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Matth. 18.

Hæc fuit supplicatio servi ad Dominum: at verò similiter Dominus dicit locutione intellectualem servo suo, quem suis fortunæ bonis spoliari permisit: *Patientiam habe, & omnia reddam tibi. Vide Serm. 28. part. 5.*

Serve nequam, omne debitum dimisi tibi quoniam rogasti me: nonne ergo oportuit & de misereri conservi tui? Ibid.

Qui offensas, ab aliis sibi illatas ignoscere nolunt; ne sperent, culpas suas à Deo sibi aliquando condonandas fore. *Vide Serm. 8.*

Dominica XXII. post Pentecosten.

Consilium inierunt, ut caperent Jesum in sermone. Matth. 22.

Ne & tu capiaris à malignis spiritibus in sermone, & in peccatum incidas per linguam male custoditam, os tuum à pravo eloquio custodi, & in primis à murmuratione. *Vide Serm. 10. Secundò à Detractione. Vide Serm. 11. Tertio à Contentione. Vide Serm. 13. Quarto à quibuslibet aliis linguæ excessibus. Vide Serm. 35.*

Consilium inierunt ut caperent Jesum in sermone.

Ille securus est, quod non capietur, facile in sermone, qui amator est silentii; Ideo taciturnitas singulariter commendatur his, qui securè in via Dei progredi cupiunt. *Vide Serm. 34.*

Dominica XXIII. post Pentecosten.

Filia mea modò defuncta est: sed veni, impone manum tuam super eam, & vivet. Matth. 9.

Sicut hæc puella solâ virtute divinâ ad vitam redire potuit; ita qui mortem animæ per peccatum mortale incurrit, non sicut spontè in mortem ruit, ita & à semetipso resurgere valet, sed opus est singulari Dei gratiâ. *Vide Serm. 56. num. 20. & seqq.*

Confide filia, fides tua te salvam fecit.

Quod similiter & te fides tua salvum faciat, observa quæ de fide dicta sunt. *Vide Serm. 1. part. 2. & 3.*

INDEX CONCIONATORIUS.

Dominica XXIV. post Pentecosten.

Qui legit, intelligat. Matth. 24.

Multi legentes, & audientes multa de morte, iudicio, inferno &c. nec tamen compunguntur ad poenitentiam stabilem; quia non legunt vel audiunt de his eo modo, quo deberent. *Vide Serm. 38. part. 2.*

Qui in Iudea sunt, fugiant ad montes. Ibid.

Qui in terribili iudicii die salvari volunt, fugiant ad montes, id est, ad San-

ctorum patrocinium. *Vide Serm. 54. num. 7. & seqq.*

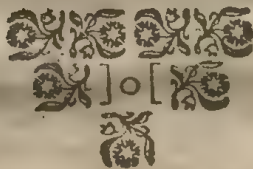
Erit enim tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi. *Ibid.*

Ne & tu in tribulatione potius deficias, cogites oportet, tribulationem esse viam planam ad sempiterna gaudia. *Vide Serm. 19. part. 2.*

Tunc plangent omnes tribus terrae. Ibid.

Ut non habeas opus plangere cum damnatis, modò tu eorum supplicia æterna attentè considera; sic enim non peccabis graviter, & consequenter planctum hunc poenositissimum effugies. *Vide Serm. 61. part. 4. & 5.*

FINIS.



SERMO

SERMO I.

DE FIDE CATHOLICA.

Quid prodest fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? Nunquid poterit fides salvare eum? Jac. 2. v. 14.

PARS PRIMA.

Cum S. Paulus in Epistola ad Hebræos Cap. 11. protestetur, quod impossibile sit placere Deo sine fide, tanquam fundamento perfectæ iustitiæ, quæ homo placet Deo; & consequenter impossibile est secundum positas, & nobis manifestatas, divinæ Sapientiæ & Providentiæ regulas, æternæ salutis portum, assequi eum, qui fide caret. Ideo consentaneum videtur ante omnia alia virtutum exercitamenta differere de Fide, veluti de prima Theologica virtute, quæ à Theologis definitur sic: *Fides est virtus Theologica, à Deo infusa, per quam firmiter assentimur ob Dei auctoritatem iis quæ à Deo revelata sunt, & ab Ecclesia proposita, ut à nobis credantur.* Porro Fidei objectum (ut docet Doctor Angelicus secunda secundæ, quæst. 2. art. 2. in corpore) est duplex, formale & materiale: *Objectum formale* est Deus, non præcisè quæ Deus, sed quæ verax est, seu sub ratione primæ Veritatis in essendo, quæ diversa est à ratione summæ Bonitatis, sub qua est objectum Charitatis. Unde sicut solemus credere homini narranti, non ideo præcisè, quia homo, aut dives, aut nobilis, aut doctus, sed quia verax

est; Ita etiam credimus Deo dicenti, seu revelanti, non ideo præcisè, quia Deus, aut æternus, aut omnipotens, sed quia *Verax* est. Hinc S. Dionysius cap. 7. de Divin. Nomin. *Fides (inquit) est circa simplicem, & semper existentem veritatem.* Objectum verò materiale; circa quod Fides versatur, sunt omnia quæ proponuntur credenda ab Ecclesia, tanquam à Deo revelata. Notandum proinde, quod Fides, ut est Catholica & universalis, ad ea tantum se extendat, quæ omnibus generaliter ab Ecclesia proponuntur credenda. Ita docet D. Thomas in prima parte Summæ Theologiæ quæst. 1. art. 8. ad 2. ubi sic ait: *Fides nostra innuitur revelationi, Apostolis & Prophetis factæ, qui Canonicos libros scripserunt, non autem revelationi, si quæ fuit aliis Doctoribus facta.* Quia nimirum, ut aliquid credatur Fide Catholica, opus est ut illud per Ecclesiam, & viros Apostolicos proponatur. Unde ad Ephes. 1. Fides Catholica dicitur ædificata super fundamentum Apostolorum & Prophetarum, id est, supra revelationes per eos factas in Novo & Veteri Testamento.

2. His prælibatis, dicendum est, ac tenendum

nendum, quod Fides sit singulare Dei donum, principium, radix, atque omnium Christianarum virtutum basis & columen, imò celeste lumen, quo collustrati rectam possimus tenere semitam quæ ad æviternam dirigit, ac ducit beatitatem. Sine fide (quemadmodum docet Os aureum Chrysostomi homil. 2. ad Roman.) homo inexplicabili labyrintho vagatur, neque ad felicitatis perpetuæ poterit collineare scopum. Patet id exemplo Philosophorum Paganorum, & magis etiam Hæreticorum, quibus, quod hac fidei luce caruerint, visus est elephas esse musca (ut est in parœmia) & variis errorum fluctibus agitati, in superbix, levitatisque scopulos impacti, miserimum fecere naufragium. Fides ergo ad salutem, & ad veræ virtutis operationem ita est necessaria, ut sine ea nullum opus bonum, quod æterno dignum esset præmio, dari possit. Cùm enim dicente Apostolo, (a) *Sine Fide impossibile sit placere Deo*, sequitur, quod pariter nullum bonum opus, à non habente infusam fidem factum, Deo gratum esse possit: *Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit*, ait idem Tarsensis Præco, qui in eadem Epistola jam præmisit: *Est autem fides sperandarum substantia rerum; id est, substantia earum rerum, quæ sperantur in tempore præsentis, fides est.* Unde sicut substantia omnium accidentium fulcrum est, & basis, hæcque deficiente, illa quoque deficere necessum est; Ita similiter si ab anima fidem abstuleris, pariter futurorum bonorum spes, timor poenæ æternæ evanescet, omnesque veræ Religionis articuli, & mysteria dissipabuntur. Fides ergo in anima iusti credentis, & sperantis est quasi basis, quæ eum sustentat, & animat, ut despiciat bona terrena & caduca, speret autem, & expectet celestia & sempiterna.

3. Opportunè admodum ad nostri di-

scursus prosecutionem ita scribit Doctorum gravissimus, D. P. Augustinus Serm. 38. de Tempore. *Fides est salutis humanæ initium, sine qua nemo ad filiorum Dei consortium pervenire potest; quia sine ipsa nec in hoc sæculo quisquam justificationis consequitur gratiam, nec in futuro vitam possidebit æternam.* Omnis proinde hominis labor sine Fide vacuus est: nam quod corpus sine anima, hoc est anima sine fide. Quemadmodum ergo corpus non potest sustentari sine anima quantum ad esse naturæ; ita nec anima sine fide quantum ad esse gratiæ; quoniam sine fide impossibile est placere Deo, ut dictum. Unde quantumvis bona & virtuosa opera nostra esse videantur, nisi in fide infusa fundentur, Deo grata esse nequeunt. Hinc quamvis antiqui Philosophi Gentiles vitam suam magna cùm austeritate agebant, aliisque per heroicos virtutum actus præfulgebant (quales erant Plato, Seneca, Aristoteles, Socrates, & alii plures) quia tamen fidei Christianæ expertes erant, veluti infesti Dei, & cæli inimici vixerunt, & æternum perierunt. Rectè proin Fidem nostram æquiparare possumus, imò debemus Arcæ Noëticæ, quæ hanc sustinet epigraphen: *Nulla salus extra.* Sicut enim tempore diluvii extra arcam non est aliquis salvatus; sic extra fidem Catholicam omnes certo naufragio perire, ac æternò submergi necesse est. Et hoc est, quod magnus Athanasius in Symbolo his verbis expressit: *Quicumque vult salvus esse, ante omnia opus est, ut teneat Catholicam fidem: quam nisi quisque integram, inviolatamque servaverit, absque dubio in æternum peribit.*

4. Haud igitur immeritò Sancti Patres Fidem compararunt Soli: Nam sicut omnia quæ in mundo sunt, suam accipiunt lucem à Sole; ita omnes veritates supernaturales, ab humano intellectu cognitæ, à Fidei virtute ortum derivant. Item sicut omnia quæ in mundo vivunt, vitam suam quoad con-

serva-

servationem meritò Soli materiali adscribunt; ita homo quoque tam initium quam progressum vitæ suæ spiritualis virtuti Fidei jure optimo in acceptis refert. Et rursus, quemadmodum omnia quæ in mundo reperiuntur, suum accipiunt decorem & pulchritudinem à luce per Solem haustâ; ita homo, quidquid gratiæ & gloriæ habet, à Fidei virtute accipit. Et tandem, quemadmodum etiam omnia quæ in mundo sunt, suum à Sole calorem participant; ita homini charitatis, & fervoris divini calorem Fidei virtus subministrat, ac impertit. Audiat Origenes, qui de Sanctæ Fidei virtute, & energia disserens, ita scribit: *Sicut Sol nisi vibraverit super faciem terræ, nullus ex fructibus ejus crescit, neque adolescit, neque maturescit; similiter nisi per Fidem veritas refulserit in animabus hominum, nunquam erunt acceptabiles coram Deo.* Jure merito proin nuncupatur Fides Catholica à Sacris Doctoribus Columna lucis, quæ de Ægypto tenebrarum, & errorum ducatu suo intellectum humanum educit. Hæc est in templo Dei, videlicet in devota anima, Prima lampas, & in cælo spirituali Spella matutina, quæ prima diem gratiæ nuntiat.

5. Ex his itaque palam patescit, quàm felices illi sint, qui à divina Bonitate hoc maximum Fidei donum receperunt. Beati profectò, ter, quaterque beati, qui hanc ne omnibus quidem mundi thesauris comparabilem gemmam à liberalissima Dei manu sunt assecuti! Oportet proinde, ut, qui ad veram & salvificam vocatus est fidem, beneficium hoc agnoscat, ac identidem Deo gratias agat, & cum Gentium Ecclesiaste ferventer & indefinenter dicat: (a) *Gratias ago ei, qui me confortavit Christo JESU Domino nostro, quia fidem me existimavit; id est, (ut aliqui cum D. Ambrosio exponunt) quia credentem, & Christianum me existimavit; id est, fecit.* Similiter in suis piissimis medita-

tionibus hoc bonum expendens S. Anselmus ait: *Christianum me fecisti vocari de nomine tuo, per quod & ego confiteor, & tu noscīs me inter redemptos tuos, & evexisti, & levasti me ad noticiam & amorem tuum.* Eapropter oportet hoc tam gratuitum, juxtaque eximium Dei beneficium, sine omnibus nostris præcedentibus meritis nobis misericorditer collatum, identidem gratæ mentis affectu contemplari, quò videlicet ad debitas, ut par est, Deo grates referendas incitemur, & provocemur. Ad quod præstandum nervoso & efficaci discursu nobis persuadere nititur Hipponensis Præsul Augustinus sic disserens: *Audistis ab initio usque ad hanc diem, quòd multæ generationes pertransierunt, quæ omnes sine cognitione Dei, & pretio suæ redemptionis in interitum sempiternum delapsæ sunt.* Omnibus his Redemptor tuus te prætulit, quando tibi hanc gratiam largitus est, quam nullus eorum percipere meruit. Sed nunquid tu fortior, nunquid sapientior, nunquid nobilior, nunquid omnibus illis dignior fuisti, qui hanc præ omnibus illis specialem gratiam fortiri meruisti? Quot fortes, quot sapientes, quot nobiles, quot divites ibi fuerunt, & tamen universi relictī & abjecti perierunt? Ita divinè Doctor divinus.

6. Cardinalis Baronius ad annum Christi 719. refert: Radbodum, Regem Frisiæ, invitatum ad suscipiendum baptismum à S. Wulframo Senonum Episcopo, promittente ipsi regnum cæleste, & ni baptizaretur, minante infernum, quævisse ab eo, ubi esset major numerus Regum & Principum, seu nobilium gentis Frisonum, in cælo, an in inferno? Respondit S. Wulframus: *Prædecessores tui, qui sine baptismo decesserunt, descenderunt in infernum: Hoc audiens Radbodus, à fonte baptismi pedem retraxit, & improbo joco exclamavit, malle se cum pluribus & Majoribus suis etiam apud inferos, quàm sine his, & cum pauculis aliis apud Superos degere.* Quare

A 2 sine

(a) 1. Tim. 1. 12.

sine baptismo defunctus ad suos ad tartara descendit, ubi eum catenâ religatum vidit S. Willebrordus. Profecto si & mihi, & tibi potestas à Deo daretur vel per minimam aliquam rimulam inferorum introspectendi chaos, multas sanè millionum miriades ea de causa ardere cerneremus, quia fidei lumine privati in Paganismi tenebris vixere. Proinde recogitemus oportet, ac in pondere Sanctuarii examinemus, si sæculis illis, in quibus IdololatRIA triumphabat, vixissemus, utique & nos torrentem communem secuti fuissetus; qualis ergo hæc gratiæ prærogativa, ut loco dæmoniacy cultus, verum genuinumque obsequium Deo vero, cum animo grato, remuneratione, & præmio sempiterno exhibeamus!

7. Hoc gratuitum Fidei donum, tibi à liberalissima Dei manu concessum, indes magis magisque suspicias, æstimes, ac pro eo te gratum exhibeas, neque ingratitude vicio labores, nunc frequenter ac diligenter interiores mentis oculos super universæ terræ vastitatem fige, & reperiēs longè ampliores illius partem Ægyptus tenebris Atheismi, Paganismi, Hebræismi, & Alcorani involutam, totque hæresum erroribus implicatam esse, imò ex centum hujus orbis terrarum partibus vix unam esse Christianam, docet Ludovicus Granatensis, Auctor gravissimus in Duce peccatorum lib. 1. cap. 27. Quænam igitur est ista gratiæ prærogativa, quâ te & me in clara Evangelii luce nasci fecit? certè, ut cum regio Hymnographo (a) exclamem, *Non fecit taliter omni nationi Deus; quia nobis solis, qui Christiani audimus, non aliis, judicia sua, leges videlicet suas, manifestavit.* Heu! quot sæcula sunt elapsa, in quibus (si modicum quendam mundi angulum, Palestinam videlicet exceperis) omnes dæmonibus cultum & adorationem deferentes orco in prædā cedere, ne quidem unus ex illis sa-

lutem adeptus. Hinc non absque basi dixit S. Vincentius Ferrerius: *Antequam Christus veniret in hunc mundum in humana carne, transierunt ultra quinque millia annorum, & totus mundus damnabatur, exceptis paucis de populo Israël, qui ibant ad limbum Sanctorum Patrum.* Effatum hoc sine contradictione esse credendum, liquet ex illo Evangelici Vatis oraculo (b) *Propterea dilatavit infernus animam suam, id est, finem & capacitatem suam, id est, seipsum, & aperuit os suum absque ullo termino, ut innumeros absorberet.* Hinc in Salomonis Proverbiis cap. 3. v. 16. *Infernus vocatur insatiabilis: Nam*

Infernus insatiabiliter cava guttura pandit,

8. Jam perpende, quicumque Orthodoxus audis, quod si in his temporibus natus fuisses, quidnam, obsecro, de te futurum fuisset? Citra omne dubium jam æviteris torquereris incendiis. Considera item, quot capacissimæ Urbes, integra regna ac regiones ad nostra usque tempora existerint, in quibus ne unicam quidem domum nancisci licuit Fidei luce collustratam. Proinde ob Fidei defectum omnes, tam juvenes, quam senes; tam nobiles, quam ignobiles; tam inopes, quam divites; tam viri, quam foeminae, verbo: Omnes, omnes ad inferos turnatim festinabant. At quid ego jam dudum præterita sæcula memorem, inspiciamus, & commeditemur præsentia: Quot modò inter homines Ethnici, Barbari, Turcæ, Judæi, Hæretici, Schismatici? Et inter eos quot potentes, nobiles, divites, prudentes, & literati? Quot item Satrapæ, Dynastæ, Principes, Reges? Et tamen illis in errorum caligine relictis, me & te Deus, (c) *De tenebris vocavit in admirabile lumen suum, scilicet Fidei, & gratiæ.* Sanè in eo ipso momento, in quo anima tua, mi optime frater, creata fuit, haud dubiè dena, & forsàn centena millia animarum simul creatæ fuere, ex quibus paucæ in corporibus aqua

(a) Psalm. 147. 9.

(b) Isai. 5. (c) 1. Pet. 2.

aquâ baptismali ablutæ fuerunt. Quodnam igitur anima tua apud Creatorem habuit meritum, ut illam inter innumeras alias eligeret, quam sanctæ & Orthodoxæ Fidei suæ notitiâ illuminaret? Certe peculiare est hoc Dei beneficium, tibi præ innumeris aliis concessum à cælesti Pastore, Christo JESU, qui me & te, veluti gregis sui oviculas in veram & rectam ad ovile suum semitam deducere voluit. Interno proinde suffusus animi gaudio cum Regio citharedo cantabis: (a) *In loco pascuæ ibi me collocavit*; id est, in loco pascuoso ubi est abundantia herbarum spiritualium, scilicet sacra documenta divinarum scripturarum, ait. hic S. Thomas: *Super aquam refectiois educavit me*; hæc est aqua Baptismi; de qua Propheta Ezechiel ait: (b) *Effundam super vos aquam mundam &c.* Prosequitur Psalter: *Annimam meam convertit*; Hic est effectus pascuæ, nimirum conversio animæ, quod est beneficium maximum. Et hoc ponderans Magnus Augustinus, dum sacris insisteret meditationibus, in hos grati animi affectus prorumpebat: *Magnum æstimo beneficium, quod eo tempore, & inter tales me nasci voluit Deus, per quos ad fidem suam, & Sacramenta pervenirem. Video innumerabilibus hominibus hoc negatum, quod mihi gratulor esse concessum, cum quibus tanta nobis est una conditio. Omnes*

ex eodem luto plasmati sumus; omnes in Adam pariter peccavimus; omnes denique ad eandem massam damnatam pertinemus: Quod verò Deus hanc mihi gratiam, me prædestinando, ad salvificam fidem vocando, tot auxilia spiritualia porrigendo, concesserit, id ipsum ex sola ipsius infinita erga me benevolentia, & pietate in me derivatum fuit. Siquidem S. Paulo protestante: (c) *Non est volentis, neque currentis, sed Dei miserationis, fidei lumine collustrari.* Et ideo Christus S. Birgittam, & per eam nos omnes commonere volens, ut semper nos gratos exhibeamus pro nostra ad veram fidem vocatione, sic alloquitur: (d) *Ideo teneris tu multum regratiari Deo, quia de Christianis nata es, & in tempore salutis, quæ gratia innumeris populis secreto Dei iudicio iuste denegata fuit. Oportet ergo, ne ingratus audias, ut in gratiarum actione perseverans, identidem in ore & in corde habeas illos ex Psalterio depromptos versus: (e) Benedic anima mea Domino, & omnia quæ intra me sunt, Nomini sancto ejus. Benedic anima mea Domino, & noli oblivisci omnes retributiones ejus: Qui redemit de interitu vitam tuam, qui coronat te in misericordia, & miserationibus &c.* His præintellectis, modò videamus, qualiter oporteat captivare intellectum nostrum in obsequium Fidei.

(a) Psal. 22. (b) Ezech. cap. 36. v. 25. (c) Rom. 9. 16. (d) Lib. 3. cap. 26. (e) Ps. 102.

PARS SECUNDA.

EA animi contentione abdita naturæ rimatus est celeberrimus Plinius, ut ipsam vitam infausto pignore exponeret pro certiori reconditorum cognitione adipiscenda; Accidit, ut Vesuvius Mons violentius solito sureretur, & vasta incendia quaquaversum ejacularetur, ac circumjacentes provincias densi cineres, pu-

mices etiam, nigræque igne ambusti & fracti lapides sepelirent; Licet verò omnia accolarum pectora percellerentur pavore, imperterritus tamen consistit Plinius, avidèque scire cupiens, propriam malorum horum causam, voluit à mancipiis suis (omni conatu susceptum consilium frustra dissuadentibus) deportari ad confinia salutis,

cium, tetro fumo, sulphure, ac flammis formidabilium, sed continuò crassiore caligine, turbine, ac igneo correptus imbre suffocatur. Ita nimirum incautus papilio propius æquo accessit ignem, & amissâ vitâ curiositatem luens extinctus est; sicque in eo verificatum, quod asseruit Sapiens: (a) *Qui amat periculum, peribit in illo.* Historiam hanc nostro applicemus proposito, & dicamus, quòd similiter cum Plinio peribunt, quotquot in perscrutandis Fidei articulis fuerint curiosi, & qui nolunt secundum D. Pauli Parænesim in captivitatem redigere suum intellectum in obsequium fidei, ac Christi; ad obediendum Christo per fidem, quâ humiliter creduntur res tam inauditas, quas revelavit mundo. Captivatur autem intellectus quasi velatis oculis captivus abducitur, ut assentiatur iis quæ non videt. Quare quisquis in fide fideliter ac securè stare desiderat, omnibus Fidei nostræ articulis indubitatum assensum præbeat oportet absque curiosa occultorum & inperscrutabilium investigatione, quemadmodum monet Siracides cap. 3. 22. dicens: *Altiora te ne quaesieris, & fortiora te ne scrutatus fueris: sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita semper.* Altiora autem quærent, qui ea, quæ suum statum & captum transcendunt, curiosè scrutantur, & indagant ea, quæ per lumen rationis vel naturale, vel supernaturale indagari nequeunt; ut qui curiosè indagant, an sint prædestinati à Deo, aliâque Dei consilia & secreta scrutantur: Quare iterum tales monet citatus Ecclesiasticus, dum prioribus subnectit: *Et in pluribus operibus ejus vestigandis, & perscrutandis, ne fueris curiosus.*

10. Porro quid sit esse curiosum, ex curiositatis etymologia discemus: Curiositas enim à *Cura* derivatur: quòd curiosi in alienis, occultis præcipuè, perscrutandis anxiam nimis curam adhibeant. Est ergo cu-

riositas immoderatum quoddam studium sciendi quod non debemus, vel quomodo non oportet. Ex quo in sciendo, & vitium statuitur, & virtus: Virtus inquam, moderata studiositas est: vitium verò, nimia & vana studiositas est, quæ & *Curiositas* dicitur. Hinc S. P. Augustino teste: *Curiosus est, qui avide scrutatur ea quæ ad se non pertinent: Studiosus verò, qui diligenter perquirat ea, quæ ad se attinent.* Sicut ergo studiosum esse, vera sapientia est, & via ad felicitatem æternam; ita curiosum esse, magna est insipientia, & via ad perditionem. Quis enim illum non esse insipientem æstimet, qui neglectis utilibus, curiosè inquirat ea, quæ statum & captum proprium exuperant, & transcendunt? Hinc graphice Ascetarum facile Princeps, Thomas de Kempis: *Quid prodest, ait lib. 1. c. 3. magna cavillatio de occultis & obscuris rebus, de quibus nec arguemur in iudicio, quia ignoravimus! Grandis insipientia, quòd neglectis utilibus & necessariis, ultrò intendimus curiosis & damnosus.* Haud importunè Maximus Serm. 21. narrat, Thaletem in cælum suspicientem, & astra contemplantem, lapsum in foveam, à vetula irrisum cum dicto: Meritò id illi accidit, qui, cum ignoraret quod ante pedes est, cælum contempleretur, ut cognosceret illud. Quo spectat illud Pacuvii: *Quod ante pedes est, nemo spectat, cæli scrutantur plagas.* Euclidem verò rogatum à quodam, quales essent Dii, quaque re maximè gauderent? Respondisse: *Ego cætera nescio, at curiosos illis odio esse certò scio.* Prudenter proinde monet Cato in Distichis:

Mitte arcana Dei, cælumque inquirere quid sit;

Cùm sis mortalis, quæ sunt mortalia cura.

11. Ab his Philosophis Gentilibus disce, qui Christianus audis, curiositatem præferimus in rebus Fidei vitare, & difficiliora, quam

(a) Eccli. 3.

quàm quibus par sis, non inquirere. Certo plurima terrena, & quæ sub aspectum cadunt, minimè cognoscis, & divinà cognoscēs? (a) Quomodo ignoras, quæ sit via spiritus, & qua ratione compingantur ossa in ventre prægnantis; sic nescis opera Dei, qui fabricator est omnium, inquit Sapientissimus Salomon; Qui alio in loco ait: (b) Difficile æstimamus quæ in terra sunt: & quæ in prospectu sunt, invenimus cum labore. Quæ autem in cælis sunt, quis investigabit? Hoc ed Sapiens in medium protulit, ut divina Mysteria revereamur, scrutari vereamur. Ad quod idem etiam facit illud Paulinum: (c) Tu autem fide stas; id est, tu per Christi fidem, gratuito Dei beneficio collatam, in recta salutis æternæ semita positus es: At noli propterea alium sapere, noli superbiere, quasi ex te, non ex Deo hochabeas: Sed time, quia fides non est ita firma, quin ab ea excidere possis, quemadmodum plurimi à fide jam exciderunt, dum intellectum in obsequium fidei captivare noluerunt. Quare tale à nobis damnum arcere volens D. Ambrosius, in hæc verba suavissimè differt: Non tibi licet scire, o homo, alta sapientiz, ideo tibi scriptum est: Noli alium sapere, sed time. Quid curiosè quæris investigare, quod tibi non expedit scire, nec cognoscere datur? Imperatoris huius in terris non licet tibi scire consilia, & vis scire divinà? Non licet tibi curiosius investigare quæ in terra geruntur, & tu curiosius inquiris quid supra cælum agatur? Supra te est scire, o homo, altitudinem Sapientiz divinæ, satis est tibi, ut credas. O homo, quid vis profunda scire Sapientiz quæ supra te sunt? Timere Deum, sapientia est, abstinere à malo, disciplina. Hactenus Mediolanensis Præsul. Hinc auream auribus nostris instillat doctrinam Doctorum jubar Augustinus, sic unumquemque nostram monens: Sic crede, ut desideres videre quod credis: si nunc videres,

non crederes; ideo credis, quia non vides. Tandem concludit: Crede quod nunquam potes videre, ut merearis videre quod credis. Ita Augustin. lib. 4. de Symb. cap. 2.

12. Opportunè admodum ad nostrum intentum in Parabolis Salomonis (d) sequens proponitur dogma: Sicut qui mel multum comedit, non est ei bonum: sic qui scrutator est Majestatis, opprimetur à gloria. Ubi notandum, analogiam estis mellis, & scrutationis Majestatis in eo consistere, quod sicut mel grave est, & si nimium sumatur, hominem degravat, & obruit: Sic Majestas gloriæ divinæ ingens & immensum est gloriæ pondus, quod infirmos mentis oculos hebetat, gravat, excæcat, & opprimit. Unde S. Gregorius ait: Dulcedo mellis si plus, quàm necessum est, sumitur; unde delectatur os, inde vita comedentis necatur. Dulcis etiam est requisitio Majestatis Dei; sed qui plus illam scrutari appetit, quàm humanitatis cognitio permittit, ipsa hunc ejus gloria opprimit, quia velut immoderatè mel sumptum, perscrutantis sensum, dum non capitur, rumpit. Hactenus S. Gregorius lib. 14. Moralium cap. 12. Hæc omnia à parte rei sic se habere, funestum nos docet exemplum, quod refert Georgius Stengelius Tomo quarto Mundi Theoritici. cap. 62. & sic se habet: Paduæ, in celeberrima tunc Academia, aliquando inter varios atque insignes Professores duo maximè viri eminuerunt, qui suâ singulari eruditione ac pietate & urbem, & Academiam illuminabant. Horum unus morbo gravi correptus vitâ excessit; omnibus tamen prius Sacramentis munitus; Unde Sodalis illius, cæteri que omnes animam ejus ex ore ad cælum rectis lineis evolâsse crediderunt. Sed o tremenda Dei judicia! Cùm is, qui in vita relictus erat, domi in sua Bibliotheca solus sederet, divinisque literis operam daret perscrutandis, adfuit inopinatè defun-

(a) Eccl. 11. 5.

(b) Sap. 9.

(c) Rom. 11. 20.

(d) Cap. 25. v. 27.

ctus aspectu terribili, æque æternæ damnationis sententiâ ad inferos fulminatum professus est, causamque addidit dicens: Cum jam essem in extremis, venit ad me tentator diabolus, & quia scivit, me Theologum excellentem esse, interrogavit me, quid crederem? Respondi, me credere, quæ in Symbolo Apostolico continerentur. Mox ille institit, ut quosdam articulos obscuriores ipsi explicarem. Parui, & Apostolorum Symbolum per Symbolum S. Athanasii sum interpretatus. At ille non acquiescens, ait: non est ita: non enim Deus tamdiu Pater, quamdiu Deus fuit; sed prius Deus, & postea Pater extitit. Exclamavi (ait dampnatus) & protestatus sum, hanc hæreticam simul & diabolicam esse doctrinam. Ad quæ Satan: Non clamoribus (inquit) sed argumentis, & rationibus veritas indaganda est. Itaque ego ingenio, & doctrinæ meæ magis, quam æquum erat, confusus, capicum eo de SS. Trinitate disputare. Hic jam cognoscamus, quod scientiâ inflatum superbia ducat; coactus est enim damnatus ipse suam damnationem, ejusque causam socio indicare in hunc sensum: Quia, dum viverem, nullius formidavi disputationis congressum, persuasi mihi, ita me esse versatum, ut vel cum ipso Cacodæmone possem, ac auderem de SS. Trinitate disputare, non secus ac cum homine quovis. Ille autem gryphis ac sophismatis instructus, tam intricata argumenta proposuit, ut paulatim dubitare inciperem, ac demum in eum errorem sum præcipitatus, ut neque Filium, neque Spiritum Sanctum crederem esse Deum. Atque ita seductum mors oppressit, & divino stetit tribunali; ubi tanquam hæreticus æternæ damnationis sententiâ ab æquissimo Iudice accepi. Dixit, & ex oculis amici evanuit. Rem totam superstes non solum secum, sed etiam cum intimis quibusdam amicis consultan-

dum ratus, communi omnium sententiâ statuit, fidem Ecclesiæ Catholicæ & renovandam animo, & exercitio assiduo esse iterandam. Paulo post coepit & ipse ægrotare, in quo morbo etiam obiit diem suum. Sed & ad illum venit Cacodæmon, eumque interrogavit, quid crederet? Respondit se credere quod crederet mater Ecclesiæ. Instat hostis: Quid ergo credit mater Ecclesiæ? Respondit, Ecclesiâ credere quod ipse, & se quod Ecclesiæ crederet. Ita præsentibus aliis usque ad extremum spiritum, velut per circulum trahebat Cacodæmonem. Paucis diebus elapsis, eleganti formâ, & vultu radiofo iisdem suis amicis beatus apparuit, atque illis pariter pro salutari consilio, & Numini pro facta per damnatum admonitione gratias egit.

13. Ex hac historia videmus, qualiter in ea se divina Bonitas patefecerit: Nam quæ Epuloni illi (Luc. 16.) non concessit, ut ex mortuis unus ad quinque illius fratres mitteretur, hunc ex ipso orco ad focium misit, qui admoneret eum, & ille alios omnes, futuris etiam temporibus existentes, ne cum stropharum fabricatore Dæmone de abstrusis Fidei nostræ mysteriis disputare præsumant, scientes & minimè dubitantes, verum asseruisse Magoum Augustinum, quodd nimirum Deus non esset magnus, si non esset major captu humano. Hinc Eliu ad Job dicebat: (a) Ecce, Deus magnus vincens scientiam nostram. In hoc sensu Psalmista canit: (b) Mirabilis facta est scientia tua ex me, id est, mirabilior quàm ego assequi possim; Confortata est, id est, elevata est altius quàm ego conscendere possim; hinc non potero ad eam pertingere, nec eam apprehendere. Bellè huc facit, quod Doctorum jubar Augustinus audivit ab Angelo, in specie pueruli pone litus maris apparente, & asserente; quodd facilius immensum Oceanum effossæ serobi infundere,

(a) Job. 36. (b) Psal. 138.

deré, illūque in ea complecti posset, quā ipse suo ingeniolo capere & intelligere SS. Triados mysterium. Quod etiam intelligendum de aliis mysteriis: v. g. Incarnationis, Eucharistiæ, Peccati Originalis, & quoddam peccatum, ab Adam commissum, in ejus posteros per generationem transfunditur. Ideoque S. Fulbertus Carnotensis Epist. 1. ad Adeodatum ait: *Incomprehensibilem divini consilii altitudinem sapientia humana puro cognitionis intuitu comprehendere non potest.*

14. Ex hæcenus dictis sequentem nobis eruere licet doctrinam practicam: Nimirum, quando tortuosus coluber calcaneo nostro insidiatus fuerit, ac tentationem de rebus fidei nobis immiserit, in morte præsertim, tunc ne inimicus prævaleat, quid agere nos oporteat, opportunè suggerit Apostolorum Princeps Petrus dicens: (a) *Cui resistite fortes in fide;* Græcè: *Solidi in fide*, id est, scuto fidei solido & impenetrabili armati, divinis nempe revelationibus, promissionibus, & fidei articulis solidè & immobiliter adherentes. Nec aliter sentit S. Paulus, qui in Epistola ad Ephesios cap. 6. omnes Christi fideles sic adhortatur: *In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis*

omnia tela, omnes apertas, vel occultas suggestiones nequissimi diaboli ignea extinguere, ac dissipare. Sic fecit S. Thomas Aquinas, qui agonizans fuit tentatus in fide à diabolo; at non valens diabolicis fallaciis resistere, quibus dæmon contra fidem urgebat, nequissimas delusit versutias dicendo cum sanctis Augustino & Gregorio, se credere, nec ultra de fide disputare volebat. Ita & nos facere debemus, scutum fidei apprehendere, & quidquid credit sancta mater Ecclesia, credere, & sic contra ipsum dæmonem omnia re-torquebuntur tela, & nos tuti & salvi erimus. Si Theologus præfatus maluisset fidei potius divinæ, quàm humanis rationibus inniti, nullam cum dæmone questionem habuisset, & per sophisticas captiunculas in errorem irremediabilem non incidisset. A quo damno nos præservare cupiens celeberrimus spiritualis vitæ Magister & Doctor, Thomas à Kempis, epiphonematis loco sic nostrum quemlibet cohortatur dicens: *Noli disputare cum cogitationibus tuis, nec ad immittas à diabolo dubitationes responde: Sed crede verbis Dei, crede Sanctis ejus, & Prophetis, & fugiet à te nequam inimicus.* Hæc ille lib. 4. cap. 18.

(a) 1. Pet. 5.

PARS TERTIA.

15. Indubiè nota erit tibi, Christiane Lector, illa historia pavenda, quam Hieronymus Platus lib. 1. de Statu Religioso cap. 5. Argentinx accidisse memorat. Refert ergo, quod cum Pater Bertholdus, ex D. Francisci familia vir magnæ sanctitatis conspicuus (cujus etiam tanquam Beati meminit Raderus in Bavaria Sancta) acriter in vitium quod-

dam invecus esset; mulier, quæ eo vitio tenebatur, poenitentia & contritionis vi in media concione mortua concidit. Verum cum Bertholdus, cum omnibus qui præsentibus aderant, ferventissimas pro defuncta preces ad Deum fudisset, mortuæ denuo vitam impetravit. Ergo cum revixisset, narravit mortis causam, jussamque se ad corpus redire, ut peccatum

tum illud confessione expiaret. Adjecit etiam tum alia multa quæ viderat, tum illud imprimis horrendum, aitque: Cum apparui ad Dei Tribunal, adducta sunt eo sexaginta animarum millia, quæ toto orbe è vita exceſſerant, atque ex his tres tantum adductæ sunt ad Purgatorium, & unus è Franciscanis fratribus per Purgatorii locum quidem tranſiit, ſed per hunc tranſitum duas alias animas, quæ præcipuâ cum eo amicitia conjunctæ fuerant, ſecum in cælum abduxit, reliquæ omnes ad ignem æternum damnatæ. Quis hæc legens, vel audiens non expaveſcat, & expalleſcat? Veruntamen dices forſan, has omnes damnatas animas non fuiſſe fideles ſed infideles, & qui Chriſti fidem amplecti non quæſierunt, vel contempſerunt. At ſcias, & pro veritate teneas oportet, quod licet ex his ſexaginta animarum millibus fortaiſſis non multæ extiterint fideles; tamen inter hos infideles fuiſſe v.g. ex millibus unam fidem juxta illud Cant. 5. *Electus ex millibus*, vix, aut nullo modo videtur relictus ambigendi locus. Ergo dum audis, ex his ſexaginta animabus Chriſtianis quatuor tantum fuiſſe ſalvatas, utique intelliges, rectè ſenſiſſe S. Gregorium, dum in hæc verba ſcribere non dubitavit: *Ad fidem plures veniunt, ſed ad cæleſtia regna pauci perducuntur*. Rationem ſubdit: *Nam plerique Deum vocibus ſequuntur, moribus fugiunt*. Quamquam ergo nullus ſine fide ſalvari poſſit; non tamen inferitur, quod omnes veram fidem habentes ſalvi fiant: multi enim duntaxat mortuam, non vivam fidem tenent; Fides mortua illa diſcitur quæ Fidei operibus caret: viva verò illa eſt (S. Gregorio teſte) quæ hoc, quod verbi dicunt, moribus non contradicit. Ex qua Fides dividitur à Theologis in formatam & informem. Formata eſt illa, quæ

informatur gratiâ & charitate; *informis* verò illa dicitur, quæ gratiâ habituali & charitate deſtituta eſt, quæ nullum omnino ſalvat.

16. Quamobrem quia Chriſtianorum plurimi non vivam, ſeu formatam; ſed mortuam duntaxat, ſeu informem poſſident fidem, nemini mirum videri debet, plures ex illis in gehennam abire. Hos ergo, qui fidem ſine operibus tenent, erudire, & ab errore hoc practico abducere volens S. Jacobus, eoſdem in hæc verba, charitate plena alloquitur: (a) *Quid proderit fratres mei ad ſalutem ſcilicet, ſi fidem quis dicat ſe habere, opera autem non habeat? nunquid poterit fides ſalvare eum? Quæſi dicat: Non. Nam non qualiſcunque fides, quâ in Deum creditur, eſt ſufficiens ad ſalutem; ſed illa quæ per charitatem operatur, ſeu cujus opera ex dilectione procedunt. Quod poſtquam ſuſe & validis rationibus probavit, inducendo exemplum Abrahæ Patriarchæ, ita demum concludit: Videtis iſto Abrahami exemplo, quoniam ex operibus juſtiſiatur homo, & non ex fide tantum. Unde ſicut corpus (eſt ſimilitudo ejuſdem Apoſtoli) ſine ſpiritu mortuum eſt, ita & fides ſine operibus mortua eſt. Porro hoc divinitus Divo Jacobo ſuggeſtum dogma qualiter rationi iidem humanæ prorsus congruat, Principum ac Regum exemplo probari poteſt: Nemo etenim inter eos reperietur, qui quempiam optimum ſuum ſubditum eſſe cenſeat, qui aſſertis ejus planè credere ſe indicat, ſed inſuper, quin & multò magis ab eo requirer, ut juſſis ſuis exactam obedientiam, atque plenam obſervantiam oſtendat. Certè quinque ſaturæ Virgines ob nullam aliam cauſam à cæleſti Sponſo audire debuerunt: (b) *Amen dico vobis, nescio vos*, niſi quia in ſuis lampadibus oleum charitatis non habuerunt:*

(a) Jac. 2. (b) Matth. 25.

runt: His quinque Virginibus fatuis non abſimiles ſunt illi Catholici, qui fidem ſine operibus tenent. Nam quemadmodum licet hæ quinque fuerint Virgines, tamen intra beatitudinis januam non ſunt intromiſſæ, quia oleum charitatis ipſis deſuit. Ita pariter quamvis omnes Catholici, ſuo modo virgines dicendi ſint, quia non ſunt corrupti aliquâ hæreſi; at tamen eorum multi ad nuptias Agni non permittentur ingredi, ſed audient ſibi dici: Amen dico vobis, nescio vos: illi nimirum, qui ſolùm lampadem ſeu fidem; non autem oleum, ſeu opera fidei ſecum portant.

17. Doctrinam hanc ſuo corroborat calculo S. Joannes, dum univerſis Chriſti fidelibus ita ſcribit: (a) In hoc ſcimus tanquam per ſignum quoddam conjecturale, quoniam cognovimus eum, nimirum Chriſtum, cognitione non tantùm ſpeculativâ, ſed & practicâ, quæ cum amore, & affectu conjuncta eſt, ac in opus derivatur, ſi mandata ejus obſervemus. Pergit Joannes: Qui dicit ſe noſſe Deum, notiâ affectivâ, & amore permixtâ, ut modò dictum, & mandata ejus, tam legis naturæ quàm Evangelicæ, non custodit, ſicut Deus custodire jubet, mendax eſt, & in hoc veritas non eſt, quia nempe falſum & mendacium dicit; licet fortè non mentiat, ſeu loquatur contra ſuam mentem. Confirmatur hæc doctrina ampliùs ex eodem dilecto Chriſti Diſcipulo, quando dicit: (b) In hoc cognoscitur Spiritus Dei: Omnis ſpiritus, qui confitetur JEſum Chriſtum, in carne veniſſe, ex Deo eſt. Quem textum Didymus & Ven. Beda hoc illuſtrant commentario: Qui Chriſtum confitetur tam bene & juſtè vivendo, quàm rectè de eo ſentiendo, hic ex Deo eſt. Multi enim non ſolùm hæretici, ſed & mali Catholici Chriſtum verbis confitentur, ſed factis negant;

ut egregius Præco & Doct. Gentium D. Paulus apertè de aliquibus teſtatur dicens: (c) Qui confitentur, ſcilicet labiis exterioribus, ſe noſſe Deum per fidem, cum ſe Chriſtianos eſſe dicant, factis autem negant, quia perinde ſe gerunt, quaſi ignorent Deum terribilem eſſe & metuendum nimis peccatoribus. Nam ut ait S. Thomas in hunc loc. leſt. 4. qui peccat graviter ex malitia præſertim, in quantum eſt de ſe, negat Deum factis: quia qui confitetur Deum, confitetur & ejus poteſtatem, ſcilicet quòd eſt ei obediendum. Et ideo, ſi non obediat precando, negat factis, quòd confitetur ore.

18. Pſalmiſta mortalium indolem ac ingenium probè ſpeculatus ait: (d) Diminutæ ſunt veritates à filiis hominum. Creditur nempe DEUS; creditur DEO, & non creditur in DEUM. Nam, ut ait S. Laurentius Juſtinianus de Fide cap. 3. Credere DEUM, eſt credere eum eſſe; credere DEO, eſt credere eum vera dicere; ac credere in DEUM, eſt credendo amare, credendo diligere, credendo in DEUM ire, & ejus membris incorporari. Ex his abunde declaratum manet, qualiter intelligendum ſit illud ab æterna Veritate prolatum teſtimonium, quo omnibus in ſe credentibus vitam æternam pollicetur, non factâ ullâ bonorum operum mentione. (e) Amen, amen dico vobis: qui credit in me, habet vitam æternam. Nam bene advertendum, Chriſtum dixiſſe: Qui credit in me, non dixit: Qui credit mihi, ſed: Qui credit in me; hoc eſt, qui fidem, charitate & dilectione plenam habet; Siquidem ut ait S. Gregorius homil. 29. in Evang. Tunc veraciter credimus, ſi quòd verbis aſſerimus, operibus compleamus. Apud Evangeliftam Matthæum Chriſtus proteſtatur, quòd iis, qui in extremo judicio ad ſiniſtram ſtatuentur, dicturus ſit: (f) Diſcedite à

me maledicti in ignem eternum. Sed cur isti ab æquissimo Iudice incendiis subjiciuntur perennibus? Nunquid quia fide destituti fuere? Nullam de eo mentionem inducit, sed tantum: *Quia esurivi, & non dedistis mihi manducare &c.* Nec increpat (inquit S. P. Augustinus lib. de Fide & oper. cap. 15.) quia in eum non crediderunt, sed quia bona opera non fecerunt. Eadem de re ipse Dominus apud S. Joannem loquens dicit: (a) *Et procedent, qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ; qui vero mala egerunt, in resurrectionem judicii; id est, condemnationis & gehennæ; Quasi dicat: Boni resurgent ad gloriam, mali ad gehennam, ut intelligamus omnes, nedum perfidiam in causa esse, ut quis cum diabolo æternum ardeat, sed etiam rectè non egisse, mandata non servasse, virtutibus & bonis operibus caruisse. Imò quod amplius est, Christiani habentes rectam fidem, at non bene viventes, non solum æternæ maledictionis subjiciuntur sententiæ, sed majus etiam habebunt judicium, & horribiliora sustinebunt flagella secundum illam severam ac infallibilem Christi comminationem, (b) *Ille autem servus, qui cognovit voluntatem Domini sui, qualis est Christianus, & non fecit secundum voluntatem ejus, vapulabit multis; qua de re plura dicentur in Sermone de poenis infernalibus.**

19. His bene expensis, quilibet facile intelliget causam, cur ex fidelibus multi ad inferos agantur præcipientes, non esse aliam, quam quia quod credunt, minime operantur. Compertum siquidem habemus per experientiam, quod multi credentes sic vivant, ac si non crederent. Quod si unum ex his interrogaveris: *Credisne Deum esse? Alium? Num aliam post hanc vitam superesse credis? Credisne infernum? Credisne animam esse immorta-*

lem, & suo tempore in judicio particulari & universali coram Deo Iudice sistendam? Credisne unum peccatum mortale hominem secundum præsentem justitiam constituere in abyssum æternæ perditionis? Respondebit utique, se omnia hæc credere. Et ecce, si hujusmodi hominis vitam & mores excutias, videbis, quod ea, quæ affirmat sono linguæ, negat operis exhibitione. Aded ut optime in similem Christianum quadret illud à quodam Philosopho de lucinia effatum:

Tota vox, tota vox, prætereque nihil.

Auc illud Patriarchæ Isaac ad Jacob: *Vox quidem, vox Jacob est: sed manus, manus sunt Esau.* (c) Etenim si vocem horum Christianorum spectemus, erit vox Jacob, id est vox eorum, qui sunt de numero prædestinatorum; sin autem oculos fixerimus in eorum acta & facta, mox deprehendemus, manus esse illorum manus Esau, id est, opera eorum opera reproborum, quorum typus est Esau. De his sic canit Candidus Epigr. 46.

*Credere te dicis, virtuti æterna parari
Præmia, supplicium jure manere
reos.*

*Sed cum criminibus scateas, virtutis
es osor:*

*Hoc incredibile est, credere te quod
ais.*

20. Haud extra rhombum currit, quod Picus Mirandulanus, summi ingenii vir Epistolâ primâ in hæc verba scribit: Magna insania est, Evangelio non credere, cujus veritatem sanguis Martyrum clamat, Apostolicæ resonant voces, prodigia probant, ratio confirmat, elementa loquuntur, dæmones consentunt: Sed longè major insania est, de veritate Evangelii non dubitare; vivere tamen, quasi de
ejus

(a) Joan. cap. 5. 29. (b) Luc. 12.

(c) Gen. 27.

ejus falsitate non dubitares. Hoc est perfororum Christianorum multorum deliramentum, ac mentis cæcitas. qui licet audiat, & credant Humilitatem, regiam esse ad cæli gaudia viam; & superbiam è contra rectà ducere ad perditionem; id quod æterna Veritas apud S. Lucam aperte asserit: (a) *Omnis qui se exaltat, humiliabitur; & qui se humiliat, exaltabitur.* Humilis exaltabitur usque ad cælos: Et humilis spiritu salvabitur Deus. (b) *Superbus verò deprimetur usque ad inferos: Et tu Capharnaum usque ad cælum exaltata, usque ad infernum demergèris.* (c) Et tamen hoc non obstante, quàm pauci reperiuntur humiles corde? è contrario verò quàm multos superbia, ambitio, elatio tenet captivos? Licet omnes inaudiant ab ipso met æternæ Veritatis ore: (d) *Facilius transire posse camelum per foramen acûs, quàm divitem intrare in regnum Dei; & quis est, qui non cupit esse dives?* A minore quippe usque ad majorem omnes avaritiæ student, inquit Propheta Jeremias. (e) Licet ab omnibus credatur, impudicos, molles, fornicatores regnum cælorum non intraturos; & tamen his peccatis carnalibus se immergunt plurimi, qui libidini ad fatietatem & voraginem indulgere neque erubescunt, neque formidant. Hoc modo si per omnia vitia discurrere vellemus, reperiemus utique potiorum Christianorum partem his esse inquinatos, ac mancipatos aded, ut rectè de moderno etiam rerum statu verificari queat illud Prophetæ: (f) *Maledictum, & mentacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inunda-verunt, & sanguis sanguinem tetigit.*

21. Modò vides qualis sit Fides inter pleròsque Catholicos, nempe mortua, quæ ad vitam æternam consequendam minimè servit. De talibus porro Christia-

nis excordibus, qui fidem sine operibus tenent, suum olim tulit judicium Venerabilis & verè Apostolicus vir Joannes Avila, qui dicere amabat, videri sibi in Republica Christiana duobus duntaxat carceribus opus esse, Atheis uno, insanis altero. Vel enim (ajebat) credit aliquis, infernum peccatoribus in æternum affigendis deputatum, vel non credit: Si non credit, arripiatur ille in Atheorum carcerem compingendus. Si credit, & nihilo minus in flagitiis suis lethalibus audet, & vult stertere, is in insanorum carcere revinciatur: quæ enim alia insania hæc major? Veruntamen etsi in præsentis vitæ decursu nullo horum carcerum pedore, & squalore afficiantur tales insani homines, dabunt tamen in infernali carcere poenas nullo termino finiendas. Quamobrem qui hosce declinare cupit carceres, & ad supernorum Civium Patriam pervenire, quod credit, faciat oportet. Nam sicut unicuique homini, volenti pertingere ad locum aliquem destinatum, duo sunt ei necessaria, oculus scilicet & pes: Oculus quidem ut viam videat, pes ut progredi valeat. Sic qui vult introire Regnum Dei, duo habere debet, videlicet oculum fidei, & pedem operis, sine quibus ad optatum finem nimirum ad cælestem beatitudinem nullus pervenire poterit.

22. Hæc omnia, quòd majora indies in corde tuo capiant incrementa, altissimè pectori tuo affige illud, quod dudum Deipara Virgo, in terris adhuc peregrinans, ad literas sibi à S. Ignatio Episcopo & Martyre missas in hæc verba rescriptit: Ignatio, dilecto discipulo optat Maria humilis ancilla salutem. Quod tu per Joannem de meo Filio IESU audisti, & didicisti, omnia vera sunt. Crede illa, & adhære illis immobiliter. Christiana fidei votum tene firmiter: &

B 3

confor-

(a) Luc. cap. 18. 14. (b) Psal. 33. v. 19. (c) Luc. 10. v. 15. (d) Matt. 10.

(e) Jerem. cap. 6. (f) Ose. 4.

conforma vitam, ac mores tuos fidei tue. Veniam cum Joanne, te & Christianos, qui tecum manent, visitatum. Sta in fide, & age viriliter, neque persecutionum cede procellis. Bene vale, & spiritus tuus exulet in Deo Salvatori tuo. Harum literarum meminit Bibliotheca Patrum, quam citat S. Bernardus Serm. 7. in Psal. 9. Illud ergo, quod

SS. Christi Mater S. Ignatio commendare, & inculcare volebat, tibi pariter dictum crede; omnéque tuum studium in eo sit locatum, ut cunctas actiones, & cogitationes tuas ad fidei tue regulam ordines, ac dirigas, sisque Christianus non voce tantum, sed & opere, & veritate.

P A R S Q U A R T A.

23. **D**E Veteri Troja in fabulis dicitur, ei nihil unquam jacturæ, aut excidii potuisse afferri, quamdiu Palladium, seu Palladis simulachrum in ea asservabatur. Unde Lemma Palladis imagini subjunctum: Hoc spoliata peribis. Cujus rei non ignarus Ulysses, assumpto sibi comite Diomede, statim illam surripuit, urbemque cepit, & devastavit. Hoc quidem Poëtarum quamquam merum sit figmentum, suo tamen haud caret mysterio. Belle enim per Trojam anima fidelis; per Palladium, Catholica fides; per Ulysses verò & Diomedem, diabolus denotatur. Sciens itaque versutus hostis, quod, quamdiu fides vivida à nobis custodietur, nullum nobis inferre nocumentum poterit; ideo summo conamine, astu, & versutiâ allaborat, quò hanc Fidei imaginem loco moveat, & si surripere prorsus non possit, saltem eam mutilet, detruncet, ac perimat, hoc est, ut nobis inutilem, & ad salutem inefficacem reddat. Facit ad hoc, quod scribit noster Pater Joannes Gregorius à Jesu Maria, celeberrimus divini Verbi Declamator, ac Missionarius planè Apostolicus, dum in suis Missionibus, hæreticis, & infidelibus Catholicam fidem prædicaret, animadvertisse se quidpiam pro fidelium eruditione memoratu dignum. Observabam (inquit) attentè

modum vivendi hæreticorum, & valde stupebam, dum inter ipsos nec verbum quidem unum turpe contra Deum proferri audiebam, nec contra proximum; ex ore verò Catholicorum in omni fere discursu audiebam blasphemari Deum, turpia ac inhonesta proferri verba. Hæreticos orando, honestè, modestè summo silentio orare; Catholicos in Ecclesiis cachinnare, ridere, & ut verbo omnia dicam, in hæreticis Catholicorum, in Catholicis verò hæreticorum mores regnare videbam. Hoc videns admirabar; sed ex Sanctis Bernardo & Anselmo causam didici; Ideo dæmones non tentare hæreticos, ut malè agant, quia per fidem amissam sciunt jam esse damnatos; Catholicos verò, si fidem bonis operibus jungunt, salvos fieri; ideo eos acrius dæmones tentant, ut malè vivant, sicque malè viventes cum fide pereant.

24. Seraphica Mater, S. Teresa (ut ipsa scribit cap. 40. vitæ suæ) vice nonnullâ tota extra se in spiritu rapta divinitus intellexit, quòd omnia mundi damna, & peccata inde oriantur, quòd homines veritates Sacræ Scripturæ non satis ponderent, ac inspiciant, quas si diligentius intuerentur, & examinarent, non tanto impetu iniquitatem, velut aquam biberent, & absorberent. Non sufficit ergo, ut fidem veram quis habeat,

beat ; sed oportet, ut hæc in nobis au-
geatur, crescat, & salutis æternæ fructum
proferat. Quare necessum est, ut cum A-
postolis Salvatorem nostrum assidue o-
remus, ac supplices inclamemus dicen-
tes: (a) *Domine, adauge nobis fidem.* Ubi
S. P. Augustinus in Psalm. 118. Conc. 17.
ait: *Quamdiu vivitur in hoc sæculo, pro-
ficiendum est hæc cantatio: Adauge nobis
fidem.* Nec immerito, fides ut quotidie in
nobis crescat, petere nos convenit; siqui-
dem (ut graphicè discribit S. Thomas de
Villa Nova) *Fides prava desideria frænat,*
*effrænes appetitus cohibet, seroces cordis mo-
tus sedat, vitia pellit, virtutes inserit, mollia
calcæ, aspera tolerat, in prosperis non erigè-
tur, in adversis non deicitur; nihil est tam
arduum & tam durum, quod non aggrediatur
propter Deum, qui vivâ fide credit in Deum.*

25. Quispiam ex sanctis illis eremi Pa-
tribus volens ostendere, quàm nobiles
viva fides producat effectus, hac usus est
similitudine dicens: Quemadmodum
canes venatici dum prædam vident, ce-
lerrimè eam insequuntur, & nec spinis,
tribulis, saxis, aliisque iniuriis callis asperi-
tatibus impediuntur, aut retrahuntur ab
insecutione. Haud secùs illi, qui per fi-
dem bona cælestia cognoverunt, agere
solent; Quippe toto animi conatu, con-
temptis omnibus quibuscunque difficul-
tatibus, iisdem consequendis inhiant.
Hinc in Martyrologiis passim legere est,
tantum primorum Christianorum fuisse
fervorem, & pro Christo patiendi ardo-
rem, ut certatim ad martyria, velut ad
opiparè instructas epulas properarent, ac
currerent; tamque copiosus eorum, qui
se spontè & ultroneò pro fidei confessione
truncandos Tyrannis offerrent, numerus
erat, ut & enses ad eosdem necandos de-
essent, & carnifices deficerent, erântque
paratiores longè, avidioresque ad quæ-

vis subeunda tormenta; quàm vel ipsi
Tyranni ad ea infligenda. Hanc autem
divini amoris flammam, quâ invicti
Christi pugiles intus ardebant, quid aliud
excitavit, & succendit, quàm Fides? Fides
eos animavit, fides corroboravit, fides
ferreos quodammodo ac adamantinos
eosdem effecit, attestante, & declamante
Præcone Tarsensi. (b) *Sancti per fidem vi-
cerunt regna, scilicet regnum diaboli, re-
gnum carnis, & regnum mundi. Operati
sunt iustitiam, id est, Sancti per fidem ju-
sta & sancta opera egerunt; adepti sunt re-
promissiones, nimirum illam promissio-
nem supremam, nempe cælestem, quæ
continet primò beatitudinem animæ, de-
inde corporis, quâ in fine sæculi integra
beatitudo totius hominis consummabitur.* Opportunè Doctor Angelicus: (c) *Fides est, (inquit) quâ vincimus tentationes.*
Diabolus enim tentat, ut non obedias
Deo, nec subiciaris ei. Et hoc per fidem
removetur: nam per fidem cognoscimus,
quod ipse est Dominus omnium; & ideo
ei est obediendum: Unde dicitur 1. Petr. 5.
Cui, scilicet diabolo, resistite fortes in fide.
Mundus autem tentat vel alliciendo pro-
speris, vel terrendo adversis. Sed hæc vin-
cimus per fidem, quæ facit nos credere
aliâ vitam meliorem istâ, & aliâ majo-
ra mala, scilicet inferni. Et ideo prospe-
ra mundi despiciamus, & non formida-
mus adversa. Caro verò tentat inducen-
do nos ad delectationes vitæ præsentis
momentaneas. Sed fides ostendit nobis,
quod per has, si eis indebitè adhæremus,
æternas delectationes amittamus. Ita S.
Thomas. Ex quo erudimur, nullam ef-
se tentationem, quam fidei scutum non
arceat; quia sicut per scutum repelluntur
telâ; ita per fidem omnia adversariorum
tentamenta, & terribilia superan-
tur. Hinc dicitur 2. Paralipom. 20.

V. 20.

(a) Luc. 17.

(b) Hebr. 11. (c) Opusc. 6. §. 1.

7. 20. *Credite in Domino Deo vestro, & securi eritis.*

26. Est ergo Fides viva præstantissimum adversus omnes mundi, carnis, ac dæmonis insultus, & tentationes antidotum; Nam omnes, qui in virtute Fidei alterius vitæ æternitatem, paradisi gloriam, pœnarum infernalium atrocitatem, aliâque Christianæ religionis mysteria devotè meditantur, mundum, carnem, & diabolum vincunt: vincuntur autem ab iisdem quotquot fidem hanc vividam amittunt. Utrorumque typus ac figura extitit fortissimus Samson, qui amore Dalilæ captus, eidem, in quo suum fundatum esset robur, pandens dixit: *Si rasum fuerit caput meum, recedet à me fortitudo mea.* (a) Quod audiens Dalila, dormire eum fecit super genua sua, & in sinu suo reclinavit caput; hæcque opportunitate posita, abscidit omnes crines ejus, ac sic inermavit omnium mortaliū robustissimum, & in manus Philistæorum tradidit illudendum. Ubi considerandum, Samsonem tamdiu fuisse suis hostibus formidabilem, quamdiu capillos retinuit; his verò privatus, factus est illis in dictærum & derisum. Jam omnia in figura congingebant, inquit S. Paulus 1. Cor. 10. Representat Samson animam fideliem; crines verò designant fidem vivam ac charitate plenam, quæ nos hostibus nostris facit expavendos ac inexpugnabiles; ideo serpens antiquus (qui per Dalilam denotatur) velis; remisque satagit, ut hanc in nobis labefactet, seu abrasat, probè gnarus, in vanum adversum nos suas exerere vires, dum fidei scuto nos protectos cernit, secus si fidem vivam ac operosam amiserimus.

27. Hæc de Fidei virtute disseruisse pro nostra informatione sufficiat; attamen coronidis loco id unum subjungo, quali-

ter nempe nosipfos in eliciendis Fidei actibus exercere debeamus; quia (ut unanimis Theologorum, & Ascetarum vox est) Deum semper remunerari voluntatem, ubi non reperit facultatem. Hoc igitur supposito, recogitet unusquisque, quantos meritōrum manipulos sibi colligere possit per elicitos, ac sæpe iteratos fidei actus, qui in duplici sunt differentia, alii *externi*, alii *interni*. *Externi* non tam facile exerceri possunt, quàm *interni*, nisi quis degeret inter infideles aut hæreticos, ubi occasionem patiendi pro fide copiosam haberet. Sufficiunt ergo interim actus interni, qui hoc vel simili modo praticari possunt; videlicet omnia credendo, quæ in sacris continentur paginis, & quæ nobis Sancta Mater Ecclesia credenda proposuit, & pro hac veritate non tantum paratum esse, vitam eum sanguine prodigere, sed insuper optando, si ita divinæ placitum esset Majestati, re ipsa amore Christi, & veritatis Catholicæ defendendæ causâ mori. Occasio hujus desiderii potest esse, dum in Choro legitur Martyrologium; tunc enim potest desiderari, & peti à Deo martyrium per intercessionem SS. Martyrum; Sic v. g. *O si haberem fidem talem! & si morerer pro Christo! & sancti Martyres impetrate mihi talem gratiam &c.* Neque dubites, quin relaturus sis martyrii coronam, si hoc modo temetipsum frequenter ac constanter Deo immolaveris, paratum te exhibens ad quosvis pro amore Dei, ac fidei confessione perferendos cruciatus. Non quidem ex hoc desiderio accipies illâ cum SS. Martyribus gloriam, quæ aureola dicitur; quia illa solum debetur ipsi exteriori passioni, seu actuali tolerantie mortis, in qua est specialis difficultas, cui præmiū aliquod accidentale correspondet, ut docet S. Thomas 2. 2. q. 124. a. 4. in Corp. Sed acquires

(a) Judic. 16. 17.

quæres cum SS. Martyribus gloriam essentialeni, majorem vel minorem juxta intentionem aut mensuram desiderii habiti. Theologorum namque assertum est, eos, qui solâ voluntate Martyres sunt, posse mereri æquale, aut majus præmium essentialeni, quàm qui re ipsa patiuntur pro Christo, si æquales, aut ferventiores actus charitatis eliciant.

28. Et in tali sensu intelligendum est illud Magni Augustini (a) proloquium: *Et si nobis persecutionis flamma deest; fidei tamen flamma non deest: non ardemus quidem corpore pro Christo, sed ardemus affectu: Non subjicit mihi persecutor ignem, sed subjicit mihi desiderium Salvatoris.* Huc similiter facit, quod Christus Dominus ad S. Birgittam dixit: *Quamvis non omnes effuderint sanguinem pro nomine meo; nihilominus tamen eandem mercedem habebunt, si habent voluntatem dare vitam suam pro me; tempore se sic offerente, & necessitate fidei ingruente.* Ecce, quantum voluntas bona facit! Ita habetur lib. 2. Revelationum S. Birgittæ. cap. 11. in fine. Huic doctrinæ apertè assipulari videtur sancta Romana Ecclesia, dum de S. Martino Episcopo in ejus natali die sic canit: *O Sanctissima anima, quam etsi gladius persecutoris non abstulit, palmam tamen martyris non amisit.* Similiter S. Maria Magd. de Pazzis videns in ecclasi gloriam B. Aloysii, sic exclamare cepit: *Vix capio, tantam Cælestibus communicari posse gloriam, quantam video in Aloysio. O quantam gloriam habet Aloysius filius Ignatii! nunquam id credidissim, nisi mihi meus monstrasset JESUS.* Vellem, ut possem ire per mundum totum, & dicere, quod Aloysius sit magnus Sanctus, & vellem, ut ejus gloriam omnibus possem ostendere, ut sic in eo glorificetur Deus. Tantam gloriam habet, quia internè operabatur. Quis unquam ex-

plicare poterit valorem & virtutem actuum interiorum? Nulla est comparatio extrinseci ad intrinsecum. Aloysius fuit martyr incognitus. Ita S. Magdalena de Pazzis. Ex his colligere pronum est, quod, licet non habeamus fidei persecutores, qui sanguinem fundant, ac nos trucident, nihilominus Martyres esse coram Deo possumus; nimirum per ardentia pro Christo moriendi, & aspera quæque amore illius perpetiendi habita desideria, per operationes internas, per vitiorum ac passionum refrænationem, & expurgationem, sive per alia heroica virtutum, ac bonorum operum exercitia.

29. Porro quod in præsentī bene notandum occurrit, est, ut quilibet sciat, Martyrii coronam non omnibus, desiderium pro Christo moriendi elicientibus dari, sed tantum iis, qui veraciter, & corde sincero pro Deo pati cupiunt. Signa autem, num tale desiderium, sincerum æstimari debeat, duo assignare possumus; Primum est; si quis curâ sollicitâ omnia peccata, eorumque occasiones declinare conetur: Secundum est; si quis tribulationes quaslibet forti ac heroico animo toleret; Hoc qui non agit, etsi millies optaret pro Christo mori, exiguum tamen reportabit meritum; quia hujusmodi desiderium, seu voluntas non videtur esse efficax & sincera, sed pura quædam velleitas, quam divina Bonitas non æstimat, nec remunerat. Quod probare possumus hoc discursu: *Quemadmodum ipsum martyrium in se reapte summam charitatis actum includit; ita voluntas moriendi, ut sit vera, eundem charitatis actum continere debet; ergo cum talis charitas longissimè à se proscribat peccata, graviora præsertim, sequitur manifestè, nec desiderium fundendi sanguinem posse stare cum illis, quia eundem*

C

chari-

(a) Serm. 30. de Sanctis.

charitatis actum implicitè importat. Item quia martirium est actus fortitudinis maximus; & consequenter qui maxima pro Deo tolerare desiderat, ea quæ martyrio minora sunt, v. g. persecutiones, tentationes, famem, sitim &c. fortiter ferat oportet. Unde qui istiusmodi poenalitates sufferre non valet, quomodo poterit subire martirium? qui non potest portare quod minus est, quomodo poterit portare quod majus est? Et ideo qui verè & efficaciter vult aliquod bonum magnum

præstare, si adesset possibilitas; is debet saltem intra eandem lineam agere bonum parvum, nimirum tantum quantum poterit; Quia ut S. Thomas docet dicens: (a) *Non est perfecta voluntas, nisi sit talis, quæ oportunitate datâ operetur.* Quamobrem ne tua pro Christo moriendi elicitæ desideria incassum sine fructu, & remuneratione abeant, tolera modò fortiter adversa, declina à malo, & fac bonum: Hoc si studiosè egeris, confide, quia mercede non carebis.

(a) S. Th. 1. 2. q. 20. a. 4. O.

S E R M O II.

DE SPE THEOLOGICA.

Confugimus ad tenendam propositam spem, quam sicut anchoram habemus animæ tutam ac firmam. Hebr. 6. v. 19.

P A R S P R I M A.

1. Q UOD si præsentem hujus vitæ statum peniculatius consideremus, eum nulli rei aptius possumus æquiparare, quam navi in medio pelago fluctuanti, & per asperos fluctus, ac minaces scopulos non sine gravi naufragandi periculo ad portum naviganti. Quamdiu enim homo versatur in hoc mundo, velut in undoso mari variis agitur procellis, animæ vel naufragium, vel certè ejus periculum afferentibus. Hinc enim irruunt tentationum venti, illinc ingruunt varii afflictionum turbines: Hic novi quotidie vitiosorum motuum impetus concutunt; illic decumani anxietatum, & immode-

ratorum affectuum fluctus tantùm non opprimunt. Proinde ne anima nostra in hoc procelloso pelago navigans, salutis incurrat naufragium, suis instar cymbæ instructa esse debet nauticis, ut feliciter per discriminosum hujus fluctuantis vitæ oceanum sulcando ad portum felicitatis æternæ appellat. Eapropter *Crux* Christi, sive *Fides* in Christum crucifixum, habet se in hoc navigio spiritali tanquam arbor erecta, & tanquam malus illud dirigens. *Charitas* subministrat funes, qui hanc navem tenent colligatam; triplex enim charitas, erga Deum, erga proximum, & erga seipsum, triplices sunt funes hanc cymbam firmantes. *Desiderium æternorum* est

est velum expansum, quod auram Spiritus Sancti feliciter recipit, ut navis hæc prosperè ad portum propellatur. Spes verò anchora est; sic enim eam vocitat S. Paulus, dum ad suos Hebræos perscribens ait: *Confugimus ad tenendam propositam nobis à Deo, tanquam fidei, & bonorum operum mercedem, spem, quam sicut anchoram habemus animæ tutam ac firmam.* (a) Quo loci Apostolus comparat Spem ipsi anchoræ, quæ sicut in mari navem immobilitat, ita Spes in præsentī vitæ animam firmat in Deo. Eleganter hunc Pauli textum exponens S. Anselmus ita fatur: Sicut anchora navem retinet, & firmat, ne ventorum rabie, & tempestate maris insurgente submergatur, & ludibrium maris & fluctuum fiat: Sic spes nostra, inhærens gloriæ quam desiderat, animam fidelem tenet, & consolidat contra omnes maris tempestates, & confirmat in suo proposito, ne deficiat velut scopulis adversitatum & tribulationum fracta, & retinet, ne mergatur consentiendo iniquitati. Hactenus D. Anselmus.

2. Porro Spes definitur à Magistro Sententiarum, Petro Lombardo, lib. 3. Dist. 26. *Est virtus Theologica, divinitus infusa, quæ spiritualia & æterna bona sperantur.* Est enim Spes certa expectatio futura beatitudinis, veniens ex Dei gratia, & ex precedentibus meritis. Dicitur virtus Theologica, quia versatur circa Deum tanquam circa objectum, sicut Fides & Charitas circa eundem versantur, ratione tamen diversâ: Nam Fides Deum pro objecto habet, in quantum est prima Veritas: in quantum autem est Summum Bonum, est objectum Charitatis: in quantum est altissimum arduum, nempe Beatitudo æterna (quæ juxta Boëtium, est Status omnium bonorum aggregatione completus) est objectum Spei. Dicitur ulterius de Spe in

definitione, quod sit *divinitus infusa*; infunditur enim à Deo solo in voluntatem nostram, in qua est sicut in proprio subiecto: Cupere enim, & expectare bona futura solius est voluntatis. Rursum, quemadmodum Fides admittitur informis, sic pariter & Spes; hoc est sine charitate, quæ omnium est forma virtutum. Unde licet Fides, Spes, & Charitas habeant Deum pro objecto, per peccatum tamen mortale amittitur Charitas; non ita fides & spes. Quia de re sic differit S. Thomas: (b) *Actus spei est expectare futuram beatitudinem à Deo, qui quidem actus perfectus est, si fiat ex meritis quæ quis habet, quod non potest esse sine charitate: Si autem hoc expectet ex meritis quæ nondum habet, sed proponit in futurum acquirere, erit actus imperfectus, & hoc potest esse sine charitate.* Et id. o fides & spes possunt esse sine charitate: sed sine charitate propriè loquendo virtutes non sunt, quibus nimirum vita æterna est repromissa. Et ideo, ut spes suum in nobis producat effectum, animæque nostræ naviculam à naufragio tueatur, ac certò ad tranquillitatis æternæ portum provehat; duo in allata Spei definitione contenta observare debemus; nimirum licet spes nostra non nostris viribus humanis, sed solum gratiæ, ac bonitati divinæ innixa esse debeat; nostra nihilominus cooperatio, ac bona opera sic sunt ei necessaria, ut sine illis Spes, non virtus Theologica, sed præsumptionis vitium sit. Nam ut dicit supra citatus Magister Sententiarum: *Sine meritis aliquid sperare, non spes, sed præsumptio dici potest.* Hæc duo modò expendere ac rimari pergamus.

3. Legitur in libro Judicium, quod, cum consurgeret Gedeon cum universo populo Israël ad pugnandum contra Madianitas, dixerit ad illum Dominus: (c) *Multus tecum est populus, nec tradetur Ma-*

C 2

dian

(a) Hebr. 6. 18.

(b) S. Th. 1. 2. q. 65. a. 4. (c) Judic. 7.

dian in manus ejus. Videtur, quod deberet potius dicere: Tradetur Madian in manus ejus, quia multus est; nam si esset parvus, tunc merito diceretur, quod non traderetur inimicus in manus ejus, cum non tantas haberet vires ad pugnandum. Sed quæ est causa hujus præposteræ locutionis? Hæc est, quæ immediate subditur: Ne gloriatur Israël, & dicat: Meis viribus liberatus sum, & sic victoriam, seu pugnae gloriam non Deo, sed suæ virtuti, ac robori adscriberet. Quocirca non tradetur Madian in manus ejus, ne opus ecclesiæ dexterae, virtuti assignetur humane, ait Salvianus. Quare ut victoriam non humanis viribus, sed solâ Dei virtute paratam demonstraret, mirum hunc vincendi modum ordinavit Deus. Seligere jubet Gedeonem ex toto exercitu trecenta duntaxat capita, quibus hosti bellum & inferret, & triumphum æveheret, quin nec hos quidem armis indui voluit, nec gladium educere, sed tubas duntaxat inflare, vasa confringere, faces seu lampades accendere; quibus rebus tantum terrorem hostibus incussit Deus, ut in mutuas cades partim ruerent, partim verò fugâ dilaberentur. Et quia omnia in figura contingebant illis, ideo per hanc historiam nobis intelligi datur, quod si inimicos nostros, qui junctis viribus nos à præmio vitæ æternæ, ad quod per virtutem Spei currimus, extorres facere satagunt, in fugam dare, victtricemque beatæ æternitatis lauream referre cupiamus, nobis ipsis diffidamus oportet, ac in solo Deo confidere discamus, pro certa veritate tenentes, omnem victoriam, munus esse Dei, non meritum nostrum.

4. Opportunè Judas Machabæus ac veridicè dixit: (a) Non in multitudine exercitus victoria bellis, sed de cælo fortitudo est, quâ superatur, & profligatur adver-

sariorum nervus, ac exarmatur eorum vis ac potentia. Sic, sic, & non aliter prostermitur inimicus: qui pugnat viribus suis, antequam pugnet, ipse prostermitur, ait Doctorum jubar Augustinus. Et hoc vel maxime intelligendum de conflictu spirituali, in quo nec minimæ tentationis assultum, nisi adjuvante divinâ gratiâ, sustinere valemus. Appositè Gregorius Magnus: Necessariò (inquit in Psalm. 3.) sequitur, ut omni tentationi sit subditus, quicumque à Deo fuerit derelictus. Non igitur Spes nostra nostris innixa esse viribus debet, sed divinæ duntaxat bonitati; quia tunc spes nostra non faller nos; prout ipse Deus per Psalmistam loquens testatur: Quoniam in me speravit, liberabo eum: protegam eum, quoniam cognovit Nomen meum. (b) Propheta Jeremias ad nostri discursus prosecutionem ait: (c) Maledictus homo, qui confidit in homine. Maledictus dicitur ille, qui relicto & contempto Deo confugit ad auxilia hominum, in illisque suam ponit fiduciam. Et tales Deo injuri sunt; qui enim Deo diffidunt, negant ejus providentiam, scilicet Deum vel nosse, vel non posse, vel non scire opitulari; hinc fugiunt ad opem hominum, in quibus tamen nulla est salus, Psalmistâ dicente, & monente: (d) Nolite considerare in Principibus, in filiis hominum, in quibus non est salus. Hoc ut claritè intelligatur, notandum est ex Divo Thoma quod illi tantum maledictionem hanc divinam incurrant, qui sperant in homine sicut in principali auctore salutis; non autem qui sperant in homine, sicut adjuvante ministerialiter sub Deo. Quod scholium in cap. 17. Jerem. repetens ait: Licet considerare in homine sub Deo, non tamen ut relinquatur Deus. Quemadmodum autem (ut in præsentî S. Basilii observat) homo, qui spem suam ponit in homine, ac etiam in seipso, execrandus est:

(a) 1. Machab. 3. 19. (b) Psalm. 90. (c) Jer. cap. 17. (d) Psalm. 145.

est : Ita omni laude dignus est , & verè benedictus homo , qui confidit in Domino secundùm illud quod subjungit Jeremias : *Benedictus vir , qui confidit in Domino , & erit Dominus fiducia ejus.* Dicitur benedictus , qui suam habet fiduciam in Deo , ut scilicet in quocunque quis confidit , confidendi ratio sit Deus , ait hic S. Thomas. Similiter qui sic Deo confidit , beatus pronuntiatur apud Psalmistam : *Beati omnes qui confidunt in eo.* Nimirum , beati in spe , licet nondum in re , sunt illi omnes qui sperant in Deo ; quia per spem Deus maximè honoratur. Quippe qui Deo confidunt , seque illi credunt , prædicant eum esse optimum , qui velit suâ bonitate succurrere ; & esse Omnipotentem , qui possit ; & esse omnipotens , qui sciat opitulari ; atque esse fidelissimum , qui sperantes in se non fallat.

5. Verùm enim verò , quamvis taliter in Deum confidere oporteat , nobisque sic diffidere , quasi omnis nostra industria , & labor foret frustraneus ; nihilominus hic nequaquam excludi debet , hoc enim esset Deum tentare , si quis in ipsius auxilium & providentiam confusus , manibus sinui impositis , omnem ex parte sua cooperationem negligere vellet. Hinc monet S. P. Augustinus : *Admonendi sumus , ut , quamvis credamus , seu confidamus in Deum ; faciamus tamen quæ facienda sunt ab hominibus in præsidium salutis , ne prætermittentes ea , Deum tentare videamur.* Doctrina hæc roboratur ex variis argumentis , è sacrorum eloquiorum codice depromptis. Promiserat olim Deus populo suo electo , quòd ad clangorem tubarum muri civitatis Jericho subvertendi essent ; & tamen totum exercitum eandem urbem circumdare , & Arcam circumportari jussit , ut habetur in libro Josue capite 6. Circa quam historiam sic edisserit D.

Chrysostomus : (a) *Si moenia essent casura , cur nam armis induuntur ? Ideo scilicet , quia Deus nostram quoque vult adhiberi diligentiam , & industriam.* Denique si eundem librum Josue perlustrare non piguerit , reperiemus in eo , quòd , licet Deus certissimè Israëlitis promiserit omnem regionem trans Jordandem , in sola tamen Jerichunte urbis moenia , manifestâ Dei virtute ceciderint ; in cæteris autem urbibus subigendis Hebræi acriter certare debuerunt , easque insulci militari superare , ut patet ex capite octavo , & sequentibus capitibus. Nam quanquam Josue à Domino audierit : (b) *Ascende in Oppidum Hai , ecce tradidi in manu tua regem ejus , & populum , urbemque & terram ,* nihilominus Josue , quæ è parte sua erant , nihil prætermisit , sed omnia , quæ ad exterminandum inimicum facerent , dexterimè adimplere laborabat. Haud dispari modo promisit Deus nobis omnibus paradysum cælestem , sed non nisi median-
tibus nostris sudoribus & laboribus. *Dei enim sumus adjutores ,* ait 1. Cor. 3. Apostolus. Græcè , *Cooperari* , id est , ad salutem nostram , quam ille desiderat , ei cooperamur plantando , rigando , & exhibendo extrinsecus ministerium , dum ipse intrinsecus operatur incrementum. At contra hoc videtur esse quod ait Job. cap. 26. *Cujus adjutor es ? numquid imbecillus ?* Respondet S. Thomas & dicit , quòd dupliciter aliquis adjuvat. Uno modo augendo ejus virtutem , & sic nullus potest esse Dei adjutor. Alio modo obsequendo operationi alterius , sicut si minister dicatur Domini adjutor , in quantum exequitur opus ejus. Itaque dum homo facit quæ Deus jubet , dicitur in secundo sensu Dei adjutor ; obsequendo enim divinis mandatis , Deum quasi adjuvat in opere propriæ suæ salutis.

C 3

6. Aliud

(a) Chrysost. in Psal. 43.

(b) Josue 8.

6. Aliud in rem nostram commemorat factum D. Joannes Evangelista : Nimirum quoddam Christus Lazarum , ante quatrimum mortuum , ac jam sepultum , ad vitam revocaturus dixerit confertim multitudini : *Tollite lapidem ;* (a) Quod expendens S. P. Augustinus sic differit : (b) *Quid dicemus ? nunquid lapidem Dominus à monumento , præcepto remove non poterat , qui inferni claustra virtute propria removit ? Sed quod ab homine fieri poterat , homines facere præcepit ; quod autem divinæ virtutis erat , suâ potentia demonstravit : lapidem enim à monumento remove humanæ virtutis est ; animam verò ab inferno revocare , solius divinæ potentia est.* Dominus non vult omnia per seipsum præstare , sed etiam aliqua aliis facienda relinquit ; Defunctos à mortis tenebris revocare , hoc solius est divinæ potestatis ; hoc per seipsum JESUS exhibet. At verò lapidem tollere , ligaturas solvere , hoc humanæ erat potestatis , & bene poterat per homines executioni mandari ; ideo hoc hominibus committit , ut illud per se exhibeant. Sic res se habet in nostræ salutis negotio ; etsi enim salus æterna , quam speramus , sit opus solius Dei : non tamen ad illam assequendam industria humana est omittenda aut negligenda. Joannes Moscus in Prato Spirituali cap. 130. refert de Athanasio Abbate , quoddam in visione viderit locum plenum luminis & gloriæ , audiveritque multitudinem innumerabilem laudantium Deum ; cumque

pulsaret , vellétque ingredi , audivit : *Huc non ingreditur quispiam in negligentia degens : Sed si intrare vultis , abite , certate , nihil æstimantes vanitates sæculi.* Conandum ergo est ad bene operandum. Licet enim spes sit certa expectatio futuræ beatitudinis , ut dictum in ejus definitione superius allatâ ; hæc tamen certitudo solum pendet ex parte Dei promittentis ; unde ex parte nostræ , & per accidens poterit esse hæc futuræ beatitudinis expectatio incerta & fallax ; quia spes respicit etiam nostram cooperationem & merita , uti ex ejus definitione liquet. Et ideo ejus certitudo , seu infallibilis expectatio beatitudinis non est absoluta , quia spes , & expectatio nostra tanquam fundamento nititur promissione Dei , quæ nobis facta non est absolute , sed conditionate : *Si vis ad vitam ingredi , serva mandata.* Matth. 19. Huc suæ perspicacitatem mentis collimabat coronatus inter Prophetas , ideoque monebat dicens : (c) *Spera in Domino* , id est , (ut explanat S. Thomas) *spera te habiturum bona Domini* , id est ipsum Dominum , secundum illud Psal. 15. *Dominus pars hæreditatis meæ &c.* Ne verò hæc spes suo frustretur effectu , & fructu , hortatur ad bonorum operum exercitium : & ideo subjungit : *Et fac bonitatem* , id est , omnia opera virtutum , quemadmodum suggerit idem Psalter : Psalm. 33.

Declina à malo , & fac bonum.

(a) Joan. 5. (b) S. August. Sermon. 41. de temp. (c) Psal. 36.

PARS SECUNDA.

7. **Q**uod Spes Theologica pro proprio ac formali suo objecto respiciat beatitudinem æternam, constat ex ejus definitione superius jam adducta; quod nimirum sit certa expectatio future beatitudinis, veniens ex Dei gratia, & meritis nostris. Ac proinde (ut docet S. Thomas 2. 2. q. 17. a. 2. ad 2.) Sicut Fides principaliter respicit Deum, quæ verum, & secundariò respicit ea, quæ ordinantur ad Deum, ut verum; ita & Spes principaliter respicit beatitudinem æternam, ut ultimum finem; alia verò quæ petuntur à Deo, respicit secundariò, scilicet in ordine, sive ut media ad futuram beatitudinem assequendam. Ex quo sequitur, licitum non esse, aliquod bonum sperare sicut ultimum finem, præter beatitudinem. Hinc quæcunque demum à Deo speramus, & petimus, sive liberari à malis corporalibus, sive consequi bona, quæ non sunt ipsa beatitudo, conditionatè postulemus oportet; nimirum si hæc conducant ad consequendam futuram beatitudinem. Beatitudo verò ipsa non conditionatè, sed absolute petenda est, prout nos orare docet Sapientia Incarnata apud Evangelistam Matthæum: (a) *Adveniat regnum tuum*; ut nimirum fiamus participes regni cælestis, & gloriæ paradisi. Hoc probè intelligens Regius Psaltes, ideo inter sui Psalterii dulcissimum sonum canebat; (b) *Unam petii à Domino, hanc requiram*, hanc unam rem petam, videlicet, ut inhabitem in domo Domini, non ad tempus, sed omnibus diebus vite mee, id est, quamdiu durabit vita Sanctorum cum Deo, quæ sine dubio non habebit finem.

(a) *Matth. cap. 6.* (b) *Psal. 26.*

8. Quamobrem cum in definitione Spei beatitudo ponatur, ideo omnia quæ à Deo petimus, ac speramus, non ad alium finem sunt postulanda & speranda, nisi in quantum conducunt ad hoc finale speratum, quod est fruitio Dei. Et quia ignoramus, num hoc vel illud, quod à Deo efflagitamus, salutis nostræ profit, vel obfit; ideo oportet nostram voluntatem divinæ subternere, de bonitate ejus piè fidentes, nihil nobis negaturum, nisi quod prospicit salutis nostræ impedimentò futurum. Et hoc est, quod ingenti spiritu nobis commendat Sapiens, ne de divina clementia ullum finistrum formemus conceptum, sed de ejus ineffabili pietate semper bene speremus: *Sentite*, inquit, *de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis querite illum.* Quasi dicat: *Sentite, & sapite de Deo*, quod ipse per essentiam sit summum, infinitum, & omne bonum, ac proinde summè benignus & beneficus in omnes, ideoque sollicitè ac magna cum fiducia quærendus, summèque amandus. Hac de causa Deus, ut bonitatem, & amorem suum immensum creaturis patefaceret, Filium suum Unigenitum misit in carnem, ut homines peccato perditos, & gehennæ addictos, suis atrocissimis poenis, & infami crucis morte redimeret. Opportunissimè in præsentem quidam Pauli textus se offert: (c) *Si enim (inquit) cum inimici essemus, id est averfi à Deo per peccatum, saltem originale, reconciliati sumus Deo Patri per mortem Filii ejus: multò magis reconciliati salvi erimus in vita ipsius, id est per vitam ipsius, quia Christus jam vivens procurabit, ut salutem meritò mortis ejus partam assequamur.*

(c) *Rom. 5. v. 10.*

mur. Audiatur S. P. Augustinus: *Quis dubitat* (inquit lib. 13. de Trinit. cap. 16.) *Christum daturum amicis suam vitam suam, pro quibus adhuc inimicis dedit mortem suam?* Si impios, peccatores, inimicos, moriendo dignatus est reconciliare Patri, utique faciet, ut reconciliati, & amici facti vitam æternam assequantur, quam ipsis tanto pretio mercatus; & tam acerbâ morte promeritus est.

9. Hanc ineffabilem Dei benignitatem, ac ejus erga nos miseros amorem dum identidem considerarent piæ ac religiosæ animæ, tam altas in virtute Spei egerunt radices, ut nihil jam in mundo, nec ipsam quidem mortem pertimescerent, utpote divinæ clementiæ fortiter confisæ, cuncta illis cedere, quæ Deus illis evenire permiserit, ad animæ bonum ac salutem. Talis erat Sancta Virgo Gertrudis, quæ tantam proinde de Dei misericordia concepit fiduciam; ut neque pericula, aut tribulationes; neque temporalium rerum damna, aut quæcunque alia infortunia; sicut nec proprii defectus, aut errores illam movere, aut contristare potuerint, quoniam spem habebat firmam, hæc omnia tam bona quàm mala, divinâ Providentiâ sic ordinante, in animæ suæ bonum, & spirituale cedere incrementum. Ut autem intelligamus, quantopere talis in Deum fiducia sit placita Deo, illud quod de eadem Christi Sponsa scribit Ludovicus Blofius (a) hic subnectamus oportet: Dicit ergo Christum Dominum aliquando ei dixisse: *Fiducia illa, quam homo in me solo collocat, credendo me posse, scire; & pelle ipsum fiducialiter juvare in omnibus, cor mihi transfigit, tantamque pietati meæ violentiam facit, ut non possum non ei gratificari, & manûs porrigere ab gustum, quem ex eo, quod totus à me pendeat, capio.* Ita Christus ad S. Gertrudem.

10. Porro quanquam verba hæc, devotæ alicui animæ super mel & favum dulciora, satis esse possint ad magnam omnino fiduciam concipiendam, & fovendam de ineffabili Christi bonitate, propterea tamen silentio involvendum haud censeo, quod hic celestis piarum animarum Sponsus ad uberiores consolationem nostram Sanctæ Virgini Mechtildi quondam revelavit dicens: *Perplacet mihi videre homines confidentes de mea bonitate; talis enim, quicumque est, & in hoc perseverat, singulariter eum in hac vita remunerabor, & in altera uberrimam ei mercedem conferam.* Et quanto plus de me confidet, tanto plus etiam à me consequetur: impossibile enim est, ut, quod quis sanctè de me credidit, & consequi speravit, non obtineat, cum hoc ipsum ego promiserim: *Mihi igitur fidat, qui grandia à me expectat.* Cum verò Mechtildis quæreretur à Domino, quidnam potissimum credere & sperare deberet de ineffabili ipsius bonitate, respondit Dominus: *Certâ fide crede, quod ego te post mortem suscipiam, sicut Pater filium suum charissimum, quodque nullus unquam pater tam fideliter cum unico nato suo hereditatem suam divisit, sicut ego omnia bona mea, & me ipsum tibi communicabo.* Quicumque hoc de bonitate mea firmiter, & cum humili charitatè crediderit, beatus erit. Ita refert Ludovicus Blofius, loco supra cit. o.

11. Ex his indubiè quilibet intelligere poterit, quàm nobiles in anima nostra proferat fructus pia in Deum confidentia, tales profectò, ut exprimi facilè nequeant. Quemadmodum enim viva Fides (ut visum Sermone præcedenti) nobiles omnino ac præcellentes progeminare solet fructus in anima; ita haud inferiores effectus Spes Theologica, quâ beatitudinem speramus, in anima sperantis gignit. Quippe, quid non potest Spes in rebus huma-

(a) Blofius in Menil. Spirit. Cap. 11.

humanis? quas non vires subministrat? Spes messis sic alit agricolam, sic eum excitat, ut omnes labores in arando, foediendo, occando, seminando suaves ei videantur. Ecce agricola (exclamat S. Iacobus cap. 5. cunctis fidelibus) *expectat pretiosum fructum terræ, patienter ferens donec accipiat temporaneum, & serotinum, pluviam scilicet tempestivam, fructumque inde enascentem & speratum.* Spes lucri sic animat negotiationem, ut neque nives, frigora, æstus, maria, neque pericula pertimescat. Item sic militem afficit spes prædæ & triumphi, ut nec vulnera, nec sanguis ei animos infringant: Haud alium effectum in nobis excitat Spes gloriæ cælestis, quæ mirè animum nostrum roborat, ne tentationum tempestates, tribulationum turbines, persecutionum procellas expavescat, virésque tribuit ad impigrè currendum salutis semitam; quia hæc Spes est quasi calcar quoddam equitis Christiani, punitione suâ teporem & torporem excutientis, ne in via aspera animum despondeat. Denique hæc Spes etiam est quasi pes animæ, cui tota innititur, quo subsistit, quo incedit, & ad felicitatem progreditur, & de quo dixit Deus ad ad Josue: *Omniem locum, quem calcaverit vestigium pedis vestri, vobis tradam.* (a) Unde egregie D. Bernardus Serm. 15. in Psal. 90. ait: *Sperate in Deo omnis congregatio populi: quemcunque enim locum calcaverit pes vester, vester erit; Pes vester utique Spes vestra est, & quantumcunque illa processerit, obtinebit, si tamen in Deum tota figatur, ut firma sit, & non titubet.*

12. Hæc & alia pretiosa bona, quæ ex hac Theologica virtute in animam nostram redundant, minimè ignorat Stygius impostor; ideo nullum non lapidem mover, nullasque non exerit vires, quod hanc virtutem Spei in nobis perimat, aut

saltem labefactet. Thomas de Kempis ex profunda humilitate de tercio refert, quod sibi ipsi contigit. Scribit ergo lib. 1. de Imitatione Christi cap. 25. Cum quidam anxius inter spem & metum frequenter fluctuaret, & vice quadam moerore confectus ante altare quoddam se in oratione prostravisset, hæc intra se voluit dicens: *O si scirem, quod adhuc perseveraturus essem!* Statimque audit intus divinum responsum: *Quod si scires, quid facere velles? Ecce nunc quod tunc facere velles, & bene securus eris;* Moxque consolatus divinæ se commisit voluntati, & cessavit anxia fluctuatio, noluitque curiosè investigare, ut sciret quæ sibi essent futura; sed magis studuit inquirere, quæ esset voluntas Dei beneplacens ad omne opus bonum inchoandum, & perficiendum. Hinc instruimur, non esse temerè perscrutandum, quid futurum nobis eveniet, sed in omnibus Deo fidere, quod nos velut pientissimus Pater à cunctis eruet animæ periculis, ac longè maiorem de nobis sit habiturus curam, quam habere possunt parentes erga suos natos; hoc quippe expressis protestatur verbis apud Prophetam Evangelicum sic loquens: (b) *Numquid oblivisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui? Et si illa oblita fuerit, Ego tamen non obliviscar tui; qui spem tuam, & fiduciam omnem in me reponis.* Minimè proin ambigere oportet de divina protectione, quia veritas est infallibilis, utpote ab ipsomet Spiritu Veritatis dictata, quod nimirum *Sperantem in Domino misericordia circumdabit;* (c) hoc est, illum proteget Deus suâ misericordiâ, & ab omni inimicorum infernalium, viam salutis oblidentium, incursu defendet, ac tandem felici beatitudine æternum perfrui concedet.

13. Minimè inopportunè ad præsen-

(a) Josue 1.

(b) Isaia. 49. (c) Psal. 31.

tem nostrum scopum facit, quod scribit Hieremias Drexelius (a) ex Nicephoro & aliis Scriptoribus; nimirum Antiochiam terræ motibus creberrimè quassatam fuisse, præsertim anno quingentesimo vigesimo octavo, quo tempore Deus viro alicui sancto id consilii dictavit, ut ædium foribus inscriberetur: *Christus nobiscum; Scite.* Quicunque hoc suis domibus inscripserunt, iis terræ tremores nihil obsuerunt. Inde urbs novo nomine dicta est *Theopolis*, quod idem sonat, ac *Civitas Dei*. Eundem planè effectum sperare poterit ille, qui domum cordis sui salutifero hoc præmunire titulo: *Christus mecum; sto, & illi Fido.* Hic enim, fremit sive mundus; bella suscitent dæmones, vires totas effundant persecutores, insidientur mali, clam vel palàm sua tela hostes jaculentur, incunctus tamen ac imperturbatus persistet; quia pro suo defensore & adiutore habebit Christum, quem in secreto cordis loquentem, atque his mellifluis verbis cum, qui in eo confidit, consolantem audiet, quod Prophetia Jeremias audit à Domino: *Ego tecum sum, noli timere, nec hostem ullum, nec ulla adversa. Ego sum adiutor in opportunitatibus, in tribulatione.* (b) *Belabunt quidem adversum te, & non prævaldebunt; quia ego tecum sum, ut liberem te, ab infernalium inimicorum tuorum assultu, ne tibi, præsertim in agone mortis, nocere valeant.*

14. Enim verò, licet beatitudo æterna, quam speramus, non aliter, quam per præcedentia nostra merita acquiri debeat; cum in Spei definitione ponatur, quod illa proveniat ex Dei gratia, & meritis nostris, advertere tamen oportet, quod hæc spes de obtinenda æterna salute fundari potius debeat super divinæ pietatis magnitudinem, & immensitatem, quam

supra propria bonorum operum merita; sæpè enim contingit, quod illa multis permixta sint defectibus, ita ut, cum credamus ea esse Deo grata, sæpius in conspectu illius sint quasi pannus menstruatus, ut dicitur Isaia cap. 64. id est, sicut pannus sanguine menstruo scedatus abominabilis est; ita sunt nonnunquam opera nostra in conspectu Dei; quia nimirum non omnibus vestita debitis circumstantiis, non puro sine, aut intentione facta. Hinc, ut non sine basi S. Gregorius ait, *sæpe sordet in distractione iudicis, quod fulget in estimatione operantis.* Et ideo, si etiam quis nescio quæ heroicarum virtutum obiret exercitia, haud tamen absolute in his suam spem, sed potius in Dei misericordia, ac infinitis Christi meritis collocare debet; quia nimirum fiduciam hanc cacodæmon multò magis pertimescit, quam quælibet alia virtutum opera; id quod palàm metiri licebit ex eo, quod Laurentius Surius commemorat de S. Bernardo, in ejus vita sic scribens: Cum quadam vice gravi morbo urgeretur, raptus in ecstasim, visus sibi est ante tribunal Dei stare. Ubi cum gravioribus & improbis accusationibus à dæmone accusatus fuisset, eique sui defendendi copiam fecisset, non fuit ausus Bernardus in suis meritis confidere, sed solum respondit: Confiteor me indignum æternâ gloriâ, si opera mea, & merita sola considerem: Sed Dominus meus eam possidet duplici titulo. Primò, quia Filius æterni Patris est, quo quidem titulo etiam hæres est regni. Secundò, quia eam meritis suis, & pretioso suo Sanguine acquisivit. Contentus ergo primo titulo, qui etiam ei sufficit, donavit mihi secundum, cujus virtute jus ad regnum illud habeo. Hoc responso accusator sædo rubore suffusus disparuit, & omnis illa iudicii species cum suo tribunali

(a) Drexel. in Rosis. part. 1. c. 14. (b) Psal. 9.

nali protinus evanuit. Ex quo discamus: & nos, tutissimum fore, non tam in nostris bonis operibus, ac meritis confidere, quam in ipsa Dei misericordia, & infinitis Christi promeritis, nihil tamen interea omittendo de bonorum operum studio; sed graviter in virtutum culturæ exercendo, ac de bono in melius semper proficiendo, & de virtute in virtutem eundo; Siquidem hoc modo nostra Spes, &

fiducia (quam de Divina clementia concipere debemus) erit firma, quæ nos nequaquam faller, nec confunder: Res enim certa divino testimonio: *Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum, & quicquid petierimus, quæ ad*

ad nostram animæ salutem faciunt,
accipiemus ab eo; inquit S. Jo-

annes in Epistola 1. cap.

3. vers. 21.

PARS TERTIA.

15. **C**oepit ut prosequamur materiam; notandum cuilibet incumbit, quod Spes in arduis vel maximè à nobis sit retinenda, prout unumquemque nostrum monet Prophetæ Oseas cap. 12. sic dicens: *Spera in Deo tu o semper, & præcipuè tempore tentationis, & afflictionis, ne alioquin in tentatione positus cadas, sed spe roboratus generosè adversario resistas, eumque vincas.* Nam spes, quam habemus de Deo, nos liberat ab omni tentatione, quippe qui, ut dicitur Proverb. 30. *Clypeus est sperantibus in se;* Deus enim fideli in se speranti, seque invocanti est scutum, quia potentiâ suâ quasi prætexto clypeo suum supplicem servat, tuetur, ac propugnat. Secundò debemus sperare in Deo tempore afflictionis; quia Deus tribulatos non deserit, dicente Judith cap. 13. *Qui non deserit sperantes in se, sed eosdem eripit, & à malis, quibus premuntur, liberat.* Expertus est id sanctus Rex David, qui in hac virtute singulariter excelluit, prout ipse plurimis in locis Psalterii sui de se testatus est, maximè verò quando ait, Psal. 26. *Domine illuminatio mea, & salus mea, quem timebo? Si consistant adversum me castra, non timebit cor meum. Si exurgat adversum me prælum, in hoc sperabo.* Quod verò Deo sic confusus

nunquam sit confusus, nobis aliorum indicat dicens, Psal. 24. *Non erubescam quoniam speravi in te, Domine.* Siquidem Deus illum velut pupillam oculi semper tutatus est, & ex septem præsentissimis liberavit vitæ periculis, quæ enumerantur in libro primo Regum. Primum habetur cap. 18. vers. 11. Secundum cap. 19. vers. 10. Tertium cap. 21. vers. 1. & seq. Quartum cap. 23. vers. 19. de quo mox latius. Quintum cap. 24. vers. 3. Sextum cap. 26. vers. 1. Septimum cap. 27. vers. 1. Porro, non tantum Deus Davidem ex his gravissimis Saulis persecutionibus liberavit, sed etiam (ut advertit Rupertus Abbas lib. 2. cap. 19.) in Davidis bonum convertit, ut ex singulis ipse fortior & gloriosior evaserit, ut patet hæc ea, quæ singulas persecutiones consecuta sunt, legenti; passionis enim comes, & afflicta est gloria. Hoc ut vivacius mentis nostræ oculis pateat, paulò fusiùs examinare lubet caput vigesimum tertium, in quo perhibetur, quod graviter David, dum à facie Saul profugus lateret in deserto Maon, à militibus Saulis fuerit arctatus, ac ad necem quæsitus: *Saul enim (ut dicitur loco citato vers. 29.) & viri ejus in modum coronæ cingebant David, & viros ejus, ut caperent eos, quod cernens David deseperabat se posse*

evadere à facie Saul suâ virtute & sapientiâ, sperabat tamen, se Dei ope evasurum, sicut & factum. Cùm enim David undique circumfusus esset à Saul, qui instar ferocissimi leonis, captâ jam prædâ, exultaret, ecce ex improvviso defertur ad eum nuntium, Philistinios suam terram invasisse, omniâque devastare, ac depopulari. Hoc nuntio percussus Saul, atque coactus à persecutione Davidis desistere, perrexit incursus Philistinorum, ut eos persequeretur, ac à suo arceret solo. Hoc modo David Saulis tyrannidem effugit, & à præsentissimo liberatus fuit periculo.

16. Huic sancto Regi non cessit in fiducia erga Deum magnus ille credentium Pater, Patriarcha Abraham, cui à Deo promissum fuit, semen illius sicut stellas cæli, & sicut arenam maris multiplicandum esse, Et tamen filium suum Isaac (in quo promissio hæc adimplenda erat) paulo post sibi immolari, eidem præcepit dicens: Gen. 22. *Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis Isaac, & vade in terram visionis, atque ibi offeres eum in holocaustum super unum montem &c.* Cui arduo mandato nihil oblocutus, sed mox obsequens perrexit cum filio suo Isaac ad destinatum à Deo sibi montem, eundem ibi oblaturus in holocaustum. Siquidem vir Sanctus, sicut prius, dum cælitus promissum fuerat ei ex Sara sterili nascendum sibi filium; licet ipse jam ferme esset centenarius, & Sara annorum octoginta novem, ut colligitur ex Genesi cap. 17. contra spem (ut loquitur D. Paulus Rom. 4. 18.) in spem credidit; hoc est, contra id quod naturaliter sperare poterat, in spem credidit, id est, fidem habuit promissis divinis, & inde spem concepit de semine sibi nascituro ex uxore sterili; Ita similiter jam natum Isaac à Deo iussus sacrificare, contra spem in spem credidit; ducebat quippe filium in montem, eum ibidem secun-

dum mandatum Domini mactaturus, nihilominus confidebat de divina potentia ac clementia, Isaac denuo à morte suscitandum à Deo fore. Abraham obtulit filium suum, arbitrans quod potens est Deus à mortuis suscitare eum, ait S. Paulus Hebr.

11. 19. Cùm autem tertius illuxisset dies, & montem ob oculos haberent, dixit Isaac ad Patrem suum: *Ecce ignis & ligna, ubi est victima holocausti?* Cui respondit Abraham: *Deus providebit.* Et reverà Deus providit; nam pater (inquit S. Chrysostomus) immolavit, filius seipsum in holocaustum obtulit, & Deus ambo tanquam sibi gratissima acceptavit; & nihilominus victima vivens permansit. Sic Abraham plenus in Deum spe, usque ad montem, usque ad altare, & tandem usque ad istum venit, quo filium vitâ privare volebat; quoniam jam satis profundè cordi suo impresserat hæc verba: *Deus providebit.*

17. Nec à præsentj scopo aberrat, quod de filiis Israël sacre perhibent paginæ; Cùm enim hi Ægypto egressi ad terram sanctam iter suum dirigerent; ductique essent à Moyse ad mare rubrum. Simul id rescians Pharaon Rex Ægypti, eos armatâ manu insecutus est; Quod videntes Israëlitarum, timuerunt valde, & in voces desperabundas eruperunt, & dixerunt ad Moysen: *foris non erant sepulchra in Ægypto, ideo tulisti nos, ut moreremur in solitudine: quid hoc facere voluisti, ut educes nos de Ægypto?* Exod. 14. 11. Moyses autem eos placans, & animans, mansuè respondit, dicens: *Nolite timere, Deus vos in arctum hunc locum concludi voluit, ut hic suam in vos curam, & potentiam ostenderet; hic ergo locus magis vos ad spem excitare debet. Deus enim maxime adest in arduis, quando spei superest minimum. Ille vos ex Ægypto vocavit, ille viam & exitum da-*

bit, ipse potest hosce montes in planitiem, & hoc mare in terram vertere. Nolite ergo timere, state, & videte magnalia Domini, quæ facturus est hodie. Dominus pugnabit, & vos tacebitis, vos quiescetis, optiosè & jucundè hanc Dei pro vobis pugnam spectando. Hac oratione Moyſes Israëlitas trepidantes in ſpem erexit, & nos pariter docuit, quàm fortiter in arctis ſperare in Deum, eumque invocare debemus. In arduis (inquit S. P. Auguſtinus) conſtanter Deo crede, eiſque te totum committe, quantum potes: ita enim ipſe te ad ſe ſublevare non deſinet, nihilque tibi evenire permittet, niſi quod tibi proſit, etiamſi neſcias: portabit te in brachiis ſuis, licet non animadvertas, quod curet te.

18. Quamobrem quiſquis cum Rege David, ac filiis Iſraël à ſuorum hoſtium inſultu liberari, & cum Patriarcha Abrahamo omni benedictione cæleſti repleti deſiderat, Deo ſine animi fluctuatione credat, & ſemper contra ſpem in ſpem ſperet, oportet. Unde ſi quandoque tentatio aliqua accideſt, & dæmon tibi ſuggerit, quodd uſueris haud poſſis tam urgentibus & vehementibus tentationum inſultibus reſiſtere; Tunc plenus ſpe, & fiducia reſponde: Quamvis non poſſim ex propriis meis viribus; tamen potero cum Dei auxilio, quod ſpero mihi deſuturum nunquam. Quod idem practicabis, quando tartareus hoſtis de vicio aliquo eradicando, vel virtute plantanda te penitus deſperare facit, cujus arduitatē impoſſibilem hoſtis effingit. In his caſibus vel maxime animum ſpe etigere debes ad Deum, obſiſtendo inimico, & cum D. Paulo (Philip 4. 13.) dicendo: Omnia poſſum in eo qui me confortat per gratiam, & virtutem ſuam, nempe per Chriſtum. Hanc ſpem & fiduciam ſi habueris, experientia diſces, te facile poſſe ea, quæ ante impoſſibilia erant viſa. Frequentabis præ-

terea hoc exercitium; dum fortæſſis aliqua ſive publica, ſive privata, gravis calamitas immineret; ut ſi e. g. bellum, peſtilentia, fames, aut ſimile quid eveniturum paſſim timeretur; in his enim caſibus, qui non raro animi quietem conturbare ſolent, mox tibi recurrendum erit ad Spei præſidium, credendo & ſperando, quodd talia à Deo permiſſa, aut immiſſa mala tibi ſervient ad animæ tuæ proſectum, ac ſalutem. Hoc modo ſi Deo in omnibus tentationibus, & afflictionibus conſiſus fueris, haud dubiè in mediis etiam turbationum fluctibus, ac calamitatum procellis inconcuſſus, & imperturbatus perſiſtes. Nam atteſtante Hebraeo Vate, (Pſal. 124.) Qui conſidunt in Domino, ſicut mons Sion, non commovebitur in æternum. Juſti ſiquidem, quidquid ardui, laborioſi, adverſi, & quantumcunque terribilis accidat, credere, ſperare, diligere, rectè operari nequaquam deſiſtunt. Montem dixit (ait in hunc locum Orator Conſtantinopolitanus, D. Chryſoſtomus) ſpem in Deum immutabilem, inconcuſſam, firmam, & conſtantem; quemadmodum enim nemo, eſſi innumerabiles adhibeat machinas, montem convellere, nec labefactare poterit; ita etiam, qui illum, qui ſpem in Deum collocavit, aggreditur, incaſſum laborabit, monte enim longè eſt tutior Spes in Deum.

19. Hæc Spes in Deum S. Gregorium Thaumaturgum cum Diacono ſuo ita protexit, ut in montem evadens, cum jam nullum amplius aſſuſgeret medium effugiendi inſecutores, cum Diacono manibus, oculiſque in cælum ſublatis, pro liberatione orans, hoc quidem impetravit à Domino, ut milites circumcuſantes veſtigantēſque, & virum Sanctum, & Diaconum Socium, non duos homines, ſed arbores eſſe exiſtimarent: ſicque re infecta diſcederent. Ita reſert

S. Gregorius Nyssen. in ejus vita. Hæc in Deum fiducia armatus, S. Joannes Silentarius contra Saracenorum incursum à Leone fuit defensus. Nam Alamundaro Saracenorum Rege Palæstinam incurfante, & Monasterium, in quo degebat Joannes, invadente, noluit exire & fugere, tametsi ei suaderetur, ut in civitatem aliquam munitam se reciperet; sed magnâ spe se Deo resignans: *Si Deus, inquit, mei curam non gerit; ut quid vivo? Nec eum spes, aut Deus fefellit: misit enim Deus leonem horribilem, qui Joannem custodiret, & tutaretur, propulsaretque pericula, & ab accessu arceret agmina Barbarorum. Ita Surius in ejus vita. Quâ virtute similiter roboratus Theodorus Abbas, qui ab alio Monacho interrogatus, an non formidaret, dum subito aliquis importunus excitatur strepitus? respondit: Sic alium terræ adhærent, Theodorus non formidat; poposcerat enim precibus à Deo, ut auferretur ab eo formido. Ita habent Vitæ*

Patrum lib. 5. libel. 7. n. 6. Ex quibus patet; quod spes firmissimum sit animi nostri fulcrum, omnium victrix difficultatum, nostræ peregrinationis baculus, nostrorumque laborum refrigerium & solamen. Hos spei fructus graphice depingit Jacobus Billius his versibus:

Spes mala cuncta levat, vinumque educit ab undis;

Mellique de rigida pingua rupe trahit.

Spes quoque sancta piis est ignea nocte columna;

Intus quæ nullis frangitur icta malis. Christicolæ & ! sortem populi bis, terque beatam,

Rebus in adversis, cui datur ista Comes !

Hac Duce nam quis lætâ subit aspera mente,

Vivit & in mediis ut Salamandra rogis.

P A R S Q U A R T A.

20. **V**erum enim verò, sicut hæc Theologica virtus: nempe Spes, à nobis sedulò exercita, plurimùm acceptos nos Deo facit, mirèque animæ nostræ promovet salutem, ut ex dictis liquet; ita ejusdem neglectus, seu diffidentia nos Divinæ Majestati valdè odiosos reddit & invisos, extremamque sæpe nobis affert perniciem, & perditionem, prout suo damno experti sunt Hebræi, qui ex Ægypto egressi, omnes penè in vastis Arabiæ locis perièrunt: Sic enim ait Deus: (Numer. cap. 14. vers. 29.) *Omnes qui numerati estis à viginti annis & supra, non intrabitis in terram, super quam levavi manum meam, ut habitare vos facerem, præter Caleb Jephone, & Josue filium Nun.*

Quid igitur deliquerunt Hebræi? Audi: Postquam Hebræi pervenerunt in Rathma & Cades, atque vicini erant terræ promissæ, tantumque inter eam & ipsos intererant montes Idumææ; Locutus est Dominus ad Moysen dicens: mitte viros, qui considerent terram Chanaan. Num. 13. Dixit hoc Deus, postquam populus iste diffidens promissis Dei, petiisset mitti exploratores in Chanaan, qui referrent, qualis esset terra, quàm fertilis & quàm munita, ut patet Deuter. cap. 1. vers. 22. Mittit igitur Moyses duodecim exploratores ad terram considerandam; qui revertentes optimam esse dixerunt: tamen ex eis decem asseruerunt, locum esse acquisitu inaccessibilem: Populus, quem aspeximus, proceræ

proceræ statua est : quibus comparati quasi locustæ videbantur. Numer. 13. vers. 33. Hæc audientes Hebræi continuò pusillanimes facti, spem amiserunt de acquirenda terra Chanaan : *Dixeruntque alter ad alterum, constituamus nobis ducem, & revertamur in Ægyptum.* Numer. 14. Hoc ergo fuit grande peccatum filiorum Israël, quòd videntes tot mirabilia, quæ Deus pro eorum defensione hæcenus operatus fuerat, quæque eos certos facere debuissent, quòd in illam terram introducerentur, illi tamen Deo sint diffisi, nec credere voluerint Josue & Caleb asserentibus : *Nolite rebelles esse contra Dominum; neque timeatis populum terræ hujus, quia sicut panem ita eos possumus devorare, recessit ab eis omne præsidium; Dominus nobiscum est, nolite metuer.* Numer. 14. 9. Quin imò voluerunt eos (Caleb scilicet & Josue, qui murmurantibus resistebant) lapidibus opprimere, si non à Domini gloria, super tectum foederis apparente, à tali facinoræ absterrii fuissent; tunc etiam audierunt à Deo : *Vestra cadavera jacebunt in solitudine: filii vestri erunt vagi in deserto annis quadraginta &c.* Exploratores autem omnes, præter Josue & Caleb, subitâ morte puniti fuerunt, ut ibidem refertur vers. 36.

21. Atque hinc liquet, quàm iavisa sit Deo diffidentia nostra, & incredulitas, dum divinis promissis fidem adhibere titubamus. Eapropter religiosarum familiarum Fundatores inter alia, quæ sollicitè suis ab asceteriis propellere nitebantur, etiam erat hæc de divina Providentia & liberalitate diffidentia. Hos inter erat S. Franciscus Seraphicus, qui, quoties suos aliò mandarat, nullum illis aliud viaticum dare consuevit, quàm illud Psalmi 54. *Facta super Dominum curam tuam, & ipse te eruet;* cujus versiculi fides instar omnis peculii erat. Accidit, ut duo-

bus ab eo peregrinatum missis, dièmq; jam ferè totum, viâ inediæque confectis vires deficerent, quin ut & stipe ostitatim flagitaret, nihil à quopiam mortaliū porrigeretur. Quàm proum est tali tempore homines fieri subtristes, & impatientes? Quàm facilè sollicitudo futuri, & præsens inopia confidentiam labefactat? Et tamen in his ipsis viris pusillanimitatem Deus censuit castigandam. Misit igitur in specie juvenis Angelum, qui, interrogatâ causâ, ob quam adeò dejecti animis essent, binos eis panes exhibuit; quibus dum illi assidentes humi suavissimè vescerentur, cepit eos asperis verbis castigare: *Homines, (inquit) modicæ fidei, cur divinæ curæ jam diffidebatis? Non vobis in mentem veniebant verba illa Prophetæ, quæ tam sæpe vobis sanctus Pater vester inculcavit: Facta cogitatum tuum in Domino, & ipse te eruet;* cum ejus videlicet bonitas ne bestis quidem agri desit? Quamobrem hoc scitote, nullam ob aliam causam distulisse Dominum opem suam, nisi ut fame ipsâ diffidentiam vestram puniret. Dixit hæc, & complura alia talia, ubi loqui cessavit, cessavit pariter etiam conspici. Satis illi fuit cum corpore mentem etiam illorum pavisse. Nos quoque inde pascamur, neque statim animis concidamus, si non illicò manna è cælo cadat, aut è nubibus nobis advolent co-
turnices.

22. Profectò, tametsi S. Paulus, primus Eremita per 60. annos corvi ministerio fuerit pascus & refectus; Quòd si tamen annos, quos in solitudine exegerat, numeremus, videbimus, cum hoc à Deo beneficium prius post triginta aliquot annos accepisse; Proinde non est dubium, quin prius ejus patientia per varias ærumnas fuerit à Deo probata, ac tandem tali singulari favore re-

munerata. Sic & S. Onuphrius Paphnu-
tio factus est, se initio suæ anachoreticæ
vitæ tantas sensisse difficultates, ut subin-
de putaret se fame, siti, frigore, æstuque
perituum, postea tamen Deum suam pa-
tientiam, jejunia, & poenitentia opera
arbitratum, duos cælines misisse, qui quo-
tidianam deferrent annonam cum aquæ
paulillo. Opportune similiter hic occur-
rit historia de Daniele Propheta, qui cum
altera vice in lacum leonum fuisset mis-
sus, ut à leonibus necaretur, & devorare-
tur; tunc Deus per Prophetam Habacuc
(quem Angelus Domini per capillos ap-
prehensum ex Judæa in Babylonem por-
tauit) Danieli prandium submisit: Et cla-
mavit Habacuc, dicens: Daniel serve Dei, tolle
prandium, quod misit tibi Deus. Daniel. 14.
36. Ubi animadvertendum, quod Da-
niel (ut facer ait historicus) sex diebus
fuerit in lacu leonum, ac primum septimo
die à Rege educus, & tamen Daniel non
nisi post longam patientiam, ac fortem
inediæ tolerantiam à Deo fuit consolatus,
ac cibo refocillatus, scilicet die sextâ, non
ante. Unde maximo perfusus gaudio di-
cebat: Recordatus est mei Deus, & non de-
reliquisti diligentes te.

23. Quamobrem, si & tu, qui Chri-
stianus, vel Religiosus audis, in magna
constitutus sis inopiâ, paupisque labores
penuriâ, expectare similiter debes cum
Daniele, Onuphrio, Paulo, ac sexcentis
aliis Dei servis, magna cum fiducia divinæ
providentiæ auxilium; nec pietati divinæ
ullum præfigere terminum. Hæc est in-
structio Davidis monentis, & dicentis
Psalm. 26. 20. Expecta Dominum, viriliter
age, & confortetur cor tuum, & sustine Do-
minum. Quæ verba Cardinalis Bellarmi-
nus tali scholio explanat, dicens: Expecta
Dominum, id est, patienter & cum fidu-
cia expecta auxilium, & consolationem
Domini: Hinc viriliter age, seu roborare:

roborare autem non armis exterioribus,
sed confortetur cor tuum, excita animum,
audacter perge. Hinc verò multo magis
confide, & cum patientia sustine Domi-
num, dum altissimâ suâ sapientiâ te rerum
necessariorum egestate premi finit ad tuam
utique utilitatem, & profectum. Igitur
cum sit fidelis & verax in promissis suis
Deus, crede oraculo Vatis Habacuc di-
centis: Si moram fecerit ad te adjuvandum,
expecta illum cum fiducia & longanimitate,
quia veniens veniet, & non tardabit. Ha-
bac. 2. 3.

24. Ex quibus erudimur, omnem nos
deponere solitudinem anxiam debere
circa vitæ necessaria, prout monet ipsa
Sapientia Incarnata Matth. 6. 25. Ne soli-
citi sitis animæ vestræ, id est vitæ animæ,
quid manducetis, neque corpori vestro, quid
induamini. Quod monitum ut efficaciter
nobis persuadeat, mox adducit valde for-
titer stringens argumentum: Nonne anima
plus est quàm esca? & corpus plus quàm vesti-
mentum? Hæc divina sententia hunc red-
dit sensum, ut explicant Chrysostomus,
& Hieronymus apud Sylveiram lib. 4. cap.
17. num. 35. Anima plus est, seu pre-
tiosior est quàm esca, & corpus plus quàm
vestimentum: Qui ergo sine vestra solici-
tudine dedit quod majus est, dabit etiam
quod minus est, scilicet escam, & vesti-
mentum; qui enim debet vobis vitam,
dabit necessaria ad illius conservationem.
Qua de re tractans Doctorum gravissi-
mus D. P. Augustinus lib. 2. de Sermonibus
Domini in monte cap. 22. ita scribit: Me-
minerimus, multo amplius nobis Deum dedisse,
quando nos fecit, & composuit ex anima &
corpore, quàm est alimentum & tegumentum,
quorum solitudine nos duplicare cor non vult.
Nonne (inquit) anima plus est quàm esca? &
cur hoc dixit? Nisi ut intelligas eum, qui
dedit animam, multo facilius escam esse
daturum? Et in Psalm. 61. ita edisserit:

Pascet te, qui fecit te; qui pascit laironem, non pascet innocentem? Pascet te, qui Solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos; Qui pascit damnandos, non pascet liberandos? Hactenus Augustinus. Atque hoc est, quod Christus iteratò monet, ac repetit, dicens: Matth. 6. 34. Nolite ergo solliciti esse in crastinum: Vult enim vel maximè à nostris mentibus evellere omnem sollicitudinem de temporalibus.

25. At quæstio hic insurgit, quare Dominus tam stricte nobis vetet sollicitudinem circa temporalia, & tamen nobis est agendum de his quæ sunt necessaria ad vitæ sustentationem. Et hac de causâ Paulus testatur de se, laborasse suis manibus: Act. 20. 34. Ad ea quæ mihi opus erant, & his qui mecum sunt, ministraverunt manus istæ. Pro resolutione hujus difficultatis advertendum est cum Sylveira lib. 4. cap. 17. num. 37. sollicitudinem distingui à providentia & cura. Sollicitudo dicit quandam animi anxietatem atque angorem circa eventum alicujus rei, procedentem ex dubitatione, ac incertitudine talis eventus. Providentia autem & cura consulit de futuro absque animi perturbatione & anxietate. Non vetat ergo hic nobis Dominus curam & providentiam circa nostrum alimentum: non enim miraculosam à Domino sustentationem expectare debemus; & ideo omnium Dominus in Collegio suo loculos, in quibus aliquid reservabatur ad usus necessarios, admittit, ut habetur Joan. 13. 28. Et Salomon ait Proverb. 6. 6. Vade ad formicam, ô piger, & considera vias ejus, & disce sapientiam: parat in æstate cibum sibi, & congregat in messe quod comedat. Secundò non vetat Dominus laborem procurandi cibum ad necessariam vitæ sustentationem, quemadmodum hanc Domini sententiam: Respiciite volatilia cæli, quoniam non seminant &c. voluerunt interpretari Eucharistia quidam

Gramm. Relig. Pars I.

hæretici, asserentes semper esse orandum, & nunquam laborandum aut seminandum. Contra hos scripsit S. P. Augustinus librum de Operibus Monachorum. Et facile error hic refutatur Apostoli auctoritate proximè citatâ, atque etiam illâ 2. Thess. 3. 10. Qui non vult operari, non manducet: Et, ut notant D. Hieron. & D. Paschasius hic Adamo dictum est: In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Gen. 3. 19. Unde Chrysostomus homil. 16. in opere Imperf. ait: Dominus loquens ad Adam non dixit: Cum solitudine facies tibi panem, sed, cum labore & sudore facies tuæ. Ergo non solitudinibus spiritualibus, sed laboribus corporalibus acquirendus est panis.

26. Ex his erudimur, quodd, dum videmus aliquem de ligno, caseo, butyro, frumento &c. sibi in copia prospicere, non debeamus eum temerè judicare, quasi exiguum aut nullam haberet de divina providentia fiduciam. Audiatur Doctor Angelicus; hic enim in Catena sua verè aurea hanc Aurelii Augustini sententiam adfert: Cavendum, ne, cum viderimus aliquem servum Dei providere, ne ista necessaria desint, vel sibi, vel eis, quorum cura sibi commissa est, judicemus eum contra Domini præcepta facere, & de crastino esse sollicitum; nam & ipse Dominus, cui ministrabant Angeli, propter exemplum loculos habere dignatus est. Et in Actibus Apostolorum scriptum est, quæ ad victum sunt necessaria, procuranda esse in futurum propter imminentem famem. Non ergo hoc Dominus increpat, si quis humano more ista procuret, sed si quis propter ista non militet Deo, seu retrahatur ab æternis. Unde Glossa ait: Non labor & providentia damnatur, sed sollicitudo mentem suffocans, & impediens à querendo regno Dei. Laborandum ergo est pro acquirendo vitæ subsidio, sic tamen ut mens nostra sit ab ipsis terrenis rebus separata, & in

in Deum affixa, ut ipsum meditemur die ac nocte, omnesque nostras ad ipsum cogitationes dirigamus, prout monet D. Petrus: 1. Pet. 5. 7. *Omni sollicitudinem vestram projicientes in eum; quoniam ipsi cura est de vobis, scilicet specialis, licet sit ei cura generalis de omnibus juxta illud Sapien. 6. Pusillum & magnum ipse fecit, & aequaliter cura est illi de omnibus.* Unde dicit Psalmista: *Dominus sollicitus est mei, scilicet specialiter,* ait hic S. Thomas. In Deum igitur sit omnis nostra sollicitudo & cogitatio; Sic enim de nostram quolibet verificabitur illud, quod Eliphaz dicebat ad Job: *In fame eruet te de morte, & in bello de manu gladii.*

Non timebis calamitatem cum venerit. In vastitate & fame videbis, & bestias terræ non formidabis. Job. 5. 20. Hoc est quod dicitur in Psalmis: *Ecce oculi Domini super metuentes eum, & in eis qui sperant super misericordia ejus. Ut eruat à morte animas eorum, & alat eos in fame.* Ps. 32. 18. Hæc est causa, cur Dominus respiciat oculo paterno timentes & sperantes in se, ut videlicet duo hæc beneficia illis tribuat, liberationem à periculo mortis, & alimenta dum vivunt. Hæc omnia nunc allata quod uberiori & meliori intelligentiâ clarescant, non abjicienda, sed attentè ponderanda veniunt quæ sequuntur.

P A R S Q U I N T A .

27. **D** istum proximè fuit, quod, qui spem suam in Deum designant, respiciuntur singulariter à Deo, ut eruat à morte animas eorum, & alat eos in fame. At quæ ratione, quæres, hæc vera esse possunt, cum legamus de antiquis Patribus, qui fidissimi erant Servi Dei: *Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiiati, afflicti.* Hebr. 11. 37. Imò ipse electus Christi Apostolus de se testatur, 2. Cor. 11. 27. *In labore & ærumna, in fame & siti, in frigore & nuditate.* Proinde videtur, Deum curam specialem de suis Servis non habere, cum eosdem à fame, ac ab ipsa etiam morte non liberet? Quippe Apostolo teste, *lapidati sunt, secti sunt, in occisione gladii mortui sunt.* Responderetur ad hoc, quod licet Deus nunquam suos famulos, & amicos etiam inimos fame, siti, frigore, nuditate, magnæque rerum necessariorum laborare sinat inopiâ, non debemus tamen credere, Deum iisdem necessaria non providere, aut eorum curam negligere; quia certis-

simum est illud, quod appromisit Vates Regius dicens: *Ecce oculi Domini super metuentes eum; ut eruat à morte animas eorum, & alat eos in fame.* Nam duo hæc beneficia, scilicet erueri à morte, & alere in fame, non tantum intelligenda sunt de salute corporali & temporali, sed etiam, imò magis de salute spiritali & æterna. Audiatur S. Thomas: *Ut eruat à morte animas eorum; à morte scilicet peccati, & à morte futuræ damnationis in resurrectione.* Hinc dicitur Osee cap. 13. *De manu mortis liberabo eos.* Prosequitur David: *Et alat eos in fame; alimento nimirum spiritali, secundum illud Deuteronomii cap. 8. v. 3. Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod egreditur de ore Dei.* Et hæc refectio spiritalis, quâ Deus fideles servos suos reficit, multò est nobilior ac pretiosior, quàm sit alimentum quo corpus reficitur, & à famis tortura liberatur. Ita Doctor Angelicus in Psal. 32. lit. q.

28. Quando igitur Deus tempore famis & necessitatis non opitulatur amicis suis, sed

sed eos fame nedum premi sed & perimi finit, id non aliâ ratione facit, quàm ut ipsi per talem miseriam, & paupertatis afflictionem, velut per januam ad beatæ felicitatis convivium introducantur, inæstimabiliq; Martyrii condecorentur coronâ. Sic S. Silverius Papa à Theodora Augusta in exilium missus, & in Insula Pontia ingentibus ærumnis obrutus, inediâque confectus expiravit. Item S. Martinus Papa ab Imperatore Constante in Chersonesum exulare iussus est, ubi egestate ac inediâ afflictus intra dies paucos decessit. Similiter de aliis viris Sanctissimis frequenter in Martyrologiis legimus, eos in exilium pulsos, fame, siti, frigore, ac ærumnis oppressos secundum corpus periisse: qui tamen à Deo in sua necessitate destituti minimè sunt dicendi, utpote de quibus asserit Paulus ad Romanos 8. 24. *Spe salvi facti sunt.* Firmiter enim sperârunt, ac de Dei bonitate piè confisi sunt, per hæc mala temporalia sibi parari bona æterna. Dicebat de seipso Propheta Hussæus: *Etiam si occiderit me, in ipso sperabo.* Job. 13. 15. Quid putamus Jobum sperâsse? Num sublunaria hæc bona? Minimè gentium: Quid enim hæc illi profuissent, si à Deo occisus fuisset? Non ergo temporalia fuerunt, in quæ ferebatur illius spes, sed spiritualia, sed supercælestia, sed perennia bona. Sic explicat Præceptor Angelicus, dicens: *Etiam si occiderit me, in ipso sperabo; Quasi dicat: Non credatis, quod propter mala temporalia quæ patior, de Deo sperare cessaverim: Si enim spes mea esset de Deo propter bona temporalia tantum, cogerer desperare; sed quia spes mea de Deo est propter bona spiritualia, quæ manent post mortem, etiam si me usque ad occisionem affligerit, spes, quam de ipso habeo, non cessabit.* Ita S. Thomas in cap. 13. Job. lect. 20.

29. Similiter spem nostram pro suo

objecto habere debere, non bona caduca, sed solida, & sine fine perennatura, S. Tobias verbò nos docuit, & exemplò comprobavit. Cum enim Rex Sennacherib exosos haberet filios Israel, multosque ex illis occideret, Tobias sepeliebat corpora eorum. Contigit, quòd die quadam à sepultura fatigatus juxta parietem obdormisset, & ex nido hirundinum dormienti illi calida stercorea inciderent super oculos ejus, fieretque cæcus. Tunc amiei, & cognati ejus irridebant vitam ejus, dicentes: *Ubi est spes tua, pro qua eleemosynas, & sepulturas faciebas?* Tob. 2. 16. Quasi dicant: Spes tua te fefellit, fuitque falsa, & fallax; sperabas enim per eleemosynas obtinere à Deo prospera omnia, & ecce Deus per sepulturam mortuorum te cecavit, & oculis privavit. Quid enim infelicius, & miserius oculis orbato & cæco? At quid arbitramur respondisse sanctum hunc virum? indicat id sacer Textus: *Tobias verò increpabat eos dicens: nolite ita loqui; quoniam filii Sanctorum sumus, putà Abraham, Isaac, & Jacob &c. eorum ergo fidem, spem, patientiam, & constantiam in adversis imitari oportet, & vitam illam expectare, quam Deus daturus est his, qui fidem suam nunquam mutant ab eo.* Respondit igitur oppositè Tobias insultantibus sibi: *Ubi est Spes tua?* Quasi diceret: Spes mea non fertur ad bona præsentia, sed futura; Spero enim post hanc vitam, aliam vitam beatam & perennem, quam Deus dabit iis, qui in Fide & Spe illius constanter in quibuslibet adversis persistunt.

30. Hæc Spes alterius vitæ excitavit septem fratres Machabæos, ut sarragines, equuleos, & omnia tormenta superarent; imò contemnerent; Unde ad Antiochum Tyrannum intrepidè dicebant: *Tu quidem scelestissime, in præsentia vita nos perdis, sed Rex mundi defunctos nos pro suis legibus in æterna vitæ resurrectione suscitabit.* 2. Mach.

E 2 cap. 7.

cap. 7. vers. 9. Idem senserunt, & dixerunt ceteri Martyres fermè ad unum omnes, qui (ut ait Apostolus Hebr. 11. 37.) *Lapidati sunt*, ut Jeremias, & Zacharias Sacerdos filius Joiadæ 2. Paralip. 24. 21. *Secuti sunt*, ut Isaias ferrâ à Manasse Rege in duas partes dissectus. *Tentati sunt*, variis & exquisitis exercitati tribulationibus. *In occisione gladii mortui sunt*, ut Prophetæ Domini à Jezabele gladio interempti. 3. Reg. 18. 4. Item Sacerdotes illi octoginta quinque cum Achimelech, unò die gladio occisi jussu Saulis in Nobè, quia videbantur favisse Davidi. 1. Reg. 22. 18. *Non suscipientes redemptionem*, nolentes redimi à morte, cum ipsis facilis evasio offerretur, sed illicita, & religioni injuriosa, ut patuit in Eleazaro, & Machabæis; ut meliorem, vitâ præsentè quæ ipsis offerebatur, invenirent, ac consequerentur resurrectionem gloriosam in fine sæculi. Imò & ipse Christus Redemptor noster (ut idem Apostolus capite mox subsequenti ait) pro proposito sibi gaudio mox futuræ resurrectionis, & ascensionis gloriosæ sustinuit crucem, confusione contemptâ, id est, ignominiam, & supplicii infamiam parvi pendit. Huc etiam prospectavit Seraphicus Pater S. Franciscus, dicere solitus: *Tanta est gloria quam expecto, ut omnis me pœna, omnis labor & crux delectet*. Ad quem scopum illa ejusdem S. Pauli parænesis collimare videtur, quam suis Hebræis, cunctisque Christi fidelibus tradidit dicens: Hebr. 10. 35. *Nolite amittere confidentiam vestram*, etsi nullum prorsus corporis subsidium superesse videretur, quia hæc fiducia magnam habet remunerationem, nempe non quid terrenum, sed gaudia sempiterna. Atque hoc est quod idem Orbis Magister Romanis precabatur: Rom. 15. 13. *Deus autem spei*, id est, Author Spei nostræ, repleat vos omni gaudio & pace in credendo;

ut abundetis in Spe, id est, ut spes rerum cælestium, & æternæ hæreditatis abundanter in vobis crescat, illaque vos roboret ad hilariter sufferendas omnes præsentis vitæ ærumnas & egestates.

31. Non ergo de divina Providentia est ambigendum, aut diffidendum, dum in magna paupertate & necessitate relinquitur; nam quot sunt, qui potius à rerum necessariorum inopiâ vexati salvantur, quàm si in statu prospero fuissent constituti? Hic igitur est præcipuus finis, quem providentia Patris sibi habet propositum, justos paupertati, angustia, & penuriæ vult esse subjectos, ut eos faciat tanquam filios cælestis regni hæredes, quod longè excellentius est, quàm si ad libitum nostrum panis copia nobis adesset. Quando igitur legimus plures Martyres in carceribus cruciatos, imò enecatos esse fame, nosse debemus, hoc illis ex singularissimo divinæ gratiæ favore provenisse, eisquæ hæc viâ de pane cælesti, qui Christus est, affluenter provisum fuisse. Dum ergo Sapiens in Proverbiis cap. 10. v. 3. dicit: *Non affliget Dominus fame animam justæ*, id significat non quid semper, sed quid sæpe eveniat, ait hic Cornelius à Lapide, hæc subnectens pro nostro proposito moralem doctrinam: In Veteri quidem Testamento ordinariè Deus non permittebat Judæos justos fame affligi, quia promiserat eis opum, frugumque abundantiam, si legem suam servarent. In novo autem Testamento Christianis justis opum non tam temporalium, quàm spiritualium copiam promisit. Quare cum Deus justos famem pati sinat, copiam alimoniarum spiritualis, putà gratiæ, & consolationum cælestium eis subministrat, eaque animum pascit, roborat, lætificat, impinguat. Promissis enim stat, qui pro re parva, v. g. denario, quem promisit,

dat

dat majorem, v. g. aureum. Igitur Deus promittens temporalia, si pro eis substituat spiritualia, quæ longè majoris sunt momenti, utique promissis sterisse dicendus est.

32. Cælestis Magister Christus JESUS, quanquam Apostolis suis promiserat, quoddam specialem ipsorum curam habiturus, iisque de necessariis abundè prospexitur esset, attamen ipsos acrem quandoque famem ac sitim pati permisit, ut liquet ex S. Matthæo cap. 12. Ubi scribitur: *Abit JESUS per sata Sabbato. Discipuli autem ejus esurientes cœperunt vellere spicas, & manducare.* D. Lucas cap. 6. ait: *Confringentes mambus manducabant; quasi manibus spicas trituras, ut granis de palea segregatis vescerentur, ut ita fami subvenirent.* Id quod expendens S. Chrysostomus ait: *Nisi malo inedia nimium vexarentur Apostoli; nunquam certe illud in Sabbato fecissent.* Rationem autem, quare suos electos discipulos cum fame conflitari sinebat cælestis Magister, assignat S. P. Augustinus lib. 2. de serm. Dom. in Monte cap. 27. ubi hanc aptam proponit similitudinem: *Sicut Medicus aliquando abstrahit cibum & potum infirmo; ut curet eum; Sic Dominus, qui habet providere, permittit hominem pati vel ut curetur (si curanda sunt aliqua) vel ut alii exemplum recipiant.* Hanc Aurelii Augustini auream sententiam allegat eruditissimus Joannes Sylveira, eamque egregio commentario explanat in hæc verba scribens: Ex profundo & alto consilio Deus hanc penuriam permittit aliquando in suis servis. Primo, si aliqua in eis curanda sunt, his habeant medicamen, ac purgentur, & curentur. Secundo, ob exemplum aliorum, ut in talibus pressuris videntes servorum Dei patientiam, etiam in similibus & ipsi habeant tolerantiam. Tercio, ut omnibus fiat notum, quod via ad cælum non est per delectatio-

nes, & oblectamenta, sed per abstinencias, labores, ac ærumnas. Quarto, ut cuncti sciant, & videant egregia merita servorum Dei, quoddam in tanta egestate, ac penuria rerum, summam constantiam ac patientiam se præbent armati; ut ita omnibus sit manifestum, quantam gloriam ac honorem digni sint. Ita nervosè admodum Joannes Sylveira lib. 4. cap. 17. n. 98. in Evangelia. Atque propter has tres posteriores rationes Deus etiam voluit inopia affligi Sanctissimam Virginem, Dominam nostram; eam enim rerum necessariorum penuriam sæpè passam esse in vita hac mortali, ipsa indicavit S. Birgittæ lib. 6. Revelat. cap. 58. his verbis: *Cum verò in timoribus, & paupertate, & difficultatibus essemus, non fecit nobis aurum & argentum Filius meus, sed hortabatur nos ad patientiam.* Lubeat hic, paucis immutatis, usurpare verba Redemptoris nostri: *Non est Servus super Dominam suam; sufficit Servo, ut sit sicut Domina ejus: Si Matrem Christi ærumnis ac pressuris subiecit divina Providentia, quanto magis domesticos ejus?*

33. Eapropter macte animi Fratres charissimi, & dum inopia nos premit, dum victus corpori necessarius non suppetit, dum angustiamur undique, ponderemus oportet, atque seriò examinemus illud Incarnatæ Sapientie proloquium: *Nonne anima plus est, quàm esca?* Deus nos cælo possidendo creavit, ac proinde ejus erga nos providentia magis sollicita est de salute nostra æterna, quàm de hac mortali vita, vel de bonis hæcæ terrenis; & ideo ait: *Quærite primum regnum Dei, & justitiam ejus.* Luc. 12. 31. Omnibus prospicit de mediis ad ultimi finis consecutionem necessariis. Quod si verò permittat tibi deesse panem vel vestitum, neque in miseria defixum relinquat, signum est, quod hanc agnoscat viam esse, quæ gloriam cælestem sis comparaturus: Bene

omnia fecit. Marc. 7. Prospexit omnibus de pluribus quæ nescimus; hoc enim certum est, quod Pater noster sit qui nos diligit: Unde cum adeo liberaliter panem dispenseret canibus; id est Turcis, & Idololatriis, panem utique non fineret deesse filiis, nisi id eis ad majus ipsorum bonum expedire cognosceret; ac proinde paternæ ipsius dispositioni acquiescendum nobis est, & cogitandum, quod anima plus est quam esca. Quod si tibi Deus desideratas concederet divitias, & superfluitates, tu

forſitan illis ad æternam tuam perniciem abutereris; quia testante Psalmographo, prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum. Psal. 72. Nam ut Ezechiel cap. 16. ait: Hæc fuit iniquitas Sodome, id est; occasio sive causa iniquitatis gravissimæ, ob quam igne de cælo consumpta fuit, superbia, saturitas panis, & abundantia. Cæterum, cum nostram salutis consequendæ Spem mirè augeat, & acuat divinæ misericordiæ consideratio; ideo de ea mox agendum, consulte judico. Sit ergo

S E R M O III. DE IMMENSA DEI MISE- RICORDIA

*Universæ Viæ Domini, Misericordia & Veritas. Psal. 24.
vers. 10.*

P A R S P R I M A.

CONSTAT ex hæcenus dictis, quanti intersit piam erga DEUM habere fiduciam, ergo ad hanc magis roborandam & augendam, non inconsultò de Dei Misericordia pro majori consolatione nostra aliqua breviter annotare censui, quoniam hujusce meditatio ad spem vel maxime pusillanimes erigere solet. Porro si contentio inter Divina Attributa, quemadmodum olim inter Apostolos, quoniam eorum major esset, oriretur, profectò Dei Misericordia primatum teneret, quia hæc ad omnes & extremas mundi plagas sese extendit, attestante Prophetâ, qui Psal. 118. ait: *Misericordiâ Domini ple-*

na est terra. Et rursus Psal. 24. *Universæ viæ Domini, Misericordia & Veritas.* Hinc Christus audiente in spiritu Sanctâ Birgittâ ait: Ego sum charitas summa; nam omnia quæ ab æterno feci, ex charitate feci, & quæcunque facio, atque in futurum faciam, similiter ex mea charitate procedunt, procedentque. Dilectio mea erga hominem modò æque grandis atque incomprehensibilis est, sicut erat tempore Passionis meæ, quando per mortem meam ex nimia charitate liberavi omnes electos. Et si fieri posset; ut toties morerer, quot sunt animæ in inferno, ego promptissimâ voluntate & perfectissimâ charitate corpus meum traderem; eandemque

• Passio.

Passionem & mortem pro qualibet anima sustinerem, quam sustinui pro omnibus. Ita *Ludovicus Blosius*. In Consol. animæ cap. 1. n. 3.

2. Aliàs, ut idem Author ibidem num. 2. refert, Sancta Virgo Gertrudis divinitus edocta est, quod homo attendens imaginem Crucifixi in corde suo, æstimare debeat ipsum JESUM sibi blandâ voce dicere: En vides, quomodo causâ tuî amoris pependerim in cruce nudus, despectus, totôque corpore vulneratus, ac per singula membra distentus. Et adhuc tanto charitatis dulcore cor meum erga te afficitur, ut si salutî tuæ expediret, aliterque æternam felicitatem consequi non posses, vellem pro te solo tolerare omnia, quæ toleravi pro toto mundo. O inexplicabilem charitatem! ô immensam erga me contemptibilem misericordiam! Siccine ô Christe JESU me tanto amoris affectu prosequeris, ut etiam pro me solo inaudita tormentorum genera sustinere haud recusares, quod tantùm me à gehennæ incendiis liberares, & cum Principibus cælestis populi collocares? Quid ergo retribuam tibi ô Summa Bonitas? Quomodo tam intensum erga me amorem recipiabo? O anima mea! videsne, quàm tenerè atque ardentè Deus tuus diligit te, & quàm vehementer desideret te pervenire ad cælestem Beatitudinem? Eja ergo relinque terrena, & adhære tam bono & misericordi Domino, & misericordiam invenies.

3. Porro quanta sit Dei Benignitas erga peccatores, ulteriùs demonstratur ex quâdam visione S. Carpo Episcopo ostensâ; quam refert S. Dionys. Areop. ad Demophilum. Cùm enim infidelis quispiam hominem Christianum ab Ecclesiæ fide abduxisset, ipse Carpus, qui utrique compati, & pro utroque orare debuerat, graviter indignari, & Deum orare cœpit, ut

amborum vitam repentiè extingueret, subito ei aperto cælo Christus innumeris Angelis stipatus apparuit, infra verò profundissimam voraginem vidit serpentibus plenam, ad cujus os duo illi viri tremantes, jam jamque deijciendi stabant, & cùm graviter ferret, quod non protinus absorberentur, & ecce cùm oculos rursus levasset, vidit clementissimam JESUM misericordiâ motum de cælesti sede consurgere, atque ad illos descendere, & manum benignam porrigere, simulque Angelos eis opem ferre. Tunc Dominus JESUS ad Carpum dixit: Paratus sum, Carpe, iterum pro salvandis hominibus pati: & istud mihi gratum est, modò non alii homines peccent. Tu autem inspicere, an utile sit, illam cùm serpentibus mansionem præferre Dei, ac bonorum clementiùmque consortio.

4. Rursus pervolvat quis vetus Testamentum, & passim obviam habebit infinitam Dei clementiam, & ut cætera omittam exempla; Rex David quomodo iram Dei, ob sua peccata meritam avertit? Ee videbimus duobus duntaxat verbis; Nam cùm à Nathan objurgationem, & sævas minas Domini audisset, ait: Peccavi Domino. Lib. 2. Regum cap. 12. Vix verba compleverat, & ecce mox subjunxit Nathan: Dominus quoque transtulit peccatum tuum, non morieris. Relegat quis totam Christi vitam, & quid aliud videt, quàm perpetuam in omnes misericordiam? Gratis sanabat ægros, pavit famelicos, sublevavit periclitantes, mundabat leprosos, cæcis impertiebat lucem, debiles & mancos restituit, dæmonia profligavit, mortuos resuscitavit, pœnitentes absolvit. Si ulteriùs totam illius doctrinam excutimus, quid aliud respicimus, quàm immensam Dei Misericordiam? Quid enim aliud agit Parabola de Ovis reducta humeris Pastoris, de Drachma perditâ &

& inventa, de sanis, quibus non est opus Medico, de servo, cui donatum est omne debitum, de Publicano & Phariseo, de viatore laucio, quem Samaritanus curat? Quid aliud de filio prodigo nobis significatur, quam incomprehensibilis clementia Dei erga peccatores poenitentes? Hic enim totâ hereditate suâ jam dilapidatâ, dum ad Patrem redisset, dixit Pater: *Proferre Stolam primam.* Luc. 15. Non dixit, unde venis? ubi fuisti? ubi sunt, quæ tulisti? quare tantam gloriam in turpitudinem commutasti? Sed proferre, inquit, stolam primam, & induite illum. Procul igitur abhinc omnis diffidentia & animi fluctuatio. An non enim tanta Patris pietas quemlibet nostrum ad Spem erigere deberet? præsertim cum hæc Parabola omnibus misericordiam polliceatur.

5. Cur etiam Christus Salvator noster aram Crucis ascendit, nonne ut seipsum victimam efficacem pro omnium peccatis expiandis immolaret? Atque in ipsa Cruce pendens orat pro Crucifixoribus, pro conviciantibus & insultantibus; quis ergo est, qui putat negaturum veniam sibi agnoscenti peccatum suum, & imploranti misericordiam? Confidamus ergo tam misericordi Domino, & profectò experiemur eum misericordem esse. Nam ut ipse S. Mechtildi revelavit, ut Ludov. Blosius in Monil. cap. 1. n. 9. refert. Quodd scilicet nullus sit adeo magnus peccator, quin, si verè poenituerit, mox illi omnia peccata sua plenè dimittam, & cor meum tantâ clementiâ atque dulcedine super eum reclinet, ac si nunquam peccasset. O verè ineffabilem Dei pietatem! Hinc B. Joannes Taulerus: (ut idem præfatus pius Author in Consol. Pufill. fol. 225. memorat) scribit: Licet Mater obliviscatur interdum unici Filii sui, Dominus tamen, prout ipse testatur, haud quaquam nostri potest oblivisci. Tanta siquidem ejus est mi-

sericordia, ut stupa aliqua, sive linum in immenso igne positum, non tam citò incendi possit, quàm ipse peccatori veraciter converso dolenti peccata omnia donare paratus est. Enimvero inter Dei Bonitatem & poenitentem peccatorem neque tempus, neque medium ullum interest. Deinceps autem inter Deum & hujusmodi poenitentem tam perfecta suboritur fidelitas, ac si peccata commissa non essent; tamque bonus est Dominus, ut quæ semel condonavit, nunquam ei impropere, nec ullam propter ea poenam eum sustinere velit; si tamen in vitæ correctione subsistit.

6. Quodd verò hæc ita se habeant, exemplum habemus clarissimum in S. Maria Magdalena, quæ licet gravissima perpetraverit flagitia; tamen quàm primum ad Christum accessit, ei que pedes lavit, impertita fuit plenariâ peccatorum omnium veniâ. Post hæc tantam cum Salvatore nostro contraxit familiaritatem, ut eam plùs, quàm vel ipsos Apostolos dilexerit. Hinc etiam post gloriosam suam Anastasim se primò Magdalenzæ visendum præbuit. Et dum in solitudinem poenitentiz causâ secessisset, tot consolationibus recreata est, ut septies quotidie in cælum rapta choris Angelorum interesset, & ab ipso Christo ultra centenas vices visitata, miris voluptatibus recreabatur. Ulteriùs ut memoratorum veritas magis elucescat, aliquam subjungere libet historiam, quam refert Author, qui se Discipulum vocitat. Erat quædam nobilis puella vultu speciosa, quæ post commissum cum proprio Patre incestum, ob verecundiam ex aspectu Parentum causatam, clam successivè prius Matrem, deinde Patrem veneno interemit. Et illa de Dei gratia desperans obstinax in peccatis perseveravit. Tandem accidit, quod supra verba (scilicet majorem esse Dei mi-

sericor-

sericordiam, quàm hominum iniquitatem) in quadam concione audita, misera compuncta fit, móxque magnâ cum detestatione peccata sua confitebatur; quibus confessis Ecclesiam intravit, ubi humi prostrata ob vehementissimos contritionis actus sæculo defuncta est. Tunc Confessarius populum in Ecclesia congregatum hortabatur, ut pro defuncta preces ad Deum funditarent; sed vox de cælo intonuit: *Non ego vestris, sed vos potius meis intercessionibus opus habetis.* Ex quo intellexerunt felicem illam saminam ad cælum protinus sine omni purgatorii poenâ volâsse. Unde colligere est, quanta sit Dei Benignitas erga poenitentes; ut autem hanc Dei Clementiam magis intelligamus, perpendamus etiam sequentia.

7. Christus S. Gertrudi ait: Quilibet poterit respirare in spem veniæ (quamlibet etiam gravi pondere peccatorum se senserit depressum) offerendo Deo Patri meam innocentissimam Passionem & mortem. Credat igitur peccator, se per hoc obtinere saluberrimum fructum indulgentiæ: quia nullum tam efficax remedium contra peccata poterit in terris haberi, sicut devota memoria meæ passionis cum Fide recta & verâ poenitentia. Quam veritatem confirmat Exemplum, quod Discipulus hisce commemorat verbis. Juvenis quidam cognovit sororem suam, & frater suus supervenit & correxit eum, quem mox occidit, & ideo à Patre exhereditatus, & à civitate proscriptus est, qui postmodum clam civitatem intrans Patrem interemit & aufugit. Porro dum postea quadragesimali tempore audiret prædicari illud Ezech. cap. 18. *In quâcunque horâ peccator ingemuerit pro peccatis suis, omnium iniquitatum ejus amplius non recordabor.* adeo compunctus est, ut veniens ad Sagramm. Relig. Pars I.

cerdotem dixerit: Melius est, ut hîc confundar quàm ibi. Quamobrem omnia peccata sua est confessus, quo peracto Sacerdos jussit eum accedere ad Altare, in quo fuit imago Beatissimæ Virginis habens JESUM Crucifixum in sinu suo, hîc igitur se prostravit, & opem gloriosæ Virginis imploravit, & ut pro se intercederet, enixè rogavit. Hinc se ad imaginem Crucifixi convertens ait: O JESU Christe propter vulnera & Sanguinem tuum ignosce mihi, quod incestum commiserim, & sanguinem Patris, & Fratris mei effuderim. Et sic sæpius iterando, & amarè flendo ruptum est cor ejus, & sic ante Altare prostratus obiit. Postmodum cum Sacerdos ad Ecclesiam rediret, invenit illum in terra jacentem & jam extinctum. Quapropter sequenti die petiit communem orationem pro eo fieri ab omni populo. Et ecce, dum omnes præsentibus precibus insisterent, visa est columba alba circumvolans per Ecclesiam, & in rostro suo gerens unam schedulam, quam permisit cadere ante Sacerdotem; igitur acceptam Sacerdos publice legit, in qua erat scriptum, quod anima illius poenitentis deducta sit in cælum, antequam calor naturalis recessit à corpore. Et in inferiori schedulæ parte scriptum erat: Prædica inñitâ misericordiam Dei omnibus peccatoribus & peccatricibus, quia quicumque verè contritur, & peccata sua purè confitetur, illius miserebitur Deus.

8. Idcirco quis est, qui hæc audit, & desperat? licet enormibus se impiâset flagitiis, præsertim cum Albertus Magnus Ser. in Dom. 3. Adventus dicat: *Tanta est Divina Misericordia, quod respectu ejus omnium hominum peccata, quantacunque & qualiacunque sint, sint quasi scintilla in medio maris.* Cui astipulatur Mellissius Doctor S. Bernardus Ser. de bono Latrone.

Cuncta peccata, inquit, ab origine mundi commissa, Divinae misericordiae comparata sunt quasi una gutta ad pelagus totius maris. O stupendam Dei misericordiam! O pretiosissima, verèque infiniti valoris, merita Christi, quæ tam immensam nobis misericordiam promeruerunt! Excusamus igitur omnem diffidentiam, procul hinc abjiciamus omnem desperationem, & invocemus Salvatorem, & salvi erimus; quoniam non venit in mundum, ut nos propter nostra peccata tanquam Judex condemnaret, sed ut Salvator, & Medicus ab his nos misericorditer sanaret. Audiamus eum apud Ezech. cap. 18. clarâ voce pollicentem: *Quâcunque autem ingemuerit peccator, omnium iniquitatum illius non recordabor.* Ubi advertendum; quod non excipiat criminum genus, neque perpendat magnitudinem aut multitudinem peccatorum. Tantum ingemiscamus, ut oportet, & parata est omnium superiorum criminum oblivio.

9. Ingemuit Rex David, & misericordiam adeptus est; ingemuit Publicanus in templo, & justificatus in domum suam descendit; ingemuit Latro in cruce, & audire meruit: *Hodie mecum eris in Paradiso*; ingemuerunt & alii milleni peccatores, & peccatrices, ex quibus ne uni quidem denegata est misericordia. Inter hos non minima erat illa muliercula, quæ ab ipso met Christo audire meruit: Ego ignosco tibi peccata tua. Quod quemadmodum contigerit, operæ precium erit totam adnectere historiam, cujus meminit Discipulus. Quidam Sacerdos in Thuringia tunc in pixide Christi Corpus extra villam ad communicandum quendam infirmum. Tunc quædam meretrix stans non longè à via in suo prostibulo, & Sacerdotem videns, coepit cogitare intra se, quod si Fides Christiana esset vera, tunc iste esset Salvator mundi, quem Sa-

cerdos in pixide portaret, & quoniam ipsa in conspectu ejus ausa esset tanta mala perpetrare, qui tamen tot & tanta tormenta sustinuisse pro redemptione mundi. Sicque in seipsa compuncta relicto prostibulo cucurrit per lutum veloci cursu ad Sacerdotem dicens: State Domine Sacerdos, & illo stante prostravit se mulier in luto ante Corpus Christi, & ait: Domine JESU Christe, si tu es ille, qui pro redemptione nostra natus fuisti de Virgine, passus & sepultus, ascendens ad celos, sedens ad dexteram Patris, judicaturus vivos ac mortuos, & si Te talem iste Sacerdos portat in pixide, rogo te supplex per tuam ineffabilem misericordiam, ignosce mihi peccata mea. Ad hanc mulieris supplicationem respondit Christus de pixide: *Ego ignosco tibi peccata tua, & recipiam te in gratiam meam.* Hoc pellex audiens ait, & Tu Domine me suscipis in gratiam tuam, quæ peccavi in carne mea luxuriosè omni modo peccandi, qui excogitari possunt? Gratias tibi igitur ago bone Domine JESU: Et sic conversa mox malam suam vitam in meliorem commutavit: ac tandem per Salvatoris nostri gratiam piè decessit. An non verissimum, quod Regius Vates dicit, quod videlicet *Miserationes Domini sunt super omnia opera ejus?* Psal. 144.

10. Ulteriùs quanta sit Divina Clementia erga peccatores poenitentes, etiam intelligimus ex quadam revelatione S. Mechtildi factâ, quam refert Blosius in Monil. cap. 1. n. 5. Cùm enim hæc S. Virgo pro quodam homine oraret, adversus quem ipsa indignabatur, propterea, quod ille adhuc quasi incorrigibilis maneret, Dominus eidem Virgini ait: *Eja condole mihi, electa mea, & ora pro miseris peccatoribus, quos tam caro emi pretio, & tam longanimitè expecto, cupiens vehementer, ut ad me convertantur.* Ecce sicut hostiam

hostiam in ara Crucis me aliquando obtuli, sic adhuc eodem amoris affectu assisto Deo Patri pro peccatoribus, quia mihi maxime optabile est, ut peccator per veram penitentiam ad me convertatur, & vivat. Verum cum non raro contingat, etiam illos ex fragilitate humana in varia quandoque peccata labi, qui ceteroquin pii & devoti audiunt, peccataque omni modo effugere conantur; quia quamdiu carnis sarcinam portamus, ab omni peccato (saltem veniali) immunes esse non possumus. Quapropter ne quis propterea inordinate contristetur, & ob frequentiores lapsus spem abiciat, ac in desperationis abyssum præceps ruat, bene advertendum est, & cordi imprimendum, quod aliàs Christus (ut præfatus Author loco cit. n. 10. testatur) suæ Sponsæ Mechildi manifestavit, dicens: Quamvis stellæ, id est,

Electorum meorum animæ nube peccatorum & caligine ignorantie nonnunquam valde obtenebrentur: in firmamento tamen suo, hoc est in divina Luce mea, obscurari non possunt. Licet (dico) Electi mei plerumque involvantur peccatis, semper tamen illos eâ charitate respicio, quâ eos elegi, & ipsos in illa charitate attendo, ad quam perventuri sunt. Bonum igitur est homini, ut sæpe recogitet, quàm gratuita pietate ipsum elegerim, & quàm bene de ipso cogitaverim, quàmque amanter eum respuerim, etiam cum in peccatis jaceret, item quàm benignè mala ejus in bonum ei commutaverim. O altitudo inscrutabilis Sapientie & Misericordie Dei, qui tam miris & multis modis revocare, sibi que attrahere conatur cor peccatoris, nullum ei desperationis locum relinquens!

PARS ALTERA

11. **P**orro ut Salvator noster omnem confidentie & desperationis radicem e cordibus nostris stirpibus evelleret, S. Catharina Senensis, teste Venerab. *Blosio* in Monil. cap. 1. n. 13. revelavit: Peccatores, inquit, qui in mortis extremitate desperant de misericordia mea, multò gravius me offendunt hoc uno peccato, quàm omnibus aliis iniquitatibus, quas unquam commiserunt. Item subjunxit, quòd si qualiscunque demum peccator in veritate doleret, quòd me offenderet, & in misericordia mea fideliter speraret, ipse eam certissimè inveniret, quoniam in infinitum major est ipsa misericordia mea, quàm sint omnia peccata, quæ unquam fuerunt commissa, vel quæ committi possunt ab aliqua creatura. Ex quibus, & id genus aliis, quæ brevitatis ergo præmitto, quilibet faciliè colligere pote-

rit, quemadmodum sperare oporteat in Dei Misericordia, ut hanc invenire mereatur. Sed ne ex consideratione tantæ Dei erga peccatores Clementie licentiosior quis fiat ad peccandum, considerare etiam oportebit rigidissimam Dei Justitiam, quæ peccatores, qui spe veniæ consequendæ peccare non desinunt, sine misericordia ad inferos fulminare solet. Quemadmodum ergo diffidentia de divina misericordia est cavenda; ita hæc præsumptuosa fiducia fugienda, de qua Sapiens Ecclesiasticus cap. 29. vers. 24. dicit: *Repromissio nequissima multos perdidit, & in futurum etiam perdet, illos præsertim, qui sub misericordie consequendæ spe suis cupiditatibus fræna laxant.*

12. Quòd autem iste pessimus divinæ misericordie abusus apud non paucos reperiatur, revelatum fuit S. Birgittæ à

Christo dicente : Talium cogitationum viri inveniuntur hodie multi ; cogitantes taliter secum : Onerosum est ire per viam rectam , propterea ponunt sibi spem falsam & periculosam. Longa , inquit , est vita nostra , misericordia Dei est maxima , delectabilis est Mundus iste , & ad delectationem creatus ; ideo nihil obest , si ad tempus utar mundo secundum velle meum : quia in fine vitæ sequi volo Deum ; est enim compendium quoddam vitæ hujus mundi , id est , contritio , & confessio , hanc si obtinero , salvus erò . Talis cogitatio , velle scilicet peccare usque in finem , & tunc confiteri , est valde debilis spes , quia nesciunt , antequam cadunt . Quibus & in extremis inspiratur quandoque tantus dolor , & subitus finis , quod nullo modo fructuosam invenire poterunt contritionem . Et merito : noluerunt enim prævidere futura mala , cum potuerunt , sed in arbitrio , & limitatione sua posuerunt tempus misericordiæ Dei . Hæc sunt verba revelationis , quæ habentur libro tertio , cap. 12 . Et sic esse in experientia sæpe videmus ; nam ut plurimum , qui patientiâ Dei eo fine abutuntur , ut malam possint continuare vitam , impenitentes moriuntur . Et licet unus vel alter ex hujusmodi peccatoribus in morte consecutus fuerit peccatorum veniam ; hæc tamen gratia extraordinariæ & insolitæ misericordiæ beneficium est , centesimo , imò vix millesimo concessum , aut in futurum concedendum : Haber proinde hic locum illa Juris regula : Gratia uni facta non est trahenda in consequentiam , & exemplum aliorum . Haud aliter , gratia uni peccatori ab ineffabili Dei pietate data , non est extendenda ad prævaricatores reliquos . Egregiè hoc punctum pertractat Ludovicus Granatensis , qui , postquam divinam misericordiam uni ex latronibus , qui

cum Christo cruci affixi fuerant , exhibitam considerasset , tandem subjungit : Nemo ex hoc exemplo arripiat occasionem differendi vitæ & morum emendationem , extrahendive ad mortem usque poenitentiam : Quemadmodum enim miraculum hoc fuit Christo ultimum , ita fuit & maximum . Fuit enim speciale privilegium ad gloriam & magnificentiam hujus diei illustrandam præordinatum , ut probaretur virtus & essentia celestis illius theriacæ , quam Deus confecerat ad remedium peccatorum . Et quia privilegium est particulare , non autem lex universalis , nemo debet hoc accipere tanquam regulam generalem omnibus , quod fuit particulare privilegium unius . Ita præfatus Author in meditat. vitæ Christi . cap. 53 .

13. Quamobrem utilissimam quandam nobis instillat doctrinam S. Anselmus , sic disserens : Notandum est , quod ante perpetrationem culpæ nunquam misericordia Dei debet cogitari , sed justitia & judicium ejus , furor & indignatio illius ; hæc pensari , hæc ante mentis oculos merito reduci , hæc sæpenumerò cum magno horrore retractari debent . Quando quis tentatur , & ad peccandum allicitur , non debet dicere : Misericordia Domini magna est , multitudinem peccatorum meorum miserebitur . Eccli. 5 . Sed potius : Horrendum est incidere in manus Dei viventis . Hebr. 10 . Quando appetitus luxuriæ quemcunque pulsat , non cogitet tunc : Quacunque die peccator ingemuerit , omnia peccata ejus oblivioni tradentur , sed potius sæpe recogitando tractet , quod maledictus omnis qui peccat in spe . Veruntamen ne hac in parte plus æquo sinistrum , vel dexterum teneamus latus , in arca cordis nostri duo reservemus oportet ; Nimirum , sicut olim in Arca foederis non solum asservabatur Manna , quæ misericor-

ricordiam designat; sed etiam virga, quæ symbolum est justitiæ; ita pariter sperare quidem debemus in Dei misericordiam; considerationem tamen justitiæ ejus non oportet negligere, sed ad utrumque mentis aciem reflectere. Sunt enim hæc duo in via Dei necessaria præcipuè, Spes videlicet in misericordiam Dei, & timor de ejus justitia; & qui has binas virtutes, Spem & timorem possident, à Deo respiciuntur, & æternum salvantur, attestante Psalmographo Psal. 32. vers. 18. *Ecce oculi Domini super metuentes eum; & in eis, qui sperant super misericordia ejus.* Quia nimirum (ut ait S. Thomas in hunc Psalm.) *Respicit Dominus super eos, qui timorem habent & Spem. Unum enim sine altero non sufficit; quia timor sine Spe desperat; & Spes sine timore præsumit.*

14. Non ambigo, quin jam dudum legeris illam, à Poëtis confictam fabulam de Icaro Dædali filio, qualiter nimirum eum præcipitari in mare necesse fuit, dum, liquatâ alarum cerâ, soli nimirum propinquabat, incolumis haud dubiè evasurus, si patris vestigia sequens, inter Solis ardorem, & maris humiditatem volâisset medius Unde Lemma inscriptum: *Inter utrumque securus.* Ita omnino Christianus & Religiosus, æquis intervallis inter Spem divini refrigerii, & metum extremi judicii constitutus, beatitudinis assequendæ fiduciam penè indubitatam habet. Paucis rem totam explicat S. Gregorius Nazianzenus.

Ne Fide multum, neve despera nimis;

Illud solutos efficit, pessundat hoc.

Hoc exercitio alterno usus est Rex David, prout ex variis sui Psalterii locis videre licet; missis reliquis, Psalmo 32. canebat: *Misericordia tua ante oculos meos est: at mox subdit: Et complacui in veritate tua; per Veritatem hic intelligitur Dei Justi-*

ria. In hoc ergo respectu Justitiæ, & misericordiæ totum consistit nostræ salutis negotium. Inter Spem igitur & metum nobis in via Dei procedendum, ut securi perveniamus ad patriam. Unde concinebat Poëta:

Inter utrumque vola: medio tutissimius ibis.

15. Hactenus dictis coronidem imponit omnium Ecclesiasticorum Doctorum primicerius, Magnus Augustinus, gravissimè juxtaque suavissimè in hæc verba divinam suam linguam solvens: *Et spes, & desperatio timenda est in peccatis. Videte vocem desperantis ad augenda peccata; & videte vocem sperantis ad augenda peccata, & quomodo utrique voci occurrit providentia, & misericordia Dei.* Audi vocem desperantis: *Jam, inquit, damnatus sum, quare non facio quidquid volo?* Audi vocem sperantis: *Misericordia Domini magna est, quando me convertero; dimittet mihi omnia; quare non facio quidquid volo?* Desperat, ut peccet; sperat, ut peccet. Utrumque metuendum est, utrumque periculosum. Væ à desperatione, væ à perversa spe. Utrique huic periculo, & utrique malo quomodo occurrit misericordia Dei? Quid dicis tu, qui desperando volebas peccare? *Jam damnatus sum, quare non facio quidquid volo?* Audi Scripturam: Ezech. 33. *Nolo mortem impii, tantum ut convertatur; & vivat.* Hac voce Dei reducitur ad Spem, sed timendus est alius laqueus, ne ipsa spe amplius peccet. Quid ergo tu dicebas, qui spe magis peccas? Quando me convertero, omnia mihi Deus dimittet; faciam quidquid volo. Audi & tu Scripturam: Eccli. 5. *Non tardes converti ad Dominum, neque differas de die in diem: subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.* Noli ergo dicere: *cras me convertam, cras Deo placebo.* Verum qui-

dem dicis, quia Deus conversioni indulgentiam promisit, sed dilationi tuam diem crastinum non promisit. Haec tam pie quam eruditè Augustinus tract. 33. in Joan. Tom. 9. qui Concione in Psalmum 71. pro epiphonemate adnectit: Potestatem ejus time, misericordiam ama; nec sic de misericordia ejus præsume,

ut potestatem contemnas. Hanc divini viri sententiam in terminis etiam tradere dignata est Cælitum Regina S. Birgittæ, eam sic adhortans: Filia mea, sic time justitiam Dei, ut quæras misericordiam ejus; Et sic de misericordia confide, ut tamen justitiam semper expavescas. Lib. 1. Revelac. cap. 7.

S E R M O IV. DE DIGNO POENITENTIÆ FRUCTU.

Dico vobis, quòd ita gaudium erit in Cælo super uno peccatore Pœnitentiam agente, quàm super nonaginta novem Justis, qui non indigent pœnitentiâ. Luc. 15. vers. 7.

P A R S P R I M A

1. **E**Gimus hætenus de immensa DEI Bonitate, nunc æquitas postulare videtur, ut, antequam de Charitate agamus, prius breviter aliqua de Pœnitentiâ præmittamus, partim, quia hæc ex Dei misericordia dimanat, partim etiam, quia ad Charitatem disponit; Teste Prophetâ in Persona Dei dicente: Convertimini ad me (scilicet per pœnitentiam) Et convertar ad vos. (scilicet per charitatem) Zach. cap. 1. vers. 3. Porro ad hanc pœnitentiam agendam Christus ipse nos invitat, dum ait: Dico vobis, quòd ita gaudium erit in cælo super uno peccatore pœnitentiam agente, quàm super nonaginta novem Justis, qui non indigent pœnitentiâ Luc. 15. 7. Quibus verbis satis abundèque signi-

ficat, quòd nihil gratius & acceptius ipsi & omnibus Cæli Civibus præstari possit, quàm dum peccator pœnitentiam agit, per hanc enim fit Deo gratissimus, & ut loquitur Divus Gregorius cap. 52. Pastor: quòd plerumque gravior Deo fiat amore ardens vita post culpam, quàm in securitate torpens innocentia; quod pulchrâ idem S. Doctor Hom. 34. in Evang. similitudine demonstrat. Sic Dux, inquit, in prælio plus eum militem diligit, qui post fugam reversus, hostem fortiter petit, quàm illum, qui nunquam terga præbuit; Sic DEUS sæpe illos plus amat, qui post peccatum ferventius illi servierunt, quàm qui, peccato mortali non commissio, tepidos se in ejus servitio exhibuerunt.

2. In quo autem Pœnitentia digna
con-

consistat, docet præfatus sanctus Pontifex dicens: *Pœnitentia est perpetrata peccata plangere, & plangenda non committere.* Quomodo verò pro peccatis sit plangendum, insinuat id S. Basilii, dum ait: *Grandia peccata grandia suspiria & lamenta desiderant.* Aliam pœnitendi methodum nobis in hæc verba suggerit paulo ante memoratus Romanus Præsul D. Gregorius hom. 20. in Evang. Tandem, inquit, à se licita quisque debet abscondere, quanto se meminit & illicita perpetrâsse, & ut tanto majora acquirat bonorum operum lucra per Pœnitentiam, quanto graviora sibi inculit damna per culpam. Quanta verò hinc in pœnitentem gratiarum charismata influant, colligere possumus ex eo, quod evenit Patriarchæ Jacob, qui benedictionem à Patre obtinuit eò, quod pulmentum, quo libenter vescabatur, obtulerit. Igitur cum teste Regio Prophetâ, Psal. 50. *Sacrificium Deo gratissimum sit Spiritus contribulatus*, an non, qui illum obtulerit per pœnitentiam, parem à Deo Benedictionem sperabit? Obtulit hunc spiritum contribulatum Deo quædam peccatrix femina, & omni cælesti bono repleta est; quod, ut distinctius percipiamus, subungere placebit totius facti seriem, quam recenset Alphonsus Rodriguez par. 1. Tract. 5. cap. 19.

3. Erat quædam meretrix in quadam Civitate, nomine Thais, ad quam S. Paphnutius Abbas, assumpto sæculari habitu, profectus est; dumque ad eam venisset vir Sanctus, ejus pulchritudine captum se simulavit, & ut amplexibus ejus potiretur, se adesse dixit, simulque solidum ei pretium hujus intentionis ergo obtulit, rogans, ut se in locum secretum abduceret, ne ab aliquo videretur, sed ut peccatum sine verecundia & rubore perpetrare posset; cumque illa S. Ab-

batem ad plura duxisset loca, & ille semper diceret, quod videri timeret, duxit eum in obscurissimum locum dicens; quod nullus posset ipsum videre, nisi Deus & diabolus. Quo audito ansam sumpsit Dei Servus mulierem ad meliorem frugem reducendi. Simulque quemadmodum conspectum Dei formidare deberet, ipsam hortabatur, & mox ad pœnitentiam impudicam sceminam inducebat. Illa jam pœnitens omnes suos amafios convocavit, & coram eis sua pretiosa corporis indumenta igni ad comburendum tradidit cum dicto, *Satius est, ut ego ea comburam, quam ut ab eis in futuro iudicio exurerem.* Quo facto secuta est Sanctum Abbatem in desertum, qui eam in parvam cellulam inclusit, & per fenestellam porrigebat ei omni die panem & aquam. In eadem etiam cella juxta se omnia necessaria peragebat, & præ peccatorum suorum pudore non audebat nomen Dei nominare, nec manus vel oculos ad cælum levare, sed ad orientem conversa dicebat: *Qui plasmasti me, miserere mei*, sicut eam Abbas jusserat. Porro elapsis tribus annis compassus est ei S. Paphnutius, & à S. Antonio Abbate quæsit, utrum jam tempus esset eam emittendi, & an peccata ejus essent dimissa? Quare S. Antonius omnibus fratribus intimavit, ut pro pœnitente muliere Deum precarentur. Tunc S. Paulus, S. Antonii Discipulus, in ecclasi positus conspexit lectum pretiosissimum à tribus speciosissimis puellis præparatum, & dum quæreret, utrum esset S. Antonii? Responsum ei est, quod non, sed Thaidis Sponsæ Christi; Igitur eum supra hoc miraretur, & causam scire discuperet, ulterius audit: Dum esset inclusa, in toto triennio habuit semper peccata sua ante oculos, quasi quandam sarcinam flens continuo largiter super ea.

Hinc

Hinc didicerunt Sancti Patres, quod non propter poenitentiam, quam sustinuerat, sed propter peccatorum memoriam, & verecundiam omnia scelera ei fuerint dimissa. Et transactis quindecim diebus sanctè obiit.

4. Porro si tanta peccatrix, quæ diaboli laqueus; & multarum animarum exitium fuerat, tantam sit consecuta misericordiam; si illa, quæ non unius duntaxat homicidii, & effusionis sanguinis causa extiterat, sed multorum, ita placuerit Deo, eò quod peccata sua ob mentis oculos continuò habuerit, eaque amarè deploràrit; quis desperare audet, de sua malè transacta vita? quis est, qui hæc aure percipiens non animatur ad poenitentiam, præsertim cùm intelligat Deum esse tam benignum in suscipiendis peccatoribus verè poenitentibus? Et si nullum reperire licet, qui colubrum, aut scorpionem in sinu suo repentem non mox à se repelleret, ergo à fortiori nullus esse deberet, qui peccatum omni scorpione nocentius non protinus per poenitentiam ab anima expelleret; Expellemus autem illud vel maximè, si hoc ob animi obtutum positum lugeamus, & detestemur. Quemadmodum enim vermis, qui ex ligno nascitur, illud ipsum corrodit, à quo originem ducit, ita illa tristitia, quæ oritur ex peccato, ipsum peccatum absument. Hinc non rarè fit poenitentem animam ex peccatis non tantum non detrimentum, sed emolumentum potiùs capere, quod hanc pulchrà demonstrare libet similitudine. Nam quemadmodum vestis censuræ, si aureis funiculis; & pretiosis gemmis copulatur, pulchriorem reddunt vestem, quàm si integra fuisset; sic fieri potest, ut anima post peccatum per poenitentiam Deo gratior fiat, quàm fuisset, si nunquam peccasset. Et hoc manifestè conspici-

cimus in multis exemplis, quæ nobis proponuntur in variis Sacræ Scripturæ paginis.

5. Exemplum primum, quod occurrat, habemus in Apostolorum Principe Petro; Hic cum scandalo totius aulæ sacrilegi Pontificis aded turpiter in Christi negationem, perjuratoremque lapsus fuerat: & tamen postquam deslevit sua peccata Petrus, non solum in pristinam Christi gratiam, & benevolentiam admissus fuit, verum insuper supra modum honoratus, exaltatus, & beneficiis maioribus auctus quàm antea. Unde D. Bernardus ad specialem se reflectens prærogativam, quâ Dominus Petrum dignatus est privilegiare, post resurrectionem suam separatim ab aliis ei apparendo, licet illum negasset, ita scribit: In spiritu pietatis apparuit Simoni; quia magna omnino, & verè Domino JESU digna, pietatis dignatio, quod ei quasi singulariter, & ante ceteros dignatus est apparere, quem præ ceteris de negatione ejus rea conscientia confundebat, & sic adimpletum fuit in Petro illud Paulinum: *Ubi abundavit delictum, superabundavit gratia.* Rom. 5. v. 20. Insuper paulò post claves regni cælorum Petro consignavit Christus, illum tanta cum authoritate suum in terris Vicarium constituit dicens: *Pasce oves meas* Joan. 21. Rectè prò in D. Ambrosius serm. de Cathedra S. Petri ait: *Fidelior factus est Petrus, postquam Fidem se perdidisset deslevit; atque ideo majorem gratiam reperit, quàm amisit.*

6. Alterum exemplum habemus in Maria Magdalena, quæ licet tot ac tantis immerisa esset peccatorum sordibus, ut Evangelistà teste audiret in civitate peccatrix; quam primùm tamen ad JESU pedes, ad ejus implorandum misericordiam, se prostraverat, cùm ecce subito, eodem Salvatore teste, ad eminentissimum

num sanctitatis gradum ascendit. Cum enim perfectio, & sanctitas à majori vel minori charitatis intentione commensuratur; de ipsa verò per infallibile æternæ Veritatis testimonium constat, quia dilexit multum. Luc. 7. sequitur bene, Magdalenam non solum à peccatis mundatam esse, sed etiam sanctificatam. Per accommodè Mediolanensis Præsul, S. Ambrosius, in persona illorum peccatorum, qui per veram suorum commissorum criminum poenitentiam ad divinam recurrunt misericordiam, ita loquitur, in Ps. lxxviii. 37. *Plus acquisivimus, qui plus peccavimus; quia beatiore facit tua gratia, quam nostra innocentia.* Quod evidenter videre est in Magdalena: incomparabiliter enim majus fuit lucrum, quod sibi per divinam misericordiam in conversione sua acquisivit, quam jactura, quam prius per malam vitam suam perpessa fuerat. Unde is, qui spirituum ponderator est, Prov. 16. de hac sancta poenitente pronuntiavit, dicens: *Optimam partem elegit sibi Maria.* Luc. 10. v. 42. Esi enim illius soror Martha, purissima permanserit virgo, Christoque plurimum dilecta & accepta fuerit; eam tamen multis præcellebat parasangis Magdalenæ. Esi (ait Petrus Blesensis). *Christus commendavit otium Mariæ, non tamen ei displicuit occupatio Marthæ. Gratiùs acceptat Dominus plerumque peccatoris humilis & contriti poenitentiam, quam justis remissi innocentiam.* Ecclesia etiam, quæ à Sancto Spiritu dirigitur, & gubernatur, Magdalenæ in Litaniis super omnes virgines primatum tribuit; quia adeo in ipsa divina gratia superabundavit, ut ad puritatem plus quam virgineam pertigerit. Et licet S. Magdalena non fuerit virgo carne; quia tamen mente ardentior erat, & habebat animum magis paratum ad virginitatem servandam, si eam

Gramm. Relig. Pars I.

adhuc possideret, quàm aliæ Virgines, quæ tunc vivebant; Item quia in Magdalena multæ aliæ virtutum prærogativæ resplendebant, Christo gratior fuit omnibus virginibus, quæ in Judæa tunc temporis reperiebatur, prout ipse Dominus revelare dignatus est S. Birgittæ, dum eidem dixit: *Tres sunt qui mihi præ ceteris placuerunt: Maria mater mea, Joannes Baptista, & Maria Magdalena.* lib. 4. Revel. cap. 108. Ex quo Virgines discant, non se efferre inaniter, quasi meliores essent non virginibus; Cum frequenter non Virgines plus placeant Deo; utpote in aliis virtutibus nobilioribus magis exercitata, & probata.

7. Facit huc, quod commemorat Palladius, in historia ad Lausum cap. 140. de Virgine quadam Religiosa, quæ, cum spatio annorum novem vel decem solitariam vitam cum summo rigore transegisset, tandem suæ immemor fragilitatis quandam cum nonnullo musico contraxit familiaritatem, quæ sensim in carnalem crevit affectum, qui miseram in tantum excecavit, ut sæpe numerò in sacrilegas prolapsa sit fornicationes cum eo, à quo tandem concepit, & suo tempore infantem peperit. Has inter angustias deprehensa sua agnovit peccata, & tota lacrymis infusa ad Deum recurrit dicens: *O Deus, qui non vis mortem peccatoris; sed ut omnes convertantur, & vivant; Si ergo vis me etiam salvare, demonstra mihi aliquod tuæ clementiæ signum, & infantem, quem in lascivia concepisti, & in peccatis peperisti, accipe ad te, ejusque emori sinas.* Exaudiat Deus ejus preces, & paulò post infans mortuus est. Sic illa reliquam vitam castitati consecravit, & in poenam à se commissi peccati, agrorum servitio maxima cum charitate se devovit, quo in labore per 30. annos ad mortem usque

per-

perduravit. Porro, hoc factum adeo divinæ Majestati gratum fuit, ut Sacerdoti cuidam devoto revelârit, magis illam sibi (Deo) in pœnitentia hac, quàm in virginitate placuisse. Quare si quis in carnalium voluptatum ceno collotendus fuisset immerſus, non tamen propterea de venia consequenda ambigere debet; præsertim, cum non solum, si contrito corde ad pœnitentiæ asyllum accurrerit, peccatorum indulgentiam sit consecuturus, sed etiam ampliorem gratiam & favorem, sic, ut Deo gravior existat post peccatum commissum per pœnitentiam, quàm antè fuerat in sua innocentia. Audi hujus rei aliud denuo exemplum.

8. Pelagius apud Heribertum Rosvrydum lib. 5. libel. 5. num. 26. commemorat, & dicit, habitasse quondam in quopiam Egypti Cœnobia Monachum, virum famosum, sacro Diaconatus Ordine insignitum. Interea accidit, quod nonnullus Senatorum declinandæ persecutionis causâ, quam à judice civitatis passus, in dictum Monasterium cum tota sua familia commigravit. Diaconus autem iste instigatione diabolica seductus, cum maximo cæterorum Monachorum dedecore, publicoque scandalo carnale habuit commercium cum dicti Senatoris uxore. Videns autem ille suum infame crimen in publicam emanasse famam, pœnitentiâ ductus quendam adivit Senem, in deserto, procul ab arbitris viventem, seque ad ejus pedes abjiciens suum peccatum pandit, Senemque profusus etiam lacrymis rogavit, ne se, quamvis facinorosum, repelleret, sed benignè susciperet, seque in illam, quam habuit subterraneam, ac occultam cellam, includeret, idque mortalium nemini revelaret. Sic precatus à Sancto illo Anachoreta fuit receptus pœnitens Diaconus, qui in dicto loco ab-

struso vivus quodammodo sepultus austeram valde egit pœnitentiâ. Factum interea, quod Nilus fluvius multo tempore (quemadmodum alias quorannis fieri solebat) aridam terram non inundarit, ex quo ingens secuta terræ siccitas & sterilitas. Cum igitur ubique locorum Dei implorarent opem mortales, processiones instituerent, sacras Litanias publicè decantarent, revelatum fuit cuidam viro sancto, latere apud quendam Eremitam illum Diaconum, qui quondam suâ incontinentiâ populum graviter scandalizavit, & nisi ille venerit, & pro populo suas ad Deum preces effuderit, aquæ Nili nec ascendent, nec terram siccam humectabunt. Quæritus ergo ab accolis Diaconus, ac repertus, dum pro averrenda calamitate publica orationem faceret, subito Nilus intumescere cœpit, seque in aridum solum affluenter effundere, & tot votis exoptatam conferre fertilitatem. Simile quid etiam refertur de S. Jacobo Eremita, qui post enormia scelera commissa in sepulchro quodam severam egit pœnitentiam per decennium. Interea cum mortales passim fame perirent, ed quod nulla è cælo decidebat pluvia, & propterea publicis Deum precibus sollicitarent, revelavit Dominus cuidam Episcopo, degere alicubi in sepulchro, qui suis id obtinere precibus posset, quod aliis esset negatum. Episcopus ergo cum Clero & populo abiit ad sepulchrum Jacobo, eumque suis & lacrymis, & divinâ revelatione sic urserunt, ut piis eorum precibus subactus, sublati in cælum manibus & oculis, ad Deum preces effuderit. Nec mora, cælum quamvis antea æris instar rigidum, viri Sancti precibus repente mollicum, uberrimam pluviam effudit. Ex his binis exemplis palam erudimur, quàm benevolo animo erga pœnitentes Deus afficiatur, ut aliquando plus

plūs favoris, & honoris poenitentibus deferat, quàm innocentibus; siquidem ambigere non oportet, multos in regione illa extitisse, sanctæ, & innocentis vitæ homines, Deoque charos, qui supplicibus cælum precibus pulsârunt, salutaris ut decideret pluvia; & tamen solus poenitens Jacobus Eremicola id obtinere potuit, quod similiter consideran-

dum venit in proximè dicto Diacono, qui Deo charior post suum pudendum lapsum extitit, quàm antea fuit. Quæ cum ita sint, nullus sanè, quantumvis enormibus onustus foret criminibus, habet quod desperet; etenim protestante Vate Regio Psal. 129. Quia apud Dominum misericordia, & copiosa apud eum redemptio.

PARS ALTERA.

3. **P**orro ut coeptam prosequamur materiam, inservire nobis poterit, quod Stapleton. Dom. Pasch. Them. 8. memorat, quod scilicet cervus, si senio est confectus, in ostio spelunçæ tam fortiter respiret, ut serpentes in ea inclusos foras prodire compellat, quos statim devorans affluenter sudat, tantamque humoris copiam fundit, ut prorsus renovetur, & velox fiat. Idem contingit peccatori, qui si per gemitus peccata sua ex pectore eliciat, & per confessionem conterat, lacrymasque sudando emittat, sic saliens sicut cervus, & transiliens colles Cant. 2. Quamobrem quicumque à peccatis se morsum esse intelligit, naturam canis imitari debet; Nam ut S. Cyprianus cap. 5. de poenit. docet; Sicut canis, si à fera aliqua mordeatur, adversus eam vehementius exsurgit, & furit; Sic dum à peccato se lalum quis sentit, vehementiori erga illud odio accendi debet. Quantos verò hinc cælestium thesaurorum manipulos, Divinarumque fluentia gratiarum quis reportabit, advertere liquet ex eo, quod meminit Joannes Lanspergius apud Blosium in Consol. pufil. cap. 40. n. 5, qui sic Christum ad solatium poenitentis animæloquentem introducit; Anima poenitens postquam bonitatis meæ aliquam noti-

tiam gustumque suscepit, considerans, quod aded sim bonus & misericors, quod denique aded non impropero, nec imputo peccata, ut non solum illa dimittam, sed poenitentem etiam, sicut eum, qui nunquam peccavit, in gratiam & amicitiam meam recipiam, consoler, ac dona ei largiar; hæc, inquam, dum anima poenitens meditatur, etiam ex lapsu suo occasionem sibi acquirit majoris fervoris & gratitudinis erga me. Majoris item odii, displicentiæque contra se ipsam irascens sibi ipsi, ac detestans se, quod me tam benignum contempserit Deum suum, qui cum iuste possem & damnare, & perdere, parco, consolor, ac benefacio. Ideoque quanto me sentit erga se magis misericordem, tanto majori zelo justitiæ movetur contra seipsam, quasi pro me vindicare cupiens in se contemptum mei. Hinc fit, ut non solum veniam de peccatis petat, sed ad honorem justitiæ meæ desideret etiam pati, humiliari, ac puniri, propterea quod se contra me impiè erexerit. Inde contingit, ut quanto plus à me sentit se consolari, tanto magis indignitatem suam horreat ac detestetur, doleatque de enormitate suorum peccatorum, & indigneur, admirans, quod tam ingrata esse possit mihi. Talis animæ, quæ ad hujusmodi ze-

lum venit, ut non minus diligat meam in se iustitiam, quam misericordiam, peccata absorbentur, sicut in camino ardenti unica aquæ gutta solet absorberi. Igitur inter omnia poenitendi genera non potest aliud esse melius, quam ut quis continuè consideret meam charitatem ac fidelitatem immensam erga se, simulque suam è contra infidelitatem, ingratitude nem & perversitatem erga me. Ita apud citatum Blossum Joannes Lanspergius.

10. Verum enim verò cum non leve probationis pòdus habeant historiæ, ideo nunc dicta confirmanda esse censeo aliquâ historiâ. Scribit *Cæsarius* lib. 2. hist. & mirac. cap. 18. Quòd quidam Comes Namurcensis nomine *Philippus* fuerit, qui, postquam vitam omni scelere plenam duxit, lethali correptus est morbo. Quid ageret, & quò se verteret tam sceleratus homo? desperaretne, an misericordiam imploraret? At quoniam haud ignorabat, maiorem esse Dei Misericordiam, quam sua licet enormia & innumera peccata. Quapropter incomprehensibilem DEI Bonitatem ob mentis obtutum posuit, eamque cum magna fiducia considerabat, ex qua pia consideratione sic Divino amore succensus est, ut suam malè transactam vitam non satis potuerit detestari, tantamque in morte contritionem ostendit, ut similis ei visa non esset, aliòsque etiam ad lacrymas provocaret. Confessarios suos rogavit, ut corpus in plateam traherent, dicens: Sicut canis vixi, dignum est, ut moriar sicut canis. Quæ poenitentia adeò placuit Deo, ut eum post mortem tot miraculis fecerit illustrem, ut de remotis regionibus ad ejus sepulchrum venientes, terram secum pro benedictione reportarent, eamque pro remediis variorum morborum adhiberent. Porro quis hinc non satis dispicit, quàm dignum & effi-

cacem poenitentia fructum operentur hæ binæ considerationes, si videlicet ex una parte perpendimus gravitatem peccatorum commissorum, & ex altera immensam Dei Clemantiam. Fecit idipsum nunc dictus Comes, & ecce nedum suorum peccatorum veniam inde promeruit, sed insuper quàm pluribus aliis Divinis auctus est favoribus.

11. Cæterum ex hac historia & iis, quæ dicta sunt, nullus sibi blandiatur adhuc poenitendi tempus adesse, dum lethali deprimitur aegritudine; nam etsi hic Comes hanc gratiam omnino singularem à Divina Bonitate obtinuerit, tamen hæc justo DEI Judicio aliis millenis poenitentiam procrastinantibus denegatur. Quàm difficile verò poenitentiam illi agant, qui hanc de die in diem differunt, doceatur hæc similitudine, quemadmodum echinus, quò diutius partum differt, tantò difficilius parit, quia spinæ in catulis crescunt, ita simili modo res se habet in peccatoribus poenitentiam differantibus: cum enim peccata augeantur, difficilior inde conversio & confessio efficitur. *Plutarchus* lib. de genio Socræ. memorat, quòd *Archias* Rex Thebanus in lauto convivio, quod amicis instruxerat, consistens, literas à suo amico missas aperire neglexerit, & cum propterea nuncius eum ad legendum urgeret, & in iis seria contineri diceret: respondit Rex: Seria in crastinum. Et ecce, eadem nocte à Sicariis, de quorum insidiis Literæ monebant, occisus est. O quot simili modo cum hoc improvido Rege non à Sicariis, sed tartareis hostibus interimuntur, & ad supplicia sempiterna rapiuntur! eò, quòd seria, id est poenitentiam in crastinum, & crastinum differendam esse stolidè judicant! *Dionysius Carthusianus* in speculo de amatoribus mundi scribit de quodam defun-

cto ex divina dispensatione alteri apparen-
tente, in memorabilia hæc prorupisse
verba: *O cras, cras, quam longam restem
mihi fecisti, & in bavarum mortis me pro-
crastinando traxisti.*

12. Scribit *Cæsar Recupitus* de Socie-
tate JESU lib. 2. de signis Prædestina-
tionis, quod Neapoli debebat Juvenis
quidam, lascivis valde implicatus amo-
ribus, hic cum in gravem morbum in-
cidisset, sæpe à suis ad confessionem fa-
ciendam admonitus fuit; sed frustra.
Tandem cum ipse extremis jam esset con-
stitutus, & amici ad Confessionem spe-
rentur à Deo consequendæ iterum horta-
rentur, dixit ad eos: Quid confessionem
suadetis, cum salus mea desperata jam
sit? Quatuor video dæmones, qui lecto
adstant, me ad infernum mox abducturi.
Quibus dictis inter dæmonum manus,
quos viderat, expiravit. Infelix hic Ju-
venis in morte poenitentiae locum non
invenit, quia in vita sua non gembun-
dam columbam imitari voluit, sed cor-
vum crocitantem *cras, cras*; Hic enim
tanquam explorator ex arca à Noë emis-
sus natantibus aliquot cadaveribus ita
avidè inhiabat, ut in Arcam redire tam-
diu semper distulerit, donec nunquam
amplius sit reversus. Qui hanc proinde
tenet epigraphen: *Dum differt, emanet.*
Eorum hic typus est, qui poenitentiam
indies differunt, suumque illud insanif-
simum *cras, cras* cum corvo nunquam
non recantant. Contrà verò columbas
gementis imitantur, qui intra mundi
hujus procellas plüs æquò evagati, mox
poenitentes ad sanctæ Ecclesiæ arcam re-
vertuntur. Appositè *Alcuinus* libro de vir-
tutibus & vitiis ait: *Fortè respondes, cras,
cras scilicet convertar. Q vox cordina, corvus
non rediit ad arcam, columba rediit. Si tunc
vis poenitentiam agere, quando peccare non po-
tes, quando peccata te dimiserunt, non tu*

*illa, satis alienus es à Fide, qui ad agendam
poenitentiam tempus senectutis expectas.* His
proinde, qui animæ negotium in supre-
ma vitæ momenta rejiciunt, illa jure
merito sapida Poëtæ carmina aptissime
occinunt.

*Crastina qui differt meliorem in tem-
pora vitam,*

*Quis rectè hunc dicat consuluisse
sibi?*

*Num qui promissit veniam, si crimina
plangas,*

*Crastina promissit tempora certa
tibi?*

*Qui piger est hodie Superi ad mandata
Monarchæ,*

*Iphius obsequio cras minus aptus
erit.*

*Emporii tempus nunc est: si fluxerit
illud,*

Postea jam nulli quærere lucra licet.

13. Admodum opportunè venit, quod
S. Petrus Damianus epistolâ trigessimâ in
hæc verba enarrat: In Perusino monaste-
rio, Sancti videlicet Salvatoris, cui nu-
per & ipse præfui, quidam Monachus
pauld ante fuerat, nomine Gunizo, astu-
tus nimis & callidus, sæcularibus argu-
mentis, & litigiosis contentionibus vehe-
menter intentus. Hic itaque, dum & in
immutandis Abbatibus, & fratribus per-
turbandis æstuans, non quiesceret, ad
hoc usque pervenit, ut diaboli ad supe-
randos æmulos patrocinium quæreret, &
ejus se ditioni etiam corporaliter manci-
paret, hoc tamen pacto, quod tertia die,
priusquam moreretur, suum exitum sibi
nuntiaret. Promissit stygius hostis, cre-
dit infelix, & sub hac securitate in pecca-
tis manet. Tandem cum in morbum in-
cideret, dæmon ei apparens, & sicut spo-
ponderat, diem mortis indicat. Ille ad-
vocatis fratribus, quid cum spiritu ne-
quam pepigerat, per ordinem enarrat.

At dum illi instarent, ut poenitentiam ageret, & confiteretur, repente obdormivit, & sive pulsarent, sive clamarent, excitari non poterat; Si verò de alia re quam de poenitentia loquerentur, expergefactus colloquebatur; si verò iterum de Confessione mentio fieret, protinus insensibili sopore corripiebatur; sicque tandem horrendæ morti traditus est. Postea per plures noctes nigra canum turba non cessavit sepulturæ ejus assistere, & quasi depositum custodire, ita ut videntes percellerentur. Proinde ne tale irremediabile vobis, qui hucusque in limo peccati permansistis infixi, accidat infortunium, jam seriâ admonitione unumquemque vestrum adhortatur Spiritus divinus per os Sapientis (Ecl. 5. 8.) sic terrens: *Ne tardes converti ad Dominum; & ne differas de die in diem*, ut, usurpetis corvinum cras, cras convertar; sed hodie si vocem Domini ad poenitentiam vos vocantis audieritis, nolite obdurare corda vestra. Psal. 94. v. 8. Obduratur autem (inquit S. Fulgentius de fide ad Petrum cap. 3.) sive qui non convertitur desperans de indulgentia; sive qui sic misericordiam sperat, ut usque in finem vitæ in criminum immanitate permaneat. Non dubium, si oculorum aciem vel ad unicum duntaxat momentum retorquere nobis liceret ad æstuantissimum gehennæ rogi, quin multas millionum myriades Christianorum videremus in illis horrendis inferorum ignibus cruciari ea solum de causa, quod corvinam illam cautionem, cras, cras, identidem recinere assueverint.

14. In ultimo Tomo S. Hieronymi, in quo S. Eusebius de morte ejusdem Sancti Doctoris tractat, hæc S. Eusebii verba leguntur: *Nonne benignissimus est Dominus qui tantas tolerat injurias à peccatoribus, dâns eis tempus, ut emendantur? Sed hoc noveris, quia sicut benignus est in tolerando, ita justus*

*est in puniendo. Sed forte quis iterum dicit: vir, qui toto tempore, quo vixit, malè fecit, in mortis articulo, accepta poenitentia, à Deo veniam obtinebit. Heu quàm vana suspicio, & falsa meditatio! vix de decem millibus hominum, quorum mala semper fuit vita, meretur à Deo habere indulgentiam unus. Quid ad hæc, ô peccatores, dicitis? an non ista sententia jure deberet vos sancto Dei timore replere, urgeréque, ne ad horam quidem vitæ correctionem differatis. Ne verò aliquis animum vestrum error subeat, notate per omnia, hæc censurâ, severâ quidem, attamen verâ, nedum perstringi eos, qui rarò aut nunquam per Sacramentalem Confessionem suâ expiare conantur peccata; sed similiter illos, qui frequenter quidem suâ confitentur scelera; at domum reversi in eadem liberimè reincidunt, imò & occasiones peccandi quarunt, lætanturque inventis. Hi namque omnes merito censentur poenitentiam ad mortem usque differre, licet sapiens etiam in anno ad poenitentiam Sacramentum accedant, mores tamen non emendant. Tam ergo illi, qui peccatorum confessionem, quàm qui vitæ correctionem ad ultima vitæ momenta rejiciunt, stultissimè præsumunt, dum sibi persuadent, se in extremis mortis angustiis Deum habituros ad votum & libitum suum. Rationem porrò, cur paucissimi ex illis, qui perverse agunt, & iniquitatem velut aquam bibunt, in morte credantur poenitentia invenire remedium, assignat omnium Doctorum & Theologorum Phœbus, D. P. Augustinus, dum in sermone quodam (serm. 58. de Temp.) ita scribit: *Erit tempus: in quo peccator velit poenitere, & non poterit, quia quando potuit, noluit; & propter malum nolle perdidit bonum posse. Veritatem docuisse Augustinum, propriò si & irremediabili damno expertus est quidam fornicator**

seu

seu danista, qui (ut scribit Raynerius part. 3. tit. *Pena* cap. 2.) cum mone-
retur à Sacerdote suo ad poenitentiam, vi-
tæque correctionem, semper dicebat: Be-
ne, adhuc faciam, quia satis est de tem-
pore. Similiter infirmitate correptus hoc
iplum repetebat, & cum indefessè insta-
ret Sacerdos, videns illius periculum, ille
subitò rapitur quasi mortuus; Et cum
adhuc instaret, hortans eum ad poeni-
tendum, clamavit æger: O poenitentia!
ubi es? De cætero poenitere non valeo,
hoc iusto Iudice vindicante, quòd quia,
dum facere poenitentiam potui, nolui;
modò volo facere, dum non possum. Et
hæc dicens, mortuus est.

15. Heu! heu! quis dinumerare po-
terit eos, qui sub hac vanissima spe æter-
nis se addicunt tormentis! Quibus op-
timè illa Christi protestantis, ac perditos
quòsque increpantis verba accommo-
dantur: *Quæretis me, & non inveniatis, &
in peccato vestro moriemini.* Joan. 8. v. 21.
Nam ut plurimum, qui primò divinam
quærent misericordiam in ultima vitæ li-
nea constituti, eam haud reperiunt, sed
suis peccatis immoriuntur, & damnantur.
Huc facit aliud exemplum cuiusdam im-
pii, quod in vita Thomæ Mori, regni
Anglicani magni Cancellarii, & Martyris
illustrissimi refertur: Rogabant amici
amicè hominem, ut mores emendaret,
& ad saniolem mentem rediret; quibus
impius respondit, se tribus verbis ve-
niam peccatorum suorum infallibiliter à
Deo obtenturum. Verùm spes vana cum
fessellit; cum enim postea equitando in
ponte transfret fluvium, & improvidum
pedem equus impingeret saxo, una cum
fessore hero in flumen cecidit. Quid jam
miser egit? forsàn dixit, quemadmodum
sibi proposuerat, illa tria verba Davidis:
Miserere mei Deus? Aut: Tibi soli peccavi?
Vel cum Publicano: Deus propitius esto?

minimè gentium. De sceleribus suis, de
cælo, de Deo altum servavit silentium,
illud unum ingeminavit: *Rapiat omnia*
dæmon: inter quæ verba infelix miserabi-
liter expiravit. In quo proinde magni
Patris Augustini sermo (pro divino ora-
culo cuilibet peregrinanti retinendus)
impletus est: *Hæc est* (inquit serm. 81. de
Temp.) *justissima Dei lex, ut qui vivens ob-*
liviscatur Dei, tandem moriens obliviscatur
& sui. Unde cum D. Chrysostomo exclamare
fas est: *Qui sic vivit, sic moritur,* ut pluri-
mum namque contingit, ut finis vitæ toti
vitæ nostræ cursui respondeat. Et reverà
quid stolidius, quàm velle, ut ipse à Deo
in morte exaudiat, cum tamen Deum
toties ad poenitentiam adhortantem in
vita sua exaudire contempserit? Quid
turpius, quàm Deo, summo Benefactori
ultimam vitæ partem velut faciem con-
secrare, diabolo verò summo & insen-
sissimo hosti optimam & potissimam vi-
tæ partem donare? Hinc similes in ulti-
mo vitæ termino constituti, si Divinam
fortè imploraverint opem, quid puta-
mus audituri sint? Profectò illud Prov.
1. v. 24. *Quia vocavi, & renuistis; extendi*
manum meam, & non fuit, qui aspiceret, de-
sperastis omne consilium meum, & increpationes
meas neglexistis, ego quoque in interitum
vestro ridebo, & subsannabo; cum vobis id,
quod timebatis, advenerit. Sicque miser
peccator in angustiis deprehensus aperiet
oculos, & aliud non conspiciet, nisi in-
dignationem Divinam, & subitò vide-
bit infernum apertum, intus conscien-
tiam peccatis onustam, circa lectum le-
giones dæmonum paratorum animam
ejus ad inferos conducendam. Unde cla-
mabit cum Propheta: Psal. 17. vers. 5.
Circumdederunt me dolores mortis, & peri-
cula inferni invenerunt me.

16. Quamobrem videat quisque,
quàm gravi se exponat periculo differen-
do

do poenitentiam de die in diem. Amplectamur ergo admonitionem D. P. Augustini, qui Ser. 58. de Sancto quemlibet nostrum adhortatur dicens: *Emenda Frater vitam tuam, dum tempus datur, implora nunc auxilium Divinum, dum locus datur fletui, noli poenitentiam differre, dum hoc in tempore vivis, in quo tantum ejus fructus est utilis.* Verum licet præterea alii qui in mortis articulo poenitentiae anchoram arripiant; quam tamen talis poenitentia periculis obfita sit, audiamus præfatum S. Doctorem Ser. 36. supra hoc sic ratiocinantem: *Si quis (inquit) in extrema necessitate ægritudinis suæ positus, voluerit accipere poenitentiam, & accipit, & mox reconciliatus, & hinc vadit, fateor vobis, non illi negamus, quod petit, sed non præsumimus, quod bene hinc exit: si securus hinc exit, ego nescio, poenitentiam dare possumus, securitatem autem non. Non quidem dico, damnabitur, sed nec dico, liberabitur. Vis ergo à dubio liberari? tene certum, & dimitte incertum; Age poenitentiam, dum sanus es, Si sic agis, dico tibi, quod securus*

es, quia poenitentiam egisti eo tempore, quo peccare potuisti. Si vis agere poenitentiam eo tempore, quo peccare non potes, peccata te dimiserunt, non tu illa. Ita gloriosus Doctor. Unde docemur, quantis periculis sese exponant illi, qui morum emendationem de die in diem procrastinant. Et licet forsitan multi eorum in ultima ægritudine positi Ecclesiae Sacramenta percepturi sint, quam tamen hæc poenitentia periculis plena sit, audivimus. Quare, amice frater, noli differre vitæ correctionem, ne quidem in crastinum, sed dic cum Psalmista; Psal. 76. *Dixi, nunc cepti; Ab hac hora vitam emendabo, nunc mentis teporem, & torporem excutiam, nunc omnibus mundanis cupediis valedicam, & Deo meo Sanctissimæque ejus Matri imposterum ferventiùs inserviam.* Quæ si proposueris, & in proposito constanter permanseris, haud dubium, quin municeps eris illius ineffabilis ac interminabilis gaudii, quo verè poenitentes æternum fruuntur in Cælis.

S E R M O V.

DE TERTIA VIRTUTE THEOLOGICA SC. CHARITATE.

Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Joan. Cap. 14. vers. 23.

P A R S P R I M A

I Acto spiritualis ædificii fundamento, & superstructo ac erecto firmissimo Spei theologicæ muro, ac, quæ ad hanc spera

magis roborandam, augendamve conducere queunt, suprapositis, superest, ut ei culmen ac fastigium imponamus, ac de

de Charitate differamus; quæ ejusdem ædificii culmen, & perfectio est; ut testatur S. P. Augustin. Sermon. 22. dicens: Domus DEI Fide fundatur, Spe erigitur, Charitate perficitur. Charitas ergo gemma virtutum est, quæ cæteras format, illustrat, ac perficit, eisque ornatum singularem ac venustatem ex sui consortio impertit. Charitas est vestis polymita Josephi omnium virtutum varietate decorata. Hinc bellus Hugo de laude charitatis in hæc excurret verba: Charitas omnem animi languorem sanat; charitas omnium vitiorum radices extirpat; charitas omnium virtutum origo est; charitas mentem illuminat, conscientiam mundat, animam lætificat, Deum demonstrat. Animam, in qua charitas habitat, superbia non inflat, invidia non devastat, ira non dissipat, mala tristitia non vexat, avaritia non excæcat, gula non inflamat, luxuria non inquinat, semper munda est, semper casta, semper quietata, semper læta, semper pacifica, semper benigna, semper modesta. Ita citatus Author.

2. Charitas est vestimentum Jacob, cujus fragrantia benedictionem Patriis cælestis impetrat. Charitas demum est currus ille igneus, qui sublevar interiorum hominem in Paradisum spiritualem; causat enim in anima fideli, nil desiderare nisi JESUM, nil cogitare nisi JESUM, nil suspirare nisi JESUM. JESUS enim est finis & scopus ejus. Hinc non immerito ante omnia ad charitatem amplectendam S. P. N. Augustinus mox in initio suæ Regulæ nos adhortatur, dicens: Ante omnia, Fratres Charissimi, diligatur Deus. Sciebat enim perbene, non fore possibile virtutem sine Charitate reperiri. Si quidem hoc expressis declarat verbis Apostolus 1. Cor. 13. dicens: Si linguis hominum loquar & Angelorum, Charitatem autem

Gramm. Relig. Pars I.

non habeam factus sum velut æsonans. Et si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, Charitatem autem non habuero, nihil sum; & si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, Charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest, scilicet quantum ad meritum vitæ æternæ, quæ solis diligentibus Deum repromittitur. Ad hunc Apostoli textum reflexionem faciens Richardus de S. Victore ita eleganter scribit part. 1. de Charitate cap. 3. Hæc est virtus, in qua nec minimum opus respuitur, sine qua nec maximum acceptatur. Non prædicatio, etiam si fiat lingua Angelorum: non Fides, etiam si montes transferat: non eleemosyna, etiam si omnes facultates in cibos pauperum distribuatur: non corporis afflictio, etiam si corpus tradatur, ita ut ardeat. Adeoque ad hoc, ut omnia opera virtuosæ apud Deum habeantur accepta & grata, necessum est, ut hujus amoris signaculo, velut legitimationis caractere sint ob signata. His conformiter est, quod in Sancto Parente nostro Augustino lib. 50. homiliarum homil. 50. legimus, videlicet: Sola charitas sufficit, si adsit: cætera omnia nihil prosunt, si sola charitas desit.

3. In Anglia olim Nobiles certamen ludicrum instituerunt, in quo quisque in clypeo florem, Rosam, Lilium depictum habebat; at Dux Britanniarum fasciculum florum, in quo omnes aliorum flores depicti erant, in suo clypeo præseferbat, cum lemmate hoc: In me omnia. Profecto si Virtutes cum clypeis propriis, encomiis suis insignitis, in campum adversus vitia bellaturæ prodirent, non dubium, quin Charitas præ cunctis aliis excellentiæ famam præstaret, utpote in suo ferens clypeo hoc præconium: In me omnia. Siquidem quidquid in aliis virtutibus per partes videre licet, hoc omne in se Charitas complectitur, quia hæc quandoque stare potest absque aliis Virtutibus,

H

istæ

iste verò sine Charitate minimè subsistere possunt. Hinc meritò gloriari hoc lemma potest: *In me omnia*. Hæc demum teste *Marfilio Facino* numus est, quo Deus emitur, & comparatur. *Venalis*, inquit, *est Deus, at quo numo? quo te emit, scilicet Charitate*. Quod ergo inter planetas Sol, inter elementa ignis, inter metalla aurum, inter gemmas carbunculus, hoc inter Virtutes Charitas est.

4. Porro ut de Charitatis laude ad ejus effectum procedamus, inservire nobis poterit fabula de *Promethæo*, de quo fabulantur Poëtæ, quod è luto corpus humanum formaverat, & dum se movere, & actiones vitales exercere non posset, conscendit cælum, & clam surripuit ignem, quo suam è luto formatam statuat & animavit, & vitam ei communicavit. Et si verò hoc tantum Poëtarum figmentum sit, nobis tamen ex hac fictione moralitatem aliquam eruiere licebit, quid enim aliud per corpus illud formatum intelligitur, quàm homo? quid aliud per ignem, quàm Charitas? Videmus enim, quod homo velut insensibilis statua, è luto facta, nullam operationem vitalem ad Superna & cælestia habeat, cum omnes affectiones ejus semper in terrestribus velut in luto sint fixæ; at quàm primum Charitas ipsi infunditur, mox vivere vitâ supernaturali incipit, operationesque æternæ gloriæ condignas exercet. An non enim Charitas peragit officium animæ vegetativæ? quia facit hominem attrahere alimentum, scilicet devotè audiendo Verbum DEI, & illud opere implendo, ex quo vegetatur, & nutritur anima. An non Charitas exercet officium animæ sensitivæ? inflammat enim videre cælestia per meditationem & fidem; auditum aperit ad audiendum Verbum Dei, & inspirationes illius; odo-

rem excitat, quo fragrantiam bonorum exemplorum, & Virtutum à Christo & Sanctis relictorum olfacimus; Gustum augmentat, quo suavitatem Domini, & bonæ conscientie delicias percipimus; causat quoque, ut illud, quod quis vel maximè horrebat, hilari arripiat animo. An non demum Charitas munus animæ rationalis agit? efficit enim, quod homo rectè cælestia apprehendat, terrena spernat, & cum S. Paulo dicat: *Omnia deridimentum feci, & arbitror ut stercora, ut Christum lucrifaciam*. Phil. cap. 3. vers. 7. Et cum S. Ignatio: *O quàm sordet mihi terra, dum cælum aspicio!* Causat quoque, quod homo rectè judicet, DEUM esse supra omnia amandum, seipsum odio habendum, proximum diligendum sicut seipsum. Omnia denique esse vanitatem præter amare DEUM, & illi soli servire.

5. Hinc meritò DEUS nobis præcipit, hanc Charitatis flammam ut foveamus, & nutriamus. Quare enim in Veteri Testamento diversis temporibus postulavit sibi offerri varia Sacrificia? Tempore Paschatis petiit oblationem Agni, post partum postulavit turtures, unum autem præcepit, quod fieri volebat omni horâ, & tempore quocunque, ut nimirum ignis arderet in altari, unde ne hic extingueretur, præcepit cunctis Sacerdotibus, ut continuò ei apponerent ligna, Levit. cap. 6. Quare, inquam, hoc Deus fieri postulavit, nisi ad denotandum, ut Charitatem, quæ per ignem præfiguratur, in altari cordis nostri per exercitationem bonorum operum accendamus, & omni tempore custodiamus? Accendamus autem proculdubio hanc Divini Amoris flammam in animo nostro, accensamque nutriemus, si omnia DEI mandata, Ecclesiæ præcepta, Regulæ & particularia Ordinis statuta strictè observare

servare satagamus: si hæc negligimus, & ea, quæ non ad mortalem culpam obligant, parvi pendimus, tunc certum est, Reginam Virtutum, scilicet Charitatem in nobis diu permanere non posse, S. Gregor. testatur dicens: *Qui modica spernit, paulatim decider: qui enim peccata minima flere & devitare negligit, à statu iustitiæ non quidem repente, sed per partes totus cadit.* Unde Christus, qui diligit me, ait, Joan. 14. *sermonem meum servabit.* At Sermo Christi est, nedum graviora sed etiam minora peccata declinare; ergo amanti hæc omnia licet minima devitanda sunt. Ex quo hoc capiet emolumentum, ut præter multiplicia cælestium charismatum fluentia, in amantem transfundenda, etiam efficiatur templum Sanctissimæ Trinitatis; quod expressè nobis insinuat Christus, dum his verbis: *Qui diligit me, sermonem meum servabit; hæc subjungit: Et Pater meus diligit eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* O igitur stupendam Charitatis excellentiam! O incomprehensibilem hujus virtutis effectum! Quis eam sat laudum encomiis efferre sufficiat? quis ejus perfectionem, etsi Tullianâ præditus eloquentiâ satis prædicet? quis, inquam, fructum in ea latentem dignè comprehendat? Efficit enim ex diaboli mancipio Filium Dei adoptivum, ex orci pabulo hæredem Christi, ex sordido peccatore DEI Templum.

6. Alterum medium, quo hunc Divini Amoris ignem in pectoribus nostris excitare possumus, est attenta ponderatio, quod scilicet Charitas hominem, etsi adhuc in lacrymarum valle peregrinantem, aliquo modo beet. Vera enim hominis beatitudo, seu felicitas in possessione Summi Boni duntaxat consistit; hæc autem possessio, cum non possit ordinariâ viâ haberi per realem unionem, ne-

cessariò per intentionalem, qualis est Charitas, obtineri debet. Hinc videmus, quod veri DEI Amatores in summa mentis tranquillitate sint constituti, quia omnia desiderabilia cum statu viz compatible in Deo possident. Et è contra mundi mancipia, licet quandòque aurum argentumve in magna copia sibi accumulent, sumptuosa habitacula, pretiosa corporis indumenta, auro gemmisque coruscantia, & quàm plurima artificiorum hortorum, virentiumque pratorum spacia possideant, nunquam tamen eorum appetitus satiatur aut quietatur, quin potius hæc omnia ipsis varia cruciatuum genera, quàm gaudiorum oblectamenta generant. Et hujus rei ratio est, quia homo satiari aut beari nequit sine adeptione ultimi finis, ad quem creatus est, qui finis solus est Deus. Meritò itaque S. P. Augustinus lib. 9. Conf. cap. 1. DEUM alloquens, ait: *Fecisti nos Domine, ad Te, & inquietum est cor nostrum, donec requiescat in Te.* Inquietum certò erit cor nostrum, donec terrena ex cordibus nostris stirpitur eliminemus; inquietum erit, donec mundi delicias declinemus, carnisque blandimentis ac seculi cupediis abrenuntiemus; inquietum erit, donec omnem creaturarum affectum exuamus, totisque ad Deum amoris passibus cur-

7. O quàm stolidè ergo agunt illi, qui relicto summo bono, fluxas falsasque mundi divitias affectant! O quàm dementer faciunt, qui pro veris æternisque gaudiis aculeatas, & instar fumi transituras sæculi voluptates, quæ hominem satiari nequeunt, consecantur! Unde rectè ad transitoria contemnenda, & æterna querenda nos stimulat S. Anselmus in prologio cap. 25. dicens: *Cur vagaris per multa hominatio, querendo bona anime tue, & corporis tui? ana bonum, in quo*

sunt omnia, & satis est, desideria simplex bonum, & sufficit. Quamobrem ne quondam nos Deus de aliqua arguat demerita, proscribamur nunc à nobis longè cuncta & singula, quibus mundani homines se vanè oblectare solent, & satagamus Deum supra omnia amare; ad hoc verò præstandum, necesse erit hunc Divini Amoris ignem à Deo instantè petere, desiderando, precando, divi-

námque opem implorando, & cum S. Francisco per diem crebrò repetendo: *DEUS meus & omnia*. Item cum S. Anselmo postulando & dicendo: *Auffer, Domine, à me, si velis substantiam, manus, pedes, solum relinque cor, quo te diligam, hoc enim solo Tibi placebo*. Porro ut magis in hac Theologica virtute nos fundemus, perpendenda erunt sequentia.

PARS ALTERA

§. **C**onstat ex hætenus dictis Charitatem inter reliquas virtutes eminere, ideòque cum hæ cælorum janua nobis pandant, inferre debemus hoc multò efficacius efficere Charitatem, juxta illud Axioma philosophicum: Propter quod unumquodq; tale, & illud magis tale. Itaque cum reliquæ virtutes, in quantum præsupponunt Charitatem, sui possessorem ad vitam ordinant æternam, à fortiori id præstare debet Charitas, quæ est fons, & complementum omnium Virtutum. Unde si quis nil aliud sciret, præter amare JESUM, tunc talis perdoctus censendus foret, non quidem in schola Philosophorum, sed in schola Christi, quod insinuare videtur Thomas Kempensis dicens: Verè magnus est, qui magnam charitatem habet. Hinc D. Bonaventura vir insigniter doctus interrogatus est à B. Egidio dicente: Multis te, Reverende Pater, gratiæ suæ donis auxit omnipotens Deus, nos verò simplices & idiotæ quidnam faciemus, ut salvi esse possimus? Ad quæ S. Doctor respondit: Etiam si nullam aliam homini gratiam conferret DEUS, nisi ut ipsum diligeret, sufficeret ei ad obtinendam salutem. Et Egidius, potestne, inquit, homo indoctus æquè ac doctus diligere Deum? Respondit S. Bonaventura,

posse etiam simplicem aniculam non minus diligere Deum, quàm Sacræ Theologiæ bene doctum Doctorem. Hæc audiens B. Egidius, & ferventi spiritu exsiliens hortum ingressus est, civitatèque respiciens altà voce clamavit: O vos pauperculæ simplices & indoctæ anus, diligite Deum, poteritis effici majores, quàm sit Doctor noster Bonaventura. Quo dicto hæsit in Deum absorptus per tres horas immobilis. Huic ergo scientiæ, huic arti & industriæ, huic amorì divino præ cunctis danda est opera; quia secundum amoris mensuram anima in cælo locum sortitur sublimiorem, ita ut plurimi simplicitatis maximæ illos ibi præcellant, qui sapientiæ fuere admirabiles, & subtilitate eminentes, ut docet S. Thomas in lib. quart. Sententiarum, Distinct. 49. quæst. 1. art. 4. quæst. 4. Hinc scire ac nervosè ad rem canit Poëta religiosus:

Maxima res amor est, quæ se sibi tollit
amantem;

Inquæ Deum transfert, si Deus est
quod amas.

Te facit ergo Deum: cur non Deus
unicè ametur?

O Genus humanum! quàm finè
corde jaces?

Esse

Esse Deum se quisque facit, si certat amando;

Vult magis esse caro, stercus, inane, nihil.

Quare, si rectè sapimus, ante omnia huic incumbendum industriæ ac studio, ut Deus ardentè diligatur, quia in ejus dilectione vera scientia sita est, & satis doctus censendus est, qui Deum amare addidicit, prout piè admodum canis devotus Asceta Thomas de Kempis:

Si Christum discis, nihil est, si cætera nescis:

Si Christum nescis, nihil est, si cætera discis.

9. Quantum verò Dei Amatores præmiabuntur, quis, amabò, explicare satis poterit? Siquidem tantam mercedem sperandam habent, quantam teste Apostolo 1. Cor. 2. Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus, &c. Rursus in libro Judicium cap. 5. vers. 31. legitur, quod ille, qui Deum diligit, sicut Sol in ortu splendet, ita rursum. Hinc cæcodaemon, quia perbene nescit, ex radice Charitatis maximum in amantem animam fructum redundare: ideo hunc semper nobis invidet, nostrumque cor à Deo abstrahere continuo laborat. Quemadmodum verò huic capitali inimico resistere debeamus, docemur historiâ ex Sacris Paginis desumptâ. Cum enim vice quadam duæ matres ad Sapientissimum Salomonem venissent, quarum utraque infantem tanquam suum filium cupiebat, & quia ex rationibus ab hisce duabus feminis adductis, sat intelligere Rex non potuit, cujusnam esset infans, ideo ut exploraret, quænam earum vera esset Mater, ait: Dividatur infans, & quælibet illius capiat medietatem, & abito hinc. Huic sententiæ mox assensit falsa mater, aitque: Nec mihi, nec tibi, sed dividatur. Quod ut

vera mater audiit, dixit: Ergone patiar infantem meum occidi? Ah non patiar, cedam potius juri meo, ut filius meus vivus permaneat. Ex quibus verbis Salomon agnovit hanc esse veram hujus infantis matrem, unde dixit: Data illi infantem vivum & indivisum. Quare altera confusa convictaque recessit. Lib. 3, Reg. cap. 3.

10. Quid igitur nunc aliud infanti huic assignabo, nisi cor hominis? Et quid aliud duabus hisce matribus, nisi Deum & diabolum? Deus enim tanquam vera mater cor humanum creando genuit, ideoque illud jure merito à quolibet nostrum petit dicens: Fili mi, præbe mihi cor tuum, Prov. 23. At verò ad idem possidendum anhelat & daemon. Cui nunc id dandum erit? Deo ne an diabolo? Volumus itaque agere Salomonis personam & judicem. Denegemus ergo id ei, qui contentus est solâ illius medietate, quisque non curat possidere illud totum, & donemus ei, qui vult totum aut nihil. Quid dicit, & quid præterdit hostis infernalis? Ego sum contentus, ait, unicâ cordis tui particulâ, sum, inquam, contentus, ut audias Sacrum, ut recites Breviarium, ut subinde te disciplines, jejunet aut mediâ nocte surgas: sed semper esse in hujusmodi exercitiis vires tuæ non patiuntur, consultum igitur facies, si amplectaris interdum animi voluptatem, aut mundanis interis deliciis, quid detrimenti capies, si quandoque in sæcularium convivis compareas? hoc enim exigit discretio. Et quid refert, si subinde committas aliquod peccatum, mentiaris nonnunquam joci, & recreationis gratiâ? Non id magni faciendum est, parum pro nihilo reputatur. Ut verbo dicam: diabolus contentus est medietate cordis nostri, idemque cum falsa, illa matre clamare videtur. Nec mihi, nec tibi, sed

dipidatur. At quid jam dicit Deus? Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, Matth. 22. Aut vult totum, aut nihil. Nos igitur instar Sapientissimi Salomonis judicemus, sententiámque proferamus & consequentiam. DEUS postulat totum cor, dzmon contentus est illius medietate, totum igitur & indivisum offeramus Deo illud per Sapientem petenti; Fili prebe mihi cor tuum.

11. Verum enim verò ut nunc dicta magis stabiliantur, inservire nobis poterit gratiosa quædam fabula, quam refert celebris quidam Poëta de ericio. Animal hoc undique spinosum est & setosum, & nonnunquam se taliter constringit, ut minima videatur esse pila. Quædam vice contigit miserum hoc animalculum privari domicilio, ed quod venatores arbitrati intus latere prædam totum illud destruxerint. Unde miser ericius suo orbatus habitaculo, totus miser vagabatur per campos, & sylvas, obviam interea reperit vulpem, quam enixè cœpit rogare, ut se dignaretur suo hospitio excipere; sed cum vulpes ericium non vellet exaudire, ille magis magisque institit vulpem ferventiùs obsecrans, ut saltem concederet sibi minimum & abjectissimum suæ cavernæ angulum: spondebat enim non velle se minimum in illo morare, nec ullam ipsi adferre molestiam. His vulpes persuasa clementer indulgit, quod postulabat ericius, qui quàm primum occupaverat angustissimum locum in caverna vulpis, cœpit se dilatare & extendere taliter, ut vulpes, ne pungeretur ab illius pelle spinosâ, fuerit coacta capessere fugam, sic totam ericio cavernam cedere debuit. Pari modo solet agere diabolus, quemadmodum ericius, qui primum duntaxat rogat, ut ei concedamus unicum solùm cordis nostri angulum, id est, ut hoc aut illud officium ambitiosè

affectemus, ab alijs magni æstimari laudarique gaudeamus, ut cognatos & notos sæpiùs visitemus, ab eis oblata munuscula accipiamus, aut vicissim similia iisdem offeramus, hoc enim, suggerit stygius impostor, humanitas & charitas exposcit, nullumque inde detrimentum patiemur. Item infernalis hæc vipera suadet, ut semel solummodo cogitemus de hac aut illa muliere, aut hanc vel illam fæminam curiosè aspiciamus. Et quid damni, inquit, poterit unquam causare unicus intuitus, unica cogitatio? non tanti hæc facienda est. At quamprimum versipellis inimicus subintravit cordis nostri domicilium, taliter se mox dilatat & extendit, ut ex eodem extrudat Deum & Sanctos, omnemque virtutem, gratiam & sanctitatem expellat. Proinde rectè admonet nos *Apostolus* ad Ephes. cap. 4. vers. 27. *Nolite, inquit, locum dare diabolo, & ne quidem minimum: quia si eum introire permittimus, cuncta dilatat, & sibi amplificat, miserèque animam nostram à gratia Dei, à cælesti paradiso, ab angelorum consortio exulare facit, efficitque, ut hæc sempiterni incendiù bustum fiat, prout millè & amplius exemplis comprobatum habemus.*

12. Allubescit hic commemorare terribilem plagam, quâ percussi sunt duo filii Aarons; Nadab, & Abiu; igne enim consumpti sunt: *Egressus ignis à Domino devoravit eos, & mortui sunt. Levit. 10. 2.* Sed quam ob causam poenam aded repentinam atque ferocem fuere promeriti? eam Scriptura præmisit his verbis: *Acceptis thuribulis posuerunt ignem, & incensum desuper offerentes Domino ignem alienum.* Etenim secundùm legem Domini in thuribulis suis ignem (qui sacer dicebatur, quia ab altari holocaustorum desumptus, quique de cælo delapsus, jussu Domini nutriebatur, & conservabatur) imponere debe-

debeant; cùm tamen ipsi è contra profanum atrii ignem in thuribulis suis usurpârint. En causam tam horribilis pœnæ. Et quia omnia in figura contingebant illis; ut loquitur S. Paulus 1. Cor. 10. ideo eandem, aut consimilem vindictam divinam meritò vereri debent omnes, quot quot in suis thuribulis, hoc est, in cordibus suis ignem profanum, inordinatum scilicet ac perversum creaturarum amorem reponunt, ac fovent. Dixi, perversum amorem, quia & datur creaturarum amor, quo Deus non offenditur; quomodo autem constitutus esse debeat hic amor, declarat D. P. Augustinus apud Josephum Mansi tract. 4. discurs. 14. his verbis: Quando tibi dicitur: Nolite ista (scilicet res mundi) diligere, an hoc dicitur, ut non manducetis, aut non bibatis, aut filios non procreetis? non hoc dicitur, sed sit modus propter Creatorem, ut non vos illigent ista dilectione, ne ad fruendum hoc amecis, quod ad utendum habere debetis. Et iterum in sermone quodam, cujus titulus est: De amore Dei, & amore sæculi, distinguit; Glossando enim verba illa Matth. 10. Qui amat patrem aut matrem plùs quàm me, non est me dignus, ita ait: Amorem parentum, uxoris, filiorumque non abstulit, sed ordinavit; Non dixit: qui amat, sed; qui amat super me; Hoc est, quod Ecclesia loquitur in Canticis Canticorum cap. 2. Ordinavit in me charitatem. Ama patrem, sed noli supra Dominum: ama genitorem, sed noli supra Creatorem. Hanc Augustini sententiam confirmat S. Leo Papa serm. 5. de jejun. 7. mens. & sic loquitur: *Æternis bonis inseparabiliter inhaerendum; temporalibus verò transeunter utendum est; & peregrinantibus*

nobis, & ad patriam redire properantibus; quidquid de prosperitatibus mundi hujus occurrerit, viaticum sit itineris, non illecebra mansionis. Ex qua doctrina non obscure liquet; fas esse diligere creaturas, sed (quod profundè notandum) amore ordinato, scilicet ut hic amor non sit finis, sed medium, quo commodiùs pervenire possimus ad ipsum Deum; qui solus ut finis ultimus à nobis diligi debet, juxta illam Sapientiæ Incarnatæ parænesim: Diliges Deum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua. Matth. 22. Proinde quisquis præter Deum aliquid ut ultimum finem amat, aut aliquid plùs amat, quàm ipsum Deum, talis non absumilis est mulieri maritatæ, quæ plùs aureum vel gemmeum Anulum diligit, quàm maritum, à quo eum accepit, prout egregio hoc Epigrammate testatur Jacobus Billius, in sua Anthologia sacra sic ludens:

Fœmina si pulchram-capiens à conjuge geminam;

Præ gemmæ nimio spernat amore virum;

Ecquis erit, qui non hanc excretur, & omni

Dignam odio, dignam supplicio-que putet?

Heu nos iste notat, mutato nomine, sermo,

Plenæque perfidiæ pectora nostra ferit.

Innumeris qui cùm donis cumulemur in horas,

Præferimus danti munera sumpta Deo.

P A R S T E R T I A.

13. **U**terius, in quonam perfecta charitas, seu amor Dei fundetur,

perspicuè nos hinc verbis D. Thomas 2. 2. q. 24. art. 12, in corp. edocet: *Consi-*
sue

Aut in hoc, quod Deus diligatur super omnia, & quod homo totaliter illi se subiciat, omnia sua referendo in ipsum. Est ergo de ratione Charitatis, ut sic diligat Deum; quod in omnibus se vestit ei subicere, & præceptorum ejus regulam in omnibus sequi; quidquid enim contrariatur præceptis ejus, manifestò contrariatur Charitati. Ex hac Præceptoris Angelici doctrina, maximè ex ultimis illis verbis: *Qui si quid contrariatur præceptis divinis; contrariatur charitati; doceatur*, quod illa anima verè Deum toto mentis affectu diligat; quæ nihil contra Dei præcepta amat; Siquidem teste S. *Laurenzio Justiniano*, trutina & statera, quæ noster erga Deum amor ponderatur, est mandatorum divinatorum adimpletio. *Hec est Charitas*, exclamat D. *Joannes* (2. Joan. 4. v. 6.) *ut ambulemus secundum mandata ejus*; quasi dicat, in hoc Charitas esse ostenditur, & apparet, *ut ambulemus* passibus morum, non corporum, de bono in melius proficiendo, secundum mandata ejus, ea custodiendo, prout monet ipsa Veritas æterna, Joan. 14. *Si diligitis me, mandata mea servate*. Quamò enim diligentiores & exactiores in divinæ legis completionem fuerimus, tantò magis ipsum amare in compergo erit. Nam ut ipsum Verbum Patris Joan. 14. v. 21. protestatur: *Qui habet mandata mea, & servat ea, ille est, qui diligit me, ille est, qui veram dilectionem habet ad me*. Horum verborum à Christo prolatorum memor Doctorem gravissimus, S. P. *Augustinus*, ita ea ad nostrum institum Tract. 75. in Joan. egregiè explanat: *Qui habet mandata mea in memoria, & servat ea in vita; qui habet in sermonibus, & servat in operibus; qui habet audiendo, & servat faciendo; qui habet faciendo, & servat perseverando, ipse est qui diligit me*. Opere enim est demonstranda dilectio, ne

fit infructuosa nominis appellatio. Hactenus S. P. *Augustinus*.

14. Ex his detegitur multarum animarum error, quæ se Deum amare arbitrantur, quia quosdam ferventes erga Deum amoris affectus in se perferunt, piæque suavitatis cujusdam ac consolationis teneritudine afficiuntur; Siquidem genuina Dei dilectio non ostenditur, aut probatur ex eo, quod quis dulcius ac tenerius ad Deum afficiatur, nec quod in oratione majorem suavitatem, aut consolationem percipiat; sed quia majori fidelitate & conatu ex charitate præcepta universa custodit, purius vivit, & accuratius in omnibus divinæ voluntati se accommodat: & hoc, scilicet perfecti amoris, seu charitatis substantiam non in affectibus, sed in effectibus constitutam esse, celestis Magister noster aperte his verbis Joan. 14. v. 23. docet: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & qui non diligit me, sermones meos non servat*. Quasi dicat: Parùm ad veram dilectionem proderit, quod quis affectibus abundet, si seipsum non vincat: si peccata omnia non vitet; si præcepta non impleat: si Deo promissa non solvat: multum verò dilectionis habet, qui affectibus, & dulcedine carens, præcepta divina custodit, & ab eo, quod Deo placitum est, nullà ratione discedit. Liceat proinde epiphonematis loco exclamare cum dilecto Christi discipulo (1. Joan. 3. 18.) *Filioli mei, non diligamus verbo tantùm, neque lingua multùm affectuosè promittentes, & nihil solventes; sed opere & veritate, ut nempe illud ipsum, quod in affectu est, in effectum protuberet, ac boni operis fructum progerminet*.

15. Porro aliam adhuc qualitatem verus erga Deum amor habere debet, ut sit nempe fortis; id est, ut pro Dei amore dura & aspera pati non abhorreat. Nam
ut

ut S. Thomas in caput. 11. Matth. ait: Diligentibus Deum adversitates omnes non sunt graves, quia condiuntur condimento amoris: quia, quando aliquis amat aliquem, non gravat eum, quicquid patitur pro illo; unde omnia gravia & impossibilia, levia facit amor. Id ad oculum conspicere licet in Patriarcha Jacob, qui totus in Rachelem ferebatur. O quantum pro comparando hoc sponsalicio laboravit, & sudavit! Servivit ergo Jacob pro Rachel septem annis: & videbantur illi pauci dies præ amoris magnitudine. Gen. 29. 20. Siquidem ipsemet de se fatetur: Nocte & die urebar gelu & aestu, fugiebatque somnus ab oculis meis. Gen. 31. 40. Ad hanc historiam S. Hieronymus secum considerationis oculum reflectens, ita scribit ad Eustochium Virginem: Nihil amantibus durum est, nullus difficilis labor est. Intuere, quanta passus fuerit Patriarcha Jacob, qui ut Rachelem in conjugem consequeretur, aestu urgebatur & gelu; & tamen videbantur dies pauci præ amoris magnitudine, cum tamen septem annorum spatia volverentur in tam grandi labore. Ex quo sequentem eruit moralitatem idem Sanctus Doctor nos omnes sic exhortans: Amemus & nos Christum, & facile videbitur omne difficile, & jaculo illius vulnerati per momenta dicemus cum Psalmista: Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est.

16. In quarto libro Regum perhibetur, quod, dum Eliseus cum nonnullis discipulorum suorum pranderet, is ministro suo ollam solito capaciorem igni admoveri iusserit: Accidit autem, quod, dum ex agro collectas herbas aliquas eidem ollæ immitteret, & easdem pro pulmento faciendo in bullientibus aquis excoqueret, inter alias per errorem herbas aliquas admodum amaras, quas colocythidas vocant, cæteris melioribus oleribus admiscuerit, mox verò, ut ex degu-

Gramm. Relig. Pars I.

statis herbis commissum errorem adverterunt, in hæc verba lamentabiliter eruperunt: Mors in olla, vir Dei, 4. Reg. 4. 40. Eliseus autem per admixtam herbis illis farinam modicam, easdem protinus indulcoravit, valdeque lapidas, gustuique gratas effecit: Et non fuit amplius quicquam amaritudinis in olla. Hic nobis cogitandum est; quod eundem effectum, quem modica illa farina, amaribus herbis adjecta, operata fuit, amor quoque divinus pariter in præsentis vitæ adversitatibus operetur; Siquidem efficit, ut omnia illa, quæ aliàs nobis intolerabilia, sensuique prorsus contraria erant, mox facilia, suavia, & grata esse videantur, idque solius illius objecti virtute & efficacia, quod sincerè à nobis diligitur. Siquidem ut S. Bernardus serm. 85. in Cant. ait: Ubi amor est, ibi labor non est, sed sapor. Quia, qui sincerè & ardentè amat, pro deliciis & voluptatibus habet omne id, quod pro objecto amato sustinet, & patitur. Audiatur S. Laurentius Iustinianus, qui in fasciculo amoris cap. 6. ita loquitur: Ardenter Christum diligenti nihil difficile videtur, ignem, ferrum, vincula, carceres, persecutiones, flagella, adversaque omnia Christi amor tolerare facit. Doctrinam hanc infallibili suo testimonio corroborare dignatus est Spiritus Sanctus, dum in Canticis Canticorum per Salomonis calamum hæc exaravit: Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam. Cant. 8. 7. Ubi per aquas & flumina in omnium Doctorum sententia intelliguntur tribulationes & persecutiones, quæ tamen Sanctos à Charitate Dei separare non valebant.

17. Aspiciamus S. Ignatium, Martyrem illustrissimum; hic perpeffis innumeris malis, vinculis, carceribus, aded in divino amore profecit; ut in epistola quadam, quam ad Romanos scripsit, hæc de

de se fari non dubitarit: Ignis, crux, bestiae, fractio ossium, membrorum divisio, & totius corporis contritio, & tota tormenta diaboli in me veniant; tantum ut Christo fruatur. Intueamur Ap. stolam Paulum; hic sua vincula, carceres, persecutiones, &c. gaudii nomine nuncupat: Placeo mihi in infirmitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo. 2. Cor. i. 2. 10. Quae verba sic explicat S. Thomas: Placeo mihi, id est, in credibili iucunditate afficior, & in infirmitatibus ipsis, ac contumeliis, aliisque malis mihi allatis, delector, & gaudeo. Sic & omnes alii Apostoli, ac Christi discipuli mirè gaudebant, si pro sui Domini amore aliquid pati contingeret, prout aperte ex Actibus Apostolorum liquet, ubi D. Lucas cap. 7. vers. 41. ait: Ibant gaudentes à conspectu Concilii, quoniam digni habitus sunt pro nomine IESU contumeliam pati. Denique si omnium Sanctorum, nedum virorum, sed & mulierum, vitas perlustraverimus, passim reperiemus, quòd eorum animus miro replebatur gaudio, dum aliquid adversi pro Dei amore pati ipsis contingeret. Ex quibus omnibus docemur, illum solum esse, ac

dici posse, verum Christi amatorem, qui fortiter & constanter etiam inter aspera quæque & adversa Christo adhæret, neque se ullâ tentatione aut persecutione ab eo separari permittit; quemadmodum de se, aliisque suis Co-Apostolis proximè laudatus Paulus testatur, id in suis animis habuisse, dum Rom. 8. v. 35. exclamatur: Quis nos separabit à charitate Christi? Tribulatio? an angustia? an fames? &c. Certus sum enim, quia neque mors &c. poterit nos separare à Charitate Dei, quæ est in Christo IESU Domino nostro. Qui sic Deo adhæret, huius amor est sincerus, & verus, ac genuinus Dei amor. Siquidem parum est, amare Deum tempore consolationis, quando cuncta ad votum fiunt; si postmodum, quando res malè cedit, quando adversitates ingruunt, amor hic tepescat. Hinc Ascetarum facile Princeps, Thomas de Kempis lib. 3. cap. 5. hanc statuit conclusionem: Qui non est paratus omnia pati, & ad voluntatem stare dilecti, non est dignus, amator appellari. Oporteret amantem omnia dura & amara propter dilectum libenter amplecti; nec ob contraria accidentia ab eo desecti.

S E R M O VI. DE CHARITATE FRATERNA.

Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos.

Joan. 15.

P A R S P R I M A

1. **Q**uia Theologi docent cum D. Thomas 2. 2. q. 25. a. 1. habitum Charitatis, ut se extendit ad DEUM, & Pro-

ximum, esse unum; adeoque cum de primo huius habitus actu, videlicet de amore erga Deum tractaverimus, æqui-

tas postulat, ut etiam tractemus de altero actu videlicet de charitate erga proximum. Quomodo verò proximus diligendus sit, docet liber *Leviticus* cap. 19. vers. 18. hisce verbis: *Diliges proximum tuum sicut teipsum.* Pro cuius maiore declaratione sapienter notat Angelicus Doctor *S. Thomas* 2. 2. q. 25. a. 7. amorem sui esse duplicem. Primum inordinatum & malum, quo quis exteriorem duntaxat hominem & carnem, quam cum bestiis communem habet, diligit. Secundò ordinatum & bonum, quo quis diligit excellentiam interioris hominis, & vitam secundum rationis præscriptum instituit: & juxta hunc amorem regulanda est proximi dilectio, ut pulchrè declarat *S. P. Augustinus*, tract. in *Joan.* dum ait: Prius vide, si nōsti diligere teipsum, & tunc tibi commendato proximum, quem diliges, sicut te ipsum; Si autem nondum nōsti diligere te, timo, ne decipias proximum sicut te. Ex quo non obscure colligitur, quòd ille, qui non diligit se ipsum amore ordinato, neque amabit proximum dilectione verà; nam ut *Ecclesiasticus* cap. 14. vers. 5. loquitur: *Qui sibi nequam est, cui alii bonus erit?* Id est quasi dicat: nulli. Nam qui erga se ipsum nullum habet amorem ordinatum & bonum, quā ratione credi poterit, eum ferri erga alterum dilectione sincerā & verā, qualem requirit à nobis Deus? Hic usurpare fas est verba illa à Salvatore nostro olim prolata *Luc.* 4. *Medice cura teipsum.* Sic pariter, si alium diligere cupis, uti decet, & obligaris, prius dilige te ipsum, & cura, ne ab ordinata tui dilectione deficias.

2. Præter hanc autem Christus aliam nobis tradidit *Joan.* 13. dicens: *Mandatum novum dō vobis, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos.* Unde advertendum, quòd, quemadmodum Christus gratuito nos amore fuit persecutus, & absque omni

sui emolumento nos cælesti suā doctrinā imbuit, à peccatis liberavit, veniā nos impetravit, dolores denique & languores nostros in corpore suo, suæ Passionis tempore portavit; sic debeamus & nos, non amore concupiscentiæ (qui amor respicit bonum proprium) sed amore amicitiae (qui respicit bonum Amici) alterutrum diligere; videlicet omnibus tum Bona gratiæ tum gloriæ cordialiter optando, & pro viribus procurando; Onera aliorum portando, & in nos suscipiendo; in peccatis jacentes non despicendo, sed tum precibus, tum suavi admonitione eos erigendo, illisque totis præcordiorum medullis compatiendo. Sic enim *S. Paulus* dilexit proximum, uti ipsemet testatur ad *Rom.* cap. 9. vers. 3. dicens: *Tristitia mihi magna est, & continuus dolor cordi meo: optabam enim anathema esse à Christo pro Fratribus meis: Et quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non uror?* 2. *Cor.* cap. 11. Huic Sancto gentium Doctori non cessit in dilectione proximi *S. Moyses*, qui aded proximum amare gestiebat, ut dicere non dubitavit ad Dominum: *Aut dimitte illis hanc noxam, aut dele me de libro vite.* *Exod.* cap. 32. Quid porro non etiam alii fecerunt Sancti, quo proximum lucrari possent? Profectò hos sigillatim referre nimis longum foret. Ommissis igitur cæteris audire libet heroicum *S. Ignatii Lojole* factum. Cùm enim quidam Lutetiæ pellicis amore nefario teneretur, neque ab illo *S. Ignatius* hominem posset ullā omnino ratione divellere, aliquando rescivit vir Sanctus miserabile veneris mancipium extra oppidum iturum, edo fortasse, ubi turpes ejus delitiæ erant. Ignatius igitur in lacum frigidissimum viæ, quā turpis amator transiturus erat, adjacentem sese conjicit, corporèque gelidis aquis immerso capite tantum ex-

stans, ad illum jam appropinquantem ait: Perge miser, perge, ad tuas foedissimas voluptates; imponentem capiti tuo ruinam non vides? Hic ego pro te tamdiu me macerabo, donec iustissimum Dei furorem in te paratum avertam. His conspectis auditisque infelix voluptuaria totus exterritus, & hoc insignis Charitatis exemplo percussus, resiliit, pedem retulit, ac familiaritatem illam scelere copulatam discidit, vitamque melioravit. Dicebat præterea hic S. Pater: Si quid ad animarum salutem pertineret, paratissimum esse, nudis pedibus, cornibusque onustum per plateas incedere, nullum denique reculare habitum; aut ridiculum aut probrosum vestimenti genus, quod posset esse utile hominibus. Quamobrem quisquis verè proximum suum diligere appetit, imitetur hos viros Sanctos, & tamen si fortassis non possit, eadem præstare, faciat saltem ea, quæ iudicat confratri suo prodesse, eumque his lucrari posse, & haud dubiè cum Moyse, Paulo, Ignatio, ac multis aliis inæstimabile præmium Virtuti Dilectionis fraternæ repromissum reportabit, Beatitudinem videlicet æternam, quam Christus omnibus charitatis operibus vacantibus apud S. Matth. cap. 5. promittit dicens: *Beati Misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.*

3. Enim verò, ut clariùs intelligamus, qualiter proximus, seu confrater noster sit diligendus, notandum est, duos generaliter esse actus charitatis, in sacris eloquiis expressos: Primus consistit in operatione, quique declaratur illis Christi verbis Matth. 7. 12. *Quæcunque vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis.* Alter consistit in ommissione, & significatur à seniore Tobia illis verbis: *Quod ab alicoderis fieri tibi, vide ne aliquando facias alteri.* Tob. 4. 16. De quibus S. Prosper

lib. 3. de vita contemplativa cap. 15. sic ait: *Hæc est proximi tota dilectio, ut bonum, quod tibi conferri vis, velis & proximo: & malum, quod tibi nolis accidere, nolis & proximo.* Ex his duobus actibus generalibus sequuntur alii plures particulares, quorum aliqui sunt merè interni, alii externi. Interni sunt primò, ut, excluso omni odio, & aversione erga personam, bene afficiamur erga proximos nostros. Secundò, ut proximis nostris velimus, optemus, & desideremus omnia bona non solum animæ, sed & corporis, in quantum hæc eorum animæ saluti proficiunt, secus si obessent; nam in quantum bona temporalia alicujus impediunt salutem; de eorum damno & infortunio nedum fas est gaudere, sed insuper licitum nonnullis optare eorum carentiam & damnum. Si enim hoc optet (ait S. Thomas lect. 1. cap. 5. Job) *sub ratione boni, ut per adversitatem alicujus perveniat ad spiritualem profectum, hoc licitum est.* Tertiò, ut nostrum sentire, & velle cum iudicio, sententia, & voluntate proximi (in quantum fas est, & id rationi, ac prudentiæ non adversatur) conformemus, sitque in nobis juxta S. P. Augustini parænesim, *Cor. unum, & animam unam in Deo*; seu ut hortatur Tarsensis Præco (Philip. 2. 2.) *Idem sapiatis, eandem charitatem habentes, unanimes, in idipsum sentientes.*

4. Alii sunt actus charitatis externi, quibus interiorē nostram benevolentiam, & amorem erga proximum foris ostendimus, non tantum linguâ & verbis, sed opere ipso comprobamus. Hujusmodi actus sunt, primò, ut ore, linguâ, & verbis proximo, quantum licet, & expedit, gratificare, & in Christo placere studeamus; præsertim non obloquamur, non contradicamus, non verbis contendamus, opinioni illius non repugnemus, præsertim si nobis sit senior.

Item

Item mordacibus sermonibus neminem pungamus, verbis duris, & asperis non obloquamur; sed omnibus nos gratiosos & amicabiles cum prudentia exhibeamus. *Secundò*, ut mores proximi inhumanos, agrestes, inurbanos, & asperos, omnesque defectus, tam morales, quàm naturales, quos corrigere in ipso non possumus, patienter supportemus; quemadmodum Christus mores discipulorum suorum, & defectus patienter sustinuit, utpote quos nactus est idiotas, rudes, & ad discendum tardos, moribus incultos &c. Sic nos etiam facere jubet S. Paulus: *Alter alterius onera portate*. Gal. 6. 2. Rationem, cur id monet, adjungit: *Et sic adimplebitis legem Christi*, id est, charitatem, quæ specialiter Lex Christi dicitur. Quisquis proinde charitatis præceptum perfectè adimplere satagit, talis sit, oportet, quales idem Apostolus Ephesios olim esse cupiebat, ut nimirum sint (Ephes. 4. 2.) *supportantes invicem in charitate*, scilicet mutuo sustinentes defectus aliorum, & hoc ex charitate. Non enim debent hujusmodi defectus supportari ex negligentia, vel ex consensu & familiaritate; vel carnali amicitia, sed ex charitate, inquit hic S. Thomas, quod vel inprimis notent Superiores, & animarum curam habentes, ad quos nedum spectat suorum subditorum defectus cum patientia & charitate supportare, sed quandoque etiam ex charitate, & justitia eos pungere, & corrigere, eos præsertim, qui pravo habitu & consuetudine solent delinquere; & contra tales (ut monet iterum Angelicus Doctor lect. 1. in cap. 6. ad Galatas) severius est agendum. At verò, quando proximum corrigere nullo modo possumus, cum patientia supportandus est in charitate, scientes ex mente magni Patris Augustini Serm. 21. de verbis Apost. *Quod nulla e re melius charitas fraterna probari, &*

colligi possit; quàm ex patienti imperfectorum, & importunorum gravaminum tolerantia. Hanc tolerantiam qui non habet, nec habere nititur, sed injuriis se afficientes similiter injuriatur, maledicentes maledicit &c. talis sibi ipsi testis est, quod à vera dilectione longè absit, ac distet; hæc enim haud secus ac Struthio, qui etiam ferrum digerere valet, omnia quæque dura supportare, & concoquere novit, dicente Paulo 1. Cor. 13. 7. *Charitas omnia suffert*, id est absque turbatione sustinet omnes defectus, vel quæcunque adversa secundum illud Rom. 15. *Debemus nos firmiores imbecillitates infirmorum sustinere*.

5. Ex his facile intelligimus, in quonam vera ac genuina proximi dilectio fundetur, ac quàm illa ad asscurandam animæ nostræ salutem sit necessaria; modò indagemus, quàm magna & eximia accipiant stipendia, qui sub charitatis vexillo militantes, conantur ea facere proximo suo, quæ sibi ab aliis fieri desiderant; id autem colligemus ex sequenti exemplo. Scribit celeberrimus apud Hispanos Concionator, Philippus Drez Serm. 4. post Domin. 1. Quadrag. de Nobili quodam viro, qui sicut temporalibus divitiis, ita & vitiis deditus erat. Hic vice quadam cum Religiosos quosdam irmenia secum haberet, rogaretque ejus Domina, ut quædam verba salutis proferrent, unus ex illis dixit ad Dominum: Ego vobis dicam breviora verba tam fructuosa, quod si ea servaveritis, in judicio generali animam meam obligo pro anima vestra. Dixit Salvator in Evangelio: *quodcunque vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis*. Hoc si servaveris, procul dubio salvus eris. Verbis his commotus nobilis, firmiter sibi proposuit, sic se velle facere, & hanc brevem doctrinam opere complere. Igitur cum ali-

quando recreationis causâ ad venandum cum suis militibus exisset, & ortâ tempestate, & pluviarum abundantia vacui redirent, vidit in via molendinum cuiusdam pauperis à torrente dissipari, & everti, hominemque, cuius fuerat, insufficientem esse ad id reparandum, ait suis: Hoc est quod ego promisi servaturum: Si enim essem talis pauper, optarem, ut aliquis mihi opera ferret: Unde desilientes milites de suis equis, trabe, & rotam in locum pristinum, iussu istius divitis reposuerunt. Rursùm progredientes ulterius, reppererunt quendam peregrinum pauperem, quem cum vidisset Dominus, ait suis militibus: Hoc etiam est de illis, quod ego facere promisi: si enim essem aded pauper, optarem, ut aliquis mihi auxiliaretur, & humane reficeret. Duxitque pauperem in domum suam, & consorti suæ ait: En, ego hospitem tibi adduxi, curam ergo istius habe. At illa: In veritate, inquit, utilis est talis hospes, pro quo Christus se obligavit debitorem. Cumque laudè pauperem tractasset, serò prope sumptuosum disposuit; mediâ autem nocte cœpit pauper sitire, & dicere: En siti morior, quod cum Dominus audisset, ait: Hoc etiam est, quod promisi servare, quod si ipse essem pauper, & nescirem inter tot gradus quò transirem, vehementer desiderarem, quòd aliquis mihi potum præstaret: potum igitur porrigam, qui acceptâ camisia ivit ad cisternam pro accipienda aqua, & in illam ruit præceps. Manè autem facto, & recedente paupere (qui Christus ipse fuerat) interrogavit Domina famulos de Domino & Marito suo, de quo unanimiter nihil scire responderunt. At illa: Ite, inquit, ad omnes Ecclesias, & Monasteria, inquirentes de illo; quia post felicem Religiosorum illorum adventum totaliter in ali-

um (ut scitis) mutatus est. Quibus reduntibus, nec cum invenientibus, ait Domina: Mittite anchoram in cisternam, ne fortè lapsus sit in illam, quia potum ferre pauperi iverat. Quo facto extraxerunt illum mortuum, & plangentibus omnibus, conspiciunt in collo illius circulum aureum, Angelicis manibus sic præparatum, quòd nec extrahi posset, nec iuncturâ illius ulla appareret: sed scripturam hanc continebat: Nos Angeli prius animam istius duximus in cælum, quàm corpus fuisset in frigidarium in aqua; quia misericordiæ operibus vitam finivit.

6. Audiatur alia historia, in sacris divini eloquii paginis reperta: Eliezer, procurator totius domûs Abraham, pro Domini sui filio conjugem quarens, & eligens, sic Deo supplicabat: Gen. 24. 12. Domine Deus Domini mei Abraham, occurre, obsecro, mihi hodie, & fac misericordiam cum Domino meo Abraham. Ecce ego sto propè fontem aquæ, & filie habitatorum hujus civitatis egredientur ad hauriendum aquam. Igitur puella, cui ego dixerò: inclina hydriam tuam ut bibam: & illa responderit: Bibe, quin & camelis tuis dabo potum: ipsa est quam præparasti servo tuo Isaac: & per hoc intelligam, quòd feceris misericordiam cum Domino meo. Necdum preces finierat Eliezer, ecce advenit Rebecca, puella decora nimis, pro haurienda aqua, hanc ergò dum rogaret Eliezer, ut pauxillum aquæ sibi ad bibendum præberet, illa confestim dixit: Bibe Domine mi, celeriterque deposuit hydriam super ulnam suam, & dedit ei potum. Gen. 24. 18. Nec his contenta, sed insuper recurrens ad fontem, & hausit aquam omnibus camelis, quos Eliezer secum habebat, alacri ac prompto animo dedit. Hæc charitatis officia coràm spectans servus, continuò collegit, hanc ipsam esse, quam elegisset Deus, magno suo amico Abrahamo pro nuru eam daturum; Unde
fine

sine mora protulit in aures aureas ad ornandam faciem ejus, & armillas posuit in manibus ejus, eamque secum duxit ad Dominum suum Abraham, qui illam Isaac filio suo in uxorem consignavit. En, quoniam Rebecca benefecit alienigenæ incognito, ad tam altum meruit connubium evehi. Ex quo discamus, illum vel maximè dignum esse Deo, qui proximum suum charitate prosequitur, eique in necessitate opitulatur. Cuncta hæc si attentè inspiciantur, ac considerentur, palam omnibus fiet, charitatem erga proximum, præcipuum esse signum, quo, qui sunt filii Dei adoptivi, dignoscantur. Audiatur hac super re *Oyator aureus*, aureè certè de laudibus charitatis ita disserens: Charitas signum omnium signorum maximum est, ex quo noscitur

affecta Christi. Nam licet sexcenta quidem miracula edant, dum dissident inter se, ridiculi cæteris erunt; Sicut si nulum signum edant, diligant autem se se, verè suspiciendi, invictique omnibus mortalibus permanebant. Nam & Paulum eam ob rem miramur magis, quàm ob mortuos suscitatos. Stupenda vox est: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non uror?* 2. Cor. 11. Sexcenta mihi narra miracula, nihil huic æquiparandum adducis. Ita *Chrysost.* in Catena aurea S. Thomæ *Joan.* 13. Dilectio itaque, quâ diligimus, & benefacimus fratribus propter Deum, tessera est, seu rubrica, quâ dignoscuntur oves Christi, & à grege dæmonis distinguuntur, prout ex dicendis ulterius patebit.

P A R S A L T E R A

7. **N**orum perspectumque est. Imperatores, Reges & Principes certa vestimentorum genera (quæ die Liberey nominari solent) suis famulis præbere, quò ab aliis non suis dignosci queant. Quæ cum ita sint, haud dubiè etiam Rex Regum, & Dominus Dominantium, Christus JESUS suos servos novâ, ab aliisque distinctâ vestium qualitate amicit, hoc est, miteiner auf solchen Himmels-König gebührender Liberey. Quæ autem hæc est? Dilectio proximi est. Hoc enim expressè declarat ipsemet Salvator apud S. *Joan.* cap. 13. vers. 35. inquit: *In hoc cognoscet omnes, quòd Discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem.* Nemo enim servus esse poterit Regis cælestis, nisi illum diligat, & quo pacto diliget ipsum, si non etiam simul amet proximum? Unde S. *Joan.* Epist. 1. cap. 4. vers. 20. ait: *Si quis dixerit, quo-*

niam diligo Deum, & Fratrem suum odit, mendax est; Qui enim non diligit Fratrem suum, quem videt, Deum, quem non videt, quomodo diligere potest? Et hoc mandatum habemus à Deo, ut qui diligit Deum, diligat & Fratrem suum. Quare quicumque hoc aureo vestimento à Christo indui, & inter ejus vernas numerari discipit, sincero confratrem suum prosequatur amore oportet, & haud dubiè, quod desiderat, obtinebit. Hoc probè noverat dilectus Christi Discipulus S. *Joannes*, qui non immeritò suis discipulis identidem illud inculcare solebat: *Filii diligite alterutrum.* Tandem discipuli & fratres ejus, qui aderant, tædio affecti, quòd eadem semper audirent, dixerunt: *Magister, quare hoc semper loqueris? qui respondit, quia præceptum Domini est, & si solum fiat, sufficit.* S. Hieron. in Com. ad Gal. 6.

8. Cæterum videre oportet ulterius, quid

quid hæc Christi liberet efficiat, & compariemus, quod calefaciat animam, ab ea teporem infitum excutiendo, illamque in Divino amore succendendo; sicque omnia secundum se aliàs difficillima, suavia & delectabilia reddit juxta illud axioma: *Amanī nihil difficile.* Tegit quoque hoc vestimentum inhoneſtas noſtras actiones, videlicet peccata à nobis commiſſa, teſte Scripturā dicente: *Charitas operit multitudinem peccatorum.* 1. Petri cap. 4. verſ. 8. O quanto proinde ſtudio, quantaque ſedulitate ac diligentia non laborandum erit, ne hæc pretioſiſſima veſtis per contentiones deturpetur, aut per odia ſive mutuas ſimulacres planè lacere-tur! Præſertim cum hæc veſtis, fraternæ ſcilicet Charitas inter cæteras virtutes longè præſtet. Hinc legimus in *vitæ Patrum*, quòd quidam Frater ex Sene quaſiſſet dicens: Abba, dic mihi ſincerè, quid tibi videtur? Sunt duo fratres, quorum unus in cella ſe continens per ſex dies non raro jejunium ſervat, neque tamen interea conſuetos ſuos labores prætermittit. Alter verò ſedulo laborat, quomodo infirmis obſequium præſtare poſſit. Dic mihi ergo, cujus opus melius eſt apud Deum? Reſpondit Senex: *Et ſi ille jejunus per nares ſe ſuſpenderet, non eſſet ſimilis alteri in conſpectu Dei.*

9. Quamobrem ſic argumentor. Infirmi-tas eſt duplex, corporis videlicet & animæ. Unde in quantum anima in excellentia & dignitate corpus ſuperat, in tantum etiam infirmitas animæ gravior & damnoſior eſt, quàm infirmitas corporis; ergo cum teſte præſato Sancto Senecione tam ingens meritum ſperandum habeat ille, qui ægrotanti ſecundum corpus inſervit, quale ergo non præmium conſequetur ille, qui confratri ſuo ſecundum animam infirmanti obſequium ſpirituale præſtat? Præſtabimus autem

hoc, ſi fratri delinquenti compatiāmur, ſi illum ſuavibus verbis, ut errorem ſeu peccatum emendet, inducere laboremus, & modeſtè, ſi opus foret, corrigamus, ſi denique pro illo præces ad Deum frequenter fundamus, exoremusque divi-nam clementiam, ne iſtum aut illum noſtrum confratrem, ob hoc aut illud crimen commiſſum miſericordiā ſpoliet, neque ab eo infinitæ ſuæ miſerationis af-fectum avertat, ſed injuriæ immemor in ſuam recipiat gratiam, eique vitam largiri dignetur æternam. Et ad hoc Charitatis opus proximo exhibendum invitante nos innumera SS. virorum exempla, qui nullum non lapidem movebant, quòd proximum ſuum Chriſto lucrificarent. Ex quibus brevitatè ergo hoc tantum adduco, quòd *Sophronius* in *Prato Spirit.* cap. 97. reſert.

10. Duo Eremitæ jurarunt ſibi invicem, ne alter ab altero unquam ſepararetur. Aſt unus eorum poſtea tentans ad ſæculum redire, & libidini indulgere decrevit. Cumque hunc alter à ſuo malo propoſito dimovere haud potuiſſet, ſecutus eſt eum, ut ſaltem perpetrato peccato ad eremum eum reduceret. Igitur miſerum, dum ſuis concupiſcentiis carnalibus ſatiſfeciffet, & è lupanari prodiiſſet, magno charitatis affectu alter eſt cum amplexus, obſectans, ut ſecum ad eremum redeat. Sed illo nihilominus in peccato perſiſtente, manſit etiam in eadem civitate alter, qui quotidie manibus laborabat, luxuriantique ſocio laboris ſui fructum largiter tribuebat, frequenter præterea pro ſalute ſui confratris jejunabat, & ſeipſum affligebat, præcesque ad Deum fundere non intermittebat. Hæc tam excellenti charitate compunctus tandem alter, flagitioſam vitam deſeruit, & ad deſertum cum fratre reverſus eſt. Sequamur itaque hujus Religioſiſſimi Ere-micolæ

micolæ exemplum, & mercede non carebimus, præsertim cùm charitas fraterna ad Religiosæ perfectionis culmen ascendendum singulariter conducat, quod videre licet ex hac historia.

1. *Paphnutius*, inter priscos eremii cultores, magni nominis Vir, & multorum Anachoretarum Pater, eos sibi visus est fecisse progressus in via Domini, ut simplici piæque curiositate rogârit Deum, ut sibi monstraret hominem, qui se ratione vivendi exæquaret. Annuït Deus, & ei ab Angelo significari iussit, parem illi haberi tibicinem, qui in vico non procul distante tibiis inflandis victum quæreretur. Obstupuit ad hoc nuntium *Paphnutius*, & multa secum animo reputans: Ita ne, ajebat ipse sibi, tot annis tanto conatu non plus profeceris, quàm ut virtute tibicinem æques? Et mox iter aggressus, omni studio hunc ipsum virum quæsit, inventum studiosissimè percontatus est, quod vitæ genus, quas maximè virtutes sectaretur? Ille ad quæstionem tam seriam subridens, & quod reserat, fateri orsus: Ego, inquit, prius latro, nunc plagiaulus, *Schnegele-Wessler* sum. De virtutibus meis, vir optime, frustra quæris, nullas habeo, quarum & nomen ignoro. *Paphnutius* urgere hominem cœpit scitando, ut ediceret, si quid bonæ actionis vel intra latrocinia fecisset? Cui ille, ah, inquit, hircum mulges: sterilis mihi conscientia est. Ebrietatis & libidinis mancipium fui. Illud unum memini, Monialem à nobis captam, quam focii vitare volebant, à me liberatam, & in proximum pagum deductam esse. Alterum est, quod memoriam occurrit, videlicet, quod ante annos aliquot feminam in sylvis inextrantem, lacrymantemque repperim, cùmque fletus causam sciscitarem, ne me roges (ajebat illa) mulierem infelicissimam,

sed si ancillâ eges, abduc, quo lubuerit, maritus meus ob grande æs alienum in carcere tantum non agit animam, nec spes libertatis est. Tres filios meos, sed cheu, non meos amplius, creditores sibi rapuerunt mancipia in debitorum vicem. Ego cùm ad similem fortunam quæreretur, inedia & miseriis confecta huc profugi, omnis auxilii, sed & consilii inops. His auditis ego, ajebat tibicen, sortem tam indignam miseresceus, & id esse Divinæ voluntatis ratus, ad nostram specum ægrè spirantem feminam adduxi, ubi jam pænè fugientem animam cibo revocavi. Et quia nescire non potui, Deum divitem esse Dominum, profugam in civitatem reduxi, atque pro liberandis tam filiis, quàm marito, pecuniæ sat multum erogavi. Tu verò, vir bone, pluribus me quæstionibus ne fatiga, hic omnium virtutum mearum cumulus est, virtutis mea citius quàm virtutes recitare possem. Hic *Paphnutius* altum suspirans, Ego verò, inquit, mi frater, Deo id mihi aperiente, comperi, te nihilo inferiorem nobis esse, qui solitudines habitamus, & corpus summis rigoribus exercemus. Ergo mi optime frater, cùm tanto loco sis apud Deum, quanto vix Charissimi, cùmque omnis Sanctimonix fons sit, velle Sanctum esse, ne, quæso, te ipsum negligas. Hoc enim tibi restat, ut abneges te ipsum, crucem tuam tollas, & sequaris Christum. At ille perinde, si volentem, & jubentem Deum cerneret, tibiis, quas manibus gerebat, abjectis, & Divinæ voluntati satisfacturus, *Paphnutium* è vestigio secutus est. Ita triennio cælestem egit aulam in terra, & cælo receptus inter Angelorum choros æternas Deo laudes decantavit. *Palladius* in histor. Lausiaca cap. 63.

1. Hunc cernere licet, quanti meriti sint apud Deum fraternæ Charitatis exercitia.

K

cicia

citio: Unde meritò quilibet omnem navare deberet operam, nullamque præmittere occasionem, quâ suo proximo emolumento esse posset. Porro si quis tam heroicis, ut præfatus tibicen, charitatis operibus vacare non valet, peragat ea saltem, quæ suo respectivè statui sunt convenientia; præcipuè, ut jam memoratum, pro proximo Deum exorando; & ne sibi quis malè persuadeat, per similes preces oranti nullum aut saltem exiguum emolumentum importatum iri, notare debet ex Speculo Exempli. historiam subsequente. Cum quidam Sacerdos ad poenitentem infirmitate lethali oppressum vocatus, eundem ob gravitatem scelerum desperantem reperisset, eundem sic allocutus est: Ego spoliabo me omnibus bonis & meritis totius vitæ meæ, & illa in te transferre volo. Tu verò spolia te omnibus peccatis tuis, & in me transferas, ego pro illis Deo respondebo, & poenitentiam agam, sicque noli desperare. Cumque illi placuisset permutatio, ulterius dixit: Ecce nunc teneris mihi ape-

rire, quæ mala feceris, ut sciam, de quibus tenear poenitentiam agere. Tunc ille liberè ordinem vitæ suæ cum omnibus flagitiis, quantum in se fuit, aperuit. Cui Sacerdos: Nunquid & de his tu mecum doles, & si absolvere ab illis te possim, idipsum optas? Cumque ille omnino se id operare affirmaret, absolutionem ei impendit, cum qua paulò post mortuus est. Post mensem autem apparuit huic Confessario, & dixit, in via salutis se esse, quærentique quomodo res circa merita, quibus se spoliaverat, haberet? respondit: Deus tibi duplicata reservat ob eximiam charitatem, quâ meam desperationem evicisti. Unde dilucidè perspicere est, quòd non solum fructum similium precum, aliorumque pietatis operum pro aliis oblatoz precator sive oblatoz non perdat, sed insuper hunc sibi non modicum multiplicet. Ex his ergo generatim dictis quilibet facillè intelliget, quomodo & qualiter exercenda sint dilectionis fraternæ opera, quòd porro metiri etiam licebit ex sequentibus.

PARTICULARIA

QUÆDAM

De Correptione Fraterna.

PARS TERTIA.

13. **O** Stendit aliquando Zachariæ Prophetæ Dominus lapidem; & ait: quòd licet rudis esse videretur, esset tamen expoliendus, & magno usui futurus templo suo, ut autem affabrè elaboraretur, septenis oculis attentissimè videre eum jubebat dicens: Septem oculi super lapidem unum. Zachar.

3. 9. His verbis nobis in sensu morali intelligi datur, quòd licet tuus confrater, dum in peccatis hæret, v. l. sit, & rudis lapis, tamen linguæ tuæ zelo eum perpolire debeas, illi in arguendo, monendo, docendo. Verùm ut hoc rectè facias, huic operi requiruntur oculi multi, id est, multa veniunt consideranda. Hæc autem

autem omnia sequentibus explicat verbis Apostolus ad Galatas cap. 6. v. 1, ita: *Fratres, si preoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis &c.* Dicit, fratres, ut intelligas, quod, quo iure fratrem tuum; eodem omnes peccatores corripere tenearis, quibus tua potest prodesse correctio; omnes namque sunt fratres tui, affirmante Magno *Augustino* serm. 135. de Temp. Fratres sunt, Dominus & Servus; Imperator & miles; dives & pauper. Filii enim sumus unius Patris, nempe Dei, unius Matris Ecclesiae, una omnium per Baptisma nativitas, una mensa Altaris, idem gloriae finis; lex eadem Evangelica, propter quam agebat *Christus* Matth. 23. 2. Omnes vos fratres estis. Amplius dicit *Apostolus*: Si preoccupatus fuerit homo in aliquo delicto: Notemus verbum, *preoccupatus*; hoc est, circumventus, intricatus, irretitus, & velut laqueo constrictus, quasi quis dicat: Quid miramini, quod inter millenos ambulans laqueos, in aliquem incidat? Totus mundus decipulis, laqueisque plenus est, quos daemones strunt in viis, per quas incedimus: In via hac qua ambulabam, dicebat *David* Ps. 141. absconderunt laqueum mihi. Non tanto studio leporum, perdicumque vestigia venator indagat, mille praeparans illis tendiculas, quanto nostra diabolus; ut incautos irretiat. Miserere ergo pauperculi, quem Satan circumvenit, quem captivum apprehendit. O quam strenue movit Abraham in abjectam illam barbarorum colliviam: Lot enim nepotem suum nihil tale quid formidantem ceperant captivumque abduxerant: quare statim arma corripuit Abraham, & tam strenue, diligentissime egit, ut non quiesceret, quousque nepotem e manibus inimicorum erutum, in pristinam vindicasset libertatem. Hoc & tu facere debes,

quando preoccupatus fuerit homo in aliquo delicto.

14. Notandum porro, *Paulum* per hoc indicare voluisse, quod correctio fraterna propriè locum habeat in peccatis infirmitatis, vel ignorantiae; haec quippe sunt, in quae labitur homo circumventus, illaqueatus, preoccupatus, sic suam non advertet infelicitatem, quando maxime, sed male securus agit. In peccatis autem malitiae non ita locum habet: etenim in illis non capitur quispiam inexpectatò, nec dicitur *preoccupatus*, sed quod ipse sibi malum videns, ac volens consciscat, de quo agunt Theologi. Hoc idem indicare vult *Apostolus*, addens: *Homo*; Est enim, qui peccat ut homo, & est, qui peccat ut diabolus. Quando quispiam peccat ut homo, qui, cum infirmus sit, & imperitus, & imprudens, à diabolo illaqueatur, illi compatere, nec mireris, quod straminea domus conflaret, si ignis illi subjiciatur, & dissolvatur, paulatimque sublabatur fragilis, & ex luto facili composita casa. Si ulterius quaratur, ad quem scilicet spectet principaliter admonere suum proximum? Respondet *Paulus*: Vos, qui spirituales estis, huiusmodi instruite, & peccata ejus corrigite. Nam si quis spiritualis est, sed carnalis, & in eisdem peccatis scatens, utique audiet ab alio, quem corrigit: Medice, cura teipsum. Et illud *Christi* Matth. 73. in eo verificabitur: Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides? Hypocrita ejice primum trabem de oculo tuo. Sic appositè in hanc rem expendit *S. Ambrosius* lib. 2. de Poenit. cap. 8. id, quod *Judae* Patriarchae contigit. Voluit hic arguere, & flammis plectere *Thamaris*, nurus suae, incestum: Cumque in eam rem vehementissime incumberet, respondit illa, proferens ei baculum, & annulum testes, qui convincebant luxuriam,

riam, incontinentiamque illius, sic dicens: Gen. 38. 25. De viro, *cujus hæc sunt, concepisti*; sicque illius os obstruxit, & coepit dicere: *Iustior est, quam ego.*

15. Prosequitur Paulus: *In spiritu lenitatis hujusmodi instruite.* Nam ut S. Bernardus observat, ab incitatore, & sævo, validiorique statu frangi, & mergi naves, secundum illud Psalmi 47. 8. *In spiritu vehementi conteres naves Tharsis.* Si spiritu illo vehementi proximum correxeris, non salvabis, sed conteres, inquit Bernardus. Opportune ad præsentem scopum S. Chrysostomus: Considera (inquit in Psal. 50. Tom. 1.) quomodo Nathan reprehendat Davidem: Accessit, ingressusque non dixit: O Rex adulter, homicida, proximi scandalum, Republicæ offendiculum. Ingressus non dixit: O flagitiose, ô profane, ô adulter, ô carnifex, sed captat benevolentiam, propositò divitis, pauperisque paradigmate. Quin imò Davidem, peccatum suum jam agnoscentem, & confitentem, dicentemque: *Peccavi*, non asperius objurgat, non dixit ad eum: O miser, ô calamitose &c. sed continuò his verbis consolatoris lenivit: *Dominus quoque transulit peccatum tuum, non morieris.* 2. Reg. 12. 13. In te tulisti sententiam dicens, *virum mortis esse, qui fecit hoc;* nec ideo tamen vult punire te Deus, sed vitæ tribuit indulgentiam: Tu quidem dixisti: *gladio interibis*; at ego dico tibi: *Non morieris.* Hæc profectò est bona correptio, optimus modus lapsus erigendi, & adjuvandi proximum. Hanc correctionis formam etiam tenuit S. Joannes Baptista: Cùm enim Herodem tam sceleratorem peccatorem corripere vellet, non appetiit eum verbis asperis: non dixit: (inquit proxime citatus aureus Orator homil. 28. in cap. 2. ad Corinth. tom. 4.) *Sceleste, pollute, prævaricator, conculcasti Dei legem, contempsisti quæ statuta sunt, po-*

sentiam tuam legem fecisti; sed in reprehensione apparuit multa mansuetudo viri, & mitas; dixit enim: *Non licet tibi habere uxorem fratris tui*; erat magis verbum docentis, quam reprehendentis; erudientis magis, quam punientis. Ita Chrysost. Ex dictis ergo docemur, quomodo proximum arguere debeamus, nimirum in spiritu lenitatis eum erudire oportet, eique demonstrare, in quanto sit salutis amittendæ periculo constitutus; Et hoc est, quod alioesum idem Apostolus suo præscripsit Discipulo, S. Timotheo, dicens: *Argue, obsecra, increpa, in omni patientia, & doctrina.* 2. Tim. 4. 2. Pro argue in Græco est: *Argumentis convince*, Nam si Superior, vel alius quisque absque argumentis alterum increpet, temerarius esse videbitur, nullusque eum perferet, & ille quem increpat, fiet impudens, & durus, & obstinatus. Jubeat ulterius Apostolus, increpationem faciendam cum omni patientia, id est, cum longanimitate & lenitate. Item cum doctrina, quæ scilicet solide eum, quem corripit, errasse doceat, eique viam veritatis ostendat: Ratione enim homines, qui utuntur ratione, convinci, & duci volunt, non verberibus regi sicut jumenta irrationalia.

16. Hoc igitur modo in spiritu lenitatis, & compassionis debes fratrem corrigere; hic enim est Dei Spiritus. Ob quam causam D. P. Augustinus tract. 6. in Joan. cap. 9. bene advertit, Spiritum hunc in columbæ specie super Christum apparuisse in Jordane. Habet namque columba rostrum, sed fel non habet: ita Spiritus Dei mordet, reprehendit, corrigit, sed suaviter absque felle amaritudinis in pectore. Hinc dicitur in libro Sapientie cap. 12. *O quam bonus, & suavis est, Domine, Spiritus tuus in omnibus!* Qui hunc Dei Spiritum habet, benignè corripit pecca-

peccatores, nimirum in spiritu lenitatis. Proinde qui alterum corripit, imitari debet prudentem Abdemelech, qui, ut Jeremiam Prophetam è puteo, in quem à suis hostibus coniectus fuit, extraheret, quosdam illi funes submisit, quos brachiorum axillis supponeret; quia verò noverat, quòd nudas carnes offendere posset rudis & asper funis, veteres pariter illi pannos simul submisit; quibus funes obvoluti minùs afficerent carnes. Pone veteres pannos &c. Jerem. 38. 12. Hanc historiam commeditans D. Gregorius lib. 25. moral. cap. 8. eam nostro proposito accommodat, & congruè in usum præsentis doctrinæ transfert, dicens: Noli peccatori in puteum peccatorum demerso nudos reprehensionis funes submittere, illum etenim irritabis; sed adde verba, & rationes, quæ dolorem minuant, quem rudis adferre correctio potuisset: Sanctorum exempla profer antiquorum, qui post lapsum erecti, velociùs viam salutis decurrerunt, & ad metam felicitatis æternæ pervenerunt.

17. Advertendum ultra, quòd Apostolus præcitatum suum monitum, quod ad Galatas perscripsit, sic concludat: *Considerans te ipsum, ne & tu teneas.* Quibus verbis docemur omnes, qualis debeat esse correctio, dum alteri quis loquitur, eumque monet, ut seipsum consideret, an non forsàn ipso, quem corrigit, sit pejor, & coram Deo peccator gravior; si autem talis non sit, profectò esset, si Deus suas ipsi subtraheret manus. Hinc inculcat nobis Apostolus 1. Cor. 10. 12. *Qui stat, videat ne cadat.* Proinde firmiter retinenda in memoria est illa passim nota S. P. Augustini sententia: *Nulum peccatum committit unus homo, quod non committeret alius homo, nisi sustentaretur ab eo, per quem factus est homo.* Huc non importunum venit, quod Cælestis Magister

dixit ad Petrum. Luc. 22. *Simon, ecce Satanas expetivit te ut cribraret sicut triticum; Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Noveris Petre, quòd Satanas optarit, atque à Deo postulavit dari sibi licentiam in te, sicut in Job, ut ventilare te queat, sicut agricola frumentum in cribro, seu vanno jactat, exagitat, versat. Sed meæ habeto gratias orationi, ejus namq; virtute non deficiet fides tua; non enim tuâ virtute in te illa conservabitur, nisi enim pro te rogâsem, periisces. Proinde *Conversus*, hoc est, in te convertens oculos, te ipsum considera, quòd licet in tantum sis à me confortatus & honoratus, & Sacramentis, gratuitisque subsidiiis roboratus, corruisti tamen, & nisi ego meos ad te convertissem oculos, atque in te defixissem, perpetuum cæcatus fuisses, & in negationis, ac perjurii tui peccato obstinax perseverasses. Idipsum, quod Dominus dixit Petro, tibi pariter, qui Christi vis esse discipulus, commendetur; nimirum ut tu jam ad Deum per poenitentiam veram conversus, indoleas proximi tui lapsibus, ac salutis æternæ periculis, in quæ se per peccatum præcipitavit. Audi, & imitare D. Ambrosium, qui ex toto corde, & imo pectore Deum sic deprecabatur: *Da Domine, ut quotiescunque peccatum alicujus lapsi exponitur, compatiar, non superbe increpem, sed lugeam, & desileam, & dum aliena fleo delicta, meipsum desileam dicens: justificata est magis Thamar, quàm ego.* Hæc Ambrosius lib. 2. de poenit. cap. 8. qui meminit historię illius, quam proximè retulimus de Juda Patriarcha, & Thamar nuru illius. Si ergo videris alterum corruisse, considera, quòd gravi sortè impulsus fuerit occasione, te verò minor & levior occasio transversum ageret.

18. Porro, tali consideratione omnes,

qui iusti audiunt, suam iustitiam sartam, tectam custodiunt, dum pulsâ superbiam in humilitate seipso conservent. Longè aliter egere Pharisei, de quibus scribit D. Greg. hom. 34 in Evang. quod toti in alienis fuerint corrigendis defectibus, sed cum stomacho id faciebant, & supercilio, velut ille, qui proximus altari pauperem irridebat Publicanum, in ipso quidem peccata contuitus, in se verò bonum illud, quod sibi videbatur habere, ex quo factum, ut alterum & contemneret, & averfaretur; ipse verò infernali superbiam intumesceret. O verè malam iustitiam, quæ suos possessores non ad superos, sed ad inferos deducit! Audiamus perorantem, ac protestantem non Prophetarum aut Apostolorum aliquem, sed ipsum æternæ Veritatis Magistrum Nisi abundaverit iustitia vestra plus quam Scribarum, & Phariseorum, non intrabitis in regnum celorum. Matth. 5. 20. Illi seipso iustos esse arbitrabantur, at superbi erant, & in peccatores acriter commovebantur; unde eorum iustitia non vera, sed falsa erat, affirmante D. Gregorio: Falsa iustitia dedignationem habet; verà iustitia compassionem. Nam qui veraciter iustus est, propriam attendit miseriam, consideratque, quod ex eodem, quo alter, luto sit compositus, atque fragilis, nec minoribus circumdatus animæ periculis; proinde Divinæ tribuendum censet pietati, quod non in graviores, quam alter, corruerit calamitates. Nisi Dominus Exercituum reliquisset nobis semen gratiæ suæ, quasi Sodoma fuisset; & quasi Gomorraha similes essemus. Isaia 1. 9.

19. Ex hucusque dictis facile quilibet agnoscer, quod ille, qui alterum corripit (ne infructuosa sit correptio) debeat regulariter loquendo, homo esse iustus secundum illud Davidis Psal. 140. 6. Corripiet me iustus in misericordia, & increpa-

bit me: oleum autem peccatoris non impinget caput meum. Quod confirmat, Apostolus supra citatus: Vos qui spirituales estis, huiusmodi instruite. Dicitur Spirituales: quia (ut S. Thomas scribit in hunc Pauli textum) rectum iudicium habet de omnibus, qui circa unumquodque rectè dispositus est: sicut qui sanum gustum habet, rectè iudicat de sapore. Solus autem spiritualis bene dispositus est circa agenda; & ideo ipse solus de eis bene iudicat, & consequenter fructuose corripit delinquentem: Sit ergo bonus & iustus qui alium corripit, ne sibi impropereetur illud ad Romanos 2. v. 21. Qui alium doces, teipsum non doces? Qui prædicas, non furandum, furaris? Qui dicis non mœchandam, mœcharis? Magnum enim stultitiæ, vel malitiæ genus esse videtur, verbo dedocere mala, & opere in mala prolabi. Unde ad tales, qui seipsis neglectis, alios docere, & curare attentant, spectat etiam (ut superius visum) illa celestis Magistri parænesis: Medice, cura teipsum. Luc. 4. 23. Planè ridiculi redduntur populis, qui aliis mendentur, ipsi interim vulneribus scatentes, sibi nullam curam impendunt. Refert D. Hieronymus lib. 1. contra Jovinianum tom. 2. Quid, cum inter Græcos non leves essent exortæ discordiæ, Rhetor quidam celebris, nomine Gorgias, voluit illos corripere, eumque in finem librum edidit eloquentem. Cumque illum attentius legerent, prodiit in medium ejus inimicus Melanthius, coepitque scommatibus Rhetorem lacerare & dicere: Videte, quis ille nostras arguat similitudines, vir scilicet, in cujus domo cum plures non sint, quam ipse, conjux ejus, & ancilla; perpetuis tamen inter se strident dissidiis sic, ut illos nemo possit ad concordiam revocare. Hic nobis de concordia præcipit, qui se & uxorem, & ancillam in una domo concordare non potuit; quo

quo ille confusus erubuit Quisquis proinde proximum corripere & erudire vult, ipse prius sufficienter in omnibus imbutus sit oportet, ne alioquin ceteris fiat in ludibrium ac derisum. Hinc iterum S. Hieronymus Epist. 3. ad Nepot. de vita Cleric. ut Nepotianum, sibi amicissimum, ab huiusmodi sannis, ac censuris liberaret, ei scripsit: Non confundant opera tua sermonem tuum: ne, cum in Ecclesia loqueris, tacitus quilibet respondeat: Cur ergo hæc, quæ dicis, ipse non facis? Delicatus Magister est, qui pleno ventre de jejuniis disputat: accusare avaritiam & latro potest: Sacerdotis os, mens, manusque concordent. Opportunè Jacobus Billius in sua Anthologia sacra in tales pietatis magistros, parum piè viventes invehitur eleganti hoc Epigrammate:

Multa quidem internâ multi de pace loquuntur;

Cum tamen in medio pectore bella gerant.

Quamque piæ menti Christus sit dulcis: at illi

Interea haud gustu, quod docuere, tenent.

Mercurii rectum callem tibi monstrat imago:

Quam tamen ostendit, non tenet illa viam.

Huic statuae similem pietatis jure magistrum

Dixero, cui pietas nil tamen ipsa sapit.

20. Notandum ulterius, quod correptio fraterna, de qua hucusque egimus, non sit de consilio, sed de præcepto divino; siquidem si in iis, quæ ad corporalem spectant necessitatem, proximo succurrere teneamur. Dicitur enim 1. Joan. 3. 17. Qui substantiam huius mundi habuerit, & viderit fratrem suum necessitatem habere,

& clausit viscera sua ab eo: quomodo charitas Dei manet in illo? Si, inquam, obligatio est succurrendi proximo in corporali necessitate constituto, quanto magis in necessitatibus spiritualibus, & in periculis animæ proximo succurrendum? Et hoc est quod prompsit Siracides: Mandavit illis unicuique de proximo suo Eccl. 17. 12. Nimirum cuique hominum, cuiuscunque demum sit conditionis, statûs, sexûs &c. commendata est lex charitatis, quæ tenetur consulere salutem animæ alterius, quando cernit illius periculum, & ipse adjuvare eum potest. Sicut ergo charitas omnibus est in præcepto, ita & correptio pertinet ad quemlibet charitatem habentem, sive sit subditus, sive Prælat, uti docet S. Thomas 2. 2. q. 33. art. 3. in corp. Nam si quilibet teneatur proximo in necessitate corporali existenti optulari (ut jam dictum) multò magis ex præcepto dilectionis tenetur homo fratrem in peccato existentem à peccato retrahere, dando ei consilium, & auxilium ad deserendum, aut vitandum peccatum, & ad bene agendum, secundum illud Isaie 35. 3. Confortate manus dissolutas, & genua debilia roborate. Dicite pusillanimis: Confortamini, & nolite timere. Et hoc est, quod etiam mandavit Dominus Matth. 18. 15. Si peccaverit in te, id est, vidente aut sciente te, frater tuus, vade, & corripe eum inter te, & ipsum solum.

21. Licet porro ab hoc fraternæ correptionis præcepto nullus eximatur, ad Prælatos tamen illud specialiter pertinet, quod etiam dicendum de Patribus & Matribus familias, uti docet Theologorum Phœbus D. Thomas 2. 2. q. 33. art. 3. ad 1. ita differens: Dicendum, quod in correptione fraterna, quæ ad omnes pertinet, gravior est cura Prælatorum. Sicut enim temporalia beneficia potius debet aliquis exhibere illis, quorum curam

temporalem habet; ita etiam beneficia spiritualia, puta correctionem, doctrinam, & alia huiusmodi magis debet exhibere illis, qui sunt suæ spirituali curæ commissi. Nec dubitandum, quin multi ob fraternæ correctionis neglectum graves in orbe altero solvent poenas. Lubeat inspicere vitam *S. Mariæ Magd. de Pazzis*, & reperiet lib. 2. tract. 2. cap. 3. de quadam Moniali, quam vidit Sancta in purgatorio esse per sexdecim dies triplici de causa, quas inter una erat, quod non monuerit quædam admonenda, & emendanda in cæteris Monialibus, quæ tamen ipsa, tanquam una de Senioribus, corripere, & emendare potuisset. Imò quod amplius est, hæc correctionis omissio facit aliquando hominem reum gehennæ ignis. Exemplum refert *Cardinalis de Vitraco* in vita *S. Mariæ Oegniacentis* lib. 3. cap. 11. Vidit enim hæc Sancta, in ecclasi posita defunctam suam matrem in maximis poenis, intellexitque ab ea, quod esset æternum damnata ob bona iniuste possessa, & quod noluerit advertere ad peccata domesticorum, nec ea corrigere. Sicut autem, dum correctio nem omittimus, culpæ & poenæ reatum apud Deum incurrimus: ita ejus gratiam singulariter obtemus, ac nostra peccata obliteramus, dum proximo nostro hoc fraternæ correctionis obsequium impendimus, testem sisto Latronem in cruce: hic postquam collatronem, supplicii socium corripuit, & de blasphemia, in Christum impiè prolata, increpavit cum dicto: *Neque tu times Deum &c.* Statim post verba hæc, quasi in operis sui mercedem, Paradisum à Christo petiit: Et dicebat ad *JESUM*: Domine memento mei, dum veneris in regnum tuum. Quod & promptè obtinuit. Et dixit illi *JESUS*: Amen dico tibi: hodie mecum eris in paradiso. *Luc. 23.*

22. Enim verò, ut fructuosa possit esse correctio, in tempore opportuno facienda est, prout monet *Sapiens Ecclesiasticus* cap. 4. v. 27. dicens: *Ne reperearis proximum tuum in casu suo, nec retineas verbum in tempore salutis*; dicit: in tempore salutis, ut scilicet opportunitatem designet: Quia quando delinquit aliquis, non debet statim corrigi, nisi adsit locus, & tempus; sed misericorditer expectari, quia *charitas* (ut dicitur *1. Cor. 13.*) omnia sustinet. Non tamen debent huiusmodi defectus & peccata (ut supra num. 4. annotatum) supportari ex negligentia, vel ex consensu & familiaritate, vel carnali amicitia; sed ex charitate, movente *Apostolo*, *Rom. 15.* *Debemus nos firmiores inbecillitates infirmorum sustinere.* Verum, correctio opportunè tunc fit, (inquit *Præceptor Angelicus* in *Job. cap. 6. lect. 2.*) cum aliquis, aliquem reprehendit eo tempore, & in illo statu, in quo præsumi potest, quod non fiat inde deterior, sed melior. Sed si eo tempore aliquem reprehendere velit, quo consternatus animo, & ad iram dispositus est, videtur non velle correctionem, sed subversionem, quod à fortiori intelligendum, qui actu accensus est bili, aut vino, crapulæque repletus, & gravatus; talem etiam in eo statu corripere, non prudentiam, sed insipientiam denotat. Hinc bene dicitur apud *Ecclesiasticum* cap. 20. vers. 21. *Ex ore fatui reprobatur parabola*; non enim dicit illam in tempore suo. Quamobrem cum finis fraternæ correctionis sit fratris emendatio; tunc obligat præceptum correctionis, quando ea speratur. Et ideo (asserente *D. Thoma 2. 2. q. 33. a. 6. in hinc Corp.*) ubi probabiliter æstimatur, quod peccator admonitionem non recipiat (quales ut plurimum sunt, qui ex certa malitia peccant: non ita qui ex infirmitate, aut ignorantia) sed ad pejora labatur; est ab huiusmodi correctione desistendum: quia ea, quæ

quæ sunt ad finem, debent regulari secundum quod exigit ratio finis. Eapropter, quia Dominus sciebat Judam (inquit idem Angelicus Doctor) non emendandum fore, si ipsum admoneret, sed magis exasperandum: quia non est probabile, quod verba moverent quem tot miracula visa non moverant; ideo ipsum non pramonuit. Hinc etiam monet Ecclesiasticus cap. 8. Non incendas carbones peccatorum arguens eos, qui ex correptione deteriores fiunt. Ex quibus apparet, quod ad fratrem corripiendum non solum charitate, sed etiam singulari prudentiâ sit opus; Nam multi quidem habent zelum Dei in corrigendo, sed non secundum scientiam. Emulationem quidem Dei habent, sed non secundum scientiam, inquit S. Paulus ad Rom. cap. 10. Ex quo deducitur, quàm necessaria in corripiendo, præter charitatem, prudentia sit. Porro quanta sit mutuo nos corrigendi necessitas, colligimus ex quodam Sancto Patre, qui (teste Cornelio à Lapide in cap. 18. Matth. vers. 15.) dicere solebat: Mundum nulla alia de causa magis perire, quàm ob omissionem fraternæ correptionis, & ob violatum vitandæ fornicationis præceptum. Et S. P. Augustinus lib. 1. de Civit. Dei cap. 9. sustinet, propter neglectum correptionis fraternæ præceptum, in hoc mundo bonos cum malis, gravissimis calamitatibus affligi. Et reverà videtur propemodum totus Orbis Christianus hujus divini Præcepti immemor vivere, cum rarissimè sit invenire aliquem, qui proximum suum delinquentem corripiat prout oportet.

23. Pro coronide notandum, quod sicut leniter & prudenter est adhibendum, ita mansuete ac humiliter correptionis verbum est excipiendum: juxta monitum Sapientis. Eccli. 5. 13. Esto mansuetus ad audiendum verbum. Amanda quippe est, non timenda virga correptionis.

Gramm. Relig. Pars 1.

Non enim est virga conterens, sed virga fructum salubrem ferens: Sicut virga Aaron, virga est directionis filios DEI dirigens in via regni cælestis. Virga ista non est projicienda: projecta enim vertitur in colubrum qui occidit, ut legitur Exodi 4. Virga Moysi de petra aquam producit: habentes enim corda lapidea, correptionis virgâ in lacrymas resolvuntur, & Deo devoti efficiuntur. Sic patheticè discurret Doctor Angelicus opusc. de Erudit. Princ. lib. 5. cap. 33. qui post pauca subdit: Non est timenda disciplina, quâ Pater cælestis filios suos corripit, sed gladius quo hostes occidit. Unde cum quis à fratre corripitur, à Deo corripitur; est enim instrumentum Dei. Considera opera Dei, ait Ecclesiastes. 7. 14. quod nemo possit corrigere quem ille despexerit. Quamobrem tantæ charitatis officium nec timeat Religiosus, nec erubescat obire. Non timeat inquam, de fructu fortassis spirituali dubius in delinquentem, corripiendus enim est sub spe divini duntaxat auxilii, à quo tota sermonis efficacia pendet: Siquidem in omnibus bonis agendis (doctrina est sæpe laudati Præceptoris Angelici 2. 2. q. 33. a. 2. ad 1.) operatio hominis non est efficax, nisi adhuc divinum auxilium: & tamen homo debet facere quod in se est. Unde Augustinus dicit in lib. de cor. & grat. Nescientes quis pertineat ad prædestinatorum numerum, & quis non pertineat; sic affici debemus charitatis affectu, ut omnes velimus salvos fieri. Et ideo omnibus debemus fraternæ correctionis officium impendere sub spe divini auxilii. Hactenus S. Thomas, quæ proinde pro præsentis eruditione nostra sufficiant, modò qualiter etiam illi, qui nos persequuntur, diligant nobis debeant, videamus.

S E R M O VII.

DE DILECTIONE INIMICORUM.

*Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros. Matth. 5.
vers. 45.*

P A R S P R I M A.

1. **Q**uod olim Lucifero cum Angelis suis Apostatis in cælo, & Protoparentibus nostris in paradiso existentibus denegatum fuit, conceditur nobis missellis in lacrymarum valle etiamnum degentibus. Quid ergo his, & illis fuit negatum? At quid dico, negatum; cum planè propter affectatæ dignitatis desiderium horrendis affecti fuerint poenis & tormentis. Lucifer enim unà cum suis rebellibus affectis cælo exturbatus, ad terrificum gehennæ supplicium fulminatus est, totâ æternitate à damnatione sua non liberandus. Adam verò & Eva à Paradisi deliciis expulsi, omnibus miseriis obruti fuerunt. Ob quale ergo desiderium tam lacrymabilem sortem tum Angeli Apostatæ, tum primi Parentes nostri sunt adepti? Quia voluerunt fieri similes Deo. Lucifer enim dixit: *Exaltabo solium meum, & similis ero Altissimo* Isai. 14. Serpens verò ad hos Paradisi incolas, eritis, inquit, sicut Dii sumentes bonum & malum Gen. 3. Ecce causam tanti infortunii. O miserabile spectaculum! ô tragediam luctuosam! Quem ergo amodò reperire licebit, qui Deo assimilari discit.

cum tam atrociter hoc desiderium divina iustitia puniat? Sed mactæ animi fratres, reperitur enim methodus extra cælum, & Paradisum, quâ Deo similes effici possimus, neque tamen propterea ullâ afficiemur poenâ, quin imò ferme infinitis meritorum cumulis ditabimur. Quid ergo illud? Inimicorum Dilectio est, ut refert S. P. August. in Psal. 70. *Qui bene vult, inquit, suo inimico, Deo similis efficitur.*

2. O igitur stupendam virtutem, inimicorum dilectionem! quis te exæquet? quis te sat laudum præconiis adornet? Tu, tu enim efficis ex miseris hominibus cælestes Deos, juxta regum Prophetam dicentem: *Ego dixi Dii estis, & Filii excelsi omnes.* Psal. 81. Hinc meritò ad hanc consequendam celsitudinem Salvator noster nos invitat, dum ad inimicorum dilectionem nos adhortatur apud S. Matth. cap. 5. inquit: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos.* At quare hoc ô Dulcissime Redemptor? *Ut sitis, inquit, Filii Patris vestri, qui in cælis est* Ex quo aperte colligitur non esse signum evidentius, quod quis sit ex numero

numero salvandorum, & per consequens adoptatus filius Dei, quam diligere odientes se. Quid enim, quæso, movit latronem cum Christo crucifixum, ut dixerit: Memento mei Domine, dum veneris in regnum tuum? Quid enim aliud in Christo suspexit, quam summum ejus contemptum, verbera, impropria à Judæis Gentibusque ipsi illata? Ubi sceptrum? ubi Regium Diadema? ubi Palatinorum frequentia? Nil horum conspexit hic poenitens Latro, & nihilominus professus est Christum esse Regem, & Dei Filium. Unde ergo hoc collegit? profecto ex illa Christi oratione: Pater ignosce illis, nesciunt enim, quid faciant. Rursus, quid flexit Centurionem, quod publice clamavit: Verè hic filius Dei erat; nonne quia tunc Christus oravit pro suis inimicis? Ergo cum ex hac inimicorum dilectione Filii Dei cognoscantur, sequitur bene, nihil præstantius reperiri posse Virtute dilectionis inimicorum.

3. Hinc non immerito S. Agnes S. Birgittæ dixit: Nihil est pulchrius aut acceptius Deo, quam ledentem se diligere, & pro persequentibus orare. Lib. 4. revel. cap. 124. Hoc clarè videre licet in Protomartyre Stephano, qui dum pro suis inimicis oraret, cæli aperti sunt. Et quare? Ut omnes Sancti, & cæli incolæ tam admirandum & heroicum spectaculum intueri possent. Pariter dum hic S. Levita pro se oraret, stetit; dum verò pro lapidantibus se Deum precaretur, genua flexit, & sub hac oratione obdormivit in Domino. Et cur recte tunc? Respondet quidam, quoniam ad summum virtutis apicem per hanc inimicorum dilectionem pertigerat. Idcirco rectè concludit Cassiodorus super Psalmos: Nihil potest esse fortius, nihil egregius, quam audire noxia, & non respondere contraria. Similia etiam habet magnum Ecclesiæ lumen S. P. August. qui lib. Conf. ait:

Nihil mirabilius in rebus humanis, quam diligere inimicos. Siquidem per hoc nedum Filii Dei constituemur, sed insuper Martyres Christi efficiemur: quod fateatur D. Gregorius hom. 35. in Evang. dicens: Sine ferro & sanguine Martyres esse possumus, si patientiam veraciter in animo custodimus: Mori à persequente, martyrium est in aperto opere, ferre verò contumelias, odientes diligere, martyrium est in occulta cogitatione. Cui consonat os aureum Chrysostomi hom. 3. de David & Saule. Ea res tibi, inquit, pro martyrio computabitur, si infedias molientem inter bene meritos numeraveris, non desinens pro illo orare: Deum obsecrando, ut illi fiat propitius. Quemadmodum enim martyrium sanguinis omnia peccata tam quo ad poenam, quam culpam delet, ita quoque non raro similem peccatorum veniam meretur inimicorum dilectio, teste ipsomet Salvatore nostro apud S. Matth. cap. 6. dicente: Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater vester celestis peccata vestra. Quod verò hæc ita se habeant, docemur hoc exemplo, quod Author, qui se Discipulum appellat, his ferè refert verbis:

4. Erat quidam miles, qui interemit Patrem alterius militis; quare filius quæsit opportunitatem, quomodo posset vindicare mortem Patris sui, & contigit, quod in dñe Parasceves ille miles sine armis transverit, quem mox alter insecutus est, volens eum occidere. Tunc ille prostravit se ante pedes ejus dicens: Propter mortem Domini nostri Salvatoris Christi, quam hodie pro nobis omnibus sustinuit, indulge mihi, quod Patrem tuum privaverim vitâ. Hæc supplicatione alter compunctus ait: Propter mortem Redemptoris nostri ignosco tibi, & levavit eum de terra, & in signum reconciliationis osculatus est eum.

Nec mora illa horâ animæ tum patris, tum fratris sui de pœnis purgatorii ad cælum evolvant. Miles verò cum intraret Ecclesiam, ac cum reliquis Crucifixum oscularetur, Crucifixus amplexus est eum cum dicto: Quia hodie indulgisti huic militi propter me, qui Patrem tuum occidit; ideo hodie indulgeo tibi omnia peccata tua; & in signum reconciliationis osculor te in maxillam tuam, quod videntes circumstantes glorificaverunt DEI Bonitatem & misericordiam.

5. Porro ut magis elucescat, quam gratum sit DEO Sacrificium injuriarum condonatio, consultum erit audire, quod legitur in vita Sanctæ Elisabethæ Pannoniæ Regis Filiz. Hæc S. Matrona post mortem sui conjugis, dum tanquam publici ærarii prodiga à Mariti sui consanguineis, ipsique suis subditis omnium administratione bonorum orbata, ac ab illis, quos olim multis auxerat beneficiis, indignis habita modis fuisset, ac ad tantum contemptum venisset, ut aliquando ingressa viam alto coeno oblitam & angustam; cum animum, quam felix olim infelicem stipe aluerat, aliisque beneficiis affecerat, obviam habuisset, hæc ei non tantummodo viâ non decesserit, sed impulsam in medium lutum abjecerit. Quid hic ageret Sancta Elisabeth? objurgaretne mulierculam, ac ei ingratitudinem ob tot accepta beneficia exprobraret? minimè. Sed ut sentisset hanc esse diaboli tentationem, suæque patientiæ materiam, læta se coeno corripuit, & sua vestimenta lavit. Hæc & id genus alia dum S. Vidua pateretur, illa semper beneficia pro maleficiis reponere studebat. Cumque vice quâdam ardentius Deum, ne suis calumniatoribus irasceretur, precaretur sic: O Dulcissime Salvator, ego omnibus, quicumque me aliquâ af-

fecerunt injuriâ, non tantum ex corde indulgeo, sed insuper te enixe oro, ut omnibus his sua peccata ignoscere velis, ac singulari aliqua beneficio hos afficere. Sic precanti Dominus apparuit, illamque miro inundatam solatio recreavit dicens: O Filia mea charissima, quamvis hætenus gratum mihi semper præstiteris obsequium, nunquam tamen sic mihi placuisti, & cor meum tibi demeruisti, quartum nunc, dum hanc orationem pro tuis inimicis ad me effudisti. Scito ergo te propterea obtinuisse à me omnium peccatorum tuorum veniam, & tamen hætenus multis te locupletaveram beneficiis, in posterum tamen longè copiosioribus te remunerabor favoribus, specialemque tui curam geram. Hinc itaque satis abundeque videre licet, quanti referat pro suis inimicis & malefactoribus Deum deprecari.

6. Cæterum causam, cur DEUS omnibus erga suos calumniatores bene affectis tam facile remittat peccata, insinuat S. P. August. In Enchir. dum ait: Multa sunt genera eleemosynarum, quas cum facimus, adjuvamur, ut dimittantur peccata nostra, sed ea nihil est majus, quàm ex corde dimittimus, quod in nos quisque peccavit. Ergo cum juxta hujus S. Doctoris sensum eleëmofyna præstantissima sit injuriarum remissio, bene sequitur, hanc habere etiam maximam vim delendi peccata. Quod ulterius confirmat D. Chrysost. in verba ad Rom. 12. si esurieris inimicus tuus: dum per hæc excurrit verba: Quanto majora mala intulerit inimicus, tanto majoribus afficiis beneficiis: quod enim alii jejunio, planctibus, precibus, sacco, cinere, ac diversis poenientiæ austeritatibus vix perficiunt, ut nimirum sua peccata deleant, hoc nobis sine sacco & cinere, & jejunio facile licet præstare; si modò ex animo iram deleamus, eisque, qui nos læserint, sincere dimis-

dimittamus. Hactenus Chrysost. Porro licet gehennæ poena tam grave sit malum, ut omnem creati intellectus capacitatem innumeris transcendat paralangis; eo nihilominus multo pejus est unicum peccatum mortale, ut docet Alphonsus Tostatus in Gen. cap. 48. sic differens: Peccatum est omnium malorum pessimum, quia etiam minimum peccatum est secundum suam speciem pejus omni poenâ; etiam poenâ gehennæ. Hac igitur velut indubitata veritate supposita, facile est in cognitionem venire, quàm nobis fructificet inimicorum dilectio; hæc enim nos eruit à summo hoc malo; nempe à peccato. Opportune supra allegatus S. Chrysostomus illud Matth. 7. Nolite judicare, & non judicabimini, ad nostrum propositum exponit dicens: Nolite judicare, scilicet vosmetipsos vindicando: unde si remittitis, non inde judicabimini; id est, non condemnabimini ob peccata vestra: quia illa misericorditer vobis remittentur ratione hujus misericordiæ, quam exhibuistis vestris inimicis, injuriam vobis illatam condonando. Hæc bene expendens S. Antoninus part. 4. tit. 8. cap. 4. §. 5. ita scribit: Dilectio inimicorum est utilior nobis, quàm amicorum, quia valet ad sanandum peccata. Unde Augustinus dicit: Ego ad dilectionem inimicorum vos moneo; Quia ad sanandum vulnera peccatorum nullum medicamentum efficacius esse cognosco.

7. Quanquam ergo non nemo peccata super numerum arenæ maris multiplicata haberet, posset nihilominus certam concipere veniæ consequendæ spem; si inimicos suos ex corde diligeret, eisque pro maleficiis reponeret beneficia; hoc quippe Intarnata Sapientia vivæ vocis brachulo nobis appromisit dicens: Dimittite, & dimittimini. Luc. 6. 37. Ubi advertendum, JESUM nostrum nullam excipere

peccatorum multitudinem, nec ullam criminum gravitatem, tantum ex corde dimittamus inimicis nostris, eisque ubi possumus, beneficiamus, & parata est omnium nostrorum malefactorum venia, & condonatio. Idipsum ostenditur ex aliis verbis Christi; dicit enim apud S. Matth. cap. 5. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Ubi S. Thomas dicit: Nulla est major misericordia, quàm offendenti dimittere; unde qui hoc agit, & inimico suo dimittit, consequetur & ipse misericordiam, id est veniam peccatorum suorum. Hoc non esse vanum commentum, sed solidâ basi nixam veritatem, docet exemplum, quod legere est in floribus Exemplorum de matrona quadam nobili, quæ unicum habebat filium, annorum novendecim juvenem; hic, nescio quam ob causam, cum ab adversario suo fuisset confossus ictu (ut ajunt), unico, illique ministros justitiæ sibi jam jam imminentes effugere vellet, imprudens ad ædes, quas occisi juvenis mater incolebat, confugit. Quid putas, hic egit nobilissima matrona? Ecce, non involavit in parricidam, nec domesticos inclamavit, non lictores vocavit, ut latroni injiciant manum; sed propter JESU Christi Crucifixi amorem hosti parcit, amore, favore, & beneficiis prosequitur inimicum; trepidantem e latibulo evocat, securum esse jubet, equo, viaticoque eum instruit, aliisque veste donat, indagantiumque manibus subducit, atque generoso caballo sublimem etiam inter honores obviañtium in tutum emittit, supplicioque subtrahit reum, homicidam, inimicum. Quibus confectis, in cubiculum se recipit, & ante aram in genua provoluta, Deo per preces enixè tam salutem inimici, quàm animam filii

commendat. Et ecce, quid possit inimicorum dilectio, & misericordia exhibita inimico. Oranti subito apparuit filius, multâ luce circumfusus, matremque, sic affatur: Quas tibi referam gratias mater amantissima, quæ bis mihi vitam dedisti? semel pariendo, & hodie parcendo inimico? insigni enim tua charitate, & oratione à Deo obtinuisti veniam omnium meorum peccatorum, & indulgentiam consecutus sum multorum annorum, qui mihi remanebant in purgatorio exsolvendi: Deo gratias, Domina mea mater, Deo gratias! Dixit, & in conspectu matris cælum ascendit, eamque tenerrimo delibutam solatio reliquit.

8. Legant exemplum hoc, & æmulentur, qui odio & inimicitia concitati nolunt inimicis parcere, illis benefacere, aut cordiculis ignoscere; & discant, quàm parvo stipendio (unica voce: parco, ignosco, in gratiam recipio) possint sibi, & aliis cælum aperire. Sanè nullum habemus aliud æternæ salutis nostræ obstaculum, præterquam Dei offensam: Nam (ut dicitur Apocal. 21.) Nihil intrabit in eam aliquid coinquinatum, aut abominationem faciens; ad illam verò abolendam inter omnia efficaciora media nullum est securius, brevius, magisque indubitatum, quàm indulgentia offensarum, quas inimici nostri nobis irrogarunt; per hanc namque vicissim à Deo omnium offensarum, quas in illum commisimus, indulgentiam consequimur. Certè si hæc res iustâ bilance examinaretur, optare quilibet deberet (quantum tamen sine proximi cuiusque damno, seu peccato fieri posset) habere aliquos, quorum offensiones essent remittendæ. Talis siquidem injuriarum remissio est eleemosyna perfectissima,

quæ nostra purgat peccata, & (ut ait Raphael Archangelus ad Tobiam cap. 12. 9.) facit invenire in conspectu Altissimi, misericordiam, & post præsentem peregrinationem nostram vitam æternam.

9. Inquires: Ergo homo aliquis fornicarius, simoniacus, usurarius, sacrilegus &c. spem concipere poterit, omnia sibi dimittenda esse scelera, suamque animæ æternam salutem in tuto positam esse, licet aliud non faciat, quàm quod inimicis suis illatas sibi injurias condonet? Mover hoc dubium Cardinalis Cajetanus in cap. 6. Lucæ vers. 37. & respondet: Potest sperare homo indulgentiam omnium peccatorum suorum, etiam gravissimorum, & innumerabilium plenariam, dummodo condonet malè sibi facientibus; siquidem Christus, ad quem remissio spectat, indefinitè de quovis loquitur peccato. Hoc tamen intelligendum esse dicit, dummodo non ex parte nostra nullum ponamus obicem, habeamusque veram de peccatis poenitentiam, firmumque emendationis propositum; moxque subjungit idem purpuratus Doctor: Hæc responsio secundum Theologici Juris regulas procedit; crediderim tamen ego, hominem, qui tanto Dei amore agitur, ut hominibus offendentibus ipsum remittit ex corde propter Deum, etiamsi in fornicatione perseveret, tandem à Deo converti, ita ut remittat ei Deus peccata sua omnia, convertendo cor ejus ad veram poenitentiam. Unde Dominus non dicit, quod nobis remittentibus Deus REMITTIT, sed dicit in futuro, REMITTET. Ut verò hoc assertum efficacius confirmet, subnectit: Novit enim solus JESUS, quàm acceptum, gratumque sit Deo, remittere aliis offensas, & ideo ipse solus potuit hoc revelare. Denique ut magis, magisque intelligamus, quàm in conspectu DEI, & Sanctorum suorum, sit

fit heroica virtus, inimicos diligere, pro eorundemque æterna salute preces fundere, aliquo modo metiri licebit ex eo, quod aliquando S. *Joannes Baptista* (prout habetur in Revelationibus S. *Birgittæ* cap. 71. extravag.) divæ *Birgittæ* dixit de quodam DEI amico: Hic cum vice quadam in itinere esset constitutus, fuit à prædonibus invasus, & omnibus suis spoliatus, imò etiam tunica exutus, & vias suas abire jussus; has omnes injurias cum æquanimiter non solum perferret; sed insuper pro

malefactoribus suis ardentes ad DEUM preces pro eorum salute funderet, tantum causavit in cælo gaudium, ut tota cælestis curia exinde oblectamentum caperet singulare. Proinde haud mirum, eos, qui suis benefacere amant inimicis, speciali modo DEI ad se attrahere favores, & de suis securos esse salute, cum totum cælum pro illis DEO supplex fiat. Disce hinc, mi frater, tuos diligere inimicos, ut & tu à delictis tuis mundari, & inter charissimos DEI filios aliquando numerari queas.

PARS ALTERA

10. **P**orro ut cœptam prosequamur materiam, perlustremus paulisper Caput 17. lib. *Regum*, & videbimus, quod *Goliath* adeò suo robori confidebat, ut omnes Israëlitas ad secum dimicandum seorsim superbe provocare ausus sit, quasi omnes devoraturus. Hinc, ut Sacer memorat textus, omnes Israëlites, ut vidissent virum, fugerunt à facie ejus, timentes eum valde. Quis nunc non etiam videt, quod odium, & se vindicandi cupido instar istius Philistæi ferè omnes homines ad pugnam invitet, in eaque bellantes prosternat, & veluti triumphata mancipia sibi subiciat? Conspicimus enim verè paucos reperiri, qui victoriosè hunc *Goliathum*, id est vindictæ passionem debellant. Quamobrem, cum hic inimicus tam validus sit, percontabitur forsitan aliquis cum *Davide*, qui pugnaturus cum *Goliatho* dicebat: quid dabitur viro, qui percusserit Philistæum hunc? Cui respondeo illud, quod Israëlites *Davidi* responderunt; quod videlicet vi-

rum, qui percusserit eum, dabit Rex divitiis magnis; quia dum quis stirpitus ex corde iram, & odium evellit, & calumniantem se diligit, vitam prolongat, conscientiam exhilarat, animam virtutibus magnis variisque adornat, Gratiâ DEI sibi multiplicat, ac gloriam cælestem mirum in modum auget. An non hæc divitiæ magnæ? Item *filiam suam* dabit ei uxorem; id est, felicitatem æternam simili heroi desponsabit, ita ut non sit ferè certius signum Prædestinationis, quam dilectio inimicorum.

11. Hoc minimè ignorabat Sanctissimus *Claravallensium Abbas Divus Bernardus*, qui vel ideo omnes sibi illatas injurias summâ tulit mansuetudine. Nam cum fortè cœnobita quidam, diversum ordinem professus, *Claram-vallem* venisset, atque virum Sanctum precatus esset, ut in ordinem suum sese reciperet, sed ab eo repulsam passus, unde ille Monachus mox totus exarsit, alacramque adeò validam viro Sancto dixit,

duxit, ut percussi mala subito foedore livore notata intumuerit. Hunc porro sacrilegum percussorem haud aliter, ac si beneficium, non colaphum accepisset, non solum, ne quid sui causam mali pateretur, egregie defendit, sed etiam committere ac liberaliter, ut ab aliis haberetur, studiosè curavit. Neque hunc solum, sed & multos alios habuit sibi contrarios & gratis offensos, pro quibus vir Sanctus ferventissimas ad DEUM preces effudit, eosque insigni sua modestia ac submissione placare studuit. Sed ut redeamus ad propositum. Rex domum ejus, qui hunc Goliathum prostraverit, faciet absque tributo, id est, dum pro suis peccatis in flammis purgatricibus tributum solvere deberet, liberabitur ab hoc, scilicet à poenis purgatorii, quas vel maxime evitare facit hæc dilectio, uti expertus est quidam Religiosus, alioquin tepidus, sed inimicis facile veniam dare solitus, & propterea non sine aliorum admiratione à Purgatorio liberatus. Nimirum si quævis eleemosyna à peccato liberat, & non finit animam ire in tenebras, ut Tobias dixit, quantum magis hanc vim perfectissima eleemosyna, quam venia datur inimicis, habebit?

12. Cæterum ad nostrum propositum quærit non nemo, cur Deus serpentem aneum affigi voluerit in deserto, ut ex ejus aspectu sanarentur Israëlitarum à serpentibus ipsi? Et responderet Didacus Nyssenus, hoc factum esse, ut significaret Deus, quantum bonum esset, inimicos suos benignis oculis aspicere. Quanto proinde conatu non laborandum erit, ut tam excellens munus, videlicet inimicorum dilectionem assequi valeamus, præsertim cum hæc tanta seculum afferat præmia. Adipiscemur autem eam, si firmiter nobis persuademus, quod

scilicet nullus possit nos injuriâ aliquâ afficere, quin id Deus non velit. Quapropter non debemus indignari adversus injuriantem, sed respicere oportet Deum percutientem. Porro si nullus ab alio chirotheca ferrea percussus, tam stolidus sit, ut chirothecam duntaxat, & non percussorem apud Judicem accuset, cur ergo reprehendere eos volumus, qui nos in aliquo læserunt, cum tamen non hi, sed magis ipse Deus hæc mala nobis intulerit? Deus enim Teste S. Hieron. est Faber, inimici verò nostri sunt lima & mallei, quibus suos purificat, perficit, ac Sanctos facit. Quemadmodum ergo ferrum non accipit verbera à malleo, ut à causa principali, sed solum ut instrumentali, sed accipit ab ipsomet fabro, ita etiam impii suis calumniis nos non affligunt principaliter, sed ipse Deus, qui illis utitur tanquam instrumentis ad nos probandum. Hinc Christus ad Pilatum dixit: Non haberes potestatem adversum me ullam, nisi tibi datum esset desuper. Itaque rectè docet S. P. August. quod scilicet iusto DEI judicio concessum sit impiis pro libitu tractare Electos DEI, ut per eos polliantur, & capaces regni cælestis efficiantur.

13. Præterea etiam, etsi venena quædam in se sint noxia, nihilominus tamen à morbis liberant, ita Inimici nostri licet in se mali sint, multorum tamen commodorum causa nobis existunt. Expertus est sanè hoc Prometheus Thessalus, ut refert Plutarchus lib. de utilit. cap. ex inim. Quem Lacydes Argivorum Rex, cum occidere voluisset, casu tuber ejus percussit, ac disculcit, atque adeo rupto ulcere præter voluntatem servavit inimicum. Simili modo fit non raro, ut convicium aliqui impactum redeatur animæ morbo.

Quod

Quod experta est S. M. Monica, quæ (ut filius ejus *Augustinus* lib. 9. Conf. cap. 8. scribit) quia meribibula per convivium ab ancilla appellata est, hoc stimulo percussa, respexit sceditatem suam, eamque confestim damnavit, & exiit. Quemadmodum enim ignis exurens spinas, terram purgat, & frugiferam reddit; sic inimicus suâ persecutione spinas peccatorum nostrorum, si patienter feramus, adurit, animamque nostram DEO chariorem reddit. Quandoque etiam fit, ut, quod amici nobis præstare non valent, id possint inimici. Et contingit nobis sæpe, quod cuidam monacho moribundo (ut memorat *Ulysses Aldrov.* lib. 9. *Orynth.* cap. 1.) cui Phlebotomus tribus vicibus venam aperire non poterat, noctu vespertilio pedem è lecto protensum momordit, venamque rupit; ac sanguinem exfluxit, qui cum postea diutius manaret, monacho sanitatem reddidit. Talis vespertilio sæpe est injuria illata, quæ, si patienter eam sufferamus, ad sanitatem animæ nobis magis quandoque prodest, quàm alia quæque spontanea mortificationum exercitiâ.

14. Cum ergo ita sit, pro inimicis nostris, non secus ac pro nobis beneficientibus, orare tenemur, quoniam hi nos sanant, poliunt, & in via DEI progredi compellunt. Hoc probè noverat quidam Frater (uti refertur in *Vitis PP.* lib. 7. cap. 7. p. 4.) qui quando plus eum aliquis injuriabat, tanto magis ad eum recurrerebat. dicens: *Isti sunt, qui nobis occasionem præbent ad perfectionem nostram, qui autem beatificant nos, decipiunt nos, & semitam pedum nostrorum subvertunt.* Ast audiamus adhuc generosius quid de S. Virgine *Lydvina*, quæ à furente muliere conviciis primùm &

Gramm. Relig. Pars I.

contumeliis proscissa, dein etiam foedissimè conspuata, non modò immota perstitit, sed etiam munusculum clam ei submitte, dicens: illis se multum debere, qui ad viam mandatorum DEI currendam compellunt. Aliàs etiam à quatuor militibus in vasa in lecto, nudata, turpiter contrectata, non modò indignata non est, sed etiam accusare eos volentes cohibuit, ne facerent. Hæc patientia, & in inimicos suos charitas ita DEO placuit, quòd eidem cælestem nuntium miserit, solis instar luminoso, qui ei dixit: *Salve charissima Soror, ecce nunc absoluta est corona, quam nuper in ecstasi posita imperfectam vidisti. Ludibria, sarcasmi, verbera, cæteræque injuriosæ actiones circa te commissæ, fuere gemmæ, quas in illa corona deesse vidisti. Ecce quid nobis conferant emolumentum persecutores, & inimici nostri; sustollunt enim nos in altum, ad magnam scilicet gloriæ coronam.* Hinc rectè dixit S. P. *Augustinus* in *Psal.* 54. *Ne putetis, gratis esse malos in hoc mundo, & nihil boni de illis agere Deum. Omnis malus aut ideo vivit, ut corrigatur: aut ideo vivit, ut per illum bonus exerceatur.* His omnibus ritè expensis cum *Zacharia*, Patre Joannis Baptistæ concinere libitum est: *Salutem ex inimicis nostris, & de manu omnium, qui oderunt nos.* *Luc.* 1. vers. 71. Proinde, cum inimici nostri salutem nostram mirè promoveant, æquitas postulat, ut eosdem diligamus, & ubi possumus, illis beneficiamus, aut saltem pro eorum salute Deo supplicemus, quia ab ipsis uberiora accipere solemus beneficia, quàm ab intimis fautoribus, & amicis nostris, quemadmodum aliquando Christus Dominus B. Baptistam Verenam (quæ S. Francisci Regulam profitebatur) eruditur dicens: *Agnosce, te magis obligatam esse illi, qui tibi malum*

M

malum fecit, quàm ei qui bonum; illæ enim personæ sunt, quæ purgant animam tuam, & pulchram faciunt, gratiosam, & acceptam in conspectu meo.

15. Dic sodes, si quis tibi notabilem de ligno Crucis, in quo Salvator noster pependit, partem dono offerret, nonne tu hæc Reliquias summo animi gaudio susciperes, easque reverenti osculo amplexans pectori etiam adstringeres, & veluti pretiosissimam gemmam sollicitè asservares, magnoque benevolentia effectû prosequeris illum, qui tam pretioso te beasset thesauro? Cum itaque inimici tui, vel inviti prorsusque nescientes tam singulare præstent beneficium, suisque tibi offerant manibus verissimas Dominicæ Crucis Reliquias, an æquum censeas eos averfari, & veluti capitales hostes longè à te proscribere? Ah! mi Christiane, mi Religiose, non sic; hæc non est iustitia Christiana, non lex Evangelii, sed dogma à Lucifero, ejusque affectis progenitum, suisque sequacibus inculcatum; nobis verò, qui per æternam prædestinationem filii DEI sumus discreti, alia lex commendatur, ut nimirum beneficiamus his, qui in negotio salutis nostræ quoquo modo sunt proficui, quorumque è manibus maxima DEI munera recipimus; & hi vel imprimis reputandi sunt nostri adversarii, qui licet malè putent nobiscum, re ipsa tamen ingentia nobis accumulunt beneficia, quemadmodum ex hucusque dictis sufficienter constare possit.

16. Quæres pro uberiori, ac clariori dictorum notitia; num etiam obligatio in conscientia sit pro inimicis orare, aut eis benefacere; an verò solius perfectionis instrumentum sit istud, aut necessitatis? Occurrit huic quæsito scitâ

& eleganti responsione noster S. Thomas de Villanova Sermone in fer. 6. post Cineres, qui postquam suos Auditores ad dilectionem inimicorum strenuè fuisset adhortatus, tandem sic concludit: Quod diximus in themate: *Diligite inimicos vestros &c.* aliquid habet de præcepto, aliquid verò de consilio: Inimicus enim diligendus est sicut proximus; quia per hoc, quod factus est inimicus, non desinit esse proximus. Teneris ergo non odisse, non persequi, non desiderare ei malum, non excludere eum ab orationibus tuis generalibus, & in extrema necessitate ut proximo succurrere, & si est in mortali, ut proximum corrigere. Cæterum, eum familiariter & temporaliter diligere, & extra casum necessitatis ei benefacere sicut amico, hoc consilium est, non præceptum. Unde Dominus non ait: *Ego præcipio vobis*, sed: *Ego autem dico vobis*; quod plus habet consilii, quàm præcepti. Unde sequitur: *Estote perfecti, quoniam Pater vester perfectus est*: ostendens hoc magis ad perfectionem, quàm ad necessitatem pertinere. Ita citatus Sanctus. Igitur extra necessitatis casum non tenemur inimico specialia dilectionis signa exhibere, nec aliquod subventionis beneficium impendere; tenemur tamen non facere ei malum, imò nec optare ei malum, aut de malo aliunde ipsi adveniente gaudere, juxta illam sacri Paræmiastis parænesin: *Cum ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas, & in ruina ejus ne exultet cor tuum.* Prov. 24. v. 17.

17. Veruntamen bene hic observandum, quod optare malum inimico suo in quantum malum, malum est ac impium; at verò optare ei malum, quod est impedimentum majoris mali, vel promotivum majoris boni, hoc bonum est,

est quemadmodum docet *Magister Angelicus* (3. D. 30. q. 1. a. 1. ad 4.) ita differens: Potest aliquis salva charitate optare malum temporale alicui, & gaudere si contingit, non in quantum est malum illius, sed in quantum est impedimentum malorum alterius, quem plus tenetur diligere, vel communitatis, aut Ecclesiae. Similiter de malo etiam ejus qui in malum temporale incidit, secundum quod per malum poenae impeditur frequenter malum culpae ejus. Ita *S. Thomas*, qui articulo secundo in quaestione citata in Corpore ita scribit: Charitas vehementius optat alicui bona gratiae, circa quae est principaliter, quam aliqua alia bona temporalia; tamen non est de necessitate charitatis, sed de perfectione, quod ad illa bona se extendat. Et ideo quilibet tenetur ex charitate odienti se optare bona aeterna, non autem bona temporalia. Unde quamvis sit de perfectione charitatis, ut bona temporalia optemus inimicis, tamen est de necessitate salutis, ut mala ei optemus, non in quantum mala, sed per accidens, ut articulo precedenti dictum. Et similiter est de effectu, quia cooperari in his, quae

sunt ad vitam, pro loco, tempore, & modo suo tenetur homo etiam inimico, saltem orando in communi, ut eum à suis orationibus non excludat, quamvis forte specialem de eo mentionem non faciat; sicut nec oportet, quod de omnibus, ad quos charitatem habet, specialem orationem faciat, sed communem. In aliis autem bonis non tenetur ei cooperari, nisi necessitas incumbat, sed est de perfectione charitatis: sed tenetur non facere ei malum, nisi in quantum est impedimentum majoris mali, vel promotivum majoris boni, ut justitiae, vel alicujus hujusmodi. Hucusque *Magister Angelicus*. Ex quibus erudimur, quod licet eximie sit virtutis, diligere amore speciali & particulari inimicum, aut specialiter orare pro ipso, eique benefacere, hoc tamen non semper de praecepto est, sed & de consilio, hoc est, de perfectione charitatis. Hæc de inimicorum dilectione pro nostra spirituali institutione disseruisse satis. Modò qualiter hæc virtus de diligendo inimico ad consequendam aeternam salutem etiam sit necessaria, patebit ex dicendis.

SERMO VIII. DE IRA ET ODIO.

Omnis, qui odit Fratrem suum, homicida est.

1. Joan. 3. 15.

PARS PRIMA

1. Ante omnia quæ de Ira & Odio notanda occurrunt, illud nosse debemus, ut bene intelligamus differentiam,

quæ juxta communem Doctorum sententiam reperitur inter odium inimicitie, seu invidentie, & inter odium, quod nuncupatur

cupatur odium *displacencie*, seu *aversionis*. Docent enim Theologi cum suo *Anglico Magistro* 2. 2. q. 23. a. 1. corp. duplicem dari, & assignari amorem, videlicet amorem *concupiscentie*, & amorem *benivolentie*, seu *amicitie*. Amor *concupiscentie* est, quo alterum amamus, quatenus nobis est bonus, utilis, delectabilis &c. Amor *amicitie* est, quo alterum amamus, quatenus ipse in se est bonus, & amore dignus. Ita pariter ab iisdem assignatur duplex odium; odium scilicet *inimicie*, quod opponitur amori *benivolentie*; & odium *aversionis*, quod contrarium est amori *concupiscentie*. Odium *inimicie*, seu *invidencie* est, quando non ea quæ circumstant personam, sed personam ipsam averſamur, & odimus, Odium *aversionis*, seu *displacencie* est, quando non personam, sed quæ circumstant personam averſamur: exempli gratia, est quispiam nobis molestus, præjudiciosus &c. Sive dum est aliquis turpis, deformis, inurbanus, litigiosus, sive alio quopiam modo nostræ indoli contrarius, tunc enim abhorret natura, & non potest amare amore *concupiscentie* eum, qui nihil amabilitatis præ se fert. Et hoc modo etsi aliquis innatam erga proximum habeat aversionem, exinde tamen non efficitur cuiuspiam peccati reus, dummodo aliud nihil accedit, quod in odium personæ tenderet. Hinc dicitur *Proverb.* 14. v. 20. *Etiā proximo suo pauper odiosus erit.* Septuag. legunt: *Anici odio habebunt amicos mendicos;* cum enim in pauperibus nihil resplendeat eorum, quæ amor *concupiscentie* in amato adesse desiderat; hinc fit, quod passim mendici aliis inſiſſint & odiosi. Odium hæc non positivum, sed negativum accipe, ut fit idem quod minor amor, despectus, fastidium. O-

diosus ergo aliis est egenus, id est minus dilectus, neglectus, despectus. Sic dicitur *Genes.* 29. 31. *Lia odio habita,* id est, minus dilecta, & neglecta præ *Rachele à Jacob*: & tale odium culpā caret.

2. Hoc ut melius capiatur, notandum est, duo in homine, qui censetur odio habendus, reperiri, scilicet naturam & culpam; culpam odio persequi licet, non naturam, natura enim bona est, divinarumque manuum opus. Qua in re nos eleganter erudit *Cassiodorus super Psalmum* 138. sic differens: *Perfectum odium est, homines diligere, & eorum vitia semper horrere: nam in illa parte, qua creatura Dei sunt, amandos esse non est dubium; in illa iniquitate horrendi sunt, in qua se polluerunt.* Et hoc modo odisse proximum, negotium est, nedum omni expers peccato, sed & summā dignum laude, utpote bonum & perfectum, juxta illud *Psalmistæ* *Psal.* 138. v. 21. *Perfecto odio oderam illos scilicet peccatores, & malè agentes.* Hoc autem est perfectò odio odisse, ut nec propter vitia homines oderis, odio nimium *inimicie*; nec vitia propter homines diligas.

3. Quod diximus de odio justo, virtuoso & perfectò, idem quoque dicendum est de ira; non enim omnis ira est peccaminosa, datur & ira inſons. Proinde advertendum ex *D. Chrysostomo* homil. 16. quodd, quando Christus in Evangelio (*Matth.* 5. 22.) dixit: *Qui irascitur fratri suo, reus erit judicio,* hoc debeat intelligi, qui irascitur temerè & sine causa. Nam ira per zelum est commotio animi contra vitium, quod videt in persona contemnente legem DEI. Et ira hæc, teste *Alberto Magno*, est mater disciplinæ, cos virtutis & fortitudinis. Nam hæc irā commoti sunt Moyses contra idololatrias. *Exodi* 32. *Phinees in luxuriantes.* *Numer.* 25. *Samuel*

mucl in Agag Regem. 1. Reg. 15. Elias in Sacerdotes, & Pseudo-Prophetas Baal. 3. Reg. 18. Mathathias in legatum Antiochi. 1. Machab. 2. Et hi omnes in ira sua Deo summè placuerunt. Opportunè S. Gregorius supra illud Job. 5. 2. *Virum stultum interficit iracundia*, ita scribit: Sciendum, quòd alia est ira, quam impatientia excitat, alia quàm zelus iustitiæ format: illa ex vitio, hæc ex virtute generatur. Si enim nulla ira ex virtute surgeret, divinæ animadversionis impetum Phinees per gladium non placasset. Hanc iram quia Heli non habuit, motum contra se implacabiliter supernæ ultionis excitavit. Nam quòd contra subditorum vitia tepuit, eò contra illum districtio æterni Rectoris exarsit. Hæc Gregorius. Ex quibus sat clarescit, dari & iram infontem, quàm succenssi Dei servi in sceleratos animadvertentes, non quidem homines, sed eorum culpas abominantur, & castigant; consentaneè nimirum ad illam *Vasis Regii* parænesim: *Irascimini, & nolite peccare.* Psal. 4. v. 5. Id explicans Doctorum gravissimus Augustinus, sic scribit in Psalm. 30. *Irasceris filio, non odisti filium, ei servas hereditatem: & ad hoc irasceris, ne perdat quod ei servaveris, malè vivens moribus pravis.*

4. His de ira iusta & licita prænotatis, jam quæritur, quid sit ira peccaminosa & mala? Respondet Cornelius à Lapide in cap. 5. Matth. vers. 22. Ira est appetitus vindictæ: ipsa est peccatum mortale, si deliberatè inferat, vel optet grave malum corporis, vel bonorum, vel famæ proximo, aut de eo gaudeat, etiam si is illud mereatur; quia iratus de eo gaudet, non ut est bonum iustitiæ, sed vindictæ. Ira verò est veniale peccatum, si leve malum appetat proximo, etiam si ira sit vehemens, & valdè interius, exteriusque excandescat, ut docet Cajetan. in summula, verbo *ira*. Et Teletus in Instruct. Sacerd.

lib. 7. cap. 57. Hoc enim secundum se non est peccatum mortale, nisi erumpat in grave malum proximi, aut se exponat periculo blasphemix, gravis convitiis, scandali, aut alterius peccati mortalis; quæ iram faciliè & frequenter comitari solent. Ex quibus enodata manet sententia quædam, à Christo Domino prolata, quæ non intelligentibus eam non leves inpicere solet animi scrupulos; est autem hæc: *Qui dixerit fratri suo, fatue, reus erit gehennæ ignis.* Matth. 5. 22. Hoc enim intelligendum est de eo, qui grave convicium, vel contumeliam dixerit proximo, per quod fama, vel honor ejus graviter lædatur, quale est dicere viro honesto & honorato, *tu fatue*: hic peccat mortaliter, ideòque reus erit gehennæ: Sub *fatue* intellige reliqua conviciorum, dirarum, probrorum, & imprecationum genera, quæ peccata sunt mortalia, si valdè proximum dehonorent, aut ex animo graviter nocendi, convitiandi & dehonorendi proferantur.

5. Modò, ut de ira mala & peccaminosa ad odium similiter mortiferum promoveamus gradum, indagare oportet, quid sit odium injustum, sive odium inimicitix; Qua in re nos erudit Magnus Augustinus, dum odium hoc lib. definit. sic describit: *Odium est vetus ira, ex pluribus causis collecta, diuturno tempore perseverans.* Quàm gravè porrò scelus æstimari debeat odium proximi, discemus id ex D. Thoma, qui in sua Summa 2. 2. q. 34. a. 4. in Corp. docet, quòd odium proximi sit gravissimum peccatum eorum, quæ in proximum committuntur. Dicitur enim 1. Joan. 3. *Omnis qui odit fratrem suum, homicida est.* Quia ergo homicidium est gravissimum peccatum inter ea, quæ committuntur in proximum; ita & odium. Cur autem reus homicidii sit, qui proximum odit, rationem assignat

S. Hieronymus Epist. 62. Quia nimirum ille, qui hominem odit, periisse eum cupit: Sicut qui odit divitem, divitias ejus perire desiderat; ita qui hominem odit, vitam, quâ homo constat, perire cupit; & sic reus est homicidii; si non apud homines, certè apud Deum: Sicut moschus à Christo pronuntiatur qui solam viderit mulierem ad concupiscendam eam, ut dicitur *Matth. 5*, licet eam nunquam actu externo tetigerit. Ubi advertendum, duplici modo posse hic à voluntate peccari. Primò, *desiderio*, quando voluntas ardentè desiderat rei executionem, veluti cum quis inimicum conspectum desiderat interimere. Secundò, *complacentiâ*, cum voluntas non quidem petit opere ipso exequi quod propositum est, sed sese eodem oblectat, & ex prohibito objecto quandam percipit voluptatem. Ut cum quis inimicum suum ab alio occisum intuetur, sibi què in ejus conspectu complacet. Et hæc complacentia appellari solet, *delectatio morosa*, à mora, quâ voluntas ei hæret affixa. Ex quibus patet; qualiter, qui alium odit, homicida sit, licet ejus necem desiderio ardenti non optet; satis est enim, quod id fiat affectu complacentiæ. Ab hoc proinde odio, velut ab interno cordis homicidio, fugero nos omnes docet Sanctissimus noster Legislator Augustinus, dum in aurea sua Regula ita scribit: *Lites aut nullas habetis, aut quàm celerrimè finiatas, ne ira crescat in odium; & animam faciat homicidam.*

6. Prosequitur D. Joannes: *Et scitis quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in seipso manentem.* Quasi diceret: Qui odit alterum, non habet spem vitæ æternæ; nec eam sperare potest, sed manet in morte peccati, inde transiturus ad mortem æternam gehennæ.

Nec tali patrocinantur illa, si quæ possidere arbitretur, virtutum multarum opera; nulla enim ibi vera virtus esse poterit, ubi odium proximi charitatem omnem excludit. Tempestivè venit, quod memorat *Vigilegas de Charitate Exemplo 22.* de juvene quodam, qui post mortem suam parenti apparens, se condemnatum testatus est. Patri ad hoc obstupescenti, & multa de illius virtutibus loquenti, causamque damnationis querenti respondit filius: Sum virgo corpore, nulli rem ullam, nulli famam abstuli, non fui blasphemus, non lusor, non ganeo, jejunavi, oravi, & alia pietatis opera exercui; veruntamen si quis me offendeat, nolui ex corde ignoscere, odiūque animo excludere; ideo ego justo Dei judicio æternum celo exclusus, pœnas pro odii peccato solvo æternas. Vides ergo, mi optime frater, quod opera, quæ ab homine, odio & livore tabescente procedunt, quantumvis sublimia & pretiosa appareant, nihil omnino faciant ad æternam vitam comparandam, nec esse grata Deo; quia charitate, quæ pretium & valorem dat bonis operibus, non informantur. Hujus rei testimonium etiam habemus in quodam Sacerdote, nomine Sapricio, hic à quodam aliis intimo amico suo, nomine Nicephoro graviter offensus, injuriam condonare renuit, quamvis Nicephorus tum per alios, tum per seipsum sæpius etiam flexis genibus illatæ offensæ veniam efflagitaret. Historiam hanc latius prosequitur *Laurentius Surius*, & ex eo *Petrus Ribadeneira*, cujus hæc est epitome.

7. Cum Valerianus, & Galienus ejus filius Imperii, rerūque potirentur, fuit Antiochiæ Sacerdos quidam Sapricius, & alius quidam laicus, sed tamen Christianus, nomine Nicephorus, quos ar-

estiffi-

etissima copulabat amicitia, quam diabolus rupturus, studuit inter eos seminare, discordias, quarum sementem fecit adeo vastre, ut concordiam eorum quamvis artissimam, sanctissimamque non paulatim diffuerit, sed subito abrupit adeo potenter, ut alter alterius alloquium, congressumque velis (quod ajunt) remisque fugerent, adeo ut canes pejus & angue sese invicem oderant. Porro, Nicephorus paulatim placatus, divinitusque instinctus respuit, & ut advertit sese odio hoc, quasi præcipiti curriculo ad ima tartara devolvi, misit quosdam sibi familiares, qui Saprimum orarent per JESUM Christum, quod positis simultatibus & odiis mutuis in gratiam secum rediret. Audiit supplicem Sacerdos (quem oportuerat esse primum patris actorem) nec exaudire, quia neque fratri suo voluit reconciliari, neque ignoscere amico, veniam per suos amicos petenti. Non destitit in cœpto Nicephorus, sed alios, atque alios amicos secundum tertiumque ad Saprimum submisit, qui placarent iratum, sibi que reconciliarent. Sed oleum operamque perdidere. Non potuit Saprimum cor quovis adamante durius emolliri. Tunc enim verò Nicephorus, ut implacabile Saprimum cor vel suamet præsentia placaret, sibi que ejus animum magis etiam demereretur, ipsemet ædes Saprimum adiit, & vestigiis ejus advolutus, oravit supplex, ut ignosceret sibi per amorem Dei. Sed impius ille supplicem repulit, neque justis adeo precibus apres accommodavit. O cor durum, dignumque vindice poenâ, quam merito illi Deus infixit. Ceterum hoc rerum statu crevit Antiochiæ Imperatorum persecutio concita in Christianos, pro quali fuit & agnitus, & comprehensus, & ductus ad Præsidem

Saprimum, ubi se Christianum & Sacerdotem professus, cum se Deos adoraturum negasset, iussit eum Præses in cochleam projectum immaniter torqueri, quod tormenti genus acerbum sanè & crudele Saprimum tam invicto animo pertulit, ut Præfidi etiam insultaret dicens: *Corpus tu quidem hoc excarnificare potest, anima autem mea, quæ in manibus Christi JESU est, potestatem nullam habes.* Igitur ut Judex ejus constantiam animadvertit, seque oleum operamque ludere sensit, eum iussit obtruncari. Cognovit in eum latam mortis sententiam Nicephorus, ususque occasione, Saprimum ad supplicium ducto obviam prodit, publicæque viâ pedibus ejus advolutus ait: *Rogo te Martyr Christi ignosce mihi, si quid peccavi ut homo.* Saprimum ad hæc nequidem verbulum respondit. Itaque Nicephorus per aliam plateam versus eidem obviam progressus, modestioribus, atque amantioribus verbis veniam poposcit adeo supplici gestu, ritumque, ut ipsi lictores, à quibus Saprimum ad Martyrium rapiebatur, Nicephorum irriderent, quod ab homine jam jamque morituro veniam postularet. Sed immitte Saprimum pectus, quovis marmore, quovis ferro durius nullis potuit precibus inflecti, vel emolliri. Denique cum jam esset in loco supplicii, Nicephorus posuit ei ob oculos ingens Dei beneficium eidem collatum, quod suomet sanguine ac morte divinam posset confirmare veritatem. Quamobrem rogavit, ut hoc se quoque beneficio afficeret, veniamque impertiret in ejus Domini gratiam, cujus amore moreretur. Neque hoc satis fuit ad expugnandum cor inexpugnabile Saprimum, quo scilicet intelligamus esse subinde quædam mortalium corda, vel ipsis feris leonibus, ac tigribus efferiora, sibi que

sibi que constaret illa S. Pauli veritas : Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Infelicitissimus ille mortalium, cum jam carnifex eum iussisset genua flectere, lethaléque excipere ferrum, dixit: Cur autem me vultis occidere? Cui licetor, quoniam noluisti Diis sacrificare, & contempnisti edictum Imperatoris propter hominem, qui dicitur Christus. Tunc enim verò Saprificius, facio enim, quæ jusserunt Imperatores, & Diis sacrifico. Aderat huic spectaculo adeò tristi præsens Nicephorus, qui Saprificium lacrymis, teneroque pietatis affectu prosecutus eundem multis rogavit, monuitque, ut adeò constanter Fidem Christi professus, ejusque causâ tot tamque diros jam cruciatus perpassus, porro quòque constanter ageret, ne paratam tot doloribus Martyrii Laborem prodigeret; Sed qui clauserat aures fratri veniam pententi, non meruit eas aperire eidem tam salubria ac necessaria suadenti: neque dignus fuit divinam consequi misericordiam, qui cum amico supplice redire noluit in gratiam. Itaque infelix & miserabilis homuncio in sua perfidia obstinatus, in supremo mortis agone Christum, quem vel in extremis tormentis fuerat professus, negavit. Porro, Nicephorus, ut periisse vidit Saprificium, amore divino succensus, Martyrisque cupidus, protinus exclamavit: Ego sum Christianus, & credo in nomen Domini nostri JESU Christi, quem iste negavit, me ergo jam pro illo ferite. Nec mora, quid rerum gereretur, fuit admonitus Præses, qui dimisso Saprificio Nicephorum iussit obtruncari. Dictum factum. Sic alter secundum corpus vitam retinuit, secundum animam amisit; Alter secundum corpus occisus, secundum

animam beatâ fuit immortalitate donatus.

8. Jam verò quis non videt in hoc Martyrio S. Nicephori, quanto sese periculo objiciat cor durum, vindictæ cupidum, placari nescium? Quis hic non advertit omnia Christiani hominis opera, quamvis sublimia, pretiosa perfectaque, nisi radice charitatis nitantur, nisi ex amore DEI Proximique nascantur, nihil omnino facere ad æternam vitam comparandam, nec esse grata Divinæ Majestati? Deus enim nihil æstimavit omnes Saprificii cruciatus sui causâ toleratos, quod hos exinanisset odium, quo cor suum, proximique fauciat. Unde verissima est illa Christi sententia Matth. cap. 6. Si non remiseritis hominibus delicta eorum, neque Pater vester celestis remittet vobis peccata vestra. Et rursus cap. 7. In qua mensura metieris fratri tuo, in ea remietur tibi Dominus. Hinc legimus in speculo Exemp. quoddam Burgenfis quidam nobilis, cum odium erga quosdam usque ad mortem fovisset, post mortem illius, dum in templo preces pro eo persolvuntur, res stupenda, & à sæculis inaudita accidit: Nam Crucifixi imago retraxit manus clavatas de ligno, & apposuit auribus suis, & vox audita est: Nec percipit, nec paream. Sanè grande hoc prodigium Deus patrare voluit non tam ad miseri hujus hominis confusionem, quam ad nostram cautionem & monitionem, ne sequentes ejus vestigia similem pariter incurramus æternæ mortis pœnam, si vindictæ cupiditatem animo excludere recusemus, aut cunctemur.

PARS

PARS SECUNDA.

9. **P**orro si hæc nondum sufficiant ad expugnandum alicujus cor irâ, rabieque plenum, & vindictæ cupidum, moveatur saltem hæc horrida tragœdiâ. Anno 1570. cum inter duos in Hispania Religiosæ & celebris familiæ viros graves inimicitie exortæ fuissent & enutritæ, alter eorum lethali morbo correptus ad extrema deductus est. Tunc vel metu mortis imminuentis, vel etiam facti pœnitundine motus, adversarium ad se advocavit, priusquam Ecclesiæ Sacramentis muniretur, eique libens ac volens injuriam omnem remisit, imò amplexatus est eum. Hic, ut erat petulanti ingenio, ad alium sociorum quempiam conversus dixit: *Bonus ille vir mori timebat, ideoque dimittit.* Pupugit ea vox moribundum adeo quidem, ut veniam, quam donârat, revocaverit illicd, si mulque durum illud atque diabolicum addidit: *Nec tibi condono ipse, nec à tibi condonari volo.* Vix verba compleverat, & statim voce, & sensu omni privatus in ultimum agonem incidit, in quo infelicem animam efflavit, Fiunt ei tamen de more à Religiosis consueta suffragia. Quibus peractis omnes mensæ accumbunt. Et ecce sub hunc discubitus funesta & lamentabilis umbra ingreditur, atroci vultu, rigente horridaque comâ, oculis ignem spirantibus; hinc ad discumbentes conversus vocem hanc, velut è nubibus elisum tonitru emisit: Ob immane odium, quo vivus in terris arsi, ardeo in inferis mortuus, æternumque ardebo; sed & ille, cujus culpâ ardeo, brevi ardebit. Moxque ad illum Religiosum sibi inimicum conversus ait: Sat epulis datum est, à mensa

Gramm. Relig. Pars I.

surge infelix, lata quippe est in me, & in te à Deo Judice sententia, ut, qui odia, & inimicitias aluimus in terris, alamus etiam in inferis, & in æternum quidem. Dixerat, & in illum adhuc mensæ inhaerentem irruit, eumque de mensa extrahit, & stringit. Cæterum cum infelix Religiosus se defendere, & pugnis, dentibus, morsibusque reluctari veller, subito tellus sub pedibus eorum se diduxit, & utrumque absorbit, atque ad inferos misit, nihilque de illis reliquum fuit, nisi intolerabilis foetor. Hinc cæteri horrore, timoreque pleni ad sepulchrum iverunt, ubi jacuerat infame cadaver, & in eo repertum est nihil. Sic uterque cum corpore & anima ad poenas sempiternas properavit. *Henricus Engelgrave. in cælo Empyr. p. 2. fest. S. Stephani §. 1.*

10. O Rem tremendam & perhorrescendam! Non jam *hostis homini*, ut inquit Ecclesiasticus cap. 28. v. 3. sed *Frater Fratri reservat iram*, & à Deo *querit medelam*? Verum est adagium: *Ira Fratrum inter se sunt atrocissima.* Fratres hi ejusdem Religionis Filii, ejusdem mensæ participes, ejusdem Domini nempe DEI, Servi, si tamen Dei, quos detestanda odia manciparunt diabolo; in eadem Virtutum schola educati, iisdem legibus ad perfectionis studium imbuti, per sacra votorum vincula sibi, Deoque colligati, tot annorum austeritatibus, & exercitiis probati, intestinæ tamen simultatis peste afflati, diabolicum sub habitu Religioso serpentem circumtulerunt. Maluerunt excidere cælo, quàm vindictam excludere corde, quàm frater placari fratri, &

N qui,

quidem Religiosus Religioso. Verè miserabiles omnibus hominibus sunt viri Religiosi, qui spretis omnibus mundi illecebris se totos Deo consecraverunt, si Charitatem perdiderunt. Quid enim illorum Castitas, Paupertas, Obedientia, Charitate destituta, quàm lampas sine oleo, arbor sine fructu, corpus sine anima, Martyrium sine merito? Hinc meritò Apostolus ad declinandam iram nos adhortatur, cum enim præmisisset: Sol non occidat super iracundiam vestram; subiecit: Nolite locum dare diabolo. Eph. c. 4. Quasi diceret: O homines Christiani, præcipue vos Deos Sacri, initio statim iram comprimite, & refrænete, ne in animo hæreat, vel in verbum, aut factum asperius erumpat; nam si plusculum huic perturbationi indulgeris; si iracundiam cogitationem fovetis, locum diabolo paratis, aditum aperitis, ut sese occultissime insinuet, offensam acceptam aggravando, sanguinem commoveat, bilem excitet, malâ suggestionem tanquam folle vindictæ cupiditatem succendat.

11. Habent, cur etiam atque etiam timeant sibi Religiosæ mentes; ne à parvis initiis in gravissimas iras delabantur; ne ex impatientia in amaritiam cordis, ex hac in varios indignationis motus, & denique in contentionem, mutuam aversionem, & discordiam devolvantur. Ideo rectè S. Basilii Orat. 9. ex collectaneis, monet. Contentiones, inquit, in principio quidem exiles esse solent, & facile curantur; at procedente tempore avires, insanabiles omnino evadunt. Unde D. Paulus 2. Timoth. 2. ait: Servum Domini non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes. Incensor iræ diabolus similis est serpenti, qui cum per foramen caput inseruerit, per illud totum deinde corpus infert. Cæterum quod hîc probè notandum occurrit, etiam est quod do-

cet S. Anastasius, quòd videlicet, si quis non dimittit injuriam, quæ sibi facta est, non orationem pro se facit, sed maledictionem super se inducit, cum dicit: Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus. Matth. 6. v. 12. Similem maledictionem in suummet caput accersivit suâ oratione quædam mulier, quæ cæteroquin laudatæ vitæ, & pietatis operum perquam studiosa erat; jejuniis macerabat corpus, preces frequentabat, & ut Deo de nocte quoque vacare posset, parcissimè indulgebat somno. Sed harum virtutum præstantiam iracundia corrumpibat; nam si ab aliquo offensam acceperat, facta est implacabilis, & in odium oblinata. Tandem gravi morbo correpta, & præsentis Sacerdoti peccata est confessa, sed subtrivit vitium immodicæ iræ. Denique dum ei Sacerdos Viaticum porrigere vellet, illa clausit os, & corpore ad parietem converso dixit: Sicut avertebam me sapius ab iis, quæ gratiam offensæ rogabant, ita & nunc Deus avertit se à me; actum est, projecta sum à facie ejus, æternum non videbo illum, dæmonum in tormentis sum sociæ. Dixit, & desperatam animam exhalavit. Joannes Junior Dominicanus in Scala cæli. Ex qua & aliis historiis nunc enarratis colligere fas est, quàm Deus odientes se in sua imagine, id est in proximo suo, vicissim odio persequatur aded, ut de illis verificetur illud Psalmistæ. Psal. 108. 18. Et dilexit maledictionem, cum odium corde excludere noluit, & veniet ei: noluit benedictionem, quæ suos inimicos diligentibus datur, & elongabitur ab eo.

12. Ex his facillimè colliges, habere etiam, cur sibi timeant religiosæ mentes, ne à parvis initiis ad gravissimas iras, & inde in salutis discrimen delabantur, & devolvantur.

Narrat

Narrat *Angelus Paciuchellius* Tractatu de Patientia, Clericum aliquem ex Ordine PP. Capucinorum in morbum incidisse, cui curando, cum à Provinciæ capite, seu Provinciali domicilii locum, aëremque mutandi ex consilio medici licentiam postularet, nec impetraret, ad eam tandem devenisse impatientiam, aversionem, & iram, ut vultu, verbis, & gestibus, magnam intus latere tempestatem foris proderet. Hoc fomiento tenaciùs morbo adhærescente, tandem animam exegit. Erat, quo tempore animam exhalabat miser ille, in Conventu de Gravina Pater Clemens, homo vitæ intemeratæ & sanctæ; hic priora enarrata rescians, in ecstasim raptus vidit infelicem illum Clericum ob impatientiæ & iræ crimen æternis ignibus additum. Intellexisti hæc, mi frater, ob impatientiæ & iræ crimen perennibus adjudicatum flammis. Damnatus est, & ad inferos præcipitatus, non ob Sacrilegium, luxuriam, gulam, crapulam, ambitionem, &c. sed ob solam iram, & aversionem adversus Superiorem suam conceptam, & non dimissam: Et tu Deus bone! tibi non caves? Ob levissima quæque excandescis, & indignaris confratri tuo? Quid tibi in morte aliquando constituto eveniet? Rogabis proinde Dominum JESUM Christum per illum amorem, & pietatem, quâ ille ob salutem nostram Crucis mortem subiit, ut te liberet ab omnibus vitiis, & peccatis, singulariter verò ab omni impatientia, ira, & odio, & cordi tuo inferat veram mansuetudinem, patientiam, & dilectionem proximi, etiam ejus, qui tibi malefacit, ut sic damnationis periculum effugiens, cælum securè merearis introire.

13. Porro, ut insanum hunc iræ im-

petum reprimere indies magis addiscas, in memoria retineas ponderosum illud argumentum, quo usus est ad compescendam vindictæ cupiditatem *Thomas Morus*, Angliæ Cancellarius, & Martyr illustrissimus. Hic (ut scribit *Stapletonius* in ejus vita cap. 6.) cum carcere detineretur, remedium, quod subjiicio, carbone sibi descripserat; (dignum autem est, quod niveo vel aureo caractere pectori Christiano inscribatur.) Vel bonus est, cui tu irasceris, vel malus? Si bonus est, tu certè malus qui bonum odisti: Si malus est, aut vitam corrigit, & piè moriens salvabitur; aut si in malitia perseverat, damnabitur: Si salvabitur, cogito fore quòd me (qui spero, me quoque salvandum) tunc intimè & in æternum diliget, egoque eum æterno amore complectar. Cur ergo nunc eum ad tempus odio persequar, qui me in æternum dilecturus est? Cur ab eo nunc ad momentum odio divellar, cui postea æternâ dilectione conjungar? Quòd si damnabitur, tantos in inferno miser ille cruciatus perferet, ut immanis planè sim, si non magis miseriis ejus compatiar, quàm personam odio persequar. Hæc *Morus*. Consentaneè nimirum ad illam Orbis Magistri admonitionem: *Mihi vindicta, ego retribuam, dicit Dominus.* Rom. 12. 19. Et quoniam secundum eundem Apostolum Hebr. 10. 30. horrendum est incidere in manus Dei viventis; ideo non debet homo seipsum ulcisci: quia hoc esset præripere, & invadere officium Dei, de ejusque vindicta diffidere, quæ tanta est, ut potiùs commiseratione, & compassione digni sint, qui, cum nobis leves injurias irrogant, in manus Dei viventis, & irati incidunt, in quas horrendum est incidere. Pulchrè & acutè *D. Bernardus* serm. 3. de Annunt. *Mihi vindicta, & ego retribuam,*

duam, dicit Dominus: Ita prorsus est. Ipse retribuet, sed si ei vindictam serpes, si non tollas ab eo iudicium, si non reddas retribuentibus tibi mala. Faciet iudicium, sed injuriam patienti: in equitate iudicabit, sed pro mansuetis terra. Aliàs, ut scribit S. Hieronymus, qui seipsum vindicat, ultionem Domini non meretur.

14. Verùm enim verò, cùm hætenus dicta offensum præcipuè concernant, non autem offendentem; proinde superest, ut coronidis loco quædam dicamus, & investigemus, ad quid teneatur ille, qui proximum injuriatus est. Id quod dicemus à Magistro cælesti, dum sequens nobis tradit hortamentum: Matth. 5. 23. Si frater tuus habet aliquid adversum te, vade prius reconciliari fratri tuo &c. Id est, si habet, quod jure de te queratur de injuria sibi à te facta, tu vade ad eum, si videlicet locus, tempus, & prudentiæ ratio id permittat, eique te per veniæ petitionem reconcilia; est enim hoc non consilium, sed præceptum, quod

nisi adimplere pro posse satagas, frustra offers Deo munus tuum; non respiciet ille tua, quæ putas te operari, bona opera, in sumum abibunt tua quotidia & repetita sacrificia. Quapropter age, amice lector, & exequere quod monet D. Chrysostomus: Accede ad proximum tuum, à quo eum laedendo recessisti. Si cogitatu offendisti? cogitatu reconciliare: Si verbis? verbis: Si factis? factis. Si præsens est, humilia te; si absens, bonam voluntatem, ac propositum satisfaciendi habere. Hæc porro suo similiter communis calculo nostræ Eremiticæ Religionis Author, & Institutor, Sanctissimus Præsul Augustinus, dum omnes sub Regula sua militantes his cohortatur verbis: Quicumque convitio, vel maledicto, vel criminis objectione aliquem læserit, memineris satisfactione quantocius curare, quod feceris. Et interjectis aliquot verbis, rursus ait: Proinde vobis à verbis durioribus parcite, quæ si emissæ fuerint ex ore vestro, non pigeat ex ipso ore præferre medicamenta, unde facta sunt vulnera.

SERMO IX.

DE JUDICIO TEMERARIO.

Nolite judicare, ut non judicemini; in quo enim iudicio judicaveritis, judicabimini. Matth. 7. v. 1.

PARS PRIMA.

1. **A**nequam agamus de judiciis temerariis, in quibus peccatum committitur, prælibare oportet quædam,

quæ à Doctoribus de judiciis justis, in quibus nulla conscientia noxa reperitur, communiter afferri solent, ut his præ-

cogniti

cognitis facilius & clariùs intelligatur, in quo fundata sit iudicii temerarii malitia. Notandum igitur, opera quædam exteriora evidentè mala esse, & contraria legi Dei, quæ sunt peccata mortalia, & judicare propter illa de personis, quæ illa committunt, ipsos peccare mortaliter, & in perditionis periculo versari, nulla est culpa, nec tale iudicium est temerarium, sed justum & rectum, quia adest sufficiens ratio illud formandi, adeoque non fit injuria personæ, de qua iudicium fertur, quia suâ culpâ omnino meretur tam malam de se opinionem. Nec offenditur Deus, quia non usurpatur iudicium de rebus occultis, quod ad ipsum solum spectat. Unde quando Christus dicit: *Nolite judicare &c.* id solum intelligendum est de iudicio, quod fit sine iusta causa, uti docet S. Chrysostomus sic disserens: Dominus hoc mandato: *Nolite judicare &c.* non prohibet corripere & castigare manifesta peccata; sed proximos ex causis levibus, solisque suspicionibus condemnare. Quamobrem dum Apost. agit de vitando iudicio temerario dicens: Rom. 14. *Tu quis es, qui iudicas alienum servum?* Hoc illis dictum est, qui volebant non de factis manifestè malis, sed de cordibus alienis, cum homo exteriori nihil clarè malum egisset, judicare. Sic docet S. P. Augustinus lib. 2. contra Donatum, cap. 7. Id quod etiam lib. 2. de serm. Domini indicat his verbis: *In his rebus, quæ possunt & bono animo fieri & malo, non audemus de alterius corde, quod non videmus, ferro sententiam; in illis autem factis, quæ bono animo fieri non posse manifestum est, uti sunt stupra, furta, ebrietas, & alia similia, non improbat in sacra Scriptura, si iudicemus.* Cum enim talia sint materia correptionis fraternæ, quæ non solum non interdicitur, sed magnopere commendatur, imò præ-

cipitur in divinis literis. (ut visum superius serm. 6. num. 20.) manifestè liquet, iudicium de iis factum, non esse temerarium vel vitiosum; siquidem correptio fraterna esse non potest, nisi præcedat prævium iudicium de malefacto proximi, uti notavit D. Irenæus lib. 4. cap. 49.

2. Notandum porro: quemadmodum opera exteriora sunt, quæ naturâ suâ sunt mala, peccataque mortalia, & judicare ex illis malitiam cordis, nullum est peccatum, ut ostensum, sic sunt alia opera & facta, dictaque exteriora, quæ licet naturâ suâ peccata mortalia non sint, tamen sunt mortalium peccatorum indicia & signa, & propter huiusmodi indicia exteriora, & argumenta, dubitare de persona, vel suspicari, illam in illa mortalia peccata, quorum indicia, signaque exteriora dat, labi, res est, quæ sine peccato fieri potest. Hinc Siracides cap. 19. vers. 26. dicit: *Ex visu cognoscitur vir, hoc est, qui non diligenter & circumspicere oculos suos custodit, sed liber & negligens est in visu, aspiciendo quidquid ei libet, ostendit cor suum vanum & lascivum esse, nec prudentiam ei inesse, nec honestatem.* Unde sequitur: *Amictus corporis, & risus dentium; & ingressus hominis, annuntiant de illo.* Alii vertunt: *judicant mores ejus, seu annuntiant de interiori animæ ejus dispositione.* His ergo verbis dat Siracides quatuor indicia, per quæ quasi per fenestras mentem cujusque introspicias, ac latentem virtutem, vel vitium, simplicitatem vel hypocrisim deprehendas. Et primum, nempe *ex visu cognoscitur vir*, est clarissimum; prodit enim se natura per oculos. Unde sicut sapientia & sanctitas lucet in vultu sapientis, & sancti Eccles. 3. Ita insipientia & nequitia caligat

in vultu insipientis & nequam. Hinc sapienter & cautè quæstunque Dei servos monet S. P. Augustinus in aurea sua Regula ita scribens: *Ne dicatis, vos habere animos pudicos, si habeatis oculos impudicos; quia impudicus oculus impudici cordis est nuntius.*

3. His breviter de justis judiciis, quæ fundamentum habent, & quæ culpæ expertia sunt, prælibatis, modò de judiciis, in quibus peccatum contrahitur, agere oportet. Hæc autem judicia perversa trifariè considerari possunt. Primum dicitur *judicium temerarium*, & hoc procedit ex defectu certitudinis, & rationis, ut asserit D. Thomas 2. 2. q. 60. a. 2. Corp. Hoc autem fit, cum aliquis judicat de his quæ sunt dubia, vel occulta, per aliquas conjecturas insufficientes & leves. Secundum est *judicium usurpatum*, ex defectu autoritatis procedens. Nam quando homo judicat, in quibus non habet autoritatem, tunc dicitur *judicium usurpare*. Tertium est *judicium presumptuosum*, quod procedit ex defectu bonitatis; hoc autem contingit, cum quis ex suspitione alterius, vel ex malis propriis judicat alium esse malum. Sicut autem tres judicia temerarii assignantur gradus, ita similiter tres ejusdem numerantur actus. Primus est: de actione alterius omni ex parte honesta & bona finistum ferre *judicium*. Secundus est: actionem per se indifferenter, perverso sine factam interpretari. Tertius est: proximum aperte delinquentem, in quem tamen jus nullum habet, judicare ex odio, ira, invidia, aliisque consimili animi passione, ejusque errores exaggerare, eum despiciere, contemnere, seque meliorem illo reputare.

4. Igitur primus judiciorum temerariorum actus est, quando de proximis

nostris, qui in exteriori bene vivunt nec ulla improbitatis indicia dant, *judicium* formamus, eos nimirum in secreto malos, & vitiosos esse intrinsecus. Hujusmodi autem generis judicia sunt mortalia peccata gravissima; quia per ea maxima fit injuria Deo, usurpando id, quod proprium ipsius Dei est, nimirum de rebus occultis & internis judicando. Ac de his judiciis præcipue intelligitur Paulus dixisse, 1. Cor. 4. 5. *Nolite judicare, quoad usque veniat Dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium.* Væ igitur illis, qui perversi *judicii* gladium intrin-gunt super Dei famulos, judicando eos esse malos, cum boni sint. Hujusmodi pessima *judicia* Deus jam dudum interdixit, per *Psalmem Regium* sic proclamans: *Nolite tangere Christos meos: & in Prophetis meis nolite malignari.* Psal. 104. 15: Væ igitur illis, qui correptionem hanc surdâ pertranseunt aure. Audiant tales, quid dicat *Isaias Propheta* cap. 5 v. 20. *Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras: Aquila vertit: Væ qui dicunt malo: bonus es; & bono: malus es.* Id est, qui perversorum maligna facta defendunt: bonorum verò virtuosâ opera impugnant; His intentatur Væ, quod est æternarum pœnarum expressivum. Tales olim fuisse Judæi, quibus *Christus* Luc. 7. vers. 33. ait: *Venit Joannes Baptista, neque manducans panem, neque bibens vinum; id est, non bibens, nec comedens jucundè morè aliorum hominum, sed jejunans, & austerè locustis victitans, & dicitis: demonium habet; hoc est, (interprete Doctore Angelico) demonis operatione sic abstinet, abstractèque vivit. Venit Filius hominis manducans, & bibens cum hominibus mensâ, & modo vulgari, ac cum eis familiariter conversans,*

versans, & en iterum perverissimum judicium, & calumniam; Judæi sine fronte innocentissimum JESUM nuncuparunt flagitiosissimè bibulum, & gulosum, deliciarumque amicum: Ecce homo devorator, & bibens vinum, amicus Publicanorum, & peccatorum. De his porro, & similibus temerariis judicibus verum habet illud S. Climaci (grad. 12.) dogma: Sicut Superbia eorum sine alio vicio hominem perdere potest; ita judicare proximum (modo dicto) per se jam solum sufficit ad nos funditus perdendos.

5. Ad præsens hoc temerarium judiciorum genus, quod modò explanatum, reducitur etiam sequens: nimirum, quando bona sanctæque opera servorum Dei ab hominibus tribuuntur vitiis, & conditionibus naturalibus: quamvis enim eos non judicent malos in secreto, tamen malè judicant, & sentiunt de operibus virtuosis, quæ faciunt, auferendo ab eis valorem, & dignitatem, quam habent, virtutis, & gratiæ divinæ. De his D. Gregorius in suis Moralibus ita scribit: Sunt aliqui, qui de omnibus malè judicant; Dicunt enim, si quis studet humilitati & mansuetudini, hypocrita est: Si honestæ recreationi, gulosus est: Si patientiæ, timidus est: Si justitiæ, impatientis est: Si simplicitati, fatuus est: Si jucunditati, dissolutus est: Si religioni, singularis est: Si societati, sæcularis est; Si silentio & solitudini, melancholicus est; Si aliorum correctioni, præsumptuosus est: Si instat vigiliis, jejuniis, & orationibus, indiscretus est: Si sobriæ dormitioni, somnolentus est: Si prædicationi, & aliorum salutem, appetitor laudis humanæ est: Si desistat, negligens est: Si habet gratiam hominum, adulator est: Si adulari renuit, superbus est. Ita Gregorius. Hi porro temerarii censores, & judices Judæ Proditoris vestigia terunt. Vix

Maria Magdalena ex nimio erga suum cælestem Magistrum amore effudit unguentum super caput ejus; continèd factum hoc indignè tulit Judas, ac ab eodem hæc unguenti profusio perditionis censurâ afficitur; dicebat enim: Ut quid perditio hæc Matth. 26. 8. At verò, quod Judas Iscariotes perditionem, & damnum esse judicabat, id JESUS summè commendabat, dicens: Mittens enim hæc unguentum hoc in corpus meum, ad sepeliendum me fecit. Amen dico vobis: ubicunque prædicatum fuerit hoc Evangelium in toto mundo, dicetur & quod hæc fecit in memoriam ejus. Ah! utinam non multi vel in ipso electo Dei populo, inter Christi vernas reperirentur, qui similiter suis in judiciis hallucinarentur, sugillarentque id in proximo suo, quod tamen Deus benignissimo dignatur contuitu, magnòque remunerat præmio.

6. Porro principalis radix, unde hoc peccatum de proximo temerè judicandi procedit, est odium, & mala voluntas, quam homo erga suum proximum habet. Quemadmodum enim si quando radix arboris alicujus vitiosa est, videmus per experientiam, quod humorem suum vitiosum in ramos & germina transmittens, malam qualitatem illis pariter communicet; sic similiter, si quando cor humanum veneno odii, & aversionis erga proximum suum est obnoxium, quidquid hic boni operatur, deficiatui adscribitur. Tales sceleratissimi judices olim fuere Judæi; Siquidem quidquid operabatur pientissimus JESUS, omnia in sensum reprobum sunt interpretati. Si cui Sabbatò valetudinem restituisset, mox è specula sua prorumpébant, & en, clamabant: Non est hic homo à Deo, qui Sabbatum non custodis. Joan. 9. 16. Si cui paralytico peccatorum veniam fecisset, statim dicebant: Quid hic loquitur? blasphematur. Marc. 2. 7. Si dæ-

mones ab obsessis pelleret, multi non verebantur dicere: *In Beelzebub principe demoniorum ejicit demonia.* Luc. 11. 17. Quemadmodum ergo Pharisei omnia, quæ in Christo intuebantur, semper cavillabantur, & sacrilegè taxabant; sic usque modò agere gestiunt eorum sectatores, filisque diaboli in Dei amicos; Quidquid hi operati fuerint, omnia in sensum reprobum illi trahunt: nulla enim virtus tantæ est auctoritatis, quæ nequissimâ hæc crisi non notetur. Iniquissimi hi, & odio plenissimi judices omnia simul vitiorum, virtutumque nomina turpissimè confundunt. Quàm verò horum malicia in conspectu Altissimi execrabilis sit, plaga his criminosis judicibus inflicta quandantenus designabit. Core, Dathan, & Abiron, etsi eos omnia mirabilia, quæ Deus per Moysen & Aaron operari dignatus fuerat, latere non possent; audebant tamen temerariâ præsumptione contra eos se erigere affirmantes; quòd ipsi se volebant elevare, ac sublimare ob suam ambitionem super populum Dei, & quòd, cum non essent electi à Deo, se Principes & duces populi constituebant. Hinc & arroganter dicebant ad Moysen: Num. 16. 13. *Nunquid parum est tibi, quòd eduxisti nos de terra, quæ lacte & melle manabat, ut occideres in deserto, nisi & dominatus fueris nostri? Reverà induxisti nos in terram, quæ fuit vivis lactis & mellis &c. an & oculos nostros vis eruere?* Sed quid accidit? Ecce vindicavit Deus famulos suos de hac injuria, illis temerario ausu illatâ; nam terra sub malignorum horum pedibus dehiscens eos absorbuit, & vivos ad inferna transmisit.

7. Huc etiam facit quod de S. Philippo Nerio in ejus vita scribitur: Cum vir Sanctus Romæ instituisset visitationem septem Ecclesiarum, non desuere aliqui, qui devotionem hanc sugillarent, dicentes, quod ex superbia, tantâ multitudine

congregatâ, totius Urbis oculos ad se niteretur convertere: Hos inter etiam fuit Summi Pontificis Vicarius; qui Sanctum Philippum ad se accersitum acridus increpavit dicens: Non pudet te, qui mundi contemptum profiteris, tantâ stipatum turbâ per urbem incedere, ut auram popularem colligas, indeque Ecclesiæ dignitates tibi adsciscas? At quid factum? Ecce Prælati iste intra paucos dies miserabiliter mortuus occubuit; sicque persecutio cessavit, & viri sancti bona & recta intentio omnibus per signa miraculosa evasit manifesta. Discite hinc vos malevoli judices, intacta relinquere servorum Dei piè gesta, neque iniquâ ea imposterum ponderate bilance, ne in manus irati Numinis incidere vos, ultricesque dare poenas contingat. Contrâ & vos, qui judiciis hominum vapulatis, mæste animi estote, neque miremini, si vestra rectè facta in sensum reprobum interpretetur mundus vósque malè judicet. Siquidem non aliter egit cum Dei Filio; audite ipsummet clarâ voce protestantem, & dicentem: *Si Patrem familias Beelzebub vocaverunt, quanto magis & domesticos ejus? Si me persecuti sunt, & vos persequentur.* Matth. 25. Quasi dicat: Si semper & ubique oblatrârunt illi, qui tanta cum sapientia disposuit omnia, quique in tanta prudentia & mensura omnia ponderavit verba, & opera sua: quid facient vobis, qui non habetis tantam sapientiam, nec tam circumspectè loqui, aut operari potestis? Qui igitur Christi vestigia sequi cupit, aliorum temeraria judicia floccipendat oportet.

8. Alter hujus judicii temerarii actus est, indifferentia, & quæ speciem tantum mali habent, sinistrè interpretari. Ut si quis Sacerdotem in domum suspectæ mulieris intrantem judicet, ex intentione cum ea peccandi ingressum esse, cum tamen is ad ejusdem confessionem excipiendam

piendam intravit. Quam detestabile autem tale iudicium in oculis Dei sit, & quam severè hoc puniat, docemur hanc historià, quæ refertur in *Vitis PP.* part. 1. cap. 23. Dum quidam Sanctus Monachus nomine *Vitalius* de prostibulo aliquando egrederetur, quidam, qui temerè iudicabat eum explendæ libidinis gratiâ in illo fuisse, colaphum ei impexit dicens: Usquequo pessime illusor Christi non emendas te ab his nequitiiis tuis? Qui dixit ad eum: Crede mihi, accipis alapam à me humili, ut tota Alexandria collidatur ad clamores tuos. Paulò post vir Sanctus in cella sua mortuus est. Interea verò alteri, qui illum percusserat, quidam dæmon ad instar Æthiopis apparens, insignem ei dedit colaphum dicens: Suscipe alapam, quam misit tibi Abbas *Vitalius*, & cadens statim coepit spumare. Sed post aliquas horas ad se rediens, currit cum assistantibus ad cellulam *Vitalii*, ut liberaretur, ubi & protinus ad solum illius aspectum desideratam obtinuit gratiam. Dum verò porta cellulæ aperiretur, Sanctum virum genibus innixum, veluti animam expirantem invenerunt; in pavimento autem legebantur digito inscripta hæc verba: *Viri Alexandrini nolite ante tempus iudicare, quousque veniat Dominus: Adibat autem Vitalius lupanaria, & in eisdem pernox precibus vacabat, ut meretrices à turpi corporis questu avocaret, hinc etiam eis pecuniam tantam, quantum ex vaga venere alias lucrarentur, tribuebat, ut vel unius noctis continentiam fervarent. Ex quo liquet, quam periculosum sit de aliorum actibus finistram formare iudicium. Sed ut huiusce rei veritas magis luceat, audire libet, quod iterum narratur in *Vitis PP.**

9. Fuerunt duo Fratres magnæ Sanctæque vitæ in congregatione, & meruerunt singuli videre gratiam Dei in altissimis.

Gramm. Relig. Pars 1.

tro. Factum est autem aliquando, ut unus ex eis egrederetur in sexta feria, qui aliquem Monachum vidit manè manducantem; quare non interrogavit fratrem eum, utrum forsitan esset infirmus, aut necessitatem comedendi haberet, sed dixit: *quare tam manè manducas Frater? nonne scis, quod sit dies Veneris?* Quoniam putabat comedentem suæ Regulæ adversari. Postero die facta est celebratio Missarum secundum consuetudinem; & dum alter suum confratrem intueretur, vidit, quod gratia, quæ ei data fuerat, discesserit ab eo, & contristatus est: Qui cum venisset in cellam, dixit: Quid fecisti frater, quia non vidi sicut pridie gratiam Dei in te? Ille autem respondens ait: Ego neque in actibus, neque in verbis, neque in cogitationibus conscius sum mihi alicujus mali. Ad hæc alter: Nonne aliquod verbum, vel sermonem otiosum locutus es? Et recordatus dixit: hesternâ die vidi quendam manè manducantem, & dixi ei: hanc horâ manducas frater in sexta Feria? Hoc forsitan est peccatum meum. Quare ad suum confratrem ait: Labora mecum duas hebdomadas, & rogemus Deum, ut mihi indulgeat. Et fecerunt ita. Elapsis duabus hebdomadibus vidit alter rursus gratiam Dei in socio, & toti consolati Deo gratias referebant. Porro si ob tam pauca verba ex incuria duntaxat prolata hic Asceta singulari illâ gratiâ ad tempus privatus fuerit, profectò pertimescendum habemus & nos, ne hanc planè ob sinistra de aliis iudicia destituamur.

10. Probè noverat virus in hoc vitio latens *S. Franciscus Seraph.* qui vel ideo (ut *D. Bonaven.* in ejus vita testatur) acriter objurgavit sui itineris socium. Cum enim vir Sanctus pauperculo cuidam obviaret, & nuditati ejus identidem ingemisceret, frater, cum quo iter agebat, dixit: Pater,

O

etfi

et si ille rebus pauper est, fortasse rerum concupiscentis ves est: Quæ, ut audiit S. Franciscus, mox ipsum tunicam suam exuere, & pauperem operire iussit, simulque nudus ad pauperis vestigia se abjicere, & de suo Judicio temerario à mendico veniam flagitare debuit. Quod frater, ne à suo S. Patre repelleretur, libenter magnaque præstitit submissione. Præter igitur suspiciones, præsertim cum de crimine nihil constet, sedulo vitandæ sunt. Ad hoc autem præstandum, cogitemus, dicamurque cum S. Paulo 1. Cor. 3. vers. 12. *Quid mihi de iis, quæ foris sunt, judicare?* Præterea etiam juvabit ad hoc iudicium declinandum consideratio, quam nobis suggerit S. Chrysostomus, dicens: Sicut difficile aliquem suspicatur malum, qui bonus est: ita difficile suspicatur aliquem bonum, qui malus est; quoniam quilibet homo iudicat alterum secundum se. Hinc Ecclesiastes cap. 10. vers. 3. ait: *Stultus in via ambulans, cum ipse insipiens sit, omnes, quos obvios habet, stultos æstimat.* Et quemadmodum ille, qui per vitrum viride prospicit, omnia ei viridia apparent, qui per rubrum, omnia rubra; Sic ille, qui variis vitiis obrutus est, dum per suam conscientiam velut per speculum prospicit, omnia, quæ in proximo intuetur, vitiosa esse iudicat. Quibus accommodatur illud Apost. ad Rom. cap. 2. v. 1. *In quo alium iudicas, te ipsum condemnas, eadem enim agis quæ iudicas.* Et sicut præterea stomachus malæ complexionis cibos quoscunque etiam optimos in malam vertit substantiam, bonus autem omnes cibos et si nocivos in substantiam bonam immutat, sic quoque malevoli homines, quoscunque in proximo conspiciunt, mala esse suspicantur, Boni verò & virtuosus cuncta, etiam quæ minùs videntur recta, in optimam trahunt partem.

11. Ergo quisquis coram Deo inter bonos, Religiososque viros numerari cupit, caveat, ne de quibuscunque actionibus sui confratris sinistrum ferat iudicium, sed credat omnia recto fine, & intentione illum operari, studeatque omnia ejus facta in partem optimam interpretari. Et quantum proinde præmium à Deo sperari possit, colliget ex visione quadam Fratri Leoni uni ex primis S. Francisci sociis factâ. Multi enim fratres ejus Ordinis magnâ claritate circumdati, & in ordinem distincti apparuerunt illi, in quorum medio quidam cæteris gloriosior gradiebatur, ex cujus oculis tanquam radii solares claritas emicabat adeò, ut ipsum intueri nequiret. Quare Leo proximè sibi astantes percontatus, quis esset ille? A quibus audiit, esse Fratrem Bernardum de Quintavalle primum S. Francisci Socium. Causam porro tanti jubaris fuisse hanc: Quia hic in vita sua cuncta, quæ vidit, in meliorem traxit partem, omnesque Divinâ gratiâ multò digniores, & meliores se æstimavit. Si enim pauper mendicus ei obviameretur, dicere amabat; Ecce Frater Bernardus, hic pauper suam pauperiem longè patientius tolerat, quàm tu tuam. Quod si verò ei quidam dives splendide compertique vestitus obvius esset, seipsum ad sui confusionem sic compellabat: Ecce iste quidem se sumptuosè vestiit, sed quis scit, an non fortassis sub hoc vestimento asperum nudo corpori appressum cilicium gerat, ut vel hoc stratagemate vanam declinet gloriam, carnemque suam occultè plùs, quàm tu, castiget? Et propter hanc oculorum suorum simplicitatem tanto rutilat splendore. In Chron. Minorum part. 1. lib. 5. cap. 9. Sequamur itaque hujus viri Sancti exemplum, atque opinionem talem de proximo nostro formare satagamus. Etenim hoc nobis

nobis etiam suggerit *S. Dorotheus Doctr.* 16. Si enim, inquit, ad cellam cujusdam fratris intramus, & omnia incompressa, disturbataque super cumulum jacere conspicimus, & fratrem ipsum minimè munditiæ externæ studiosum; sed in actibus suis sordidum etiam esse intelligimus, tunc dicere, siue cogitare debemus: O quàm felix & beatus est hic frater, quoniam sic in Deum absorptus est, ut externarum rerum penitus obliviscatur, easque floccifaciat. Quod si verò ille in cunctis operibus suis mundus apparet, remque

suam ordinatè, sollicitèque disponit, rursus ad simile judicium formandum nos accingere debemus: Ecce decor, & externus ordo manifesta præbent signa, hunc fratrem perbenè in interna animæ munditia constitutum esse. Habemus igitur hic normam, secundùm quam nostrum judicium circa aliorum acta mensurare, & regulare poterimus. Quomodo verò quis se gerere debeat, dum aliquem apertè peccare actione, vel secundùm se peccaminosam elicere conspiciat, intelliget ex mox dicendis.

PARS SECUNDA.

12. **N**otum perspectumque est illud *Apellis* factum. Hic enim (ut *Langius* in *Polyant* fol. 617. refert) Imagines à se pictas ante domus ostium exponere, hominumque de iis judicia audire solebat. Itaque aliquando accidit, quod quispiam Sutor transiens, & picturam contemplans, crepidas non ritè factas diceret, quod judicium *Apelles* patienter tulit; Ubi verò etiam de crure aliisque membris judicium ferre cœpit, indignatus protinus prorupit foras, dixitque: Sutor ne ultra crepidam. Similiter agere videtur Supremus omnium rerum Architector Deus, qui varias effingit statuas, animas scilicet creando, quæ sunt imagines Dei. Has exponit in publico mundi theatro, teste *Apostolo* dicente: *Spectaculum facti sumus mundo, & Angelis & hominibus;* (1. Cor. 4.) Exponit, inquam, has suas à se plasmatas imagines Deus, non quidem, ut nostra de eis judicia exploret, sed ut per earum aspectum, Divinum laudemus Artificem. Caveamus itaque judicare in his Dei simulacris ea, quæ ad nos minimè pertinent, si ab hoc mirabili Opifice objurgati, reprehendi-

que pertimescamus. Ast, dicet forsan aliquis, non judico de his, quæ bona & recta sunt, siue quæ mali speciem non præferunt, sed tantùm de his, quæ peccaminosa videntur, siue in quibus offensâ Dei relucet, quis enim peccata committentem benè agere dicet? Cui respondeo, nequaquam licitum fore tale Judicium, non quidem debemus laudare peccantem, sed nec etiam condemnare, quia ut *S. Paulus* ad *Rom.* cap. 14. vers. 4. ait: *Tu quis es, qui alienum judicas servum? Domino suo stat, aut cadit.* Ac si diceret, qui non suum servum sed alienum; etsi apertè delinquentem, judicat, pollere debet judiciariâ potestate ab illius servi Domino sibi delegatâ; ergo si tu de aliorum peccatis judicium fers, quæro ex te, quis tibi hanc potestatem dedit? Fortassis Te Deus alterius creavit judicem? Nequaquam, sed socium, quia *Pater omne Judicium dedit Filio,* Joan. 5. non tibi, igitur si judicas alterum, ejus jurisdictionem tibi arrogas. Et quid amabo, hanc arrogantiam virulentius? quid hanc superbiam scelestius periculosiusve? Procul igitur abhinc omne Judicium temera-

merarium, quemadmodum monet Apostolus ad Rom. cap. 14. vers. 10. dicens: Quid iudicas fratrem tuum? Omnes stabimus ante Tribunal Christi. In quo tantò rigidius feremus iudicium, quantò rigidius proximum quisque iudicaverit. Propterea Apostolus Epist. cit. cap. 2. subiungit: Inexcusabilis es, o homo omnis, qui iudicas. Quid gravius? quid tali censurâ formidolosius? Ad hunc scopum videtur etiam collimare pius Asceta lib. 3. c. 24. §. 1. dicens: Quid ad te? utrum ille sit talis, vel talis? aut ille sic, aut sic agit, vel loquitur? tu non indiges respondere pro aliis, sed pro te ipso rationem reddes, quid ergo te implicat?

13. Quamobrem etsi quandoque aliquem apertè videremus peccare, non propterea tamen debemus nos meliores aestimare; sed imprimamus cordibus nostris auream hanc D. P. Aug. sententiam, dum labentem intuemur confratrem. Nullum peccatum, inquit, fecit homo, quod non potest facere alter homo, nisi adjuvetur ab eo, à quo factus est homo. Unde commiserationem potius, quàm indignationem concipere debemus, ut superius serm. 6. n. 17. dictum. Præterea sperare possumus, quòd post illum actum peccaminosum contritionem elicerit; quia ut mellissimus Bernardus ait: Quando video aliquem suum proximum interficere, antequam cultellum extrahit, debeo eum penitentem aestimare, multò magis, si hodie video aliquem peccare; eras non debeo eum pro peccatore habere; sed penitentem aestimare. Quod ulterius confirmat S. Joannes Eleemosynarius. Savius enim in ejus memorat vita de quodam Juvene impudico, qui Virginem Deo Sacram ad libidinis suæ intemperantiam allexit, & secum Alexandria cum maximo totius civitatis scandalo Byzantium abduxit. Nemo non erat, qui Juvenem illum æternæ

damnationis filium, & scelestum, & Sacrilegum appellaret. Cùmque eum Clerici coram B. Joanne exprobrarent, & excommunicandum fore dicerent, utputà, quòd duas animas perdiderat, suam videlicet, & illius Sanctimonialis. Quod ut vir Sanctus audiit, compescuit os dicens: Nolite filii, nolite tantâ facilitate de proximo iudicium ferre. In duobus namque gravissima mala incurritis, unum, quòd præceptum illius transgredimini, qui nos ante tempus iudicare prohibet; alterum, quòd summâ quâdam temeritate aliorum vos Iudices constituitis. Incertum enim est omnino, an hucusque peccati vinculis alligati maneat, an verò Dei benignitate soluti peccati jugum à cervicibus suis excusserint. An ignoratis, quòd in eo iudicio, quo iudicabitis, iudicabimini?

14. Porro, si hujus memorati Patriarchæ Alexandrini opinio nondum alicui sufficientem addat stimulum ad excutiendum hoc malevolum iudicium, exterreatur saltem eo, quod meminit S. Dorotheus, qui sic ait: Nihil gravius, nihil difficilius, quàm proximum iudicare, vel contemnere. Cur non magis nos ipsos diiudicemus de malis propriis, quæ optimè novimus, & de quibus vel inviti reddere rationem Deo cogemur? Quid usurpamus iudicium Dei? quid ad nos de creatura, & servo alieno? An non extremiscimus totis visceribus; dum audimus, quid Seni illi Magno contigerit. Qui cùm audivisset unum è fratribus in adulterium cecidisse, cum indignatione dixit: Pessimè fecit. Et ecce quidam Angelus illius peccatoris animam, cùm jam è vita migrasset, ad Senem detulit, dixitque: En, quem iudicasti, vitâ functus est; quòd me igitur jubes ipsius animam deferre, ad Superos ne, an ad Inferos? Quibus verbis Angelus nil aliud illi Seni innuere

nuere voluit, quàm hoc: Si tu Justorum jam factus es Judex, dic mihi, oro, de miserabili hâc animâ, quam sententiam ferat, velisne misereri, an sâvire? Quæ cùm vir Sanctus audivisset, ita percussus est hâc horribili interrogatione, ut reliquum omne vitæ suæ tempus inter lacrymas gemitusque, & inter innumeras ærumnas transegerit, veniam tanti peccati deposcens à Deo. Ad pedes tandem Angeli revertentis procidens, audivit impetrâsse se veniam à Deo. Deumque id fecisse, ut ostenderet, quàm ei grave & molestum esset Judicium nostrum temerarium, monuitque, ne animo id unquam faceret. Non tamen potuit Sanctissimus Senecio his verbis ullam admittere consolationem; sed perpetuis pœnis tormentisque sese, dum vixit, addixit. *Biblioth. PP. tom. 2. cap. 6.*

15. O si Sanctus hicce Eremicola ob tam leve Judicium, quo ex nimio tantum zelo, & non cum debito fraternæ compassionis affectu pronuntiârit Monachum hunc pessimè fecisse, quod adulterium perpetraverit, ita confusus fuerit! Quid, quæso, fiet illis, qui nedum proximum suum ob aliqua commissâ peccata cum furia pessimè egisse asseverant, sed insuper sæpe ex depravatæ passionis motu illum multis pœnis dignum esse judicant, & propterea etiam talem à Deo puniri gaudent, & optant? Profecto veniet tempus, ubi similes corrupti aliorum Judices pari Judicio à Deo corripientur. Præterea etiam justo Dei Judicio plerumque contingit, ut hi, qui alios judicant, in eisdem defectus, quos aliis imputârunt, cadant, Teste D. Bonaventura in Speculo Virginis dicente: Sæpe merentur temerarii Judices aliorum; ut, aut in similibus, aut in gravioribus excessibus cadere permittantur,

ut discant ex sua infirmitate compati alienæ. Et certè hoc ipsum experiebatur Abbas Machetes, qui rotundè (uti Cassianus lib. 5. cap. 30. refert) falsus est, tria fuisse, in quibus alios judicavit, ac reprehenderit, sed in omnia tria paulò post ipsemet incidit. Unde hortabatur unumquemque, ut semetipsum tantummodo judicet, non autem aliorum vitam discutiat, eò quod manifestum sit, iisdem vitiis obligari Monachum, in quibus de aliis judicare præsumpserit. Et dato, quod in eadem non labatur delicta, attamen eadem pœnâ dignus est, qui judicat, quàm qui peccatum committit; quemadmodum Salvator noster dilectæ suæ Sponsæ Mechildi lib. 2. cap. 7. revelavit dicens: Magni esse criminis, dum homo judicat proximum suum, quem si injustè judicaverit, reus erit tanti sceleris, quanti esset is, qui fecisset hoc malum, quod de eo judicatur. Quod si homo etiam fecit id, quod de eo dicitur, tamen quia nesciens intentionem facientis secundum cor suum, & sensum judicat, tam reus erit ex ipso judicio, quàm ille, qui rem ipsam perpetravit; & nisi poenitendo diluat, simili pœnæ, quam ille promeruit, qui hoc malum fecit, & ille subjacebit.

16. Heu, quàm rigida est hæc censura! O verè pertimescenda, atque cordi imprimenda sententia! Quis enim non advertit, quàm severe divina sæviat Justitia in iniquos aliorum Judices, dum eos sic arguit, non secus, ac si ipsimet peccata, de quibus proximum judicant, perpetrâssent. Ast dicet forsitan aliquis hanc revelationem haud esse de Fide. Cui respondeo; esto, quod non sit de Fide, ergone abjicienda? Profecto non, siquidem veritas ejus manifestè eruitur ex Sacris Paginis. Christus enim apud

S. *Mattheum* cap. 7. vers. 3. sic ait: *Quid vides festucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides? Ex quo colligere est, ut rectè annotavit S. Dorotheus Serm. 6. quod Christus comparaverit peccatum Proximi festucæ, Judicium verò de eo trahi; Sicque longè gravius delinquit peccantem judicando, quàm ejus, qui judicatur, peccata perpetrando. Unde memoratus vir Sanctus detestandam temerarii Judicis impietatem ulteriùs exaggerare audeat hisce verbis: Quid est gravius, quid hoc vitio molestius, atque infamius? Quid magis aversatur Deus, & abominatur, quam crimen hoc? usque adeò grave est proximum judicare, ut reverà omne peccatum excedat. Et hoc vel maximè verificatur in eo, qui in impietate vivens, alios minoribus peccatis innexos suâ ferit maledictione, & judicio: cui rectè dicitur: Medice, cura teipsum. Audiamus; quid in talem proferat Spiritus Sanctus: *Eccli. 21. 30. Dum maledicit impius diabolo, maledicit ipse animam suam. At quid hoc? Dedecet ne, dæmoni maledicere? Nonne contra serpentem locutus est Deus ipse Gen. 3. 14. Maledictus eris super terram. Ita prorsus. Verùm cum duo in diabolo reperiantur, natura scilicet & culpa, naturæ, cum sit bona, divinarumque manuum opus, ne-**

mo jure maledicere potest: propter culpam verò ipse maledixit Deus, maledixit David, probi omnes maledicere possunt. Potestne quoque peccator? Respondet D. Thomas 2. 2. q. 76. a. 1. ad 4. Cum autem peccator maledicit diabolo propter culpam, seipsum simili ratione judicat maledictione dignum, & secundum hoc dicitur maledicere animam suam. Pari passu cum tu malus sis, malè de malo dicens & judicans, malè de te dicis & judicas, imò si malè imprecaris illi, quia malus est, imprecaris & tibi, utpote malo. Atque hoc est, quod dixit Apostolus Rom. 2. Propter quod inexcusabilis es; o homo, qui judicas, in quo enim judicas alterum, quasi malè agentem, teipsum condemnas, id est, ostendis te esse condemnabilem; quoniam eadem agis tu ipse, quæ judicas in altero esse damnabilia. Itaque, si probi & virtuosì, dum impios non cum debita charitate, sed ex zelo quodam aspero & inordinato reprehendunt, inexcusabiles sint, ut ostensum; quantò magis rei erunt improbi illi, qui adversus alios delinquentes intorquent judicii sui jacula, linguæque gladium stringunt? Hæc de gravitate judicii temerarii pauca dixisse sit satis; modò de ejusdem remediis aliqua annexere lubet.

PARS TERTIA.

17. **P**rimum adversus morbidam hanc judicii temerarii contagionem antidotum proponit nobis dulcissimus Redemptor noster JESUS Christus; nimirum propriorum peccatorum nostrorum memoriam. Nam cum fortè invidi Judæi mulierem in adulterio deprehensam ad eum deducerent, dicentes: *Joan. 8. 4. Magister, hæc mulier modò deprehensa est in adul-*

terio; in Lege autem Moyses mandavit nobis hujusmodi lapidare. Tu ergo quid dicis? JESUS autem cognitâ eorum versutia, inclinans se deorsum digito scribebat in terra. S. Hieronymus lib. 2. contra Pelagium arbitratur; Judæos hos, qui accusabant, omnia sua peccata mortalia in hac scriptura conspexisse. Hinc erigens se Dominus, dixit ad eos: Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat. Hoc medio

medio coercuit à pravo judicio Phariseos Dominus: nam quando à Christo audierunt, ut ille, qui arbitraretur se immunem esse à delicto, primum in adulteram lapidem jaceret; *unus post unum incipientes à senioribus exibat; quia malè sibi conscii erubescabant; de suis sceleribus, & quòd adulteram damnare vellent, dum ipsi essent adulteri, vel adulteris peiores.* Et reverà magnam sapit temeritatem, si nos ejusdem criminis rei alterum judicemus, illiusque malefacta condignis multari poenis; nostra autem impunè transire optemus. Causa porro, & origo hujus defectus hæc est, quia minime perpendimus gravitatem peccatorum nostrorum, teste *S. Climaco*, expertissimo in rebus ad Spiritum pertinentibus Magistro; Percipiamus ipsummet loquentem: *Grad 10.* Qui celeres, nimiumque diligentes Proximi delictorum Judices sunt, hoc idcirco patiuntur, quia nondum suorum peccatorum fixam atque perfectam memoriam curamque suscepunt. Nam si quis amoto proprii amoris velamine mala sua diligenter inspicat; nullius jam rei alterius in hac vita curam geret, id apud se reputans, tempus sibi sufficere non posse, quo se ipsum lugeat, tametsi centum annos vixerit; etiamsi Jordanem Fluvium in lacrymas conversum ex oculis manare conspexerit. Hæc *Climacus*. Quod ipsum etiam egregie confirmavit Senex ille, qui à fratre quopiam rogatus, quæ causa esset, cur assidue judicaret fratres Monachos? Respondit: *quia necdum teipsum cognovisti; nam qui seipsum novit, Fratrum vitia non aspicit.*

18. Præclare hoc præstitit *S. Abbas Pimenius*, nam dum vice quadam Patres antiqui in unum convenissent, & de multorum fratrum vita, & moribus detrahendo, & judicando locuti fuissent,

Pimenius se ab eorum confortio subducens, foras egrediebatur, tollensque magnam sportam implebat eam arenâ, & ponebat super dorsum suum. Deinde de eadem arena accipiens replebat parvam sportellam, & appendebat illam ante se. Quem cum fratres sic facientem conspexissent, inquisierunt ab eo, quid hoc factum sibi vellet? & respondit: Sporta magna, quæ multum de arena continet, significat peccata mea, quæ, quoniam multa sunt, projeci ea post tergum meum, nolens illa videre, ne pro illis doleam, aut plangam; Sed ecce, pauca delicta Fratris mei ante oculos meos locavi, & discrucior in ipsis condemnans fratrem; sed non oportet sic judicare, sed magis peccata mea ante me adducere, & de ipsis cogitare, supplicareque Deum, ut mihi ea indulgeat. Quod audientes Patres dixerunt: *In veritate hæc est via Salutis æternæ.* Non absimilis est Pimenio nunc memorato Abbas *Moyser*, qui à reliquis Patribus accersitus, ut sententiam in Fratrem lapsum diceret, adventit sacco arenâ pleno onustus, rogatusque quid ferret? respondit: *peccata mea, quæ quoniam vix portare valeo, multò minus aliena portare possum.* Quibus verbis vir Sanctus innuere voluit, quàm detestabile, juxtaque periculosum foret absque autoritate legitimâ de apertis etiam delictis proximum temerè judicare. Sequere ergo, amice frater gemina hæcce exempla, & amplectere adversus hoc virulentum vitium antidotum, quo nunc præfati Sancti hi Patres usi fuerant ad profligandam hanc contagionem, quæ ut efficacius præstare valeas, attentè rumina, nec è memoria tua elabi sinas nunc dicenda.

19. Quod quemlibet nostrum à judicio temerario etiam advocare deberet, est, quòd Deus Ter Opimus Maximus nunquam

quam permitteret aliquem labi in aliquod peccatum, nisi sciret hunc ipsum lapsum vertere in bonum. Hinc Theologi in Tractatu de Prædestinatione docent, permissionem peccati in Electis esse effectum prædestinationis illorum; quia dum in varia prolabuntur peccata, acriores ad currendam perfectionis semitam resurgunt; nam quemadmodum S. Paulus ad Rom. cap. 8. ait: *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*. Ubi Glossa addit, etiam ipsa peccata: & S. Thomas ibidem Lect. 8. docet, peccata Prædestinatorum cooperari ipsis in bonum. Idem passim asserunt SS. Patres, inter quos S. P. August. hæc scribit de corrupt. & gratia cap. 9. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, usque adeo prorsus omnia, ut etiam, si qui eorum deviant, & exorbitant, etiam hoc ipsum eis faciat proficere in bonum, quia meliores redeunt, atque cautiore*. Præterea etiam permissio peccati est volita à Deo propter aliquem bonum finem. Deus enim, ut citatus S. Doctor in Enchir. cap. 11. ait, cum sit summè bonus, nullo modo finiret aliquid mali esse in operibus suis, nisi esset adeo omnipotens & bonus, ut bene faceret etiam de malo. Et quod hæc ita se habeant, clarè conspiciere licet in Apostolorum Principe Petro, in Evangelista Matthæo, in S. Maria Magd. ac centenis aliis peccatoribus, qui si nunquam cecidissent, nec ipsi tam Deo grati evasissent, & multi præterea in sempiternum præcipites acti fuissent exitium, quos tamen lapsus & poenitudo Petri aliorumque poenitentium erexit, ad poenitentiam agendam provocavit, ac tandem ad æternæ Beatitudinis præmium ablegavit.

20. Præterea etiam tametsi reproborum peccata non veniant in eorum utilitatem & fructum, cedunt tamen in bonum Electorum; Nam ut discurret D. Thomas sup. cap. 8. Epist. ad Rom. lect. 6.

Sicut mala naturalia, quæ accidunt in Universo, non semper ordinantur ad bonum illorum, quibus accidunt, bene tamen ad bonum Universi: ita malum culpæ, seu permissio illius non semper eligitur in bonum ejus, cui permittitur peccatum, bene tamen in bonum nobilissimarum partium Universi, scilicet Electorum. Suppositâ igitur hæc doctrinâ tanquam certissimâ, videamus, quantæ sit malitiæ genus, si mox, dum aliquem peccare cernimus, eum iniquè judicemus; præsertim cum ignoremus, utrum delinquens sit ex numero Prædestinatorum, an verò reproborum. Si est inter Prædestinatos, tunc credendum est, hoc ipsum peccatum committenti cedere in majus animæ suæ bonum. Sin autem inter reprobos peccans est, rursus indubiè hujus peccata in Electorum commodum verti. Convertamus ergo nos sive ad Electos, sive ad reprobos, & videbimus cuncta eorum mala à Deo in finem optimum dirigi. Quid itaque iniquis Judicio talis? Proinde non immeritò S. Raymundus inter alia vice testamenti suis Filiis spiritualibus relicta, specialiter hortatus est eos, ne quem unquam judicarent: dixitque hoc esse necessarium ad veram mentis puritatem, ut in omnibus Dei voluntati attenderetur, qui omnia permittit ad bonum finem.

21. Quapropter ut quis ex alterius lapsu fructum metere valeat, imitetur Sanctum quendam Anachoritam, qui (ut S. Dorotheus Doct. 8. refert) cum aliquando Fratris cujusdam lapsum cognovisset, cum gemitu in hæc prærupit verba: *Hœu mihi! ille hodie, ego cras*. O quam cito invenit, ne fratrem suum judicaret, per illud enim verbum; *Ego cras*, in seipso timorem salubrem excitavit, sicque judicium remerarium effugit. Cæterum etiam in his & similibus casibus optime quis

quis fecerit, si intra se ruminaverit hæc: Et si ego fuisset gratiâ divinâ destitutus, sive in his, aut illis occasionibus positus: haud dubiè & ego, quemadmodum talis, & talis, in peccati laqueum cecidisset; quare gratias potiùs Deo meo agam, quòd hisce periculis me non exposuerit, quàm quod proximum meum temerè judicare vellem. Juvabit præterea ad hoc judicium radicatus extirpandum attentâ consideratio, quòd videlicet sæpissimè multi materialiter duntaxat peccent, etsi quandoque gravia perpetrare videantur, utpotè quia bonâ fide autumant non fore malum, quod agunt; Sæpè etiam adest ignorantia inculpabilis, multæque aliæ causæ nobis penitus incognitæ, ob quas Misericors Deus illis hunc, aut illum actum, secundùm se aliàs peccaminosum, non imputat in peccatum. Igitur si quis absque omni consideratione, & sine ulla item potestate de similibus materialibus peccatis mox proximum suum reprehendere, & judicare præsumeret, quem tamen Deus excusât, an non meritò talis malevolus Judex enormiter delinqueret? Hinc rectè quemlibet nostrum D. Bernardus serm. 4. in Cant. adhortatur dicens: *Excusa intentionem, si opus non potes, puta ignorantiam, puta subreptionem, puta casum.* Item: *quemadmodum exaltantur celi à terra, sic exaltata sunt viæ Domini, ut loquitur Isaïas cap. 54. à viis nostris; id est Judicia ejus à judiciis nostris.* Sæpe quippe quod nobis justum videtur, à Deo reprobatur, & è contrâ quod quandoque iniquum esse suspicamus, à Deo laudatur, & præmiatur. Unde non rarò in nostris judiciis gravissimè hallucinamur, uti colligere licet ex historia, quam subjungo.

Gramm. Relig. Pars I.

22. In Vita *MARIÆ de Victoria* narratur, cum Anno Domini 1604. Ordinem Monialium instituisset, accidit aliquando, ut intelligeret monialem quandam totaliter desperatam cum morte luctari. Advolavit ergo illa, & invenit spectaculum prorsus miserandum. Nam quidquid vel Sacerdos, vel sociæ pium in aurem inclamassent, semper visa est indignari. Inter cætera exhibebatur miseræ imago Crucifixi; sed illa averfabatur Salvatorem, quem neque oculis quidem benignis intueri voluit. Juebant illam, ut saltem osculo suum Salvatorem veneraretur, sed illa os, oculosque pertinaciter clausit. Quin, quod horrendum auditu est, in Sacrosanctam Christi Crucifixi effigiem cum ingenti circumstantium scandalo sæpius phlegmata fœdissima exspuit. Ob quam causam varia hominum judicia de ea circumvolabant. Alii enim dicebant, eam non esse mentis capacem; alii eam conscientia stimulis & furiis agitari dicere non dubitabant; alii verò asseverabant illam sæpe quidem, sed nunquam rectè candideque peccata confessam esse, odia ac libidines suas Confessarium celasse, ut casta, & sancta haberetur, proinde illi justo Dei judicio contingere, ut jam in extremis uti non posset remedio Sacramentorum, quibus in vita abusa pro divina gratia atque amore iram meruisset. Itaque mirum non esse, si spem jam nullam habeat, quæ Divina nunquam seridè tractasset. Porro inter omnes, qui tam diro spectaculo præsentés aderant, nemo magis hanc sacrilegam desperationem abominatus est, quàm *MARIA de Victoria*, quæ memor divinæ Potentiæ clementiæque ad lectum propius accedit, ut suis precibus Divinam opem puellæ impetraret, eamque à desperatione liberaret; neq;

P

ab

ab inceptis precationibus remisit, donec videret ægrotam menti restitutam, & ab illis infantiis liberatam. Vim habuere preces, puella enim menti quietique pristina restituta est. Cumque interrogaretur à MARIA de Victoria, cur ab Authore Salutis, atque ab ipsa Christi Crucifixi imagine paulò antè adeò horruerit? & cur amantissimum suum Sponsum in Cruce pendulum conspuerit? Cui illa, quid? inquit, ego ne, ut tu Venerabilis Mater dicis, à Christo me averti? egone dulcissimum Salvatorem meum sputis in eum projectis inhonoravi? Absit, absit. Sed scito me nequaquam à Christo, aut ejus effigie, sed ab ipsomet cacodæmone tantopere abhorruisse, præsentem enim adfuisse diabolum horrendâ specie spectabilem, qui sese identidem inter Crucem & me interposuit, omnique vi voluit, ut locò Crucifixi ipsum, oscularer. In quam tam impiam suggestionem, cum ego nollem consentire, cacodæmoni in faciem spui, tentationique impurissimæ obstiti, neque tranquilla fieri potuissem, donec tuis precibus tentator abigeretur.

23. Verùm enim verò quis hæc audiens, non admiretur? non obstupe scat? ac simul ab hoc judicio sibi non caveat? præsertim cum intelligat, omnes hos gravissimè hallucinatos fuisse, dum indubitanter hanc devotam Christi Sponsam, pessimam lascivamque fuisse feminam pronuntiârunt. Quare nos admonet Gentium Doctor Epist. 1. ad Corinth. cap. 4. vers. 5. scribens: *Nolite ante tempus judicare, quoad usque veniat Dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium.* Ast, ut supradictorum veritas magis elucescat, adjungere libet aliam præcedenti non multùm absumilem historiam, cujus meminit Stengelius Tom. 3. de Jud. Divin. cap. 37. num. 1.

Non procul Voburgio perantiquo Oppido colonus profectæ jam ætatis, uxore ac liberis jam dudum extinctis, in aggregati casa solus degebat, nec aliud agebat, quàm votis ac precibus Deum venerari. Unde passim, pius rusticus audiebat. Hic omnibus Dominicis ac Festivis diebus ad Oppidum prædictum, ut Missarum Solenniis interesset, confluit, peractisque divinis officiis ob suam inopiam stipem ostiatim quærebat, quâ sequenti hebdomadâ vitam toleraret, cui etiam omnes hujus loci incolæ liberaliter elemosynam impertierunt. Cæterùm duo latrones hunc rusticum ob receptas ab incolis donationes multo argento divitem esse rati, invaserunt noctu tuguriolum ejus, & miserandum Senem corripuerunt, mortemque minati, nisi collatum sibi peculium omne prodat. Pauper Senecio, cum negaret quidquam auri argenteive possidere, ad terram ipsum prostrârunt, funemque collo ejus injeecerunt, ac miserandum in modum pium rusticum strangulârunt. Hinc undique pecunias quæsierunt, sed nullas invenerunt; quare consilium injerunt, quem admodum nefarium scelus regerent, omnemque latrocinii suspicionem à se removerent. Corpus igitur interfecti è trabes suspende runt, ut visentibus opinionem ingererent, infelicem hominem ultrò sibi mortem conscivisse. Sic observatâ fortiter januâ parricidæ profugerunt. Latuit res in diem proximam Dominicam, in qua à Voburgensibus dum desideraretur, ægrum cives suspicati, submittunt, qui decumbentem invisant, & stipem cum edulio delicatiore deferant. Sed famuli cum domunculam clausam reperissent, nec signum aliquod ab inquilino percepissent, Oppidanis renuntiant Senem abesse, & haud dubiè Religionis

aut

aut voti causâ peregrinatum abiisse. At ubi diutius quàm pro more abesse animadversum est, res paulatim in suspicionem venit, fortasse miserum se ipsum occidisse. Itaque fores vi infregerunt, simulque introeuntes lamentabile spectaculum conspexerunt, scilicet miserabilem Senem è ligno suspensum. Defertur res ad Magistratum Voburgensem, qui pendulum detrahi, & tanquam cædis reum sub patibulo humari præcepit. Quapropter omnes passim unanimiter hunc pium rusticum, non talem, qualis forinsecus æstimabatur, sed simulatorem & hypocritam fuisse dicitârunt, multisque aliis malis modis, uti in similibus eventibus homines facere amant, eum judicârunt. Enim verò Supremus ille Virtutum Arbiter non diu sivit pauperculum colonum tantâ notari infamiâ, sed quantocyus ejus Sanctimoniam in hunc manifestavit modum. Nundinæ Voburgii futuræ erant, ad quas maxima hominum multitudo confluere solebat, inter quos etiam erant claudi, cæci, elephantiaci, qui non secus ac sani ad illam frequentiam concurrebant. Ex his primùm cæcus, dum alienâ manu ductus patibulum transfret, ubi innocentis rustici cadaver sepultum jacebat, repente cœpit oculos aperire, cælum terramque mirabundus intueri. Secutus est hunc eodem tempore, qui in pedibus ligneis incedebat, & mox etiam ille in eodem loco sanitati restitutus, abjectis grallis magnâ lætitiâ circumfusus sine mora currere cœpit. Accessit demum, qui scedâ lepra erat notatus, quare & ille præter omnem spem in eodem loco à sua infirmitate absolutus est. Hæc res tam inusitata, cùm per oppidum latè spargeretur, cogitarunt incolæ, fortassis innoxium illam Senem & rusticum non

debito in loco tumultatum. Interea evenit, quòd illi scelerati latrones, qui agricolam hunc domi suæ interfecerant, Voburgii alio nomine comprehensam, jam in vinculis detinebantur, qui cùm ex custodibus carceris audirent, quæ cæco, claudio, & elephantiaco proximè patibulum transeuntibus accidissent, miraculo attoniti eadem à se factam confessi sunt, omnemque rei seriem Magistratui exposuerunt, quam ob causam ad casam Senis accesserint, hominem jugularint, & jugulatum in furcam egerint, ut furti suspicionem à se amolirentur: se omnino existimare, tres illos juxta patibulum ope illius sanitati redditos esse, ut Innocentis cædes divinitus proderetur. Senatus Voburgensis Episcopo Ratisbonensi prodigium nuntiat, qui mox cum Sacro Ordine, & frequenti hominum concursu locum supplex accessit, corpus effodit, suisque ipse & suorum humeris Voburgium deportavit, ubi multis deinceps beneficiis in homines collatis nobilitatus, & cultus est. Parricidæ illi tum propter hoc, tum propter alia facinora extremo affecti sunt supplicio.

24. Quis igitur nunc hanc historiam legens, vel audiens non dilucidè cognoscat, verissima esse, quæ paulò ante memorata sunt? Intelligit enim, quòd hic colonus passim pro facinoroso homuncione habebatur, ob cujus tamen Sanctimoniam Deus miracula patrare non est dedignatus. Idcirco cùm tam fallax sit Judicium humanum, summo opere nos satagere oportet, ne ab hoc pessimo vitio circumveniamur, ut verò ejusmodi laqueos evadere valeamus, perpendenda nobis quoque erunt commoda, quæ hujusce Judicii triumphatores referre solent, sed quia multa & varia sunt, omittis cæteris, unum duntaxat

& quidem principale emolumentum inde enasci solitum per cuiusdam historiz narrationem specificabimus. Anastasius Episcopus Antiochenus cognomento Sinaita, teste Baronio tom. 8. annal. Anno 599. refert, quod quidam Vir unus ex eis, qui Monachali insigniti sunt schemate, cum negligenter per summum otium vitam suam omnem exegisset, eam, quæ esset ad mortem, infirmitate cepit infirmari. Cumque jam ultimum duceret spiritum, magnam præ se tulit lætitiā. Quamobrem quidam assistentium Patrum ad moribundum conversus ait: Frater unde, quæso, tibi tanta securitas, ut mortem non solum non pertimescas, imò hanc quasi irrideas? an nescis forsā te magnā negligentia animique remissione vixisse? Cur ergo gaudes, ubi dolere & flere potius deberes? Cui frater respondit: Est ita omnino Patres, vitam per summam negligentiam duxi; Sed Angeli Dei hac ipsa hora peccatorum meorum chirographum ad me attulerunt, cumque omnia peccata, quæ post ingressum Religionis commisi, legissent, percontati me sunt, an ea agnoscerem? Quibus respondi, maximè agnosco, sed ex quo renunciavi sæculo, vitamque monasticam institui, nec quemquam judicavi, nec ab ullo mihi factam injuriam meminisse volui. Igitur Domini verba ad me quoque pertinere opto, & oro, qui dixit: *Nolite judicare, & non judicabimini.* Et, *Dimittite, & dimittetur vobis.* Quæ postquam Angelis dixi, chirographum peccatorum meorum considerunt, & inde nunc summa cum lætitiā, & securitate proficiscor ad Dominum. Hæc ubi frater ille narravit Patribus, suum spiritum Domino reddidit, magnæque astantibus ædificationis, utilitatisque causa, & auctor extitit.

25, Quapropter Frater chare, si & tu cum hoc felici Monacho quondam secure rigidissimum DEI Judicium effugere affectas, si mortem (quæ aliàs teste Philosopho omnium terribilium terribilissimum est) cum interna cordis dulcedine, spiritualique gaudio præstolari optas; si peccata tua in nihilum redigi desideras; quid putas tibi faciendum fore? forsā dices, ut hanc à Deo gratiam impetrare valeam, necesse profecto habeo, ut jejuniis, vigiliis, ciliciis, disciplinis, aliisque id genus penitentiz operibus carnem macerem, & extenuem. Ast falleris, si arbitraris te sine his austeritatibus non posse prædictos favores adipisci, tamen enim talia mortificationum exercitia multum profint, si cum debito modo, & discretionē fiant; nihilominus tamen sunt & aliæ longè faciliores methodi, quibus æque extraordinarias à Deo gratias consequi possumus, inter quæ media non ultimum tenet locum fuga judicii temerarii, ut ex præfata satis abundeque liquet historia. meritò proinde monet noster Salvator apud S. Lucam cap. 6. dicens: *Nolite judicare, & non judicabimini.* Quid suavis, quid consolabilius, quid felicius, quàm audire ab ipsomet Deo, se non judicari? Et ecce, hæc promissio omnibus de proximo suo sinistrum judicium non ferentibus facta est. An non igitur operæ pretium fuerit omnem navare operam, ut quis temerarium judicium ex corde suo evellat, evulsūque post columnas Herculis projiciat? Enimverò ut hoc efficacius præstare valeas, observa diligenter pro coronide binas hæc doctrinas practicas, quarum unam tibi suppeditat quidam Asceta, de gradibus humilitatis sic scribens: Multò tibi diligentissime non secus atque à maximo peccato cave,

ne ullo de aliis judices modo: sed quid illi fecerint, dixerintve, in meliorem partem accipe, sollicitéque apud te metipsum inquire, quâ eos defendas ratione, non aliter, ac si ipsorum ageres Advocatum, quod si id, quia res prorsus evidenter mala est, præstare nequeas, nihilominus eisdem apud te quantum potes, excusa, conijciendo culpam, vel in deceptionem animi, vel in temptationis vehementiam, vel in malitiam diaboli, vel in id genus alia, & tuum denique animum ab horum cogitatione averte.

26. Alteram verò sumes ex eo, quod Deus S. Catharine Senensis dixit: *Ut attinere possis ad unionem & puritatem, nunquam judices de re aliqua, quam videris ab aliquo fieri sive dici contra te, sive contra alium. Et si videres etiam peccatum expressum, extrahes ab ista spina rosam odoriferam, videlicet eos offerendo coram me per veram & fraternam compassionem, & isto modo pervenies ad puritatem perfectam. An non hæc magna promissa? Igitur sic facies. Quandounque conspexeris confratrem tuum minus rectè agere, converte te toto cordis affectu ad Deum, & dic: O mi dulcissime Deus, ecce frater meus hoc seu illud malum commisit; utrum autem hoc sit in oculis tuis etiam perversum, quemadmodum videtur meis, planè ignoro; sive igitur ita est, sive non, à me tamen procul absit judicare. Verumtamen ô mi Deus, hoc te enixè oro, quod si hic meus frater verè per hanc aut illam actionem Te summam Bonitatem offendifset, quæso, parce ipsi, ac resurgendi gratiam concede, neque ideo eum à facie & misericordia tua repelle: Ego enim tibi offero in hujus delicti compensationem pretiosum Filium tui Sanguinem, ipsiusque charitatem, & mansuetudinem, quâ tolerat nos. Nobis etiam, Domine, ex malo,*

elicere bonum, cedat igitur ad majorem tuam gloriam defectus iste, & ad meliorem humilitatem delinquentis. Custodi præterea, Domine, oculos id spectantium, ne scandalizentur, liga linguam, manus, &c. ne eadem agant. Hæc si studiosè observare studueris, scito, te non solum ex alterius lapsu nullum reportaturum spiritus nocumentum; sed quàm plurimum insuper spiritualis incrementi cumulum congregaturum in præsentit tempore, quo fruëris cum ineffabili animi jubilo in æternitate.

27. Pro coronide notandum, cum in præsentit materia nonnulli possint oriri scrupuli inanes, ad quos pellendos observandum est, quòd licet verum sit, quando de dubio proximi peccato agimus, ut judicium de eo faciamus, dandam à nobis operam esse, ut id in meliorem partem interpretemur, & quoad possumus excusemus, ut supradictum num. 11. attamen quando agimus de culpa proximi, ut ei medeamur, damnūque, quod inde posset existere, impediamus, oportet nos illam in pejorem partem declarare, hoc est, licet eam non credamus, debere tamen nos diligentiam adhibere ad medendum ei, ac si eam crederemus, & quamvis nesciamus verum esse, debere nos applicare media, quæ necessaria sunt ad malum, ac damnum, quòd inde sequi potest, evitandum. Exemplis res clarior fiet: E. g. alis domi tuæ servum, & habes indicia quædam & conjecturas, quòd furetur, aut domesticam aliquam scēminam sollicitet, & quamvis propter hæc indicia in corde tuo non judices, neque credas verum esse, sed dubites, & potius ad excusandum, quàm condemnandum inclines; tamen custodis domum tuam, arcas tuas probè claudis, numos manibus ejus non credis, neque permittis eum cum mulieribus domi conversari, vel, ubi ex morantur,

rantur, ingredi, præcìdens illi quas haberet occasiones, commoditatésque peccandi. Hoc est, res dubias in partem deteriore, ut remedium eis adhibeatur, trahere, id quod licet, valdèque bene fit, dum prudenter fiat. Nam si verum est, proximum (de quo dubito) nullam habere culpam, utendo ego hanc diligentiam, & circumspèctione, nemini damnum, nec injuriam facio; quia justam id faciendi causam habeo. Et si fortè verum esset, ipsum habere culpam, & in peccata, quorum de illo sunt indicia, lapsum esse, illa diligentia & sollicitudo tollendi ei occasiones, ac remedium adhibendi, valdè utilis est, & necessaria, ut is se corrigat, & emendet, nec aliis malefacere pergat. Hoc

porrò argumentum magis adhuc stringit, ubi non dubia indicia, sed clara apparent delicta, quæ etli juxta dicta excusari debent à privatis personis; non sic tamen in Judice, sive Superiore; ad quem de jure spectat subditorum excessus punire, ne malum in detrimentum aliorum porrò serpat; séque tacendo, connivendo, delictum perpetratum excusando, attenuando, alieni peccati reum, ac participem faciat. Hæc pro informatione nostra de judicio temerario disservisse sufficiat; Quia verò non minùs dilectioni fraternæ adversantur murmuraciones, detractiões, & contentiones; ideo de hac vitiorum triga agendum seorsum. Sit ergo

SERMO X. DE MURMURATIONE.

Neque murmuraveritis, sicut quidam eorum murmuraverunt, & perierunt. I. Cor. 10. v. 10.

PARS PRIMA.

UT à Definitione sermonem incipiamus, sic murmuratio definiri, seu describi potest, quod nimirum sit quædam querela cum impatientia, in his quæ homo deberet patienter ferre: & tale murmur fit, dum vel ore, vel malâ voluntate contradicitur, sitq; communiter contra Prælatos & Superiores, tam Laicos quàm Ecclesiasticos, & de illis crebrò inferiores queruntur. Hinc legimus Exodi 16. v. 2: *Murmuravit omnis congregatio contra Moysen, & Aaron in solitudine, & dixit ad eos: Utinam mortui essemus in Ægypto, quando sedebamus super ollas carniùm! cur eduxistis nos in desertum istud,*

ut occideretis omnem multitudinem fame? Aliàs (ut habetur Exodi 17. v. 3.) cum Hebræi viderent deesse aquam, mox contra Moysen, suum ductorem Ducemque obmurmurarunt: Sitivit populus præ aquæ penuria, & murmuravit contra Moysen dicens: Cûr fecisti nos exire de Ægypto, ut occideres nos siti? Voluit autem divina Providentia electum populum eò pervenire, ubi nec guttula aquæ siti sedandæ in promptu esset, nimirum ut non murmurando & querendo, sed orando, & firmiter sperando in Deum, ab eo cum humilitate posceret aquas, nec dubitaret, quin ipse de more succurreret siti illorum. Aliâ vice tædio affecti Israëlitz; quod hinc inde per labo-

riosa itinera ducerentur à Moyse in solitudine; unde dixerunt ad eum: Cur eduxisti nos de Ægypto, ut moveremur in solitudine? Deest panis, non sunt aquæ; anima nostra jam nauscat super cibo isto levissimo. Numer. 21. v. 5. Porro quantoperè talia contra Prælatos & Præpositos murmura Deus avertetur, quantumque illa eundem ad iracundiam, & vindictam arment, siquet ex poena; quam passi sunt Hebræi propter sua murmura: Misit enim Dominus in populum suum electum, & dilectum ignitos serpentes, quibus multi eorum sunt enecati. Quamobrem poenitentiam agentes venerunt ad Moysen, atque dixerunt: Peccavimus; quia locuti sumus contra Dominum, & te: ora, ut tollat à nobis serpentes. Numer. 21. 7. Jam nemo est, qui nesciat illud Pauli assertum 1. Cor. 10. 6. Hæc autem in figura facta sunt nostri; id est, propositi sunt nobis Israëlitarum in exemplum, non imitandum, sed fugiendum, ideo subdit: Ut non simus concupiscentes malorum, sicut & illi concupierunt. Et mox iterum vers. 10. idem Apostolus, solliciti Pastoris officio fungens, omnes Christi fideles monuit dicens: Neque murmuraveritis, sicut quidam eorum murmuraverunt, & perierunt, scilicet in solitudine à serpentibus morfi perierunt, id est mortui sunt temporaliter & æternaliter, duplici nimirum morte videlicet corporis & animæ. Subnectit continuè Paulus: Hæc autem omnia in figura contingebant illis: scripta autem sunt ad correptionem seu admonitionem nostram; quasi diceret: Deus punivit Hebræos in figura nostri, hoc est, ad exemplum nostrum, ut eorum poenā sapiamus, ne nos similiter, si contra majores nostros murmurare non timeamus, cum illis Israëlitis pereamus æternam.

2. Hoc irremediabile malum ne incurramus, oculos figamus oportet in aliud

horribile divinæ vindictæ exemplum, quod nobis similiter sacræ præponunt paginæ de Core; qui erat homo de Tribu Levi; hic cum ducentis quinquaginta proceribus Synagogæ ex invidia, & ambitione adversus Moysen & Aaronem seditionem movit, contendens, Sacerdotium deberi Filiis Levi, quod tamen erat hæreditarium familiæ Aaronis. Huic rebellionem se etiam conjunxerant Dathan, & Abiron, & Hon de Tribu Ruben, existimantes Principatum, & regimen populi sæculare non deberi Moyse, sed Tribui Ruben, qui erat primogenitus Jacob. At verò Moyses suam injuriam dissimulans, Aaronem protegere volens, dixit ad Core, eique adhaerentes: Quid est enim Aaron, ut murmuretis contra eum? Numer. 16. 11. Verum quia hos rebelles murmuratores pacare non potuit Moyses, ideo Deus inuitato eosdem castigare voluit supplicio. Nam illos 250. viros ignis à Domino egressus absumpsit. Core verò, Dathan, Abiron, & Hon, sicut etiam ipsorum uxores, liberi, famuli, ancillæ, totæque domus cum rebus omnibus à terra absorpti sunt, idque ad detestationem tanti criminis, & ad terrorem populo incutiendum, ne posteris temporibus aliqui contra legitimos suos Superiores murmurare, eisque rebellare præsumant. At verò: ô incredibilem ac obstupescendam Israëlitarum cæcitatē, & stupiditatem! visâ namque tam horrendâ rebellatoribus murmurosis à justissimo scelerum vindice inflictâ plagâ, saniora sapere noluerunt. Quippe statim postero die in seditionem versi, tumultuari iterum coeperunt, prout Sacer Historicus refert, dicens: Murmuravit autem omnis multitudo filiorum Israel sequenti die contra Moysen & Aaron, dicens: Vos interfecistis populum Domini. Sed ecce terribilem rursus poenam & vindictam divinam; nam quatuordecim

cim millia hominum, & septingentos ex murmuratoribus consumpsit incendiū, ut videre est in libro Numeri c. 16. v. 49.

3. Quis hinc non intelligat, quā execrabile malum sit murmuratio adversus Prælatos, & Superiores, quæ tam formidabili supplicio punitur? Graphicè & nervosè hanc in rem differit Gerardus Abbas: Grande malum sit, oportet murmuratio, quando eam tam tremendo jam olim Deus punivit supplicio. Si tam rigidus Dei furor fuit in Judæorum cruditate, quā erit abominabile, murmur in Religiosorum perfectione? Si Dathan, & Abiron prior uterque sic castigatur, quid posterior illis Religiosus murmurator, seu alter Dathan, alter Abiron, qui illorum, totque aliorum exemplo non corrigitur, expectandum habebit? Profectò non aliud, quā exitium sempiternum, quod etiam incurrit ob sua murmura miser ille Religiosus Clericus, cujus superius serm. 8. num. 12. meminimus. Proinde ad hoc malum à nobis avertendum, nos graviter commonet Mellissimus Doctor Bernardus, sed hic profectò non mella stillans: Grave peccatum (inquit de modo bene vivendi serm. 48.) est murmuratio: Regnum cælorum nullus qui murmurat, accipit; nullus, qui illud accipit, murmurare potest. Igitur necessarium est valde nobis consilium Pauli Apostoli, dicentis: Neque murmuraveritis, sicut quidam eorum murmuraverunt, & perierunt ab exterminatore. Linguas ergo nostras à murmuratione custodiamus, ne (quod absit) sicut illi perierunt in hoc sæculo, nos pereamus in futuro. Non ergo murmuremus, ne forte sicut illi perierunt in hac vita, nos pereamus in futura. Caveamus ab omni murmuratione, ne forte quod illi passi sunt in corporibus, nos patiamur in animabus. Bernardum sequitur Author Anonymus, qui in Sermone quodam (serm. 19.) ad fratres in exremo sic scribit: Murmuratores, detra-

tores, vel susurratores nullatenus esse debemus, scientes, quod tales Regnum Dei non consequentur.

4. Notatu dignissimus in præsentī occurrit quidam Evangelicus textus, tractans de Juda Proditor, quando se in perditionis barathrum præcipitavit, dicitur namque: Tunc abiit unus de duodecim. Matth. 26. 14. Ubi D. Chrysostomus homil. 81. in Matth. quærit, & ait: Tunc istud ad quodnam tempus referendum est, quando ista locutus est? Tunc Judas, ut Magistrum proderet, abiit, quando ista locutus est, nempe contra mulierem, ac Magistrum, cum tantum unguentum diffundi permetteret, cum ejus pretium posset pauperibus elargiri, & cum hæc loquitur, ac murmurat, in tam nefandum proditoris scelus labitur. Plura alia delicta commiserat Judas, fur erat, & oculos habebat, & tamen tunc in proditoris delictum non labitur: sed modò, quando nempe negatā debitā reverentia contra suum Magistrum insurgit, ipsūque devenustare satagit, & sub pietatis prætextu mulierem calumniatur, & contra ipsam murmurat. Tunc (ait Chrysostomus) quando ista locutus est, abiit unus de duodecim, qui dicebatur Judas Iscariotes ad Principes Sacerdotum &c. Tunc merebatur derelinqui à DEO, ut in profundum adeò corrueret præcipitium, & ut nos discamus à tam execrabili vitio abhorre-re, ne similiter ob murmurationis grande nefas justè sinamur labi de scelere in scelus, ac tandem in perditionis barathrum devolvamur, & cum Juda supplicii deputemur æternis.

5. Porro, quò magis magisque ab hoc murmurationis crudeli monstro fugiamus, audiendus est Henricus Harphus qui in sua mystica Theologia lib. 2. part.

part. 1. cap. 7. de hujus vitii gravitate ita scribit: Certò certius scias, nihil homini damnabilius esse coram Deo murmuratione, præsertim contra Prælatos, & Superiores. Quia, ut *Augustinus* ait, in nullo populus Israël in veteri Testamento Deum in tantum offendit, sicut quoddam murmuraverunt adversus Deum, hoc est, adversus Superiores, quos Deus ordinaverat, videlicet Moysen & Aaron. De hujusmodi Religiosis vix spes est, quod proficiant; quia murmuratio est unica filia dæmonis, cui cuncta pascere monasteria commisit, quam isti sibi desponsarunt. Hæc *Harpius*, vir ex S. Francisci Ordine religiosissimus, & in rebus ad spiritum pertinentibus expertissimus, qui ulterius in murmurationis vitium invehens taliter declamat; *O maledictum peccatum! ô odibilis bestia! Nam omnia opera bona tu devoras. Tu pronuncia es ignis infernalis: tu pauperem animam non Deiformem, sed Demoniformem efficis. Ob tuam odibilitatem Dathan, & Abiron cum sua progenie oportuit viventes descendere in infernum. Propter te Chore cum ducentis quinquaginta viris infernali igne comburebantur, ac corpore simul & animâ ad inferna deducebantur. Ob hanc murmurationis culpam è tanto numero filiorum Israël (trigiesies centena millia putantur fuisse) nemo omnium nisi Caleb & Josue, in promissionis terram penetrarunt; his duobus solis exceptis, reliqui omnes in vastis illis eremis perierunt, ut dictum superius. Serm. 2. num. 20. Illorum igitur pena, inquit *Origenes*, emendatio sit nostra. Qua de re graviter & accuratè *Chrysost.* Vides (inquit tom. 4. hom. 8. in Ep. ad Philip.) quod eos erudiat per plagas, ne murmurent? Est enim servorum improborum & infensorum murmurare. Melius fuerit ni-*

Gramm. Relig. Pars I.

hil operari, quàm cum murmuracione. Nam & quod factum est, perit. An non vides, quoddam & in ædibus nostris ista perpetuò dicimus: nempe-facilius esset hæc non fieri, quàm murmurando fieri? Et sæpe malumus ministeriò privari, quàm murmurantem sustinere.

6. Hæc nobilissima Græci Oratoris admonitio apud paucos admodum, fructificare solet; cum cernamus hanc Judaicam murmuracionis labem etiam Christianos nimium quantum inficere. Pronissimum est cuique contra Magistratum, Præsides, Majores, contra quoscunque alios, contra Deum ipsum tacitis querelis murmurare. Verùm, si laici tantum istiusmodi murmuracionis toxico essent infecti, tolerabile malum esset; cum ignorantia ex aliqua saltem parte eosdem excusare possit. At verò, quoddam hæc pestifera lues Religiosos etiam invadat, hoc stupendum videtur; nam quot inter eos sunt, qui, cum essent in sæculo, prorsus ignorabant, quid esset murmuratio, jam videntur in Monasterio emisisse vorum murmurandi: tam sunt proni ad murmura & assidui in illis. Horum autem vitam, ac religionem Deo minimè gratam esse, irrefragabilis est testis S. *Jacobus* Apostolus: audite eum magnâ energiâ perorantem; Si quis autem putat se religiosum esse, Deum timentem & colentem, non refranans linguam suam à murmuracionibus, sed seducens cor suum, sibi persuadendo sua murmura non esse peccata, hujus vana est religio, inanis & falsa, Deoque invisibilis & odiosa.

7. Opportunissimè ad præsens propositum facit, quod scribit *Zacharias* in Annalibus Patrum Capucinatorum ad annum 1559. de quodam fratre Laico: Hic per integras septimanas laborabat

Q

III

in horto; diebus verò Dominicis mittebatur cum Patribus Concionatoribus de Monasterio. Hoc, cum sæpenumero ei à suis Superioribus injungeretur, laboris hujus tandem pertæsus intra semet mustitare cœpit: Totis hebdomadibus in hori cultura defudò, & cum diebus festis interquiescendum esset, novis iterum fatigationibus infestor: Ubi hoc iterum contigerit, non parebò, sed potiùs Religionem deseram. Proximò intercurrente festò, cum ille timeret, ne fortè iterum mitteretur cum Concionatore, peractò prandiò, reliqtæque consuetà oratione (quâ Patres quinque-Pater & Ave in Ecclesia recitare solent) subduxit se confestim ad cellam, nihili curans sacrilegum propositum. Interim maxima horribilium corvorum multitudo ad cœnobium advolat, rostris ac pennis omni conatu in cellam fratris penetrare laborans. Cum tam insolitis crocitationibus omnes terrerentur, & quid nigrum agnen vellet, perquirent; Guardianus: Non hi, inquit, corvi sed dæmones sunt, habentque potestatem in unum ex nostris, ut ipsum secum ad orcum avehant. Cumque omnes (excepto illo fratre qui satis negotii habebat, ut corvos arceret) ad pœnitentiæ Sacramentum confugerent, Guardianus, accito fratre, periculum ei exposuit, monuitque simul, ut examinatâ conscientiâ, Confessario, si quid reperi- ret, detegeret. Vix persuasus est. Perceptâ igitur absolutione, corvi admirando cum strepitu evanuerunt. Intellexistisne, qui claustra incolitis, quàm ambigua aleisque plena vestra sit salus, dum contra vestrorum Superiorum ordinationes, & jussâ obstrepitis, & mustatis.

8. Audite porrò, quid de hujusmodi murmuratoribus Religiosis verè irre-

ligiosis sentiat S. Bernardinus Senensis; dicit enim, eum, qui cum murmure suo Superiori obedit, Christo Domino acetum cum felle propinare: Ipsissima hujus Sancti, & præcelebris Doctoris verba sunt: *Qui cum murmure obediunt, felle Dominum pascunt.* Verba sunt Psalmistæ: (Psal. 68. 22.) *Dederunt in escam meam fel, & in siti mea potaverunt me aceto;* cibus enim Christi est obedientia opere adimpleta. Unde Dominus ipse ait: (Joan. 4. 34.) *Meus cibus est, ut faciam voluntatem ejus, qui misit me.* Potus autem ejus est obedientia cordis, quam Dominus perfectò suit. Feligitur Christo in escam datur, cum sit murmuratio oris: acetum ei quoque ministratur in potum, cum sit murmuratio cordis. Obedientia talium, obedientia dæmoniorum est; Proinde Luc. 4. scriptum est, quòd ad præceptum Christi exibant dæmonia, clamantia & dicentia: *Quia tu es Filius Dei vivi,* qui licet obediunt, tamen obediens non sunt. Ita S. Bernardinus: Hujus similiter sententiæ olim erat gloriosus Patriarcha S. Benedictus, qui in sua à se conscripta, & à Spiritu divino dictata Regula cap. 15. sequens suis discipulis ac alumnis, & quorumcunque etiam aliorum Ordinum Religiosis tradidit dogma, dicens: *Cum malo animo si obedit discipulus, & ore si murmuraverit, imò etiam solo corde, etsi impleat jussionem, tamen acceptum non est Deo opus, & obedientia, qui cor respicit murmurantis.* Cum enim hujusmodi obedientiæ actus, esto demum operè exerceatur, ex ipso adjuncto murmure vitietur, ille sanè Deo placere non potest, quia bonus non est: *Bonum enim* (ut omnium vox est Philosophorum) *ex integrâ causâ, malum verò ex quolibet defectu.* Ut ergo pestilens hoc murmurationis malum à finibus nostris

nostris procul pellatur, superest nihil, nisi ut attentas & obediētes demus aures Orbis Magistro mōnenti, & dicenti: (Philip. 2. 14.) *Omnia facite sine murmurationibus, ut sitis sine querela*, id est, ut nemo jure de vobis queri possit, & simplices, id est sinceri & candidi filii Dei, qui titulus novus est, & maxime honorificus, quique nos ad omnem virtutem & sanctitatem excitare debet, ne simus degeneres, neve murmuremus

contra paternam ejus providentiam, dum sinit malos dominari bonis. Addit Paulus: *Sine reprehensione, in medio nationis prava & perversa, inter quos lucetis sicut luminaria in mundo*, ut in nocte hujus sæculi quasi stellæ resplendeatis, & refulgeatis per animi constantiam, fortitudinem, & patientiam, quæ vos murmuratores esse neutiquam patietur, aut sinet.

PARS ALTERA.

9. **C**Oeptam ut prosequamur materiam, aliqua de murmurationibus, quæ in specie fiunt contra cibum & potum, superaddamus oportet. Quod si quis librum Exodi, & in primis capita 14. 15. & 16. Item caput 11. caput 14. & caput 21. libri Numeri, paulò diligentius perlustraverit, reperiet in illis, quod Deus Hebræos tam amicè, & humaniter tractare nunquam potuerit, quia semper obmurmurarent. Clamores illorum assidui erant isti: *Forſitan non erant ſepulchra in Ægypto, ideo tulisti nos, ut moreremur in ſolitudine. Quid bibemus? Et murmuravit omnis congregatio filiorum Israel contra Moysen, & Aaron, dixeruntque: Utinam mortui eſſemus per manum Domini in terra Ægypti, quando ſedebamus ſuper ollas carniam, & comedebamus panem in ſaturitate; cur induxiſti nos in deſertum iſtud, ut occideretis omnem multitudinem fame? Vix ſedato hoc populi freinitu, mox ortus eſt alius; nam conſuſis clamoribus vociferabantur: Quis dabit nobis ad veſcendum carnes? Recordamur piſcium, quos comedebamus in Ægypto gratis; in mentem nobis veniunt cucumeres & pepones, porrique, & cepe, & allia. Anima noſtra arida eſt, nihil aliud reſpiciunt oculi*

noſtri, niſi Man. Hæc illi perpetuis querelis urgebant: modò panem, modò aquam, modò carnes deeſſe conquerebantur, nunquam nõ fremebundi contra Deum & murmurantes. Profectò omnia in ſigura: Hebræi quippe præfigurabant homines clauſtrales: ſicut enim illi erant populus à Deo ſingulariter electus, & dilectus; ita & iſti; Sicut Iſraelitæ ex Ægypto (ubi duris laboribus tanquam ſervi & mancipia vix non opprimebantur) eduçti à Deo per deſertum deducebantur in terram melle & lacte manantem; Ita Religioſi ſingulari Dei beneficio ex Ægypto hujus mundi tam immundi vocati, & extracti, in libertatem filiorum Dei aſſerti fuere, ut per Clauſtro- rum deſertum, tanquam per viam ſecuriorem, licet nonnihil aſperiores, & moleſtiores, pertranſeunt, tandem pertingant ad æternæ promiſſionis terram, hæreditatem videlicet cæleſtem. Veruntamen, licet Hebræis Deus menſam omnino lautam in deſerto præbuiſſet, nimirum panem Angelicis manibus conſectum, qui omnium ciborum ſua- vitatem & guſtum continebat. Scripturâ atteſtante: Sapient. 16. 20. *Angelorum eſcâ nutritiſti populum tuum, & paratum panem*

panem de celo prastitisti eis, omne delectamentum in se habentem; hanc tamen tam exquisitâ & cœlesti dape contenti non erant, nimis levis fuerat ei ista tractatio; hinc contra Deum, Moysen, & Aaronem perpetuū murmurabant, ut vidimus. Sic etiam multi ex Religiosis inveniuntur, qui, quanquam eis sufficienter, imò sæpè etiam affluenter de cibo & potu provideatur; murmurare tamen non cessant; Subrepat enim hæc pestis sæpe numero in Claustra Religiosorum, & abstinentiæ professores, efficit non tantum de penuria & paritate cibi & potûs, sed etiam de ejusdem sufficientia, & abundantia murmuratores.

10. Quod si verò quispiam nosse cupiat, quid manducant, qui edulia sibi apposita cum murmure manducant, id discet ex visione quadam, quæ cuidam ex Sanctis illis eremi Patribus cœlitus facta fuit, uti narratur in libro de doctrinis Patrum lib. de Provid. num. 25. Hic ergo Sanctus Anachoreta cum aliquando cum pluribus fratribus cœnaret; comedentibus illis, vidit in spiritu quosdam edentes mel, alios autem panem, nonnullos verò sterces. Et admirabatur intra semetipsum, & deprecabatur Dominum dicens: Domine, revela mihi hoc mysterium. Et audivit vocem desuper dicentem: Qui manducant mel, hi sunt, qui cum timore & gratiarum actione edunt ad mensam, & incessanter Deum laudant. Qui autem panem manducant, hi sunt, qui gratias agentes percipiunt quæ à Deo donata sunt illis. At verò, qui sterces manducant, hi sunt, qui murmurant, & juxta suum sensum judicant, & dicunt: Hoc bonum est, & illud malum. Illi itaque comedunt sterces, qui, dum eis quidpiam, quod ad eorum gustum non est, apponitur, impatienter

& indignè serunt, suamque linguam in murmura solvant.

11. Verum, quod vel maxime hæc in re videtur paradoxum, est, quod inter hos murmurones multi reperiantur, qui in paternis ædibus panis caruerunt, pellendæ fami necessario; jam in religione non sufficit illis mediocritas, lautitiis inhiant, & abundantiam in cunctis adesse volunt. Hi professionis suæ prorsus immemores, è diametro agunt quod Magnus Pater *Augustinus* in aurea sua Regula interdicit, dum Religiosos omnes in hæc verba monitos esse voluit: *Non ea quarant in monasterio, quæ nec foris habere potuerunt*; - Ast isti quanquam tempus ferme omne otio & ignaviâ miserè dilapident, inutiliæque videantur esse terræ pondera; volunt tamen, quasi de religione optimè meriti, bene haberi, & tractari; horum & genium & ingenium his admodum vivis coloribus expressit S. Hieronymus epistolâ ad Nepotianum sic scribens: *Nati in pauperi domo, & in tugurio rusticano, qui vix millio, & pane cibario rugientem satiare ventrem poterant, nunc similes & mel fastidiunt*. Hi porro, secundum S. Basilii mentem simillimi sunt illis Isrælitis, qui in deserto murmurarunt, & ejusdem criminis obnoxii.

12. Huc facit, quod de Joanne Dajelo Londini in Anglia in domo Carthusiensis professio, affert *Stengelius* part. 4. cap. 7. num. 8. Mundi Theorici. Allati fuerant huic Joanni Dajelo quadam die cibi non sapientes, nec, ut arbitrabatur, sufficientes. Itaque in impatientiam datus cepit murmurare, palamque cum stomacho dicere: *Mallem bufones, quam hujusmodi pisciculos comedere*. Annuit voto Deus, & non fraudavit eum desiderio suo. Tantam enim extemplo bu-

tonum

sonum copiam illi in cellam adduxit, ut cumulatim totum illius loci pavementum replerent. Nec otiosi hærebant, sed quocunque pedem movebat Joannes, post eum reptantes, aut salientes tanquam ministri sequebantur. Si mensæ accumberet, commanducabant, in patinas, in discum, involantes ingrati parafiti. Si se ad quietem recipiebat, aderant undique bufones, etiam in lecto sociati: si quem in focum projiceret, illæus statim exsiliabat. Unum forcipe prehensum, igne torrere institit, sed tantus ex eo fœtor exhalavit, ut avernali hac mephiti per totum claustrum intolerabiliter propagatâ, à cæpro desistere compelleretur. Alios fuste elisit, sed mox alii, aliique superveniebant, & numerum augebant. Toto mense Pharaonica hæc plaga in cella, in horto autem trium mensium spatium perduravit. Desiit tandem, ubi Joannes stulti desiderii sui impietatem satis deploravit, quam etiam postea omnibus magno animi dolore solebat commemorare. Hæc igitur correctus plagâ, didicit posthac omnia quam diligentissimè cavere murmura.

13. Quæ ut & tu, qui ista legis, vel audis, fugere discas, neque in victus tenuitate, ac penuria constitutus, in querelarum alveos prorumpas, perpendas necessum est, convivium illud, quod Judæi Christo struxerunt, nimirum pro edulio fel, pro vino acetum, illi appofuerunt. Bis Christo in supplicii clivo poculum est porrectum, quod tamen nihil ad sedandam sitim faciebat. Primus Crater, antequam cruci affixus esset, vinum mirrhatum, seu acetum felle mixtum erat. Dederunt ei vinum bibere cum felle mistum Matth. 27. 34. Alter, dum jam palo fixus est, sponsa fuit puro mersa aceto: Currens unus ex eis acceptam spon-

giam implevit aceto, & imposuit arundinè & dabat ei bibere: Ibid. vers. 48. A quo tamen utroque potu sitis minimè sedata, sed irritior facta fuit. In hujus facti expositione positus Dionysius Carthusianus, documentum dat, cui nos nedum accommodare aures, sed & obtemperare ipsa æquitas, ac ratio suadet. Consideremus (inquit) quotidie hanc novissimam Christi mensam; qua propter nos cibatus est felle, & potatus aceto; sicque discamus cibi, & potus superfluitatem, ac voluptatem vitare, per abstinentiam libenter & rationaliter carnem castigare, & de victualium tenuitate non murmurare; quod implere ad Religiosos spectat potissimum.

14. Porro, quanquam nos omnes Christus exemplo suo docuerit, ut fellis, & aceti memores gulam frænemus, & paucis deinceps sine murmure acquiescamus: Hoc tamen inprimis observare deberent valetudinarii, & qui lecto affixi hærent. Siquidem hi sæpe numero ob modicam quamdam penuriam, ob levem circa se commissam negligentiam in tantam quandoque impatientiam incidere solent, ut suam indignationem & bilem modò in Superiorem, modò in ministros evomere non erubescant. Ex quo aliquando contingit, infirmitatem nova incrementa sumere, mortisque tum corporis, tum animæ, periculum asserere, prout miser ille Religiosus (de quo superius Serm. 8. num. 12. dictum) suo irremediabili expertus est damno. Ne ergo & tibi tam infausta sors contingat, sed ut patientiam retineas, ac sine murmurationis noxa ferre valeas, dum dapes non ad gustum apportantur, mentis oculos conjice in heroicam Sancti cuiusdam Eremitæ patientiam, de quo in Vitis Veterum Patrum apud Rosvveidum lib. 5. libel. 4. num. 59. narratur:

cùm hic venerabilis Senecio ægritudine fractus, lecto decumberet, neque escam ullam sumere posset; discipulus ejus voluit pro eo bonum & delicatum præparare obsonium, quò fractum infirmitate corpus tantisper reficere posset, sed errore accidit, ut vasculum, in quo retinebatur oleum ex lini semine expressum, pro vase mellis ex improvise arripuerit, & pro conficiendo pulmento adhibuerit, existimans, se ex putato hoc melle dignum tanto Patre pulmentum confecturum; quod ut paratum, & sancto Senecioni apportatum erat, gustare cæpit, pia importunitate fratris sui persuasus; postquam tamen errorem advertit, ulterius in summo silentio, sine vultus mutatione, & absque omni consternatione vix non totum absumpsit, plùs indubiè comedens, quàm si idem pulmentum, optimo melle conditum, reperisset; Discipulus gratulans sibi, quòd tam bonum pro gustu sui Patris ferculum præparasset, exultabat in gaudio, inquiens: Ecce Abba: quàm bonum est pulmentum, si mihi licet, reliquum consumam; sed vix gustavit, & commissum à se errorem mox advertit, proinde in terram prostratus incuriam suam sequentibus verbis deprecatus est; Væ (inquit) væ mihi Abba, quoniam occidi te, istud peccatum posuisti super me, quoniam mihi locutus non es. Cui ægrotans: fili ait, non contristeris propterea; si enim Deus voluisset, ut meliora sumerem esculenta, haud dubiè tu mel loco olei in pulmentum misisses. Quibus verbis Piissimus hic Eremicola non tantum suo discipulo, sed etiam cunctis Religiosis seculorum temporum exemplò fuit; docens nimirum, ut Divinæ providentiæ, ejusque Sanctissimæ dispositioni adscribatur, dum aliquis defectus, vel

incuria in administrandis dapib' occurrat. Præterea etiam cogitandum veniat, hæc, & similia exempla, non solum pro pura contemplatione, sed etiam ad eadem in opere exercenda esse relata. Proinde si quid nobis, sive sani, sive infirmi simus, rerum necessariarum quovis modo, aut loco, sive in mensa, aut alibi defuerit, patientiâ nobis opus erit, & attendere oportebit, hujusmodi defectus ut plurimum esse Divinæ ordinationis effectus, sive deinde hi in superioribus, sive in inferioribus contingant, Divinæ etenim bonitatis est, nobis quædam remedia ad virtutis, & perfectionis excitamentum immittere, & permittere; Quantumvis reprehensibile non semper sit, quemcunque ministrorum defectum ipsis manifestare, & ab ipsis petere, quæ sibi debentur, dummodo hoc fiat cum mansuetudine adhibitâ Religiosâ modestiâ, sine murmure oris, & cordis. Quod tamen magnum opus & oculis Divinis pergratum sit, dum in silentio, & cordis demissione talem injuriâ æquo animo ferimus, DEI providentiæ nos committendo, nullus id inficiâs ire poterit.

15. His de subditorum murmure sufficienter dictis, jam reliquum est, ut coronidis loco pauca superaddamus de officio, & obligatione Prælati, qualiter nimirum ille se gerere debeat, ut murmura suorum sopiat, extirpet, & suò Claustro exturbet. Doctorum Phœbus, Ecclesiæque lumen, & columen Seraphicus Pater *Augustinus*, agens de Prælatorum regimine, præcipuè vult eos habere, & exercere virtutem charitatis erga proximum, scilicet erga fratres, filios, subditos Religiosos; ideo eis in sacra Regula sua præfatam charitatis virtutem toto pectore hauriendam commendat

mendat dicens : *Ipse verò qui vobis prae-
est, non se existimet potestate dominante,
sed charitate serviente felicem* ; & in hoc
ut plurimum cujuslibet Superioris ser-
viens charitas consistit, ut sit indefessus
in removendis salutis animarum impe-
dimentis, quibus cernit subditos impli-
cari. Cum itaque (ut hic visum, &
multorum deplorabili exitu expertum
est) murmuratio plurima causa sit rui-
nae spiritualis, ideo charitas postulat, ut
Prælati omnes nervos impendat, omni
solicitudine & industriâ curet, quò exe-
crandum murmurationis toxicum à
subditorum cordibus extirpetur, ne
aliòqui miseri hi ob tale virus secundum
animam perimantur & enecentur. Vi-
deat proinde & examinet se bene Præ-
positus, quoniam ex capite seu fonte
murmura suorum derivent ortum, num
ex obstinata eorum, & ad malum prona
voluntate, an verò ex eorum infirmitate,
quia videlicet tantâ haud pollent virtute,
& patientiâ, ut earum rerum, quæ ipsis
jure debentur, penuriam, & subtractio-
nem sufferre citra querimoniam que-
ant. Ac proinde, si subditorum querelæ
originem trahunt ex Superioris culpa,
defectûque charitatis, tenetur ille huius
malo mederi per sollicitam rerum neces-
sariarum provisionem, & distributio-
nem, ut nempe cuique provideat, & sub-
ministret, quæ necessaria sunt, prout ite-
rum admonetur Prælati à citato glo-
rioso Patre Augustino : *Distribuat uni-
cuique vestrum à Præposito vestro victus, &
tægumentum, prout cuique opus fuerit.*

16. Decet itaque, & summè necessa-
rium est ad impedienda murmura sub-
ditorum, ut qui Prælati, & Rectores
sunt, pariter etiam se exhibeant aman-
tissimos Patres, & Providores sollicitos,
quatenus Religioso gregi de congruis,

& oportunis pascuis provideatur; quod
ipse Pastorum omnium princeps, &
primus in terris Christi Vicarius D. Pe-
trus omnibus Superioribus, seu curam
animarum habentibus, seridò commen-
dat, pascite (inquit) *pascite, qui in vo-
bis est*, id est, qui in potestate vestra,
& sub regimine vestro est, *gregem DEI*,
vos arctius adstringit, ut subleveis in-
digentiam vestrarum ovium triplici ali-
mento, doctrinæ videlicet, exemplo-
rum, & temporalis nutrimenti. Ita
suggerit Hugo Cardinalis dicens : *Præ-
latus tenetur subditis triplex dare pabu-
lum; verbi, exempli, & temporalis subsidii.*
Id si præstiterit Præpositus, jam potiori
ex parte murmurum suorum restrinxit &
extinxit, quòd si verò adhuc aliqui ex
subditis, qui nimirum in sensum repro-
bum dati sunt, murmurare, & obtre-
ctare pergant, horum murmura velut
pharisaica flocci faciat Superior, exem-
plo Christi, qui à curandis infirmis in
die Sabbati minimè temperare voluit,
licet prævideret, Phariseos inde fore
scandalisandos, & in gravia murmura
prorupturos; siquidem huiusmodi eo-
rum scandalum non ex infirmitate, sed
ex grandi malitia, & invidia promana-
bat, ideoque non erat conveniens, ut
propterea ægros in diebus festis sanare
negligeret, differretque in alios dies
profectos à languoribus illos liberare.
Pari ratione Superior si huius farinae
Religiosos in claustris repererit subdi-
tos, non superseadeat adimplere, quæ
sui muneris sunt, sed inquietos corri-
piat, malè agendi occasiones præscin-
dat, inutiles è claustris exitus denegat,
disciplinam, & observantiam claustra-
lem ab omnibus observari faciat; &
quàmvis ex tali procedendi modo non
nulli malevoli occasiones, & ansam de-
sumant

sumant murmurandi, horum tamen murmuraciones parùm morari debet Prælatus, sed surda pertransire aure, imò eas se ignorare ostendat, & sic adimplebitur illud Psalmi 106. *Et omnis iniquitas oppilabit os suum*, id est, refrænabitur eorum maledicentia, si non ex integro, ex parte saltem, dum vident Superiorem hisce diſterius, & murmuri- bus non moveri, aut turbari, denique

recordetur illius Paulini: *In omnibus exhibeamus nosmetipsos, sicut DEI Ministros in multa patientia, per gloriam, & ignobilitatem, per infamiam, & bonam famam; per ignobilitatem, & infamiam apud malos, disciplinæque Monasticæ olores, & contemptores; per gloriam, & bonam famam apud bonos, & virtutum, perfectionisque religiosæ Zelotes & Sectatores.*

S E R M O XI. DE DETRACTIONE CAVENDA.

Custodite vos à murmuratione, quæ nihil prodest; & à detractiōe parcite linguæ. Sap. 1. 11.

P A R S P R I M A.

1. CUM detractio, & murmuratio frequenter simul esse soleant; idè ab utroque hoc vitio conjunctim cavendo admonemur à Sapiente dicente: *Custodite vos à murmuratione, quæ nihil prodest*, nisi ad animarum interitum, ut ex sermone præcedente liquet; & *à detractiōe parcite linguæ*. Cur à murmuri- bus cavendum, sufficienter, ut reor, ex antesignatis vidimus; cur autem similiter parcendum sit linguæ à detractiōe, modò, ut breviter agamus, reliquum est. Et inprimis quidem nosse debemus, quid propriè sit detractio? Respondet S. Thomas Aquinas, qui sic eam depingit. 2. 2. q. 73. a. 1. corp. *Detractio est denigratio aliena fama, per verba occulta.* Nam verbis dupliciter quis lædi potest, apertè nimirum & occultè: Apertè & in os lædere, contumelia est; occultè & absentem ferire, detractio est; detractio

directè lædit famam, contumelia autem honorem; unde gravius peccatum est contumelia, cæteris paribus, quàm detractio, quia detractio minus bonum aufert, & est minus contra alterius voluntatem, quia fit occultè, & altero nesciente; at contumelia honorem aufert scienti, & acta renitenti. Ita communiter Doctores.

2. Detrahitur autem alicui (quem admodum scitè observat Hieremias Drexelius in Phaëton. cap. 15. §. 1.) septem potissimum modis. Primo, cum quis orationis vanitatem adhibet, & aut falsum dicit, aut quippiam affingit, & mendaciunculis rem aspergit, quæ ratione duplicatur delictum, fitque mendacium & detractio. Secundo, cum quis latens, ac tectum peccatum è latebris in lucem profert; omnia quidem quæ dicit, vera sunt, sed tamen dicenda non sunt.

sunt. Hac ratione alteri quis detrahit, non quia de veritate aliquid decerpit, sed quia de fama. Unde graviter sæpe plurimi impingunt: Ergo, ajunt, ipsissimam veritatem palam facere non liceat? Non licet, mi Christiane, si id non possis nisi cum alterius detrimento. Nam etsi hoc, quod dicis, sit verum, est tamen occultum, & licet hic peccando conscientiam coram Deo læserit, famam tamen coram hominibus non perdidit, quam tu linguâ tuâ vel imminutam vis, vel ablata: & etsi peccatum, quod pandis, non aded secretum sit, modò tamen publicum non sit, tu tamen detractorem agis, cum id ignorantibus sine ratione patefacis, & sic alteri notam iniuris. *Tertiò*, Cum crimen seu verum seu falsum augetur, & exaggeratur, quod pronissimum est, cum alterius vitia narrantur. *Quartò*, Cum narratur quid minimè malum, sed velut animo non bono factum, addunturque ejuscemodi plerumque clausulæ: Fecit hoc quidem, sed non Dei causâ, humanum favorem ambit, & ut hominem noveritis, hypocrita est. *Quintò*, Aded subtilis est detractio, ut vel nutu quis infamari possit: e.g. laudatur quis à probitate, à religione; est qui audiat & dicat: Ut video non novistis hominem, me super eò interrogate, ego illum intus & in eute novi: Aut frontem ducit silendo, aut abnutat capite, aut solis oculis tale dat signum, unde facile colligatur, eum qui laudabatur, talem non esse, qualis laudando extollebatur. *Sextò*, Cum quis de alterius probitate, morumque integritate nequiter silet tunc maxime, cum interrogatur, aut alter criminis arguitur. *Septimò*, Cum quis coram aliis ob admissas noxas jure reprehenditur, ille verò se reum negat & pernegat; quâ ratione in

reprehensorem mendacii infamiam derivat. Et quàmvis occultas ipse noxas publicè fateri non cogatur, aliâ tamen ratione par est resistere, dicendo: proferri tantum dicta, non item probari; fortè audientem hæc deceptum esse; non quidvis obviâ credulitate arripiendum. Hic priore illo modo longè tolerabilior.

3. Quàm frequens autem sit hoc detractiois malum in populo Christiano, aliquo modo colligere possumus ex *Stephano Ednensi*, qui in illud *Exodi* cap. 3. *Extende virgam tuam; & percutite pulverem terra, & sint Ciniphes in universa terra Egypti; eruntque ciniphes tam in hominibus, quàm in jumentis*, ita scribit: Ciniphes animalcula parva sunt, sed inquieta, & acriter pungentia: Ciniphes autem sunt sermones detractorii; eruntque in hominibus & jumentis: in omni ordine, sexu, ætate, statu, inter opulentos & egenos, inter Dominos, ac Servos hoc detractiois malum grassabitur: Multi non blasphemant, sed pauci, imò vix ulli non detractores. Ita *Stephanus Ednensis*, quem citat *Pater Drexelius* cap. 15. §. 3. in *Malis Linguæ*. Et reverà si rem bene inspicimus, facilè videbimus, quòd licet multa committantur ab hominibus peccata, non ita tamen in omnibus locis, nec in omni tempore, nec ab omnibus personis; hoc verò detractiois vitium vix ultum excipit locum, vix tempus, vix personam. In colloquiis privatis, in congressibus publicis, in conviviis, in locis & personis sacris frequentissimum est. Audiatur *Stridonensis Dalmata*, *D. Hieronymus*, qui in *Epistola* 14. ad *Celantiam* hæc scribit: *Pauci admodum sunt, qui huic vitio renunciant, raròque invenies, qui ita vitam suam irre-*

prehensibilem exhibere velint, ut non libenter reprehendant alienam: tanta mali hujus libido mentes hominum invasit, ut etiam, qui procul ab aliis vitiis recesserunt, in istud tamē, quasi in extremum laqueum incidant. Hanc sententiam etiam tenet S. Laurentius Justinianus de vita Solitaria cap. 4. ubi ait: Consuevit sanē hoc vitium etiam vigere in bonis, atque sub zeli specie jugiter captivare improvidos. Imò teste Salmerone Tract. 16. disput. 5. adeò frequens est, etiam apud pios & religiosos, ut nomen quinti elementi, sine quo vivere nemo potest, apud quosdam obtinuerit. Porro detractorum nota vox est, vox Nisi, dum dicunt: Bonus esset, nisi hoc vel illud vitium haberet: unde notum Distichon:

*Sinisi non esset, quàm felix quilibet esset;
Sunt pauci visi, qui caruere nisi.*

4. Veruntamen notandum hic est, magnum scilicet esse discrimen inter detractionem, quæ ex quadam animi levitate, inconsiderata loquacitate, subreptione, inadvertentiâ &c. profluere solet; & inter eam, quæ ex superbia, fastu, ira, invidia, odio, aliâve consimili maligna passione ortum ducit. Nam prior detractio, culpa tantum censetur venialis, quâ se non infrequenter commaculare solent etiam boni, ut dictum; hæc autem posterior detractio est communiter crimen lethiferum, quæque apud probos & bonos Christianos, ac Religiosos rarius reperitur; cum enim hi pro salute sua, & quæ ad Dei cultum ac honorem spectant, sint solliciti, verisimile non est, eos tam facillè in tantam impietatem, divinæque legis contemptum, qualem includit detractio formalis, proruere. Nam detractio, quæ ex malitia præsertim, & animi perversitate

originem trahit, grave, & Deo invisum esse crimen, testatur Apostolus Paulus, dum ad Romanos scribens: ait cap. 1. v. 30. *Detractores Deo odibiles. Ubi notandum, quòd consultò conjungat Paulus Detractores, & Deo odibiles, ne quis sibi persuasum haberet crimina, quæ ultra verba non progrediuntur; non esse usque adeò gravia, quæ possint Dei amicitiam dirimere. Aversatur ergo detractores Deus, & odiò habet eos, nec sine ratione; quippe qui in se, & in aliis charitatem, quam Deus in hominibus maxime amat, & desiderat, radicitus evellunt.*

5. Denique gravissimum esse crimen detractionem formalem, ex Clara Valensium Monachorum Abbate, D. Bernardo colligere possumus, dum ille linguam detractoris asserit crudeliorem esse lanceâ, quæ Christi latus perfodit: quia lancea (inquit in sermone triplici custodia) illa Christi jam emortui latus transfixit; lingua autem illa transfigit membrum vivum Salvatoris, & transfigit animam, pro qua Christus sanguinem tudit, & propriam animam dedit, pluris eam æstimans quàm propriam vitam. Audi Bernardum suismet verbis loquentem: *Nunquid non est vera lingua ista? ferocissima planè, nimirum, quæ tam lethaliter tres insicit statim uno. Nunquid non lancea est lingua ista? profecto acutissima, ut quæ tres penetrat ictu uno. Lingua eorum gladius acutus, inquit David Psal. 56. gladius equidem anceps, imò triceps est lingua detractoris. Hoc illud Joabi triplex spiculum est, quod Absalonem à quercu pendulum incursans confodit, ut habetur 2. Reg. 18. Hoc triplici spiculo, & detractor, & detractoris benivolus auditor, & is cui detrachitur, misere confodiuntur, ut docet Magi-*

Magister Angelicus super illud *Jacobi* cap. 3. dum dicitur de lingua detractoris; *plena veneno mortifero*, quia detractio uno ictu tres interficit. *Primò*, illum, qui detrahit; quia peccato inortali animam ejus transverberat. *Secundò*, eum, qui detractorem audit; quia si audiendò delectatur, aut non contradicit, quodam respectu humano prohibitus, nec corrigit; dum detractorem monere & corrigere deberet, & ipse graviter peccat, ut infra dicitur. *Tertio*, illum, cui detrahitur; quia in vindictam, & iram mortalem faciliè exardescit, ubi famam suam læsam agnoscit.

6. *Sapiens Ecclesiasticus* cap. 28. vers. 22. quandam proponit sententiam, quæ ad hoc præfens institutum nostrum mirè facit: dicit enim. *Multi ceciderunt in ore gladii: sed non sic quasi qui interierunt per linguam suam.* Num hic textus sit accipiendus literaliter potius, quam spiritualiter, aliis decidendum relinquo; ego sensum spirituales & mysticum teneo, in quo absque ulla controversia verum erit dicere, quod multò plures sint, qui pereunt morte animæ per linguam maledicam, quam morte corporis per gladium. Ad hoc probandum adduco doctriinam quandam, quam non incelebris quidam Author, *Jacobus Marchantius* in suo horto Pastorum Tract. 4. lect. 17. proposuit. 2. tradit, dum linguæ vitium comparat infernalis draconis caudæ, de qua scriptum (*Apocal. 12. 4.*) reperimus: *Et cauda ejus trahebat tertiam partem stellarum celi, & misit eas in terram.* In sensu tropologico per stellas signantur Christiani, qui in clarissima Evangelii luce nati & educati, instar stellarum in conspectu Dei, & Angelorum rutilare, & coruscare videntur; qui tamen sæpe, pro dolor! detractiois, &

sufurationis vitio implicati obtenebrantur, & in perditionis abyssum ruunt. *Magna itaque pars hominum* (verba sunt citati Authoris) *ob vitium linguæ maledicæ in æternam ruinam delabitur, etiam inter Ecclesiasticos & Religiosos.*

7. Ne quis verò hanc doctrinam, veluti nullo nixam fundamento, abjiciat, eandem roborant funesta quædam exempla. Primum narrat *Thomas Cantimpratanus*, *Catheracensis* Proëpiscopus, qui suis se oculis usurpasse affirmat non minùs horrendam quam admirandam hujus vitii vindictam. Novi (ait) Sacerdotem, nomine magis quam re talem, qui eo linguæ petulantia prolapsus erat, ut quò faciliùs alios, etiam Sacerdotes in infamiam traheret, de seipso pessima quæque mentiretur. Hic mortis jam vicinus, furis actus, tantà in seipsum rabie debacchatus est, ut dentibus linguam maledicam fœdè laniaret & commoleret; Idque palàm omnibus ostenderet, inde sui supplicii exordium sumi, unde ille sumpisset peccati. Hunc ergo animæ nostræ interitum, quem expectandum habent aliorum diffamatores, à nobis avertere cupiens *S. Jacobus* magnà animi sollicitudine nos commonefacit, detractioes quaslibet nos fugere debere; *Nolite detrahere alterutrum, fratres mei; Qui detrahit fratri, aut judicat fratrem suum, detrahit legi, & judicat legem.* *Jacob. 4. 11.*

8. Sacerdoti, quem dixi, non multum absimilis fuit Religiosus quidam in Anglia, de quo *Joannes Major* in Speculo Exemplorum paginâ 165. recenset, quòd veste solùm, non moribus Religiosus fuerit, utpote qui rabido detractiois dente quosvis lacerare solitus est. Hic cùm jam in extremis ageret, monitus & rogatus est, sollicitè cogitaret,

R 2 quod-

quodnam iter insisteret, quod tenderet, de tota nunc æternitate agi. At ille: Omittite hæc, inquit, moneatis frustra. Illi verò divinam clementiam opponere, fiduciam in Deum suadere, & omni modo animum ad bene sperandum erigere conati sunt. Ast sùrdo cecinere fabulam; moribundus nanique linguam exerecens, & digito eam percùtiens: Hæc inquit, lingua pessima me damnavit. Dixit, & lingua repente sic intumuit, ut in fauces retrahi nequiverit. Ita infelix expirans grande documentum dedit detractoribus, ut alienis saltem detrimentis sapere discant, ne alioquin, si aliis detrahere porro pergant, sibi paria, aut graviora parent tormenta.

9. His binis exemplis tertium adiungo, quod similiter in *Magno Speculo exemplorum* reperitur. Convivebant duo simul Clerici, quorum unus detractor erat pessimus, sic quod de nullo poterat bonum dicere. Hic infirmitate gravi aliquando correptus, tandem agonizare cepit, & mortuus ad æternitatem abiit. Inter lapsis nonnullis diebus, socio specie horribili apparens fassus est, se iusto Dei iudicio ad inferos fulminatum esse, causamque adjiciens

dixit: Cum essem in extremis, ductus fui coram Iudice, & cum obmutescerem præ timore, vidi animas multas: Sole lucidiores, ad Iudicem contra me manus extendentes, & clamantes: Vindicta, Domine, sanguinem nostrum de illo mendaci obrectatore, qui nos apud homines mendaciter infamavit. Ad hanc vocem, cum me Iudex inspiceret irato vultu, ejus conspectu territus & confusus, ac de prolatis contra me malis mihi conscius, nihil contra hiscere potui, sicque desperans damnationis perpetuæ accepi sententiam; Quo dicto evanuit, & ad orcum abiit. Quid ad hæc dicitis, alienæ famæ obrectatores? an non timor & tremor vestros invadens animos, attonitos vos quodammodo reddat, præsertim cum obram quasi spectetis, Religiosos, Clericos, Sacerdotes, Dei Ministros mitti in gehennam ignis, non ob alia crimina, quam propter linguæ maledicentiam? Qui ergo Laici auditis, discite ab his, omnium mortalium infelicissimis, Clericis ac Religiosis exempla non sectanda, sed omni contentione fugienda; & creditote, quod si focii & imitatores fueritis culpæ, eritis sanè & aliquando focii pœnæ & vindictæ.

PARS SECUNDA.

10. Dictum est hæctenus, qualiter, qui suam animæ salutem sartam rectam esse volunt, detractiones, quæ peccatum mortale involvunt, abhorre & fugere debeant; modò videndum superest, quid illis, qui nedum salutis æternæ, sed & perfectionis Christianæ sunt cupidi, agendum, & quomodo in re etiam minima obrectationis vitium (quod apud bonos etiam interdum hospitium quærit, ut ex supra dictis liquet)

fit propulsandum, & abigendum. Proin ante omnia notandum, in quonam gravitas detractionis consistat; nimirum in eo, quod proximi famam, bonam opinionem, & quæ apud alios pollebat, affirmationem obscurer, & abripiat; cum tamen nomen bonum majoris sit pretii & valoris, quam opes & divitiæ temporales, teste *Sapiente* dicente: *Melius est bonum nomen, quam divitiæ multæ.* Prov. 22. Nam bonum nomen est altioris ordinis

dinis bonum, quàm sint opes. Nam sicut omne argentum non potest æquari auro minimo in dignitate, etsi in pretio & æstimatione hominum æquetur; sic omnes opes non possunt æquari famæ minimæ in dignitate & præstantia, licet satisfactio famæ læsæ apud viles personas subinde fiat per aurum & argentum. Ex quo apparet, quàm magna illi injuria & damnum inferatur, cui fama iniquâ detractioe surripitur.

11. Quando autem detractio censeri debeat mortifera, & quando solum venialis, ut dignoscatur, dicendum de ea, quod de vitiis iis, quæ à natura mortalia sunt, dici vulgò solet. Quare sicut furtum ex se peccatum lethiferum est, exilitate tamen materiæ esse potest solum veniale; sic & detractio in se quidem lethale crimen est, at tam levis esse potest res, quæ de alio dicitur, ut duntaxat sit veniale. v.g. Si quis levem defectum, aut veniale peccatum alterius de industria manifestet, aut grave delictum narrat, sed ex inadvertentia; nunquam enim actus humanus est peccatum mortale absque plena deliberatione & advertentia, aut gravitate materiæ. Ita S. Thomas 2.2. q. 73. a. 2. Lessius lib. 2. cap. 11. dub. 3. Reginaldus lib. 24. num. 71. Advertendum ulterius: quamvis materia sufficiens ad peccatum mortale detractioe sit manifestatio mortalis peccati, quoties fama proximi graviter læditur; si tamen ex hujusmodi narratione fama alterius notabiliter non lædatur, non erit materia sufficiens ad peccatum mortale; quia parvitas damni excusat à peccato mortali; ut si quis dicat militem commisisse duellum, habere concubinam; decessisse puellam: vel adolescentem esse prodigum, deditum amoribus; feminam rixari: aut qui refert ea delicta,

de quibus scit aliquem se jactare solere; vel etiam si generalibus nominibus peccatorum mortalium aliquis infametur, ut si dicatur, illum esse superbum, avarum, iracundum, hæc dicere non est ordinariè peccatum mortale, nisi ratione dignitatis personæ, de qua dicuntur, accipienda sint pro gravibus vitiis. Ordinariè accipiuntur autem pro inclinatione naturali, vel veniales defectus denotant. Consule, si lubet, Lessium citatum num. 16. & 17. Reginaldum lib. 24. num. 76. Dianam part. 5. tract. 5. resol. 69.

12. At verò, ut modò citati Authores scitè observant, sicut revelare alterius peccatum etiam mortale, per quod tamen fama, vel non vel tenuiter tantum læditur, culpa mortifera sæpe non est; ita è contrario fieri poterit, ut ille, qui defectus duntaxat veniales narrat, se rem peccati lethiferi faciat, si nimirum, attentâ conditione personæ, hæc levia & tenuia censeantur magni momenti, ut si quis v.g. diceret de viro gravi, magnâque virtute prædito, esse mendacem, hoc est, sæpe mentiri, esset peccatum mortale, præsertim si hoc in faciem per contumeliam objiceretur, convitiandi causâ. Rationem assignat eximius spiritualis vitæ Doctor, Alphonsus Rodriguez part. 2. tract. 2. cap. 9. quia nimirum majus inde dedecus & infamia in talem probatæ, & exemplaris vitæ hominem derivari potest, quàm è mortali crimine in alium licentioris vitæ virum. Quare, ut quis mortaliter in hac detractioe de alio materia peccare dicatur, notare oportet, non id notandum esse ex eo, quod de alio dicatur lethale crimen, sed ex æstimationis, & famæ præstantia, quæ dicendo eripitur. Semper ergo huic fundamento est innitendum; quoniam non rarò aliquis Religiosus probus plus boni nominis &

æstimationis deperdit, dum de illo quis dixerit, quod sit levis parvique iudicii; quam si de gravi crimine sæcularis quispiam traduceretur, unde appareret plus hinc periculi subesse, quam fortè videatur. Exempli gratiā: Habeo, & suspicio ego quempiam ut bonum Religiosum, ut sedatum, & prudentem virum; tu verò manum tuam hanc illamque in partem vertendo dicis; Iste talis est, quasi innuere velis, eum levem, & parum sibi constantem esse; Jam ille de bona opinione, quam prius de illo habebam, tuofacto deperdidit. Hæc sanè levia non sunt, sed quæ graves etiam scrupulos causare meritò possunt, proinde solerter cavenda.

13. Pergit laudatus Asceta, nōsque à peccandi periculis eruere volens, hæc ad nostram eruditionem subjungit: Quamvis autem certò statuere sæpe non possimus, num frater in eo, quod de eo dixi, æstimationis suæ, quam alius de eo habebat, & famæ notabilem jacturam fecerit, vel an id ad mortale peccatum ascenderit nec ne; tamen magnà videtur esse temeritas, in tale se se ultrò consicere periculum. Certò pro quidquid in mundo est, huic se quis periculo exponere non deberet. Necesse proinde est, etiam in rebus parvis nos circumspēctos & scrupulosos imprimis esse. Quod nisi fiat, brevi nos innumeris scrupulis, & conscientie remorsibus, & de graviore peccato anxietatibus repletos inveniemus. Atque in hoc distractionis vitio magis hæc cautela, & sollicitudo necessaria est, cum magna sit naturæ nostræ huc propensio & inclinatio, & facilitas, volubilitasque humanæ linguæ permagna. Hactenus *Rodriguez*, qui loco citato hæc de absentibus loquendi regulam ex Sancto *Bonaventura* præscribit: *Er-*

bescant docere de absente, quod cum charitate non possent dicere coram ipso. De absente ergo taliter loquendum est, ut, si præsens adesset, illo sermone rationabiliter non offenderetur; fieri enim potest, ut quis de absente ea proferat licitè & cum charitate, quæ tamen ipso præsente, & audiente loqui non deberet; non quia hæc dicens loquitur malè, sed quia audiens malè susceperet justè prolata, iramque, & indignationem irrationabiliter adversus alterum foveret. Et hoc maxime intelligendum de culpis aliorum apertis, de quibus sicut licitum est judicare, ut dictum serm. 9. num. 1. ita similiter illicitum non est de illis habere sermonem, dummodò salius quispiam vitiosas animi affectus non intercurrat.

14. Notandum nihilominus, quod, qui ad perfectiora & tutiora anhelent, puriusque Deo obsequium præstare desiderent, non faciliè debeant de aliorum excessibus, licet apertis ac publicis, sermonem habere, exemplo *S. Ignatii Loyola*, qui (ut scribit sæpe citatus *Rodriguez*) aliena vitia in sermone quotidiana nunquam commemorare volebat, quanquam vulgata & passim nota ea essent; quia censebat, id esse reprehensione dignum. Quemadmodum enim jure taxaretur, qui, alijs prætereuntibus, stercore in via reperta commoveret; sic similiter, qui, ubi & quando non oportet, de aliorum delictis sermonem ingerit, reprehensibilis, & culpabilis certò videtur; Non enim (ut loquitur *D. Chrysostomus* homil. 3. ad populum) commotum stercus sic fetore cartilaginem percellit; sicut aliorum detesta peccata pios animos perturbare, & contristare solent. Serviat proinde hic quod scripsit *Paulus* in Epistola prima ad *Corinthios* cap. 6. *Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Quæ* verba

verba ponderans Doctorum Phœbus, Augustinus, ita nervosè scribit lib. 1. cap. 14. de adult. conjug. *Omnia mihi licent; Omnia, quæ nullo præcepto Domini prohibentur, licent; sed non omnia expediunt, non conducunt ad vestram, vel proximi spirituales adificationem. Ideo non nisi illicita prohibentur à Domino, ut ea, quæ licita sunt, & non expediunt, non legis vinculo, sed liberâ dilectionis beneficentiâ caveantur. Qui verò non caver ab iis quæ licent, & non expediunt, sæpe ad illicita dilabitur. Solus enim in illicitis non cadit, qui se aliquando & à licitis restringit, ait Gregorius Magnus lib. 5. moral. cap. 8. Quanquam ergo de aliorum peccatis passim vulgaris loqui nulla lex prohibeat, quia tamen id rariùs expedit, ideo ab his abstinere nobis persuasum sit, memores verborum illorum Siracidis cap. 19. v. 10. *Audisti verbum adversus proximum tuum? commoriatur in te, fidens quoniam non te distrumperet; sepeli id intra te, ibi extinguatur; nec ultra exeat; neque enim tantilla res tacita ventrem tuum distrumperet.**

15. Hanc doctrinam suò nobis exemplò tradit omnis sanctitatis & perfectionis Magister *Christus JESUS*: dum enim Pontifici præsentatus, interrogatus ab eodem fuisset de suis discipulis, & de doctrinâ ejus, nil aliud respondere voluit, quàm: *Ego palam locutus sum mundo, & in occulto locutus sum nihil, quid me interrogas? interroga eos, qui me audierunt.* Joan. 18. 20. Ubi advertendum, Pontificem interrogasse de duobus, nimirum de Discipulis; quid de eis factum esset, & de doctrinâ; ad doctrinam solum respondit Dominus; de discipulis verò alium tenuit silentium. Si causam nôsse desideres, ecce eam dat *Doctor Angelicus*; nimirum, quia pro tunc parùm boni de illis dicere potuit; unus enim eorum eum tradidit, alter ad eundem

negandum in procinctu stabat, cæteri eo relicto, fugerunt; & ideo de Discipulis nihil respondit, ut eorum honorî consuleret; & timiditatem in fugiendo occultaret. Quo facto & nos erudit Dominus, qualiter nempe proximorum nostrorum errata, manifesta licet, non retegere, sed obtegere conveniat. Huic proposito congruere videtur quod legitur de Patriarcha Noë: Hic post diluvium vineam plantans, & vinum plus æquo bibens fuit inebriatus, in qua ebrietate inverecundè nudatus jacuit. Hanc sui patris nuditatem cernens Cham, duobus fratribus suis Sem & Japheth indicavit, qui pallio suis humeris impositò incesse runt retrorsum, & operuerunt verenda Patris sui, faciesque eorum averse erant, & patris turpitudinem non viderunt. Gen. 9. Evigilans autem Noë, simul cum intellexisset quæ fecerat ei filius suus Cham, sine mora eundem maledixit; Sem verò & Japheth summè dilaudans ait: *Benedictus Dominus Deus Sem, sit Cham servus ejus. Dilatet Deus Japheth &c.* Omnia in figura. Præfiguratur nimirum Noë Majores, Pastores, & Prælatos Ecclesiæ; Quod si ergo in illis appareat turpitudine peccati, ab ea facies nostras avertamus; illamque non nuntiare aliis, sed operire satagamus: *Turpitudinem patris tui non discooperies.* Levit. 18. 7. Id est in sensu morali, eorum, qui Patres vestri, seu Superiores sunt, pudenda acta & facta in lucem per sermones vestros non proferetis; sic enim cum Sem & Japheth copiosam à Deo accepturi estis benedictionem, & favorem singularem. Memoriam æternam mereatur dictum & factum Imperatoris Constantini Magni, qui, (ut scribit Baronius tom. 3. anno 325. num. 43.) dicere solebat: Si suis etiam oculis Præsulem Christianum rem nefariam committen-

tem cerneret, facinus illud non tantum non evulgaturum, sed etiam paludamento suo facti infamiam operturum, ne facinoris aspectus eos, qui id ipsum viderent, ulla ex parte læderet. Hic nos, qui Clerici, Religiosi, Dei servi, Sacerdotes & Ministri Christi audimus, & qui plurimis ad sectandam vitæ perfectionem titulis sumus obstricti, ab hoc piissimo & religiosissimo Imperatore discamus, quantā industriā & solitudine, quā aliorum, præsertim Superiorum famæ; & exultationi, consulamus, nos allaborare conveniat. Ca-

vendum proinde sollicitè, ne facile ingeratur mentio in discursu communi de aliorum defectibus & excessibus, quantumvis apertis & passim notis; quando enim à licitis nos ipsos restringemus, tunc & ab illicitis securi erimus. Dicitis coronidem imponit Sapientissimus Salomon Proverb. 21. v. 23. sic protestans: *Qui custodit os suum, & linguam suam ab omni malo verbo, custodit ab angustiis animam suam.* Hæc pro nostra instructione de detractoribus dixisse satis, modò, quàm graviter delinquant detractorum auditores, videamus.

P A R S T E R T I A .

16. **M**agnæ tam arcanae quàm admirandæ prorsus virtutis est, si vel experientiam de eo loquentem audiamus. Ut cætera taceam: pugio, seu ensis si magneti adfricetur, ita vulnerat, ut is qui pungitur, non sentiat se vulnerari. Rem ex fide narrat Hieronymus Cardanus (quem citat Drexelius in Phaëton cap. 18.) qui affirmat se vidisse magnetem, quo si acus aut ferreus stylus fuisset illitus, quavis corporis parte infigi sine ullo doloris sensu; ac sine sanguinis effluvio potuisset, prout ipse Author in suo proprio brachio experimentum se cepisse testatur. Detractio sanè talis videtur esse pugio seu gladius: infigitur, lædit, vulnerat, & quidem tres uno ictu, ut supra num. 5. dictum. Sauciatur enim detractor, detractoris auditor, & is cui detrahitur. De detractore qualiter ipse sine doloris sensu graviter vulneretur, jam diximus; de tertio, cui nimirum detrahitur, differemus parte sequenti, nunc de auditore detractoris acturi. Proinde exponemus in præsentii, quàm grave sit delictum, non tantum

aliis detrahere, sed & benevolè audire detrahentes; sic unà & detractorem, & ejus auditorem instruemus. Hoc ut ritè fiat, commemorare lubet hic vulgarem & famosam de Sirenibus historiam, de quibus nulli non notum est, quòd, cum venustissimum & sceminiilem præ se vultum ferant, viatores cantibus & harmoniis suis aded rapiant, & incantent, ut veluti immobiliæ maneant, nec navim suam ulteriùs progredi sinant, at verò iis, qui in navigio sunt, suavi sopore præ nimia harmoniæ dulcedine sopitis, ipsis in prædā cedunt, & ab illis devorantur. Et ideo providissimus Ulysses, ne unà cum suis præsentissimum hoc incurreret periculum, sociorum aures obturavit cerâ, seipsum malo alligari jussit, dum has aurium insidias præterveherentur. Ex quâ historia, seu (ut verisimilius est) Poëtarum fabulâ nos legamus pro nostra eruditione moralitatem quampiam, nimirum non solum oculis, sed & auribus sua esse pericula; ideo cum cautissimo Ulyssæ ad arcenda hæc aurium mala opus est sepi-

mentis,

mentis, prout Sapiens Ecclesiasticus cap. 28. v. 28. consulit, ut non quidem cerâ, ut fecit Ulysses, sed spinis & carduis aures nostras occudamus: *Sepi ait, aures tuas spinis, & linguam nequam noli audire; & ori tuo facito ostia, & seras auribus tuis.* Non vult sepe floribus seu rosis contextam; sed vepribus asperam, paliuris horrida vult esse aurium sepimenta: quia hoc modo ascendus erit detractor. Sicut enim sepes circa agros serviunt contra sylvestres feras, circa hortos verò contra fures, spinæ autem circa aures contra detractores. Tunc autem sepi aures tuas spinis, quando eas claudis, & avertis, quando ostendis faciem gravem & tetricam, quæ indicet, te invitum ægrèquè audire, ac detractorem tibi esse tædio, & molestiam creare.

17. Porro, variæ sunt spinæ, praxes, & modi, quibus aures sepiantur detractiōni, illaque succidatur. Primus, si aperte ei resistatur, & detractor increpetur; qui modus maxime servandus à Majoribus & Superioribus respectu suorum subditorum. Hæc lex olim Judæis tradita fuit, *Deuter. 22. 4. Si videris asinum fratris tui cecidisse in via, non despicies, sed sublevaris cum eo.* Ubi considerandum: Si obligatio est, alterius asinum in foveam collapsum eripere, quanto magis famam periclitantem debemus adjuvare? Hæc autem obligatio, licet respectivè omnes aliquo modo tangat; specialiter tamen Superiores, & qui auctoritate pollent, concernit. Unde Superior audiens aliquem detrahentem Religiosis subditis suis, & non resistens, dicit S. Thomas 2. 2. q. 73. a. 4. Corp. eum peccare mortaliter; quia tenetur ex officio suo præ omnibus aliis bona spiritualia suorum Religiosorum curare, &

Gramm. Relig. Pars I.

servare; ergo tenetur famam, quæ est maximum bonum, suo subdito conservare, & à detractoribus eam redimere. Secundus modus impediendi detractiōnem est; *Sermonem malè ceptum aliò derivare.* Cum enim ferociens taurus hominem insequitur, pallium ei in caput obijcitur, ut, dum luctatur cum pallio, furibundis oculis subducatur se homo. Ita cum quis alium detrahendo insectatur, consultissimum est, pallium ei hoc est diversum sermonem obijcere, ut cesset detrahere. Neque semper adeò sollicitè curandum, quomodo id dextrè fiat, & cum decore. Ex abrupto subinde aliunde loquendi argumentum est injiciendum. Id quod egregiè præstitit *Thomas Morus*, illud Angliæ Sidus, vir proinde sanctus ac eruditus, melioris exempli ubique observantissimus; Cum enim, apud quoscunque demum fuisset, detractiōni quispian laxare linguam inciperet, ipse mox arreptâ aliunde occasione virulentum illum sermonem aliò divertebat: Quivis (ajebat) quod volet dixerit, ego verò ajo hanc domum optimè structam esse, reverà magistrum se probavit, qui hoc ædificium eduxit. Ita maledicentiam aut correxit aut certè turbavit.

18. Tertium documentum impediendi detractiōnis est, *subducere se tam noxiis fabulis, & ipso discessu detractoris linguam*: sciat locutuleius ille se gratum non fuisse. Hoc consilium suggerit S. Hieronymus in Regula Monachorum cap. 22. sic scribens: *Si quem alicui detrahentem audieritis, procul fugientes dimittite velut serpentem, ut verecundiâ victus distat de aliorum factis silere.* Hoc divinus Paulus confirmans: *Nunc autem scripsi vobis (inquit 1. Cor. 5. 11.) non commisceri, scilicet is qui frater nominatur, est fornicator, aut*

S

ava-

avarus, maledicus. De Francisco Suarez è Societate Jesu, religiosissimo ac doctissimo viro refert *Joannes Rho* lib. variar. histor. cap. 3. §. 2. Cùm ab Archiepiscopo Lisborensi ad prandium vice quadam invitatus fuisset, & quendam ex convivis murmurantem, malèque de aliis loquentem audisset, mox severum, austèrumque vultum monstravit, quo non obstante, dum peristeret in incepto detractor, surrexit, elatèque voce sic fuit allocutus præsentes: Aut ipse præcendendus est sermo, aut bona eum venia hinc ego abeo. Hac Religiosa sapientissimi Senis libertate captus Archiepiscopus, Patrèmque complexus: *mathe* (inquit) *Francisce*, non alium ego amicum pervelim, qui absentis amici famam adeò liberè tuearis. His accessit quartum documentum, seu alexipharmacum adversus detractionis virus; videlicet, *Somnum inire, aut simulare.* Ita *S. Machetes Abbas*, si quis verbum detractionis protulisset, illic in somnum incidebat; ait *Cassianus* lib. 5. Instit. cap. 29. Qui *Machetem* æmulari nequit, qui dormire non vult, aut abire non potest, monstret saltem se Christianum esse, signum edat, hæc talia sibi non placere, idque statim sub-initium pravi sermonis faciat, dum ignem etiamnum unâ situlâ licet extinguere: hic enim, ubi invaluerit, penè indomabilis est. *Ventus Aquilo* dissipat pluvias & facies tristes linguam detrahentem: Inquit *Salomon* Proverb. 25. 13. Quo sensu dixit *S. Hieronymus*: Si vultu hilari audieris detrahentem, tu illi das fomitem detrahendi; ille ignem excutit, tu subternis igniarium: quòd si facie subtristi, & adversa detractorem audias, discet ille non libenter dicere, quòd didicerit non libenter audiri. Sin aliter agis, ostendis te illius, cui detrahitur, aut falsum fratrem, aut timidum amicum esse.

19. Summam hic meretur memori-
am heroicum illud Patriarchæ nostri
Augustini factum: Hic enim Præsulum
gemina, ut longè à consortio suo, à
mensa, à conversatione omni detracto-
res proscriberet, & ne unquam vel invi-
tus aures iisdem præberet, aut illi alicui
coràm se detrahere præsumerent, ad pro-
ximum mensæ parietem appendit tabel-
lam, quæ omnes illic accubituros mone-
ret his versiculis:

Quisquis amat dictis absentum rodere
famam,

Hanc mensam vetitam noverit esse
sibi.

En mensæ leges præclarissimas: Aliis
non detrahere: qui secus assueverit, ab-
esto: hos convivas hæc mensa non ad-
mittit. Insigniter hic *Augustinus* impro-
bam illam consuetudinem notavit, quæ
in conventibus, circulis, conviviis, pri-
mam omnium quæstionem movet de
moribus & defectibus absentium. Idcirco
Augustinus ut hæc confabulationes do-
mo suâ excluderet, ad mensam lectorem
adhibuit, qui animum pasceret, dum ille
corpus reficeret. Contingit autem,
(quod *S. Possidius*, qui etiam interfuit,
in ejus vita narrat) ut ad *Augustini* men-
sam Antistites complures accumberent,
sed legis ab *Augustino* scriptæ obliti, libe-
rius de aliis loquerentur, quibus ingenuè
Augustinus: Domini fratres, ajebar, aut
illa tabella refigenda est, aut vos sermo-
nes istos desinetis, aut ego ad cubiculum
faceffo.

20. Eiusdem ferè animi fuit *S. Joannes*
Eleëmofynarius Patriarcha Alexandrinus;
hic, si quem aliis obtrèctantem audisset,
aut ingeniosè in alios sermones deduxit:
si pèrgeret alter, tacebat quidem *Joannes*,
sed nomen hujus notabat, & colloquio
finito, ei, qui sibi à cubiculis serviebat,
præ-

præcipiebat, hunc talem hominem ne amplius intromitteret. Certissimum est, quod dixit *S. Hieronymus*: *Ubi desunt audientes, non inveniuntur detrahentes*. Desit auditor, deerit detractor. Nisi ergo & nos sic agamus, & aliorum famam tam cautè custodiamus, quàm nostram, illas Domini leges rumpimus, quæ alios eò quo nos ipsos amore foveri volunt, de quibus *serm. 6. num. 3.* plura diximus. Neque verò is solum nequiter facit, qui vicini sui incendit domum, sed & ille, qui aquam ad sopiendum ignem non adferat, cum possit. Similiter non tantum nocent, qui aliis detrahunt, sed & illi, qui detractiones non impediunt, qui applausu & gratulatione commendant. Ille demum sincerus est amicus, qui non tantum non alteri detrahit, sed & detractores, ut potest, compescit: ille fidus frater est, qui, quantum licet, erubescendam aliorum sorditudinem tegit, nisi eam aperiat iis, quorum est juvare, non infamare. Aliorum vitia tegenda sunt, non oculis, auribusve ingerenda.

21. Hoc modo ut agamus, nos commonet divinus Spiritus per *Salomonem* sic loquens: *Prov. cap. 24. v. 21. Cum detractoribus non commiscearis, quoniam repente consurget perditio eorum*. Detrahtio enim est contagio venenosa, quæ æternam infert mortem: Sicut igitur contra pestiferam luem remedium efficacissimum est fuga, ita & obrectationis. Proinde sciendum, quod omnium Doctorum calculò definitum sit, non tantum detractorem, sed etiam ejusdem benevolum auditorem peccare graviter aut leviter juxta obrectationis mensuram. Hoc ut explicetur, advertendum est, quod tripliciter se possit habere, qui detractorem audit, scilicet vel ut inducens; vel ut complacens; vel ut tacens, &

non resistens. Primò, qui ita audit ut inducere, vel excitare censeatur ad detrahendum, vel ad detractionis continuationem, non minus peccat quàm detractor; imò gravius, quia est alterius causa mali, sicque & sui & alterius peccati auctor censeatur; Sic frequenter contingit, quod aliquis obscure indicet, se aliquid vidisse, vel audivisse, nolit tamen prodere, interim alii multis circumlocutionibus instant, ut propalet occultum alterius peccatum, eliciunt tandem, & inducunt in detractionis crimen. Et tunc maxime verum est illud *S. Bernardi* assertum: *Detrahere, vel audire detrahentem, quid horum damnableius non facile dixerim*. Tunc diabolus censeatur quasi ludere, & choreas ducere in lingua detrahentis, & in auribus audientis.

22. Secundò, qui ita audit, ut tamen non inducat, nec animet ad detrahendum, sed tamen lætatur alterius detractione, peccato se obstringit lethifero, quia ipse alienò malò oblectatur contra charitatem. De his verum est illud *Apostoli* (*Rom. 1. 32.*) *Qui talia agunt, scilicet nequiter detrahunt, digni sunt morte æternâ. Et non solum qui ea faciunt, qui sunt principales sceleris hujus perpetratores; sed etiam qui consentiunt facientibus, juvando eos nempe quocunque modo, ut exhortando, laudando, approbando. Quod quidem sub umbra quadam inhibuit Dominus dicens: (Exodi 23. 19.) Non coques hædum in lacte matris sue: iis enim verbis (ait *S. Thomas* 1. 2. q. 102. a. 6. ad 4.) figuraliter significatur, quod hædus, id est, peccator, qualis censeatur etiam impius detractor, non est coquendus in lacte matris, id est, non in blanditiis deliniendus. Et ideo his, qui sunt proni ad peccandum,*

ad detrahendum, non debemus hilarum vultum ostendere ad eos oblectandum, ne videamur eorum peccato consentire, & quodammodo peccati audaciam ministrare. Ita *Magister Angelicus*.

23. Tertiò, qui nec inducit, nec lætatur, tamen audit, & tacet, dum alius detrahit, quandoque peccare potest graviter: Quia si est atrox injuria, & grave incommodum secuturum in alterius famam existimat, debet excusâ verecundiâ contradicere, & innocuum defendere. Sicut enim in arcta necessitate tenemur proximo in rebus temporalibus subvenire; sic etiam in necessitate famam ejus servare. Veruntamen, ut monet citatus *Angelicus Doctor* 2. 2. q. 73. a. 4. ad 2. non semper aliquis debet resistere detractori, arguendo eum de falsitate, & maxime si sciat, verum esse, quod dicitur: sed debet eum verbis redarguere de hoc, quod peccet fratri detrahendo: vel saltem ostendere, quod ei detractio displiceat per tristitiam faciei; quia ut dicitur in *Proverbiis* cap. 25. *Ventus Aquilo dissipat pluvias, & facies tristis linguam detrahentem*: quia ad literam detrahens cessat, cum audiens contristatur. Quod tamen ut plurimum, sicut par esset, mundana praxis non servat. Quin imò, si quis audit malum de aliquo, despicit, & movet caput; nec loquitur ore, sed nutu; & facit pejus, quam si decies loqueretur, ingerendo aliis suspicionem. Vel plerumque aperte complaudit, dictum exaggerat, aut quidpiam adjicit. Quod si non fecerit, humano indignus convictu reputatur. Et hoc vel maxime deplorandum, quod totus Mundus detractorum plenus sit. Unde super illud *Proverb.* 24. *Cum detractoribus non commiscearis*, ait *Glossa*.

Hoc specialiter vitio periclitatur penè totum genus humanum.

24. Profectò res ardua & rara, interesse sermonibus detractoriis, & non ali-quâ exinde coinquinari peccati maculâ, cum vel ipsâ etiam taciturnitate in hac parte non raro quis peccet, quando nempe monere deberet detrahentem, non tamen monet respectu quodam humano prohibitus. Ubi nihilominus advertendum: Si quis prudenter putet nullo modo profuturam suam monitionem, vel metuat aliquando grave damnum; putâ, contumelias, verbera, gravem rixam; Vel si fuerit inferior, & nullius auctoritatis, aut putet auditores non credere, aut aliâ ratione speret, damnum hoc infamiae ab alio propulsandum, non temetur monere, aut contradicere, sed potest tacere: ad hoc enim tantum obligatur, cum putat efficaciter damnum impedire se posse. Recolligitur dicta *Serm.* 6. num. 22. Verum, cum ars artium sit in presenti puncto semper posse tangere medium, & non aliquando tacere ad ea, quæ essent contradicenda, & vice versa; proinde facile liquet, quam res sit aleis plena, se detrahentium immiscere circulis, ac commercijs. Siquidem, vel eos corripere obligaris, vel non? Si obligaris, & non facis, præ foribus stat peccatum; Si eos corrigis, eorum aversionem, iram, odium vix effugies. Tutissimum ergo, & rationi valde consentaneum est, aures accommodare divinis consiliis, & opere implere quod suggeritur à *Sacro Paramiaste*, sic monente ac dicente: *Amove à te os pravum, & labia detrahentium sint procul à te.* *Proverb.* 4. 24.

SERMO XII.

DE DETRACTIONE PATIENTER FERENDA.

Pro eo ut me diligerent, detrahebant mihi: ego autem orabam. Psal. 108. 4.

PARS PRIMA.

1. SANCTISSIMI Hipponensium Præsulis Augustini assertum est: *Quem diabolus* (inquit tom. 2. epist. 137. circa med.) *non potest devorare seductum ad nequitiam, famam ipsius inquinare conatur, ut, si fieri potest, opprobriis hominum, & malarum linguarum detractioe deficiat, & sic in ejus fauces ruat.* Neque addubitandum; quin plures cæteroquin pii & religiosi, patienter tamen non ferentes male sparsos de ipsis sermones, nec veniam suis obrectatoribus impertiri volentes, sed iras, & inimicitias foventes in prædam tandem diabolo cessere. Eapropter in præsentem eliminare conabimur omnem impatientiam, iram, & bilem, quæ in cordibus bonorum hominum consurgere nonnunquam solet, quando injustè & ignominiosè ab aliis diffamantur, bonique sui nominis existimationem amittunt. Proinde nosse debemus, nihil magis in votis esse stygio tenebrioni, quàm si possit eos, quos piè & religiosè vivere cernit, diffamare, remorasque injicere, quibus in via Dei præpedirentur, & à perfectionis, salutisque cursu retraherentur. Nam (ut scitè observat Gregor. Magn. lib. 2. indict. 10. epist. 23.) *habet hoc proprium invidia anti-*

qui hostis, ut, quos in perpetratione pravorum actuum decipere non valet, famam eorum dilaceret, falsa ad tempus fingendo. Quanquam autem huic infernali Draconi nunquam desit voluntas per semetipsum devotos Dei servos infamare, eisque apud alios boni nominis existimationem eripere, quemadmodum nonnullos Sanctos speciem alienam mentitus infamavit, quos inter erant S. Silvanus Archiepiscopus, S. Cune Gundis Imperatrix & Virgo, & S. Maria Magdalena de Pazzis; rarissimè tamen id ei Deus permittit; frequenter autem id efficere adlaborat per homines impios & vitiosos, qui semper virtutum studiosos traducere, eorumque bonam famam, si non prorsus tollere, obfuscare saltem nituntur.

2. Eapropter quisquis boni sui nominis æstimationem à maledica lingua iaminui intelligit, magnoperè caveat oportet, ne illius Præcepti, ab electo Christi Apostolo nobis omnibus traditi transgressor existat, quâ præcipitur: *Rom. 12. 14. Benedicite persequentibus vos benedicite, & nolite maledicere eis, qui vos quovis modo denigrant. Et licèt dicat Siracides cap. 41. 15. Curam habet de bo-*

no nomine: hoc enim magis permanebit tibi, quam mille thesauri pretiosi & magni. Et Cato: Omnia si perdas, famam servare memento. Id enim non debet intelligi, ut per fas & nefas te ipsum defendas, & te injuriantem reciprocâ injuriâ afficias, & maledicenti maledicas; sed ut sic vitam tuam instituas, ac taliter vivas, ne apud Sapientes, & probatâ conversationis homines malæ famæ notam incutras. Noli ergo vinci à malo, sed vince in bono malum, hortamentum est citati Apostoli Pauli. Rom. 12. 21. Et quia

Verba movere solent molles penetralia cordis;

Ast exempla trahunt, abripiuntque magis.

Idem exemplo sit inprimis ipse, qui est summa & essentialis sanctitas, innocentia, justitia &c. nimirum pientissimus Salvator noster JESUS Christus. Ah! qualem non infamiam mansuetissimus hic Agnus patiebatur? Quas non contumelias, infamations & contradictiones sustinuit? Unus eum voracem, alter Publicanorum amicum, hic blasphemum, ille dæmoniacum, (verbo) omnes unâ voce seductorem, impostorem, Sabbati violatorem nuncuparunt. De verbis ad facta porro progressi, in uno loco eum voluerunt apprehendere, in alio lapidare, in alio de monte præcipientem dare, hic ut lunaticum ligare, illic è Synagoga & publico concilio ejicere. Denique breviter, si totam sanctissimam ejus Passionem percurramus, eum ad summam ignominiam devenisse reperimus; Nam cum Barabba, id est cum homine omnium hominum sceleratorum sceleratissimo non solum fuit comparatus, verum etiam eidem posthabitus, communique totius populi

horrendâ vociferatione ad mortem postulatus, quasi dignus non esset unius diei vitâ. Igitur si & tu, mi optime frater, injustè, si malitiosè, si contumeliosè tuis à consodalibus, seu potius à diaboli ministris falsò accusaris, diffamaris, sublannaris &c. aperi aures tuas, & audi illud, quod olim ad Moysen dixit æternus Pater: Exodi 25. 40. *Inspece, & fac secundum exemplar, quod tibi in monte Calvariæ monstratum est.* Nimirum leva oculos tuos, & respice in faciem Christi tui. Psal. 83. 10. qui pro salute tua in monte Calvariæ in crucem actus est, & videbis eam lividam, luridam, deformem, & dices cum Propheta (Isai. 43. 2.) *Non est species ei, neque decor, & quasi absconditus vultus ejus.* Aspice corpus, & videbis, quia à planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas. Isai. 1. 6. Denique si ulterius Salvatorem tuum, in ligno suspensum, contemplatus fueris, videbis eum despectum, & novissimum virorum; Isai. 53. 3. dicentis: *Vermis est, & non homo.* Psal. 21. Erubescat ergo Christianus, inprimis Religiosus, & confundatur, cum videat Dominum suum tam iniquè, & ignominiosè habitum à populo suo, cui innumera contulit beneficia, & ipse honoribus mactari, ac in numero & pretio haberi cupiet?

3. Opportunissimè ad rem facit, quod in Chronico Scriptorum Ordinis Minoritarum refert Henricus Villot de Religioso quodam ejusdem Instituti, qui dum Bononiæ in Capitulo Generali falsò accusatus, ante Crucifixi imaginem in genua procumbens obnixè Crucifixum rogasset, ne eum pateretur falsi criminis accusari, precibus vix finitis, eum sacra Crucifixi imago affata est his verbis, quæ etiam hodie leguntur ante eam imaginem:

Et

Et ego quid demerui pendens inter latrones?

Oravi, nec obtinui carnis petitionem.

Calicem mortis sorbui, Patri placere studui per carnis passiones.

Ergo non murmur exeat, si non sit quod orasti:

Nec orasse poeniteat, quamvis non impetrasti.

Dum fraudat desiderium, ad majus beneficium datorem obligasti.

Ad me si levas oculum, vides argentum vendi, tradi quoque per oculum, & durè comprehendì.

Ac ligari funibus, confici verberibus, Velut desperatus, præsentor Pontificibus, quasi latro ligatus.)

Sic quos amavi fortius, ab illis inquam citius, sum spretus & illusus.

Ibi clamor, derisio, se veritas minarum; omnes impunè faciunt,

Et quidquid mihi faciunt, videtur esse parum.

Saturatus opprobriis ducor ad Pilatum, renovatis injuriis ruunt in accusatum;

Hinc homicidam liberant ad mortem adjudicatum.

Nec Præses dat præsidia, nec curam gerit curia, de justo liberando;

Quasi vile mancipium dant in Herodis manus:

Mox producor in medium, deludor ut insanus.

Tandem remissus Pontio, diræ mortis supplicio condemnor ut profanus.

Extra muros ejicior, & ipse crucem fero.

Matre vidente, spoliis vestimentis quæ gero.

Tandem clavis confodior, & in cru-

ce morior, de vita non despero.

Tu ergo vermis non turberis, si non statim consequeris quidquid à Patre quæris.

His ille auditis obstupuit, & spirituali recreatus, ac roboratus dulcedine, ad omnem in posterum tolerandam infamiam, ex falsis delationibus & obrectationibus promanantem, sese ultro Deo obtulit.

4. Hoc ipsum, quod huic viro Religioso à Crucifixi imagine dictum fuit, tibi dici, & inculcari cogita, ne ob aliorum detractiones, & inflammationes in impatientiam, iram & odium, ac exinde in salutis periculum prolaberis, memor semper illius à cælesti Magistro traditæ doctrinæ *Matth. 10. 25. Sufficit discipulo, si sit sicut Magister ejus; & servos sicut Dominus ejus. Si Patrem-familias Beelzebub vocarunt: quanto magis domesticos ejus?* Quasi diceret: Si me, qui sum Christus, Magister, & Dominus, imò Pater-familias vester, Judæi irriserunt, calumniati sunt, & vocaverunt Beelzebub; si, inquam, in me, qui eis per tot miracula me Messiam & Filium Dei esse probavi, hoc ausi sunt; quanto magis eadem audebunt in vos domesticos meos, discipulos, & famulos? Et si ego talia ab eis inodestè & fortiter toleravi, quanto magis eadem simili modo tolerare debetis, imò in iis gaudere, quòd pro me ista toleretis, quòdque in hac tolerantia mihi assimilemini, meisque quasi vestibus & insignibus ornemini? Item considerandum, quòd nulla virtus tantæ sit authoritatis, quæ non à malevolis in sensum reprobum trahatur; experti id sunt, quot Deo placere studuerunt. Si ergo & tu id ipsum nunc experiris, nil novi hoc est, nec primus es, nec ultimus eris: Quippe dudum

dudum id expertus de præterito Apostolus, *Paulus*, & dudum de futuro id ipsum prædixit : (2. Tim. 3. 12.) *Omnes qui pie vivere volunt in Christo, persecutionem, & detractionem patientur.* Hinc Poëta religioso præcinnente :

Ipse nec adnixus fieri omnibus omnia Paulus

Obtrectatorum liber ab ore fuit.

5. Nihil ergo novi est, quodd de bonis Christianis, de Christi servis, de religiosis viris perverſæ formentur censura ab iniquis ; id enim jam à mundi principio factum est ita. Et ideo S. *Joannes* in sua prima Epistola cap. 3. omnes Christi fideles erudire volens, ait ; *Nolite mirari fratres, tanquam ad rem novam aut insolitam, si odit vos mundus, si mundi dilectores, vos ab amore mundi separatos, & cælestibus desideriis intentos oderint, suisque sinistris & iniquis judiciis, ac sermonibus detractoriis vos flagellent, & infament.* Nam hoc nil prorsus est novi, ut malus contrarietur bono, iniquus justo ; dudum id etiam vidit, & prævidit *Salomon* dicens : *Ambulans recto itinere, & timens Deum despicitur ab eo, qui infami graditur via.* Prov. 14. vers. 2. Tanta enim est impiorum perversitas, ut, nisi omnes tales efficiant quales ipsi sunt, non acquiescant : quia vident suam vitam & vitia contrariis piorum virtutibus, moribusque re ipsa culpari, & redargui : quare perpetuos hos suæ vitæ censores, velut sudes in oculis non ferentes, rident, vexant, eisque ubi poterunt obtrectare non cessant. Hanc causam dant impii apud Sapientem dicentes : *Gravis est nobis etiam ad videndum, quoniam dissimilis est aliis vita illius.* Sap. 2. 15. Unde sicut in eodem homine contra spiritum caro, & contra

carnem spiritus concupiscit : ita in eadem republica, aut communitate quampiam mali cum bonis pacem habere non possunt. Quæ enim participatio iustitiæ cum iniquitate ? aut quæ societas luci ad tenebras ? quæ autem conventio Christi ad Belial ? quærit Apostolus 2. Cor. 6. 14. Appositè Conicus : *Semper bonos odit malorum factio.*

6. Hæc omnia suo calculo rursus corroborat Sacer *Paramiastes* cap. 29. v. 27. ita contestans : *Abominantur impios, qui in recta sunt via ; id est, qui rectè vivendi viam & consuetudinem ineunt, ac tenent.* In quo sensu etiam dixit *Tarsensis* Præco : (Gal. 4. 29.) *Et quomodo tunc is, qui secundum carnem natus fuerat, persequabatur eum, qui secundum spiritum : ita & nunc.* Quasi diceret : Sicut olim senior frater *Ismaël*, qui secundum carnem natus fuerat, hoc est carnali virtute & generatione prognatus ex *Agar*, persequabatur eum, qui secundum spiritum, id est *Isaac*, qui natus est ex Spiritu Sancti promissione & virtute supra naturam ex *Sara*, quasi typus fidelium, & spiritualium filiorum legis novæ ; ita & nunc Christiani, & Religiosi carnales persequuntur, & rident spirituales, ait hic S. *Hieronymus*. Est enim connaturale, imò fatale, quodd mali bonorum vitam cavillis & sannis infectentur, eisque detrahant, & invident ; nam sicut similitudo morum est causa amorum ; sic dissimilitudo morum est causa & origo odiorum. Unde *Horatius* lib. 1. epist. 19.

Oderunt hilarem tristes, tristémque jocosum ;

Sedatim celeres, agilem gnavumque remissi.

7. Opportunè S. *Leo* Papa Serm. 9. de Quadrag. ad præsentem scopum ita graphicè

phicè scribit : In bono proposito constitutis inimicitia dissimilium, diabolo instigante, non desunt, & facile in odia prorumpunt, quorum improbi mores delectabiliores sunt comparatione rectorum. Iniquitas cum iustitia non habet pacem; temperantiam odit ebrietas; falsitati nulla est cum veritate concordia; non amat superbia mansuetudinem, petulantia verecundiam, avaritia largitatem. Ita S. Leo. Nemo ergo demiretur, multos etiam inter homines claustrales reperiri, qui adeo sunt malignæ naturæ, ut etiam de bonis bene loqui non possint, & quomodo quis evonet dulcia, qui habet cor & os plenum felle & amaritudine? Reperiuntur nimirum linguæ pestilentes & perniciose, quæ (ut proverbialiter dici solet) in car falcis ex omni herba fœnum efficiunt. Et vel ideo nullus unquam tantâ morum integritate fuit, qui absque aliorum querela fuit. Fieri non potest (ait S. Hieronymus in quadam Epistola) ut absque morsu hominum vita bujus curricula quis pertranscat. Nam quemadmodum lili odor, etsi sit suavissimus, non tamen gratus omnibus est, quoniam debilibus caputibus vehementem affert dolorem; Ita pariter qui excellere nituntur in virtutibus, quamvis coram Deo, beatisque cæli civibus deliciosissimè fragrent; hac tamen fragrantia multi offenduntur, illi nimirum, qui perfectionis callem abominantur, & fugiunt. Et hi sunt homines levissimi ac triobolares, qui famam depeculantur bonorum. Ita non infrequenter fit verum illud Poëta:

Candida de nigris, & de candentibus atra.

8. Et hoc à parte rei ita esse, innu-meri experti sunt viri etiam probatissimi & sanctissimi, tam qui in novo, quam qui in Veteri Testamento vixerunt. Nam quisnam olim Moysè & Aaronè

Gramm. Relig. Pars I.

exequendis cælestibus monitis obsequentior? educendis ex Ægypto Hebræis charitatis fervore potentior ac promptior? Et tamen vel ipsa charitas ipsorum minimè sine hominum reprehensione immunis evalit. Vociferans enim omnis turba murmurati sunt contra Moysen & Aaron, inquit Scriptura, Numer. 14. 11. Videantur, quæ diximus serm. 10. num. 2. Quoniam ergo modo potest quis, licet sanctitatis splendore fulgeat, sine querelarum vivere injuriis? Si vel ipsa benefica Moysis & Aaronis educitio populi ex captivitate, querelæ materiæ multitudini ministravit? Quis ergo ita vitam ducet, ut nec activè, nec passivè aniam præbeat querelis mortalium? Rectè quidam dixit: *Interdum etiam optimi decolorantur.* Sic S. Chrysostomus infamabatur, quod solus cum mulieribus ageret, & vitam turpem & voluptuosam cum illis duceret; ideo in exilium sæpius pulsus, & in eodem denique etiam mortuus est, quemadmodum fusiùs in ejus vita recenset Laurentius Surius, & ex eo Petrus Ribadeneira.

9. Pariter S. Hieronymus, clarissimum pœnitentiæ speculum, infamiam passus est maximam; at quam ob causam? Nimirum, quia Romam circuibant, & magnâ contentione indagabant Hieronymum S. Marcella, S. Albina mater ejus, S. Melaniâ, & S. Paula, ut à viro Sancto Sacris litteris instruerentur, ac in via Dei proficerent; ad harum autem nobilissimarum mulierum exempla, aliæ complures omnis ordinis mulieres, Viduæ & Virgines tantâ copiâ ad illius confluabant ædes, ut in templum commutatæ esse viderentur. Quæ omnes S. Hieronymi institutione & doctrinâ ad illum perfectionis gradum pertigerunt, ut sæculo, ejusque pompis &

T

vani-

vanitatibus ultimum vale dixerint. En causam, ob quam sanctissimus hic Ecclesiae Doctor velut impiissimus impostor fuerit habitus, Urbēque pulsus. Porro Romam deserens Hieronymus, Ierosolymāque pergens, hunc in modum inter alia Asellae conscribit: Quid mali feci; quid unquam aliter in me viderunt, quam Christianum decebat? Nihil mihi aliud obijcitur, nisi quoddam atronae aliquae meae institutione, contemptis saeculi vanitatibus, Crucem Domini fuerint amplexatae, eamque celeri passu secutae. Si Gentiles, & Judaei hanc vitam carperent, solatium haberem non placendi eis, quibus Christus displicet. Nunc vero (proh nefas) Christiani, proprii oculi trabe neglecta, in alieno oculo festucam quaerunt? Illine sanctae vitae propositum & bona opera lacerant? o propudium! Sed quid? gratias ago Deo meo, quod dignus sim quem mundus oderit. Maleficum me quidem garriunt, titulum fidei servus agnoscit. Magum vocant & Judaei Dominum meum; seductor & Apostolus dictus est. Infamiam falsi criminis imputarunt; sed scio per bonam & malam famam perveniri ad regnum Dei. Haecenus Hieronymus.

10. Porro, ut alios sexcentos, sanctitatis opinione clarissimos, qui suae famae injustissime patiebantur dispendium, praetereamus, S. Bernardi Abbatissae Claravallensis meminisse lubet. Certē vir Sanctissimus erat Bernardus, ornatus omnibus naturae, & virtutum dotibus, simulacrum prudentiae ac bonitatis, nihilominus tamen tantum potuerunt linguae maledicae, ut tandem apud Eugenium Papam (qui illum veluti Patrem venerabatur, quia olim erat Monachus, & in Claravalle S. Bernardi

Discipulus) gratiam perdiderit. Cuius rei fidem facit ipse in Epistola quadam (epist. 306.) scribens ad Cardinalem Ostiensem: *Benedictus Deus, qui & hoc quod dederat, & de quo mihi forte immoderatus blandiebar, solatium ante exitum rulis, vestrum scilicet, & Domini mei (Eugenii) gratiam; ut vel proprio experimento discam, non ponere spem meam in homine.* Non solum apud Eugenium, sed etiam Innocentium secundum, quem tamen vir Sanctus tam impense dilexerat, in dignitate Papali protexerat adversus schismaticos, de ponte dejectus fuit, quemadmodum pater ex illius epistola 218. in qua duas refert rationes: quarum prima fuit falsa quaedam relatio facta Summo Pontifici, ad quem, enarrata veritate facti, scribit: *Cedat jam, si placet, manifesta indignatio veritati, nec mihi deinceps frons rugetur, aut supercilium deponatur.* Plura exempla, qui detractiones & diffamationes heroico sustinuerunt animo, reperiet studiosus Lector infra *Sermone de Patientia*. Hic autem consideremus, mi optime frater, haec, & istiusmodi Sanctorum virorum exempla, nobis non esse scriptis tradita ad speculandum, sed imitandum; ne aliqui de nobis etiam illud Incarnatae Sapientiae verificetur testimonium dicentis: *Luc. 8. 13. Qui ad tempus credunt, & in tempore temptationis recedant: hoc est, qui, dum nullas experiuntur detrahentium linguas, dum apud omnes bene audiunt, estimantur, ac in honore habentur, tunc Deo credunt, & ipsum benedicunt: at vero quamprimum ob maledicam quorundam linguam despiciuntur, negliguntur, & vilipenduntur, continuo fiunt impatientes, viamque iustitiae deserunt.* Proinde animadvertendum, pa-

tientiam in infamia inprimis esse veluti lapidem quendam lydium, ad quem, quis verè virtuosus, & quis fictè tantùm sit, probatur. Nam, ut dicitur *Psal.* 103. v. 32. *Tange montes*, id est, qui in corde suo sunt superbi & impatientes, (licet exterius in oculis hominum ap-

pareant humiles & patientes) & fumigabunt; exhalabunt enim fumum iræ, jurgiorum, maledicentiæ, & vindictæ. Ne proinde & nos in conspectu Altissimi tales inveniamur, quæ sequuntur observemus, & practicemus oportet.

P A R S S E C U N D A.

11. Sapiientis *Ecclesiastici* (cap. 2. v.

1.) admonitio est: *Fili accedens ad servitutem Dei, sta in iustitia & timore, & prepara animam tuam ad tentationem.* Quasi dicat: Tu qui spirituali militiæ nomen dedisti, & in Christi Castris militare, id est, secundum Evangelicæ legis præscriptum vivere, bonumque Christianum, aut Religiosum esse, vel fieri proposuisti, scias, te non esse vocatum, ut mundus te suspiciat, honoribusque mactet; sed potius ad infamiæ, & variarum obrectationum ignominiam patienter tolerandam. Verissimè Doctorum celeberrimus *Augustinus* super *Psal.* 55. edixit: *Cum ceperit homo Christianus, (homo Religiosus) cogitare & disponere, ut perfectè proficiat in virtutibus, & sui ipsius mortificatione, statim incipit pati linguas adversantium. Quicumque illas nondum passus est, nondum profecit. Quicumque illas non patitur, nondum conatur proficere.* Hæc autem maledicarum linguarum licentia tantò magis se in aliquem armat, quò magis ipsius virtus sese propagat. Hujus rei symbolum habemus in nuce: hæc enim arbor tantò percutitur gravius, quò fructibus fuerit onusta copiosius. Unde si sensu polleret, loqui que posset, hæc illius forent suspiria: *Icor, dum ditor.* Ad rem *Ovidius* Elegia de nuce;

Nux ego juncta viæ cum sum sine crimine vitæ;

A Populo saxis prætereunte petor.

Nil ego peccavi, nisi, si peccare videtur,

Annua cultori poma referre suo.

Veridicè *Justus Lipsius*: Non raro (inquit opere Critico Præfat. lib. 1. var. lect.) quorum meritis in Rempublicam, & populum ipsum singularibus, nulla gratia, nulla merces digna ne cogitari quidem potest, populo disceptatore, pro mercede penam, pro laude ignominiam, pro gratia indignationem acceperunt. Hoc inter alios plurimos expertus est *S. Gregorius Nazianzenus*, qui Constantinopolim ad eam regendam Ecclesiam accersitus, cum civitatem hæresum purgatam erroribus ad Catholicam fidem reduxisset, quod ei summum omnium amorem conciliare debebat, multorum paravit invdiam. Et cum inter Episcopos magna propterea esset facta seditio, spontè cedens Episcopatu, & Nazianzum reversus, totum se ad divinarum rerum contemplationem & scriptionem contulit. Ita habet *Romanum Breviarium* 9. Maji.

12. Sanè si etiam modernum rerum statum, hominumque conditionem ac indolem curiosus quispiam rimatus fuerit, comperiet utique, bonos Christianos & Religiosos etiamnum cum *Davide* queri posse, ac dicere: *Pro eo ut me diligerent, detrahebant mihi.* *Psal.* 108. 4. Et iterum *Psal.* 37. 20. *Inimici autem mei vivunt, & multiplicati sunt: qui retribuunt mala pro bonis, hi detrahebant mihi.* Nam

reverà qui Sacris Christi, Sanctorumque insistere vestigiis, pièque juxta Evangelii doctrinam, juxta Regulæ & religiosorum suorum statutorum præscriptum vivere velit, multas calumnias, & obtreccionem ferat oportet. Fient quippe ei inimici, non tam extranei, quam domestici ejus, ut Christus prædicebat Matth. 10. 36. Nimirum ipsi amici, consanguinei, sive confratres ejus, eundem professi Christianismum, eandem Regulam, iisdem votis & juramento obstricti, erunt futuri adversarii, illi videlicet, qui piè vivere detrectant. *At consolamini, consolamini popule meus*, inquit Deus per *Isaiam*, cap. 40. Consolamini omnes, qui diligitis Dominum, quique propter Nomen ejus à Satanæ ministris, pessimis tractamini modis, quoniam ineffabilis vos manet gloriæ corona; imò eadem, quæ sanctis debetur Martyribus, vobis est reposita; Quippe *S. Gregorio* teste: *Mori à persequente martyrium est in aperto opere: ferre verò fortiter contumelias, odientes & maledicos diligere* (quod perfecti Christiani ac Religiosi faciunt) *martyrium est in occulta cogitatione*. Et ne quis hac de re aliquod concipere possit animi dubium, ipsum INCARNATUM æterni Patris VERBUM eos canonizat, qui maledicarum linguarum procellas æquo sufferunt animo: *Beati estis* (inquit apud *S. Matthæum* cap. 10. v. 11.) *cum maledixerint vobis, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adversum vos mentientes, propter me. Gaudete, & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis: sic enim persecuti sunt Prophetas, qui fuerunt ante vos.*

13. In vita Beati Henrici Saxonis cap. 25. memoratur, eum vice quadam ad Generale Capitulum profectum, in quo à duobus magnæ autoritatis viris Reli-

gionis ejusdem, qui eodem loci convolarunt, de pluribus fuit accusatus, inter alia sparserunt, eum libros scripsisse hæreticos, provinciâque his fœdè commaculasse; quapropter à Capituli Superioribus, nimium, & plis æquo credulis, acerbè ac injuriosè reprehensus fuit Vir Sanctus. Tandem ad suum proprium reversus Monasterium, audivit à quodam speciali Dei amico, qui *Henricum* his verbis est allocutus: *Quamquam in tuo itinere plis à me quam centum distares milliariis, omnes tamen tuas intellexi, & perspexi persecutiones, & injurias, tibi factas. Nam die quadam positus in ecclasi vidi Judicem supremum pro Tribunali sedere, cujus permissu binis diabolis fuit concessum, suam ut in te rabiem explerent, id quod per duos Superiores tuos fuit actum; qui & authores, & actores tuæ persecutionis & diffamationis exstiterent. Cum verò ad Dominum clamarem, ac peterem causam, cur tam infamibus suum amicum intimum subjacere sineret calumniis? Responsum tuli: Quoniam ego ipsum mihi singulariter elegi, ut per hujusmodi injurias & afflictiones mihi in passione mea fiat conformis. Attamen mea justitia postulat, ut hoc crimen circa ipsum patratum ulciscar per eorum mortem, id quod etiam paulò pòst factum, & multis notificatum. Discamus hinc, quòd illi, qui alios suis maledicis linguis persequi-gestunt, sicut sibi ipsis damna maxima inferunt, ita è contrario eos, quos improbè & injustè vexant, præter opinionem spiritalibus cumulent bonis, cum eorum virtutem reddant perspicaciorem, illisque ad sublimiorem perfectionis gradum promoveant, & evehant.*

14. Et hæc est ratio, cur Deus ubique locorum quandoque plures etiam

im-

impíos inter paucos probos morari finat; videlicet, ut ad Christianæ, ac religiøse perfectionis culmen promoveri possint, eorúmque virtus eminentior appareat, illúdque *Cant. 2.* illis attribui queat: *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.* Sicut enim lilii candor inter spinarum horrores gratior apparet, & efflorescit: sic viri Religiosi inter iniquos, & maledicos consodales suos in virtutibus plús proficiunt, magisque (maximè dum patienter ferunt malignas eorum obtestationes) resplendent, & efflorescunt gratiæ & gloriæ: Appositè Poëta.

Quamlibet è mediis consurgunt lilia spinis;

Sic virtus ipsis crescit, ovátque malis.

Huc suæ perspicacitatem mentis collimabat Ecclesiasticorum Magistrorum lumen, Magnus *Augustinus*, dum de impiis differens hanc brevem quidem, sed magni ponderis protulit sententiam: *Ne putetis gratis esse malos in hoc mundo, & nihil boni de illis agere Deum. Omnis malus aut ideo vivit, ut corrigatur: aut ideo vivit, ut per illum bonus exerceatur. Quid est exerceatur? nisi, probetur, examinetur, sicut examinari solet aurum in igne, ut purius & splendidius fiat. Ideo idem Sanctissimus Doctor (lib. 2. cap. 6. Gen. ad lit.) querit, ac dicit: Cur non Deus crearet eos, quos præsciebat bonis profuturos? Et hoc est, quod Cælicum Regina, Domina nostra edocere voluit beatam Birgittam, dum hanc ei tradidit eruditionem dicens: (lib. 1. Revel. cap. 22.) *Considera, quòd mali (quales inprimis censentur alienæ famæ direptores) vivere permittuntur ad bonorum probationem, ut ex eorum moribus exasperati patientia fructu remunerentur.**

15. Unde quemadmodum vinum (est similitudo ab eadem Sanctissima Christi Matre D. Birgittæ data) nunquam servatur in bonitate sua nisi in face; sic nec boni & iusti in virtutibus stare, & proficere possunt, nisi probentur tribulationibus, & iniquorum cavillis & maledicentiis. Et hæc videtur fuisse causa, quare Paterfamilias Evangelicus non prohibuerit, seu ejecerit ab agro suo inimicum superseminantem zizania, ut electa grana à tam iniqua permissione illæsa serventur; aut cur suis servis, zizania hæc è medio tritici eruncare volentibus, facultatem id faciendi negaverit, sed dixerit: *Sinite utraque crescere usque ad messem. Matth. 13. 30.* Quia licet Paterfamilias probè sciret, quantum nocuementi ex zizaniis triticum caperet; ex alia tamen parte etiam considerabat majus emolumentum, quod tritico ex conjunctione zizaniorum sit superventurum. Unde D. Thomas in aurea sua catena citat S. P. Augustinum, qui præsentì proposito valde opportunam profert sententiam, dicens: *Sinite utraque crescere usque ad messem. Hoc dicitur, quia boni dum adhuc infirmi sunt, opus habent in quibusdam malorum commixtione, sive ut per eos exerceantur; sive ut eorum comparatione magna illis exhortatio fiat, & invitentur ad melius. Et fundamentalis quidem ratio, cur homines probi sæpe plús proficiant inter maledicos, quàm inter bene moratos, hæc censi debet, quòd nimirum boni ac virtuosi in iniquorum mala vita, ceu in quopiam speculo, suam pariter videant infirmitatem, nec minoribus se circumdatos esse animæ periculis, ac in graviora se labi posse, nisi à Deo misericorditer respecti præferrentur; Ex qua cognitione in illis profundissima enascitur cordis humilitas. Et dum secum meditantur, quam gra-*

tunō Dei beneficiō à reprobis se-
gregati sint numero, ac inter electos
(ut piè confidunt) computati, maximas
quas possunt, Deo rependere student
gratias pro tanto favore, cujus etiam
jugi recordatione, tanquam stimulo &
calcari adacti, semper plūs, & plūs ni-
tuntur ad bonum; hujusmodi autem
virtutum actus facillè languerent, si
perverfos iniquorum mores non cerne-
rent, aut eorum mala acta ac injustissi-
mas obtreccionis & persecutiones non
perlitterent.

16. Hactenus dicta licet sufficere
possent ad persuadendum, ne quis in-
dignetur, aut ab ira ac odio se abripi
sinat, dum à malevolis quibusdam ger-
onibus traducitur, indeque bonæ fux
famæ dispendium patitur; nihilominus,
quod firmiores hac in parte agamus ra-
dices, alia, quæ efficaciter ad patien-
tiam in infamia habendam incitant,
proponere consultum est. Assertum est
D. Hieronymi: *Apud Christianos non qui
patitur, sed qui facit injuriam, miser est.*
Similiter *S. Gregorius* mœsticiam ejus,
qui temerè & iniquè judicatur, propter-
eaque infamæ cujusdam notam incur-
rit, mitigaturus, hæc auribus ejus in-
susurrat: *Miror, dilectionem tuam ver-
bis hominum contristatam; Inter verba
enim laudantium, aut vituperantium
ad mentem semper recurrendum est; &
si in iis non invenitur bonum, quod de
nobis dicitur, magna tristitia generari
debet: Et rursùm, si in iis non inveni-
tur malum quod de nobis homines lo-
quuntur, in magnam debemus læticiam
profluere. Quid enim si homines lau-
dant, & conscientia accusat? Aut quæ
debet esse tristitia, si omnes acculent;
& sola conscientia nos liberos demon-
stret?* Habemus *Paulum* dicentem:

*Gloria nostra hæc est, testimonium consci-
entia nostra. 2. Cor. 1. 12.* *Job* quoque
dixit: (*Job. 16. 20.*) *Ecce in calo testis
meus, & conscius meus in excelsis.* Si ergo
nobis est testis in cælo, testis in corde;
dimitte stultos foris loqui quod volunt.
Ita *Gregor. lib. 8. epist. 45.* Non ergo in
tali calumniarum, & sycophantiarum
grandine, ac tempestate animus despon-
dendus, aut aliquo modo mœrendum,
quin potius magnoperè lætandum, &
exultandum in Deo, eique quàm maxi-
mas referendum grates, scientes illud,
quod proximè laudatus, & omni laude
superior; *S. Gregorius* alicubi scriptum
reliquit his verbis: *Dominus donis suis
flagella permiscere solet, ut nobis omne,
quod in mundo est, amarescat, & ad cæ-
lestium desiderium excitet, atque (ut ita
dicam) mordax suaviter cruciet, hilariter
contristet.* Ex quo sancti ac perfecti ho-
mines non solum magis avent vitupe-
rari, & obtreccionis injuriam pati,
quàm nescio quibus laudum præconiis
extolli; sed insuper etiam assentionem
(quæ blandæ persecutionis genus est)
magis timent, quàm vituperia, aut alias
malæ linguæ injurias. Oportet nos, si sa-
piamus, (verba sunt *S. Isidori Pelusiote*
lib. 5. epist. 62.) assentatores magis aver-
sari, quàm eos qui nos laudant, injuriæque
afficiunt. Majus enim detrimentum non
attendentibus ex humana laude, quàm ex
vituperatione oriri solet: & facilius est
hanc quàm illam passionem superare. Ab
his enim humanæ laudis, seu adulationis
favoniis non inflari ad superbiam, tam
difficile quàm rarum est. Optimè *Chry-
sostomus* in cap. 27. *Matth. homil. 89.*
*Quare (inquit) si avversari nonnullos de-
cet, adulatores magis, quàm contumelian-
tes odisse oportet.* Unde Christus calum-
niantibus, & exprobrantibus suaviter
semper

semper respondit, ut patet *Luca* cap. 11. v. 16. Et *Joan.* cap. 8. v. 13. At verò accedentibus adulatoribus, & dicentibus: (*Matth.* 22. 16.) *Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces; confestim regessit: Quid me tentatis hypocrita?* Psalmographum videlicet imitatus dicentem: *Avertantur statim erubescences, qui dicunt mihi: Euge, euge.* *Psal.* 69. 4. Et quia injuriis, probris, maledictis, jubente Evangelio, benedictiones reponere tenemur, ideo non solum nobis maledicentibus maledicere non debemus, sed etiam Deus exorandus est, ut illis parcat, crimenque dimittat: Non solum non optemus impleri ignominiam facies illorum, qui nos incessunt; sed potius, ut convertantur, ac salutem æternam consequantur. Sic enim veraciter cum Divino Paulo, aliisque Apostolis dicere & nos poterimus: *Persecutionem patimur, & sustinemus, blasphemamur, & obsecramus.* 1. *Cor.* 4. 13.

17. Quantum porro ex istiusmodi patienti infamiae tolerantia divinam ad nos attracturi simus clementiam, id discemus ab ipsomet Virginis Mariæ ore piissimo, dum S. Birgittæ colloquens, ait: *Anima hominis, quæ audit detractionem contra se factam, non tamen malum cupit detrahenti, ornatur quasi pulcherrimis vestibus in tantum, quod Sponsus, qui est unus Deus in tribus Personis, concupiscit illam animam in Deitatis suæ æternam dilectionem.* Ita habetur lib. 6. Revelat. S. Birgittæ cap. 47. Ecce qualiter Christus Dominus, animarum nostrarum Sponsus adamare dicatur illum, qui constanti ac forti animo suffert obrectationes, & diffamationes quaslibet. Notandum autem hic occurrit, duplici modo posse aliquem boni sui nominis jacturam subire, *primo*, dum de ipso, ut perso-

na particulari infamis spargitur sermo; *Secundo*, dum quispiam in Communitate cum aliis degens despicitur, & abjicitur propter aliorum consodaliū suorum scandala, qui sodalitiū illud, sive monasterium reprobis moribus scdè commaculare nonnunquam solent; unde & aliis innocentibus ignominia & infamiae notam inurunt. Infamia ergo, nedum priori modo spectata, patienter est ferenda, ut hucusque dictum, sed etiam modo posteriori considerata, æquanimiter toleranda. Exempli gratia; Si qui Religiosi in Religione sua optimè & religiosissimè viventes ob aliorum irreligiosam ac scandalosam vitam famæ suæ jacturam apud exteros incurrunr; id quod valde magnam innocentibus Religiosis creare solet afflictionem & crucem, cum malè audiant, qui omni laude digni reperiuntur. Veruntamen hi consolari se ipsos debent, cogitantes, & minime addubitantes, quia similes Religiosi, qui pacificè istiusmodi infamiae notam sufferunt, divinæque se voluntati perfectè subdunt, modo quoddam speciali Deo sint placituri, utpote cum propterea in Christi ponantur vestigiis, eique simillimi efficiantur, qui pariter non aliam ob causam, quàm propter aliena delicta in infamem crucis truncum est actus. Infamari igitur apud mundum ob aliorum, quibuscum vivere ac morari necessum est, scandalosa acta & facta, licet gravis videri possit animi afflictio; quia tamen in oculis Altissimi istiusmodi infamiae patientia est quoddam bonum sublime, ideo hæc non multum est metuenda, sed potius (in quantum sine aliorum detrimento fieri possit) omnibus exoptanda votis, utpote quæ nos similiores reddit Redemptori nostro, ut dictum.

18 Enim-

18. Enimverò, quanquam hæc dicta omnes, qui boni sui Nominis dispendium immeriti patiuntur, ad patientiam fovendam inflamment, specialiter tamen hæc dicta sint pro confortatione illorum, qui in claustris; & Sodalitatibus piè viventes, propter alios malè feriatos, tanquam & ipsi tales flocci homines farent, à mundanis (quorum mos est propter quosdam improbæ vitæ Religiosos, totam denigrare Communitatem) traducuntur, & despiciuntur. Proinde quilibet bonus Religiosus cogitare debet, se non venisse ad Religionem; ut apud Principes, aut alias personas nobiles gratiam ac favorem obtineat; sed ut soli Deo adhæreat, paratûsque sit cum Paulo Apostolo eidem fervire & per infamiam (2. Cor. 6. 8.) ob consodaliū suorum publica scandala in se transfusam, & per bonam famam propriæ vitæ suæ religiosæ. Præterea cogitandum, longè meliùs esse, modicam apud Deum; quàm summam apud homines, gloriæ famam habere. Denique scire etiā oportet, nihil nobis decedere per hominum sinistras opiniones, & de tractiones, neque nos inde ullo modo fieri deteriores, sed tales nos esse, ac permanere, etiā post infamationes, quales reipsa sumus in oculis Dei. Nervosè Thomas à Kempis: *Non es sanctior, (ait lib. 2. de imitatione Christi cap. 6.) si laudaris: nec vitior, si vituperaris. Quod es, hoc es; nec major dici vales, quàm Deo teste sis.* Dicere ergo meritò quisque sibi cum Apostolo potest: *Mihi autem pro minimo est, ut à vobis judicer, vilipendar, infamer; qui enim judicat me, Dominus est.* 1. Cor. 4. 3. Sol splendorem suum non amittit, esto cæcutiens millies asserat, jurétque, eum esse obscurum. Dicant alii te esse bovem, asinum &c. ho-

mo tamen es. Unde rectè iterum laudatus Thomas à Kempis loco citato dicit: *Bonorum gloria in conscientiis eorum, & non in ore hominum est. Qui veram & æternam gloriam desiderat, temporalem non curat; Et qui temporalem requirit gloriam, aut non ex animo contemnit, minus amare convincitur cælestem.* Magnam habet cordis tranquillitatem, qui nec laudes curat, nec vituperia; qui proin cum Gentium Doctore dicere potest: *Per gloriam, & ignobilitatem; per infamiam, & bonam famam; sive honorer, & lauder; sive inhonorer, & vituperer; sive infamer, sive famâ sum celebris.* Nam ut rectè observat D. Ambrosius: *Bene sibi conscius, falsis non debet moveri; nec asfirmare, plùs ponderis in alieno esse convitio, quàm in suo (quod intus habet) Dei testimonio.* Et Salvianus lib. de Providentia ait: *Nemo aliorum sensu, & judicio fit miser, aut reipsa miser est, sed suo.*

19. Pro Coronide notandum, quòd licèt Dei servi hominum judicia, & falsas obtrectiones nihili facere debeant, quemadmodum hactenus dictum; nihilominus illis diligenter cavendum est, ne per actiones quasdam, in speciem malas occasionem præbeant aliis temerè de se judicandi, aut malè loquendi; est enim Apostoli parænesis: (1. Thess. 5. 22.) *Ab omni specie mala abstinete vos.* Sive, ut legit S. Clemens Romanus: *Fuge malum, & quidquid speciem, & similitudinem mali habet.* Non sufficit enim, vitis carere & malis rebus, nisi & malæ pariter species devitentur. Non consulendum tantum est conscientie, sed & famæ; prout omnibus & singulis acclamat Sapiens Ecclesiasticus cap. 41. v. 15. *Curam habe de bono nomine.* Quasi diceret: *Relinque levitates, scurrilates & ineptias tuas; & insiste bonis & heroicis vir-*

virtutum actibus, ut per eos acquiras bonum nomen, non solum apud Deum & Angelos, verum etiam apud homines mortales. Id quod iteratò *Tarsensis Præco* commendat Romanis, his verbis ad eosdem perscribens: *Providentes bona, non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus.* Rom. 12. 17. Vult dicere *Paulus*: Ita honestè, justè, & sanctè vivite, ut vita vestra & conversatio, bona & amicabile non solum Deo, sed & hominibus probetur, nec à quòquam jure culpari possit; sed cæteris in exemplum virtutis luceat, & præfulgeat. Opportunè *D. Bernardus*: *Deo debemus* (inquit serm. de tripl. judic.) *conscientiam; proximo famam.* Seu (ut *Magnus* loquitur *Augustinus* lib. de bono

Viduitat. cap. 22.) *nobis necessaria est vita nostra bona ad propriam salutem, aliis autem fama nostra.* Errant ergo nonnulli, illi nimirum, qui non curant, quid dicatur de eis, dummodo ipsi intentionem bonam habeant, & hi animadvertere debent, quòd ille, qui salutem proximi negligit, boni & justi Christiani officium prætermittit. Proinde duo in præsentì proposito præcavenda manent: Primum, ne per actiones quasdam in speciem malas aliis judicandi & detrahendi materiam, seu occasionem subministremus: Alterum, ne ob temeraria malevolorum judicia, ac maledicentias, ea quæ bona, quæ justa, quæ sancta sunt, prætermittamus.

S E R M O XIII.

Quantorum malorum Mater sit LINGUA CONTENTIOSA.

Noli contendere verbis: ad nihil enim utile est, nisi ad subversionem audientium. 2. Timoth. 2. 14.

P A R S P R I M A.

1. **C**ontentio sic communiter à Doctores definitur: *Contentio est, ubi non ratione aliquid, sed animi pertinetia defenditur, & ubi non veritas queritur, sed animositas fatigatur.* Differt autem contentio à discordia in eo, quòd discordia importet quandam contrarietatem in voluntate; contentio verò importat quandam contrarietatem in locutione. Hinc Sanctus *Augustinus* dicit: *Verbis contendere, est non curare,*
Gramm. Relig. Pars I.

quomodo error veritate vincatur, sed quomodo tua dictio dictioni præferatur alterius. Ita *D. Thomas* 2.2. q. 38. a. 1. Corp. Contentiosus ergo ille est, qui in disputando non quærit veritatem, sed velle ostentare suam scientiam, & velle videri, quòd sit aliis doctior, quod juvenum est & superborum. Porro contentionis indoles multiplex est & varia, quemadmodum perbellè observat *Hieremias* in *Phæton. cap. 10. §. 1.* *Prima* quidem, cum veri-

veritas cognita in re gravi, non leviter oppugnatur. Hæc noxa grande est nefas, supplicioque digna. *Altera* contentionis indoles est, cum non magni momenti veritas impugnatur; qui scopulus velis & remis vitandus est; qui enim levia quæque contentionibus pervellit, talis nec in gravioribus erit quietus. *Tertia*, cum rei non bene cognita audacter contradicitur: Hoc plerumque fit ardenti litigandi studio, quo rapitur in contentionem animus, & propemodum excæcatur. *Quarta*, cum veritati quidem tuendæ res in litem trahitur, sed sine modo, & nec suo loco, nec tempore suo: hoc non disputare est, sed furere. Magnæ virtutis est (ajebat *Cicero*) paratum esse, & refellere sine pertinacia, & refelli sine iracundia. *Quinta*, cum quis nititur tueri veritatem tam exigui momenti, ut plus nocitura sit altercatio, quàm controversæ veritatis defensio. Jus quidem suum modeste prosequi, cuique permillum est; verum ob quamvis injuriolam in aciem & dimicationem venire, ac de lanâ caprina, aut de hircundinis nidulo, aut de Parni scaphula disceptare, admodum culpabile est, præsertim si tuâ non tanti intersit. *Hebræi Sapientis* (*Eccli. 11. 9.*) præceptum est: *De ea re, qua te non molestat, ne certes.*

2. Oporteret proinde à lite abstinere, ab ea præsertim, quæ nullius momenti negotium includit; Quemadmodum enim parva sæpe scintilla magnum excitavit incendium; ita ab exigua contentione sæpe graves inimicitiae, & odia plus quàm diabolica, etiam inter Religiosos, & Sacerdotes prodire. Cujus rei testes sunt Religiosi illi, de quibus superius *Serm. 8. num. 9.* Item *Sapricius Sacerdos*, cujus *Sermone* citato num. 7.

meminimus. Credibile enim est, hujus discordiæ, quæ inter *Sapricium* & *Nicephorum* intercessit, causam haud magnam fuisse; erat enim uterque vir probus, & ad necem pro Christiana religione oppetendam paratus; sed, uti fieri solet, ex una fortassis offensuscula nata est contentio, ex contentione jurgium, ex jurgio fortè fastuosior aspernatio adversarii, ad hanc convitium, vel contumelia sequebatur, exinde indignatio illa indelebilis, rancor inextinguibilis, & demum interitus interminabilis. Refert *R. P. Paulus de Barry* ex Societate *Jesui* vir religiosissimus in *Solitudine Hagiophilæ*, dissertatione de damnis propriæ voluntatis, se aliquando cum viro gravi de quodam Religioso (qui à vocatione sua resiliat, licet excellere virtutibus videretur) collocutum fuisse, dixisseque, mirari se vehementer hujus Religiosi ruinam. Ad quod alter respondit: *Quid* tantopere mirandum est? unica indignatio, unica contentio sufficit, ut animum totum etiam boni hominis, etiam Religiosi immutat, atque de bono in malum, de malo in pejus, atque ad ipsum interitum aut præcipitium deducat. Hinc rectè *Isaias Abbas* dicere solebat: *Noli esse contentiosus, ne omnis in te inhabitet improbitas.* Hæc mala ex contentionibus originem ducentia probè etiam perspicuus *Orbis Magister*, ideo dilecto suo *Discipulo Timotheo* magnâ solitudine hoc tradidit dogma, ut à litibus & jurgiis sibi singulariter caveret: *Noli contendere verbis*, inquit: *ad nihil enim utile est, nisi ad subversionem audientium.*

3. *Sanctus Laurentius Justinianus*, primus Venetorum Patriarcha contemplans, quæ ex litigiis oriuntur animorum damna, ea suo calamo his depingit coloribus: *Est contentio ignita diaboli sagitta*

Sagitta ad perdendas animas. O quanta iurgia, quanta odia ex contentiosis sermonibus oriuntur! Pessimum malum est contentioni vacare, per quam amicitiarum compago dissolvitur, & animorum dulce vinculum dissipatur. Qui contentiosus existit, antiqui hostis immisiones in se admittit, diaboli ministrum operatur. Ita Laurent. Justin. de Discipl. & perfect. monasticæ Conversat. cap. 13. Et hæc à parte rei sic se habere, ipsa docet experientia. Nam quoties non verbis solum stat pugna, sed ab ore ad manus descenditur; nec jam argumentis, sed pugnis, sed pugionibus aut gladiis res agitur? Nota est historia de duobus fratribus, qui à verbis contentiosis ad enses venientes alter alterum transfodit. Totius facti seriem, in gratiam eorum, qui illius nullam habent notitiam, hic commemorare lubet, & quidem ipsis verbis, quibus *Iosephus Mansi* tract. 39. discurlu tertio casum hunc cruentum recenset, dicens: In quadam historia Patavina legitur de duobus antiquæ & nobilis familiæ fratribus: Dum enim sub tempesta nocte vice quadam foris extra domum existentes cælum suspicerent stellarum, unus eorum dixit: Utinam tot hoves haberem, quot in cælo sunt stellæ! alter verò ex joco subjunxit: Utinam cælum pratum quoddam esset, & in mea potestate, ac dominio positum, in quo tu votivos hosce boves tuos pascere cogereris! subjunxit alter: In tuo prato ego boves meos pascam. Respondit ille: Quodd si ego nollem? subdebat alter: Vis, nolis, in pascua tua eos ducam. Itane (inquit alter) in meum despectum hoc faceres? Tandem joco in furorem mutato, à verbis contentiosis ad verbera, à verberibus ad enses deventum fuit, quibus unus alterius visce-

ra transegit. En igitur, quàm appositè dixerit citatus *Sanctus Laurent. Justin.* Quodd contentio sit ignita diaboli sagitta ad perdendas animas.

4. Perspectum est, piscatores, quando volunt capere anguillas, ante omnia aquas, in quibus illæ morantur, turbare solere, quibus turbatis haud difficili negotio eas capiunt. Unde anguilla emblematis loco hanc tenet inscriptionem: *Turbato flumine capta.* Hos piscatores imitatur diabolus, qui probè gnarus, quanti sit pretii vel una anima, supra piscaturam margaritarum æstimanda; ideo omnes adhibet vires, ut eam pifceatur. Ante omnia autem alia aquam turbare amat, id est, connititur totâ arte suâ excitare contentiones, lites, discordias, experimento jam edoctus, homines, etiam Religiosos, nunquam certius in sua incurrere retia, quàm turbatâ pacis ac charitatis fraternæ aquâ. Id quod insinuare voluit Sapientum Sapientissimus *Salomon* hâc gnomâ: *Ut pisces capiuntur hamo; sic capiuntur homines in tempore malo.* Quamvis autem omne illud censerî possit tempus malum, in quo homo suis cupiditatibus abreptus in peccatum prolabitur; specialiter tamen intelligi potest tempus discordiarum, & contentionum, in quo copiosam piscator infernalis facit animarum piscaturam. Et ideo cacodæmon plurimum gaudet, dum homines Christiani, aut Religiosi, abruptis dilectionis fraternæ vinculis, jurgiis, rixis, & contentiosis clamoribus inter se altercantur; novit enim per experimentum, verissimam esse illam *D. Jacobi* assertionem: *Ubi zelus & contentio, ibi inconstantia in virtutum operibus, & omne opus pravam.* *Jac. 3. 16.* Hinc enim oriuntur jurgia, rixæ, alter-

catio, tumor mentis, seu fastuosa aspernatio adversarii, convicia, contumeliæ, clamor & vociferatio, indignationes, rancores, & alia hujusmodi, quæ homines ducunt ad interitum. Rectè *Basilius Magnus*: *Contentiones* (inquit erat. 9. ex Collectan.) *à principio quidem exiles esse solent, & facile curantur: at procedente tempore auctæ, insanabiles omnino evadunt.* Nam sicut fragum unum ferit aliud, & aliud; ita lis una petit aliam. Et quemadmodum, qui aperit vel modicè viam (perforato aggere) magnæ inundationis causam præstat; sic contentioni, & jurgio facile est dare principium; litem verò componere, motos fluctus compescere, difficillimum.

5. Porro, quanquam Christiani omnes fugere & abhorreere debeant jurgia, & discordias, si diabolus fugare & triumphare cupiunt, id tamen vel imprimis incumbit Sacerdotibus, Religiosis, Dei ministris, qui cultui divino sunt consecrati. Proinde eorum quispiam author, & fautor discordiarum, & jurgiorum existat, non se Dei ministrum, sed servum dæmonis esse probat, & palam omnibus demonstrat. Monet proinde omnes Apostolus ad *Ephes. 4.* *Nolite locum dare diabolo; quasi dicat: nolite, vos imprimis, qui sacris estis Ordinibus initiati, locum & accessum per mutuas contentiones, & discordias dare diabolo, cordisque ostium aperire huic animarum prædoni; excluditur enim facilius, quam expellitur; per rimam haud magnam penetrat hic discordiæ seminator. Ne demus affectibus tempus.* (ait *S. Gregorius Nazianzenus*) *ne altercationibus fores referemus. Præcedit levis dissensio, accedit gravior commotio, sequitur verborum pugna, ostendunt se signa aversi ani-*

mi, negantur consuetæ humanitatis officia, vindicta cupido stimulat, gliscunt odia, patent fores diabolo. Et quales fores? indicat ipse Alastor *Luc. 12.* *Revertar in domum meam, unde exivi.* Exivit ex homine, dum relictis mundi, ac carnis deliciis, ad Religiosum est conversus statum; revertitur verò, cum per charitatis scissuram aditus ei in ipsa cœnobio aperitur, & inhabitandi locus conceditur. Cujus rei testis est formidolosa, quam de duobus Vatinianò odiò dissidentibus Cœnobitis recensui *Serm. 8. num. 9.* historiâ. Huic confirmandæ adjungo aliam, quam refert *Joannes Bisselius* de pestiferis peccatorum mortalium fructibus, exemplo 4. ex *Alexandro Jurisconsulto* Neapolitano, Genialium dierum lib. 4. cap. 19. qui habet hæc ex ore ipsius, cui hæc acciderunt, circa tempora Pontificatus Alexandri VI.

6. Totius verò rei gestæ seriem describit *Michaël Pexensfelder* historiâ 62. prout sequitur: In regione Italici illa, quæ *Lucania* priscis dicta, hodie *Basilicata* vocatur, montanum est in Alpibus Monasterium, unâ cum templo. Eò in cœnobio die quodam Religiosi illius incolæ (incertum qua de causa, vel occasione) graviter inter se verbis contendere cæperant, & rixari. Cœnobitarum verò præcipuè unus quidem (fratri Thomæ nomen erat) homo minimè malus alioquin, & cujus fidem ipse, probitatemque pluribus in rebus expertum se testatur author, solus cum pluribus per ordinem jurgatus fuerat; sic, ut inter se convicia quoque, verborumque contumelias, religiosis viris comprimis indignas, & indecoras, ultrò citroque jacularentur. In rixa illa, tumentique jurgio Fratrum inter se, diabolus contestum suum ordiri dominatum cepit in
conci-

concitatore Thomam. Hic post rixam, animò perturbatò (ut fieri solet) inde se proripuit, & in proximam sylvam concessit. Ibi incedenti, & secum reliquias iræ percoquenti, species occurrit hominis, vultu tetro, barbâ nigrâ, tunicâ promissâ, qualis esse solet equisonum illis in regionibus: oris autem & oculorum aspectu sævo, deformique, cum enormi quadam corporis proceritate. Rogat eum frater Thomas, quidnam esset causâ, quamobrem id locorum per devia solus obvagaretur? Ille, qui hoc idem, & justius quærere ex Religioso potuisset, equum, ait, quo vehebar, tantisper dum descendendo, malè felix amisi (nimium diabolus Thomam, tam immodicè exandescendentem equitaverat) quem equidem in proximos huic loco campos avolâsse, suspicione tangor. Frater Thomas iminissurus se, præ tædio rerum agendarum negotio: age, inquit, eamus unâ, & quæramus. Eunt per avia & devia, sursum deorsum, hac illac, vario viæ flexu, donec ad profluentem denique est ventum, cujus alvei gurgites, ac voragines erant profundæ multùm, & formidabiles. Incipit velle calceamenta, tibiârûmque tegmina sibi Religiosus detrahare, in expeditiorem, indemnemque torrentis trajectum. Negat vir, qui comitabatur eum, opus esse nudatione pedum, invitât, suadet, urget, compellitque tandem, ut se succollaturum conscendat. Paret ei Thomas, & illius Polyphemi scapulas inscendit. Ille vadum se simulat amnis (quâ clementior esse, superatûque facilius relucebat) circumspicere ac vestigare, jam jamque torrentis in ingressum accinctus. Sed eodem momento, aperiens oculos hominis beni-

gnissimò Deò, conspicit Thomas bajuli sui pedes (jam, & ipsos ad transitum renudatos) eosque probè contemplatur, deprehenditque non humanos esse, sed tetrà, deformique specie ungulis similes, quales Orco personato gestare mos est. Timore igitur consternatus: Bone Jesu! exclamat, quid hoc est monstri? Deus omnipotens opem affer mihi! cum dicto Tartareus agaso, excusso scapulis Monacho, stridorem emittit immanem, & evanescit. Quantam autem diabolus ad Thomam hunc iram apportaverit, ex ira conjici potest, quam ab eo secum asportavit. Quercum enim ingentem, ripæ torrentis illius imminuentem, sub illud ipsum fugæ suæ momentum, vi & impetu maximo collisit, interque ramorum collisionem, eandem simul è fundamento radicitus evertit, ramos diffregit, distractosque dissipavit: indicans hâc tantâ rabie se ad eundem planè modum discerpere Thomam quoque concupisse, quo quercum discerpserat, si id ei per potestatem altiorum licuisset. Certè jacuit Thomas ad profluentis illius ripam, magnâ residui diei illius parte, imposuî, & exanimi simillimus. Vixque serò tandem ad se per pœnitentiam rediit: neque dubitavit, quin, si suus diabolo conatus successisset, in vorticibus, gurgitumque profunditate torrentis illius (quodque consentaneum erat) in peccati sui statu misero periisset.

7. In similes gurgites post discordiarum, ac contentionum flammam itur; hunc equisonem expectent, qui velut equus indomitus, excussis patientiæ habenis, per abrupta animi irati feruntur. *Ve homini illi* (exclamat S. Bernardus serm. 29. super Cantica) *per quem unitatis vinculum jucundum turbatur, judi-*

cium profectò portabit, quicumque ille est. At quale, putas, iudicium sit talis habiturus? non aliud certè, quàm iudicium, seu sententiam æternæ condemnationis. Si de hoc dubites, audi Apostolum Paulum, qui ad Galatas perferbens testatur, excludendos fore à regno cælorum non solum qui carnalibus peccatis se foedè commaculant, sed etiam, qui contentionibus & rixis operam navant: Manifesta sunt (inquit Gal. 5. 19.) opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria &c. Quibus vitis mox etiam adjungit linguam contentiosam, dum ait: Contentiones, emulationes, ira, rixa, dissensiones &c. Quæ prädico vobis sicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. Ergo gehennæ ignis rei sunt nedum inmundi, sed & contentiosi; Nam ubi zelus & contentio, ibi omne opus prævum, ut suprà ex Apostolo Jacobo diximus. Omnium certè malorum fomes est contentio, periculum animarum, & subversio auditorum; audiatur religiosissimus ille Scriptor, Smaragdus in cap. 4. Regulæ S. Benedicti, Instrum. 66. ubi ita scribit: Per contentiones inutiles suscitantur ira, generantur inter fratres discordia, nutriuntur audacia, procedunt lites, efficiuntur dissensiones, emergunt emulationes, suscitantur scandala, & ut breviter dicam, nascuntur inter fratres innumera mala. Hæc suo calculo confirmat S. Bernardus, dum de modo bene vivendi serm. 17. ita loquitur: Lingua rixosa venenò est plena: quæ si non fuerit castigata, omnes socios suos perducet ad scandala. Similiter hæc mala, ac salutis pericula, quæ nobis ex contentionibus & rixis provenire solent, sagaci mentis oculo contemplabatur Doctorum Aquila, Magnus Augustinus; proinde pluri-

mum pro salute, & incolumitate spirituali suorum in Christo filiorum sollicitus, iisdem in aurea Regula sua sic præcipit: Lites aut nullas habeatis, aut quàm celerrimè finiatis, ne ira crescat in odium, & trabs fiat de fessuca. Leonarius in vita S. Joannis Eleëmofynarii cap. 14. ait: Solebant elim Sancti eremi Patres asserere: Angelorum solum est, non contendere, sed imperturbatâ pace perfrui: hominum verò est, altercari quidem, sed statim reconciliari: demonum autem est litigare, & totum diem sine reconciliatione perdurare. Quapropter, quisquis felicem Angelorum statum assequi in hac vita mortali non possit, ut ab omni altercatione liber existat, operam saltem adhibeat, ne hominis officium respuat, sed de excitationis per contentiones rixis, & litigiis doleat, Deoque, ac proximo, ut par est, satisfaciat; ne alioquì, si hæc prætermittat, diabolus audire contingat.

8. Verùm enim verò, percipiamus, quid de contentionibus (quæ in Religiosorum hominum Claustris, dæmone allaborante, non rarò excitari solent) sentiat Seraphica Mater S. Theresia, id quod intelligemus ex propriis ejus verbis, quæ sic sonant: Sanguis mihi videtur congelascere, dum hæc scribo, cogitans, hoc ipsum fortassis tempore aliquò contingere posse, ut inter vos (qui militiæ spirituali nomen dedistis) contentiones & discordiæ orirentur; video namque id maximum & præcipuum malum, ac pestem monasteriorum esse. Si quando autem id futurum est, actum esse de vobis reputate; ac cogitate, & credite, vos sponsum vestrum domo suâ velut expulisse, & eum quodammodo cōspellere, aliud ut sibi domicilium quærat, cum eum propriâ domo ejiciatis. Majestatem ergo ejus invo-

invocate, remedium, & opem quærite
 Sec. Superior, quæso, ex amore Dei vi-
 deat, ne quid, quod pacem turbat, per-
 mittat. Denique hanc pestem à vobis
 ablegate, hosce discordiarum ramos,
 prout potestis, recidite; Si autem hoc
 fieri nequeat, procurate, ut, quæ hu-
 jusmodi res (nimirum discordias) mo-
 litur, ad perpetuum carcerem damne-
 tur; ne tam contagiosâ lue cæteras om-
 nes inficiat. Ingens sanè id malum est:

unde à monasterio, quod hac peste in-
 fectum est, nos Deus liberare dignetur:
 Et equidem mallet, ut hoc nostrum
 (calu quo in eo vigerent rixæ, & discor-
 diæ) ignis corripere, à quo omnes con-
 sumeremur. Hæc S. *Theresia* de via Per-
 fect. cap. 7. Unde faciliter colligere qui-
 libet poterit, quàm virulentæ sint con-
 tentiones, & discordiæ inter ho-
 mines claustrales præ-
 fertim.

PARS SECUNDA.

9. Reliquas inter Poëtarum fabulas,
 etiam sequens, quæ pro nostri
 discursus prosecutione servit, comme-
 moratur: Finxere ergo, Junonem;
 Deam divitiarum; Palladem, Deam sa-
 pientiæ; Venerem, Deam amoris, &
 unionis concordie ad nuptias Mæ-
 vitas venisse. At verò in discor-
 dia, cum invitata non fuisset, ve-
 nit modum, quo se ingereret, & unio-
 nem, ac societatem amicam inter eas
 dirimeret. Nam pomeum aureum ac-
 cepit, in quo scriptum erat: *Pulchriori*
detur, illudque in medium illarum je-
 cit. Cum ergo quislibet sibi adblan-
 diens, superbiæ instinctu de pulchritu-
 dinis laude contenderent, divisæ fue-
 runt, atque discordes. Haud aliter ca-
 codæmon, non nesciens, quod per
 concordie nexum congregentur in
 unum qui Monasteria incolunt, hinc
 summè allaborat in omni sodalitate, &
 congregatione, etiam sanctâ, dissidia
 generare, & pravâ suâ suggestionem pa-
 cificos ad dissensiones, & rixas concita-
 re; emulationes inter eos spargit, ve-
 nientumque superbiæ, ut neuter alteri ob-
 elationem cordis dignetur cedere. Ni-
 mirum sic, ipsi divisus, dominium suum

propagat, sic imperii sui pomaria dila-
 tat; quippe ipse est rex super omnes filios
 superbiæ, ut dicitur *Job. cap. 41. 25.* Scit
 quippe hic stygius tenebrio, Sodalita-
 tem quampiam religiosam, haud absi-
 milen esse navigio, in medio pelagi
 constituto; hos enim quamdiu inte-
 grum perseverat, felices in Oceano fa-
 cit progressus, at iniquâ sorte fatiscens
 in profundum demergitur; Sic etiam
 contingere solet cuipiam communitali,
 quæ sicuti unionem conservatur; ita di-
 scordiâ in extremam devolvitur perni-
 ciem. Nam ut Christus ait: *Luc. 11. 17.*
Omne regnum in seipsum divisum desolabi-
tur, & domus supra domum cadet. Do-
 mus enim, aut civitas, si fuerit divisa,
 facile dissipatur temporaliter; ita etiam
 spiritualiter ea domus, in qua discordia
 habitat, cadit, & horrenda scelerum
 monstra ibi generantur.

10. Jam, quod dicitur in communi
 de pluribus unâ commemorantibus; nimi-
 rum inter eos (si concordēs sint) esse
 Deum, juxta illam Incarnati Verbi asti-
 pulationem: *Ubi duo vel tres congregati*
sunt in nomine meo, ibi sum in medio eo-
rum. Matth. 18. 20. Sin autem discor-
 des, jam nemo dubitet, quin eos inter

sit malignus spiritus; Ita in particulari de quolibet Christiano, & Religioso sentiendum, quodd scilicet, qui contentio-num, & jurgiorum occasionem aliis præbet, diabolus apud talem sit. Audiatur Doctor mellitus, D. Bernardus, qui serm. 3. de Dedicat. Eccles. breviter quidem, sed ad nostrum propositum admodum nervosè ita scribit: *Sicut in pace factus est locus Domini, ut dicitur Psal. 75. Sic in discordia locum diabolo fieri, manifestum est.* Ne ergo, ini optime frater, suum cacodæmon apud te quærere possit hospitium, quid tibi facto opus sit, indubiè jam odoraris, videlicet omni conatu, ac studio declinare contentiones, earumque occasiones, cum earum (ut ex hucusque dictis non obscurè innotescit) author, & fautor sit infernalis impostor, qui ad eas Dei servos impellere connititur semper, prout expertissimus rerum spiritualium Magister S. Joannes Climacus testatur, dicens: *Qui suam pertinaciter opinionem, ac sententiam, quantumlibet veram propugnat, certus sit, à diabolo ad hoc se impelli.* Servit hic, quod Heribertus Rosvveidus in vitis Patrum lib. 4. cap. 53, ex Joanne Cassiano, de Abbate Moyse, sanctissimæ vitæ viro, commemorat; Hic enim, obreprehensionem unius sermonis, quem contra Abbatem Macarium disputans, paulò durius protulit (quadam scilicet opinione præventus) diro confestim traditus est dæmoni, à quo in tantum fuit exagitatus, ut etiam propria voraret excrementa. A qua tamen poena postmodum, dum S. Macarius pro eo preces ad Deum funderet, liberatus fuit.

II. Hinc ergo colligamus, quàm res Deo invisâ sit, dum viri Religiosi, à suis animi passionibus abrepti, mordacibus

se invicem lacerare gestiunt verbis. At verò hic notandum occurrit ex *Alphonso Rodriguez* part. 1. tract. 4. cap. 11. duplicem errorem, & defectum hîc posse intervenire. Primus est ejus, qui primò alteri contradictionem movet, quia ipse contentionis, & litigii fons est, initium & scabellum, ac proinde gravior hujus est culpa. Alter error est, ut, si quando alium tibi contradicere contigerit, tu te ei obstinatiùs non opponas, nec sententiam, opinionemque tuam mordicùs tueâre, neu sis nimis juris tui tenax; sed postquam semel aut bis, quod verum censet, proposueris, nec tamen alii tuo sensui acquiescunt, illis tu permittas sentire quod voluerint. Porro, quamvis omnis contentio fugienda, nec cum ullo mortalium miscenda sit, hi tamen inter homines præcipuè declinandi sunt: *Tertius* adversarius potens: ita monet *Seneca* (*Eccli. 8. 1.*) *Non litiges cum homine potente, ne forte incidas in manus illius.* Per hominem potentem etiam Magistratum designat: Cum Magistratu contendere, non stultitia, sed infamia est. Qui sumptuosè perire vult, controversias alat contra Magistratum. Rarissima hic victoria, si quæ tamen est, si ne graviore damno non est; & minùs perdit, qui se vinci sponte suâ permittit. Optimè Romanus Sapiens, *Seneca*: *Cum pare* (inquit lib. 2. de ira cap. 34.) *contendere, anceps est, cum inferiore sordidum, cum Superiore furiosum.* In tali pugna nemo aliud cogitet, quàm vinci. Ergo Magistratum, aut Superiores tuos ne tange. *Secundò*, Nec cum divitibus unquam litigandum. Idem *Siracides* loco citato id docet: *Non contendas cum viro locuplate, ne forte contra te constituat litem tibi.* *Tertiò*, nec cum garrulo rixandum, ut idem Sapiientissimus præ-

ceptor

cepto
lingua
quia
extin
magn
magn
tilem
Con
Quar
prov
decli
Sirac
non fa
das ha
15. 18
patien
non n
ne illu
dere i
que l
intelli
dicunt
N

11
ipsam
quod
& in
seque
terit
fui a
dum
20. 3
qui s
mer
Rodr
pact
cet,
indi
con
nem

ceptor monet: *Non litiges cum homine linguato: & non strues in ignem illius ligna,* quia contendendo non superabis, nec extinguēs illius linguæ flammæ, sed magis eam excitabis. Eapropter Cato, magnus ille inorum Magister apud gentilem antiquitatem, monet:

Contra verbosos noli contendere verbis.

Quarto, hominem iracundum, etiam provocantem & lacescentem cautissimè declina. Monitorem hic habes eundem Siracidem: (Eccli. 8. 19.) *Cum iracundo non facias rixam,* ne scilicet oleum affundas flammæ. Nam (ut dicitur Proverb. 15. 18.) *vir iracundus provocat rixas: qui patiens est, mitigat suscitatas.* Quinto, non minùs cave hominem fatuum, & ne illum tanti æstima, cum quo descendere in certamen expediat. De his quinque hominum generibus vel maximè intelligendum illud S. Ignatii Loyolæ dictum documentum:

Nulli vel minimo quavis ratione pugnes;

Cedere te potiùs, quàm superare juvet.

11. Has monitiones, quò faciliùs in ipsam redigamus præxim, nosse oportet, quòd ille, qui juri suo, ut par est, cedit, & in talibus contentioneibus vinci se sinit, seque ab aliis (dum commodè fieri poterit) separat, generosi & nobilis animi sui argumentum præbeat, quemadmodum Sacer Paræmiastes Salomon (Prov. 20. 3.) testatur dicens: *Honor est homini, qui separat se à contentioneibus.* Nec immeritò, quia talis (ut scitè observat Rodriguez loc. sup. cit.) insignem hoc pacto erga proximum eharitatem exercet, dum omnium amaritudinum, & indignationum (quæ ex dissidiis, & concertationibus oriri solent) occasionem præscindit, viasque obstruit. De-

Gramm. Relig. Pars I.

inde erga se humilitatis actum ostendit; dum prævalendi, & cum honore suo emergendi appetitum superat. Et ita demum amoris Dei actum, dum impedit peccata, quæ ex contentione sequi poterant, juxta illud Sapientis: (Eccli. 28. 10.) *abstine te à lite, & minues peccata.* Vice versa, qui obstinaciùs altercatur, præterquam quòd malo exemplo suo proximum offendat, causa est, ut pax, & charitas amittatur, vel saltem diminuat, multæque inde inconvenientiae, & amaritudines sequantur; ex quo non honorem, & æstimationem, quam sperabat, sibi comparat, sed potiùs ejus jacturam facit: A prudentibus enim habetur pro capitofo, cerebroso, & juri suo cedere nesciente.

13. Sequamur proinde exemplum Doctoris Angelici, D. Thoma Aquinatis, de quo in historiis PP. Prædicatorum refertur, quòd in disputationibus scholasticis nulli unquam obstinatè contradixisse dicatur, sed incredibili mansuetudine, neminem despiciendo, sententiam suam proponere solebat: non enim disputando spectabat, ut victor evaderet, sed tantum, ut veritas disceptando erueretur. Hinc cum fortè Religiosus quidam arrogans theses publicis disputationibus ventilandas proposuisset, eisque vir Sanctus præsedisset, Religiosus ille diversas à Sancto Doctore suo sententias defendendas suscepit, adeoque non sine contemptu, Magistro suo dissensit. Altum S. Doctor tenuit silentium, nec ullo se se defendit verbulo, adeoque magis admirati sunt auditores ejus modestiam, quàm suspexerant antè doctrinam. Verùm enim verò, ne fortè privata Religiosi illius, neque satis proba, sententia scholasticæ auræ plausibus protinus exciperetur, postera luce in publi-

publicum progressus, validis eam rationibus, argumentisque comiter omnino, modestèque confutavit, ut ipse quoque Religiosus ille sententiam illam, quam pridie mordicus tenuerat, spontè dimitteret, suamque ingenuè ignorantiam profiteretur. Tantùm valet boni vis exempli. Si ergo & tu, amice lector, vis esse dilectus Deo, & hominibus. (Eccli. 45. 1.) auream serva legem, quam D. Chrysostomus præscribit, iis præsertim qui cupiunt non succumbere: Si vindicare vis (inquit) sile, & funestam adversario tuo dedisti plagam. Verè bene Poëta Gentilis, Cato:

Proximus ille Deo est, qui scit ratione tacere.

14. Evangelista Lucas testatur: Christum Dominum, omnis perfectionis, & Sanctitatis Magistrum, suis aliquando hoc inculcasse monitum: *Ab eo, qui aufert tibi vestimentum, etiam tunicam, noli prohibere.* Luc. 6. 29. Quibus verbis omnes sanè proscripsit contentiones, & lites; sic enim homo Christianus potius pati debet, ut vestis sibi, etiam tunica, corpori calefaciendo summè necessaria, auferatur, quàm ut scandalum per contentiones mutuas det aut charitatis leges violet, & infringat; quantò igitur potiori jure nostris cedendum est æmulis, ac adversariis in iis, quibus nullum prorsus sperandum est emolumentum, aut commodum temporale; multò minùs spirituale? Quare iterum Sapientia Incarnata suum assertum repetens, apud S. Mattheum cap. 5. v. 40. ait: *Qui vult in iudicio tecum contendere, & tunicam tollere, dimitte ei & pallium.* Quæ verba non sic sunt intelligenda, quasi non liceret, pro suis rebus in iudicio contendere; sed tantùm consiliū nobis dat, ut sciamus, perfectiùs semper esse, litem evitare, & sua relinquere, ne videlicet internam cordis pacem, & cha-

ritatem amittere contingat; Quia, ut eminentissimus Cardinalis Bellarminus dicebat: *Unica charitatis, & internæ pacis melior est librâ victoria.* Fecit hoc ad literam S. Franciscus Seraphicus, qui ob profusas eleëmofynas à proprio parente suo ad Episcopum Assisinatem protrahitus, ut cederet bonis; iis non solum cessit, sed & vestes omnes exuens, eas patri suo consignavit cum dicto: Deinceps fidentius dicam: *Pater noster, qui es in calis.*

15. Si hujus Seraphici Patris exemplum præ oculis haberent Christiani, profectò non sic forensibus litigiis affluerent Judicum tribunalia, in quibus ut plurimum non solum nihil lucrantur, sed & sua propria, protensalite, deperdunt, & aliquando etiam ad incitas rediguntur, & occasione harum forensium actionum animas suas multis insuperatorum jaculis sauciant, ac perimunt. O si à talibus litibus caverent sibi aliqui, & illud, quod in advocatos, & causidicos expendunt, pauperibus darent, quàm ingentes sanè sibi colligerent thesauros in cælis, vitamque ducerent pacatissimam, utpote cælesti benedictione & divinâ pace refertam. Unde quemadmodum, velut infelices lugendi sunt, qui lites fovent, & sequuntur; ita ter quatèrque beati, qui eandem refugiunt, cedentes juri suo ex Dei, sui, & proximi amore. De his fas est dicere cum Divino Paulo: (Galat. 6. 16.) *Quicumque hanc regulam, à cælesti Magistro de litigiis declinandis traditam, secuti fuerint, pax super illos, & misericordia; id est, si pacem habent, videlicet tranquillitatem conscientiarum; item misericordiam Dei; quia Deus in eos misericors est & beneficus, suamque gratiam, & consolationem misericorditer in illos effundere solet.*

P A R S T E R T I A.

16. **P**ORRÒ, ne hucusque dicta ab uno alteròve minùs rectè intelligantur, pro eorum clariori notitia duo notare oportet ex *D. Thoma* (2. 2. q. 29. a. 3. ad 2.) Primum est, quòd non quælibet dissensio, ac discordia pacem tollat, nisi ea, quæ versatur circa bonos mores, non verò illa quæ est in opinionibus. Quia sicut Philosophus dicit in 9. *Ethic.* Ad amicitiam non pertinet concordia in opinionibus, sed concordia in bonis conferentibus ad vitam præcipuè in magnis; dissentire enim in aliquibus parvis, quasi non videtur esse dissensus. Et propter hoc nihil prohibet, aliquos charitatem habentes in opinionibus dissentire. Nec hoc paci repugnat: quia opiniones pertinent ad intellectum, qui præcedit appetitum, qui per pacem unitur. Similiter etiam existente concordia in principalibus bonis, dissensio in aliquibus parvis non est contra charitatem: procedit enim talis dissensio ex diversitate opinionum, dum unus existimat hoc, de quo est dissensio, pertinere ad illud bonum, in quo conveniunt; & alius æstimat, non pertinere. Et secundùm hoc talis dissensio de minimis, & opinionibus repugnat quidem paci perfectæ, in qua planè veritas cognoscitur, & omnis appetitus implebitur: non tamen repugnat paci imperfectæ, qualis habetur in via. Et hoc sensu dicitur *Act. 15. Facta dissensio inter Paulum, & Barnabam; ita ut discederent ab invicem.* Talis quippe discordia seu dissensio fuit per accidens (ait ibidem *S. Thomas* responsione ad 3.) & non per se: uterque enim intendebat bonum; sed uni videbatur hoc bonum, alteri aliud: quod ad defectum humanum

pertinebat. Non enim erat talis controversia in his, quæ sunt de necessitate salutis: quamvis hoc ipsum fuerit ex divina providentia ordinatum propter utilitatem inde consequentem. Ita *S. Thomas*. Porrò hæc dissensio inter Paulum & Barnabam erat circa Joannem cognomento Marcum, ut ibidem habetur: Barnabas enim eum volebat assumere in itineris socium, Paulus autem non, ed quòd priùs vel metu persecutionis, vel fugâ laboris, vel amore matris degentis in Jerusalem, discessisset ab eis de Pamphylia, & non isset cum eis in opus Evangelii. Hinc facta est inter eos dissensio: *Pagnin.* & *Vatablus* legunt, *exacerbatio*, *Tigurina*, *acris disceptatio*. Alii, *ira*, vel *animi incitatio*, sive primus iræ motus, primaque bilis commotio. Hæc autem ira utrimque bona esse potest, cum utraq; pars legitimâ ratione movetur, & pro suo jure & desiderio ardentè contendit, & disceptat. Uti hic fiebat. Factum est igitur id nutu DEI, ut Barnabas à Paulo divideretur, itaque separati diversis, & pluribus evangelizarent, ait *S. Chrysost.* Præclare *S. Hieron.* *Apol. contra Rufinum: Nonne* (inquit) *Apostoli, salvis inter se amicitiiis, dissenserunt, cum Paulus & Barnabas propter Joannem, cognomento Marcum stomachati sunt, & separavit eos navigatio, quos Evangelium copulabat?*

17. Denique etiam talis dissensio fuit inter *S. Petrum*, & *Paulum*, *Gal. 2. 11.* inter *S. Hieronymum*, & *Augustinum*, inter *S. Chrysostomum*, & *Epiphanium*, inter *S. Cornelium*, & *Cyprianum* circa baptismum Hæreticorum non iterandum &c. Nec id mirum est, cum & talem dissensionem vel inter ipsos Angelos

bonos reperiamus : siquidem apud *Danielem* dicitur : *Dan. 10. 13. Princeps autem regni Persarum restitit mihi viginti & uno diebus : & ecce Michaël unus de Principibus venit in adiutorium meum.* Porro pugna hæc fuit inter Angelum *Gabrielem*, & Angelum, quem *DEUS* præfecit Regno Persarum ; *Gabriel* enim orabat pro *Judæis DEUM*, ut omnes à *Babylone* in Patriam reduceret, ne *Babyloni*orum idololatriâ, & vitiis inficerentur, uti aliquos infici videbat. E contrario Angelus Persarum orabat, ut *DEUS* aliquos *Judæos* in *Babylone* relinqueret, ad *Babyloni*orum & Persarum conversionem, utque illi à *Judæis* unum verum *DEUM*, ejusque cultum discerent ; illudque *Judæis* esse utile, utpote, qui adversis meliores fierent. Licet enim Angeli summâ charitate se invicem ament, sintque summè concordēs, tamen in quibusdam rebus in quibus *DEUS* necdum patefecit suam voluntatem, sibi invicem contraria velle possunt, non absolutè & efficaciter, sed conditionatè, si videlicet *DEO* placuerit id, quod ipsi optant & desiderant. Itaque hæc eorum pugna conditionata est, non absoluta ; absolutè enim utraq̃ue pars, licet invicem adversa, resignat se in voluntatem & sententiam *DEI*. Ita *Gregorius de Valentia* apud *Cornelium à Lapide* in citatum textum. Sic etiam sæpe contingit (ait *S. Franciscus Salesius*) ut duo viri boni, bonâ usque intentione in diversa sua opinione, & sententia nitentes, alter alterum maxime persequantur, & sibi invicem contradicant. Verùm hujusmodi contradictio ac dissensio sæpe non est vitiosa, aut mala ; non enim extinguit & tollit charitatem, & dilectionem *DEI* & proximi : & hoc si ire plurimum interest, ne aliqui præcipientes simus in judiciis temerariis for-

mandis, dum quosdam ab invicem dissidere & discordias habere conspiciamus.

18. Alterum, quod pariter in præsentī notandum occurrit, sumitur ex *D. Paulo* ad *Epheſios* cap. 4. dicente : *Solliciti servate unitatem spiritûs in vinculo pacis.* Quod explanans *D. Thomas* ait : *Duplex est unitas : Una est unitas spiritûs, quæ bona est ad faciendū bonum, de qua (ut prænotatum est) Christus suum cælestem Patrem orabat : ut sint unum ; sicut & nos unum sumus. Alia unio est ad malefaciendū, quæ est mala, & potest dici unitas carnis.* Jam quemadmodum causare discordiam, & lites ac dissensiones excitare inter concordēs in bono, gravissimum est peccatū ; ita laudabile & commendabile est falsam impiorum pacem persequi, destruere ; & discordiam immittere inter concordēs in malo. Secundū illud *Isaia* : *Dissolve colligationes impietatis ; & secundū illud Psalms* : *inquire pacem, & persequere eam. ps. 33. 15.* Nimirum hanc pacem carnalem jubemur irritare, atque destruere. Docet enim Præceptor Angelicus, *S. Thom. 2. 2. q. 37. a. 1. ad 2.* *Quod sicut voluntas hominis adhaerens DEO est quedam regula recta, à qua peccatum est discordare : ita etiam voluntas hominis DEO contraria, est quedam perversa regula ; à qua bonum est discordare : facere ergo discordiam, per quam tollitur bona concordia, quam charitas facit, est grave peccatum. Sed causare discordiam, per quam tollitur mala concordia, scilicet in mala voluntate, est laudabile. Et hoc modo laudabile fuit, quod Paulus posuit dissensionem inter Sadduceos &c. Nam & Dominus de se dicit : Non veni pacem mittere, sed gladium. Matt. 10. 34. Non pacem scilicet carnalium affectionum, sed gladium, de cujus ratione est dividere, ad tollendam scilicet à corde hominum*

pacem hanc carnalem, & ad separandos in carnalibus concordēs, discordēs verò à DEO : à quo vera pax nostra hic per gratiam, & in futuro per gloriam.

19. Ulteriùs in præsentī materia bene notare, & observare debemus, quod *Apostolus ad Romanos scribit c. 12. Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes.* Prudenter enim intueudum est, quibus cum hominibus pax servanda sit, siquidem sanctè interrompenda est quandoque pax cum perversis, qui inimicitias adversus DEUM profitentur, ut dictum ex S. Thoma. Quam doctrinam similiter D. Gregorius divinè pertractat, & variis Scripturæ exemplis eam illustrat. Admonendi sunt (inquit 3. part. cap. 23.) pacati : ne, dum nimis humanam pacem desiderant, pravos hominum mores nequaquam redarguant : & consentiendo perversis, ab Authore pacis disjungant : ne, dum humanæ pacis jurgia metuunt, interni fœderis discissione feriantur. Quid est enim pax transitoria, nisi quoddam vestigium pacis æternæ? quid esse ergo dementius potest, quàm vestigia in pulvere impressa diligere : sed ipsum à quo impressa sunt, non amare? Hinc *David*, dum totum se ad fœdera pacis internæ constringeret, testatur, quod cum inanis concordiam non teneret, dicens *Psal. 138. 21. Nonne qui oderunt te Domine, oderam? & super inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio oderam illos: & inimici facti sunt mihi.* Inimicos etenim DEI perfectio odio odisse est, & quod facti sunt diligere; & quod faciunt increpare mores pravorum, & vitæ prodesse. Pensandum est ergo, quando ab increpatione quiescitur, quanta culpa; si pax cum pessimis tenetur; si Propheta tantus hoc velut in hostiam DEO obtulit, quod contra

se pro Domino pravorum inimicitias excitavit. Hinc est, quod Tribus Levi (*Exod. 32. 29.*) assumptis gladiis per castrorum media transiens quia ferendis noluit peccatoribus parcere : DEO manus dicta est consecrâsse. Hinc *Phinees* peccantium civium gratiam spernens coeuntes cum Madianitis perculit, & iram Domini iratus placavit. Num. 25. 11. Hinc per semetipsam Veritas dicit : *Matt. 10. Quid putatis? quia pacem venerim mittere in terram? Non utique; sed gladium.* Malorum namque cum amicis jungimur, culpis ligamur. Unde *Josaphat*, qui tot de antea vita præconiis attollitur, se *Achab Regis* amicitis penè periturus increpatur. Cui à Domino per Prophetam dicitur : 2. *Paralip. 19. Impio præbes auxilium: & his, qui oderunt Dominum, amicitia jungis? & idcirco iram quidem Domini mereris: sed bona opera inventa sunt in te, eo quod abstuleris lucos de terra Juda.* Ab illo enim, qui summè rectus est, eo ipso jam discrepat, quod perversorum amicitis vita ejus concordat.

20. Prosequitur Sanctissimus Doctor: Admonendi sunt pacati : ne, si ad increpationis verba prosiliant; temporalem pacem sibi perturbari formident. Rursumq; admonendi sunt, ut eandem pacem dilectione integrâ intrinsicè teneant : quam per invectionem vocis sibi extrinsecus turbant. Quod utrūque providè se *David* servasse perhibet, cum dicit : *Psal. 119. 10. Cum his, qui oderant pacem, eram pacificus; cum loquebar illis, impugnabant me gratis.* Ecce loquens impugnabatur, sed tamen impugnatus, erat pacificus : quia nec insaniens cessabat reprehendere; nec reprehensos negligebat amare. Hinc etiam *Paulus* ait : *Sic fieri potest, quod ex vobis est : cum omnibus*

hominibus pacem habentes. Hortaturus enim Discipulos, ut pacem cum omnibus haberent, præmisit dicens: *Si fieri potest: atque subjunxit: quod ex vobis est.* Difficile quippe erat, ut, si malè acta corripere, habere pacem cum omnibus possent. Sed cum temporalis pax in pravorum cordibus ex nostra increpatione confunditur; igitur necesse est, ut inviolata in nostro corde servetur. Rectè itaque ait: *quod ex vobis est*, ac si nimirum dicat: Quia pax ex duarum partium consensu subsistit, si ab eis, qui corripuntur, expellitur: integra tamen

in vestra, qui corripitis, mente teneatur. Unde rursum idem Discipulos monet, dicens: 2. *Thess. 33. 14: Si quis non non obedit verbo vestro, per Epistolam hunc notate, & non commisceamini cum illo, ut confundatur.* Atque illic subjunxit: *Et nolite ut inimicum existimare illum, sed corripite ut fratrem.* Ac si diceret: Pacem cum eo exteriorem solvite, interiorem circa illum medullitùs custodite, ut peccantis mentem sic vestra discordia feriat, quatenus pax à cordibus vestris, nec abnegata discedat. Hæc D. Gregorius.

SERMO XIV.

DE OBEDIENTIA RELIGIOSA.

Melior est Obedientia quam victima.

I. Reg. cap. 15. v. 22.

PARS PRIM A.

1. **C**UM quondam duo in sua arte bene periti pictores pro magno decertarent præmio, quisnam eorum firmamentum suo penicillo vaciùs exprimere posset. Itaque horum unus suum æmulum superare credens, pinxit firmamentum, in eoque omnes miro artificio stellarum distinctiones, planetarumque varietates, & id genus alia ab Astrologis notari solita. At alter Solem tantummodo in firmamento penicillo suo adumbravit. Sicque ambo Judicem adeuntes, eum, quisnam eorum jus lucratus esset, sciscitati sunt. Judex contemplatâ utriusque picturâ, haud dubiè, respondit, ille lucrifecit præmium, qui

firmamentum cum stellis, ac planetis delineavit. Quod judicium, ut alter audit, ait: quid? O Judex nequaquam æquum est effatum tuum. Ergone ego lusum perdidici? ergone alter cælum artificiosius quàm ego suis coloribus expressit? minimè. Nam licet ego Solem duntaxat in firmamento collocârim, per hoc tamen minimè effingere omisi reliqua cæli lumina, quod verò non appareant, nihil refere, quoniam Sol suis nimium coruscantibus radiis ea sic velat, ut intueri nequeant. Et quis, quæso, splendente Sole stellas conspicit? & nihilominus semper in firmamento radiant. Hæc, ut Judex intellexit, eum in hoc certamine victorem

rem esse pronuntiavit, qui ingenioso labore Solem tantum in sua pictura exhibuit. Enim verò omnes sic, ut loquitur *Apostolus*, currentes decertamus, *ast unus accipit bravium*. Quis est ille unus, & non obediens? Currit quidem castus, currit & humilis, currit & Christi pauper, currunt & alii varijs insigniti virtutibus, sed omnibus facile præcurrit Obediens; sic ut præ cæteris vitam comprehendat æternam. Nam tametsi Obediens alias virtutes possidere haud videretur, quia tamen Obediencia præstat, quæ velut Sol in anima splendet, omnes procul dubio reliquas virtutes implicitè habere necesse est. Cum enim Obediencia sit Virtus, quæ exequimur iussa, & præcepta tum divina, tum humana, quia præcepta sunt; ideo verus Obediens obtemperans cunctis Majorum ordinationibus, & statutis perfacile quolibet obtinebit virtutes.

2. Obediencia igitur Deo longe gratior est, quam Sacrificia & Victimæ, in ea enim paupertas, castitas, & reliquæ virtutes includuntur: quia si quis verè sit obediens, erit & pauper, castus, humilis, silentii amicus, patiens, mortificatus, atque aded omnes omnino virtutes assequetur. Virtutes namque per frequentem sui ipsarum actuum exercitationem comparantur, hanc autem exercitationem nobis dat Obediencia. Omnes enim Regulæ, quas habemus, & universa Superioris iussa, quid sunt aliud, quam quoddam virtutum exercitium? Hinc communis SS. Patrum doctrina est, quod in tantum aliquis in omnibus virtutibus profectum faciet, in quantum in obediencia proficiet; unde eam Virtutum omnium Matrem, & originem vocant. Obediencia, inquit *S. P. Aug. lib. 1. cont. adver. leg. cap. 14. maxima est*

virtus, & ut sic dixerim, omnium origo materque virtutum. Et *Cassianus lib. 4. Insti. c. 30. ait: Obediencia inter cæteras Virtutes primatum tenet: quia juxta S. Greg. lib. 35. moral. cap. 10. Obediencia sola virtus est, quæ cæteras virtutes menti inserit, insertasque custodit*. Valde benè Episcopus ille ad S. Abrahamum Solitarium: Ecce, inquit, totum mundum reliquisti, & quæ in eo sunt, & vitam crucifixam amplexus es, attamen cum hæc universa compleveris, agnosce te obediencia, quæ cunctis Virtutibus eminet, non habere. Senioris cujusdam aureæ sententiæ sunt, quæ habentur in *Vitis PP. lib. 3. libell. 14. n. 19. Obediencia, inquit, salus est omnium fidelium: Obediencia Regni calorum inventrix est: Obediencia calos aperiens, & homines de terra elevans est: Obediencia cohabitatrix Angelorum est: Obediencia Sanctorum omnium cibus est, ex hac enim ablactati sunt, & per hanc ad perfectionem venerunt*.

3. S. Dorotheus refert (apud *Rodericum p. 3. tract. 5. c. 1.*) de Discipulo suo *Dositheo*, quod cum Juvenis effet nobilis & delicatus, quidam metus de reddenda strictissimo Judici ratione ei incidit, quare ut bonam rationem Deo reddere posset, Religionem intravit, quod autem naturâ debilis & teneræ complexionis esset, consuetas Religionis austeritates sequi non poterat, non summo manè surgere, non eis vesci cibis quibus alii. Quamobrem in horum compensacionem decrevit se totum quam exactissimè obediencie dare, hinc magnâ promptitudine & accuratione in Nosocomio sicut & in reliquis humilitatis officiis famulatum quinquennio præstitit, quo elapso ad Cælites subvolavit. Abbati autem Monasterii divinitus fuit revelatum, Adolescentem *Dositheum* eadem in cælo gloriæ

gloriæ coronâ donatum esse, quâ Paulus & Antonius. Quo audito, Monachi reliqui ad Deum conversi dixerunt: Ubiam ergo iustitia tua Domine? ut hominem, qui nunquam jejunavit, quique in deliciis educatus est, parare & æquiparare velis nobis, qui totum Religionis onus, diei & æstus pondus ferimus? Respondit autem Dominus, quod ipsi Obedientiæ meritum & valorem nesciant; per hanc enim juvenem illum parvo tempore plus, quam alios multis asperitatibus, & poenitentis meruisse. Quam rectè ergo D. Hieronymus in Reg. Monach. c. 6. exclamat: *O felix & abundans gratia! in obedientia summa virtutum claustra est: nam simplici gressu hominem ducit ad Christum.* Optimè igitur S. Antonius (ut refert Ruffin. l. 1. Vit. PP. c. 31.) Si quis cupit ad perfectionem velociter pervenire, non sibi ipsi fiat Magister, nec propriis voluntatibus obediat, etiam si rectum esse videatur, quod velit, sed secundum mandatum Salvatoris; ante omnia abneget semetipsum, & renuntiet propriis voluntatibus, quia & Salvator ipse dixit: Ego veni, non ut faciam voluntatem meam, sed ejus qui misit me.

4. S. Joannes Climacus grad. 4. docet per Obedientiam non modò velociter, sed & facilliter ad perfectionem venire: ait enim, *Obedientia est confectum dormiendo iter.* Quod S. Bernardinus Senensis hæc probat similitudine. Sicut qui est in navi, comedendo, bibendo & dormiendo progreditur, quia movetur alieno motu; sic verus Obediens in religione comedendo, bibendo & quiescendo, & alia opera bona operando meretur. Non desunt etiam exempla ad hanc veritatem stabilendam. Quidam Senex (ut refert S. Dorotheus Doct. 11.) cum fratres noctu psallerent, Angelum prode-

untem, & calicem cum hostia portantem vidit, in quem intingens signabat frontem præsentium, imò & aliquorum absentium sedes, quia ex obedientia aberant, & licet somno vacarent, commune tamen cum aliis meritum reportabant. Alter Obedientiæ fructus est, quod hominem Deo charissimum efficiat: cum teste S. Thoma 2. 2. q. 186. art. 5. ad 5. nihil Deo sit gratius, quam si propriam voluntatem quis propter ipsum relinquat. Et meritò si enim Abraham tantò operè placuit Deo, qui voluit tantum sacrificare filium suum, & per hoc Deo obedire, quantò magis eidem placebit, qui actu non alium, sed seipsum immolaverit per obedientiam? Non immeritò ergo S. Dorotheus (ut ipsemet Doct. 5. refert) totum se in juventute obedientiæ tradidit; qui hoc inde emolumentum est consecutus, quod nunquam sentiret afflictiones, & cum propterea non parùm anxius esset, arbitrans hoc non esse signum bonum; à Joanne Abbate audivit: Illos esse pacatissimos, & quietissimos, qui se Patrum obedientiæ tradidissent.

5. Tertius Obedientiæ fructus est, quod unum sit ex certioribus signis prædestinationis; quia hæc sola via, sicut à voluntate propria est remotissima, ita nullis ambagibus, aut erroribus est obnoxia. Hinc Christus Matth. 9. intrepide dixit: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Meritò ergo dixit Climacus grad. 4. Si quis conscientiam suam mundissimam in Patris Spiritualis subjectione servavit, hic jam mortem ut somnum, imò verò ut vitam quotidie intrepidus exspectat; certissime sciens obitus tempore sui ipsius non à se, sed à Patre rationem esse requirendam. Id quod ipse Pater æternus quondam S. Ca-

tharina

tharina Senensi, (Dial. cap. 163.) revelavit, dicens: *Verus obediens non obligatur mihi reddere rationem de se, sed solummodo Prælatus, cui subditus extitit.* Obedientia est clavis, quâ Christus cælum aperuit, quam in manu Vicarii sui reliquit. Hinc D. Bernardus serm. 28. in Cant. dicens: *Dignus ero, qui Deum videam, si prius quàm videam, obedisse inveniar: securus videbo, ad quem meæ obedientiæ munus præcesserit.* Sed & Frater ejus Gerardus (in lib. de Doct. Bernardi) morti vicinus, cum in spiritu raptus esset. post triduum ad se reversus dixit: *Bona est Obedientia. Ad tribunal Christi fui, animas Sanctorum vidi, ipsamque mihi dicentem: Ecce locus tuus inter fratres tuos; nullus tui Ordinis peribit, si Ordinem amaverit: aut in morte purgabitur, aut in brevi post mortem.* Nec minus memorabile est, quod alteri cuipiam Religioso ex Ordine S. H. (n. mi. referente Petro de Vega in hist. sui Ord.) evenisse scribitur; quod videlicet post visitationem à Sanctis, quos singulariter colebat, factam, dixerit: *Doleo me tam parùm in religione laborasse, sed propter passionem & crucem Christi, & Religionis Obedientiam, quam observavi, vado ad regna cælorum: & hoc mihi Dominus manifestavit ad consolationem & ædificationem Religiosorum, & ut tepidi ac negligentes vitam mutent. Quibus dictis, paulò post ingenti repletus gaudio animam Deo reddidit.* Porro ulteriùs quàm tuta per Obedientiam via sit ad cælum, colligere est ex visione quadam S. Gertrudi factâ (lib. 5. insin. cap. 24.) Huic enim S. Virgini ostendebatur via animarum ad cælum in similitudine asseris valde proclivis, qui difficulter poterat ascendere, unde ascendentes se juvabant

Gramm. Relig. Pars I.

ambabus manibus, & ex utraque parte erant dæmones impediētes. Religiosorum obedientium tamen asser habebat ex utraque parte perticas, & præterea etiam Angeli in ascensu juvabant. Meritò ergo ait Salomon, Prov. cap. 21. v. 28. *Vir obediens loquetur victorias, id est triumphabit, ac prosternet suos hostes, regium hoc ad cælum iter volentes impedire.*

6. Quartus Obedientiæ fructus est, quòd sit efficacior ad consequendum aliquem effectum, quàm sacrificia veteris testamenti secundùm illud lib. 1. Reg. cap. 15. *Melior Obedientia quàm victimæ.* Melior, inquam, quia est pinguius holocaustum, cum per illam totus homo in Sacrificium cedat. Est Sacrificium laudis & gratiarum actionis juxta illud S. P. Aug. in Psal. 148. *Vis semper laudare Deum? bene fac omnia* (quod fit per perfectam Obedientiam) *& laudasti Deum.* Est Sacrificium pacificum, quia miram habet virtutem ad varia dona à Deo impetranda. Est Sacrificium propitiatorium, seu pro peccatis; quia est efficacissimum medium ad peccatorum remissionem impetrandam. Est demùm Sacrificium Eucharisticum, qui revocat in memoriam cruentum Sacrificium, quo Christus se ipsum Patri æterno obtulit; dum obediens usque ad mortem Crucis factus est; ut adeò meritò Christus per Davidem Ps. 39. v. 7. dixerit: *Sacrificium & oblationem nolui; aures autem perfecisti mihi. Holocaustum & pro peccato non postulasti: tunc dixi, ecce venio. In capite libri scriptum est de me, ut facerem Deus voluntatem tuam.*

7. Demum, ut alios eximios obedientiæ fructus omittamus, non minimus etiam est, quòd scilicet obedientia sit efficax medium ad dona supernaturalia

Yugen.

augenda; nunc quidem gratiam, olim verò in cælo gloriam uberiores conferendam. Hinc quidam Eremita, referente *Ruffino* in *Vitis Patrum* lib. 2. n. 141. in ecstasi positus vidit quatuor Ordines Justorum ante Deum. *Primus* erat eorum, qui miram suis in morbis patientiam habuerant; Deoque ob eisdem gratias egerant. *Secundus* priori eminentior, eorum qui pauperes, & peregrinos collegerant, testoque exceperant, ægris ministrabant, denique opera misericordiae exercuerant. *Tertius* illorum, qui relictis omnibus, magna in paupertate, & abstinencia in eremo vixerant, orationique impensius vacabant. *Quartus* denique omnium excellentissimus, illorum, qui ex amore Christi Jesu sub obedientia vixerant, alienæ se voluntati in omnibus supponentes. Hos videbat in cælo habere torques & collaria aurea, majorique gloriâ donatos, quàm reliquos. Quo spectaculo obstupescens, cum rogaret, quare postremi hi majore bearentur gloriâ, quàm Monachi Solitarii, & reliqui omnes? Ideo id fieri audivit, quòd Solitarii, & qui operibus misericordiae se totos impendebant, in eo quod agerent, propriam voluntatem adimplerent; Obediens verò minimè, quia voluntatem suam Deo immolârat. Torques denique aurei illis in compensationem dantur, quòd suas cervices sub obedientiæ jugo inflexerint.

8. Quamobrem rectè docet *Joannes Rusbrochius* lib. de *Virt.* cap. 13. quòd obedientia tam eximia sit virtus, ut vel minimum opus ejus imperio factum, mul-

tò melius Deoque acceptius sit, alio quolibet magno opere sine ipsa perpetrato. Unde *Dositheus* (de quo paulò antè dictum) coronam S. Antonio parem per quinque annorum exactam obedientiam promeruit. Sed & ipse Deus quondam voce de cælo lapsâ testatus est, Monialem, quæ omisâ propter obedientiam Communionem in culina ministraverat, plus meriti acquisivisse, quàm quæ communicasset. B. *Rogerus* Monachus quoque jam jam moriturus *Arsenium* Abbatem sic allocutus est: *Quaso te Pater, ex obedientia me mori jube, ut etiam moriendo merear, siquidem sexaginta jam anni sunt, quibus hanc gratiam à Deo petii, ne Patris mei injussu morerer*: Ergo, ait *Arsenius*: *Morere mi frater*, quò dicto statim mortuus est, & eadè nocte se spectandum *Arsenio* præbuit, dixitque mortem sic obitam pluris à Christo aestimari esse, quàm ullam totius vitæ actionem. Hunc *Ascetam* quia securus est Religiosissimus Fr. noster *Josephus* à S. P. *Aug.* Clericus in obedientia, meruit etiam cum illo ex obedientia mori: cum enim suæ mortis diem præsciret, à Ven. P. Marco Priore suo moriendi veniam, benedictionemque humiliter expetiit, quâ acceptâ devotissimè expiravit. Hinc pluries à morte gloriosus apparuit, & inter psallentium choros auditus est. An non talis mors, & subsequens gaudium etiam cuilibet nostram arrideret? Non pigeat ergo nos similes in obedientia sequi, si cupimus cum illis in gloria beari.

P A R S S E C U N D A.

9. EX his, quæ hætenus differuimus, facile cognosci potest, quàm præ-

cellens sit obedientiæ virtus; sic ut meritò quilibet Religiosus omnem navare debe-

deberet operam, quo hanc assequeretur. Ne verò in hoc pio negotio à recto quis virtutis tramite aberraret, scire debet, quidnam apprime ad perfectam obedientiam pertineat. Requiruntur autem, uti Ascetæ passim docent, hæc tria, videlicet, ut Obedientia sit *cæca*, *prompta*, & *fortis*. Cæca debet esse, non quod homo non videat, quid exequatur, quomodo enim alioqui ageret? aut quod temerariè & cæco modo irruat in executionem, si ve honesta si ve, illicita sit (id enim longissimè abest ab eo, qui ex virtute, & secundum rectæ rationis regulam operatur) sed quod rationes præcepti, seu motiva, quæ Superiorem induxerunt ad præcipiendum, non perscrutetur, satisque ei sit, quidquid præcipiatur, dum illicitum esse non constat. Unde Romanus Pontifex *D. Gregorius* in lib. 1. Reg. lib. 2. cap. 4. sic ait: *Vera Obedientia nec Præpositorum intentionem discuit, præcepta discernit, quia qui omne vitæ suæ iudicium Majori subdidit, in hoc solo gaudet, si, quod sibi præcipitur, operatur; nescit enim judicare, quisquis perfectè didicit obedire.*

10. Præstanter omnino se in hoc Obedientiæ exercitio gessit *S. Paulus Simplex*, qui jam sexagenarius Senex ad *S. Antonium* venit, ut Monachus fieret; porro per triduum impransus & incænatatus expectavit sententiam, & responsum. Tandem *Antonius* hoc ferro proposito expugnatus, poteris, inquit, esse salvus, si habeas obedientiam; & quod à me audieris, facias. Faciam, ait Senecio, quæcunque jusseris. Quare *S. Antonius* talem vitæ asperæ agendæ rationem suscepit illis diebus, qualem quando erat in principio juventutis, cujus tamen imitatore in cunctis habuit suum simplicem Tyronem. Itaque ubi *Vir Sanctus* vidit, mentem *Pauli* nil moveri adver-

sis, cepit eum tentare circa obedientiam, præcepitque ei, quæ ratio, & causa non posceret. Haurire namque eum, quam jussit ex puteo, & in terram toto die effundere. Contextas sportellâs resolvere, & rursus retexere: vestimentum dissuere & resuere, iterumque dissolvere. Urnam mellis frangere, & mel effundere, effusumque conchâ colligere, nè sordes simul colligerentur, quod erat difficilimum. Quid multa? In pluribus hujusmodi *Senex* *Senem* probavit, ut in nullo prorsus eorum, quæ etiam contra rationem videbantur, disceret contradicere. Sed quo fructu? *Deus* ob simplicem Obedientiam *Paulo* imperium tantum concessit in dæmones, quantum non dederat *Antonio*. Porro si tale præmium à Bonitate divina jam datur homini in exilio ob cæcam obedientiam, qualem non ergo sperabit mercedem in Patria, ubi proprius remunerationis locus est?

11. Rursus Obedientia cæca juxta *Magni Basilii* Instit. mon. ser. 2. mentem in hoc etiam apparet, si ad Superioris nutum non modò fugiamus inhonestâ, sed etiam laudabilia omittamus: tametsi enim temperantia, & corporis mortificatio sint utilia; si tamen ex proprio arbitrio exerceantur, tanti non erunt, quanti merces est obedientiæ, quod colligitur ex revelatione *S. Birgittæ* factâ, quam piissimus *Blossius* appen. 4. Instit. spir. n. 6. hisce recenset verbis. *Audivit Birgitta Dominum JESUM etiam istud dicentem: qui magis cuperet jejunare quam comedere, & tamen propter obedientiam comedit, habebit mercedem, quam consequitur is, qui rectè jejunat: Similem quoque mercedem accipiet is, qui infirmus est; & manducat, & mallet tamen ad honorem meum jejunare. Hinc idem Author; directis ad Novitium verbis, in brevi reg. tyro. spir.*

§. 2. n. 3. ita fatur : *Meliùs est sobriè & continenter ad gloriam Dei ex obedientia manducare, quàm rigidam antiquorum Patrum abstinentiam ex propria voluntate sectari : quidquid purè per obedientiam fit, quantumvis vile & abjectum esse videatur, Deus magni facit, & eximiâ mercede remunerat.* Quamobrem nedum in operibus externis & corporalibus, verùm etiam, imò multò magis, in internis & spiritualibus exercitiis, ductum & Judicium Superioris sequamur, oportet. Quò enim res spirituales eminentiores sunt, tantò erit in iis majus periculum & ruina damnosior, nisi ductorem aliquem certum sequamur. Hinc teste *Cassiano* collat. 2. cacodæmon nullo vitio cepiùs ac magis Monachum in perditionis præcipitium deturbat, quàm dum illi persuadet, ut despectis Majorum Seniorum consiliis proprio judicio, resolutione ac scientiâ nitatur.

12. Non desunt ad hancce veritatem demonstrandam plurimâ exempla Monachorum, qui, cùm in militia spirituali admodum provecti essent, orationisque deditissimi, & jam annos plurimos haberent, quòd proprio judicio nimium fiderent, & juxta illud seipsos dirigere vel-
lent, à diabolo turpiter decepti, & illusi sunt, Unum (ut refert *Climacus* grad. 4.) induxit, ut se de rupe præcipitem daret, persuadens, illum hoc pacto Martyrem fore, itaque mox rectà cælos ingressu-
rum. Alius Monachus nomine *Heron*, ut scribit *Cassianus*, tantus solitudinis, & jejunii cultor erat, ut etiam in solemnitate paschali, dum cæteri Monachi in Ecclesiam convenientes aliquam recreationem capiebant, & paulò plùs solito comedebant; ille suâ cellâ egredi, ac sole-
ne jejunium, herbis saltem quibusdam in obsonium additis, violare nollet; nam

ordinaria ejus refectio solus panis erat, & frigida, & quidem quàm parcissimè sumpta. Unde quædam paulatim sup-
pullulare cepit in eo superbia, ac tanta de proprio Judicio præfidentia, ut jam ei persuaderet Satanas, ad tantam eum san-
ctimoniam pervenisse, ut in hac vita ei nullum periculum magnoperè esset me-
tuendum, ac licèt in puteum quempiam se deturbaret, nullum inde damnum acciperet, sed Angeli, manibus suppositis, à ruina, & malo eum tuerentur. Unde no-
cte intempestâ se in profundissimum puteum, virtutis suæ, & ingentium me-
ritorum periculum facturum, præcipitem dedit : sed ita graviter se hîc læsit, ut tri-
duò possit animam exhalârit. Accurren-
tes autem illicò, clamore exciti, Monachi semianimem è puteo Heronem ma-
gno cum labore eduxerunt. Qui licèt ad oculum videret, quòd esset à lapsu dam-
num passus, omnesque ei, ut resipisceret, persuadere satagerent, nunquam tamen induci potuit, ut crederet diabolicam hanc illusionem, & fraudem fuisse; itaque infelix pervicacem animam efflavit.

13. O Deus ! quotquot non etiam alii fuerunt, qui sibi magna operari videban-
tur, qui tamen minimè Deo placuerunt. Talis erat Rex *Saul*, cui Deus, (ut habe-
tur in lib. 1. *Reg.* cap. 15.) præcepit, ut *Amalec* usque ad internecionem exscin-
deret, nullique rei viventi parceret, ni-
hilominus ille arbitrans se majus obse-
quium Deo præstare, meliora prædæ in
Sacrificium reservavit. Sed quid audire
debuit ? Propheta *Samuel* Dei nomine
dixit illi : *Nunquid vult Dominus holocau-
sta, & victimas, & non potius ut obediat
voci Domini ? Minimè, quia melior est Obe-
dientia, quàm victima, & auscultare magis,
& obedire Deo, quàm offerre adipem arie-
tum.* Optandum sanè foret, ne in oder-

no tempore multi à Religiosorum cœtu reperirentur; qui cum Rege Saul pinguiſſima holocausta, id est varia ac rigida mortificationum exercitia Deo offerre arbitrantur; quia tamen hæc præſtant ex iudicio proprio magis, quam ex Superiorum præſcripto; ideo offensionem Dei potiùs, quam ejus gratiam merentur. Merito proinde exclamat *Henricus Harpius*, Vir illuminatiſſimus lib. 2. Theol. Mystica par. 1. cap. 3. O si agnosceremus, inquit, quam multi frustra absque ulla vel modica utilitate operentur magna, profecto multum miraremur: quia scire, quod coram hominibus magnum appareret, coram Deo fœtet. Videamus ergo, ne dicatur nobis illud *Isaia* cap. 13. Ne offeratis illud Sacrificium frustra.

14. Quare bene *S. Gregor.* lib. 35. mor. c. 13. docet, quod etsi in mandato peccaminoso subditus non debeat obedire; si tamen Superior aliqua libera opera bona fieri prohibet, illa minimè facienda sunt. Arbor paradisi, ex qua primos nostros parentes Deus inhibuit, mala non erat, sed bona; ut tamen per obedientiam hanc plùs promereri, obsequiumque, quod Deo debebant, testari possent, voluit eam Deus interdiceret, ne de fructu illius gustarent, quem licitè sanctèque alioquin comedere potuissent, si non divinum mandatum id vetuisset. Eodem modo interdum Superiores prohibent ea, quæ ex se sunt bona, vel quod ita fieri subito tunc expediat; vel ad ejus virtutem & obedientiam explorandam. Ad dithis *S. Basilii Ser.* de institut. Monach. quod vera & perfecta subditi obedientia non tam colligatur ex eo, quod à malo caveat, quam in omittendo eo, quod ex se bonum ac sanctum est, dum Superior id omittere jubet. Cujus rei ratio est, quod malum, etiamsi à Superiore non inhibitu esset, omittendum nihilominus erat, eò quod ma-

lum sit; at quod ex se bonum ac sanctum est, ideo solum omittendum, quod ita Superior mandet. Itaque obedientiæ virtus magis elucescit: hæc enim nisi impediret, nulla ejus omittendi ratio futura videtur. Concinit huic veritati *Blossius*, sapienter proinde quemlibet Religiosum, Deo placere desiderantem, his adhortatur verbis (*in Sacel. ani. 4. 1. n. 7.*) *Propria voluntate relicta, humiliter promptèque obedi propter Deum; melius est ex simplici obedientia articas & zizania extirpare, quam ex propria voluntate sublimi rerum celestium contemplationi operam dare; sacrificium enim Deo gratissimum est propria voluntatis abnegatio.*

15. Optime ad propositum nostrum quadrat, quod refert *Baron.* Anno 432. de *S. Simeone Stylita*, qui austerissimam, in quadragenam cubitorum columna perpetuò stando, vitam agebat; nam in hyeme intensissimum patiebatur frigus, in æstate ardentissimis torrebatur æstibus; itaque corpus suum abstinentiæ, & severitate edomabat; ut dubitarent nonnulli, verène homo esset; quod homo mortalis facere, & pati non posse videbatur id, quod *Simeonem* in columna & facere, & pati videbant; præsertim; quod quotannis quadragesimalis jejunii tempore nihil prorsus comedere, vel bibere videbatur. Cum ergo Sancti illi eremi cultores insolens hoc, & novum vitæ genus in *Simeone* summopere mirarentur, inter se congregatione factâ deliberarunt, quid hic fieri oporteret. Deceverunt igitur probare *S. Simeonis* spiritum, an esset ex Deo. Quare duos ad eum de suo cœtu destinaverunt; qui *Simeonem* in hæc verba alloquerentur: Ec quod hoc novum & inusitatum vitæ tuæ genus? quid sibi vult, quod ipse communi & & trita Sanctorum Patrum viâ relicta,

tam peregrinam & insolitam in eas? Patres in congregatione collecti tibi unanimiter præcipiunt, ut illic de columna descendas, & communem, ac tritam, quam cæteri Monachi sequuntur, viam sequare, ipsasque novitates relinquant. Hæc erat Legationis hujusce summa; Moniti tamen erant à Patribus legati, ut siquidem Simeon obsecutus imperatorem videretur, ei potestas fieret in columna sua persistendi; (ex obedientia namque existimantur satis constare posse, eum à Deo regi, bonoque agi spiritu) sin oblectaretur, aut resisteret, ac non statim imperantibus obtemperaret, protinus inde vi illum descendere, & abscedere compellerent. Abierunt ergo ad Simeonem legati his monitis instructi; qui vix dum Patrum jussu, ut descenderet, declararent, mox ille pedem sustulit, & scalam, per quam columnam descenderet, admoventi rogavit. Quare Nuntii Monachi alterum legationis suæ caput aperientes agebant: Bono animo esto, frater, & strenuè rem gere: in hoc tuo vitæ genere, Deo adjuvante, persevera: Statio tua à Deo est instituta; uti etiam Patribus illis visum fuit. Notanda autem hæc imprimis ex una parte est, magna & mira Sancti hujus viri in re tam bona (quam ipsemet à Deo esse novebat) obedientia, ac Judicii resignatio: ex alia verò parte, quanti hanc omnes illi Patres obedientiam, & resignationem fecerint, cum ex ea sola sufficienter colligi posse censuerint, hunc Simeonis spiritum à Deo esse.

16. Igitur si quis v. g. vellet rigidam severitate in sua membra sævire, iterata suscipere jejunia, flagris sæpe carnem atterere, cilicia crebro gestare, humi cubare, longas inire vigilias. Si (inquam) in his non vellet errare, consultum erit,

Superiori, sive confessorio, omnium quas quis facit, & facere cupit, rationem dare, & quod ille faciendum omittendumve decrevit, ipsum ex animo sequi. Hæc enim ratione magis Deo placebit, & plus promovebitur. Et hæc Theologia, utpote optima, & certissima, est maximè notanda. Habet v. g. quis efficax desiderium aliquas poenitentias, vel mortificationes suscipiendi, & Superiori suo hujus rationem reddit: cui discernenti, ut talia opera omittantur, si obediens; non modò illorum valorem, & meritum non deperdet, sed adaugebit, & multiplicabit. Ex una enim parte meretur ob efficacem voluntatem illas mortificationes peragendi, ex altera verò lucratur meritum obedientiæ debitum, propter quam similia opera omittit. Hanc veritatem cælitus edocta fuit S. Birgitta (ut habetur lib. 4. Rev. S. Birg. cap. 26.) Cum enim hæc pia mulier erga austeritates, vitæque alperitatem mirè afficeretur, Pater spiritualis, cui illa suam animam regendam commiserat, quodam tempore hæc ei interdixit, quòd interesset valetudinis ejus. Ipsa, quamvis Confessorio obtemperaret, aliquantulum tamen oblectata est, quòd timebat, ne propterea in virtutis exercitio detrimentum caperet. Sed Sacratissima cæli Regina apparens ei dixit: Ecce filia, si duo ex privata devotione jejunare instituant, & horum unus, qui sui juris est, etiam de facto jejunet, tantum unam is ideo mercedem recipit. Alius autem, qui sub alterius potestate est, Superiore jubente non jejunat, duplici donabitur premio: uno quidem pro bona jejunandi voluntate; altero verò, quòd voluntatem abnegaverit, & Superiori obedierit.

17. Porro, ulterius ad hanc confirmandam veritatem, inservire nobis poterit,

Verit, quod legere est in vita *Ven. P. Joannis à S. Guilelmo*; Hic etsi tam austeram duxisset vitam, ut vel *S. Guilelmum*, & *S. Nicolaum Tolentinatem* in rigore superârit; nihilominus tamen, postquam ad nostros Patres transiit, ad Superiorum nutus cunctas suas mortificationes, ut cilicia, loricas, disciplinas, ac cæteras suas insolitas asperitates protindus reliquit, & consuetis Discalceatorum austeritatibus contentus, communi vitæ se accommodavit. Quod verò hæc obediencia Deo gratissima exstiterit, ex coliquet. Nam cum fortè ad solitas suas austeritates sine Superiorum licentia redire tentaretur, apparuit illi gloriosissima Angelorum Regina, Puerum *JESUM* inter brachia tenens, quæ dixit ei: *O Joannes, non parum facies, si hoc tantum feceris, quæ communitas agit, & quæ tibi Superior præcipiet.* Quem deinde in terra prostratum, ac humiliatum benedixit. Quare deinceps nihil unquam absque Superioris licentia aggressus est.

18. Legitur in vita *B. Joannis de monte mirabili* lib. 4. Vit. P. P. Occid. quod *S. Bernardus* (cum audiisset *B. Joannem* solis fabis, herbis, ac pane nigerrimo famem placare) experiri voluerit, utrum hæc tanta abstinencia ex Deo, an à proprio placito esset. Ergo ei coctum piscem misit, mandans in virtute Obedientiae, ut comederet. At Beatus ille ut erat ad obediendum promptissimus, non solum piscem, sed & ossa cum spinis ex toto comedit. Et cum omnes ex hoc ejus vitæ timerent, ille nec dolorem sensit; adeò gratia Dei obsequentem servavit. Ex cujus sepulchro liquor instar lactis ad multorum medelam manavit. Secutus est hunc *B. Joannem Ven. P. N. Joannes à S. Guilelmo* in obediencia, etsi semper je-

junium rigidissimum observaret, & in quadagesima, aut aliis temporibus manducare noller, si quis tamen ei per obediencia (ut sæpè accidit) præcipiebat, ut hoc cibo vesceretur, tanquam Superiori suo obediebat. Quod porro talis comestio gratior sit Deo, quàm voluntaria abstinencia, docemur à Christo, qui ad *S. Birgittam* (lib. 6. Rev. cap. 111.) vice quadam dixit: *Quid times? etiamsi decies comederes in die propter obediencia, non tibi imputabitur in peccatum.* Nam *Virginitas* meretur coronam, *Viduitas* appropinquat Deo, sed *Obedientia* omnes introducit in calum. Hinc ergo colligere licet, magis placitum fore Deo, etiam austera poenitentiae exercitia ex obediencia cæca relinquere, quàm sine hac ea ex proprio judicio frequentare. Certò memoratu dignum est, quod refert *Boverius Annal. Capuc.* Anno 1547. Quod Frater *Andreas Assifinas*, vir inter Capucinos admirabilis Sanctitatis & austeritatis, post septimum ab obitu diem Nofocomii Præfecto apparens dixerit, eoque se in Purgatorio fuisse. Sciscitanti causam subjecit, quod in rigore corporis suo potius sensui, quàm Superiorum paruiisset. Alius etiam unus è Societate Jesu cum Patri *Jacobo Rhem* in sordida veste & forma apparuisset, & de causa, cur adeò torqueretur, interrogatus esset; respondit: se propter flagellationes sine facultate peractas iis pænis adjudicatum. Ex his ergo conclusum manet, longè satius fore, pietatis opera, jubente Superiore, propter Deum prætermittere, quàm sine facultate ex motu proprio ea peragere.

19. Hoc præterea mirum alicui videbitur, quod, cum alias antè & retrò pleni oculis esse debeamus, in sola obediencia cæcos nos esse oporteat. Sunt multi

multi pseudofrateres, quibus cum à Superioribus aliquid præcipitur, intendunt oculos non in rem præceptam, sed in personam præcipientem, hominem forsitan vitiosum atque imperfectum, ac dicunt: *Hic autem quid?* Joan. 21. sed audiant, quod sequitur: *Quid ad te? tu me sequere.* Alii de Superioribus submurmurant, quasi nimium gravia onera aliis imponant, quæ ipsi nec digito velint attingere. Quibus rursus Christus apud Matth. cap. 23. respondens, ait: *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisei. Omnia ergo quaecunque dixerint vobis, servate & facite, secundum opera verò illorum nolite facere.* Quid aliud per hanc doctrinam Salvator noster nobis intimare voluit, quam obedientiam etiam malis Superioribus præstandam? Qui hoc negligit, nullâ ratione Deo placere poterit, quia non tantum Superioris præceptum, sed magis DEI mandatum contemnere convincitur. Idcirco quò Prælatus est dementior ac imperitior, eò verus Religiosus deberet esse patientior & obedientior. Quò enim barbitonsor est hebetior, eò qui tondetur, debet sedere immobilius & quietius, eique magis esse subiectus & obediens; nisi velit naviculâ lædi. Pari modo quò minori Prælatus præditus est ratione, eò subditus debet esse quietior & subiectior, ne illum in fama & honore lædat. Verùm quia de hoc puncto sermo fiet infra, parte quintâ, ideo de his hic plura addere supersedeo; & qualiter in obedientia cæca proficere, nosque perficere debeamus, pro conclusione quædam notanda restant, & inprimis quidem sententia B. Huberti de Erudit. Religios part. 2. lib. 2. cap. 10. ubi ait: *Perfecta obedientia & maximè in incipiente, est indiscreta, hoc est, non novit discernere quid, vel quare præci-*

piatur, sed ad hoc tantum attendit, ut fideliter & humiliter fiat, quod à majori præcipitur. Quemadmodum ergo pastori suo oves obtemperant (inquit S. Basiliius Constit. Monastic. cap. 23.) & viam quamcunque ille vult, ingrediuntur, sic qui ex Deo pietatis cultores sunt, Moderatoribus, sive Superioribus suis obsequi debent, nihil omnino eorum iussa curiosius perferutantes, quando libera sunt à peccato. S. Franciscus Seraphicus (ut notum est omnibus) Novitiis suis, ut caules inverso modo in horto plantarent, præcipere solebat, ut illos intellectum vincere, & in obsequium obedientiæ captivare edoceret. Nam (ut B. Hubertus proximè citatus ait) *Novitium prudentem in Congregatione durare impossibile est; stultus fiat, ut sit sapiens: & hac sit omnis ejus discretio, ut in hoc nulla sit ei discretio.*

20. Similiter Casarius Arelatenfis ad Monachos homil. 8. monet, dicens: *Quidquid tibi à Senioribus fuerit imperatum, accipe tanquam de calo, sicut de ore Dei prolatum: nihil reprehendas, nihil dissentias, in nullo penitus murmurare præsumas: quia in monasterio servire venisti, non imperare; potiùs obedire, quam jubere, totum sanctum, totum justum ac utile judica, quidquid tibi à Prælato videris imperari.* Hæc Casarius. Et certò, sine tali modo obedientiæ vix potest constare pax, & bona administratio in congregatione religiosa: erunt enim assiduæ disputationes, & altercationes inter subditos & Superiores: velle enim à Superioribus rationes exigere mandatorum, est contra humilitatem, & modestiam religiosam: quia hoc non est se gerere ut subditum, sed ut parem; neque facere opus, quia præcipitur, sed quia expediens judicatur. Porro, obedientia debet esse cæca ad imperfectiones & vitia Superioris, ut hæc

non

non consideret, nec ob hæc minus ad obediendum parata sit; sed solum consideret eum, cujus locum tenet, scilicet Christum. Unde illis, qui obedire suis maioribus non didicerunt, ex eo potissimum hoc provenit, quod propter hominem operantur, non propter Deum: solo quippe ad Deum respectu, & propter amorem illius, atque honorem, humiliari debemus homini, & obedire, eum qui Dei vices gerit in munere suo. Quod ait A-

postolus Petrus in sua Epistola 1. cap. 2. *Subiecti estote omni humane creature propter Deum.* Quod explanans S. Thomas, dicit: *Propter Deum*, scilicet sic ordinantem. Nam ut dicitur Rom. 13. *Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit.* Vel, *propter Deum*, id est, propter Dei amorem, non propter hominum favorem. Hæc de obedientia cæca dicta sufficiant; modò quid obedientia prompta sit, investigemus. Sit ergo

P A R S T E R T I A.

21. **A**ltera perfectæ Obedientiæ conditio est, ut sit prompta ad exequenda imperata, ut nec præceptum differat, nec tergiversetur, neque excuset; nec lentè & cum torpore ad opus accedat. Sic nos obedire docet suo exemplo Magnus Patriarcha Abraham, dum enim illi Deus mandavit, ut filium suum unigenitum Isaac immolaret, non fuit conquestus, neque dixit: quid sibi vult hoc mandatum? Promiserat mihi de cælo Deus, semen meum multiplicaturum sicut stellas cæli, & sicut arenam quæ est in littore maris; & nunc imperat, ut filium meum unicum occidam, quomodo ergo implebitur divina promissio, præsertim cum alium filium non habeam, nec generandi spes ulla affulget, cum jam tam ego, quam uxor mea Sara effecti sumus; nihil simile S. Patriarcha Deo objecit, sed mox de nocte surrexit, ut referatur in lib. Gen. cap. 22. non expectavit usque manè, sed statim de nocte antequam discederet, eo ipso momento, quo mandatum accepit, ad iussum tam arduum exequendum se accinxit. Notat ad hæc Scriptura, eum famulos ad montis pedem reliquisse, ne secum in montem ducere voluisse, ne quis ipsi in obedientiæ

Gramm. Relig. Pars I.

sue executione impedimento, & obstaculo foret. Certò talis deberet esse Religiosorum obedientia, ad quam amplectendam nos adhortatur D. Bernardus Ser. de Obedien. sic loquens; *Verus Obediens mandatum non procrastinat, sed parat aures auditui, linguam voci, manus operi, pedes itineri, & sic se totum intra se colligit, ut mandatum peragat imperantis.* Ad amissum hoc observavit Marcus Monachus, qui cum propterea plùs cæteris ab Abbate Sylvano diligeretur, & hoc cæteri Patres ægrè ferrent, ut potè causam ignorantem, convenerunt S. Abbatem, rationem hujus specialis dilectionis expiscaturi, quos ille peramanter susceptos per fratrum cellas circumduxit, ac ad easdem pulsans, inquilinos ad communem laborem evocavit, qui non mox, sed interposità aliquà morulâ comparuere: at quando ad cellam dilecti sui Marci venit, tantum dixit: *Marce*; vix vocem ille audit, mox relictis omnibus cucurrit foras, dicens: *Ecce, Pater mi, præstò sum*, quid boni jubes? Post injunctum opus, Silvanus ad hospites conversus, ait: *Ecce charissimi Patres distinctionem obedientiæ, quam tardi fuerunt reliqui? Hinc absentis Marci cellam intravit, & invenit*

Z

in

in charta literam P. inceptam, nec tamen perfectam, unde ait: Videte Patres testimonium promptissimæ obedientiæ, quodd scilicet ad vocem meam nec literam perficere voluerit. Quod ut illi Senes viderunt, inter se dixerunt: verè dignus est hic discipulus, ut singulari à suo Magistro amore haberetur.

22. S. Ignatius apud Rodericium part. 3. tract. 5. cap. 3. de promptitudine, quam in obedientia nos adhibere oportet, agens ait: *Ad signum campanæ, & Superioris vocem, perinde ac si à Christo Domino egrederetur, quàm promptissimi simus, re quavis, atque adeo litera à nobis inchoata, nec dum perfecta, relicta.* Duo nobis hinc præscribit: Primum, ut, dum campanæ signum vel Superioris vocem audimus, Dei vocem nos audire credamus. Igitur pium est hinc considerare trium Magorum in obediendo promptitudinem, nam quemadmodum hi, visâ apparente sibi stellâ, apud se dixerunt: *Hoc Signum magni Regis est, eamus, & offeramus ei munera, aurum, thus & myrrham:* ita nos auditâ campanulâ, vel voce Superioris, dicere oportet: Hæc vox Dei est, eamus quantocyus, & obediamus ei. Secundum est, ut literam inchoatam, vocati imperfectam relinquamus. Porro ut nobis ostenderet Dominus, quantoperè sibi hæc exacta & punctualis obedientia in litera inchoata abrumpeunda placeat, sapius id per miracula dignatus est confirmare; refert S. Catharina Senen, in Dialogis cap. 165. de quodam Monacho, qui eum inter scribendum per campanæ signum vocatus literam semiperfectam reliquisset, eam, dum ad cellam est reversus, perfectam reperit, parte illâ mediâ, quam perficiendam reliquerat, aureo colore inductâ. Cellarius S. Columbani, ut legere est in

eius vita c. 16. à B. Patre vocatus, relicto dolio aperto cucurrit. Sanctus Odo dum scriberet compendium vitæ Sancti Martini, & pulsus inciperet ad Vesperas, relicto libro aperto perrexit ocyus ad chorum. Approbavit Deus utriusque promptum obsequium; nam ex aperto dolio nec gutta effluxit cerevisiæ. Et absente Odone, cum pluvie irruerent in cubiculum, cuncta præter librum vastarunt.

23. Aliàs duo Religiosi, cum in Coena Domini, eo ipso tempore quo communicandum erat, ad eleemosynam colligendam missi essent, ac redeuntes in Sacello, ubi SS. Eucharistia asservabatur, suam infelicitatem, quod eo die sacro epulo abstinere deberent, deplorarent, pulcherrimus Juvenis ex arca Eucharistica profiliit, seque JESUM esse asserens, utrique corpus suum porrexit. S. Philippus Neri dicere erat solitus, quodd, qui ut obedientiam adimpleret, orationem, vel quodvis aliud opus spirituale, cui adstrictus est, intermittit, is Deum pro Deo relinquere censeatur. Ven. Blossus in instit. spir. append. 4. auctoritatem Tauleri adducens inquit: *Si quis Dei munere ad tam altum sanctitatis gradum pervenisset, ut Deum reipsa semper visibiliter præsentem, secumque habitantem haberet, is, si ad aliquod opus obedientie evocaretur, humiliter Domino dicere deberet: Eja suavissime Deus, permitte me, obsecro, hanc obedientiam tui amore perficere. Credite mihi, humilis ista propria voluntatis abnegatio in illo homine multò gravior Deo esset, quàm si ille idem tunc cum omnibus Beatis Spiritibus calum penetraret.* Exemplum hujus rei subijcio. Virgo quædam in monasterio degens, & divinò amore flagrans, cum aliquando immenso dilectissimi Sponsi sui JESU desi-

desiderio teneretur, sic illum ex toto corde suo allocuta est: O unice Fili DEI, amabilis Redemptor animæ meæ, utinam vel ad momentum in hac vita te cernere possem! ad quæ verba mox assistit ille Dominus JESUS in forma cujusdam pueruli. Contigit verò, ut una ex Sororibus Congregationis januam devotæ illius Virginis pulsaret, eamque cum festinatione ad commune aliquod opus, ex obedientia faciendum, accerferet. Audiens Virgo sancta jussionem obedientiæ, puerulo JESU ait: Eja dulcissime Domine mi JESU Christe pro explenda obedientia abeo: Tu interim me hinc expecta, obsecro, si placet tibi, donec ad te redire liceat. His dictis cella exiit, & quod facere jussa erat, animo voluntario, hilarique vultu peregit, deinde magna cum celeritate ad cellam reversa est, quam cum aperiret, mira quædam & radiantissima lux oculis ejus se ingessit, adeo ut vix eam sustinere posset; vidit igitur amantissimum Dominum suum in perfecta ætate tanquam elegantissimum Juvenem viginti quatuor annorum æstantem, unde ipsa maximo gaudio afflata ita eum affatur: O Dilecte mi JESU, quomodo tam grandis tantillo tempore factus es, qui tam pusillus apparebas, cum à te recederem? cui pius & dulcissimus JESUS respondit: O Filia charissima, profunda velocis, atque impigra obedientiæ tuæ humilitas me tam brevi tempore tam grandem effecit. Semper ergo mei amore libenter obedi, si mihi continuis sine medio optas uniri. Post quæ verba Dominus disparuit.

24. Verum enim verò, dum Sancti viri suorum discipulorum profectum spiritualem agnoscere cupiebant, hunc apprimè per obedientiæ exercitia explorarunt. Inter quos numerabatur Vene-

rabilis ille Senecio ac Magister S. Joannis Damasceni; Hic aliquando ejus virtutem exploraturus jussit eum Damascum pergere, fiscellâsque aliquot de palmis concinnatas ibidem vendere, illic emptores reperturum. Præscripserat autem ei certum fiscellarum pretium, quod erat duplo majus solito. Quid ad hoc imperium Joannes? fortassis suum Magistrum de errore commonefecit, quod scilicet fiscellæ non tanto pretio ibidem venderentur, & per consequens gratis illuc pergeret? nequaquam. Joannes sine omni excusatione hæc mandata magnâ cum promptitudine alacritatēque suscepit, sublatiſque in humeros fiscellis ad urbem profectus, in forum se contulit, suasque merces venales eodem loco proposuit, ubi tantâ pompâ, tantōque agmine famulorum cinctus antea imperârat. Emptores, audito propositarum mercium pretio, eum ridebant, & sexcentis contumeliis velut amentem furiosumque onerabant. Sed inter hos eum servus ejus diligenter arbitratus, agnovit herum olim suum, fiscellâsque omnes emit reddito ei pretio, quod flagitârat, quod sic eum à contumeliis, quibys obruebatur, vindicaret. Sic igitur cum mandata Senecis exhausisset, & omnem vanæ gloriæ appetentiam, mundi que existimationem calcâſſet, ad monasterium reversus est.

25. S. Dorotheus Doctr. s. memorat de S. Basilio, quod, cum cœnobio sua inviseret, ex uno Superiore rogârit, num quem inter suos haberet, quem confideret salvandum? respondente autem illo, sperare se omnes ipsius orationibus salvos fore. Rursum id ipsum interrogavit, nec antè destitit, quam ille ex optimis meliorem sibi offerret electum. Quem Pater sanctissimus à simplici obedientia probare cupiens, imperavit ei, ut aquam

ad ablucandos pedes asferret. Abiit incunctanter; tulit, lavit. Hinc eum Vir Sanctus iussit sedere, ac lavari pariter: paruit ille simpliciter, & à Beatissimo Episcopo lavari se sustinuit. Quo facto introduxit eum in Sanctuarium, & celebranti discipulo ministravit, nulla in re dissentienti ad quodcunque mandatum. Unde eum postmodum sibi socium ac perpetuum comitem assumpsit, ut qui præditus esset simplici obedientiâ. Porro quis comprehendat charismata, quibus Divina Bonitas veros obedientes imperiri solet? Profectò tanta & tam copiosa erunt, ut assequi duntaxat, non verò sat à mortalibus explicari valeant.

26. Consideravit hæc dona ab obedientiâ emanare solita Angelicus Doctor S. Thomas, qui vel ideo nedum suis Majoribus, sed insuper se multum inferioribus obedientiam exhibere non recusavit. Cum enim fortè Bononiensi in cœnobio deambulare, accessit eum hospes ejusdem Ordinis Religiosus, qui fortè Thomam non noverat, eumque allocutus iussit secum ex templo in urbem prodire, quoddam per Cœnobiarcham sibi liceret, quemcunque minus negotiis impeditum offenderet, sibi comitem adsciscere. Vir sanctus nihil recusavit, sed è vestigio manticam eleëmōsynis accipiendis aptam humeris iniecit, & cum prædicto Religioso ut comes exivit. Sed cum Thomas propter affectum pedem Religiosum nimis velociter ambulanti sequi non posset, fuit ab illo publicè verbis objugatus. Videntes & audientes hæc Sæculares admonuerunt illum fratrem, ut attenderet, quid ageret, nec enim decere Thomam Aquinatē adeò inclytæ eruditionis, & Sanctitatis virum tam malis ab eo modis haberi. Tunc enim verò Religiosus hospes ille errorem suum advertit, simulque viri Sancti submissiq-

nem suspexit. Itaque vestigiis ejus ad-volutus erroris sui veniam postulabat, At ille subridens; Nescio, inquit, cujus tu peccati veniam flagites: ego namque religiosam professus pauperiem, volens libens manticam gero, religiosaque dilector obedientiâ, quâ se homini homo subijcit Dei causâ. Si itaque tam promptè hinc famosissimus Ecclesiæ Doctor etiam se longè inferioribus obtemperabat, cerò summus pudor est, quoddam nos miselli nostris legitimis Superioribus obedientiam præstare recusamus.

27. Verum enim verò, quàm grata Deo obedientiæ promptitudo, sit sæpe sæpius illustribus declaravit prodigiis. Refert P. Ribadeneira in vita B. Jacobi Germani Fratris Conversi Dominicani, quoddam erat egregius artifex imaginum in vitro pictarum, quibus, ut colores inurerentur, eas ardenti clibano inseri oportebat. Itaque cum aliquando venulissimam imaginem ardenti clibano immisisset, atque ad hanc concinnandam, perpoliendamque præsentī ejus operâ opus esset, Cœnobiarcha obedientiam illius exploraturus, iussit eum mox, acceptâ manticâ, abire stipem mendicatum. Mox ille nihil oblocutus, nec operis incepti necessitatem causificatus, obedivit, & abiit jussam stipem mendicatum. Quam cum collegisset, domumque attulisset, post multas horas imaginem suam reperit adeò concinnam, perpolitam, suisque lineis punctisque omnibus absolutam, nihil ut in ea posset desiderari. Sic & ille perfectissimæ obedientiæ specimē exhibuit, & Deus obedientiæ amator, quidquid artis imagini defuit, miraculo supplevit adeò, ut ipse Jacobus nullam huic similem suâ potuerit arte formare.

28. Ad hæc porro magis demonstranda non desunt etiam exempla domesticæ,

mentica, ex quibus duntaxat hoc libabo. Religiosissimus Frater noster *Alipius* à *S. Francisco* Clericus adeo obedientiæ deditus erat, ut ex hac digitum accendere non dubitaret. Cum enim ejus Magister Alipium jussisset accendere candelam, & hæc fortè deesset, mox imperavit ei, ut digitum accenderet. Quid ageret Alipius, obediretne, & digitum cremaret, aut se modeste excusaret? At verus Obediens omnis excusationis, & tarditatis nescius protinus imperata Patris executurus, digitum igni applicuit. O rem admiratione dignam! Digitus enim ejus non secus ac candela, omnibus stupore defixis, luxit. Hinc pro merito aves, & pisces cunctis stupentibus obse-

quentes habuit. Ex his ergo amice frater procul dubio sat cognoscis, quàm excellens sit Obedientiæ Virtus, intelligis etiam, quomodo te in omnibus oporteat promptè obedire. Sed adverte, quòd præventio præcepti, seu executio actus, quia cognoscitur placere Superiori, etiam si nondum præceptum promenti, præstantissimum Obedientiæ exercitium contineat, sitque actus heroicus illius: sicut enim qui ante tempus conditum anticipat solutionem, elicit ætuum perfectum Justitiæ, ita qui præoccupat jussum, elicit verè actum obedientiæ & quidem perfectissimæ. Servatis igitur memoratis, conditio tertia Obedientiæ investiganda erit.

P A R S Q U A R T A.

29. TERTIUM ad perfectam obedientiam requisitum est, ut sit fortis & constans, hoc est, ne quis propter rei difficultatem ab obediendo resiliat; quia ut rectè monet *S. Basilius* Consti. cap. 20. dicens: Oportet imprimis, ut is, qui se ad vitæ hujus rationem contulit, stabili, firmâ, immobilique voluntatis constantiâ sit, judicioque tali, ut à malignis spiritibus neque concuri, neque loco pelli possit. Deinde animi firmitate tantâ, ut ad mortem usque constantiam Martyrum exhibeat, tum divinis præceptis retinendis, tum obedientiâ erga Magistrum suos conservandâ: hoc enim totius vitæ & instituti est caput. Et alibi in Regul. breviorè idem *S. Doctor* ait: *Verus Christi amator nil grave detrectat, sed potius ultra quid appetit.* Bellè hoc quadrat, quod refert *Simeon Metaphrastes* de quodam Adolescente, qui sæculi deferendi desiderio actus quandam de priscis illis Anachoretis adiit, illius se discipulum esse velle dicens. Senex ostensurus

qualem eum esse oporteret, si Monachus, & Discipulus suus esse vellet, statuat quæ in vicino erat, flagellare ac fustigare, quin & caleibus eum impetere jubet. Dictum factum. Percontatur deinde Senex, num statua ad has injurias conquesta esset, vel oblectata? minime inquit Adolescens. Tum Senex, rursus (inquit) eam verbera sicut prius, & verberibus adde injurias, & probrosa verba, quod cum iterum ac tertio fecisset, roganti Anachoretæ, num quid statua indignata ad injurias has respondisset? Nequaquam, ait Juvenis. Erat quippe statua sensus omnis & loquelæ experta. Tum Senex, si (inquit) tam patienter ferre queas, ut eodem ego modo agam tecum, quo tu antè cum statua, nullatenus ut indigneris, obmurmures, vel offenderis; age, disciplinæ meæ te subdito: sin minus, revertere ad propria, quia religioso statui ineptus es.

30. Excellenti in hac materia exemplo præluxit *S. Lambertus* Episcopus, qui

cum in exilium pulsus fuisset, ad Religiosum Stabulenſe Cœnobium conceſſit. Exceptus eſt ab Abbate, cunctiſque Cœnobitis tanquam vir Sanctus. Hic itaque degens, dum quadam nocte communi cum reliquis dormitorio quieviſſet, & maturius ſurrexiſſet, quod ſe diligentius & attentius pœcationi daret, dum ſeſe calcearet, alter calceorum fortè manibus ejus elapſus, edito ſtrepitu, reliquos Cœnobitas adhuc ſopitos excitavit. Quem ſimul Abbas audiit, nil porro percontatus dixit: Quisquis ille eſt, cuius culpanda temeritate iſtud modò accidit, pro noſtra conſuetudine mox ſe ad Crucem conferat, & quod negligentia admilſit, obedientia expiet. Erat nox perfrigida ac glaciſ, attamen S. Episcopuſ Abbatuſ imperio ſatiſfacturus, veſtituſ ut erat cilicio, nec alio amiculo aſſumpto, adiit crucem, locum nempè pium, ſolitarium ac impluvium, atque hic ſub diò duravit, donec reliqui Cœnobitæ ſe ſtrato levarent. Itaque totuſ frigore rigiduſ, (nam ſæviebat acre gelu) non niſi decantatiſ pro ſoleniſ precibuſ Matutiniſ ſeſe calefecit. Nam cum Abbas reliquos inter Monachos fortè Lambertuſ deſideraſſet, & percontatuſ ubinam eſſet, audiviſſetque, iſſimū eſſe, quem iuſſiſſet adire Crucem, ad eum feſtinuſ accurrit. quem cum ſolo cilicio tectū, frigore rigidū, vultuque radiante ſplendidū cerneret, cum reliquiſ Monachiſ ejus veſtigiiſ advolutuſ veniam ſlagitavit. In vicem Lambertuſ Abbatuſ moſteſtia & veniæ petitione conſuſuſ, oravit, ne ſimilibuſ ſecum verbuſ uteretur, precatuſ, ut ſuam ſibi potiùſ incuriam ignoſcere dignaretur, quā reliquorum ſomnuſ rupiſſet. Numquid hæc obedientia fortis, heroicaque?

31. Non minùſ etiam memoratuſ di-

gnū eſt, quod referit in Viriſ PP. Dicebant ſancti Senioreſ de Joanne Abbatuſ Pauli Diſcipulo, quòd virtute humilitatiſ & obedientiæ præcipuè polleat, quòdque in diſſiciliſ etiam cauſiſ Abbati ſuo abſque omni contradictione alacriter obediret. Cum igitur neceſſariuſ eſſet in Monasterio pro utenſilibuſ ſimibou, miſit eum Abbas in proximuſ vicuſ, ut quaereret ibi ſimuſ deſideratuſ, ac cum celeritate aſſerret. Erat autem in illo loco Leæna. Porro diſcipuluſ ſecunduſ Abbatuſ præceptuſ mox egreſſuſ eſt; cumque pergeret, ait Magiſtro ſuo: Abba Pater, audivi quā plurimoſ dicenteſ, quòd in illo loco mala beſtia ſit. Cui Senex quaſi joculariter ait: Si venerit ſuper te, tene, & alliga eam, & adduc illam tecuſ. Sic inſtructuſ pervenit ad locuſ deſignatuſ: & ecce egreſſa eſt leæna, irruique ſuper eum; at ille eam comprehenſam tenere voluit, ſed leæna excutiens ſe de manibuſ tenentiſ auſugit, quam mox inſequébatur, altūque clamitantiſ, dicebat: Abbas meus præcepit mihi, ut alligem te, & perducam ad eum. Ad quam vocem continuò ſtetit leæna, & tenentiſ eam reſerſuſ eſt ad Monasteriuſ. Cum autem tardaret in itinere, Abbas nimis pro eo ſolicituſ, triſtabatur graviter; & ecce ſubito ſupervenit diſcipuluſ ejuſ, tenentiſ ligatam beſtiā. Quòd cum conſpexiſſet Senior, admiratuſ valde gratiaſ Deo retulit. Dixit autem diſcipuluſ: Ecce Pater ſicut præcepiſti, adduxi leænā ligatā. At Vir Sanctuſ, ne propterea ſuſ diſcipuluſ altū fortaiſſiſ ſaperet, increpavit eū dicentiſ: Sicut tu inſenſibilis eſ, ita & inſenſibiliter beſtiā adduxiſti; ſolve ergo eam, & protinuſ dimitte, ut vadat ad locuſ ſuū. An non hæc Obedientia fortiſſima, utpotè

nec præsentissimum vitæ discrimen metuens?

32. Sed audiamus etiam quædam de obedientia constanti. Erat in quodam Virginum Monasterio acervus lapidum: volens autem Abbatisa tentare *S. Euphrasiam*, dixit ei: Veni filia mea, istos lapides transporta hinc, & pone eos juxta clibanum. Euphrasia verò, etsi tam grandes essent lapides, ut multi vix à duabus sororibus portarentur, rem illud aggressa sine adjutorio ullius lapides humeris impositos ad locum tulit. Nec dixit, adjuvet me alia Soror; nec dixit, grandes sunt lapides, non prævaleo; nec dixit, jejuna sum, & deficio, & opus hoc grande est. Sed cum fiducia jussionem per obedientiam adimplevit. Aliâ die venit iterum Abbatisa ad eam, & non decet, inquit, ut lapides hic jaceant, reporta eos in locum pristinum. Fecit, nec semel, sed per viginti admodum dies. Numquid heroicè? At generosius quid memorat *Severus Sulpitius* 1. Dialog. de vita *S. Martini* cap. 13. de quodam, qui abdicatione sæculi factu ad Abbatem Martinum Monachi habitu induendus advenit, rogans virum Sanctum, ut se in discipulum admitteret. Cùmque prima ei lex obedientiæ poneretur, ac perpetuum polliceretur ad omnia vel extrema patientiam, casu Abbas storacinam virgam jam pridem aridam manu gerebat, hanc solo fixit, atque illi advenæ id operis imposuit, ut tandem virgulam aquâ irrigaret, donec lignum aridum in solo arentè viresceret. Mox ille huic imperio humeros submitit, & quotidie à Nilo flumine per duo ferè miliaria aquam advehebat, virgam illâ humectaturus. Porro jam duo anni effluxerant, nec etiam spes esse poterat

de fructu, attamen ab incepto labore Juvenis non cessavit. Tertio autem anno divinitus virga floruit. Ego ipsam, ait Author, ex illa virgula arbutulam, quæ hodièque intra atrium Monasterii est, ramis virentibus vidi, quæ quasi in testimonium manens, quantum obedientia meruit, & quantum fides possit, ostendit.

33. Alius Monachus, ut memorat *Rodericus* p. 3. tr. 4. octo annis per tria miliaria jussus ingentis ponderis lapidem bis quotidie ad Monasterium deferrebat; & toto illo tempore tam lætum & contentum fuisse dicebat, ac si rem omnium, quæ injungi poterunt, honorificentissimam fecisset. Hinc ergo patet, quàm olim Monachi in obedientia fortes, constantèsque exstiterint. Si moderno tempore simile quidpiam Religiosis injungeretur, O quot non reperirentur, qui Superiorem, talia mandantem, delirum mentèque captum distitarent! Quamobrem Amice frater, sequestra te ab his, & stude in omnibus, etiam quæ contra rationem videntur, obedientiam absque cunctatione, seu excusatione tuo Superiori deferre. Ne verò in hac obedientia deficias imitare *Abbatem Nestorem* (de quo Vitæ PP. lib. de humil.) qui in ipso Religionis ingressu dicebat: Ego & asinus unum sumus, posthac esse debeo sicut ille, quidquid ei imponitur, hoc portat, & sine mora quidem, non petens; quare, aut quem ob finem? parum id, vel multum sit, neutiquam obsistit, neque secus sentit: si suffigetur, non prorumpit in contumelias, nec propterea minus laborat; & quod animal humile & contemptibile sit, ab omnibus vilipenditur, & pauxillo stramine sustentatur. Ad hæc sicut asinus, nec ubicunque vo-

luerit

luerit, vadit; nec quancūque voluerit, interquiescit, nec quod vult, facit; sed in omnibus, & per omnia agasconi obsequitur: ita se gerat & Religiosus. Atque ut asinus non comedit, nec quiescit sibi, sed ejus comestio & quies eò spectant, ut Domino suo magis inserviat; pari modo Religiosus nec sibi comedere, nec sibi dormire debet, sed omnia sua eò referre, ut Deo & Religioni melius deserviat. Unde Regius Propheta de se dicebat: *Psal. 72. ver. 23. Ut jumentum factus sum apud te, & ego semper tecum.* Velut jumentum ergo te habeas in Religione, & quantum inde in via perfectionis proficies, propria te docebit experientia.

34. Verum enim verò quia exempla veterum Monachorum exhortationes sunt nostræ, ideo præfatis exemplis hoc superaddo. *Isidorus* (teste *Climaco Grad. 4.*) Vir apud Alexandriam primarius, relicto sæculo venerat ad Monasterium recipi postulans. Quem Abbas, esse hominem superbum, ac sæculi dignitate tumentem ratus, conspiciens ait: Si reverà tollere jugum Christi, *Isidore*, decrevistis, præ omnibus impero, ut laboribus obedientiæ exerceas. Cui ille, sicut fabro ferrum subiectum est, ita & ego, Sancte Pater, me ipsum obedientiæ expono. Mox Abbas, volo, inquit, frater, ut egredientium, & ingredientium provolutus genibus dicas: Ora pro me Pater, quoniam peccator sum. Obedivit autem ille sicut Angelus Domino. Itaque cum septem annos illuc peregisset, & ad profundissimam humilitatem pervenisset, voluit Pater hunc Fratribus connumerare, & ut reverà dignissimum etiam ordinatione honorare. Verum ille plurimis multorum precibus apud Abba-

tem egit, ut ibidem illum sinneret, sicut haftenus fuerat, degere, cursumque suum perficere. Quod & factum. Nam post decimum diem migravit ad Christum, cujus Sanctitas, ut omnibus constaret, prophetiæ spiritu suo Sotio ad januam prædixit, post septimum diem à morte sua illum secuturum. Dictum factum. Sic Divina Bonitas remunerare amat fortem constantemque obedientiæ perseverantiam, in terris quidem æternam hujusce facti memoriā, in cælis verò ineffabili perenniūque gloriā. Sequamur nos igitur juxta nostrum posse generosi hujus Militis Christi exemplum, ut cum eo etiam consequamur beatitudinis æternæ bravium.

35. Porro, quod in hac forti, ac constanti obedientia solidè nos fundemus, considerare oportet, quod, sicut non ille miles, qui pugnam animosè inicit, sed qui in ea usque in finem persistens, hostem fortiter sternit, triumphus fulgeat gloriā; ita pariter non ille Religiosus, qui bene obedire incepit, sed qui constanter obediendo bene finit, obedientiæ coronā donatur. Oportet proinde, ut Religiosus in obediendo sit firmus ac constans, hoc est, ut non detrectet exequi difficilia, & postquam inceperit, non resiliat ob difficultates occurrentes. Unde *Doctor Angelicus* (opuscul. de erud. princ. lib. 3. cap. 39.) ait: *Laudabilis est valde perseverantia in obedientia, qua summi Regis singularis est filia; & hac sola est regni cælestis heres.* Unde *Bernardus*: *Quid currere prodest, & ante metam in cursu desicere? Sic currite, inquit Apostolus, ut comprehendatis. Et Dominus Matth. 24. Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Idcirco laudabiliter Religiosi obedientiam profitentur, eamque

Super

Superioribus devovent usque ad mortem. Quare si laboriosa obedientia arduitas ab inceptis pedem referre nos tentare, & urgere videatur, consideremus oportet, nos Deo obedientiam vovisse usque ad mortem. *Quid ergo semel egressum est de labiis nostris, observabimus, & faciemus, sicut promissimus Domino Deo nostro, ut dicitur, seu præcipitur in Deuteronomio cap. 23. v. 23. Quod verò huiusmodi tentationem à nobis fortiter propulsemus, exemplar nobis statuamus Christum Dominum, asserentem: Joan. 13. Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis. Ac quodnam nobis imitandum reliquit exemplum? Respondet, & indicat hoc Tarsensis Præco: (Philip. 2.) Christus factus est obediens usque ad mortem. Non ergo Christus in re levit & facili factus est Patri obediens, sed usque ad mortem, nec eam naturalem, quâ homines magno doloris sensu extinguuntur, sed violentam, unde subdit Paulus: Mortem autem Crucis, nimirum, mortem non inter violentas celerem, aut honestiorem, qualis gladio, aut securi, percussis cervicibus, inferitur; sed Crucis, id est, mortem longam & infamem: Nam affixi cruci in sanguine suo natantes diu mori sinebantur, eratque hoc genus supplicii servorum aut vilium, ut docet Lipsius in libro de Cruce.*

36. Quod si verò causam quis scire

discipiat, cur tam grave & durum præceptum accipere voluerit Christus, hæc non est alia, nisi ut perfectum nobis daret tam nobilis virtutis, scilicet obedientia, exemplum; ne quis impossibilem queri possit, sibi à suis Superioribus dura nimis præcipi, sed sciat, & soletur se quisque cogitans, Christum longè durius à Patre subeundæ Crucis mandatum accepisse. Eapropter præclare admodum D. Bernardus nostrum quemlibet adhortatur dicens: (in libro ad milites Templi cap. 13.) *Manum tuam misisti ad fortia, agendum est instantèr, constanter obediendum: nec inter verborum, seu verberum asperitatem tam regalis semita est relinquenda. Et alibi: Mementote fratres, Christus, ne perderet obedientiam, perdidit vitam. In signum huius filialis obedientia inclinato capite emisit Spiritum, ut dicitur Joan. 19. Constans igitur, & fortis esto in exequendis Superiorum præceptis, ac placitis, & ad supremum vitæ tuæ halitum perseverans mane, ut Deus monet in Apocalypsi cap. 2. Esto fidelis in obedientia usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ. Ut autem in his tribus obedientia gradibus solidas agas radices, primum, & efficax medium est, in Superiore Christum Dominum agnoscere, & intueri, qua ratione autem id fieri debeat, intelliges ex iis, quæ sequuntur.*

PARS QUINTA.

37. **Q**UOD Prælati, etiam malis, tanquam si Deo obediremus, obtemperandum sit, S. Apostolus Paulus apertis his monet verbis: Ephes. 6. *Obedite Dominis carnalibus cum*

Gramm. Relig. Pars I.

timore, cum simplicitate cordis vestri, sicut Christo. Unde apertè deducitur, voluntatem, & præceptum agnoscendum esse ex ore eorum, qui in superioritate sunt positi, quorum proinde voluntati sub-

Aa.

jici

jici debemus, tamen ex teroquin timorati, & virtuosius nequaquam existant. Nam his verbis S. hic *Gentium Doctor* indifferenter omnibus subditis præcipit, ut Superioribus temporalibus, ac gentilibus non secus obediant quàm Christo. Unde *Magnus Basilii* in *Constit. Monach. c. 23.* S. Apostolus (inquit) jubet, ut potestatibus secularibus obtemperemus sicut Christo, & quod majus est, etiã iis, quorum vitæ ratio tunc temporis nequissima & sceleratissima erat. Cui etiã consonat Apostolus Petrus dicens: 1. Pet. cap. 2. *Servi subditi estote in omni timore Domini, non tantum bonis & modestis, sed etiam dyscolis.* Quãtò nos Religiosos æquius, & rationi convenientius erit, Spiritualibus & Religiosis Superioribus, & qui in omnibus non nisi Dei voluntatem exequi desiderant, obedire tantquam Christo? Unde, loco suprà citato, in eodem sensu mox S. *Paulus Eph. 6. v. 6.* subdit: *Non ad oculum serviētes, quasi hominibus placentes, sed ut servi Christi facientes voluntatem Domini ex animo, cum bona voluntate serviētes, sicut Domino, & non hominibus.* Non oculis ergo exterioribus hominem, sed interioribus Deum contemplari oportet. Quia non jam cum hominibus vivimus, nec ut hominibus serviremus, ad Religionem venimus, sed ut Deo. Quin & *Colossensibus cap. 3.* scribens, id ipsum iteratò repetit: *Quodcumq; e facitis, ex animo operamini, sicut Domino, & non hominibus, scientes quod à Domino accipietis retributionem.* Profectò, si non esset obediendum nisi bonis, & modestis, Ecclesiæ jurisdictio res esset incerta, cum nesciamus, quis sit bonus, aut malus, sique nesciremus, cui obediendum esset: aut quis esset Prælati; hinc oriretur confusio Babylonica. Si non mos ge-

rendus esset malo; Ecclesiæ jurisdictio nullam haberet stabilitatem, quia, qui nunc est bonus, post horam poterit esse malus.

38. Proinde nequaquam convenit, ut obedientiam declinemus ob indiscretionem, vel modicam virtutem, aut malam vitam illius, quem Deus nobis tantquam caput nostrum destinavit; Sicut enim non obstante, quod Medicus infirmus, vel pessimis moribus imbutus, inurbanus, & vilis esset, non tamen propter hoc ejus præcepta, vel medicamenta præscripta, & ad sanitatem nostram ordinata sperneremus. Et sicut pictor, quantumvis deformis sit, imaginem tamen artificiosam, summâque pulchritudine, & Symmetriâ conspicuam delineare potest; ita quoque licet Superior malus sit, non tamen est mala, aut spernenda ejus autoritas. In libro, qui *Doctrina Patrum* intitulatur, quædam non inconveniens propositio nostrò recensetur historia. Etenim Sacerdos quidam sapius sanctum quendam conveniebat Eremitam, ut eidem Confessionis, & Communionis Sacramenta ministraret: huic autem Eremitæ, hunc Sacerdotem dissolutè & inhonestè vivere, suggestum fuerat, undè scandalizatus, quamprimum ad ipsum rediit, fores cellæ suæ eidem in faciem occlusit. Adeoque Sacerdos confusus, domum rediit. Eremita autem, Sacerdote abeunte, vocem cælitus delapsam audivit dicentem: *Tulerunt sibi homines judicium meum.* Deus autem hunc servum suum ab eo, in quo versabatur, errore liberare, & erudire volens, eidem in ecclasiâ raptò, puteum quendam aureum ob oculos posuit, cui funis aureus una cum sicula aurea annecebat, quâ aqua hauriretur, eaque lim-

pida & pura; Moxque leprosum quendam eandem aquam attingentem, & vasi infundentem conspexit, & licet sitibundus esset, aquam tamen, à leproso vasi infusam, nauseans, ab eadem bibenda abstinuit. Tunc vocem quendam, illum in hac verba reprehendentem audivit: *Cur non bibis ex aqua hac? Quam causam habet qui implet? Implet enim solummodo & infundis aquas.* Eremita igitur ab hac visione intra semetipsum reversus, meliusque instructus, emendavit errorem suum, ac Sacerdotem, quem à se repulerat, denud revocavit.

39. Ex qua historia discimus, quod nullatenus attendere debeamus ad illorum mores, qui vel nobis Ecclesie Sacramenta ministrant, vel salubria auri- bus nostris monita instillant, & quid Deus à nobis fieri velit, declarant. Certò nullus poenitens ægrè fert, quod Sacerdoti v.g. malo & lascivo fuerit confessus, benè sciens, illius vitam sive bonam sive malam nec quicquam vel prodesse, vel obesse absolutionis beneficio; sed gaudet, se accepisse remissionem peccatorum, nihil curans de moribus ejus, à quo hoc beneficio est impertitus; Ita pariter verus obediens nihil aliud curare debet, quàm ut voluntatem Dei per suum Superiorem, tanquam Christi Vicarium & Ministrum, sibi manifestatam strenuè adimpleat. Item: Si infirmus quispiam aliud recuperandæ sanitatis remedium non haberet, quàm ut medicinam à Medico præscriptam sumeret, hic verò eandem nollet, non ex alio motivo, quàm quod de malis ipsius moribus pessimum habeat conceptum, nonquid talem infirmum delirare diceret? siquidem certum sit, quod mala Medici vita, aut conversatio in damnum, & præjudicium salu-

tis ipsius minimè influat, sed sufficiat, quod medicina sit salutifera. *Tolle igitur quod tuum est.* Matth. 20. Eodem modo discurre de illis licet, qui magnam habent aversionem in adimplendis sui Præpositi jussis, ed quod de illius vita sinistram habeant opinionem. Unde cum illis à suis Superioribus aliquid præcipitur, intendunt oculos non in rem præceptam, sed in personam præcipientem, hominem forsan vitiosum atque imperfectum, ac dicunt: *Hic autem quid?* Joan. 21. Quibus respondetur, quod mox sequitur: *Quid ad te? tu me sequere.*

40. Denique ad hunc errorem pellendum, & stirpitus evellendum alio in loco Incarnata Sapientia omnibus suis sequacibus ait, Matth. 23. *Super Cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisei, Omnia ergo, quæcunque dixerint vobis, servate, & facite; secundum verò opera eorum nolite facere: dicunt enim, & non faciunt.* Ubi S. Anselmus ait: *Servate quæ ad Cathedram pertinent, non quæ ad vitam; Deus enim Superiores hic in terris deputavit, tanquam voluntatis suæ arbitros, judices, legumque suarum interpretes.* Theophylactus super præcitata verba ita scribit: *Quæcunque dicunt, illa Moyses putate dicere, imò Deum.* Tamen ergo Superior homo summè maliciosus esset, non tamen propterea nobis fas est, ejus imperia negligere; à Deo enim constitutus est, ut super nos regnaret, nobisque imperaret. Hinc Salvator noster ad Pilatum (qui homo erat perversissimus) dixit: Joan. 19. 11. *Non haberes in me potestatem, nisi tibi datum esset desuper.* Proin S. Bernardus Epist. 42. ad Monachos discursum suum dirigens, eosdem interrogat: *Quid igitur vos, ô Monachi, Sacerdotum gravat auctoritas? secularitatem condemnatis? Sed secularior nemo*

Pilato, cui Dominus affuit iudicandus; non haberes, inquit, in me potestatem, nisi tibi data esset de super; Jam cum per se loquebatur, & in se experiebatur, quod post per Apostolos exclamavit in Ecclesiis. Rom. 13. Non est potestas nisi à Deo, & qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Ite nunc ergo; resistite Christi vicariis; cum nec suo adversario Christus resistit; Aut dicite, si audetis, sui Præfult DEUM ordinationem nescire, cum Romani Præfult potestatem Christus super se quoque fateatur. cælestis ordinationem. Hactenus S. Bernardus.

41. Quamobrem omnibus, animam suam salvare volentibus, sequens tradit monitum, seu præceptum, ab iisdem fortiter observandum, S. Paulus, dum ait: Rom. 13. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, moxque huius præcepti rationem subdit, dicens: Non est enim potestas nisi à Deo, quæ autem sunt à Deo, ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. Ideoque S. Bernardus in quodam sermone ad hunc Apostolicum textum auscultandum nos invitans, inquit: serm. 19. de mod. bene vivend. Audi verba Apostoli, non est potestas nisi à Deo, quæ autem sunt ordinata, à Deo ordinata sunt, ideoque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Ergo non debemus contemnere potestates, sive mundi sint,

sive Ecclesiæ; quia omnes à Deo ordinatae sunt. Igitur quando per inobedientiam Prælati contradicimus, Deo injuriam facimus. Idem in progressu ejusdem sermonis ostendit inobedientes, non Superioribus, sed ipsimet Deo rebelles esse, dicit enim: Quando Prælati nostris contumaces sumus, atque inobedientes, Deum contemnimus, qui dicit: Qui vos audit, me audit, id est, qui vobis est obediens, mihi obediens est, & qui vos despicit, me despicit. Recte proinde monet omnes subditos S. Bernardus Senens. tom.

3. serm. de obed. Evang. art. 3. c. 2. ut nimirum suis Superioribus, tanquam Deo obediant, ait enim: Debent inferiores audire mandata Superiorum, & Prælatorum, quasi eis à Deo præcipere videntur. Proinde Luc. 10. Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit, qui autem me spernit, spernit eum qui me misit. Deus olim Ezechieli, quem populo suo in divinarum legum suarum adimplerentur statuerat directorem, in hac legitur fuisse verba locutus: Ezech. 3. 7. Domus Israel nolunt audire te, quia nolunt audire me. Quod si igitur æternum cælo proscribi per hoc rescimus, nostris Præpositis, quamvis minus timoratis & virtuosius, obedientiam incunctanter exhibeamus oportet. Plura hac de re sequenti parte.

P A R S S E X T A.

42. Cælestis Magister noster Christus prævidens, quod in cunctis sæculis futuris Ecclesia habitura esset saepe Prælatos, & ministros Evangelicos male viventes, ideo fideles quos monitos esse voluit, ut obediētes

eorum monitis, & doctrinis, caverent, ne eorundem imitarentur prava exempla; Quocirca qui sub Superiore aspero, malisque moribus imbuto subditum agit, summè cavere debet duo, nimirum Primo ne malum ipsius imitetur exemplum

plum. Secundo, ne ejus præcepta & san-
nam doctrinam contemnat, utrumque
enim animæ mortem affert. Proinde
quod Prælatus est dementior ac imperi-
tior, eò verus Religiosus deberet esse pa-
tientior & obediens: Quod enim bar-
bitonsor est hebetior, eò qui tondetur,
debet sedere immobilis & quietus ei-
que magis esse subiectus & obediens, nisi
vellet novacula lædi; Pari modo quo
minori Prælatus præditus est ratione,
eò subditus debet esse quietior & subje-
ctior, ne illum in fama, & honore læ-
dens, à novacula peccati vulneretur,
suamque animam alicui salutis æternæ
periculo exponat. Hoc ut præstemus,
Salvatoris nostri exemplum ob oculos
collocemus oportet; Hic enim non so-
lùm summis Sacerdotibus, & Judicibus
iniquis obedientiam exhibuit, sed plagè
eandem præstare suis Crucifixoribus in-
nimè dubitavit. Nam, ut annotat S.
Vincentius Ferrerius serm. 3. de Epiph.
quando hi crudeles hectores dixerunt ei:
Exspolia te, statim obedi. O si ita Dei
Filius nedum Superioribus, & Præpo-
sitis, sed vilissimis quoque, abjectissi-
misque hominibus obsecutus sit, qualem
ergo suis majoribus (licet forsan minus
doctis & piis) inobediens, & rebellis ex-
cusationem afferre poterit, præsertim
cùm Christus, nullâ necessitate com-
pulsus, ita scelestissimis obedientiam, &
quidem in tam ardua & pœnosare, ex-
hibere non recusaverit, sed solummodo
ex charitatis suæ superabundantia; ut
nimirum nobis rectam, veramque, quæ
ducit ad cælum, semitam per suam obe-
dientiam monstraret. Audiamus hac de
re Mellissimum Bernardum serm. de grad.
humil. sic discurrentem: Christus, ait
Paulus, factus est Patri obediens usque ad
mortem, mortem autem Crucis. Quæ neces-

sitate? Respondet Apostolus Petrus, Chri-
stus passus est pro nobis, vobis relinquens
exemplum, ut sequamini vestigia ejus, id
est, ut imitemini obedientiam ejus. Ex his
ergo, quæ passus est, discimus, quanta nos,
qui puri homines sumus, oporteat pro obe-
dientia perire, pro qua is, qui Deus erat,
non dubitavit mori. Hæc Melius Doctor.

43. Quamobrem dictus nunc S. Ab-
bas lib. 1. de Disp. & Præl. hanc sta-
tuit conclusionem: Quidquid vice Dei
præcipit homo, quod non sit certum displicere
Deo, haud aliter accipiendum est, quam si
præciperet Deus. Quid enim interest, utrum
ipse per se, aut per suos ministros, sive ho-
mines, sive Angelos hominibus patefaciat
suum beneplacitum? Neque à tali obe-
dientia excusamur eò, quod fortassis
Prælatus præcepta aliqua non ex debito
motivo, sed ex arrogantia, superbia, &
reprehensibili quapiam alia passione
promat, dummodò res, quæ præcipi-
tur, in se non sit peccaminosa; quia
tunc Deus utitur illo Superiore velut
instrumento ad manifestandam suam
voluntatem, quod frequentissimè divi-
na Sapientia facillime amat. Hinc non
immeritò Cæsari Augusto etsi Idolola-
triæ cultui deditissimo (dum edictum
promulgasset, ut singuli in suam irent
civitatem, & prosterentur) obtempe-
rere voluit Sapientissima Virgo Maria,
nullam prætendens excusationem; po-
tuisse enim indubiè sic secum discur-
rere: Hyems instat, & tempestas per-
frigida, si in Bethlehém proficiscar, cer-
tò in tam prolixo itinere magno expo-
nam periculo valetudinem corporis, er-
gò præceptum hoc Cæsareum me ne-
quaquam obligat, præsertim cùm sim
prægnans, & partui vicina. Nihil simile
obedientissima Virgo. Præterea quana-
vis probè norat, hanc orbis descriptio-

nem ortum ducere à superbia, & ambitione Augusti, & ut ærarium alienis impleret pecuniis: nihilominus tamen Beatissima Virgo non recusavit Augusto, etsi rem injustè, quia tamen non injustam præcipienti morem gerere, sciens Deum hujus Monarchæ superbiâ velut instrumento uti, quod decretum suum circa Filii sui nativitatem ab æterno factum in tempore impleretur, ut scilicet in Bethlehem nasceretur. Unde oculos suos non in personam præcipientem, sed in rem præceptam convertit, omnibus Christianis, apprimè verò Religiosis, præclarum imitationis exemplum relinquens.

44. Enim verò, ut majori cum facilitate, & promptitudine Superioribus nostris, etiam mindis bonis & discretis obsequamur, firmiter credamus oportet, eum Superiorem, quem quis habet, à Deo ipsi prædestinatum esse, & quidquid ipse præceperit, Dei præceptum esse: hoc enim pacto cum summa animi alacritate, magnâque cordis lætitia sine ulla disquisitione ad implenda Superiorum jussa feremur. Quod idem pius quidam Pater apud Blossum in Dictis PP. c. 8. his valde benè notandis verbis suavitè dicens: Certe tibi persuade, ipsum Dominum Deum tuum æternâ suâ Sapientiâ, ac Bonitate illos Prælatos, quos habes in eo statu, quem aggressus es, tibi prædestinasse, & providisse, ac per eos potius, quam per alios, suam gratiam tibi præstare velle. Perbenè huc quadrat sequens historia, quæ ex vitis nostrorum Patrum Eremitarum S. P. Augustini his recensetur verbis: Fuit quidam Prior in Ordine, à pueritia castus, Religiosus, & devotus, sed valde rigorosus in regimine, & sub ipso viguit maxima disciplina. Nam regularis observantia, & officium divinum optimè

sebat, & delinquentes strenuè corripbat. Erat autem inter Conventuales suos quidam frater in B. Joannem Baptistam singularem devotionem habens, qui propter rigorem Prioris procuravit mitti ad alium Conventum. Cui apparet S. Joannes Baptista in visione dixit ei: *Noli recedere à Priore tuo, quia utile & salubre est tibi sub ipso esse usque ad mortem.* Et sic idem frater sub illius Prioris regimine mansit usque ad mortem, & tandem devotè obiit in die Nativitatis S. Joannis Baptistæ. Prior autem diu infirmatus diem claudens extremum, magnam gloriam & multa præmia percepit à Domino, sicut revelatum fuit cuidam Sanctæ Sorori. Ita B. Jordanus de Saxonia lib. 2. cap. 4.

45. Pariter huc spectat, quod refert Rodriguez p. 3. tr. 5. c. 8. de S. Gertrude, quæ Abbatissam habebat, insigni quidem Sanctimoniâ præditam, at indolis præfractioris & austerioris, & quæ asperior erat in respondendo. Unde Dominum pia Virgo rogabat, ut ab ea hanc asperitatem auferret. Respondit ei Dominus: *Cur hanc ab ea tolli cupis? hæc quippè illi humili de se sentiendi occasio est.* Nam cum in impatientiam aliquam incidisse se comperit, illico demissè de seipsa sentit, suamque infirmitatem agnoscit. Ad hæc quid vos Religiosæ obediendo mereremini, si Antistita lenis & placida foret? Idcirco hunc defectum in ea vigere patior, ut obedientiam disceretis. Haud abstruse est, quod de eadem sancta Virgine refert Blossus c. 4. monit. spirit. Cum enim pro defectu ejusdæ personæ, quæ Congregationi cuidam præerat, Dominum rogasset, ipse apparens ei dixit: Ego ex abundantia dulcedinis, pietatis, & dilectionis meæ divinæ, quæ Congregationem hanc elegeri, permitto inhærere aliquos defectus etiam

etiam illis, qui præsunt, ut inde meritum Congregationis augeatur. Nam multò major virtus est subijci ei, cujus defectus cognoscitur, quam alteri cujus opera per omnia probata videntur. Ego fino Superiores habere aliquos defectus, & ex diversitate curarum quandoque maculari, ut magis humilientur. Subditorum meritum tam crescit ex defectibus, quam profectibus eorum, qui præsunt; & similiter meritum illorum, qui bene præsunt, crescit tam ex profectibus, quam ex defectibus subditorum. In quibus verbis (subdit *Blosius*) Gertrudis intellexit, supereffluentem divinæ Sapientiæ pietatem, quæ tam subtiliter & secretè salutem Electorum disponit, permittens in eis defectus, ut ipsos ducat ad majores profectus.

46. Quamobrem siue Superior sit doctus, & sanctus; siue indoctus, & malus; hoc, si verus obediens es, non debes attendere; sed purè in tuo Superiore respicere, quod nimirum à divina Providentia tibi in Superiorem sit ordinatus, & per quem Dominus tibi salutis semitam pandere dignetur. Certe si tibi, in gravi necessitate constituto, quidam potens Dominus per manum alicujus lascivi, & dissoluti famuli sui insignem quandam mitteret eleemosynam, tu utique illam non propterea rejiceres, quia is, qui illam tibi adfert, lascivus est; similiter cum summa animi alacritate & cordis jubilo ambobus amplecti oportet brachiis, quidquid nobis à nostris Præpositis injunctum fuerit, scientes quod per hoc non tam illorum, quam Dei voluntatem explendo, nobis cæli januam pandamus, & cælestes thesauros mirum in modum augeamus. Proinde non oportet mandata ejus præterire, ex eo, quod pessimis moribus imbutus sit,

& naturâ suâ intractabilis, indiscretus, & importunus; quia quamvis talis sit, non tamen ob hoc locum, & auctoritatem Dei obtinere desinit. Melius quidem foret, si pius, charitativus, discretus, & sanctus esset, nos tamen, quantum ad bonum, & profectum nostrum attinet, aliud in eo attendere non debemus, præterquam quod ex ejus ore voluntatem Dei agnoscamus, eandemque per veram obedientiam adimpleamus. S. Isidorus *Pelusiota* l. 2. ep. 37. ex corvo, quem divina Providentia ad Eliam sustentandum destinavit, sequentem eruit moralitatem, nostro proposito accommodam. Si quid etiam, inquit, quod magis mirandum est, intelligere cupis, per corvum, hoc est immundam avem, Calipetam illum Eliam pascibat. Quocirca ne dubites, quin per flagitiosos quosdam Sacerdotes divina, & naturâ sublimiora, beneficia tribuantur. Nota, mi chare frater, hæc diligenter; ac indubiè comperies quantum hinc emolumenti relaturus sis; etenim spiritali semper incedes gaudio, pacatùmque ac serenum possidebis animum, & quod maximum est, inter charos Dei filios, & amicos numeraberis, nec interim impatientiæ, & indignationum fluctibus agitaberis, quibus alii de uno tristitiæ scopulo in alium impelluntur, & miserè jactantur. Nam si bonum, & zelosum habueris Superiorem, lætaberis de omnium spiritali profectu, sin vero indiscretum, & parum sibi constantem, non contristaberis, firmâ fretus spè, per hunc tibi specialiter à Deo nunc majora quidem gratiarum dona, olim vero uberiorem obedientiæ coronam præparari, & concinnari.

47. Ex hæcendis dictis solvitur questio, unde scilicet fiat, quod multi Religiosi

ligiosi per plures annos, in Religione transactos, quotidie & toties obediunt, qui nihilominus obedientiæ habitum non sunt assecuti: cum tamen commune Philosophorum, & Theologorum sit axioma, quod virtutum habitus per earum actus, & exercitia acquirantur? hujus rei causa est, ut docet *Rodriguez* solidè & doctè, quod nimirum habitus comparentur per actus similes, qui secundum formalem virtutis illius rationem fiunt: hæc autem obedientia, de qua loquimur, virtus Religiosa est, adeoque quædam Religiosis species, quæ Dei cultum & honorem respicit. Igitur quia tales, cum obediunt, Deum in Superiore purè non respiciunt, non tam obediunt, quia illa Dei voluntas est, quam ut vel Superiori placeant, vel ab ipso cari pendantur, laudentur, & amentur. Aut è contra obediunt ex metu, ne reprehendantur, puniantur, confundantur, non amentur, vel ne indignationem Superiorum incurrant; Vel denique obediunt, quod imperata sint ad eorum mentem, & placitum, aut suaviter, lenitèrque illis proposita; propterea non sunt hi actus virtutis hujus obedientiæ Religiosæ; quod formali & religiosâ obediendi ratione careant. Quamobrem quisquis hoc modo procedit, talis non solum non est assecutus obedientiæ virtutem, sed nec toto vitæ tempore unquam assequetur: Politicam quandam obedientiam forsan habebit (qualis inter milites, & in navi, & in qualibet communitate reperitur) veram tamen Religionis virtutem non habebit.

48. Et ideo similes nullam ob suam obedientiam consequentur mercedem in altera vita, quia de his locutus est Christus apud *S. Mattheum* dicens: Amen di-

co vobis, receperunt mercedem suam. *Matth.* 6. Et ob hoc satagit inimicus intentionem depravare, dum opus bonum non potest impedire. Igitur omnia obedientiæ opera quisquis ad hoc perficere solummodo debet, ut perveniat ad majorem gratiam, & familiarem, vel secretam dilectionem Dei. Et cum totum posse suum fecerit, nihilominus semper debet velle contemni, & abjici à suis Superioribus; quia hoc est signum verax, quod propter Deum duntaxat omnia agat. Ad hoc autem necessarium est, ut in Superiore non attendamus, quod prudentiâ valeat, quod moribus lenis sit & placidus, & quod aliis naturalibus donis instructissimus sit, sed solummodo in eo contemplari debemus, quod Dei, & Domini nostri vice fungatur, & locum suppleat.

49. Unde non minùs obediendum est Idiotæ, & Monasterii coquo; si Superior foret, quam viro doctissimo, sanctissimoque. Ad hanc porro obedientiæ perfectionem pervenerat *S. Franciscus*, qui ita de se dicere solebat: Hanc mihi inter cæteras divina bonitas gratiam contulit, quod tam promptè, ac facillè unius hora Novitio; si nubi in Superiorem consignaretur, obtemperarem, quam cupiam veterano, & prudentiâ singulavi prædito. Exploratissimum scilicet habebat, quo pacto obediendum esset; ac proinde non tam Superioris personam, quam Deum, cui in illa obediebat, respiciebat. Dicebat ad hæc idem *S. Patriarcha*: Quo Superior, cui obsequimur, donorum naturalium, & auctoritatis minus habet, eoque illi deferatur obedientia, in suo genere perfectior est, Deoque acceptior. Ita refert *S. Bonaventura* in ejus vita. Ex his sequitur porro, obtemperandum similiter esse quibuscunque officialibus subor-

subordinatis, subalternatis, & subalternis, si illis, Superiorum jussu, in certis quibusdam monasterii officiis, ac ministeriis subijcitur; vera namque obedientia (uti antè demonstratum) non intuetur personam ejus, cui obedit, sed

Deum (propter quem, & cui in omnibus obedit) considerat. Plura, quæ adhuc de obedientia Religiosa occurrunt notanda, habes, amice lector, hic parte sequente.

PARS SEPTIMA.

50. **D**iximus hætenus, quod in Superiore ipsum Deum respicere, & considerare oporteat, eique in omnibus cæcè, promptè, quæ obsequi. Veruntamen scire hic debemus, quod hætenus tradita doctrina locum non habeat, dum nimirum Superior ea præcipit, quæ sine piaculo fieri non possunt. Sic nos docet Apostolorum Princeps, Divus Petrus, Nam quando Synagoga post Christi crucifixionem adversus Collegium Apostolicum ferocire coepit, eò quod Petrus multa Hebræorum millia ad fidem Christi converterat, his verbis Apostolis, ne amplius docerent, interdixit: *Præcipiendo præcepimus vobis, ne doceretis in nomine isto* Actor. 5. v. 28. Huic tamen præcepto morem non gerebant, quia injustum & malum erat, unde subditur: *Respondens Petrus, & Apostoli dixerunt: Obedire oportet magis Deo, quam hominibus.* Simili modo verus obediens constitutus esse debet, ut nimirum promptè suo Superiori obediat, dum hic nihil mali præcipit, quod si verò præceptum ejus injustum esse certò constaret, vel peccatum, etiam tantum veniale, vel in damnum proximi injustum cessurum, quod mandat Superior, vel ex quo aliquod damnum sive corporale sive spirituale sibi imminere adverteret, ipsi obediendum haud foret, tunc enim haberet lo-

Gramm. Relig. Pars I.

cum præcitatus textus: *Obedire oportet Deo magis quam hominibus.* Ne vero subditus per nimiam sui judicii confidentiam in aliquo aberret, ut melius fecerit, si consilium quorundam Seniorum requisierit.

51. Notandum ulterius, Si cuipiam à Superiore tale officium, vel aliud injungeretur, ex quo notabile detrimentum vel corporis, vel spiritus, aut periculum offensionis Divinæ incurrere posset, debilitatem suam Superiori manifestare debet, eumque submissè rogare, ne quidpiam tale sibi imponeret. Si vero nullum aliud impedimentum inde eveniret, nisi aliqualis abstractio in exercitiis piis, præstat obedientiam faceret, quia valdè (ut jam supra diximus) piæ exercitium est, Superiori suo obedire. Quod si vero quæras, quidnam subdito sit agendum, dum solummodo dubitet, an justum sit, quod mandat Superior? Respondeo, si suspitum teneri obedire suo Superiori non tantum dum justum, & manifestè bonum præcipit, verum etiam dum dubia, si videlicet subditus dubitet, utrum res sit licita, quam Prælati jubet, vel an habeat justam causam imperandi. Ratio est, quia in dubio præsumi debet pro Superiore, qui est in possessione imperandi, & præcipiendi. Et quamvis nemo cum dubio practico agere possit, tenetur

B b

tamen

tamen subditus tale dubium practicum in materia obedientiæ deponere. Ita Molina de Justitia & Jure Tom. 1. tr. 2. disp. 113. & alii, quos lector consulete poterit.

52. His de obligatione voti obedientiæ præmissis : sciendum est porro, quod scilicet obedientiæ votum tunc temporis solummodò meritorium sit, quando aliquid injunctum à Superiore ad laudem unicam Dei, non vero ex naturali carnis inclinatione præstatur, ex quo sequitur, si quis meritum habere vult, protestari coram Deo debet, quod opus commissum non ex affectu sensuali, sed ad meram Dei gloriam, & observandam obedientiam Superioris sui subire velit. Hinc S. Gregorius l. 35. moral. c. 13. naturam obedientiæ describens ait : *Debet obedientia in adversis ex suo aliquid habere, & in prosperis ex suo omnino nihil habere.* Quando nimirum sublimia, honorifica, & appetitui sensuali conformia, nobis imperantur, nihil in eis nostrum esse debet, sed purè, simpliciterque ideo accipienda ea sunt, quod nobis mandentur, & hæc Dei sit voluntas. At contra dum difficilia, abjecta, humilia præcipiuntur, aliquid in iis debet esse nostrum : erga illa namque mirificè propendere, & omnino acclinare nos oportet, magnâque promptitudine, & voluntatis affectu eadem amplecti. Qui ita fecerit, melius persuadere sibi potest, ac credere, se etiam in aliis mandatis, inclinationi naturali arridentibus, Dei voluntatem facere, non propriam. At qui in rebus vilibus, & laboriosis, in quibus exequendis magnam difficultatem experitur, promptè non obedit, timere potest, ne etiam in exequendis sensualitati conformibus non tam Dei, quam propriam voluntatem adimpleat.

53. Ex quibus sequens conclusio prædicta eruitur ; Ut si v. g. quispiam subditus à suo Prælate extra Monasterii fenes, cum quibusdam notis benefactoribus sæcularibus pransurus, vel merendam supturus, aut ad aliam consimilem relaxationem mitteretur, ad quam homo naturali inclinatione propendet, & quæ non raro devotionem animi enervant, & spiritus tepiditatem causant ; Tunc imprimis absque omni perfectæ obedientiæ imminutione poterit Superiorem submissè, reverentèrque supplicare, quatenus se ab hujusmodi relaxatione exemptum habere vellet ; Sed si Superior huic desiderio non acquiesceret, tunc si ex obedientia missus, obedientiæ meritum ex simili mandato reportare discupiat, neque fervorem spiritus amittere, duo diligenter servet necessum est. Primum quidem debet protestari coram Deo, se nolle similia Superioris justa exequi, quia appetitui naturali arrident, sed purè ideo, ut propter Deum Superiori obsequatur. Secundum est, ut in ipsa recreatione modum debitum servet, videlicet, ut nec propriæ, nec alienæ conscientiæ tranquillitas, nec devotionis ardor, nec religiosæ modestiæ nitor ullum patiatur detrimentum, observando etiam diligenter leges temperantiæ, tantum scilicet cibi & potus sumere, quantum recta ratio dictabit, & quantum sufficere videbitur ad explendam Superioris voluntatem.

54. Sic nos docet suo exemplo S. Nicolaus de Tolentino ; cum enim ob quotidianam vitæ austeritatem morbum periculosissimum contraxisset, seridè eum ad esum carniū sunt adhortati. Sed cum eum flectere non posset Præfatus Cenobii, viri periculo permotus,

cæpit

cepit ei, ut carnes comederet, suadere. At Nicolaus se omnibus excusavit modis. Itaque adverteas Coenobiarcha, se cum à sententia deducere non posse, Generalem Antistitem, qui tunc fortè Tolentini aderat, rogavit, ut reluctantem ad esum carnum adigere vellet. Cùmque ægrotò Generalis præcepisset, ut medicis obtemperaret, non est ausus ejus auctoritati refragari, quare se facturum, quod jubebat, pollicetur. Cùm ergo Prior, & infirmarius carnes Sancto viro offerrent comendas, ipse omnino obedire volens, acceptà parvâ particulâ, semel tantum gustavit de carnibus dicens: Ecce obedi; Nolite me amplius de vitio gula molestare; Videat ergo nunc aliquis, nequaquam obedientiæ voto repugnare, dum quis in similibus appetitui sensuali placitis se difficilem in obediendo exhibet: quomodo enim non reluctabatur S. Nicolaus, qui tamen tam erat obediens, ut tota Augustiniana Familia de eo quotidie cantet: *Nicolaus verè Christi pauper Virgo à Deo electus, obedientiam jugiter servans?* Quòd vero hæcce repugnantia Deo pergrata fuerat, indicat sine ulla pharmacia paulò post recuperata sanitas. Aliàs etiam cùm in infirmitate sua perdix affata, atque in frustra discissa, ad manducandum ei fuisset appositâ, & ipse de ea comedere recusasset, præceptum illi fuit à Priore per obedientiam, ut manum poneret ad manducandum. At ille volens obedire ingemuit, & elevatis oculis in cælum, facto crucis signo manum ad perdicem posuit, & ecce perdix resumptis illicò pennis, cunctis, qui aderant, stupore defixis, per fenestram avolavit.

§ 5. Enim verò si cuidam non videtur consultum in talibus occasionibus se

sic mortificare, ne ab aliis notaretur, ac pro mortificato haberetur, talis poterit aliud arripere medium, ne in similibus jussis obedientiæ meritum amittat, scilicet ut pro hujusmodi carnis blandimentis certa postmodum mortificationum exercitia subeat, v. g. Vinum unâ alterâve vice relinquere, pitantiâ carere, vel alio modo sensus affligere; Hâc enim methodo efficitur, ut, quando Superior ei aliqua sensuali appetentiæ convenientia, & desiderabilia imperabit, non erunt hæc ne quidem carni accepta, utpotè mortificationum subsecuturarum aculeis aspersa. Sic nos facere docet suo exemplo Magnus ille Eremi cultor, S. Macarius Alexandrinus: Hic cùm nonnunquam congregationi Patrum adesset, ab illis persæptè rogatus, ut non nihil meri libare dignaretur, Quibus S. Macarius tandem acquievit, ne inhumanior videretur, atque unum, alterumve calicem vini plenum, à Patribus oblatum, evacuavit. Sed deinde tot dies se sibi cruciabat sic, ut nec aquam degustaret, quot vini caliculos sumpsisset. Porro ejus discipulus hoc animadvertens, Patribus factum sui Magistri patefecit. Quare hi de cæterò, ne viro sancto occasionem tanti cruciatûs subministrarent, ei nil vini obtulerunt. Ita habetur lib. 5. libell. 4. num. 26. in *Vitis PP.*

§ 6. Secutus est hunc S. Abbatem Ven. noster Joannes à S. Guilhelmo, qui si quandoque apud sæculares cibum sumere cogeretur, in reditu postea tot verberibus, & disciplinis corpus suum castigabat, ut undique sanguis efflueret: quare socii ejus instantè eos deprecabantur, ne imposterum eum invitarent. Insiste ergo horum Sanctorum virorum vestigiis, quia inde hanc consequi sperare

poteris gratiam, quod nimirum talia imperata magnâ animi promptitudine impleturus sis, non ideo quia carni arrident, sed purè quia à Superiore præcepta. Cæterùm quamvis hoc assertum omnibus Religiosis perutile esse possit, hoc tamen apprime observare debent, qui in virtutum exercitio nondum sunt fundati; quia hâc ratione paulatim te assuefacient omnia corporis commoda, animique relaxationes per obedientiæ regulam moderare purèque in solam Dei laudem referre.

37. Si itaque hanc specificatam doctrinam plures à Religiosis tenerent, haud tam misere sub obedientiæ prætextu in varia vitia præcipientes ruerent. O quot non fuerunt reperti, & utinam nunc non etiam tales exstarent, qui dum sæpe à suis Superioribus foras missi fuerant ad aliquam corporis recreationem, sive varia negotia pertractandâ, expediendique gratiâ; & nihilo minus per similia Prælati iussâ ad magis pervenerunt laxitatem, Religiosæque disciplinæ, & monasticæ observantiæ remissionem. Et unde hoc? Profecto non ab obedientia, quæ minimè negationem gratiæ, benè autem ejus augmentum meretur. Unde ergo? Hinc, quia hæc traditam doctrinam neglexerunt; & flocci penderunt, unde factum, quod similia Superioris mandata ex proprii commodi causâ magis, quàm ex virtute obedientiæ peregerunt, ideòque poenam potius, & divini auxilii subtractionem, quàm ejusdem gratiam meruerunt. Ex quorum classe censentur & illi, qui in odiosis, & laboriosis Superioris præceptis velut surdi prætereunt, in favorabilibus verò, & inclinationi naturali conformibus exhibent se omnino obedientissi-

mos. Hinc omni modo satagunt, ut talia eis à Superioribus imperentur, quæ eorum voluntati arrident, arbitantes inde perfacili negotio æternæ gloriæ præmium obedientibus omnibus repromissum, consequi posse.

38. Veruntamen tales ipsemet caco-dæmon explodit, & irridet. Nam certus Religiosus (ut refert Jordanus de Saxonia libro 2. cap. 2. Vita F. E. Eremit. S. Augustini) sub variis, simulatisque prætextibus à suo Superiore exeundi licentiam impetraverat. Hic frater quadam die transiens per locum, ubi erat homo arreptus à dæmone; qui graviter torquebatur, rogatus ab incolis loci, ut accederet, & per conjurationes, & orationes suas dæmonem expelleret, non valens resistere petentibus venit ad illum, & cum legisset initium Sancti Evangelii secundum Joannem, aliæque quæ sibi legenda videbantur, subjunxit: *Præcipio tibi in virtute S. obedientiæ, ut hoc hospitium deferas.* Ad quæ diabolus; quid tu, inquit, mihi habes præcipere in virtute S. obedientiæ, qui nunquam verus obediens fuisti? Desine ergo hæc, aut te invadam. Erubuit miser & irritò conatu abiit. Proinde rectè ad hoc propositum Melleus Doctor S. Bernardus de tribus ordin. Eccl. in hæc excurrit verba: *Quisquis vel apertè, vel occultè satagit, ut, quod habet in voluntate, hoc ei Pater Spiritualis injungat, ipse se seducat, si fortè sibi de obedientia blandiatur: neque enim in ea re ipse Prælati, sed magis ei Prælati obedit.* Hæc D. Bernardi sententia corroboratur ex eo, quod in capite 27 Libri *Genesis* perhibetur de Esau, qui à Patre suo Isaac iussus, ut sumptis armis, foras egrederetur ad venationem; & cum aliquid venatu

appre-

apprehendisset, illud in cibum præpararet, sibi que afferret, quia volebat Isaac, ut Esau se disposeret ad benedictionem recipiendam, per hanc obedientiam, & obsequium venationis. Huic mandato promptè obtemperans, sine mora ad venandum egressus Esau, feram aliquam occidit, Patrique obtulit cum dicto: Surge Pater mi, & comede de venatione filii tui, ut benedicat mihi anima tua. Gen. 27. 31. Et tamen Esau paternam benedictionem non obtinuit, sed Jacob, frater ejus junior. Res mira, quam promptissimè obedivit Esau parenti suo, & benedictione nihilominus impetratus non fuit. Quæ, obsecro, hujus negationis ratio? Profectò non alia, quam quia Isaac divinitus intellexit,

Esau ad venandum quidem domo produsse, at non tam ut patri obsequeretur, quam ut proprio genio, & appetitui faceret satis; nullà enim re magis delectabantur quam venatione. Audiatur S. Petrus Damiani opusc. 12. ubi hæc scribit: Esau ut Patri cibos studio venationis acquireret, non tam paternæ jussioni per obedientiam paruit, quam solitæ consuetudini tributa persolvit. Vis ergo, mi Religiose, benedictionem referre à Patre cælesti? Vide, ut in Superiorum tuorum jussibus non tam tuam, quam illorum facias voluntatem, & tam in odiosis, quam in favorabilibus æquali voluntatis promptitudine propter Deum solum obedias oportet.

SERMO XV. DE INOBEDIENTIÆ SCELERE.

Peribitis, si inobedientes fueritis voci Domini DEI vestri.
Deuter. cap. 8. vers. 20.

PARS PRIMA.

IN præsentem non agimus de inobedientia generali, quâ quis aliquod præceptum Decalogi, si milémve legem transgreditur (quia hoc modo omne peccatum est inobedientia aliqua) sed loquimur propriè de inobedientia speciali, quâ quis Deo, aut ejus Vicariis, dum aliquod particulatim præcipiunt, vel jubent, non vult obedire. Hæc enim inobedien-

tia est propria & præcisâ, quâ quis Deo non vult obedire; sed jussionem ejus spernit, transgreditur, & violat; quæ gravis est injuria & contemptus Dei, cui correspondet poena æterna, secundum illud Deuteronomi cap. 8. *Peribitis, si inobedientes fueritis voci Domini Dei vestri.* Notandum porro, quod sicut obedientia est est primogenita filia humilitatis; ita inobedientia est principalis filia superbiz.

Exemplum primi habemus in Christo, de quo Apostolus cap. 2. ad Philippenfes ait: *Humiliavit semetipsum*, ex qua Christi humilitate continud nascebatur obedientia in eo, dum Patri suo caelesti est factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Apud Evangelistam Joannem etiam dicitur: *Et inclinato capite tradidit spiritum.* Joann. 19. 30. Observat hic D. Chrysostomus apud *Barradium*, Christum prius inclinasse suum sacratissimum caput, & postea tradidisse spiritum suum contra morem aliorum hominum, qui prius moriuntur, & postea caput remittunt, ut nimirum nobis significaret, quod tanta fuerit sua humilitas & reverentia, quam semper in tota vita sua Patri exhibuit, ut mortem, & quidem poenositissimam subire non detrectarit. Ergo ex humilitate nascitur obedientia.

2. Similiter inobedientiam esse primariam Superbiae Filiam, in casu Luciferi aperte demonstratur: hic enim, sicut & Angeli, ei adhaerentes, primo fuerunt superbi ex consideratione propriae excellentiae; & mox etiam inobedientes, ac rebelles Altissimo. Quippe multorum Patrum ac Theologorum sententia est, Lucifero & Angelis omnibus datum fuisse à Deo praeceptum, ut Christum, aliquando futurum, pro suo supremo capite agnoscerent, eumque adorarent. At Lucifer & Angeli ejus noluerunt huic mandato se subicere, nec Christum ut hominem adorare, sed potius ab eo adorari, cui tamen se se ex revelatione praevia, & mandato Dei debebant subicere. Hæc sententia suum habet fundamentum ex illis Pauli verbis, Hebr. 1. vers. 6. *Cum iterum introducit primogenitum suum in orbem terre*, dixit: *Et adorent eum omnes Angeli ejus.* Ex quo textu non obscure patet,

Christum his introductum fuisse in mundum, semel in creatione Angelorum, quando illis facta est revelatio Incarnationis possibilis, aut futuræ, saltem sub conditione, & iterum in executione in ipsa Nativitate Christi. Habuerunt ergo Angeli praeceptum à Deo, ut Christum adorent, quando reipsa introductus & natus est: tunc enim sine dubio introductus est primogenitus Dei in orbem terræ. Sicut ergo pro eo tempore, pro quo fuit effectivè Incarnatio, fuit illis absolute praecepta adoratio Christi, ut in effectu praeferrent omnes Angeli, sic antecedenter (ut probabilissimum est) fuit illis praecepta eadem adoratio Christi quoad affectum, & dispositionem animi, ut Christo se submitterent, si veniret. Contemplans autem Lucifer, Angelorum omnium supremus, suæ naturæ excellentiam, & quoddam humanam naturæ præ Angelica in tantum deberet exaltari, ut fieret homo Deus, non Angelus, cujus natura tamen Divinæ naturæ fuerit longè propinquior, indignum esse judicavit, ut Christum adoraret; hinc & ceteri Angeli à Lucifero persuasib, indignum similiter arbitrati sunt, ut se submitterent Christo homini, neque eum adorarent. His restitit cum omnibus Angelis bonis Michael, dignissimum judicans, & suadens ceteris, ut quantumvis naturæ excellentiores essent homine, tamen naturæ humanæ se meritis deberent submittere, Deo sic volente, & homini talem unionem Deificam decernente; in quo proinde consistebat prælium illud bonos inter & malos Angelos in caelo; de quo D. Joannes in Apocal. cap. 12. ait: *Factum est prælium magnum in caelo; Michael, & Angeli ejus præliabantur cum dracone,*

dracone. & draco pugnabat & Angeli ejus, & non prevaluerunt; neque locus inventus est eorum amplius in celo. Ex dictis clarescit propositio nostra; nimirum obedientiam ex humilitate, inobedientiam verò ex superbia promanare; unde qui obediunt Christi vestigia sequuntur, qui vero rebelles & inobedientes existunt, Luciferò, & Angelis ejus Apostatis se se associant. Si ergo Lucifer cum suis affliclis celo exturbatur ob suam superbiam & inobedientiam, dic sodes, quomodo possibile erit, ut superbi, rebelles, & inobedientes Religiosi celum subeant? Si Angelus damnatur, quia homini Christo se subicere recusat, quâ ratione salvari poterit homo, qui alteri homini, jubente & ordinante Deo, obedire contemnit? Profectò de his judicium jam dudum factum est à Veteris Testamenti Legislatore: Peribitis, si inobedientes fueritis voci Domini DEI vestri.

3. Alterum Exemplum inobedientiz, quæ à mentis superbia, seu rivus à fonte, scaturiebat, habemus in Adamo, Protoparente nostro; Hic à Deo creatus ab eodem in Paradiso terrestri positus fuit; Ex quia obedientia primum est creaturæ erga Creatorem suum obsequium, ut Deus homini illam exercendi daret materiam, ei præcepit, ut inter omnes regni istius horti arbores unam solam, à se notatam, intactam relinqueret; in quacunque enim hora de fructibus in ea natis comederet, sciret, tanquam perduellem, tam pro se quàm pro posteris suis hoc tam pulchro perennium deliciarum statu, cujus possessionem adierat, quamprimum illum exurendum esse. In quocunque die ex eo comederis, morte morieris. Gen. 2. 17. Quærit hic S. Pater Augu-

stinus lib. 8. cap. 13. de Gen. ad lit. quare nimirum Deus tam leve præceptum, quod erat, ne poma illo vesceretur sibi ostenso, Adamo dare voluerit? Quare non potius res difficiles ipsi præcepit ad fidelis sibi subditi obedientiam explorandam? & responder August. Si Deus homini res magnas præcepisset, videri poterat, totum transgressionis malum ab ipsarum rerum commendatarum pondere dependisse; verum cum rem tam levem præcepit, clarè patuit, omne malum culpæ ab inobedientia, legi Dei resistente, profectum esse; & ut omnes homines bene intelligerent, quantum malum sit, Deo non obedire. Idem Sanctissimus Doctor illius Textus: De ligno autem scientie boni & mali ne comedas, memor, ita insignifuntè scribit Tom. 9. in Psal. 70. Homo positus sub præcepto audivit à Domino Deo: Noli tangere. Quid? hanc arborem. Quid est enim illa arbor? Si bona est, quare non tango? si mala est, quid facit in Paradiso? Prorsus ideo est in paradiso, quia bona est; sed nolo tangas. Quare non tango? quia obedientem te volo, non contradicentem servum. Serve, audi prius Domini jussu, & tunc jubentis disce consilium. Bona est arbor, sed nolo tangas, quare? Quia ego Dominus sum, & tu servus es. Hæc tota causa est. Quid autem tibi expedit, nisi esse sub Domino? Quomodo eris sub Domino, nisi fueris sub præcepto? Sola obedientia tenet palmam, sola inobedientia invenit pœnam. Hactenus Augustinus. Et quia Adam ab Eva sociâ suâ ad comedendum pomum illeceus ac inductus, octavo post creationem suam die (quemadmodum gravissimi tradunt Auctores, quos citat Paulus Segneri

Segneri in suo homine Christiano part. 2. discurs. 6. num. 8. } Divinum mandatum prævaricatus fuit, per hanc inobedientiam suam mortem in mundum inexit, omnesque suos posteros in innumera tum poenæ, tum culpæ mala præcipitavit, dicente Paulo, Rom. 5. 19. Per inobedientiam unius hominis peccatores facti sumus peccatores. Ubi animadvertendum, quod ex parte Adæ hic non nominatur gula, nec superbia, licet ipsa sit omnis peccati initium, ut suo loco dicetur; sed consilio de inobedientia fit mentio, ut quàm ingens malum ipsa sit, nostram neminem lateat. Ac proinde Gregorius Magnus lib. 5. in 1. Reg. cap. 2. in hæc, ponderatione dignissima, excurret verba: Quid unquam studiosius virandum electis omnibus, quàm inobedientiæ malum videri debuit? Hæc quippe primi Angeli sublimitatem deposuit, hæc perditotum spirituum gloriam stravit, hæc primo homini felicitatem abstulit, hæc captivitatis humanæ perpetuas æruinas inexit.

4. Inter alia pia consilia, quæ Christus suis inculcavit discipulis, illud quoque memorat Evangelista Lucas cap. 17. 32. Memores estote uxoris Loth. Sed ad quid? nimirum ut in ea terribilem contemplantur punitiōnem ob levem quendam inobedientiæ actum, sibi ab huiusmodi caveant vitio. Nam quando Loth cum sua uxore, & duabus filiabus singulari Dei favore, ereptus fuisset ex communi Sodomæ incendio, hoc ab Angelo, Dei jussu, accepit mandatū: Gen. 19. 17. Salva animam tuam, & noli respicere post tergum. Non soli autem Loth, sed & uxori & filiabus hoc præceptum datum fuit, ut nimirum eorum obedientiam

exerceret. Cūque jam essent juxta urbem Segor, quo ab Angelis deducti sunt quasi in tutum, & inde mox Dei ultionem in Sodomam executi sunt pluendo in eam sulphur & ignem. Uxor Loth concitata strepitu ignis & sulphuris pluvii, contra divinum præceptum retrospexit, quæ continuò inobedientiæ suæ poenam sensit; nam ut sacræ testantur paginæ, Gen. 19. 26. Versa est in statuam salis, quæ effigiem muliebrem representabat, formam videlicet uxoris Loth. Cur autem versa sit in statuam salis, & non in alterius materis statuam, rationem assignant Sancti Patres, quod ideo in salē conversa sit, ut DEUS fidelibus quoddam præstaret condimentum, quo sapiant aliquid, unde aliud caveatur exemplum, Deoque per omnia obedire, ejusque imperiis morem gerere discant.

5. Ex his, aliisque plurimis, quæ prætereo, exemplis liquet, quàm invisum ac odiosum sit in Dei oculis inobedientiæ crimen; & hoc non solum, dum ipse Deus nobis aliquid præcipit, inobedientiæ scelere nos impiamus, si jussa non exequimur; sed etiam, dum divina ejus voluntas per suos vicarios (qui Superiores nostri sunt) nobis manifestatur, rei sumus, si morem gerere recusamus. Siquidem, ut argutè discurret S. Bernardus, (Tract. de præcept. & dispens.) Nil interest, siue Deus, siue homo Vicarius Dei, mandatum quodcunque tradiderit, pari profectò obsequendum est curā, ubi tamen Deo contraria non præcipit homo. Et hoc est, quod Apostolus ad Romanos 13. scripsit, dicens: Non est potestas, nisi à Deo. Omnes namque Principatus, & Magistratus à Deo, ejusque divina ordinatione instituti

Rituti sunt. Non tribuamus (inquit Magnus Augustinus lib. 5. de Civit. cap. 21.) potestatem dandi regnum atque imperium, nisi Deo vero, qui dat felicitatem in regno caelorum solis pius, regnum vero terrenum & pius, & impius, sicut ei placet, cui nihil injuste placet. Ubi notandum, Sanctum Paulum nullam facere differentiam inter potestatem, & potestatem, ideo intelligendus est de omni potestate tam inferiore quam superiore, quod fit à Deo. Id quod magis intelligitur ex verbis mox subsequen- tibus, quando ait: *Quae autem sunt potestates, à Deo ordinatae sunt*; id est, non solum potestas in genere est à Deo, sed variae etiam ejus species, ac gradus superiores & inferiores à Deo constituti; & ordinati sunt, ut Graeci Interpretes exponunt; hoc autem addit Apostolus, ne Christiani potestatibus inferioribus obedire detrectarent.

6. Prosequitur Apostolus: Itaque qui resistit potestati, legitimae scilicet, & in eo, quod ad ordinem suae potestatis pertinet, non obediendo ei in licitis & honestis, Dei ordinationi resistit; Quia videlicet Superiores, Dei quasi Vicarii constituti sunt. Hinc qui eos spernit, Deum ipsum spernit, attestante Caeli Magistro, Luc. 10. 16. *Qui vos spernit, me spernit*. Ita olim Deus ad Samuelem dixit de Hebraeorum populo, qui repudiato Samuele, æquissimo iudice, postulaverat sibi Regem juxta morem Gentium: *Non te abjecerunt, sed me, ne regnem super eos*. 1. Reg. 8. 7. Item quando Rex Saul mandatum à Deo accepit, ut omnes Amalecitas interficeret, & quia id Saul non fecit, mox à Samuele audivit: *Pro eo, quod abiecasti sermonem Domini, abiecit te Dominus, ne sis Rex*. 1. Reg. 15. 23. Sermo

Gramm. Relig. Pars I.

ille Domini non immediate à Deo, sed à Samuele intimatus fuerat Sauli: & tamen abjicitur Saul, quia videlicet abjiciendo sermonem Samuelis, abiecit sermonem Dei. Sauli per omnia similes efficiuntur, qui suis Superioribus contumaciter obedire contemnunt, aut negligunt.

7. Subdit Paulus: *Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt*; nimirum qui resistunt suo Superiori jubenti licita, honesta, & suae potestati conformia, aeternae poenae reos se faciunt. In exemplum nobis sunt Core, Dathan, & Abiron, qui Moysi rebelles deglutiti sunt à terra, & descenderunt vivi ad infernum, socios eorum comburente igne. Quibus hoc lemma inscribitur: *Intereunt, dum resistunt*. Non solum autem hi praedicti rebelles, sed etiam eorum uxores, liberi, famuli, ancillae, totaque domus cum rebus omnibus à terra absorpti sunt. *Disrupta est terra sub pedibus eorum, & devoravit illos*. Numer. 16. 31. Quia nimirum uxores, liberi & famuli Dominis suis rebellibus consenserunt: Si qui vero non consenserunt, absorpti tamen sunt propter inobedientiam, eo quod recedere nosuerint à tabernaculis eorum, prout facere moniti erant: *Clamabat enim Moyses ad turbam: Recedite à tabernaculis hominum, & nolite tangere quae ad eos pertinent, ne involvamini in peccatis eorum*. Numer. 16. 26. Hinc videre licet, quantis, & quam celeribus suppliciis in eos animadvertat Deus, qui legitimis Superioribus rebelles & inobedientes existunt. Quibus minatur Apostolus Judas in sua Canonica Epistola: *Vae illis, qui in contradictione Core perierunt*.

8. Denique quam sit inobedientiae crimen Deo invisum, ex illis verbis

Cc etiam

etiam intelligere possumus, quæ Samuel Propheta, dum Sauli suam inobedientiam improbare voluit, protulit dicens: *Quasi peccatum arrolandi est, repugnare: & quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere.* 1. Reg. 15. 23. Non quidem dicit, quod inobedientia sit magia, vel idololatria, vel illis æqualis culpa; sed quod utrique sit similis. Nam in se gravius crimen est magia, vel idololatria, quàm quis dæmonem, vel idolum, ut Deum consulit, & adorât in Dei veri injuriam, quàm sit inobedientia, quàm quis iussis Dei duntaxat non obedit. Hæc tamen utrique illi est similis. Optandum autem foret, ne pestilentissimum hoc inobedientiæ virus non sæpe in Religiosorum Claustra callidè irreperens, miseram & deplorandam ederet stragem. Videmus enim, quod hoc scelus nonnullis in tantum sapit, ut eo prorsus inebriantur, & in tantum demerentur, ut sicut gulosis Deus est venter, luxuriosis Venus, ambitiosis honor, avaris aurum; sic his inobedientibus Deus sit proprium iudicium, & propria voluntas; ad hanc enim omnes suas referunt actiones, ut huic satis faciant, totis viribus laborant, hanc summum suum bonum æstimant, huic se, suæque omnia dicant, & tradunt. Quid hoc est aliud, quàm illam suam facere Deum?

2. Horum infelicitati, & excitati il-lachrymans S. Bernardus, sic libro de Ord. vitæ ait: Cernis, quantum malum, quod idololatriæ, magicisque comparatur artibus, nolle acquiescere, seque dimittere. Juniores, qui tali repleti sunt malo, subditi senioribus dedignantur, facta verò eorum, aut dicta tamidâ & cretâ cervice non observant, sed dijudicant: non venerando exaltant, sed spernendo subsannant. Sed non

impune: inde enim evidenter deficiunt, unde miseri proficere debuerunt. Nimirum, quando Majoribus obsequendo præmia cælestia sibi conservare potuissent, ibi illis non obediendo tormenta parabant. Nam certissimum: Intereunt, dum resistunt. Refert Zacharias Boperius in Annalibus Patrum Capucinatorum ad annum 1566. de quodam fratre Converso, qui cum, quidquid jubebatur, excusando, variisque coloribus interpretando negligeret, suamque in omnibus voluntatem ac placitum sequeretur, ad vitæ extremum pervenit. Monitus ut Sacramenta perciperet; nil opus est, inquit, Sacramentis, damnatus sum. Non feci, quàm quod volui, hæc causa meæ ruinæ. Territi præsentem, cum hortarentur eum ad pœnitentiam, dum adhuc viveret, Deum esse clementem. Ille ad hæc & alia salutaria hortamenta nil aliud respondit, quàm iusto Dei iudicio damnatus sum, donec efflaret animam. Ex his ergo patet, quanta voluntas propria damna causet. Breviter quidem sed nervosè dixit Bellovacensis: Sola inobedientia aperuit infernum; Id quod cum tritis illis S. Bernardi verbis coincidit dicentis: Cesset propria voluntas, & infernus non erit. Nisi enim in naturam angelicam & humanam inobedientia prævaluisse, quid infernus esset, nemo unquam scire potuisset. Ne ergo & tu ad hunc locum tartareum condemneris, inobedientiam summè refugas, relictæque voluntate propriâ, Superioris tui ductum sequaris, oportet. Quid verò sit propria voluntas, propriè ex dicendis patebit.



PARS SECUNDA.

10. **U**T bene informemur, notandum imprimis est, voluntatem propriam dupliciter sumi posse, nimirum propriè & impropriè. Voluntas proprià, propriè accepta, illa dicitur, quæ pro suo objecto non respicit aliquid intrinsecè malum, seu quod in seipso peccatum est, qualia v. g. sunt quæ Decalogi Præceptis interduntur, talis enim voluntas, quæ in aperta fertur flagitia, non dicitur voluntas proprià, nisi impropriè, etsi alioquin peccatoribus sit proprià, sed potiùs similis voluntas dici debet mala, perversa, ac scelerata; sed proprià dicitur illa voluntas, quæ versatur circa aliquid, quod in se aliàs licitum, bonum, honestum, aut virtuosum foret; hinc & nunc tamen Deus, aut ejus Vicarius, ex causa sibi nota, talem actum nollet ab isto vel illo fieri, & nihilominus hunc, quanquam in se aliàs actum bonum, quis peragere vellet. Verbi gratià, si Religiosus quispiam juberetur à suo Superiore aliquod certum opus tali horâ perficere, ille autem, eo neglecto, orationi vacaret: Profectò in tali casu similis Religiosus non sui Superioris voluntatem, sed suam propriam faceret, neque hujusmodi oratio opus bonum, sed malum, poenâque dignum, dicendum esset. Sic olim Pharisei in Synagogis jejuniis attenuari, austeræque poenitentiae operibus humiliari gaudebant: & nihilominus Deus ne benigno quidem oculo eos respicere dignabatur; & ob hanc causam apud Prophetam Isaiam cap. 58. lamentabantur dicentes: Qua-

re jejunavimus, & non aspexisti: humiliavimus animas nostras, & nescisti? Hujus autem despectus hæc immediate subnectitur ratio: Ecce in die jejunii vestri invenitur voluntas vestra. Discant hinc Religiosi, ne sua particularia devotionis exercitia ex proprio animi sui impulsu, spretis Majorum suorum consiliis, aggrediantur, & agant. Siquidem hac in parte facillimè error obrepit, junioribus præsertim, & illis, qui virtute discretionis carent.

11. Dni Pauli admonitio est: Gal. 6. 7. Nolite errare; erratur autem sæpe à via recta dupliciter, nimirum vel ad dexteram, vel ad sinistram plùs æquò vergendo: sic in via salutis errant non solum qui sinistram, id est vitiorum ac peccatorum semitam tenent, sed etiam qui dexteram sequuntur, id est, qui exercitia mortificationis, orationis, & hujusmodi contra Superiorum voluntatem frequentare solent. Nolite ergo errare, quia neque oratio, neque aliud quodcunque bonum opus DEO gratum esse poterit, si id fiat repugnante Majorum iusta ac rationabili voluntate. Audiat Basilius Magnus, qui in oratione quadam (orat. 26. de princip.) sic differit: Continentia, & omnis corporis afflictio multas ad res periculosas est; verum si quis proprios impetus secutus, quid sibi libuerit, fecerit, nec consulenti Præfecto morem gesserit, magis peccatum erit, quam rectè factum. De Manna, quod olim Israelitis cælum depluit, in libro Sapientie c. 26. dicitur, quòd omne delecta-

mentum in se habuerit. Et tamen dum hoc conservabatur, ab inobedi-entibus contra præceptum in diem alterum, corrumpebatur; Ex obedientia autem servatum non computruit, teste Scriptura (Exod. 16. 24.) *Neque vermibus inventus est in eo.* Audisti utique jam sapius; quia omnia in figura contingebant illis: Per Manna enim rectè præfigurabatur oratio fervens, vel corporis jejunium, tantopere in divinis literis commendatum & laudatum; hæc tamen sancta opera, si Superiore repugnante peraguntur, corrumpuntur, & in nihilum rediguntur. Ut enim opus aliquod sit bonum & perfectum, defectu carere debet, juxta illud commune Philosophorum assertum: *Bonum ex integra causa; malum ex quolibet defectu.*

12. Hoc ita esse à parte rei, ex sequentis historię relatione discemus. Scribit Nebridius in suo Antiquario Monastico Epistolâ 31. inter Patres Capucinos aliquando extitisse Fulgini quendam Laicum, qui erat monasterii ostiarius. Huic erant singulis penè diebus continuata jejunia in pane & aqua, cilicium gestabat perpetuum, nudis incedebat pedibus, omniâque ferè solus in domo infatigabili labore peragebat: interim, quod mirum erat, nullus in corpore defectus, nullus inter tot onera in vultu pallor, quin potius præter reliquos benè habitus & rubicundus erat. Nemo minus illo, quid otium & quies esset, sciebat, sic ut fratres cum Guardiano ejus sæpè miseri, hominem monerent, quod mactis secum ageret. Quibus ille nihil aliud respondit, quàm se non gravari laboribus, sibi cuncta pro nihilo esse. Inter hæc ad locum venit P. Thomas,

Generalis Ordinis Minister: cui cùm omnes mira narrarent de Ostiario, is eum ad se accitum benevolè monet, velit aliquid de tanta austeritate remittere. Nihil, inquit frater, mihi molestiæ facessunt omnia, quæ ago. Mos erat, ut ad initium prandii fratres omnes suas culpas ante Generalem dicerent. Inter illos accessit & ostiarius, cujus pertinax voluntas statim perspecta Generali erat. Ergo, dictâ culpâ, injunxit ei, ut quidquid hætenus propriò arbitriò fecisset, imposterum perageret ex obedientia. Vix verba finierat, & frater in terram corruit; marcescit illicò facies, pallor invadit vultum, nigrescit aspectus, hebescit lingua, totusque viribus exhaustus; ac tandem vix non exanimis defertur ad locum infirmorum. Intellexere cuncti amissum robur, ac ruborem corporis à dæmone fuisse, qui in propria ipsius voluntate sibi sedem fixerat. Ubi convaleuit, exemplo fuit aliis, ne etiam Sancta exercitia anteferrent Obedientiæ.

13. Ex qua historia facilè colligere possumus, propriam voluntatem bonorum operum esse ectypsin, quæ vigorem ipsis, & meritum omne auferit, ita ut quæ gratissima aliàs DEO accidissent, & summi fuissent pretii, accedente propriâ voluntate, statim ingrata & inaccepta reddantur, & præmium debitum, quod consecuta fuissent, perdant, sæpèque infernum mereantur. Et ideo non sine basi Cassianus in Collationibus Abbatis Moysis ait: *Nulla alio vitio tam præcipitem diabolus Monachum trahit, ac perducit in ruinam, quàm cùm, neglectis dispositionibus Majorum, Seniorumque consiliis, suo judicio, sententiæ, definitionique confidit.* Indubi-

tata planè est illa à Spiritu Sancto dictata propositio : (Prov. 14. 12.) *Est via, quæ videtur homini recta, norissima autem ejus ducunt ad mortem.* Via hæc, propria est voluntas, quæ multis videtur esse bona, secuta, recta & sancta; veruntamen per eam incedentes perducuntur in exitium sempiternum. Hoc ita esse, suo irremediabili damno didicit Heron Monachus; is enim propterea, quod in remissione jejunii & silentii nunquam Majorum consiliis & mandatis acquieverit, permissus est à dæmone miserabiliter decipi, & ad orcum abripi, quemadmodum fufius dictum serm. præcedenti num. 12.

14. Certum est, quod inter alia perfectionis opera animarum zelus vel imprimis effulgeat, secundum mentem Dionysii Areopagite dicentis: *Omnium divinarum Operum divinisimum est, in animarum salutem cooperari.* Nihilominus, si qui ex sensu proprio huic sese muner, contra Superiorum secus suadentium consilia, ingerant, istiusmodi zelus à Deo non probatur; quin imò vergit eis sæpe in propriæ salutis detrimentum. Adrianus Lyræus in Apophthegmatibus lib. 2. num. 14. scribit de quodam Religioso, qui conversionis infidelium zelo incensus, suis à Majoribus mitti in Africam ad convertendos Mauros instantè petiit, nec acquiescere voluit, licet ab illis audiret, hoc opus minimè expediens ipsi fore. Cumque importuniùs instaret, suæ voluntati tandem permissus, in Africam appulit, ubi cum primâ suâ ad populum allocatione in Maurorum sectam inductus, Christianam fidem illis persuadere voluit, sine sine mora fustibus exceptus, & in carcerem trusus, propediem exquisitis necandus tormentis. Ille im-

minentis jam mortis metu fractus, Christum abjurat, & quantum antea convitiis & scommatibus in Mahometanam sectam effuderat, tantum in Christi legem projecit. Mauri autem, ne quid simile in gentem suam, Prophetamque committere aliquando Christiani auderent, miserum paulò post publicè accusatum, damnatumque altissimis ignibus absumpserunt, animâ pariter ac corpore infelicem Apostatam perdescentes. Ecce, quod tandem ducat voluntas propria, prudentum consiliis obsequi nescia, etiam si videatur in perfectissima quæque opera ferri. Merito proin voluntatem propriam æquiparare fas est equo indomito, qui nisi ab ejus sessoris freno stringatur, & coercetur, in præcipitia deferetur; eodem modo, nisi quis proprium suum judicium, sapientum consilio, veluti freno regat, & cohibeat, ab eodem in irreparabilia pertrahetur damna.

15. Divus Joannes in sua prima Canonica Epistola cap. 4. hoc saluberrimum omnibus Christi fidelibus dat consilium, dum eos ita monet: *Charissimi, nolite omni spiritui credere: sed probate spiritus, si ex DEO sint.* Quemadmodum enim non omne, quod instat auri fulget, aurum esse probatur; sic etiam nec omnia opera, siue desideria nostra, etsi quandam præferant sanctitatem, & perfectionem, sancta & perfecta sunt, prout aperte demonstrat Ascetarum facile Princeps, Thomas de Kempis, dum in aureo suo libello de imitatione Christi lib. 3. cap. 15. ita scribit: *Non omne desiderium à Spiritu Sancto est, etiam si homini videatur rectum & bonum; multi enim in fine sunt decepti, qui, primo bono spiritu videbantur induci*

inducti. Sic sub majoris perfectionis schemate inductus & deceptus fuit quidam Religiosus, qui solitudinem meditans, à suo Cornobiarcha licentiam petit, reliquum vitæ suæ tempus in quodam deserto traducendi. Dissuadet Superior, at non quiescit Monachus. Sic tandem suæ relictæ voluntati, postquam in eremo sexennium perduravit, venit diabolus, juvenis speciem mentitus, & Eremitæ huic suavit, ut secum iret, & hæreditatem, à parentibus ipsi relictam, pauperibus distribueret, & denuò ad suam solitudinem fediret. Ad paternos ingressus lares reperit Parentem adhuc in vivis, cumque diutius in domo paterna moraretur, brevi omnem didicit malitiam, & non solum religiosum habitum deseruit, sed etiam scortum aliquod sibi in uxorem ausu sacrilego, adsciscere non erubuit; & cum neque verbis, neque verberibus emendaretur, infelicem tandem animam in profligata vita exhalavit. Totius rei gestæ seriem reperiet sedulus lector infra Sermone 55. num. 13.

16. Hinc meritò non omni spiritui, id est, suggestioni, inspirationi, impulsui credendum, licet in opera Sancta impellat; quia scriptum legimus (2. Cor. 11. 34.) Ipse Satanas transfiguratur se in Angelum lucis: Nam quem deicere non valet pravis suggestionibus, hunc subruere adlaborat, sancta ei suggerendo, putà abstinentiam, cilicium, corporis macerationem, solitudinem &c. Unde jubet S. Joannes, locò proxime citatò, examinare spiritus, antequam eis fidem adhibeamus; Sed probate spiritus, sicut aurum probatur Lydio lapide, si ex Deo sint: Lydii autem hi lapides, quibus examinari debent spiritus, bona & virtuosa suggerentes, sunt Seniorum

consilia, quæ requirenda sunt juxta monitum Siracidis: (Eccli. 32. 24.) Fili, sine consilio nihil facias; & post factum non penitebis. Loquitur Sapiens hic de rebus alicujus momenti, & arduis (qualia vel maximè sunt negotia salutis) ad quæ aggradienda opus est; Junioribus inaximè, Sapientum consiliò, prout Tobias Senior suum filium Tobiam erudiebat, ac monebat, dicens: (Tobias 14. 19.) Consilium semper à Sapiente perquire. Quia (ut ait S. Basilii in cap. 1. Isaie) sacra quædam res est consilium, voluntatum uno, fructus dilectionis, humilitatis insigne. E diverso intolerabilis Superbiæ argumentum est, existimare se, nullius egere consiliò, sed sibi uni attentum esse, quasi solus possit sibi consilio decernere, quæ optima sunt.

17. Igitur pro praxi sciendum ex omnium Doctorum & Ascetarum consensu, quodd, quamvis nunquam actio aliqua intrinsecè mala (licet solum foret peccatum veniale) jubente Superiore fit facienda: Opus tamen bonum quandoque omittendum est, dum illius omissionem vult, ac præcipit Prælati. Juvenis quidam (ut testatur S. Matthæus cap. 8.) à Christo vocatus ad sui sequendam, dixit: Permite me primùm ire, & sepelire Patrem meum. Ad quem dixit JESUS: Permite mortuos sepelire mortuos suos; tu autem sequere me. Certe, sepelire mortuos, opus semper fuit DEO perquam gratum; quare ergo modò interdicit Christus huic Juveni, ne iret ad sepeliendum parentem suum? Nimirum (ut omnes alias intermittamus rationes) voluit nos docere Christus, ut in particularicasu omittamus pia etiam & sancta opera, si Deus, sive ejus Vicarius hæc omittenda juberet. Quare si Prælati, aut Confessarii volens expiscari,

piscari, num suæ curæ commissus esset sui capitis, aut obedientis & resignati animi, ei inhiheret; & ad tempus interdiceret quæpiam mortificationis aut pietatis exercitia, ex propria voluntate suscepta; Subditus autem morem gerere Superiori pertinaciter recûsaret, malè utique talis ageret, ac non levi se exponeret periculo salutis. Sæpe enim cæcodaemon (ut ex dictis patet) in Angelum lucis se transfigurans, sancta quæque suggerit, ut nos inde per propriam nostram voluntatem subruere, & præcipitare possit, & hæc tentatio omnium est periculosissima.

18. Dictis coronidem imponit S. Ephrem, veterum Ascetarum facile Princeps, memorabili quodam paradoxo in hæc verba propositio: Si conspexeris adolescentem propriâ voluntate in cælum ascendentem; tene ipsum: expedit enim ipsi. Id verò de illo quoque intellige, qui, dum ætate sit senex, mente tamen est junior. Stupenda planè amplificatio: qui cælum petit, illiusne iter impediendum? Sic affirmat hic *Vetus Scholiastes* in *Parænesi* 35. Tom. 2. Si conspexeris in cælum ascen-

dentem propriâ voluntate, tene ipsum. Quam ob causam verò? Quia propriâ voluntate ascendere conatur in cælum. Bene, optimè. Si quem videris, qui sive quasi Icarus altius præhîdenter evolare, seu velut temerarius Phaëton aurigatidi imperitus, currum, caballosque moderandos suscipere velit, hunc alis suis nuda, & comprime; voluntas enim, & iudicium proprium tam sæpe fallit, & fallitur, ut ejus ductui (etiam si in cælum ferre videatur) tuto fidere nemo possit, prout Christus S. Birgittam, ac per eam nos omnes erudiens, indicare voluit sequentibus verbis: (lib. 5. Revel. interrog. 4. respons. 5) Quicumque habet liberum arbitrium in manu sua, timere debet, & veraciter intelligere, quod nihil ita facilius ducit ad poenam æternam, sicut voluntas propria sine ductore. Qua de re, quia jam plura Serm. 14. incipiendò à numero 1 usque ad numerum 19. diximus, idèd alia addere supervacaneum censemus, & ad alterum Religiosorum votum enucleandum prope-

ramus.



SER.

SERMO XVI.

DE PAUPERTATE EVANGELICA.

Beati pauperes Spiritu ; quoniam ipsorum est Regnum Caelorum.
Matth. 5.

PARS PRIMA.

1. **I**Nter octo Beatitudines, ab Incarnata Sapientia Ecclesie suae traditas, primatum obtinet Paupertas, adeo, ut etiam ipsimet anteferratur Martyrio, utpotè quæ primo loco ponitur. Advertendum tamen est, Christum in illa beatitudine non de quacunque paupertate loqui, sed de Paupertate spiritus, id est, de illa paupertate, quæ ex motivo spiritus, & virtutis sustinetur, & spontè assumitur. De qua S. Basilius in reg. brevior. Interrog 205. ita scribit : *Hi sunt mendici spiritus, qui non aliam ullam ob causam ad mendicitatem deveniunt, quam ob doctrinam Domini, qui dicit : Vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus.* Ex cuius Sancti Doctoris asserito colligitur, quod paupertas religiosa, seu Evangelica rectè à vitæ Spiritualis Magistris sic definiatur : *Paupertas est rerum omnium temporalium ob amorem Dei, & desiderium perfectionis, voluntaria abdicatio.*

2. Hanc Evangelicam paupertatem Sancti Patres miris laudum encomiis semper extulerunt; Audiamus quid de hac sentiat S. Climacus grad. 17. *Paupertas, inquit, est abdicatio solitudinum seculi, iter*

ad Deum sine impedimento, expulsio omnis tristitiae, fundamentum pacis, munditia vitæ, quæ nos liberat curis omnibus vitæ transeuntis, & facit, ut Dei mandata perfectè exsequamur. Cui astipulatur S. Laurentius Justin. dum in laudem virtutis paupertatis in hæc prorumpit verba : *Quid paupertate melius ? quid securius ? quid iucundius ? tristentur omnes, cuncti gemant, formident universi, hæc semper hilaris, semper eodem vultu, eodem animo perseverat.* Bonum Cæleste præstolatur possidere in cælo, ideo nihil habet, quod amittere possit in terra. Frequenter evolat ad supernam patriam, ubi suam remunerationem esse cognoscit. Cujus S. Patriarchæ auream doctrinam, hæc Divi Ambrosii velut annulum aureum nobiliori gemmâ concludere libet. *Quemadmodum, (ait S. hic Doctor) rerum facultates instrumenta sunt omnium virtutum ; sic harum abnegatio genitrix, & nutritrix est omnium virtutum.*

3. Hanc paupertatem Christus adeo suspexit, dilexitque, ut eam, in primo suo in hunc mundum ingressu, velut Matrem incredibili cordis affectu amplexatus sit. De quo S. Bernardus ait : *In cælo paupertas non erat invenienda, at in terra erat*

abun-

abundanter, & homo nesciebat ejus pretium, idèd, ob hujus desiderium descendit Filius Dei de celo, ut hanc sibi eligeret, & nobis etiam per ejus magni estimationem pretiosorem redderet. Hinc videmus, quòd adèd pauper erat Dei Filius, ut nec locus in diversorio ei suppeteret, idèd ad stabulum divertere coactus fuit. Natus, non in molli lectulo, sed in rigido reponi voluit foeno. Paulò pòst in Ægyptum profugus cum Sanctissima Matre sua Maria, & Nutritio Josepho, quid non patiebatur? qualem non rerum oppidò necessariorum egestatem, & penuriam hi tres sufferebant? Per septem siquidem annorum decursum inter efferos, & barbaros homines, degentes, nec panem sufficientem habebant. Silentio involvo eorundem domicilium, quod fossa erat, sub quadam subrutà domo reperta, ut testatur *Quaresmus* lib. 8. *Peregrinat. part. 2. cap. 7.* quoniam nemo illos hospitio dignabatur. Nihil dico de reliquis eorum incommoditatibus, lectus enim pro Sanctissima Dei Matre erat hirta tellus, nec molliorem sortitus Divus Josephus; pro Jesulo verò cunæ ex rudibus asseribus còpactæ. O quoties hic divinus infantulus delicato aliquo opus habebat obsonio, nemo tamen ei porrigebat, non Sanctissima ejus Mater, non Josephus, quia quamvis omnem possibilem adhiberent curam, quòd Jesulo res necessarias prospicerent, id tamen ob summam suam inopiam efficere, & procurare non valebant. Denique tota Salvatoris nostri vita non duntaxat pauper, sed ipsissima planè pauperies dicenda erat. Erat quippè pauper, paupior, pauperrimus. Pauper, quia nudus ab omnibus ludibrio habitus in Cruce pendit; pauperior, quia vehementi siti æstuans nec haustum frigidæ habuit; pauperrimus, quia non ha-

buit, ubi caput suum reclinaret, teste ipsomet apud *S. Matthæum* cap. 8. in hæc verba conquerente: *Vulpes foveas habent, & volucres celi nidos; Filius autem hominis non habet, ubi caput suum reclinet.* Hanc porrò pauperiem non aliam ob causam subire, & sustinere voluit, quàm ut ejus excellentiam, & perfectionem nobis manifestaret, atque ad eandem amplectendam suo nos provocaret, & animaret exemplo; nam (ut loquitur *Apostolus* 2. *Cor. 8.*) *Propter nos egenus factus est, cum esset dives, ut nos illius inopiâ divites essemus.*

4. Nam quis reverà magis dives esse poterit, quam cui debetur regnum Cælorum? At hoc proprium est Christi pauperibus, ut ipsa æterna Veritas pronuntiat dicens: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum Cælorum.* *Matth. 5.* Ubi solemter observat *Melleus Abbas S. Bernard.* *serm. 4. de Adventu,* Christum de hac beatitudine non esse locutum in futuro, uti de aliis: *Ipsorum erit: sed in presenti, Ipsorum est regnum Cælorum.* Jam ergò pauper spiritu regnum cælorum habet, quamvis illud ei nondum sit traditum; quia id jam sibi mundi rebus, & cupediis, quas amore Christi spontè deseruit, comparavit, & *Ius ad rem*, ut loquuntur *Juris Consulti*, acquisivit. Quemadmodum enim, ut loquitur *Rodriguez* p. 3. tr. 3. c. 2. si centum aureos pro vase aliquo aureo, aut lapide pretioso, quem venditor adhuc domi suæ habet, persolvas, jam tuum vas illud, aut tapis tuus est, etiam si necdum sit traditus, quippe jam tuo ære còemptus; Pari modo regnum cælorum jam tum ad pauperem spiritu spectat, quoniam ipse id omni eo, quod possidebat, aut possidere poterat, emit. Deniq; etiam status præsens horum pauperum adèd beatus est, ut ob ejus felicitatem jam in hac miseriarum valle regnum cælorum

suo modo nuncupari possit; Cùm enim regnum Dei non sit esca & potus, ut Apostolus dicit Rom. 14. sed iustitia. & pax, & gaudium in Spiritu Sancto; quod spirituale gaudium, quia pauperes spiritu in se experiantur, meritò jam in presenti vita regnum cælorum eos possidere affirmamus. Nam pauperes spiritu (ut argutè observat Cornelius Jansenius in præcitatum Evangelii textum) etiam in hac vita jam reipsa regnant; regno planè cælesti, longè felicius, quàm Reges, & Principes terræ. Hi enim ut plurimum verius gravissimam ferunt servitutem, quam regnant, multos enim patiuntur Tyrannos, cruciati ab avaritia, ira, livore, cupiditate bonorum, ac vindictæ. At homo humilis, terrenarum facultatum, ac bonorum inops; liber est ab huiusmodi curis, tranquillo semper existens pectore, securè expectans dona cælestia.

5. Hinc ergo intelligimus etiam, quemadmodum pauperes spiritu, teste Christo, eò quod suà omnia amore Dei reliquerint, & contempserint, centuplum accipient, & vitam æternam possidebunt, ut dicitur Matth. 19. Hoc autem Centuplum, quod pauper spiritu accepturus est, tam de acceptione in hac vitâ, quam de alterâ in futuro dandâ, intelligendum esse, ipsa incarnata Sapientia apud S. Marcum cap. 10. v. 30. declarat: Accipiet, inquit, centies tantum nunc in tempore hoc; & in sæculo futuro vitam æternam. De hoc centuplo ingeniosè quærit S. Petrus Damiani: Quid est (inquit) centuplum istud, nisi consolationes, visionesque, & primitiæ spiritûs, qui super mel dulcis est? Quid est hoc centuplum, nisi testimonium bonæ conscientie? nisi læta & jucundissima expectatio iustorum? nisi memoria abundantie suavitatis Dei? & magna verè multitudo dulcedinis ejus, quam nec expertis necesse est dicere, nec inexper-

tis ullis verbis exprimere quisquam potest. Centuplum profectò recipiet pauper spiritus; quia Religiosus, dum cunctas opes mundanas, & sæculi divitias amore Dei relinquit, & spernit, evadit in virum ominino ditissimum: nam teste Climaco, magno vitæ spiritualis Magistro, & directore, Monachus nudus est totius mundi Dominus; Magis quippè rerum, & opum mundanarum Dominus, & possessor est, quàm ipsimet divites, siquidem illi divitiarum suarum non sunt Domini, sed earum servi, & mancipia. Hinc Psalmographus eos vocitat Psal. 75. 6. Viros divitiarum, non ait, divitias virorum, sed vice versa, viros divitiarum; ut ostendat, divitias ipsis dominari; ipsæ enim præcipiunt, & imperant, hi verò velut earum mancipia illis obsequenter ancillantur, quia illarum causa laborant, tum ad eas comparandas, tum amplificandas, & ad eas conservandas. E contra vero Paupertatis sectatores, dum res fluxas, & caducas pessundant, & contemnunt, reverà dominio, & ditioni suæ easdem subijciunt, seque cunctarum sæculi facultatum, divitiarumque Dominos, & possessores constituunt. Quod & alludit Apostolus, Corinthiis in hæc verba scribens: Tanquam nihil habentes, & omnia possidentes. 2. Cor. 6. v. 10.

6. Centuplum recipient, quoniam internarum amaritudinum moribus, variarumque sollicitudinum, & curarum aculeis expertes erunt, quibus terrenarum opum affectus identidem imperantur, miseræque discruciantur. Si id credere nolis, percontare mundanos homines, & quidem illos, qui inter eos habentur felicissimi, & videbis, quibusnam ad singula propè momenta molestiis, & amaritudinibus angan-

angantur, à quibus pauperes spiritu prorsus immunes & exempti existunt. Id quod os aureum Chrysostomi hom. 22. ad popul. hac probat, & confirmat similitudine: Quomodo enim; inquit, tres Juvenes Hebræi non adorantes statuam auream Nabuchodonosoris, in mediis flammarum globis tui fuerunt; ita pariter, & qui auream monetis statuam, reliquasque mundi opes non adorant, etsi in afflictionum flammis constituti, manebunt nihilominus securi & pacifici; laudantes Deum, & benedicentes.

7. Memoratu digna est historia, quæ in opusculis S. Francisci Seraph. legitur. Cum S. Pater cum B. Fratre Maffæo iter faceret in Provinciam Franciæ, in quadam solitudine invenerunt fontem limpidissimum; ad cujus oram erat lapis magnus & altus ad modum mensæ, cui superimposuerunt frustula panis, quæ in

quodam pago ostiatim pro eleemosynis accipere; spiritu perquam hilari in tanta paupertate lætabundus, dicit B. Pater ad socium: Non sumus digni tanto thesauro; Quæ verba multoties repetenti ait socius: Quomodo potest dici magnus thesaurus, ubi tanta urget paupertas? Hoc inquit Pater, magnum reputo thesaurum, hanc pretiosam judico mensam, ubi nihil est humanæ industriæ elaboratum, totum est divinæ Providentiæ ministratum. Optime sanè quidam ex sanctis illis eremi incolis interrogatus, an paupertas esset bonum perfectum? respondit: Magna res est voluntaria paupertas, & qui eam possidet, tribulationem quidem carnis habiturum, sed inventurum animæ suæ requiem. Ita Rufinus apud Rossvædum lib. 3. Vitæ Patrum num. 169. De quo argumento mox plura parte sequenti.

PARS SECUNDA.

8. **S**atis clarè ex dictis constat, quam efficax sit medium, ad perfectionem acquirendam voluntaria paupertas, id quod etiam ipsamet incarnata Sapientia apud S. Mattheum c. 19. dilucidè & sine glossa insinuavit. Cum enim Juvenis iste Evangelicus, qui se à primis annis divina præcepta observasse declaravit, à cælesti Magistro peteret: Quid adhuc mihi deest? Is ei respondit: Si vis perfectus esse, vade, vende, &c. Unde clarè deducitur, Paupertatem Evangelicam centrum esse virtutum, & eorum, qui perfectioni vitæ deservunt, validissimum Magnetem. Hinc Frater Leo, unus è primis S. Francisci sociis, factus aliquando in ecstasi, ductus est ad maximum quoddam flumen; ubi cum

aspiceret transeuntes, vidit omnes, qui sarcinas, & onera portabant, ab impetuositate fluminis abripi, & submergi. Quod cum Frater Leo non sine maxima compassione spectaret, vidit subitò aliquos sine onere, vel sarcina omnis rei; in quibus sola paupertas sancta relucebat; transire sine periculo, aut læsione aliquâ. Intellexit verò, quod per flumen intelligatur mundus; per illos autem, qui à flumine sorbebantur, notari eos, qui professionem Evangelicam, & paupertatem voluntariam non sequuntur. Illi vero, qui sine periculo transibant, esse eos, qui spiritum Dei habentes, nihil terrenum nihilque carnale amant, aut quærunt, aut possident, idèò faciliter & sine periculo de-

temporalibus transeunt ad æterna. Ex *Chronic. Minor. lib. 2. cap. 12.*

9. Ut ergo & nos feliciter altum huius mundi amnem transmeare valeamus, cuncta terrena, quæ non nisi somnia, & puerorum lusus sunt, abiciamus oportet; Ad quod porro præstandum nos movere, & allicere deberent infinita sermè Sanctorum virorum exempla, qui contemptis mundi divitiis, deliciis, & copiosis rerum facultatibus, & possessionibus, vitam omnino pauperrimam sunt amplexati, quod sic magis assimilarentur Christo Domino in Cruce nudato, suasque animas facilius salvarent. Degloriosissima Cælitum Regina refertur in revelationibus S. Birgittæ lib. 1. c. 10. quod in templo Hierosolymitano adhuc degens, jam voverit Paupertatem, quod scilicet nihil unquam in mundo vellet possidere. Hinc videmus quod eadem Dei Mater in die Purificationis suæ non agnum, more divitum; sed par turturum, more pauperum, offerre voluerit. Nam etsi in rupe Bethlemitica tanto in pondere aurum, à tribus Magis oblatum, acceperit, ut sine omni ulteriori cura, & sollicitudine vitam suam honestissime semper sustentare potuisset, maluit tamen in pauperie vivere, quam aliquid possidere proprium. Quid arbitraris, inquit Seraphicus Doctor S. Bonaventura in vita Christi cap. 10. beatam Virginem egisse cum hoc auro? Fortassis illud retinuit penes se, aut in aliquo locavit loco? vel agros vineasque illo mercata est? Nequaquam; talia enim nihili duxit paupertatis amatrix; sed intra paucorum dierum intervallum pauperibus totum distribuit; difficile enim ei erat tale onus portare, seu retinere. Unde omnia sic egenis largita est, ut dum

Filium suum in templo præsentaret, non haberet, quo agnellum comparare posset. Fecerat autem hæc gloriosa Virgo, ut Filium suum pauperrimum imitaretur, & ne in minimo, quod minus Deum diligeret, impediretur, aut retraheretur. Probè quippe nôrat, res caducas valde cor humanum ab amore rerum cælestium abstrahere, & retardare. Quare ut suo nos exemplo doceret pauperiem spontaneam amplecti, illa pauper semper manere voluit.

10. Et certò, non paucos numerat Dei Mater sui imitatores, omnes enim Sancti contemplantes Christi, & SS. ejus Genitricis, vel extremam rerum necessariarum inopiam, nescire haud potuerunt, quin ineffabilis cælestium bonorum thesaurus in hac voluntaria pauperie latet; ideòque hunc, ut mercarentur, totam suam terrenam substantiam pro eodem consequendo expenderunt. Inter quos non postremum obtinet locum D. P. Augustinus, qui etsi fuerit in Episcopali cathedra collocatus, multaque florentium millia hæce dignitas ei fructificaret, nihilominus tamen aded paupertatis erat amans, ut moriens non haberet, quod testamentum conderet; idcirco non aliud testamentum quam voluntariam nobis omnibus suis in Christo filiis pauperiem relinquere voluit. S. Amatus, teste Surio, aded etiam hanc Evangelicam pauperiem magni habuit, ut, dum vice quadam illius loci Episcopus virum sanctum visitationis ergo convenisset, ejusque inopiam subodoratus esset, ut hanc sublevaret, S. Amato liberalem eleëmofynam obtulit, quam cum vir sanctus acceptare constanter renueret, eam Episcopus clam altariolo, in quo S. Eremita sacrificare solebat, imposuit.

reliquit. Amatus igitur altera die videns in suo altariolo depositam pecuniam, hanc mox acceptam; in profundam vallem abiecit; cum dicto: *Deus pars mea est, vobis non indigeo.*

11. Simile quid legere est apud prefatum Authorem in vita *S. Melania*; Nam cum hæc Sancta Matrona venisset ad *S. Ephesionis* Eremicolarum tugurium, omni commoditate viduatum, planèque desolatum, liberaliter eum eleemosynâ donavit. Sed *S. Monachus* accipere eam detrectavit, seque eâ opus habere negavit. Verum, cum persuaderi non posset, ut eam acciperet, *Melania* eam clanculò deposuit in sportulam, illuc aditam cum modico sale. (hæc erat omnis ejus annona) Cùmque se precibus ejus commendasset, discessit. At *Monachus* ut in sportula peculium reperit, ocyus abeuntem secutus, & asscutam rogavit, ut pecuniam suam reciperet; at *Melania* hanc recipere recusavit. Quare *S. Eremicola* consilium mox capescit, & datam stipem in flumen abiecit, suamque cellam repetiit, malens, ut aurum per aquas nataret, quam ut se suâ pauperie viduaret. Porro, ut clarius patefeat, quantoperè veteres *Monachi* omnem pecuniam semper averfabantur, audire lubet, quod *Pelagius* l. 6. n. 19. *Vit. PP.* refert. Vir admodum locuples venerat aliquando in eremum *Scithi*, deferens secum plurimum auri, ut id loci *Presbyter* distribueret *Monachis* indigentibus. Cui cum *Presbyter* diceret, non indigent fratres pecuniis, & ille nollet acquiescere, mandavit Senior, ut omne aurum poneretur ad fores Ecclesiæ, quod quisque *Monachus* acciperet, quantum vellet. Mirum! cum omnes ingrederentur, & audirent præconem, nullus tamen ex omnibus fuit, qui obulum acciperet;

imò nonnulli explicatam pecuniam nec aspexerunt. Etenim probè noverant Sancti hi Ascetæ paupertatem voluntariam esse *Monachi* thesaurum, quo qui destitutus est, pauper sine merito, ac miserabilis omnino æstimandus est.

12. Hanc ergo pauperiem tanquam medium ad perfectionem omnino necessarium omnes *Apostoli* exosculati sunt, ut *Eusebius* loquitur, & tanquam Sponsam coluerunt omnes viri Religiosi, sic, ut *Cassianus* Coll. 5. c. 8. dicat: Multa millia *Monachorum* sunt, qui post abrenuntiationem nec denarium habent, nec habere voluerunt, etsi in abundantia oblati fuerint. Silentio hic non est prætereundum, quod memorat *Eusebius* l. 1. histor. cap. ultimo. Quod *Abagarus* Rex *Edesse*nus, cum à *S. Thadæo* *Apostolo* curatus esset, obtulit ei titulo gratitudinis multum signati rudisque auri, quod omne *Thadæus* respuens dixit: Si nostra reliquimus, aliena quomodo accipimus? Effatum revera ponderatione dignissimum; Oraculum omnibus Religiosorum cordibus altè imprimendum. Prò pudor! quæ major dementia esse poterit, quam suis se spontè abdicare, & postmodum contra datam *DEO* fidem alienis inhiare? Hac de causa *S. Philippus* *Nertus* per 60. totos annos *Romæ* versans adduci non potuit, ut vel minimam rem à suis notis, & consanguineis acciperet.

13. De *S. Spiridione* *Episcopo* refert *Petrus Ribadeneyra* in ejus vita; Cum Imperatori *Constantio* suis precibus sanitatem restituisset, & in gratitudinis vicem ei Imperator magnam auri vim obtulisset, Vir Sanctus Imperatori dixit: O *Cæsar* non est æquum, ut amicitiam odio, & invidia remuneres. Magnum suscepi iter, ut obedirem tibi, & pro tanto labore numeras

mibi dare aurum, quod est causa omnis mali? Verum quid mirum, quod viri Sancti, & divino spiritu afflati cognoverint divitias, & opes esse opifices vitiiorum, multorumque malorum fontem, & scaturiginem, cum & id ex solo naturalis luminis instinctu intellexerint Philosophi gentiles, qui ideo voluntarie in paupertate vixerunt. Ex horum numero erat Crates Thebanus; nam omnes suas in mare projecit divitias, in hac pariter verba prorumpens: Mergo vos, ne mergar à vobis.

14. De aliquo alio antiquo Philosopho; cui nomen Phocion erat, legitur, quod cum vir Sapiens, vitæque exemplaris esset, & in bonis fortunæ parum provisor, Alexander Magnus dono eidem transmissit multa aureorum millia. Cumque prudens hic vir latores, quoniam motivo Rex præclarum hoc munus ei transmississet? rogaret, hoc ab iisdem retulit responsum: Quoniam te solum ex omnibus Atheniensibus bonum honestumque virum judicat. Quo audito, opulentum hoc donum Regi remisit dicendo: *Sinat igitur me valem esse: quasi dicere vellet, difficillimum est hominem virtuosum esse, & manere, dum bonis terrenis abundat. Certo hoc ipsum docere Sacram Scripturam reperio in Ecclesiastico cap. 31. Ubi dicitur: Beatus vir, qui post aurum non abiit, nec speravit in pecunia thesauris. Id est, divitias, quas habuit, pro nihilo duxit, quasi eas non haberet, neque cor suum ad easdem apposuit: at quam hæc res difficilis & per rara sit, declarat mox idem Sapiens subiungendo: Qui est hic, & laudabimus eum, fecit enim mirabilia in vita sua. Hinc videmus, quod Deus per altissimam suam providentiam bona terrena distribuat præcitis seu reprobis potius, quam electis; ab æterno enim præcivit & præcivit,*

quod hujus mundi divitiarum, & prosperitas plurimos homines à virtutum semita abstrahat, & divellat, vitiisque turpiter succumbere faciat.

15. Apposuit S. Thomas de Villanova, in Conc. funeb. mala ex divitiis sæculi emanantia, ante oculos nostros suo calamo depicta reliquit; dum non sine gemitu dixit: *Quanta mala fecit prosperitas & divitiarum abundantia? Prosperitas facit hominem oblivisci Dei sui, facit eum Superbum, facit eum levissimum & mundanum; prosperitas facit vitiosum & inertem, contemptorem proximorum, prosperitas replet hominem vitiis, & peccatis usque ad summum. Ex cuius Sancti Præfatis doctrina satis perspectum habemus, quam bona terrena animæ nostræ ruinosa sint, quamque difficile divites suam salutem operari valeant. Id quod irrefragabili testimonio ipsa æterna veritas apud S. Marcum cap. 10. perhibet, & confirmat; Cum enim cuidam diviti dixisset, vende quæ habes, & veni, sequere me, iste autem totus contristatus dum abiret, dixit Jesus discipulis suis: Quam difficile, qui pecunias habent, in regnum Dei introibunt. Discipuli autem obstupescabant in verbis ejus. At JESUS rursus respondens, ait illis: Filii, quam difficile est confidentes in pecuniis in regnum Dei introire. Facilius est camelum per foramen aculi transire, quam divitem introire in regnum Dei. Proinde S. Hieronymus moribundus in exhortatione ad suos, de divitibus, & potentibus hujus sæculi rectè dicit: Si Christus verax est, hujusmodi hominum vix unus aptus regno Dei invenitur de mille. Cum ergo ita sit, meritò voluntariam pauperiem duabus ulnis amplecti, eandemque magnâ animi aviditate affectare, & suspirare nos oportet; quia hæc est, (ut olim S. Franciscus ad suos fratres dixit) Specialis via salutis, humilitatis fons.*

fomentum, perfectionisque radix; cuius est fructus multiplex, sed occultus. Hæc est enim Evangelici agri thesaurus absconditus. Hunc porro thesaurum, hancque pretiosam margaritam si & tu amice frater inve-

nire, & consequi ayes, cuncta, quæ mundus date, vel polliceri potest, ex animo despicias, & contempnas necessum est; id quomodo impleri, & fieri debeat, subsequenti parte dicetur.

PARS TERTIA.

16. **V**ideri alicui posset ex hucusque dictis, quod nemo posset esse verus Christi discipulus, nisi omnia sua terrena bona dederat, & pauperibus largiatur; hunc verò errare docent multa piorum Christianorum exempla, qui quamvis facultates, & opes suas non abjiciant, DEO tamen placent, & inter ejus discipulos merito numerari merentur. Unde prædictus Evangelicus textus non tam intelligendus est de reali terrenorum bonorum abdicatione, quam de abdicatione voluntatis, & desiderii habendi res. Nam, ut quis verè sit pauper spiritu, non est necessarium, ut nullas possideat divitias, nam amore Christi deserere opes mundanas, non est ipsa perfectio, sed tantum instrumentum, & adjumentum melius velociusque perveniendi ad perfectionem. Quàm Abraham perfectus erat, qui tamen dives erat, & habebat uxorem? Unde colligitur, quòd qui omnia bona sua perfectè resignare valet quieto corde in DEI beneplacitum, sive ea ab eo auferat, sive conservet, nec illis uti vult nisi ad suam necessitatem, adque majorem honorem Dei, ac beneplacitum ejus secundum omnem suum intellectum, ac consideratis statu suo, conditione, naturâ, aliisque punctis in hoc considerandis, si sciret Deo magis placere, ut omnia

sua venderet, daretque pauperibus, ad hoc paratus esset, ille habet perfectè voluntariam paupertatem. Quia DEUS non desiderat in tantum exterioriorem temporalium rerum paupertatem, quantum interiorem in abstractione affectuum, & occupationum: quia hæc est essentia & forma veræ paupertatis. De qua dicit S. Paulus, 2. Cor. 6. : *Nihil habentes* (scilicet in affectu) *& omnia possidentes.*

17. Porro signum, ex quo aliqua colligere possit, se verè paupertatem spiritus possidere, quamvis multas possideat divitias, sequens assignat Henricus Harphius in sua Theologia mystica l. 2. part. 1. c. 1. qui liber alias *directorium aureum contemplativorum* inscribitur, nimirum, si quando aded liberi ab omnibus rebus temporalibus sumus, quod si nobis (permissione divinâ ad probandum nos) auferrentur, voluntatem nostram libere nihilominus valeremus conformare voluntati DEI. Et esto quod fragilitas naturæ parum in illo recalcitraret, quâ homines sumus, secundum hoc tamen Deus nos non judicaret, dummodo deliberata voluntas rationis se paratam præstaret ad illud, & quæta in hoc permaneret, dicens cum Job: *Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est, sic nomen Domini benedictum.* Ista est essentialis paupertas, quam omnes electi perfecti quærere debent, & appetere,

tere, quò melius cor suum imperturbatum, quietum, ac nudum Deo semper offerre valeant. Et si huiusmodi homines regnum possiderent, tamen veri voluntarii pauperes essent. Et licet quandoque sentiant in inferioribus, ac bestialibus viribus oblectationem aliquam in prosperis, vel tristitiam in adversis, hoc tamen non minuit perfectionem, dummodò in deliberata voluntate rationis se liberè resignent divino beneplacito, & in Superiori ratione quieti perseverent. Ita citatus Author.

18. Ex qua doctrina perspicuè constat, quod paupertas spiritus in abnegatione affectuum ad res terrenas fundetur, & consistat; proinde qui hunc affectum ad mundana bona adhuc possidet, quamvis interim nec obulum sua in potestate haberet, pauper Christi non esset. Unde Religiosus volens inter Christi discipulos numerari, debet omnem affectum, & voluntatem aliquas res possidendi exuere, nam, qui non renuntiat omnibus (verba sunt Cælestis Magistri.) quæ possidet, non potest esse meus Discipulus. Certè Apostoli præter meram miseriam, & inopiam, cymbam rimosam, & retia quædam reficienda, non multum reliquerunt, pauperes enim piscatores erant, & nihilominus audacter loquuntur ad Dominum dicentes: *Ecce nos reliquimus omnia.* Voluntatem siquidem habendi reliquerunt, ideo omnia se reliquisse dixerunt. Unde qui non renuntiat cupiditati res habendi, nihil relinquit, & talis Religiosus etsi nihil possideat, non tamen propterea pauper spiritus, hoc est voluntate coram Deo dicendus est, quia, ut loquitur S. Bonavent. : *Loculos mentis retinet.*

19. Ex his etiam liquet, Religiosum, qui omnes mundi divitias jam contempnit, si hic in Religione erga minutas re-

culas, v. g. erga vestem, cellam, librum, imaginem, aut alia id genus, perditè afficitur, verè & perfectè pauperem spiritu non esse; quia primaria paupertatis spiritus pars in avulsione affectus ad res mundi consistit. Qui verò sic affectus est, affectum hunc, & amorem neutiquam abiecit: sed quem amorem in sæculo erga res illas habebat, hunc in religione ad minutiores convertit, & transulit. Unde *Cassianus* Coll. 4. c. 21. inquit: Nescio qualiter rem ridiculam, quæ in Religiosis quibusdam usu venit, exponam, quod, postquam facultates omnes, quas in mundo habebant, generosè dimiserunt, tantà tamen in Religione sollicitudine, & studio erga reculas, & minutias contemptibiles ferantur, supervacaneasque commoditates tam efficitim consueverunt, ut harum cura nonnunquam pristinam omnium facultatum passionem superet. Nam vitium cupiditatis, & avaritiæ, quod erga species pretiosas exercere non possunt, circa viliores materias retinentes, non abscondisse, sed immutasse se probant pristinam passionem. Hinc tales Religiosi (uti *Rodriguez*, eximius Spiritus Magister part. 3. tr. 3. c. 5. fusiùs ostendit) ad primam pueritiam redeunt, ubi grandescere, & cum Apostolo in virum perfectum quotidie crescere deberent. Nam sicut puer, dum potum illi, similiaque infantilia auferuntur, quamprimum lacrymatur: ita illi, dum recula, erga quam afficiebantur, carere coguntur, vel denegantur illis petita, statim turbantur, & tentantur.

20. Et hoc est, quod *Cassianus* una ex parte risu, ex altera verò magnà commiseratione, & compassione dignum ait: quod nimirum Religiosus, cui in religionis ingressu animus fuit, & mundum, & quidquid in eo erat, dimittendi, usque

usque ad se rebus vilibus, & minutis submittat, ut se turbet, & inquietet (uti turbari solet puer, si pomum illi negetur) si nugæ aliquæ pueriles, & ineptiæ ab eo auferantur. Hinc rectè S. Bernardus ad Monachos quosdam scribens, in hæc prorumpit lamenta, & suspiria: *Miserabiles sumus omnibus hominibus nos Monachi, si pro tam exiguis tanta patimur detrimenta: quid enim insipientia, imo quid insania est, ut qui majora reliquimus, minora cum tanto discrimine teneamus? Porro ut Religiosus agnoscat, utrum affectu inordinato aliquibus rebus adhæreat, hanc regulam observare oportet; quando sine dolore, & inordinatâ tristitiâ rei alicui ad Superioris nutum renuntiat, vel dum eam deperdit, Deum propterea collaudat, & sine animi perturbatione se liberè divino beneplacito resignat, & in superiori ratione quietus perseverat, signum est, quod illi rei affectu non adhæserit, nec perdit eam adamaverit, uti paulò supra etiam insinuatum fuit. Quod si verò, si similia ab eo per Superiores suos auferantur, malè contentaretur, imò & murmuraret, indignèque ferret, perspicuum argumentum est, mirè erga talia affectum fuisse; eaque coram Deo cum proprietate possedisse, oportebitque similem Religiosum de his magnam reddere rationem.*

21. Cæterùm, quod dictorum veritas magis pateat, sequentem non incongruè historiam recensere libet. Eo tempore, quo S. Gregorius Magnus Pontificatum gesserat, fuit quidam Eremita vir magnæ virtutis; quia omnia propter Deum reliquerat, & nihil nisi unam selem possidebat, quam blandiens sæpè, quasi cohabitatricem in suis gremiis confovebat. Oravit igitur Deum, ut sibi dignaretur ostendere, cum quo futuræ re-

Gramm. Relig. Pars I.

munerationis mansionem speraret, qui illius amore nil ex sæculi divitiis possideret. Quadam igitur nocte fuit ipsi revelatum, ut cum Gregorio, Romano Pontifice, mansionem sperare deberet: at ille fortiter ingemiscens, parùm sibi voluntariam paupertatem profuisse putabat, si cum eo remunerationem acciperet, qui tantis mundanis divitiis abundaret. Cùm ergo Gregorii divitiis suæ paupertati, die noctèque suspirando, conferret, aliâ nocte audit Dominum dicentem, sibi: Cùm divitem non possessio divitiarum, sed cupido faciat, cur audes tuam paupertatem Gregorii divitiis comparare, qui magis illam cattam, quam habes, quotidie palpando diligere comprobaris, quam ille tantas divitias, quas non amando, sed contemnendo, & cunctis liberaliter largiendo dispergit? Itaque solitarius Deo gratias retulit, & qui meritum suum decrevisse putaverat, si Gregorio conferretur, orare cœpit, ut cum eo mansionem quandoque percipere mereretur. Ita habet vita S. Gregorii lib. 2. cap. 59.

22. Ex qua revelatione seu historia discimus, quod Deo longè gratus sit, erga nullam rem mundanam ferri affectu, quam vel ipsas mundi facultates, & divitias contemnere, quemadmodum eruditè docet memoratus S. Gregorius hom. 5. in Evang. *Hæc in re, inquit, fratres charissimi, affectum potius debemus pensare, quam censum; Multum reliquit, qui sibi nihil retinuit; Multum reliquit, qui quantumlibet parum, totum deseruit; Multum dimisit, qui cum re possessa etiam concupiscentiis renuntiavit. A sequentibus ergo tanta dimissa sunt, quanta a non sequentibus concupisci poterant. Cui consonat illud D. P. Augustini aureum assertum; Piscatores, ait, vocante Domino, quod na-*
E c viculas,

*vicinas, & retia dimiserint, omnia se dimis-
fisse, & Dominum secutos esse, etiam comme-
morando letati sunt. Et revera omnia con-
temnit, qui non solum, quantum potuit, sed
etiam quantum voluit habere, contemnit.*
Hæc S. Pater epist. 34. ad Paulinum.
Porro, hicce terrenarum affectionum
contemptus videtur Religioso aded ne-
cessarius ad operationes vitæ spiritualis
eliciendas, sicut necessaria est homini
vita ad actiones animales perfungendas.
Quemadmodum ergo, discedente vitâ
hâc animali, homo nequaquam se mo-
vere potest: ita ablata vitâ mundanâ,
dum quis per ingressum ad Religiosum
statum spiritualiter mundo moritur,
omnibus pristinis functionibus suis, id
est vitæ, & pravis ac inordinatis desi-
deriis, terrenisque cupiditatibus desti-
tutus esse debet. Præclarum hac in re
exemplar, quo quis spiritualiter mundo
moritur, omnibus Religiosis imitan-
dum reliquit Ascetarum perfectissimus,
S. Arsenius Abbas. Nam cum fortè Ro-
mâ vir nobilis eum vestigatum venisset,
nuntiâtumque quemadmodum à co-
gnato quodam suo scriptus esset testa-
mento multorum bonorum hæres; si-
mul adventûs illius causam didicist, re-
spondit: *Ego prius mortuus sum quàm ille,
ipse autem modo mortuus est, quomodo er-
go me fecit heredem?* Sic testamentum,
nil omnino recipiens, remisit.

23. Aliàs etiam cum hic S. Anachoreta
tantâ vitæ sanctitate clareret, seque no-
minis ejus fama longè latèque diffunderet,
hæc etiam emanavit ad aures Arcadii
Imperatoris, qui defuncto jam Patri
Theodosio successerat, memorque sa-
lubrium consiliorum, quæ sibi quon-
dam suggesserat Arsenius, & quemad-
modum ei causa fuisset relinquendi pa-
latii, atque asceticam vitam amplecten-

di, pœnitundine eorum, quibus eum læ-
serat, ductus, quendam suorum familia-
rium misit, qui suo nomine eum saluta-
ret, additis etiam literis, quibus in pri-
mis oravit, ut se suis apud Deum preci-
bus commendaret, quò scilicet Imperio
pro divino nutu moderaretur; dein ut
quidquid in ipsum peccasset, propiti-
us ignosceret: denique ut eleëmofynam
abs se oblatam, nempe totius Egypti
vestigalia, acceptaret, eaque in paupe-
res Monachos erogaret. Sed Arsenius,
ut Imperatoris literas aspexit, eleëmof-
ynam remisit, nec scripto, sed com-
pendio hæc Imperatori pauca verba re-
ferri iussit: *Deus qui omnibus est propi-
tius, peccatorum nostrorum vincula solvat;
Pecuniarum autem distributio nequaquam
ad me pertinet, quia jam mundo mortuus
sum. Mortuus autem nulla est actio alia,
quàm Spiritu æterna celestiaque contem-
plari.* Sic effatus Imperatoris Legatum
remisit.

24. Insistamus itaque hujus S. Abba-
tis vestigiis, rejiciendo scilicet quæque à
notis, seu amicis oblata munuscula,
quantum id sine eorum offendiculo fieri
poterit, recogitantes fatuitatem fore
vel maximam, proprias deseruisse fa-
cultates paupertatis amore, & nunc con-
tra fidem Deo datam aliena affectare, &
desiderare munera, & ad ea nimio fer-
ri appetitu. Certò hoc nil aliud est, quàm
respicere post tergum, ad mundum sci-
licet jam dudum relictum. In quanto
vel talium Religiosorum salus constituta
sit periculo, liquet ex verbis, ab æterna
Sapientia prolatis, ait enim: *Nemo mit-
tens manum suam ad aratrum (ad Reli-
giosam dico paupertatem) & respiciens
retro (affectu scilicet cordis ad opes
mundanas) aptus est regno Dei. Luc. 9.*
Ne ergo in arena cum hoste tartareo di-
micantes,

micanētes, turpiter victi succumbamus, ac simul in irreparabile salutis nostræ discrimen incidamus, amplecti oportet salubrem Doctrinam à D. Gregorio hom. 32. in Evang. in hæc verba nobis inculcatam: *Nihil maligni Spiritus in hoc mundo proprium possident: nudi ergo cum nudis luctari debemus. Si enim vestitus quispiam cum nudo luctatur, citius in ter-*

ram deicitur, quia habet, unde teneatur. Quid autem sunt terrena omnia (subintellige potissimum quantum ad affectum) nisi quedam corporis indumenta? Qui ergo cum diabolo ad certamen properat, vestimenta abjiciat, ne succumbat.

At pergamus hac de re plura loqui.

P A R S Q U A R T A.

25. CUM pauperes Spiritu ab æternæ & infallibilis Veritatis Magistro Beati pronuntientur: *Matth. 5. Beati pauperes Spiritu, &c.* Ideo ut & nos ad hanc beatitudinem pervenire mereamur, necessum est, ut veram & genuinam Spiritus paupertatem profiteamur: Quâ in re ut solidas & firmas agamus radices, bene scire, & notare oportet distinctionem graduum paupertatis, hi autem à SS. Patribus, & Religiosæ asceticis Magistris tres communiter assignantur, & traduntur. Primus est; *Paupertas professionis*, ut est, nihil proprium possidere, quæ paupertas valde imperfecta est, quando trahitur ad solam exterioris boni possessionem. Nam multi id, quod non habent, eò avidius affectant, & tales, ut jam supra insinuatum, non sunt veri, sed ficti pauperes, & falsò Religiosorum nomen obtinent, cum non sint *pauperes Spiritu*, hoc est voluntate, coram Deo, sed tantum coram mundo.

26. Secundus gradus est; *Paupertas usus temporalium rerum*, eorum scilicet, qui omnia, quæ mundi sunt, affectu simul & voluntate dimiserunt, omnemque erga superflua affectum deposuerunt in Religione, quia tamen nimium sunt solliciti circa necessaria, se-

dulorque procurant, ne sibi quid desit eorum, quæ sibi necessaria sunt; dolentque, & conquerantur, si quid in iis defuerit; idè hi perfectam Spiritus paupertatem nondum possident; ad hanc siquidem spectat, necessariorum carentiam æquo supportare animo. Nam, ut rectè P. Balhasar Alvarez, ex Societate Jesu vir singulari sanctimoniam clarus (utpotè de quo revelatum erat S. Theresia, quod illo tempore, quo ille vivebat, nullus illo perfectior in Ecclesia esset,) dicere solebat: *Nemo sibi de illustrationibus sensus, & spiritualibus consolationibus blandiatur, nisi hilari vultu hunc bolum Evangelicæ paupertatis deglutierit. Tunc autem deprehendet, an illam amet, si ejus etiam comites diligat, famem, sitim, frigus, ac contemptum. Qui enim in vestibus querit honorem, ne vilis habeatur, non diligit paupertatem; qui dum sitit, non potest sitim aliquamdiu perferre, is non studet paupertati: qui nihil vult sibi deesse, & tamen vult Religiosus haberi, decipitur.* Hanc doctrinam suo firmat, & roborat calculo S. Vincentius, dum in hæc prorumpit lamenta: *Proh dolor! Multi de paupertatis solo nomine gloriantur, sed quo pacto? ut nihil eis desit. Dicunt se amicos paupertatis, sed paupertatis amicos, &*

sodales fugiunt pro suo posse, famem, sitim, contemptum. Ita citatus Sanctus tract. de vita spirit. cap. 1.

27. Accedit id ipsum afferendo *Mel-leus Doctor*, cujus hæc sunt verba: *serm. 4. de Adventu.* „Dolendum sanè, & deplorandum imprimis est, tot hodiernâ die reperiri, qui specioso paupertatis nomine gloriantur, & taliter esse pauperes volunt, nihil ut sibi velint deesse, sed omnia quàm abundantissimè suppetere. Hæc non tam inopiâ, & paupertas est, quàm copia, & opulentia: & quidem tanta, ut ne divites quidem hujus sæculi parem habeant: utpotè quibus non rarò multa in his rebus desunt; modò quidem quia non habent per omnia quæcunque desiderant; aliàs, ne quid de rebus suis expendant, magis ex parsimonia abstinere, & se continent, quàm nos ex amore virtutis; aliàs denique, quia tametsi & omnia habeant, & etiam insumere audeant, famuli tamen usquequaque ad lubitum, & mentem ipsorum non serviunt. Tu verò, qui Religiosus es, & paupertatem profiteris, imò votum ejusdem concepisti, nullam pati necessitatem cupis, & nullâ re carere. Hoc non est paupertatis; sed commodorum tuorum amicum, & cupidum esse, & velle, ut omnia tibi affatim suppetant. Hucusque *S. Bernardus*. Fortassis etiam in mundo plura nobis deessent; Absurdum proinde, ac nefas est, ut in Religione, ad quam venimus, ut nos mortificaremus, ac poenitentiam ageremus, majores delicias, & commoditates sectemur, quàm in mundo habuissimus.

28. Proinde si ad ipsam paupertatis spiritus perfectionem pervenire volumus, si nomen Religiosi prorsus exple-

re, & ut vita nostra cum nomine, quo dicimur, coincadat; ulterius ad tertium paupertatis gradum, ut transeamus, intendendum est; qui est *Paupertas necessaria*. Verè enim pauper etiam necessaria parvi pendit. Unde non solum superfluarum, verum etiam necessariarum rerum affectum oportet deponere. Quia ut scribit *S. Vincentius* supra citatus: *Laudabile non est, pauperem esse, nisi dum, cum quis pauperrimus est, ut eam, quâ laborat, paupertatem diligit, eâ gaudeat, eam perferat, & quicunque in eadem occurrunt defectus & carentia, equo animo ex amore Christi JESU tolerat.* Qui ergo scire desiderat, an verè pauper spiritu sit, & an in eo proficiat, videat, utrum paupertatis effectibus ejusdemque amicis (putà fame, siti, frigore, defatigatione, nuditate) lætetur. Videat, num veste trita & obsoleta lætetur, num gaudeat, cum quid in mensa sibi deest: Videat denique, num volupe sibi sit, si cella usquequaque accommodata non est. Si enim in his non gaudeat, si hæc non amet, sed declinet, nondum ad spiritus paupertatem pervenit.

29. Ex qua doctrina ulterius patet, verum paupertatis sectatorem nequaquam dolere, & angere debere ob defectum, & rerum inopiam totius communis, sed semper liberalem Dei providentiam (quâ Deus suos famulos nunquam deserit) expectare debet, uti monet *D. Petrus* ep. 1. c. 5. *Omnem sollicitudinem vestram projicientes in eum, quia ipsi est cura de vobis.* Interim ut quamcumque demum Monasterii penuriam, paupertatis ergo, facilius ac suavius sufferre valeamus, ob mentis obtutum collocemus oportet summam rigidissimamque veterum Monachorum pauperiem. Pro qua consideratione vel maxi-

maximè inservire poterit, quod refert *Drexelius* in *Rosis* p. 2. tr. 21. c. 9. §. 9. Veniebant quondam duo Monachi, *Moscos* & *Sophronius* ad Abbatem *Joannem* enixè rogantes, ut aliquod spirituale documentum ad vitam, & inores suos meliùs & perfectiùs componendos aptum proferret. Quibus Venerabilis Senecio respondens dixit: Fratres charissimi, suspicite & adamate voluntariam spiritus pauperiem, & exspoliationem omnium rerum terrenarum cum continentia; causamque hujus asserti, & doctrinae suae rationem adjungens, ait: Credite mihi, dum quodpiam sermè inauditum vobis narravero. Dum ego eram juvenis, & in deserto Scithi adhuc degerem, incidit quidam Senex in dolores splenis, & ut huic morbo mederetur, nonnihil aceti desiderabatur, quod etiam in quatuor Coenobiis quaesitum, non tamen repertum fuit, tametsi in illis Asceteriis tria millia & quingenti numerarentur Monachi. O reverè paupertas magna! verè rerum necessarium penuria inaudita! Hinc ergo facile colligere est, quòd, si nec paucillum aceti in his quatuor amplissimis Monasteriis reperire licuerit, profectò multò minùs aliquid de vino, oleo, adipe, carnibus, piscibus, aliisque bellariis inveniendum fuisset. Patet ergo, in quanto rerum oppidè necessariorum defectu, & carentia olim Monachi vixerint, quos tamen Deus mirabiliter pavit, & nutrit, & in bona sanitate ad longævam ætatem provexit.

30. Huc etiam servit, quod memorat *Petrus Ribadeneira* in vita *S. Bernardi*: Nam in Monasterio Claravallensi, cui *S. Bernardus* præerat, Monachi tantam etiam rerum necessariorum penuriam patiebantur, ut famem placarent foliis

faginis coctis, panis verò eorum erat hordeaceus, aut mylio confectus, aded insipidus, ut hospes quidam Religiosus unum de panibus hujusmodi secum abstulerit, quo eum quasi monstrum quodpiam aliis monstraret, & miraculum, miratus nempe, quòd ejusmodi pane possent homines victitare. Certò nimis prolixum foret referre singulas paupertatis miseras, scil. famem, sitim, frigus, nuditatem &c. quibus olim Monachi premebantur, haud tamen opprimebantur. Sanè si inopia nostra in victu, vestitu, habitatione &c. eorundem paupertati compareretur, non tam penuria, quàm omnium rerum larga affluentia nuncupari debet. Summus proin pudor est Religioso, si, dum in aliquibus inopiam patitur, dum cuncta necessaria confestim præ manibus non habentur, lamentetur, & conqueratur.

31. Inhaerentes igitur veterum Monachorum vestigiis, & licet tam rigidam paupertatis angustiam moderno temporum statu sufferre vix valeamus, cuncta saltem superflua proscribamus, ac etiam, si quid minùs in victu, vestitu aliisque rebus ad sustentationem corporis necessariis præbetur, contenti simus, huncque defectum, & penuriam cum hilaritate cordis, paupertatis amore, sufferamus; siquidem hanc methodo faciliter imò suaviter ad magnam animi requiem pertingemus, variarumque virtutum flosculos cordis nostri hortulus progerminabit; nam voluntaria paupertas est instrumentum aptissimum ad omnimodam perfectionem, imò hæc vocitatur à *S. Francisco Seraphico* Regina virtutum, quòd aded à Rege, Reginaque Cælitum fuisset amata, dicete solitum, hanc esse Ordinis sui fundamentum, atque ab hac ducendum religiosæ perfectionis

fectionis exordium. Hinc cum aliquando Vicarius ad S. Mariam de Portiuncula quereretur, esse tantam illius Coenobii pauperiem; ut adventantibus Religiosis necessaria præberi non possent, & sibi consultum videri diceret, res aliquas, quas Tyrones secum attulissent, asservare, quo necessitatis haberetur aliquod subsidium. Vir sanctus ait: Absit à nobis, frater charissime, ut pro quovis homine impiè agamus in Regulam. Malo enim Altare gloriæ Virginis nudare, cum necessitas illud requireret, quàm contra paupertatis votum aliquid vel modicum attentare. Unde liquet, quanti hic Sanctissimus Fundator voluntariam duxerit pauperiem, quantoperèque eam suis omnibus in Christo filiis, tum verbo, tum

exemplo commendarit, & inculcavit. Adamemus ergo & nos spiritus pauperiem, quo liberè & securè procellosum huius mundi pelagus transulare valeamus; amplectamur eam, ut faciliùs abjuratum generis humani inimicum, nobis ubique insidiantem, & in perniciem nostram pervigilantem prosternere, ab eoque certaminis lauream referre possimus; denique eandem votis omnibus adoptemus, quo velociter & absque omni retardatione, & impedimento ad æternam cursitare patriam moveamur, & incitemur. Verùm ne hac in parte cespitemus, vel à recto virtutum tramite aberremus, scire oportet ulterius, quænam voti Paupertatis, quod omnes Religiosi emisunt, sit obligatio. Sit igitur

P A R S

Q U I N T A.

32. **Q**Uoniam, ut Spiritus Veritatis infallibilis testatur, *Eccle. 5. Deo displicet infidelis & stulta promissio*; ideo cavet prohibitione frequenti, ne votum sibi factum violaretur ullatenus, futuris temporibus non exhibendo promissum. Profectò res foret indigna cum Deo tractare promissiones, ad eum modum quo pueri cum pueris tractant; pollicentes & non præstantes; dantes rem quampiam, & illicò repetentes. Quod provenit in parvulis istis ex instabilitate Judicii, & inconstantia voluntatis, quam in viros cadere non decet, quos Deus majori donavit fortitudine corporis, atque animi firmitate. Itaque quod *semel egressum est de labiis tuis, observabis: & facies sicut promissisti Domino Deo tuo. Deuteronom. cap. 23. v. 23.* Porro maxima, quæ de labiis tuis egressa sunt, & quæ Domino in Religiosæ Professio-

nis emissionem promissisti, sunt solemnia Religionis vota, inter quæ & Paupertas voluntaria numeratur. Quod ergo *semel egressum est de labiis tuis, observabis*, nimirum Evangelicam paupertatem, nihil proprium possidendo, sed expoliando te omnibus rebus caducis, earumque desideriis, & cupiditatibus; quod ut meliùs, & perfectiùs præstare valeas, scire permagni tuæ interest, ad quidnam Religiosus vi-huius voti teneatur, & quandonam hoc paupertatis votum violare dicatur.

33. Imprimis ergo scito, Religiosum, hoc paupertatis voto obstrictum, non posse aliquid alteri, sive extraneo, sive domestico fratri suo dare, sive ab eis recipere sine suorum Superiorum expressâ, aut saltem tacitâ licentiâ, citra transgressionem voti; nam agere similia sine facultate, requirit dominium rei

datur

datæ; aut receptæ, quali Religiosus per huiusmodi vorum se privavit, ideoque peccat simile quid attentans. Hinc de Religiosis in communi viventibus loquens S. P. *August.* ait: Certum est eos nihil habere, possidere, dare, vel accipere debere sine Superioris licentia. Hoc est verè pauperem esse: nam posse ex sua voluntatè, & arbitrio, prout lubet, & sine alterius facultate, rem aliquam temporalem accipere, dare, possidere, vel dispensare, hoc est esse propriarium, & per consequens voto Paupertatis repugnare. Id quod manifestè ex ejusdem divi Patris Regula colligitur, dum sequens suis omnibus in Christo filiis monitum tradit in hæc verba: *quod si aliquis rem sibi collatam* (& sine Superioris facultate acceptam) *celaverit, nec ei declararit, furri judicio condemnatur.*

34. Porro ad abigendos in hac materia quàm plurimos scrupulos, ac animi perplexitates, recurrendum est semper ad consuetudinem suæ Religionis. Quippe in una Religione seu Monasterio sæpe licitum est absque transgressione voti aliqua minoris pretii dare, vel recipere, non petita prius Superioris licentiâ; non tamen in alia Religione similia absque peccato forent. Ratio discriminis est; quia in hac Religione viget licentia tacita, in altera verò talis licentia neutiquam toleratur; tunc autem habetur licentia tacita, & interpretativa, quando jam communiter & passim aliquid in illa Religione usurpatur, Superioribus consciis, & videntibus, & cum contradicere, & impedire possent, non contradicunt, neque impediunt, sed dissimulant, & connivent: quia *qui tacet, cum loqui, & impedire possit quod fit, consentire videtur.* Notant tamen apud *Alphonsum Rodriguez* p. 3. tr. 3. c. 53. Doctores circa

hanc tacitam & interpretativam licentiam, non sufficere, ut Religiosus aliquid dare, petere, vel accipere possit, eò quod certò nòrit, facillè sibi ad hoc facultatem concedendam, si hanc à Superiore postularet; sicut satis non est, ut sine licentia foras exire, vel epistolam ad aliquem scribere possit, se certò scire illam, si modò petat, minimè sibi denegandam; sed nosse, & scire antè debet, Superiorem gavisurum, & ratum habiturum, quod, non petita facultate, alteri aliquid det, seu recipiat, & parùm curaturum, quod hanc ab ipso non petat. Hæc scilicet est tacita, interpretativa, & virtualis facultas ad quid dandum, disponendum, seu recipiendum, necesse proinde non est aliam in particulari petere, ubi talis licentia viget. Et hæc doctrina aliis quoque materiis applicari potest ad multa dubia solvenda. Nihilominus tamen perfectius foret in his, prout prudens dictabit ratio, licentiam expressam à Superiore postulare.

35. Sic nos suo exemplo docent omnes, quotquot ad perfectionem anhelabant. Inter quos primatum sibi facillè vendicat B. *Aloysius Gonzaga*: hic enim tam accuratè hanc paupertatis regulam observabat, ut rogatus ab alio pro papyro, non prius eam dederit, quàm à Superiore dandi facultatem obtinisset. Item *Thomas Sanchez*, ejusdem Societatis Vir doctrinâ & vitæ sanctimoniam clarus, absque facultate nihil dabat, aut accipiebat, licet minutissimum, & ut ipse scribit, nec filum. Verùm brevitatibus limites excederem, si plura talia exempla referre vellem; proinde quæro, quis illos, qui hanc Religiosæ paupertatis perfectionem sectantur, imprudentiâ aliquâ, seu nimiam scrupulositate fugillare, & condemnare audeat?

36. Enim

36. Enimverò, quamvis eum, qui secus facit, non reprehendamus, neque eundem contrà votum paupertatis agere dicimus, ubi videlicet viget licentia tacita; ubi verò talis consuetudo, seu tacita & interpretativa licentia non tolleratur, peccant Religiosi, qui sine actuali & expressa Superioris facultate similia dare, & recipere consueverunt; quia tales sunt veraciter proprietarii, & rigidam quondam de hoc Justo Judici reddent rationem. Interim audiant tales, quod *Boverius* in Annal. Capuc. Anno 1569. de quopiam sui Ordinis Religioso meminit; hic cum ab omnibus crederetur vitæ esse laudabilis, in morte constitutus ad quodvis nihil aliud respondit, quàm, non est opus Sacramentis, quia damnatus sum. Geminam suæ damnationis causam aperuit, quarum una erant excusationes, altera, quod plura munuscula spiritualia absque majorum scitu tam dare, quàm accipere suserit solitus, veritus repulsam, si licentiam accepisset. Alium quoque ex Ordine Minorum quinque Rosaria ad infernum detulerunt, quæ clam comparata dare voluit cognatis. Et licet ob id conscientia stimulis agigaretur, nihil tamen unquam significavit Confessario, cogitans rem esse levem. Ita refert idem Author loc. cit. Anno 1550.

37. O reverè mortalium infelicissimos; qui etsi totum vitæ suæ cursum in magno traduxerint rigore, multum jejuna verint, vigilas protraxerint, orationes longas frequentarint, multos in Religione annos exegerint, nihilominus tamen pro his omnibus vitæ austeritatibus nihil meriti receperunt, sed insuper animas tartarò manciparunt, & non aliam ob causam quàm ob vilissima quædam munuscula, sine veniâ elargita

seu recepta. Quis igitur sibi ab his non caveat? Certò asseverare fas est, munerum talia esse occultum Diaboli hamum, quo non paucos Religiosos versutissimè illaqueare, ac capere solet; principio quidem per tales mutuas donationes à perfectione Religiosa, & animi fervore eos abstrahit, postmodum eosdem ad laxitatem, & remissionem vitæ emollit, tandem in varia peccata, & vitia, præcipue in amorem sæculi impellit, & sic sensim sine sensu incautos ad acherontem præcipientes agit.

38. Proinde avertant Superi, ne & tu, charissime frater, ad flammam has tartareas, non per mille, non per decem millia, non per mille millones, sed per perpetuas æternitates sine fine arsuras condemneris; quare scias oportet, quod Religiosus citra transgressionem voti aliqualem cum cibus à sua refectione remanentibus disponere non audeat pro suo libitu; quia Religioso conceduntur in tantum cibi, in quantum pro sua sustentatione indiget, quod verò remanet, tanquam superfluum ipsius non est. Hinc referente *Boverio* prohibitum erat apud Capucinos panem de mensa auferre. Contigit autem, ut fratri cuidam Satan appareret sub specie B. Mariæ Virginis postulans panem. Frater ergo delusus errore, tempore prandii panem furtivè in manicam injicit, fingitque mensam expectanti phantasmati porrigit. Quo facto dæmon repente mutata formâ hominem pedibus corripuit, & verò abrupisset, nî unus, audito fratris clamore, advocasset reliquos, qui, fufsis ad Deum precibus, furtivum elemosynarium tandem hosti eripuerunt. Hæc *Boverius* ad Ann. 1573.

39. Rursus Religiosus voto paupertatis adstrictus absque gravi suæ conscientia

scientiæ gravamine aliquid sive parvum sive magnum occultare pro suo usu non potest, ne videlicet Superior id sibi auferat, quia hoc foret quædam affectata proprietatis species. Hinc è *D. Francisci* familia Religiosus quidam ante visitationem in cella quædam absconderat, sed eadem nocte visus est ab alio in inferno pendere de patibulo, haberéque pendulum de pedibus quidquid occultaverat. Quod visum cum deinde occultator intellexisset, vitium correxit. Sic refert citatus *Boyerius* Anno 1579. Item contra paupertatis votum peccabit Religiosus, si quid in res illicitas, vanas aut superfluas, etiam Superiore ad hoc licentiam faciente, insumpserit. Hoc enim per votum Paupertatis illi prohibetur. Quod Sacris Canonibus non uno loco declaratum est. Imò nec Superior in similes res vanas pecuniam Monasterii impendere potest; proinde nec alteri ad hoc licentiam dare valet. Intelligitur autem hic per pecuniam Monasterii, omne illud quod Religiosus, sive subditus, sive Superior sit, ab aliquibus bonis amicis pro suo particulari usu accipit; Ratio est, quia omnium Doctorum communis opinio est, omnia & singula, quæ Religiosus; quocunque titulo acquirat, ad Religionem pertinere, unde ea vanè & inutiliter absque peccato non potest distrahere, seu expendere.

40. Verus præterea pauper omnia, quibus utitur, Superiori candidè exponere debet, & obtentâ licentiâ, ita rebus concessis uti, ut citra læsionem & corruptionem, quantum fieri potest, utatur. Neque putet sibi licitum esse quoquo modo cum rebus concessis agere, ut v. g. distribuere, deturpare, aut quid simile; non enim datur similibus plenaria rerum possessio in perpetuum, sed ac-

commodatio ad tempus & necessitatem. Hinc ut scribit *Cassianus* c. 19. Si quis olim rem levissimi pretii perdidisset, aut destruxisset, tanquam votifragus gravissimè puniebatur. Notabile est exemplum, quod quoad hoc de priscis illis Monachis nunc præfatus Scriptor commemorat. Procurator Monasterii aliquando in culinam ingressus, tria lenticulæ grana, quæ coquo inter lavandum manibus fortè exciderant, humi jacere conspexit. Quod ille mox ad Abbatem retulit, qui vocatum ad se coquum acriter prius verbis corripuit, dein publicam ei poenitentiam imposuit, quòd rem Monasterii, sacrumque peculium tam incuriè tractaret. Siquidem sancti illi Monachi, inquit *Cassianus*, non solum se, verum etiam omnia quæ Monasterii erant, velut rem Deo dedicatam consecratamque contemplabantur, unde insigni cum accuratione, & reverentia ea, quantumlibet exigua ac vilia, tractabant. Ita *Cassianus* lib. 4. de Instit. cap. 20.

41. Quocirca, horum Sanctorum Cœnobarum pauperiem æmulantes, caveamus, ne minuta parvi pendamus; nam & de his minimis rigida nobis erit reddenda Deo ratio. Appositè ad dissertationem nostram narrat *Boyerius* in Annal. Capuc. Anno 1581. Quod *P. Bernardus* moriturus confictebatur cum Satana; Obiciebat hic ei violatam paupertatem, quod plus lini cerati de nocte consumpsisset, quàm necessitas exegisset. Interim præfentes fratres pro ipsius salute recitabant Litanias, ipse verò ad singulas Sanctorum invocationes nil aliud respondit, quàm *Tam modicum, tam modicum, tam modicum*. Idque cum ingenti stupore. Mirantibus fratribus, & cum ad se rediisset, querentibus, quid

his verbis voluerit? respondit: Ad iudicium stabam, in quo dæmon accusator, postquam ex omnibus lini frustulis, quæ absque necessitate combusseram, ingens volumen composuisset, illud mihi gravissimè objecit, & tanquam reum læsæ paupertatis coarguit. Non poteram satis mirari, tam levia examinari tam severè, unde erupi in hæc verba: *tam modicum*, &c. Verè chare frater, iudicia Dei verenda sunt, maximè ubi de votis agitur.

42. At noli ægrè ferre, quod adhuc unam historiam ab eodem Auctore relatum memorem. Quidam Senex ejusdem instituti, cum post nocturnam Psalmodiam in hyeme descenderet in coquinam, ut sese calefaceret, offendit

ibi duos velut culinaria mancipia, qui prunas vivas ferreis rastris dispergentes, parabant locum tertio, qui fratrem veru infixum humeris inferebat, in craticula supra prunas torrendum. Horruit Senex, & abiturus detentus ab uno est, atque interrogatus, num fratrem nosceret? Non, (inquit Senex) Præfectus, ait ille, culinæ erat, ac ligna, non observatâ lege paupertatis, profusè comburebat, qua de causa tamdiu ex divino iudicio utilandus hoc loco est, donec novissimum quadrantem exsolverit. Denique ut magis cognoscas quàm implacabilis & inexorabilis sit Deus in Religiosæ Paupertatis violatores, distinctiùs percipies ex sermone subsequenti.

SERMO XVII. DE VITIO PROPRIETATIS.

Cum votum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere: quia requireret illud Dominus Deus tuus; & si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum.

Deuteron. 23. 21.

PARS PRIMA.

1. **V**ulgatum Juristarum proloquium est, quo de debitis pecuniariis dicere solent, quòd ad ea solvendum dies monet pro homine; urget siquidem per seipsam obligatio debiti, sic ut etiam non loquente, vel morante Creditore, acceleranda solutio sit, ipso temporis tractu, ipso die præsentis morante pro Creditore; tametsi enim taceat hic, ipsa loquitur obligatio, petit-

que, ut non differatur solutio. Quod similiter etiam in iis, quæ Deo debentur, & quidem maximè, locum habet. De quo nos textu præsentis divinus commonet Legislator dicens: *Cum votum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere: quia requireret illud Dominus Deus tuus.* Quo in genere gravis non rarè apud Religiosos contingit abusus circa votum Paupertatis. Unde his, qui hoc votum parvi pendunt,

pendunt, illud occiditur, quod immediate sequitur : *Et si moratus fueris*, scilicet votum tuum adimplendo, reputabitur tibi in peccatum gravissimum, quod poenam mereatur æternam ; hoc autem peccatum nominatur à Sanctis Patribus, & Alcefeos Magistris & Doctoribus *Proprietas*, & solum reperitur apud eos, qui voluntariam Deo voverunt paupertatem, & postea contra hoc votum aliquid proprium possidere volunt. Unde qui paupertatis voto illigati non sunt, in illis *proprietas* mala & peccaminosa non est ; cum sit illis licitum bona propria possidere, ut per se patet. Et licet per *proprietatem* occasionaliter in vitam nostram innumera mala invehantur (siquidem, ut *S. Martinus Dumiensis* lib. de moribus scite observavit, si hæc duo vocabula, *Meum, & tuum*, in quibus denotatur *proprietas*, à rerum natura tollerent homines, quietissimam in terris procul dubio agerent vitam) ipsa tamen *proprietas* in se vitium non est, nisi in quantum dicit ordinem ad personas Religiosas, in quibus si *proprietas* reperiatur, hæc non solum vitium est, sed & (teste *Cassiano* lib. 7. instit. cap. 6.) receptaculum vitiorum, omniumque malorum radix, & inextricabilis fomes nequitiae. Hinc veteris alcefeos eximius Magister *D. Basilus* (in reg. fusior. cap. 32.) graviter monet, dicens : *Abeſto penitus à fratrum contubernio meum, & tuum*. Id quod similiter suis Religiosis præscribit in aurea sua Regula *Aurelius Augustinus* sic omnes adhortans : *Ne dicatis vos habere aliquid proprium, sed sint vobis omnia communia*.

2. Sed ah ! quàm pauci hanc à SS. Patribus relata doctrinam ca-

piunt, pauciores qui eandem sequuntur. Siquidem *Proprietas* tam est subtile malum, ut (attestante *S. Gregorio Nysseno*) ii etiam, qui in omnia vitia dominium tenuerunt, clari virtutibus, huic tamen vitio obviare satis haud potuerint. In exemplum nobis sit *Joannes Garai* Ordinis *S. Francisci*, hic multis annis inter Fratres Minores in magna vitæ Sanctimonia transactis, humillimè à suis Superioribus Majoribus licentiâ, & benedictione impetiri petiit, quò in quopiam deserto loco vitam solitariam ducere sibi liceret ; impetravit tandem Senex hanc gratiam ; constructâ ergo in quopiam nemore cellulâ, vitam illic auspiciari cepit durissimam, siquidem jejunia ei erant continuata & quidem in pane & aqua, vigiliæ non raro per totas noctes protractæ, orationes continuæ, lectus ei erat hirta telus sarmentis pauculis substrata ; denique totius vitæ ipsius cursus Sanctitatem summam spirabat, plurimique ad eum, ut ab eodem benedictione impetirentur, confluebant, eidemque quædam munera offerebant, quæ ille acceptans, per suum discipulum vendi procuravit, pecuniâque non modicam confluxit. Sed qualem putamus finem huic Seni obtigisse ? Ecce tibi, repertus fuit in sua spelunca exanimis, totus ater, tamque aspectu horrendus, ut omnibus aspectantibus summum horrorem incuteret. In-signum verò & argumentum æternæ damnationis ipsius, reperta fuit pecunia sub sarmentis, quibus ille pro ceryicali usus fuerat. Ita refertur in Prato Florido *P. Valerii Capucini*.

3. Non minus horribile est, quod à *Zacharia Boyerio* memoriæ proditum est : scribit hic Author suis in Anna-

libus, Anno 1569. quod ex Fratribus, qui Minores de Observantia vocantur, octo simul ad Capucinos transferint. Rogati causam dixerunt, Guardianum ipsorum haud ita pridem tam horrendam morte defunctum esse, ut nisi sibi melius consulerent, non immerito similia timerent. Cum enim ex confectis a se flabellis pavonaceis, aliisque curiosis sericis signaculis multum pecuniae corrasisset, ita tandem foetere coepit, ut ejus praesentiam nemo tolerare potuerit. Sejunctum ergo cum fratres aliquando inviserent, viderunt capite de lecto miserabiliter pendere, atque a monstrosa fele ad collum graviter lacerari, & suffocari. Cum Fratres in abactione felis se multum fatigaret, aegrotus, non cum fele, inquit, sed cum daemone vobis res est: Hoc supplicium mihi vitae turpitudine, concupiscentia, violata paupertas, ac spreta regulae observantia peperit. Discite vos meo exemplo meliora. Damatus a Deo ad tartara raptor; quibus dictis inter horrendum stridorem a fele praefocatus, amisit animam.

4. O igitur mortalium infelicissimi! utinam Sanctissimi Patris sui *Francisci* exhortationi aures accommodassent, & saluberrimo ejus monito obtemperassent; dicere enim Vir Dei, suisque inculcare solebat: *Pecunia Servis Dei, nihil aliud est, quam diabolus, & coluber venenosus.* Quod & portentoso spectaculo fratri cuidam ad oculum demonstravit. Nam cum S. hic Fundator iter ageret, reperit in via crumenam pecuniarum turgentem, & eum ejus socius virum sanctum multum urgeret, ut sibi crumenam tollere liceret, tandem vir Dei petitioni fratris acquievit. Sed ille pecuniam levans deprehendit se in manu sua tenere virulentam viperam. Hos ergo vene-

nos pecuniarum colubros diabolus inter Religiosos, Deique Servos projicere studet, ut eos veneno illorum possit intoxicare, quemadmodum intoxicavit miseros illos duos paulo ante memoratos. Sic etiam alios, median- te pecunia, ad apostasiam prolektare quandoque solet, quae machina bellica tam feliciter nonnunquam stygio impostori cedit, ut fortissimos Christi milites tandem a statione sua amoveat, & corrasa prius pecunia, a religiosis suis domibus aufugere, quandoque etiam fidem Catholicam una cum religione sua deferere faciat. Certam relatione scio contigisse hoc aeo nostro, nonnullum Religiosum virum a suis Majoribus (postquam multos annos in Sacra religione sua laudabiliter explevit,) in Hungaria praepositum fuisse alicui Religiosorum Religionis suae domicilio. Ubi, dum aliis praesset, occasione tam opportunam congregandi pecunias, non quidem communi aetario, sed loculis propriis imponendas tentatus, ac victus tandem succubuit. Quippe magnam auri vim corrasit, ac cum ea, assumpto quodam, quem fidelissimum credebat, famulo, a domo sua religiosa profugit. At vero servus, quod hoc auro ipse potiretur, suum Apostatam Dominum in via, nata opportunitate, obtruncavit. Sic, sic Deus per servum Sacrilegum, Sacrilegum Religiosum, imo Religiosorum Superiorem, ac etiam furem punire, ac injuriam suae illatam Religioni, tali modo vindicare permisit, imo ordinavit, caeteris cunctis, futuris temporibus existentibus, in exemplum non utique imitandum, sed cane pejus & angue fugiendum.

5. Nemipi non constat, quod dum quis fulmine percutitur, omnes non longe

longè astantes timor & tremor occupet; Unde fulmini hoc Lemma sub-
scribitur: *Dum paucos ladir, multos ter-
ret.* Unde *Justus Lipsius* lib. de Clement.
cap. 9. *Sicut, ait, cum fulmen in unum ali-
quem cecidit, etiam ii qui in proximo sta-
bant, tremuerunt.* Id quod pariter sequen-
ti disticho exprimit *Ovidius*:

Cum feriant unum, non unum ful-
mina terrent,

Junctaque percussio turba pavere
solet.

Verùm, quia fulmen Dei judicium ad-
umbrat, est enim aptissimum iræ divi-
næ instrumentum, teste ipsomet Deo:
(*Deuteron. 32. 41.*) *Si acervo ut fulgur
gladium meum &c.* Ideo æquum omni-
no est, ut visis aliis, Dei vindictâ, ve-
lut fulmine percussis, nos similiter con-
tremiscamus, metuentes, ne id ipsum
nobis accadat, quod aliis obtigisse per-
speximus. Hæc enim causa est, cur
Deus similia proprietariorum funesta
exempla nobis ob oculos ponit, ut
nimirum alieno malo sapiamus, & in-
teritum, quem alii per proprietatis
vitium incurrerunt, per sanctæ pau-
pertatis studium evitemus. Denique
hic etiam considerandum venit: Si
seculares, habentes & possidentes pec-
cunias multas, difficile salvari dicantur,
ut dictum Sermone præcedenti
num. 8. & num. 15. Quid dicemus de
illis Religiosis, qui pecuniis pro pro-
prio solum marsupio colligendis inhi-
ant, & contra fidem Deo datam eas-
dem coacervare sunt solliciti? Ne ve-
rò horum Religiosorum quispiam de
nimia me arguat exaggeratione, aut
scrupulositate, consideret, & in pondere
Sanctuarii examinet quæ sequuntur.

6 *Bollandus* in vita *S. Mariæ Magdale-
næ de Pazzi* cap. 19. num. 205. testa-
tur, quod hæc Sancta Virgo sapius

proferre solebat, asserens, se capere
non posse, neque intelligere, quomodo
Religiosi, qui tribus solemnibus votis
dedicârunt se Deo, inter se non obser-
vent communionem rerum, sed nitantur
per suam proprietatem evertere pul-
chrum illum vitæ perfectionis Ordinem.
*O maledicta proprietas, secum fe-
rens tot excusationes, & adinventiones, per
quas fit, ut, quod vitium & defectus est, sæ-
pe videatur esse virtus.* Aliàs agebat: Væ
illis Religiosis, qui per actum proprie-
tarium retinent sibi quidpiam, cum eo
negotando, æquè ac si nullam hujus-
modi obligationem haberent. Heu! Sic
enim abrenunciant portioni suæ quæ
Deus est, volentes, & possidentes aliquid
contra ipsum, contra promissum ei fa-
ctum. Utinam verò in hora mortis,
quando ad discussionem venietur, non
abnegentur ab ipsomet Deo, atque ab
eodem summo Bono suo æternum sepa-
rentur. O miseri Religiosi! aded excæ-
cati in suo statu! ô simplicitas! ô pauper-
tas! tantum collapsæ in Religionibus,
tam parum cognitæ & observatæ ab iis,
qui vos profitentur. Novit Deus, utrùm
extremo in examine hujusmodi cæcitas
habitura sit excusationem, ubi non so-
lum defectus, sed multa etiam, quæ no-
bis videntur esse virtutes, vitia & pec-
cata fuisse deprehenduntur. Sic sensit,
& dixit Virgo illa Sanctissima, & à Deo
visionibus & revelationibus multifariis
illustrata, & edocta.

7. Aliàs cum ab eadem Sancta pro so-
lemniquadam Dominica die vespere in
choro canerentur, monstravit ei Deus
magnum numerum Religiosarum ani-
marum, quæ instar fulgurum præci-
pitabantur ad infernum, intellexitque
nominatim, ideo damnatas, quia
non observaverunt votum paupertatis.
Et exclamans inter alia etiam hæc

FI 3 dixit:

dixit: *O Paupertas! O Paupertas religiosa! Quam parum cognosceris, & observaris! O si illa cognosceretur, non inveni-
rentur cella plena ornatu; tanquam vene-
num horrore foret pecunia ad proprium ar-
bitrium expendenda; & tot alie vanitates
nimium dedecentes religiosam paupertatem,
procul exularent à claustris sacris. O Jesu
mi, quantum per istam maledictam proprie-
tatem deformata est pulchritudo religiosa
paupertatis! O quot, & quot anime Reli-
giosa ardent in inferno, quia sanctam pau-
pertatem non estimarunt, nec observarunt?*
Profecto ex his magno percelli metu de-
berent corda eorum, qui quidem pau-
pertatem voluntariam voverunt Deo;
qualiter tamen hanc religiosè observa-
rent, non curant, non examinant; libros
de ea tractantes non solum non legunt,
sed ne quidem obiter aspicere dignan-
tur.

8. Proinde, qui tales sunt, sciant oportet, quod licet plures ex istis non adver-
tant, aut intelligant, se in multis contra
votum paupertatis agere; hæc tamen
ignorantia, siue inadvertentia neuti-
quam illos à graviori culpæ reatu absol-
vit, aut excusat; quia ignorantia hæc
ex crassa procedit negligentia, & sæpe
etiam ex animo affectato, respiciente le-
ctiones pias & salutares; ideoque non
est ipsis involuntaria simpliciter; pote-
runt enim, & tenentur hæc scire, quæ ad
sux professionis obligationem faciunt,
& exiguntur. Ita expressè docet S. Thomas
primæ secundæ quæst. 76. art. 2. in Cor-
porè, ubi ait; Illa quilibet scire tenetur,
sine quorum scientia non potest debi-
tum actum rectè exercere. Unde omnes
tenentur scire communiter ea quæ sunt
fidei, & universalis juris præcepta, sin-
guli autem ea, quæ ad eorum statum, vel
officium spectant. Manifestum est au-

tem, quod quicumque negligit habere
vel scire id, quod tenetur habere, vel
scire, peccat peccato omissionis; unde
propter negligentiam ignorantia eor-
um, quæ aliquis scire tenetur, est pecca-
tum. Unde Augustinus in libro de lib.
arbitr. ait: Non tibi imputatur ad culpam,
si invitatus ignores; sed si neglexeris. Per
quod dat intelligere (subjungit S. Tho-
mas) quod ignorantia habet, quod sit
peccatum ex negligentia præcedente,
quæ nihil est aliud, quam non applicare
animum ad sciendum ea, quæ quis debet
scire. Ita Angelicus Doctor. Et quia
non raro tales voluntariè ignorantes
quæ ad Paupertatis votum spectant in-
ter Religiosos reperiuntur, quid mirum,
si eorum non pauci ob ignoranter licet
violatum paupertatis votum ad inferos
ruant, ut cum magno animi dolore au-
divimus ab ore S. Magdalena de Paz-
zis.

9. Porro, quod vel maxime deplo-
randum & indolendum, hoc merito cen-
seri debet, quod multi ex his malè igno-
rantibus Cœnobitis inveniantur ita ob-
cæcati, ut etiam ex industria ignorare
velint; quod scilicet vel excusationem
peccati habeant, vel ut non retrahantur
à peccando, secundum illud Job. cap. 21.
Scientiam viarum tuarum nolumus. Et hæc
dicitur ignorantia affectata; quæ pecca-
tum non excusat, nec minuit, sed potius
aggravat. Aliud est enim nescisse; aliud
scire noluisse, ait S. P. Augustinus ad Va-
lerium. Et de tali ignorantia loquitur
David Psal. 35. Noluit intelligere ut bene
ageret; sciensque volensque oculis ve-
lum obducit, ne aspiciat lucem verita-
tis. Hinc per experientiam novimus,
quod tales ut plurimum nullam salu-
brem admittant admonitionem, aut in-
structionem, nec ullis moveantur minis
æter-

æternarum poenarum : *Exempla eorum*, quos ob fimiles causas, & ignorantias damnatos legimus, audire non sustinent, aut si ea vel coactè audire debent, velut scititium explodunt, ac derident. Sicque credere nolunt alios periisse, donec & seipsos periisse viderint. Tales homines increduli erant tempore Noë, qui ad omnes à Noë intentatas minas aures obturabant, nec credebant, sed dicta ridebant, donec venit diluvium, & submersit omnes. Id quod lacrymis profequitur *Jacobus Billus* in Anthologia sacra, ubi sic gemulus canit:

Sæpe, parente fatum Lamecho, dum conderet arcam,

Pestiferos homines admonuisse reor.
Attamen id frustra; namque omnia
verba monentis

Ridebátque graves gens scelerata
minas.

Quin Sodomis cum Loth generos exire
juberet;

Instar eis ludi verba jubentis erant.
Scilicet hic mundi mos est, nil credere,
donec

Admissum æterno crimen in igne luat.
10. Proinde avertant superi, ne & tu,
qui ista legis, vel legi percipis, ad inextinguibiles has tartareas flammæ condemneris; Verùm, illas ut securè effugas, animamque tuam in tuto ponas, modò omnem proprietarismum à te abigas oportet; hoc ut fiat, optimè egeris, si circa ea, quæ ad Paupertatis votum spectant, scrupulosus extiteris: hæc quippè scrupulositas non se habet,

ut scrupulositas circa obedientiæ & castitatis vota, in quibus non solum per defectum, sed etiam per excessum delinquere aliquis poterit; id est, potest quispiam plus obedire, quàm debeat, aut possit; nimirum si obediatur Superiori, contra divinas, aut Majorum Superiorum leges, aliquid imperanti; ex quo monebat *S. Gregorius*, ac dicebat: *Admonendi sunt subditi, ne plus, quàm expedit, sint subditi; ne, cum student plus, quàm necesse est, hominibus subditi, compellantur vitia eorum venerari.* Similiter, quæ ad castitatis votum pertinent, potest quis plus fugere, quàm æquitatis regula postulat. v.g. Si Religiosus pius & doctus, qui foeminis, dum earum audit Confessiones; plurimum prodesse potest, quò aliquam secutura sensualis commotionis formidinem, earundem excipere Confessiones fugit, ubi tamen charitas, & obedientia Superiori debita id agendum suadet, & urget. Non sic res se habet in paupertatis voto, in hoc enim, quò aliquis fuerit scrupulosior (intellige de subdito, non de Superiore, hic enim in utroque poterit excedere; nimirum plus aut minus æquo subditis concedere, aut providere) in servandâ paupertate, eò magis elongabitur à transgressione voti, sicque in tuto locabit stationem suam, ad quam accessum habebit nullum, proprietatis vitium, quod in Religionibus velut crudelis bestia magnas sæpe animarum strages causare solet, ut visum; id quod porro patebit ex dicendis.

P A R S A L T E R A.

11. **D**ubium nullum est, quin felix sit renunciandus ille, qui alieno edoctus periculo, quæ suo impendent capiti mala præcavet, sanòque usus con-

silio calamitatem subterfugere novit, prout Poëtarum ille cecinit:

Felix quem faciunt aliena pericula
cautum.

Quare

Quare ut & tu, pie Lector, ex aliorum morte vitam referas, ac aliena mala cautum te felicemque reddant, modò ulterius consideres oportet divinæ vindictæ exempla, quæ te, qualiter proprietatis vitium fugere debeas, sufficienter edocebunt. Primum quod occurrit, in Actibus Apostolicis cap. 5. recensetur de *Anania*, & *Sapphira*, qui votum paupertatis fecerant; cum enim agrum, quem possederant, vendidissent, & ejus pretium pro more ad pedes Apostolorum detulissent, aliquam ejus partem sibi reservârunt pro suo particulari usu; timuerunt quippe, ne successu temporis ob negligentiam ministrorum, seu provisorum ipsis aliquid necessarium deesset, idque pro nullo scrupulo, nedum piaculo habuerunt, ideoque pluris agrum se vendidisse negârunt. Veruntamen hæc ignorantia, seu coloratus prætextus eis minimè favit pro excusatione sui peccati; Nam cum *S. Petrus* ad virum dixisset: *Anania cur tentavit Satanas cor tuum; mentiri te spiritui Sancto, & fraudare de pretio agri? Nonne manens tibi manebat, & venundatum in tua erat potestate? Quare posuisti in corde tuo hanc rem? Non es mentitus hominibus, sed Deo.* Hæc vix elocutus, ecce mox eum divina est subsecuta castigatio; de repente enim concidens in loco expiravit. Uxorem quoque ejus *Sapphiram*, quæ fraudis hujus fuerat conscia, idem interitus excepit. Et additur in sacro textu; *Et factus est timor magnus in universa Ecclesia, & in omnes qui audierunt hæc.* Ergo & nos æquum est timere, ne quid contra paupertatis votum committamus, cum ejus prævaricatio tam severè à Deo castigetur.

12. Quantopere etiam SS. Patres proprietatis vitium semper sint averfati,

colligitur ex variis pœnis, quibus hæc pestiferam luem inter religiosos sopire, & extinguere sunt conati. *S. Hieronymus* ad *Eustochium* Virginem scribens, refert de quodam Monacho in *Nitria*, qui erat lini textor. Hic pecuniolæ cujusdam coacervandæ cupidine laborans, in suo opere nimium quantum festinabat, & parùm comedeat. Unde post longam parsimoniam tandem centum solidos (id est in nostra pecunia centum aureos) coacervavit; quibus collectis vitam functus est. Quod rescientes *Magnus Macarius*, Abbas *Pambo*, *Isidorus*, & alii ex gravioribus Patribus, divino spiritu ducti unanimi consensu statuerunt, ut unâ cum cadavere argentum hoc terræ infoderetur, dicentes illud Apostoli: *Pecunia tua tecum sit in perditionem.* Act. 8. Hoc exemplum tantum terrorem in omnibus totâ *Egypto* Monachis creavit, ut ingentis piaculi loco ducerent, si apud se in hora mortis vel unus solidus reperiretur. Simili etiam pœnâ *S. Gregorius* Papa animadvertit in suorum Monachorum quempiam, *Justum* nomine, eâ de causâ, quòd tres argenteos à suo fratre viro seculari ad emendam tunicam, infcio Abbate, accepisset, & in cella asservasset.

13. Beatus *Albertus Magnus*, cum Provincialis munere fungeretur (ut in Annalibus Fratrum Prædicatorum p. 1. l. 1. c. 46. proditum est) rigidissimè suis inhibuit, ne quis pecuniam tam penes se, quàm penes tertium, tam propriam, quàm alienam haberet, idque sub gravissimis pœnis edixit, & has etiam de facto inflixit. Nam cum in Capitulo Provinciali nonnemo certissimis conjecturis decretum hoc violasse convictus esset, tam severè illum *B. Albertus* castigavit, ut eum paulò antè defunctum è sepulchro

sepulchro effodi, & sepulturâ asini, in sterquilinio sepeliri iusserit: ad imitationem scilicet priscorum Patrum, quibus hoc supplicii genere in fratres propriarios animadvertere solemne erat.

14. Aliud horribile exemplum refert Author *Anonymus* serm. 25. ad fratres in Eremito de *Januario* Monacho, qui vulgo Sanctus ab omnibus habebatur; sæpè, inquit, Januarii nostri perditio, & ruina nobis plangenda & lamentanda est. Videbatur hic quoddam Obedientia, & Paupertatis speculum, sed miserâ vitam catastrophâ terminavit. Cùm enim multis cum lacrymis ad nostram Congregationem admitti petisset, & toto vitæ suæ tempore paupertatem servare promississet, nobis incisi, vineam, & agros in sæculo possidebat. O professionem lethiferam! ô promissionem proditoriam! ore proloquebatur, quod corde averfabatur: Sanctum credebamus eum, qui omnium erat pessimus. Atque duodecim ipsos annos & amplius hoc in statu Januarius apud nos vixit. Malè vixit; & mortuus est malè. Malè inquam vixit, quia clanculo & occultè apud se detinebat, quod non erat suum: malè autem mortuus est, quia ne in fine quidem vitæ delictum agnovit, sed in eo obstinatus expiravit, & nescientibus nobis, testamento condito, filium, quem in sæculo habebat, hæredem instituit. Utinam id in mortis saltem hora nobis dixisset, ut, orantibus nobis, veniam criminum à clementissimo Deo obtinere potuisset. Sed enim nec confessionem instituit, nec facti penituit. Proinde nostras non est, nec erat, dum in vivis ageret. Ejus ergo defuncti manus colligate, iisque centum illos & undecim siclos, quos in cellæ suæ pariete clam asser-

vabat, in pannum injectos inserite, plorantes & dicentes: *Pecunia tua tecum sit in perditionem.* Nefas quippe est, illos in Monasterii sustentationem, vestimentum, aut alia quæpiam opera impendere, quoddam damnationis æternæ sit pretium.

15. Optandum sanè foret, ut multi è Religiosorum Coetu in hanc, aut consimilem aliam catastrophem mentis aciem retorquerent, quò aliorum damnis meliora & saniora saperent, neque tam facile paupertatis voto contrairant. Quod si verò Proprietariorum quispian ad detestandum, & abjurandum hoc detestabile vitium inflammatus nondum sit, exterreatur saltem hisce nunc geminis miserandis tragædiis. Prima eruitur ex *Chronicis Minorum* p. 2. l. 1. c. 18. ubi refertur de quodam laico *Franciscano*, quod Psalterium sibi, quò perfectius legere addisceret, comparavit. Superior id resciscens librum sæpè, præcipuè verò dum frater gravi infirmitate laboraret, sibi dari petiit, ne fortè ut proprietarius moreretur. Sed miser se Psalterium possidere negans, in perti-naciâ tandem mortuus est. Primâ ergò post sepulturam nocte, cùm ædituus de more ad Matutinum nocturnum pulsaret, advertit post se magnam & gravem umbram, audiitque horrendam sine ul-lâ verborum distinctione vocem, unde exanimis in terram corruit. Interea fratres primo campanæ pulsû è somno excitati, & ad Chorum vocati, cùm secundum pulsus omnes diu expectassent, neque Campanarius pulsare vellet, templum adierunt visuri, quid Sacristano factum esset; & ecce, eum velut mortuum reppererunt. Qui postea ad se reversus, rem omnem ex ordine narravit. Cœpto jam Matutino horrendum

illud spectrum denud apparuit, terribilem fragorem excitans. Adjurat Guardianus spectrum, & quis esset, & quid hic vellet, edicere jubet. Ego sum, inquit, frater ille Laicus, quem heri in hoc loco sepulturæ mandatis. Et heu me infelicem! ob Psalterium enim non traditum æternæ sum damnationi addictus. Quo facto spectrum mox, ut imperaverat Guardianus, evanuit, nunquam exinde amplius visum, vel auditum.

16. Alterum non minùs horrendum spectaculum recensetur à *Boverio* in *Annal.* Anno 1569. de quodam Religioso Capucino. Hic affectus alterius Breviario, id clam subtraxit, & abscondit, sperans se brevi locum muraturum, tibi eo absque suspitione uti posset. Qui Breviarium amiserat, Guardianus indicavit, rogans, ut fratres. moneret de restitutione. Nequicquam id aliquoties factum. Unde concitatus Guardianus per S. Obedientiam edixit, ut quicumque Breviarium abstulisset, antiquo possessori redderet. Sed & hoc frustra fuit. Jam dies declinabat ad vespèrum, & Sacrista templum clausurus, descendebat ad Ecclesiam. Nondum ad fores venerat, cum ecce quidam in nigri Monachi habitu ingreditur, qui conversus ad Sacristam, obsecro te, inquit, frater, relinque tantisper apertam januam, dum, quod meum est, tollo. Sacrista miratus nigri adventum dictum, rem deferat ad Guardianum, secumque ducit ad Ecclesiam. Qui conspecto peregrino, quid, inquit, hic loci repetis? Et niger; est inter tuos, qui quod meum est, possidet, jube omnes adesse, & ostendam. Guardianus accitos omnes personato Monacho proposuit, qui ut conspexit Breviarii furem, momento pedi-

bùs arreptum per aëra vivum in omnium oculis avexit ad orcum, Breviario de manica excusso. Ita cognitum fuit, quis hic niger, quis fur, & quæ poenâ debeat violatoribus paupertatis.

17. Verùm enim verò, quod discursum longiùs protraxerim, ne quæso, amice Frater, ægrè feras, est enim materia Religioso scitu pernecessaria; quia verò ambo delectamur historiis, ideo pro coronide unam referam, ex cujus consideratione videre lubet, quàm acriter divina sæviat Justitia in eos, qui in construendis Monasteriis, seu etiam cellulis, paupertatis regulas excedunt. Cùm Pater *Franciscus Astensis* Capucinorum secundus Generalis Minister Romanam Provinciam visiteret, venit ad quoddam sui Ordinis Cœnobium, in quo ipsi cella admodum splendide extructa, atque ornata pro divitorio assignata est. Peractâ cenâ, cùm Pater in lectulo quiesceret, fores cellæ molliter pulsatae sunt, ac si quis ingressum postularet. Audiit id Pater, & per verbum *DEO gratias* pulsantem admisit, sed nemo intravit. Tandem non semel ingeminato pulsu, dictoque *DEO gratias* Guardianus extructor cellæ, ac jam pridem defunctus, ingressus est. Bis terve cellam obambulat in silentio, demum in hæc verba prorupit: *Maledicta cella, propter te solam ad inferos damnatus, heu miser abscedo.* Et cum dicto disparuit. Alius, teste eodem Scriptore, quod Ecclesiam præter communes paupertatis leges extendere voluerit, damnatus est. Unus etiam, quod cellam sibi splendidiorē extruxerit, ad tartara raptus est, quamvis hic sub *S. Francisco* in familia laxiore militaverit. Ita refert idem *Boverius* in *Annal.* Anno 1554.

18. Ex his ergo, & similibus aliis pluribus

pluribus exemplis, satis abundeque contemplari poteris, quam pertimescenda sint iudicia Dei in violatores voti paupertatis. Cogita præterea, & pensiculatè perpende, quid animi tibi esset, si tu ex horum mortalium infelicissimorum numero fuisses unus, nonne jam infernali incendio, & quidem æternum conflagrares? Age proin summas Deo grates, quod ex immanenti sua misericordia, tibi præ tot centenis aliis exhibitâ, non posuerit te in exemplar, quo cæteri tuo irreparabili damno salutis suæ melius consularent, sed quod collocarit tibi alios ante mentis oculos, quo tu alienis malis cautior & vigilantior fias, Sanctæque paupertati studiosior, ne eadem infelix fors tibi obtingat. Firmiter etiam tene Religiosos, proprietatis vitio nostris his temporibus laborantes, nequaquam effugituros horribiles illas à justo

Judice huic delicto præparatas pœnas, tametsi non semper in præsentis vitæ statu in eosdem animadvertat, sed peccata, & scelera eorum dissimulet, ac pœnitentiam expectet, quam si non egerint, duplici contritione conteret eos. Ne ergo & tu, Religiose, ob proprietatis vitium salutis bivio tuam exponas animam, cæloque proscriptus, cum proprietariis, & paupertatis votum violantibus apud inferos pœnas solvere cogaris æternas; modò noli surdâ pertransire aure illud divinum præceptum, in Deuteronomio his verbis expressum: *Cum votum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere: quia requireret illud Dominus Deus tuus in die iudicii, & si moratus fueris, sitransgressus, reputabitur tibi in peccatum.* quod ne quidem ignibus gehennalibus expiari poterit unquam.

S E R M O XVIII. DE VOTO CASTITATIS.

Hæc est voluntas Dei Sanctificatio vestra, ut abstineatis vos à fornicatione 2^o Cor. 1. Thess. 4. v. 3.

P A R S P R I M A.

S. Paulus ad Thessalonicenses scribens, voluntatem Dei in eo potissimum versari dicit, ut Sanctificationi nostræ omni cum industria, & studio operam demus, id est, ut nos continentes & castos assidue exhibeamus. Et ne dubium relinqueret (inquit S. Joannes Damascenus) vel obsecrum, quidnam Sanctificationem voluerit appellare; utrum Justitiam, an charitatem, an humilitatem, an pati-

entiam (in omnibus enim his virtutibus creditur acquiri Sanctificatio) infert, & manifestè designat, quid propriè sanctificationem voluerit appellare; hæc est, inquit, voluntas Dei sanctificatio vestra, ut abstineatis vos à fornicatione, ut sciat unusquisque vestrum vas suum possidere in Sanctificatione, & honore, non in passione desiderii. Alii etiam Sancti Patres mirum in modum nobis commendant corporis & animi puritatem, tanquam

Sanctitatis Magistram; de quâ S. Hieronymus dignissimum hoc pronuntiatum nobis scripto reliquit: *Pudicitia imprimis est retinenda, quâ amissa omnis virtus ruit*, Quod idem etiam sentit S. Ephrem, tr. 1. de virt. cap. 78. qui ad nostrum intentum sic scribit: *Serva frater castitatem corporis tui, quam si in charitate Christi custodieris, omnem facile virtutem perfecte exercere, & assequi poteris*. Marcellus Scythiota Abbas apud Joannem Moschum Prat. spirit. c. 42. similiter docet: quodd nimirum nihil ita Deo Monachos familiares efficiat, ut pulchra, & honesta, & Deo gratissima Castitas, quæ (ut Apostolus 1. Cor. 7. attestatur) honestatem, & perseverantiam jugiter vacando Domino sine distractione præstat.

2. Quæ cum ita sint, haud immerito Sancti Patres ab initio Monachis Castitatem censuerunt ad perfectionem unicè esse necessariam; nam mulier exactissimum instrumentum est, quo mores viri boni corrumpi solent. Est porro castitas tam eximia virtus, ut vel apprimè hanc Dei filius suspexerit, & desiderarit in gloriosissimâ Virgine Mariâ, ideoque illam præ cunctis mulieribus in suam Matrem eligere voluit. Inficiari sanè nequit, quin Castitas magnis polleat viribus quidvis à Deo impetrandi, est enim hæc virtus ipsi suavis-
simus & gratissimus odor, quem si in animâ nostrâ persentiscet, eam multum adamabit sibi que desponsabit, omnibusque cælestibus thesauris locupletabit. Audiet proinde talis pia & casta anima illud sibi dici à Deo: *Ecce odor filii mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus*. Gen. 27.

3. Profecto haud incongruè Castitatem comparare solent Ascetæ cum D. Bonaventura lilio; Sanctus enim hic Do-

ctor in lilio sex grana quasi aurea, & sex folia nivis instar candida considerans, dicit: & nota, quodd in lilio sex sint folia nivei coloris, & sex grana aurei coloris; sex folia nivea significant carnis pudicitiam, & sex grana aurea significant mentis munditiam. Primò ergò in lilio sunt sex folia, in quibus figurantur sex ad pudicitiam necessaria; Primum folium est, cibi & potus sobrietas, juxta illud S. Hieronymi, in Epistola vigesima secunda ad Virginem Eustochium ita scribentis: *Virgo fugiat vinum, ut venenum; nam vinum, & adolescentia est duplex incendium voluptatis*. Hoc ergo folium lacerat excessus in cibo & potu, quasi quædam spina; Crapula enim & ebrietas est via ad luxuriam, ut patet in Loxh, qui inebriatus perpetravit incestum. Hinc monet Apostolus, *nolite, inquit, inebriari vino, in quo est luxuria*. Et Tertullianus l. de spectacul. ait: *conspirata & conjurata inter se sunt ebrietas & libido*. Crapula ergò maxime fugienda est tanquam veneris hamus.

4. Secundum folium, inquit Seraphicus Doctor, est habitus asperitas; unde dicit Bernardus: *Memento quodd asperior carduus pannum facit leniorem, sicut asper habitus carnem facit castiorem*. Spina hoc folium lacerans, est habitus superbus & mollis, qui incitat ad luxuriam. Unde filii Israël fornicati sunt cum mulieribus Moabitibus quæ se ornaverant, ut perhibetur in lib. Numer. c. 25. Tertium folium, est laboris strenuitas, hoc folium lacerat ignavia, & otium, cum sint summum luxuriæ nutrimentum; juxta illud Ezechielis 16. 49. *Hæc fuit Sodoma iniquitas sororis tuæ, superbia, saturitas, abundantia panis, & otium*. Hinc David in domo otians commisit adulterium. Appositè proin canit Poëta:

Oria

Otia si tollas, perire cupidinis arcus.

Et istud:

Quæritur *Aegyptus*, quare sit factus adulter?

In promptu causa est, desidiosus erat.

Quartum hujus lilii folium, est custodia sensuum, & maxime quoad visum, & auditum, quia curiositas videndi, & audiendi via est ad peccatum, cujus exemplum patet in *Dina*. *Quintum* folium, est fuga inanium verborum, & maxime immundorum; quia multum excitatur luxuria per verba dissoluta & inhonesta; nam dicit *Apostolus* 1. *Cor.* 15. *Nolite corrumpi inani verbis, corrumpunt enim bonos mores colloquia prava.* *Sextum* folium, est fuga occasionum; Nam plurimi castitatis naufragium fecerunt, quia consortia pravorum hominum, præsertim mulierum non vitarunt. De quo infra plura.

5. Enimverò, ut hoc castitatis lilium, Deo & Angelis suaveolens, integrum & intactum conservetur, opus est quotidiana pugna, & multo sudore & labore; siquidem, teste *Magno Patre Augustino* in l. de bono humil. c. 2. inter omnia certamina Christianorum sola dura sunt prælia castitatis, ubi quotidiana est pugna, & rara victoria; gravem namque sortita est castitas inimicum, cui quotidie resistitur, & semper timetur. Certò & ipse *S. Paulus*, non obstante quòd ad cælum usque evectus, & raptus fuerit, insultum carnis patiebatur: *Datus est mihi stimulus carnis meæ*; Unde præ ardenti conservandæ Virginitatis desiderio exclamavit, dicens: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Porro, *S. Joannes Climacus* grad. 15. *Apostolum* hoc loco mortis nomine carnem intellexisse existimat; quia sicut mors homini conaturalis est, omnibusque inevitabiliter accedit; ita quoque omnes homines,

etiam perfectissimi & sanctissimi, quamdiu hæc fragili carne induti sunt, concupiscentiæ, & tentationibus carnalibus subjiciuntur; ac proinde verba illa: *Psalm.* 88. *Quis est homo, qui vivet, & non videbit mortem? de carnali concupiscentia exponit, ut sensus sit, & non videbit contaminationem carnis.*

6. Verissimum igitur est, quod spiritus fornicationis nulli ætati, nulli sexui, aut conditioni parcat, fugatus enim redit, mortificatus reviviscit, debellatus denuò bella movet, prostratus resurgit. Testatur id *S. Job. c. 7.* *Milia, inquit, est vita hominis super terram*; Id est, Tentatio tamdiu duratura, donec caro & spiritus ab invicem separentur, ut iterum in novissimo judicii die reuniantur. Unde *D. Chrysost.* de indefesso hoc inimico dicit: *Licet milles eum propellas, milles impetum facit, nunquam inducias belli hujus obtinemus.* In hujus asserti confirmationem idem *S. Constantinopolitanus Præsul* aliquot sanctorum Virorum adducit exempla, in hæc verba: *Audivimus hoc nostro saculo; nonnullos ferro totum corpus obligantes, & sacco vestientes, & ad vertices montium currentes; & in continuis vigiliis, ac inedia summa viventes, & omnem disciplinam severitatem ostendentes, mulieribus ingressum in tugurium suum interdicentes, atque hac ratione seipsos castigantes, agrè tamen concupiscentia furorem comprimere.*

7. Cum ergo ita sit, ideo quisquis libi castitatis lilium comparare, vel potius conservare peroptat, strenuè cum hoste configat, necessum est. Sic fecerunt omnes, quotquot cum *S. Paulo* 2. *Cor.* 2. 15. *Christi bonus odor fieri concupiverunt.* Inter hos apprimè censendus est *S. Benedictus*, de quo *S. Gregorius* l. 2. *Dialog.* cap. 2. sequentia refert. *Quadam die dum solus esset B. Benedictus,*

tentator affuit. Nam nigra parvæque avis, quæ vulgò merula vocatur, circa ejus faciem volitare cœpit, ejusque vultui importunè insistere, ita ut manu capi posset, si hanc vir sanctus tenere voluisset, sed signo Crucis edito recessit avis. Tanta autem carnis tentatio, ave eadem recedente, secuta est, quantam vir sanctus nunquam fuerit expertus. Quandam namque faminam aliquando viderat, quam malignus spiritibus ante ejus mentis oculos reduxit, tantòque igne servi Dei animum in speciem illius accendit, ut se in ejus pectore amoris flamma vix caperet, & penè deferere eremum, voluptate victus, deliberaret. At supernâ gratiâ subito respersus, ad semetipsum reversus est; vestibus itaque suis exutus, totusque nudus in medias sese spinas, & urticas projecit, in iis tamdiu volutatus, donec toto corpore sauciatus esset. Fuit hoc adeò gratum Deo sacrificium, ut nihil omnino deinceps tentationis hujusmodi experiretur.

8. *S. Franciscus Seraphicus*, à dæmone per impuras suggestiones agitatus, nudum corpus in foveam glacie plenam projecit. Aliàs etiam cum se ardentissimis pravi Cupidinis facibus uri sensisset, repentinè vestes exuit, & acerrimè flagris in suum tergum animadvertit, suæque cellâ progressus, hortumque ingressus, mediis sese nivibus involvit, dein & cum septem nivium cumulos agcessisset, ait: Ecce major hic cumulus est uxor tua, reliqui sunt tui filii, & filiz, & famuli, confove eos, ne frigore extinguantur. Quod si molestum tibi videtur, agedum ferventiùs Deo famulare. Itaque igne divino ignes venereos extinxit sic, ut ne scintillam similis incendii persentisceret.

9. Non minùs laudis sibi vendicat B. nolter *Joannes Bonus*, qui cum in eremo

viveret, eum luxuriæ inquinamento impugnare cœpit dæmon, mulieris formam objiciendo, quam aliquando conspexerat. Cum autem sic vehementer incenderetur, voluptatis sensum inusitato cruciatu repressit. Nam accipiens arundinem, & multas in acutissimas partes dividens, eas sub unguibus posuit, elevansque manus super lapidem ita percussit, ut ad extremum digitorum penetrarent. Unde præ dolore in terram lapsus, tribus diebus ac noctibus semivivus permansit. Sed non deseruit servum suum pius Dominus: in somnis enim apparens, dixit: Quia benè cœpisti, benè perseverabis, & feliciter consummabis vitam. Quia verò ita viriliter contra tentationes dimicasti, de cætero non tentaberis. Qui statim excitatus, sanum se conspiciens, gratias retulit. Salvatori.

10. Stupenda porrò etiam censetur victoria, à carne & mundo à quodam Ascerta relata, de quo narrat *Nicephorus Calistus* l. 7. c. 13. in Ecclesiastica historia, quod castitatem & virtutes alias piis studiis sedulò meditans, æquali decertaverit agone. Is cum expugnari non potuisset, nullamque adversarii vincendi spem reliquisset, post innumera tormenta in lectulo florido vinculis sericis ligatus reponitur, & mulier eleganti formâ præstans, & non minùs compta, quàm impudica ad eum mittitur, quæ illum complectens, exosculans, & (quod dictu nefas est) manibus eum attrèctans, procacissimè ad rem illicitam concitat. Quid ageret miles Christi, quò se verteret nesciebat; Verùm ille aliud, quod faceret, non habens, linguam ipse suam, morsu concisam, dentibusque comminutam in faciem meretricis expuit. Quare sibi ipsi quidem pro voluptate dolores, impudicæ

pudicæ autem mulieri probum, atque stuporem cum acerbitate causavit, & sic in certamine pudicitie adversus eam victor fuit; ita paulò post vitam Martyrii sigillo confirmavit; Nomen Sancti hujus Martyris est, Nicetas.

11. Denique plurimi alii vitam ipsam potius, quam castitatem perdere elegerunt. De *Bonifacio Papa IX.* legimus apud *S. Antoninum*, quòd cum ex acerbissimis calculorum doloribus, diu perpeffis, tandem ei moriendum esset; eique à Medicis desiderata promitteretur corporis salus, & convalescentia, dummodo in carnalem cum femina copulam consentire vellet, minimè acquiescere voluerit tanto contra legem divinam sacrilegio, eligens potius mori, quam impudicè vivere. *Sancto Casimiro* Regi Poloniæ simile quid accidit, cum enim in gravem morbum collapsus, Medici suaderent, ut si ætatem floridam, thesauros, regnum, & vitam conservare vellet, virginitatis, quam eximie amabat, colebátque, jacturam faceret, ille mori potius, quam castitatis, & pudicitie jacturam de Medicorum consilio subire, constantissimè elegit.

12. Enimverò, quid mirum tantam inesse fortitudinem & generositatem viris contra brevissimam carnis illecebram, cum etiam in imbelli sexu, in sexu fragili, in sexu famineo masculum animum reperiamus; Quot enim non fuerunt generosissimæ Virgines, quæ in bello contra salacissimum Asmodæum fortissimè decertarunt, ne huic crudelissimo Tyrannò in prædam cederent. De *S. Maria Magdalena de Pazzi* frequentia habentur in ejus vita. Cum die quadam continuis dæmonum apparitionibus oppugnata, & dirissimè tentata fuisset in inateria castitatis per oblecta-

menta sensuum; illa memor quid in simili occasione fecerit *S. Benedictus*, abiit in apothecam lignariam, lectis que ibi spinis, & acutis assulis, super eas nudam se volutavit tamdiu, donec incendium diabolicum restingeretur. Aliquando se flagellabat disciplinâ ferreâ, cingebátque corpus suum horribili cingulo, quod ipsa sibi texuerat ex cannabe cum clavibus acutis, carnem lancinantibus. Adhibebat præterea arduas orationes pro impetrando Dei adjutorio, specialemque fiduciam reponebat in beatissima Virgine, quam cum lacrymarum abundantia deprecabatur, ut faceret eam superare tentationes carnis absque ulla virginitatis suæ macula. Apparuit igitur Regina cælorum circumdata gloriâ, eamque certam reddidit, quòd in conflictu tam molesto nunquam offenderit divinam Majestatem; imò, quia animosè certaverat, retulerit semper amplam victoriam. Quare candidissimo velo ipsam cooperuit: quæ continuò sese sensit inferius stringi, atque ligari, in signum quòd nunquam deinceps esset impugnanda per tentationes carnis, quia posthàc totò vitæ suæ tempore nunquam hac in parte fatigata fuit, sed neque sensit imaginationem ullam impuram.

13. *Baronius* An. 670. n. 39. de *B. Ebba*, Monasterii Collingamensis Abbatissa narrat, quòd cum Danorum cum valido exercitu universam regionem devastantium timeret violentiam, utpote quorum barbaries ne quidem Virginum Deo consecratarum pudicitie parcebat, ipsa convocatis coram se ad Capitulum subditis Religiosis suis dixit, quòd si suo acquietaræ essent consilio, futurum omnino foret, ut ab imminente paganorum liberarentur periculo; quæ cum in quacunque se maternis ejus præceptis obedi-

obedientiam exhibere promississent, Ebbatissa, apprehensâ novaculâ, natum unâ cum labio superiori usque ad dentes animosè sibi præscidit. Quod generosum facinus reliquæ omnes, non sine admiratione videntes, confestim singulæ imitatæ sunt. Cùm sequenti diluculo barbari milites haud secus ac vultures rapaces non minùs lascivè, quàm truculenter candidum hunc spiritualium columbarum gregem aggredi pararent, subito viso funesto hoc spectaculo exterriti, iraque in vindictam armati & inflammati, universum Monasterium unâ cum sanctimonialibus universis, igne supposito, conflagraverunt, & quia inquit, *Baronius*, idipsum ex speciali Spiritus Sancti impulsu facisse creduntur, omnes hæ Moniales ab Ecclesia in Martyrum numerum relatæ, tanquam tales religioso pietatis cultu quotannis honorantur.

14. Similiter aliæ plurimæ Deo devotæ Virgines, ne vitiarentur, se mutilarunt, aliæ oculos sibi eruerunt, aliæ scdum in modum faciem suam vulnerarunt, aliæ se in aquas præcipites dederunt, aliæ denique ne virginitatem perderent, vitam ipsam sub gladiis, supra rotas, & rogos perdidierunt. Et non immeritò, est siquidem corporis, animique integritas tam pretiosus

thesaurus, ut Sapiens dicat: *Ecclesi. 26. v. 20. Omnis autem ponderatio non est digna continentis animæ.* Quæ verba *Glossa* ita exponit: Opes scilicet mundi, in unum cumulum congregatæ, castitati & continentiæ in pretio comparari non possunt. Ad hunc ergo thesaurum custodiendum, ne nobis eundem extorqueat infernalis prædo, induere oportet magnam fortitudinem, & generositatem, ad quid enim aliud signum Virginis in Zodiaco inter libram, & leonem positum est, nisi ad designandum, castitatem non posse conservari, nisi inter libram, id est temperantiam, & leonem, id est, fortitudinem? Armamentarium proinde nunquam à nobis claudendum est, priusquam nobis sepulchrum aperiatur, quia Virgo (& quiscunque alius castitatis cultor) à bello nunquam cessare potest, ut rectè dixit *D. Chrysostomus*. Ratio est, quia cum triplici hoste colluctandum est, quorum nullus cessat carnem pro viribus inflammare. Primus, ipsa natura est; alter, cibus & potus; tertius, daemon. Ad hanc ergo hostium trigam debellandam arma spiritualia semper ad manum habeamus necessum est, cujusmodi assignari solent à vitæ spiritualis Magistris, & directoribus quæ sequuntur.

P A R S S E C U N D A.

15. **Q**uamvis inficiari nullatenus possim, quin mortificationes corporales, puta cilicia, flagra, jejunia, &c. ad debellandam rebellem carnem magnas habeant vires, non tamen semper eandem domant, ut testatur *S. Climacus* grad. 15. dicens: *Ego novi ad summum jejunantes, valide fuisse quassatos car-*

nis motibus. Quod ipsum etiam perhibet *S. Chrysost.* superius num. 6. citatus: Unde Sancta Virgo, & Abbatisa *Sara*, etsi multum jejuniis, & vigiliis aliisque vitæ rigoribus corpusculum suum attenuaret, nihilominus tamen acriter per annos tredecim impugnata fuit. *B. Pachon* optabat ferarum dentibus laniari,

ed quodd quadraginta annorum solitudine, jejuniorum, aliarumque rerum asperitate hunc hostem expugnare non potuerit, licet nunquam penitus eisdem succubuerit. Ita testatur *Palladius* in *Vitis PP.* cap. 29. Igitur non tam in his externis poenalitibus, quam in Deo spes, & fiducia nostra est ponenda. Unde *Cassianus* apud *Rodriquez* part. 2. tract. 3. cap. 35. docet, quod nullus labor ad consequendam castitatem per se sufficiat, usque dum per experientiam noverimus, quod nostris viribus minimè ad eam possimus attingere, sed à divinà liberalitate, & misericordia eam descendere debere. Cui per omnia suffragatur *D. P. N. August.* lib. 6. de *Virginit.* cap. 39. Nam primum, & primarium castitatis acquirendæ, conservandæque medium asserit esse humilitatem, aut nimirum non cogites, te ipso id te posse, tuasque vires, & diligentiam ad hoc sufficere: nam si his nitaris, eam haud dubiè amittes: Verùm tibi persuadeas, à Deo eam dari, ac cælitus descendere debere, in eoque omnem tuam fiduciam colloces. *S. Paulus* Apostolus nos pretiosum hunc pudicitiae thesaurum in vase fragili, & quasi vitreo portare asserit, ac proinde cum nobis multi validi, indefessi, & implacabiles hostes semper insidientur, quod hunc thesaurum nobis eripiant, pro illius secunda custodia, & conservatione specialissima Dei assistentia est nobis necessaria. *Habemus autem thesaurum istum in vasis fictilibus, ut sublimitas sit virtutis Dei, & non ex nobis.* 2. Cor. 4. 7.

16. *S. Anselmus* in cap. 19. *Matth.* prudenter observat, quod cælestis Magister noster Christus, dum de Virginitate disserit, dixerit: *Non omnes ca-*

Gramm. Reliq. Pars I.

*piunt verbum istud, sed quibus datum est; causamque cur Deus non omnes Virgines esse, & permanere decrevit, hanc esse dicit, quia castitas donum est Dei, qui proinde illud dat, cui vult, non verò industriæ nostræ opus est. Id est, (verba sunt præfati Archiepiscopi) Non omnes servant verbum istud, quod bonum sit continere. Non dixit: non possunt capere, id est, servare, quia bene possent, si vellent vincere carnis infirmitatem; sed dixit: Non omnes capiunt, id est, non omnes continent, sed quibus datum est divina gratia, in his verbis ostendit, quia nisi auxilium gratia acciperimus, nihil ex nobis valemus. Quod ipsum quoque asserit Sapiens in libro, cui Sapiencia nomen est, manifestè enim fatetur, cap. 8. Quod aliter non possit esse continens, nisi Deus det. Id quod etiam perspectum habebat Vates coronatus, cum cecinit *Psal.* 126. Nisi Dominus edificaverit domum, in vanum laboraverunt, qui edificant eam. Et nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat, qui custodit eam. Ipse est, à quo continentiae donum nobis dari, & jam datum custodiri, & conservari debet, quod nisi fiat, omnis noster conatus irritus erit.*

17. Profectò frequens experientia per omnia sæcula nos docet, quod homines cæteroquin virtuosissimi, in proprio corpore castigando habituati, & vitæ illibatae assueti, ex eo tamen, quia nimis de sua virtute securi, & in proximis positi occasionibus, de propriis viribus nimium confisi, tandem turpiter fuerint lapsi, unde id ipsum, quod *S. Hieronymus* de Virginitate scripsit, lib. 1. cont. *Jovin.* nos in communi de pudicitia, & continentia asserere possumus, videlicet: *Difficilis res est*

Hh

Virgi-

virginitas, & ideo rara; multi vocati, pauci electi, incipere plurimorum est, perseverare paucorum. Et ideo Sanctus quidam *Eremicola* plenus dierum & sapientiæ, animam cupisdam Solitarii eousque à tentationibus carnis infestandam esse dixit, donec castitatem donum Dei, non verò opus virium suarum esse agnosceret, & confiteretur. Hujus pariter opinionis est *S. Joannes Damascenus*, qui de spiritu fornicationis disserens, hanc nobis doctrinam scriptam reliquit: Hunc immundissimum spiritum superare omni mentis intentione, non nostris viribus confidentes (hoc enim industria humana facere non prævalet) sed opitulatione Domini festinemus, tamdiu enim necesse est hoc vitio animam impugnari, donec se bellum gerere supra vires suas agnoscat, nec labore vel studio proprio victoriam obtinere se posse, nisi Domini fuerit auxilio, & potestate suffulta.

18. Confirmatur id ipsum exemplo Abbatis *Moyfis* (de quo *Palladius* in *Vitis Patrum* lib. 8. cap. 22. refert) qui cum in sæculo validissimo fuisset corpore, & animo scelestissimo, se ex toto corde dein ad Deum convertit. Fuit hic initio conversionis suæ à diabolo gravisimè tentatus, maximè autem à fœdis & carnalibus concupiscentiis infestatus, quibus fugandis à seniorum consilio quæcunque humanitatis poterat, remedia adhibebat, orationi tam frequenter instabat, ut potissimam noctis partem infomnis, erecto in pedes corpore, orando transigeret, neque reliquo tempore ullam sive diurnæ sive nocturnæ quietis partem caperet. Manibus quoque per diem multum laborabat: adhuc non nisi paucillum panis in alimoniam admittebat: per Seniorum quo-

que cellas jugiter obiens, aquam illis defererebat: alia denique non vulgaris austeritatis genera ad tentationes has à se dispellendas haud segniter usurpabat. Sed incassum omnia: neque tentatio cessabat, imò tanta concupiscentiæ carnalis vehementia in eo erat, ut parum abesset, quin succumberet, & religiosum institutum desereret. His in angustiis dum versatur *Moyfes*, ab Abbate *Isidoro* invitatur, qui ex parte Dei sic eum est allocutus. Ex hoc temporis articulo, frater *Moyfes*, fœda illa tua somnia, & tentationes cessabunt. Atque uti promisit, sic & factum. Causam enim, cur Deus eum siverit tam acriter tentari, ei exposuit dicens: Ne gloriareris, nec te extolleret, ut qui tuâ exercitatione vicisses affectionem, ideo vehementer in te suam exercuit potestatem ad tuam utilitatem, ne incideres in elationem animi. Nondum scilicet *Moyfes* diffidentiae donum obtinuerat; quod ut perdisceret, nec ob nimiam suam præfidentiam in superbiam incideret, idcirco ad tot annos eum Deus permisit cum carne luctari, neque tamen tot tantisque laboribus plenam hujus passionis victoriam ei concedere voluit, quam tamen alii per longè minorem laborem subinde obtinent. Vult enim Deus, ut nostram fiduciam in se ponamus, de nobis verò penitus diffidamus, nec ullatenus nostrâ solertiâ, mediisque humanis nitamur. Quamobrem, si certaminis lauream ab intestino & congenito nostro hoste referre, eumque diuioni nostræ subjugare discupimus, ante omnia alia media impotentiam nostram, ad resistendum tam versuto & callido inimico, coram Deo fideliter ac rotundè, ut fateamur oportet; postmodum devotis precibus, crebris suspiriis, itera-

in cordis affectibus; & desideriis nos à Deo adjuvari flagitemus; sicut enim Dux, cui castrum aliquod commissum est, videns illud ab hostibus, quibus imparem se credit, obsidione cingendum, mox ad castrum Dominum litteras mittit, auxiliumque petit; ita simili casu nobis agendum dicendumque cum D. P. N. Augustino, l. 10. conf. c. 29. O amor, qui semper ardes, & nunquam extingueris! Charitas Deus meus accende me. Continentiam jubes, da quod jubes, & jube quod vis.

19. Jacto primario hocce fundamento, mox se aliud non minoris efficaciae & energiae argumentum offert, ad castitatis liliū inviolabiliter retinendum. Hoc autem est peculiaris aliqua ad castissimam Virginem, sine labe conceptam, devotio. Si enim (ut D. Bonaventura in Simul. virt. l. 2. c. 23. testatur) ex venerando vultu, & corpore prodibat divinum aliquid, & virgineus frigidusque ros, qui ad spectantium impuritatem omnem arcendam & extinguendam mirifice conferebat, & quasi virgines germinabat, aut ad majorem vitae honestatem provocabat; quanto magis ab ea, nunc gloriosa, simile auxilium expectare poterit, qui eam mentis obtutu pie contemplatus fuerit? Si aspectus corporalis in Sanctissimam hanc Virginem, adhuc in terris exultantem, defixus tam frugifer & efficax fuerit ad arcendam intuentium libidinem, & castitatem adamandam; quanto potiori jure in quotidiano cum carne conflictu auxilium & juvamen sperare poterit ille, qui eam devotè & humiliter invocaverit nunc in caelis glo-

riose triumphantem, & ad dexteram Filii sui sedentem? Profectò non habet, quod multum trepidat in tentationum praeliis positus, si Marianam opem fincero cordis affectu imploraverit. Unde merited mellifluus Bernardus ser. 4. de Assumpt. his eam affatur: Sileat misericordiam tuam Virgo Beata, quisquis est, qui invocatum te in necessitatibus suis, meminere defuisse. Proinde Magnus spiritalis vitae Magister Joannes Avila varios effectus, & notabiles fructus se vidisse scribit in multis, qui cum ab hac tentatione infestarentur, Virginis Deiparae ope ab illa mirabiliter liberati sunt, non nisi quotidie aliquas preces recitando in Immaculatae ejus Conceptionis memoriam. Pro praxi igitur nota, quod quotiescunque te carnalibus infestari motibus sentias, confestim te muni signo S. Crucis in fronte, & in pectore cum invocatione SS. Nominis JESU. Postmodum cum filiali affectu, & devotionis sensu implora castissimae Virginis opem his aut similibus suspiriis: O Purissima Virgo MARIA, per Sanctam Virginitatem & Immaculatam Conceptionem tuam, nec non per illam puritatem, qua Unigenitum Dei Filium concepisti, & peperisti, supplex te rogo, extingue in me motum omnem libidinis, & da mihi virtutem integerrimam castitatis. &c. Ad castitatem praeterea sartam tectam conservandam similiter cum necessaria sit exteriorum sensuum custodiam, ideo qualiter oculos nostros à fucata foeminarum specie avertere, earumque contactum fugere debeamus, modò disseremus.

P A R S T E R T I A.

20. Cùm indubitata sit illa propositio, à Divo Patre nostro *Augustino* in hæc verba proposita: *ser. 15. de verb. Apost. Qui fecit te sine te, non justificabit, nec salvabit te sine te.* Ita pari modo, quamvis puritatis donum nobis à Deo donari debeat, nullaque humana industria ad hoc sufficiat (ut proximè insinuat) hoc tamen nunquam assequemur, nec Deus illud nobis dabit, nisi etiam, quantum est ex parte nostra, strenuè laboremus, nec quicquam eorum, quæ huc ipsi conferre possumus, prætermittamus. Quemadmodum enim si quis magnum quendam trajicere parat fluvium, opus imprimis habet cymbâ; porro quamvis hæc ita necessaria sit ad trajectionem, ut absque ea nullatenus attingi possit altera fluminis ripa, non tamen sola sufficit, sed exigitur etiam magnus labor à naviculatore adhibendus. Sic similiter tamen absque peculiari Dei favore impossibile sit, rapacissimum tentationum carnalium fluvium citra castitatis naufragium tranare, hunc tamen cum solitaria Dei gratia minimè transnatabimus, si non etiam simul in exercitationibus mortificationum multum studiosè defudemus. Igitur, si ad virtutem castitatis anbelare, eamque assequi, & assecutam conservare cupimus, sensuum, ac præsertim pecculorum portas speciali quadam curâ, & sollicitudine custodiamus oportet; quia, ut Propheta *Jeremias c. 9. v. 21. ait: Ascendit mors per fenestras nostras.* Id quod expertus est Rex *David*, qui tamen Sanctus, & vir secundum cor Dei audiret, quoddam tamen semel in videndo non fat cautus & circumspectus fuit, à muliere, quam viderat, abstractus & abreptus est,

& peccati mors per illas incautorum oculorum fenestras ingressa, animam ejus despoliavit, deprædata est, & occidit. Rectè proin monet *S. Gregor. inquit: Intueri non decet, quod non licet concupiscere: quia res visæ & inspectæ hominem post se abripiunt, ac cor deprædabuntur; cùmque minùs putabit, captum se, & comprehensum deprehendet.* Appositè ad hoc quadrat propositum, quod in libro *Genesis* registratur; quare nimirum Deus, ut faceret textus *Gen. 6. ait: Tactus dolore cordis intrinsecus, decreverit hominem, quem creaverat, à facie terræ delere? Et cur paulò post hoc suum decretum per universale diluvium adimplere voluerit? Idèd, quia videntes filii Dei filias hominum, quod essent pulchre, acceperunt sibi uxores ex omnibus, quas elegerant.* Ecce causam ruinæ tot millium, & iterum centenorum millium hominum; per aspectum enim in filias hominum defixum, filii Dei deperdidere hoc maximi ponderis prædicatum, & indelebilem sibi ignominiam notam inusserunt, dum non ampliùs filii Dei, sed carnis mancipia ab ipsomet Deo appellati sunt, dixit enim Deus; *Non permanebit Spiritus meus in homine in æternum, quia caro est.* O quot igitur unà cum his, per diluvium extinctis, sempiternis se subduxissent cruciamentis, si oculos suos in vanam & fucatam mulierum speciem non defixissent!

21. Hinc non immeritò *Ecclesiasticus* toto capite 9. dissuadet aspectum mulierum, tanquam periculum libidinis in animum invehentem. *Virginem ne conspicias, ne fortè scandalizeris in decore illius.* Et iterum: *Averte faciem tuam à muliere compta, & ne circumspicias speciem alienam*

alienam: propter speciem mulieris multi perierunt. Et rursus: Speciem mulieris aliena multi admirati, reprobique facti sunt. Quid clarius hisce testimoniis, ab ipso Spiritu Veritatis dictatis? quis proinde citra maximam insaniam inficiari audeat, non fore summè periculosum fœminarum aspectum? Siquidem formæ mulierum fortivo quodammodo modo virorum affectum solent allicere, ut docet S. Basilius l. de Virgin. post initium dicens: Sicut magnes ad se trahit ferrum; ita fœmina attrahit virum, quod vel maximè sit per mutuum aspectum. Unde etiam Apostolus oculorum periculum insinuans, ordinat, ut mulier in Ecclesia habeat velamen super caput suum propter Angelos. Quid est propter Angelos? Respondet famosus quidam Author Jacobus Marchantius in Tuba Sacerd. tr. 3. lect. 5. propter Sacerdotum scilicet reverentiam; ne fortè facie mulierum inspectâ, alicujus concupiscentiæ subeant periculum; vocantur enim Sacerdotes in scripturis Angeli. Providenter ergo Apostolus præscribit, ut velamen gerant mulieres propter illos; nam & ipsi vigilanter debent oculos custodire, & avertere, ne videant vanitatem: quia cum nec virorum sit mulieres intueri, multò minùs servorum Dei.

22. Hoc quodam die edocuit S. Ephrem mulier quædam procax, casu ei occurrens, aut potius divino impulsu. Cum enim ille in nemorum montiumque desertis degeret, Dominus ei inspiravit, ut sese proximis impertiret, illaque sese solitudine abdicaret, quod plurimum servire posset emolumento. Atque ita consulto se contulit Edessam, oravitque Dominum, ut sub ipsum Civitatis ingressum incideret in virum sanctum, cui cordis sui arcana detege-

ret, & à quo juvaretur, ac in omnibus ad spiritualem vitam pertinentibus dirigeretur. Sed enim Deus S. Ephrem, urbem Edessenam subeunti, sivit obviam prodire meretricem; quæ res virum Sanctum vehementer afflixit, quòd sibi videretur à Domino non exauditus. Itaque tristis, verecundoque rubore suffusus, submissos in terram oculos defixit. Impudens autem pellex irretitis eum luminibus est contemplata. Quamobrem vir Sanctus erubuit, eamque reprehendens ait: Non erubescis mulier, tam fixis oculis me intuens? Cui illa, non erubesco, nam mihi licere te aspicere, quia ex te, laterèque tuo desumpta sum; Tibi verò convenit non fœminas, sed terram matrem tuam, ex qua sumptus es, aspicere, cum & in illam reversurus sis. His verbis admonitus Ephrem, meritas egit Deo grates, quòd ab infami magistra didicisset, ex terra se genus ductare, atque idèò hanc fixis esse oculis contemplandam.

23. Verùm enim verò, tametsi quis non semper ex fœminarum aspectu cum Davide, Salomone, Samsonè, & pluribus aliis in peccati casses præceps ruat, inficiari tamen nullatenus debet, quin saltem se magno labendi periculo exponat; cujus rei veritatem plurimis comprobare possemus exemplis, ex quibus tantum paucula delibare lubet. Ribadeneira in vita S. Brigide Virginis recenset, quandam Monacham, cum in procacem aliquem juvenem curiosus oculos defixisset, tanto repente cupidini igne accensam esse, ut infelix nullam quietis partem haberet, dæmon enim identidem vivam conspecti adolescentis speciem animo ejus repræsentavit, & quotidie pro suo solenni impuri amo-

ris flammâ eam accendit, & haud dubiè etiam illam in lapsum pellexisset, ni specialiter Dei gratiâ præventa fuisset. Nam cum jam periculo propius aberat, divinitus instincta prunas è foco corripuit, nudisque eas plantis calcavit, itaque Vulcano Veneris ignem triumphavit. Nihil melius etiam ex tali aspectu evenit *S. Bernardo*; vix enim hic castissimus juvenis ex quadam incuria formosam quandam, comptamque fæminam suismet oculis arbitratus erat, mox pravum sensualitatis motum in carne oriri advertit, quem ut sensit *S. Juvenis*, & quod hujusce tentationis causam sibi ipsi dederit, vindices à semetipso pœnas expetiturus, notamque eluturus; in glaciale sese stagnum immerfit, & illic tamdiu duravit, donec ipsum naturalem calorem propemodum extinxerit. Itaque semivivus inde extractus. Porro etsi hoc actu tam generoso meruerit concupiscentiæ carnalis habenas, sic ut omnis ille fomes, qui regnat in nostris membris, penitus aboleretur, nihilominus tamen jam cautiore factus oculos suos sic refrenavit, ut in hac mortificatione nullus fuerit inventus ipsi par. Et ut alia prætereamus exempla; Quid *S. Benedictum* in summum perdendæ castitatis discrimen pellexit? Nonne curiosus ille aspectus, quo Romæ quandam fæminam aliquando fixius intuitus est? Et nisi se voluisset in spinis, quod forsan abiisset?

24. Quis proinde in disceptationem revocare audeat, fæminarum aspectum non fore viris valde ruinofum? Sanè si talis vanus obtutus nil discriminis secum traheret, hunc viri celebres, ac divino pleni Spiritu, haud tam acriter perstrinxissent. Labet percipere *S. Dominici* factum; Hic Sanctus Pater, cum fortè cer-

tum negotium cum fratribus tractaret, ingressus est Sacrista, & uni in aurem insurrexit: *Pulchra mulier adest, petens confiteri*. Audivit in spiritu vir Sanctus Sacristæ dictum, quare eum acerbissime objurgavit, & pro clausula addidit dicens: Vade jam, & discce fæminas intueri, & de colore judicare. *S. Sabbas Abbas* etiam, cum advertisset multos aliquam mulierem comitatos esse, socium suum probare volens, dixit: Compatior huic mulieri, quod unum duntaxat oculum habeat. Cui cum socius responderet, utroque & quidem eleganti esse præditam; Ergone eam, inquit, vidisti? Discede à me, nolo talem socium, qui est tam curiosus. Denique *S. Franciscus* pariter à suis in Christo filiis exigebat, illisque identidem inculcare solebat, ut mulierum familiaritates, colloquia, & aspectus summo studio devitarent, per hæc enim dicebat debilem frangi, & fortem sæpe numero infirmari. Qua in re ipse *S. Pater* tam cautus, & circumspectus erat, ut socio aliquando dixerit, se nullam fæminam de facie nosse. Sic refert *Nicolaus Lanciz. Opusc. 2.*

25. Enimverò obijcere mihi nonne mo videtur illud, quod commemorat *Drexelius* in Amussi. lib. 1. c. 8. §. 3. de Angelico Doctore *Thoma Aquinate*. Cum enim vice quadam interesset convivio, in quo inter reliquos assessores etiam numerabatur mulier quædam rarissimæ venustatis formâ præstans, hanc ergo Thomas, fixis in eam oculis, diu contemplabatur; quod ut notavit ejus Socius, non levem sumpsit suspicandi ansam, arbitrans eum, amore inhonesto abreptum, in mulieris formâ hære; sed opinionem suam breviter mutavit, dum à viro sancto causam hujus facti edoctus est: Dixit enim *S. hic Doctor* ad eum:

Non

Non sat possum admirari mundi Conditorem, qui, cum sua plasmata tanto vestit, & amicit decore, & pulchritudine; quantâ ergo non in infinitum majori venustate, excellentiâ, & pulchritudinis raritate fulgebit, & radiabit eorum Plasmator Deus? Si miselli homines, filii sæculi, filii noctis, & tenebrarum, in hujus vitæ præsentis exilio constituti, jam tantâ formositate conspicui apparent, quales non erunt post Oecumenicam Anastasium, dum divinæ erunt consortes naturæ? Si hoc egit tam inclytus Ecclesiæ Doctor (dices) cur & mihi non licebit ob eandem causam formosiores mulierum vultus inspicere, & in hoc tam S. Virum imitari? Respondeo, quod, quamvis S. Thomas hoc in negotio nequaquam vituperandus, sed plurimum laudandus sit, non tamen imitandus, quia in illo nulum suberat labendi periculum; divinitus enim impertitus erat non vulgaris castimonie dono, quam gratiam nec unus ex centenis millibus acquireret, ideoque nemini fas est se temerè periculo exponere, in quo adhuc carnalis concupiscentiæ fomes viget. Præterea etiam nosse debemus, gloriosum hunc Doctorem non fuisse solitum sceminarum facies observare, alias *Surius* in ejus vita non testaretur, eum perinde formosorum vultuum aspectum vitasse, ac alii viperas & scorpiones vitare solent. Quod verò in præfato casu factum est, non temeritati, & curiositati, sed potius singulari Dei nutui adscribendum esse, nullus ambigat.

26. Huc servit ingeniosum quoddam euidam redditum responsum, qui quoad curiositatem oculorum suorum excusare se volens, quodam Psalmistæ textu abusûs est. Accidit enim viro illustri, quod astaret alteri non inferioris digni-

tatis in templo, cumque ingressa esset adolefcentula, genere, & formâ nobilis, oculos illic in ejus aspectum reflexit, quod cum alteri illi displicuisse animadverteret, ejus severitatem comprimere ausus, illo Psalmi versiculo se excusavit: *Delectasti me Domine in sacra tua.* Sed ille ex tempore, suaviter sanè: Perge, ait, & vide, quæ eodem in Psalmo sequantur, & invenies: *Vir insipiens non cognoscet, & stultus non intelliget hæc.* Psal. 91. Ita refert *Guilel. Baldes* lib. 3. stim. virt. adolefc. S. *Joannes Damascen.* in vita S. *Josaphat Regis* sequentem refert historiam nostro proposito peraccommodam. Cum Rex quidam multis votis desideratum nactus esset filium; Medicisque ex unanimi sententia eidem prædixissent, filium hunc infallibiliter excæcandum fore, si intra 12. annorum decursum solem, vel ignem conspexiturus esset. Unde Rex id metuens, in specu quadam subterranea filium educari curavit. Completis autem 12. annis ipsam foras in apertam lucem prodire jussit, ejusque oculis varia objici mandavit, nimirum aurum, argentum, uniones, & lapides pretiosos, aves, &c. Et quidquid denique humanos oculos delectare, & in admirationem rapere solet, ei exhiberi, & demonstrari imperavit, ac inter cætera etiam sceminas, quarum nomen dum puer scire discuperet, audiit à Regis armigero, dæmones eas appellari, à quibus hominum mentes in errorem traherentur; Pueri autem pectus earum amore, ac cupiditate vehementiùs; quam ullius alius rei desiderio illectus, ac delinitus est. Cum igitur Rex ex ipso, quidnam ex omnibus rebus, quas vidisset, ipsi magis arrideret, quæ svisset, Quid, inquit, aliud quàm dæmones illi, qui homines in fraudem inducunt? Neque enim ullius rei ex
his

his omnibus, quas hodierno die vidi, perinde atque eorum amore animus meus incensus est. Atque hunc pueri sermonem Rex ille admiratus est, quamque violenta atque tyrannica res foeminarum esset, hinc iudicavit.

27. An non verissimum, quod stygius veterator per foeminarum aspectum, & pulchritudinem, virorum animos emolliat, eosque in sensilem pravæ cupidinis illecebram pelliceat? Jure merito ergo nos monet S. Greg. l. 21. moral. c. 2. dicens: *Comprimendi sunt oculi, quasi quidam raptores ad culpam; qui innocentissimos agnos fascinant, & velut scrupo in flumen coniecto, labyrinthum tentationum inducunt.* Exemplum ingens est illud Juvenis Anachoretæ, qui cum Abbate suo urbem adiens, ubi mulieres vidit, ejusmodi eæ res essent, sollicitè ab Abbate quæsit. Cui Abbas anseres esse respondit. Reversus puer ad claustrum, incessanter flere cœpit. Ad quem Abbas: Quid vis, fili mi? Ait ille: volo anserem, pater mi, quam in civitate vidi. Quâ petitione Abbas consternatus, ad suos conversas eos monuit, oculos diligenter clauderent, cum etiam innocens, qui virtutem ignis ignorat, per oculos inardescat. Certè Cornelius à Lapide in cap. 5. Matth. v. 28. vivaciùs foeminam depingere haud potuit, quàm dum dicit: *Fœmina visu est basiliscus, voce Siren; voce incantat, visu demeritat, utroque perdit, & necat.* S. Hieronymus super illa verba Ecclesiasticis, cap. 7. *Inveni amariorē morte mulierem, ita de hoc foemineo sexu scribit: Sed & hoc ait: Requisivit anima mea, an recta mulier inveniat? & cum vix paucos de viris bonis invenirem (ita ut de mille vix unum potuerim invenire) mulierem bonam omnino invenire non potui, omnes enim me ad luxuriam, & non ad virtutem deduxerunt, & quia appo-*

stitutum est cor hominum diligenter ad malitiam ab adolescentia sua, & pene omnes offenderunt Deum, in hac ruina generis humani facilius ad casum est mulier. Quisquis proinde castitatis liliū intactum conservare desiderat, vanam mulierum speciem intueri caveat necessum est.

28. Certè dæmon per alterius sexus aspectum, & pulchritudinem corda virorum fascinat, & incantat. *Cæsarius l. 4. c. 96.* sequentem, quæ suis temporibus accidit, historiam enarrat: Monachus quidam ætate maturior, in observantia Religionis ferventior, à spiritu luxuriæ multifariè, multisque & duris modis impugnabatur: Tempore quodam, cum esset in oratione, diabolus post tergum veniens sagittam ignitam post eum direxit, ita ut illam Monachus videret juxta oculos suos volitare, fulgurare, & ex repercussione parietis scintillare. Alio tempore spiritus fornicationis, *cujus halitus, ut Job ait, cap. 41. prunas ardere facit,* corpus ejus igne libidinis intolerabiliter succendit, cujus importunitatem Venerabilis Vir ille considerans, in hæc verba altâ voce prorupit: *Quid me tam crudeliter crucias ô diabolè? Non enim amplius facere poteris, quam à Deo permixtus fueris.* Quæ omnia cum Apollonio narrata fuissent, interrogavit is Cæsarium, an non ille spiritui fornicationis, sic terribiliter ipsum crucianti, occasionem præbuisse? Respondit Cæsarius. Sicut ab ore ejus audiui, die quodam cum visitaret eum Abbate, in quodam clauistro Sanctimonialium, Matronam quandam ejusdem Congregationis, quam ante conversionem bene noverat, oculos in eam desigens, cum considerasset plùs, quàm oportebat, tunc quidem nihil ex hoc tentationis sensit, sed postea quando diabolus illam oculorum deflexionem

menti ejus reduxit, ita tentatus est ab illa hora, & postea per annos aliquos, ut eum vivere caderet. Ex quo liquet, curiosum, & incautum foeminarum aspectum, etiam post longum temporis spatium spectatorem conjicere in periculum, prout experti similiter fuere S. Benedictus, & B. Pachon, innumerique alii. Haud illepidè Poëta Ovidius:

Ut penè extinctam si flammam sulphure tangas,

Vivet, & ex minimo maximus igniserit.

Sic, nisi vitæis quidquid revocabit amorem,

Flamma redardescet, quæ modò nulla fuit.

Eapropter, ne in hujusmodi carnalem incidas foeminarum concupiscentiam, audi *Siracidem* suadentem, & monentem: *Ne respicias in mulieris speciem; Eccli. 27. 28.* Hoc monitum ne sequearis, innumera habes Sanctorum virorum exempla, qui à curioso mulierum conuitu sollicitè oculos averterant; & ut reliqua omnia missa faciamus, pro sexcentis aliis nobis sufficiat exemplum S. Job, qui in corde suo statuit, suos oculos refrænare, ne aspicerent Virginem: *Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de Virgine. Job. 31.* Ubi quaerit S. Gregorius; quodnam est illud pacti genus, cum oculis pacisci, ut non cogitent? cum intellectu potius & imaginatione hoc non cogitandi fœdus pangendum est; cum oculis verò non videndi: Dicit tamen: *Pepigi fœdus cum oculis, ut ne cogitarem de Virgine*: probè nôrat scil. Vir Sanctus, per hoc ostium malas cogitationes in animum intrare; unde judicabat, si oculos benè custodiret, fore ut & cor & intellectus optimè custodita essent; hinc cum oculis suis fœdus se pepigisse ait, de nulla muliere cogitandi. Unde

Gramm. Relig. Pars I.

quisquis ab inhonestis imaginationibus, & phantasmatibus liber esse cupit, debet cum oculis suis inire pactum nihil videndi, quod nefas sit concupiscere. S. Chrysost. ser. de continentia *Josephi*, occasione horum verborum sic quaerit: *Quisnam miretur, ubi viderit magnum hunc virum, qui diabolum debellavit & confudit, omnesque ejus machinas elusit, & stratagemata subvertit, mulieris vultum non audere intueri? ut noverimus (inquit) quam necessaria nobis sit in id genus rebus circumscriptio, quantumlibet pii & Religiosi simus.*

29. Denique notandum ulterius, quòd nò solum nobis timenda sit mulier, quando speciosa est, verum etiam quando deformis est, omnisque pulchritudinis expers; nam ut S. Cypr. de sing. Cleri. ait: Cupidini nulla deformitas, nulla despectio fastidita, vel vilis existit, sed diabolus pingens speciosum efficit, quicquid fœdum & horribile fuerit. Hoc ipsum lepido exemplo, & pio stratagemate Abbas quidam prudens suis Monachis ostendit: Erat Cœnobium, cui vir prudens praesidebat. Religiosi, ut communia onera à se repellerent, vetulam quandam conducendam statuerunt, quæ domesticis officiis gravaretur, nil periculi ab illâ oriri posse contententes. Abbas sedulo suadet contrarium, sed parùm proficit, itaque insigni stratagemate propositum molitur evertere. Quadam die obsonia, sale probè condita, eis jussit apponi; clausaque cellâ vinariâ, & puteo, monasterio prodit, neque ante vesperam rediit. Interim cum Monachi ingenti cruciarentur siti, & certatim ad cellam vinariam, & ad puteum accurrerent, atque omnia clausa invenirent, demum acrem profligaturi sitim ad lacunam proximam, vermibus turgentem, properant, & fœtidam turbidamque, quam ibi repererunt aquam,

li. avido

avido ore hauriunt. Abbas vespertini domum redux, quid Monachi egissent, certificatus, unde eosdem sic allocutus est: Charissimi, quoniam melior aqua non suppetebat, ad aquam putridam sitim sedatum ivistis; ita etiam potest contingere, ut cum formâ ac specie pulchriori mulier desit, eâ, ejus copia adest, surgentem libidinem expleatis. Quâ similitudine convicti in Abbatis sententiam consenserunt, omne fœminarum genus arcuentes. Ita refert *Joannes Nicius* Exempl. 31.

30. Quod ipsum etiam docuit *B. Egidius*, è Divi *Francisci* familia laicus, quandam Religiosum, qui cum Fratrem *Egidium* conveniens, coram eo gloriatus esset de obtentâ adversus carnis vitium gloriosâ victoriâ, modumque etiam recensuisset, quo carnis præparatos sibi evasisset laqueos, inter cætera dixit, sequentis à tergo fœminæ sibi immissam concupiscentiam, eoque validiorem, quò propius illa accedebat, sterisse verò parumper, atque prætereuntem seriùs aspexisse, mox omnem evanuisse tentationem. Quem *B. Egidius* mox interrogavit, an mulier illa speciosa, an verò deformis, juvenula, aut vetula fuerit? cui cum Religiosus vetulam & turpem fuisse respondisset, mox vir Dei in hæc verba subjunxit: Quid ergo mirum, si præterit tentatio appposito antidoto? Scias fili mi, potius succubuisse te, quàm vicisse. In eo consistebat victoria, quòd prætereuntem non aspiceres, sed demissis vel clausis oculis, te tentantem omnino negligeres; hisque quilibet quoddam, nostro proposito admodum opportunum, subjunxit documentum, dicens: *Victoria tentationis carnalis non in congressu, sed in fuga securior & firmitior: cave iterum, ne molestas tibi fœminas, neque in universum ullas infaci-*

em respexeris; nam pro vetula adolescentula, & pro fœda speciosa se tibi objiciet, qua tentationem non remittet, sed augebit; non tollet, sed immittet; quo fiet, ut faciliè pro victoria turpem lapsum, & pro gloria perpetuam reportes infamiam. Hæc de fœminarum aspectu vitando dicta sufficiant: nunc gradum promoveamus ad earundem curiosum contactum studiosè evitandum.

31. Quoniam non minùs mulierum tactus insidiatur castitati, quàm earum intuitus; idèd verus castitatis, & pudicitiz sectator se cautè custodire debet, ne fœminam, quocunque contactu, etiam licitissimo, tangat, aut se ab ea etiam sanctissima, aut sibi sanguine junctissima contrectari sinat. Sæpe enim, quemadmodum Spiritualis vitæ directores & Magistri asseverant, per similem tactum immunditiæ virus animum subit, eumque inficit, devastat & necat. Expertus est id quidam Monachus, qui cunctis Monasterii sui erat speculum Sanctitatis, & amore castitatis omnium mulierum abhorrebat aspectus. Interea suorum fratrum precibus inductus Patrem suum lethalter decubentem, clamantemque se dolore moriturum, si ejus visitatione frustraretur, visitatum venit. Ubi per tres dies remanens tanto tædio affectus est, ut carceri se crederet mancipatum. Post tertium diem cum contigisset eum cum sorore patris crura refrigerii causâ confricare, contigit ut manus sua sororis dexteram attingeret, & mox tam diris libidinis stimulis in eam cor ejus inflammavit, ut nisi verecundia obstitisset, penè eam statim ad illicitum actum prostravisset. Interim nil aliud, quàm cum sorore libidinem explendam cogitabat, monasterii, & ejus disciplinæ jam totus oblitus. Sanatur interea Pater, sed Monachus

chus occasionibus coloratis retardat de die in diem ad monasterium remeare, manetque in domo paternam non sine magna admiratione Patris per tres menses. Tandem ad cœnobium redire compulsus est; sed diabolo suafore, & libidine impellente de Monasterio fugiens, mutato habitu per totum diem domum paternam occultè quærit intrare, intransque serò tamdiu latuit sub lecto sororis, quousque æstimaret eam obdormire. Tunc exuens se, nudum sese ad sororis nudum latus applicavit. Ad hæc soror evigilans, & virum juxta se sentiens, diris clamoribus ad se omnes pariter evocavit. Currunt ad puellæ thalamum cuncti cum lumine, & in lecto inveniunt hunc jacentem. Mirantur parentes, & stupent; & cæteri etiam condolent, ille totus confusus, cernensque se à diabolo illudum, suam culpam recognovit, & in seipsum rediit, & de eadem paternâ domo egressus sine mora, lugens ac dolens ad poenitentiae fontem properavit. Deinde in suo Monasterio receptus, per duos annos in tanta se poenitentia afflixit, ut foret cor hominis insufficiens cogitare, & completo annorum duorum spatio, ex hoc sæculo feliciter migravit. Sic scribit *Severus Sulpit.* Dial. 2. c. 19. de gestis *S. Martini*.

32. Quis hinc non videt, quàm mortiferum venenum sit mulieris quamvis consanguineæ contactus. Proinde haud immeritò *D. Jordanus* fratrem quem piæ graviter coarguit, quod mulierem cuius dexteram porrexerit. Verùm cum frater se excusare vellet dictitans, nulum adfuisse periculum, & feminam esse sanctam, subjunxit *S. Vir: An nescis frater chare, pluviam secundum se bonam esse, & bonam quoque esse terram; & ecce si hac diversa substantia utraque bona commisceatur, quid aliud sit nisi lutum; quo se-*

datur homo? Quâ similitudine dictum religiosum, & nos omnes commonere voluit, ex simili contactu, nil aliud sequi posse, quàm commaculationem animæ. Ad hanc porro veritatem magis demonstrandam bellè quadrat, quod *S. Petrus Damiani* l. 2. ep. 18. in lucem protulit. Quòd videlicet in quodam monte Orientis lapides reperiantur igniferi, qui masculus & femina nuncupantur, & dicuntur *Pyroboli*. Qui nimirum, cum à se procul sunt, non accenduntur; si verò femina appropinquaverit masculo; protinus ex eis ignis egreditur, ita ut omnia, quæ circa montem sunt, flammis vaporantibus exurantur. Ab his ergo lapidibus docemur; si consumi libidinis incendio perhorrescimus, mulieris tactum declinemus oportet, ne per hunc impuri amoris flamma profiliat, ac in nobis non montis, sed mentis fruteta pervadat, & absumat.

33. Non desunt alia exempla, quæ dicta non obscure stabiliunt. In vitâ *B. Mariæ Oegniacensis* recensetur; eum quidam prudens & virtuosus vir, & *B. Mariæ Oegniac.* familiaris, ex nimio spiritualis affectionis excessu manum ejus strinxisset, mox primos concupiscentiæ motus oriri in se advertit. Eodem tempore audivit *Mariæ* vocem (quæ olim *S. Mariæ Magd.* compellabatur) *Noli me tangere.* Illa, quid hæc vox sibi vellet, ignara, prædictum virum, an eam audierit, & quale in eâ lateret mysterium, percontatur. Quid autem responderit, haud constat. Hoc tamen certum est, quod inde sat intellexerit, se divinitus fuisse admonitum ab hujusmodi sensuallitate abstinere. *S. Leo Papa I.* in die Resurrectionis Domini cum Missarum solemnia celebraret, & fideles Sacro Eucharistiæ epulo reficeret, mulier quædam ex quodam devotionis affectu ma-

nui eius osculum libavit, unde tam vehementes carnis stimulos in se oriri advertit, ut Vir Sanctus ad hos reprimendos eandem manum scandalizantem amputare decreverit, & quod decrevit fecit. Interea murmur in populo oriebatur, quod Summus Christi Vicarius Divina, more solito, non perageret. Quare Leo ad B. Virginis patrocinium recurrens ejus providentiæ, & potentia se totaliter commisit, eamque enixe precatus, quod sibi ad tantas angustias redacto opem ferre dignaretur. Ad hanc supplicationem mox Misericordiæ Mater clienti suo affuit, & rescatamque manum virgineis suis manibus trunco suo admovit, sanamque & incolumem restituit, jubens ut procederet Filio suo Sacrificium immolaturus. Hinc Pontifex omni populo, quod sibi contigerat, publicavit, ac manum restitutam palam ostendit. Meminit hujus historiæ S. Antoninus in Chronicis, quem citat Bagatta Tom. 2. lib. 2. cap. 11 §. 4. num. 17.

34. Plinius lib. 9. cap. 60. scribit de pisce, qui stella nominatur, quod inter medias aquas semper ardeat, &, quidquid contigerit, calefaciat, inflammet, & adurat. Unde pisci huic hoc rectè subscribitur lemma: *Tangentem adurit*. Ita sanè scemina levi quovis contactu incendit, & ad instar flammæ devorat corda virorum. Graphicè S. Hieronymus Epist. 47. Sicut stupa (inquit) ubi ignem olfecit, statim accenditur, & non opus est multâ operâ; sic scemina, masculi corpus contingens, non opus habet multo labore, sed simul ut contingit, statim habet latenter incensam voluptatis scimillam. Nullus proin sibi fidat neque credat, si nē pudicitia & castitatis præjudicio id præstare posse, quod eminentis virtutis viri præstare non potuerunt, nec sibi fisci sunt mulierem tangere. Nec immerito, quia dogma est ab ipsomet Spiritu San-

cto traditum (Prov. 6. v. 27.) Nunquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, ut vestimenta ejus non ardeant? Sic qui ingreditur ad mulierem proximi sui, non erit mundus, cum tetigerit eam. Ubi notandum ly tetigerit, quod Patres & Doctores passim accipiunt non de ipso adulterio, sed de familiaritate, colloquiis, tactuque simplici sceminarum. Monemur proinde his verbis, ne mulieres adeamus, manusque aut vestes earum tangamus; eod quod sicut ignis in sinu adurit vestes, sic tactus mulieris adurit, sique amore incendit corpus tangentis, ac per corpus quasi per vestem transit ad ipsam animam, illamque scdo concupiscentia incendio, & tartareo libidinis igne inflammat, denigrat, maculat, secundum illud Ecclesiastici, cap. 13. Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea. Rectè proinde Orbis Magister D. Paulus 1. Cor. 7. suadet, & suggerit: Bonum est homini mulierem non tangere; quæcunque demum illa fuerit, sive annosa, sive juvenula; sive pia, casta, sancta, sive impia & prostituta; sive amica, & sanguine juncta, sive extranea & aliena; quia igitur bonum est mulierem non tangere, ergo malum est homini, mulierem tangere, non quidem peccatum est (ait hic S. Hieron.) sed malum, id est, ad concupiscentiam carnalem hominem emolliens ac inducens. Nam, ut S. Leander Episcopus Hispalensis in quâdam Epistolâ cap. 2. ad Virgines ait: Dispar sexus, in unum locatus, eo titillatur instinctu, quo nascitur. Ignis & stupa sibi utraque contraria, in unum redacta flammæ nutriunt: Viri & scemina sexus diversus si conjungitur, quo lex naturæ provocat, commovetur. Hæc de cavendo sceminarum attactu dixisse satis; at parum proderit, eas non tangere, nisi etiam earum familiaritatem ac consortium sollicitè declinare studeat; de hac ergo mulierum fuga nunc agendum.

P A R S Q U A R T A.

35. Quemadmodum ad quampiam ægri-
tudinē, quæ ex diversis causis
originem ducit, propellendam, non suffi-
cit aliquas tollere causas; quid enim pro-
desset infirmo, si à superfluitate quidem
cibi & potūs, tanquam morbi sui causā,
sibi temperaret, iram verò, & bilem, quæ
non minùs illius ægriitudinis origo exi-
stunt, non reprimeret? Ita non dissimili-
ter ad libidinis febrem arcendam tollere
oportet omnes causas, quæ in animū no-
strum hanc pestiferam luem invehunt.
Proinde non solum fæminarum intuitus,
& contactus declinandus; verùm
etiam omnis earum familiaritas, & con-
versatio, quantum fas est, fugienda. Quid
enim prodesse poterit non intueri, aut
tangere mulierem, si earum frequenti
accessu, & familiaritate gaudes, quæ (ut
S. Hieronymus loquitur,) prima sunt Cle-
ricorum tentamenta. Saluberrimum
proinde nobis suggerit monitum Siraci-
des Eccli. 42. 12. dicens: *In medio mulie-
rum noli commorari, de vestimentis enim
procedit tineæ, & à muliere iniquitas viri.*
Ubi Paulus de Palatio ait: *Ut naturale est
oriri ex veste tineam; ita ex fæmina viri
concupiscentiam.*

36. Unde multi hæc in re graviter er-
rant, dum de voluntate sua nimiam sibi
securitatem promittunt, & præsumunt;
dicunt enim: Tametsi in hoc vel illo pe-
riculo, in hac vel illa occasione positus
essem, certus sum, quòd minimè consen-
surus sim: nec tamen considerant, quòd
concupiscentia carnalis naturaliter de-
lectationem, & complacentiam etiam
cum violentia quadam ad se trahat,
quòdque impossibile sit, escam igni ap-
proximantem aliquod non concipere
incendium. Habet siquidem id sibi om-
ne objectum delectabile, ut, quamdiu est

præsens, rationem turbet; intellectum
velut fascino occupet, & voluntatem in
sui favorem rapiat, uti Philosophorum
Princeps *Aristoteles* lib. 2. Ethicorum
cap. 9. nos docet. Exemplum adducit à
Consiliariis Urbis Trojæ, qui, dum de
Helena absente in Senatu ageretur, sa-
pientissimè judicabant, illam civitate
esse pellendam, ut Deorum simul & ho-
minum iram evaderent. Cùm verò co-
ram causam suam tueretur, blandā for-
mæ elegantia excecati, mentem conti-
nuò mutarunt; ac reclamante sicè to-
tius populi suffragio retinendam statue-
runt. Sic similiter quotidiana nos docet
experientia, quòd res sit perardua, præ-
sente amica amorem moderari; quia
præsentis illiciti magna solet esse vis. Ma-
gnus audiatur *Gregorius*. *Ad hoc*, (inquit
lib. 3. Dial. cap. 7.) *quod malè concupisci-
tur, præsentia concupita forma validissime
famulatur.*

37. Facit huc, quod narrat ex Patre
Oliva, Societatis Jesu Generali, *Paulus
Aringhus* in monumentis infelicitatis
lib. 2. cap. 12. num. 5. Cùm quædam fæ-
mina familiaritatem contraxisset cum
juvene quodam, hæc tandem in carna-
lem abiit amorem adeò, ut longo tem-
pore in impudiciis & libidinibus ambo
hærerent. Tandem mulier infirmari
graviter cepit, quæ corporis ægri-
tudo quia per menses aliquot pertinaciter ei
adhæreret, omnis tandem carnalis amo-
ris affectio penitus suffocata & extincta
est, cepitque seriò de agenda peniten-
tia cogitare; sicque per Sacramentalem
peccatorum Confessionem se ad piè ob-
eundam mortem disponere. Cùmque
præsens jam adesset mortis periculum,
rogavit advocari ad se juvenem illum,
cui prius turpiter assueverat, ut vel

unum salutis verbum ei dicere, illūque ad poenitentiam exhortari posset; ut sic ejus salutis fieret promotrix, quæ prius illi perditionis fuerat laqueus. Vocatus juvenis, dum advenisset, eūque moribunda conspexisset, tam magnum repentē in ea impuri amoris excitatum denud est incendium, ut juvenem, etsi reluctantem, arctissimè complexata, tandem in hæc verba proruperit: O delictum meum unicum! Sicut semper te tenerimè amavi, ita porro te sic deperreo, ut amore tuū in tartara abire minimè formidem, neque fugiam. Quibus dictis, mox omni membrorum sensu orbata, haud multò post, sceleratam in diaboli manus animam efflavit. Ex qua historia quis non colligat, quā mulieribus exitialis sæpe sit virorum, præsertim impudicorum, præsentia, quemadmodum & viris mulierum.

38. Denique nec defunt alii innumeri; qui de sua confisi castitate, nihil sibi porro metuebant; & tamen, quia occasiones non fugerunt, turpiter in carnalis libidinis cœnum prolapsi, in eo computruerunt, suāsque tartaro animas consignarunt. Id quod non sine intimo cordis gemitu deplorat D. Laurent. Justin. in hæc verba differens: O quos sub specie charitatis seducuntur! o quanti simulatū pereant dilectione! Heu! quā multi in principio puri & sine deceptione versantes, & nimiam familiaritate paulatim infecti, in immane præcipitium delapsi sunt, eò miserabilius quòd inexpectati. Sed & S. Cyprianus nervosè & eleganter docet toto tractatu de Singularitate Clericorum, qualiter oporteat fugere foeminarum familiaritates, cum ex illis in viros Religiosos, ac Sacerdotes ingentia emanare soleant mala, & animarum naufragia: ubi inter alia sic scribit: Mentior, si non videmus exinde interitus plurimorum. Quanti

& quales Episcopi, & Clerici, & Laici, post confessionem, victoriāque; post magnalia signa, & mirabilia usquequaque monstrata, noscuntur cum his omnibus naufragasse; cum volunt in navi fragili navigare? Quantos leones domuit una mulieris infirmitas delicata, quæ cum sit vilis & misera, de magnis fecit prædam. Quod Salomon (Prov. 6. 26.) loquitur dicens: Pretium meretricis vix est unius panis; mulier autem pretiosas animas capit. Hactenus Cyprianus. Nul- lus proinde dicat: Sum Religiosus, sum Sacerdos, sum Dei Servus, jam in virtutibus sat fundatus; nam esto ita sit, licet in magno perfectionis gradu positus sibi videatur, inter medias tamen peccandi occasiones constitutus, animi robur non sibi promittat, quasi omnis securus esset periculi; est enim Sapientis (Prov. 11. 28.) oraculum: Qui confidit in divitiis suis, corruet. Id est, qui plūs, quā oportet, suis confidit viribus, spēmque suam in præteritis collocat victoriis, ab adversario relatis, neque pericula cavet, hic corruet; cadet scilicet, ut folium aridum decidit ex arbore. Sic miserrimè corrui quidam magnæ virtutis vir, Robertus de Licio, de quo apud Josephum Mansi tr. 14. disc. 30. legimus, quòd licet in suo sæculo omnium Prædicatorum Evangelicorum norma fuerit, & speculum, innumeros quoque peccatorum procuraret conversiones, trecentosque ex iis ad Religionem induxerit S. Francisci: Attamen obscuratum doleo esse aurum, inquit historicus, mutatum esse colorem optimum, emarcuisse florem nitidissimum, matronarum eum certatim adeuntium concursu, atque libidine paulatim illectus, vesanus coepit esse. Præsul postremò factus in Patria, imò Aquini, senex inter concubinas decessit.

39. Non minùs etiam deplorandus est lapsus alterius, cujusdam magni viri, de quo *Thomas Cantipratenfis* l. 2. apum. c. 39. refert, quod Canonicus factus, Canonicalem præbendam, animarum Deo lucrandarum zelo permotus, cum Ecclesia quadam Parochiali permutarit, in qua integro septennio verbum Dei cum ingenti animarum fructu prædicavit, aded ut vitæ suæ exemplaritate, aliisque bonis operibus, quibus passim resplendebat, magnam sibi sanctitatis famam passim apud omnes compararit. Verùm dum jam sexagesimum ageret ætatis annum, septuagenariam Virginem, quæ ciliçium ejus lavare consueverat, tandem deperire coepit, & opportunitate peccatus eandem vitiauit. Quo scelere admisso, illa in tantum doluit, ut præ nimia amaritudine mortem accelerarit in planctu; at Sacerdos expertus incognitam voluptatem, inque luxuria perlevertans miserè periit. *S. Macarius* de Christiano quodam refert, qui, cum pro fidei orthodoxæ confessione, in plurium atrocissimorum suppliciorum carnificina constans permanisset, tandem ad carcerem reductus, cum ei mulier quædam in custodiam, & vulnerum suorum curationem assignata fuisset, ejus blanditiis, & verborum lenociniis resistere non valens, tandem in profundum sceleris lascivix, & idololatriæ barathrum infeliciter incidit.

40. Hinc non sine fundamento *S. Hieron.* ad Oceanum de vita Clericali dissertens, ait: *Janua diaboli, via iniquitatis, scorpionis percussio, nocivumque genus est femina.* *Thomas Cantipratenfis* l. 2. apum. c. 39. n. 46. postquam periculum ostendisset, quod etiam viris, summâ virtute & perfectione conspicuis, à mulieribus imminet, tandem

subjungit: *Ecce quid est quod audisti; si in viridi ligno hæc facta sunt, in arido quid fiet? Ignis est mulier. & ignis usque ad consumptionem devorans, quid autem de se juvenes sentiant, nescio, ego autem sexaginta annorum sum uno minus, & undique perstreptibus malis, casum adhuc lubricitatis perhorresco.* Denique exempla etiam habemus, quibus ostenditur, nec sanctitatem, nec consanguinitatem satis tutam esse. *Rufinus* in *Vitis Patrum* lib. 3. n. 14. narrat, quendam Monachum habitasse in eremo, inque magna virtutum exercitatione Deo, & animæ suæ serviisse, ad quem cum ejus consanguinea nonnunquam venisset, ita paulatim animus ejus emollebatur, ut tandem religiosissimi instituti sui immemor, cum ea peccarit cum ingenti dæmonum tripudio. Quid aliud etiam ad lapsum impulit, *S. Jacobum Eremitam*, *S. Macarium Romanum*, *Joannem Guarinum*, & alios plures perfectissimos viros, quàm brevis cum mulieribus cohabitatio, nimisquæ cum eis familiaritas? Unde melleus Doctor *S. Bernard.* serm. 65. in Cant. appositè ad rem ait: *Habitare cum femina, & non cognoscere feminam plus est, quàm mortuum ad vitam suscitare: quod minus est non potes; quod majus est vis credam tibi?*

41. Quapropter meritò ad omnem sceminarum familiaritatem cavendam sollicitè nos adhortatur *S. Dorotheus* doct. 10. sic scribens: *Melius est tibi letiferam aruginem comedere quàm edere cum muliere, etiamsi Mater vel soror tua sit: nam etsi nec cum Matre, nec cum sorore, aut consanguinea peccares, hæc tamen ipsa in mentem transferent sexus muliebres.* Confirmat id ipsum *S. P. August.* qui rogatus, cur cum sorore habitare nollet? respondit: *quia non sunt mihi sorores, quæ cum mea*

mea sorore sunt. Hinc alteri quoque sua sit: Contra libidinis impetum apprehende fugam, si vis obtinere victoriam. Etiam si enim nihil sit fragilius hoc sexu, est tamen nihil potentius ad viros sternendos. Pericula porro, à familiaritate muliebri imminencia, pulchrè per statuum Nabuchodonosoris explicantur. Ejus statuæ caput ex auro optimo erat, pectus & brachia de argento, porro venter & femora ex ære, tibiæ autem ferreæ. Adeoque omnia ingentis hujus Machinæ metalla, pretiosissima simul & solidissima erant, & tamen mox in minutissimum pulverem contrita, & redacta fuere, dicente Scripturâ: *Contrita sunt pariter ferrum, testa, as, argentum & aurum, & redacta quasi in favillam. Dan. 2. v. 32.* Sed quænam terribilis hujusce ruinæ causa extitit? *Abscissus est lapis, & percussit statuam in pedibus ejus ferreis & scissilibus, & comminuit eos.* Quæ omnia utique in figura contingebant. Sed quid præfigurabant? Respondet Richardus de S. Victore lib. 1. p. 1. c. 25, de eruditione, quod per pretiosa metalla variæ designentur virtutes: Quid est fulgur capitis aurei, nisi fervor cælestis desiderii? Quid claritas pectoris & brachii argentei, nisi certitudo recti consilii, & rectitudo operis? Adeoque omnia metalla variâs præfigurabant virtutes, quæ in anima, magnis passibus ad sanctitatem gradiente, resplendere cernuntur. Sed undenam statuæ hujus tam præceræ & pretiosæ lapsus? Planta testea designat voluptuosam superfluitatem. Unicus quantumvis modicus lapillus, unicum verbum obscœnum, vel obtutus, gestus aut cogitatus lascivus, unica proxima occasio à nobis non repudiata, ad hominem virtute & Sanctitate conspicuum, turpiter deiciendum sufficiunt, dum

plantæ testæ, quæ luteam voluptatem indicat, innititur; quia tamen caput aureum sit, tamen in propositis nostris ad non consentiendum, chalybis instar, stabiles simus, pedes tamen, quibus hæc omnia innituntur, ex testa, lutoque sunt ficti. Habemus (inquit Apostolus 2. Cor. 4.) *thesaurum istum in vas fictilibus.* Ita Richardus.

42. Proinde ne hujus pretiosi thesauri jacturam patiamur, quam diligentissimè nobis caveamus à familiaritate mulierum, tamen singulari virtute, & sanctitate præditæ forent, & conversatio, tractatioque de rebus bonis & spiritualibus esset. Etenim communis SS. Patrum doctrina est, amorem spiritualem facili negotio solere degenerare, & è spirituali in carnalem sensualémque transire. Quam materia consideratione dignissima est doctrina quædam, quam peritissimus vitæ spiritualis Magister D. Bonaventura de modo confit. c. 14. in hæc tradit verba: Quoniam Spiritualibus loquor, propter quos ista scribo, noverint ipsi quod licet carnalis affectio sit omnibus periculosa & damnoſa, ipsis tamen magis pernicioſa, quando conversantur cum persona, quæ spiritualis videtur. Nam quamvis horum principium videatur esse purum, frequens tamen familiaritas domesticum est periculum, delectabile detrimentum, & malum occultum, bono colore depictum, quæ quidem familiaritas, quanto plùs crescit, tantò plùs infirmatur principale motivum, & utriusque puritas maculatur, non tamen de hoc statim perpendunt, quia sagittarius ille à principio non mittit sagittas venenatas, sed solum aliquantulum vulnerantes, & amorem argumentantes. Ad tantum tamen brevi perveniunt, ut jam non velut Angeli, sicut inceperant, se ipsos alloquantur,

quantur, & videant, sed tanquam carne vestitos se mutuo intueantur, & facient mentem quibusdam commendationibus, ac verbis blanditoriis & adulatoriis, quæ videntur ex prima devotione procedere, deinde unus incipit alterius appetere præsentiam corporalem, &c. Isaac Monachus proinde libro de contemptu mundi monet, ut à Monialium conversatione nobis caveamus, haud secus quàm ab igne & laqueo diaboli.

43. Opportunè Thomas Cantipratensis verba illa, quæ in S. P. Augustini Regula continentur: Nec solùm tactu, sed affectu quoque, & aspectu appetitur, & appetit concupiscentia fornicarum; explanans scribit l. 2. cap. 30. n. 44. Vide, quàm exitiabilis dolus est, quod quidam magis tententur ab his personis, quæ speciem in habitu, & religionis præstunt, quàm de his, quæ saculo se dederunt; & mulieres similiter, quæ nunquam de viris secularibus tentabantur, eas diabolus, & mens perversa in Sanctos, & Religiosos, vel viros Ecclesiasticos stimulat. Joannes Gerson apud Rodriguez, p. 3. tr. 4. c. 5. n. 7. memorat de quodam insigni Dei servo, præclaris tum doctrinæ tum virtutis ornamentis conspicuo, quod cum identidem cum Religiosa quadam sanctè de rebus, ad animæ salutem spectantibus, ageret, paulatim unà cum conversatione affectus hic erga illam adeo increvit, ut is se continere non posset, quin illam sæpius invisum abiret, multoque tempore cum ea colloqueretur. Unde tam procul venit, anteqàm vel minimam diaboli fraudem hic latere adverteret, ut, nisi per aliquod longum iter, quod instituit coactus est, Deus ipsi occasionem peccandi eripuisse, ruinæ, & præsentis exitio quàm proximus fuerit. Unde subiungit Gerson: Non quidquid resplendet, Gram. Relig. Pars I.

aurum est; nec charitas, omne quod charitas esse videtur. Et addit: Virum Sanctissimum dicere solitum; nihil esse quod aut magis timeret, aut suspectius sibi esset, quàm amorem, etiam in personis multæ virtutis, & Sanctitatis; & ad hoc adfert illud Salom. Prov. 14. Est via, quæ videtur homini iusta, novissima autem ejus ducunt ad mortem. Talis (inquit) hæc via amoris esse solet.

44. Quæ in re Confessarii singulariter habent, quod sibi timeant. Proinde quomodo cautè conversari debeant cum filiabus confessionis, salubria dat monita Cornelius à Lapide in cap. 6. Prov. dum hoc ab auditu refert testimonium, inquit: Audivi in Belgio Matronam sapientem & Sanctam, monentem Confessarios, etiam Religiosos & Sanctos, ut caverent sibi ab aspectu, & colloquiis fornicarum penitentium, quia (inquirebat illa) adeo illices sunt oculi earum, ut, si in virum quempiam illos desigant, illum sui amore planè illaqueent, & irretiant. Addebátque, certa sum, non esse virum adeo gravem & constantem, cui, si fixè eum reciproce per quadrantem intuita fuero, non persuasero, quicquid voluerò. Hinc D. P. Augustinus à S. Thoma (opuscul. 64. de pericul. Mulier.) citatus hoc serium nobis inculcat monitum: Cum mulieribus, inquit, sermo brevis, asper, & rigidus semper habendus est; nec ideo minùs vitanda, quia bonæ indolis & honestæ videntur, sed quantiò religiosiores, tanto magis alliciunt, & sub specie Religionis viget plurimùm viscus libidinis. Credite mihi, ut Episcopus loquor, Cedros Libani, & gregum arietes reperi sub hac specie corruisse. S. Bonaventura quoque hunc S. P. Augustini locum refert in opusculo de puritate conscientie cap. 14. ubi per Cedros Libani, intelligit contemplationis

altissimæ homines, per gregum arietes, magnos Ecclesiæ Prælatos,

45. Ideo non solum sunt laudandi, sed etiam imitandi, qui omne mulierum alloquium & consortium summo studio fugerunt. De *S. Martino* Eremita legimus. Cum ad maris scopulum, in quo vir Sanctus Solitarius vivebat, virgo quædam naufraga appulisset, hanc è pelagi fluctibus eductam, ut a deo venustam conspexit, ait: *Igni cum feno nequaquam convenit bene.* Quapropter maluit se in mare præcipitem agere, quam cum corporis perturbatione, labendique periculo cum muliere solus habitare; hinc Crucem se signavit, seq; in mare coniecit; quod autem constaret, opus hoc, seu fugam hanc Deo peracceptam fuisse, inde liquet; nam mox Dei nutu gemini affuere delphines, qui virum sanctum suis exceptum tergoribus ad litus extulerunt. Aliud exemplum perpulchrum nobis sequendum reliquit vir ille religiosissimus ex Ordine *S. Francisci*, de quo *Vadinghus* in Annalibus suis anno 1216. scribit, quod à Virgine quâdam è gynæceo Sanctiæ Principis sæpius invisebatur, quo nihil ei erat molestius. Dum ergo semel per nuntium, ut ad colloquium in templum prodiret, multis urgeretur; ille, in unâ manu ignem, in alterâ verò paleas portans ad Ecclesiam processit. Cumque ad conspectum Domine venisset, paleas igne accendit cum dicto: *Domina ideo tuum quantumvis pium alloquium recuso, quia timeo, ne mihi contingat, quod paleis accidisse vides.* Et cum dicto ab ea, rubore suffusa, recessit.

46. Porro, quæ diximus de viris, cur debeant consortia vitare mulierum; idem dictum sit foeminis, ut à contuberniis sibi caveant virorum, etiam Sanctorum ac religiosorum, quia, ut proximè

dictum, sæpe sauciantur libidine, dum viros honestos & pios cernunt. Exemplum habemus in *S. Joanne Chrysost.* in *S. Ludovico Cathalaunensium Episcopo*, in *S. VVelfano Episcopo Wigoriensi*, in *S. Bernardino Senensi*, in *S. Vincentio Ferrerio*; qui omnes (ut alios innumeros taceam) à matronis, aliàs honestis, ad illicita fuere provocati, ut legere est in eorum Actis. Neque addubitandum, quin viri sæpius illaqueentur ab illis fæminis, quæ sub honestatis specie suam tegere solent malitiam, ac amorem venereum. Pavedum est, quod ex *Theophilo Raynardo* memoravi in meo *Trino Perfecto* lib. 1. Traçt. 15. fol. 373. de nobilissima quadam Matrona, quæ, viso quodam Religioso, eleganti formâ præstante, tam vehementi mox fuit accensa libidine, ut eum cum quodam alio seniore Sacerdote, pietatis, & Confessionis peragenda prætextu, ad suam arcem invitârit, ac vocârit; ubi occasionem fecit, ut sola solum conveniret, quem mollioribus suis sermonibus sic inflammavit, ut miser ille tactamentis succubuerit, & in ipso scelere cæstro, foedisque amplexibus spurcam animam exhalârit.

47. Disce hinc mi optime frater, alieno damno meliora sapere, & à mulierum lenocinâis longius profugere, ne similiter, ubi minime putas, in alicujus lascivæ foeminæ laqueos cadas; nihil enim facilius videtur, quam incidere in mulieres lascivas, quia consors est Philosophorum & medicorum sententia, fæminas viris esse petulantiores & salaciores, idque tum propter curiositatem, & levitatem naturæ, tum propter copiam humoris, tum propter carniū molliorem. Quocirco *Plutarchus* in *Præceptis Connubial.* scribit: *Lucernâ sublatâ omnis mulier eadem erit.* Quasi dicat: Omnis

Omnis est impudica, modò detur facultas peccandi absque arbitris. Idipsum asserit S. Chrysost. homil. 40. in Mathæum. *Propria mulieris passio est luxuria.* Vide eundem in citata homilia. Ubi explicans illud Matth. 21. *Publicani, & meretrices præcedent vos in regno Dei:* ita scribit: *Ex persona omnium mulierum peccantium meretrices ponuntur: quoniam, quamvis sint multa peccata in mulieribus, tamen in illis præcipue libido abundat.* Neque his dissentit Doctor Angelicus (in cap. 21. Matth. lit. b.) cujus hæc sunt verba: *Quòd sicut familiarius peccatum hominum est avaritia: ita peccatum mulierum est luxuria.* Hinc est pariter (ut idem Doctor Sanctissimus Opusc. 20. lib. 4. cap. 6. docet) quòd propter incentivum libidinis, quod in eis est, natura mulieri multa fræna providit, ut est verecundia, quæ est præcipuum vinculum ejus. Hæc non ed dicta velim, ut fæminas, nobis obvias, aut notas, signatè judicemus, eas esse impudicas; hoc enim foret judicium temerarium & peccaminosum; sed tantum, ut intelligamus, eisdem hujusmodi petulcæ carnis passionibus inprimis obnoxias esse, quòd nimirum nobis caveamus ab earum con-

gressibus, nisi necessitas cogat inevitabilis, quâ urgente, nihilominus tantum ab igne nobis caveamus, & quantum fas est, citissimè recedamus. *Abfcondat quis (ut cum sacro loquar Paramiasse cap. 6.) ignem in sinu suo, & non comburetur?* Quòd si dicas: ex istiusmodi mulierum confabulationibus nil sentire in carne tua; tu vel es expers naturæ virilis, vel ita passionibus & cupiditatibus obrutus, ut instar phrenetici morbum haud sentias. Porro, esto nihil sentias, unde verò scis, nec illas ex tuo accessu tentari, præsertim cum (ut ex dictis liquet) valde sint ad venerem pronæ? Itaque oportet esse hos congressus, aut breves, aut nullos. Quod non ideo definimus, quasi sexum despiciamus, & contemptim habeamus, sed ne temerè vel nosiplos, vel eas cum quibus agimus, in libidinis carnalis periculum, seu peccatum conjiciamus. Hæc sunt antidota, quæ non faciliè sinunt nos à libidinis visco iasci, aut teneri; quia tamen, his omnibus servatis, homo adhuc potest virtutem Castitatis amittere; ideo quid porro ad hanc sartam testam servandam sit opus, modò proponemus.

P A R S Q U I N T A.

48. **L**iquet ex superius num. 5. dictis, castitatis certamina esse durissima, quia etiam illi, qui in summis rigoribus vixerunt, ægrè carnem domare potuere: Quid proin asserendum erit de juvenibus, qui cerei quodammodo ad libidinem inveniuntur? nam quidquid in homine est æstivi ardoris, latè se pargit per juvenes; quidquid vitiorum in aliis remissum, in illis summum est. Nam ut Plutarchus lib. de virtutibus & vitiis agebat: *Juvenes præcipites & temerarii*

sunt, ac in appetitibus ardentes, ravidæque. Hinc D. Hieronymi est sententia *Impossibile est, juvenem vitiis carnis non tentari.* Sed quid opus, ne in impudicitæ baratrum prolabantur? nimirum pudore & verecundiâ, quæ in juvenibus frænum est, quò retinentur, ne in turpia delabantur. Ideò rectè dixit S. Ambrosius lib. 1. offic. cap. 18. In Adolescentibus verecundia maxime commendatur; hanc enim nisi Juvenes habeant, in evidenti tentationibus succumbendi periculo

culo sunt constituti; cum enim ratio, quæ pudenda committenda dissuadet, in Juvenibus sit debilis; idè ratio in illis adjuvari debet verecundiâ, ne in mala oblecta, tentatione ingravescente, proruant, & pudicitiam amittant. Hinc *Demetrius Phalereus* (teste *Laertio* lib. 5. cap. 5.) Adolescentes admonebat; nimirum ut domi parentes, in via obvios, in solitudine revererentur se ipsos. Illi autem se ipsos revereri censentur, qui non solum, soli dum sunt, per pollutiones voluntarias non se corrumpunt, sed etiam qui à proprii corporis contuitu oculos refrænant, neque illa, quæ pudor & honestas velari jubent, membra respiciunt, aut denudant absque urgente necessitate; Spectare enim, si quid huiusmodi fortuitò accidat, quanti horroris est? Quod ergo in aliis displicet, nunquid in se ipso placere potest? Dicebat rectè *D. Ambrosius*, quem citat *P. Nicol. Lancinius* opusc. 2. cap. 4. num. 95. Quare *D. Hieronymus* dissuadet balnea, quòd in iis occasio non desit proprium corpus inspiciendi. *Mibi* (ajebat *Epist. 7. ad Latam*) omnino in adultera Virgine lavacra displicent, quæ se ipsam debet erubescere, & nudam videre non posse.

49. Licet autem istiusmodi verecundiâ (ut docet *S. Thomas* 2. 2. q. 114. a. 1. in Corp.) propriè loquendo non sit virtus, in quantum tamen est passio laudabilis, quæ juvenes & sceminas maximè decet, aliquo modo virtus dicitur. Hinc qui hanc laudabilem passionem, sive verecundiam non habent, inverecondi & impudentes dicuntur secundum illud, quod *S. P. Augustinus* in aurea sua Regula scripsit dicens: Nec dicatis, vos habere animos pudicos, si habeatis oculos impudicos; quia impudicus oculus impudici cordis est nuntius. Ne ergo, mi frater,

non solum apud homines, sed neque in Dei oculis impudicus inveniaris, *Cheremonis Abbatis* (quem refert *Cassianus* col. lat. 12. c. 8.) saluberrimam doctrinam observes oportet: Nunquam te talem secretius aspicias, qualem videri ab hominibus erubescis; nec in te tale aliquid inevitabilis ille oculus deprehendat, quod ab humanis aspectibus velis esse celatum. Hanc parænesin inter alios castitatis, & pudicitiae Clientes ad unguem explevit *S. Vincentius Ferrerius*, qui (ut scribit *Ribadeneira* in ejus vita) tantæ integritatis virginalis, ac pudicitiae vir erat, quòd triginta annorum spatio nunquam se nudum, aut nudam sui corporis partem aspexerit præter manus. Verum ut simul intelligamus, quantopere huiusmodi verecundiâ Superis placeat, percipere lubet, quod scribit *Heribertus Rosvceidus* lib. 8. Vitæ PP. cap. 7. de *S. Ammone Anachoreta*; hic vir Sanctus in conjugio virginitatem servans, post à conjugè spontè se junctus ad montem Nitriæ solitudinis secessit, ubi viginti duobus annis solitarius vixit: erat autem adedò pudicus, ut nunquam sese viderit nudum. Et cum aliquando cum suo discipulo *Theodoro*, alisque Monachis stipatus, ad magnum *Antonium* pergeret; ad fluvium *Lycum* pervenerunt, quem transire debuerunt. Verum, cum *Ammon* vestem exuere erubesceret, Deum rogavit, ut sibi ita flumen transire concederetur, ne suum propositum violaret, fuit repentè ab Angelo ad alteram fluvii ripam translatus non sinè ingenti aliorum admiratione, qui natando supra fluvium litus artigerunt, sicque omnes simul ad *S. Antonium* pervenerunt. Discimus ergo hinc, quàm grata sit Deo istiusmodi erubescencia; quæ tamen à multis parum æstimatur, minùs servatur.

50. Notandum porro est pudicitia, & castitatis client, ut in omni loco secularium, apprimè verò in Regum & Principum palatiis, sicut & in domibus, & arotibus Nobilium, oculorum portas occludat oportet; ne ad inhonestas, nudas, & turpes imagines, seu statuas in tabulis locis passim obvias, oculos suos torqueat, tamen eas solum ob picturæ raritatem, seu artificium spectare vellet; hic enim prætextus apparet quidem, quasi ab omni periculo innocuus foret, re tamen verà pestifero veneno est circumclinatus, quia mediante hoc prætextu, velut acutissimo hamo, sub speciosa esca latente, tartareus hostis quam plurimas animas ad libidinem emollire, ac in peccati laqueum pellicere solet, quod non paucis comprobare liceret exemplis, ex quibus unum delibasse sufficiat. In vita Venerabilis Dominici Carmelitæ Discalceati refertur (cujus historię tacito nomine etiam meminit Engelgra. Dom. 4. quadr.) Cum S. Vir aliquando iter faciens, à perillustri Domino hospitio reciperetur, & juxta suum consuetum morem potiore non estis partem in precibus transigeret, conspexit cacodæmones cum thuribulis confestim in conclave quoddam intrantes, & paulò post rursus eodem, quo venerat, ordine redeunt. Venerabilis Vir, quidnam negotii ibidem loci habuissent, nosse discupiens, ex uno illorum percontatur, à quo audit: nudæ cuidam imagini illic appensæ incensum obtulimus; quia plures libidinis flammis ab hac una veneris effigie incenduntur, quam nos omnibus nostris infestationibus inflammare possemus. Quo audito, vir Religiosissimus exterritus, Domino rei visæ seriem exponit, ac graviter commonet, picturam hanc flammis ab-

oleret. Quam visionem cum ille illusioni, aut somnio adscriberet, postridie ab his inferorum genitis horrendum in modum discerptus, ante imaginem, idolum suum, repertus est. Ex quo liquet, quod tales picturæ peiores sint colloquiis lascivis, spectaculisque obscœnis, quodque damnum vix quispiam satis æstimet, quod ab impuris hisce simulacris infertur tam illorum auctori, quam spectatori.

51. De pictoribus ipsis refert Drexelius in Nicet. l. 1. c. 6. §. 2. narrasse sibi celeberrimum chalcographum, & pene catalogum texuisse eorum tantum pictorum, atque sculptorum, qui artificiosè quidem, sed in verecundè pinxerant, aut sculperant; qui omnes ad incitias redacti, aut præmaturâ morte sublati perierunt, & cum tabulis suis miserè naufragium incurrerunt. Nostis ad quas syrtes & scopulos? Audi Religiosum vatem:

O oculi, scopuli potius, syrtesque vocandi.

Hec quibus aliis tot periëre rates. Quare ut tibi consulas, ne uno jactu in consimilem tabulam, animæ jacturam facias, si tollere non possis, ubi ea loca transis, atria ingrederis, ubi illæ scditates exhibentur, averte oculos, citò transvola, memor illius versiculi ad Veneris simulachrum:

Quid facies, facies veneris cum veneris ante?

Non sed eas, sed eas, ne pereas per eas.

52. Tandem non minori curâ, siye in publico ambulans, siye in alio quocunque locorum spatio degens vitum custodire debes, ne leviter quidem oculorum aciem quandoque reflectas ad obscœnas & secretas quorumcunque animalium partes, siye earum turpiter commotæ sunt siye non; quod multò magis

etiam vitandum tibi incumbet, dum bruta animalia conveniunt, & conjunguntur; & si ex improvise tale quid oculis tuis sese spectandum objecerit, confestim averte faciem tuam, talia enim studio videre, valde indecens est, & facile inde oritur tentatio. Et licet præterea horum conspectus ex vanitate, levitate, joco & curiositate, seclusa omni delectatione veneranda, non videatur esse mortiferus, non tamen vacat culpam veniali juxta Doctorum opinionem. Quod si verò talia intuens adverteret in se excitari carnis motum, neque tamen à tali aspectu abstinere, eum graviter delinquere omnes docent. Proinde oportet canem pejus & angue abhorreere talia, & declinare; Nam quod aliqua res excellentior & pulchrior est, ed citius vel minimam labeculam dedecoratur; ita in pulcherrima hac virtute fit. Unde B. Aegydius, unus de primis S. Francisci Sociis, castitatem speculo tenuissimo ac nitidissimo comparat: nam quemadmodum hoc flatu, & anhelitu levissimo inficitur, suumque nitorem & venustatem perdit: ita pariter castitas suum decus, & pulchritudinem rebus, & occasionibus etiam levissimis amittit. Summam proinde cautionem ad castimoniam nitorem conservandum opus est, sensus mortificando, inhonestum cogitatum quamprimum præsciendendo & comprimendo, omnemque occasionem declinando.

53. Pro coronide demum quivis nosse debet, tunc solum Deo gratiam fore castitatem, dum hæc aliis virtutibus, charitate & humilitate præcipue stipata est, & quodocunque hæc virtutes castitati desunt, illam Deo placere nequit; hinc quinque fatum illæ Virgines, quæ præter virginitatem nullas alias habuerunt virtutes, à Cælesti Sponso audire de-

buerunt: Amen dico vobis, nescio vos. Appositè ad hunc servit scopum, quod Cæsarius l. 4. dialog. c. 5. scribit; quod nimirum ad quoddam Cisterciensis Ordinis Cœnobium energumenus quidam, ut stygio inquilino liberaretur, adductus fuerit. Ad quem egressus Prior, assumpsit secum Monachum juvenem, sed quem ob vitæ Sanctimoniam omnes suspiciebant, & quem Virginem corpore noverat, & ait cacodæmoni: Si Monachus hic tibi præcipiat, ut ex eas, ulteriusne ibi manere sustinebis? respondit dæmon: *illum non timeo, est enim superbus.* Aliud exemplum reperio in *Magno Speculo Exemplorum* de quadam Religiosa, quæ cum diu servasset virginitatem suam, præsumptuose dixit jactando, quod nollet similis esse S. Magdalene. Ecce quanta superbia in hac Virgine! quam proinde Deus justissime suo speciali auxilio deseruit; nam post breve tempus tentationibus impuris agitata, infelicissime iisdem succubuit, & à lenone turpissimo deflorata incidit in mala pessima & inaudita. Ob eandem causam Deus à Barbaris Romanam, aliasque urbes vastantibus permisit violari Virgines Christianas, ut docet S. P. Augustin. lib. 1. de Civit. Dei cap. 28. quia periculum erat, ne ob castitatem superbirent: *Illarum, inquit, animi tumori occursum est imminenti, istarum occursum est imminenti.* Denique plurima alia habemus exempla, quod multæ animæ cum virginitatis aureola ad inferna descenderint. Proinde oportet, ut castitati alias adjungamus virtutes, nimirum charitatem tum erga Deum, tum erga proximum, humilitatem studeamus, silentium religiosum custodiamus, asceticam amemus solitudinem, omnem suspiciosam

spicioſam occaſionem declinemus, malos & mundanos homines fugiamus, in ſelectione ſacrorum librorum nos occupemus, & denique in omni nos Chriſtiana diſciplina exerceamus. Quæ ſi fecerimus, magnam haud dubiè in San-

cta, & Deo promiſſa, caſtitaſis virtute acceſſionem faciemus, illudque ſecurè exſpectare poterimus, quod Æterna Veritas promiſit, dicens: *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.*

S E R M O XIX.

DE IMPURO CARNIS VITIO.

Omnis fornicator, aut immundus non habet hereditatem Chriſti & Dei. Ephel. 5. 5.

P A R S P R I M A.

I. CUM ad virtutem quandam ad-
piſcendam non modicū con-
ducatur gravitatem oppoſiti vitii
cognoviſſe; idcirco operæ pretium fue-
rit de intolerabili vitii carnis mephiti
breviter tractare, quò ſuaviſſimus caſti-
tatis odor nos magis afficiat, & ad eum
conſectandum potentiùs moveat, & al-
liciat. Porro, ad abominabilem hujus
ſpurciſſimi vitii mephitim explican-
dam, nullus proſectò calamus ſufficiens
erit; continet enim in ſe tantam abo-
minationem, ut etiam ipſum Deum, qui
naturaliter non movetur, aut irā, aut o-
dio, aut paſſione ullā, ad iracundiam
provocet. Audiamus ipſiſſima S. Scri-
pturæ verba: *Gen. 6. Videns autem Deus,*
quod cuncta cogitatio hominis intenta eſſet
ad malum omni tempore, pœnituit eum,
quod hominem feciſſet in terra. Vis noſ-
ſe, quale malum ſit, ob quod Deus adeò
homini indignatus ſit, ut eum feciſſe
pœnituerit? Vitium carnis eſt. Corru-

pta eſt terra coram Deo; & repleta eſt
iniquitate. Quali iniquitate? ſcele-
re carnis. Omnis caro corruperat viam
ſuam.

2. Eſt autem hoc vitium, ut deſi-
nit S. Thomas 2. 2. q. 255. a. 1. impuræ
& libidinofæ voluptatis appetitus inor-
dinatus. Porro quis ſatis explicet ma-
la ex hac impura & beſtiali voluptate
emanantia? Hugo ejus damna hiſce
adumbrat verbis: *O extrema libi-*
dinis turpitude, quæ non ſolū mentem
effeminat, ſed corpus enervat; non ſo-
lū maculat animam, ſed ſædat perſo-
nam: ſemper illam præcedunt ardor & pe-
culantia, ſemper comitatur foror & im-
munditia, ſemper ſequitur dolor & pœni-
tentia. Et S. Hieron. de hoc vitio loquens
ait: O ignis infernalis luxuria, cujus mate-
ria gula, cujus flamma ſuperbia, cujus ſcin-
tilla prava colloquia, cujus fumus infamia,
cujus cinis immunditia, cujus ſinis gehenna.
De hoc D. P. Auguſtin. ſerm. de temp-
fic

sic exclamat: Quanta iniquitas, & quam lugenda perversitas, ut animam, quam Christus sanguine suo redemit, luxuriosus quisque propter unius momenti delectationem libidinis diabolo vendat. Verè enim nimium miserranda & plangenda conditio, ubi citò præterit, quod delectat, & per diabolum in cruce manet, quod sine fine cruciat. Libidinis impetus momento transit, & opprobrium infelicitis anima semper permanet.

3. Hæc porro scabiosa lues tam longè latèque solet serpere, ut eam tam juvenes, quam senes; tam pauperes, quam divites; tam foeminae, quam viri passim inficiantur. Unde non malè quidam ex antiquis (teste Jacobo Marchant. Tub. Sacerd. tr. 3. lect. 8.) dixit, diabolum sibi in uxorem desponsasse iniquitatem, ex qua varias suscepit filias, quarum primam, Superbiam Nobilibus, Avaritiam & usuram mercatoribus, rapinam & furtum militibus, mendacium & fraudem artificibus & Advocatis, Simoniam Ecclesiasticis, Hypocrisin Religiosis, invidiam aulicis desponsavit; at verò luxuriam liberam esse, & omnibus communem voluerit, ut per eam tantò plures homines lucrari posset. Est enim hoc foedum vitium 'contagium' quoddam, quod in omnes omnino homines, sine ullo discrimine, aut respectu ætatis, sexus, conditionis vel professionis diffunditur, dominaturque in omni loco, & quoque tempore. Notanda est illa à Spiritu Sancto dictata propositio, quæ dicitur: Gen. 6. Omnis caro corrumperat viam suam. Item: Non est qui se abscondat à calore ejus. Psal. 18. Avarus, inquit S. Thomas à Villanova Con. 2. de S. Ildeph. sine arrogantia multoties reperitur, multi sine invidia vivunt, multi sine ambitione, multi sine furore; sed non ita sine libidine. Hoc virus

universum fere genus humanum sic infecte, ut vix sit qui se abscondat à calore ejus. Hinc etiam S. P. Aug. de luxuria loquens dicit: In illa video jacere pene totum genus humanum.

4. Hoc verissimum esse, satis liquet ex universali diluvio, quod divina Justitia toti orbi propter carnis scelera immisit, in quo etiam omnes homines (si octo exceperis) aquis extincti perierunt. Propter eadem peccata Sodoma, ac Gomorra succensa, universaque Regio cum cæteris urbibus, oppidis & pagis, ac eorum incolis in cineres, & favillam redacta est. Et ut omnibus constaret, quantopere Deus foedissimum hoc flagitium detestetur, voluit, ut hæc terribilis plaga ad finem usque mundi perduraret in luxuriosorum hominum horrorem & confusionem; nam ubi antè illa regio velut terrestris quidam paradysus vernabat, nunc conspicitur tetricum mare, quod mare mortuum appellatur, eò quòd nihil in eo vivens repèriatur; ex quo etiam foedissimi & densissimi vapores continuò assurgunt, ut nullum animal in circuitu commorari possit. Non longè à litore in hodiernam usque lucem cernitur quædam pars parietis de Sodoma, quindecim circiter orgyrum longitudinem in se complectens, tota nigra & adusta; quia verò hæc aqua non est profunda, ideo peregrini quandoque intrò equitant, & pro æterna memoria aliquos inde lapides asportant. Hi lapides dum modicum manibus teruntur, mox foetere incipiunt, dum verò ad ignem, seu lumen applicantur, sine mora sicut pruna ignescunt, & tetricum vaporem, & intolerabilem foetorem exhalant. Profectò prodigium horrendum, quo meritò timore concuti deberent homines, carnalibus mancipati voluptatibus.

5. Deni-

5. Denique Filiorū Israël ob fornicationes cum filiabus Moab, viginti quatuor millia internecioni, iubente Domino, data sunt, & principes populi contra solem in patibulis suspensi, ut habetur Num. 25. Denique optandum foret, ne nostris quoque temporibus hæc venenosa lues in toto genere humano dominaretur, & perpinguem secum prædam ad tartara raperet. S. Joannes, dilectus Christi discipulus, postquam universum mundi statum attentè contemplatus est, in hæc prorupit verba: Totus mundus in maligno positus est. 1. Joan. 5. §. 19. Lamentabilis sanè visio; si enim dixisset mundi partem, vel ad summum mediam esse constitutam in maligno, transiret; quodd verò totus mundus in maligno sit, hoc non est sat deplorandum. Sed quæres, quid sit esse positum in maligno? Respondet S. Thomas: Totus mundus in maligno est, id est in malo igne positus, qui omnes hominum conditiones pertransit, eosque succendit, & posteriorem eorum partem plane absorbit.

6. Terribilis admodum est illa S. Remigii propositio, ut mirum non esset, si illa benè ponderata sanguinem in venis illorum congelari faceret, qui carnis vitio dediti sunt: dicit enim: Dempis parvulis, ex adultis propter carnis vitium pauci salvantur. Cornelius à Lapide in cap. 28. Gen. à S. Christina Mirabili habitationem visionem refert, in qua ipsi totum hoc universum peccato mollietiei infectum ostendebatur, videbátque, quod DEUS in poenam peccatorum istorum atrocissima humano generi immitteret supplicia, propter quæ ipsa variis se cruciatibus conficiebat, ut ea mitigaret, vel omnino revocari faceret. Eusebius in Epistola quadam ad S. Damasum de morte S. Hieronymi ita scribit:

Ensis diaboli luxuria. Heu! quot illa interfecit rhomphæa? Non est aliud peccatum, quoties diabolus victor existat. S. Rex David hanc aliquando maledictionem imprecatus fuit montibus Gelboe, dicens: Montes Gelboe nec vos, nec pluvia veniant super vos, ubi ceciderunt fortes Israël. 2. Reg. 1. §. 21. Ubi S. Gregorius dicit: Eheu quàm verum! quid sibi vult Gelboe? Fluxus devorans hic est luxuria usque ad perditionem devorans, & omnia eradicans genimina. Job. 31. §. 12. O quot fortes Israël hic ceciderunt! Amplius accedit commune effatum vitæ Spiritualis Magistrorum docentium ex centum demonibus, ad infernales flammās condemnandis, fore nonaginta novem, qui propter occulta carnis scelera ad orcum current. Ratio quæ assignari potest, hæc debet censerī, quod tentationes carnales valde tenaces & viscosæ sint, mentemque humanam potenter perturbare, & ad turpem consensum, & sensilem oblectationem impellere soleant; unde difficulter iisdem resistitur, præsertim cùm frequenter redeant. Et certè vix fieri poterit, quin aliquis non succumbat hisce cypriis & illicibus voluptatum cupediis, nisi ferventi DEO placendi desiderio æstuet, filialisque timoris, pariter & amoris affectu erga eum velut amantissimum suum Patrem feratur. Et quoniam in paucissimis talis filialis timor reperitur (nam si quidam timorem Dei habere cernuntur, regulariter erit tamen timor servilis aut mercenarius, qui utcumque debilis est ad hujusmodi sensiles appetentias refranandas & vincendas) Ideo haud mirum, quàm plurimos homines hoc maligno igne torreri, & æternaliter perire.

7. Est enim hoc bestiale vitium tam
Ll potens.

potens, ut, si semel mentem hominis invaserit, non sinat eum aspirare ad æterna & cælestia, sed semper illum cœno infixum, velut captivum retinet. Hinc rectè S. Thomas de Villa-nova Cone. 2. de S. Ideph. lascivum hominem per Salamandram præfigurari dicit, quam scriptores in igne nutriri, & vivere asserunt: *Totus à pestifero illo igne devoratus est* (inquit de lascivo) *nec illum quicquam præter flammam cogitare permittit, in igne solum velut Salamandra nutritur.* Unde ulterius hæc carnales delitiæ adeo suorum mancipiorum intellectum obscurant, & excæcant, ut etiam beatitudini æternæ parati forent renuntiare, si præsentibus hisce cupediis semper frui permetterentur. Et quæ major malitia, stoliditas, & cæcitas esse poterit! Ratio verò, quod homo carnalis neque de salute æterna, neque de quavis alia re cogitet, præterquam de reperiendis, & explendis voluptatibus carnis, assignatur ab Angelico Doctore S. Thom. 2. 2. q. 153. a. 5. dicente: *Per vitium luxuriæ maxime appetitus inferior, scilicet concupiscibilis vehementer intendit suo objecto, scilicet delectabili, propter vehementiam passionis & delectationis; & ideo consequens est, quod per luxuriam maxime superiores vires deordinantur, scilicet ratio & voluntas.*

8. In vitio Patrum lib. 5. libell. 5. num. 37. sequens legitur exemplum, ad nostrum intentum bene deserviens: Solitarius quidam erat in inferioribus partibus Egypti. Hic erat nominatissimus, quia solus sedebat in cella in deserto loco. Et ecce juxta operationem Satanæ mulier quædam inhonesta, audiens de eo, dicebat juvenibus; quid vultis mihi dare, & decipio istum solitarium vestrum? Illi autem constituerunt certum quid, quod daturissent ei. Quæ egressa,

vespere venit in cellam ejus velut errans, & cum pulsasset cellam ejus, egressus est ille, & videns illam turbatus est, dicens: *Quomodo huc venisti?* Illa autem quasi plorans dicebat: *Errando huc veni.* Qui cum miseratione viscerum moveretur, introducit eam in atrium cellæ suæ, & ipse intravit interius in cellam, & clausit. Et ecce infelix illa clamavit, dicens: *Abba fere comedunt me hic.* Ille autem iterum turbatus est, timens etiam judicium DEI dicebat: *Unde mihi venit hæc ira?* Et aperiens ostium introduxit eam intro. Cœpit autem diabolus velut sagittis stimulare cor ejus in eam. Qui cum intellexisset, diaboli esse stimulos, dicebat intra semetipsum: *Vie inimici tenebræ sunt, filiorum autem Dei lux est.* Et surgens, accendit lucernam, & cum inflammaretur desiderio, dicebat: *quoniam qui talia agunt, in tormenta vadunt.* Proba ergo teipsum ex hoc, si potes sustinere ignem æternum: & mittebat digitum suum in lucernam. Quem cum incendisset, ardorem non sentiebat propter nimiam flammam carnalis concupiscentiæ. Et ita faciens usque manè incendit omnes digitos suos. Illa autem infœlix, videns quod faciebat, præ timore velut lapidea facta est. Et venientes manè juvenes, qui eam miserant ad monachum illum, dicebant: *Venit huc mulier serò: ille autem dixit. Etiam, ecce, ubi dormit.* Et intrantes, invenerunt eam mortuam, & dicunt: *Abba mortua est.* Tunc ille excutens palliolum suum, quo utebatur, ostendit eis manus suas dicens: *Ecce, quid fecit mihi filia ista diaboli, perdidit omnes digitos meos.* Et narrans eis quod factum fuerat, dicebat scriptum est: *Non reddes malum pro malo.* Et faciens orationem, suscitavit eam, quæ conversa castè egit residuum tempus

tempus vite sue. Simile factum reperitur in vita *S. Jacobi Eremitæ*, quam refert *Petrus Ribadeneira* part. 2. die 28. Januarii.

9. Ex quo eventu satis liquet, quam magnam habeant potentiam illices voluptatum carnalium cupidæ ad animas nostras illaqueandas, excæcandas, ac in perditionis æternæ barathrum deturbandas; cum videamus, quod Sanctus hic *Eremicola* nec ardorem ignis, nec dolorem ullum ex combustione suorum digitorum persenserit. Cum ergo hic libidinis ignis usque ad perditionem devorans (ut superius docuimus) nulli conditioni, sexui, & ætati parcat, sed penè omnes invadat, quid mirum, quod, teste *S. Remigio*, ex adultis pauci propter hoc vitium salventur? Imò verò mirandum summè est, quod non omnes hæc flammâ consumantur. Stupendum sanè magis est vel unum, incendium hoc evadere, quam omnes eodem conflagrare: quid dixi magis? cum non sit mirificum vel stupendum, si omnes hoc maligno

igne infecti, perirent. Nonne magis mirum, unum lapidem assurgere in æthara, quam si mille videres deorsum ruere? Naturæ nostræ proprium per hanc pestiferam flammam interire est. Unde si consideremus peniculusius imbecillitatem & corruptionem humanæ naturæ, plus admirabimur, unum ab hoc igne salvum fieri, quam si eodem omnes perirent. Exclamare profectò hic cogimur cum Apostolo: *Non est volentis, nec currentis, sed miserentis Dei* hac carnis tabe non infici, & contaminari. Quia verò Apostolus omnibus Christi fidelibus insinuat dicens: (ad Ephes. 5. 5.) *Hoc enim scitote intelligentes, quod omnis fornicator, aut immundus non habet hereditatem Christi & Dei;* his autem carnis vitiis, quia plurimi sunt contaminati, mirabitur nemo, plerisque ex mente *S. Remigii*, superius adducti, ad orcum descendere; ratio est, quia rarè eorum aliquis veram agit de peccatis hisce poenitentiam, uti mox ex dicendis patebit.

PARS SECUNDA.

10. **Q**uam magnam difficultatem, ne dicam impossibilitatē, homines carnales sentiant ad veram poenitentiam agendam, suamque pessimam vitam emendandam, clarè colligitur ex hoc *Osee Propheta* cap. 5. oraculo: *Non dabunt cogitationes suas, ut revertantur ad Deum suum, id est, ut agant poenitentiam, ut S. Hieron. interpretatur;* redditque *Propheta* hujus obstinationis ipsorum rationem dicens: *Quia Spiritus fornicationum in medio eorum, qui eos excæcat, inquit interlinearis. Etenim inter omnia peccata nullum est, quod poeni-*

tentiæ magis contrarietur, aut opponatur, quam vitium carnis. Unde in *Apocalypsi* dicitur: *Et dedit illi tempus, ut poenitentiam ageret, & non vult poenitere à fornicatione sua.* Apoc. 2. Tales fuisse homines tempore Noë clarus Evangelii textus *Luc. 17. 27.* perhibet dicens: *Sicut factum est in diebus Noë, & debant, & bibeant, uxores ducebant, & dabantur ad nuptias, usque in diem, quâ intravit Noë in arcam & venit diluvium.* Ubi advertendum, quod hi carnales homines profusam & inexcusandam suam libidinem, etiamnum continuaverint, licet illis in poenam diu-

universale intimaverit Noë diluvium, & centum annorum spatio arca ab eo fabricata fuerit, illōsque eo tempore continud, & sine intermissione utique reprehenderit, & ut in viam salutis perduceret, atrociora comminatus fuerit; sed hoc prorsus à pertinaci hoc peccatorum genere obtinere non potuit. Unde D. Chrys. hom. 2. in Gen. ait: *Vidisti stupidas & sensu carentes animas? Nihil eorum capiunt, quæ spiritus sunt; nullis moventur monitis, perinde ac si rationis expertes sint. Considerabilis in præfenti est illa responsio, quam is, qui ad cenam magnam invitatus fuerat, subintulit: Uxorem duci; & ideo non possum venire. Luc. 14. 20. Ubi notandum, quod alii duo, qui pariter invitati fuerant, civiliter responderint: Rogote, habe me excusatum: hic autem uxoratus, aperto ore, & inverecundâ fronte dixit: non possum venire. Per quem (ut Jansenius ait) accipiuntur, qui voluptati carnis operam dant; Et merito quidem hoc modo respondit, ut huic mysticæ coenæ accumbendi, seu poenitentiam agendi, non tam difficultatem, quàm impossibilitatem hoc suo responso innueret; ut intelligamus, verba sunt Jansenii, nihil ita obruere animam, ut lasciviam carnis, quæ fastidium, imò oblivionem parit rerum divinarum.*

14. In magno speculo Exemplorum, verbo Sodomia hæc referuntur: Sacerdos quidam omnem possibilem adhibuit conatum, ut libidiniosam quendam ad seriam induceret poenitentiam, ac resipiscientiam; & primò quidem blandis illis, ac charitatem spirantibus, aggressus est admonitionibus, cumque se per hæc nihil ab hoc lascivo homine obtinere posse cerneret, divinam illi proposuit justitiam, peccati illius rigidissimam ultricem: demum verò illi protestatus

est, se illi è cælo peccatorum veniam nequaquam promittere, aut sacramentalem ei absolutionem dare posse; unde infelix homo obmutescens, plangere & post singultus respondere coepit, dicens: *Pater mi, licet inferni portas aperias, & demones ad me rapiendum in procinctu stantes viderem, attamen in prompta ac proxima peccati illius committendi occasione constitutus, ab hoc peccato me continere nequaquam possem; licet certò & evidenter me subito post commissum peccatum in ignem æternum præcipitandum esse scirem. An non ergo libido menti humanæ plus quàm Egyptiacas offundat tenebras, eamque omnium cælestium rerum notitiâ, & lumine privat? Ita sanè, percipiamus S. Bernardinum T. 4. serm. 21., contra hoc vitium in hæc verba detonantem: Per luxuriam homo impeditur redire ad Deum, quia anima non potest redire & amare sine cognitione, juxta illud Augustini: invisâ diligere possumus, incognita nequaquam, sed luxuria carnalis destruit cognitionem. Id quod ad oculum cernere licet in Udone Archi-Episcopo Magdeburgensi. Hic (ut omnibus notum) aded Veneri fuit deditus, ut non solum sacculares foeminas, sed etiam velatas violare non erubuerit. Cum verò quadam nocte secum in lecto haberet certam Monachum Abbatissam, audivit vocem in hæc verba terribiliter intonantem: Cessa de ludo, quia lusisti satis Udo. Quam vocem sequenti nocte iterum audivit, nec tamen se emendavit, licet è nocte tertiâ cum ingenti fragore eandem vocem audierit. Hinc tribus mensibus elapsis, dum de more cum Abbatissa prædicta dormiret, fuit repente de impudicæ mulieris complexu abstractus, & ad Ecclesiam raptus; ubi coram innumera Cælitum corona à justissimo scelerum vindice mortis sententiam accepit,*

accepit, & capite plexus, unâ cum corpore, & anima interiit, quem demones magno cum tripudio ad tartara rapuerunt.

12. Ex hac igitur horrenda historia quis non dilucidè perspicit, quantam tenebrarum caliginem in animum hominis libidinosi vitium carnis invehat, cum videat Udonem Archiepiscopum infelicissimum, hoc scelere adeo excæcatum & obduratum fuisse, ut nec tris illo terrifico è cælo illiso tonitru: Fac sinem Udo &c. consternatus, & ad agendam poenitentiam permotus fuerit. Ratio vero efficacissimè & quasi palpabiliter probans, quod homo carnalis nullam sentiat salutarem de pœnis inferni formidinem, quod nullis compungatur minis & terroribus, neque de sua salute, neque de quavis alia re cogitet, præterquam de reperiendis & explendis voluptatibus carnis, hæc est, quia anima talis hominis in carnem quodammodò degeneravit. Quia in tantum, ut S. Ambrosius in 1. Cor. 8. ait, agglutinatur anima corpori, ut in ipso momento nihil aliud cogitare homini liceat, aut intendere; quia ipsam mentem captivam subdit ipsa submersio, & absorbitio libidinis, & concupiscentiæ carnalis. Atque ideo Spiritus Sanctus de homine pro eo tempore, & statu, in quo totus libidini deditus erat, locuturus, non sine mysterio hominem carnalem appellat, dicens: Omnis caro corruperat viam suam. Gen. 6. 12. Non dicit: omnis homo; & iterum: Non permanebit Spiritus meus in homine, quia caro est. Quibus verbis distinctius de carnali homine & loqui indicat. Et quidem certum est, quod ibi non de solo corpore loquatur, hoc enim in dubium revocari nequit, sed specialiter de natura loquitur, quia omnes potentias suas ad concupiscentiam carnalem converterat.

Hinc S. Epiphanius Hæres. 66. scribit: Qui scortatione operatur, caro factus est, non solum ipsa caro, sed omnia, & anima & alia caro fiunt.

13. Ex quo ulterius sequitur, quod qui per carnis peccata in carnem totum degeneravit, ad ea, quæ caro suggerit, amplectenda quodammodo necessitetur, neque tamen unquam plene saturatur. Audiamus hac de re Augustinum: Velle meum, inquit, tenebat inimicus, & inde mihi casenam fecerat; quippe ex voluntate perversa facta est libido, & dum servitur libidini, facta est consuetudo, & dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas. Quod verò libido satiari nequeat, id veridicus Spiritus Sancti calamus testatur in hæc verba: Prov. 30. 15. Tria sunt insatrabilia, infernus, os vulvæ, id est luxuria seu amor muliebris, ut sacri Doctores commentantur, & terra quæ non saturatur aqua. De quo S. Hieronymus contra Jovinianum ait; Non hic de meretrice, non de adultera dicitur, sed amor muliebris generaliter accusatur, qui semper insatiabilis est, qui extinctus reascenditur, & post copiam rursum inops est, animumque virilem effeminat, & excepta passione, quam sustinet, aliud non sinit cogitare, nec ipso usu extinguatur, sed immoderatus & vehementius inflammatur. Apud Oseam 4. 10. prædicitur: Et comedent, & non saturabuntur, fornicati sunt, & non cessaverunt. Super quem textum Rupertus Abbas ita scribit: Luxuria cum hominem inbuert, nunquam dicit, sufficit: & licet ad horam extinguatur sitis ejus, statim exardescit; ait ergo: fornicati sunt, & non cessaverunt; nam & usque ad decrepitam senectutem in cæno libidinis computruerunt. Unde mortalis hæc impudicitie infirmitas hydropici assimilatur: Ecce homo quidam hydropicus erat ante illum. Luc. 14. 2. Ubi Glossa ait: est proprium hydropici, quanto plus bibit, tanto plus

plus sit, & ideo comparatur ei, quem fluxus carnalium voluptatum exuberans aggravat. Tristissima sunt illa Poëtæ verba: Quo plus sunt potæ, plus siccantur aquæ. Ita sanè ad eundem modum homo carnalis, quanto magis carnalibus appetitibus obsequitur, tanto vehementius ad novas delectationes carnis appetendas accenditur.

14. Salomon quantumvis tantâ sapientiâ à Deo dotatus, divinôque cultui toto animi conatu deditus fuerit, nihilominus postquam semel in hoc lascivix barathrum præcipitatus fuisse, nunquam saturari potuit; neque ad insatiabilem ejus appetitum compescendum, populi sui mulieres ei sufficiebant, sed contra legem Dei, id expressè prohibentem, mulieres quoque alienigenas superinduxit. Assuetus quoque, qui centum viginti septem scepro suo moderabatur provincias, quadringentas legitur nutritivisse concubinas. Darius vero trecentas sexaginta quinque ad libidinem suam explendam promptas habebat. Imò quis unquam ex Turcarum Imperatoribus ad illum Gynæcei sui numerum pertigit; quem à Salomone ad libidinem suam explendam, delectum fuisse Spiritus Sanctus veridico calamo suo nobis describit? Siquidem is eum septingentas refert habuisse reginas, & trecentas concubinas, nec tamen adhuc satiari poterat, siquidem ipsemet fateatur dicens: Sanguisugæ duæ sunt filix dicens: Affer, Affer, tria sunt insatrabiles, infernus, & vulpes &c. id est amor mulieris, ut vergit Arabicus.

15. Verùm enim vero, quamvis talia Veneris mancipia sub ultimam vitæ periodum ad poenitentix asyllum accurre-re videatur, est tamen eorum poenitudo valde rara, ideòque periculosissima ob defectum scilicet firmi propositi, qua

de re egimus serm. 3. num. 12. Item serm. 4. num. 12. Quibus addi potest visum Religiosi cujusdam Angli, quem (ut refert Dionysius Carthusianus) in ecclasiâ positum S. Nicolaus per varia purgatoriæ loca circumduxit, qui dum ad se rediis, hæc inter alia narravit: Vidi, inquit, Sacerdotes immensis cruciari tormentis, ardorésque ferre intolerabiles, quia cum incontinentiæ culpam confessione delevissent, poenis divinæ justitiæ debitis non satisfecerant. Cùmque admirarer tam paucos Sacerdotes illis fornacibus purgari, habitâ ratione multitudinis eorum, qui passim castimoniam polluant, responsum est mihi, quod ideo ibi paucissimi erant, quia vix aliquis talium veterum animi dolorem concipit de peccatis ante mortem, quapropter penè omnes æternum damnantur. Quod ergo de Sacerdotibus specialiter hic Religiosus retulit, ob paritatem rationis facile de omnibus aliis Christianis indifferenter id ipsum asseverare licet. Unde liquet, quanto in periculo damnationis, obscenitatis deduci deliciis versentur, cùm vix aliquis eorum sinceram agat poenitentiam. Quid ergo agendum, ne æterni fias butrum ignis? nimirum mox in principio libidini resistas oportet, prout Ovidius, de Remedio Amoris præscribit, dicens:

Principiis obsta: sero medicina paratur:

Quum mala per longas invaluere moras. Itaque in principio, id est, in juventute mox obviandum est per sensuum, & corporis mortificationes libidini, sensum sese insinuanti & in naturalibus membris exsurgenti; Si enim tunc quis victas porrigat manus, per frequentatos actus habitum contrahet, cui resistere difficilissimum erit. Qua de re quia agemus in sermone de Tentatione, ideo pium lectorem ed remittimus, & ad aliam hujus sermonis partem properamus.

PARS TERTIA.

16. **I**N præcedentibus diximus, quod luxuria hominem totaliter exaceret, cumque lumine supernaturali priver; quod præsentissima animæ suæ pericula & damna dispicere, & præcavere non valeat; ideo consequitur manifestè, quod homo libidinosus omnibus aliis sceleribus in prædam cedat. Unde Moyses dixit: *Corrupta est terra coram Deo.* Quibus verbis vitium carnis pro totum mundum passim dispersum esse innuit. Sed quid inde sequitur? auscultemus, *Et repleta est iniquitate.* Ex quibus verbis D. Chrysost. hom. 22. in Gen. rationem colligit, cur concupiscentia carnalis, malitiæ, & iniquitatis nomine indicetur: Ex hoc enim malo opere, inquit, quasi ex fonte quoddam multa etiam alia suboriebantur peccata, & ideo dicit: *Malitiæ hominum, nam ubi scortatio & luxuria, verisimile est, & ebrietatem, & crapulam; & magnam injustitiam & avaritiam, & innumera alia nasci mala.* S. Apostolus ad Galatas scribit: *Manifesta sunt autem opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria.* Gal. 5. 19. Ubi notandum quales sint hujus pestiferæ arboris fructus; nimirum Idolorum servitus, veneficia, inimicitia, contentiones, & mulationes; rixæ, dissensiones, sectæ, invidia, homicidia, ebrietates, comestiones & his similia.

17. Audiamus quale epithetum Eusebius Casariensis l. 7. præpar. Evang. libidini attribuat; eam namque vocat *Hydram multorum capitum.* Siquidem ut Angelicus Doctor 2. 2. q. 153. a. 4. docet: *Est libido vitium capitale, quod habet finem multum appetibilem, ita quod ejus appetitu homo*

procedat ad multa peccata perpetranda. Id quod etiam innumera funesta & horribilia exempla demonstrant, quæ à luxuria suum ortum, & originem sumpserunt, ex quibus brevitatis ergo unum duntaxat delibasse suffecerit. Quidam magni nominis Concionator; inquit Delrio de Magia l. 3. p. 2. in urbe quadam Hispaniæ in reprobum sensum datus est. Hic familiaris erat cuidam nobili cui formosa erat uxor, sed casta. Hanc coepit ipse deperire, nec diu ignem fovit occultum, sed mulieri aperuit animum, & flagitium nititur persuadere. Illa sedulo conatur eum ad saniozem reducere mentem, sed erat oleum flammæ adicere, nam & monita magis inflammabant incendium. Illa sol citata continuo, pertæsa tandem molestiarum, statuit se ulcisci de nebulone. Rem totam pandit marito. Ejus jussu tempus certum addidit huic sollicitanti. Venit ipse nocte optatâ & addictâ; sed maritus cum aliquot famulis agebat in propinquo. conclavi cum armis insigniter eum excepturus. Adest ergo sæculari habitu, gladio ac pugione accinctus, & sequitur matronam in cubiculum seducentem, ubi veterem cantilenam repetit. Cumque mulier more solito reniteretur verbis, ille vero castæ mulieri vim inferre vellet, exclamavit illa, quo maritus & armati accelerarent ingredi. Verum nec matris nec quisquam accurrit. Anxia illa vim vi repellit, ungues & dentes arma muliebria stringit, faciem ejus deformans. At ille propterea non destitit. Advertit matrona inter ludandum, dorso pugionem hærere, hunc eripuit, & improbum perforans vitæ privat. Collapso cadavere, accurrit.

currit in conclave mariti, & invenit ipsum cum famulis, mortuis potius quam vivis similem. Clamat, vellicat, trahit, at illi consopiti permanent: Suspiciata maleficio id fieri, nec opem aliunde sperans cadaver domo effert, & in plateam abjicit cum gladio, & cruento pugione. Interim nocturni vigilantes in cadaver incidunt, in carcerem illud efferunt. Facie lota agnoscitur Concionator. Silentio indicto vigilibus, summo mane Gubernator loci illius adit Coenobium, evocat Priorem, jubetque omnes de Conventu convenire, tanquam de re magna coram ipsis tractaturus. Adfunt omnes excepto illo, qui cum quaereretur in cubiculo, non respondet. Ingreditur Prior cum Gubernatore in cellam, & nihil reperitur, nisi fax ardens, & obscure lucens in camino defixa. Mirantur omnes. Tum Gubernator narrat de invento cadavere, & dum illud auferunt è carcere, ut profana tradatur sepultura, ecce nobilis advenit cum uxore rem coram enarrans. Conferuntur momenta temporis, reperiunturque evigilasse, dum fax extincta fuit. Ecce tibi, quanta mala causet luxuria! credidissesne unquam, quod luxuria hominem Religiosum, virum doctum, famosumque Concionatorem, quem haud dubie contra hoc bestiale vitium in suggestionibus detonnasse credendum est, ad tantam, cheu! malitiam & perversitatem perducere posset?

18. Enim vero, quod luxuria hominem in profundissimum malitiae barathrum deturbare soleat, id nemini mirum videri debet, si bene perpenderit, quod omnis malitiae fabricator & Author Daemon animam luxuriosi hominis totaliter possideat, eique tanquam suo mancipio dominetur & imperet, unde facillime

eandem ad omnia crimina perpetranda permovet, & inducit. Quod verò homo carnis voluptatibus deditus demonis sit hospitium, palam eruitur ex verbis illis, ab ipso met Spiritu veritatis dictatis *Gen. 6. Non permanebit Spiritus meus in homine, quia caro est*, id est, foetissimis carnis cupidis addictus. Cum ergo homo carnalis non habeat in se inhabitantem Spiritum Sanctum, necessum est in eo manere spiritum malignum; siquidem impossibile est, quod homo non sit, vel filius adoptivus Dei, vel filius, & mancipium diaboli; cum ergo nullus possit esse filius Dei sine Spiritu Dei, necessarium consequitur, quemlibet libidinosum fore hospitium diaboli, cum maneat in eo spiritus hic maledictus, alias dictus *Asmodeus*.

19. S. Lucas cap. 8. refert quam plurimos demones, scilicet totam Legionem ab aliquo homine expulsam rogasse Christum, ut se permetteret in gregem porcorum ingredi, permisit; & ecce impetu abiit totus grex in mare seu stagnum Tiberiadis. Ubi advertendum, demones mitti in porcos, animal immundum & spurcum, coenaeque amicum, ut intelligamus, hospitium diabolorum esse homines foeda libidine contaminatos. Certe mysterii gratia (ait S. P. Aug. tr. 6. in Joan.) & certa dispensatione dimisit Dominus demones in porcos ire, ut ostendat diabolum in eis dominari, qui vitam porcorum gerunt. Porcus caelum nunquam aspicit, perpetuo terram fodit, luto & foetore delectatur, ventri est deditus, non ruminat; sic homo libidinosus caelum non curat, terrena quaerit, lutum id est voluptates corporis, criminumque factorem amat, ventri servit. Denique non ruminat, id est, aeterna supplicia, tartareas flammās, in quas ducitur, minime considerat. Sed quid tandem miseris istis porcis continget?

Totus

Totus grex per præceptum in mare abiit. In mare, in Abyssum, in profundum illud tartari pelagus magno impetu volutatis mancipia ruunt.

20. Certò, si probare hoc ipsum vellemus exemplis, nullus calamus ad annotandum, nulla lingua ad proloquendum, nulla memoria ad retinendum, nec ullus intellectus ad capiendum sufficeret. Nihilominus tamen ad salubrem omnibus in luxuriæ ceno jacentibus terrorem incutiendum lubet referre, quod Raynaldus scribit in Annalibus Ecclesiasticis de Dionysio Carthusiano, qui pro defuncto quodam Episcopo orans sequentem habuit visionem. Cùm enim pro eo in cella vigilans Deum oraret, à duobus gyganteæ formæ spiritibus deterritus, vidit ante se adductum squalidum, tærum, ardentibus flammis circumseptum, fumòque oppletum, cui dixerunt: Ecce pro quo oras. Intuens autem illum Dionysius diligenter, vidit circa ventrem, & genitalia ejus immensum agmen serpentum & bufonum, qui miserum corrodebant; ei quoque causa mox declarata fuit; ob quam serpentes illam corporis partem præcipuè occupabant, ipsèque demonibus miserè in prædā cesserat, nimirum, quia fuerat in vita in concupiscentiis sceminarum monialium, virginumque stuprator.

21. Hæc amice frater in metamorphosin revoca, dum luxuriæ tentatio te invaluerit, & ut commune fert axioma, clavum clavo pelle, id est, veneris ignem consideratione ignis infernalis ex pectore tuo expunge, quemadmodum monet Isidorus lib. 1. Synonym. dicens: Proponere tibi adversus præsentem carnis ardorem, futuri supplicii ignem; superes æstum libidinis recordatio æterni judicii; memoria

Gramm. Relig. Pars 1.

ardoris gehennæ, ardorem excludat luxuria. De Abbate Elia sequentia audire lubet; Pratum Spirit. cap. 19. Narravit nobis, (inquit Joannes Eviratus seu Sophronius) Abbas Elias, dicens: Cùm aliquando morarer in partibus Jordanis in spelæo, pulsavit quidam ostium speluncæ meæ, Egressus verò vidi mulierem, & dixi ad illam: Quid tu hic facis? & ait: Ego, mi Pater, ejusdem, cujus tu, instituti sum, & quasi uno lapide distat à te spelunca mea. Ostendebat autem & locum quasi ad Austrum. Et ait: Iustravi hanc eremum, & præ æstu nimio siti fatigata sum, fac ergo charitatem Pater, & da mihi pusillum aquæ. Itaque protuli ureum, & dedi ei. Cùm autem abiisset, cœpit diabolus impugnare me immittens cogitationes sordidas in eam. Superatus igitur, neque ferens libidinis ardorem, sumptâ virgâ meâ, cellam egressus sum in fervore æstus, cùm lapides ignescerent, profectusque sum ad illam, ut implerem turpem concupiscentiam. Cùm verò ferme uno stadio ab ejus adhuc spelæo distarem, urgente me graviter æstu libidinis, repente factus in ecstasi, vidi apertam terram, & me hiatu terræ absorptum. Aspiciòque illic cadavera putrida jacentia & resoluta, & incredibili fœtore plena, & quendam reverendi habitus virum, mihi demonstrantem ac dicentem: Ecce istud mulieris est, istud viri, istud pueri, frueretur jam ut vis, & quantum libet, concupiscentiâ tuâ: hujus tamen voluptatis gratiâ, vide quos labores amittere voluisti, ingeminavitque: Vx! vx! vx! Mundo propter libidines, & carnalia peccata. Ego autem præ nimio fœtore in terram corruvi. Tunc accedens vir ille venerabilis, qui mihi apparuerat, erexit me, & gratias agens Deo, reversus sum in locum meum.

Mm

22. Hoc

22. Hoc ergo ipsum nobis sæpè occinamus : Væ ! væ hominibus propter libidines. Veruntamen ut majorem abominationem & nauseam foveamus erga hoc vitium, ejus intolerabilem mephitum persenscimus oportet. Narrat S. Antoninus p. 4. summæ Theol. l. 1. c. 6. §. 1. Angelum humanâ specie testum iter fecisse cum Anachoreta. Transferunt forte cadaver in viam temerè projectum, & quia valdè foetebat, Anachoreta obturavit nares suâ chlamyde, ne foetorem sentiret, non ita socius. Paulò post obvium habuerunt Juvenem, vestibis præfissis & redolentibus ornatum, ad cujus transitum Eremitæ comes nares fortiter preffit, & juvenem velut mephitum foedissimam declinaturus, vultum pressasque nares avertit. Causam à socio rogatus : *homo libidinosus*, inquit, *olentissimum cadaver est.* Dixit, & evanuit.

23. Neque semel etiam similis graveolentia castis naribus cruciabilis extitit. Certè S. Catharina Senensis hircos ab agnæ solo odoratu secernebat; etenim impudicæ mulieris secum loquentis foetore sic afficiebatur, ut nares obturaret, cùmque super hoc à Confessorio suo gestum hunc admirante percunctaretur, dixit: nisi hoc fecisset, sibi præ nausea stomachum movendum fuisset. S. Philippus Neri non minus etiam impudicos ex odore cognoscebat: hinc dicere solebat: *Malè oles, ô fili, malè oles.* Pariter Sancta Francisca Romana tantum narium cruciamentum ex impuri hominis præsentia sibi afflari sentiebat, ut vultum avertere fuerit coacta. Verùm quid mirum, quòd Sancti in hac vita degentes foetorem libidinis abhorreant, cùm cum nec mortui tolerare possint? In Chron. S. P. August. legitur: Cùm

defunctæ B. Christianæ de oppido S. Crucis in valle ad Flurpen Arnum corpus publicæ venerationi ferè tribus hebdomadis expositum fuisset, suavissimo semper fragrayit odore. Ad quod cùm mulier impudica accessisset, Christiana etiam defuncta impuritatem abhorrens, manu elevatâ habitu faciem sibi cooperuit, ne ab aspectu scelestæ fæminæ contaminaretur. Porro, si causam investigemus, cur hæc & alia Deus in Sanctis suis patrare voluerit miracula, reperiemus, ista ad nostram eruditionem principaliter facta esse, quòd nimirum intelligamus, quàm foedum sit, carnalibus inhiare concupiscentiis; & vel ideo summè abominanda carnis libido, fugiendaque est. Ergo pudeat nos Christianos Veneri operam dare, cùm è Stoâ Philosophus castior, etiam si scirem (inquit) & Deos veniam mihi daturus, & homines non cognituros, tantum propter carnis vilicatem peccata carnis fugerem.

24. Verùm enim verò, si quis ex hucusque dictis persuasus necdum sit, neque permotus ad fugienda carnis scelera, exterreatur, saltem ex nonnullis exemplis infelicitum eorum, qui justo DEI Judicio, dum actu hisce carnalibus obscenitatibus operam dabant, morte repentina conclusi, id experti sunt, quod de impiis prophetavit Job cap. 21. v. 13. dicens: *Ducunt in bonis, in voluptatibus carnis, dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.* Primum infelicitatis exemplum exhibet Juvenis quidam, de quo Rectupius in Tractatu Industriarum bonæ mortis num. 21. scribit, quod molli nimium familiaritate ab impudico quopiam parùm castè quiddam didicerat, simulque ad Sacramentum poenitentiae redux identidem, sed prolap-

prolapsus iterum redibat ut canis ad vomitum, & sus ad volutabrum luti, contrectatione impurâ. Vice quadam cum se ad conclave aliud abripuisset, ut secum solus esset, ad rem detestabilem faciendam, ecce reperit istuc dæmonem truculentum, qui adolescentem furenter aggressus, fasciam illi è tibialibus repente solvit, eamque illius collo alligat, & è quadam illius conclavis trabe suspenso gulam stringit, ac strangulat. Reliquie ibi impudicum corpus lictor tartareus: at animam ed secum abduxit, ubi carnem ad æterna tormenta expectat. Interea in urbe celebri, & utcunque distat ab eo, ubi hæc gesta sunt, loco dæmon ex energumeno dixit; præclare enim vero rem à socris suo gestam in urbe cum tali juvene, & rem quam dixi, palam narravit; adjecitque quod Angelus custos ob illam juvenis illius impudicitiam tandem indignatus, Dei permisso, dæmoni potestatem fecisset, ut illum miserum strangularet.

25. Patet hinc, quàm magnopere Deus irascatur his, qui (ut loquitur *Apostolus Rom. 1. v. 24.*) contumeliis afficiunt corpora sua in semetipsis, id est, qui in proprio suo corpore committunt peccata contra naturam. Væ illis, qui aliorum animadversione non compuncti, impurâ contrectatione seipsos polluere pergunt; veniet enim tempus, in quo & ipsi tantum recipient tormentum & luctum, quantum in carnalibus deliciis constituti suis meruere peccatis. Verùm ut ulterius intelligamus, quàm sæpe luxuriosi repentino interitu pereant, referre lubet, quod scribit *Ortonellus Tom. 1. Adnot. 3. de quodam Sacerdote impudico*, qui cum anno 1638. ad meretricem accederet, ambo, dum nefando vacant operi, ex improvise mortui sunt. Verùm ut mors

non casu, sed divino obtigisse nutu omnibus innotesceret, post mortem miro portenti genere amborum brachia, & reliqua corporis membra, quorum animi impudicitie glutino invicem arctissime colligati fuerant, eum in modum, mutuoque sibi inhærere visa sunt, ut unum se jungi, ac divelli ab altero cadavere neutiquam posset. Hæc ergo est sortatorum merces, hoc impuræ libidinis stipendium, à momentanea, turpique voluptate ad cruciatus æternos ferri præcipitem. *Fornicatoribus pars erit in stagno ardenti igne & sulphure, quod est mors secunda. Apocal. 21. 8.*

26. Tertium divinæ vindictæ exemplum subjicit *Thomas Cantipratanus*, vir doctus & gravis, Divi Thomæ Aquinatis, sub Alberto Magno condiscipulus, & Episcopus suffraganeus Cameracensis, lib. 2. Apum cap. 39. in hæc verba scribens: Presbyter quidam, nomine tantum sanctus, & castus Monialem, altioris ordinis juvenulam, sub religionis specie procurabat. Nactâ ergo occasione, cum socia seniore Monialis juvenula Presbyterum invisit. Post lautos autem cibos & potum immoderatum, Moniales, in uno loco, & Presbyter in altero quieverunt. Manè facto, vetula Monialis sociam juvenulam ad matutinum officium excitare voluit; quia verò nec strepitu, nec pulsationibus eam potuit excitare, surgens quæsit sociam, nec invenit. Turbata ergo cum tota familia Monialis, cum factum præ confusione celare vellent, nec possent, cum horrore & scandalo multorum, sicut inventa fuerant, amborum simul cadavera sunt sepulta. Væ! væ igitur omnibus, qui in simili reperientur culpa, quia non evadent eandem æternæ damnationis pœnam. Veruntamen hic cogitandum venit, quod supra serm. 17.

num. 5. diximus; nimirum, dum similia divinæ vindictæ exempla cernimus, sive legimus, cogitemus oportet, hæc non tam ad eorum æternam ignominiam & infamiam, quàm ad viventium salutem, salubremq; metui mortaliibus incutiendum à Deo, iustissimo scelerum Vindice, exhibita fuisse. Sit ergo (ut cum Magno Aug. loquar)

aliorum perditio, mi optime lector, tua cautio; nam sapiens profectò existimandus, qui ex aliorum infelici interitu sibi melius consulere novit, & dum plurimos propter impurum carnis vitium æternum perire intelligit, sibi ab eo sollicitè cavere discit, prout Poëtarum ille cecinit:

Felix quem faciunt aliena pericula cautum.

SERMO XX. DE HUMILITATE.

Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde: & invenietis requiem animabus vestris. Matth. 11. verl. 29.

PARS PRIMA.

1. **Q**uemadmodum sine fundamento aliqua fabrica consistere nequit, ita absque humilitate ædificium reliquarum virtutum, ita ut suspecta sit omnis virtus, quæ humilitate munita non est. Necessaria est ergo hæc virtus, itaque necessaria, ut sine aliis esse ipsa possit, non autem sine illa aliæ, quia est supplementum cæterarum, ut peritissimus vitæ spiritualis director Alphonsus Rodriguez tr. 3. c. 39. part. 2. demonstrat. Quod etiam innuere videtur S. P. Aug. ser. 10. de verb. Dom. his verbis: Magnus esse vis? à minimo incipe; cogitas magnam fabricam construere celsitudinis? de fundamento prius cogita humilitatis. Porro de hac virtute eleganter disserunt SS. Patres, eamque variis laudum encomiis efferunt; eam enim primum Christianæ Philosophiæ fundamentum, medicinam tumoris, custodem virtutum, in ornatu summi Sacerdotis splendidiorem gemmam appellant. S. Basilus humilitatem vocitat,

tuissimum virtutum omnium thesaurum. Denique (S. Gregorio teste) est humilitas omnium virtutum radix. Sicut enim inquit, flos in radice succo vivit, & crescit, at ab ea resectus exarescit; ita quælibet virtus, nisi in humilitatis radice maneat, exarescit, & statim perit; & quod altius radices humo se immiserint, tantò arbor se magis extendet, eritq; fertilior & diutius stabit; ita pari modo, quò quis profundius per humilitatem descendet, tantò altius in virtute & perfectione crescet, uberioresque animæ fructus producet.

2. Porro, tametsi nemo Sanctorum hanc virtutem nobis commendasset, nihilominus tamen summa contentione alaborare oporteret, quò hanc assequi possemus, cum eam tantoperè Filius Dei suspexerit, dilexerit, & per totum vitæ suæ cursum tenuerit. Hinc ut præclare S. Basilus Serm. de humilitate discurret, voluit à paupere Matre in vili stabulo nasci, & vilibus pannis involutus in præsepi reclinari, voluit ut peccator circum-

cidi,

eidi, ut debilis in Ægyptum fugere, inter peccatores & publicanos, ut unus illorum, baptizari: In vitæ progressu volunt sibi honorem deferre, & in regem eligere, & abscondit se; cum verò contumeliis & dedecore afflicere, tunc offert se: prædicant illum homines, etiam à diabolis obsessi, & jubet illos tacere; dum illum subsanant, & convitiantur, ne verbo quidem se purgat. Et in fine vitæ, ut hanc nobis virtutem, tanquam testamento & ultimâ voluntate suâ magis commendaret, mirando illam confirmat exemplo, dum & discipulorum pedes lavat, & ignominiosam illam crucis mortem subit. Accedit Melleus Doctor. S. Bernard. serm. 1. de Nativ. Dom. in hæc verba discurrrens: *Examinavit semetipsum carnem nostram assumendo, & universam vitam suam humilitatis esse voluit exemplum; ut prius præstaret exemplum, quod erat docturus verbo: Mirus sanè docendi modus. Sed quare tantæ Majest. Dominus tam profunde se humiliavit? ut non apponatur (respondet idem Mell. Abbas) ultra magnificare se homo super terram; Intolerabilis enim impudentia est, ut ubi sese exinanivit Majestas, vermiculus insectetur, & intumescat.*

3. Quàm æquum ergo est, ut aures nostras accomodemus Salvatori nostro, dum nos ad humilitatem amplectendam tum suo exemplo, tum verbo invitatur, dicens: *Matth. 11. Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.* Discite, inquam, non superbè & altum sapere, sed vosmetipsos despiciere, & ad omnium pedes meo exemplo abjicere; discite fallaces hominum laudes declinare, & ad injurias vobis illatas humiliter tacere; Discite denique, non mundum fabricare; non cuncta vitibilia, & invisibilia creare; non in ipso mundo mirabilia patrare, ac mortuos suscitare; sed quoniam mitis sum, & humilis corde. Et ut efficacius nos moveret ad humilitatis virtutem sectandam, mox subjungit: Et

invenietis requiem animabus vestris. Ecce præmium & mercedem in promptu, quam Deus humilibus corde largiri solet; Siquidem magnâ internâ gaudebunt pace, non quidem eâ, quam mundani homines in omnimoda temporalium rerum affluentia & prosperitate suam esse arbitrantur, (hæc enim pax non est vera pax, sed falsa & fucata ducens hominem ad interitum) sed illâ, quam Christus Apostolis suis reliquit dicens: *Joan. 14. 27. Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis, non quomodo mundus dat, ego do vobis.* Talem ergo pacem & requiem animæ suæ inveniet humilis; Nam licet variis & multiplicibus quandoque calamitatibus, & pressuris subiacere cogatur, licet passim ab aliis contemnatur, & illudatur, fame, siti, frigore & nuditate prematur, nihilominus tamen hisce miseriis ita gaudet, ut hanc suam sortem cum omnibus mundi thesauris, cunctisque opulentorum quorumcunque hominum, commoditatibus commutare nequaquam vellet. An non ergo hæc magna animæ requies? hæc autem humilis corde identidem perfruitur. Præterea quamvis hæc pax non careat pugna, Christus enim ipse restatur: *Matth. 10. 34. Non veni mittere pacem (intellige pacem mundi) sed gladium, id est tentationes, vexationes, & pugnas quotidianas servis meis immitto: quia tamen humiles, in arena cum mundo, carne, & demone confligentes, sic divina manus adjuvat, dirigit, ac tuerur, ut certè certaminis lauream ab adversariis suis sint relaturi; ideo rectè incarnata Sapiencia humilibus spondet, quod inventuri sint animæ suæ requiem, non solum, quando corporis nexu soluti exlum intrabunt, verum etiam in præsentis vitæ, dum videlicet hostes suos victoriosè profligabunt, ac prosternerent.*

4. Notissimum est, quod hæc in parte magno Anachoretarum Patri, S. Antonio

calitùs fuit responsum. Cùm enim is in spiritu mundum laqueis, & pedicis inimici ad capiendas animas plenissimum cerneret, exclamavit cum lacrymis: Ah Domine! quis effugiet? Vox autem ad eum facta est dicens: Humilis. Hinc per aptè S. Ephrem de recta vivendi ratione sic ait: Profectò, si diligenter attenderis, ubique inimici laqueos, tanquam mellis dulcedine circumlinicos, & voluptatis illecebris extensas deprehendes, ut si quis illius dulcedinem gustare velit, laqueo capiatur; Humilitatem ergo dilige, & nunquam diaboli retibus capieris, quia levissimis humilitatis alis sublatus sublimior eris, quam ut ab eo capi possis. Esto igitur humilis, & ab hisce laqueis & tentationibus te Dominus eripiet; Custodiens parvulos Dominus, inquit coronatus Vates Psal. 144, humiliatus sum, & liberavit me. Summi montes fulminis telis, & tempestatibus impetuntur; arbores proceriores à ventis convelluntur; sed arundines, virgulta, & plantæ humiles, quæ se submittunt, incurvantur, & in hanc illamve partem insectantur, post tempestates, & ventorum turbines infracta perdurant: Sic quoque humiles in mediis tentationum procellis, inimicorumque tartareorum assultibus indemnes perstabunt.

5. Quisquis igitur stygii hostis astus eludere, ejusque occultas fraudes & technas dissipare, & destruere discipit, assumere debet humilitatem, quæ similis est, (ut S. Maria Magd. de Pazis dicere solebat) acuto gladio, qui defendit & vincit omnes inimicos, & à quo diabolus fugit. Hunc humilitatis gladium arripuit quidam Anachoreta, & eo stygem in fugam dedit. Dæmon enim cuidam fratri apparuit, transfiguratus in Angelum lucis, & dixit ei: Ego sum Gabriel, & missus sum ad te. Ille vero dixit ei: Vide me ad alium missus sis: ego enim non sum

dignus, ut Angelus ad me mittatur. Diabolus autem hoc audiens statim etiam disparuit. Alius quoque cum ipsi cacadæmon, in Christum transfiguratus, apparuisset, ait: Vide ad quem veneris, certè talis non sum, quod dignus sim hic videre Christum. Simulque subdit cum S. Petro: Exi à me Domine, quia vilis sum, quia visionibus tuis indignus sum, quia peccator sum. Sicque diabolum in fugam dedit. Si percontari fas est, quonam memorati nunc duo Eremiticæ abiissent, si humilitatis gladium in adversarium non vibrassent? Forçassis diabolicis hisce imposturis in fraudem fuissent impulsæ, ac in superbiam prolapsæ se acheronti æternum mancipassent; At quia humiliter & submissè de se ipsis senserunt, ideo ærcinum seductorem debellarunt, nobilémque victoriæ palmam ab orco retulerunt. Nihil enim vires hostis tartarei sic atterit, nihil ejus robur aded enervat, sicut sincera humilitas: Proinde nil magis in homine pertimescit, quam animi submisionem.

6. In hujus rei assertionem appositè congruit, quod Pelagius l. 5. libell. 15. n. 26. in *Vitis Patrum* recenset de S. Macario. Cùm hic S. Abbas quondam tam ad sportulas contexendas, quàm etiam ad fugiendum otium aliquot palmarum manipulos à palude quadam exportasset, occurrir ei diabolus in via cum falce messoria. Voluit autem eum percutere falce illà, sed non potuit. Et dixit ei: Multas violentias patior à te, Macari, quia non possum prævalere adversum te, quod scilicet viribus caream, quibus te vincere possem. Scito etenim, nihil esse eorum, in quibus temetipsum ad Dei gloriam exercere soles, ad quod ego non majori cum rigore me adhibeam. Quod si tu jejunas, ego à primò creationis meæ momento cibum minimè gustavi.

gustavi. Tu integras noctes insomnes ducis; nec ego unquam vel minimo momento somno indulgeo. Tu castitatem semper observas; at ego nullam unquam huic virtuti contrariam actionem committo. Tu mundi huius bona contemnis, quibus ego quoque nullum unquam affectum applicui. Tu corporis membra disciplinis maceras, & abstinentiis attenuas; ego verd gehennæ flammis æternum crucior, & torqueor. Unum est autem, in quo me superas. Et dicit ei Abbas Macarius: Quid est illud? Respondens diabolus, dixit: Humilitas tua, quod nimirum humilis sis, & parvus in oculis tuis; in hac enim virtute nullum ad dimicandum tecum campum reperio, in quo aliquam contra te prævalendi spem præsumere aulam. Sic effatus amplius videri desinit.

7. Hinc ergo liquet, quanta in humilitatis virtute lateat fortitudo, & animi robur, cui stygius ille veterator, ut ipsemet altiori vi compulsus fateri cogebatur, longè inferior & impar est. Causa porro, cur scilicet humiles tantis polleant viribus, est, quod Deus, ut bellator fortissimus, cum illis sit; humilitas enim est (ut Christus I. 6: revel. c. 42. S. Birgitta dixit) quæ Deum in cor nostrum introducit. Esto igitur humilis (ait Venerab. Thomas Kemp. I. 2. c. 8. §. 3.) & pacificus, & eris tecum Iesus. De S. Gertrude refert Petrus Pennequin. part. 2. Itag. c. 18. n. 2. quod aliquando divina sibi collata beneficia commeditans, tanto pudore suffusa sit, ut sibi exosa se conspectu divino indignissimam iudicaret, optaretque aliquod nancisci latibulum, quo turpitudinem suam absconderet, & quod divinis non poterat, humanis saltem oculis & naribus tantum foetorem subduceret. Quid ageret hic Christus? Continuo tantâ be-

nevolentia ad eam se dimisit, ut præ admiratione tota cælestis curia à tanta demissione illum dehortari velle videretur: quibus Christus dixit: Sinite; continere enim me non possum, quin me totum ei impertiar, quæ tantâ sui deiectione cor meum ad se pellexit.

8. Constat itaque humilitatis virtutem Deo summopere placere. Sponsus Cælestis Sponsæ suæ pulchritudinem laudare volens, à pedibus præcipue eam commendavit dicens Cant. 7.: Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis filia Principis! Quid aliud per hæc calceamenta subintelligi potest, quam humilitas? Hæc enim se semper in postremum abjicere amat locum. Quisquis ergo Cælesti Sponso complacendi flagrat desiderio, in humilitatis calceamentis gradiatur oportet. Convenientem nostro proposito historiam narrat Discipulus Serm. 32. l. 2. Quidam cum diu in extremis laboraret, tandem reversus ad se, incepit flere, & causam rogatus dixit: Vidi quod Deus specialiter diligeret humiles, & magnam haberes complacentiam in illis, ideo præ gaudio lacrymatus sum, quia & mea opera utpotè cum humilitate facta gratanter acceperat, ideoque iussus sum vobis indicare, quod, qui vult salvus fieri, debeat se humiliare, & Christum imitari dicentem: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. In vita B. Catharina Riccia c. 21. legitur Cælitum Reginatrici apparuisse, ac Christum parvulum in ulnas dedisse, quæ dum quæreret, quid esset agendum, ut placere posset puero JESU? Respondit B. Virgo: Filio suo humiles & obedientes placere super omnes. Hoc fac, amice lector, & vives; Verum ut intelligere possis, in quonam vera fundetur Humilitas, quæ sequuntur, bene observes oportet.

PARS

PARS SECUNDA.

Cum ex hucusque dictis palam constare possit, quàm excellens sit virtus vera cordis humilitas; ut hanc assequi valeamus, apprimè scire debemus, in quam vera humilitas fundetur, & radiceatur; necessarium proin est, id explicare & declarare, quod Deo auxiliante præstabimus in præsentis & in subsequen-
tibus paragraphis. Opinio S. Laurentii Justiniani est, neminem scire benè, quid sit humilitas, nisi qui à Deo accepit, ut sit humilis. Hoc autem scire, (ut idem dicit) adèd difficile est, quod in nulla re ita fallatur homo, quàm in cognoscenda vera humilitate. Aliqui, dum se peccatores & miseros esse dicunt, aliqui, dum pannosum & lacerum gerunt vestitum; alii dum in sordidis contemptisque officiis obundis sese occupant, se humiles forè autumant. Verùm si idcirco id faciunt, quò nempe humiles ab aliis prædicentur, & se exteris meliores humilioresque reputant, ipsissima est Superbia.

10. Diligenter itaque notandum est, ne quis fictam & falsam humilitatem pro vera habeat. Nam S. Hieron. in Epistola quadam benè ait: *Multi humilitatis umbram, veritatem pauci sectantur.* Perfacile est aliquem habere vestem contemptam, caput dimissum gerere, oculos in terram defigere, submissâ voce loqui, sæpius suspiria trahere, & ad singula propè verba se miserum & peccatorem nominare; at si tales vel obiter, & uno verbulo tetigeris, etiam levissimo, statim videbis, quantum à genuina humilitate absint. Hinc rectè S. Thomas ait: *Qui honoris est cupidus, contemni se refugit, & dum contemnitur, exsandescebat; et si miracula*

facere, à vera tamen perfectione longissimè abest; nulla enim virtus ibi esse potest, ubi fundamentum virtutum, nempe humilitas deest. Unde cùm quidam frater, uti in Vitæ PP. recensetur, ab aliis laudaretur apud S. Antonium, hic tentavit eum, an posset injuriam ferre? quòd cùm non posset, dixit S. Abbas: *Similis est hic frater domui, quæ à facie quidem ornata est, retrò verò à latronibus spoliata.* Sic profectò multi sunt, qui forinsecus duntaxat humiles apparent, in eorum verò corde occulta latet Superbia. Verùm, humilitatem veram patientia ostendit. Hæc est lapis lydius; dicit S. Hieron., ad quem verum humilitatis aurum exploratur. S. Bernardus tract. de grad. humilit. magis sigillatim edisserens, in quo virtus hæc sita sit, ita eam definit: *Humilitas est virtus; quâ homo verissimâ sui agnitione (considerando scilicet defectus & miseriae suas) sibi ipsi vilescit.* Non consistit ergo virtus hæc in verbis, aut exteriorum neglectu, sed in intimo cordis, in abjectissimo de seipso sensu, dum videlicet homo non solum seipsum vilipendit, sed etiam optat, ut ab aliis quoque despiciatur, & vilipendatur. Porro quamvis SS. Patres multos humilitatis gradus enumerent, nos tamen brevitati studentes tantum tres, ad quos reliqui omnes facile reduci queunt, ad nostrum scopum attingendum in medium afferemus; quæ in re inhærebo vestigiis Alphonsi Roderici, qui p. 2. tr. 3. de his fuscè & disertè tractat, à quo proinde nonnulla mutuabimus ad nostrum propositum magis accommodata.

11. Primus igitur humilitatis gradus est: *Seipsum parvi facere, & humiliter de se sentire.*

sentire. Ad hoc autem unicum & necessarium medium est sui ipsius cognitio. Imprimis ergo, ut consulit S. Bernardus in form. hon. vitæ, ista tria semper in mente habeas: *Quid fuisti? Quid es? Quid eris?* *Quid fuisti?* quia sperma fœtidum. *Quid es?* vas stercorum. *Quid eris?* quia esca vermium. Hinc merito exclamat Innocentius Papa l. 8. de contemptu mundi. O indigna humana vilitatis conditio! investiga herbas & arbores, illæ de se producunt flores & fructus; & tu lendes, lumbricos & pediculos. Illæ de se effundunt oleum, vinum & balsamum; & tu de te sputum, urinam, & stercus. Illæ de se spirant suavitatis odorem; & tu de te reddis abominationem fœtoris. Unde SS. Patres humanum corpus sterquilinio nivibus tecto comparant, quod forinsecus quidem pulchrum & album apparet, ast intus sordibus & immunditiis repletum est. Occurrit iterum Abbas mellensis, in Meditationibus cap. 3. sic differens: Si diligenter consideres, quid per os & nares, cæterosque corporis meatus egrediatur; vilis homine sterquilinum nunquam vidisti. *Quid ergo superbit terra & cinis?* rectè exclamat Sapiens. Eccli. 19. 9. Habemus ergo hinc magnam nos humiliandi materiam; Ideoque ait S. Gregorius: Custos humilitatis est recordatio propriæ fœditatis; sub hoc cinere illa optimè conservatur. Ex hac porro humanæ vilitatis consideratione tam altas egit radices S. Franciscus Borgias, ut se vel ipso terræ pulvere vilior esse duxerit. Nam cum vice quadam cum aliquo Patre iter faciens ad angustam casam divertisset, & ambo in stramineis quibusdam manipulis quiescerent, ejus Socius tum ob senectutem, tum quod respirandi angustia laboraret, totâ nocte tussit & spuit, dumque versus parietem se spueri putat, ignarus Franciscum conspuat, faciem ejus non raro etiam fœdans. At ille nihil turbatus

Gramm. Relig. Paris I.

noctem transegit. Ubi disluxit, ita vir Sanctus spuris deformatus erat, ut vix agnosci posset. Comes ejus rei novitate totus confusus veniam precatur. Sed S. Franciscus totus hilaris ad eum ait: Non est, Pater, quod eâ re labores: nec enim usquam me dignior locus in cubiculo spuito aspergi debuit. Ita habet ejus vita lib. 4. c. 5.

12. Secundò perpendere oportet statum animæ nostræ. Certè fueramus omnes ante Baptismi gratiam filii iræ, filii gehennæ, & post Baptisma, heu quoties animas nostras, sanguine Christi redemptas, diabolo rursus pro momentanea oblectatiuncula, velut commutatione mutuâ vendidimus! Utrùm autem pro hac ignominia, Deo irrogatâ, ritè ipsi satisfacimus, penitus habemus incognitum. Nescit enim homo, utrum amore, an odio dignus sit, inquit Ecclesiastes. c. 9. Et vix nobis, si adhuc in peccatis vel ignari hæremus; bonum enim nobis foret, ut testatur æterna Veritas de Juda proditore, si nati non fuissimus. Pejus enim est peccatum, quàm non esse; & præstaret non esse, quàm peccasse. Et demus nos esse in gratia constitutos, quis autem nostrum scit, an non hodie vel cras eâ excidat, & æternaliter pereat? Non enim ullum habemus promissum nos in ea permansuros. Cur ergo Deus hæc ab oculis nostris abscondita esse velit, non alia est causa, quàm ut semper in perpetuo timore, & profunda humilitate coram eo ambulemus, assiduisque precibus veniam ab ipso & misericordiam petamus, ut suadet Siracides, de propitiato, inquit, peccato nosi esse sine metu. Eccli. 5. 5. Hæc peccatorum præteritorum consideratio efficacissimum est medium ad nos parvi pendendos, & subtus terram nos abscondendos. Præterea non modò, si conditionem tam miseram, &

Nam peccata

peccata nostra inspexerimus, sed &, si opera, quæ nobis recta videntur, examinemus, multum nos humiliandi & confundendi materiam reperiemus, ob plurimos defectus & imperfectiones, quibus illa vitiamus, juxta illud *Isaia 64. 6. Facti sumus, ut immundi omnes nos, & quasi pannus menstruatus universa justitia nostra.* Unde *S. Greg. l. 6. moral. c. 11.* sic loquitur: *Omnis humana justitia, si districte & in vigore judicetur, injustitia esse convincitur: Si enim remota pietate discutimur, opus nostrum poenâ dignum est, quod remunerari præmiis præstolamur.* Ac propterea *S. Job* summum patientiæ speculum, & ab ipso *DEO* summopere laudatus, semper se vereri, & timide ac circumspicere omnia sua agere testatur, ob culpas nimirum & imperfectiones, quæ in illis se immiscere solent, quando quis sedulo non advigilat, nec super se ipsum excubat. Verebar, inquit, omnia opera mea, sciens, quod non parceres delinquenti. *Job. 9. 28.*

13. Quæ cum ita sint, certo administris potius opus habere videamur, quæ nostrum animum erigant, ne desperemus, quam quibus ad nostri cognitionem excitemur. Quamobrem quamvis in tam miseræ sortis nostræ consideratio-
ne diésque noctésque nos transigere oporteat, quod humilitatem assequamur, non tamen finaliter hic sistendum erit, sed protinus (ne animo concidamus, & in pusillanimitatem nos præcipitemus) ad divinæ misericordiæ considerationem progrediendum. Ne verò ex clementiæ & benignitatis Dei cognitione vanè præsumamus, & superbe inflemur, statim ad nos ipsos oculi denud retro flectendi sunt. Et hæc est scala *Jacob*, quæ prima sui parte terræ cognitionis nostræ infixæ est, & alterâ cæli fastigium contingit. Hac nobis ascendendum & descendendum est, uti per eam ascendebant;

& descendebant Angeli. Ascendere ergo debemus, ne ex cognitione nostræ facti pusillanimes desperemus, sed ut in Deum nostram fiduciam concipiamus. Ast inde rursus descendendum est, ad nostri cognitionem, ne præsumptio nobis oboritur. Per hanc scalam identidem ascendendum & descendendum erit.

14. Taliter hoc exercitio utebatur *S. Catharina Senensis*, ut ipsamet suis in *Dialogis c. 67.* recenset. Nam cum eam *dæmon* ad pusillanimitatem impelleret, persuadere illi volens, totam ejus vitam meram fuisse illusionem, illa statim sursum mentem evibrans de divinâ misericordia planè confidebat, dicens: *Confiteor Creatori meo, omnem meam vitam meras tenebras fuisse, sed ipsa me intra vulnera JESU Christi Crucifixi abscondam, illius sanguine me abluam, detersisque jam iniquitibus meis gaudebo in Creatore meo.* Dum verò *caco-dæmon* eidem suggereret: Jam perfectæ es, & Deo grata, nec est, ut posthac defectus tuos lacrymis expies; *S. Virgo* sese humilians respondit: *Heu mihi misera!* Ipse *Domini Præcurzor Joannes* nunquam peccavit, & in ipso matris utero fuit Sanctificatus, non minus tamen vitam austeram duxit: Ego verò tot scelera commisi, nec unquam ea deservi, ut debebam. Sic diabolus confusus, victusque recessit, suâ eam quiete frui imposterum sinens, quod non nisi ingenti cum damno suo ad eam rediret. Liqueat ergo hoc exercitium fore saluberrimum, unde diligenter tenendum. Veruntamen, ut in hac sui ipsius cognitione aliquis se melius fundet, non debet solum similes humanæ naturæ miseras, & defectus in communi perpendere, sed eos immediate sibi ipsi in particulari & individuo appropriare, nequaquam attendendo ad aliorum infirmitates & peccata. Hinc rogatus quidam de priscis illis Patribus, quâ ratione veram humilitatem quis sibi pa-

rare posset? respondit: Si sua tantummodo, & non alterius mala consideret: Si oculos avertat ab alienis, & in suos duntaxat defectus eos conjiciat. Sanè si hanc Sancti hujus Eremicollæ gnomam sedulâ custodiâ observaremus, continuè copiosissimam materiam nosiplos despiciendi, & ad singulorum pedes abjiciendi inveniremus; ast quia passim aliorum duntaxat peccata inspicimus, ideo haud mirum tam parùm nos in humilitatis virtute proficere.

15. Refert Joannes Avila tr. 3. de Spir. Sancti. pag. 104. se hominem novisse, qui sæpiùs Deum rogaverat, ut sibi monstraret, quis qualisque esset. Aperuit huic Deus paululum oculos, & ecce tam abominabilem se conspexit; ut magnâ voce exclamavit: Tolle, obsecro, Domine per magnam miserationem tuam, speculum hoc oculus ex oculis meis, figuram mei ulterius videre nolo. Certò si & tu, tuam, ut est in se, deformitatem videres; procul dubio in hanc prorumperes vocem; Tolle, Domine, tolle tam abominandam mei ipsius speciem. Habes ergo, ut humiles te sub potenti Dei manu, teque miserrimum peccatorem, & omni suppliciorum genere præ omnibus aliis dignissimum ex corde credas. Et hæc est vera sincerâque humilitas, quæ tartareum hostem mirum in modum affligit. Appositè ad rem servit, quod in vitis PP. l. 5. libel. 15. n. 65. in hæc legitur verba: Venerunt quidam aliquando in Thebaidem ad quendam senem habentes secum unum; qui à dæmonio vexabatur, ut curaretur ab illo Sene. Senex verò cum diu rogaretur, dixit dæmoni: Exi maledictæ satana de factura Domini Dei. Et respondit dæmon Seni: Exeo, sed interrogo te unum verbum, ut dicas mihi: Qui sunt hædi, & qui sunt agni? Et dixit Senex: Hædi quidem tales sunt, qualis ego, agnos verò Deus scit. Et audiens dæmon exclamavit voce magnâ

dicens: Ecce propter humilitatem tuam exeo. Et exiit eadem horâ.

16. Porro ut majori contentione & ardore in hoc nostri cognoscendi exercitium incumbamus, alia commoda & fructus inde nascentes enumerare non inconsultum censeo. Missis ergo ambagibus, breviter dico, sui ipsius cognitionem esse semitam, per quam SS. Patres ad summam pervenêre perfectionem. Pro qua assertionem affirmanda narrasse suffecerit hanc brevem historiam. Quidam notæ Sanctitatis vir Religiosus identidem ferventibus à Deo precibus petit, ut ei illud iter monstraret, per quod Prisci Patres inceserant, ut sic ei complaceret; Unde nocte quadam in somnis vidit librum quendam aureis litteris exaratum, audivitque vocem cujusdam: Surge, lege: Surrexit ergo, & in eo legit pauca illa, sed cælestia & divina verba: Hæc antiquorum Patrum fuit perfectio, amare Deum, seipsum contemnere, spernere neminem, neminem vel in minimo judicare. Quo lecto liber mox ex ejus oculis subductus fuit. Itaque neminem spernere debemus, sed nos ipsos despiciere & humiliare, quia hæc & non aliâ viâ ad Sanctorum Angelorum consortiû pervenitur.

17. Hoc ipsum suavit Salvator noster; Luc. 14. 10. Cum vocatus fueris, inquit, ad nuptias, vade, recumbe in novissimo loco. Sed quare amantissime Redemptor id præcipis? Ut cum venerit, qui te invitavit, dicat tibi: Amice ascende superius, tunc eris tibi gloria coram simul discumbentibus. Ecce ingentem remunerationem omnibus se deprimentibus, & humiliantibus ab Incarnata Sapientia promissam. Sed percontari lubet, quidnam per hunc novissimum locum, in quo nos ipsos collocare jubet Christus, intelligatur? Respondeo, per hunc novissimum locum non absurdè notari locum inferorum; per nuptias enim

enim significatur regnum celorum, ad quod omnes invitati sumus, hoc autem regnum pro novissimo loco habet locū datanatorum, juxta illud æternæ Veritatis edictum: *Matt. 5. Qui autem solverit unum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno celorum, id est, ut Orator Aureus S. Chrysost. hom. 16. in c. 5. Matt. interpretatur, ad infernum ibit* Percipe S. Doctoris ipsissima verba: *Cum vero audis minimum eum fore in regno Celorum, nihil aliud intelligas, quam gehennam atque supplicium. Recumbe ergo tuo cogitatu in hoc novissimo loco, te videlicet judicando dignissimum esse ob tua peccata supplicio sempiterno, & si hoc simplici corde præstiteris, haud dubie audies à Cælesti Sponso: Amice ascende superius. Recubuit in hoc novissimo loco Frater Urigman ex Dominicana familia, qui aded se humiliavit, ut nullū sibi congruum locum reperire potuerit nisi in profundo inferno, ac sub ipsomet Luciferō; putabat enim se tali loco dignissimum esse. Et ecce, cum ita sese in sua cogitatione dimisisset, hanc à cælo vocem audivit: Frater Urigman, cito huc ascende ad thronum altissimum cor Dei. Etenim talis submissio, ut Deus S. Birgite revelavit, est scala, per quam ad cor Dei ascenditur. Ut aded merito dixerit S. Climacus grad. 25. c. 2. & 3. Quoties aliquem, vel videris, vel audieris intra paucos annos altissimam tranquillitatem (quæ obtentâ perfectione obtinetur) acquisivisse, noli hunc æstimare aliam, quam hanc beatam celeremque viam humilitatis pedibus ambulasse. Humilitas sanè est tanquam terra, inquit S. Basiliius serm. de abdic. rerum, ex qua crescit, & nueritur arbor charitatis, producens flores virtutum, & fructus gratiæ in anima.*

18. Hanc B. Basilii assertionem verissimam esse, liquet ex eo, quod refert

*Ruffinus l. 2. vit. PP. n. 118. Cùm magnus Anachoretarum Pater S. Antonius fortè in sua cella precibus vacaret, venit ad eum vox dicens: Antoni, nondum ad mensuram Coriarii istius, qui est Alexandria, pervenisti. Quo audito, Venerabilis Senex surgens manè, arrepto baculo festinans Alexandriam venit. Cùmque ad designatum hominem fuisset ingressus, eum peramanter salutavit; Coriarius verò viso tanto viro obstupuit. Cui S. Abbas ait: refer mihi opera tua, quia propterea ad te de deserto veni: Qui respondit, nescio me aliquando boni aliquid egisse. Sed cùm instaret Antonius, ut vitæ suæ seriem manifestaret, dixit Coriarius: dum ex cubili meo manè surgo, antequam ad meos labores vado, dico, ut omnis civitas hæc à minori usque ad majorem ingrediat in regnum Dei propter justitias suas, ego autem solus propter meam culpam poenam ingrediar sempiternam. Quod verbum rursus vespere, antequam ad quietem nocturnam vado, ex corde repeto veraciter. Quod audiens S. Antonius dixit ei: Fili, sic tu es bonus artifex, sedens in domo tua cum requie, regnum Dei adeptus es, ego velut sine discretionē otiose tempus meum in solitudine consumpsi, necdum verbi tui assumpsi mensuram. Hinc ergo dilucide liquet, ad religiosam perfectionem assequendam nil magis conducere, quàm seipsum cognoscere, veraciterque credere, se dignum esse omni poenâ, confusione, & ludibrio. Proinde non immeritò S. Isidorus, quemlibet nostram adhortatur dicens: *Esse parvus in oculis tuis, ut sis magnus in oculis Dei; Tameñ eris apud Deum pretiosior, quanto fueris in oculis tuis despectior.* Hæc de primo humilitatis gradu dicta sufficiant, modò, in quo secundus humilitatis gradus sumdetur, dispiciamus reliquum est.*

PARS TERTIA.

19. **Q**uemadmodum Superbia omnes caelestes gratias ex anima propulsat, & dissipat, ita humilitas easdem ad se attrahit, attestante Apostolo Jacobo 4. 6. dicente: *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.* Cui astipulatur illud à Psalmographo pronuntiatum: *Quoniam excelsus Dominus & humilia respicit, & alta à longe cognoscit.* Ps. 137. 6. *Quid est, humilia respicit, nisi quod Deus ad humiles vel maxime suarum gratiarum vultum convertat?* Quando enim anima plus sibi vilescit, suumque nihilum magis agnoscit, tanto magis supremæ illius & excelsæ Majestatis obrutus ad se trahit. Humilia ergo te in omnibus, & coram Deo invenies gratiam, ait Sapiens, Eccli. 3. 20. Enim verò, scire hic debemus, non omnem humilitatem divinos hos secum trahere favores; sed eam tantum, ut loquitur Melleus Doctor S. Bernard. serm. 34. in Cant. quæ de humilitate venit; non ex tristitia, nec ex necessitate. Quamobrem, ne hac in parte hallucinemur, & pro vera falsam humilitatem amplectamur, ad secundum humilitatis gradum anhelare oportet, qui est: *Optare ab aliis despicì, gaudereque, dum id fieri contingit.* Hic gradus manifestè sequitur ex primo; unde si in primo fundati essemus, facillimè ad secundum perveniremus: Nam si perfectè nos ipsos contemneremus, nullam ferme difficultatem sentiremus in eo, quod & alii nos pro nihilo reputarent, imò id nobis gaudium foret. Vis hoc ad oculum perspicere? inquit Seraphicus Doctor. Nonne omnes naturali quadam propensione gaudemus, quod alii suum judicium nostro conforment, & sentiant idem, quod sentimus? Quod si ita sit, cur non similiter gaudemus, quod nul-

lo in numero & pretio nos alii habeant? Hinc etsi quis de se viliter sentiret, si tamen ab aliis moneri & corripì timeat, nullum adhuc gressum in humilitate fecit.

20. Venit aliquando ad Abbatem Serapionem, ut narrat Joannes Cassianus collat. 18. c. 11. Monachus, qui adeò se humiliabat, ut identidem se peccatorem confiteretur, & quidem tam sceleratum, ut ne usum quidem hujus communis aeris capere meretur, unde nec sedere, nisi humi sustinebat. Serapion, refectioe fratrum peractâ, magna cum charitate & lenitate huic tam humili hospiti suavit, ut in cella maneret, & ad victum parandum juxta regulæ monasticæ præscriptum, operaretur, nec otiosus per cellas aliorum discursaret: Quam commonitionem Monachus ille tam ægrè tulit, ut indignationem internam suppressere non posset, sed vultu & exteriori oris compositione etiam proderet. Unde Serapion ait: *Ecquid hoc rei est, fili? Hactenus tot probra & ignominias de te dixisti; & modò suavissimam monitionunculam audiens, ita es indignatus? An fortasse, dum te humiliabas, audire volebas: Verè hic justus & humilis est, cum se tantopere accuset? volebas, ut te laudaremus, & ut sanctum ac justum suspiceremus?*

21. Porro ad hunc modum se humiliare, non tam humilitas quàm hypocrisis & superbia est. Audi verba Sapientis Eccli. 19. 23. *Est qui nequiter humiliat se, & interiora plena sunt superbiâ & dolo.* Quamobrem non satis est, ut ipse te contemnat, & malè de te loquaris, esto id, & ex animo dicas, & verè ita sentias, sed simul sagere debes, ut ex animo gaudeas, cum etiam alii id ipsum de te sentiunt & dicunt, quod

quod tu de te sentis & dicis. Verissime ergo *Climacus* cum negat humilem esse qui se verbis deiecit, & ore despicit: at illum verè humilem reputat; qui ab aliis despici, & nullo in pretio haberi, summa cum animi pace gaudet. Et si tunc volupe erit audire talia, signum est; ipsum ad veram humilitatem pervenisse. Utergo ad secundum humilitatis gradum ascendamus, desiderare oportet, ut nos homines despiciant, & vilipendant. Nam ut *S. Bernardus* serm. 16: in Cant. ait: *Verus humilis vult reputari, non humilis predicari, & gaudet de contemptu sui.* Quomodo enim verus humilitatis sectator non letabitur, dum ab aliis despicitur, & opprobriis afficitur, quando videt Duce[m] & Salvatorem suum Christum hæc summo cordis affectu amplexatum fuisse. Videte enim quanto cum desiderio nostri causa[m] despectum, contumeliam, & contemptum suscepit; satis ei non fuit semetipsum exinanire, atque annihilare, servi formam accipiendo, sed insuper peccatoris habitum & formam assumere voluit, unde de eo ait *Apostolus* Rom. 8. 3. *Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati.* Non quidem assumpsit Dominus peccatum (nam illius non erat capax) peccatorum tamen signo & cauterio voluit signari: quia ut peccator voluit circumcidi, inter peccatores & publicanos voluit baptizari, tanquam si unus de numero eorum foret; voluit & Barabbæ, homini sceleratissimo, postponi, eoque pejor, & vitâ indignior haberi; voluit albâ veste ut satius indui, ac denique medius inter latrones in crucem agi: Et hoc erat, quod ardenti cum desiderio Redemptor noster identidem desiderabat.

22. Quamobrem si ipse Dei Filius tam ardentem ignominiam desideravit, quâ tamen nullo suo demerito dignus erat; haud sanè multum erit, si nos omni-

famiâ, & probro dignissimi, illius causa[m] velimus saltem habere, id, quod reverà sumus, & quam commeriti sumus, infamiâ ac vilipendio gaudeamus. Sic se fecisse scribit *Apostolus*, dicens 2. Cor. 12. *Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo.* Reliqui quoque Apostoli, Christi humilitatem contemplantes, summo gaudio persecutiones & contumelias pertulerunt; unde de ipsis legimus Act. 5. *Et illi quidem ibant gaudentes à conspectu concilii, quoniam digni habitui sunt pro nomine Jesu contumeliam pati.* Horum vestigiis deinde reliqui Sancti institerunt; atque imprimis illustris ille Martyr *Ignatius Antiochenus*, qui dum Romam ad Martyrium subeundum à lictoribus Imperatoris reparetur, & multis injuriis & contumeliis per viam afficeretur, gaudens in Domino identidem ingeminabat: *Nunc incipio Christi esse discipulus.* Hoc ipsum ut & nos imitemur, efficacissimis verbis nos stimulat *S. Ignatius Loyola*, sic inquit: *Quemadmodum mundani homines ea, quæ mundi sunt, sequuntur, diligunt, & quærunt magna cum diligentia honorem, famam, magni nominis existimationem in terra, sicut mundus eos edocet; Sic qui procedunt spiritu, & serio Christum sequuntur, amant, & ardentem exoptant ea, quæ iis omnino contraria sunt, adeo, ut, si sine offensione ulla divinæ Majestatis, & absque proximi peccato foret, vellent contumelias, falsa testimonia, & injurias pati, ac stulti haberi & æstimari (nulla tamen ad id per eos data occasione) eod quod exoptent assimilari ac imitari aliquo modo Dominum nostrum Jesum Christum, ejusque vestibus & insignibus indui. Quanti autem faciendus sit hic gradus, indicavit *S. Laurent. Justin.* dicens: *Non est tantæ virtutis honores**

contemnere, quàm contemptum appetere; Plus enim est, ut malè affici negligas, quàm ut bene affici non cupias. Cæterum illud summæ perfectionis est, ut malè affici desideres.

23. Ad secundum porrò humilitatis gradum etiam spectat, humilia officia appetere, eaque cum cordis jubilo peragere. Nam ut sapienter S. Dorotheus serm. 2. dixit; Animâ disponitur ab his, quæ parantur in corpore, sequiturque habitum corporis; Aliæ enim disponitur anima insidentis in asino, aliter sedentis in throno, aliter optimis vestimentis induti, aliter pannoſi. Verbo (ut Conſtit. Monast. cap. 24. testantur) humiliato corpore humiliatur & anima. Ut autem ejusmodi officia plus æstimentur, & alacrius assumantur, intelligendum est, inquit S. Basilii, debere pietatis cultorem viliora etiam officia magno cum studio magnæque cum alacritate suscipere, scientem, nihil minutum esse, quod Dei causâ fiat, sed grande & spirituale; & ejusmodi quod cælum nobis & præmia cælestia conciliet. Quod punctum iterum verbò & exemplò nobis commendavit Magister cælestis, quamvis enim esset ille, qui sciebat omnia; & cui omnia dederat Pater in manus; quamvis esset ille, cui cælum, terra, & infernus, cui Angeli & homines, omniæque quæ creata sunt, erant subiecta; quamvis esset ille, de quo æternus Pater dixerat: Matth. 5. 17. Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui, & de quo scriptum est 1. Tim. 6. 15. Rex Regum, & Dominus Dominantium; hic tamen nihilominus manus suas subjecit sordidis vilium piscatorum plantis pedesque lavit. Surgit à cœna, inquit ejus Secretarius D. Joannes cap. 13. & ponit vestimenta, & cum accepisset linteam, præcinxit se, & cepit lavare pedes discipulorum. Cùmque jam hoc profundissimæ humilitatis ministerium exhibuisset omnibus, accepit vestimenta sua, & sedit iterum in

sede, seu cathedra cælestis Philosophiæ; coepitque declarare, quid mysterium illud significaret: Scitis, inquit, quid fecerim vobis? Vos vocatis me Magister & Domine, & bene dicitis; sum etenim. Si ergo ego lavi pedes vestros Dominus & Magister, & vos debetis alter alterius pedes lavare. Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci ita & vos faciatis. Omnis istius cæremoniæ non alius erat finis, quàm ut palpabile & manifestum nobis daretur humilitatis exemplum, idque daretur in fine vitæ illius tanquam mnemosinon ut altius memoriæ fixum maneret.

24. In hoc lucidissimum humilitatis speculùm intuentes tot omnis ætatis, conditionis, ordinis, sexûs homines, quid mirum est, si & ipsi se demiserint ad abjectissima quæque munia frequentanda? Meminimus summum Pontificem Gregorium, Regem Galliæ S. Ludovicum, S. Helenam Imperatricem, & innumeros alios pauperibus ministrasse, aquam lavandis manibus infundisse, cibum potumque præbuisse. Et ut innumera alia Sanctorum virorum exempla omittamus, id unum commemorare lubet, quod de S. Joanne Damasceno, viro olim nobilissimo, ac totius Damasci Urbis Præfecto scribit Henricus Fabricius in ejus vita, quod monasticæ conversationi se dedens, in tantum sese demiserit, & humiliarit, ut ad sui Magistri imperium aliorum Monachorum latrinas, & cloacas expurgare non erubuerit, nec recusarit. Similia alia sine numero reperiuntur exempla in Sanctorum Actis, quorum nonnulli ne quidem porcos pascere detrectaverunt. Hos ergo pro Dei amore imitari pro viribus satagamus, si veraciter humiles esse desideremus; nam qui verè, & non fide de se viliter sentit, etiam

etiam externè , quantum fas est , & ratio ac charitas postulat , operatione exhibeat oportet.

25. Cæterum, ut intelligamus, quàm nobilem & eminentem spiritualis quæstus fructum inde sumus relaturi, in medium afferre lubet historiam quandam, à Venerab. Petro Abbate Cluniacensi relatam; Meminit enim, fuisse in Carthusienfi Ordine Religiosum, vitæ sanctimoniæ & castitatis dono insignem; Hic morti vicinus in omnium Religiosorum præsentia à suo Priore iussus est edicere, per quænam exercitia se magis Deo in vita placuisse putaret? Cui moribundus ait: difficilem rem quæris Pater, & quam nullo modo dicerem, nisi me cogeret obedientia. Equidem à pueritia semper habui humani generis hostem mihi singulariter offensissimum, & dùm vice quadam acribus aded tentationibus me oppugnasset, ut vix ei resistere potuerim, dùmque in hoc periculoso conflictu identidem Deum, Sacratissimamque ejus Matrem invocarem pro supplicis mihi ferendis; apparuit mihi Angelorum Regina, cujus præsentia, omnes diabolicæ versutis fugatæ tentationesque repressæ sunt; & postquam me

esset consolata, & monuisset perseverare, & in perfectione progredi; mihi dixit: Ut commodius hoc facias, speciatim tibi ex Filii mei thesauris tria media sive exercitia humilitatis depromere volo, in quibus si te exerceris, Deo multum placebis, & hostes superabis, suntque hæc; ut te in tribus humilies, in victu, in vestitu, & officiis quæ facis. In victu peres & procurabis tibi vilissimos cibos, in vestitu vilissimam vestem, in officiis abjectissimum & humillimum; magno tibi honori & lucro ducens abjectissimis & maximè contemptis, quæque alii dedignantur & fugiunt, occupari. Hæcque dicens disparuit, & ego cordi impressi Dei Genitricis verborum virtutem & energiam, ut post facerem, quod ipsa jusserat, & hinc anima mea magnum profectum sentit. Omni contentione proinde allaboremus, quò hanc brevem Marianam doctrinam ipso opere implere valeamus, partim ut iisdem celestibus favoribus & charismatis, quibus hic pius Cœnobita circumfluebat, à Deo impertiamur, partim etiam, ut de hoc secundo humilitatis gradu ad tertium ascendere mereamur.

PARS QUARTA.

26. **D**ilucidatò primò ac secundo gradu humilitatis, explanandus venit tertius, qui in eo consistit, quando quis eximio virtutum ornatu præfulget, Deique audit amicus, in animo se propterea non effert, neque horum aliquid sibi arrogat, sed omnia in ipsum Deum refert. Gradus hic teste Seraphico Doctore, magnorum & perfectorum virorum est. De hoc S. Bernardus serm. 13. in Cant. ait: Magna & rara virtus

profectò est, cum magna opereris, magnum te nescire: cum omnibus nota sit sanctitas tua, te solum lateat: cum omnibus mirabilis appareas, tibi soli vilescas. Hoc ego ipsis virtutibus mirabilis judico. Porro gradus hic, si eum superficialiter & de foris intueamur, facilis quidem apparet, cum sit dogma fidei, quemadmodum in variis Scripturæ locis intimatur. Quid habes, quærit S. Paulus 1. Cor. 4. quod non accepisti? Et iterum: 2. Cor. 3. Non quod sufficientes simus cogitare

aliquid

aliquid à nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Et Christus apud S. Joan. 15. Sine me, inquit, nihil potestis facere. Ergo non videtur hic gradus adeo excellens, cum appareat esse vulgaris, quis enim Catholicorum est, qui non dicat omne bonum à Deo descendere, & à nobis nihil nisi peccata habere? Nihilominus tamen summam intus difficultatem includit. Nam quoniam aliquid opis ad opera nostra bona ipsi à parte nostra conferimus: Dei enim *adjutores sumus*, ait Apost. 1. Cor. 3.9. quoniam (inquam) ipsi quoque operamur, & unà cum Deo concurrimus; hinc statim tacite & inadvertenter nobis ipsis nitimur, & confidimus, & surcivā quadam præsumptione, & secretā superbiā irrepente, ipsi nobis persuademus, nostrā industriā hoc aut illud confectum esse, & ideo iis operibus, quæ facimus, ita inflamur, & evanescimus, & extollimur, quasi nostris viribus ea fecissemus, & à nobis solis profecta essent. Quamobrem singularia à Deo dona accepisse, & magna opera patrare, horum tamen gloriam Deo, prout oportet, adscribere nosse, nihil autem inde sibi attribuere, nec vanè sibi applaudere velle, maximæ res est perfectionis.

27. Quare non in eo sita est humilitas, ut speculative noverimus, nos à nobis ipsis nihil posse, nihil esse, sed à Deo omnia bona nobis provenire debere, ipsūque esse, qui in nobis operatur & velle, & incipere, & perficere pro bona (ut loquitur Apostolus) voluntate sua. (Facile namque est speculative id nosse, quod fides id dicet) sed in eo, ut practice id noverimus, & exerceamus, ac tam exploratum ac fixum ipsum nobis sit, ac si oculis nostris coram perspiceremus, & manibus tangeremus. Hoc autem tam difficile est, ut nemo sciat (teste S. Laurent. Justin.) quid sit hæc humilitas, nisi Deus dederit, ut sit humilis.

Grammat. Relig. Pars I.

Cum enim ex una parte necessario exigatur nostra libera cooperatio, sine qua Deus nullas nobis vult conferre gratias, quin etiam sic in virtutum exercitio nos allaborare oportet, quasi totum in nostra duntaxat industria situm esset; Ex alia vero parte, postquam omnes conatus, & vires nostras impenderit, ita nos illis omnibus diffidere oportet, ac si nihil penitus fecissemus, nos velut servos inutiles reputare, atque fiduciam & spem omnem in solo Deo collocare. Sic quippe nos Christus in Evangelio facere jubet: Luc. 17. Cum feceritis omnia (notetur omnia, nec dici aliqua) quæ præcepta sunt vobis, dicite: Servi inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus. Ut autem hoc rectè fiat, virtute, & quidem non modicā, opus est. Certò, si Cassiano credimus, quisquis perfecte cognoverit, esse se servum inutilem, omniāque quæ ad bonum aliquod consequendum adhibere posset media, cassā & evanida esse, sed gratuito ipsum à Deo dari debere; ille cum quidpiam consecutus fuerit, minimè se efferet, aut superbiat: Intellet enim, non tam diligentia suā, quàm Dei misericordiā id se adeptum esse: quod demum est illud Apostoli: Quid habet, quod non accepisti? Quare rectè S. P. Aug. nos sine gratia esse censet, sicuti corpus sine anima: quemadmodum enim corpus exanime se movere nullo pacto potest; sic neque nos divinā gratiā destituti possumus opera meritoria vitæ æternæ operari.

28. Porro, ut melius tertium hunc humilitatis gradum intelligamus, ac in eo solidè fundemur, vivā fide contemplari oportet, quod eramus, ut loquitur Doct. Gentium Ephes. 2. *naturā filii iræ*, nati in peccato, inimici Dei, qui è merā gratiā suā ex hisce tenebris nos vocavit in admirabile lumen suum, ut S. Petrus ait 1. Pet. 2. Causa autem eximii hujus beneficii, non fuisse

ulla præcedentia in nobis merita, non obsequiorum postea à nobis accipiendorum intuitus, sed unica ipsius bonitas & misericordia, nec non merita JESU Christi unici Mediatoris nostri. Præterea etiam natura nostra per peccatum originale addèd vulnerata est ad bonum operandum, ut, nisi Deus potenti manu suâ jugiter nos conservaret, & sustentaret, protinus ad præterita; quin & graviora peccata revolveremur. Hoc probè perspectum habuit S. P. Aug. unde soliloquiorum c. 18. ita ait: *Præcogens ante malitiosos peccatorum, tollens occasiones & causas, quia nisi tu hoc mihi fecisses, omnia peccata mundi fecissem.* Et alibi idem S. Doctor patenter ita scribit: *Adulter non fuisti in vita tua præterita plena ignorantis? hoc tibi dicit Deus tuus: regebam te mihi, servabam te mihi, ut adulterium non committeres; suavor defuit? ut hæc deessent, ego feci; affuit suavor, non defuit locus, non defuit tempus; ut non consentiret, ego te tenui.* Imò & ipse Seneca de benef. l. 3. c. 8. solo licet naturali lumine præditus ait: *Retinuisse, ne in scelus rueres, intermaxima beneficia recensendum est.*

29. Saluberrimam proinde nobis scriptam reliquit doctrinam B. Albertus Magnus tractatu de veris virtutibus sic differens: *Amans humilitatem debet radicem humilitatis in corde plantare, hoc est propriam fragilitatem agnoscere, ut se reputet non solum quam vilis est, sed etiam quam vilis esse potest, imò quam vilis esset hodie, & quam vilis fieret, nisi Deus illum violenter à peccatis retraxisset, & nisi ei tentationes subtraheret, occasiones peccandi tolleret, & in tentationibus auxiliarem manum porrigeret.* Ah! in quot prolapsus essem peccata, nisi tu Domine, infinita misericordia me liberasses? O quoties debeo fateri cum Propheta Pl. 93. 17. *Nisi quia Dominus adjuvit me, paulò minus habitasset in inferno anima mea!* Quoties sum impulsus & ever-

sus, ut caderem, & tu Domine me suscepisti, tenuisti, ac potentem manum tuam subiecisti, ne quam noxam ac læsuram acciperem! heu! quoties jam æternum perissem, nisi Deus ex infinita bonitate me conservasset! Sic ergo de nobis sentire ipsi debemus: hoc quippe à parte nostra sumus, & habemus, hoc fuimus, & etiamnum essemus, si suam Deus manum & custodiam à nobis submoveret.

30. Hæc cum Sancti ad animum revocarent, ita confundebantur, erubescabant, & usque addèd se despiciebant, & abjiciebant, ut illis satis non esset seipsum parvi pendere, ac peccatores ac scelestos reputare, sed insuper omnium minimos se & sceleratorum omnium scelestissimos ducerent. Verùm è Sanctorum numero, qui ad talem profundissimæ humilitatis gradum pertigerunt, Principem obtinere locum videtur Seraphicus Pater, & magnus Patriarcha, Sanctus Franciscus, de quo in ejus vita, quam Doctor Seraphicus, Divus Bonaventura conscripsit, leguntur, quæ loquuntur: Cum quidam Cœnobita præcibus intentus esset, conspicatus est thronum mirò fulgore gemmisque ardentem, quo viso, quendam Cœlitum percontatus, cujus es thronus esset? Audiit: eum humili Francisco deberi. Quamobrem Cœnobita multum recreatus, interrogavit Franciscum, quid de se sentiret? Cui respondit ille: *Credo nulum me majorem in mundo peccatorem vivere.* Cœnobita miratus, quomodo id ab ipso verè dici posset, audiit porro: Si quantumcunque sceleratum hominem tantà fuisset Christus misericordia persecutus, arbiteror sanè, quod multò quam ego, gravior esset. Ad hæc credo, & agnosco, si suam Dominus manum à me subduceret, meque non sustentaret, in

enormiora scelera me prolapsurum, quam prolabitur ullus, & proinde illis omnibus deteriore futurum. Idcirco me sceleratissimum, & ingratissimum sceleratorum omnium dico. Optima sane hæc est responsio, profundissima humilitas, & verè admirabilis doctrina. Hæc quoque cognitio, & consideratio sanctos homines cogebat subtus terræ abyssum se recondere, infra omnium pedes se abjicere, ac verè se maximos totius mundi peccatores reputare. In hoc sensu S. Philippus Neri magnò affectu se maximum totius mundi peccatorem dicebat, ideòque quotidie coram Deo protestabatur: *Domine, cave à me hodie, nam te prodam, & omnia scelera patrabo, ni me custodias.* Aliàs dicebat: *Vulnus lateris Christi est magnum, sed nisi me Deus teneret, majus infligerem.*

31. Quamobrem quod ex una parte admiratione dignum censi debet; hoc est, quod nos pusilli, qui nec sanctitatis umbram habemus, quin si & virtutes nostræ ad sanctorum virtutes comparentur, vitia potius quam virtutes nuncupari debent, & nihilominus ob paucula aliqua pietatis exercitia, à nobis peracta, mox perfectiores aliis & meliores nos esse arbitramur. Ex alia vero parte hoc ipsum admiratione minimè dignum est, quia traditæ doctrinæ sensum in intimum cordis nostri penetrare non admittimus: Cum intellectus noster in investiganda hæc veritate multum cæcutiat. Oportet ergo identidem Deum multis gemitibus exorare, quod intellectus nostri tenebras dissipare, eumque divinæ lucis suæ radio collustrare, veramque nostri ipsius cognitionem misericorditer largiri dignetur. Sic enim haud dubiè pro nostro saltem modulo ad tertium humilitatis gradum ascendemus. Quod fiet, si, dum omnimodis virtutum exercitiis magnâ animi

contentione desudamus, à contra verò alios varia & gravia perpetrare flagitia nostrismet usurpamus oculis, nihilominus nos scelestiores, & gratiâ Dei indigniores reputemus, majoraque committere scelera fideliter fateamur, si Deus auxiliarem manum suam in poenam peccatorum nostrorum subduceret; Ex quo maximam potius nos humiliandi, & ad singulorum pedes abjiciendi, quam nos præ aliis extollendi, causâ habemus. Nam ut S. Marius ait: *Sicut si Rex apud aliquem suum thesaurum custodiendum deponit, is illum non ut suum reputat, sed ubique fatetur inopiam suam, nec audet dispergere quidquam ex alieno thesauro; sic ejusdem debent esse sententiæ, qui gratiam Dei sunt adepti, nempe ut humiliter de se sentiant, & mendicantem suam conspiciantur.*

32. Ad hanc profundam cordis humilitatem sectandam suo nos invitat exemplo Sacratissima Cælitum Regina, dum S. Birgite ad imitationem humilitatis suæ dicebat 1. 2. revel. c. 23. *Filia, fuge ad mantellum humilitatis meæ, & cogita te peccatricem super alios, quia etsi videris aliquos malos, nescis tamen, quid eis eras futurum sit, nescis etiam quâ intentione, & quâ scientiâ id faciant, utrum infirmitate an industriâ. Ideo nullis te præferas, nullosque in corde tuo debes judicare. Quid dolorosius apud mundanos, quam injuriam suam dissimulare, & omnibus se credere & tenere indigniores? Talis erat, ô filia, mea humilitas.* Hæc porro humilitas tantum placuit Dei Filio, ut vel ideo ex purissima hujus Virginis carne humanitatem assumere ab æterno decreverit. Nam sicut nulla post Filium Dei creatura (verba sunt S. Bernardini Senensis, Tom. 2. serm. 31. c. 3.) tantam ascendit in gratiæ dignitatem, sic nec tantum descendit in abyssum humilitatis profundæ, quam Maria; nec insuper alicui puræ creaturæ in hoc sæculo est datum, tan-

rum gustare nihilum creaturæ, nec tantum se humiliare & annihilare. Proinde quamvis hæc Sanctissima Virgo omnigenis exornata fuerit virtutibus; fateatur tamen præ cæteris placuisse Deo humilitatem suam, dum in sacro suo Cantico ait: *Luc. 1. Respexit Dominus humilitatem ancilla suæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.*

33. Opportunè planè, & admodum egregiè in hanc rem ponderat S. Bernardus Serm. 37. in Cant. illa Christi verba: *Cum vocatus fueris ad nuptias, recumbe in novissimo loco.* Solus (inquit hic mellicus Doctor) omnium novissimus sed eas, tæque nemini, non dico, præponas, sed nec comparare præsumas. Quia non est periculum, quantumcunque te humilies, quantumcunque minorè te reputes, quàm sis: Est autem grande malum, horrendumque periculum, si vel uni in tua te cogitatione præferas. Quamobrem noli te, ô homo, comparare majoribus, noli minori, noli aliquibus, noli uni. Quid scis enim, ô homo, si unus ille, quem omnium vilissimum atque miserrimum reputas, cujus vitam scelestissimam ac singulariter foedissimam horres, & propterea putas illum spernendum, non modò præ te (qui fortè jam sobriè, & justè, & piè vivere confidis) sed etiam præ cæteris omnibus sceleratis, tanquam omnium sceleratissimum; Quid scis, inquam, si melior & te, & illis, mutatione dexteræ excelsi, in se quidem futurus sit, in Deo verò jam sit? Ita S. Bern. Denique quis scit, an non etiam Deus, ut quondam Jacob impositis decussatim manibus (ut habetur Gen. 48.) sortes commutaturus sit, altero assumpto, te relicto? quid scis, quid in illius corde, jam inde ab hesternâ die, vel etiam hoc momento Deus sit operatus? Facile enim est (ut ait Eccli. 11.) in oculis Dei subitò ho-

nestare pauperem. Uno instanti potest Deus è Publicano, & Ecclesiæ persecutore facere Apostolos, ut in Matthæo & Paulo potuit. *Potens denique est, ut ait S. Matth. 3. 9. de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ,* id est è peccatoribus, adamante durioribus, creare filios Dei. Hæc autem ore profiteri, satis non est, sed & in animo ita sentire oportet. Non reputes, ait Thomas de Kempis, te aliquid profecisse, nisi omnibus inferiorem te esse cognoveris.

34. Ex dictis cuilibet sufficienter ad intelligendum datur, quòd verus humilis neminem despiciat, aut spernat, in qualescunque demum culpas & flagitia prolabi eum videat; nec se præterea extollat, alterique arroganter præferat; quin imò sui magis humiliandi occasionem è lapsibus alienis capit: considerat quippe, & se, & lapsum ex eadem esse massa figuratos, & illo cadente, se quoque (quantum est ex parte sua) cadere potuisse, quòd autem non ceciderit, Divinæ solummodò gratiæ adscribit. Quemadmodum consulant SS. Patres, ut, cùm hunc cæcum, illum surdum, alium claudum, alium infirmum aut debilem videbimus, hæc aliena mala in bonum nostrum convertamus, Deoque gratias agamus, quòd nos non cæcos, surdos, mancos, mutos, uti illos, fecerit: Sic omnium hominum peccata, velut collata nobis beneficia, reputemus. Nam in illa omnia prolabi potuissemus, nisi per infinitam misericordiam suam Deus nos liberasset, & conservasset. Hoc pacto Servi DEI humilitatem suam sartam testam tuentur, caventque, ne quem è proximis despiciant, nemini, quantumlibet peccet, & scelestus sit, succenseant; juxta illud S. Gregorii hom. 34. in Evang. *Vera justitia compassionem habet erga fratrem, falsa justitia dedignationem.* Unde ulterius consequitur, quòd veri humi-

humiles, quia agnoscunt summam Dei liberalitatem sibi immeritis impensam, sine intermissione ex totis prae cordiorum medullis Deo gratias referant; ex quo se indies capaciores & digniores reddunt, divina in se charismata recipien-

di; Unde fieri non potest, quin omnigenis floreant virtutibus. Hocque verissimum esse, ipsa docebit experientia eos, qui indefesso labore in hisce tribus memoratis humilitatis gradibus sese continud exercere non desistent.

SERMO XXI.

DE SUPERBIA, ET VANA GLORIA.

Initium omnis peccati est Superbia. Eccli. 10. vers. 15.

PARS PRIMA.

QUAM felix ac beata fuisset vita hominis creati in innocentia & iustitia originali, si non comparuisset in mundo detestandum illud peccati monstrum? quod si pariter caelestem non penetrasset Paradisum, neque superna illa Jerusalem magna ex parte tot Angelicis spiritibus evacuata & spoliata, nec infernus fuisset, neque commissa fuissent tot scelera & iniquitates, quibus terra postea inundavit, & ad finem usque mundi huius inundabit; at quis hoc monstrum progerminavit nisi superbia? *Initium omnis peccati est superbia, ait Ecclesiasticus. Quarit S. Thomas 2.2. q. 162. a. 2.* Utrum superbia debeat poni vitium capitale, & hanc exponit exclusionem: Superbia non capitale vitium, sed omnium vitiorum regina & mater est. Procedit deinde cum hac distinctione. Superbia dupliciter considerari potest; uno

modo secundum se, prout scilicet est quoddam speciale peccatum: alio modo secundum quod habet quandam influentiam in omnia peccata. Capitalia autem vitia ponuntur quaedam specialia peccata, ex quibus multa genera peccatorum oriuntur. Et ideo quidam considerantes superbiam, secundum quod est quoddam speciale peccatum, connumeraverunt eam aliis vitiis capitalibus. Gregorius vero considerans universalem ejus influentiam, quam habet in omnia vitia, non connumeravit eam aliis capitalibus vitiis, sed posuit eam reginam omnium vitiorum & Matrem.

1. Quemadmodum ergo humilitas omnes virtutes colligit, & condecorat, & vegetat; ita superbia virtutes omnes destruit, contaminat, & enervat; & sicut humilitas non solum est gratia, sed gratia omnium gratiarum, sic superbia non solum

est mala, sed fons & origo malorum, omniumque bonorum obex, & veluti regina vitiorum, coronam enim gestat, ut dicit *Isaias 28. 1. Vt coronæ Superbia.* Nam sicut regina magnò comitatu stipata incedit, ita hæc multa habet alia vitia velut à pedibus, quia superbus semper aliis innumeris scaturit vitiis. Denique sicut radix non est principium duntaxat arboris, sed simul causa principalis est omnium surculorum & frondium, ac germinum, ad eundem modum Superbia in homine est prima origo peccati, & causa omnis peccati. Proinde de Superbia scribens *S. Isidorus Hispalensis Exhort. ad poenit. hæc tradit: Mater & regina septem principalium vitiorum Superbia, non ingreditur; neque requiescat in domicilio cordis mei, neque joboles ejus mihi adhaereat, id est gula, concupiscentia, fornicatio, avaritia, invidia, ira, tristitia, vana gloria.*

3. In quantum verò Deus hominem Superbum abominetur, brevibus quidem sed nervosis indicavit verbis *S. Jacobus c. 4.*, dum ait: *Deus Superbis resistit.* Id est, gratiam suam ab eis vel maxime elongat, permittitque eosdem iustissimo suo iudicio in varios errores, & miseriam irreparabilem prolabi. In Sacris Regum historiis legimus maledictionem, quam Prophetà Regius fulminat in Montes Gelboe 2. Reg. 1. Montes Gelboe, nec vos nec pluvia veniat super vos, ubi ceciderunt fortes Israël. Per hos montes, qui erant altissimi, denotabantur Superbi, in quos DEUS non infudit, nec infundit rorem gratiarum suarum, quia Superbis Deus resistit. Super hos montes ceciderunt fortes Israël, id est viri omni virtutum genere exornati, fortissimi que in conflictu vitiorum ceciderunt tamen miserè, dum montes ascendere, id est, altum & superbe sapere coeperant. In Annalibus Ecclesiasticis de Origene hoc refertur testimo-

nium, quod fuerit vir summæ honestatis, patientiæ, filius Martyris, propter amorem Christi omnibus se spoliaverit bonis & divitiis, aliquoties propter fidei confessionem martyrio affectus, summo donatus ingenio, Magister innumerabilium Doctorum, Sacerdotum, Confessorum & Martyrum. At miserè prostratus est, dum non solum hæreticus, verum etiam Hæresiarcha factus. Sed unde tam miserabilis lapsus huic viro contigit? offendit pedem suum in lapidem superbiæ, etenim donis Dei, & grâtiis sibi communicatis abusus fuit, & reliquis omnibus plus præsumpsit scire & sapere: Majorum doctrinam, ac traditiones Ecclesiasticas sprexit, & contempsit.

4. Ne ergo & tu in montibus Gelboe cadas, id est, pereas æternum ob Superbiæ vitium, attende ausculta monitioni à Thoma Kemp. 1. 3. c. 6., in hæc verba tradit: Multum præcave à vana complacencia & Superbia, propter hoc multi in errorem ducuntur, & in cecitatem incurabilem. Inter hos numeratur Monachus ille, qui teste Baronio 10. An. 614. ex Antiôcho Monacho hom. 84. in monte Sina celebre adeo edidit suæ continentiæ specimen, ut in cellula multos vixerit annos inclusus. Postremò multifariis revelationibus diaboli, & insomniis illusus, superbiâ elatus, ad Judaïsmum dilapsus est, & ad carnis circumcisionem. Cum enim cæcodaemon huic identidem vera quædam insomnia demonstrasset, & veluti objectâ illecebrâ inessasset illius obscuratam mentem, novissimè oculis ipsius objicit copiosam Apostolorum, Martyrum, aliorumque omnis generis Christianorum turbam, densissimis tenebris, & omni dedecore oppletam, parte oppositâ Moysen, Prophetas, populum quoque judæorum offert, splendida admodum luce conspuos, ac in gaudio vitam traducentes.

Hæc cum spectasset miser, è vestigio surrexit, derelictoque Sancto illo monte judæos adivit, cumque his denarrasset, quæ sibi visa fuissent, diabolicas apparitiones, circumcisus est, ac professus judaismum, accepit uxorem, & in omnium conspectu adversus Christianos edidit dogmata, propugnator factus judææ superstitionis. Hunc vidimus, neque enim quatuor anni sunt à morte illius, quàm miserè peremptus est, catarrhi enim enim profluvium aliquamdiu passus, & vermium arrosione contabescens exspiravit.

5. Quis hic non satis agnoscat, quam detestabilis sit in oculis Dei homo Superbus, cum sic eum in omnem vitiorum abyssum prolabi sinat? quis non etiam dispicit, verissimum esse Regii Prophetæ oraculum Ps. 137. 6. *Excelsus est Dominus, & humilia respicit ex alto* (& superbos) à longè cognoscit. Nam quæadmodum hic in terra, dum quem eminens, & à longè videmus, eum minimè noscimus; sic nec Superbos cognoscit Deus, ut illis charismata largiatur. Sic contigisse huic infelici solitario, sat perspectum habemus; cum enim in tam austero vitæ suæ instituto sibi multum complaceret, & vanè superbi- ret, fivit Deus eum ideo tot diabolicis fascinis, & præstigiis illudi, ac in imam flagitiorum abyssum devolvi, quod altum hujus & superbum hominis spiritum deprimeret, & meritis pœnis castigaret. Proinde ad nostrum propositum peraccommodè Doctor aureus S. Chrysost. hom. 31. in Gen. in hæc excurrit verba: *Et si quis innumera bona fecerit, virtutemque omnem absolverit, si tamen magnum quid de se sentit, maxime omnium miserabilis est & miser.*

6. Enim verò aliati non abfimilem nobis exhibet catastropham alius quidam Monachus, de quo Palladius. c. 44. &

Ruffinus l. 2. c. 1. narrant. Hic cum multos annos in spelunca bonis operibus sedulo institisset, atque ideo magnum in spiritu profectum fecisset, tandem vanè sibi in illis complacuit, & inaniter gloriatus est. Unde factum, ut illum in turpe peccatum cum cacodæmone, in forma mulieris pulcherrimæ, per desertum se errare mentientis, apparente Deus prolabi permiserit. Nam cum hanc nimis facile & incautè ad se ingredi finit, pluribus cum ea colloquitur, de errore percontatur, jocatur, etiam manu tangit, & sic paulatim igne venereo cor ejus inflammatur aded, ut cum illa peccare consenserit. Cumque miser opere ipso exequi veller, ecce inter amplexus ejus subito orcina scœmina evanuit inconditâ voce cachinnans; Subsecuti haud procul inde per aëra festivi multorum dæmonum plausus, & irrisiões eum substantiantium & dicentium: O Monache, Monache, qui te ad celos usque efferebas, & extollebas, jam usque ad profundum abyssi prolapsus es; Disce ergo hodie, eum qui se exaltas, humiliandum. Ad hæc infelix, cum plangendo, sui que confusione excitandâ hanc & sequentem noctem traduxisset, de reditu ad meliora, & veniâ desperans, ad mundum reversus est, ubi omnibus cupiditatibus ac probris fræna laxans miserè vitam finivit.

7. O igitur intolerabile malum Superbia! verè malum super omnia mala! Hæc enim Cedros etiam libani, viros, inquam, variis virtutibus, & vitæ Sanctimoniam inclytos prosternt; & dejecit. Superbia Luciferum è cælo deturbavit; Superbia ex Angelis excellentissimis formavit turpissimos dæmones; Superbia Proto-parentes nostros paradiso exulare coëgit, eosque cum totâ sua posteritate innumerabilibus penè subjecit miseris. Ut verbo dicam, Superbia tantum ma- lum

lum est in oculis Dei, ut neminem unquam in peccatum labi permetteret, si non superbus esset; nam causa prima, cur Deus gratiam suam à nonnullis cæteroquin fidelibus suis servis subducat, est, quia superbi incipiunt; unde si Superbiam à mundo exulare contingeret, omnia mala protinus cessarent. Verùm cum te historiis delectari non nesciam, ideo referre lubet, quod *S. Macarius* hom. 17. memoriz prodidit de quodam fratre, qui profligatis vitiis, sic in spiritu profecit, quod inter orandum divina virtute ita sublevatus est, ut conspiceret supernam illam Jerusalem, in eaque fulgentes personas, ut lumen infinitum. Audivit autem vocem dicentium sibi, hunc esse locum requiei iustorum. Paulò verò post æstimans ille sibi illud dictum, suumque se vidisse locum in cælis, in Superbiam elatus est, & miserabiliter in gravissima peccata, & infinita mala corruit. De alio idem *S. Abbas* hom. 27. scribit, quod unà secum in domo, & orationibus adeò divinam gratiam repletus erat, ut propè ipsum positus compungeretur in precibus, ita ebulliebat in eo gratia. Porro habebat etiam gratiam Sanitatum, ut non solum ejiceret demones, verùm etiam solâ manuum impositione omnis generis morbos & mala curaret; propter quod, cum ab omnibus tanquam vir Sanctus haberetur, & colebatur, Superbiâ tentatus, ac ab ea omnino prostratus cecidit in ima peccatorum. Ecce quantis viribus superbia polleat, cum etiam eos, qui in omnia vitia dominium habuerunt, tandem ipsa debellavit, ac ditioni suæ subjugavit.

8. Proinde virtutum studioso apprimè incumbit, ut superbiam longè à se proscribat, & singulariter abhorreat; Nam alia vitia, ut accuratè notat *Romanus Pontifex*, *S. Gregor. l. 24. mor. 6.*

18., illas solummodo virtutes impetunt, quibus ipsæ destruuntur; ut videlicet ira patientiam, gastrimargia abstinentiam, libido continentiam expugnet. Superbia autem, quam vitiorum radicem diximus, nequaquam unius virtutis extinctione contenta, contra cunctas animi virtutes se erigit, & quasi generalis ac pestifer morbus omnes corrumpit. Et hoc ad oculum videmus in exemplis memoratis; nam licet præfati eremii cultores in multis sese virtutibus probaverint, DEUS tamen nihil omnes æstimavit, quoniam eas superbia totaliter destruxit, & devastavit. Superbia itaque est vitiorum vita, & caput, sicut enim serpenti omnis vita est in capite, quo amputato nihil potest nocere, sic eradicata è corde tuo Superbiâ, ut vitiorum capite, facillimè peccatis cæteris imperabis. Si vis te tradere Deo, & illius gratiæ fieri particeps, fuge cordis superbiam, quoniam divinarum gratiarum aquæ relictis montibus currunt per valles. *Omnis vallis implebitur, & omnis collis humiliabitur. Luc. 3. 5.* Considera quis sis, & videbis, quàm parùm habeas, unde superbias. In conceptione tua invenis culpam, in nativitate miseriam, in vita pœnam, & in fine anxietatem. Unde non nemo Poëtarum humanæ conditionis statum his versibus deplorat:

Unde superbit homo, ejus conceptio culpa,

Nasci pœna, labor vita, necesse mori?

Post hominem vermis, post vermem factor & horror.

Sic in non hominem, vertitur omnis homo.

PARS SECUNDA.

9. **A**xioma indubitatum est, Deum in creatione hujus universi non fecisse infernum. Deus mortem non fecit: Sap. 1. 13., in profundo abyssi jecit ejus fundamenta superbia; ac propterea ante Superbiam Luciferi nulla erat notitia illius barathri æternæ perditionis; ast quando Lucifer vanâ gloriâ correptus jactanter dixit: *In cælum ascendam, supra astra Dei exaltabo solium meum*, tunc superbia hujus insani aperuit carcerem æternæ damnationis, abyssum miserationum sempiternarum. Id quod non obscure affirmat S. Tobias 4. 14., dum filium suum sic exhortatus est: *Superbiam nunquam in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari permittas. Rationem protinus subdit nostro proposito accommodam: In ipsa enim initium sumpsit omnis perditio. Quasi inferre vellet, æternam mortem, infernum, habere originem & principium suum à Superbia. Superbia ergo infernum fabricavit, Superbia Luciferum cum affectis suis cælo exturbavit, & ut loquitur S. Judas, vinculis æternis sub caligine servavit. Quâ proin ratione Superbus cælum introibit? Profectò quod Isaias cap. 14. de Lucifero dixit, id unicuique superbò occinere possumus, nimirum: *Ad infernum detraberis in profundum laci. Nam ut S. P. August. ait: Superbum si videris, filium Diaboli esse non dubites. Hæc confirmantur ex eo, quod Christus aliquando dixit ad S. Birgittam; nimirum, quòd sicut humiles, sunt habitaculum Dei; ita superbi sunt cavernæ & latibula diaboli. Audi propria ejus verba, quæ habentur lib. 2. Revel. cap. 9. Omnia Christianorum corpora, in quibus regnat humilitas, templum**

Gramm. Relig. Pars I.

meum sunt; in quibus autem est Superbia, non templum meum sunt, sed diaboli, quæ eos juxta voluntatem suam regit ad mundi appetitum.

10. Quòd si igitur in corde suo superbi domicilium cacodæmoni struant, quid mirum, si ab eodem in omnem flagitiorum abyssum pertrahantur, ac tandem aliquando in profundo inferni sepeliantur? quemadmodum videre licet in superbissimo Luthero. Audi ejus Superbiam, quam suo ipse prodidit calamo, dum Angliæ Regi scribit; nimirum, *se nihil curare, si mille Augustini, & mille Cypriani contra se consistent. Sic refert Bzovius in Roman. Pontif. cap. 21. Sanctos Patres omnes irridebat, imò & Ecclesiam, & ipsos Apostolos: hinc impius dicere solebat, prout ipse scribit & docet lib. 1. de Missa. cap. 15. Nihil inoror clamores, si clamitent Papistæ: Ecclesia, Ecclesia; Patres, Patres, quia, ut dixi, hominum dicta aut facta nihil in tam magnis causis curamus. Et lib. de abroganda Missa ait: Profectò inprimis adversus eos, qui clamaturi sunt, quòd contra ritum Ecclesiæ, contra statuta Patrum docuerim, nihil horum me auditurum. Thomistas nuncupabat asinos, & S. Thomam asinum atque mulum appellabat. En portentosam Lutheri superbiam, qui solus plus sapere voluit & scire, quàm omnes etiam sanctissimi & sapientissimi Ecclesiæ Doctores. At quid inde secutum? nimirum, omnium scelerum monstra per viam superbiæ in impium hominem certatim irruerunt, & inprimis bonorum operum necessitatem de medio sustulit, & sceleribus impunitatem effusissimamque habenas permisit; hinc in tam execrandam blasphemiam prorupit,*

ut Deum criminum Authorem pronuntiaret. Detestata est olim Ecclesia Simonem Magum, qui jubeat legis minas non pertimescere, ut referunt *Theodoretus* lib. 1. de Hæretic. fab. c. 1. & *Irenæus* l. 1. c. 20. Detestata est quoque Aetium, Principem Anomzorum, qui Anomæi quasi exleges vocati sunt, quia contendebat, Deum non curare, quid quisque agat, dummodo fidem custodiat, ut refert *Epiphanius* Hæres. 76. Sed veteribus Hæreticis impietatis palmam præripit post hominum memoriam impudentissimus Lutherus, qui non solum præfatam hæresim ex orco suscitavit, sed etiam scribere non erubuit, non solum non obesse mala opera, sed obesse etiam bona, sola scelera prodesse. Sic Serm. de piscatura Petri: Quando sceleratiores, inquit, tanto citius Deus gratiam infundit. Et Serm. in illud: Sic Deus dilexit mundum; ait: Ego tibi dico, quia angusta est via, oportet te fieri tenuem, si vis per eam transire. Verum quomodo tenuem fieri velit Christus discipulum suum, sic explicat Doctor admodum mysticus, his quæ subjungit verbis: Ceterum qui operibus onerati sunt, sicut conchyliis videmus onustos & Jacobi peregrinos, non poterunt penetrare. O stuporem non tam hominis, quam belluæ! Non tam belluæ brutalitatem, quam dæmonis ex adipe prodeuntem iniquitatem!

11. Vidisti modò Lutherum superbissimum & impiissimum? Videas nunc Deum Luthero terribilem, & sequentem historiam menti fixè imprimas, quò discas Lutheri damno superbiam canepes & angue fugere, & in vera humilitate tuam salvare animam. *Tilmannus Bredenbachius* lib. 7. de Collat. Sacram. c. 39. scribit, visa esse multa dæmonum millia sub horrendissimis formis convolare ad rapiendam pessimi hæresiarchæ

istius animam. Et in rei hujus confirmationem refert, cum plurimi energumeni ad templum S. Dimæ, quod in Brabantia celebre est, ad querendum remedium & liberationem concurrissent, omnes die quadam quietos, & sine ulla molestia perstitisse, cum tamen aliis præcedentibus diebus horrendè cruciarentur, die autem subsequenti iisdem tormentis, quæ prius pati solebant, affectos ac divexatos. Sciscitantibus Exorcistis ex malignis spiritibus, cur nullum præsentis suæ indicium dedissent? Respondere, imperasse sibi, cæterisque omnibus diaboli Principem suum, ut morienti fidelissimo suo servo Martino Luthero assisterent, quò alii animam raperent in inferno tumulandam, alii verò corpus ad sepulturam terrestrem comitarentur. Mortuus est Lutherus, fauces ejus collidente diabolo, & dum corpus ipsius ad tumultum deferebatur, plurima corvorum agmina conspècta sunt, quæ circa feretrum crocitantia, horrendo stridore funestissimas impii hominis exequias celebrabant. Similem mortem expectandam habent illi, qui superbiam inflati vitiiis aliis in prædam cedunt.

12. Enim verò, quod vel maximè in hominibus superbis deplorandum, hoc imprimis est, quòd se ipsos non agnoscant, & ideo de sua superbia non dolent, neque poenitentiam agunt, imò se justos, Deoque charos se esse existimant; quorum typum expressit ille Pharisæus, qui seipsum commendabat, dicens: (Luc. 18. 11.) Non sum sicut cæteri hominum, raptores, injusti, adulteri; jejuno bis in Sabato, decimas de omnium quæ possideo. &c. Dumque se hisce bonis suis operibus Deo amicum esse credebatur, ejus inimicus factus est ob tumidam cordis sui superbiam. Videmus interdum hominem vergetum;

getum, robustum, qui comedit, dormit, ambulat, reliquasque instar sani peragit vitæ operationes; nihilominus quia pestiferâ lue correptus est, ubi insensibile hoc venenum cor ejus attigerit, mortem ei subito inferet. Nonnullis hoc idem pariter accidit frequentissime, quos censemus homines spirituales, virtutibus præditos, donis & gratiis cælestibus ditatos, in orationibus, eleemosynis, in solitudine aliisque exercitiis spiritualibus videntur esse homines summæ perfectionis, at si contigerit eos infici hac internâ peste arrogantia, præsumptionis, & superbæ, hæcque cor eorum invaserit, indubiè mortem animæ & gratiæ inferet, omnibusque bonorum operum meritis destituet; dumque tales se secundum animam sanos, id est in Dei gratia constitutos, putabunt, infirmi, imò planè mortui, morte scilicet peccati erunt. Deus in Apoc. c. 3. S. Joanni præcepit, ut ad Episcopum Sardis in hæc verba scriberet: *Scio opera tua, quia nomen habes, quod divas & mortuus es.* Prælati ille Sardenſis in conceptu quidem populi habebatur tanquam vir valde spiritualis & perfectus; & tamen licet in multis actionibus virtuosè operaretur, Superbiâ tamen occultâ coinquinatus erat, quâ omnia ejus opera, cunctaque vitæ merita inutilia reddebantur & nulla. Ita S. Anselmus in illa verbâ: *Scio opera tua, &c.* Quasi dicat, inquit Anselmus, *Scio quod in operibus tuis amas humanam laudem, & mortuus es in peccatis; quia qui in uno offendit, omnium est reus.*

13. Ex quibus faciliè colligere possumus, quàm prodiga omnium bonorum, & virtutum dissipatrix & devastatrix sit Superbia, quàm præcipiti cursu hominem etiam Sanctum, & omnibus virtutibus decoratum, ad tarara vehat. Proinde non sine ponderosa ratione dixit S.

P. August. Tom. 4. c. 32. de salut. docum.: *Multorum temporum labores, & orationes, & eleemosynæ, & jejunia, & vigiliæ, si cum superbia finem habuerint, pro nihilo apud Deum computantur.* Cujus S. Doctoris assertum narratione ejusdem exempli stabilitum manet. Virgo quædam à juventute servivit Deo, quandam tamen spiritua-lem superbiam in se habuit in complacentia sui ipsius. Quæ venit ad extrema, & Episcopus illius loci personaliter eam visitabat, & cum Sacramentis eam procurabat, & propter Sanctitatem vitæ ipsius Virginis dixit circumstantibus: Meritò dies ista est celebranda, in qua ista Virgo devota & Sancta est moritura. Ista verba illa audivit, & valde sibi ipsi complacuit, & sic obiit; & infra spatium 30. dierum apparuit ipsi Episcopo dicens: se esse damnatam propter sui ipsius complacentiam, & spiritualemente superbiam, quam in se habuit in extremis suis, quando illa verba audivit. Ita in terminis refert Discipulus lit. T. exempl. 21.

14. Quapropter pro nostro documento in hæc excurrit verba melleus Doctor S. Bern. de inter. domo c. 40. Idcirco nisi omnia opera nostra humilitas præcesserit, committata & subsecuta fuerit, totum de manu extorquet superbia; quantalibet sit justitia operis apud internum judicem, nulla est, si hanc elevet tumor mentis. Idem S. Abbas ser. 37. de modo bene vivendi tradit sequentia: Soror Charissima, crede mihi quod ut loquitur Augustinus, multorum temporum vigiliæ, orationes, jejunia, eleemosynæ, & labores, si cum Superbia finem habuerint, pro nihilo reputantur apud Deum. Et in alio loco nobis insinuat: *Multæ Virgines excludentur, quia superbarum nulla ingreditur.* In libro primo Machabæorum. cap. 6. v. 43. sic legitur: *Et vidit Eleazar unam de bestis loriceatam lorice Regis, & erat eminent super ceteras bestias, & visum est*

est ei, quod in ea esset Rex, & dedit se ut liberaret populum suum. Et cucurrit ad eam audacter in medio legionis interficiens à dextris & à sinistris. Et ivit sub pedes Elephantis, & supposuit se ei, & occidit eum, & cecidit in terram super ipsam, & mortuus est illic. Sic iste bellidux, ut S. Ambrosius loquitur, sub suo triumpho sepultus est. Verè spectaculum admiratione dignum: At nobis non rarò taliter contingere solet, nam in hujus mundi campo adversus vitia strenuè præliari oportet. Primus autem & periculosissimus congressus est, ut Elephantem nostræ carnis in terram collidamus. Sed vix nobis miseris! Quoties enim subruit nos ipsemet triumphus, dum sub debellato hoste cadimus, & cum illo perimus. Jejunis enim, vigiliis, aliisque austeritatibus vincimus effrenem carnem nostram, sed si à Superbia non recedimus, ab ipsamet victoria subruimur, & victores vincimur.

15. Sic carnis suæ tyrannidem vincendo victa est, & sub ipso triumpho periit alia quædam Virgo devota, de qua refert Doctor Jacobus de Paradiso Carthusiensis, quod ita vitam suam duxit jejunando, vigilando, orando, castigando se, quod ab omnibus Sancta reputabatur. Contigit autem eam infirmari usque ad mortem, cujus confessionem quidam devotus Sacerdos audivit, & ejus spirituales Superbiam ignoravit. Cui post obitum ipsa apparuit nigra & valde horribilis. Sacerdos autem expavescens quæ sivit, quis esset? Et fatebatur se esse illam virginem, quæ quasi Sancta reputabatur, & subjunxit, dicens: Ego infœlix tradita sum infernalibus demonibus, cum infimis damnatis æternaliter crucianda propter meam propriam complacentiam, & spirituales Superbiam, quam habui, quod nullam æqualem mihi reputavi, sed super omnes me extuli, & alios homines judi-

cavi, & sprevi; propterea ad profundum inferni descendì, de quo nunquam liberabor: Nam si siccatæ essent aquæ maris, & fundus repletus arenâ, & una avicula centesimo anno unum granum educeret, & tunc possem salvari, omnes pœnas inferni eligerem ad illud tempus sustinere; sed non sic, quia in inferno nulla est redemptio. Unde Pater Sancte, nec tu, nec aliquis Sanctus alius pro me orat, quia nunquam liberabor. Quis proinde non dilucidè perspicit, verissimum esse illud S. Fulgentii ep. 3. ad Probam c. 15. pronuntiatum, quod vitiorum author dæmon, quem non potest vincere vitiis suis, vincit virtutibus alienis: armis quibus eliditur, surgit, & virtute quâ dejicitur, dejicit. Laudat enim virtutem, quâ se prospicit superari; ut victus possit captivare innocentem. Et hæc est teste Cassiano l. 11. instit. c. 7. subtilis inimici versutia, ut militem Christi propriis faciat telis occumbere, quem hostilibus armis non potuit superare.

16. Faber Conc. 4. in Festo S. M. Magd. refert, duos gallos acriter inter se diu pugnas, & cum alter victus fugisset, & se abscondisset, alter verò consensu recto triumphum caneret, casu prætervolans aquila illum conspectum invasit, & exossavit, quod ut alter vidit, multum sibi gratulabatur, & gregi suo præesse pergebat; Ita haud dissimili modo sæpè nobis evenire solet; quoties enim profligatis jam cæteris vitiis, nobis incautis Superbia subrepat, cumque vanè, tanquam re optimè gestâ, nobis ipsis placemus, & de hostibus triumphum plus æquo nobis arrogamus, ecce ex improvviso à milivo infernali corripimur, qui nos miseros exossat, gratiam videlicet divinam à nobis auferendo. Clarissimum hæc in re habemus exemplum in Apostolorum Principe Petro, qui nimium sibi confusus ad Christum dixit: Matt. 26. 35. Etiam-

si oportuerit me mori tecum, non te negabo; & si omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor. Sed quid factum? eadem nocte à diabolo illaqueatus est, dum trinā negatione suum amantissimum Dominum, & Magistrum abnegavit. Quid Davidem ad adulterium, & homicidium impulit? quædam ejus præsumptio, ait S. Basilus, quam concepit tum, cum semel solatiis divinis cumulatissime perfusus dicere ausus fuit: Ego dixi in abundantia mea; non movebor in æternum. Ps. 29. 7. Si porro Deus ita abominatur cordis superbiam, & vanam præsumptionem, ut hanc castigaturus ab intimis etiam suis amicis auxiliarem manum suam ad tempus retrahere soleat, quod sibi diffidere, & in solo Deo confidere assuescant; Quid, amabò, nobiscum fiet, dum ob aliqua, à Deo nobis collata dona, evanescimus, inflamur, & extollimur, quasi ea à nobis solis haberemus? profectò multum perdescedum habemus, ne à Deo planè desera-

mur, sicut multi alii deserti & derelicti sunt, uti hactenus non sine gemitu cordis spectavimus. Saluberrimum proin nobis inculcat monitum Apostolus dicens: Rom. 12. 20. Noli altum sapere, id est superbire, ut commentatur Cornelius à Lapide. Sed time, ne Dei gratiā excidas, & in profundum abyssi cum Icaro Dædali filio corruas, de quo fabulantur Poëtæ, quod affictis à patre pennis, monitus fuerit, ne altius volaret, quod mandatum dum negligit, in aquas, liquefactis à sole pennis, cecidit. Hinc Ovidius canit:

*Dum petit infirmis nimium sublimia pennis,
Icarus, Icarus nomine fecit aquas.*

Cave ergo mente tuā in altum, in excelsum voles, si casum times. Noli itaque (ut rursus monet Apostolus Rom. 12.) plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem, id est humilitatem. Non altæ sapientes, sed humilibus consentientes. His de superbia propriè dictis, congruum est, ut, quæ vanam gloriam directè & immediate tangunt, superaddamus. Sit ergo

PARS TERTIA.

17. **N**emo ignorat, quin ea, quæ nobis Cælestis Magister in toto Sacri Evangelii codice tradidit documenta, utilissima, perfectissima, & saluberrima sint, utpotè quæ hominem ad summum sanctitatis fastigium sublimant, esque Cælorum janua pandunt. Veruntamen, cum omnia hæc fecerimus, monitos nos esse voluit Salvator, ne in his omnibus benefactis nobis vana gloria (quæ callida quædam spoliatrix est omnium virtutum) subrepat; unde ait Matth. 6. Attendite, ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis; alioquin mercedem non habebitis apud Patrem vestrum, qui in celis est. In quem

textum Dionysius Carthusianus ita scribit: Congruentissime admonet vitare vulpeculam, utpote vanam gloriam, quæ tunc fortius & latentius ingredi solet, & pulsare non solum pusillos, sed & proficientes & fervidos. Sciendum porro in presenti est, quod vana gloria secundum commune Doctorem Asceticorum assertum tripliciter spectari possit, seu quod habeat tres species: prima vocatur Domina, secunda, Socia, tertia, ferva seu ancilla. Tunc vocatur Domina, quando opera nostra præcedit, & propter illam opus fit. Socia vocatur, quando homo non facit quidem directè opus propter finem vanæ gloriæ, nihilominus in ipso opere percipit aliquam propriam

complacentiam, & vanam gloriam. *Serba* seu *Ancilla* dicitur, quando ex opere peracto confurgit vana gloria. Et ab his tribus speciebus ut caveamus, nos monet Salvator: *Attendite, ne iustitiam vestram &c.* Et primò quidem allaborare oportet, ne vana gloria sit Domina, quemadmodum olim dominabatur antiquis Philosophis, qui omnia opera sua ob vanam gloriam peragebant; inter quos singulariter notatur *Diogenes Cynicus* (Manf. tr. 94. disc. 2.) de quo scribitur, quod tempore hyemali, frigore prædominante intensissimo, aquis gelu concretis se immiserit, ut mirum laudem, & nomen hominis patientis aucuparetur, cùmque plurimi ad hoc convenissent spectaculum, & nonnulli compassione moti ipsum rogassent, ne tanto se exponeret periculo, & tormento, sapienter respondit Plato, cui optimè perspecta erat occulta Diogenis vana gloria: *Si vultis misereri, abite*; insinuare volebat, quod vanæ ostentationis ergò totum id ageret. Sanè si liceret intima cordium penetralia perscrutari, indubiè plures in populo Christiano, imò in electo Religiosorum cætu conspiceremus tales Diogenes, qui multa ardua facit, pietatisque exercitia frequentare amant tamdiu, quamdiu suorum operum encomiastes audiunt. Verùm his rectè occinitur illud, quod Salvator noster Phariseis improperebat dicens: *Matth. 23. Omnia opera faciunt, ut videantur ab hominibus.* Sed quid inde sequetur? Audiamus rursus ipsum Dei oraculum, de quo scriptum est: *Spiritus ponderator est. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Matth. 6.*

18. Cùm ergò ita sit, non immeritò SS. Eremitæ Patres è suorum discipulorum cordibus omnem vanæ gloriæ pestem procul arcere semper conati sunt, in-

ter quos apprimè censetur S. *Pachomius Abbas*; hic, ne sui Religiosi ob vanam gloriam suorum laborum mercedem perderent, terribile statueret voluit exemplum. Nam cùm fortè S. Abbas in quodam Monasterii loco cum gravibus aliis Monachis confideret, ecce Monachus quispian duas parvas attulit storeas, quas eà die contexuerat, easque propè cellam suam ex opposito S. Pachonii collocavit, ut eas ille commodè videre posset, æstimans se ab eo ob diligentiam dilaudandum, quod duas storeas uno die texuisset, cùm secundum regulam non nisi ad unam texendam fuerat obligatus. Intelligens vir sanctus, id eum ex vanitate fecisse, Patribus sibi affidentibus dixit: *Videte, quæso, fratrem hunc, qui à prima luce in seram noctem cùm laborarit, & sudarit, universum laborem suum diabolo consecravit, hominum existimationem, æferens Dei gloriæ.* Hunc ergo ad se vocatum egregiè corripuit, eique in poenitentiam injunxit, ut cum ad orandum Fratres convenissent, ipse eodem ingrederetur, duas storeas humeris gestans, altèque inclamaret voce: *Patres, & fratres mei charissimi, orate, quæso, Deum, pro me misero peccatore, ut mei misereatur, quod pluris duas hasce storeas quam regnum calorum fecerim.* Præcepit adhuc, ut, cùm fratres ad refectorem sumendam collecti essent, ipse duas has storeas in humeris habens, toto mensæ tempore in medio refectorii confisteret. Neque verò hinc substitit poenitentia. Nam post eum in arctam cellam insuper compegit, sic ut inde quinque mensibus ei prodire vetuerit, & omni die duas storeas texere mandaverit, quo tempore nihil aliud illi in cibum dare voluit, quàm aridum panem &

& aquam addito sale. Hoc exemplo ceteri attoniti à vana gloria sibi cavebant. Ecce quid non fecerunt illuminatissimi Servi Dei in detestationem hujus vicii, quod instar prædonis viatoribus invigilat, ut eos omni opere bono spoliaret.

19. Magna profectò dementia est, quod rationalis creatura, ad æternam gloriam creata, in præsentī vita sudet, incessanter laboret ob mundi gloriam non modò vanam, sed etiam transitoriam & fallacem, idque ex inimici sui instigatione. Quod primus reprobis damnetur, & pereat ob invidiam & homicidium; Abiron propter ambitionem, Zambri ob luxuriam, Judas ob avaritiam, dives Epulo propter crapulam; quid mirum? At quod homines Christiani per exercitia bonorum, sanctorumque operum, per quæ æternam lucrari possent beatitudinem, præcipientes agantur in abyssum perditionis, quia in operibus bonis superbiunt, & vanè gloriantur, magna sanè stultitia est. Hinc Romanus Pontifex, S. Greg. l. 8. mor. c. 28. ad nostrum intentum rectè dicit: *Qui pro virtute quam agit, humanos favores desiderat, rem magni meriti vilis pretio venalem portat; unde cæli regnum mereri potuit, inde minimum transitorii sermonis querit.* Et quæ major illusio, & fatuitas dari, & excogitari potest, quam multum laborasse, permulta opera bona fecisse, & post se ab omni mercede vacuum reperire!

20. Hoc significare voluit Propheta Aggeus c. 6. dicens: *Seminastis multum, & intulistis parum; comedistis, & non estis saturati; bibistis & non estis inebriati; operulistis vos, & non estis calefacti; & qui mercedes congregavit, misit eas in sacculum pertusum.* Quod postremum in alia versione legitur; *Misit eas in dolium perforatum:*

in quod si quis vinum, aut alium liquorem infundat, perinde facit, ac si in terram eum effunderet: Sic in vanæ gloriæ captione idem est, lucrari, & perdere; struere, & destruere. Hinc S. Arsenius vidit vice quadam hominem stantem super lacum, & haurientem aquam de lacu, & mittentem eam in collectaculum, de alia parte per foramina defluentem; Cumque mysterium hujus visionis nosse discuperet, ab Angelo, qui hæc ei monstravit, audit: Hic homo est popularis auræ studiosus, qui quamvis opera bona patret, quia tamen his non soli Deo, sed hominibus etiam placere desiderat, ideo omnia amittit. Optimè ergo vana gloria Salamandræ assimilari potest; sicut enim hoc animalculum tantum veneni secum vehit, ut, si radicem arboris contingat, omnes fructus in radice jugulet; sic, si vanæ gloriæ vel minimam particulam tartareus Serpens actionibus nostris immisceat, omne earum meritum & efficaciam tollit. Hinc stygius ille cerberus omni contentione allaborat, quò virtutum studiosos, quos alià viâ supplantare haud valet, superbiam & vanam gloriâ succumbere faciat, quia in re tam feliciter quandoque ipsi negotium cedit, ut cygnos convertat in corvos, agnos in lupos, Paulos in Saulos, homines denique Sanctos in Judas Proditores.

21. Hoc, ut perspicaciùs intelligamus, miserabilem casum Fratris Justini Ordinis Minorum Religiosi percipere lubet, quem nobis D. Bonavent. in sua Bibliothec. paup. l. a. Ambitio. scriptum reliquit. Frater Justinus, qui opulento Baronatu, & Regis Hungariæ favoribus spretis, institutum Minorum suscepit, contemplationi deditus, initid sæpè extases patiebatur & raptus. Sui Institutoris vestigia &

SS. Limina veneraturus, venit in Italiam, ac demum in urbe substitit. In Conventu Arx Cæli, dum quadam die pro more inter prandendum pia sanctorum gesta legerentur, extra se raptus, diu immobilis, & velut exanimis mansit, in altum corpore elatus è regione cuiusdam imaginis B. Virginis super fratrum capita depictæ, ubi retractis cruribus in modum genuflexi in aëre pependit. Aderat tunc S. Joannes Capistranus Ordinis Vicarius, qui dimissis fratribus in templum, ut gratias agerent secundum consuetudinem, solus cum socio, clauso ostio, remansit, finem exploraturus. Post longam moram vidit, omnia se benè habere, & ex signis placidæ mentis, sereni vultus, humilitate animi, aliisque notis, alienum hoc esse à vanitate & præstigiis. His auditis Eugenius IV. summus Pontifex hominem accersit, ac pedes osculari volentem ulnis excipit & osculo, iussitque propè sedere; longo dein tempore protracto sermone, munuscula addidit & Indulgentias. Inde factus altior Justinus, domum regressus, alter ab illo qui erat egressus, occurrit Capistrano, eoque corporis habitu, & vanitate coepit iactare Pontificis in se benevolentiam, ut, quem antè per revelationem acceperat, ejus casum nunc coram experiretur. Igitur ingemiscens ait: *Heu fratercule! ita te honores mutarunt? Angelus abiisti, diabolus rediisti; respicisse &c.* At ille insolentior quotidie factus, omnes alios habuit contemptui. Jussus est ergo iterum in Hungariam redire. Non longè aberat ab urbe; quando ad fontem sedens, & manducans cum sociis, prius petulanti verbo, dein cultro unum sauciavit. Retractus ad Capistranum, coniectus est in carcerem; deinde post aliquod tempus, expleta pœnitentiâ, aufugit in Regnum Neapolitanum, ubi ea

perpetravit, ob quæ iterum relegatus est in Urbem, & in vinculis misère decessit.

22. Otremendum & multum expavescendum casum! ecce quomodo demon hominem etiam sanctum per superbiam & vanæ gloriæ tentationem subruere, & funditus subvertere soleat. Certè si hic infelix homo nunquam ita honoribus & laudibus fuisset maceratus, haud tam miserandum in modum vitiis, & sceleribus in prædam abiisset. Unde ad oculum illius D. Fulgentii sententiæ veritatem perspicimus, quod scilicet demon eum, quem non potest vincere suis vitiis, vincat virtutibus alienis. Et quidem hac in parte facit, quod facit Erodus avis, hic ad aves aquæ se mergentes avolat, & capita illarum tandem morfu corripit, donec capturam extorqueat; Ita orcinus prædo, dum conspiciit aliquos, in virtutum via magnos & copiosos sibi meritorum manipulos collegisse, mox ad illos avolat, ac omni conatu adhibito satagit eis spiritualem animæ prædam per vanam gloriam extorquere, sicut reapse videmus præfatus Justino eam eripuisse. S. Cyprianus de tentatione illa, quæ caco-dæmon Redemptorem JESUM secundo loco impetivit, illi, ad pinnaculum usque templi sublato, dicens: *Si filius Dei es, mitte te deorsum; Matth. 4. 6.* agens exclamat, & ait: O execrabilis d'aboli malitia! putabat malignus, quem gula non vicerat, vanâ gloriâ superari. Hinc eum inducere conatur, ut per aëra volare incipiat, ut sic toti populo foret spectaculo, & admirationi. Putabat scilicet sibi cum Christo Domino tam feliciter negotium cessurum, quàm cum aliis successerat, & jam sæpe probarat, ait Cyprianus, se, quos aliis hætenus tentationibus superare non potuerat, per vanæ gloriæ, & superbiam tentationem tandem expugnasse, ideoque postquam

eum gulâ frustrâ tentârat , jam per vanam gloriam velut acrius intentans celum , remque expugnâtu difficiliorem , adoritur . Neque enim facile est (addit idem Sanctus) laudibus , & applausu hominum non delectari . Ut enim paucissimi reperiuntur , quibus gratum sit malè ab aliis audire , & probris affici ; ita etiam quàm rarissimos est invenire , quibus gratum non sit bene audire , & laudari .

23. Hinc cacodæmon nullum non lapidem movet , quò Dei servos vanæ gloriolæ , & superbiæ veneno inficiat , & à virtutum apice deiciat . Sic aggressus est S. Antonium ; Cùm enim ferocissimis suis insultibus Antonium expugnare non valuisset , neque innocentiam ejus corrumpere ; suscepit in se formam adolescentis æthiopis , & ante pedes servi Dei se prosternens dixit : Multos ego decepi , multosque magnæ etiam sanctitatis viros ad lapsum protraxi ; & seduxi ; sed a te (heu pudet dicere) me fateor victum . Quo stratagemate astutus serpens Athletam Christi ad vanam gloriam pertrahere sperabat , & pertraxisset fortassis , nisi Deus dæmonis astutiam ei manifestasset . Sic etiam supplantare infernalis vipera conabatur S. Abrahamum Eremitam . Nam cùm vir Sanctus mediâ nocte psalleret , repente lux magna in ejus cella refulsit , & vox hæc audita est : Beatus es Abrahamæ , verè , inquam , beatus es , quoniam nullus in cunctis rectè factus inventus est ; sicut tu , nullusque ita meas voluntates perfecit , ut tu . Subitò autem vir Sanctus alitù maligni cognoscens , exaltavit vocem suam , & dixit : Tenebræ tuæ tecum sint in perditionem , o plene dolo . & fallaciâ ; homo enim peccator sum ego , & pulvis & cinis ; ad quæ verba confestim stygius veterator instar fumi à conspectu ejus evanuit .

24. Hoc stratagemate Abbatissam Gramm. Relig. Pars I.

Saram , Virginem omnino castissimam ultimò superare tentavit ; cùm enim eam immundus spiritus 13. annos acriter tentasset contra castitatem , & aliquando infestior esset illi inimicus , illa ascendit orare super lectum suum ; & ecce dum ferventibus aded precibus supplicias à Deo postularet , apparuit ei corporaliter spiritus fornicationis , & dixit ei : Tu me viciisti , Sara . O astutiam dæmonis ! Cupiebat castissimam Christi Sponsam vanâ gloriolâ prosternere , quam non potuit carnis illecebris expugnare . Ast illa omni orcino dolo superior , prudenter hocce vanitatis telum , in se vibratum , elusit dicens : Non ego te vici , immunde spiritus , sed Dominus meus JESUS Christus . De Sancto Marcello Abbate sequentia scribit Josephus Mansi tract. 95. disc. 3. Cùm S. Marcellus Abbas in nomine DEI dæmones aliquos exorcismo subjeceret , & conjuraret , ab iisdem S. Abbas intellexit , & audivit sibi dici : Tu , qui habes potestatem in nos , nobis impera , & obediemus tibi ; at Servus Dei nihil prorsus hæc curans , persecutus fuit exorcismum . Interrogatus deinde , cur dæmoniis non imperasset in propria persona , uti petierunt , sapienter respondit : quod dæmonia me venerentur , confiteanturque , me illis imperare posse , id alio fine non fecerunt , nisi quod me capere intenderint laqueo vanæ gloriæ , quæ est vitium : ideo dæmon se fateatur victum , quia sperat , & prændit vincere . Sic alios plures cacodæmon per vanæ gloriæ tentationem aggressus est , à quibus etsi turpiter victus confususque in fugam actus sit , nihilominus tamen persæpe hoc stratagemate non sine magno emolumento suo circa alios usus est . Ex quibus

bus apparet, hanc vanæ gloriæ tentationem non solum incipientium, & Novitiorum esse, sed & veteranorum, & eorum, qui perfectionis studio tenentur; quin imò illam horum magis esse propriam.

25. Unde S. Nilus Abbas refert, veteres illos Patres aliter Novitios ac Tyrone, aliter veteranos & adultiores instituere consuevisse. Novitios quippe docebant, temperantiæ & abstinentiæ assidue & in omnibus incumbere, qui enim à gulâ se vinci, & transversum abripi semel sineret, à luxuria carnali haud difficulter supplantandum, verè & prudenter asserbat. At Seniores iidem monebant, ut contra vanam gloriam & superbiam identidem, maximeque decertarent, & contra eam omni contentione se committerent. Quemadmodum Nautæ per mare navigantes sibi diligentissime cavent à scopulis, &

scyllibus portui vicinis; sæpe namque videmus eos; qui longissimâ navigatione felicem auram habuere, in portu periclitari: ita plurimè, cum totum propè vitæ cursum felicem habuerint, secundo velut vento in virtutibus progressi; omnes ingruentes tentationes expugnando & superando, tandem in sine haud procul à portu distantes, superioribus confisi victoriis, & summâ velut in securitate ageptes, quod superbierint, & negligentius se gesserint, triste fecere naufragium. Ut navis, quæ tanto circuitu per mare rimas hætenus non egit, nec succubuit, sæpe in ipso portu deficit, & naufragium facit: Sic se res habet in hac vana gloria, ideo eam Sancti Patres non incite vocant, *Tempestatem in portu*. Ideo ne ab hac tempestate animæ ruinam patiamur, de remediis contra superbiam, & vanam gloriam agamus reliquum est.

PARS QUARTA.

26. **C**um ex hætenus dictis facile constet, quod humani generis hostis irretorto semper oculo præcipue virtutum studiosos respiciat, quod eos, dum sibi non sat invigilant, decipiat; superbiam inflat, aut vanæ gloriolæ succumbere faciat; ideo superest, ut arma, quibus adversarium in fugam dare possumus, mature assumamus; nosque egregiè variis stratagematis præmuniamus contra ejus versutas. Porro ad hoc præstandum, quavis sufficere possint ea, quæ in sermone præcedenti numero 15. Item, num. 28. & 29. satis memoravimus. Nilominus tamen, ut majore cum

efficacia superbiam, & vanam gloriam è penetralibus cordis nostri eliminemus, præsentissimum nobis præscribit pharmacum Propheta Isaias cap. 10. ita loquens: Nunquid gloriabitur securis contra eum, qui fecit in ea? aut exaltabitur serra contra eum, à quo trahitur? Quâ binâ similitudine Isaias vanam gloriam, quæ virtutis præsertim prædiorum invadere, & perdere solet, extinguere studuit. Sicut ergo magna foret stoliditas, si securis & serra, quæ dissecant ligna, sibi duntaxat adtribuerent actus illos secandi, nihil tribuentes brachio moventi, ducenti ac dirigenti instrumenta illa; Ita similiter homo vanæ gloriæ cupidus

cupidus stultè agit, dum opera sua bona, quæ sine singulari Dei auxilio & gratia operari non valet, suæ virtuti & diligentiae attribuit.

27. Ad quem errorem propulsandum sic declamat Doctor Gentium S. Paulus: 2. Cor. 3. 5. *Non sumus sufficientes cogitare aliquid à nobis, tanquam ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* Ex quibus verbis sequens desumi potest argumentum. Teste Apostolo, non valeamus ex nobis quidpiam boni cogitare, ergo multò minus aliqua bona facere, partim quia cogitatio bona ipsum bonum opus præcedere debet, partim etiam, ut quotidianà constet experientia, quia maior semper reperitur difficultas in operando quam in cogitando; in operando enim multæ extrinsecæ difficultates sunt evincendæ, quæ non occurrunt in cogitando. Quare si nec cogitare quid boni possimus ex nobis, quomodo ergo facere? nam qui non potest minus portare onus, quomodo majus poterit? Hinc etiam Salvator noster Joan. 15. 5. ait: *Sine me nihil potestis facere;* non dicit, (ut exposcit S. P. Aug.) *unusquisque parùm potestis facere,* sed, *nihil potestis facere;* quod benè notandum.

28. Quæ cum ita sint, quæ major cæcitas, & malitia esse, excogitari potest, quam ob aliqua bona superbire, & evanescere; cum tamen illa non ipsi, sed gratuita Dei gratia in nobis operabatur! Quæ major dementia, quam ex doctrinæ præstantia, aut aliis naturæ dotibus seu gratiis, sibi præceteris liberaliter à Deo concessis quærere, & ancipari vanissimam hominum laudem, cum hæc dona non sint sua, sed gratuita Dei beneficia! *Quid habes,* exclamat Apostolus, 1. Cor. 4. 7. *quod*

non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Caveamus itaque ne gloriam & honorem Deo debitum nobis superbè & arroganter attribuamus. Hinc servus ille fidelis apud S. Lucam, Luc. 19. 16. cui Dominus suus mnas dederat ad negotiandum, rediturus Domino rationem; *mnas*, inquit, *tua decem mnas acquisivit;* non dixit, *ego decem mnas acquisivi;* sed: *tua mnas*, quia omne lucrum gratiæ Dei attribuit Justus, juxta Apostolum dicentem: *Incrementum dat Deus* 1. Cor. 3. Homo plantat, & irrigat, sed fructum facere ex divina gratia procedit. Quare non dixit Judith: *Ego caput Holofernis amputavi;* sed: *Dominus eum percussit per manum feminae.* Judith. 13. Viginti quatuor illi Seniores in Apocalypsi coronas sibi detrahentes ad pedes Agni deponebant; Sic quoque oportet, ut similiter faciamus, boni operis nostri honorem ad pedes JESU Crucifixi deponamus, dicentes cum Regio Psaltes: *Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam* Psal. 113. 9.

29. Porro, ut facilius vanam triumphemus gloriam, ejus vanitatem & fallaciam pensitare oportet; ne ab ea prius visi occidamur; comparatur enim vana gloria communiter basilisco, qui tametsi tale venenum visu homini afflet, ut eum enecet: si tamen serpens regulus eum prius conspexerit, illum interficit; sic si vana gloria à nobis prius conspiciatur, è conspectu nostro emoriatur, nullumque nobis damnum inferet; oportet ergo hunc basiliscum vanam scilicet gloriam ut nos ipsi primò intueamur, attentè, inquam, & serio consideremus, & examinemus, ipsam hominum opinionem & æstimationem nihil esse præter paucillam venti

& vanitatis, eum ex ea nihil nobis accedat, aut decedat, nec propterea futuri simus meliores, quod ab aliis laudemur, nec deteriores, quod nos maledicant & persequantur. Optimum igitur foret hac in parte cum mundo agere, ut pater quispiam discretus cum parvulo filio agere amat; parum ille curat, utrum ab eo laudetur, an visuperetur, imo ridet, quia puer est, & quid agat, nescit. Sic nostrum est laudes mundi, & ea quæ homines dicent, parum morari: in hoc enim mundus instar pueri est, & nescit, quid dicat.

30. S. Pachomius consueverat (ut scribit S. Hieron.) procul à suo monasterio orationis causâ ad loca remotiora descendere, qui cum inde revertetur, vidit aliquot dæmonum catervas, & inter alios audivit nonnullos palpones imperantes aliis: *Dare locum homini DEI.* *Dare locum homini DEI:* hæc enim viâ ad superbiendum, & altum quid de se præsumendum inducere satagebant. Sed ipse his omnibus major, vicissim eos exhibebat, ridebat, & despiciebat eos; eò minus verò innumuit ex dato sibi huiusmodi titulo. Homo DEI, quia sciebat illum provenire à dæmone, sibi insidiantem. Unde qui ab hominibus applausus & laudes recipit de suis bonis operibus, intelligat, & sciat ejusmodi laudes esse instigationes fraudulentæ serpentis, proinde irridendus & exhibendus est. Notabile prorsus est, quod in hoc genere scribit *Climacus*. Diabolus (inquit) Monacho cuidam cogitationes malas, quibus alium infestabat, aperuit, idque non aliâ intentione, quam ut, dum tentatus ex alio mentis suæ cogitationem audiret, eum ut Prophetam habe-

ret, & ut Sanctum laudaret, ac deprædicaret; ut hæc ille laude auditâ magnum quid de se præsumeret. Unde patet, quanti faciat diabolus, ut hæc superbia, & vana complacentia in animos irrepât, cum tot technis tamque multiplici machinâ ad eam hominem impellere studeat.

31. *Sirius* in vita S. Severini 8. Januarii refert de magno quodam Sancto, quod cum multi ex diversis mundi partibus ad eum accederent infirmi, præcipue verò à dæmonibus obsessi, ut ab iis liberarentur, timens vir Sanctus pungentem stimulum vanæ gloriæ, Deum exoravit, ut & ipse à dæmone obsideretur, quod & obtinuit, & à maligno spiritu, uti reliqui, tamdiu vexatus fuit, quousque liber evasit ab omni vana gloria, simulque à dæmone exemptus fuit. Aliud exemplum ex lib. Doct. Patrum lib. 6. contra inanem gloriam num. 3. in hæc verba refertur. Audivit aliquando Judex Provinciæ de Abbate Moyse, & perrexit in Scete, ut videret eum. Et nuntiaverunt seni de adventu ejus, & surrexit, ut fugeret in paludem. Et occurrit ei Judex ille cum suis, & interrogavit eum dicens: Dic nobis senex, ubi est cella Abbatis Moyse? Et dixit eis: Quid vultis eum inquirere, homo est fatuus & hæreticus; & veniens Judex ad Ecclesiam, quid de Abbate Moyse audierat, Monachis narravit, qui inde contristati sunt dicentes: Qualis erat senex ille, qui hæc de Sancto homine locutus est ad vos? Et illi dixerunt: Senex vetustissimis vestimentis utens, longus & niger. Et illi dixerunt: Ipse est Abbas Moyse, & quia noluit videri à vobis, ideo hæc vobis ipse de se dixit. Et multum ædificatus Judex discessit.

discessit. Hic cogitare debemus : Si ita sollicitè viri Sancti vanæ laudis occasiones fugerunt , quantò magis nos pusilli nobis ipsis timere debemus , ne à Superbia , & vana gloria apprehensi , animæ ac salutis incurramus periculum ?

32. Uterius ad profigandam animi Superbiam , & vanæ gloriæ luem , præsentissimum nobis reliquit alexipharmacum S. Isidorus Abbas. Nam quoties cogitatio illi dicebat , quia magnus es , respondit , nunquid talis sum , qualis Antonius , aut certò Abbas Pambo , aut reliqui Patres , qui DEO placuerunt ? Et quoties hoc cogitabat , mox malam hanc inimici suggestionem à se pepulit. Pariter dum stygius tenebrio superbiæ , sive vanæ gloriæ titillatione ob aliqua virtutum exercitia nos tentare aggreditur , vel mundus nos laudibus adornat , nos agamus oportet , recurrendo videlicet ad Sanctorum vitas , eorumque heroica acta & facta diligenti mentis obtutu contemplando ; hæc enim methodo facilè tela ab orco in nos emissa retundemus , dum cognoscemus mortificationes nostras , & quæcunque demum alia religiosa exercitia nihil fermè esse in comparatione eorum , quæ viri Sancti pro DEI gloria peregerunt.

33. Simili quasi stragemate fortissimus quidam Christi Athleta Superbiam vicit , nam dum fortè (ut *Chinacius in scala Celi* , grad. 25. memorat) magnis passibus ad virtutes conquirendas festinaret , impuri dæmones laudem in corde illius subseminabant. At ille divinâ inspiratione motus , malignorum spirituum nequitiam pio & religioso compendio vincere aggressus est. Descripsit enim in cellulæ suæ pariete altissimarum virtutum appellationes , putà perfectæ charitatis , profundissimæ humilitatis ,

Angelicæ castitatis , mundissimæ orationis , & aliarum id genus. Cùm ergo hujusmodi cogitationes eum extollere occipiebant , dicebat tentatori ; eamus ad argumentum , eaque virtutum nomina legendo percurrerebat. Cùmque legisset : *Charitas perfecta* : ait : *Charitas* quidem ; sed ah ! quomodo perfecta , quia fratribus meis subinde asperius , & non sine stomacho respondeo. *Profundissima humilitas* ; hanc ipse nondum habeo ; imò vel profundâ contentus forem ; nondum certè primum ejus gradum sum consecutus. *Castitatem Angelicam* forsân possideo ? minimè , quia spurcas cogitationes plurimas , quin & motus subinde pravos in mea carne experior. Et quid dicam ad *mundissimam orationem* ? Heu quàm frequenter in eadem præ torpore obdormisco , & aliena longè mente pertracto. Sicque ad reliquas virtutum appellationes sibi respondebat , quo peracto , seipsum his affatus est : Noveris frater , postquam omnes has virtutes perfectè nactus eris , te servum inutilem dicere , & reputare debes , juxta illud Redemptoris J E S U monitum : *Luc. 17. 10. Cùm feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis : dicite servi inutiles sumus.* Sic hostem tartareum abigens , nobilem de superbia & vana gloria victoriam reportavit. Hæc omnia modò dicta , quò meliùs & clariùs intelligantur , adhuc quædam de præsentī materia afferre oportet.

Sit ergo



PARS QUINTA.

34. **I**N dubium revocari non debet, quin homo aliquo modo gloriari possit, id enim palam liquet ex hoc Apostoli textu, nam nulli, ne gloriatur, prohibuit, dicit enim: *Qui gloriatur.* Veruntamen in quonam hæc gloria radicata & fundata esse debeat, explicat idem Apostolus, sic subiungens: *In Domino gloriatur.* Super quæ Apostoli verba S. Bernardus texuit Sermonem, quem exorditur hisce verbis: Noverat Apostolus gloriam propriam Creatoris esse, non creaturæ, sed consideravit rationalem creaturam aded affectare gloriam, ut aut vix, aut nunquam ab hoc compesci desiderio possit, quippe quæ ad imaginem facta est Creatoris. Propterea saluberrimum adinvenit consilium dicens: Quandoquidem nobis persuaderi non potest, non gloriari, saltém qui gloriatur, in Domino gloriatur. Sed quæres, quid sit gloriari in Domino? Respondet D. Anselmus apud Cornet. à Lapid. in ep. 1. ad Cor. c. 2. v. 31. *Ille in solo Domino gloriatur, qui cognoscit non suum, sed illius esse, non solum ut sit, sed etiam ut non sit ab illi, bene sit sibi, à quo habet, ut sit.* Respondet secundò aurius Orator apud cit. Author. in ep. 2. ad Cor. c. 10. v. 17. Quòd nimirum ille non in se, sed in Domino gloriatur, qui omnia dona naturæ & gratiæ DEO veraciter refert, illique omnem gloriam dat, & ad illius laudem & gloriam omnia dirigit.

35. Ex qua doctrina sequitur corollarium notatu dignissimum, nimirum eum, qui aliàs quascunque injurias, & dedecora pro Christi amore toleranda affectat, eaque oblata ridenti prorsus ore

excipere solet, malè & contra perfectionem religiosam non agere, si aliqua, quæ ad propriam commendationem & laudem aliquatenus faciunt, proferat, dummodo non vanæ gloriæ captandæ gratiâ, sed purè ad majus Dei obsequium, in aliis promovendum, & bonum animarum adaugendum hoc fiat. Sic Apostolum Paulum fecisse videmus, dum in Epistola 2. ad Corinthios cap. 11. & 12. seipsum laudare & commendare, ac magna quædam illustriæque de se commemorare incipit, gratias, quas à Domino acceperat, referendo, tum etiam quod cæteris Apostolis plùs & abundantius laborasset, hinc etiam visiones, revelationes & raptus, quibus ad tertium cælum evedus fuerat, enarrat. Verùm non aliæ de causâ ad hanc narrationem delabitur, quam quòd ita tunc ad Dei honorem, & eorum, quibus scribebat, utilitatem expedire, & necessarium esse censebat, ut sic illi eum pro Apostolo Christi haberent, & æstimarent, ejusque doctrinam admitterent, ac ex ea fructum aliquem caperent. Sic multos alios Sanctos & viros omninò perfectos egisse, & speciaiora quædam gesta, singularisquæ à Deo sibi concessas prærogativas ad aliorum utilitatem & fructum enarrasse, non pauci historiarum libri testantur, hinc quia nihil vanæ laudis sibi propterea arrogabant, sed omnem honorem, ab aliis sibi allatum, in Deum purè referebant, plurimùm inde laudandos & venerandos fore, nemo negabit.

36. S. Franciscus, qui aliàs lutum in massam redegerat, ut sic pro fatuo haberetur, honoremque eluderet, quem ei oppi-

oppidani, quos adibat, deferre parabant, aliud oppidum alio tempore ingressus, summo honore ab incolis ejusdem exceptus est; etenim certatim vestes, manus & pedes ejus, ipso nullatenus renitente, sed immobili persistente, sunt exosculati. Socius hoc honore eum delectari putavit, unde hoc suum judicium de S. suo Patre conceptum, invalescente tentatione, ei aperire ausus fuit. Cui vir Sanctus respondit: *Adhuc longè minus honoris hi deferunt, quàm eos deferre decet. Quod responsum adhuc magis ipsum torfit, & offendit, quod ipsum non intelligebat. Tum Franciscus: Honorem, quem mihi deferri vides, nullatenus mihi avrogo, sed Deo omnem adscribo; intra vileitatem meam me continens: ipsi verò inde meritum sibi parant quia Deum in creatura venerantur, & agnoscunt Quo dicto Frater acquievit, & Patris sui Sanctitatem cœpit demirari. Ita referunt Chronica Fratrum Minorum p. t. lib. 1. cap. 37.*

37. S. Antonius Abbas (ut Petrus Sanch. in reg. Dei p. 7. testatur) tantum in amore Dei profecerat, ut Abbati Ammonio dicere ausus sit: Nunc tandem non timeo Deum (intellige servili timore) Cùmque Ammonius diceret: Et quare tu tanti æstimaris ab hominibus, cùm tamen ego plus multo laborem, & agam quam tu? Respondit S. Antonius: quia ego etiam Deum plus diligo, quàm tu. Et hoc dicebat sine vana gloriatione. Unde liquet regulariter improbandum non esse, quandòque in spirituale aliorum commodum & emolumentum, absque omni tamen vanæ gloriæ appetentia, de se ea proferre, unde postmodum ab aliis pluris æstimetur. Nihilominus tamen, cùm similia de se ipso commemorare, neque tamen inde superbire, neq. vanæ alicujus delectationis, & complacentiæ

titillationem sentire, magna & rara sit perfectio, quæ ex profundissima sui ipsius cognitione ortum ducit, cui proinde illud adscribere licet: *Eccli. 31. Quis est hic, & laudabimus eum; fecit enim mirabilia in vita sua; Ideo nobis, qui adhuc puilli, & à tali perfectione & Sanctitate longè absumus, hac in parte periculosa foret hæc res; Itaque consultus fecerimus, si attentas præbeamus aures Melleo Doctori, sic in formula honestæ vitæ peroranti, & consulenti: Nihil unquam de te loquaris, quod laudem importet, quantumcunque sit familiaris ille, cum quo loqueris, imò plus labora celare virtutes, quam vitia.*

38. Porro in Specul. Monach. id ipsum iteratò commendat dicens: Loquens nihil dicas, unde multum eruditus, multumve Religiosus possis putari; id est, in genere id omne, quod quoquo modo in laudem tuam possit cedere, cave proferas; est enim id imprimis periculosum; Nam etiam id ipse verè possis dicere, & ejus auditione fiat alii non parum edificandi, atque aded in aliorum bonum & spirituale commodum dicere tibi videaris, nihilominus ad ipsum reticendum satis est, quod tuum sit; certum enim est, magis te de proprio bono & comodo gaudere teneri, quàm de bono proximi: nam bene ordinata charitas incipit à se ipsa. Cùm ergo similia reticendo non exiguum emolumentum nobis accrescat, cur de hoc non magis gaudemus, quàm de fructu adhuc incerto, quàm fortassis inde audiens metet? Oportet ergo in hoc cautissimè semper procedere, ne boni, quod egimus, jacturam hæc ratio faciamus. Qua in re pulcherrimo nobis præluxit exemplo gloriosissima Dei Mater, quæ cum ex Spiritu Sancti obumbratione Filium Dei in castissimo suo utero concepisset, nulli prorsus, neque etiam ipsi

ipſi Joſepho Sponſo ſuo, ut tradit *S. Thom. de Villa-nova*, revelare voluit altiffimum hoc ſecretum, tamenſi ipſum videret totum anxioſum, ſcīrētque ad ipſum pertinere cæleſtis illius partiſ educationem; ſed expectavit tempus, quo ei ex parte Dei Patris per cæleſtem nuntium hoc ipſum declaratum fuit.

39. Quamobrem ſi Mater Dei, quæ plus Sanctitatis habuit, quam omnes homines ſimul, ut aſſerit *Cornel. à Lapid.* in ep. ad Rom. c. 5. v. 19. & quæ ne venialiter quidem unquam peccavit, ita retinuerit ea, quæ ad propriam commendationem & laudem pertinebant; quanto potiori jure idipſum nos agere convenit, qui molles & cerei quodammodo ſumus ad ſuſcipiendam & retinendam evanidam hominum laudem? Saluberrimum proinde nobis inſtillat monitum *Seraphicus Doct̃or* dicens: *Nunquam de ſciētia, vel de ſæculi ſtatu te jacta.* Id eſt, nihil proferas unquam, è quo te colligant alii eſſe vel ſciētem, vel peritum, vel aliquibus ingenii dotibus, & particularibus talentis inſtructum: nihil quoque agas, unde aliàs magnus in ſæculo fuiſſe appareas. Egrege hac in re ſe geſſit *S. Arſenius*, qui tamenſi in ſæculo vir eximius, litteriſque præclarè cultus fuiſſet, utpotè in præceptorem *Arcadii Filii Imperatoris Theodoſii* electus. Ex quo tamen Monachus factus eſt, nullum unquam verbum protulit, quod antiquum ſæculi decus ſaperet, aut è quo doctrina, quæ pollebat, colligi poſſet; ſed tantà cum reliquis Monachis humilitate & ſimplicitate converſabatur, ac ſi litterarum omnino fuiſſet ignarus, imò è ſimpliſſimis quibuſdam Monachis res ad ſpiritus profectum ſpectantes percunctari non gravabatur, in altiffima hac ſciētia ne diſcipulum quidem eorum appellari ſe mereri, dictitans.

40. Porro ut efficacius quis moveatur ad abſtinenda propriæ laudis verba, præmeditatè legiſſe juverit ſequentem hiſtoriam. Refert *Gregorius Magnus* l. 3. dialog. c. 33. de *Eleutherio* viro Sanctitate conſpicuo, quod in itinere conſtitutus, nocte ingruente coactus fuit divertere ad vicinum Monasterium Religioſarum Virginum, in quo morabatur puer à maligno ſpiritu vexatus, unde rogaverunt eum Religioſæ Virgines, quatenus miſerum hunc puerum in ſuo cubiculo nocte illà dormire permitteret. Permiſit; Interrogatus die ſequenti, utrūm puer rumorem aut ſtrepitum nocte illà excitaviſſet? Reſpondit, nullum. Informatus deinde de ſtatu hujus obſeſſi, ad inſtantiam Virginum duxit illum ſecum ad ſuum monasterium, ubi & liberatus fuit. Verūm contigit poſt aliquot dies *Eleutherium* in hoc ſacto gloriari apud Monachos ſuos; eiſque vanà correptum gloriā dixiſſe: Ecce quam egregie *diabolus* illuſit illis Monialibus, hic puer adhuc illis cohabitans obſeſſus erat, at modò liber eſt ab omni malo. Vix hæc dixerat, & dæmon iteratā vice ſubito invaſit puerum. Unde errorem ſuum advertens *Eleutherius*, cum omnibus Monachis dedit ſe orationibus, rigoroliſ jejuniis, humillimèque hujus jactantiæ, & vanæ gloriæ petiit veniam & remiſſionem; eamque obtinuit; in cujus rei ſignum dæmon rurfus ex corpore illo migravit, & diſceſſit. Hinc ergo patet, quantum DEO diſpiceat, proferre ea, quæ in propriam commendationem aliquo modo cedunt, tamenſi nonniſi à jocante & nihil mali intendente proferantur, ut Abbas iſte ſua protulit.

41. Conſultum proinde eſt, nihil effari omninò, quod propriam ſpirat laudem;

laudem; quod si verò nonnunquam ad aliorum ædificationem dicere aliqua, quæ nobis contigerant, meritò censemus, id in persona tertia referre suadet, exemplo S. Pauli Apostoli, qui suum ad tertium cælum raptum per 14. annos celavit; quando verò necessitas eum compulit hunc manifestare, non eum in propria sed in tertia persona dicere voluit 2. Cor. 12. : *Scio hominem ante annos quatuordecim raptum huiusmodi usque ad tertium cælum.* Ut nimirum omnem à se amoveat ostentationis umbram. Hujus S. Apostoli vestigiis inhaerebat Magnus ille vir, Joannes Avila, hic (ut refert Rodriguez p. 1. tr. 3. c. 6.) si quando cum aliquo divinis de rebus loquebatur, ei quæ quidpiam pium ædificationis, & spiritualis profectus causâ enarrandum putabat, quod sibi aliàs contigerat, id velut de tertio quodam sic referebat, ut alter illud de Avila dici minimè intelligeret. Certò excellentissimum statagema contra vanam gloriam, & tam in bonum proprium, quàm in utilitatem proximi summopere conducens. Verum enim verò, si Sanctorum vitas & gesta pervolvimus, videbimus fermè omnes citato passu à vana gloria fugere, omnique curâ gratias, à Deo sibi concessas, sollicitè occultare, & alto tegere silentio. Et non immeritò, prudenter enim metuebant, ne sibi contingeret, quod Ezechia Regi Juda evenisse ex lib. 4. Regum c. 20. intellexe-

rant. Hic quod domus tuæ thesauros Regis Babylonii legatis ostendisset. *Ostendit eis domum aromatum, & aurum & argentum & pigmenta varia, unguenta quoque & domum vasorum suorum, & omnia quæ habere poterat in thesauris suis.* Mox audiuit ab Isaia Propheta: *Ecce dies venient, & auferentur omnia, quæ sunt in domo tua, & quæ condiderunt Patres tui usque in diem hanc, in Babylonem, non remanebit quicquam,* ait Dominus. Et sicut prædixerat ei Isaia, omnia evenerunt. Pari modo non rarò contingere nobis solet, dum spirituales animæ nostræ thesauros aliis, tamen nullâ perversâ intentione, manifestamus. Est enim hoc in negotio dæmon astutissimus, qui sæpè pietatis ac virtutis specie nos fallit, solet etenim semper in medio critici seminare Zizania; id est, dum nos Sanctam planè intentionem, similia in utilitatem aliorum proferendi, principid habuerimus, hanc tamen adeò vasè quodque nobis minimè advertentibus, depravare, & vanâ gloriatione inficere solet, ut operis, quod jam rectâ intentione egimus, hoc modo fructum & meritum amittamus. Hæc de fuga Superbiæ, & vanæ gloriæ dixisse sufficiat; nunc gradum promoveamus ad alteram Superbiæ filiam, scilicet hypocrisim, ut perspectâ ejus malitiâ, facilius hoc vitium, in Religiosorum Asceteriis communiter nidificare solitum, pessumdare & penitus destruire valeamus. Sit ergo



SERMO XXII.

DE HYPOCRISI.

Attendite à fermento Phariseorum, quod est Hypocrisis. Luc. 12. 1.

PARS PRIMA.

1. **U**T à definitione discursum nostrum exordiamur, sciendum, quod hypocrisis nil aliud sit, quam simulatio, quâ quis se justum simulat, vel justiores ac sanctiores quam sit. De hujus vitii fuga nos commonefacit Incarnata Sapientia apud S. Lucam dicens: *Attendite à fermento Phariseorum, quod est hypocrisis.* Nec immerito, quemadmodum enim in mari magis nocent rupes sub aqua latentes, quam apparentes, etenim has navigantes cavent, illas effugere nequeunt; Ita hypocritæ plus damni faciunt occultato vitio, quam aperti mali. Sic hæretici per hypocrisin, & Sanctitatis colorem plurimos induxerunt in fraudem, & de facto inducunt. Antichristus etiam, qui malorum est coriphæus, induetur hypocrysi. Propterea dicit Salvator: *Attendite, quia malum ingens est, & vitium occultissimum, hypocrisis enim & fictione suâ innumerabiles hæretici longè majus fidei Christianæ intulere damnum, quam Pagani persecutionibus suis.* Unde & quidam modernus Interpretes ita apposuissimè loquuntur (*Hæc Pinus in Luc. 9.*) *Hypocrisis est*

capitalior & perniciosior aperta iniquitate, quoniam in virtutis imagine delitescit.

2. Commune S. P. Aug. de hoc vitio tractantis hoc circumfertur axioma: *Simulata æquitas, non est æquitas, sed duplex iniquitas.* Quam eandem veritatem aliis licet verbis insinuat dum ait: *Sunt septem simulationes, quæ virtutes esse se simulant, & mentiuntur, quæ ideo sunt nequiores vitiiis apertis, quia majorem habent perversitatem.* Inter alias, S. Joanni in Insula Pathmos exhibitas visiones, una quoque notabilissima fuit de quadam muliere manibus poculum abominatione plenum portante: *Et mulier erat circumdata purpura & coccino, & inaurata auro, habens poculum aureum in manu sua plenum abominatione.* Quem textum S. P. Aug. Tom. 9. hom. 14. in Apoc. ad hypocrisin applicans, ait: *Aurum immunditiarum hypocrisis est, quia foris quidem parent hominibus quasi justis, intus autem pleni sunt omni immunditia.*

3. Talis erat ille Solitarius, de quo S. Antoninus Summ. Theol. p. 2. tit. 4. c. 7. §. 4. discurrens, cum in tanta refert apud omnes fuisse opinione, ut orationibus suis mundum conservare crederetur,

tur, à cuius proinde morte magnæ timebantur dependere ruinae, & calamitates; sed successum audiamus ex ipsiusmet S. Archipræfulis verbis: Qui hypocrita erat, visus est in morte à quodam S. Eremita (qui suâ solitudine divinitus eductus per lupum, qui eum per vestes trahens in civitatem deduxit) quod dæmones advenirent pro anima ejus, & dictum fuit uni eorum: educ miseram illam animam de corpore per violentiam; & qui nunquam passus est, me quietè habitare in ea propter hypocrisin suam, sic cum violentia & inquietudine ducatur ad inferna; subito unus dæmonum emisit uncinos ferreos per os ejus; & cum maxima violentia illam de corpore extraxit; quam multitudo dæmonum sequebatur verberando, & cum magno impetu deducendo ad inferos.

Neque minus terribilem historiam refert Bernardus Luxenburgenſis in historiis S. Dominici; Nam in Dicecesi Brixienſi quondam vixit homo tantæ famæ & existimationis, ut velut alter S. Joannes Baptista propter innocentiam & vitæ austeritatem crederetur, ideòque ex Provinciis variis innumerabiles ad eum venerandum concurrebant homines, in veritate autem hæresi & hypocrisi infectissimus erat; obiit cum conceptu, & opinione optimâ, cum qua vixerat; ast quia infallibile est illud Christi axioma: *Nihil opertum, quod non revelabitur.* Matth. 10. 26. Ideo animadverso errore ejus per inquisitores, postquam eum per testes sufficientes, & sufficienter examinatos, tanquam hæreticum condemnassent, de consilio & consensu Episcopi cadaver ejus effodi justum est, ut ossa impii in omnium conspectu comburerentur, quæ cum super ignem projecta essent, subito à manibus

invisibilibus sublevari, inque aëre sustentari visa sunt, idque mediantibus dæmonibus. Populus itaque id DEI miraculum esse credens, qui servum suum defendere intenderet, incandescens contra Episcopum, ejusque ministros, & condemnationis executores, cum sententiam iniquam judicaret, eos interimere decrevit; Ideòque perterritus Præsul fugam inire statuit; sed à suis subito animatus, causam Dei, Fideique Sanctæ propugnare statuit, inque eundem finem Sacrificium offerre Agni immaculati; Missam itaque celebravit in honorem Virginis MARIE, de qua Ecclesia cantat: *Cunctas hæreses sola interemisti in universo mundo.* Sed quem tandem tragœdiæ hujus putas fuisse exitum? Cum corpus Christi elevaretur ab Episcopo, dæmones in aëre exclamare auditi sunt: *O Quid, de Lacha, te hucusque, quantum potuimus, defendimus, sed amplius non possumus, quia major nobis adest.* Moxque in ignem ossa ceciderunt, & combusta sunt, & fides ab omnibus exaltata; ex quo diaboli dolus facili negotio perpendi potest, quàmque multos in suam trahat nassam per homines hypocritas, qui Apostoli dæmonis merito nuncupari possunt.

5. S. Jeremias Propheta de hypocritis, tanquam ab hæreditate cælesti exclusis, differens cap. 12. & 19. inquit: *Nunquid avis discolor hæreditas mea mihi? Ubi alia quædam versio legit: Nunquid cornix? Pro cuius intelligentia servire potest illa, omnibus passim nota, corniculæ fabula, dum enim hæc ab omnibus volucris pennas aliquas sibi mutuasset, adeò effecta est pulchra & elegans, ut ab omnibus concordibus votis in volucrum reginam fuerit electa; singulis verò avibus, postmodum pen-*

nas suas ab ipsa repetentibus, ipsa penè nuda, omnibus facta est in derisum & improprium; Idipsum quoque cuilibet animæ hypocritæ & fictæ eveniet, quando in novissimo Judicii die coram oculis cæli & terræ, defectus & fictiones illius, peccata item occulta, deceptiones, cordis sui perversitates manifestabuntur, tunc namque omnibus manifestum fiet, omnia jejunia, eleemosynas, austeritates, cunctaque alia, quæ actiones virtuosæ esse videbantur, nil nisi mera fuisse peccata, tunc certè in quandam confusionis, & erubescentiæ sepelietur abyssum.

6. Quod similiter aliquis sub vexillo Capitanei cujusdam conscriptus, apparenter quidem suam prober fidelitatem, occultè verò cum inimico colludat, ejusque conatibus faveat, nunquam id ipsum tanta cum circumspectione facere poterit, quin tandem dolus ejus manifestus evadat, & in aliorum exemplum atrociter castigetur, prout ex historiis sæpius factum fuisse constat: Eodem modo licet hypocritæ se sub Christi vexillo militare simulent, furtivè tamen & occultè inimici infernalis partes sustinent, hunc tamen dolum diu continuare vix poterunt, quin cum maxima eorundem confusione in publicum erumpat. In exemplum nobis est quædam mulier, quæ ad privatum suum oratorium puellas convocatas stupro lenonum objiciebat. Historiam enarrat *Iosephus Mansi* tr. 33. disc. 8. (ex cuius tractatu pleræque, quæ in præsentis discursu refero, excerpti) In civitate quadam principali mulier quædam, quæ magnam fingeat Sanctitatem, inque domo sua oratoria fabricabat, instituens devotiones, ad quas primariæ Matronæ concurrerant; sic in secreto-

ribus ædium stationibus dimorabantur, quasi minorem inibi inter orandum passuræ distractionem, sed non sine maximo earum muliercularum dedecore, & infamia postea compescitum fuit, quod in eas per portas secretas viri introducebantur, muliebribus inescati amoribus, qui proinde inibi impuris earum fruebantur amplexibus. Ecce tibi abominabiles foetus, quos parturire amat mater hypocrisis, ecce vitiorum congeriem, quam suo in utero circumfert.

7. DEUS suum quondam Prophetam Ezechielem in templum invitasse scribitur, atque præcepisse: *Ezech. 8. 6. Fili hominis fode parietem, & cum fodisset, apparuit ostium, & dixit ad me, ingredere, & vide abominationes pessimas, quas isti faciunt hic.* Historiam hanc ad nostrum possumus accommodare propositum dicentes: Nescitis, quia templum DEI estis? *1. Cor. 3. 16.* Nescitis, quia membra vestra templum sunt Spiritus Sancti? *1. Cor. 6. 19.* Vivum DEI templum est Christianus, qui igitur in sagacem quendam & callidum hypocritam suos conjecerit oculos, exteriores quidem operationes ejus judicabit ex timore Dei procedere, hominisque esse, pietatem, modestiam, & honestatem colentis: sed in apparentia exteriori nequaquam subsistere debemus, ideòque dicitur: *Fode parietem, & ingredere & vide abominationes pessimas, quas isti faciunt.* Introeamus curiosius, reperiemusque hypocrisim ut plurimum omnium vitiorum habere sibi annexam societatem. Hanc ob causam æterna Sapiëntia hypocrisis sepulchris assimilatur, dum ait: *Matth. 23. 27. Vae vobis Scribæ, & Pharisei hypocritæ, quia similes estis sepulchris dealbatis, quæ à foris parent hominibus speciosa,*
intus

intus verò plena sunt ossibus mortuorum & omni spurcitiâ.

8. Sepulchra Magnatum pretiosis forinsecus exornatur marmoribus, statuis, sculpturis, simulachris, variòsque continent encomiorum & elogiorum expressivos characteres, in laudem eorum, qui ibi sepulti jacent; Ast si tumulum aperueris, nihil nisi cineres, vermes, ossa arida, tineisquè plena invenies. Ecce tibi ipsissimam hypocritarum proprietatem; Forinsecus namque putabis hominem virtutis magnæ, humilitatis profundæ, sed si veritatem penetrare vis, ad cor descende, reperiesque hunc unicum tantæ humilitatis, & exinanitionis esse scopum, ut majorem sibi comparet estimationem & venerationem. Est qui nequiter se humiliat, ait Stracides Eccl. 19, 23, & interiora ejus plena sunt dolo. Ad hanc sepulchrorum allusionem sese reflectens Author operis imperfecti hom. 45. ita ducit: Sicut sepulchrum quamdiu clausum est, pulchrum videtur foris, si vero apertum fuerit, horribile est; sic & simulatores bonorum, quamdiu non cognoscuntur, laudabiles sunt, cum autem cogniti fuerint, abominabiles sunt.

9. Ulterius hypocritas aptissimè assimilare possumus struthioni; Struthio enim quantumvis plumis instructus sit, nihil tamen volat, nec à terra se elevat; sic hypocritæ, etsi similitudinem sanctitatis habeant, quia tamen vitiorum pondere onerati sunt, à terra non possunt surgere, nec ad Deum volare more bonorum. De his jam olim Deus per Isaiam 29. 13. querebatur dicens: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me. Sic verè faciunt hypocritæ; multa enim opera faciunt orationes frequentant, vigiliis insistant, variis mortificationibus vacent, quibus Deum placare, & laudare, eique gra-

tum obsequium deferre creduntur, sed hæc laus, talèque obsequium in labiis duntaxat consistit, id est, in externis actibus, corde verò, intentione scilicet Deo purè placendi longè sunt à Deo.

10. In S. Matthæo legimus, quod Christus vice quadam ficulneam adiens fructum in ea quæsierit, quem quia non reperit, maledixit ficui dicens: Nunquam ex te fructus nascatur in sempiternum, & arefacta est continuo ficulnea. Matth. 21. Porro per hanc ficulneam instructuosam intelligit S. Bernardus hypocritas, qui, quia non nisi folia, id est exteriorem apparentiam sanctitatis habent maledicuntur, ut in æternum fructus afferre non possint. Audiamus ipsissima mellisui Doctoris verba: An ignoratis, inquit, S. Bern. serm. 20. in Cœna Dom. amantissimi mei, quod esurierit Dominus, vidit secus viam ficulneam magnam, latam & spatiosam, habentem folia & frondes, qui in ea non inveniens fructum maledixit ei, & arefacta est? Sic est omnis hypocrita, qui speciem sanctitatis habet, & virtutem non habet sanctitatis, qui palliat sanctitatem in veste, quam non habet in mente. Talem maledictionem incurrit Monachus ille, quem omnes (ut à S. Greg. l. 4. dialog. c. 28. proditum est) vulgò ut Sanctum suspiciebant. Hic morti factus vicinus fratres omnes ad se vocat, quibus ipse toto corpore tremens, animæ suæ statû patefecit, dixitque, se jam æternæ damnationi addictum esse, quod omnia sua opera non nisi mera hypocrisis & simulatio fuissent; nam cum à fratribus jejuna credebatur, tunc clam, nullo conscio, egregiè manducare consueverat. Unde agebat, nunc ad devorandum draconi traditus sum, qui suâ caudâ mea genua, pedesque colligavit, caput verò suum intra meum os mittens, spiritum meum ebibens extrahit. Quo dicto infelix sine poenitentia obiit.

11. Væ igitur, iterumque væ hypocritis! Quis non satis intelligit ex hucusque dictis, quantum divina sæviat iustitia in hoc vitium? quis non distinctè & dilucidè percipit & perspicit, quanto Deus odio hypocrisis prosequatur ac ab eis longissimè gratiarum & misericordiarum suarum charismata abscondat, & alienet? Profectò hujus peccati gravitas tanta est, ut incarnata Sapientia in universo historiz Evangelicæ volumine, nullum vitium adeò frequenter reprehende-

rit, & arguerit, quam hoc hypocrisis peccatum, adeò ut in uno solo cap. 23. *Matth.* Christus scribas, & Phariseos, hæc leprâ contaminatos, non semel sed oëties acriter reprehenderit, iisque per verbum hoc Væ, sempiternarum ærumnarum expressivum, æternam comminatus fuerit damnationem. Quisquis ergo cum hypocrisis æternum perire timet, ne in eorum numero sit, caveat oportet. De qua re continuò plura.

PARS SECUNDA.

12. **C**laravallensis Abbas illam *Jeremia* Prophetæ cap. 17. imprecationem: Induc super eos diem afflictionis, & duplici contritione contere eos, ad hypocrisis pertinere asserit; dum ita scribit: Duplici contritione conteruntur hypocritæ, quando & hic pro temporali gloria temporaliter se affligunt, & in futuro pro interna superbia ad æterna supplicia pertrahuntur. Falsi Prophetæ Baal, videntes, quod ignis super ipsorum sacrificium è cælo minimè descenderet; incidebant se juxta ritum suum culttris, & lanceolis, donec perfunderentur sanguine. 3. Reg. 18, 28. Qui utique felices & fortunati fuissent, si vel unicam duntaxat sanguinis stillulam pro Dei amore effudissent, qui pro unico calice aquæ frigidæ, in ejus nomine ministrato, æternam promissæ remunerationem; nunc autem pro tot vulneribus & tam copioso sanguine, aliud nihil præter æternæ retributionis barathrum promeruerunt. Quot sunt hypocritæ, qui gruentas disciplinas faciunt, per jejunia se extenuant, in continuis orationibus genua sua callo obducunt, sedque solum, ut sibi in oculis mundi hujus opinionem acquirant, quia omnia opera sua faciunt,

ut videantur ab hominibus. *Matth.* 23. 5. Proin S. P. Aug. de illis ait: Hypocrita multa sustinet, multa portat, & fortis in cunctis apparet, sed væ hypocritæ, quia venando mundi gloriam, æternam penam meretur.

13. S. Bernardus ad Simonem Cyrenæum se reflectens, hoc contra hypocrisin adducit motivum, dum ait: Væ portantibus Crucem, non sicut Salvator suam, sed sicut Cyrenæus alienam. Hypocrita equidem in judicio finali plurimos videbit damnatos, alios propter ambitionem, alios ob avaritiam & extorshones, alios ob odium & vindictas, propter adulteria, incestus, blasphemias, alios, sed omnium maximè mirabile erit, quod ipse quoque, qui nil aliud, nisi honorem zelavit & laudes Dei, ejus sanctum invocavit nomen, animas convertit, in vigiliis, austeritatibus, & rigoribus sudavit, nihilominus & ipse cum iis ad infernum condemnatus sit propter eadem opera, virtute quorum Electi ad dexteram vocati sunt. Hæc omnia damna hypocrita incurrit propter defectum rectitudinis bonæ intentionis; ideòque apud S. *Matthæum* Salvator protestatur *Matth.* 7. 22. inquiens: Multi dicunt mihi in illa die; Do-

mine, Domine, nōne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo demonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis, quia nunquam vōs novi; discedite à me, qui operamini iniquitatem. Veruntamen si tot virtuosa & pia fecere opera, qualiter ipsis dici poterit: Discedite à me, qui operamini iniquitatem? Respondetur: Quia omnia opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus, non Deum, sed superbiæ vitium, mundi quæ applausum pro objecto habentes.

14. Dum Noë Arcam ex præcepto divino fabricaturus esset, verisimile est, Sanctum hunc senem præter filiorum suorum ope pariter indignuisse externorum in hac fabrica consummanda. Quæ veritate supposita, dubium occurrit non leve, qualiter scilicet laboratores illi, scientes arcam contra diluvium deservituram, timorem Dei non induerint, & juxta dictamen Dei & rationis vixerint? Cur non & ipsi arcam intrare contenderunt? Responderi potest, eos ad solum attendisse laboris stipendium. Ita quoque hypocritæ in Arca Ecclesiæ laborant quotidie, qua Sacramenta administrando, qua verbum Dei divulgando, qua studendo, quæ disciplinam & observantiam religiosam zelando, sed in his omnibus applausus & conceptus quærunt mundi. Omnia faciunt, ut videantur ab hominibus. Atque ideo extra arcam excludentur. Opportunè admodum ad intentum nostrum facit, quod Borerius in suis Annalibus An. 1612. scriptum reliquit. Religiosus quidam inter Capucinos, ut in vita nomen sibi conciliaret inter suos, maxime Superiores, multam probitatem simulavit. Vacabat quoque nocturnis precibus sic, ut ad matutinum etiam lassus à via surgeret, cum esset ipsi licentia dormiendi. Quibus de causis non semel ad officia

ac dignitates pervenit, ad quæ intus unice aspirabat. At quid tam occultum quod non suo tempore revelatur? Contigit, ut in valetudine sat acri corripere-tur: monitu proinde suorum, quasi sacræ Confessione mentem expiaturus, Patrem sibi præ aliis familiarem accersivit. Quo præsentem, & expectantem æger ad eum dixit: Cum de salute mea actum sit, nolo confiteri; obsecro te tamen, ut fratribus interrogantibus dicas, me esse confessum. Cui Pater, quid ita? an times mihi aperire conscientiam? Et ægrotus: quid opus est confiteri, cum actum sit de salute animæ meæ? Ad quod Pater multis eum hortari cœpit, ut spem in Deum clementem ac misericordem poneret; fontem gratiæ fluere omni viventi, & alia plura eidem suggestit. At æger ad omnia surdus & induratus; Frustra est, ait, iusto Dei judicio condemnatus sum, etenim annis tot internis deditus vitiis, inanem gessi speciem probitatis, nunquam enim verè confessus sum; hinc iram Dei in me concitavi sic, ut nec possim confiteri, nec si confiterer, acceptum Deo esset. Simulque linguam morsu in frustra dissecuit, horrendumque clamavit: O maledicta lingua, cui semper grave erat aperire mea crimina! Justam proinde nunc Dei vindictam experire dissecta in partes. Quibus dictis frustula linguæ cum sanguine exspuit, atque inter absonos clamores animam eiecit. Sic infelix religiosus, si tamen religiosus appellandus, condignam suæ hypocrisis mercedem retulit.

15. Quamobrem cum hypocrisis Deo planè odibilis inter pios & spirituales homines suum communiter quærat diverforium; majoraque causet damna, quàm aperta vitia, (ut superius num. 1. diximus) ideo nobis benè invigilandum erit,

erit, ne hypoeritis commisceamur, & cum illis societatem habeamus, quemadmodum monet Salvator dicens: *Matt. 7. 15. Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos, in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces; Tales enim lupi rapaces sunt hypocritæ, idèd omni studio fugiendi. Veruntamen cum difficile sit discernere inter hypocritas, & verè virtuosos, cum enim hi in vestimentis ovium incedant, neque dolorum eorum cor inspicere valeat, ideo monet rursus Salvator: Ex fructibus eorum cognoscetis eos. Quia (teste Doctore Angelico) vix aliquis hypocrita potest esse ita compositus, ut non appareat aliquid malitiæ vel verbo vel facto; quomodo in aquis resplendent vultus prospicientium, sic corda hominum manifesta sunt prudentibus. Prov. 27. Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos, quia sicut torrentes in hyeme copiosè fluunt, in æstate verò non comparent, sic hypocritæ, qui falsas suas virtutes in prosperitate ostentant, in adversitatis æstu siccantur, & quales sint, ostendunt; hi enim non malè assimilari queunt pſittacis, qui, dum doloris omnis expertes, & hilares sunt, ad imitationem hominum loquuntur, garritumque aliarum avium simulant, molestati verò, vel percussī ejulantur ut pſittaci, propriam sequentes naturam; Sic hypocritæ in prosperitate imitantur Sanctos, & more eorum loquuntur, geruntque se probos exterius, sed injuriis affecti dant indicia suæ naturæ, ita quippe inflammantur, ut vindictam sitiant. Audiamus hac de re discurrentem S. Antonium Patavinum scrip. in Dom. 8. post Trinit. Attendite, inquit, à falsis Prophetis (subintellige ab hypoeritis) qui, ut dicit Glossa, maxime per impatientiam discernuntur in tempore adversitatis; Cum enim*

prosperitas aridet, sub pelle agmina corda lupina latent; sed cum adversitas flavescit, pelliculis ovium laceratur.

16. Ex fructibus eorum &c. Discipulus in quodam ser. 100. in Dom. 8. post Trinit. hoc novum hypocritas cognoscendi signum adducit, inquiens: *Cognoscuntur etiam, quod nimis humilia de se ipsis dicunt, & eadem ab aliis de se dici audire nolunt, sicut aliqui dicunt: Ego sum malus & pessimus, sed si hoc aliis de illis proferret, hoc non sustinerent, sed protervis verbis contradicerent. In cujus confirmationem exemplum cuiusdam mulieris adducit, quæ vitam spirituales magnis passibus secundum apparentiam sese currere ostendebat; quæ Confessarii sui sæpius se recommendabat precibus, ut pro se intercederet, utpote tantorum criminum reâ, tamque malæ vitæ foeminâ, ut propter peccata sua non modò sibi, sed & aliis severum timeret infligendum supplicium. Tunc Sacerdos, uti vir discretus voluit experiri, utrùm tanta humilitas vero niteretur fundamento? unde sanctitatem ejus probaturus dixit, se quoque ab aliis hoc ipsum audivisse, tempus proinde esse, ut serid se emendat. Quo audito, illa immediate commota dixit: Mentiris ad collum vestrum, & quicumque vobis dixit, vel de me talia locutus, similiter mentitur, quia nunquam fui talis, sicut vos asseritis: Tunc sacerdos humiliter respondit, dicens: modò ego intelligo tuam superbiam & hypocritism, quia tu loqueris de te ipsa, quod ab aliis dedignaris audire. Fisiones igitur, & deceptions hypocritarum ex superbia, & existimatione propria procedunt; Ideoque servi Dei, quanto majoribus abundarent cælestium donorum & gratiarum thesauris, tanto magis coram oculis mundi se occultabant, ut applausum fuge-*

sugerent; & contra vero hypocritæ magnificanti simbriis, amant primos recubitus in coenâ, & primas cathedras in Synagogis. Matth. 23.

17. Ex fructibus eorum &c. Id est, inquit Dionysius Carthusianus: ex operibus eorum cognoscis, quales intrinsecus sint, quia si diligenter considerentur, inveniuntur, vani Religiosi, non humiles, sapientes in oculis suis & proprii sensus, non veraciter patientes, sed pleni privato amore, & aliquibus singularibus vitiis deformati: se spirituales ostentant, alienas reformant domus, novas condunt leges, à quarum observantia seipsos eximunt, dicente Caelesti Magistro, alligant onera, & imporsabilia, & imponunt in humeros hominum; digito autem suo nolunt ea movere. De his similiter sic loquitur S. Prosper l. 2. de vita contempl. c. 4. Ad reprehendendos alios prompti se non pariuntur à quibuslibet vel leviter reprehendi, suorum alium negligentes, sunt aliorum procaci libertate censores. De iisdem apud S. Matthæum cap. 23. dicitur: quod sint excolantes culicem, glutientes camelum, vident festucam in oculo fratris, trabem in oculo suo non considerant. Quibus verbis (ut S. Thomas ait) notatur eorum nimia severitas, non quidem erga semetipsos, sed erga alios, alienorum namque errorum rigorosissimi sunt censores.

18. Ex fructibus eorum &c. Cognoscuntur enim hypocritæ ex qualitate vitæ, inquit Abulensis de hypocrisis indicis differens: Quia hypocrita non est bonus nec vult esse bonus, sed solum videri bonus, ideo verè malum operatur, sed studium suum est illud malum occul-

tare, & bonitatis speciem prætere; si tamen sollicitè inquireat, faciliter inveniet, hypocritam non esse id quod apparet; licet aliquando sollicitè caveant, ne videantur opera sua, non possunt tamen semper ad hoc esse attentî, & ideo interdum ipsi se manifestant, quia falsa non possunt diu latere. Idem quoque doctissimus Author ulterius dicit, quod hypocritæ nonnunquam opera sancta & perfecta operentur; quia tamen si voluntatem, ut sint virtuoli & Sancti, nequaquam habeant, attamen ad virtuosè operandum ab æstimatione & opinionione mundi, quam desiderant, se inescari permittunt, dicit enim: Tamen tunc etiam cognoscuntur ex operibus, quia non manebit diu bene operans, intendit enim gloriam huius sæculi, & non futuri; operari autem bonum est difficile, unde nisi quis firmiter speret vitam æternam, illam præponens cæteris, non potest diu bene operari. Adducitque sequens Divi Chrysostomi testimonium, dicentis: Facile hypocritæ capiuntur, via enim, quâ iusti sunt ambulare, laboriosa est, hypocrita autem laborare utique non eligit, & sic capitur ex fructibus, id est, ex operibus, & isti sunt fructus carnis, de quibus Apostolus ad Galatas 5. Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt immunditia &c. Porro hocce vitium curatu est difficillimum; tum quia hypocritæ, ut sæpe dictum, fateri suas culpas nolunt, tum quia corrigi recusant; nam teste S. Gregorio, paratiores sunt mori quam redargui. Hæc de pessimo hoc vitio pro nostra instructione, & cautela annotasse suffecerit.



S E R M O XXIII.

DE AMBITIONE.

Quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum.
Luc. 16. vers. 15.

PARS PRIMA.

1. **Q**uin Ambitionis vitium multos ab alto virtutum culmine latenter, & quasi insensibiliter dejiciat, ac in irremediabilem æternæ perditionis ruinam deturbet, res adeo videtur liquida & certa, ut à nemine in dubium vocari possit; Si quidem id plurimis in locis asserit sacra Pagina, roborant Sanctorum Patrum dicta, demonstrant fide digna exempla non pauca; ut ex præsentì Sermone patebit. Proinde de hoc Ambitionis vitio Sermonem facere lubet, ut perspectis, quæ in eo latent, periculis, nobis cautè advigilare possimus, ne alioquin ab eodem transversum acti pereamus, quemadmodum alios perisse ex mox dicendis contabit. Inprimis autem Ambitionis vitio (quod nihil aliud est secundum Divum Thomam 2. 2. quæst. 131. art. 1. quàm inordinatus appetitus dignitatis, & honoris non debiti, aut debiti majoris) attribui poterit illa Sapientis (Proverb. 14. 12.) protestatio: *Est via, quæ videtur homini justa: novissima autem ejus deducunt ad mortem.* Via hæc, est inordi-

natus honorum & dignitatum affectus, seu ambitio, quæ licet sit prava, ambitioso tamen videtur honesta, justa & recta: at via hæc reverà devia est à recto, à salute, à cælo & Deo; Quia quod magis eam sequuntur ambitiosi, eò magis à recto & cælo aberrant, ac tandem rectà in mortem tum culpæ, tum gehennæ descendunt.

2. Quanquam autem ambitio non statim ducat hominem ad peccatum mortale, & gehennam, cum ambitio (ut docet Sanctus Thomas supra citatus) ex suo genere tantum sit peccatum veniale; ab ea tamen sibi non cavens, sensim à minoribus ad majora progrediens, tandem in peccatum mortale prolabitur, cui continuo assuescens in eo obduratur, & consequenter DEO odibilis & invisus redditur secundum illud Proverb. 16. *Abominatio Domini est omnis arrogans*, seu (ut habet versio Hebraica) *elatus corde*, quales esse censentur ambitiosi, qui, dum honores & dignitates modò illicite, & contra rationis præscriptum appetunt, Creatori suo se odiosos faciunt, prout Cælestis Magister, Christus Dominus, audien-

audientibus Scribis & Pharisæis ambitiosis & arrogantibus, apertè docuerat, dicens: *Quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum. Luc. 16.* Quid dici possit clariùs in odium & detestationem eorum, qui ambitiosè per fas & nefas alta semper ambiunt loca, nescio. Certè Luciferum non ob aliud crimen legitimus descendisse ad inferos, nisi quia ascendere voluit supra astra Dei; quia ambivit Divinitatem, amisit beatitatem; appetivit alta scandere, & in ictu oculi fecit illum Deus in ruinam sempiternam cadere. *Qui dicebas in corde tuo: in celum conscendam &c. Veruntamen in infernum detraheris, in profundum laci. Isai. 14. 13.* Hunc Luciferi lapsum contemplanus Oleaster, ait: *Voluit Lucifer ascendere supra astra celi, & ecce descendit ad ima sepulchri, sepultusque est in inferno.*

3. Ambitio itaque est horrenda lues, vel (ut melius dicam) ebrietas maxima, quæ intellectum creatum omni privat ratione, eumque obfuscatur, ut extrema sua pericula haud intelligat, juxta illud *Jessei Prophetae* effatum; *Ps. 48. 13.* *Homo cum in honore esset, non intellexit. Proinde quamvis Serpens infernalis multas habuerit vias, quibus hominem decipere posset; verè enim multos poterat tendere laqueos, quibus ambos Protoparentes nostros prædam sibi faceret; noluit tamen eos aliter infestare, quam per viam ambitionis, sciens hoc stratagemam esse efficacissimam ad eosdem prosternendos. Suggerit igitur illis, quod divinitatem consequerentur, si de ligno vitæ comederent; unde dixit ad eos Serpens infernalis Gen. 3. 5.* *Scit Deus, quod in quacunque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri; & eritis sicut Dei. Ubi ad nostrum propo-*

tum sic discurrebat *Moyse Barcephas* Episcopus Syrus, prout in *Bibliotheca Veterum Patrum* legitur: *Existimandum non est, cibi illius sapore illectam Epam violasse Imperium Dei, sed quod speraret se Deam fore, Divinitatemque affectaret, & ipsam edisse, & viro porrexisset. Ita habetur Tomo 1. cap. 19. de Paradiso.*

4. Verùm quamam ratione persuadere sibi unquam poterant, quod bonus pomi alicujus Divinam illis naturam communicare poterat, quàm incommunicabilem esse sciebant? Quomodo comminatur illis atrocissimæ mortis poenæ metum deponere poterant? Ita quidem reverà est, sed ambitio intellectum totaliter obfuscatur, rationem turbatur, nec ulla ratione discurrere permittit. Unde Orator Aureus *S. Chrysostomus* hom. 16. in Gen. optimè ait: *Calicem exitiali veneno plenum mulieri dedit, quæ lechiferum hoc esse videre noluit, poterat enim, si voluisset, ab initio hoc scire, sed ut audivit ab illo, quod ideo esum hunc prohibuisset Deus, quia sciret oculos ipsorum aperiendos, eosque sicut Deos fore æqualis divinitatis, spe inflata magna quædam secum concipiebat, ut divinitatem mente sua imaginata est, ad esum properavit, & nihil aliud considerabat. Moyse quoque Barcephas, loco paulò antè citato, de Adamo scripsit, quod ab ambitione sese excæcari permiserit. Nisi illà affectione (inquit) perturbatum animum habuisset, facile hæc atque hujusmodi alia apposuisset uxori argumenta; Cur non serpens, qui nobis divinitatem ex arbore gustata promissit, prior ipse edidit, Deusque evasit? Jam vero neque te, ut edisti, Deum factum video, qui possim ego divinitatem sperare, si edam? Et qui valeat arbor, quæ etiam*

spiritu caret, Deos efficere qui velcantur? Nec tamen, ut idem Author subjungit, nullam harum rationum Evæ reposuit, cujus ratio ab eodem vetusto scriptore adducta, hæc est: *nimirum, quia etiam ipse divinitatis cupidine victus per recordiam tenebatur.*

5. Ex quibus liquet, quàm gravia in mundum invexerit mala ac damna ambitio, & quàm nobis connaturale sit vitium, ita ut quasi omnes homines, si non multum, saltem parum ambitiosi existant; quia affirmante S. P. Augustino super Psal. 1. non ferè quisquam est, qui careat amore dominandi, & humanam non appetat gloriam. Nec alterius est mentis Sanctus Ambrosius libro 4. super Lucam inquit: *Sæpe quos vitia nulla delectant, quos nulla potuit movere luxuria, nulla avaritia subruere; facit ambitio criminosos.* De hoc vitio scribit Sanctus Paulus (1. Timoth. 6. 10.) *Radix omnium malorum est cupiditas.* Quem textum Sanctus Gregorius sic explicat, dicens: *Cum scriptum sit: Radix omnium malorum est cupiditas, cui cupiditas Domini dominatur, subjectus procul dubio malis omnibus demonstratur.* Cujus asserti veritas per relationem aliquorum exemplorum magis roborabitur: Aërius Hæresiar-chæ, inquit Sanctus Pater Augustinus libro de hæresibus, quod Episcopatu frustratus esset, cœpit asserere Sacerdotes esse pares Episcopis. Arius quoque, quod Episcopatum ambiens, eum non fuerit consecutus, ab Ecclesia Catholica se separans, totius Arrianæ hæreseos caput & author extitit. Tertullianum quid Montanistam effecit? nisi quod (ut notat Baronius, Pamélius, & alii) mortuo Agrippino

Episcopo; ambiens Episcopatum Carthaginensem; eo exciderit? Sic etiam Lutherus, Calvinus, Duceius & alii, primas Cathedras, vel purpuram, aut pallium ambientes & repulsam passi, apostatarunt, & inter Novantes primatum quæsierunt. Denique si historiarum volumina lustrabimus conspiciemus innumeros in virtute, & doctrina claros viros ob ambitionem miserabiliter divinam excidisse gratiam, ita in omnium vitiarum abyssum devolutos esse. Ex multis unum libere lubet exemplum, quod refertur in Annalibus Capucinarum ad Annum 1535. quod sic se habet.

6. Pater Ludovicus à Fossambruno & Pater Matthæus à Baffio tam feliciter, quamvis non sine ingentibus difficultatibus & persecutionibus, imò carceribus aliisque sine numero injuriis, quas à Pat. Joanne de Fano Franciscanorum Provinciali perpessi sunt, (qui tamen postmodum & ipse poenitentia ductus à Patre Ludovico tunc Ordinis Generali suscipi petierat, & impetrarat) reformationem PP. Capucinarum Anno 1525. inceperunt, ut paucis post annis eorum Ordo longè latèque non sine multarum animarum salute, Catholicæque Ecclesiæ emolumento, fuerit propagatus. Cæterum P. Ludovicus fuit primus Capucinarum Generalis, communisque omnium Pater à suis electus, quique sui Generalatus munia, & vices omnes dexterrimè explevit, suæque sanctimoniæ, & virtutum splendore innumeros Christo filios peperit, cùmque Ordinem ad 10. jam circiter annos sapienter sanctèque gubernasset, coactum fuit jussu Pontificis gene-
rale

rale Capitulum, in quo P. Ludovicus egregium de observantia monastica sermonem habuit, seque simulavit ex desiderio religiosæ quietis à munere Commissarii Generalis totaliter alienum, tamen id interius minimè sentiret; dum igitur Patres rogaret, alium in Generalem eligerent, & illi nullum suspicari dolum, vel ambitionem in Ludovico latere, cum ab omni officio liberum, ut sibi optaret, reliquerunt, & neque in Definitorem, multò minùs in Generalem eum elegerunt, id quod adeò ægrè tulit Ludovicus, ut sibi maximam irrogatam esse injuriam crediderit; Unde sicut antè pro Religionis augmento, ita nunc pro ejusdem interitu laborare cogitavit, idque palàm etiam professus; nam suggestum conscendens, magna cum furia & indignatione Patres simul in unum congregatos in hæc verba fuit affatus: *Ego sum Ludovicus ille de Fossambruno, ego Ludovicus Tanaglia, multa hætenus machinatus sum, pluraque machinari prævaleo, & machinabor deinceps quamplurima, ad quorum famam sive rumorem pili capitis vestri erigentur. Quibus dictis de pulpito descendens, omnes præsentis attonitis similes reliquit. Cùmque Pater Generalis Neo-electus cum reliquis Patribus Ludovicum accederet, & coram eo se humiliaret, dictitans, eum semper ut suum Patrem veneraturum, nihilque aliud de Generalatus dignitate ei fore defuturum nisi solum nomen, simul pollicitus, se sine ipsius consilio & auxilio nihil attentaturum. Sed neque hæc tantà P. Generalis submissione, neque reliquorum Patrum supplicatione, dura hominis ambitiosi, & arrogantis cervix flecti, aut emolliri potuit. Quin imò ad certum quempiam Cardinalem accedens, bonos Patres injustissimè denigrabat, dictitans, eos esse*

superbos, factiosos & ambitiosos, sibi que vota perperam procurasse. Cardinalis fidem Ludovico adhibens, rem totam ad summum Pontificem desert, à quo impetrabat, ut sequenti anno rursus generale convocaretur Capitulum; Qualia verò boni Patres inde pati debuerunt, eloqui facilè nequit. Nam P. Ludovicus interea aliquos simpliciores fratres ad suam traxit partem, cum quibus majorem austeritatem simulans, in aliquo deserto extra obedientiam vixit, & schisma in Religione, & scandalum apud externos omnes, non sine notabili Patrum Capucinatorum infamia & dedecore concitavit. Cæterùm cùm præstitutum ad Capitulum celebrandum tempus advenisset, ordinavit Summus Pastor quendam Cardinalem, qui Capitulo præsideret, hic postquam Patribus ferventem de bona electione fecisset exhortationem, data sunt vota; & ecce rem miram, quamvis enim longè plures essent vocales, quàm anno præterlapso erant, tamen rursus unanimi votorum consensu electus fuit idem Generalis cum iisdem Definitoribus, neque ullum votum habuit P. Ludovicus. Unde Cardinalis collegit falsa esse, quæ de bonis Patribus à Ludovico spargebantur. Quin imò eum admonuit, ut reverentiam & obedientiam Generali exhiberet, seque submitteret, rancorem immeritò erga Patres conceptum deponeret; ast suam quamvis saluberrimam admonitionem Cardinalis aërem verberare visus, nihil promovit Patres cùm hominis duritiem inflexibilem esse adverterent, neque bonis & suavis verbis quicquam proficerent, serò eundem ad relapscentiam adhortati sunt; ast ille in sua pertinacia cùm obdurrisset, & obriguisset, Patribusque pessima quæque semper minaretur, Religionis

tandem habitu privatus à suis, quos antè velut Pater susceperat, & educârat, meritò à S. Religione exclusus fuit. Qualem verò obierit mortem, nihil constat; facile tamen augurandum, infaustam fuisse.

7. Quis non ex hoc infelicitis hominis lamentabili lapsu satis intelligat, in quantam malorum abyssum ambitio hominem etiam pium & sanctum deturbare soleat, quantisque salutis æternæ perdendæ periculis exponat. Dicit proinde rectè Os aureum Chrysost.: *Quicumque desideraverit primatum in terra, inveniet confusionem in Cælo; & inter servos Christi non computabitur, qui de primatu tractaverit.* Rationem verò hujus assignat Didacus Stella p. 1. c. 25. his verbis: *Difficile est stare in alta dignitate, & cavere cogitationibus elatioribus: Quare cum Deus alta & magna de se sentientibus resistat, & ambitiosi tales esse convincantur; idèd rectissimè infertur, similes à Deo in horrendum inferorum barathrum deturbari, juxta illud Luc. 10.: Et tu Capharnaum usque ad cælum exaltata es, sed usque ad infernum demerges.*

8. Rem satis notatu dignam hîc lubet referre, quia, quo loco, convenientius illius fieri queat memoria, non novi. Accidit Neapoli in quodam Conventu S. Dominici (ut scribit Antonius Senensis in Chronicis Prædicatorum, ad annum Domini 1570.) ut post completorium refectiois locum frater ingrederetur, cui erat illius cura commissa. Qui mox in ingressu videt illum fratribus circumquaque refertum, & illi cappas habebant indutas, & tanquam hora esset collationis faciendæ, illamque exspectarent, sedebant. Quo viso Frater sine mora ad Priorem cucurrit, & illud ei aperit. Prior fratrem delirum, & somnia narrantem ratus, attamen dum urgetur, vadit, videt

& credit; & ille quoque turbatur, & rem mox confert cum gravioribus Monasterii Patribus, de quorum consilio Sacras vestes assumit, sanctissimumque Christi corpus deferendo, toto Conventu comitante, se illuc confert, & ad illum, qui honoratiori loco sedebat, sermone directo, eos adjurat, ut aperiant quinam sint, & ad quid venerint, & quid velint? Et, ut ad hæc respondeant, illis præcipit in nomine illius Domini, quem gestabat in manibus. Tunc ille qui cæteris præesse videbatur, respondens dixit: quod ipsi omnes fuerant ejusdem Ordinis Religiosi, & pro majore parte Magistri, Priores, Supprieores, Doctores, Baccalaurei, Lectores, & aliis officiis donati, & quod omnes damnationis sententiam acceperant, quoniam ambitio multa, Superbia, invidia, & alia hujusmodi generis vitia eos fecerant damnatione digos: Sed quod divinâ permittente Clementiâ jussi fuerant illuc venire, ut eos, & universi Ordinis cultores commonefacerent, ut suæ vocationi facerent satis. Nam illi, qui minimè id præstiterant, omnes damnati erant, & flammis cremabantur æternis; & in signum hujus omnes suas tunicas aperuerunt, & singuli eorum flammis circumcincti, & incensi visi fuerunt, & tunc idem præcipuus manu in mensa signum dedit, & sic illa visio evanuit, totum Conventum timore consternatum relinquens.

9. Verùm, quis nunc tragicum hunc eventum diligenti mentis acie contemplan, non totis exhorrescat viribus, non expavescat, expallescat, cum videat tot religiosos viros, ratâ doctrinâ inclytos, singularibusque dotibus, & prærogativis exornatos, insuper sub tam Sancto Duce militantes, æternaliter propter ambitionis vitium præcipue periisse? Certe dubi-

tari minimè debet, quin eorum multi æternæ damnationis sententiam securi evasissent, si religionis munia non ambissent. Nostrum proinde erit ex aliorum irreparabili damno fructum carpere, ut scilicet melius nobis consulamus. Quid enim miseris illis profuit, æternæ mortis suæ pœnas nobis indicare? certè nihil, sed hoc divinâ dispensatione factum est ad nostram eruditionem, ut nimirum nobis diligenter caveamus, ne altos dignitatum ac officiorum fasces ambiamus. Qua in re ingenti cum fervore hisce nos verbis adhortatur S. Chrysost. hom. 2. ad Tit.: *Non queramus honores, imò eos, cum oblati fuerint, repellamus, & abiciamus à nobis, & huiusmodi concupiscentiam extinguere omnibus modis studeamus: Ista nos ad Principes, & ad subditos dicimus: Anima omnis, quæ honoris tenetur appetitu, & gloriam ab hominibus querit, non videbit celorum regnum: non mea hæc ratio est, à me ipso*

ista non loquor, hæc verba Dei Spiritus profert. Hæc S. Doctor. Hinc planissimo sanè consilio Sacræ Constitutiones nostræ: quod huic malo, ex ambitione emananti, aditum præcluderent, sanciunt, ut omnes Sacram professionem emittere volentes, quantum votum, videlicet humilitatem contra hunc virulentum hostem, ambitionem puta, emittant; Si igitur officia & munia, per hoc votum prohibita, prætendendi tentatione pulsaris, recogita, quid Deo coram omnibus Angelis promiseris, recogita, quod Deo summe displiceat stulta & infidelis promissio; sicque ad cor tuum per humilitatem redi omne ex eo ambitionis toxicum propulsans. Hæc parænesis, quod solidiores in corde tuo agat radices, irriganda est attentâ consideratione, quanta nimirum animæ pericula in Prælationibus abscondita lateant, id quod demonstrabimus paragrapho sequenti.

PARS SECUNDA.

10. **Q**uin omnis prælatio circumquaque animæ periculis circumsepta sit, non tantum respectu malorum & ambiciosorum hominum, verum etiam respectu bonorum, & ad prælationem à DEO legitime vocatorum, palam liquet tum ex Scripturis divinis, tum ex Sanctis Patribus. Et imprimis quidem demonstratur hæc assertio ex Sacris Canticis, ubi animæ fidelis Prælati & boni ad Prælaturam vocati, hoc agnoscens, & plangens, dicit: Cant. 1.: *Filii Matris meæ pugnaverunt contra me: posuerunt me custodem in vineis. Et quid secutum inde sit, subiungit: Vineam meam non custodivi.*

D. Gregorius verba ista exponens, dicit, per vineam intelligi actionem nostram, factam inutilitatem animæ propriæ, quæ impeditur, dum per prælationem aliorum attenditur actionibus, sed custodes (inquit S. Doctor) in vineis positi, nostram vineam non custodimus, quia dum extraneis actionibus implicamur, ministerium actionis nostræ negligimus. Non inscite etiam per hanc vineam animia propria intelligi potest, ut intelligitur verbis illis Isaie 5.: *Vinea facta est dilecto meo; Expectavit, ut faceret uvas, & fecit labruscas. Idem igitur est dicere. Posuerunt me custodem in vineis, ac dederunt mihi curam animarum, dum me elegerunt*

gerunt Prælatum, & emolumentum inde collectum fuit, vineam meam; hoc est, animam propriam non custodire. Et sermo est de vocato, seu assumpto, & non se ingerente, ut clarè indicat modus loquendi Scripturæ, non enim ait: *Posui me*, sed *posuerunt me*. Igitur vocatus fuit custos aliorum, & per hoc desit esse custos sui. Et ita intelligit expressè hunc locum melleus Doctor: *Non de vinea (inquit) sermo est, sed de anima; ergo anima cogitetur, cum vinea legitur*. Ita Bernard. Serm. 30. in Cant.

11. Non immeritò proinde citatus S. Gregorius omnibus, præcipuè Religiosis, ne Superioritates sibi procurare satagant, salutæ monitum dat, dicens: *Si nobis sub cura majorum positus, indefinens sanctæ vitæ studium, aut securitas magnæ conversationis arrideat, præesse tamen aliis non habeamus in appetitu desiderii, sed in magnitudine timoris*. In Annalibus Ecclesiasticis Baronii An. 595. n. 76. legitur Martinianum Monachum à S. Gregorio Ravennæ electum fuisse Episcopum, eò quod multo tempore in monasterio cum eo vixerat, eandemque dignitatem multoties à se repudiassè viderat, Martinianum hunc tanquam salutis animarum procurandæ zelosissimum, summis laudum encomiis ipsum extulissè novimus. At verò, dum Baronius ultiores Martiniani in Episcopatu eventus enumerare pergit, ita scribit: *Quem præsentis anno adeò laudavit Gregorius, eundem anno sequenti mense Martio reprehendere opus fuit: ita humana conditionis instabilitas fert, ut mutatione statûs mutari interdum homines, atque virtutes in vitia converteri facillè possint*. Imò idem Episcopus adeò se ab avaritiæ labe coinquinari permisit, ut S. Gregor. l. 5. ep. 28. indic. hisce ad eum verbis scribere co-

actus fuerit: *Te instanter admonéo, ut non plus pecuniæ, quàm animabus studeas*.

12. Degebat in Parthenone, quem S. Cunegundis Imperatrix & virgo suis ipsa sumptibus olim fabricarat, in eoque Monacham post mortem S. Henrici, Mariti sui, induerat quædam, neptis ejus, nomine Jutta, quam singulari charitate, curaque educarat, & omni virtutum genere imbuerat, & Jutta disciplinæ capacissima imitari Magistram gestierat, ut ob insignes animi dotes amata, denique etiam Antistita creata sit. Quid inde factum? Ecce dum aliis dominaretur, seipsam regere suasque passiones domare onusit, & à virtutis calle, quem cœperat, pedetentim deflexit. Quæ res S. Cunegundem graviter molestèque affectit. Itaque ut neptem graviter aliquando delinquentem pro merito castigaret, reliquasque monachas cautiore redderet, honore divini Numinis commota, durioribus verbis objurgatæ colaphum etiam infregit. Ad quem rigorem sic exercendum divinitus instinctam fuisse vel inde patuit, quod percussæ facies in omnem vitam, percutientis digitos retinuerit impressos. Hinc ergo patet, occasionibus oblatis corda mutari, honoribus animas etiam religiosas inflari, officiæque subinde moribus etiam probis officere. Ita refert Ribadeneira in ejus vita.

13. Réverà verissimum est, quod S. Bernardus in declam. scribit: *Esi, inquit, irreprehensibilis videtur ingressus, & intentio casta (intellige ad officia & prælaturas) nihilne ultra timendum est? Timendum quidem & maximè. Causamque hujus suæ resolutionis addit, dicens: Neque enim quicumque spiritu cœperunt, spiritum consummant, sed carne nonnulli. Hæcque causa est, cur Sancti, divino lumine*

præ-

præditi, pericula sub honoribus latentia in quavis oblata occasione devitare soliti fuerint. Unde S. Chrysost. in Ps. 9. ait: Nemo de Potestate sibi magnifice placeat, locus enim est & lubricus & præceps, & eos qui etiam attendunt, facillime subvertit. Id quod ad oculum videre licet in Saule, de quo veridicus Spiritus Sancti calamus testimonium fert, neminem in universo populo Dei electo fuisse, qui ad moderandum Israelitici regni sceperum Saule aptior esset vel melior, etenim innocens erat & purus, sicut est unius anni infantulus: *Filius unius anni erat Saul cum regnare cœpisset, electus & bonus.* 1. Reg. 13. 1. Et alibi dicitur: *Et non erat vir de filiis Israel melior illo.* 1. Reg. 9. 2. Et quantum tamen mutatus est abinde? adeo nimirum, ut S. Gregor. de eo sic exclamet: *Saul ab humilitatis merito in tumorem Superbiæ cubine potestatis excrevit, per humilitatem quippe prælatus est, per Superbiam reprobatus.* Domino attestante 1. Reg. 15. Nonne cum esses parvulus in oculis tuis, caput te constituisti in Tribubus Israel? parvulum se ante potestatem viderat, sed fultus temporali potentia, jam se parvulum non videbat. Ita Pontifex Sanctissimus. *Accedit vulgaris parcemia:*

Honores mutant mores, sed raro in meliores.

14. Alterum exemplum conspicietur in Juda Proditore, de quo sic querit Gerson. Cur Dominus Judam, quem casurum sciebat, elegit in Apostolum? Ego, inquit, duodecim elegi, & unus ex vobis diabolus est? Respondet, questionem istam esse unam de illis, quas intruens Apostolus, reverenti silentio præteriens honoravit, exclamans: *O Altitudo divitiarum Sapientiæ & scientiæ &c.* Hoc unum scimus, quod in Juda non causavit Deus improbam voluntatem proditoris sce-

Gramm. Relig. Pars I.

leratæ in esse malitiæ; attamen ipse hæc malâ voluntate bene usus est, tanquam Dei Sapientia, attingens à fine usque ad finem fortiter, & disponens omnia suaviter. Corripitur hic stulta ambitio cordis humani proruens impavidè ad culmina dignitatum, quem honorem homo etiam vocatus, etiam electus à Deo non tutè, neque sine multo cadendi discrimine suscipit; Testimonio sunt Judas, Saul, plurimique alii. Hactenus Joannes Gerson. ad Ecclesiasticorum cautelam Confid. 4. tom. 2.

15. Cum igitur ita res se habeat, quod etiam boni & legitime assumpti ad Prælaturas, multifariis animæ suæ periculis nihilominus obnoxii sint; Heu! in quale salutis perdendæ discrimen non se exponunt ambitiosi, mali, & se spontè & ultionè ad officia ingerentes? Hanc Prælatorum fortunam, aleis expositam, optimè perspectam habebat Adrianus VI. Pontifex maximus. Hinc cum vice quadam interrogaretur, quod supplicium capitali hosti imprecaretur? Pontificatum, respondit. Unde tale ei Epitaphium factum est.

Adrianus VI. hic situs est,

Qui nihil sibi infelicis

Quàm quod imperavit, duxit.

Leo IX. ad extremum vitæ redactus, Confessario suo in aurem dixit: *Quàm melius fuisset mihi, si Monasterii, quàm si cælis claves tenuissem.* Simile quid refert Engelgrave Dom. 16. post Pent. §. 2. dixisse Paulum III. summum Pontificem, qui animam agens, sanctè asseverabat: *Mallem me subjecisse coco familiæ Capucinarum quàm hanc Deo proximam dignitatem decennio sustinuisse.* Beatus Pius V. hujus nominis Papa, dicere quoque solitus fuit: *Cum essem Religiosus, sperabam bene de salute animæ meæ; Cardinalis factus, eximui;*

T

mur

nunc Pontifex creatus penè despero. Si porro tanti viri, doctrinâ & Sanctitate conspiciui, & à Deo singulariter ad Petri Cathedram evecti, nihilominus sub Pontificatus onere sic ingemuerunt, ut potiùs se fuisse Janitores, coquòsque, quàm Christi Vicarios, optarent; signum evidens est, Prælatum, quo majori in eminentia est, tantò etiam magis animæ suæ periculis subjectum fore.

16. Nostræ huic assertioni astipulatur S. P. August., dum in aurea sua regula, omnes Præpositos de periculo suo commonefacere volens, quò sibi accuratiùs invigilent, dicit: *Quantò ergo in loco superiori, tantò in periculo majore versatur, inferens periculum ex Superioritate, & majus ex Prælatione majori, & sermo est de bono & timorato Prælato, de quo paulò superius dixerat: Ipse verò qui vobis præest, non se existimet potestate dominante, sed charitate serviente felicem, timore coram Deo substratus sit pedibus vestris. Circa omnes seipsum bonorum operum præbeat exemplum. Loquitur ergo de bono interiùs, & exterius, & tamen in periculo majore animæ dicit esse, & ex hoc miserum affirmat: præcipiens, ut illius misereantur subditi, dicens: *Ipsius miseremini*; Non enim miseria est, nisi in miseria existentis. In miseriis sanè est, qui aliorum Superior est; nam, amabò, quæ miseria major esse potest, quàm subiacere non paucis periculis contrahendi peccata aliena? Et quod gravius malum invenietur in toto terrarum orbe quam peccatum? Est enim peccatum non solum in se malum, sed causa omnium malorum. At in prælationibus cõstitui difficillimè sua munia absque peccati contractione obibunt, uti non obscure jam insinuat.*

17. Denique hanc doctrinam nostram suo quoque munit calculo S. Thomas, dum

in hæc excurrit verba: *Qui magna potestatis reputantur, frequenter in se infirmiores sunt ex parte animæ, quia minus potentes sunt resistere diabolo & vitiis.* Et paulò infra idipsum confirmat, dicens: *Seatus ille periculosus est, quantum ad animam, quia difficile est in statu illo carere peccato.* Quid clariùs, quæso, ad rem nostram dici posset? Cùm ergo constet, nos sæpè sapius hac sola de causa in varia prolabi peccata, quò Deus ut Justus vindex puniat peccata præterita, à nobis perpetrata; idcirco appositè inferre licet, prælationem ad quam aliqui evehuntur, non rarò peccatorum suorum condignam fore pœnam, quemadmodum Angelicus Doctor loco citato rursùs his indicat verbis: *Potestas terrena, quâ homo super alios homines est, non est res naturæ, sed sequela culpæ.* Ita S. Thom. in Opusc. I. 1. de erudit. principum, cap. 1.

18. Si ergo ita res se habeat in Prælationibus, quàm stultum proinde erit, altas affectare dignitates? Sanè quisquis talis est, qui ad Religionis munia acquirenda aspirat, aut ea oblata læto hilarique (hac de causâ, quòd cæteris antepositur, ac majori in numero habetur, plurisque æstimatur ac honoratur) complectitur animo, cæcus esse, omnisque salubris timoris expers convincitur; Præsertim cùm S. Chysof. hom. 34. ad illa verba Hebr. 13. *Ipsi pervigilant &c.* hoc idem periculum, quod in prælatione est, considerans, prorumpat in hæc notabilia & tremenda verba: *Miror., si posset salvari aliquis Rectorum.* Quod effatum S. Doctor ostendit quadam similitudine, ex qua satis confirmatum venit; dixitque tam difficile posse Prælatum salvari, quàm difficile est, juvenem conversantem cum pulcherrima adolescentula non peccare. Quod dixit his verbis à S. Bonavent. in meditat.

meditat. Chri. c. 36. relatis: *Tale quid est, uti bene honoribus, ac si aliquis cum puella speciosissima conversetur, & legem accipiat, ne in ipsam unquam oculos injiciat impudicos. Quis erit, quæro, qui se contineat? ergo & quis erit in Prælatione, qui à peccatis contrahendis se satis defendat, & contineat? Nam ex tanto Doctore hæc se pariter habent. Hinc est, quod S. Bernardus epist. 42. illud ad Romanos cap. 11. Noli altum sapere, considerans, dicat: In alto positum, non altum sapere, difficile est, & omnino injustatum. Proinde ambitio ap-*

pellatur ab eo Serm. 6. in Psal. 90. Virtutum arugo, tinea sanctitatis, excecatrices cordium; quia nimirum honores, in quos tendit, hominem etiam illuminatum excæcant, & virtutibus evacuant. Concludit proin Bernardus, ac dicit: Tu ergo, si rectè sapis, desine sequi, quod consequi tam miserum est, desine optare, quod habere tam periculosum est. Hanc fugam ut saltem secundum animi affectum ineamus, Christi Domini, ac Sanctorum in sequenti parte proposita exempla considerasse plurimum juverit.

PARS TERTIA.

19. **S**cribit S. Joannes Evangelista in capite 6to sui Evangelii, magnam populi Judaici multitudinem secutam fuisse Jesum trans mare Galilææ abeuntem; allectos nimirum fuisse miraculis ab ipso patrat. Hos omnes (et si numerò fuissent quasi quinque millia virorum præter pueros, & mulieres) miraculosè in deserto quinque tantum panibus hordeaceis, & duobus piscibus cum saturasset, simulque conspexissent, discipulos ejus ex his quinque panibus collegisse, & implèsse duodecim cophinos fragmentorum, toti attoniti hoc miraculo decreverunt, & voluerunt eum hic regem inaugurare, Messiam scilicet, quem Judæi putabant sibi daturum copiam frumenti, vini, olei, auri & argenti. Verùm, ut ait Evangelista: Cum cognovisset Jesus, quia venturi essent, ut raperent eum, & facerent eum regem, fugit in montem ipse solus. Quod factum Salvatoris S. Gregorius contemplans ita parte 1. Pastor. cap. 3. scribit: *Quis principari hominibus sine culpa potuisset, quam is, qui hos nimirum regebat, quos ipse creaverat? Sed quia idcirco in carne*

apparuit, ut non solum nos per passionem redimeret, verum etiam per conversationem doceret, exemplum se sequentibus præbens, Rex fieri noluit, ad Crucis verò patibulum spontè pervenit, oblatam gloriam culminis fugit, poenam probrosæ mortis appetiit, ut membra ejus discerent favores mundi fugere. Gregorium sequitur S. Bonaventura, qui hanc Christi Domini fugam considerans, in medit. vitæ Christi. c. 35. ita scribit: Vides, quamò studiò, & cautelâ declinavit Regis honorem? Exemplum nobis dedit, ut & nos similiter faciamus, non enim pro se, sed pro nobis fugit. Et motivum explicans subdit: Cognoscebat namque, quanta sit temeritatis, si ad honores aspiremus, honor enim de majoribus laqueis est ad captionem, & de gravioribus ponderibus ad animarum subversionem, quam ego cognoscebam. Hæc S. Doctor.

20. Hanc D. Bonaventuræ Doctrinam non esse vanum commentum, aut hyperbolicam elocutionem, innumera docent exempla, ex quibus aliqua delibare juvabit. S. Hieron. dicit in regula Monachorum,

Tt 2. chorum,

chorum : Quàm rare per gradus dignitatum ascendit homo , quin multò gravius non descendat ? Nolo ergo hoc pertransire exemplum , quod Sancto mihi referente sene in eremo ex veritate scivi. Cùmque juvenis quidam sancto proposito & vitâ electus esset ad episcopale fastigium (quo gravius aliquid aut periculosius nequit cogitari) patrum suum quendam virum utique sanctum , & prophetiæ spiritu plenum eremi incolam , ut eum ad hoc consuleret , adiit non incautus. Audita itaque narratione Nepotis , vir sanctus non verbis , sed signis potius percontanti respondit , ne contra Apostolum , qui desiderantem Episcopatum in bono opere laudat , dissuaderet. Jussit igitur Senex quadratam mensam ascendere juvenem , & quater per quatuor mensæ latera supinum revolvere semetipsum usque ad oram casus. Quod cùm non sine ingenti periculo juxta Senis mandatum se aliquoties revolvisset , jussit eum descendere , & per quandam latam planitiem diutius volutare. Cùmque ex multitudine volutationum utrisque eveniret fastidium : Surge , inquit , & vade quò vis , facitque quod tibi securius cernitur. Dedignatus itaque juvenis abiecit , & alteri Sancto Seni patrum deliramentum putans factum retulit ; à quo de periculo imminente edoctus , electioni renuntiavit , ut teneret quod tutum est. Qui post modicum scilicet obitu ex sæculo exiens hilarius & jucundus apparuit Patriuo , & gratias , inquit , tibi Pater refero , & de dissuasionis Episcopatus. Nam scito , quod nunc essem de numero damnatorum , si fuisset de numero Episcoporum.

2. Aliud exemplum , ad nostrum propositum multum deserviens , refert

Thomas Cantipratanus lib. 1. Apum cap. 20. part. 8. his verbis : Clericus quidam in Synodo Episcoporum prædicare compellus , angustiabatur non modicum , quidnam dignè posset coram tot Prælati Ecclesiæ prædicare. At ubi accessurus , in oratione jaceret , venit ad eum diabolus , dixitque ei : Quid angustiaris istis Clericis prædicare ? Dicas eis istud , & non aliud : Principes infernalium tenebrarum Principes Ecclesiæ salutant : Leti omnes nos gratias referemus eisdem , quia cum ipsis Prælati , nobis eorum subditi offeruntur , & per eorum negligentiam ad nos ferè pariter devolvitur totus mundus. Invitus quidem tibi dico quod dico , sed Altissimi jussione coactus. Respondit Clericus : Mihi quidem , si hæc narravero , non credent. Tunc diabolus tangens maxillam ejus : Ecce (ait) signum , nigredo insolita faciei. Hanc antequam prædices , non attingas , quia frustrà : post prædicationem verò aqua benedicta delebis. Processit Clericus prædicaturus in Synodo , & admirantibus curatis in signo indito faciei , illa quæ sibi jussa sunt , recitavit , & ad horrorem maximum cunctorum corda permovit. Hæc Anno ab incarnatione Domini 1248. fuerunt Parisiis coram omni populo & Clero solenniter recitata. Hæc & similia alia exempla si bene perpendantur , faciliè ex illis intelligere quilibet poterit , rectè asseruisse S. Laurentium Justin. de Justit. & Regim. Prælat. Cathedra Pastoralis non est officium honoris , sed oneris ; non securitatis , sed periculi. Item S. Chrysostomum non absque basi solida scriptisse : Mirabile est , si salvantur multi Prælatorum : plures enim damnantur in dignitate positi , qui salvarentur , si viverent privati ; proportionaliter enim multò plures in humili subditorum , quàm

quam in alto Prælatorum statu salvantur.

22. Hæc Salutis discrimina in aliorum Regimine passim obvia intus perspecta habebant viri sancti divino spiritu affluti, unde non secus ac à conspectu basilici honoratiora munera & regimina subterfugere nullo non tempore contentebant ac laborabant. Hanc ob causam S. Bernardus Genuensem ac Mediolanensem, aliosque Episcopatus oblatos recusavit. Sanctus Thomas Aquinas Archi-Episcopatum Neapolitanum, deferente Clemente IV. Pontifice recusavit. Sanctus Ephrem Syrus ut Insulam Episcopalem à capitis sui vertice propulsaret, fatuum se & amentem esse simulavit, nam scedos in foro coepit edere gestus; hinc inde velut insanus discurret, suas vestes dilaniavit, in publico manducavit, denique ita se gessit, ut ab omnibus veluti stultus mentèque captus æstimatus & dimissus sit. Ammonius vir eminentissimæ sanctitate conspicuus, qui unà cum S. Athanasio Romam venit, post omnem, quam potuit, resistantiam, ne Episcopus eligeretur, tandem dexteram sibi ipse amputavit auriculam, futurum inde omnino sperans, ut à facta jam personæ suæ electione omnes electores divertere posset. Verùm cum adhuc ita non posset Episcopale onus vitare, populo & Archi-Episcopo instantibus iuravit, dicens: Quia si me cogeretis, etiam linguam meam, propter quam diligis me, abscondo. Quare relinquentes eum recesserunt. Quid non etiam egit D. Gregorius, ne claves Ecclesiæ acceptare cogeretur? Hic in Romanum electus Pontificem, nec precibus, nec incredibili omnium ordinum consensu, moveri potuit ad acceptandam dignitatem; eumque exitum omnem obseptum vi-

deret, in dolio exportari se fecit in vicinum montem, & in antro latuit. Sed columnæ igne indicio proditus, & in latebra deprehensus, dignitatem acceptare coactus est. Non minus etiam hoste honorum fasces fugit S. P. N. Augustinus, ut ipsemet testatur, de seipso sic scribens: Usque adeo timebam Episcopatum, ut (quoniam coeperat jam alicuius esse momenti inter servos Dei fama mea) in quo loco sciebam non esse Episcopum, ne illò accederem, caverem, & hoc agebam quantum poteram, ut in loco humili salvarer, ne in alto periclitarer. Quâ ratione verò Episcopus factus sit, indicat verbis mox subsequentibus: Veni ad istam civitatem propter videndum amicum, quem putabam me lucrari posse Deo, ut nobiscum esset in Monasterio. Quasi securus perveni, quia locus habebat Episcopum. Apprehensus & presbyter factus sum, & per hunc modum ad Episcopatum perveni. Hinc sanè liquet, quanta scilicet animæ pericula in Prælaturis & dignitatibus recondita sint, alias profecto non tanto conatu & renitentia Viri Sancti, cælesti lumine pleni, easdem refugissent.

23. Porro, quod in præsentī singulariter notandum occurrit, est, quod his animæ periculis non solum Episcopi, ac reliqui Ecclesiæ Prælati, sed & Religiosorum, ac Monachorum Superiores sint obnoxii; incedunt enim omnes hac in parte pari passu, quam alii in majori, alii in minori versentur periculo, juxta illud D. Patris Augustini supra num. 16. allegati: Quanto in loco superiori, tanto in periculo majori versatur; Sermo autem est de Religiosorum, non verò Ecclesiæ Prælati. Quamvis autem solus Episcopus,

ut tradit S. Thomas (4. Dist. 20. 1. 4. q. 1. fin. cor.) propriæ Prælati Ecclesiæ sit ; & ideo ipse solus quasi sponsus annulum Ecclesiæ recipit : nihilominus nomine Prælati veniunt & alii ab Episcopo Superiores , quales in Religionibus sunt Abbates , Generales , Provinciales , Priores , Guardiani , & huiusmodi , cum ex Privilegio Sanctæ Sedis habeant in subditos suos jurisdictionem quasi Episcopalem , ut tradunt communiter Doctores in Clement. 1. de rebus Ecclesiæ non alienandis , & sumitur ex Capite Abbatis ; de Privilegiis in 6. Et hoc ideo , quia cum non subdantur Episcopis , nisi in certis casibus (cum exempti ut plurimum sint) sed immediatè Summo Pontifici subijciantur , loco Episcoporum succedunt

quo ad regimen suorum subditorum. Igitur quoad specialem animarum curam quicquid in Episcopo exigitur , in aliis quoque inferioribus Prælati præter aliqua exigendum est. Animarum autem cura , sive Prælatio , magnum quiddam est , & undequaque periculosum munus , ut ex dictis constat , constabitque porro ex dicendis. Interim ex his faciamus nobis arma ad contentum honorum , qui corpus affligunt , & animam non infrequenter ad sempiternum detrudere solent supplicium. Et cogitemus etiam exempla exhortationes esse ad operandum , & non solum ad speculandum , & hunc esse finem , propter quem Deus in Ecclesiâ suâ vult illa posteritati tradi.

PARS QUARTA.

24. **Q**Uamvis pro instructione nostra satis tractasse de fuga Prælationis non nemini videri possit ; Ut tamen hac in parte cautiore & magis alieni ab omni animarum cura reddamur , aliud motivum , cæterorum omnium facile princeps , & caput hic nobis pensiculatius expendendum venit ; Nimirum quod attestante Spiritu Veritatis iudicium durissimum in his , qui præsumunt , fiet. Ut dicitur in Libro Sapientiæ cap. 6. Si igitur aliud non esset onus , nec difficultas ulla in aliorum regimine , quàm quod Deus dicat , Prælatos severissimè judicandos , vel hoc unicum sufficeret ad prælationes , dignitatesque fugiendas. Cras ultimum vitæ diem ages , & Sacra Scriptura , quæ falli , vel fallere nequit , dignitè te rigidissimè judicandum. Quid for-

midabilius ? quid terribilius ? Credis hoc , vel putas esse jocum , quod dicit Spiritus Sanctus ? Si Christianus es , & credis Deo , quid tam es insensatus , ut severissimè velis judicari ? Cæcitas est inaudita , error est intolerabilis , hominem fragilem velle cum Deo rigidum ipsum iudicium intrare. Hoc vis , cum cupis esse Prælati , & aliis præferri. Proinde S. Isidorus Epist. 125. & alii Patres rectè monent , quod tantum ab ambitu debet esse sepositus Antistes , ut quærat rogamus , rogatus recedat , invitatus effugiat , sola illi suffragetur necessitas excusandi. Et paulò post subiungit : Profectò indignus est , nisi fuerit ordinatus invitatus. Cum enim (ut diximus) Prælati durissimum instet iudicium , ideo ad hoc anhelare non sanæ sed cæcæ mentis indicium est : pro regimine proinde a-

horum

aliorum minimè talis censetur idoneus.

25. Enim verò, tametsi multæ assignari possent rationes, & asserri argumenta, quæ efficaciter probant Superiorum Judicium rigidum & durum fore, nobis tamen brevitati studentibus suffecerit, unam cæteris ponderosiorum in lucem asferre causam, & hæc est, quod scilicet hoc judicium terribile erit ex parte rei judicatz; quia non solum Superior operum suorum, sed aliorum etiam, qui sibi commissi fuerunt, reddet ibi rationem strictam, tam malorum quæ commiserunt, quam bonorum quæ omiserunt, & facere tenebuntur: & sic Prælatus Religiosus rationem reddet juniorum, & abstinentiæ, ruptorum ab isto & illo. Quod ille in Chorum ire omiserit, silentium neglexerit, clausuram fregerit, per Conventum vagando extra cellam, vel per Civitatem extra claustra sub colore quæsito, & à Prælato non examinato, & similia. Porro horrorem istius rationis reddendæ præ aliis significat S. Paulus ad Hebræos 13. 17. in hæc verba perscribens: *Obedite Præpositis vestris, & subiacete eis, & obsequii hujus rationem reddit dum subdit: Ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddant.* Quasi diceret, est aded magnum onus, quod portant Judicii terribilis subeundi pro animabus vestris, quod oneri tali justè debeat tale obsequium, ut nimirum iidem promptè obediatis, & in omnibus illis subiaceatis. Quem Apostoli textum egregio commentario ad nostrum intentum illustrat Cornelius à Lapide ibid. sic scribens: Quantumvis honoris, reverentiæ & obedientiæ deferas Præposito, nunquam onus & periculum, quod ipse pro te

suscepit, adæquabis, ipse enim onus & curam animæ tuæ, omniumque & singulorum subditorum suorum gerere debet, pro eisque æternæ mortis periculo se exponit: Singulorum enim probitas & salus ab eo exigetur in die Judicii; Quemadmodum ipse Deus clarissimis omnino verbis per Prophetam loquens protestatur: *Ecce ego ipse, inquit, super Pastores requiram gregem meum de manu eorum.* Ezech. 34. 10.

26. Hoc intimè perspectum habens D. P. N. August proin sanctè seriòque ut Prælatus in timore contineatur, in aurea sua Regula ordinat meditationem hanc semper habere debere, dicens: *Semper cogitans Deo se pro vobis redditurum esse rationem.* Et in litteris patentibus, quæ dantur Prælato, sui officii Judicium hoc ex eadem causa intimatur illi his verbis tremendis: *Ejus conscientiam in diem Domini onerantes, ut temporalia supeditando, & perfectioni regulari animarum tanquam rationem Domino redditurus indefinenter invigilet.* Ubi verbum, *Indefinenter*, respondet verbo *semper*, quo S. Pater in Regula utitur. Videat modò Superior, quomodo satisfaciatur obligationi meditationis istius, qui nihil minus cogitat, quàm de reddenda ratione inevitabili de suo officio, Deo Judici in die extrema. Hanc ob causam monet S. Jacobus 3. *Nolite, inquit, plures Magistri fieri, fratres mei scientes, quod majus judicium sumitis.* Porro, magnum (inquit Hugo apud Cornel. à Lapide in cit. textum) est judicium, si Magister sit illiteratus: majus si immorigerus; maximum si deficiens in utroque; quod Sapiens durissimum asserit fore ei, qui præest. Quocirco formidabile est, quod scribit S. Chrysostomus: *Non temerè dico: sed ut affectus sum ac sentio. Non arbitror inter Sacerdotes*

cerdotes multos esse qui salvi fiant, sed multo plures, qui pereant. Quod alii peccant, Sacerdoti imputatur. Si vel unus tantum decedat non initiatus, nonne totam ipsius subvertit salutem? Etenim si unius animæ salus tanti est, ut ob hanc Filius Dei fieret homo, tantæque pateretur, perditio, cogita, quantam conciliabit poenam? Quod si quis ob hominem in hac vita perditum morte dignus est, quanto magis ille? Hæc *Os Aureum*, homil. 3. in cap. 1. Act. Apost.

27. Verum enim vero tametsi Superiorum quidam (si videlicet diligenti allaborent curâ & contentione, ut quæ sui sunt muneris, nihil prætermittant) non habeant, quod sibi hoc in iudicio sempiternæ damnationis sententiam peritimescant, difficulter tamen tam accuratè omnes sui officii partes explebunt, quæ saltem veniales quasdam peccati maculas contrahant; ob quas postmodum diras in flammis purgatricibus poenas exsolvere debebunt. Interim percipere lubet, quod *Boverius* suis in *Analibus An.* 1587. in lucem prodidit. *P. Constantinus à Salvatore Capucinus*, vir magnæ sanctitatis, paucis à morte diebus cuidam fratri apparuit, à quo cum de statu suo interrogaretur, respondit: Heu! heu frater, quam distrieta Dei iudicia sunt, atque ab hominum sensu & sententiâ remota! Nam quæ plerumque censentur à viventibus virtutes, apud Deum inter vitia numerantur. Et quidem Dei misericordiâ salvus sum, veruntamen per triduum in purgantibus flammis tam diras poenas sustinui, ut ibi me per tria annorum spatia fuisse crediderim. Et causam tanti supplicii addens, dixit: Cum enim essem Superior, contraxi quasdam macu-

las, quas nec maculas esse judicabam. Etenim prætermisi quædam mei officii, quæ à Deo summo rigore ponderata sunt. Deinde in concedendis recreationibus indulgentior in fratres fui, quæ res sæpiculè dissolutiones generavit. Quo dicto recessit.

28. Ex qua historia satis abundè liquet, quam arduum & ferè impossibile sit absque quorundam nervorum contractione Religionis officia obire, cum nec id præstare potuerit præfatus Pater, licet non vulgaris perfectionis, & Sanctimonie Religiosus audiret. Colligitur etiam, quam severè in Superiores divina sæviat iustitia ob admissos & commissos in prælatione defectus. Quis igitur illos reprehendere audebit, qui, nullo non lapide moto, quasilibet à se prælationes amovere student? Nam certè si de corpore unius tam acriter iudicatus est Cain, dicens *Gen. 4.* Nunquid custos fratris mei sum ego? Quam acrius & acerbius iudicabitur ille, qui non solum de corpore unius, sed de multorum animabus rationem est redditurus, clamantibus adversus eum coram Iudice corrupto.

29. Hinc Divinus Spiritus per *Os Ezechielis* cap. 34. Væ ingeminat Pastoribus. Væ inquit, Pastoribus Israël! Et hæc comminatio non solum malos ac ambiciosos, ac seipsos ultroneè ingerentes, verum etiam veraciter à Deo vocatos & electos concernit, ut per se patet; Si nempe, ut idem Propheta proloquitur, Non gregem, sed semetipsos pascant, si, quod abjectum erat, non redcant, & quod perierat, non querant, si contractum non alligant, neque infirmum consolidant. Id est, si ignavia torpentes, non eam in curandis suorum subditorum animabus adhibeant operam, quam vi officii sui impen-

impendere deberent. Proinde talibus summum incutere deberet horrorem exemplum, quod à Cantiprat. lib. 1. Apum cap. 20. p. 1. proditum legimus. Princeps Apostolorum Petrus cuidam Prælato, multis annis malè regenti, in infirmitate vultu severus apparuit, librumq; tenens apertum, legere compulit recusantem. Erat hæc Scriptura in textu libri: *Mortificas animas, quæ non moriuntur, & vivificas quæ non vivunt.* Cùmque ille horreret nimium amplius legere, vultuque refugeret, Apostolus Petrus severius institit, & ut Glossam textus legeres, quæ in margine videbatur, præcepit. Legit vero coactus: *Quando reduces animas de inferno, quas per tuum delictitas exemplum æterno supplicio tradidisti.* Et cum ille præ horrore & confusione respondere non posset, de visione ad se rediens sine mora prælationem suam, ac sæculum pariter dereliquit, & Christi deditur servituti in Monasterio Ordinis Cisterciensis beato fine quievit.

30. Optandum sanè foret, ne nostris quoque temporibus multi ex Prælati, ad Dei Judicium comparentes, audire cogerentur: *Quando reduces animas de inferno, quas perire permisisisti, neque eas doctrinæ pabulo pavisti, imò pravo tuo exemplo eisdem in viâ perverſitatis & malignitatis*

dux & antesignanus fuisti. Appositè Chrysost. in cap. 29. Matt. ad institutum nostrum dicit: *Si qui necessitate compelluntur: (intelligit ad Prælationem venire) nullum poterunt habere refugium, neque ullam excusationem reperient, quando res malè tractaverint, & quando negligenter administrationem gesserint suam; quanto amplius, qui cum studio & ambitione petunt principatus, severius punientur?* Hæc periculatius commeditantes tot Sancti prælaturas fugerunt, aut omnino coacti acceptarunt, aut habitis renuntiaverunt, ut hæc tenus jam memoratum. Inter hos non infimum obtinet locum S. Thomas de Villanova, de quo legitur, quod vocatus ad Archi Episcopatum Valentinum, cùm Amici ejus de hoc congratulaturi ad illum accederent, tales congratulationes accipere renuit, electionem suam penam reputans, non favorem, pro qua planctus potius & gemitus, quam congratulatio deberet fieri, Sarage ergo, frater charissimè, imitari hunc virum Sanctum, & alios verè sapientes; non enim errabis edoctus à Sancto Spiritu, & ductus tantis exemplis. Armare igitur hinc contra hostem tuum per fugam, ut effugias horribile Judicium coram Iudice tremendo, ne astrictus sis respondere pro alijs, qui tibi non es sufficiens.

PARS QUINTA.

31. **Q**uanquam contra ambitionem hætenus dicta sat efficacia esse videantur ad omnimodam prælationum fugam ineundam, nosse tamen debemus, quòd virtus vera ac genuina in medio consistat, id est, quòd nec ad dexteram, nec ad sinistram plus

æquò vergere debeat. Proinde sicut ambire officia malum est, ita nec bonum est eadem fugere, dum ratio, & obedientia ad illa accepranda monet & urget. Hoc utrumq; faciendum seu fugiendum monet Sapiens Eccles. c. 7. 61. dicens: *Noli querere fieri Judex, id est, noli am-*

bire fieri *Judex*, seu Superior in tuo Ordine vel Religione; Et mox vers. 9. subjungit; *Noli esse pusillanimis in animo tuo*, quasi dicat: Si præter tuam mentem coactus, vel factus es Prælati, noli esse pusillanimis, ut extimescas facies subditorum, forsan protervorum, dissolutorum, malè moratorum, sed magno & excello animo iis resiste, ac pro æquitate justam fer sententiam, eos paternâ charitate monendo, corripiendo, castigando, &c. Quia in re Prophetam Regium imitari stude, dicentem: Psal. 100. 8. *In matutino interficiebam omnes peccatores terre, ut disperderem de Civitate Domini omnes operantes iniquitatem*. Sic Superior agat, obligatio ipsius est; laborare enim tenetur, ut in matutino, id est, tempestive, citò, operantes iniquitatem in domo Dei, qualis censetur esse sancta Religio, coërceat, eorûmq; peccata disperdat, persequatur, & longissimè à suæ fidei commissis releget.

32. Huc imprimis facit, quod in Sanctæ Birgittæ Revelationibus lib. 6. cap. 95. memoratur: Cùm quidam Nobilis magnus Regni Sueciæ, qui Dominus Israël vocabatur, multis precibus ad dignitatem majorem regiminis Regni vocaretur multis à Rege, & ille nullo modo ad suscipiendam dictam dignitatem inclinaretur, tunc orante Sanctâ Birgittâ, loquebatur ei Mater Dei dicens: Si illi, qui justitiâ sciunt, & eam desiderant, & facere possunt, recusant pro Deo suscipere onus & laborem, quomodo stabit regnum in vigore suo? Vah! illud non est regnum, sed latrocinium, & spelunca tyrannorum, ubi iniqui dominantur, & justii conculcantur; & ideo homo justus & bonus trahi debet charitate Dei, & zelo bono offerre se ad regimen, ut proficiat multis. Qui autem dignitates & regi-

mina ambiunt propter honorem mundi, non sunt Principes veri, sed tyranni pessimi. Ergo iste amicus tuus Israël accipiat regimen propter honorem Dei, habendo in ore verba veritatis, & in manu gladiû justitiæ, non recipiendo, nec inclinando se ad favores hominum, nec ad cognatos, nec faciendo personarum acceptionem. Ita B. Virgo Maria ad S. Birgittam. Hanc pientissimæ Virginis parænesim tibi quoque (qui ejus cliens audis, & qui ab eadem misericordiæ Matre donatus es virtute, eruditione, & prudentiâ) dictam & commendatam crede; hinc si à tuis Superioribus ad quodpiam Religionis officium, seu animarum curam destinatus fueris, oneri humeros submitte, teque gnavum in vinea Domini operarium exhibe, & quod monuit Paulus suum dilectum Discipulum Timotheum Epist. 2. cap. 4. tu similiter fac, nimirum: *Prædica verbum, in ista opportune, importune: argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina*, prout serm. 6. n. 15. plusculum diximus.

33. Quod si quæras, num sicut nedum bonum sed & consultum ex dictis videatur, ut religionis munia acceptet qui prodesse novit; ita pariter sub hac ratione, quod aliis spiritualiter & temporaliter proficit, eadem appetere fas sit? Respondet iterum omnis perfectionis & sanctitatis Magistra, Cælitum Regina, Domina nostra, dum in hæc verba (quemadmodum legitur in Revelationibus S. Birgittæ lib. 3. cap. 3.) ad Birgittam loquitur: *Si Episcopus (vel alius quilibet Prælati vel Superior) attendere velit, quomodo accipit potestatem, attendat primo, si desideravit Episcopatum, aut Prælationem, propter se, an propter Deum. Si propter se, tunc sine dubio desiderium suum erat carnale; sin vero propter Deum, id est, ad honorem faciendum Deo, tunc desiderium suum erat meritum & spirituale.*

Ex

Ex his Beatissimæ Virginis verbis deducitur, licitum esse ad bonum finem Episcopatum, aut quodlibet aliud prælationis officium appetere, ut nimirum honorem Dei, & proximi salutem melius promovere possit. Hinc & Apostolus 1. ad Timoth. c. 2. ait: *Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat.* Ubi Glossa Interlinearis notat, eum rectè Episcopatum desiderare, qui desiderat operari, & prodesse multis. Et Lyranus ibi asserit, quod non est desiderandus Episcopatus, (quod similiter intellige de aliis inferioribus Ecclesiasticarum dignitatum gradibus) propter officii dignitatem, sed propter annexum laborem, qui est ordinatus ad honorem Dei, & proximi salutem. At verò appetere modò memoratas Prælaturas ratione dignitatis & præminentie, crimen est haud leve, prout ex superius citatis B. Virginis Mariæ verbis innuitur, dum dicebat: *Si desiderat Episcopatum propter se, intellige, ad sibi quærenda bona temporalia, & dominium super alios, tunc sine dubio desiderium suum erat carnale, quod pœnam meretur æternam.* Vide, si placeat, S. Thomam secunda secundæ quæst. 185. art. 5. ubi inter alia sic definit: quod quilibet possit desiderare talia opera facere, ad quæ Episcopi & Prælati tenentur; ita quod opus bonum cadat sub desiderio, non autem primatus dignitatis. Unde Chrysostomus dicit: *Opus quidem desiderare, bonum, bonum est; primatum autem honoris concupiscere, vanitas est: Primatus enim fugientem se desiderat, desiderantem se odit.* Ita Doctor Aureus apud Doctorem Angelicum loco citato in fine Corporis.

34. Ad hoc idem punctum facit, quod in præfatis S. Birgitæ Revelationibus lib. 3. cap. 4. commemoratur, ubi denuò Dei Mater ad hanc sanctam Matronam de in dignitate, sive Prælatione positis verba faciens, ita fatetur: *Quia Domini, vel*

Episcopi nolunt venire ad nuptias, omnibus præparatas in cælo, venient pauperes & infirmi, sicut per exemplum tibi ostendere volo. In civitate quadam erat quidam Episcopus sapiens, & pulcher, & dives, qui de pulchritudine & sapientia sua laudatus non regratiabatur Deo, ut debuit, qui dedit ei istam sapientiam. Iste Episcopus habebat quendam Clericum literatum, qui taliter secum cogitabat: Iste, inquit, Episcopus diligit Deum minus, quàm deberet; vita ejus tota tendit ad secularia. Ideo, si placeret Deo, libenter desiderarem Episcopatum ejus, ad faciendum honorem Deo; Non desidero quidem propter mundum, quia honor mundi non est aliud, nisi sicut aer: non propter divitias, quia sunt graves tanquam onus gravissimum: non propter quietem carnis meæ, & commodum proprium, quia non teneor esse in quiete nisi rationabili, sic ut corpus stare possit in servitio Dei, sed propter solum Deum desidero. Et quamvis indignissimus sim honore, tamen ut plures lucrificerem Deo, & pluribus proficerem verbo & exemplo, pluresque sustentarem de bonis Ecclesiæ, libenter susceperem onus Episcopale. Nam Deus scit, quod charior mihi esset mors dura, quàm Episcopalis dignitas. Quia tamen, qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat, inquit Apostolus. Ideo libenter desidero honorem Episcopi cum onere Episcopali, sed sicut mortem, honorem quidem propter salutem plurimorum, onus verò propter salutem meam, & amorem Dei, ad hoc solum, ut bona Ecclesiæ possim distribuere largiùs pauperibus, animas instruere liberiùs, & errantes corrigere fiducialiùs. Iste autem Canonicus increpavit Episcopum suum occultè & prudenter. Episcopus verò argrè ferens verba, confundit Clericum aperte & imprudenter, jactans se ad omnia

sufficientem & moderatum. I Canonicus autem ploravit Episcopi excessus, patienter ferens illatas sibi injurias, sed Episcopus deridens charitatem & patientiam Canonici obloquebatur ei in tantum, quod Canonicus arguebatur, & reputabatur fatuus & mendax, Episcopus vero justus & circumspectus.

35. Verum, quando Deus justos in hoc mundo ab injustis non solum premi, sed & opprimi finit, id non alio fine permittit, quam ut illi copiosiores in celo reciperent remunerationem, quod etiam huic pio Canonico factum, uti liquet ex verbis, quæ in citata Revelatione habentur, ut sequitur: Tandem procedente tempore Episcopus & Canonicus migraverunt, & vocati sunt ad judicium Dei: in cujus conspectu, & præsentia Angelorum posita videbatur quædam sedes aurea, & ante sedem insula Episcopalis, & totus ejus ornatus, multis quoque dæmones sequebantur Canonicum, cupientes invenire aliquid mortiferum in eo, quia de Episcopo sic erant certi, sicut ceteri, qui inter procillas servat carulos suos in ventre suo. Propositis vero multis querimoniis contra Episcopum, cur scilicet, & quâ intentione suscepisset Episcopatum, cur superbivit de bonis animarum, quomodo animas sibi commissas rexisset, quid vero Deo pro facta sibi gratia respondisset? Cumque Episcopus nihil justitiæ haberet quid responderet ad proposita, respondit Judex: Ponatur, inquit, in capite Episcopi fex pro insula. In manibus autem pix pro chirothecis, lutum in pedibus pro sandaliis, pro camisia, & lintea Episcopali pannus meretricialis, pro honore suscipiat dedecus, pro lata familia habeat sævientem turbam dæmoniorum. Deinde addidit Judex: Ponatur in capite Canonici corona fulgida sicut sol; In mani-

bus ejus chirothecz deauratz; Calceate pedes ejus sotularibus; Insuper induatur habitu Episcopali cum omni honore. Qui statim veste Episcopali circumdatus, ab omni exercitu cælesti præsentatus est Judici tanquam Episcopus cum honore. Episcopus autem descendit sicut fur, habens in collo funem, à cujus conspectu Judex avertibat oculos misericordie suæ, & omnes Sancti cum eo.

36. His enarratis, eadem piissima Virgo pro omnium Fidelium, & imprimis Ecclesiasticorum ac Religiosorum eruditione hanc subnectit moralem doctrinam, dicens: Ecce, quomodo propter voluntatem bonam multi obtinent dignitatem spiritualiter, quam illi contemnant, qui ad eam corporaliter sunt vocati. Omnia hæc fiebant in uno puncto apud Deum; sed propter te verbis prolata sunt, quia mille anni apud Deum sunt quasi una hora. Quotidie quoque contingit, quod ex quo Episcopi, Prælati, & Domini nolunt tenere officium suum, ad quod vocati sunt, Deus eligit sibi pauperes Sacerdotes, & campanarios, qui viventes juxta meliorem conscientiam, ad honorem Dei libenter proficerent animabus, si possent, & faciunt quæ possunt, ideo ingrediuntur loca, Episcopis præparata. Ita ad S. Birgittam locuta fuit Dei Mater; quæ in fine capitis allegati de præfati Canonici interna animi dispositione sequentia revelavit: Scitò, quod Canonicus iste laudatus, tametsi afflucisset sibi tota mundi substantia, non dedisset unum denarium ad hoc, quod fieret Episcopus: nec pro pro toto mundo dimisisset Episcopatum, si placuisset Deo, sed totam voluntatem suam posuit ad DEUM, paratus honorari ad honorem Dei, & paratus deijci pro amore & timore DEI. Habemus ergo hic clarum exemplum, quod

quòd Deus bonam voluntatem præmiat, ubi facultas deest, & non solum ipsum bonum opus, sed etiam boni operis desiderium apud Deum suam habere remunerationem. Item docemur, quòd non semper fugere oporteat Prælationis statum, dum quis in eo positus aliis prodesse norit. Nam (ut ait S. Bernard. epist. 86.) nec præesse refuge, dum prodesse potes; quia vae quidem tibi, si præes, & non prodes; sed vae gravius, si, quia præesse metuis, prodesse refugis. Idem docet S. Isidorus lib. 3. de Summo Bono cap. 33. Multis, inquit, intercipit Satanas fraudibus eos, qui vitam, & sensus utilitate præstantes, præesse & prodesse aliis nolunt, & dum eis regimen animarum imponitur, & consultius arbitantes otiosam vitam agere, quam animarum lucris insistere, quod tamen decepti agunt per argumentum diaboli fallentis eos sub specie boni, ut, dum illos à pastoralis officio retrahit, nequaquam proficiant, qui eorum verbis & exemplis instrui poterant.

37. Ex quibus modò enarratis, manifestè concluditur, quòd Prælatio viro probato, ac prudenti non sit fugienda ea de causa, quòd audiat, non raro animarum Pastores exorbitare & perire. Nam si causam quis lustraverit, haud mirabitur. Siquidem si vitam & mores multo rum perscrutatus quis fuerit, utique reperiet plures, priusquam ad Prælationes assumuntur, nullum fermè in virtutibus studium impendisse, salutemque propriam in postremis semper habuisse; &

ideo nemo magnopere demirari debet, tales in officiis & prælationibus mox infari, & evanescere, nullamque de promovenda subditorum salute operam navare; quin imò eisdem suis depravatis moribus scandalizare, & ad iniquitatis inducere sequelam, idèque miserè perire. Alii reperiuntur, qui doctrinæ pabulum suis conceditis ovibus subtrahunt, & dum malè agunt, in eorum delicta debitis poenis non animadvertunt; sic suorum subditorum peccata quasi approbantes, iisdem se contaminant. Paucis: Qui prius in Virtutibus, in Charitate & humilitate præcipuè, solidè non est fundatus, huic prælatura non solum periculosa & ruinosa, sed ipsa quoque ruina est, ut superius memoratum. Secus res se habet in vero humili, & qui divini amoris igne æstuat; huic enim cuncta in bonum cedunt, teste Apostolo, Rom. 8. Diligentibus DEUM omnia cooperantur in bonum; Et humilibus Deus non possit non porrigere auxilium manum. Hinc in solatium talis boni Prælati, qui propter amorem Dei, & pro salute animarum suscipit onus regiminis, dixit Christus S. Birgittæ (lib. 6. Revel. cap. 65.) Quòd duplicem mercedem sit habiturus; primò, quòd particeps erit omnium bonorum eorum, quotquot perduxit ad portum: secundò, quòd gloria ejus augebitur sine fine. Id quod fusiùs patebit sermone sequenti.



SERMO XXIV.

DE ZELO ANIMARUM.

Qui elucidant me, vitam aeternam habebunt. Eccli. 24. 31.

PARS PRIMA.

1. **Z**elus hic secundum S. Thomam 1. 2. q. 28. a. 4. est intensus amor, quo quis movetur contra illud omne, quod repugnat bono amici, illudque repellit, & ea, quae sunt contra honorem & voluntatem Dei, repellere secundum posse conatur. Hic gloriae & honoris divini, nec non salutis animarum Zelus inter reliqua, quae in Dei obsequium praestare possumus bona, non postremum, imò fortasse primum est; teste S. Gregorio hom. 12. super Ezech. dicente: Nullum Omnipotenti DEO tale est Sacrificium, quale est Zelus animarum. Et ut Divinus Theologus S. Dionysius Areopagita de Caelesti hierarch. c. 3. loquitur; Divinissimum est omnium divinarum operum, cooperari in salutem animarum. Cujus Sententiae veritas in Sacro Evangelii codice Joan. 21. fundatur. Interrogat Christus S. Petrum: Simon Joannis, diligis me plus his? Respondet; Etiam Domine, tu scis, quia amo te. Ter Salvator hanc interrogationem proposuit, & S. Petrus idem responsum dedit semper. Unde subjunxit: Pasce oves meas. Non dixit: carnem tuam inedia, continuis vigiliis, durisque corporis afflictationibus vexes, & mortifices: non dixit, omnibus te bonis exspolies, facultates

tuas vendas, & pretium pauperibus eroges; non dixit, seculum valere jubas, omnem humanam conversationem fugias, teque vivum in solitudinem latebris sepelias; non, inquam, haec, aut alia similia Petro imposuit, quamvis bona, quamvis virtutum instrumenta, & grandium meritorum semina. Sed quid dixit? Pasce oves meas; hoc enim erit efficacissimum perfecti amoris, quo me prosequi testaris, argumentum. Unde liquet, animarum curam esse perfectissimum opus, quo evidenter comprobari queant vastissimae ardentis amoris flammæ.

2. Idipsum sentit S. Chrysost. hom. 76. & alii multi Sancti Patres: Nihil sic, inquit, Deo placet sicut Zelus & lucrum animarum. Ratio est, quia nihil ita gratum ac Charitas; eò quod ipsa omnium Virtutum Princeps sit & maxima, ut testatur Apostolus 1. Cor. 13. Major autem horum est Caritas, & in ipsa tota consistit perfectio; unde & idem Coloss. 3. v. 14. eam nuncupat Vinculum perfectionis. Hic autem Zelus, ut loquitur Rodriguez p. 3. tr. 1. c. 10. intensus & excellens Dei amor est; ei quippe, qui hoc æstuat, nequaquam satis est, Deum quantum potest amare, & servire; verum insuper quam arden-

ardentissimè cupit, ut omnes eum amare & servire intendant, ut Sanctissimum ejus Nomen ab universis colatur, glorificetur, & extollatur; denique ut DEI Regnum se quaquaversum extendat, ac propagetur, atque hoc unicum ejus gaudium ac voluptas est. Unde, si quæ peccata in Deum suum committi videt, ea ad usque intima animæ ejus penetralia penetrant. Quemadmodum enim filius probus summo perè Patrem suum ab aliis honorari exoptat, gaudetque dum hoc fit, si verò illi irrogantur injuriæ, hæc magis eum affligunt, quàm si forent propriæ. Pari modo, hoc Zelo succensus tanto in Dominum suum amore fertur, ut hoc unicum ejus gaudium sit, quòd Divina Majestas ab universis honoretur, & laudetur. E diverso nihil magis eum cruciat, quàm videre tot & tam atrocia peccata in eum committi. Proinde hic zelus, excellens Dei amor est, sicut etiam singularia quidam actus amoris erga proximum. Sicut enim tunc verè Deum amare comprobamur, si ob majorem ejus gloriam gaudemus, & ob injurias in ipsum admissas dolemus; ita verum amorem erga proximum tunc testatur, cum ejus bono lætamur, & ob vera ejus mala, peccata scilicet, ferè contristamur, eaque, quantum possumus, impedire procuramus.

3. Porro, ne à regia hujusce zeli semita deflectamus, scire nos oportet; quòd sicut nonnulli sint lapides, qui pretiosi esse videntur, at verè tales non sunt, ita etiam videtur aliquando aliquis zelus bonus, sed reverà virtuosus non est. Talis fuit zelus Apostolorum Jacobi & Joannis. Cùm enim à Samaritanis in urbem non fuissent admissi, adversus illos commoti, & indignantes, dixerunt ad Christum: Luc. 9. v. 54. Domine, vis dicimus, ut ignis

descendas de celo, & consumas illos? At Salvator hunc zelum coarguens ait: Nescitis, cujus Spiritus estis; id est, non nostis Spiritum legis gratiæ; quæ non rigores spirat, non castigationes, sed clementiam. Filius hominis non venit animas perdere, sed salvare. Heribertus Rosweidus l. 5. vit. PP. recenset; deliquisse Monachum quendam, quem propterea cæteris fratribus in Ecclesia congregatis Superior abegit. Quod videns Abbas Bessarion, mox è loco surrexit, perrexitque portam versùs, egressurus templo. Pater, inquebat Sacerdos, quò vadis? Respondit ille: Si peccatores expelluntur, hinc quoque abscedere me oportet, quia & ego peccator sum. Quæ responsione Bessarion ingenuè indicavit hujuscemodi zelum esse vitiosum & malum, & quod in peccata lapsis potius compati, quàm indignari oporteat. Hinc S. Dionysius Arcop. ep. 8. ad Demophilum egregiè hanc rem pertractat. Dicitque: Quemadmodum cæcos, quò sit eundem, nescientes, non propterea fustigamus, nec eis indignamur; sed potius manu arreptâ conducimus, illis compatiētes: taliter cum peccatoribus, qui teste Sophonia 1. ambulant ut cæci, nos gerere debemus. Non inquam, statim in eos sævire; sed iisdem compati, & viam veritatis ostendere, magnòque eos amore conducere & adjuvare: idque ad imitationem Christi, qui errabundam oviculam per avia montium indefesso studio conquirat, eam & voce, & sibilo vocando: quam deinde inventam pedo pastorali non ferit, sed in humeros acceptam ad ovile deferit. Hic bonus est zelus, aliæ verò zeli formæ, & adversus peccatores indignationes bonæ non sunt.

4. Refert occasione hujus Dionysius mirabilem quandam historiam, & quæ maximam legentibus adfert consolatio-

nem, quam S. Carpo ait contigisse viro multis revelationibus claro (vide eam *serm. 3.* ne eandem bis repetamus.) Hinc ergo Carpus ob indiseretum suum zelum correptus, in posterum factus est cautior, uni & nos illius exemplo sapere oportet, scientes id genus zeli Deo displicere: qui, asserente Apostolo 1. Tim. 2. Omnes peccatores vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Et per Ezechielem 4. ait: Numquid voluntatis mea est mors impii? & non ut convertatur à viis suis, & vivat? Peccatores quippe card illi steterunt, suntque velut Benoni Gen. 35. Ps. 18. id est filii doloris: utpotè quos magnis cum doloribus in Cruce genuit, ideo eos non perire, sed converti, & in perpetuum vivere cupit. Hanc ob causam S. Catharina Senensis (ut S. Virgo suis in dialogis c. 29. refert) Christus dixit: Ego vos affectuose deprecor, ut assidue me rogetis pro salute peccatorum, quorum à vobis exigo sudores, atque lacrymosas orationes, ut eis impendam, uti opto, misericordiam gratiosam. Aliàs S. Birgitta l. 7. revel. c. 19. dixit: Si adhuc possibile esset, ut ego toties morerer, quot sunt anime in inferno, ita ut pro qualibet egrum talem morbum iterum sustinerem, qualem tunc pro omnibus sustinui, adhuc corpus meum paratum esset subire hæc omnia libenti voluntate, & perfectissimâ charitate. Hinc ergo ex adverso facile constare poterit, quam perversus sit zelus, Deoque displiceat, dum peccatoribus non compatimur, sed iisdem potius indignamur, & ut debitis plestantur poenis, opramus.

5. Zelum ergo bonum, quem nos habere par est, exhibuit nobis Moyses Exod. 32. Ascenderat ille in montem Sinai, legem populo dandam à Deo accepturus, quâ in duobus tabulis acceptâ de monte descendebat. Videns autem populum vitulum adorare, eique divinos hono-

res deferre, adeo iratus est, ut tabulas ipsius Dei manu concinnatas terrâ illidens confregerit. Veruntamen et si tanta ejus esset adversus prævaricatores & peccatum, indignatio, confestim tamen ad Deum se convertit pro iisdem rogaturus, idque tam ferventer ac cordialiter, ut dicat: Dimitte eis hanc iram, aut si non facis, dele me de libro tuo, quem scripsisti. Talis etiam, sit noster zelus, oportet. Simile exemplum habemus in S. Paulo, qui de seipso Rom. 9. ita scribit: Veritatem dico in Christo JESU, non mentior, testimonium mihi perhibente conscientia mea in Spiritu Sancto, quoniam tristitia mihi magna est, & dolor cordis meo. Oprabam enim ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem. Ex una parte Apostolus ob populi sui peccata miro dolore affligebatur, quod peccatum cane pejus & angue detestaretur, ex alia ita ipsum ejus miserebat, ut anathema se velle esse dicat, quod ipse salutem consequatur.

6. Diversimodè hoc Moyses & Apostoli votum Sancti Patres exponunt. S. Hieronymus quidem id de morte corporali putat intelligendum, dicitque Sanctos illos voluisse suum profundere sanguinem, & corporali morte occumbere, ut sui viverent vitâ spirituali, & salutem æternam adipiscerentur. Inde autem id probat, quod vox Anathema non raro in Sacra Scriptura pro morte corporali sumatur. Verum aliis expositionibus omissis, scitâ & affectuosâ admodum more suo dat S. Bernardus *serm. 12. sup. Cant.* Ait ergo Moysen eo loco affectu & amore quodam patris, aut potius matris loqui, hanc enim nullum gaudium oblectare potest, si ab illo filii ejus excludantur. Quod etiam eleganti similitudine declarat, Ponamus, inquit, opulentum quemdam

dam pauperulæ mulieri sic loqui. : Si meæ affidere mensæ velis , accede , & grata eris , hoc tamen pacto , ut prolem , quam brachiis gestas , non adducas , sed interim ante fores relinquas , plangit enim , ego verò molestias & tædium non peto. Putasne mulierem hanc ad prandium venturam ? Minimè , imò jejuna potius manere mallet , quàm dulce pignus viscerum suorum foris relinquare , diceréque ; vel filiolum mecum huc intret , necesse est , vel prandium tuum ipse tibi habeas. Eodem modo *Moyfes* , prosequitur *Doctor mellistius* , noluit solus introduci in bona Domini , foris scilicet remanente , imò & excluso populo.

7. Non abfimili compassionis & amoris affectu erga miseros peccatores & alii multi Sancti ferebantur , quos proinde imitemur , oportet. S. *Domini-cus* , ut peccatores Deo reconciliaret , singulis diebus acerrimè se flagellis cecidit. S. *Ignatius Lojola* lacui frigido collo tenus se emerfit , ut impudicum Juvenem à lascivia abduceret , ut fufius ferm. 6. dictum. S. *Magdalena de Pazzis* ex desiderio magno juvandi animas , præter extraordinarias afflictiones & poenitentias , quibus se enecabat , petebat à Deo infirmitates , poenas & tribulationes , & omnia mala poenalia , quæ peccatores merebantur , & obtulit se DEO ad ferendas etiam inferni poenas pro animabus , si hæc ejus esset voluntas. Denique , ut alia omittamus exempla , *Pater Ludovicus de Ponte* à Societate JESU , vir vitæ Sanctimoniam clarus , tam ardente zelo erat accensus , ut scripserit in suo libello : Si ad peccatorum conversionem necessarium sit , me in perpetuum ardere inflammissis inferni sine peccato , me offero , DEUS , ad has flammis. Hæc

Gramm. Relig. Pars I.

igitur compassionis & amoris viscera DEO maximoperè placent ; & talis noster zelus sit , oportet. Hic autem zelus DEO tam gratus est , ut licet (*Chrysostomo* teste hom. 79.) severas & graves suscipias austeritates , toto vitæ tempore jejunes , & humi cubes , denique totam substantiam tuam in pauperes effundas ; nihil tamen hæc omnia sunt , si cum animarum zelo conferantur. Quamto enim anima pretiosior est corpore , tanto plura præstant , qui Confessiones audiendo , prædicando , consilium salutare dando , aliæque opera misericordiae spiritualia obeundo , animabus subvenire , & mederi satagunt ; quàm ii , qui largas de opibus suis eleemosynas erogando corporibus opem adferunt.

8. Legitur in *Ecclesiastico Sapiente* c. 42. §. 14. *Melior est iniquitas viri , quàm mulier bene faciens.* Rarissima & insolita valde propositio , & quæ potius paradoxo speciem præfert , quàm sinceræ veritatis. Quis enim unquam audit , meliorem esse iniquitatem viri , quàm mulierem bene facientem ? Prætermisissis aliis Doctorum expositionibus , hanc ad propositum nostrum optimè accommodatam profert S. *Bernardus* Serm. 12. sup. Cant. Nomen illud *Iniquitas* accipitur pro inæqualitate. Qui vitæ contemplativæ , qui propriæ salutis studet , suæque tantum animæ curam gerit , & peccatum non committit , probè facit : Superatur nihilominus ab eo , qui Salutis animarum vacat , qui juvandis proximis occupatur , licet defectus aliquis , & peccatum in hoc exercitio subrepat ; Charitas enim supprimit , & expungit peccatum , teste S. *Petro* 4. Audiamus *Mellistui* Doctoris verba : *Melior est iniquitas viri , quàm mulier bene faciens.* Nam tu quæ-

dem in cui custodia vigilans benefacis, sed qui iuvat multos, & melius facit, & viriliter: quod si implere non sufficit absque aliqua iniquitate, id est, absque aliqua inaequalitate vite, & conversationis suae, memento, quia Charitas operit multitudinem peccatorum. Ita S. Bernardus. Quamobrem tamen nonnunquam, dum aliorum saluti invigilamus, nos ipsos aliquibus naevibus & defectibus inquinemus, qui ex humana incuria, & fragilitate nobis subrepere solent, non tamen propterea animarum curam abjicere oportet; quia (ut docet S. Chrysost. or. 5. adv. Judaeos) saepe una anima & quam lucrati fuimus, potest innumerabilium peccatorum pondus abolere, animaeque nostrae pretium in extremo die iudicii fieri. DEUS etiam lubenter peccata, occasione zeli animarum contracta, nobis dimittet, zelumque hunc aeternam remunerabit gloria. Sicut enim is, qui filium aut Sponsam Regis ex igne, in quem jam jam cadebat, eriperet, non levem haud dubie gratiam, praemiumque à Rege acciperet, facileque ob hanc charitatem de noxis in Regem admissis veniam consequeretur; ita non minorem apud Deum gratiam, & suorum peccatorum indulgentiam obtinebit, qui animas Deo dilectissimas ab aeterno interitu liberare studuerit.

9. Hos ipsum S. Jacobus in Canonica sua Epistola. c. 9. nobis indicat dicens: Qui conversi fecerit peccatorem ab errore viae

suae, salvabit animam ejus. & operiet multitudinem peccatorum. Quae verba S. Gregorius l. 19. mor. c. 11. exponens ait: Si, qui hominem à corporali morte liberat, tamen non hodie, cras tamen moriturum, magnam mercedem & praemium meretur, eoquod ille praemium & coronam merebitur, qui animam à morte sempiterna vindicat, & causa est, ut in aeternum gloria caelesti fruatur, nunquam ut eam possit excidere? Hinc illi, qui proximam viam salutis edocent, non tantum vitam aeternam consequentur, teste Sapiente Eccli. 12. v. 3. Qui elucidant me, vitam aeternam habebunt; sed insuper in caelo ceu soles quidam, & lunae micabunt, ut legitur apud Danielem 12. v. 3. Qui ad justitiam erudiunt multos, fulgebunt quasi stellae in perpetuas aeternitates. Anima siquidem pretiosum quid est in oculis Dei, hinc non mirum tanto praemio illos donari, qui animabus succurrere & mederi satagunt. S. Catharina Senensis, si quem Concionatorem per plateas incedentem cerneret, illico domo egrediens, locum, quem ille pedibus calcabat, magno pietatis sensu osculabatur. Rogata vero cur hoc faceret? Respondit, Deo revelante se didicisse, quanta esset animarum in gratia Dei constitutarum pulchritudo & decor; hanc ob causam tanti se facere eos, qui earum conversioni insisterent, ut terram, quam illi pedibus pressissent, deosculari non delectaret.

PARS SECUNDA.

10. **E**X nunc dictis ulterius consequitur, ob metum Purgatorii (ne scilicet, dum aliorum saluti vacamus, contrahamus quendam peccata aliis non contrahenda, quorum causam

in flammis purgantibus nos luere oportebit) non esse animarum curam praetermittendam; hic enim est inanis scrupulus, ideoque abjiciendus. Quin imò magnam spem concipere possumus, has poenas

poenas ob hanc charitatem nos evasuros, nedum respectu nozarum hoc in negotio ex aliqua incuria commissarum, sed etiam respectu aliorum peccatorum nostrorum. Egregie ad hanc confirmandam veritatem scribit S. Gregorius Papa (apud Pacum- chellum. tom. 2. lect. 44. §. 12.) ad Augustinum; quem prædicandi gratia in Angliam, & ad regnum illud ad Evangelii lucem reducendum, miserat. Peccator ego, inquit, spem certissimam teneo, quia per Omnipotentis Creatoris nostri, ac Redemptoris Jesu Christi gratiam, peccata tua dimissa sunt: Et idcirco electus es, ut per te dimittantur aliena. Nec habebis luctum de quolibet peccato imposterum, qui de multorum conversione gaudium sonaria facere incipit. An gravius & suavius differere poterat S. Pontifex in eorum consolationem, qui prædicando, consilia & monita salubria suppeditando, Confessiones audiendo, moribundis assistendo, pro aliorum salute laborant?

11. Porro, quamvis non raro ob peccato hujuscemodi occasione contracta aliquam in lustralibus flammis poenam subire cogemur (cum hæc charitas non semper sit tam intensa & efficax ut omnem peccatorum nostrorum & culpam & poenam deleat) propterea tamen nequaquam nos à similibus charitatis & pietatis operibus abstinere oportet, & plures rationes, quæ præponderant, quarum duntaxat duas huc afferam. Prima est, quod in aliorum salute promovenda desudans, mirum in modum celestem augeat sibi gloriam in æternum non minuendam, hujus autem gloriæ vel unus gradus tanti æstimandus est, ut teste Jacobo Montfardo Tr. de animabus, mille purgatoria nullius momenti reputanda sint, si usdem unicus gradus gloriæ altioris obtineri possit; cum ergo per ejusmodi charitatem haud dubie quam plurimi gradus gloriæ obtineantur, qui

sine illa nunquam obtinerentur, rectè concluditur, optimè facturum eum, qui operam suam collocat in adjuvando proximo, tametsi ob aliquas leves peccati maculas inde contractas aliquo tempore in igne purgante hæreere debeat. Hinc (ut Jacobus Marchantius tr. 4. Virg. Aaron. lect. 1. testatur) S. Theresia tam jucundum erat, salutem animarum quocunque tandem modo procurare, ut diceret: Quale mihi damnum, aut cur conqueri debeat; licet ad usque diem Judicii poenas Purgatorii sustinere me oporteat, modò per illud consequar, quod una anima salvetur; quantò ergo magis, si agatur de plurium animarum lucro, id vereri nequaquam deberem?

12. Altera Ratio præponderans hæc censeri debet, quod animarum zelus sæpè animas nostras ad æternam beatitudinem transmittat, quæ sine hoc æternum periissent. Cum enim elemosyna, teste Tobia 4. ab omni peccato, & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras, Quantò magis ergo hunc effectum causabit hic zelus, qui est elemosyna omnino perfectissima? Præterea fieri nequit, quin illæ animæ, quas ad cælum venire juvimus, sine intermissione Deum pro salute nostra exorent. Libet audire aliquam historiam, desumptam ex Spec. Exemp. v. Conf. exemp. 18. Quidam Frater, bonus Prædicator, habens multos filios & filias Confessionis, hanc virtutem habuit, quod pauperularum & devotarum personarum confessiones libenter audiebat. Quo jacente in extremis, quædama devota mulier vidit in excessu mentis, quod idem frater erat filius perditionis, usque dum spiritum exhalare debuit, & tunc Dominus misertus salvavit illum. Nam ejus anima egressa descendit in gravissimas incendiî poenas, sed ipsâ die mortis suæ vidit lacrymas & orationes
X x 2 devo-

devotarum filiarum suarum magnam partem incendii ejus extinguere. Horâ autem liberationis ejusdem Fratris de Purgatorio, venit vox ad eandem Sororem dicens; Propera ante altare S. *Catharinae*, quia ibi hodie dedicatio erit (in isto enim altari idem Frater solitus erat celebrare) quæ jussu complens vidit fratrem illum duci è Purgatorio, & venire super idem altare, & protinus multi filii & filiae ejus, qui antè obierant, & ad Patriam discesserant, descenderunt de caelo, eumque secum in caelestem Jerusalem adduxerunt. Ecce fructum ex animarum zelo prognatum? quod abiisset Sacerdos hic, si per hujusmodi charitatis opera, aliis impensa, Deum sibi propitium non reddidisset?

13. S. *Petrus Damiani* in vita S. *Romualdi* scribit ejusdam Coenobii Monachos, bestiali furore agitados, Sancto viro insurrexisse, quod in plurimis depravatis eorum moribus se contrarium ostendebat. Conspirarunt itaque contra ipsum, & junctim, assumptis armis, cellam ejus irruerunt, gravibus verberibus eam regione illâ ejecerunt. Quare *Romualdus* decrevit imposterum sibi ipsi tantum invigilare. Quid ita laboro? inquit, nonne satis est, si meipsum salvem? Quot Sancti Eremitæ omnino solitarii in remotissimis desertis degunt, propriæ tantum saluti consulentes? Cur non & ego hoc agere potero? Quid opus est de aliis sollicitum esse? Fracta est navis, qui potest, effugiat. Cum similia in mente coxisset, tanto terrore concuti pectus suum sensit, ut putaret se Deum conspiciere aratum, fulminantemque è caelis, subitus verò explicatas inferni fauces, ita ut jam jam se damnandum crederet, si obstinatè in facta deliberatione persisteret. Timuit ergo, & contremuit, sententiâque mutavit, & fervore ardentissimo totum se alienæ salutis tradidit, ita ut desideraret,

posse omnes homines à fugacium rerum amore desistere, & ad caelestia concupiscenda, ipsamque Dei fruitionem efferre. Itaque liquet non paucis ad salutem propriam assequendam necessarium esse animarum zelum, sine quo aliâs perirent.

14. Hanc ob causam legimus in *Historicis Ecclesiasticis*, etiam Anachoretas, quos ad solitudinem colendam Deus vocârat, cum Ecclesiam Christi à Tyrannis & hæreticis divexatam, Fideles autem doctrinæ & opis indigos cernerent; ad tempus, quiete sepositâ, eremo egessos per urbes circumcurasse, partim hæreticos confutando, partim Catholicos tum instruendo, tum ad mortem constanter pro fide oppetendam animando. Sic fecisse legimus *Magnum Anonymum* temporibus Imperatoris Constantini, nec non alium virum Sanctum nomine *Acephemam*, qui sexaginta ipsis annis antea reclusus, nullum mortalium viderat, vel convenerat; nec non alios permultos. Quorum unus *Aphrates* nomine, egregium quoad hoc Imperatori Valenti *Ariano* responsum, & simul facti sui rationem dedit. Cum enim quæsitus esset, cur solitudinis quietem reliquisset? Respondit: id se fecisse, eò quod incendium in domo paterna, id est hæresim in Ecclesia novam, exortum advertisset; non decuisse proinde, ut non & ipse ad incendium hoc extinguendum accederet. De S. *Simeone Salo* scribit *Leontius Episcopus Cyprius* in ejus vita, quod, cum viginti quinque annorum spatio in solitudine summa cum perfectione obsequium Deo præstitisset, statuerit tandem in urbem se conferre, ut lucrari animas posset. Quamvis autem *Abbas Joannes* à tali proposito eum remove niteretur, hanc esse tentationem diaboli distitans, nihilominus in urbem profectus est, stultum se finxit, & sanctâ suâ felici & prudentissimâ

Stultitiâ ingentem animarum fructum collegit, multas secum in cælum abduxit, ibique gloriosâ & celeberrimâ pompâ susceptus est.

15. Metuebant enim etiam SS. *Anachoretae*, ne cum servo pigro in tenebras exteriores mitterentur, si in suis spelâis sibi solis vacarent, aliorum verò salutem negligerent, cum eam promovere possent. Quia (ut S. *Gregorius* 1. *Past.* cap. 5. & D. *Thomas* 2. 2. quæst. 133. art. 1. inquit) illos, qui prodesse utilitati proximorum in predicatione refugiunt, si districte judicentur, ex tantis reos esse, ex quantis venientes ad publicum prodesse poterunt. Os Divinum per Salomonem Prov. 11. vers. 26. loquens ait: *Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis.* Quæ verba S. *Hieronymus* interpretatur, & dicit: Frumentum quid aliud significat, quàm divinum Verbum? Sacra Scriptura alimentum est, quo nutriuntur animæ; Qui populos alere potest, qui eos erudire, & lumen ipsis & salutem conferre novit, & hoc negligit, vix huic, nam omnes Dei & hominum maledictiones se in ipsum effundent. Servus ille piger in Evangelio in tenebras exteriores missus est non alia de causa, quàm quod otiosum detinuerit talentum, quod negotiatus non fuerit, quod lucrum non auxerit. Ita & tu quidem (ait S. *Chrysostomus* ora. 1. adv. Jud.) tamen ipse purus & innocens perseveres, ceterum non augeas talentum, nec fratrem pereuntem revocas ad salutem, eadem, quæ ille patitur, patieris.

16. Verum enim verò si tam atrocibus subijciantur pœnis illi, qui ex Charitate duntaxat obligati non quærunt animarum lucra, dum possent; Quid, quæso, non fiet illis, qui ex Justitia simuli, & ratione officiorum suorum ad

animarum salutem promovendam tenentur, nihilominus tædio victi, & otio torpentes animas sibi creditas perire sinunt, nec eas doctrinæ pabulo nutriunt? Profecto repetere hic fas est verba Christi de Juda Proditore prolata: *Melius illis foret, si nati non fuissent.* *Isaias* ed quod vice quadam tacuerit, & peccata populi, optimatum & præcipue *Ozie Regis* (ut SS. Doctores *Hieronymus* & *Cyrillus* declarant) reprehendere neglexerit, aded timore concussus est, ut exclamarit: *Vae mihi quia taciui.* *Isa.* 5. Porro, si tam præclarus Propheta horruit damnationem propter perniciosum silentium suum: heu! quid non merito pertimescere deberent animarum curatores, dum errantes non dirigunt, neque peccantes, ut par est, corrigunt, nec reprehendunt, sed tacentes eorum peccata quasi approbant. Certè mirum videri debet, tales Pastores posse salvati, cum tot animas sibi concreditas ad tartara suâ socordia delabi sinant. Labet ad hoc propositum nostrum audire horrendum factum, quod in magno *Exempl. Speculo* exemp. 12. dist. 9. refertur. Decanus quidam, cui animarum cura erat commissa, cum gravi aliquando correptus morbo decumberet, invisit ipsum Sanctus quidam vir, cum quo magnâ utebatur familiaritate. Inter varia colloquia serid de anima salute agebat probus ille vir, sed vix inceperat, & ecce statim ægotantis cubiculum densissimis perfusum est tenebris, auditaque horrenda quædam vox instar nubium fragoris: *Surge, surge Sacrilege, expoliator Christi, & interfector pauperum, veni & accipe indumentum.* Post animam quantocyus reddidit infirmus, ejusque corpus obrigit carboni simillimum. Rediit ad Monasterium probus

ille Religiosus, totus horrefactus, & ferventibus precibus Deum rogavit, ut dignaretur statum Decani illius manifestare. Die quadam, cum oraret, apparuit defunctus horrenda specie; Religiosus, quis esset? interrogat. Cui ille: Ego sum talis Decanus, maledictus & damnatus, quondam familiaris tuus. Tunc Sanctus: Miror planè, quod, cum homo castus semper fueris, probus & discretus, æternum damnatus sis. Respondit infelix ille. Non mireris de hoc, sed mirare, quomodo Clericus habens Ecclesiam possit salvari, quomodo salutem obtinere queat, animarum qui curam habet. Adjuratus, ut damnationis causam diceret, non tacuit. Itaque plurimis causis enarratis, quæ damnationem Clericis parant, etiam hanc ut præcipuam adduxit, quia nimirum Prædicationem abhorrent, quia animas sibi commissas non pascunt, quia studium in eo non ponunt, ut subditi christiano more ac piè vivant, sed animarum salutem penitus negligunt abjecta omni curâ, & fervore.

17. Hanc catastrophem confirmat alia historia, quam recenset *Vincentius Bellouacensis* l. 2. 4. *Specul. histor.* c. 98. aitque *Henrici IV.* Imperatoris ætate duos laxioris vitæ Clericos pactum iniisse, ut, qui prior hinc migraret, viventi appareret, clarètque statûs sui noticiam. Non multo post eorum unus animam efflavit, alterique apparens dixit, se æternum damnatum, & simul addidit: *Sathanas*, & omne satellitium inferorum omni Ecclesiastico statui gratias de tartaro emittunt, quod, cum ipsi in nullo suis voluptatibus desint, tantum numerum subditarum animarum patiuntur ad inferna descendere. Prædicationis incuria, quantum, nunquam viderant retroacta secula. His dictis disparuit defunctus, &

vivus Religiosum Ordinem ingressus est, ut poenitentiam ageret. Hinc ergo patet, quàm præcipiti cursu ad tartara devolvantur animarum Pastores unâ cum suis subditis, dum eis salutaris doctrinæ pabulum subtrahunt. Quamobrem O Reverendi Patres, Fratres mei in Christo charissimi, qui in Superiores electi estis, quibusque vestrorum confratrum animæ sunt commissæ, vestris advolutus pedibus, eâ, quâ fieri potest reverentiâ, & summo charitatis affectu supplex rogo, ut diligenter & attentè expendatis, quod vobis D. P. *Augustinus* in aurea sua Regula præscribit, dum ait: *Ille qui vobis præest, non se existimet potestate dominante, sed charitate serviente felicem*; Dicit vos esse felices, non quia alijs præpositi, & in majori dignitate constituti estis, sed quia per charitatis opera, præcipue per animarum zelum nostrum in modum æternæ beatitudinis gaudia cumulare præ alijs valetis. Sed vix vobis, si hanc charitatem negligitis. Ecce barathrum est profundissimum, quod se sub vestigiis vestris, & plantis aperit, si animarum salutis zelo non ferveatis, quorum facti estis custodes. Si exhortandi, instruendi, & docendi munus neglexeritis, si omnem industriam, & omnes vires non impenderitis ad obstruendas inferni fauces, ne in eas incidunt illi, quorum regimen vobis commissum est, æternæ damnationis rei estis. Vobis loquitur Deus Omnipotens per *Ezechielem* 3. v. 18. *Si dicente me ad impium, morte morieris, non annuntiaveris ei, neque locutus fueris, ut avertatur a via sua impia, & vivat, ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram.*

18. DEUS hæc loquitur & clarè. Prælati, & vos omnes, qui animarum curam geritis, si curam suscepistis, ut sine cura vivatis, magnis passibus ad infernum prope-

properatis. Cura vestra perpetua debet esse, mordax & pungens, quæ semper vos stimulet die noctique, & somnum ex oculis vestris excutiat, ut nimirum ex subditis vestris nemo pereat. Væ vobis, si vel unicus incuriâ vestrâ pereat! Quapropter invitate, arguite; allicite, perterrete eos, explicate & prædicate illis vitiorum turpitudinem, peccatorum horrorem monstrate, poenarum atrocitatem exaggerate, inferni supplicia, ignem, flammæ, tormentorum æternitatem, quibus improbi plectuntur, intimate; inite denique omnem viam,

omnia adhibete media, ne quisquam damnetur. Si hæc agere neglexeritis, eorumque saluti non incubueritis, sed eos perire siveritis, damnationis, quam ipsi incurrunt, rei eritis, & væ vobis tunc! *S. Gregorius hom. i. i. in hunc textum altum ingemiscens, exclamat: O miseros nos! O miseros omnes S. Ecclesiæ Prælatos! Ecce, quibus periculis obnoxii sumus. Super ea mala, quæ propria habemus, alienas mortes addimus, quia tot occidimus, quot ad mortem ire quotidie tepidi & tacentes videmus.*

PARS TERTIA.

19. **P**orro si tam severe in die Judicii à Deo judicabuntur illi, qui vimuneris sui nullas oves Christo Domino lucrati sunt; Quid, quæso, de illis erit, qui nedum suâ negligentia, & perniciosâ taciturnitate, verum etiam malis & pravis suis exemplis, & moribus multas perdidierunt, & in damnationis barathrum deturbarunt? Quid, inquam, de illis erit? Id certò ipsis continget, quod vaticinatus est Vates *Jeremias i. 7. v. 18. Duplici contritione contere ego. Quid hoc significat? Declarat S. Laurent. Justin. I. de Just. & regim. Prælat. c. 5. dicens: Duplici contritione atteritur Pastor, dupliciterque judicii efficitur reus; sui videlicet, & ovium perditione, præsertim earum, quas ex ipsius convincitur periisse incuria. Judicium quippe, quod subire debent, terribilius erit quàm aliorum, quia duplex erit, pro se enim respondebunt, & pro subditis; suorum scelerum poenas dabunt, & subditorum qui perierunt, cum eorum damnationem non impedierint, ut illorum officium exagebat. Hinc idem*

Propheta Jeremias 25. præcipit Pastoribus, ad Divinum tribunal perducendis, Ululate Pastores, & clamate, & aspergite vos cinere optimates Gregis: quia completi sunt dies vestri, ut interficiamini: & dissipationes vestras, ut cadatis quasi vasa pretiosa. Sed nonne ululare propriè dicuntur lupi? Omnino, & hinc Propheta optimè dixit: Ululate Pastores, quasi dicat, vobis loquor, qui quoad officium Pastores estis, sed in lupos vos transformatis quoad munus vestri exercitium; dilaniatis enim, interficitis, & ultimum paratis interitum ovibus, animabus, inquam vobis creditis. Hinc dissipabimini, hinc ad secundam mortem damnandi estis, & velut pretiosa vasa cadetis. Mysteriosus loquendi modus, ait hic S. Hieronymus; quia quantum antè fuere pretiosiora, tantò majus eorum in contritione sit damnum. Quod de vasis decidentibus & contractis dicitur, hoc de vobis asseritur Pastoribus. Nobiliores, sublimiores cæteris fuistis; cadetis proinde in infernum, & tanto terribilior erit vestra damnatio.

20. Ex his manifestè patet, periculosissimam fore Prælationem illi, qui prius in schola Christi non fuerit sufficienter instructus, ac in virtutum exercitiis probè exercitatus; cum enim ad Prælatum spectet suis subditis viam Salutis monstrare, eosque virtutibus imbuerè, hoc profectò præstare, ut par est, nequit, nisi & ipse tum doctrinæ tum virtutum laude præstet, quomodo enim fideliter salutem alienam invigilabit, qui propriam negligit? Audi Sapientem. Eccli. 14. *Qui sibi nequam est, cui alii bonus erit? Hinc quisquis proximum instruere debet, ut ipse in eo instructus sit, oportet. Quod pulchra similitudine S. Basilius declarat, dicens: Qui alium jacentem erigere vult, altior omnino lapso esse debet; qui verò æquè lapsus est, altero, qui erigat, etiam ipse opus habet. Hinc monet Isaias c. 52. v. 11. Mundamini, qui feritis vasa Domini. Vasa Domini ferunt (inquit S. Gregor. p. 2. Past. c. 2.) qui proximorum animas ad æterna Sacramenta perducendas, in suæ conversationis fidem suscipiunt: apud semet ipsos verò quantum debeant mundari, conspiciant, qui ad æternitatis templum vasa vivencia in sinu propriæ sponsonis portant. Certe quisquis juxta hoc, quod loquitur, n. n. vivit, quos verbo genuit, à stabilitate rectitudinis opere evellit. Attipulatur huic S. Pontifici Mellissius Bernardus serm. 18. sup. Cant. qui animarum curatores conchas, & non canales esse vult; canalis enim quamprimum aquam recipit, eam mox transmittit, nil de ea sibi retinens; tales sunt, qui quod docent, non faciunt. Quamobrem, inquit S. Abbas, si sapis, concham te exhibebis, & non canalein; Nam sicut concha prius seipsam explet, & perficit, & postea primum, quod superest, aliis distribuit; ita qui curam aliorum suscepit, prius seipsam perficere, & donis spiritualibus replere, & tum ad similia dona aliis*

procuranda descendere debet; benigna enim, prudensque charitas affluere consuevit, non effluere. Quia ergo non paucos, non conchas, sed canales esse videmus, quos in aliorum Magistros datos esse cernimus, qui nec unquam boni discipuli fuerunt, mirum videri non debet, quam plurimos in Prælationibus, & animarum curis constitutos pessum ire, ut hætenus tam in sermone præsentis, quam antecedenti memoratum. Non quòd animarum cura in se non esset bona, optima enim est; sed quia bono mali malè utantur, ideo ubi virtutum studiosi mel ingentium meritum sibi comparant, ibi fel interitus proprii illi lugunt.

21. Quamobrem, ut quis tutè & sine propriæ salutis discrimine Prælationem quampiam, seu animarum curam suscipere valeat, necesse est, ut antè solidum virtutum fundamentum ponat, necessariamque ad hoc munus ritè fungendum, doctrinam magno labore & industriâ sibi comparet. Hoc ipse Christus suo nos docet exemplo. Quare enim toti mundo Regnum Dei prædicare ad annum usque trigessimum, differre voluit, cum jam à primo conceptionis suæ instanti omni Sapientia abundaret? & cur postmodum ante suam prædicationem in desertum concessit, jejunaturus, aliàsque corporis asperitates exerciturus, & diaboli tentationem experturus? ut suo nos exemplo edoceret (ait S. Gregor.) quanta ad hoc sublime ministerium præparatio & perfectio requiratur: ipse enim hisce præmunitionibus & præparationibus neutiquam opus habebat. Hinc rursus idem S. Pontifex diligenter ponderat id, quod de illo S. Lucas c. 2. scribit: *Invenit illum in templo, sedentem in medio Doctorum, audientem illos, & interrogantem eos. Adverte (inquit) & attentè considera, quod*
JESUM

IESUM duodennem in templo inter Doctores parentes invenerint, non docentem, sed audientem & interrogantem. docere scilicet volebat, ne, qui in virtute adhuc puer, tener, & imperfectus est, alios docere & ante tempus in tam arduum & eminens ministerium se ingerere præsumat: cum ipse id ætatis non alios docere, sed tantum audire & interrogare voluerit, etsi alioquin esset is, qui omnem hæc Doctoribus scientiam & Sapientiam, utpote verus Deus, communicabat. Inde etiam factum est, ait idem Gregor. quod, cum Apostolos & Discipulos suos per totum terrarum orbem Evangelium prædicare iussisset, ipsisque omnem ad hoc necessariam virtutem perfectionemque dare potuisset, hæc tamen ipsis tunc non contulerit, nec eos ita rudes & imperfectos prædicare permiserit, sed dixerit eis Luc. 24. Vos autem sedete in civitate, quoadusque induamini virtute ex alto. Ut hoc pacto ostenderet, quam nos necesse sit, solidum antè in virtutibus, humilitate maximè & mortificatione, fundamentum ponere, ut postea animarum curam suscipientes, & cum proximo conversantes, opus impositum, & magno nobis commissorum bono ac compendio, & nullo nostro dispendio exercere valeamus.

22. Ut ergo ea, quæ Pastor suos sibi creditos docet, vim & efficaciam habeant, eadem ut & ipse agat necesse est; nam tamen salutaris doctrina multum conferat ad movenda corda, si tamen hæc sine virtute erit, nil penitus persuadebit; quia quod unâ manu ædificat, altera destruit. Itaque vitæ Sanctitatis tum in Prælati, tum in Concionatoribus & Confessariis tam necessaria est, imò magis adhuc, quam doctrina. Certissimum enim est, bonæ vitæ exemplum longè esse ad animos permovendos efficacius ac po-

Gramm. Belg. Pars I.

centius, quam quæcunque haberi queant verba, aut conciones. Hinc Author operis imperfecti homil. 19. ait: *Melius est facere, & non docere; quam docere, & non facere.* Quoniam qui facit, etsi tacuerit, alios quos corrigit suo exemplo: quia autem dicit, & non facit, non solum neminem corrigit, sed adhuc multos scandalizat, multisque nocet. Igitur quisquis spiritualem in aliis fructum causare desiderat, prius facere quam docere opus est. Unde Christus viam in celum operibus primò docere coepit, deinde ad verba descendit. Ait quippe Lucas Act. 1. *Capit IESUS facere, & docere.* Primò triginta annis voluit laborare & facere, ut triennio doceret. Ut verbo dicam, tam piè & exemplariter animarum Pastor vivere debet, ut veraciter cum Apostolo 1. Cor. 4. v. 16. suos subditos compellare possit: *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi.* S. Dionysius Areopagita, loquens de Sanctitate & perfectione, quam Sacerdotes & Ministri Evangelici præferre debent, eos (ait) esse debere sanctos in se, ut sic sanctificent alios; perfectos, ut perficiant proximum; tantam quoque Dei habere lucem & cognitionem, ut & alios illuminare, lucemque suam vicinis communicare possint; ita denique amoris divini æstuarie incendio, ut etiam aliis æstus suum afflare, & eundem amorem in corde proximi accendere queant. Nam (ut bene ait S. Gregorius), qui non ardet in se, non accendit alios. Quia, ut S. Thomas de Villa nova dicere solebat: *Quomodo de corde frigido ardentia scintillare poterunt verba?* Tunc verò verba nostra amorem Dei in aliis accendent, quando è corde æstuarie, & amoris divini flammis accenso profiliunt; unum enim tale verbum plùs proderit, quam alia centum, si nimirum erit ignitum.

Yy

23. Diss.

23. Differuimus hactenus de prima, & secunda conditione ad munus pastoralē ritē obeundum necessariā, de verbo scilicet, & exemplo, nunc de tertia conditione, quæ est oratio, aliqua memorare libet. Ad vigilantem ergo Pastorem etiam pertinet, ut pro suo grege ferventes ad Deum preces effundat. De quo sapienter S. P. August. l. 4. de doct. Christ. c. 15. ait: *Munus suum ut præstet (operarius Evangelicus) magis opus est pietate orationum, quam Oratoris facultate; ut orando pro se, & pro illis, quos est allocuturus, prius sit orator, quam doctor.* Quod idem S. Bernardus epist. 101. confirmans, dicit: *Nunc manent tria hæc, Verbum, Exemplum, Oratio, major autem horum oratio; ea namque operi & voci gratiam & efficaciam promeretur.* Nil quippe sic iram Dei super capita peccatorum jam jam imminuentem efficacius avertere potest, ut fervens oratio. Exemplum habemus in Moyse Exod. 32. v. 10. Cum enim Deus filios Israel, eo quod vitulum constabilem adorassent, extirpare vellet, Moyses verò, ne hoc faceret, ferventer eum deprecaretur; dixit Deus: *dimitte me; ut irascatur furor meus contra eos.* Quid hoc est, Domine? cur dicis, *dimitte me?* quis te aut tenet, aut detinere potest? quomodo ergo dicis, *dimitte me?* Exactè hæc verba ponderat S. P. August. quæst. 149. sup. Exod. aitque: *Orationis robur, & efficaciam videbis; & quantum apud Deum valeat; hoc nimirum significare voluit per illud: Dimitte me, quod nec verbum est imperantis (aliàs servus non obediendo malè ageret) nec petentis vel orantis (non enim hoc à servo suo Deum petere decebat) sed indicare voluit, orationes justorum iræ Dei posse reluctari, tumque iratum placare.* Quod reapse Moyses oratione suâ effecit, ut ibidem v. 24. notatur: *Placatusque est Dominus, ne*

faceret malum, quod locutus fuerat adversus populum suum. Hinc non immeritò S. Magdalena de Pazzis valde commendabat suis Monialibus, ut ardentè orarent pro salute animarum, & conversione peccatorum, & hoc exercitium dicebat valdè Deo gratum esse, & salutis propriæ multum proficuum.

24. Quin & Deus ipse intentatum flagellum suis è manibus excuti gaudet, desideratque reperiri aliquem, qui se ponat intermedium ad vindictam ejus avertendam. Quin imò tales interdum studiosè conquirunt, ac summè operè dolet, & conqueritur, cum defunt, qui iræ suæ per orationem obstant. Per Ezechielem c. 22. v. 30. namque sic expostulat: *Es quasi vi de his virum, qui interponeret sepem, & staret oppositus contra me pro terra, ne dispendere eam; & non invenit.* Hinc liquidò patet, quantum sit orationis justorum, & Amicorum Dei robur & efficacia, quia ipsa ad brachium ejus retinendum, illiusque iræ resistendum, nimis quam potens est. Ex quo etiam confirmatum manet id, quod proximè dictum est; referre scilicet ad fructum in proximo faciendum, Sanctos & amicos Dei nos esse. Qui enim inimicos dissidentes invicem conciliare volet, gratus & acceptus sit oportet illi, cujus mediatorem agere, & quem alteri reconciliare studet, aliàs oleum operamque ludet. Tantùm porrò ad bonum proximi promovendum valet bona & Sancta vita, ut, quamvis aliam orationem pro eo non faceremus, quàm quòd insigniter Sancti & boni esse studeamus, hoc unum illi multum prodesset. Hinc registratur in libro Genes. c. 18. v. 20. Deum voluisse Sodomæ & Gomorrhæ parcere, si decem justi in eisdem inventi fuissent, sed cum ne decem quidem invenirentur, quinque illas civitates igne sulphu-

sulphureo Deus delevit. Unde sole meridiano clarius patet, quanti ad alios juvandos momenti sit, probitas, & Sancta vita Justorum. Quàm enim Sodomitis profuisset, si decem saltem justi inter eos reperti fuissent! Aliàs cum vellet Dominus Jerusalem castigare, & regnum Judæ in manus Chaldæorum tradere, qui ipsum everterent, & omnes incolas ejus in ore gladii absumerent, idque ob enormia scelera, quæ in Divinam ejus Majestatem admiserant; antè per Jeremiam, ait: *Circuite vias Jerusalem, & aspice, & considerate, & querite in plateis ejus, an inveniamus virum facientem judicium, & querentem fidem* (qui nimirum in Deum æquè ac proximum fidelis sit) *& propitius ero ei; id est, illius unius ob causam parcam ci-*

vitati ac regno, & flagellum, & exterminium, quod ei intentavi, auferam. Unde non sine ratione exclamat S. Hieronymus in eum locum scribens: Vide, quanti Deus faciat unum virum justum; cum non solum pro decem justis, qui in civitate reperirentur, sicut olim ad Abraham dixit, sed si vel unum inter innumeros impios invenerit, miserturum se dicat eorum, & flagellum, quod promerentur, aversum. Quisquis ergo suos subditos, aut quoquo modo ad se pertinentes, ad pietatem inflammare, eorumque salutem promoveri volet, justus sit, oportet; sic enim haud dubiè quidquid voluerit, facilius eisdem persuadebit simplici instructione, quàm aliàs magnâ eloquentiâ, aut doctissimâ concione.

PARS QUARTA.

15. **V**erum enim verò, cum nihil magis eos, qui proximo se impendere, ejusque salutem promovere student, deicere & exanimare soleat, quàm quod omnibus concionibus & exhortationibus suis, reliquisque, quæ ad hunc finem usurpant, mediis patrum se fructificare, & nihil dum proficere, comperiunt. Unde interdum sic querendo expostulant: *Quàm pauci convertuntur, quàm pauci proficiunt, vitæque priorem corrumpunt, quàm denique pauci & rari sunt, qui perseverant? Quæ quia communis est querela & tentatio, hinc ei in præsens respondimus, quæ responsio efficax nobis medium erit, ad virilem in ministeriis nostris vigorem, & constantiam induendam. Egregiè punctum hoc pertractat S. P. August. ac querelæ huic Redemptoris nostri exemplo respondet, ac satisfacit. Putas, inquit, Dei Filium solis discipulis,*

aut iis, qui in ipsum credituri erant, prædicasse? Etenim videmus eum etiam suis prædicasse inimicis, qui tamen ad ipsum tentandum, querendumque, num quo in verbo calumniam illi stare possent, ad eum veniebant. Imò interdum eos ipse ultrò interrogabat, ut responsionibus eorum propriis eos convinceret: aliàs ad eorum postulata respondebat, tametsi sui tenendi causâ ea ab ipsis proponi sciret. Quod cum faceret, nullum ex his legitur ad eum sequendum fuisse conversum. Non erat utique illi ignotum, quàm parum fructus hinc esset secuturum: attamen ut suo nobis exemplo præiret, concionari quoque voluit iis, quos noverat doctrinâ suâ nec conversum iri, nec utilitatem aliquam ex illa capturos, forsitan etiam deteriores fore: ut videlicet discamus nos, qui prorsus ignoramus, utrùm illi, quibuscum agimus, convertendi

sint, necne: à prædicando, confessionibus audiendis, & ab aliis, quæ officii nostri sunt, exequendis nequaquam desistere, nec animum propterea despondere, quod non statim aliquis ad oculum fructus appareat.

26. Etenim si agricola protinus ab agricolatione resiliat, quod semel atque iterum acciderit aeris inæqualitas, fame brevi periremus omnes. Ita si mox à prædicatione Verbi DEI cessaramus, eò quod exiguum sæpe fructum in auditoribus faciamus, quid tandem fieret de genere humano? Certò longè plura & enormiora scelera Christiani perpetrarent. Præterea quamvis illi audità exhortatione non videantur statim converti, nec fructum inde capere; forsitan postmodum convertentur, & hoc verbi Divini semen, quod in cor eorum cecidit, postea (uti fieri amat) suum fructum dabit. S. Iacobus Major cùm in Hispaniam Evangelii prædicandi gratiâ profectus esset, tam exiguum fructum collegit, ut de eo scribat S. Antoninus 1. p. hist. tit. 6. c. 7. Hic post adventum Spiritus Sancti ad Hispaniam accessit ad prædicandum, & cùm videret gentem illam agrestem doctrinam ejus non accipere, tantùm novem, secundum alios, duos tantùm ad fidem convertit, illos secum ducens reversus est Jerosolymam. Quis ergo non dicet S. Apostolum parum profecisse in salute animabus conferenda? Et ecce, post obitum ejus, semen illud Evangelicum, quod sparserat, fructum tam abundantem produxit, sicque germinavit, ut tota deinde Hispania Christi fidem suscepit. Nunquam proinde, quidquid à parte nostra ad subveniendum proximo adferre ipsi possumus, omittamus. Por-

ro, quod nostris exhortationibus sæpe nihil penitus in proximo efficiamus, scire oportet, non rarò nos ipsos esse in causa, vel ob nimiam in propriis viribus confidentiam, vel ob detestabilem de divina gratia diffidentiam, ratione cujus multis evenit, quod Moysi & Aaron Deus dixit: Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram Filiis Israël, non introduceris hos populos in terram, quam dabo eis. Num. 20. 7. 12. Cui proinde malo, ut occurratur, magna de vocatione divina assimatio concipienda est, illudque pro certo habendum, quod DEUS, qui aliquem pro instrumentò elegit, possit etiam & velit id per eum efficere, quod ad majorem suam gloriam facere decrevit.

27. S. Petrus teste S. Luca 5. per totam noctem in piscatione multùm desudavit, neque tamen vel unicum cepit pisciculum: & quare hoc? quia Petrus in labore proprio fiduciam habuit, ideo incassum laboravit. Ast quàmprimum Redemptori Domino dixit: In verbo tuo laxabo rete: & ecce, ingentem mox piscium multitudinem uno tractu conclusit. S. Ambrosius textum hunc declarans, exclamat: O non vacua præsumptio! O humilitas fructuosa! qui nihil antè ceperant, magnam in verbo Domini concludunt piscium multitudinem. Itaque si hactenus omnibus conatibus tuis incassum laborasse arbitraris, noli propterea animo concidere, sed præsume de gratia, & non vacuum futuram præsumptionem experieris, si usq; modò oleum & operam perdidisti, accinge te operi denud, Divino auxilio nixus exhortationis rete rerum jacias, & videbis te minimè in vanum laborasse. Et si porrò minimam etiam utilitatem uni tantùm animæ attuleris

leris, credas labores tuos optimè impensos esse. S. Ignatius Lojola ut proditum est in ejus vita l. 3. c. 9. strenuam operam navavit, ut Romæ Monasterium. S. Marthæ erigeretur, in quo illæ susceperentur foeminae, quæ mundanâ vitâ, turpique lucro relicto, eò concedere vellent agendæ poenitentiae gratiâ; & ille ipse, cùm Generalatis officio fungeretur, sapius similis farinæ mulierculas ad cœnobium illud duxit. Cùm vero ei aliquando diceretur, quodd tempus frustra in hoc insumeret, vanusque esset ipsius labor, cùm paulò post minimâ oblata occasione ad vomitum redire viderentur, hæc memoranda verba Sanctus vir reposuit: Minime sane, sed si omnibus vitæ meæ curis atque laboribus id possum efficere, ut vel unam notem peccato vacuam transigere proponeret istarum aliqua, omnes ego quidem nervos contendant, ut vel illò exiguo tempore Deus & Dominus noster non offendatur, esto alioquin cerrosorem, eam quamprimum ad obscenam libidinis suæ consuetudinem reversuram. Hinc quamvis certi essemus nostris admonitionibus, exhortationibus, & concionibus in proximo parùm fructificare, nihilominus tamen, si omnis hic noster labor, quem toto vitæ tempore suscipere possemus, vel unum duntaxat lethale scelus impediret, benè impensus dici debet. Atque hic est verus honoris & gloriæ Divinæ zelus.

28. Verùm, ut pergamus ulterius, demus nullum penitus converti, neminem peccatata deferere ne ad horam quidem, non propterea à prædicandò, aut us, quæ à parte nostra ad proximum juvandum adhibere possumus, exequendis cessare nos oportet, quia magnus satis fructus est, satis facere officio suo, & Dei voluntatem implere; uti S. Chrysostomus conc. 1. de Lazaro pulchrè indicat dicens:

Utinam oratio nostra aliquid profectus adferat. Quodd si post longam admonitionem in iisdem vitiis perseverarint, ne sit quidem nos desistemus illis, quodd rectum est, consolare, quandoquidem & aquarum venæ, etsi nullus veniat atquatunt, manant tamen: & fontes, quamvis hauriat nemo, tamen scatebras emittunt: & amnes, etsi nemo bibat, nihilò secius fluunt: oportet & illis, quæ concionatur, quamvis nullus auscultat, tamen præstare, quiddquid in ipso situm est. Si quidem hæc lex nobis, qui sacri sermonis administrationem suscepimus, à benigno præscripta est Deo. In doctrinæ hujus confirmationem S. Ignatius Lojola hortabatur suos, ut exemplum Angelorum Tutelarium ob oculos semper haberent, qui, quos à Deo sibi commissos habent, monent quoad possunt, defendunt, regunt, urgent, ad bonum jurant; & si voluntatis libertate abutantur illi, & inobsequentes ac obstinati sint, propterea tamen nullo anguntur mœrore, nullâ afficiuntur molestiâ dicentes: Curavimus Babylonem, & non est sanata. Jerem. 51. 9.

29. Considerare etiam oportet, quodd labor noster, tametsi omni fructu destituitur, præmio suo non sit cariturus. Egrege id ostendit S. Bernardus l. 4. de consider. c. 2. scribens ad Eugenium Pontificem, suum olim discipulum: Eum ergo cùm esset exhortatus ad populi & curiæ Romanæ reformationem, hanc tandem sibi objectionem ab illo oggeri fingit: Rides fortasse me, dicens, frustra in populo Romano ordinando, & ad meliora provocando laborari, utpotè profervo, superbo, tumultibus, bello, dissidiis, assueto; immitti, intractabili, indomito, in pace vivere nescio, ac proinde nullam emendationis ejus spem affulgere, & ope-

ram, quæ ei impenditur, omnem ludi. Eleganter porro ad hanc respondens Bernardus: Noli, inquit, diffidere, curam exigeris, non curationem. Audisti, quid dicat Spiritus Sanctus per os Ecclesiast. 32. Rectorem te posuerunt, curam illorum habe. Non ait, cura, vel sana illos. Verum dixit quidam: Non est in Medico semper repletur ut ager. Animarum es Medicus: ad Medicum spectat, diligentiam & industriam adhibere, ut æger sanitatem recuperet; de cætero non semper in ejus potestate est, ut morbo emergat. Fac quod scis & potes, & tuas explevisti partes. Unde quamvis fructum nullum pareres, sed ipsi indurati persisterent, & converti nolent, nihil tamen de tuo decederet merito. Planta ergo, riga, fer curam, cole vineam Domini, & tuas explevisti partes. Incrementum sanè & fructus non est tuus; cum dabit Deus, ubi voluerit; ubi fortè noluerit, tibi deperit nihil, dicente Scriptura: Sap. 10. v. 17. Reddet justis mercedem laborum suorum, non ait, fructuum suorum, sed laborum suorum DEUS reddet meritum. Quia præmium & mercedem unicuique persolvit secundum opera ejus & labores, non juxta successum & fructum, qui inde sequitur.

30. Auream hanc Mellissi Doctoris doctrinam confirmat S. P. Aug. l. 1. contra Cresconium c. 5. hac similitudine. Sicut, inquit, malignus suasor peccati, etiamsi non persuaseric, merito deceptionis poenam incurrit: Ita fidelis justitiæ Prædicator, etiamsi ab hominibus respiciatur, absit, ut apud Deum officii mercede fraudetur. Quod ipsum etiam B. Virgo S. Birgittæ l. 4. revel. c. 21. sequentibus verbis insinuavit: Amici Dei non habent attendiari in servitio Dei, sed laborare, ut homo malus fiat melior, & homo bonus veniat ad perfectiora. Nam quicumque voluntatem haberet sibilandi in aures omni-

um transeuntium, quod JESUS Christus esset verè Dei Filius, ac faciendo conaretur, quantum posset, ad aliorum conversionem, licet nulli vel pauci converterentur, nihilominus eandem mercedem obtineret, ac si omnes converterentur. Sicut per exemplum dico tibi: Si duo mercenarii ex præcepto Domini foderent montem durissimum, & unus inveniret aurum electum, alter verò nihil: Isti propter laborem & voluntatem digni essent æquali mercede.

31. Quacunque ergo ex parte, & quocunque modo rem hanc intueamur, semper videbimus, nunquam esse nobis intermitendum id, quod à parte nostra ad proximi juvamen & conversionem conferre valemus, esto se ille convertat ac proficiat, vel non. Unde S. P. August. l. de fide & operibus c. 17. parabolam illam de invitatis explicans, & de servo, qui ab hero suo ad invitandum ad coenam convivas abire jussus fuerat, loquens ait: An servum hunc inter pigros & inertes computabimus, quod invitati ad coenam venire noluerint? Minimè sanè, sed inter diligentes & sedulos; ipse enim promptè est executus, quod sibi fuerat imperatum: illos invitavit, rogavit, & quod suum fuit, abundè præstitit, ut ad coenam venirent. Quia verò illi adesse noluerunt, ideo castigabuntur: Servus verò ob suam diligentiam non minus, quàm si omnes coenæ interfuissent, præmium accipiet. Ita quoque Deus aliam rationem à nobis non exiget, quàm, num, quidquid ad proximi conversionem potuimus & debui-
mus facere, studiosè fecerimus; quod verò nihilominus ille se ad meliorem frugem convertere noluerit, strictissimam & satis rigidam Deo Judici rationem reddere cogetur. Item quod nos ulterius ad fortiter & perseveranter pro
prox-

proximi salute laborandum animare, & suavius allicere debet, est, quod non duntaxat merces & præmium, hisce nostris laboribus debitum, non minuetur eè, quod forsàn in alijs paràm aut nihil fructificemus; verùm etiam quodammodo dicere fas est, quod plura faciamus, & promereamur, dum nullum planè fructum nasci ex omnibus nostris sudoribus & conatibus cernimus, quàm si multa & copiosa inde seges succresceret. Quemadmodum enim, dum de oratione loquimur, dicere solemus, plus præstare eum, qui in ea non habita devorione perseverat, quàm qui mirà consolatione & devotionis sensu delibutus, in ea perseveranter perstat.

32. Concionatori quippe summo est gaudio, cùm videt se gratis auribus passim audiri, copiosum habere auditorium, & multos concionum suarum operà ad meliorem frugem redire, atque inde proficere; hocque illi animos, robur & vigorem addit, efficitque, ut molestia & labor non sentiatur, uti egregiè notat S. Gregorius l. 35. Moral. cap. 11. Contrà maximopere is contristatur, languet, animòque concidit, cùm auditores suos nihil proficere, nullumque è concionibus suis fructum sequi videt. Proinde magnæ perfectio-

nis in Concionatore, & operatore Evangelico indicium est, cùmque sua purè propter Deum facere, dum videlicet perseverat, & in labore suo non minùs naviter pergit, quàm si à toto mundo audiretur, magnamque utilitatem omnes è laboribus suis caperent. Cum hac ergo intentionis puritate & perfectione nostra nos ministeria obire par est; non tam in fructum, & bonum laborum nostrorum successum oculos conjiciendo, quàm ut in ipsis Dei voluntatem faciamus, & ea, quàm possumus optimè, obeamus, ut sic Deo placeamus. Hoc quippe Divina ejus Majestas à nobis exigit & requirit. Itaque nec labor nos impedit, nec exiguus fructus, aut sinister successus animum nos despondere faciet; nec nos turbabit, nec pacem aut gaudium nostrum imminuet: quemadmodum fieri solet iis, qui suos oculos non tam in fructum & felicem operis successum, quàm in Sanctissimum Dei beneplacitum conjiciunt. Hæc de animarum zelo pro nostra eruditione sufficiant, plura qui volet, consulat Alphonsum Rodriguez, qui parte tertiâ tract. 1. fufius hanc materiam prosequitur, à quo etiam, quæ hic attulimus, quædam desumpsimus.



SERMO XXV.

DE BONA INTENTIONE.

*Sive manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis; omnia in
Gloriam DEI facite. 1. Cor. 10. vers. 31.*

PARS PRIMA.

M Iratione dignum est, quod Naturalistæ de aquila produunt; hæc scire volens, an pulli spurii sint, an verò legitimi, eos ex ungue suspensos in aëre tenere, & solaribus radiis opponere consuevit: tunc quicumque oculo irretorto solem intuentur, eos ut legitimos agnoscit, in nidum reponit, educat, & escâ conquiritâ nutrit: at quos ad solare iubar conuivere perspicit, eos ut degeneres ex alto præcipites dejicit. Pari modo si scire discupimus, verine & legitimi Dei filii simus, videamus, an solem Justitiæ; qui Deus est, fixè intueamur, ad ipsum scilicet, quidquid agimus, per rectam intentionem dirigendo. Sed si quæras, quid sit bona Intentio? respondeo, esse actum voluntatis, quo actiones hominis ad finem supernaturalem diriguntur. Ipsa virtutum omnium finis, initium, decus, & ornamentum est. De qua locutus est Sponsus Cant. 4. dicens: *Vulnerasti cor meum Soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, id est (ut Honorius explicat) in una intentione, quando unam tantum rem anima petit à Domino, ut inhabitet in domo Domini omnibus*

diebus vitæ suæ, Psal. 26. Et in uno crine colli tui, hoc est, in una cogitatione intellectus, quâ intelligit Deum esse summum Bonum. Porro, Intentio bona ad virtutes congregandas, conservandas, & augendas adeo necessaria est, ut sine hac ne una quidem virtus haberi possit. Nam ut D. Gregorius in Moral. docet: Sicut fabricæ columnis, columnæ autem basè innituntur: ita vita nostra in virtutibus, virtutes autem in intentione intima subsistunt. Hinc Salvator noster apud S. Matth. 6. v. 22. ait: Lucerna corporis tui est oculus tuus: Si oculus tuus fuerit simplex, id est, Intentio tua recta & bona, totum corpus tuum erit lucidum, id est, actiones tuæ virtuosæ, & Deo gratæ erunt. Si autem oculus tuus fuerit nequam per pravam scilicet & perversam intentionem, totum corpus tuum tenebrosum erit, hoc est, actiones tuæ, quantumvis appareant bonæ & honestæ, malæ tamen & peccaminosæ erunt. Hinc ortum commune axioma: Quidquid agant homines, Intentio judicat omnes; hæc si defuerit, opera nostra mortua erunt, ut docet Richardus de statu interiori hominis cap. 7. dicens: Quod est corpus sine anima, hoc est opus sine intentione bona.

2. Quæ cum ita sint, ideo jure merito *Tarfenſis* Præco omnibus Christi fidelibus hanc magnâ energiâ tradit paræneſi: (1. Cor. 10. 31.) *Sive manducatis, ſive bibitis, ſive aliud quid facitis, omnia in Dei Gloriam facite, eâ nimirum intentione, ut Deus laudetur, & glorificetur.* Idipſum repetit (Coloſſ. 3. 17.) *Omne quodcumque facitis in verbo, aut in opere, omnia in Nomine Domini JESU agite, id eſt, referte formaliter aut virtualiter ad Gloriam Dei.* Eleganter Doctorem graviſſimus, *Auguſtinus*: Cum manducas (inquit in *Psalm.* 34.) & bibis, *psalle*: non intermiſcendo ſonorum ſuavitates ad aures aptas; ſed modeſtè & frugaliter, & temperanter manducando, & bibendo, gratias agens ei, qui tibi præbuit mortali & fragili iſta ſupplementorum ſolatia: & cibus tuus, & potus tuus laudat Deum. Is ergo Deum laudare cenſetur, qui comestionem, & potum refert ad laudem Dei, non quærens cibi voluptatem, ſed ordinans eam & offerens ad Dei Gloriam, quod ſanè facere & praticare deberent, non ſolùm Religioſi, ſed & cuncti Chriſtiani, verique Dei cultores. Nam (ut ait *Auguſtinus* loco citato) ſi hæc rectè ſunt, laudes Dei ſunt.

3. In Revelationibus *S. Birgittæ* lib. 4. cap. 94. legimus hoc documentum ab ipſomet æternæ Veritatis Magiſtro, Chriſto Domino traditum fuiſſe huic Sanctæ Matronæ: Cum ad menſam accedis, dicito: O Domine Deus, ſi velles, ſicut potes, me ſine cibo ſuſſistere; libenter rogarem te; nunc autem quia præcipis, nos cibum ſumere cum diſcretionem, rogo te: da mihi continentiam in cibo, ut per gratiam tuam poſſim comedere ſecundum naturæ neceſſitatem; & non ſicut cupiditas carnis petat. Et lib. 3. cap. 1. idem Dominus eadem tradit hortamenta cuidam Epico-

Gramm. Relig. Pars I.

po, qualiter nimirum ſe habere debeat circa corporis refectionem. Hinc per Divam *Birgittam* hæc formalia eidem dici curavit: Cum verò accedit ad menſam, cogitationem habeat talem: O Domine JESU Chriſte, qui corpus, quod corrumpitur, cibo corporali ſuſtentari præcipis, da mihi auxilium, ſic corpori meo dare neceſſaria, ut non improbè contra animam inſoleſcat caro ex ciborum ſuperfluitate, nec lenteſcat in ſervitio tuo ex indiſcreta parvitate. Sed inſpira moderantiam congruam, ut cum terra de terrenis ſuſtentatur, Dominus terræ à terra ſua ad iram non provocetur. Hæc & tibi, qui Religioſus, ac Dei ſervus audis, dicta & commendata eſſe crede; quæ ſi piè & religioſè obſervare ſtuderis, non dubium, quin per hujusmodi bonæ & optimæ intentionis exercitium, in ſpiritu plurimùm proficies, ac corporalem etiam refectionem ſibi vel maximè meritariam reddes.

4. Ut autem in hac ſpirituuali exercitatione forti paſſu procedere valeas, neque ſegnities quædam te invadens ab hoc inito perfectionis calle abducatur, oculos fige, & confidera, qualiter in menſa ſe geſſerit *B. Henricus Suſo*, de quo *Laurentius Surius* in ejus vita cap. 10. notat: Solebat *Henricus* intensâ in Deum mentis recollectione, corporali cibo ſe reficere; unde, priuſquam menſam accederet, in conſpectu æternæ & divinæ Sapientiæ ſe proſternebat, & intimo cordis affectu invitabat, ut menſæ ſociæ eſſe dignaretur, dicebaturque: O ſuaviſſime JESU mihi ſummo cordis deſiderio te invito; & precor, ut, ſicuti benigniſſimè ſervum tuum nutris, ita etiam hodie in menſa præſens eſſe velis. Cum ſedebat, imaginabatur ſibi Chriſtum Dominum, tanquam divinum hoſpitem, ex ſumma gratia ſecum diſcumbere, unde mentis

Zz oculos

oculos semper in eum figebat, & aliquoties caput humiliter curvans, quiescebat, vulnerati cordis lateri innixus. Ad omnem cibum oculos in cælum levabat, & illum Deo offerebat, rogabatque, ut divina Sapiencia benedicere dignaretur. *Amantissime Domine mi JESU*, inquebat, *simul reficiamur, sed prius cibum benedicas, & mecum degustes*. Similiter faciebat, quando potum sumere volebat, semper memor quinque plagarum Redemptoris nostri. Tali mentis exercitatione sub refectio corporali utens, tam insignis & præclarus Ecclesiæ Dei heros evasit.

5. Sancta Virgo Gertrudis (ut habetur lib. 1. In fin. divin. cap. 12.) sive dormiret, sive manducaret, sive aliud quid comædodi suo corpori impenderet, non alia intentione id faciebat, quam si Christo id fecisset; nam Dominum in se, & rursus se in illo intuebatur. Ideo in se quoque illi, & sibi propter illum servire & benefacere gauderebat, quod impleret Dominicum illud: *Quod uni ex meis minimis fecistis, mihi fecistis*; se etenim existimabat minimam omnium. Ideo quicquid sibi impendit, minimo, qui ad Deum pertineret, arbitrabatur se impendisse. Hinc cum vice quadam esset debilitata, accepit uvam, eamque comedit tali intentione, quâ ipsum Dominum in seipsa reficeret. Quod Dominus acceptans, ait: *Modo fateor, mihi recompensatam amaritudinem illam, quam de spongia in Cruce pro amore tuo bibi; quoniam pro ipsa jam de corde tuo indicibilem dulcedinem sugo, & quanto tu purius ad laudem meam corpus recreaveris, eo suavius ego me profiteor in anima tua refectum*. Ex quibus Domini JESU verbis clarè intelligimus, qualiter Deum laudare, & glorificare possimus etiam

in iis, quæ ad corporis commoda pertinent, si nimirum illa piâ quâdam, & erectâ in Deum intentione suscipiantur, & fiant. Denique quomodò refectio nem corporalem nobis sumendè meritoriam reddere possimus, infra serm. 46. num. 8. pius lector videre poterit.

6. Interim notandum occurrit, quodd actiones nostræ non solum bonæ, sed etiam indifferentes duobus modis possint fieri meritoria, Deoque gratæ, videlicet, aut per *intentionem actualem*, quæ est, dum hic & nunc actu aliquod opus ad Dei Gloriam refertur; aut per *intentionem virtualem*, quæ virtute præcedentis actus aliquod opus ad finem supernaturalem ordinet. Licet autem; ut opera nostra sint meritoria, sufficiat intentio virtualis; nihilominus tamen nobis semper connitendum erit, ut actualiter omnia nostra opera ad Deum referamus & dirigamus. Principio quidem manè totius diei cogitata, verba, & opera Deo offerenda sunt; deinde etiam assuescamus oportet, ut quodlibet opus per diem auspiciandum in particulari, & singillatim per intentionem actualem ad majorem DEI Gloriam referamus. Sicut enim faber murarius, & statomus, dum aliquid construunt, semper regulam, amussim, & perpendiculum ad manum habent, & ad singulos penè lapides, quos collocant, ipsum consulunt; pari modo nos, quicquid agimus, ad voluntatis Dei normam dirigere debemus. Item sicut illis satis non est semel initio regulam adhibere, sed tamdiu eam applicant, donec tandem saxum rectè locetur: Sic & nobis sufficere non debet, semel sub initium opera, quæ facimus, Deo dedicasse; sed allaborandam nobis quoque erit, ut sub ipso labore, ea quæ agimus, Deo offeramus dicendo:

Propter

Propter te, Domine; istud ago, quia tu mihi id præcipis, quia hæc est voluntas tua. Sic operari Christus S. Gertrudem docuit, teste Blosio in his. spirit. c. 9. ut scilicet omnia sua opera minutatim offerret usque ad characteres, quos lectura, aut scriptura, & libros, quos sumptura, & anhelitus, quos vigilans, vel dormiens ductura esset. Sanctæ verò Mechthildis (ut idem Author in monil. e. 9. refert) hæc dixit: Quando quis somnium capere vult, meditetur, aliquid de me, aut mecum loquatur. Ita enim licet corpore dormiat, mente tamen vigilabit ad me. Et si dormiturus quisque desideret, ut singulas respiraciones, quas nocte illa faciet, tanquam eximiam mei laudem suscipiam, & ego qui sanctis votis pie amantisque animæ deesse non possum, in veritate desiderium ejus implebo.

7. Videat ergo nunc aliquis, quantum meritorum, & cælestium præmiorum cumulum sibi congerere poterit, non solum ex magnis & heroicis exercitiis, verum etiam ex commodis corporalibus, per bonæ intentionis sedulam frequentationem in Deum relatis. Quomodo verò opera nostra purissimam quandam bonæ intentionis formam nobilitare possimus, docent Vitæ Spiritualis Magistri hac similitudine. Sicut, inquit, Mathematici numerorum, mensurarum, & ponderum tractatores semper abstrahunt à materia, id est materiam ipsam, seu naturam rerum numerandarum &c. parum curant, sed de solis corporum quantitativis & figuris laborant; de materia, ex qua nimirum illa constant, si ve aurum ea sit, si ve argentum, nihil disputant, quod horum consideratio ad eos nequaquam pertineat; Ita Dei famulus in omnibus suis operibus id potissimum spectare debet, ut unus Dei voluntatem faciat, ab omni materia præscindendo, hoc est, non respiciendo, an huic officio

applicetur, an illi; utrum hoc ei mandetur, an aliud: in eo namque profectus noster situs non est, sed in solo Dei beneficio exequendo. Igitur dum studemus, libros legimus; dum consentientibus aures præbemus, seu ad populum verba facimus; dum orationi incumbimus, seu quidpiam laboramus; dum comeditus, bibimus, seu dormimus; omnia hæc & alia peragere nos minime oportet ed, quod in his aliquem gustum vel voluptatem capiamus, seu quod ad hæc naturali inclinatione propendeamus, sed in omnibus istis rebus, quas acturi sumus, spectare duntaxat debemus, & hæc nostra voluptas & delectatio esse debet, quod in his Dei voluntatem exsequamur cupientis ut isthæc faciamus. Et hæc est vera alchymia; mediante quâ arte ex ære & ferro conflatur aurum; licet enim opera nostra ex se sint vilissima, hoc tamen modo fiunt sublimissima & maximæ valoris.

8. Hinc inferre licet, quod Religiosus huic frequentandæ Intentionis exercitio sedulo vacans, plus vel per unum duntaxat diem, aut hebdomadam apud Deum mereri poterit, quam alius negligens & tepidus per totius, aut fortassis etiam plurium annorum cursum. Quemadmodum enim (ut S. Laurentius Justin. de discipl. mor. c. 24. col. 3. docet) exigua massa auri magnum superexcedit cumulum vilis cujusque metalli; ita paucæ opera peracta cum incendio puræ charitatis, in conspectu Conditoris magis fulgent, & gratiora sunt, quam multorum exercitia laborum prodeuntia ex radice negligentia, & de fonte intentionis incultæ. Unde ulterius consequitur, quod opera eo, quo dictum est, modo facta, dicantur opera plena: Quique sic vivunt, dicuntur in Scriptura Sacra

(ut SS. Hieronymus & Gregorius docent) vivere dies plenos, & pleni dierum esse, juxta illud Psalmistæ: *Et dies pleni inveniuntur in eis.* Psal. 72. v. 10. Hinc etiam vitæ suæ curriculum citò finiant, & juvenes demoriantur, nihilominus tamen diu vixisse tales, Sacra refert Scriptura Sap. 4. v. 13. his verbis: *Consummatus in brevi explevit tempora multa.* Quomodo verò quis parvo tempore simul diu vivere, & multos explere annos queat, jam intelligimus, faciendo scilicet opera plena, & dies plenos vivendo. Ab extortu diei in vespèram usque, & à vespèra in auroram diei sequentis bonus Religiosus & Dei servus, plenum viginti quatuor horarum diem vivit, quòd cum totum divinæ voluntati adimplen-

dæ impendat. Comedere quippe, interquiescere, necessarium corpori somnum indulgere, non sunt illi instar operum, quibus non mereatur: cum similia hæc solum de causa obeat, quòd hæc Deus ab ipso fieri velit; neque enim comedit ad voluptatem ex cibo captandam, & tantum abest, ut suam in hisce rebus consolationem & recreationem quærat, ut sis etiam carere vellet, si vellet Deus, ejusque foret beneplacitum. Porro si hoc modo opera nostra in Deum semper referre stuerimus, certi esse possumus tantum nos apud Divinum Numen promerituros, quantum alius per magnum vitæ rigorem & austeritatem.

P A R S S E C U N D A.

9. **L** Aurelius Sulpicius Tom. 5. die 23. Octobris in vita S. Severini Episcopi Colonienfis, qui floruit Anno 400. refert, quòd illius ævo vixerit Anachoreta, principali oriundus stemmate, ac ab incunabulis in omni deliciarum genere enutritus, & educatus. Huic, dum maturus conjugio visus, Parentes nobilem, divitem, dignamque tali Sponsò Sponsam conquisserunt. Dùmque omnia jam parata essent, quæ ad hanc solennitatem celebrandam exigebantur, & palatium jamjam in hoc nuptiali resonaret jubilo, ventumque jam esset, ut hi novi conjuges ad thalamum comitarentur. Et ecce, juvenis Princeps fortuito perterrefactus, vidit formosissimum juvenem sibi astantem, qui dixit: Si tibi uberiorem promitterem honorem, majoraque gaudia, vellesne me sequi? Volo sequi, ait Princeps, si ita rei est. Cui personatus Angelus; pollicetur tibi,

& oppignero gaudia cælestia, æternamque gloriam; si heroico animo te his terrenis voluptatibus privaveris. Quo audito desponsatus Princeps ait: Ecce, sequor te; duc me, quò velis, à te non recedam, moxque de omnibus suis thesauris ac divitiis nihil præter poculum ligneum accipiens, cum gaudio præeuntem Angelum comitabatur, qui eum in horridam, ac procul ab arbitris remotam solitudinem perduxit, dixitque: hic mane, ac Deo, animæque tuæ salutari incumbere, de reliquo noli esse sollicitus. Quibus dictis ex oculis novi Eremitæ disparuit. Hinc vitam mox rigidissimam, calitum magis quam mortalium similiorem auspicatus est: precibus enim continuis, jejuniis, ac vigiliis, in longam noctem protractis, sese totum emaciabat. Tandem desiderio tactus, scire effectum discupit, quissimam sibi in præmio æterno affi-

mila.

milabitur, cum non communem sed rigidum omnino austerumque vitæ tenorem tot jam annis observaret. Et dum propterea multis Deum precibus & suspiriis sollicitaret, denique audiit, Episcopum Coloniz Agrippinæ in gloria parum futurum. Porro hæc intelligens obstupuit, quod scilicet Episcopus, multis delitiis affluens, in gloria cælesti sibi æquaretur, causamque pernoctare desiderans Divinum supplicavit Numen, quatenus hunc sibi monstrare dignaretur Episcopum. Audiit Deus supplicem, eique Angelum, à quo ad desertum ductus erat, submisit, qui Eremitam Coloniam Agrippinam deduxit quodam festivo die, peractisque Missarum solenniis (quibus Anachoreta devotè intererat) eum Angelus ad Episcopale palatium profectus est, ubi cum reliquis aliis ad conclave, in quo Episcopus Primatibus Civitatis convivium instruxerat, admissus est. Vidit ergo ibi tot votis desideratum Episcopum, cum suis convivis ad tabulam, omni ciborum opiparè apparatus genere refertam, confidentem. Quamobrem eremi cultor sublatis in cælum oculis non sine gemitu hæc & similia menteolvebat, & revolvebat: O me infelicem! ergone non plus profeci, nec majorem in oculis Dei inventi gratiam, qui nihil præter ligneum poculum ex cunctis mundi facultatibus possideo, qui mucido panis crustulo, infelsisque herbis famem placeo, ac continuis me precibus, vigiliis, aliisque poenitentiarum operibus exerceo, qui tam promptè insuper omnibus mundi gaudiis, ac deliciarum cupidis valere iussis ad montium, nemorumque desertum profugi; & tamen his omnibus meis laboribus non majorem expectandam habeo gloriam, quam iste Episcopus, qui medias inter voluptates vitam jucundè transigit? Ad

quid sunt mei labores, si non plus, quam hic dives Præsul promereor? Hæc & alia dum Eremita intra se ruminnaret, denique cælestis Genius ei ait: Iste Episcopus, quem vides, non habet tantum gaudium ac oblectamentum in hac pompa ac lautis epulis, quam tu in vili tuo vasculo. Hinc aperti sunt oculi Anachoreta, didicitque, quemadmodum Deus non ad opera secundum se, magnane an parva sint, sed ad operandum duntaxat intentionem attendat. Hic enim S. Præsul omnia, quæcunque deum agebat, per erectam ad Deum intentionem fecit, neque aliud, siue comederet, siue quiesceret, siue aliud quidpiam operaretur, spectabat, quam in singulis Divinæ satisfacere voluntati & beneplacito; ex quo non minorem gloriæ coronam meruit, quam præfatus Anachoreta suâ etsi rigidissimâ vitâ.

10. Cum ergo ita res se habeat, quod videlicet bona intentio instar alchymiz ex vili ære purum conficit aurum, ex contemptibilibus, inquam, & abjectis actionibus nostris præstantia valde & Deo gratissima faciat opera; idcirco operæ pretium fuerit, nos omni contentione, & sedulitate conñiti, quod singulis actionibus, & exercitiis nostris semper, quantum fieri potest, bonam intentionem præfigamus, inque his omnibus, quomodo videlicet Dei voluntatem implere valeamus, solum spectemus. Nam profectò (ut loquitur Drexelius in amussi. l. 1. c. 1. § 3.) Si quis virgam haberet, quæ lapides in aurum converteret, omnem diligentiam in hæc virga custodienda & usurpanda adhiberet; ita cum similem effectum bona intentio habeat, omnesque actiones nostras aureas & meritorias efficiat, meritò ad singulas aut potiores ejusmodi actiones extendenda est. Ad hoc porro faciendum suo nos

exemplo provocat quidam è priscis illis eremi cultoribus, qui quotiescunque operis aliquid erat aggressurus, subsistebat aliquantisper cogitanti similis. Rogatus verò quid ageret? respondit: Opera nostra ex se nulla sunt, velut informis trabs, nisi recto fine, sincerâque intentione velentur ac vestiantur. Et sicut, qui sagittis ad scopum ejaculandis certant, non emittunt antè sagittam, quàm oculo collinearint ad metam; Sic & ego quidquid demum acturus sim, ad Deum, finem nostrum ultimum, intentionem meam dirigo, & hoc est, quod ago illo tempore, quo ante opus me quietum videtis subsistere, id enim Deus à nobis exigit. Hoc & nos agere par est; nam ut *Mellissus Bernardus* ait: Sicut decor corporis in facie; ita decor totius operationis animæ consistit in intentione. Hinc *Psalmographus Pl. 44. V. 14.* dicit: *Omnis gloria filiae Regis ab intus.*

11. *S. Magdalena de Pazzis* dicere solebat: Si crederem, me tunc solo verbo dicto ob alium finem, quàm ob amorem DEI, etiamsi non esset ejus offensa, posse evadere Seraphinum, nunquam illud dicerem. Hinc etiam assidue inculcabat suis Monialibus, ut omnes etiam minimas actiones purissimè referrent ad Deum; & ne hæc doctrina excideret, crebrò inopinatò quærebat ex illis, cur hoc illudque facerent? Quod si audiret; casu aut ex consuetudine factum aliquid sine intentione supernaturali, dicere solebat: Non videtis vos meritum perdere? Deus talibus operibus non pascitur. Porro, hæc pia intentio, singulis nostris actionibus præfixa, non solum deservit ad cumulandum meritum; verum etiam mirum in modum conducit ad evitandas purgatorii penas. Quemadmodum Christus ipse nunc

præfata *S. Magdalena Virgini* revelavit. Unde assidue inculcabat suis Sororibus, ut, si fieri posset, etiam ictus oculorum, & minimos motus membrorum ad Dei gloriam dirigerent; sic enim rectà ad cælum ituras.

12. Ast pro Deum! Quot vel ex ipso Religiosorum cœtu non reperire licet, qui auream nunc traditam doctrinam parvi pendentes, eam negligant, & vix unquam in die actionibus suis rectam, ut par est, intentionem præmittant, sed vel ex vana gloria, vel (ut frequentius fieri solet) ex consuetudine, & inconsideratione, cæcòque impetu suos aggrediuntur labores. Qui profecto bellè assimilari queunt equis cæcis, qui in fullonica licet currant toto die, vespere tamen in eodem sunt loco, quia in orbem acti sunt. Pari modo tales, quoniam rectà carent intentione, cæci sunt, & ideo tamen variis in laboribus defudent, seque delassent, nullum tamè in virtutibus faciunt progressum, nec ullum proinde consequuntur in altera vita præmium. Hi, quando ipsis magnus æternitatis dies orietur, oculos suos sed tardè levabunt, suamque infelicitatem, ac cæcitatem incassum gembundi deplorent, dicentes: Heu miseri nos! laboravimus quidem per totum vitæ nostræ cursum, & nonnunquam præ fatigatione sudavimus, afflictiones innumeras toleravimus, sed quia semper in nocturnis tenebris, id est absque supernaturali pia intentione operati sumus, ideo omnibus hisce nostris laboribus nihil vitæ æternæ dignum cepimus, portavimus quidem crucem, sed non ut Christus suam, sed ut *Simon Cyrenæus* alienam, quia omni requisita intentione destituti nostras tulimus æramnas: ideo cuncta, vel quæ passi, vel operati

operati sumus, in auram abierunt. Quamobrem ne & nos quondam eum irreparabili nostro damno in hæc & similia incidamus lamenta, & ne cum S. Petro cogamur exclamare: tota nocte laborantes nihil cepimus; ducamus nunc, ut Christus eidem Apostolo imperavit, rete nostrum, Intentionem, inquam, in altum, ad Superna & celestia, ac ad ipsummet DEUM, & magnam haud dubie capturam piscium, æternorum scilicet præmiorum comprehendemus.

13. Cæterum cum notum sit; diabolum semper laborare, quod scilicet opera nostra bona per intentionem malam pervertat, & vanâ gloriâ inficiat, hoc tamen vel imprimis efficere conatur, dum aliqua pia & religiosa exercitia, aliis præsentibus, obimus. Quare nostrum tunc quoque erit, vel maxime diabolo resistere, videlicet intentionem nostram rectificando, & ad Deum purè sustollendo; cumque nihilominus stygius tenebrio per vanam gloriam opus inceptum destruere, aut inturbare conabitur, dicamus ei, ut suadet Joannes Avila: *Serius venis; jam opus totum Deo dedicatum, & transcriptum est.* Neque enim ob vanæ gloriæ metum bona opera sunt intermittenda; id namque gravissimum foret error, & mera deceptio diabolica, sed aures nobis sunt ad laudum humanarum præconia obturandæ, ut eas nec audire, nec curare videamur. Proinde ut hac in parte S. Bernardum studiosè imitemur, oportet: Cum enim aliquando S. Abbas ad frequentissimam, juxtaque attentissimam concionem cum oranium applausu, & admiratione peroraret, subiit ejus animum nonnulla vanæ gloriæ tentatio, & audire quodammodo sibi videbatur hæc: Ecce, quanta mortalium concio; quamque auribus

atque animis attentis astat tibi peroranti! Hæc hic nonnihil Vir Sanctus animi pendulus, incertusque quid ageret, an porro dicere pergeret, an sermonem coeptum subito abrumperet; Sed enim simul ac stygii anguis sibilos esse cognovit, ad eum tantisper conversus: neque (inquit) propter te incepti, neque propter te desinam. Itaque coeptum sermonem feliciter perrexuit. Sic & nos diligenter cavere debemus, ne aliqua pia exercitia prætermittamus eò, quod forsitan inde dæmon ansam arripiet, nos circa vanam gloriam tentandi, vel quodd propterea ab aliis laudabimur, aut vituperabimur; Similia enim flocci facienda sunt. Dicamus proinde hosti tartareo; quia neque incepti propter te, neque propter hominem, me forsitan inde laudaturum, vel vituperaturum, sed purè propter Deum incepti, ideo & propter Deum finiam. Nihil enim officit, etiam si videantur ab aliis; Nam (ut loquitur S. P. August. tom. 9. tr. 8. in ep. Joan.) *Si timemus spectatores, non habebimus imitatores: videri debemus, sed non ad hoc facere, ut videamur: Opus publicum, intentio Secreta.* Cui astipulatur Romanus Pontifex D. Gregorius hom. 11. in Evang. dicens: *Sic sit opus in publico, quatenus intentio maneat in occulto, ut de bono opere proximis præbeamus exemplum, & tamen per intentionem, quâ soli DEO placere querimus, semper optemus secretum.*



PARS TERTIA.

14. **P**orro quod ulteriùs circa præsentem materiam benè notandum occurrit, est, ut videlicet intentio nostra recta & pura sit, requiritur, ut, quando v. g. cum proximo agimus, ejusdemque salutem, & bona spiritualia avidè procurare satagimus, tunc non tam in fructum, nostris laboribus inde colligendum in proximo, quàm in divinam voluntatem, à nobis explendam, mentis obtutum reflectamus, oportet. Estque hæc doctrina communis SS. Patrum, Hieronymi, Gregori, & Chrysostomi docentium: Si quando opus auspicaris, ut ex eo aliquod commodum tum generale tum privatum proximo sequatur, oculos tuos non tam in fructum & bonum operis successum præcipuè intendas oportet, quàm ut per ipsum Dei, Optimi Maximi voluntatem perficias. Doctrinam hanc fufius jam declaravimus Sermone præcedenti num. 31. & sequent. Quam Christus Salvator noster etiam confirmat. Cùm enim Discipuli (ut refert S. Lucas cap. 10.) à prædicatione læto hilarique animo redirent, eò quod miracula patrassent, & dæmonia expulissent, ait illis Redemptor: In hoc nolite gaudere: gaudete autem, quod nomina vestra scripta sint in cælis; quasi diceret: A successu rei (etli æquè prospero atque hic Apostolorum) gaudium tuum pendere non debet Christiane; vide potius, num tales sint operationes tuæ in se, ut ob eas nomen tuum libro vitæ inscribi mereatur, vide, num in officio tuo facias ea, quæ te facere oportet; & in hoc solum, non verò in felici successu, gaudium ac consolationem tuam constitue. Tamen itaque ex omnibus laboribus tuis nullus omnino

hominum convertatur, non propterea minus tuum futurum est præmium. Nam profectò infelix esset Apostolus Iacobus, si ab hac re ipsius præmium dependisset, suumque ipse in eo gaudium collocasset; quia nonnisi novem in universum in tota Hispania Christo asseruisse dicitur. At non propterea minus reliquis Apostolis promeruit, nec minus iis Deo placuit filius tonitruui.

15. Ad hæc, aliam non parvam consolationem, quæ ex dictis consequitur, habemus; videlicet quod non solum à nobis rationem non reposcet Deus, an multum fructus fecerimus, an parvum; verum nequidem, an prolixam v. g. concionem seu exhortationem habuerimus. Hoc quippe Deus nobis non præcipit, sed solum jubet, ut faciamus à parte nostra, quod possumus secundum talentum, quod ab eo accepimus, ut, si parum receperim, parum præstem; si multum, multum. Atque hoc ipsi sufficit. Hinc, ut in Evangelio Matth. 25. refertur, servo, qui ex duobus talentis acceptis alia duntaxat duo lucratus est, iisdem verbis Paterfamilias respondit, quibus affabatur illum, qui ex quinque talentis quinque superlucratus est, aitque ad utrumque; *Euge Serve bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium Domini tui.* Cur verò servus, qui quinque talenta lucratus est, à Patre familias non majoribus extollatur encomiis, ac uberiori afficiatur præmio, quàm qui duo tantum talenta lucratus est? dat rationem S. Chrysostomus homil. 41. sup. Gen.: Nam, inquit, quoad diligentiam ambo pares fuerunt, proinde & eandem dignitatem & mercedem nacti sunt.

16. Est ergo hoc inprimis utile, & maximæ nobis consolationis punctum, quod omnibus in rebus, officiis & ministeriis adaptari possit: si enim hic tantundem laboret, & eandem in re sibi commissam diligentiam adhibeat, quam ille in sibi commissam; tantum haud dubiè promereri potest, quantum ille, etsi tantum re ipsa non præstet. v. g. Si tantum ego laboris, conatusque non optimæ, & parùm ad plausum factæ concioni impendam, quantum tu plausibili & elaboratæ; fieri potest, ut tantum ego meâ, quantum tu tuâ, & fortasse etiam amplius, promerear. Quod etiam locum habet in omnibus aliis negotiis, & officiis manualibus: nam etsi ego meum ministerium tam exquisitè non expleam, quàm tu tuum; virèsq; ac talentum meum ed non pertingant, quò tuæ; fieri tamen potest, ut plus ego isto paucillo promerear, quàm tu tuo multo. Hæc consideratio conducet, ut nec illi vanâ gloriâ insolescant, nec hi animum despondeant, ac deficient. Idem quoque sentit S. Hieronymus in eandem parabolam scribens: Illum, qui de quinque talentis decem fecerat, & qui de duobus quatuor, Dominus simili recipit gaudio: neque enim considerat lucri magnitudinem, sed studii voluntatem, diligentiam & charitatem, quâ opus peragitur. Unde Salvanus, *Oblata Deo, inquit, non pretio, sed affectu placent.* Atque hoc est, quod significat paucis his verbis S. Gregorius; *Deus cor, et non substantiam pensat, nec respicit quantum, sed ex quanto quis operatur.* Cernere id ad oculum est in duobus nummulis, quos vidua illa Evangelica in gazophylacium templi coniecit. Cum enim haud procul ab eo Redemptor JESUS sederet, videbat Phariseos & Opulentos sua do-

Gramm. Relig. Pars I.

naria in id mittentes, quorum hic argenteum, ille aureum forsan obtulerit; veniente verò pauperculâ quâdam viduâ, & duo minuta æra in arcam dimittentem, ad suos discipulos Redemptor palam ait: *Marc. 12. v. 43. Luc. 21. v. 3. Amen dico vobis, quoniam vidua hæc pauper plus omnibus misit: omnes enim ex eo, quod abundabat illis, miserunt: (& quidem non tantum quantum possent) hæc verò de penuria sua omnia, quæ habuit, misit, totum victum suum.* Jam, quod, inquit S. Chrysostomus, in vidua fecit, idem in doctis, prædicantibus, & studentibus aliisque ministeria & officia obeuntibus operabitur. Neque enim tam in his respiciet, quid agant, quàm voluntatem, affectum, & diligentiam, quâ agunt.

17. Ex omnibus nunc simul dictis non obscure colligitur, opera nostra tantò gratiora Deo fieri, quantò majori animi affectu, & flagrantiori charitate in cunctis nostris exercitiis Divinam voluntatem explere studuerimus. Pro majori tamen dictorum notitia consultum fore censeo, tria generaliora signa, ad quæ faciliè reliqua reduci poterunt, huc apponere, è quibus colligatur, utrum quis purè propter Deum sua agat, an verò seipsum in iis quærat. Quantum attinet ad exercitia Sancta, quæ immediate tendunt in utilitatem propriam, qualia sunt; orationi tum mentali, tum vocali vacare, Christum in SS. Sacramento latentem interdum visitare, frequenter ad Sacram Synaxim accedere, &c. Signum bonum est, nos in his purè Dei laudem, & Sanctissimam ejus voluntatem, non verò nos ipsos quærare; si videlicet in his frequentandis constantes perseveramus, neque ea ob irruentes tentationes, afflictiones & ariditates prætermittimus, tametsi nullâ inde ani-

mi consolatione perfundamur, sed etiam in internis desolationibus affligamur. Quod si verò quis similia pietatis exercitia consolationis duntaxat, & non desolationis tempore obeat, signum est, eum non tam Dei honorem, quam seipsum in his quærere. Hinc Christus (ut Ven. Blosius in Monil. Spir. c. 3. refert.) S. Gertrudi dicebat: *Vellem Electis meis persuasum esse, quod eorum bona exercitia & opera mihi omnino placeant, quando mihi servantur expensis suis. Illi autem servantur expensis suis, qui, licet saporem devotionis minimè sentiant, fideliter tamen, ut possunt, orationes, & alia pia exercitia sua peragunt, confidentes de pietate mea, quod ego illa libenter & gratè suscipiam.*

18. Merito ergo monet Pius Asceta l. 3. de imit. Christi. c. 11. dum Redemptorem nostrum his verbis fidelem suum servum alloquentem introducit: *Fili, oportet te adhuc multa addiscere, quæ necdum benè didicisti: ut desiderium tuum ponas totaliter secundam beneplacitam meam, & tuipsum amator non sis, sed mea voluntatis cupidus amulator.* Non enim in orationibus tuis, aliisque piis exercitiis quærere debes consolationem propriam, sed laudem Dei spectare, & ut Dei voluntas fiat. Si itaque in spiritualibus hisce functionibus recto procedere calle velimus, Deoque placere quæramus, imitemur, oportet, quandam Dei famulum, de quo scribit Eusebius Nierenb. c. 20. vit. divin. Deum ei oranti multa etiam occulta pandisse, & mirabiles futurorum eventus revelasse; cumque crebris etiam consolationibus à Deo recrearetur, indignum se illis arbitratur, Deoque amplius placendi percupidus, eum ferventer instantèrque orabat, ut, si ei videretur, ac foret gra-

tius, huiusmodi à se gratiam auferret. Audiit supplicentem Deus, & per quinque continuò annos ei gratiam subtraxit, eum interea plurimis tentationibus, angustis, ac desolationibus spiritus obtrui sinens. Qui cum propterea die quadam amarè fieret, Deus ipsius misertus, duos Angelos eum solaturos misit, quorum tamen ille solatium respuens, dixit: Non peto, Domine, ullum solatium, sed satis mihi est, custodire locum, ubi in anima habitas, ut in eum præter Te nihil introeat; & ut voluntas tua in me semper fiat, hoc meum solatium est. Qui affectus adeò Deo placuit, ut ad eum illas voces dixerit: *Tu es filius meus, in quo mihi complacui.* Hinc ergo liquet, quantoperè Numini placeat intentio illa, quæ omnia nostra opera ad voluntatis divinæ, & maioris ejusdem gloriæ normam & regulam dirigimus, & componimus.

19. Secundum Signum proponit S. Gregorius lib. 22. Moral. c. 24. è quo quis perspicat, utrum in iis ministeriis, quæ circa proximum peragit, purè Dei gloriam, an verò seipsum quærat. Vide, inquit S. Pontifex, num, dum alius quispiam egregiè concionando, omnes ad se pertrahit, multumque in animabus fructum facit, non minùs gaudeas, quàm si ipse hoc ageres; si enim non gaudeas, sed nescio quam displicentiam, tristitiam, & invidiam inde contractam præferas: evidens argumentum est, te purè Dei gloriam non quærere. Hæc Gregorius. Nam si Dei gloriam & non tuam spectares, gauderes utique multos id genus operarios inveniri, cuperesque id, quod ipse non potes & nosti facere, per alios confici. Luculentum hoc in genere exemplum de P. Magistro Joanne de Arila narratur. Is Societatem Jesu

Jesu à Deo per S. Ignatium primum excitatam audiens, & institutum finemque ejus intelligens, lætus aiebat: hoc ipsum esse, quod tanto per tot annos desiderio ac conatu perficere ipse studuisset, sed huc se pertingere non potuisset. Hinc ipse hoc opere per Ignatium perfectio tam est gavisus, quam si suis auspiciis Societas fuisset excitata. Nihil enim in hoc ipse aliud desiderabat, quam puram Dei gloriam, & animarum salutem. Quod qui faciunt, nã illi boni & fideles sunt Dei Ministri, qui, ut ait Paulus Phil. 2. 21. *Non querunt quæ suæ sunt, sed quæ JESU Christi.* Verus quippe Dei Servus tam sincerè solam Dei gloriam ac honorem, & animarum salutem optare debet, ut, quando hæc per alios procurari volet Deus, tam ipse gaudeat, & contentus sit, quam si operâ & auspiciis suis ista fierent. Idem & de spiritali tum nostro, tum fratrum nostrorum profectu dicendum est. Dum enim quis fratrem magis magisque in spiritu proficere, se verò in postremis hæere videt, & propterea contristatur, & animo deiecitur; is purè Dei gloriam non querit. Si enim sincerè majorem Dei honorem quæreret, & propter eum ei servire cuperet; certum est magnam ei lætitiæ & gaudii occasionem fore; cum alios in virtutum studio multum & continuò progredi animadvertit, etsi ipse alia ex parte doleat, & erubescat, quòd tanto fervore & zelo se Divino obsequio non dedicet.

20. Terriò, quando ita Religiosus suum officium, resque à Superioribus injunctas exequitur, ut pèrinde ipsi sit, sive hoc, sive illud sibi præcipiatur; utrum huic officio applicetur, an illi; sed tam hoc, quam illud sibi complacere: minimè fallax id argumentum est, ip-

sum purè propter Deum sua exequi. Propterea namque hanc æqualitatem & indifferentiam omnibus in rebus habere studet, quòd unam Dei voluntatem implere cupiat, nec in exteriori operum materia sistat. Sin autem tam libenter humilia & laboriosa ministeria non obeat, quam honorifica & facilia, signum evidens id est, ipsum non purè propter Deum id facere, sed seipsum, & consolationem, & comoda propria suo qualicumque zelo, ac studio sectari. Aliud signum non sincerè propter Deum, sed ob respectus aliquos sua Religiosum agere, est, quando ea, quæ agit, laboremque suum omnem à Superiore vult comprobari, ratumque haberi, ut is nimirum vel verbo significet, benè suo eum officio functum esse; vel signo saltem aliquo illud sibi placere ostendat: & si nihil horum contingat, animum despondet & abjicit. Si purè tua propter Deum ageres, parum hæc inania solatia curares, imò ne quidem sustineres intueri. Imitare proinde Abbatem Joannem Juniores Thebæum Abbatis Ammonis discipulum, qui, ut in *Prato Spirituali* traditur, duodecim continuò annis ægro Magistro suo præstitit obsequium: qui etsi opus suum sedulò & naviter exequeretur, quotidieque ingentem laborem susciperet; nullo tamen est blando aut suavi à Senex verbo compellatus, sed semper asperius habitus. Ergo cum Senex jam ad vitæ extrema redactus, multos Eremitas, qui se inviserant, circumstantes sibi cerneret, humilem ac patientem discipulum suum ad se evocat, ejusque manu apprehensâ, terriò verba hæc iterat: *Dominus maneat tecum, Dominus maneat tecum, Dominus maneat tecum:* ac Patribus ipsum de meliore nota commen-

dans, atque in filium tradens dixit: Non est hic homo, sed Angelus: quia etsi toto illo duodecennio, quo mihi ægrotanti servivit, nullum unquam ex me amicum verbum acceperit, mihi nihilominus semper & libentissime, & diligentissime servivit.

21. Diximus hætenus, quemadmodum Deum in omnibus nostris operibus purè quærere, ejusque voluntatem spectare nos oporteat; nunc æquitas postulare videtur, ut breviter differamus de motivis seu modis, quibus eum quærere, illique servire debeamus: Hi porro trifariam dividuntur. 1. Dum quis Dei voluntatem implere studet pœnæ æternæ formidine. 2. Si spe præmii æterni benè agit. 3. Si Deo propter suam Bonitatem quis servit, seu puram Dei gloriam quærit. De quibus sic S. Dorotheus loquitur: *Tres sunt conditiones & status, quibus Deo grati esse possumus: Si enim pœnam formidamus, in servili statu sumus. Si verò mercedis lucra cōsestantes, utilitatis & proprii commodi gratia diviina mandata peragimus, mercenariis assimilamur. Sin autem bono & honesto propter seipsum adhæreamus, in filiorum genere sumus. Ut redeamus ad primum, servire Deo metu pœnarum, est Deum quærere, & quidem bonum; quia etiam servilis timor bonus est, & Dei donum: Unde ipsum etiam à Deo Propheta Psal. 118. v. 120. postulabat: *Confige timore tuo carnes meas.* Fatendum tamen cum Theologis est, quòd si quis diceret, aut animo cogitaret: Si non esset infernus, aut nisi castigari metuerem, Deum offenderem; hunc timorem malum & peccatum esse; nam sic comparatus ostendit perversam suam voluntatem, excludendo alia motiva bona. At timore pœnarum, mortis, & rigidi Ju-*

dicii, Deo servire, & à peccando abstinere, non excludendo alia bona motiva Deo serviendi, laudabile est & salutare. Idcirco etiam hæc timoris incentiva nobis Scriptura Sacra ob oculos ponit, & comminatur. Secundò, ob præmium gloriæ, quam speramus, Deo servire, est etiam eum quærere, & bonum; melius quoque quàm primum, quandoquidem Dei præmiatrix bonitas hic involvitur, quæ Deo est quodammodò magis propria. Et ideo melius est, spe præmii & gloriæ suæ agere, quàm solo supplicii infernalis metu. Atque ita fecisse Davidem, impletur testatur, dum de se Psal. 118. v. 121. aiebat: *Inclina vi cor meum Domine ad faciendas justificationes tuas in æternum, propter retributionem.*

22. Motiva hæc bona sunt, unde his etiam juvari nos oportet: connitendum tamen nobis semper est ad altiora aspirare; & ut Deo more filiorum serviamus, non timore pœnæ, aut spe præmii, sed quia Deus infinitè bonus in se est, & ut ipsi placeamus. Quanti porro ducendum sit placere Deo, indicat S. Chrysostomus l. 2. de compunct. cord. his verbis: *Si omnino dignus fueris agere aliquid, quod Deo placeat, & aliam adhuc præter hoc ipsum, quòd placere meruisti; mercedem requiris; verè ignoras, quantum boni sit, placere Deo, si enim scires, nunquam aliud aliquid extrinsecus mercedis, aut muneris expeteres.* Porro ulterius notandum, quòd, tametsi servire Deo, ei que in omnibus obedire non quidem metu gehennæ, aut spe gloriæ cælestis, sed ideo duntaxat, ut eidem placeamus, intentio pura, seu amor perfectus sit, non tamen est purissima, seu amor perfectissimus; quia servire Deo ideo solùm, ut ipsi placeamus,

mus, adhuc nescio quid humani & amoris proprii etiamnum retinet, teste *Drexelius* l. 1. de rect. int. c. 7. §. 3. Quamobrem quisquis Deo perfectius conjungi affectat, quisquis ad maximam intentionis puritatem anhelat, & ad perfectissimum Dei amorem pertingere optat, contendere oportet omnes nervos in hoc, quod se tanto affectu Deo conjungat, ut paratus sit ipsi etiam cum periculo omnis mali perpetiendi obedire in omnibus, ubique & semper, non ob mercedem, non ut ipsi placeat, sed ideo, aut solum, aut certe precipue, quod sibi sic servienti placeat Deus, seu quod ipse delectetur, volupe afficiatur, & quodammodo ei melius sit, quando facimus, quæ præcipit facienda, adeoque propter ipsius infinitam Bonitatem. De quo gradu *S. Bernardus* de dilig. Deo sic exclamat: *O Amor sanctus & castus! O dulcis & suavis affectio! O pura & defecata intentio voluntatis! eò certè defecatio- & parior, quò in ea de proprio nihil jam admixtum relinquitur: eò suavior & dulcior, quò totum divinum est, quò sentitur. Sic affici, deificari est.* Hactenus *Bernardus*.

23. Porro dici satis nequit, quanto-
perè hæc pia & defecata Deo servien-
di intentio conducât ad reprimenda
stygi hostis tentamenta; dum sugge-
rit, nos fore ex numero reproborum,

ideoque incassum in Dei servitio nos ex-
ercere. Hic enim purus ac sincerus
erga Deum amor omnes certò inimico-
rum dolos, & malas suggestiones pro-
tinus eludet, ac dissipabit; & è contra
magnam nobis animi quietem, ac in
Dei servitio perseverantiam concilia-
bit. Sic diabolum vicit, profligavit-
que quidam Dei servus, de quo *Gerson*
scribit, quod, cum esset singulari vitæ
austeritate, & in oratione assiduus, dæ-
mon tot bona opera illi invidens, ut ab
his eum retraheret, ei persuadere co-
natus est, illum de prædestinatorum
numero non esse, dixitque: Quid te
tantoperè affligis & emaceras? frustra
est; neque enim salvaberis, nec gloriâ
donaberis. Tum ille; Equidem propter
gloriam Deo non servio, sed quia ipse
est, qui est, omnique laude ac honore
dignissimus. Quo responso velut acu-
tissimo telo retrusus dæmon, illicò con-
fusus cum tentatione recessit. Sic etiam
victoriam ab Orco reportavit ejus-
dam Anachoretæ discipulus, de quo
Drexelius l. 1. de rect. int. c. 7. §. 6. Hæc,
Amice frater, de Intentione bona pro
directione tum tua, tum mea pleraque
ex *Rodericio* p. 1. tr. 3. c. 7. annotasse suf-
ficiat, nunc passum faciamus de
bona intentione ad bonam
voluntatem. Sic
ergo



SERMO XXVI.

DE BONA VOLUNTATE ET SANCTIS DESIDERIIS.

*Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi
saturabuntur. Matth. 5. v. 6.*

1. **P**riusquam de iustitiæ fame sitique agamus, de Bona Voluntate velut eorum origine & fonte aliqua dicamus, oportet. Quam porro Voluntas Bona Divinæ Majestati sit grata, declarat S. Chrysostomus hac similitudine; *Quemadmodum, inquit, boni odoris flores apud homines, sic bonæ voluntates suaves sunt apud Deum.* Et S. Bernardus ait: *Bona voluntas in animo est origo omnium bonorum, & mater omnium Virtutum, quam qui habet secum, habet quidquid ei ad bene vivendum opus est.* Hanc mellisui Doctoris sententiam confirmat ipsemet Dominus, dum S. Gertrudis ait: *Ego unicuique fidelium auream dedi fistulam, per quam è Deifico corde meo quidquid expetit, exsugat, & in se attrahat: hancque ipse fistulam esse dixit bonam cuiusque voluntatem & desiderium.* Consistit autem bona voluntas in hoc, si sincerè & gnaviger omnia peccata studeamus declinare, & si quandoque in aliquos defectus labamur, ut mox resurgere conemur cum firmo proposito, hos illòsque in posterum defectus studiosius devitandi. Porro dici sat nequit, quantopere hoc studium, hique vitam emendandi conatus Deo placeant, Ludovicus Blofius c. 4. monil. spirit. memoret; cùm S. Gertrudis propter minutio-

rem defectum sese multum arguens, ac reprehendens desideraret, & peteret à Domino, ut illum penitus in ipsa emendaret, atque ab ipsa auferret, Dominus blandè illi respondit: *Et quare velles, ut ego magno honore privarer, & tu ingenti præmio careres?* nam grande nimis præmium lucraris, quotiescunque illum vel similem defectum recognoscens, proponis de cætero eum vitare: & quândocunque homo studet pro amore meo defectus de vincere, tantum mihi honoris ac fidelitatis exhibet, quantum miles strenuus Duci suo exhiberet, si strenuè seipsum in bello inimicis opponeret, eosque viriliter expugnaret, atque prosterneret.

2. Hinc scitè & eleganter Joannes Taulerus apud Blofium in Consol. pusillan. c. 19. §. 2. sic ad nostram consolationem ait: *Nulla ratione homo bonæ voluntatis vel ob defectus quosdam minores, vel ob naturæ imbecillitatem, vel quia forinsecus asperiores vivendi modum servare nequit, vel ob inæqualitatem quam in servitio Dei, & virtutum exercitio sentit, à Deo se remotiorem æstimare debet.* Hoc autem summo curabit studio, ut vitia graviora, majoresque defectus suos ita radicitus evellat, ut pro nulla re, neque pro vitâ, neque pro

pro morte quidquam facere adversus præcepta Dei consentiat. Quæ voluntas quamdiu in ipso perseverat, non est, unde se à Domino longius abesse suspiceretur. Ita prædictus pius Scriptor. Imò quod amplius est: homo bonæ voluntatis, etiam si nonnunquam ex humana potius fragilitate, quam peccandi libidine in graviora etiam prolaberetur peccata, non tamen propterea animo recidere debet, sed viriliter protinus resurgere, ac vitam posthac in meliorem commutare studeat, & si hoc semper post quemlibet lapsum fideliter & sincerè præstiterit, concipere securè poterit magnam spem de æternæ beatitudinis brevio capiendo, tametsi nescio quoties in peccata ex naturæ infirmitate relaberetur. Est enim Deus adeò benignus & clemens, ut non possit non misereri hominibus bonæ voluntatis, eisque auxiliarem porrigere manum, quæ omnia comprobare licet sequenti historia.

3. *Birgitta* Suedica, sanctissima Vidua (ut *Drexelius* in Trib. Christi h. z. c. 8. §. 1. refert) in Palestinam iter susceperat, cum filio suo Carolo. Filius in via mortem obiit Neapoli. Mater *Birgitta* Hierosolymam pervenit, ubi assiduè precibus arcam cum Christo familiaritatem inivit. Quare hæc vidua Salvatore, ejusque Matri devotissima filii sui jam mortui statum quam maximè nōsse desiderabat: quapropter ei vigilanti ac precanti objecta est species inter has voces: Liebit tibi, *Birgitta*, divinæ bonitatis munere videre jam, & audire, quid circa filium tuum in arcano judicio sit constitutum. Et quamvis illud puncto temporis peractum sit, per intervalla tamen, certasque periodos tota rei series tibi proponetur, ut eam tantò

rectius animo & cogitatione comprehendas. Hic *Birgitta* sibi visa est videre Dominum JESUM pro tribunali sedente innumerabili Angelorum exercitu stipatum. Ad cujus Judicis latus astabat Mater Virgo æterna, peragendo judicio intenta. Ante Judicem Caroli defuncti anima erat, timoris & pavoris plena, sententiam decretoriam expectans. Dextrum animæ latus claudebatur tutelaribus Angelis, lævam accusator diabolus, nec ille tamen, nec iste animam tangebatur. Initium dicendi faciens accusator: Equissime Judex (ajebat) injuriam queror: hæc anima fuerat mea. Ideoque corpore soluta in meum regnum trahenda erat; sed Mater tua eam mihi præcipiens, tutelam suam defensam judicio stitit. Huic accusationi Mater Judicis respondens: Originis tuæ, Spiritus maligne, memineris. Elegantie miraculum creavit te optimus Deus. Sed nequitia tua omnem tibi venustatem abstulit. Liberum tibi erat Conditori resubmittere, sed rebellis esse maluisti; eris æternum à Cælo proscriprus. Quid justum sit, intelligis, sed detestaris. Hanc autem animam deferre Judici meum potius erat quam tuum. Etenim hic homo dum vixit, me uti Matrem filius, amavit, illud sapiens expendens, quanto me Deus honore sit dignatus. Hinc tantus in ejus pectore in me amor exarsit, ut paratus fuerit potius æternis ignibus torqueri, quam committere, ut aliquid honori meo suam culpam demeretur. Hoc in me animo diem suum obiit. Num igitur iniquum fuit, in meam illum tutelam asseruisse? Hic accusator: non nego (ajebat) homo iste Matrem sui Judicis magis quam se ipsum amavit: sed aliæ ipsius actiones inspiciantur, & nemo illum negaverit

meum esse. Quocirco tuam, Judex, appello justitiam. Et en acta hominis istius in tabulas relata, en peccatorum catalogum ingentem! En molem & acervum infinitarum cogitationum malarum, è quibus, si solum obscenæ aut superbæ puniantur; meus erit. Decalogi præceptum sextum non nescit, sed illud millies; iterumque millies transgressus est. Tacebo cætera. Nec ille horum quidquam negare potest: convictus est; convictissimus: testes produco mille propriam ipsius conscientiam. Hic Angelus: quamprimum (inquit) mater ipsius observavit, filiolum in vicia flecti cereum esse, prolixis precibus, innumeris lacrymis, & variis misericordiæ operibus eam illi gratiam à Deo impetravit, ut etiamnum puer timere Deum cœperit, & lapsus illico ad poenitentiae asyllum properaret, ingemuerit, doluerit, emendationis propositum innovaret. Contra diabolus plurimâ objicere; Angelus objecta diluere, ac dicere: Hæc & hæc, & ista & illa deliquit, fateor, sed delicta expiavit, nunquam non bonæ voluntatis fuit, & quod ipsius causæ jam plurimum patrocina-
tur, eò demum Carolus se redegit, ut unicam vivendi causam statuerit, *Dei voluntatem exequi, divina voluntati voluntariè se conformando*; sunt verba formalia. Auditis partibus Judex accusatorem jubens facessere, sententiam pronuntiavit istam: *Meus hic Servus æternum vivat.* Ubi hæc Caroli Mater audiit & vidit, gaudiis perfusa: O æterna Veritas (inquit) ô Domine JESU! ô Judex æquissime! tu Sanctas cogitationes mentibus infundis: tu nostras preces & lacrymas tuâ gratiâ, & æterno præmio remuneraris. Tibi laus, honor & gloria, tibi gratiarum actio à rebus creatis omnibus.

Tu mi amantissime Deus, mihi me ipsâ longè charior es, tibi vivere, tibi mori unicè desidero. Hic Angelus loco Judicis respondens: Scias, inquit, hæc tibi monstrata non tuo duntaxat bono ac solatio, sed ut Dei amici omnes nôrint, quantarum virium sit bonæ voluntatis perseverantia, quæ labores, lacrymas, preces, eleëmofynas ad supremum usque halitum perducit, ac perpetuat. Scias etiam in hunc militem, filium tuum, sententiam tam mitem non fuisse pronuntiandam, nisi à puero tam bonæ ac promptæ fuisset voluntatis, quâ Deum, & Dei Amicos amare, & nævos suos emendare studuit.

4. Itaque non immeritò pius quidam Scriptor (teste *Blosio* Consolat. pusillan. c. 39.) per hæc excurret verba: Ubi Deus bonam voluntatē tibi præstiterit, ita ut jam relictis omnino peccatis, melius vivere statuas, Deoque placere desideres, atque coneris: si contingat te crebrò quotidie ex humana fragilitate offendere Deum, ac in peccatum labi, toties resurge, quoties laberis, neque unquam desperes de Dei misericordia, quæ immensa est. Sanè in hoc valde laudabilis & amabilis est Deus, quod tam benignè peccatores poenitentes recipit. Id maxime eum decet, cum ei proprium sit misereri semper & parcere. Quemadmodum B. Pater *Bernardus* docet, Electi à reprobis in hoc discernuntur, quod reprobi, cum ceciderint, non adjiciunt, ut resurgant: electi verò mox resurgere & proficere nituntur. Igitur quando te in aliquo lapsum esse advertis, statim mentem tuam humiliter & confidenter converte ad clementissimum Dominum Deum tuum, ejusque dulcissimam manum (quæ te resurgentem suscipere semper parata est) amplectere,

& osculare, ac bono sis animo. Vide, ne propter frequentes lapsus tuos tædio victus, deseras bona opera atque exercitia tua. Resume vires, innova propositum, & dic animæ tuæ: Age jam anima mea, rursùm ita demus operam virtutibus & Sanctitati, quasi non offendissemus Deum: id enim ipsi Domino gratum est. Vitia etiam, quæ adhuc in te vivunt, & propter quæ videris tibi deficere magis quàm proficere, non te nimium conturbent, sed certa strenuè adversus pravas propensiones tuas. Quamvis sentias in te malum, si malo non consentis, si peccato viriliter reluctaris, nihil inde detrimenti, sed plurimum emolumenti accipis. Nonnullos invenire est, qui tam inordinato metu laborant, ut omnia, quæ piè agunt, Deo displicere credant. Sed hujusmodi cogitatio atque persuasio diligenter propellenda ac vitanda est. Ita Ven. Blosius. Quibus adde infra Serm. 31. num. 27. dicenda.

5. Ex his facile colligitur, quantum sit Dei donum bona voluntas: sed nosse porrò debemus, bonam voluntatem non esse vacuam seu otiosam, sed, qui eà à Deo donati sunt, jugiter Dei mandata implere, eique sedulò servire efflamm desiderant. Hinc semper bonæ voluntatis homines Justitiæ fame, sitique torquentur; quàm porrò tales felices esse censendi sint, indicat Salvator noster his verbis 2. *Beati qui esuriunt, & sitiunt Justitiam, quoniam ipsi saturabuntur.* Ecce, eos qui esuriunt, sitiuntque Justitiam, Dominus beatos & saturandos appellat, quod hæc justitiæ fames, atque sitis spirituales parit, paratque divitias, quibus homo & beatus est, & affatim saturatur. Etenim nullum tam efficax medium est ad virtutes congre-

Gramm. Relig. Paris I.

gandas, perfectionemque nanciscendam, ut justitiæ fames, ut testatur S. Ambrosius Ser. 3. sup. Ps. 118. dicens: *Desiderium profectus, nec non conatus in virtute & perfectione semper crescendi; tantoperè Deo placet, ut bonis charismatibus & gratiis suis hunc assidue locupletet.* Atque huc trahunt illa è Beatissimæ Virginis Cantico verba, *Esurientes implevit bonis.* Id ipsum & Propheta multò antè dixerat, *Quia satiavit,* inquit Ps. 106. *animam inanem, id est, sitibundam, & animam esurientem satiavit bonis.* Illos, inquam, qui tanto virtutis ac perfectionis desiderio flagrant, ut ipsam esurire & sitire videantur, Dominus multis replet, & ditat donis spiritualibus; quia summopere illi ardens & bonum cordis nostri desiderium placet. Danieli apparens Angelus Gabriel, ideo ejus preces à principio nuntiat exauditas, *Quia vir desideriorum erat.* Dan. 9. Davidi Regi regnum ideo Deus pro omni ejus posteritate confirmavit, quod desiderium voluntatemque haberet templum Domino ædificandi: ac licet ab ipso construi illud nollet, sed à filio ejus Salomone, hoc tamen desiderium habuit ratum, nec minùs est remuneratus, quàm si re ipsa præstitisset. 2. Reg. 7. v. 12. Zachæus quoque (ut S. Lucas c. 19. refert) desideravit tantùm videre JESUM, & ecce priùs à Domino videri meruit, qui & ultrò illi se convivam addixit, ejusque domum ingredi dignatus est.

6. In Vitis PP. l. 6. §. 17. refertur. Cùm S. Macarii animum desiderium subisset cognoscendi, ad quantam perfectionem pervenisset, hanc è cælo vocem audivit: Nondum, ô Macari, attigisti perfectionem duarum mulierum Alexandriæ degentium. Abiens ergo Alexandriam, cùm reperisset duas illas mulieres, &

Bbb

quem

quem vitæ modum tenerent, indagasset, post longas preces, tandem ab illis extorsit, quod undecim annis in eadem domo summa cum pace cohabitassent, & sæpius enixè petierint, ut vitam cælibem agere per maritos liceret; id verò cum impetrare nequirent, Deo puritatem cordis obtulisse. Insuper summo semper studio invigilasse, ne verbo vel opere Deum offenderent. Hoc audiens Vir Sanctus exclamare cæpit: verè in quocunque statu puritas cordis Deo placet, ita ut quandoque puritas Conjugatorum puritatem Virginum, & Monachorum excedat. Hinc ergo manifestè liquet, quantæ sit perfectionis & efficaciz bona voluntas, & sincerum desiderium Deo placendi, ejusque præcepta implendi. Cum videamus has duas mulieres Deo ob desiderium vitam cælibem ducendi, ac ob conatum, & studium obtemperandi divinis mandatis, tanto perè placuisse, ut etiam hac in parte S. Macarium, virum omnino perfectissimum, superârint. Conemur proinde & nos ardentia concipere desideria, sic enim haud dubiè capaces reddemur magna à Deo recipiendi dona.

2. Verùm enim verò, studiosè hîc observandum est, quod notat S. Bonaventura process. 4 Relig. c. 3. Sunt quidam (inquit) qui plurima faciunt proposita, sanctæque desideria multa habent, at nunquam seipsos vincunt, aut aliquam sibi vim inferunt, ad eadem operè ipso exequenda. Unde advertendum est, hæc sæpenumerò vera proposita, aut desideria non esse, sed nonnisi velleitates, & imperfectæ volitiones, quæ quidem vellent, non tamen volunt. Uti piger, qui vult, & non vult: neque enim manum operi vult admo- vere, de quo Sapiens Prov. 21. v. 25.

Desideria occidunt pigrum: noluerunt enim quidquam manus ejus operari: totâ die concupiscit & desiderat. Hinc (ut auctor est S. Hieronymus) in desideriis est omnis otiosus. Unde non incongruè hujusmodi homines assimilantur militibus in tabella pictis; quemadmodum enim hi semper stricto mucrone hostem ferire, istumque jam jam intentare videntur, nunquam tamen illum inferunt: Ita nonnullis vita omnis abit in istu, semper minitendo, nullum tamen infligendo. Tales Isaias c. 37. comparat mulieri parturienti, & præ dolore clamitanti, nullum tamen foetum in lucem edenti: *Venerunt, inquit, filii usque ad partum, & virtus non erat pariendi.* Quæ verba Glossa interlinearis sic accipit: *Venerunt consilia nostra usque ad partum, & non erat virtus explendi.* Hujusmodi animæ sunt illæ prægnantes, quibus Dominus apud Matth. 24. mortem minatur: *Vae autem prægnantibus & nutriendibus in illis diebus: ubi S. Hieronymus ita commentatur: Vae illis animabus, quæ non perduxerunt sua genimina.* (id est, bona desideria) in virum perfectum. Væ, inquam, iis, quorum vita omnis desideriis meris consumitur, & quos ingruens inexpectatè mors omni prorsus opere destitutos reperit. Post quippe non solum concepta olim desideria illis non proderunt, verùm etiam ideo castigabuntur, quod bonas, à Patre lumen datas inspirationes, executioni non mandârint. Hinc eveniet illis, quod accidit Absoloni, cui (ut legere est 2. Reg. 18.) fulva & super aurum rutilans cæsaries laquei vice fuit; ita similiter multi tempore mortis à bonis auratisque suis desideriis suspensi interibunt.

8. Quamobrem ne tam infausta nobis fors obtingat, sed potiùs, ut juxta Chri-

si promissum æternum saturari, & beari mereamur, desideria nostra acia sint & efficacia, oportet, quæ opere ipso vim suam & efficacitatem testentur: nam ille verè fame in ac sitim habet, qui potui, atque cibo quærendo diligenter incumbit. Sic fecit filius prodigus, qui durâ fame pressus paternæ domus panes vehementer expetebat. Quid inde? in se reversus dixit: *Surgam & ibo ad Patrem meum, & dicam ei, Pater peccavi &c. Luc. 15. 18.* Ubi S. Ambrosius ait: Hæc apud se dixit; sed satis non est dicere, nisi ad Patrem venias. Similiter ille veram habet sitim, qui re ipsa quærit fontem; hanc sitim exposcit Christus, cum ait: *Apoc. c. 21. Si quis sitit, veniat ad me, & bibat.* Quam sitim expertus Regius Vates dicebat. *Pf. 41. Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus.* Cervus namque non uterque, sed celerim cursus inpetu fontem quærit. Ita explicat S. Bernardus verba illa *Isaia 21. Si quaritis, quærite, id est, si quæritis*

vero desiderio, quærite simul & opere. Sic quærebat Sponsa, cum dicebat, *Cant. 3. Surgam, & circuibō civitatem, per vicōs & plateas quæram, quem diligit anima mea.* Quemadmodum ergo Sponsa non solum desiderio anhelabat ad amantissimi Sponsi sui amplexus, sed etiam reapse magnâ eum sollicitudine ac diligentia quærebat, *Surgam* ait, *& circuibō civitatem.* Pari modo si veraciter virtutem quampiam desideremus, magnâ contentione omnes vires, omnemque industriam, quod eam assequamur, applicemus oportet. Si itaque hoc ardore & affectu Virtutes, ac religiosam perfectionem esurimus, & sitimus, securè confidere nobis fas erit, in saturandorum numero nos collocatum iri, fortémque habituros cum illis, quibus Cælestium Spirituum exercitus in Christi Nativitate pacem promiserunt, dicentes, musicæque concinentes: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Luc. 2. 14.*

SERMO XXVII.

DE BONI EXEMPLI EFFICACIA.

Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in celis est. Matth. 5. v. 16.

Quemadmodum non rarè inter scholares quæstio circumvolare solet, quisnam videlicet cæteros in doctrina, & litterarum studio antecellat? Pari modo percontari

libet, ecquis è Christi Discipulis, in virtutum schola sese exercentibus, primatum tenere, reliquisque melior & perfectior esse censeatur? Huic quæstioni respondet Philosophorum Princeps

Bbb 2 Ari.

Aristoteles 5. Ethic. dicens: Optimus est ille, qui non utitur bonitate ad se solum, sed etiam ad alios. Optima sanè responsio, utpotè SS. Patrum doctrinæ conformis: Bonum enim (ut S. Dionysius c. 4. de divin. nomin. docet) est sui diffusivum; unde quò magis res aliqua se ipsam diffundit, sequè aliis participat, tanto melior erit. Ex qua doctrina palàm patet, illum optimum fore Religiosum, qui non tantùm sibi, sed etiam aliis bonus esse studet, quomodo hoc autem fieri queat, retulimus de animarum zelo, ubi breviter num. 24. declaravimus, quantum aliis emolumentum vel unius hominis Sanctimonia conferat, quod nunc parùm fusiùs dilucidare volumus, de bono exemplo, quo Dei famulo aliis præluce convenit, differendo.

2. De quo Magnus Ecclesiæ Doctor D. Gregorius l. 10. Moral. sic loquitur: Nullum ego consilium melius arbitror, quàm si exemplo tuo fratrem docere studeas, quæ oporteat fieri, provocans eum ad meliora, & consulens ei, neque verbo, neque lingua, sed opere & veritate. Cui ad stipulans Leo Papa dicit: Validiora sunt exempla, quàm verba; & plenius docemur opere, quàm voce. Hoc ipsum etiam censuit S. Pambo, dum Theophilum Episcopum suo silentio magis, quàm ex culto sermone edificare studuit, ut infra serm. 28. num. 13. fusiùs recenserebimus. Considerare præterea lubet, per qualemnam stratagemam S. Abrahamus Eremita tot paganos omnino efferos cicuravit, Christoquæ subjugavit, & videbimus; eum suæ patientiæ exemplo, præcationibus, & orationibus, non verborum adhortationibus id præstitisse, uti patebit, qui ejus vitam legerit. Hinc non malè dixit Seneca: Multum dabit filiolo Pater, aut ejus institutor, etiam si nihil dederit præter exemplum.

3. Præcepit olim Deus Noë (ut registratur in libro Genesi c. 6.) Fac tibi arcam de lignis levigatis. Ille statim parèt, & operi se accingit. Omnes in hoc conveniunt, quòd Noë fuerit Divini Verbi Præco, omnibus enim annuntiaverat imminentem universæ terræ ruinam, si non resipiscerent, & poenitentiam agendo offensum Deum placarent. Sed evolvamus Sacras paginas, & nullibi reperimus eum populis prædicasse. Quomodo ergo diluvij & poenitentiae Præco dicitur? Respondetur optimè prædicasse ipso opere, & arcæ constructione: Satis eloquenter concionatus est vitæ Sanctimoniâ, exactâ legis naturalis observantiâ, lacrymis, suspiriis; licet si luerit lingua, nec ullum verbulum protulerit. Egregiè hoc pertractans S. P. August. Ser. 69. de temp. Noë, inquit, etsi tacebat voce, opere loquebatur, silebat lingua, fabricatione clamabat. Id ipsum etiam asserit Magister Angelicus: Fuit Noë (inquit 2. Pet. 2. §. 2.) justitia præco; Et si non verbo, tamen exemplo; quia justus erat, ut dicitur Gen. 5. Quia justitia opera faciens, qualiter vivendum esset coram Deo, ostendit. Item per hoc, quod fabricabat arcam, eos ad justitiam monebat. Noë ergo satis eloquenter est concionatus, & proinde merito divini verbi Præco dicitur; is enim melior prædicator censendus est, qui operibus magis quàm verbis prædicat.

4. Sic prædicavit S. Pachomius suæ Sorori, eique mundi contemptum persuasit; nam cum fortè illa eum salutatum venisset, & ille eam nec alloquio, nec aspectu dignatus esset, se deiper janitorem renuntiare jussisset, se jam didicisse, quòd advenisset incolumis, se quoque restè valere, posse jam deo munus repetere, nisi fortè vallet mundo valedicare.

dicere, suoque exemplo reliquas etiam ad idem facinus invitare; tunc enim ei cellam libenter in solitudine assignaturum, ubi remotis arbitris in silentio precibus attenderet, Deoque serviret, præter quem nullum denique in mundo solatium, nullumque solidum gaudium esset reperire. Hæc erat tota concio, quâ Pachomius suam Sororem ad pessundandas sæculi cupedias invitabat. Sed qualem effectum habuerit, videamus. Illa his verbis admonita, sed multo magis fratris sui exemplo commota, denique se ad serviendum Deo obtulit, cui vir Sanctus à suo asceterio monasterium construi curavit, ad quod mox aliæ quoque feminæ confluerunt opinione Sanctitatis inclitæ, quibus Antistita præfecta est S. Pachonii Soror, monasticæ regulæ observantissima, religiosæque perfectionis studiosissima.

5. Inter alios, qui se Pachonio erudandos commiserunt, fuit etiam Theodorus juvenculus non nisi 14. natus annos, illustri stemmate oriundus: Hic, repudiatis mundi voluptatibus, Asceterium S. Pachonii accessit, infansque ab eo precibus admitti rogavit, & impetravit. Sed infelix Theodori Mater duplicem Mariti, filiique orbitatem non ferens, ad monasterium advolavit, Episcopi armata literis, quibus Pachonio, ut Matrî filium redderet, imperabatur. Ergo S. Abbas Theodoro præcepit, ut ad colloquium Matrî progrediretur. Cui juvenis: Mi Pater (inquit) visne in illo decretorio supremoque die pro me culpam præstare, quam contrahere videor, si minus bonum reliquis Monachis sim daturus exemplum, dum genitricem meam alloquar? Cui Pachonius: Fili, si nolis (inquit) haud equidem argeo, ut Matrî colloquaris: quia imò

fateor ea, quæ dixisti, ad majorem pertinere perfectionem. Quare Theodorus conspectum Matrî horruit; sed quo effectu? Ecce illa fortitudine filii sic commota est, ut vestigia ejus æmulari, mundumque aspernari etiam ipsa decreverit. Itaque ad illud aliud Monacharum monasterium admissa est. Quis hic non clarè videret, quantæ sit efficacis boni exempli vis? Quis denique inficiabitur non fore validiora exempla ad quidvis persuadendum quàm verba? Optimè proinde nos monet æterna Veritas, dicens: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est.* Ubi singulariter notandum, non dixisse Salvatorem, sic luceat lux vestra ut audiant verba vestra, sed ut videant opera vestra, tanquam magis efficacia ad impios convertendos, quàm politus sermo.

6. Hanc porro Veritatem minime ignorabat Seraphicus Pater S. Franciscus, hinc suis in hæc verba præscripsit documentum (Tom. 3. op. S. Franc. coll. 2.) *Considerate Fratres, vocationem vestram, quâ vocavit vos misericors Deus, non tantum pro vestra, sed etiam pro multorum salute, ut eatis per mundam exhortando omnes plus exemplo quàm verbo.* Lyranus in cap. 2. Ruth. eundem S. Patriarcham verba illa Cantici S. Annæ 1. Reg. 2. 5. *Sterilis peperit plurimòs, & quæ multos habebat filios, infirmata est; ita declarare solitum fuisse, scribit: Sterilem dicebat, fratrem simplicem, officium prædicandi non habentem, per quem generantur filii, id est Ecclesia Dei juxta illud Apostoli 1. Cor. 4. In Christo JESU per Evangelium ego vos genui, & talis frater simplex exemptari suâ vitâ plus haud dubiè proficit & libet, & aliis, quàm prædicator verbosus.*

7. Hinc cum ipsi magnus æternitatis dies elucescet, non sine ingenti tripudio mirabitur tantis se filiorum manipulis vallari, dicetque cum *Isaia 49. 21. in corde suo: Quis genuit mihi istos? Ego sterilis, & non pariens: ego non fui Prædicator, non Confessor, non doctus: & istos quis enutrivit? quis mihi dedit? Dicam: Oratio, suspiria, lacrymæ & gemitus tui, vitæque probitas. Deus enim, ut loquitur Regius Psalter Ps. 144. Voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet. Et hoc est, quod Deus tam multos filios dat ei, qui videbatur sterilis, & patris nomine non appellabatur. Peraptè huc quadrat *S. Francisci* factum, imitatione dignissimum. Vocaverat aliquando Vir Sanctus suum socium; veni (inquebat) eamus, & concionemur. Ambulabant per omnes urbis plateas, capite inclinato, oculis in terram defixis, toto corpore ad modestiam composito; humili & devoto gressu; ita ut omnes, qui eos sic incedere videbant, compungerentur, & ad detestanda peccata, ad mundum descrendum, ad obsequendum Deo accenderentur. Quo peracto mox ad Conventum denuò rediit, cui Socius ait: Ergone Sancte Pater non prædicabimus? cui Sanctus subintulit, jam defacto prædicationem nostram perfecimus. Cui Socius: quâ ratione? ne unicum quidem verbum proferentem te audivi. Ah frater! replicabat *S. Patriarcha*. Facta est concio, & optima quidem ac fructuosa. Scis, quænam fuerit? Bonum Exemplum quod exhibuimus. Et profecto eventus probavit hanc miram concionandi methodum efficacem fuisse, nam paulò post multi confluerunt, qui habitu Religionis indui possularunt. Quàm rectè itaque ad hanc*

exteriorem compositionem & modestiam nos adhortatur *D. Pater Augustinus* in aurea sua Regula dicens: *In incessu, statu, habitu, & in omnibus motibus vestris nihil fiat, quod cuiusquam offendant aspectum, sed quod vestram deceat Sanctitatem.*

8. Verùm enim verò, Religiosi exemplares perbenè assimilantur cœlis; quemadmodum enim cœli (ut loquitur os aureum *Chrysost.* hom. 3. in *Gen.*) licèt taceant, solo suo aspectu homines ad laudem Dei invitant, maxime cum noctu stellis illustres apparent; ita & homines perfecti, & virtutum stellis conspicui, Deum etiam silentes laudari faciunt. Cujus rei veritas narratione sequentis historiæ comprobata manet. Cœnobiarcha quispiam (ut proditum in *Specul. Exemplor.* dist. 9. exemp. 46.) tamâ Sanctitatis præstans, cum sæpius audivisset in loco quodam ereberrima perpetrari homicidia, nec quemquam tutò illuc transire viatorem: & verò etiam inibi immanissimum omnium latronum principem, & antesignanum habitare. Quare pretiosas vestes Abbas induit, ac præstantem equum conscendit, & ad locum, in quo latrocinia exercebantur, properavit. Vix ad locum venit Vir Religiosus, illicò adsunt prædones, qui captum hospitem ad principem suum adducunt. In cujus conspectum ubi venit Abbas, interrogavit, quid vellet, & ob quam causam manus sibi injectæ essent? Cui latro, equum se ejus, vestesque habere velle dixit, & nî promptus esset in dando, etiam cum his vitam erepturum. Abbas, ut erat ingenio liberali ac faceto; rem æquam à me petis, inquit, quia hæc non solum Dei sunt, verùm etiam reipsâ communia. Igitur quoniam ego illis usus jam multis

multis annis, æquissimum mihi videtur, ut jam tu quoque utaris. Sic enim verè fient communia, per vices usurpata. Cæterùm illud oppidò libenter scirem, quonam pacto usurus sis veste ista? cum nequaquam conveniat te ejusmodi habitu incedere. Risit ad hanc simplicem quæstionem latro: & verò ait, vendi possunt, quæ gestari non possunt. Ita me, familiamque meam alo. Ingemuit ad hæc Abbas, & suspirio altissimè ducto, ait: Fili, quid agis? cur obsecro, tanto cum labore aliud nihil nisi cibum & potum, & pannos pauculos quæris, quibus vestiarius? si de victu, & amictu tantùm agitur, en invito, in domum meam te ducam, & omnia hæc gratis tibi supeditabo. At latro, se gratias agere, dixit, suum nempe stomachum non assuetum esse fabis. Cui rursus Abbas, veni mecum, ait, promitto sanctè, tibi carniùm, pisciumque electissima fercula me appositurum, panem delicatum, & vina generosa ministraturum, neque lectum tibi molliissimis instratum plumis defuturum. Hisce latro victus, Cœnobiarcham velut agnum lupus secutus est. Hinc Abbas latronem ad spatiosum deduxit conclave, ac ei certum è Religiosis suis assignavit, qui vernulam agens more servili, quàm diligentissimè omnia administraret: nam & lectum sternebat, & humum verrebat, & statis horis vinum, cibumque admodum opiparè instructum ferebat. Cæterùm latrone genialiter se faciente, Religiosus ille jussu Abbatis juxtim in terra assidebat, atque suum obsonium in præsentia hospitis sumebat. Quod totum nihil erat, nisi medicum panis & pauxillum aquæ. Quod tam asperè accumbendi, atque parcè edendi genus, ubi vidit latro, non abstinuit interro-

garè, quanam causâ esset, ob quam se tantoperè affligeret? Et fortè, ait, etiam tu aliquando hominem occidisti? Fortè imputas libidines sectatus, aut adulteriis delectatus, alienos toros, conjugiaque contaminasti, ut nunc vili tritico, imò lolio cogaris victitare? Cui modestè Cœnobita: Superi, inquit, prohibeant, ut talium criminum mihi sim conscius, hæc autem poenitentia, & corporis castigatione me ideo exerceo, ut Deum in morte propitium habeam. Hoc verbo transfusus latro, in seipsum descendens, atque altè suspirans dixit: Ego verò hominum sceleratissimus, qui tot furta, tot rapinas, tot adulteria, & homicidia perpetravi, ut numerari nequeant, nunquam à cibus abstinui, nec scio, quid sit esurire, aut inedia se macerare, semper sumptuosis dapibus me saginavi, quo ergo pacto Deum, tot atrocibus injuriis offensum, propitium habebō? Væ mihi miserrimo! Hæc cum dixisset, ad Abbatem cucurrit, ad cujus pedes provolutus, multisque lacrymis irroratus, supplicavit, ne de cætero aliter, quàm reliqui Monachi, tractaretur, quin imò paulò post corpus suum aded affligeret, ut cæteros omnes abstinentiâ superaret, jamque exemplo correctus, factus est exemplum corrigendorum.

9. Hinc ergo colligere pronum est, quantæ sit efficaciam boni exempli vis; sed ut hæcce veritas magis stabiliatur, aliud addere exemplum lubet. Cum aliquando S. Narcissus (ut Surius in ejus vita recenset) ad Affram meretricem fortè diver-
tisset, illa existimans turpitudinis ergo advenisse, illic cœnâ opiparè instructâ, tuc meretricio de more ornata, ad flagitiosos actus sese composuit. Porro S. Episcopus cum ad sumendum cibum

accessisset, & primum toto corpore, vultu, oculisque ad orationem se componeret; Pellex hoc exemplo aded commota est, ut protinus se ad ejus pedes abjecerit, ac impudentiæ suæ labem confessa sit, sanctæque posthac vivens Martyrii laureâ cum tribus puellis coronata est. Certum igitur est, majori polnere efficacîâ bonum exemplum ad quidvis persuadendum, quàm, nescio, qui Ciceronianus sermo; dubitari etiam haud potest, quin multi æternum perirent aliàs, si aliorum exemplari vitâ compuncti ad meliorem redirent frugem. Unde Romanus Pontifex D. Gregorius ait: *Nunquam peccatores ad lavacrum penitentia redirent, si nulla essent bonorum exempla, quæ mentem eorum à malo retraherent.*

19. Cæterum quàm felices olim ac beatos fore eos, qui nunc sedulo alios sanctæ conversationis exemplo ad meliora provocare laborant, colligitur ex argumento opposito, ubi æterna Veritas homini scandaloso æternum Væ ingeminat, ait enim apud S. Matth. 18. *Væ mundo à scandalis. Necessè est enim, ut veniant scandala, veruntamen Væ homini illi, per quem scandalum venit.* Itaque cum benignissimus Salvator noster non sit minus pius & liberalis in dandis præmiis, quàm justus & severus in plectendis delictis, sequitur benè, quod, sicut puniat scandalosos æterno Væ, ita remuneret exemplares sempiterno vale. Hinc exclamat D. Chrysostomus: *Beata, & benedicta anima illius, cujus humilitas confundit alterius superbiam, cujus patientia proximi extinguit invidiam.* Cui aspiulatur S. P. August. Sermon. 163. in hæc verba: *Quanto scunque aliquis exemplo sancta vitæ*

edificaverit, cum tantis & pro tantis mercedem retributionis beata vita accipiet; & quantiscunque exemplum mala conversationis, etiamsi illi non sequantur, prabuit, pro tantis se malis rationem novit redditurum. O reverà aurea doctrina, super mel & favum dulcis omnibus illis, qui sincero mentis affectu, pulsata procul omni simulatione Iach hypocrysi, alios virtuosâ suâ conversatione edificare, ac ad serviendum Deo strenuè provocare satagunt. Quemadmodum enim (ut S. Pater docet) impii & scandalosi homines in tantum poenis subjicientur, in quantum ea perpetraverint mala, è quibus aptum natum fuit sequi scandalum, aliorumque spiritualem ruinam, quæamvis nullus pravum eorum exemplum secutus sit; ita pariter, tametsi nemo piam, honestam, religiosamque tuam vivendi methodum ex confratribus tuis (quod tamen concesserim nunquam) sequatur, nullusque inde aliquem emendationis fructum reportet, nihilominus tamen tantam expectandam habebis remunerationem, quantam consequi sperares; si conspiceres omnes bonæ tuæ conversationis exemplo commotos, meliora & perfectiora sectari. Ut porro huic doctrinæ firmitus assentiri valeas, applica ei cuncta, quæ sermone 19. num. 27. usque ad finem memoravimus, quia hæc se paria habent. Quamobrem nil aliud restat, quàm ut manum operi admoveas, & ea, quæ diximus, in ipsam praxim redigas, & quomodo id fieri debeat, sat perspectum habes ex Sermonibus hæcenus jam significatis, uti etiam ex sequentibus asserendis intelleges.

SERMO XXVIII.

DE VIRTUTE PATIENTIÆ.

Patientia vobis necessaria est, ut voluntatem Dei facientes reportetis promissionem. Hebr. 10. 36.

PARS PRIMÆ.

De Patientia in Communi.

1. **Q**Uoniam Religiosorum Asce-
teria scholæ sunt patientiæ,
in quibus à manè ad vespere-
ram Religiosus nihil aliud expectare de-
bet, quàm vexationes & molestias; Hinc
Apostolus, qui immediate ab Incarnata
Sapientia in Paradiso edoctus fuit, pati-
entiæ virtutem, non tanquam utilem,
convenientem & delectabilem, sed tan-
quam necessariam nobis proponit, in-
quiens: *Patientia vobis necessaria est.*
Quantoperè verò hæc virtus omnibus,
Religiosis præcipuè, necessaria sit, indi-
cat id brevibus sed nervosis verbis *S. Jo-
annes Climacus* grad. 37. n. 31. dicens:
*Non tantopere cibo suo, quam patientiâ, in-
diget Religiosus.* Quocirca ne quis ob va-
ria adventantia mala animo concidat,
specialiter se in hac patientiæ schola,
contra quævis adversa fortiter toleran-
da, præparare debet, sic ut initio cun-
cta adversantia toleranter sustineat: po-
stea satagere Religiosus debet, ut prom-
ptè, facili, ac libenter quaslibet tum cor-
poris tum animi adversitates toleret. Et
tandem, ut gaudenter & hilariter cum
S. Andrea Crucem duabus ulnis ample-
ctatur, cum dicto: *O bona Crux diu de-
siderata, sollicitè amata, sine intermissione*
Gramm. Relig. Pars I

*quæsita, & jam concupiscenti animo præ-
parata, securus & gaudens venio ad te; su-
scipe me ab hominibus, & redde me Magistro
meo, ut per te me recipiat, qui per te me
redemit.*

2. Definitur porro patientia, quòd
sit virtus, quâ mala hujus sæculi æquo
animo sustinemus; ita ut propter illa
nec interiùs immoderatè turbemur &
contristemur, nec exteriùs aliquid mi-
nùs honestum aut decorum admitta-
mus. Dividitur autem patientia in quin-
que potissimùm species. *Primò* quidem
patientia in damnis fortuna, puta divi-
tiis, pecoribus, fundis, aliisque simili-
bus possessionibus, in quibus, undecun-
que oriantur, illud *S. Jobi* effatum repeti
oportet: *Dominus dedit, Dominus abstulit,
sicut Domino placuit; ita factum est: sit
nomen Domini benedictum.* *Secundo*: Pa-
tientia in malis corporis: qualia sunt fa-
mes, sitis, frigus & æstus, morbi aut
tormenta, sive à seipso per voluntarias
castigationes, sive ab aliis justè, sive in-
justè illata: quæ omnia velut à divina
Providentia, sive ad paternam casti-
gationem, sive ad amorosam probatio-
nem, sive ad copiosorem præmiatio-
nem immissa, cum summa promptitu-
dine

dine & æquanimitate accipi debent, ne alioqui, si queramur, illud audire cogamur, quod Deus olim *B. Mariae* *Diazia* ob nimium frigus querenti dixit: *Ego sum causa huius frigoris, & tu quereris?* *Tertio*: Patientia in malis *santæ*; qualia sunt, quæ vel sunt cogitatione tantum, ut contemptus, suspensiones, iudicia temeraria, aversiones, odia: vel verbo duntaxat, ut reprehensiones, susurrationes, accusationes, delationes, infamationes: &c. vel ipso opere; ut irrisiones, illusiones, castigationes, humiliaiones, negationes favorum, honorum, petitionum, persecutiones, &c. *Quarto*: Patientia in malis *animi*; ut sunt ariditates & desolationes spiritus, scrupuli, & anxietates, distractiones & obscuritates, dejectiones, imperfectiones, tentationes, exiguus profectus in spiritu, lapsus in peccata: Cum enim verissimum sit, quod teste Salomone *Prov. 24. 16. Septies cadat iustus* (addunt communiter Sacri Interpretes, *in die*) ac proinde quoque non semel sed septies per diem pariter necessaria erit patientia, ut se opponat peccatis, vel eadem, si commissa sint, aboleat, & ideo cum ad peccatum adeo proclives simus, Deus nobis quoque de hoc antidoto, & Theriaca patientiæ paternè prospexit. *Quinto*: Patientia in malis *proximi*. Quæ vel oriuntur ex aliorum pravis moribus & factis, nec emendari aut averti à nobis possunt: vel certè ex casibus sinistris amicorum, puta infortuniis, infamationibus, morbis, mortibus, aliisve similibus afflictionibus. In his ergo omnibus juxta Apostolicum effectum patientia nobis necessaria est, ut voluntatem Dei adimplentes, reportemus promissionem, æternæ scilicet gloriæ bravium.

3. Actus porro patientiæ sunt varii

ac multiplices. Primus est: *Suis peccatis imputare, quæ quis patitur*. Ita Christus *S. Birgittam* docuit dicens: *1. 6. Revel. c. 65. Si quis vituperatur, non contristetur, sed respondeat sic: Dignum est, quia toties in conspectu Domini peccavi, & non poenitui, majoribus enim afflictionibus dignus sum; ideo rogate pro me, ut tolerando temporalia, effugiam sempiterna*. Inter alia *Jeremia* lamenta hoc quoque legitur: *Thren. 3. 39. Quid murmurat homo vivens vir pro peccatis suis? Scrutemur vias nostras*. Etenim si peccata à nobis commissa nonnihil examinaverimus, inveniemus utique, quam mitis sit manus, quæ per ærumnas momentaneas nos percutit in vicem tormentorum æternorum & infernalium. Quomodo igitur tam impudentes erimus, ut de malis nostris dolere præsumamus? Mala enim quæ patimur, peccata nostra meruerunt. Quod si verò nonnunquam contingat, quod, dum adversitatibus castigamur, planè innocentes simus, ac proinde percussio aspera nobis videatur, necessum est, ut recordemur transgressionum præteritarum, quæ nondum expiatae sunt. Fratres *Josephi* sine ulla data causa tanquam exploratores habebantur, qui in *Aegyptum* eo fine venissent, ut munitiones illius explorarent, & fortalitia Regionis destruerent; injustè quoque arguebantur furti tanquam latrones. Ipsi verò interiùs à Deo illuminati pacati erant, seque illas injurias justè promeruisse ingenuè fatebantur, revocando nimirum in memoriam venditionem fratris sui, & exercitiam adversus ipsum crudelitatem; ideoque dicebant: *Merito hæc patimur, quia peccavimus in fratrem nostrum. Gen. 42. 21.*

4. De *S. Ephrem*o *Syro* legitur, quod dum adhuc juvenis esset adolescens, aliterius

DE PATIENTIA.

terius viri buculam foetu gravidam ex insolentia juvenili crebrâ lapidum infestatione eo usque persequabatur, donec onere ventris, & cursu fatigata concideret. Mortua feris per noctem in prædam cessit. Mensis autem spatio evolutum cum in aliorum pastorum societate in agro dormiret, illisque aliqua animalium suorum surrepta fuissent; opiliones illi, seu magistri pecoris Ephremum furibus ducem fuisse rati, eundem vinctum Prætori sistunt, qui custodiæ mandatum duobus reis adjunxit, quorum uterque exors criminis, cujus affinis putabatur; occultâ tamen vindictâ Numinis utrumque persequente, in suspicionem alter cædis, alter adulterii inciderat. Interim Ephrem pædore & squalore carceris diu vexatus, suamque incarcerationem deplorans, & ob eandem coram Deo lamentans Angelum quendam cælitus ad se missum vidit, qui causam incarcerationis ab eo sciscitabatur, cui cum ille se innocentem, omnisque culpæ expertem esse responderet, dixit ei Angelus: Scio equidem te hac in re omni culpâ carere, at verò recordare prævaricationis diebus superioribus à te commissæ, quando ludens vaccam occidisti; si ad hoc te reflexeris, videbis, quòd ex parte Dei justè sis incarceratus, justissimæque sint judicia ejus. Monuit eum insuper, quod licet reliqui duo ob non commissâ delicta, quorum rei habebantur, in carcerem conjecti fuerint, hi tamen alios excessus sine dubio commiserint, ob quos poenam illam justè merebantur.

5. Hanc historiam fusè recenset Georgius Stengelius par. 3. cap. 38. in cujus fine sequentem subjungit doctrinam, dicens: Quæ clarè demonstrant, homines sæpe seiplos fallere, dum putant se

innocentes. Etsi enim in ea re non deliquerint, ob quam carceri addicuntur, aut alio pacto accusantur, damnantur, puniunturve; tamen Deus scit, videtque eos aliunde poenam commoverisse, quâ proinde illos sinit plecti. Itaque si cui malè aliquid succedit, si mittitur in lapidinas, si venit ad Charontis januam, si sit vel hosti miserandus, si malis mala succedunt; non dicat se innocentem pati. Esto non fecerit, quod fecisse dicitur; tamen aliquid patravit, ob quod nefastum diem est meritus. In titulo homines errant, non errat Deus in supplicio. Imò sæpe, ubi culpam vel nullam, vel nonnisi exiguam agnoscit quispiam, ibi divina statera scelus reperit. Proinde, ut rectè monet S. Chrysostomus hom. 5. ad popul. Cum rebus adversis premimur, gaudeamus, hoc est enim peccatorum expiatio. Attentam hic etiam merentur reflexionem verba à S. Laurent. Justin. prolata: Humilis, ait, semper arbitratur, se deteriora mereri, quam patitur, quamobrem patienter aspera sustinet, gratias in tentationibus agit. Nec valet quis humano explicare ingenio, quanta sit utilitatis, quanti meriti, & quam Deo gratum, non altum sapere, tribulationes irruentes perferre fortiter, illatas contumelias tranquilla mente pati, & humiliter adversantia, quæque adversa propriis peccatis adscribere.

6. Secundus patientiæ actus est, à lacrymis nimiaque tristitia abstinere. Ita Christus susonem docuit, dum ipsum propter dicta & irrisiones aliorum flentem corripuit, his verbis: Pro pudor! visne in semine morem lachrymari? Certè tibi ipsi apud omnes tali cives ignominia notam inures. Terge oculos, & hilarem vultum exhibe, ut neque demones, neque homines animadvertant afflictionis causâ

teplorare. l. 2. c. 11. vitæ. Tertius actus est, non petere ut auferatur tribulatio. Sic S. Catharina Senensis, cum esset iniquè accusata & infamata, quasi impura virginitatis iacturam fecisset, & hanc ipsam suam infamiam Christo offertet, non petiit, ut innocentiam suam declararet, sed tantum ne à dæmone superaretur, & à divino obsequio abstraheretur. Quem in finem Epictetus l. 2. Ench. c. 7. saluberrimam doctrinam offert his verbis: Quemadmodum viator ab obvio sciscitatur, quānam viā sit incedendum, eam quæ ad dexteram est, non magis appetens, quā eam, quæ ad lævam dirigitur, utpote cum non velit alterutram istarum ingredi, sed eā tantum, quā poterit pervenire ad destinatum locum; ita sanè conveniebat nos quoque accedere ad Deum, ut solent facere viatores, scilicet non magis eligendo dexteram consolationum, quā sinistram afflictionum,

7. Quartus actus Patientiæ, & inter ceteros omnes princeps est, Desiderare afflictiones, exemplo Jobi dicentis: Job. 6. 8. Quis det ut veniat petitio mea, & quod expecto, tribuat mihi Deus? & qui coepit, ipse me conterat, solvat manum suam, & succidat me: Et hac mihi sit consolatio, ut affligens me dolore non parcat. Porro utilitatem & excellentiam huius desiderii egregiè depinxit S. Laurentius Justin. de discip. monast. c. 6. in hæc verba: Quis huius Sancti desiderii valet profectum explicare? Animo quippe vires subministrat, & poenam exhibet leviores, perseverantiam præbet, sanctitatem adducit, coarquat Martyribus, & celesti Patria dignum suum effecit possessorem. Enim verò ad hos & similes alios patientiæ actus faciliè suaviterque exercendos,

quam plurimum conducit pia & affectuosa Passionis Dominicæ meditatio; quomodo enim inficiari potest, illum non inflammari ad ardua quæque perpetienda, qui serid & pensilulæ animo revolvit, Ducein suum, ac Magistrum Christum Salvatorem nostram tanta, tamque atrocità amore nostri sustinuisse tormenta, eumque in monte Golgotha in patibulo Crucis suspensum fuisse de quo Apostolus ait: Recognitate eum, qui talem sustinuit à peccatoribus adversus semetipsum contradictionem, ut ne fatigemini animis vestris deficientes. Hebr. 12. 3.

8. Porro, Venerabilis Blosius in Conclaviani. c. 10. hominem quendam impatientiā tentatum interrogat, inquit: Cur, quæso, turbaris, quod iste, vel ille, multa quæ nec cogitasti quidem, tibi objicit, & malum de te loquitur? Recordare Domini tui Jesu Christi, qui maledicta sine causa in se congesta patientissimè tulit. Vide ne pax cordis tui dependeat ex lingua vel arbitrio hominum. Hinc aliquando Christus, ut idem pius Scriptor in Moniti c. 4. testatur, leniter reprehendens Sanctam Birgittam propter impatientiam, & iram, quā perturbata fuerat, ait: Ego Creator & Sponsus tuus pro te sustinui verbera; tu vero ita impatiens fuisti, ut portare non potueris verba. Ego stans ante Judicem tacui, & non aperui os meum; sed tu acerbius respondendo & exprobrando vocem tuam nimis exaltasti: tu debueras omnia patienter tolerare propter me, qui clavis affixus fui pro te; debueras per patientiam tuam eum, qui erravit, ad meliora provocare. Sis ergo post hæc cautior, & ubi aliquo ad iram provocata fueris, non

non facile loquaris, donec ira ab animo tuo semota fuerit. Transactâ autem animi commotione, & causâ ipsius diligenter pensatâ poteris loqui cum mansuetudine. Quod si loquendo nihil proficeres, & tacendo non peccares, melius tunc faceres, & majus meritum acquirereres, si sileres. Ita Christus ad S. Birgittam. Quæ verba tibi quoque à Salvatore tuo suggesta esse certò credas, & quantum proin in virtute Patientiæ profectum capies, quotidiana te edocebit experientia.

9. Verum enim verò, quò altiores hac in virtute radices agas, verba illa, quæ idem Salvator olim in cruce pendulus S. Petro Martyri apparens dixit, in intimum cordis tui penetrare demitte, animòque tuo insculpe. Legitur ergo in hujus Sancti vita, quòd sæpe cælestibus visionibus, & aspectabili Divorum præsentia fruebatur. Cùmque aliquando pro more precibus in cellula sua ardentè vacaret, ecce tibi cælo delapsæ sunt sanctæ Virgines, *Agnes, Cecilia, & Catharina*, quæ conspicuâ sese formâ ei objecerunt, adeoque familiari ac clarâ voce eidem precanti collocutæ sunt, ut earum sermones à fratribus transeuntibus audirentur, qui feminas ex urbe ad Monasterium adinissas rati, Petrum apud Cœnobii Moderatorem accusarunt, multisque verbis hoc exaggerarunt. Interrogatus de mulierum conditione, noluit secreta pandere, nec cælestes favores manifestare, personarum qualitatem proinde non explicavit, nec cælestes virgines fuisse asseruit, attamen feminas in cellâ suâ fuisse non dixit, sed tacuit, & ad pedes Superioris provolutus,

sèque peccatorem esse, multisque lapsibus obnoxium confessus, utque ignosceret, humillimè petiit. Tunc Monasterii Præses coram omnibus acriter Petrum perstrinxit, & quòd offendiculo aliis fuisset, eum quasi captivum in aliquo remoto Monasterio attineri iussit. Petrus etsi fortiter eam ignominiam sustineret, tamen post menses aliquot in captivitate & carcere ductus cœpit persentiscere ærumnam suam.

10. Cæterum quodam die Ecclesiam ingressus, inæstimiâque oppletus coram Christi Crucifixi imagine se prostravit, & amanter conqueri cœpit, ecquid meruisset, ut tam atroci calumniæ tamdiu subjaceret? & nemo è cælo Patronus suæ innocentiae causam ageret? & ego, respondit è cruce Christus, ô Petre, quid sceleris admisi, ut in hanc crucem agerer? Patientiam in meo exemplo discere. Nimis modica sunt, quæ toleras, si cum meis ærumnis & doloribus comparentur. Ad hæc verba Petrus partim solatio, partim rubore suffusus cœpit habere in desiderio ærumnas, quibus exonerari flagitabat, jamque amore Christi imitandi succensus id suspirare non dubitavit: *Amplius Domine, amplius auge calumniam, augebis & coronam.* Discamus ergo hinc & nos in nostris afflictionibus exemplo Salvatoris nostri habere patientiam, firmiterque animo concipiamus. hæc ipsa Christi verba ad nos derivari; sic enim haud dubiè cum glorioso hoc Christi Martyre & nos clamabimus: *Amplius Domine, amplius auge ærumnas, auge & cruces &c.*

PARS SECUNDA.

De Patientia eorum, cum quibus vivimus.

11. **S.** Paulus Apostolus sciens suos Corinthios in medio nationis pravae versari, ideo ne propterea animis conciderent, eosdem exhortatur ad Patientiam dicens: *In omnibus exhibeamus nosmetipsos in multa patientia.* Nam quemadmodum aurum ut purum fiat, per ignem purificari debet; ita pariter boni Christiani per malos mirabili Dei ordinatione frequenter erudiri, & ad perfectionis gradum provehi solent; ac proinde si quis se in medio pravorum hominum constitutum esse cernat, non propterea se minus felicem esse putet, quam sit ille, qui inter Sanctos viros versatur, imò verò longè fortunatior erit, si illud Apostolicum impleverit præceptum, quod S. Paulus ad Philipenses cap. 2. transcripsit, dicens: *Omnia facite sine murmurationibus (sine impatientia) ut sitis sine querela, & simplices filii Dei, sine reprehensione in medio nationis prava & perversa, inter quos lucetis sicut luminaria in mundo.* Et alibi idem S. Apostolus omnibus Christi sequacibus, inter malos & filios tenebrarum constitutis sequens inculcat monitum: *1. Thess. 3. 3. Nemo moveatur in tribulationibus istis, ipsi enim scitis, quòd in hoc positi sumus, ut nimirum patiamur, & in patientia nos exerceamus.* Mutius Scavola sententiosa olim hæc protulit verba: *Agere & pati fortia, Romanum est, quod longè verius de Christianorum conditione asserere licet; Pati enim fortia verè Christianum est.*

12. Proinde rectè omnes spiritualis vitæ Magistri hanc auream tradunt regulam, nimirum: *Non discedere à locis,*

& personis, à quibus quis patitur. Ita enim olim antiqui Eremitæ Patres suadebant dicentes: l. 5. libell. 7. n. 32. vit. PP. Si contigerit tentatio in loco, in quo habitas, non deferas locum in tempore tentationis, quia si deferueris, quocunque perrexeris, antè te invenies quod fugiebas: sed patiens esto, donec tentatio transeat, ne discessio tua aliis scandalum faciat: & ne fortè aliis, qui circa ipsum locum habitant, tribulationem ingerat discessio tua. Quam doctrinam studiosè Socii S. Francisci observabant; utpotè quos amor Evangelii adeò patientes fecerat, ut quærent potius ibi esse, ubi persecutionem paterentur in corpore, quam ubi, cognitâ eorum sanctitate, mundano possent gaudere favore. De S. Philippo Nerio refertur in ejus vita l. 1. c. 18, quòd per triginta annos multa in domicilio S. Hieronymi à quibusdam domesticis perpeffus, nunquam adduci potuerit, ut ad domicilium Patrum Congregationis Oratorii à se fundati transiret, donec auctoritate summi Pontificis ad hoc coactus est.

13. Peraptè ad præsens quadrat propositum sequens historia. Monachus quidam stomachabundus ob iracundiam & bilem, quam comprimere non poterat, Monasterio Abbatis Euthymii, in quo commorabatur, excedere, & in solitudinem concedere constituit, ratus, cessante cum fratribus agendi necessitate, etiam iram cessaturam, quòd nulla in solitudine bilis conceitandæ occasio occurreret. Statutum factum; perrexit ergo in solitudinis deserta: & ecce cùm quoddam vas

eum aqua juxta se posuisset, subito dæmone allaborante corrui, unde aqua effusa, ipsum denuò replet, sed labitur & secundò. Tertio igitur ipsum aqua adimplet, sed dæmon iterum in terram dejicit, totamque aquam effundit. Ergo irā percitus, solo sublatum vas terræ alidit ac confringit. Quo facto animadvertens non aliorum fratrum confortium impatientiæ & bilis hujus causam esse, sed exiguam suam mortificationem. Hinc dixit: Revertar ad Monasterium, quia ubique patientiæ & Dei auxilio opus est. In te ergo, Religiose, inquietudinis & impatientiæ causa residet, non in fratribus tuis. Tu, tu tibi impera, passiones tuas mortifica, & sic (ait *Cassianus*) non dicam cum hominibus, sed etiam cum feris & belluis optimè tibi conveniet, juxta illud *Jobi* cap. 5. *Bestia terra pacifica erunt tibi.*

14. Ex quo apparet, quàm graviter in Religione errant nonnulli, qui proprium secuti arbitrium dicunt: Si tali in loco essem, si tali officio aut ministerio applicarer, quietus forem, meliusque Deo servirem; in hoc verò cœnobio, hoc in ministerio planè inquietus sum: imò videor, si diutius in eo maneam, nullum omnino profectum facturum. O intolerabilem errorem & illusionem! exclamat peritissimus ille vitæ spiritualis Magister, *Alphonfus Rodriguez*, p. 3. tr. 1. c. 7. *Quid? eone in loco bene tibi putas fore, in quem tu te cupis ingerere? ibi verò malè tibi erit & pessimè. Utinam verò, qua hinc secuta sunt mala, non reipsa jam sæpè effemus experti. Certè breviter quidem sed nervosè S. Gregorius ad nostrum propositum sic loquitur: Sæpè mutare locum conamur, & secretum vitæ remotioris eligere, nescientes, quia si desit spiritus, non adjuvat locus. Quis locus*

sanctior fuit paradiso? & tamen in cælo empyreo innumerabiles spiritus Angelici lapsi fuerunt adèd turpiter, ut in horrendos transmutati fuerint dæmones. Paradisus terrestris esto fuerit centrum innocentiae & justitiæ originalis, esto etiam Protoparentes nostri cælestibus dicati fuerint thesauris, attamen serpens infernalis pestilens suum in eos evomuit venenum. Collegium Apostolicum perfectionis & Sanctitatis fuit schola, ab ipsa præsentia & doctrina Christi consecrata, prophanatam tamen fuit ab uno Juda, pessimo & sacrilego homine.

15. Quamobrem pro cautela illius, qui è re sua esse existimat loci mutationem, & prius non mutat mores, consideratione digna est hæc *Eusebii Emiseni* hom. 3. ad Monach. doctrina: *Quid prodest (inquit) quòd discedis, qui undèque astrictus es vinculis passionum, quem hinc atque inde circumvallant vitia tua; Quid inquam, prodest, quòd discedis, qui, quocunque locorum vadis, te tecum portas. Dignè aliquis discessit, si illò ire possit, ubi illum diabolus invenire non possit. Nemo se fallat, non fugiet adversarium de loco ad locum, sed de vitio ad virtutem, de passionè ad emendationem. Tritum illud proverbium: *Habitus non facit Monachum, sic nec locus.* Audiamus S. Hieronymum: ep. 13. *Non Hierosolymis fuisse, sed Hierosolymis benè vixisse laudabile est; singuli quique credentium non locorum diversitatibus, sed fidei merito ponderantur, & veri adoratores neque Jerosolymis neque in monte Gariz in adorant Patrem, quia Deus Spiritus est; Spiritus autem ubi vult, spirat, & de Jerosolymis & Britannia patet aula cælestis; regnum Dei intra nos est.* Hactenus S. Hieronymus.*

16. Porrò, hæc nunc allatà doctrinā efficaciter etiam perstringuntur illi, qui arbi-

arbitrantur se facilius animæ suæ salutem potuisse consequi, si aliam Religionem intrassent, quam in ea ubi de factò morantur. Quæ stygii hostis deceptio tam altas quandoque in nonnullorum Religiosorum cordibus agit radices, ut re ipsa nonnunquam transitum ad aliam Religionem affectent; sed his objici potest illud, quod ante pauculos annos quidam Venerabilis Senex ex ordine Carthusiensi alteri cuidam ex *D. Francisci* familia Religioso, ad Carthusiam aspiranti respondit; Num *S. Franciscus* rectam ad Cælum viam docuisset? hæud dubiè. Proinde ut in ea ad finem usque constanter persistat, suaviter & magna cum charitate eidem suggestit. Quod ipsum confirmat *S. Bernardus*, qui similem ad aliam Religionem transitum dissuadet sequenti fermocinatione: Illud, filr dulcis, tanquam demonium meridianum fuge præ aliis hostis antiqui astutiis, quod cavendum tibi summopere denuntio, ut ex eo tempore, quo Religionem intraveris, nunquam cogitationem illam suscipias, foveas, aut ei credas, quâ suggeritur te minùs utilem in Religionem manere susceptâ, & in alio statu vel habitu magis tibi vel aliis proficere. Nam si cordis aurem hujusmodi phantasiis inclinaveris, dividet & distendent animum tuum, ita ut nullum saporis spiritualis condimentum possis retinere, eritque cor tuum, quasi vas confractum, quod omnem Sapientiam non tenebit. Indèque non solum rædium, sed horrorem desperationisque boni operis præconcepti imminere necesse est, dum animus tuus circa multas Professiones, studiâque diversa dividitur. Unde quidam Patrum in *Collationibus*: Solent animi leves minimèque fundati, cum audierint quosdam in

diversis virtutibus ac studiis bonis magnificè prædicari, ita eorum laude succendi, ut eorum imitari statum protinùs desiderant, at frustra. Nam ex hujusmodi mutatione ac varietate propositi dispendium capiunt, non profectum. Quia, qui multum sequitur, nihil integrè consequetur. Ideo hoc unicuique expediens est, ut secundùm propositum, quod elegit, & gratiam quam accepit, summo studio ac diligentia ad operis arrepti perfectionem pervenire festinet: aliorum laudes amet, & admiretur virtutes, at nequaquam à sua, quam semel elegit, professione discedat. Multis namque viis ad Deum tenditur; & ideo unusquisque viam semel arreptam irrevocabili cursûs sui intentione conficiat, ut sit saltem aliquâ professione perfectus. Hucusque Abbas mellifluus in *Speculo Monachorum*.

17. Cæterùm, quamvis juxta omnium Doëtorum sententiam Religioso, qui nimirum in Religionem minùs austera, aut ubi disciplina claustralis jam penitus collapsa est, moratur, ad aliam strictiorem, & ubi observantia religiosa in vigore est, Religionem transire fas sit, rarissimè tamen id expedit; quia in quocunque statu Religioso, quamvis aliàs laxo, adipisci potest perfectio religiosa, quæ in charitate consistit, ut fatentur omnes. Enimverò ut hæc in parte nos magis fundemus, audire lubet *S. Bernardinum*, qui in hæc verba scribit *Tom. 3. ser. de Purific. art. 2. c. 1.* Regula firma est in sacra Theologia, quod, quandoque Deus per gratiam aliquem elegit ad aliquem statum, omnia dona illi dispensat, atque largitur, quæ illi statui necessaria sunt, & illum copiosè decorant. Quod verò multi reperiantur, qui hac singulari Dei gratiâ abutentes, Reli-

gionem

gionem non paucis scandalis, & fœdis moribus suis quandoque contaminant, eique gravem ignominie notam inurunt, propterea Deus bonos & morigeros non privat suâ gratiâ & auxilio; quia certissima sunt verba, quæ S. Petrus, quando iussu Dei Cornelium Centurionem baptizavit, protulit, dicens: *Actor. 10. 34. In veritate comperi, quia non est personarum acceptor Deus, sed in omni gente (in omni statu, & ordine) qui timet eum, & operatur iustitiam, acceptus est illi.* Hinc Christus aliquando S. Francisco, magnâ tristitiâ obruto, ex eo quod multi ex suo Ordine fratres deficerent, apparens dixit: *Noli turbari, Francisce, Ego enim illis cadentibus, alios erigam, & si unus ad vomitum redeat, ego in ejus locum alterum excitabo. Quod si tres tantum in ea permanerint, eos ipse nunquam deferam, sed erit hæc semper familia mea.* Ita S. Bonavent. apud Cornel. à Lapide in c. 3. *Apocal. v. 11.*

18. S. Paulus dum aliquando raptus fuit in tertium cælum, haud dubiè multas ibidem animas beatificatas videre potuit, quæ in præfenti vita Deo servierunt non solum in diverso statu religioso, sed etiam vitam ducentes sæcularem. Unde omnibus Christi imitatoribus consulit, ut quilibet in suo persistat statu, in quo Deus ipsum collocavit: *Unusquisque, inquit, in qua vocatione*

vocatus est, in ea permaneat. 1. Cor. 7. 20. Infallibilis quædam securitas est, quam nobis subministrat idem Apostolus scribens Thessalonicensibus: *1. Thess. 5. 24. Fidelis est, qui vocavit vos. Quasi diceret (commentatur Josephus Mansi tr. 96. disc. 2.) cum Deus vocaverit vos ad certum quendam statum, scitote eum esse fidelem, nec vos decipere, nec errare posse: Ipse enim sciebat quid esset in homine, ait S. Joannes; multò melius novit quàm nos, quæ vocatio salutis nostræ expediat, ideoque unusquisque in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat; si Deus velit, ut quis eam commutet, talia ei dabit signa, ut de divitiis illius voluntate dubitare nequeat. Memoratu digna hæc est responsio à S. Joanne Anachoreta data; hic enim postquam triginta annos in Monasterio exegisset, ad intimam eremum concedens viginti alios in magna sanctitate explevit annos, quibus expletis ad Cœnobium rursus reversus est. De causa interrogatus, inter reliquas etiam hanc, nostro proposito accommodam, retulit dicens: Quia melius est devotum in minoribus, quàm indevotum in majoribus professionibus inveniri. Miserum namque est cujuslibet artis ac studii disciplinam quempiam profiteri, & ad perfectionem ejus minime pervenire. Ita refert Cassianus colat. 19. cap. 3.*

P A R S T E R T I A.

De Patientia in Infirmitate.

19. **Q**uemadmodum tria sunt, quæ passim homines deperire, & avido quodammodo ore haurire solent, nimirum carnis voluptates, divitiæ & opes terrenas, ac honorum & dignita-

Gramm. Relig. Pars I.

tum fascies, de quibus S. Joannes dicit: *1. Joan. 2. 16. Omne quod in mundo est, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ. Ob quæ tria innumeram hominum turbam ad tar-*

Ddd tara,

tara devolvi quis inficiabitur! Ita è contrario alia tria sunt præcedentibus ex diametro opposita, videlicet, prolixior seu molestior corporis ægrotudo, aliæque carnis afflictiva; temporalium bonorum jactura, & aliorum contemptus & depressio, ob quæ similiter non pauci in querulosas prorumpunt voces, inque diffidentia ac malæ tristitiæ laqueum incidunt, miserèque pereunt; ideo operæ præmium fuerit de his singillatim, de primo in præsentì paragrapho, de aliis duobus verò in sequentibus, tractare, egregiaque patientiæ exempla, à viris Sanctis nobis imitanda relicta, in medium afferre, ne sustinentiam abjicientes in mœroris animi scopulum impingamus, animæque naufragium faciamus.

20. Ne ergo ob carnis molestias, & dolores corporis in impatientiæ vitium prolabamur, ponderanda nobis sunt illa Ecclesiastici verba: *Eccli. 3 1. 2. Infirmitas gravis sobriam facit animam.* Si ergo te molestat ægrotudo, respice ad emolumentum, quod inde in te redundabit, nimirum sobrietas & salus animæ. Hinc rectè nobis consulit *S. Isidorus l. 2. Synon. c. 6.* dicens: In infirmitatibus tuis non contristeris, in languoribus tuis gratias age Deo. Valere te magis animo opta quàm corpore, valere te magis mente quàm carne; adversa corporis sunt animæ remedia. Ægrotudo corporis vulnerat carnem, mentem tamen curat, languor vitia excoquit, vires libidinis frangit. Adhuc clariùs hunc infirmitatum effectum attestatur *S. Laurentius Justin. l. 2. de Spir. anim. resurr. eum ait: Optimum medicamentum ad salvandum animas ægrotudo corporis esse comprobatur. Cujus efficacem reddit rationem: Nempe innumera aufert incitamenta peccandi.* *S. Paulus* Apostolus de seipso loquens 2.

Cor. 12. 10. fatetur: Cùm infirmor, tunc potens sum. Quæ propositio primâ fronte videtur esse contradictoria; etenim quâ ratione infirmus & debilis eodem tempore potest esse fortis, potens & vegetus? pro cuius dubii resolutione advertendum, vitam humanam esse continuam pugnam ac bellum, & tres individuos secum habere comites adversarios: mundum, dæmonem, & carnem, & hunc ultimum omnium difficillimè superari, quia est domesticus, eumque fovemus, & nutrimus: *nemo carnem suam odio habet, sed nutrit & fovet eam.* Verùm cùm obruitur ab infirmitate, non tam facillè in rebellionem declinabit, veluti vigente sanitate; domatur, reprimitur, nec quicquam potest contra nos efficere, ideoque tempore infirmitatis sumus fortiores, quia unus ex tribus hisce inimicis nos impugnare & infestare nequit, ac per consequens validiores fortioresque sumus ad debellandos, expugnandosque alios duos superstitites.

21. Enim verò cùm constet longè ægriùs molestiùsque aliquem suam perferre corporis afflictationem, dum arbitratur se solum hâc premi & vexari. Levius verò eandem supportat, dum socios numerat, juxta tritum illud adagium: *Solatium est miseris, socios habere penarum.* Ideoque ut quis suâ in infirmitate roboretur, animetur, & consoletur, Sanctorum virorum, qui summâ cum animi æquitatè, & cordis gaudio quasvis ægrotudines subierunt, exempla ante mentis obtutum collocef, oportet. *S. Franciscus Seraphicus* cùm fortè aliquando in tolerandis doloribus premeretur, simplex quidam frater ad eum dixit: ora Pater, ut Deus mitius tecum agat: ejus enim manus te nimium gravat. Ad quæ *S. Pater* lamentans exclamavit: nisi tua
pura

pura simplicitas mihi cognita esset, ex nunc te à mea fraternitate abjicerem, eò quòd judicium Dei circa me fugilles. Cùmque à morbo gravius urgeretur, debilia membra ad terram allicit, quam osculans dixit: Gratias tibi Deus & Domine, pro cunctis doloribus, & obsecro, centuplica illos, si ita placet: hoc enim mihi gratum erit, si me doloribus afficiens, non parcis mihi; quoniam impletio voluntatis tuæ ineffabile meum gaudium est. Sic multi alii in corporis doloribus summas Deo grates rependerunt non nescientes, non fore magis convincens argumentum, quòd quis à Deo diligitur, quam si adversus, corporisque ægritudinibus probetur. Hinc quicunque dolores maximas illis causarunt delicias. Inter hos etiam censendus est senex ille, de quo refertur, quòd, cùm singulis annis infirmaretur, & anno quodam liber ab omni morbo fuisset, graviter ingemiscens, agebat: *Dereliquit me Deus, & non me visita.* lib. 5. libell. 7. n. 41. Vitæ PP.

22. Hæc de causâ afflictum fuisse Ven. N. Joannem à S. Guilelmo, ejus vita prodit. Singulis quippe annis graviter ægrotabat, & si aliquando sine ulla infirmitate annum transegisset, quasi à Deo derelictus amarè plangebatur, nec consolari poterat. Infirmitates verò, quibus sæpissimè affligebatur, incredibili patientiâ sustinebat, easque exquisitâ occultabat industriâ, ne remedia aliqua recipere cogeretur. Rediens aliquando monte-Orgiali Bittinianum, montem-Curlianum transgrediens, cùm equus (quem necessitate cogente ascenderat) & ipse in foveam sub illo incidissent, tam graviter in pede vulneratus est, ut ab-extremitate pedum ad genua usque pellis detracta esset. Sensibilem hunc dolorem mirabili patientiâ & fortitudi-

ne sustinuit, cùmque statim accurrissent comites, ut illum sub equo jacentem elevent; Sinite me, inquit, aliquid pro Christo pati, qui pro me tanta passus est. Extractus verò ex hac fovea mox ad illum lapidem, ad quem offenderat equus, accessit, eumque osculatus est. Ut verò Bittinianum rediit, nunquam à Chirurgo curari voluit, nisi per meritum salutaris obedientiæ id ei præcepisset socius ejus. Sic etiam cùm in via Saccifortini ad lapidem offendisset, illiusque digiti ungula non sine ingenti sanguinis effusione eradicata fuisset, hunc lapidem in manibus tenens, post plurima oscula summas Deo gratias egit, quòd sibi hanc patiendi occasionem præbuisset. In febribus similiter pestiferis, vertigine, diarrhæa, stomachi dolore, aliisque infirmitatibus, quibus ut plurimum afficiebatur, primò de iis summas Deo agebat gratias, deinde instanter eum deprecabatur, ut in iis diutius vexaretur.

23. Porro, quàm plurima alia Sanctorum exempla, quibus ad corporales ægritudines æquanimiter ferendas incitemur, passim in Sanctorum vitis obvia habemus. *Servulus Mendicus* toto vitæ suæ tempore paralyti laborabat, ita ut movere se non posset, semper tamen in novis morbi accessionibus gratias Deo agebat, unde & Angelorum cantus in morte audivit, & odore suavisimo fragavit. *S. Antoninus* p. 3. tit. 23. c. 4. §. 10. refert factum quoddam memorabile de foemina quadam magni spiritus & sanctitatis, nomine *Bona*, quæ Poenitens *S. Dominici* existens in turri quadam juxta portam *S. Joannis Lateranensis* solitaria agebat; cùm enim hæc per infirmitatem quandam à Deo visitata esset, quæ totum pectus in conti-

num quasi vulnus redegerat, indeque scaturirent vermes, eisdem tanto cum cordis jubilo excipiebat, adeoque charos & gratos habebat, ut si fortuito aliquis horum vermium in terram cecidisset, ipsa subito magna cum diligentia illum recolligere, & in vulnus pectoris cum aliis reponere solita fuerit. Accidit etiam, quod cum ad illam accedens S. Dominicus, vermes illos videret, unum ex illis sibi donari magna cum instantia petierit, & verò postquam id ei sæpius denegasset; tandem repetitis instantiis superata; unum ex vermibus ei consignavit, cum hoc tamen pacto, ut eum mox sibi restitueret; quæ cum S. Dominicus vix manibus attigisset, in lapidem pretiosum conversum vidit. Cumque Sancti viri comites eum multa cum efficacia obtestarentur, ne illum ei restitueret, eamque ob causam B. Bonamamatè plangens, promissionis adimplerionem exigeret, tandem gemma illa præfata mulieri restituta in speciem vermibus denuò rediit, sicut prius fuerat.

24. De S. *Lydvina* refert *Survius*, quod cum per spatium 38. annorum penosissimam quandam sustinisset infirmitatem, martyriique arderet desiderio, in ecstasi ei corona quædam exhibita fuerit inæstimabilis valoris, cujus circulus nondum erat totaliter perfectus, quia igitur coronam hanc sibi præparari intellexerat, eandem nondum finitam esse videns, à cælesti Sponso suo sibi dari hanc petiit gratiam, ut longè plura & atrociora, quam hæcenus expecta fuerat, pateretur dolorum tormenta. Quam supplicationem Sponsus ejus exaudiens, permisit, ut multi milites ad eam ingrederentur, eamque verbis injuriis, ac insuper verberibus divexarunt, eamque in lecto nudatam turpiter contrectarunt,

alisque contumeliis affecerunt. Quibus omnibus per invictam patientiam toleratis, cælestis quidam nuntius, Solis instar luminosus, coram ea apparuit, eique dixit: Salve charissima Soror, ecce nunc absoluta est corona, quam nuper imperfectam vidisti, propter invercundos contactus virorum illorum, noveris te positam fuisse in vestigiis Salvatoris. Ludibria & vulnera corpori tuo imposita fuere geminæ, quas in illa corona & adesse vidisti, & deesse.

25. In *Prælo spirituali* de quadam nobilissimæ prolapæ raræque pulchritudinis femina legitur; quod cum adeo facta fuisset leprosa, ut omnibus eam aspicientibus horror esset, eamque dum Episcopus quidam visiteret, & ex compassione ejus etiam lacrymas funderet, illa tota hilaris & jucunda dixit ad Præsulem: Cur hoc in me donum & speciale gratiam, quam dilectus meus JESUS Christus mihi præstitit, admiraris? Dic, fodes, si aliquis tali cum conditione carceri esset inclusus, ut inde egredi nunquam posset, donec carceris muri & parietes è fundamentis corruerent, in hunc verò carcerem condemnatus videret, quod prædicti muri paulatim corruerent, & totalem minarentur ruinam pro ejus liberatione, nunquid merito talis lætificaretur? Ita quoque anima Christiana in mortalis corporis carcere constituta, videns corporis sui vitam paulatim terminari, sequæ ex captivitate carnis mortalis brevi liberandam esse, justam habet lætandi causam.

26. Ex his facile liquet, quantum Dei munus & beneficium sit corporis infirmitas, dummodo hæc æquo animo propter Deum toleretur. Fatui proinde esse comprobantur, qui Deo, hanc

hanc aut illam ægritudinem misericorditer ipsis immitenti, obmurmurant & de hoc conqueruntur. Ne ergo in talem incidamus fatuitatem, saluberrimum dat monitum S. Gregorius dicens: *Admonendi sunt agri, ut considerent, quanti sit muneris ægritudo corporalis, quæ & admissa peccata diluit, & ea quæ admitti poterant, compefcit.* Rufinus Aquil. narrat, Monachum quendam, tertianâ febris cruciatum, rogâsse S. Joannem Abbatem, ut pro se preces effunderet, & à Deo sanitatem impetraret. Cui vir Sanctus respondit: rem tibi necessariam cupis abjicere? Febris, fili mi, quâ torqueris, diversio est, hanc te vult pati Deus, ut te aliis gravibus periculis tibi imminenti- bus eripiat; febribus, doloribus, & similibus suppliciis mundantur animæ; ut enim sapone panni lavantur, sic mentem morbi eluunt. Corporis morbus animæ salus. Virtus in infirmitate perficitur. Alijs quidam de priscis illis Patribus discipulo suo ægrotanti dicebat: Non, fili mi, ob hanc infirmitatem contristari, ingentes potius Deo gratias age; si enim ferrum sis, per hunc ignem rubiginem & scoriâ pones; si aurum, per eundem purgaberis, & purior redderis. Magna virtus, inquit, & insignis Religio, in infirmitate Deo gratias agere.

27. Sed dices, si sanus forem, plura pietatis & Religionis opera obire pos-

sem, quæ nunc lecto affixus intermittere cogor, nec tantum Deo servire possum, quantum benè valens. Sed audi, quidnam hac in re sentiat Magister Joannes Avila, vir Apostolicus, qui superiori sæculo sacrum in Hispaniis fuit oraculum: hic, ut refert Rodriguez p. 1. tr. 8. c. 16. Sacerdoti quidam ægroto scribens: Ne quæso, ait, respicias id quod faceres, si sanus esses, sed cogita potius, quàm placiturus sis Deo, si in morbo tuo cum Dei voluntate te conformes. Et si purè (ut equidem reor) Dei voluntatem quæras, quid amplius tibi confert sanum esse, quàm ægrum, cum ejus voluntas omne nostrum sit bonum? S. Joannes Chrysostomus plus Jobum meruisse, & magis Deo placuisse ait, dicendo: *Sicut Domino placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum*, illius voluntati se in illis ærumnis, & ulceribus ab eo immissis, conformando, quàm eleëmofynis & bonis, quæ faciebat sanus & opulentus. Pari modo magis Deo placebis, illius voluntati te in ægritudine accommodando, quàm bonum quodcunque in bona valetudine faciendo. Cui assipulatur S. Bonaventura in hæc verba: *Perfectius est adversa tolerare patienter, quàm bonis operibus insuadere; quia Deus nostris operibus non indiget attestante Psalmista: Ego dixi, inquit, Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges.* Psal. 15.

PARS QUARTA.

De Patientia in ariditate ac desolatione animi.

28. Inter alias cruces, ac tribulationes, quas Deus illis, qui divino se obsequio ac servituti manciparunt, immittere amat, locum etiam obtinet animi ariditas, ac desolatio spiritus;

proinde ad hanc crucem ferendam quilibet, qui Servus Dei audit, aut esse cupit, se parer oportet; vult enim Deus suos athletas cum ariditate luctari, quia victores cupit majoribus gradis,

& suavioribus donis postea consolari. Et hoc contingit in via purgativa; in via illuminativa, & in via unitiva; quemadmodum testatur Ascetorum facile Princeps, *Thomas de Kempis* lib. 2. de Imitatione Christi cap. 9. sic scribens: *Nunquam inveni aliquem tam religiosum & devotum, qui non habuerit interdum gratia subtractionem, & non senserit fervoris diminutionem.* Nullus Sanctus fuit tam alter raptus & illuminatus; qui prius vel postea non fuerit tentatus. Non enim dignus est altā Dei contemplatione, qui pro Deo non est exercitatus aliquā tribulatione. Ita accedit etiam ipsis Sanctis; sicut enim magnas & raras à Deo accipere solebant animi consolationes, ita similiter amarum desolationis & ariditatis calicem bibere debuerunt. Expertus est id *S. Paulus*; nam 2. Cor. 7. de se scribit: *Repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra.* Vici- bus aliis tam graviter tribulationes senserit, ut aperte fateretur 2. Cor. 1. *Quoniam supra modum gravati sumus, ita ut taderet nos etiam vivere.*

29. Pro sexcentis aliis Sanctorum virorum, mulierumque exemplis serviat illud, quod Seraphica Virgo, *S. Theresia* de seipsa suo annotavit calamo, dum capite quadragesimo vitæ suæ ita scribit: Aliquando ita comparata sum, ut ad aliud me vivere debere non existimem; quā ut adversi quid patiar, & hoc est, quod ex totis visceribus meis maximè à Deo efflagito. Unde subinde ex toto corde meo ad Dominum dico: *Aut mori, Domine, aut pati; aliud mihi dari à te nolo;* Simul etiam; dum horæ signum dari audio, gestio, quod paulò reddita Deo vicinior ad eum videntum, horā illā vitæ meæ elapsā videar. Aliās ita comparata sum, ut nec ullum

vitæ meum censum, nec moriendi desiderium habeam; sed me torpore ac caligine in omnibus rebus, ob ingentes quas sæpe patior afflictiones, oblesam comperiam. Ita de se veraciter *S. Theresia*. Unde discamus: Si Sancti, ac intimi Dei amici non possunt semper manere in eodem statu, amore, ac fervore, & nos, qui miselli & infirmi sumus, inæqualitates, quæ nobis passim accidunt, miramur, & stupemus? An non centies, aut fors millies audiverimus, quod in *Iobo* cap. 14. de homine scriptum est: *Quia nunquam in eodem statu permanet.* Neque addubitandum, quin Sapientia Divina hæc cuncta in nostrum ordinaverit bonum & salutem. Nam istæ ariditatis, & desolationis tenebræ micantissima lumina sunt, quorum ductu ex errorum labyrinthis ducimur, atque à plurimis, eisque periculosis liberamur deceptionibus. Quando minimā aliquā fruimur spiritus consolatione, sensibilibusque devotione, jam nos Deo gratissimos fore arbitramur, magnosque fecisse in perfectione progressus, at frequenter fallimur; non enim sensibilis devotio, sed rationabilis vera est & segura, quæ animam reddit sanctam, quemadmodum docet *D. Bonaventura* lib. 2. cap. 13. de Prof. Rel.

30. Nosse cupis, quid rei sit devotio rationabilis, seu quæ vera, quæque falsa sit devotio? Respondet Asceticorum Magistrorum gemma *S. Franciscus Salesius*, dum lib. 4. Introduct. ad vitam interiorum cap. 13. ita differt: Dico devotionem in sensibili quadam cordis dulcedine, suavitate, & consolatione, quæ lacrymas & gemitus eliciat, & nescio; quem gratum & sapidum in exercitiis quibusdam spiritualibus gustum nobis det, non consistere. Neque enim

hæc, & devotio unum sunt : siquidem multæ sunt animæ, quæ has quidem consolationes habent; interim tamen valde vitiosæ sunt; ac proinde verum Dei amorem, seu veram aliquam devotionem minimè habent. Saul miserum Davidem, quod eum neci daret, qui proinde per deserta Engaddi à facie ejus fugiebat, persequens, solus in eam speluncam, in qua David cum sociis suis (ut habetur lib. 1. Reg. cap. 24.) latebat, ingressus est. David qui millies eum hic interficere potuisset, ejus vitæ pepercit, eumque liberum abire passus, postea ei inclamavit, quod suam ei sinceritatem ostenderet, & vitam ipsius in sua potestate fuisse declararet. Quid non deinde fecit Saul, quod animum suum erga Davidem jam mitiorem esse factum ostenderet? Filium eum vocat, & in lacrymas, & in fletum elatiorem prorumpit: *Et levavit Saul vocem suam, & flevit.* Post illius clementiam & mansuetudinem celebrat, Deum pro ipso rogat, futuram ipsius magnitudinem præagat: denique quos post se relicturus erat filios & nepotes ei, commendat. Majorémne Saul lenitatem, & animi affectum testari poterat? Attamen animum, & mentem suam non mutaverat, tam intentè & atrociter postea Davidem persequens, quàm persecutus erat prius, ut habetur loco citato cap. 26. Consimili modo quidam sunt, qui, cum Dei bonitatem, & passionem Domini considerant, insigni commiseratione permoventur, quæ ipsos suspirare, lacrymari, orare, & in valde sensibiles gratiarum actiones prorumpere facit; adeò magnà cor eorum devotione æstuarè quis diceret. Sed accedente tentatione facilè videre est, quòd sicut transitorius æstatis cujusdam æstuantissimæ imber, magnis guttis in

terram decidens, ipsam non penetrat, & non nisi ad fungos producendos conducit; sic hæc lacrymas, & hos miserationis sensus, in animum vitiosum delabentes, nec ipsum penetrantes, prorsus ei inutiles esse, nec ad aliquid boni conducere. Siquidem ne minimam partem restituere eorum, quæ iniquè possident; pravis suis affectibus non renuntiare, & ne vel minimum propter Dominum Jesum, cujus causâ antè paulò lacrymati sunt, subire incommodum vellent. Adeo ut boni illi quos habuere motus, nonnisi velut fungi quidam spirituales sint, qui non solum vera non sunt devotio, sed sæpe insignis cacodæmonis impostura. Hic enim animas parvis hilce consolatiunculis demulceris, & illiciens facit, ut iis prorsus contentæ maneant, maximèque sibi in iis complacent. Idque, ne veræ & solidæ devotioni (quæ in constanti, firma, & prompta faciendi, quidquid Deo placere novimus, voluntate consistit) quærendæ insistant. Hucusque *S. Franciscus de Sales.*

31. Ex quibus colligere pronum est, veram devotionem, vitæque perfectionem non consistere in multitudine aut quantitate consolationum, nec in solis affectionibus, sed in charitate operante, quâ quis præcepta universa servare omni studio connititur: & hoc, scilicet perfectionis substantiam non in affectibus, sed in effectibus constitutam esse, Christus docuit, (*Joan. 14. 23.*) dicens: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit; & qui non diligit me, sermones meos non servat.* Devotio itaque propriè & strictè sumpta nihil est aliud (ut asserit *Doctor Angelicus 2.2. q. 82. a. 1. in corp.*) quàm efficax voluntas, seu promptitudo voluntatis, quâ aliquis est promptus & pa-

& paratus ad ea, quæ pertinent ad Dei obsequium, seu quo se divinis obsequiis devovet, & consecrat; ubi notandum *Ly propriè*; nam impropiè communiter, & juxta vulgus sumitur devotio pro sola consolatione, & refectione illa spiritali mentis, ac dulci recreatione, quæ provenit & ab ipsa oratione, & ab ipsa devotione vera & propria.

32. Hoc ut melius intelligatur, sciendum est, quod Consolatio spiritalis duplex sit, una *rationalis*, & purè spiritalis: in animæ parte superiori sedem habens; altera *sensibilis*, ac simul corporalis, in animæ parte inferiore resultans. Suavitas seu consolatio purè spiritalis est omnis animi motus, per quem interius anima incenditur in amorem Creatoris, nec quid in creaturis quærit, nisi propter Deum. Hinc etiam animam afficit secundum ejus triplicem potentiam, scilicet secundum memoriam, intellectum, & voluntatem: Memoriam sanctis cogitationibus replet; intellectum peculiari lumine illuminat, Dei beneplacitum illi patefacit, inter virtutes & vitia discernere docet. Voluntatem sanctis ac devotis affectionibus perficit, fiduciam excitat, charitatem adauget, desiderium Deo in omnibus placendi, & bonam voluntatem immittit, mentis alacritatem præbet, spem remissionis peccatorum, & assequendæ salutis erigit; hos & alios effectus in animæ potentis causare solet consolatio rationalis, & purè spiritalis, quæ solam mentem, seu animæ partem superiorem afficit, & non corpus; & sine ulla prorsus corporis immutatione contingit. Altera consolatio spiritalis quidem, quoniam de rebus spiritalibus & divinis habetur, sensibilis tamen dicitur, & est, quia non est solius voluntatis, sed ap-

petitus sensitivi, seu partis animæ inferioris, & non contingit, seu non percipitur sine corporis immutatione aliqua; dilatactione cordis, ac diffusione sanguinis & spirituum sanguineorum, ut docet *S. Thomas prima secundæ, q. 31. a. 4. in Corpore.*

33. Porro, consolatio hæc sensibilis aliquando oritur ex abundantia prioris consolationis purè spiritalis, quæ quandoque ita solet excrecere, ut nequaquam in mente seu parte superiori animæ se contineat, sed hinc etiam se transfundat in inferiorem, atque adeo in appetitum sensibilem, ac in ipsum etiam corpus, Psalmistâ attestante (*Psal. 83.*) *Cor meum*, id est, voluntas, seu spiritus meus, & caro mea exultaverunt in Deum vivum; scilicet ratione utriusque appetitus, rationalis & sensibilis conspirantis; unde naturali sequela & sympathia sequitur perfectior consolatio; & ita hæc consolatio sensibilis priori purè spiritali pretiosior est, quia illam continet, & aliquid amplius, quod vehementius ad virtutem allicit, includit, scilicet redundantiam ejusdem ex mente in appetitum sensibilem & corpus. Ita docet *S. Thomas 1. 2. q. 24. a. 3. in Corp.* ubi subdit: *Sicut enim melius est, quod homo & velit bonum, & faciat exteriori actû; ita etiam ad perfectionem boni morales pertinet, quod homo ad bonum moveatur, non solum secundum voluntatem, seu spiritum; sed etiam secundum appetitum sensitivum, seu corpus.*

34. Notandum ulterius, quod consolatio spiritalis purè sensibilis non semper ex abundantia consolationis rationalis, & portionis animæ superioris (ut proxime dictum) proveniat, sed eam Deus ex sua benignitate animabus teneris & imperfectis, scilicet recenter ad

ad se conversis impertiri solet, quatenus ipsas ad suum obsequium vehementius alliciat, de qua scribit *Richardus* in cap. 6. Cant. *Visitatione gratia consolatur Deus pusillanimitatem nostram, juvat infirmitatem, excitat voluntatem. Aliquando autem in viris imperfectis; & recentior ad Deum conversis de rerum, quas meditantur, & nunquam antè consideraverunt, novitate procedit.* Ex quo apparet, quòd hanc sensibilem consolationem magis experiantur animæ imperfectæ, quam perfectæ; proinde *S. Theresia* illos, qui in Dei servitio perfectiores & ferventiores sunt, admonitos esse voluit, ne querantur, aut indignè ferant, si sensibilis devotio, aut consolatio sensualis ipsis defuerit, sed potius ut Deo propterea grates referant; ita enim in vita sua cap. 11. scribit: *Gratias Divina Majestati agite, & in bonitate ejus fidete, qui amicos suos nunquam deseruit. Nolite dicere aut cogitare, cur huic tam paucò tempore in Dei servitute transacto devotionem elargitur, mihi verò post tot annos elapsos adhuc eam neget? Credamus, hæc omnia non nisi ad majus bonum nostrum esse.* Paulò infra eadem *Seraphica Mater* subjungit; *Certum est, (inquit) amorem Dei, vitæque perfectionem non in effusione lacrymarum, non in his dulcedinibus & teneritudine situm esse; sed in eo, ut illi cum justitia, animi robore, & humilitate serviamus.* In illis quippe potius quid accipimus, quàm demus. Mulierculis quidem infirmis, qualis ego sum, arbitror expedire, ut cum suavitate quadam & blandè conducantur; sed dum illustres *Servos Dei*, viros magnæ & autoritatis & doctrinæ agrè ferre video, quòd nullam à Domino sensualem devotionem accipiant, grave mihi id est audire. Non dico autem, ut eam non accipiant, si quando illam Deus elar-

Gramm. Relig. Pars I.

gitur, aut non magni faciant; sed ne, dum eà carent, sese discrucient, & affligant. Hactenus *S. Theresia*.

35. Cæterum, rationem, cur Deus ab illustribus suis servis quandòque auferat hunc gustum, ac internas consolationes, assignat *Doctor Seraphicus* lib. 2. cap. 76. de *Prof. Rel.* hanc, videlicet meritum majoris gratiæ & gloriæ, dum patientia desolationis, & humilis sufferentia mœroris, quasi lima reddit animam clariorem, & magis susceptibilem splendoris divini, amplioris gratiæ, gloriæque capacem. Est & alia ratio, cur subinde Deus se occultet, nòsque illà priver dulcedine, quâ, cum nobis præsens aderat, fruebamur; nimirum ut humiles esse, & cristas ponere addiscamus. Audiamus iterum hac super re egregiè philosophantem citatum *D. Bonaventuram*; *Quia magis (inquit ille) humiliatur homo, dum non habet devotionem, quam alio tempore, & magis confunditur in seipso. Si consolatio spiritualis aliquando homini non subtraheretur, nimis extolleretur, & gratiam perderet, & periret.* Et ideo disponit Deus, ut ipsius servi non semper experiantur internam consolationem, sed ariditatem, desolationem, & tentationem, ne videlicet se supra alios extollant, & vanè sibi complacent; hæcque divina solatia suis præcedentibus meritis adscribant, sicque gratiæ Dei jacturam incurrant.

36. Denique, qui interno destituti sunt solatio, cogitare etiam debent, ac credere, quòd Deus justè consolationis spiritualis dulcedinem illis abstulerit, in pœnam scilicet alicujus peccati, uti *S. Laurentius Justin.* de cast. connub. c. 24. indicavit, dicens: *Quoniam nullus est, qui non saltem in multis venialibus offendant, equidem nemo invenitur, cui sæpe divinus non subtrahatur gustus. Oportet proinde*

Ecc

le

se profundè humiliare, omnique se consolatione indignum reputare, divinamque pietatem obsecrare, ut noxarum suarum multitudinem non attendat; sed infinitam bonitatem suam inspiciat; denique Deum roget cum Davide, & dicat: *Ne projicias me à facie tua: Redde mihi latitiam salutaris tui*, securus de cætero, quòd *cor contritum & humiliatum Deus non despicies*. Psal. 50. Similiter in hac mentis sterilitate, seu desolatione spiritus expectare oportet cælestis consolationis imbrem magnâ cum patientia, & divinæ misericordiæ non præfigere terminum, sed magnâ fide credere oraculo Vatis dicentis: *Si moram fecerit, expecta illum, quia veniens veniet, & non tardabit*. Habacuc. cap. 2. v. 3. Memores item finus in hac afflictione positi trium Magorum, qui licet sui itineris ducem stellam, dum Judæam attigerunt, perdididerant, ab inquirendo tamen Judæorum Rege non desistebant, sed quidquid ad eum investigandum, & reperiendum facere censebant, minimè negligebant; unde & factum, quòd stella deuò illis apparuerit, eosque ineffabili gaudio perfuderit, Evangelistâ testante: *Videntes autem stellam, gavisi sunt gaudio magno valde*. Matth. 2. Simili modo, dum stella, seu divinæ consolationis jubar ad tempus nos deserit, animum non despondeamus, sed quantum è nostris est partibus, in via Dei constanter pergamus, virtutis studium prosequamur, Christum investigare, ac suspirare nunquam desinamus; sic facientes audiemus aliquando à Christo Domino nobis dici: *Vos estis, qui permansistis mecum in tentationibus meis: Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum*. Luc. 22. Nunc quidem tristitiam habetis; iterum autem videbo vos,

& gaudebit cor vestrum: & gaudium vestrum nemo tollet à vobis. Joan. 16.

37. In præsentī similiter animadvertendum est, quòd hæc consolatio spiritalis purè sensualis oriri etiam quandoque potest à dæmone (uti Doctores Ascetici perhibent) qui, Deo permitte, consolationes, gustus, & sentimenta (ut quidam vocant) immittit; Id quod agit inimicus deceptor, non ut consoletur hominem, quem implacabili odio persequitur, sed ut illum decipiat; nempe ut eâ enutritus rapiatur in vanam complacentiam, in elationem, & superbiam, se sanctum existimans, & alios contemnens. Facit huc, quòd Angelus Paciuchellius tract. de patient. l. 5. c. 17. ex Hieronymo Cracoviensi memorat, fuisse scilicet ævo suo Hebræum quendam celeberrimum, qui magno spiritu fidem Christianam amplexus erat. Is, quo tempore in Hebræismo vixit, orans plerumque in dulcissimos resolvebatur affectus, & suavissimos fletus: sed sacro latice tinctus, factus Christianus, unâ simul hac orbatus est teneritudine, nec majorem in suis sensit orationibus dulcedinem, quàm statua exanimis. Ex quo apparet, illam priorem consolationem spiritualem, quàm præfatus Hebræus in sua oratione percepit, non à Deo, sed potius à dæmone fuisse procuratam & suggestam. Ex quo etiam docemur, devotionem non esse commensurandam consolationibus; cùm ipsâ luce meridianâ clariùs pateat, primam illam nec solidam, nec germanam, veramque fuisse devotionem. I nunc, ac sensibili illi devotioni ac lacrymis fidas. Nemo igitur, qui Deo servire conatur, debet turbari, si advertat illud sibi deesse, quod haud multis prodesse ex dictis liquet.

38. Ex hucusque dictis docemur pro praxi, quod licet consolatio spiritualis sensualis non sit argumentum, quod quis sit perfectus, ut ex superioribus dictis num. 31. constat; nihilominus tamen, quia plurimum in Dei servitute nos adjuvant hæ divinæ consolationes, ideo non sunt contemnendæ, sed humiliter à Deo postulandæ, & laborandum est, ut eas habeamus, non ut in iis quiescamus, & nihil aliud quæramus; sed ut sint nobis adjumento ad proficiendum in omni virtute, ad perficiendam Dei voluntatem, & ad quærendam Dei gloriam & honorem. Sic David cupiebat, dum *Psal. 62.* dicebat: *Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea*; id est, repleatur adipe & pinguedine spiritualis consolationis. Proinde non est hominis delicati (ut aliqui putant) & habentis cor effeminatum, pro hac etiam consolatione suspirare, eamque à Deo petere; sed sapientis & humilis, qui fragilitatis & inbecillitatis suæ conscius debet potius judicare, consolationem quoque sensibilem sibi ad spiritualis perfectus augmentum, & ad perseverantiam in bono necessariam esse quasi virtutis illecebram, quâ si vir, etsi jam in virtute provectus & perfectus, per tempus aliquod destituatur, vix novit pro eo tempore absque multiplici imperfectione virtutum vacare operibus. Quando igitur Deus hac consolatione spiri-

tuali nos perfundit, nos ipsos humiliare oportet, caveréque, ne hæc abutamur, quod fit, si eam propter ipsam capiamus, non verò quatenus est virtutis adjumentum, & in ea finem constituamus, nec per illius gustum veram virtutem quæramus, nec in via Dei proficere conemur, sed in ea tanquam sine quiescamus; & hoc dicitur abuti consolationibus spiritualibus. Quod si autem ex divina permissione, vel ordinatione spirituali consolatione privamur, nosque derelictos & desolatos Deus relinquit, cavendum est, ne animum abjiciamus, sed in memoriam revocemus extremas animi desolationes, quas Christus Salvator noster passus est, sacratissimæ præsertim Passionis suæ tempore. Nam Evangelistâ testante: *Cæpit parere & tadere*: Hinc præ vehementia tristitiæ dixit Discipulis: *Tristis est anima mea usque ad mortem.* *Marc. 14.* Et in cruce pendens, hanc gravissimam desolationis & derelictionis pœnam indicavit, dum dixit: *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Si tantos tamque immensos cordis angores ferre debuit, & libenter patienterque etiam tulit pro te Dominus, quidni & tu propter illius amorem, & honorem, modicum quendam cordis dolorem libens, volens tolerabis? An non millies audisti? *Non est discipulus major Magistro suo, nec servus Domino suo.*

P A R S Q U I N T A.

De Patientia in temporalium rerum damnis.

39. **N**ON est dubium, quin multi in damnis fortunæ à Deo, & virtutum semita longius devient, & in viam perditionis declinent. Proinde ut hac

in parte animo non dejiciamur, nec in malæ tristitiæ casses incidamus, consideranda nobis sunt Sanctorum exempla, aliæque inde ex hac rerum tempo-

ralium jactura provenientia spiritus emolumenta. Et imprimis quidem ad hanc patientiam nos adhortatur Incarnata Sapientia, dicens: *Luc. 6. Ab eo, qui aufert tibi vestimentum, etiam tunicam noli prohibere.* Hanc Evangelicam doctrinam ad unguem implevit quidam ex Sanctis illis eremi Patribus. Nam cum aliquando latrones ad eum venissent, dixissentque ei, quæ in tua cella sunt, tollere venimus, ille nihil perturbatus ait; Quantum vobis videtur, filii, tollite. Tulerunt ergo quæcunque invenerunt in cella, & abiierunt; obliti sunt autem sacculum, qui tunc absconditus erat in cellula. Unde Eremita secutus est eos clamans post ipsos dicens: Filii, tollite, quod obliti estis. At illi admirantes ejus patientiam, revocati ad poenitentiam, restituerunt ei omnia dicentes: *Hic est verè homo Dei.*

40. Simile patientiæ exemplum habemus etiam in Venerab. P. N. Joanne à S. Guilelmo; cum enim se Prioratu abdicasset, ut magis Deo vacaret, vitam solitariam & eremiticam est amplexus. Salutatis igitur amicis suis, rectà tendit in Etruriæ partes, assumptis secum tantummodo scriptis suis, quæ asinus in via portabat: & ecce post aliquot itineris milliaria duo latrones occurrerunt ei dicentes, se velle asinum ejus habere, quo audito, verus Dei servus absque ulla animi commotione suos accipiens libros, quos humeris suis imposuit, lubenter asinum illis concessit; justum est, inquit, ut vos eo utamini, sufficienter enim usum ex illo jam habui; sic librorum suorum pondere onustus ad optatum locum remeavit. De alio quodam Sene legitur in vitis Patrum, quod in morte apprehendens manum fratris, victum sibi su-

rantis, dixerit: Gratias ago manibus istis, quia per illas arbitror me nunc in regnum caelorum intraturum. Vitæ Patrum lib. 3. num. 74.

41. Uterius ad nostrum propositum refert *Ruffinus* heroicum duorum fratrum factum, qui pariter in cellula commorantes, adeo sanctimoniam suam specimen ediderunt, ut etiam multi de Sanctis Patribus eorum humilitatem, & patientiam deprædicarent. Audiens autem hoc quidam Sanctus Vir, volens probare, si veram perfectamque charitatem, ac humilitatem haberent, venit ad visitandum eos. Cumque magno cum gaudio suscepissent eum, & ex more complessent orationes, & *Psalmody*, egressus stipatus fratribus cellulam, foris vidit parvum hortum, ubi sibi olera plantabant; apprehensæque baculo magno impetu cepit omnia olera cadendo confringere, ita ut nihil omnino remaneret. Videntes autem supradicti fratres, nihil penitus dixerunt, sed nec vultum tristem nec turbatum habentes. Rursus ingressi cellulam vespertinas orationes compleverunt, & adorantes hospitem dixerunt: Si præcipis Pater, ibimus, & eum, qui remansit caulem coquentes gustabimus, quia jam hora est, ut cibum sumamus. Tunc Senior adoravit eos dicens: Gratias ago Salvatori nostro Jesu Christo, quia video Spiritum Sanctum requiescere in vobis. Etiam hortor, ac moneo vos, fratres charissimi, ut usque in finem perseveretis in patientiæ virtute, ut ipsa in regno Caelorum vos sublimes in conspectu Domini faciat apparere.

42. *S. Remigius*, cum securam annonæ caritatem prævidens, ingentem frumenti copiam in pauperum subsidium collegisset, eamque malevoli aliquot

igne absumpissent, audito nuntio equum conscendit, & ut inimicorum insaniam compesceret, accurrit. Sed cum omnia jam ardere videret, de equo descendit, & quia tum obætatem, tum ob frigus vespertinum frigebat, nonnihil ad ignem se calefaciens, tranquillo corde & ore dixit: *Semper bonus est focus.* Thomas Morus Summus Angliæ Cancellarius, illè antea sæculi Martyr illustrissimus, cum aliquando in ultra marinis regionibus Legati Regii munere functus esset, ac in patriam reversus, Regem negotiorum suorum expeditionem edoceret, nuntium recepit, majorem palatii sui partem flammis absumptam, & omnia granaria pariter incendio deleta esse. Uxor ipsius Ludovica eum tantæ ruinæ certiores fecerat. Testantur, qui vitam ejus scripsere, conjugi hæc ferè rescriptisse. Intellexi ex tua epistola incendium unà cum damnis exortis. Quia verò divinæ Majestati sic placuit, nedum patiente, libero, & composito animo perferre debemus, sed & lubenti. Agnoscamus, quòd Dominus Deus manum suam contra nos extenderit. Ille dedit, ille abstulit, sit nomen ejus Sanctissimum benedictum. Infinitæ illius bonitati maximas rependamus gratias, & fiat dulcissima ipsius voluntas, quòd si & id, quod adhuc superest, auferre voluerit, fiat; Dominus enim est. Ad Ecclesiam proinde unà cum familia te conferas, & Domino gratias referas. Quid enim salutis nostræ faciat, Deo magis, quàm nobis perspectum est. Hæc omnia, nosque omnes in manû Dei sumus, à Dei voluntate pendeamus toti, nec ullum unquam damnum nocere nobis poterit. S. Bernardus Claravallensis Abbas, cum ducenta argenti pondo sibi ad impensas construendi monasterii missa,

à grassatoribus intercepta fuisset, gratias Deo agens dixit: *Benedictus Deus, qui tanto nos onere liberavit.*

43. Quantum porro hæc pro amissis fortunæ bonis gratiarum actio ad virtutis accessionem faciat, docemur ex eo, quòd Monachus quidam, putè ideo, quòd in similibus sinistris eventibus animum serenum retinens, Deo gratias referre consueverit, ad tantum sanctitatis gradum pervenerit, ut ad solum vestium, aut cinguli ejus contactum agri sanarentur, ut infra 24. §. 3. n. 4. fusiùs explicabitur. S. Petrus Damiani l. 6. ep. 25. narrat virum quendam è Lombardia oriundum, unà cum Coniuge sua ex devotionis instinctu Romam ad loca sancta venerando proficiscentem, eum ad lacum pervenisset, ingressum fuisse navim pro comparando sibi pisce, serotino tempore manducando; pisce autem comparato è navi egressus, marsupium sibi cecidisse depræhendit; unde conjux ejus graviter afflictæ fuit; ipse verò divinæ se voluntati conformans non dolebat; porro remanserant ei in sacco sex libræ monetæ Lucensis; unde omnem suam confidentiam in Deum reponens largituè ab eodem fuit remuneratus, juxta illud Apostoli: *Hebr. 10. 35. Nolite amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationem.* Etenim cum circa vespèram hospitium suum non procul à lacu illo accepisset, itineris sui comites affatus dixit: Quia hic lacus damnum notabile nobis intulit, convenit omnino, ut pro nostro solatio cænâ solito lautiori potiamur. Et conversus ad accolæ, quis (ait) mihi extracturus est duodecim numismatum piscem? Cui piscator assistens præstò, respondit, venalem profectò piscem optimum habeo, sed quindecim procul dubio mihi

denarios numerabis, si eum tibi vendicare volueris. Quam ille summam non cunctatus exsolvit, emprumque piscem uxori, ut esculentiis pararet; injunxit, quem mulier, ut exenteravit, in intestino ejus folliculum cum viginti quatuor Papiensis monetæ solidis reperit. Tunc omnes, qui aderant, in commune gratias conferunt, & in succedentibus sibi jacturis semper in Deo spem esse ponendam indubitanter agnoscunt. Ut ergo & nos hujus viri uestigiis insistamus, neque in talibus rerum damnis confidentiam amittamus, sed Deo potius pro his gratias referamus; firmiter credamus oportet, similes opum jacturas non casu (ut non pauci falso arbitrantur) sed divinâ sic ordinante Providentiâ evenire, quod nempe per talia infortunia divinâ gratiâ digni capacesque efficiamur, ac olim in cælesti Patria copiosius remuneremur.

44. *Pierius Valerianus* apud *Josephum Mansi* tom. 2. tr. 30. disc. 16. refert, quoddum rustici in agro quodam simul laboribus insisterent, unus illorum qui pro haurienda ex vicino fonte aquâ abiêrat, aquilam quandam ab ingenti quodam serpente circumflexam conspexerit, mortem ei comminantem, ac proinde correptâ falce eandem in minutas partes conscindens, aquilam liberavit, hauriamque aquam laboris confortibus attulit, qui cum ex ea bibissent, in eodem momento, quo & ipse os hydriæ ad extinguendam sitim applicare voluit, aquila pernici volatu ad eum properans, hydriam è manibus dejecit, omnemque aquam effudit, moxque rusticus hoc refrigerio se privatum conspiciens, aquilæ tanquam ingrætæ vehementer indignatus fuit. At verò postquam è fociis aliquis post potatam aquam in terram

mortuus corrueret, reliquosque atrocibus doloribus cruciari cerneret, atque illam veneni toxico infectam fuisse intelligens, aquilæ gratitudinem erga se agnovit. Quid hæc historiâ innuere velim, haud dubiè subodoras, nimirum quodd sapenumero Deus nobis bonâ temporalia auferendo, mirum in modum salutis nostræ prospiciat, ne scilicet his malè utendo æternum periremus.

45. Sanè ad propositum nostrum optinè quadrat illud, quod *S. Theresia* prædixit Mercatori, qui petierat illius precibus commendari, in terris adhuc existens rescripsit: Domine cum intellexerim, quantoperè meas sorores juvares, desideresque meis vicissim precibus juvari, quantâ potui animi mei contentione id feci. Quare scire te velim, cælitis cognovisse me, nomen tuum scriptum esse in libro vitæ. Ita signum autem, quodd tibi vera scribam, scias ab hac hora, quâ literas has accipies, nihil in hac vita prosperè tibi successurum. Et ita evenit, nam exiguo post tempore ob navium jacturam foro cedere coactus fuit. Quod cum amici rescivissent, sortem ejus miserati, suis eum pecuniis juvârunt, ut de novo fortunam tentaret, sed cum alterâ vice res ei malè successisset, acceptis secum rationum libris, carcerem spontè ingressus est, & vinculis se tradidit, quod mercatores intelligentes, cognitâ viri probitate, noluerunt illi molestiam ciere. Pauper itaque, & rebus suis exutus, solo Deo contentus finivit vitam. Ita refert *Lyrays* axiom, 3. S. Ign.

46. Enim verò ut ad hanc & similem temporalium bonorum jacturam æquanimitè ferendam, nos animaret *P. Drexelius* in *Ros.* p. 1. c. 14. v. 6. hæc scitatur

uitur similitudine & exemplo. Rex quispiam suis in mari convivium instruens, finitâ mensâ, omnia vasa & mappas in mare projici jussit; cûmque convivæ omnia haud dubiè perditâ putarent, gernerentque, subitò contractis quæ occultè expansa fuerant, retibus, sum magno piscium multorum fœnore recuperata viderunt. Idem contingit illis, qui rerum suarum jacturam propter Deum libenter faciunt, aut patiuntur. Hinc magnus ille vitæ spiritualis Magister, Ven. Blosius in Sacello ani. c. 12. n. 3. illos, qui ob fortunæ damna, & suarum rerum jacturam affliguntur, hisce verbis notatu dignissimis consolatur: *Profectò qui Deo permittente agros, facultates, domosque suas perdidit, si exemplo Jobi hanc rei jacturam humili resignatòque animo de manu Dei accipit, & ei gratias agit, eûmque laudat, qui prohibere potuit, & non prohibuit, tantam ab ipso Domino mercedem accipiet. (ut quidam Sanctorum ait) quantam reciperet, si omnia illa, quæ perdidit, egenis & peregrinis propter Deum*

erogasset. Denique ut his in afflictionibus magis consoletur, consideremus etiam exempla primorum Christianorum, de quibus S. Paulus Hebr. 10. 34. loquens ait: Rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes vos habere meliorem & manentem substantiam. Meritò reverà jacturam hanc gaudenti potius quàm subtristi sustinuerunt animo; quia certissimum est, quòd nostra tellus non habeat, quod vel visu dignum sit, in comparatione æternorum bonorum, ut S. Abbas Silvanus olim dicere solebat. Si ergo in terra nostra visu solo nihil dignum sit, qualis proin fatuitas aut cæcitas censi debet, propter terrenarum rerum damna animo deijci, præsertim cûm Doctòr gentium D. Paulus ad Philippenses cap. 2. scribens omnia hæc ut stercore arbitretur. Quamobrem si divinæ placuerit Bonitati te omnibus tuis fortunis spoliari & orbari, dic fidenter cûm S. Jobo: Dominus dedit, Dominus abstulit, sit nomen Domini benedictum &c.

P A R S S E X T A.

De Patientia in injuriis.

47. **A**rtis humanæ solers industria ad eum usque pervenit artificii apicem, ut ex rûdi ferro pretiosissimum elicere, seu producere, aurum queat; sæpius enim ipsâmet experienciâ teste, Alchimiam chalybem in aurum transmutasse compertum fuit. Virtus autem Patientiæ pariter species quædam est spiritualis Alchimie, siquidem hæc ardente intus in anima igne charitatis, & amoris erga Deum, & proximum, ex injuriis & contumeliis, ab aliis nobis illatis, cælestis gratiæ, meritum, vir-

tuosorumque ac heroicorum actuum novit educere thesauros. *Maledicimur, inquit Apostolus 1. Cor. 4. ecce ferum, & benedicimus. Ecce tibi aurum. Persecutionem patimur, ecce tibi chalybem: & sustinemus, en purissimum & descæcatissimum aurum. Et quis est qui vobis noceat, interrogat S. Petrus, si boni amulatores fueritis? Enim verò, ut in hac spiritualis Alchimie arte nos benè fundemus, scire debemus, quòd perfrequens sit, Dei famulos per varias injurias probari; proin quilibet verus*

verus Religiosus, ne tentationis tempore deficiat, animoque concedat, contra hanc injuriarum tempestatem se se solide munire debet. Ante omnia autem satagere debet, ut injurias à suis-
met Superioribus, vel probationis causa, vel ob præcedentem culpam illatas, fortiter sustinere assuescat.

48. Aurea doctrina Martini Dumien-
sis est: *Admoneberis libenter, reprehenderis patienter; si merito objurgavit aliquis, scito, quia profuit; si immerito, scito, quia prodesse voluit.* Et S. Climacus ait: *Beatus qui propter Deum quotidie maledictis & convitiis lacestus vim sibi fecerit; hic enim cum Martyribus tripudiat, & Angelis parem confidentiam & gloriam merebitur:* Hinc idem Vir Sanctus ulterius hortatur nos ad patientiam dicens: *Bibe summa alacritate objurgationes, atque irrisiones à quocunque homine tibi propinatas, non aliter quam aquam vitæ, potare enim te querit salubri potione, & per quam omnis animi lascivia, & luxuria purgetur: nam revera hujusmodi haustu orietur intima & profunda castitas in anima tua, luxque Dei candidissima ex corde tuo non deficiet.* Et iterum gradu 9. hæc habet: *Laboribus se quidam ac doloribus, ut veniam peccatorum suorum mererentur, exposuerunt; deus tamen vir, qui injuriarum obliviscitur, facile anticipavit.*

49. Hinc veteres Eremitæ Patres suos discipulos, sive per adversa, sive per contumelias & increpationes, sive per objectiones & ludibria probare, purgare, & ad omnimodam perfectionem dirigere nunquam omittebant. Inter hos numeratur Abbas ille, de quo scribit S. Climacus grad. 4. qui Monachum, nomine Mennam, aliquando probare volens, reversum ad mo-

nasterium, sibi que prostratum, ut benedictionem de more acciperet, à vespera usque ad collectæ tempus humi jacere permisit. Tunc illum benedicens, & veluti ostentationis causâ cuncta facientem, atque impatientissimum objurgans tandem erexit. Quippe jam cognita erat Abbati patientia Mennæ; hoc ergo spectaculum ad aliorum ædificationem edere voluit. Quid autem putamus Mennam inter hoc tempus cogitasse? Totum Psalterium recitando, absolvit. Nobis, opinor, intestina ex rancore rupta fuissent. Quid mirum itaque, si ex defuncti Mennæ pedibus duo fontes pretiosissimi olei postmodum emanarunt? S. Romualdus, cum sub Marino Eremita Psalterium disceret, & sæpius erraret, virgâ Magistri ad aurem sinistram identidem percussus est; Quod ille diuissimè toleravit. Tandem Marinum respiciens: obsecro, inquit, si placet, ad dexteram deinceps me feri, lævæ namque auris auditus funditus perit. Unde Marinus hæc sui discipuli patientiæ, ac comitate ita afficiebatur, ut porro eum non ut tyronem & novitium, sed ut veteranum suspexerit, ac dilexerit.

50. Fuerunt præterea, qui alta mente cunctas injurias magnanimitè despiciere potuerunt. Horum non postremus fuit S. Dorotheus, qui à fratre amplexu multo quotidie convitiis & contumeliis proscissus, nunquam verbum contra ipsum dixit; quin & cum id rescisset Abbas, nescio quò referente, decrevissetque illum objurgare, proci di ego (inquit ipse B. Dorotheus) ad pedes Patris obsecrans per Jesum Christum, id ne faceret, quod videlicet meum fuisset peccatum, & non fratris. Alii quoque fratres

fratres convenire per diem, ut psithia sua excuterent ante cellam meam, quo facto tanta camicum multitudo in eam commigravit, quantam ego nullo modo satis fuissem interficere: erant enim infiniti præ æstu. Cum ego igitur cubitum concessissem, in me omnes, facto agmine, irruere, cumque diutius dormivissem præ labore, ut eram fessus admodum in die, tandem excitatus à somno offendi meum corpusculum omne depastum. Neque tamen illorum cuiquam verbum aliquando ullum feci, aut, ut id amodò non facerent, aut quod malè fecerint. Et ut prædicta repetam, me nunquam memini quidquam aliquando locutum, quod vel molestiam, vel afflictionem ulli afferret. An non hoc egregium Patientiæ Religiosæ exemplum? ab omnibusque juxta cujuslibet possibilitatem imitandum?

§1. Aliud patientiæ exemplum habemus in S. Bernardo Claravallensium Abbate, qui à Monacho quodam summâ injuriâ affectus, studiosè curavit, ut ab aliis etiam benè haberetur, prout supra Serm. 7. num. 11. plusculum dictum fuit. De Venerabili Patre nostro Joanne à S. Guilelmo similiter refertur; cum à suis sæpe Eremitis opprobriis malè tractaretur, & injuriis afficeretur, nihil dicens omnia patienter tolerabat, & cum eos corrigere potuisset, hoc tantummodo respondebat: Meritò hæc dicitis, & horum multa majora vera sunt. Cumque à quibusdam apud Provinciam diffamatus, & falsò accusatus fuisset, nullas unquam voluit adhibere defensiones, imò cognitâ ejus innocentia, cum falsi accusatores à Patre Provinciali rigide puniri deberent, innocentissimus Pater pro suis calumnia-

Gramm. Relig. Pars I.

toribus veniam petiit, & impetravit. Aliàs etiam cum à quibusdam non solum injuriis, verum etiam pugnis & colaphis percuteretur, quia eos de flagitiosa vita, & publicis arguisset peccatis, statim genua flectens pro suis persecutoribus oravit. Quare non mirum, si hæ sanctæ manus, ullam ne-scientes vindictam, tot miracula patrarent, uti legitur in vitâ ejus.

§2. Verum enim verò, quò faciliori modo similia Sanctorum Virorum exempla imitari valeamus, fructum ex tali heroica patientia promanantem ante oculos mentis collocemus oportet; hunc verò brevibus quidem, tamen nervosis depingit verbis Magnus Ecclesiæ Doctor, D. Gregorius, dum in hæc excurrit verba: *Mori à persequente, Martyrium in aperto opere est, ferre verò contumelias, & odientem diligere, martyrium est in occulta cogitatione.* Denique ut solidiores hæc in parte agamus radices, perferutari consultum est rationes & causas, cur nimirum plerumque devoti Dei famuli pessimis ab aliis habeantur modis, præsertim cum omni laude & honore digni sint? Sententia Sancti Laurentii Justiniani est: *Intelligamus, quanto studiosiores pro nostra salute fuerimus, tanto vehementius ab adversariis impetendos; hinc Psalmo tertio dicitur: Detrahebant mihi, quoniam sequebar bonitatem.* Quòd scitâ exemplificat similitudine S. Vincentius Justinianus: *Sicut lilium (inquit,) effundit odorem acutum, qui non placet omnibus, sed debilibus vehementem odore capitibus dolorem affert: ita boni bonitate ordinariâ placent omnibus, qui verò excellunt sanctitate, non sanctis etsi bonis non placent.* Quisquis proinde instar lilii virtutum fragrantiam coram Deo,

Fff

&

412
 & beatis cælestibus emittere parat, nil morari debet, si forsan propterea apud aliquos in disgustum incurrat, memor illorum verborum ab Incarnata Sapientia prolatorum: *Non est Servus maior Domino suo; si me (propter bona opera) persecuti sunt, & vos persequentur.* Joan. 15.

53. B. Virgo Maria hanc aliquando S. Birgitta tradidisse doctrinam refertur l. 1. revel. S. Birgitt. c. 22. *Quemadmodum vinum nunquam servatur in bonitate sua, nisi in fœce; ita nec boni & iusti stare in virtutibus, & proficere possunt, nisi probentur in tribulationibus, & iniquorum persecutionibus.* Quod confirmat eadem Regina Cælitum, dum præfata S. Matronæ rursus ait: *Sicut rosa eminus suaviter redolet, pulchra est visu, lenis tactu, & tamen non crescit nisi inter spinas, quæ sunt aspera tactu, deformes visu; nihil redolentes; sic etiam boni, & iusti homines, licet lenes sint patientiâ, pulchri moribus, suaves exemplo bono, non tamen probantur, neque proficiunt nisi inter malos.* Unde rectè concludit S. Gregorius: *quod videlicet nullus sit perfectus, qui inter mala proximorum patiens non est; qui enim aquanimiter aliena mala non tolerat, ipse sibi per impati-*

entiam testis est, quia ab omni plenitudine longè distat. Abel quippe renuit esse, quem Cain malitia non exercet. Sanctissimo itaque planè consilio permittit Deus subinde paucos, quandoque plures malos inter bonos degere, ut per hos boni exerceantur, & ad Deum avidius currere compellantur. Sicut enim (ut Christus S. Gertrudem l. 3. Infin. c. 63. est allocutus) Mater habens puerulum, tenerrimè sibi dilectum, quem semper sibi desiderat adesse, cum puer ad contubernales gratiâ colludendi vult discurrere, circa quælibet loca vicina larvas, vel aliqua apponit horrenda, unde puer territus currat in sinum suum: sic ego desiderans te lateri meo nunquam deesse, permitto, ut amici tibi in aliquo contrariantur, ut, dum in nulla creatura fidelitatem reperis, eò ardentius ad me recurras, quantum apud me omnium delectationum & fidelitatum abundantiam stabiliorem recognoscas. Hæc si benè & solidè animo tuo implesseris, procul dubio magnum tuis in miseriis, & afflictionibus, quas ab hominibus pateris, consolationis argumentum & augmentum capies, quod porro augebis lectione subsequentis paragræphi.

P A R S S E P T I M A.

De Patientia in Infamia.

54. **I**N dubium revocari nequit, quòd scilicet viro ingenuo longè charior sit boni nominis existimatio, quàm quæcunque opes terrænæ; unde Sapiens monet: *Curam habe de bono nomine, melius est enim bonum nomen, quàm divitiæ multæ, & unguenta pretiosa.* Eccli. 21. Unde qui hoc amittit,

multum profectò amittit; hinc multi vitæ potius, quàm famæ dispendium incurrerent; currunt nimirum vita & fama pari passu. Quamobrem ne (dum forsan ab aliquibus perversis hominibus bonum nostrum nomen denigratur) ideo patientiam amittentes, in reciproca odia, & maledictiones adversus

versus eosdem prorumpamus, eosque diris devoveamus, contemblemur oportet hac in parte exemplum Salvatoris nostri, qui quamvis summa & substantialis erat Sanctitas, nihilominus tamen blasphemus, potator vini, seductor populi, malefactor, & demonium habens, &c. appellatus fuit, turpissimèque inter duos latrones in Crucem actus. Oportet ergo illius exemplo omnes calumnias, & infamias patienter & heroico sufferre animo, ille enim dicit: *Exemplum reliqui vobis, ut quemadmodum ego feci, patientiam & inansuetudinem semper retinendo, ita & vos faciatis.* Siquidem non est discipulus super Magistrum, nec servus super Dominum; sufficit discipulo, si sit sicut Magister ejus, & servo sicut Dominus ejus. Si Patrem-familias Beelzebub vocaverunt, quanto magis domesticos ejus? *Matth. 10.*

55. Certè experti hoc sunt omnes Sancti, quis enim eorum est, cujus fama non aliquando à malis lacerata, aut saltem diminuta fuit? Cacodæmon enim tum per se, tum per suos ministros nullam negligit operam & conatum, quo Dei famulos apud alios denigret. Hinc rectè dixit S. Gregorius: *Habet hoc proprium invidia antiqui hostis, ut quos in perpetratione pravorum actuum decipere non valet, famam eorum dilaceret, falsa ad tempus fingendo.* In vita S. Mariæ Magdalene de Tazzis refertur, cacodæmonem quodam die habitum & speciem hujus integerrimæ Virginis assumpsisse, & dum aliæ Moniales in choro orarent, visum esse dæmonem è cacabo culinæ carnes furtivè subducere. Unde factum, quòd culinæ præfecta putaret id fecisse B.

Magdalenam, cum magna S. Virginis nota. Re evulgatâ ne verbulo quidem, se id minimè fecisse, defendit, sed tacens omnia patienter sustinuit, donec è Monialibus una sanctè testata est, eam illo tempore in sacro Odæo fuisse, & à se visam esse. Ita tandem fraus diaboli detecta, & manifestata est. De S. Cunegunde refertur, quòd dæmon, sæpius cujusdam Ephebi speciem mentitus, è conclavi S. hujus Imperatricis egredi fuerit conspicatus, quod cum ad S. Henrici aures emanasset, tantum diaboli dolus apud S. Imperatorem eyicit, ut hic de Cunegunde, quasi datam mutuam fidem fregisset, suæque virginæ integritatis jacturam fecisset, graviter suspicatus sit, & ideo purissima Imperatrix suam innocentiam probare volens, super ignitos vomeres nudis pedibus incedere coacta fuit.

56. De S. Joanne Chrysostomo refert Nicolaus Lanciz. opusc. 9. num. 97. quòd à Theophilo, Alexandrino Episcopo, adjuto ab aliis triginta ex Episcopis, ad Concilium Chalcedône coactum citatus, ob falsas accusationes (inter quas erant, quòd adversus Clerum librum edidisset, Sycophantiis & calumniis plenum; quòd mulieres reciperet, solusque cum illis ageret, vitam cyclopiis turpiter ac voluptuosè duceret, reditus Ecclesiæ in malos usus impenderet, blasphemias varias commiserit in Christum, populum seduxerit, & adversus Synodum concitaret, alienas Ecclesias invaserit,) & similes, quòd quas etiam S. Cyrillus eum Judæ, Christi proditori, compararat; & post mortem in Episcoporum Catholicorum album referri vetuerat (donec ab hac mente

visione cælesti abductus est, qualis hæc visio fuerit, refertur in vita *Sancti Cyrilli* non semel damnatus, & in exilium pulsus, & in eodem denique omnino mortuus, omnia admirandâ constantiâ tulit. *Sanctus Basilius* Episcopus factus à multis tanquam hæreticus, & hæreticorum consortio pollutus vitabatur, ideoque coactus fuit nemini propemodum se credere, omnesque pariter vereri. Imò & apud *Sanctum Damasum* Papam ob ejusmodi accusationes parùm gratiofus effectus est, ita; ut ne respondere quidem ad ejus epistolas dignaretur.

57. Instituta fuit tempore *S. Bernardi* expeditio ad Palæstinam (quam suis ipse vestigijs noster Salvator olim consecravit, quàmque Saraceni Paganique tunc armis infestam habebant) recuperandam. Hinc *Eugenius III.* olim Monachus, & in Claravalle *S. Bernardi* Discipulus, imperaverat ei Crucis Sacrarum indulgentiarum prædicationem, cunctis illis concedendam, qui sua nomina ad prædictam expeditionem dedissent, suosque fratres è dira Paganorum servitute liberassent, aut pro redimendis illis suâmet animas cum sanguine profudissent. Itaque vir Sanctus hanc expeditionem prædicavit, & ut hujus expeditionis authorem se divinitus institutum significaret, multa miracula patravit, quibus adeò regna, provinciæque ad arma sacra capeffenda concitavit, ut Rex Galliarum *Ludovicus*, & *Conradus* Imperator contractis undique maximis militum copiis, in Palæstinam tetenderint. Sed enim justo secretòque Dei judicio id omne bellum malè vertit. Nam noster exercitus, multis militum cæsis, in fugam datus,

Paganis opulentam prædam, insolentemque victoriam concessit. Fuit hæc infelicis pugna. Catastrophæ orbi Christiano tragica omnino prorsumque luctuosa. Itaque cum *S. Bernardus* fuisset hujus omnis belli præcipuus author ac incentor, utpotè qui Christianos populos ad hanc expeditionem suscipiendam in arma concitasset, ingens adversus eum procella fuit exorta. Vocitabatur passim seductor, impostor, Pseudo-propheta, reipublicæ pestis, orbis Christiani ruina. Quæ tamen omnia Beatus Dei famulus constanti pertulit patientiâ. Denique adeò commune est Sanctis pati linguas detrahentium, ut *S. P. Augustinus* non dubitaverit dicere: Cum caperit homo Christianus cogitare & disponere, ut perfectè proficiat in virtutibus, & sui ipsius morificatione, statim incipit pari linguas adversantium. Quicunque illas nondum passus est, nondum profecit. Quicunque illas non patitur, nondum conatur proficere.

58. Porro, quò altiùs jaciamus fundamentum in præfenti proposito, præter jam allata adhuc alia considerare lubet exempla. *S. Franciscus Seraphicus* à proprio Generali Fratre *Elia* tanquam turbator & destructor ordinis habitus, malèque tractatus, imò & libris impressis infamatus est, quasi in adolescentia lascivæ juvenilis ardoribus deditus, multorum gravium peccatorum sordibus corpus, animùmque maculasset. *S. Romualdus* Fundator Ordinis sui accusatus ab impuro Juvene, disciplinam ejus non ferente, quasi nefandum scelus secum perpetrasset, à suis subditis in publico Conventu damnatus est tanquam laqueo & igne dignus, adeoque & sacra celebrare Mysteria prohibitus est, quæ omnia

omnia licet jam centenarius æquissimo tulit animo. S. *Theresa* incredibilia passa est ab omni genere hominum, etiam bonorum & valde spiritualium. Habebatur enim à multis pro illusa à diabolo, ejus oratio & revelationes irridebantur: aliqui tanquam obsessam à dæmone exorcismis curare volebant: alii eam ad tribunal inquisitionis detulerunt, præter illas adversitates, quas passa est à propriis Superioribus in priorum Monasteriorum fundatione.

59. *Marina* Virgo cum vestibus virilibus induta, & in virorum Monasterium recepta fuisset, ibidem accusata à muliere quapiam, quod eam imprægnasset, patientissime pœnam & infamiam exclusionis à Monasterio tulit, donec post mortem ejus innocentia detecta est. Quod similiter etiam contigit S. *Theodora* Pœnitenti. Pater *Balthasar Alvarez* ex Societate JESU eximie Sanctimonie & doctrinæ vir, cum in Congregatione Provinciali græve aliquod, licet falsò, dictum de eo fuisset, ideoque graviter ibi in publico confesso reprehenderetur, nec publicè nec privatim se defendit, & ob id tam heroicum silentium magnos à Deo favores est consecutus. Aliàs cum in Hispania & Romæ graviter fuisset infamatus, & quidam hoc ei retulisset, subrisit editis singularis lætitiæ signis. Cujus rei causam quæsitus, respondit: Quia nunc video Deum mihi bene velle, quoniam per amicorum suorum viam me deducit, nam diu sollicitus fui, quod videretur mei Dominus oblitus. Et reverà non aliter est, quod enim plus Deus aliquos amat, eò copiosius illis suæ crucis infamiam communicat, quod sic magis sibi assimilentur; nam

ut loquitur Apostolus Rom. 8. 29. Quos præscivit, & prædestinavit conformes fieri imaginis Filii sui, ut sit Primogenitus in multis fratribus. Id est (ut Vasquez 1. p. c. 23. & *Cornelius à Lapide* interpretantur) quos Deus præscivit sibi amicos, & dilectos per gratiam suam futuros, hos etiam prædestinavit ad hoc, ut paterentur, & fierent conformes Filio suo in patientia, utpotè qui pro nobis tot labores & ærumnas sustinuit. Porro, ne quis injurias & calumnias, sibi ab altero illatas stomachetur, auream *Divi Chrysostomi* sententiam cordi suo insculpat necessum est; eos quippe, qui persequuntur bonos, vocat eorum agricolas, eò quod illos suis persecutionibus velut aratro proscindant, & fertiles faciant.

60. Ex his & aliis, quæ de Patientiæ virtute passim tradunt Doctores, procul dubio intelliges, quàm sit virtutum studioso patientia necessaria; sed percontaberis forsan, quæ optima patiendi materia censi debeat? Respondet S. *Franciscus Salesius*: Illa est, inquit, quæ tota à Deo est, nihilque continet nostri; qui enim se voluntariis afflictionibus castigat, ille sub Christi vexillo pedestris est: qui autem à Deo immissa patienter tolerat, eques est. Id quod per visionem, B. *Henrico Susoni* factam, confirmatum manet; huic enim Sancto viro quondam juvenis à Deo missus ocreas, securum, & hastam offerebat, dicens: Noveris hastenus te inter pedites meruisse, modò verò ad equestrem ordinem vocari, prius enim, ut libuit, te castigasti, nunc flagello iniquæ lingue cæderis. Hastenus uberibus Christi lactatus, nunc felle potaberis. Hastenus hominibus

minibus gratus eras, licet tibi inimicus; nunc homines contra te calcaneum levabunt. Cumque hæc postredie à Sacrificio Missæ secum tacitus ruminaret, jubetur per fenestram prospicere, paret, & videt canem, per aream Cœnobii lacerum panni segmentum ore spumeo raptantem & lacerantem. Tum vox eadem cælitus missa ei prædixit, fore, ut deinceps instar illius sordidi panniculi aliorum dentibus laceretur. Assensus est statim *Sus*, & mox è cubiculo descendit, & segmentum illud velut crucis suæ tesseram tulit; ac diu secum servavit. Et initio quidem præ infirmitate humana titubare visus est; verum die Purificatæ Virgini sacro per Christum infantem edoctus, non tantum ferendam crucem fortiter, sed aham atque aliam expectandam esse didicit. Perstitit ergo, & deinceps inter mille cruces constans perseveravit.

61. Quamobrem ut & nos pariter patientiam in omnibus nostris prefuris & adversitatibus, undecunque demum eventuris, inamissibiliter teneamus, necessum est, ut in tabulis cordis nostri inscribamus auream sententiam excellentis vitæ spiritualis

Præceptoris Venerab. *Blosii* dicentis: *Etiā exigua molestia propter Deum a-
quantimater tolerata incomparabiliter præ-
stantior est, quā sint multa & gran-
dia bonorum operum exercitia.* Simi-
liter lucrum utilissimum, quod ex pa-
tientia acquiritur sequenti declarat si-
militudine eruditissimus *Idiota*. De-
bemus, inquit, insuper tribulationes
patienter sustinere propter magnitudi-
nem valoris & utilitatis. Sicut enim
agricola patienter sustinet labores pro-
pter spem fructus, quem expectat, sic
quia propter mundi labores, & tri-
bulationes fructus æternæ gloriæ ex-
tæ Providentiæ solâ benignitate ex-
pectamus; ipsas tribulationes patienter
sustinere debemus, sicut scribitur:
*Jacob. 5. 7. Patientes estote usque ad ad-
ventum Domini. Ecce enim agricola pa-
tienter expectat pretiosum terra fructum,
patienter ferens, donec accipiat.* Hæc
si attentè perpenderis, dubio procul
copiosissimum Patientiæ fructum me-
tes, quo per perpetuas æternitates fruë-
ris. Porro quod magis te in hac virtu-
tute fundes, pensiculatè, quæ in
sequenti referemus ser-
mone, perpendas
oportet.



SERMO XXIX.

DE CRUCIS, ET TRIBULATIONIS EXCELLENTIA.

Ego, quos amo, arguo, & castigo. Apocal. 3. 19.

P A R S P R I M A.

1. **V**erissimum est illud Prophe-
tæ Jer. 12. oraculum desola-
tione desolata est terra, id est,
plerique suis in angustiis, tribulationi-
bus, & pressuris deficiunt, & nunc
contra cælum; nunc contra terram
linguam suam in varias laxant queri-
monias, suasque cruces intolerabiles
esse autumant. Sed quæ ratio? Quia
nullus est, qui recogitat corde, quantus
valor, & pretium in cruce, à boni-
tate Divina humeris nostris impositâ,
reconditus sit. Tantus quippe in ea la-
tet thesaurus, ut B. Henricus Suso lib.
dial. c. 10. dicere non dubitarit: Si cen-
tum annis, & flexis genibus oremus
Deum, non erimus digni, ut crucem u-
nicam accipiamus. Consideratione di-
gna est sententia illa Blosii de Cons.
pusillan. c. 24. quando pro afflictorum
consolatione ait: Afflictio iustissimum at-
que compendiosissimum iter est. Et in alio
loco Idem Marg. spirit. c. 19. §. 10. scri-
bit: Neque enim aliquid utilius homini
accidere potest, quam tribulatio, sive sit
externa, sive interna, & nullum certius
signum divina electionis habetur, quam si
quis tribulationem humiliter, patienter-
que propter Dei amorem sustineat. Ubi
etiam tractans de consolatione pusilla-

nimum, introducit Salvatorem lo-
quentem hoc modo: Pati adversa, re-
gia via est, qua hominem ad regnum cæ-
lorum perducit. Ambula igitur in ea gau-
dens, mihi que gratias age, quod te tan-
to digner honore, ut tibi aliquid, quod
pati debeas, offeram & donem. Benè
propterea S. Thomas de Villanova sermone
de SS. Cosma & Damiano sermone
nabatur: Deus electos suos non vult ab
istis vanitatibus detineri, sed quod eis om-
nia amara sint, & malè succedant; ut dum
ab omnibus repelluntur, ad Deum recur-
rant; & dum iste mundus adversatur,
æternam vitam requirant. Et hæc gran-
dis misericordia Dei est. Hæc Sanctus
Presul.

2. Et hæc est ratio, cur nimirum
Viri Sancti, divinoque spiritu pleni am-
bobus brachiis quaslibet exultanti cor-
de amplectuntur afflictiones, quia nem-
pe excellentiam in Cruce, pro Christo
susceptâ, absconditam mentis oculis
probè considerant. Inter hos primatum
facile obtinet Doctor Gentium S. Pau-
lus, qui de seipso 2. Cor. 12. 10. sic scri-
bit: Propter quod placeo mihi in infirmi-
tatibus, in contumeliis, in necessitatibus, in
persecutionibus, in angustiis pro Christo.
(Cum enim infirmor, tunc potens sum. Li-
benter

benter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi. De S. Catharina Senensi refertur, quoddam aded delectata sit afflictionibus, ut nihil ei in hac vita tantum solatii ac refrigerii afferret, quantum afflictiones & cruces, sine quibus (ut ipse agebat) vita hæc ei molesta foret; propter eas autem libenter ferret beatitudinis dilationem, non ignorans, illam afflictionibus non parum augeri. Hinc foeminam cancro laborantem, & horridam sui infamatricem nunquam domo, etsi ad id urgere-tur à Matre, expellere voluit, sed omnia obsequia instar ancillæ promptissimè exhibuit. S. Maria Magd. de Pazzis dicere solebat, non desiderare se brevem vitam, aut celerem mortem, cum in cælis nulla sit cruciatuum perpessio; Desidero, inquiebat, vivere diu, quia desidero amore Sponsi, ac Domini mei diu pati, non tantum breve aliquod martyrium, sed & morborum examina, calumnias, infortunia, & quacunque in me assurgere possunt adversa.

3. Enim verò, quoddam quam plurimi alii Sancti avido ore hauserint quaslibet tribulationes, non aded mirari debemus, noverant enim optimè, quoddam afflictio sit signum specialis amoris, quo Deus suos prosequitur: Quemadmodum enim (ut S. Gertrudis à cælesti suo edocta est sponso) annulus est signum desponsationis: sic adversitas tam corporalis, quam spiritualis verissimum signum est electionis divinæ, & quasi desponsatio animæ cum Deo, in tantum, ut gravatus quisque veraciter, imò confidenter dicere possit illud: Annulo suo subarrhavit me Dominus Jesus Christus. Hinc Beata Baptista Verana (quæ regulam S. Francisci profitebatur) Christum apparuisse, dixisseque referunt, qui scribunt ejus

vitam: Recordare magis me tibi ostendisse signum amoris, dum te afflixi, quàm dum te tenerem arctissimè in dulcissimis brachiis meis. Magnum beneficium est non peccare; majus, posse benefacere; maximum, & in superlativo gradu, pati malum.

4. Cujus oraculi veritas comprobata manet mysterioso facto Patriarchæ Josephi, qui sedens in throno regio Egypti manifestabat se suis fratribus. Verum majori is ferebatur amore in Benjamin quàm in alios fratres, & quo modo ostendit hunc affectum? Scyphum autem meum argenteum, & pretium, quod dedit, tritici, pone in ore sacci junioris, factumque est ita. Gen. 44. Hoc mandatum impositum dispensatori domus in eum collimabat finem, ut redire cogeretur frater tanquam furti reus, quasi non solum frumenti pretium, verum etiam scyphum summi valoris surripisset. Nihilominus omnia hæc Joseph edirexerat, ut teneriorem in fratrem suum Benjamin contestaretur affectum, veluti eventus rei postea demonstravit. Hunc etiam stylum frequenter servat Salvator noster, calicem tribulationis eorum imponit sacco, quos magis diligit, quos amo, arguo & castigo. Imponendo ergo & abscondendo in hoc corporis nostri sacco calicem amarum morborum & adversitatum ostendit, nos suos esse Benjaminos, cogitque ne ab eo recedamus, vel ut nos revocet recedentes.

5. Bellè ad hoc nostrum quadrat propositum illud, quod quondam Christus per Catharinam quandam Ordinis Carmelitarum Monialem, vitæ sanctitate celebrem, ad Venerabilem Annam à S. Bartholomæo ejusdem Ordinis gravissimos dolores magnâ constantiâ patientem scribi jussit, inter alia etiam sequen-

tia:

ria : Quò quisque de meis mihi unquam fuit gravior amicioque , huic majorem crucis meae partem ex singulari fervore imposui ferendam ; ita Apostoli mei , ita ipsa Mater mea experta est , cujus animam doloris gladius in tantum pertransiit , ut merito suo Martyrum Martyr & Regina nuncupetur. Ergo verissimum : Ego quos amo , arguo & castigo. Sed quæres quo fructu ? quo commodo , & utilitate ? ut nimirum cum illis continuè maneant , eosque ab inimicorum incursumus defensit , in virtutibus erudiat , ac in omnis perfectionis semitam dirigat & ducat. Juxta est Dominus his , qui tribulato sunt corde , ut rectè cecinit Psalter Regius. Psal. 33. Quis ergo hæc perpendens , non pariter cum S. Bernardo exclamet : Deus nobiscum est in tribulatione , & ego aliud queram , quam tribulationem ? Et S. Thomas de Villanova Dom. 4. Adven. in illud Psalmistæ : Ad te Domine clamabo , ne quando sileas & taceas , differens ait : Volo affligas , volo arguas. Hoc enim magis amoris signum est , sicut ipse ait : Ego quos amo , arguo & castigo ; unde Pater filium suum legitimum hæredem delinquentem arguit & increpat , sed spurium abire sinit. Magni amoris , & electionis æternæ signum est , quando hominem redarguit , increpat , neque sinit quiescere , donec exeat peccator.

6. Non incongruè Ascetarum nonnullus hominem cuidam herbæ , nomine Acantui assimilat. Naturalistæ quippe de hac herbæ referunt , eam inter cæteras proprietates illâ notatu dignâ gaudere , quòd ipsa , quòd gravius ei pondus superponitur , eò altius in ærem sese extollat , magisque assurgat ; sic homo virtuosus & patiens quamvis videatur penitus adversitatis pondere nonnunquam conteri , attamen si pa-

Gramm. Relig. Pars I.

tienter eam tolerat , altius assurgit , & in perfectionis semita mirificè proficit. Quod cum ita sit , quid ô frater , ô Religiose , ô Christiane , tribulationes & adversitates patienter tolerare detrectas ? Quid Deo tibi paterni amoris sagittas immittenti obmurmuras ? Cur miseris , & sinistrae fortunæ aded oblectaris ? Sagittæ ejus , consolationes ejus sunt , & tribulationis individuus est comes divina præsentia & assistentia juxta illud Davidicum : Cum ipso sum in tribulatione , eripiam eum , & glorificabo eum. Psal. 90. 15.

7. Et reverà ita esse , manifestè conspicere licet , in Patriarcha Josepho sic contigisse ; qui , nisi suis à fratribus vendatus , & in carcerem missus esset , nunquam in totius Egypti Dominum exaltatus fuisset. Egregiè hoc exaggerat Sanctus Chrysostomus dicens ; Neque Josephus tantum honorem est consecutus in paterna domo habitans , quantum vendatus , & in domo barbarica educatus. Per ipsos enim insidiatores ei contexebatur diadema , & comparabatur purpura , & ab infamiæ occasione honoris & regni causa processit. Rêdè proinde ait S. Gregorius Nazianzen. Electi in tentatione proficiunt , & quod eis diabolus preparat ad ruinam , hoc Deus vertit eis in gloriam. Cum ardenti itaque amore , grandique animi affectu Religiosum decet salubres has tribulationum sagittas , è cælo dilapsas acceptare , iisque ultrò caput objicere. Verùm enim verò , ut uberiorem hac in parte colligamus fructum , servire etiam nobis poterit ad hunc finem , quod quondam Christus S. Theresia apparens , dixit : Ille Patri meo celestium omnium est gratissimus , qui quam plurimis , maximisque afflictionibus exercetur. Et vide

Ggg

filia

filia mea, vide, & animum perpende vulnera mea, & satere, quoniam nulli tui dolores cum meis vel conferri possint. A quo tempore tantum illa desiderium patiendi concepit, ut semper d'cere soleret: *Aut pati, aut mori.* Ita habetur lib. 4. vitæ cap. 17. Certò non inconvenienter dixit B. Angela de Fulgino: Scio filioli mei, quòd nobilitas & valor, qui exit de tribulatione, non est nobis cognitus, alioqui esset de illa magna rapina, & quilibet raperet de alio, de quo tribulari posset. Afflictio quippe nihil est aliud, quàm annus Jubilæi, in quo quamplurimæ, singularesque nobis à Deo conferri solent gratiæ. Afflictio est autumnus frugiferus, in quo ingentes spiritualium bonorum fructus colligere fas est. Afflictio est tempus messis, in eo enim uberrimi cælestium charismatum manipuli metuntur; etenim (teste Joanne Avila, eximio vitæ spiritualis Magistro) plus valet tempore tribulationis unum Deo gratias, quàm sex millia in prosperitate. Ita docet Tom. 2. ep. 20.

8. Quid proin devoto Christi Servo, in variis afflictionibus constituto, hæc tanti viri sententiâ consolabilis? dum intelligit; quantoperè sibi per iteratam hujus brevissimi verbuli Deo gratias repetitionem, cælestem possit coacervare gloriam. Hinc rectè Siracides Eccli. 35. 26. exclamat: *Speciosa misericordia Dei in tempore tribulationis, quasi nubes pluvia in tempore siccitatis.* Et si enim verus Dei amator instar vineæ dulcissimos identidem bonorum operum botros afferat, copiosiores tamen, divinòque conspectui gratiores haud dubiè progerminat tempore adversitatis. Unde Christus dicit: Joan. 15. *Omnem palmitem, qui fert fructum,*

purgabit, ut fructum plus afferat. In cujus Evangelici textus consideratione scribit de tribulatione Sanctus Laurentius Justin. sequentia: *Hæc hominem purgat, ideo Dominus omnem palmitem, qui fert fructum, purgabit, ut fructum plus afferat; omnipotens enim Deus electorum suorum adversarios temporaliter permittit excrescere, ut per malorum savitiam expurgeretur vita bonorum; nunquam quippe Dominus adversus bonos permitteret malos sevire, nisi etiam quantum proficerent, videret.* Ita Venetorum Patriarcha tr. de Patient. cap. 3.

9. Et sanè haud secùs contingit Justis in tribulatione positis, quàm quod olim Arce Noë, quæ (ut notat Gerson p. 2. ser. de omn. Sanctis.) quò magis abundarunt aquæ diluvii, tantò altius ferebatur; ita mansuetus animus, quò majores erunt tribulationis aquæ, tantò erit excelsior. Cujus rei veritas multis exemplis, è Sacra Scriptura depromptis, confirmatur. Joseph enim plus crevit & prosperatus est in exilio, quàm si fuisset inter fratres suos in domo. Quantò magis Pharaon filios Israël affligebat, tantò magis multiplicabantur. Ezechiel in medio captivorum vidit mirabiles Dei visiones. Pueri in camino ignis exceperunt Angelicam consolationem, cum quibus Nabuchodonosor vidit similem Filio Dei, ut apparet Deum esse cum tribulatis. Rex Nabuchodonosor per septem annos in bestiam commutatus, recuperat sensum, & laudat Deum, quem antea blasphemaverat. Ab adventu Spiritus Sancti usque ad persecutionem S. Joannis Evangelistæ sub Domitiano Imperatore fluxerunt anni circiter 50. & toto illo tempore non habuit ille Apostolus tot &

tantas

tantas revelationes, nec tantum Ecclesiae profuit, quantum eo tempore, quo fuit in exilio, ut scribit *Irenaeus* lib. 5.

10. Hinc ergo liquet, quanti interfit pro Deo, & propter Deum affligi. Et si porro fructus, ex tribulationibus prognasci solitus, non continuò appareat, non tamen propterea animum despondere debemus: quemadmodum enim qui seminat, non continuò metit, sed post aliquod temporis intervallum; sic etiam (ut *Hebraeus Psaltes Ps. 125.* canit.) *Qui seminant in lacrymis, in exultatione metent. Euntes ibant, & flebant mittentes semina sua: venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos suos.* Hinc *S. P. Augustinus* in hunc locum ait: Ipse agricola quando procedit, & portat semen, nonne aliquando frigus est, ventus & imber deterret, attendit caelum, videt tristem diem, attendit & exspectat diem laetum, ne tempus transeat, & non inveniat quod metat: seminate & vos in hyeme, seminate bona opera. Ne verò quis hac in parte vacil-

let, pendere oportet (ut agricola facere amat) tempus messis, id est vitam aeternam, tanquam fructum in adversitatibus colligendum, qui tantus est, ut (attestante Apostolo *Rom. 8.*) *non sint condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam, quae revelabitur in nobis.* Unde *S. Chrysostomus, & D. P. N. Augustinus* super hunc Apostoli textum inquirunt: Si quotidie oporteret nos tormenta sufferre, & ipsam gehennam parvo tempore tolerare pro eo, ut ipsum Christum possemus videre in gloria, & Sanctorum ejus numero sociari, non erit dignum omne pati, quod triste est modò. Eja ergo frater amice, cum certò per tribulationes caelum lucreris, ideo non oportet te contristari, si divina pietas quasdam tibi immiserit afflictiones, sed potius eas magno oportet te excipere cordis júbilo, Deoque gratias summas referre, quòd dignus inventus fueris cum Apostolis pro nomine JESU, ejusque gloria contumeliam, seu quamcunque aliam adversitatem pati.

P A R S S E C U N D A.

11. **P**ER antiquum & usitatum est in Academiis, quòd studiosi, antequam in Matriculam seu Album Studiosorum referantur, variis sannis, verberibus, & ludibriis (quae nomine communi *Depositio* vocatur) exerceri soleant. Similem morem Sapientissimus Deus observare consuevit, nullum quippe in caelum, velut caelestem Academiam admittit, nisi variis prius tribulationibus exercitum, idque ob easdem ferè causas, ob quas Academiae dictae Depositionem instituerunt: sci-

licet *primò*: Ut ad virtutem disponantur. *Secundò*, ut probentur. *Tertiò*, ut Sanctis conformentur. *Quartò*, ut digni fiant Privilegiis. *Quintò*, ne extollantur super alios. Quàm æquum ergo est libenter velle subire hanc depositionem, quae per breve duntaxat durat spatium, praesertim cum per hanc in numerum discipulorum Christi admittamur, & consequenter etiam in Sanctorum Album referamur: non est enim possibile in schola Christi agere discipulum, nisi per similem depositionem, id est

per continuas cruces exerceatur. Nam (ut Incarnata Sapientia ait) *Qui non bā-
julat crucem suam, & venit post me, non
potest meus esse discipulus.* Luc. 14. 26.

12. Porro actiones seu lectiones, quæ in hac Christi schola præscribuntur, sunt adversa quæque patienti sufferre animo; nam ut Sanctus Paulus 2. *Timoth. 3. 12.* testatur: *Omnes qui pie volunt vivere in Christo, persecutionem patientur.* Quæ verba expendens S. P. *Augustin. in Psal. 55.* Nemo sibi dicat, inquit, fuerunt tribulationes apud Patres nostros, apud nos non sunt. Si putas te nondum habere tribulationes, nondum cœpisti esse Christianus. Et ubi est vox Apostoli: *Omnes qui volunt in Christo pie vivere, persecutionem patientur.* Si ergo non pateris pro Christo ullam tribulationem, vide, ne nondum cœperis in Christo pie vivere. Huic doctrinæ consentiunt, & alia ab eodem Apostolo prolata verba: *Hebr. 12. 6. Quem diligit Dominus, castigat. Flagellat autem omnem filium, quem recipit.* In quæ verba sic iterum *Augustinus: Flagellat Deus omnem filium, quem recipit, & tu forte exceptus eris? si exceptus es à passione flagellorum, exceptus es à numero filiorum.* Quamobrem omnes Sancti semper magis elegerunt pro Christo affligi, quàm gaudere; magis contemni & humiliari, quàm exaltari; magis vilipendi, & vituperari, quàm prædicari & laudari, non nescientes non esse aliam viam planiorem ad cælum, quàm viam S. Crucis, & non fore possibile (quemadmodum rectè docuit S. Hieronymus) ut præsentibus quis & futuris fruatur bonis, & hic ventrem, & ibi mentem repleat, & de delictis transeat ad delicias.

13. Hoc ipsum præstantissimæ Virginis Catharina Senensi ipse Dominus præclaro viso demonstrasse videtur, cum ei aliquando apparuit, binas manibus coronas gestans; alteram auro & gemmis micantem; alteram verò spinis horrentem. Offerebat autem optionem illi, utram mallet? sed hac conditione, ut, alterutram in hac vita elegisset, sciret se in futura vita alteram ei contrariam habituram: Si hic auream, illic spineam; si hic spineam, illic contrā auream: quibus auditis, Sapiens Virgo horridam illam coronam aded prætulit, ut utraq̃ue arreptam manu ipsamet suo capiti impræsserit, & quidem ita acriter, ut post etiam aliquantò vulnere sensus perduraret. Hanc Sanctam Virginem imitemur oportet, cum ea non auream, id est, hujus mundi delicias, sed spineam coronam, scilicet afflictiones præeligendo, si cupimus vitam possidere æternam. Certissimum namque est illud S. Lucæ: *Act. 14. 21. Quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.*

14. Optimè ad nostrum propositum doctrinam hanc notatu dignam tradit Gerson Tom. 4. cum ait: *Tribulatio animam hominis ad Deum perducit, & est certior & securior via Deum adeundi.* Orationes (subjungit *Josephus Mansi tr. 94. disc. 5. num. 9.*) eleemosynæ, jejunia, Sacramentorum frequentatio, lectio librorum spiritualium, verbum Dei, opera misericordiæ, tum spiritualia, tum corporalia, omnia ista sunt efficacissima media, quibus homo Deo conjungi, & uniri potest; at certior & securior via, ait hic magnus vir, *Joannes Gerson*, est tribulatio, quia in hac infalli-

infallibiliter Deum invenimus: *Juxta est Dominus his, qui tribulato sunt corde.* Quamvis devotio sit actus Religionis respiciens Deum, nihilominus minimus gradus tribulationis, propter amorem Dei toleratæ, pluris æstimatur, quam quævis fervens devotio. Audiamus adhuc insignem vitæ spiritualis, & perfectionis Magistrum Venerab. *Blosium*: *Gratior* (inquit,) *illi est humilis internarum derelictionum tolerantia, quam ingens devotionis dulcedo.* Proinde rectè nos ad tolerantiam passionum adhortatur *S. Jacob.* dum ait: *Omne gaudium existimate fratres mei, cum in tentationes (& tribulationes) varias incideritis; scientes, quod probatio fidei patientiam operatur, patientia autem opus perfectum habet.* *Jacob. cap. 1.*

15. Denique ulterius viam securissimam ad cælum esse tribulationem, iterum docet præfatus pius Abbas, *Ludovicus Blosius*, instit. spirit. c. 8. dum ait: Nullum certius signum electionis divinæ habetur, quàm si quis tribulationem, humiliter patienterque propter Dei amorem sustineat; illa enim est pretiosus annulus, quo Deus animam sibi desponsat. Optimè sanè *S. Gregorius* lib. 21. moral. c. 4. ad nostrum propositum stabiliendum per hæc excurrit verba: Sicut virulus ad laboris usum victurus, sub jugo retinetur; mactandus autem in liberis partibus saginatur; & sicut arbores fructiferæ in colligendis fructibus vexantur, lacerantur, spoliuntur, diutissime tamen vivere permittuntur: infructiferæ verò intactæ stant, sed citius exciduntur, ut in ignem mittantur: Et sicut ægris desperatis omnia conceduntur, iis verò, quibus spes salutis subest, amara medicamenta appli-

cantur: sic reprobi bonis hujus mundi saginantur, & a tribulationibus immunes, aut minùs saltem obnoxii manent; Electi verò laboribus & ærumnis exercentur. Hactenus *S. Pontifex.* Merito proinde ait *S. Leo Papa*: *Certa atque securus est expectatio futura beatitudinis, ubi est participatio Dominica Passionis.*

16. Ex his palàm liquet, quare nimium *S. Paulus* nimio perè gavissus, & gloriatus sit suis in persecutionibus & tribulationibus, ut apertè dicat: *Mihi autem absit gloriari, nisi in Cruce Domini nostri Jesu Christi.* *Gal. 6. 14.* Poterat quidem Apostolus, (ait *S. P. Augustin.* ser. 20. de verb. Apost.) gloriari in Sapientia Christi, & verum diceret; poterat in Majestate, poterat in potestate, & verum diceret; sed dixit in cruce; ubi mundi Philosophus erubuit, ibi Apostolus thesaurum reperit. Ineffabiles etiam in cruce latentes divitias benè contemplatus est *S. Ignatius Loyola*, & idè tantum æstimabat carceres, probra, persecutiones, ut apertè diceret; Si hæc una in parte stateræ collocarentur, & in altera quidquid à Deo creatum est, appenderetur, vix hoc omne præ prioribus momentum aliquod apud se habiturum.

17. Verum enim verò, quò sanctos hos viros majori efficaciam imitemur, & cum iisdem in nostris afflictionibus gaudeamus, nobis ulterius expendendum est, emolumentum & utilitas ex adversitatibus emanans, hæc autem ex eo capite liquet, quòd nimium nos stimulent ad currendam, quæ ducit ad cælum, viam, juxta *D. Gregorium* in hæc verba differentem: *Electis suis ad se pergentibus Dominus hujus mundi iter asperum facit, ne, dum quisque presentis*

vite requie, quasi via amenitate pascitur, magis eum diu pergere, quam citius pervenire delectet, ne, dum oblectatur in via, obliviscatur, quod desiderabat in patria. Hinc Psalmographus ait: *Multiplicate sunt infirmitates eorum; postea acceleraverunt; Ps. 135* quasi diceret: permulti in prosperitate viam mandatorum Dei non currunt; at dum diversimodis subjiciuntur pressuris, velociter perfectionis Christianæ semitam inambulanti. In exemplum nobis est S. Guilelmus, Dux Aquitanix, qui vitam omni plenam scelere duxit, sed quid illum ad tam eminentem Sanctitatis gradum provexit? Tribulatio certè. Nam quamvis à S. Bernardo ad meliorem fuerit revocatus frugem, viròque Sancto in aliquibus obtemperaret, ex potiore tamen parte suis in sceleribus inveteratus perstitit. Itaque anno circiter peracto, quo S. Bernardus eum convenit, & ut pœniteret, monuit, magnas copias contraxit, Normanniámque bello vastavit. Sed manifestâ Dei ultione, nam per alvi profluvium exercitus penè universus deletus est; unde horrore percussus de pœnitentia agenda seriò cogitare cœpit. Hinc solus Sanctum quendam Eremiticam convenientem, induit loriceam ferream, austerissimamque posthac egit vitam, aded sanctam & innocentem, ut sapius meruerit Angelorum præsentia, & solatio recreari. An non igitur verissimum est illud Isaia 26. *Domine in angustia quesierunt te*, Id est, ut exponit Hugo Cardinalis, *requirent te*, quasi dicat, percutite eos, & flagella, quia aliter non requirent te; unde Psalmista: *Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine. Psal. 32. 17.*

18. Bessaus ait: Instrumenta musica prius manibus percuti debent, quam sonitum edant, & quò feriuntur vivaciùs, eò & sonant jucundiùs. Hoc quidam emblemate tribulationes expressit, varia namque instrumenta musica, testudines, tibias, citharas, cymbala, psalteria, & sistrâ simul congeffit, & hanc Epigraphen addidit: *Non percussa silent.* Sic profectò res se habet cum plurimis Christianis, qui dum nullas sentiunt adversitates, velut alto oppressi lethargo, à divina laude silent; at dum tribulationis virgâ percutiuntur, suavissimum & divinis auribus gratissimum emittunt sonum, videmus enim, quòd tunc vel maxime crebris suspiriis, ignitis desideriis, repetitis affectibus, continuâ precatione, identidem divinam implorent clementiam, quòd haud dubiè, nisi tribulationis prælo premèrentur, prætermitterent. Hoc jam dudum vaticinatus est Propheta Jeremias, dicens: *In tempore afflictionis sue dicent: surge & libera nos. Jere. 2.*

19. Rectè proin S. P. Aug. loquitur: En deses equus scuticâ excitatur, en vestis à pulveribus inter verbera purgatur; en arbôr percussa copiosiores nucum segetem proferre solet: haud sanè dissimili modo & nos ad frugem erudimur verberibus. Plagæ jubent sapere, & quæ nocent, docent. Gaudeat ergo Christianus adversis, quia aut probatur, si iustus est: aut si peccator est, emendatur. Timeat, quem Deus corrigere non vult in sæculo, quia eum supplicio destinavit post sæculum. Hæc S. P. cui in hæc verba concinit Sanctus Gregorius: *Sicut ignis, inquit, flatu premitur, ut creseat, & unde quasi extinguì cernitur, inde*

Inde roboratur, ita Electorum desideria, dum premuntur adversitate, proficiunt. Et rursus idem S. D. ait: Mala, quae nos hic premunt, ad Deum ire compellunt. Refert Drexelius Gym. Patien. p. 3. c. 2. de Venceslao, Rege Bohemiae: quod, profligato suo exercitu, ductus & ipse captivus, ac in potestatem hostis redactus, interrogatus fuerit, quo animo ferret finitimum hunc fortunae casum, miseram-

que suae captivitatis sortem? respondit: nunquam meliori, cuius & subdidit rationem, quia prius regni mei confidens viribus, raro de Deo, aeternaeque salute meam cogitabam, at quia nunc omni humano video me destitutum subsidio, bene contentus sum, & totus confido in auxilio divino. Manet ergo verum quod tribulatio faciat viam planam ad aeterna gaudia.

P A R S T E R T I A.

20. Inter cetera ingentia bona, quae tribulatio fructificare solet, etiam numerari potest illud, quod nimirum animum nostrum à peccatis expurget, nosque à reatu poenae, in futuro saeculo exsolvendae, absolvat; juxta illud Tobiae 3. In tempore tribulationis peccata dimittis. Unde poenae, & afflictiones (inquit Lyranus) sunt quaedam peccatorum medicinae. Amarae quidem sunt medicinae; at purgant nos à malis humoribus, sanitati nocivis; eundem prorsus operantur effectum tribulationes in animabus, purgant illas ab inordinatis affectibus, à peccatis, à pravis inclinationibus, à malis habitibus antea contractis. Unde S. Bernardus c. 43. de modo bene vivendi. sequens tradit monitum: O sponsa Christi, vis à peccatis tuis purgari? in poena te accusa, & Dei justitiam lauda. Ad purgatorium tuum sufficit, si ea, quae pateris, ad justitiam Dei retuleris. Hinc etiam ait S. Gaudemius Episcopus Brixiae in praefat. ad suos tract. Idcirco pudice conversantem Dominus nunc tribulationum, & agnituum flagello casti-

gat, ne in illo sordium aliquid futurus ignis inveniat; sed ut per exiguas plagas brevissimi temporis ab omnibus purgatus maculis, securior ad aeternam migrare requiem mereatur.

21. S. Thomas de Villanova ser. de SS. Cosma & Dami. sermocinaturus de hac materia, hunc instituit sermonem: Tribulatio purgat impios non solum à peccatis, sed & ab affectibus mundanorum. Prosequitur deinde: Est tribulatio sicut ignis purificans electos, & auferens ab eis omnem scoriā, & pulverem, & excoquens eos velut argentum & aurum, ut per Isaiam dicitur: Ego convertam manum meam ad te, & excoquam ad purum scoriā tuā, & auferam omne stannum tuum &c. Proinde patiens, ut bene advertit S. Laurentius Justin. l. de Patien. c. 2. sapienter agit, ut debita sua solvat. Nihil enim de suo in solvendo expendit, sed facit ut hostes sui pro se solvant; illatis quippe ab iis injuriis ditatur abunde, sicque fit, ut contumeliis magis gratia, quam ira debeatur, cum earum interventu, Deo Iudice, & poena gravior decli-

declinari posse confidatur, & ingentes thesauri in conscientia per patientiam recondantur. Hinc *B. Baptista Verana* Christus dixit: *Cognosce te magis obligatum esse illi, qui tibi malum fecit, quam ei, qui bonum.* Illa enim persona sunt, qua purgant animam tuam, & pulehram faciunt, gratiosam & acceptam in conspectu meo.

22. Qui panno lineos lavat, eos verberat, concutit, trahit, extendit, jam calcem adhibet, jam bullienti eos intingit lixivio, mox omni vi aquam exprimit; non aliter Deus cum suis servis facit; quos enim albos, id est, omni virtutum genere expolitos, & à peccatorum sordibus mundatos, conspectui suo presentari decernit, omni afflictionum genere in se fullo- num exercet, & probat. Quæ exercitatio non solum ad virtutis accessi- onem plurimum juvat, verum etiam ad pœnas Purgatorii evitandas condu- cit, ut liquet de *Lazaro Mendico*, qui (teste *Incarnatâ Sapientiâ*) ut pri- mum expiravit, mox ejus anima ab Angelis in sinum *Abrahæ* portata est, ita ut à Purgatorio minime tangeretur. Quin *Lazarus* in vita multas contra- xerit peccatorum maculas, dubitari haud debet; non enim erat Sanctior *Abrahamo*, *Apostolis*, *Joanne Bap- tistâ*, quorum ex his nullus omni le- viori culpâ immunis fuit; quia dicit *S. Joannes*: *Si quis dixerit, se non ha- bere peccatum, mendax est.* Cur ergo non ad flammam purgantes prius, in quibus ab illis nœvis defæcetur, col- locatus est, sed cur mox in sinum *Abra- hæ* delatus? cupis nosse causam? Hæc est, quia *Lazarus* contractas levium noxarum maculas miseris, quas passus

est, expunxit, ac proinde opus non habebat, ut purgaretur ulterius; ita sentit *S. Gregorius* hom. 40. in *Evang.* inquit: *Mala Lazari purgavit ignis inopia, & bona divitis remuneravit feli- citas transeuntis vite.*

23. *Thomas Cantipratanus* l. 1. apud c. 17. refert, quod anno 1242. Juvenis quidam valde dyscolus & licentiosus à Senioribus Con-Canonicis, & Decano ab ingressu Ecclesiæ prohibitus, & in Monasterio reclusus fuerit, ut ibi tan- quam in hoc loco deputato de suis er- roribus pœnitentiam ageret. Dum ergo inibi ita moraretur, flagris subinde & asperis à Decano verbis exceptus, acci- dit, ut nocte quadam ab uno illorum Canonicorum occideretur. Revelatum postea fuit alii ejusdem instituti, & præ- claræ Sanctitatis viro, quod pro pur- gatorio. cesserit ei mors innocens, quam ipse sustinuit. Optimè sanè de tribulationis effectibus dixit *Blosius* in *Parad. anim.* c. 9. n. 7. *Purgat, expo- lit animam ab omni macula, & dum Deus tibi immittit afflictiones, probat te, non deserit.* Juxta est enim Dominus tuis, qui tribulato sunt corde, & humiles spiritu salvabit. Nescis tu fortassis modò, qua- re te jam castiget, & conterat; sed ubi ad eum perveneris, tunc agnosces flagella ista, quibus nunc te exercet, ex mera suo amore fuisse profecta. Hoc idem punctum tetigit quoque *S. Laurentius Justin.* cum agit de resurrectione spi- rituali animæ: *Pius namque Pater* (verba ejus sunt) *de emendatione no- stri sollicitus, nunc peccandi occasiones amovet, nunc per flagellorum irrogatio- nem facinora perpetrata detergit, qua- tenus Regni illius mereamur expeditius esse consortes.*

24. *S. Anastasius Sinaita*, & *Heribertus Rosvyeid.* in vitis PP. 1. 6. recensent, Sanctum quendam Anachoretam in spelunca aliqua delituisse, ut inde nunquam egressus in perpetua oratione, ac duræ pœnitentiæ asperitate vitam transigeret. Unicus ei discipulus erat, quem comparandi victûs gratiâ hinc inde mittebat. Hic cùm die quâdam in Civitatem pergeret, ut pro *S. viro* exigua alimonia colligeret, in primo urbis ingressu divitem quendam conspexit, solemni fastu, magnâque populi multitudine funus stipante, ac pluribus luminibus, facibusque, ipso etiam urbis Episcopo comitante, ad sepulchrum deferri. Ille necessariam interim pro monacho annoniam, aliosque cibos quærit, quibus comparatis eremum repetiit. Quid ei occurrit? Magistrum suum vidit, prô dolor! ab hyæna occisum, quem eadem fera horrendum in modum devorabat. Quantum horrorem miserandum hoc spectaculum bono illi discipulo incusserit, imaginari sibi quisque facillè poterit. Dolor oppressus & in lacrymas effusus; in terram se abiecit, exclamavitque, O Domine! ô Deus! Quid hoc rei? quid video. Dives ille, qui nullâ aliâ, quàm cumularum opum, curâ tenebatur, qui semper tui oblitus vixit, tali morte defungitur? in propriis ædibus, in cubiculo, in lecto, à charissimis circumseptus? exanimatus deinde tam honorificâ & splendidâ sepulturâ donatur? & venerando huic Seni, cui nihil aliud cordi fuit, nisi ut tibi serviret, te amaret, te adoraret, talis mors obtrigit? & pro tumulo horrendum ventrem sævæ bellæ nanciscitur? Cùm hunc in modum conquereretur,

Gramm. Reliq. Pars I.

& lamentis finem imponere nescires, ecce delapsus è cælis Angelus adfuit, qui eum sic allocutus est: Fili ne scandalizeris, ne turberis, ne cogitatio quædam contra Deum minùs decens pectori tuo se ingerat. Scias, quodd hic sit ordo divinæ Justitiæ, non permittere, ut ullum bonum sinè præmio, nec malum aliquod, etsi minimum, sinè pœna, remaneat. Dives ille, quem vidisti, aliqua bona opera præstitit in vivis, pauca tamen, & quia peccator, adeoque futuræ vitæ præmio indignus erat, voluit eum Deus in hac remunerari, amplissimas opes, felicissimos rerum eventus, mortem denique & sepulturam tam honorificam, ut vidisti, in præsentī vitâ ei largiendo. Hoc ipsi pro suis bonis operibus præmium cessit, modò nihil restat, nisi ut pro suis peccatis plectatur, quapropter nunc ardet, & perpetuò in flammis infernalibus arsurus est. Magister verò tuus, etsi Sanctus vir, habebat tamen & ipse, ut homo, aliquid culpæ, & quantumvis leves fuerint ipsius labe, remanere tamen non debebant impunitæ & absque supplicio; quare Deus in præsentī vitâ ipsum punire voluit; superest proinde nihil aliud, nisi æternæ gloriæ præmium, sanctis suis operibus, & fidelissimæ suæ servituti debitum, unde nunc eo in cælo fruatur, & in omnem fruatur æternitatem.

25. Similiter & plures alii Anachoretæ à bestiis sunt devorati, sed hinc & purgati sunt, uberior meritorum cumulus, coronæque splendidiore ipsi accesserunt. *S. Simeon Stilita* junior, stupenda pœnitentiæ idea, clarissimum Sanctitatis speculum, & fidelissimus Dei servus. (teste *S. Sophronio*) fulgure percussus interiit.

H h h

Eo-

Eodem etiam momento *Abbas Julianus*, qui viginti quatuor milliaria distabat, discipulos suos convocavit. Heus, in-
quiebat, afferte incensum cum thuri-
bulo, quia modò frater meus Simeon
à fulgure dejectus interiit, & ecce
transiit anima ejus cum tripudio & ex-
ultatione.

26. *B. Jordanus*, qui *S. Dominico* in
Generalatu successit, dum ad sanctam
terram navigare volebat, tam gravis
tempestas exorta est, ut navis, in qua
vehebatur, collisa una cum vectori-
bus interierit: (ut refert *S. Antoninus*)
Quod cum quidam Religiosus Carme-
litanus intellexit, gravissimum scan-
dalum passus est; cogitabat enim intra
se: aut *Jordanus* non fuit talis, qua-
lem ipsum orbis suspexit, aut Deum
non præmiare, ut cujuslibet merita
exigunt. Si enim reverà sanctus fuit,
quomodò tam infausta mors ei obvia-
re potuit? Quòd si autem suâ sanctita-
te cælum promeritus non est, & tamen
vitam tam severam duxit, quis no-
strum sperare poterit salutem? Deni-
que tentatio hæc aded serpsit, ut jam
de sancto Ordinis habitu deferendo a-
gere cœperit. Nocte quadam cum hi-
sce tentationibus pulsatus titubaret, ap-
paruit ei Vir magno splendore cin-
ctus, qui eum blandis verbis sic est
allocutus: Ne turberis, frater charissi-
me, quia ego sum Frater *Jordanus*, de
quo tu hasitas, & salvus erit omnis, qui
servit Domino Jesu Christo, quacunque
tandem morte pereat. Verissimum est enim
illud Sapientis dictum: Justus, si mor-
te præoccupatus fuerit, in refrigerio
erit.

27. *Beatus Joannes Taulerus* Doctor
ex eodem *S. Dominici* Ordine; cum
non diu ab obitu viro cuidam, qui

jussu Dei illum ad insignem vitæ san-
ctimoniam adduxerat, & eidem mo-
rienti astiterat; apparuisset, roganti
quæ causâ fuisset, cur post longam
viginti septimanarum ingenti cum do-
lore toleratam paralytim, vitam tam
horribili sine clausisset, qui multos de
salute ipsius anxios dubiosque fecisset?
respondit: id ideo factum, ut ab igne
purgatorio liber in cælum evaderet.
Cæterum agebat, se in mortis agone
à dæmonibus in eas fuisse conjectum
angustias, ut propè desperârit; tan-
dem tamen bonitate Dei factum, ut
in ipso mortis articulo adfuerint An-
geli, ac in cæli atrium deportârint, jus-
sum ibi dies quinque expectare, non
alio doloris sensu, quàm qui ex desi-
derio videndi Dei oriebatur.

28. Ex quibus palàm liquet, quàm
incomparabile sit bonum, quod ex
tribulatione oritur, videlicet peccato-
rum remissio, & purgatorii ignis eva-
sio. Extra controversiam est apud
Sacros Doctores, quòd omnes vitæ
hujus adversitates, & poenæ instar unius
scintillæ sint comparatione purgatorii,
cujus poenæ non distinguuntur ab ig-
ne infernali, nisi solùm, quo ad æter-
nitatem: *Duriorem esse*, (ait *S. P. Au-
gustin.* de igne purgante) quàm quic-
quid poenarum possit in hoc saculo aut vi-
deri, aut sentiri, aut etiam, quod est
maximum, cogitari. An non igitur in-
æstimabile donum hoc est, quod no-
bis benignissimus Deus exhibet, cum
poenas alias debitas commutat in tri-
bulationes & adversitates hujus vitæ?
Certò si quis ad patibulum condem-
natus hanc acciperet gratiam, ut pro
poena mortis sustineret unum cola-
phum, an non cum gaudio illud sustine-
ret? Pari ratione cum afflictiones præ-
sentis

fentis vitæ nos liberent ab intolerabilibus & ineffabilibus illis flammis, quibus animæ purgantes subiciuntur, me-

ritò eas ridenti ore excipere, Deoque pro iisdem gratias agere debemus.

P A R S Q U A R T A.

29. **Q**UOD Deus suos nunquam quiescere sinat, sed unam tribulationem post alteram eisdem immittat ex singulari erga illos amore, jam olim perspectum habebat *Apostolus*; unde in prima Epistola ad *Thessalonicenses* data omnes Christi servos monet, inquiens: *Nemo moveatur in tribulationibus istis, scientes, quod per tribulationem patienter toleratam patiens assimiletur Christo Redemptori suo, quod est gloriosissimum. Quemadmodum enim gloriosum militi est, deferre arma Regis; sic est Christiano portare stigmata Christi. Quanta est gloria Sponsæ assimilari Sponso? nihil gloriosius reputat, quam Christi portare opprobrium. Hinc (ut B. Angela de Fulgino dixit) quod Deus Pater dilexit, & elegit, & dedit. Filio suo Unigenito, hoc Unigenitus diligit, & infligit, & dat charissimis suis filiis. Elegit autem Deus Pater suo filio paupertatem, despectum, dolorem, persecutiones, afflictiones, exterius & interius tædium, pavorem, timorem, angustiam, agoniam, quæ sustinuit Dei Filius innumeraabilia. Satagamus itaque & nos exemplo Salvatoris nostri sustinere quaslibet ærumnas temporales cum patientia, fortitudine, & gaudio interno. Id quod D. Bonaventura observavit, dicens: Nolo esse sine vulnere, ô bone Jesu, cum te sic vulneratum videam. Non convenit Domine, ut ego gregarius miles cuticulâ non sauciâ, & bene curatâ triumphem, tu verò Dux in oculis meis penè unum sed grande & lacrymabile vulnus*

pendeas, & expires. Ita refert P. Drexel. in Rosis p. 2. c. 5. §. 1.

30. *Nemo moveatur in tribulationibus istis. Siquidem afflictiones, patienter & cum plenaria resignatione toleratæ, summum Deo gustum & voluptatem creant, atque adeò & nobis, quibus (si Deum sincerè amamus) potior & jucundior debet esse Dei quàm proprius gustus; ita enim S. Gertrudis l. 1. Insin. c. 4. revelavit, dicens; Hæc pro qua tu oras, est mihi lilium electum, quod manibus meis portare affecto, suprema namque mihi est voluptas, in anima hujusmodi casta ac pura morari. Ipsa rosa denique est mea suaviter olens; patientia namque illius, & in cunctis adversis gratiarum actio suavissimum inferunt mihi odorem. Aliàs eidem Ibid. l. 3. c. 12. dixit: Ille mihi offert simplicem nummum aureum sine gemma, qui sine adversitate est, & tamen de voluntate divina in omnibus operibus suis Deo intendit; sed ille, qui in singulis operibus suis premitur adversitate, & tamen de divina voluntate non discordat, ille offert Deo aureum nummum cum probatissima gemma. Quod etiam liquet ex eo, quod Christus quondam Virgini cuidam devotæ de patientia S. Gertrudis dixit: Tantâ hujus animæ delectatione afficior, ut sæpenumero, dum ab aliis hominibus offendor, me ipsum in ea quieturus insinuem, atque pressuram cordis, aliâmvē molestiam eidem tunc temporis destinem, quam dum tantâ, ut solet, gratiarum actione suscipit, tantâ suffert humilitate ac patientiâ, tantâ denique devotione, in*

unionē passionis meæ mihi offert, omnino me reddit placatum, facitque, ut innumeris sæpe hominibus ejus amore parcam. Ita habet ejus vita l. 1. c. 4.

31. In *Speculo Exemplorum* sequens refertur historia, quæ proposito nostro apprimè accominodatur. Cùm aliquando Matrona quædam Missam audiret, post elevationem vidit tres Moniales ad Altare flectentes, & ad eas pulcherrimum puerulum de Altari currentem, qui primam quidem amorosè amplexus est, & desuaviavit. Secundam blandis oculis, remoto velo, aspexit. Tertiam verò pugnis percussit, & pedibus trussit, iterumque ad Altare abiit. Cùm verò Matrona factum hoc summò pere mirata, causam illius rogasset, audiit primam Monialem valde nutare in proposito, statimque ad sæculum redituram, nisi consolationibus cælestibus in proposito firmaretur. Alteram constantiorem esse, & contentam, modò aliquid saporis cælestis interdum degustare detur. Tertiam verò aded in amore Dei firmam esse, ut nullis se adversitatibus ab eo separari sineret, & hanc sibi ex omnibus illis tribus gratissimam esse.

32. Nemo moveatur in tribulationibus istis; ad has quippe æquanimiter ferendas æquitas nos excitare & movere debet; cùm enim Christus Salvator & caput nostrum, & naturalis Dei filius, cui debebatur gloria æterna titulo hæreditatis, nihilominus tamen per tribulationum & Crucis januam gloriam propriam intrare voluerit. Nonne hac (ait ipse apud S. Lucam) oportuit pati Christum; & ita intrare in gloriam suam? An non æquissimum est, ut per eandem etiam membra, & filii duntaxat ad opri- vi ingrediantur? Per hanc ingressi sunt

Apostoli; & omnes SS. Martyres, de quibus S. Paulus ad Hebræos scribens, ait: *Alii ludibria & verbera experti; insuper & vincula, & carceres; lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, circumierunt in melioribus, in pellibus caprinis, egentes, angustati, afflicti: quibus dignus non erat mundus, in solitudinibus errantes, in montibus & speluncis, & in cavernis terræ.* Hebr. 11. Hæc omnia attentissimè commeditans sanctus ille Vir Thomas de Kempis, ita lib. 1. de imitatione Christi cap. 18. scribit: *Intuere Sanctorum Patrum vivida exempla, in quibus vera perfectio resulsit & religio, & videbis, quod modicum sit, & penè nihil quod nos agimus. Heu! quid est vita nostra, si illis fuerit comparata? Sancti & amici Christo Domino servierunt in fame & siti, in frigore & nuditate, in labore & defatigatione, in vigillis & jeuniis, in orationibus & meditationibus, in persecutionibus & opprobriis multis.*

33. Et ceterò, si à Cruce quispiam immunis ad æternam admitteretur beatitudinem, id indulgendum fuisset Sanctissimæ Virgini Mariæ. Sed stat, semperque stabit æterni Patris decretum: *Quoniam per multas tribulationes oportet intrare in regnum Dei.* Act. 14. 21. Id quod inprimis experiebatur Christi Mater, quæ licet innocentissima & castissima esset, non tamen aliter cæli palatia subire potuit, quàm intrando per portam Crucis; ipsa enim de se testabatur S. Birgittæ, lib. 6. Revel. cap. 93. *Quod nullam horam sine tribulatione cordis transierit in terris.* Et libro citato cap. 57. dixit ad eandem sanctam Matronam: *Licet sciebam, Filium meum ex inspiratione divina passurum, tamen ex verbis Simeonis, quibus dixit gladium pertransiturum animam meam, dolor iste, usque dum assumpta sui corpore & anima in calum, nunquam defuit*

fuit à corde meo, licet ex consolatione Spiritus Dei temperabatur. Quàm verò acuti Dei Matris fuerint dolores, quos in tota vita sua, præcipuè tamen tempore Passionis Filii sui, patiebatur, id partim à SS. Patribus, partim ab ipsiusmet virginis ore discemus. S. Anselmus de Excellent. Virg. c. 5. hæc scribit: Quidquid crudelitatis inflatum est corporibus Martyrum, leve fuit; aut potius nihil, comparatione tue passionis. Plùs asserit D. Bernardinus tom. 2. serm. 61. a. 3. c. 2. Tantus fuit dolor Virginis, quòd, si in omnes creaturas divideretur, omnes subito interirent.

34. Hinc de sanctissima hac Virgine prophetavit Jeremias dicens: Cui comparabo te, filia Jerusalem? Magna est velut mare contritio tua. Thren. 2. 13. Quapropter nec lingua exprimere, nec intellectus capere sufficit Virginis Matris pœnas, & dolores; ut ipsa postea apud B. Henricum Susonem testata est dicens: Ubi primùm conplexi Filium meum cædi, percuti, malè tractari, planè fui viribus destituta, donec subsecuta essem ipsum usque ad Crucem: neque enim quisquam hominum unquam editus est in hunc mundum, qui id posset perfectè perferre. Nam quàm nihil est guttula una aquæ ad vastissimum oceanum, tam non possunt comparari dolores omnes cuiuslibet hominis, immensis illis animæ meæ angustis & cruciamentis, quibus tum maternum pectus meum confectum fuit. Ita habetur in Dialogo B. Henr. Suson. cap. 17. Unde omnes hominum dolores cum Virginis Matris doloribus comparati, sunt veluti aquæ gutta ad immensum pelagus: Velut mare contritio tua.

35. Rursus, de tribulationibus, quas Dei Mater per totum vitæ suæ decursum sustinuit, hoc testimonium etiam

habemus ab ore Angelico prolatum in Sermone Angelico cap. 16. quem Angelus dictavit S. Birgitta ex præcepto Dei, & ipsa ex eodem mandato devotè conscripsit; verba Angeli sunt hæc; Gloriosa Virgo Maria congruè nuncupari potest florens Rosa; nam sicut rosa crescere solet inter spinas, ita hæc venerabilis Virgo in hoc mundo crevit inter tribulationes. Et quemadmodum quantò rosa in crescendo se plùs dilatat, tantò fortior & acutior spina efficitur; ita & hæc electissima rosa Maria, quantò plus ætate crescebat, tantò fortiorum tribulationum spinis acutiùs pungebatur. Verè indubitanter credendum est, quòd sicut rosa constanter in suo loco stare cernitur, quamvis spinæ circumstantes, fortiores & acutiores effectæ fuerint; ita hæc benedicta Rosa Maria tam constantem gerebat animum, quòd quantumcunque tribulationum spinæ cor ipsius stimulabant, voluntatem tamen suam nequaquam variabant, sed ad sufferendum ac faciendum quicquid Deo placeret, se promptissimam exhibebat. Ita Angelus de Excellentia Virginis.

36. Porro, ut magis adhuc intelligamus, quantas habuerit in vita sua tribulationes B. Virgo Maria, audire lubet quod idem Angelus cap. 17. eidem S. Birgitta ulterius dictavit, dicens: Nullus dubitet, quin Virgo benedicta, quam ante sæcula sibi Deus præordinavit in Matrem, sicut omnium matrum erat lætissima, quando Dei Filium jam de se natum videbat, quem verè speciebat, verum Deum & hominem existere, mortalem quidem in humanitate, sed in Deitate immortalem; ita etiam omnium matrum erat moerentissima; ex ipsius Passionis præscientia. Intelligebat enim Prophetarum Vaticinia olim prædixisse,

xisse, quodd oportebat suum prædulcem Filium multas & graves poenas sustinere, & etiam ille iustus Simeon, non quasi à longè ut Prophetæ, sed in faciem Virginis prædixit, quodd ipsius animam debebat gladius pertransire. Unde verè notandum est, quodd sicut vires animæ ad sentiendum bonum, vel malum, corporis viribus fortiores & sensibiliores existunt; ita & benedicta Virginis anima, quam gladius ille pertransiturus erat, gravioribus torquebatur languoribus; antequam suus Filius pateretur, quàm alicujus matris corpus sustinere valeret. Ille namque doloris gladius cordi Virginis omni horâ tantò se propius approximabat; quantò suus dilectus Filius passionis tempori magis appropinquabat. Unde sine dubio credendum est, quodd ille piissimus Dei Filius innocentissimæ suæ Matri filialiter compatiens, dolores ejus frequentibus consolationibus temperabat; alioquin ejus vita usque ad Filii mortem illos sustinere minimè valuisset. Hucusque *Angelus* ad *S. Birgittam*. Hos Virginis Sanctissimæ dolores probè contemplatus religiosus quidam *Pœta*, hinc pro omnium Christianorum documento sic egregiè carmine ludit:

Si crucis haud expers sit Virgo criminis expers;

Noxia quid dubitas subdere colla Crucis?

37. Proinde considerare oportet, quæ Christus, quæ innocentissima ejus Mater, quæ alii Sancti omnes pati debuerunt; ut sic, dum aliorum graviora ad mentem reducimus, leviùs feramus nostrâ minima; simulque cogitemus, & firmiter teneamus, quodd Crux sit unica cæli portæ clavis; & quis, amabò, non

gauderet, si clavim thesaurariam Principis haberet in sua potestate? Ergo à fortiori lætandum & exultandum, si tribulationem velut certissimam clavem ad aperiendum regnum cælorum possideat. Quocirco *S. Thomas de Villanova* virtutem crucis & tribulationis exaggerans, in hæc illius erumpit encomia: O Crucem amabilem! ô crucem jucundam! ô crucem desiderabilem! per quam patet ingressus ad regnum. O potentissima clavis David! quæ aperis, & nemo claudit, claudis, & nemo aperit. Aperis cum ades, claudis cum abes. Quis ergo audeat de te conqueri, in qua omnis nostra salus & vita consistit? aut quæ potest esse asperitas in te, quam non debeat tanta utilitas intellecta? Et Christianum ad cruces viriliter tolerandas strenuè adhortans ait: Quid fugis ô Christiane, ô Religiose! quid times à facie crucis? Non est serpens devorans, sed virga sustentans. O pusille! apprehende, & videbis, quamdiu enim eam non apprehenderis, experiri non poteris, serpens videbitur extra manum, sed in manu virga est. Hætenus *S. Thomas*.

38. Hæc cum ita sint, ne vites, obsecro, multò minùs detrectes tribulationes, obviasque hujus vitæ angustias, sed eas benigno amplexu ambo; etiam brachiis amplectere, has enim tibi benignissimus Salvator tuus, dum totus mæstus in horto sanguinem sudavit, promeruit; pro his cælestem Patrem obnixè rogavit, clamans: Pater transeat à me calix iste. Ac si diceret: Ah Pater! rogo, ne bibam illum totum, sed transeat ad meos, ad electos; spinæ, flagra, sputa, clavi, crux, & omnia tormenta transeant ad meos; ut sicut ego, per calicis

calicis amaritudinem ad cælestem perveniant thronum. Quid igitur Religiose, calicem à Christo propinatum bibere recusas? Apprehende hunc, & dic cum Psalmista: *Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini invocabo*, quo nempe mediante hoc tribulationum calice, ad præparatum ab

origine mundi tibi regnum, pervenire, æternumque cum omnibus Sanctis de cruce triumphum referre merearis. Interim pro dictorum coronide videre lubet, quantum nobis inferat præjudicium, & salutis detrimentum prosperitas, & felicitas temporalis. Sit ergo

P A R S Q U I N T A.

39. PROspero fortunæ statu uti, & libertate intemperanter abuti punitio Dei hæc est; unde huic proposito conformiter observat D. Chrysostomus hom. 54. ad Pop. de populo Hebræo loquens: *Cum tribulabantur Israëlita, tanto plures fiebant, postquam autem eos dimiserunt, omnes periērunt. Equi sine fræno, suæ relictæ libertati, in multa ruunt præcipitia, idem contingit, qui sui appetitûs explent desideria, nec ullis in præsentī vita impetuntur contradictionibus, & adversitatibus.* D. P. Augustinus sermone 105. de tempore allegans hunc textum: *Cum tribulamur, à Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur.* Subdit, monens nos hisce verbis: *Magis timere debemus, si aut nullas, aut parvas tribulationes in hoc sæculo patimur, quia si Deus flagellat omnem filium, quem recipit, sine dubio quem non flagellat, non recipit.* Ideo Deus minatur populo suo apud Isaiam 5. 6. *Dimittam vineam meam, & non putabitur, nec fodietur.* Ut aded non immeritò dixerit S. Ambrosius: *Fortasse cum persecutionem non patimur, tanquam condemnati habemur.*

40. Scimus quòd Pater nutriendi suum filium, quem non continet in fræno ti-

moris, & disciplinæ paternæ, eum nutrit ad laqueum & patibulum. S. Laurentius Justinian. Lig. vit. c. 3. de patientia sub metaphora fræni scribit de impio: *Injustus ad æternam mortem currens effrenatis voluptatibus utitur, quia & vituli, qui mactandi sunt, in liberis pascuis relinquuntur.* Addit postea brevem & nervosam sententiam: *Nihil infalcius felicitate peccantium.* Hujus rei typum sacra pagina nobis refert; in libro enim Levitico c. 16. registratur, quòd ad expianda populi peccata jussus fuerat summus Sacerdos duos hircos accipere, & super utrumque sortem mittere, ita ut is, quem fors Deo designârit, statim pro peccato populi mactetur; alter verò liber in solitudinem dimittatur. *Omnia in figura contingebant illis.* Per horum priorem namque Electi significantur, utpotè qui hoc ipso, quòd in sortem Domino obtigerint, in Sacrificium mactandi sunt; per posteriorem verò reprobi indicantur, qui in desertum mundi abire, ibique liberè vagari sinuntur. *Non auditis populus meus vocem meam, & Israël non intendit, & dimisi eos secundum desideria cordis eorum.* Psal. 80. 13.

41. Verùm quàm grave Numinis flagellum sit, dum nos dimittit secundum desideria cordis nostri liberè exspatiari, omni-

omnique mundi licentiâ & prosperitate affatim frui, docemur hoc tragico casu. Postquam *Sanctus Ambrosius*, Ecclesiæ Doctor, aliquot annos suam moderatus esset Ecclesiam, Romam proficisci coactus est. Quo in itinere mirissimum quod ei fertur accidisse. Di-
 verterat apud hospitium cujusdam divitis, & omnibus fortunæ muneribus cumulati. Quem cum vir sanctus esset percontatus, ut ei res domestica succederet, ut se filii haberent, & quænam bona possideret? Audiit ab eo, rectè sibi atque ex animi sententia fluere omnia, illibatam semper retinuisse corporis sanitatem, nullâ prorsus ægritudine temeratam; complures numerare liberos, pollere divitiis; ac omni bonorum copiâ adeò circumfluere, ut quid esset infelicitas; penitus ignoraret. Quæ simul S. Episcopus audiit, recordatus verborum illorum S. *Jobi*: *Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt*; instinctus à Deo discessit, suisque comitibus dixit: Citò procul hinc fugiamus; imminet enim his ædibus *Iusti Numinis ira*; ne fortè nos deprehensos involvat. Itaque festinus effugit, neque procul abierat, cum ecce tellus ingenti discedens hiatu, domum, domesticosque illos omnes vivos absorpsit. Discimus hinc felicitatem mali hominis ignotum esse *Numinis irati flagellum*.

42. *Propheta Regius*, qui in domo *Isai*, Patris sui, pauperculus ovium pastor existens, privatum & laboriosum statum degustarat, ac demum in throno *Israëlitico* conditionem regiam, & felicitatem humanam expertus fuerat; is, inquam, à sinistris mille, à dexteris verò decem millia corruiere dicit: *Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dexteris*.

tuis. Pl. 90. Ubi *S. Bonaventura* in dicto sal. tr. 10. c. 5. ait: *Plures vincuntur in prosperitate deliciarum, quam in adversitate tentationum, & plures, qui labuntur in temporalibus abundantiss.* Hæc ille. *Mascardus* apud *Mansi* tr. 8. disc. 10. quandam inventionem poeticam, nostro proposito mirabiliter deservientem adducit. Refert enim, quod *Timon* homo quondam dives, sed per continuum virtutis liberalitatis exercitium in summam paupertatem dejectus, ad agriculturam deinceps exercendam coactus fuerit, at verò quot è fronte ejus stillæ sudoris decidebant, totidem lamenta & suspiria in cælum emittebat; tandem verò *Jupiter* compassione erga ipsum commotus, *Plutoni* (qui præterquam quod *Deus* sit divitiarum, etiam juxta eosdem gentiles *Poëtas* inferni quoque dominium habere dicitur) præcepit, ut sumpto secum sufficienti thesauro in terram descenderet, & *Timonem* locupletem, & copiosè divitem efficeret. Cui præcepto *Pluto* post varias reluctantias tandem obedivit, *Mercurio* sibi in comitem adscito, itineri se quidem accinxit, sed tardo adeò & lento gressu, ut tarditatem ejus admirans *Mercurius*, de ejus causa eum seiscitatus fuerit: cui *Pluto* respondit: Quotiescunque à *Jove* ad virum aliquem probum & virtuosum locupletandum destinor, continuo nervos mihi contractos, & ex callo pedes dolentes experior: è contra verò dum à me locupletandus jubetur vir aliquis sceleratus, cum ipsis ventorum turbini-
 bus de velocitate contendere & certare soleo. Ex qua fabula clarè satis deducitur, quàm verum sit, quod *Psalmista* ait: *Ecce ipsi peccatores & abundantes in seculo obtinuerunt divitias.* Pl. 72.

43. Pulchrum ad dicta confirmanda conceptum refert *Iosephus Mansi* loco citato: Salvator noster, (inquit) in Testamento in lecto crucis à se condito animam & spiritum suum æterno Patri suo, Ecclesiam Petro, Matrem suam Joanni, Joannem Matri, Nicodemo corpus suum, denique bursam seu ærarium, in quo eleëmofynæ seu pecuniæ recondebantur, quibuscum Collegium Apostolicum sustentandum erat, in manus Judæ traditoris, viri scelerati & improbi commendavit, aded divitias viles & indignas esse censuit, ut illis ex probis neminem onerandum esse judicaret: Idemque ut plurimum etiamnum fieri videmus, quod scilicet bonis temporalibus præsciti seu reprobi potius, quam electi abundant. Quonam, obsecro, titulo Sapiencia Incarnata dæmonem apud *S. Joannem* cap. 12. appellat? Principem mundi eum vocat: Nunc Princeps hujus mundi. Et Apostolus *Ephes. 6.* dæmones appellat: Mundi rectores; At vero nunquid veritas est fidei, quod Domini est terra & plenitudo ejus Orbis Terrarum &c. Quâ igitur ratione dæmon mundi hujus princeps vocari poterit? & in quo ejus principatus præcipuè consistit? Respondet *Iosephus Mansi*: Nimirum in hujus mundi scabie, sanie, & sordibus, id est, in voluptatibus, delitiis, divitiis, & prosperitatibus, quorum dæmon, iusto Dei iudicio, & per altissimam ejus providentiam, ut plurimum distributor est ordinatus, per hæc enim innumeros sub suum vexillum milites conscribit, efficiendo ut Christo rebelles & obstreperi fiant, Sanctamque Evangelii doctrinam (quæ homines ad falsas mundi delicias & divitias aspernandas, sicut & ad cælestia amanda & desideranda docet) contemnant. Per prosperitatem ergo dæmon plurimos

Gramm. Relig. Pars I.

homines, à virtutum semita abstractos & divulsos, vitiis turpiter succumbere facit. Audiamus *S. Thomam de Villanova*, qui mala ex prosperitate emanantia sequentibus, non sine gemitu, depingit verbis: *Quanta mala fecit prosperitas & abundantia? Prosperitas facit hominem oblivisci Dei sui, facit eum superbum, facit eum levissimum & mundanum, prosperitas facit vitiosum & inertem, contemptorem proximorum, prosperitas replet hominem vitiis & peccatis usque ad summum.* Hactenus *S. Præsul* in Conc. Funebr.

44. Et quodd hæc ita se habeant, probatum manet narratione subsequentiæ. Tempore *Iustini* Imperatoris erat in *Ægypto* lapicida quidam, *Eulogius* nomine, qui operam tuam findendis saxis elocabat. Conditione plebejus & pauper; nobilis animo & virtute, multisque virtutum meritis cumulatus; nam quidquid labore manuum acquisitum, supra tenuem victum sibi supererat, id omne in egenos distribuebat. Interea accidit, quod quidam *Eremita*, *Daniel* nomine, per devia capessens iter, incideret in *Eulogium*, ab eoque per summam benevolentiam, noctem cum ipso transacturus in humilem quandam casam deduceretur: Ibi pro viri conditione, victu quidem tenui, sed omni humanitate condito, liberalissimè est exceptus. Placuit *Danieli* admodum *Eulogii* in re humili præclara virtus, deque hospitis sui vivendi methodo satis edoctus, non potuit capere Dei paritatem. Abiturus verò *Eulogio* promisit, se pro eo ad Deum preces fufurum, quod ejus inopia sublevaretur, & quod pauperibus & peregrinis liberaliorem erogare posset stipem. *Daniel* in suam casam redux, Deum obnixè rogat, opulentiorum fortunam huic *Eulogio* concederet, certum

Iii se

se esse, qui in tenui fortuna in pauperes profusus erat, liberalissimum fore, ubi opibus abundaret. Precanti sic hæc vox accidit: *Noli orare pro Eulogio, ut discescat, divitiæ enim non sunt pro illius salute.* Daniel verò huic voci non acquiescens, iterum iterumque preces repetit, dictitans fieri non posse, ut Eulogius, qui adeo altè & solidè in virtutibus fundatus esset; divitiis abuteretur; unde imprudenti zelo se vadem pro ejus anima stitit, impetravitque Eulogio quod desiderabat, sed suo malo. Etenim Eulogius, dum antra excavat, en tibi ingentem auri thesaurum improvisè reperit. Unde subito dives fit Eulogius, & (quod videbatur incredibile) subito Eulogius esse desinit, aliùsque à se ipso fieri cœpit. Non jam preces solitas Deo fundere, non hospites conquirere, non stipem erogare, non saxa diffundere, ei jam est animus: alias mente tractat curas, totus in auro est, & qui miris heri incedebat gaudiis, jam tristis progreditur vultu, sollicitus ubi thesaurum tam ingentem recondat, eumque demum expendat, neque eum amittat. Itaque convalescentibus omnibus, prout res ferebat, procul à patria fugam meditatur, Constantinopolim adit, militaribus priùs, aulicisque, quæ nobilem virum decent, exercitiis sese informandum tradit; & ut erat ingenio acri, & ad percipiendum facili, brevi rusticitatem omnem exiit. Itaque jam totus alius, nescio quos natales fingit, in aulam tandem *Justini* Imperatoris se ingenuat, ubi tantam inicit gratiam (quid enim aurum non potest) ut per plures evectus honorum, militæque gradus, tandem Prætorianis militibus, corporisque custodiæ à *Justino* I. seu Seniore fuerit præfectus. Interea miser Eulogius sui & Dei oblitus, omnigenis vi-

tiis in prædam cessit, & qui antea, dum pauper erat, exemplum fuit probitatis, jam est princeps & antesignanus in malitia, cœpit enim templa spoliare, ebrietate ac scortis vitam terere. Daniel de his omnibus nihil sciens, arbitrabatur Eulogium adhuc suam pietatem continuare. Quadam nocte dum precibus vacaret, ecstasim passus, conspexit Christum, magnâ Angelorum coronâ circumdatum, pro tribunali sedere, seque à cacodæmonibus ad terribile hoc tribunal abripi, ad quem Judex severo vultu; ubi est, inquit, lapicida Eulogius, pro quo tam ferventer & obstinatè intercessisti? Quâ ratione utitur nunc divitiis, quas ei propter indiscretam tuam instanciam largitus sum? Obmutuit ad hanc quæstionem tam horrificam Anachoreta; Cui Judex: Pro ejus anima rationem reddes in novissimo die, quia tu causa es, quod ad hunc pessimum devolutus sit statum. Moxque à diabolis à Judice jussis acriter reus obses vapulat, ille vero inter verbera misericordiam Judicis identidem interpellat, cælum terramque contestans, se nullum prætermisurum laborem, quo Eulogium longè aberrantem ad virtutis orbitam reducere denuò posset. Nec mora; Constantinopolim pergit Daniel, Eulogium ad frugem revocaturus. Reperit quem quærebat, sed agendis in aula rebus ita impeditum, ut mensem integrum lacerioso Eremitæ ad salutandum Eulogium aditus non patuerit, sed nec superbissimus Eulogius eum unquam admittere voluit. Ast Daniel divini honoris æstu accensus, violenter in conclave Eulogii irrumpit, & liberâ voce hominem aggreditur imperterritus, primò ei præterita fortunæ memoriam repræsentat, natales humiles, malleum, trullamque

in

in faciem objicit, ac insignem deinde, nec tolerandam pro tot acceptis Dei beneficiis ingrati animi duritiam, non sine stomacho exprobrat. Hanc tam liberam Eremitæ reprehensionem scelestus homo non ferens, iratâ voce servos inclamat: accurrunt illi: stomachatur Eulogius, & cur insanum ceritumque caput in conclave intromiserint, exclamat. Involatur ad has voces in Daniele undique, vi multâ protractus, baculis etiam crudelem in modum excipitur, semianimisque & sanguine undique perfusus è domo tandem tumultuosè expellitur.

Daniel hâc affectus contumeliâ rectâ Ecclesiam petit, ubi coram Altari Beatæ Virginis Mariæ prostratus, multis irroratus lacrymis Deum supplex orat, ut superbum Eulogium humiliare vellet. Cùmque paululùm obdormisset, Christus ei Sanctissimâ suâ Matre stipatus apparuit, dicens: Nonne dixi, divitias lapidæ non prodesse ad salutem; tu autem sapientior me esse voluisti, nunc vero damno proprio experire, quam malè egeris, dum pro Eulogio divitias postularis, & vel nunc, disce à talibus abstinere petitis; divitiæ enim pluribus obfunt quam profunt; simulque Eulogium ad pristinam redactum iri pauperiem Danieli indicavit. Interea moritur Imperator Justinus, succedit in Imperio Justinianus Anno Christi 527. Justini ex Sorore Nepos. Hic novos obsequiis clientes præficit, Eulogium exauctorat. Verum Hypatius & Pompejus, Anastasii ante Justinum imperantis Nepotes, nescio quo jure imperium ambiunt, & rebellionem commovent, quibus se adjungit Eulogius. Verum cæsis 30000 ex rebellibus, capiuntur Hypatius & Pompejus, & in vincula abripiuntur, decretæque in eos mortis sententiâ, tota peni-

tus conjuratio dissipatur. Eulogius porrò, ne cum reliquis caperetur, omnibus suis fortunæ bonis relictis, fugâ sibi consulit, jamque profugus omnis auxilii & consilii impos, tandem subit veterem suam casam, & in pristinas latomias dilapsus, non sine summo animi moerore veteres etiam repetit artes, quò miseram vitam sustentaret. Hic cum insudantem vili operæ ubi convenit Daniel renitendo, ecquid hoc rei est? inquit, Tunc es Eulogius? Quid tibi cum saxis, quid tibi cum malleo, fortunæ fabricator egregie? Erubuit ad isthæc dicta Eulogius, altumque ingemuit, facetur imprudentiam, & ingratitudinem suam, rogatque Daniele, ut pro se Deum exoret, quò laboris tam duri aliquod præberet levamentum. Risit ad hæc Daniel, aitque: Vade, & quod es, hoc certe sis. Dura paupertas necessaria tibi est, ne extra gyrum exorbites: Jam te invenisti: ubi opes, & cum his ambitionem amisisti; dabit iterum latomia, quod abstulit aula. Eulogius ubi ad inopiam, simul etiam ad mentem rediit; priora liberalitatis in egenos ac pietatis studia repetivit, expiavitque in lacerna, quidquid peccaverat in purpura. Ita refert Petrus de Natal. in *Vitis Sanctorum* cap. 132.

45. Ex hac historia palàm pater, quam verum sit, quod prosperitas mundi multis sit ruina animæ, & contrà afflictio, salus ejusdem. Hinc, ne in tribulatione positi animo deficiamus, sequentem proposito nostro aptam refert doctrinam Sanctus Thomas de Villanova Conc. 2. de S. Jacobo, in hæc nos admonens verba: Jam ex hoc fratres, agnoscite nostrum errorem, qui per delicias & divitias ad cæleste regnum

num ire putamus. Quid enim minùs hæc quærit Christianus, quam paganus, ut abundet omnibus sæculi delitiis & gaudiis? O stulte, dilectissimis Discipulis, & Cognatis Christus non dat regnum sine calice. Quis unquam Sanctorum sine calice tribulationis venit ad regnum? Vide Apostolos, vide Martyres, vide Virgines, vide Anachoretas, omnes per magnas tribulationes introierunt in regnum Dei. Unde cùm Joannes Apostolus eos in gloria vidisset, & interrogasset Angelum: *Qui sunt isti, & unde venerunt?* Dicitum ei est: *Hi sunt, qui venerunt ex magna tribulatione.* Et tu putas, quod tibi soli dabitur privilegium, ut in delitiis vivens, regnum cælorum possideas? non credas, erras, erras, non fiet istud. Non potes hîc & illic gaudia possidere, non potes duplicem paradisum obtinere. Audi, quid Dominus dicat divitibus: *Luc. 6. Væ vobis divites, qui habetis consolationem vestram, quia non habebitis ibi:* Unde & alteri dictum est. *Luc. 16. Recordare fili, quia accepisti &c.* O quanta deceptio filiorum hominum, & heu non sentitur usque in finem, omnes quærimus prosperitates, & favores, & gaudia sæculi ad nostram per-

niciem. Attende, quid dicat Gregorius: *Continuus successus rerum temporalium æternæ damnationis indicium est.* Hucusque S. Præsul. Quando Mater filiorum Zebedæi ad Christum accesserat, hanc eidem supplicam offerens: *Dic, ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dextram tuam, & unus ad sinistram in regno tuo.* Matth. 20. Quod ut Salvator percepit, non ad Matrem, sed ad filios conversus, proposuit illis difficultatem suæ petitionis dicens: *Potestis bibere calicem?* quasi diceret, ait S. Thomas Villanovanus, *me cum regnare vultis, poteritis mecum quoque calicem passionis bibere?* Si vultis participes esse gloriæ, oportet, ut sitis & participes poenæ, nam regnum sine calice non dabitur. Ego (inquit *Luc. 22.*) dispono vobis regnum, sicut disposuit mihi Pater, non facio vobis injuriam, nec enim plus vos amo, quam me diligit Pater. Et quomodo Domine, disposuit tibi Pater? Oportet, inquit *Luc. 24.* pati Christum, & ita intrare in gloriam suam, per mortem, per crucem, per passionem. Unde S. Bernardus: *Christus non intrat in gloriam suam, nisi per passionem, & tu intrabis in gloriam alienam sine cruce?* Hæc ille.



SERMO XXX.

DE TENTATIONE.

Fili accedens ad servitium DEI, sta in timore, & prepara animam tuam ad tentationem. Eccles. 2. vers. 1.

PARS PRIMA.

Quàm varia sit tentatio, & quàm multipliciter servi DEI tententur, indagatur.

1. **S**I quid scitu necessarium in virtutum stadio currenti est, hoc profectò cenferi debet, ut solidè se ad pugnam armet, tentationesque, cursum hunc impedire aut retardare volentes, dignoscant, iisdemque opportunis remediis obviam eat, quibus eas profligare & pellere possit. Apprimè igitur credere oportet, quod quamdiu anima corpori huic mortali est conjuncta, à tentationibus nunquam sit quies, sed propulsâ unâ, altera adveniat necesse est; quia teste *S. Iob 7. militia seu tentatio (ut habetur in textu græco) est vita hominis super terram. S. Hieronymus l. 4. in Matth. c. 26. in expositione horum verborum: Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem, profert hanc doctrinam: Impossibile est humanam animam non tentari, unde in oratione dominica dicitur: Ne nos inducas in tentationem, quam ferre non possumus, non tentationem penitus recusantes, sed vires sustinendi in tentationibus precantes. Petrus Blesensis serm. 8. de S. Vincentio sic ad nostrum*

scribit propositum. Tres hostes habemus, carnem, mundum, diabolum. Caro est hostis domesticus, & ideo magis timendus: Mundus hostis sophisticus, & ideo cavendus; diabolus hostis antiquus, & ideo magis odiendus. Caro suadet suavia, mundus inania, diabolus iniqua. Caro ligat, mundus nos suggillat, diabolus nos necat. Caro suggerit luxuriam, mundus avaritiam, diabolus superbiam. Caro deprimit nos infra nos per luxuriam; mundus trahit nos extra nos per avaritiam; diabolus erigit nos supra nos per superbiam. Omnes hi inimici, quamdiu respiramus, lateri nostro adhærent, indefessèque nos comitantur, ac propterea sine ulla intermissione eos vincamus, expugnemusque, necesse est. Interior pugna, de qua scribit *Apostolus: Caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem, nunquam nobis indulget quietem*

2. Enim vero, quamvis Deus vitam humanam destinaverit & determinaverit pro palæstra, seu loco pugnae & certaminis: *Militia est vita hominis super terram*

ram; tamen omnibus nos præmunivit armis & remediis, quibus strenuè viriliterque dimicare ac vincere possimus. Sicut diabolus, ait S. Antoninus p. 4. tr. 13. c. 3. §. 4. habet multos modos ad tentandum; ita gratia Dei & Ecclesia docet multos modos ad illudendum ei, & superandum. Tamen si ergo plurimæ sint fraudes & astus dæmonis, quibus decipere conatur; ita non pauciora sunt documenta, ab Ascetis Magistris tradi solita, quæ ad eandem evitandas & debellandas observari debent; sed omnia ferè ad tria capita reduci possunt; nimirum, ut benè sciatur, quid ante, quid in, & quid post tentationem observandum sit. Ante tentationem ergo tria observanda sunt; nimirum primò; ut certò sibi persuadeat, postquam accessit ad servitutem Dei, animum ad tentationem parandum esse, imò quò plus in sanctitate profecerit, tantò vehementius oppugnatum iri: Cum, teste S. Gregorio l. 29. moral. c. 12. hostis noster in hac vita positus, quantò magis nos sibi rebellare conspiciat, tantò amplius expugnare contendat, eos vero pulsare negligit, quos quieto jure se possidere sentit. Sicut ergo piscator (est similitudo S. Thomæ de Villanova) avidus & peritus, grandiores pisces, minoribus contemptis, attentius inescat; ita diabolus perfectis quibusdam avidius insidiat, ut pereant. Et D. Chrysologus serm. 96. inquit: Plus Ducem, quàm militem petit; nec obsidet mortuos, sed impugnat viventes; sic diabolus non peccatores quærit capere quos possidet subjugatos, sed ut justos capiat, sic laborat. Cui astipulatur S. Chrysost. hom. 3. de verbis Isaïæ dicens: Quemadmodum piratæ, qui mare navigiis infestant, non naves è portu exeuntes, sed redeuntes onustas invadunt; ita dæmon simul atque videt aliquos collegisse multas merces, jejunia videlicet, preces, eleemosynas,

castitatem, reliquasque virtutes omnes, tunc irrumpit, ut in ipsis portis ostiis scapham demergat. Et alibi idem S. Doctor dicit: Neque miremur, quod spiritualibus instantes multa patiamur adversa; sicut enim latrones non ubi fœnum, & palea, & calamus, sed ubi aurum & argentum est, ibi fodiunt, & continuo vigiliant, idem diabolus cum justis facit. Et S. Cyprianus similiter ait: Diabolus eos cupit dejicere, quos videt stare.

3. Divi Gregorii dictum est: Non solum unus spiritus malus Electorum singulis; sed innumeri deputantur, & vicissim (quod Veterum Patrum paradigmata docetur) unus dæmon contra malos innumeros perdendos sufficit. Anachoretam memorant à Genio Cælesti ductum ad diversa sanè spectacula. Primum quod videndum ei objectum est, Congregatio fuit Monachorum, ad quam innumeri cacodæmones advolârunt. Expavit ad hoc spectaculum homo solitarius. Mox inde in urbem pertractus, unicum vidit diabolum, eumque otiosum veluti fatigatum canem portæ civitatis incubantem. Admiratus istud Anachoreta: Et quid hoc rei est? inquit, Viri illi Religiosi à tot diabolis obsidentur, hanc urbem totam unicuique non infestat, sed per otium tanquam nihil sibi metuens, prospectat. Cui Angelus: Hi civici homines, inquit, devoti sathanæ ad ejus leges, & imperium suos mores conformant: Hinc tentationibus & impulsibus non egent, spontè currunt. Ad eos in officio continendos, satis est vel unicuique ex inferis custos, uti puerulus magnum gregem ovium ante se agit. At vero illi alii jurati sunt Hostes diaboli, cui pro viribus resistunt. Hinc eos Lucifer factò agmine incurSAT: hos Numini divino devotos in tuam nassam per-

pertrahere nititur. Observetur Versus 105. Psalmi 118. *Curavi & statui custodire iudicia iustitiæ tuæ.* Et post propositum juramento firmatum; quo statuerat S. David esse exactus in observanda divina lege, immediatè sequitur: *Humiliatus sum usquequaque.* Ecce subito insurgunt colluctationes & tentationes. R. fert Martinus Delrius apud Josephum Mansi, tract. 92. disc. 7. quod Anno 1566. nonnulli minus timorati tentantur agere Exorcistas, & ex muliere obfessa ejicere spiritus malignos; At dæmon cunctis audientibus altâ voce clamans dixit: *Nihil mihi à vobis metuo, amicus sumus & federati.* Bellum dæmoni inducunt & movent servi DEI suis orationibus & operibus perfectionis & spiritûs. Dux belli nunquam pugnat cum militibus sibi subiectis, obedientibus & amicis, bene autem cum hoste suo, ita facit dæmon contra peccatores, qui jam sui sunt obtemperantes famuli, sua mancipia, nullas adhibet artes, vires, & fraudes, bene verò contra servos Dei, sicut quilibet præliator (ait S. Ambrosius) non contra eum, quem vinculis peccatorum constrictum tenet, dimicat, sed potius contra eum, qui peccare desistit, & ad Deum totâ mente convertitur.

4. Atque hoc est, quod multi servi Dei queruntur, tentationibus tantè se gravioribus exagitari, quantè in operibus pietatis & misericordiæ ferventius incumbunt, corpus affligunt, precationes frequentant; ad Eucharisticam mensam accedunt. Est enim solenne dæmoni, cùm observat hominem propius imminere cælo, omnes intendit vires, omnem conatum exerit, ut eum à cœptis avertat. Nam (teste S. Laurentio Justiniano) *Nihil aque infernalem*

hunc tenebrionem confundit; quam si in carne passibili hominem intruerit, inter eos mundi discriminina Conducitoris obedientiam custodire, quam in cælo p. suis servare ipse neglexit. Justorum igitur profectibus invidens, eorum ascensus ad gloriam impedire conatur. Hinc nullum non lapidem movet, quo scilicet Dei servos ex alto virtutum culmine dejiciat, eosque in peccati turpioris laqueum pellat, magisque gaudet & exultat, si vel unum ex Religiosorum cœtu suis circumveniat præstigiis, quàm si centenos alios minus pios & devotos suo subjuget dominio, quod colligere fas est ex historia quadam, ex Veterum Patrum *Vitis* deprompta, quæ sic se habet. Erat quidam sacrificuli cujusdam filius, qui patrem ad idolorum sanum est secutus. Porro, cùm ibidem obdormivisset, oculis magis mentis quàm corporis conspexit Luciferum, velut in throno confidentem, & inde imperia emissariis suis dantem, eorumque negotia audientem. Accessit, qui in provincia quadam bella, seditiones, & rebelliones se excitasse dicebat; sed quia ipsos triginta dies ad hoc efficiendum absumpserat, vapulare jussus est. Comparuit alius, qui intra viginti dies gravi commotâ tempestate in mari multas naves submersisse gloriabatur, sed quia parum hoc videbatur Regi inferiorum; plagis & ipse mulctatus est. Accessit tertius, qui intra decem dies diversis in nuptiis rixas, discordias, cædes suscitârat, sed hic quoque, tantam re minus bene gestâ verberibus castigatus est. Tandem astitit, qui se 40. omnino annis Cœnobitam quandam ad libidinem sollicitatum, tandem in scelus impulsisse jactabat. Cui è folio consurgens stygius Tyrannus, post cha-

ros amplexus diadema capiti suo detractum imposuit, ac ad dexteram affligere iussit, multisque encomiis exornavit. Qui hæc vidit, audivitque, erat Idolorum sacrificuli filius, ut dictum, indeque occasionem & causam sumpsit, reliquâ idolomania, se Deo in Religiosa familia dedicandi; quia inde collegit, quod magnus debeat esse & excellens Monachorum status.

5. Hinc ergo liquet, quantum abjurati nostri hostes conatum in hominibus Deo devotis pervertendis adhibeant; patet etiam, quantis incedant lætitiis, quantisque tripudient gaudiis, dum unum ex his in scœdum aliquod impellunt flagitium. Negandum non est, quod sanctior quis est, eò plerumque tentationibus gravioribus & molestioribus subjectum esse. Verum, ut demonum astutias & fraudes, quibus nos circumvenire cōstantur, perspicacius videamus, audire lubet, quod Theodoricus de Appol in vita S. Dominici l. 3. c. 12. recenset; dicit enim, quod quodam tempore vir Sanctus noctu vigilans, & muros Hierusalem custodiens viderit eum, qui circuit tanquam leo rugiens, quærens quem devoret, per omnia Monasterii loca pervagantem; Unde ad eum dixit: Quid ita hîc circumis cruenta bestia? Ille respondit: propter lucrum, quod hîc facio. Ait ei vir sanctus: Ecquid lucraris in dormitorio? respondit dæmon: Somnum necessarium eis aufero, quietem interpellando, efficiôque, ut cunctabundi surgant, pigritiâ eos retinente, hortorque, ut à divinis officiis se subducant. Præterea verò, si mihi id permittatur, nocturnas corporis iniquationes, & libidinosos motus in dormientibus excito. Inde vir sanctus de templo inter-

rogavit, quid in tam sancto loco lucraris? respondit ille, id ago, ut tardè huc veniant, & citò hinc recedant, suique immemores sint. De refectorio sciscitanti Beato Patri ait: Hic locus totus est meus, hîc existit risus, hîc vani referuntur tumores, & verba inania proferuntur. Postremò ad locum capitularem à S. Dominico ductus cum horrore refugit: Ille, inquit, locus mihi tartarus est: si quid enim alibi lucri feci, ejus hîc facio jacturam. Hîc namque admonentur fratres, hîc confitentur, hîc accusantur, hîc verberantur, hîc absolvuntur. Qua de causa locum hunc præ cæteris abominor, planèque detestor. Ita miser ille, cogente illum Sancto viro, Altissimi virtute, malitiæ suæ detexit fraudes, ut videant iusti & illum irrideant, sibi que à laqueis ejus caveant, ne irretiti capiantur.

6. Verum enim verò, cum probi longè plus, quam improbi ab orco tentationibus vexentur, ideo Salvator noster non gratis suos Apostolos, omnesque alios suos servos & imitatores, præmonitos esse voluit, ne in tentationibus positi hosti terga verterent, sed strenuè & imperterritè dimicarent, dum dixit *Matth.* 10. 34. *Nolite arbitrari, quia pacem venerim mittere in terram, non veni pacem mittere, sed gladium. Necessè est ergo ad Dei servitutem accedenti gladium arripere, fortitudinem, nimirum, quâ contra tentationes, & malas suggestiones certò certius venturas sese præsumat, ac tueatur, juxta monitum Siracidis dicentis: Fili accedens ad servitutem*

Dei, sta in timore, & præpara animam tuam ad tentationem.

Eccles. 2. 1.

PARS SECUNDA.

Docetur turpem voluptatis sensum non nocere, dum
abest consensus.

7. Inter cetera, quæ Religiosæ vitæ Tyrones quandoque affligere & cruciari solent, etiam numerari potest illa ignorantia, quâ sibi persuadent, peccatum latere in sensibilibus carnis motibus; Proinde ut ab his Christi Tyrunculis anxietatem animi tollamus, scire & firmissimè credere oportet, non nocere sensum in tentationibus, si absit consensus. Nam si sensus noceret; quis posset salvari? Nullus enim nostrum major est S. Paulo, utpote de quo ipse Christus testimonium perhibet; quoniam *vas electionis est mihi iste &c.* Sed audiamus quid de seipso scribat: *Non quod volo bonum hoc facio, sed quod odi malum, hoc ago.* Rom. 7. 18. Ecce tibi, an Apostolus hic sanctissimus fuit liber à sensibilibus voluptatibus? Sed forsitan in his peccati labem contraxit? nequaquam. Audi ulteriùs vocem ejus: *Si autem quod odi, illud facio, jam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum.* Et paulò post subjungit: *Nihil ergo nunc damnationis est iis, qui sunt in Christo JESU: qui non secundum carnem ambulant, sed secundum spiritum.*

8. Enim verò, hac in parte ulteriùs nos consolatur mellifluis omnino verbis S. P. Augustinus, de spiritûs cum carne lucta sic scribens: Attendite Sancti, quicunque pugnatis. Præliantibus loquor: Intelligunt, qui pugnant, non me intelligit, qui non pugnat. Vult homo castus, ut nulla omnino surgat in membris suis concupiscentia adversaria castitati.

Gramm. Relig. Pars I.

Pacem vult, sed nondum habet. Quando enim ad illud ventum fuerit, ut nulla omnino exsurgat concupiscentia adversaria, nullus erit hostis, cum quo luctemur; nec expectatur ibi victoria; quia de hoste jam victo triumphatur. Modò autem, quando caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem, tentatio est. Non quod volumus, facimus. Quare? Quia volumus, ut nullæ sint concupiscentiæ, sed non possumus. Velimus, nolimus, habemus illas; velimus, nolimus, titillant, blandiuntur, stimulant, infestant, surgere volunt; premuntur, nondum extinguuntur. Caro enim concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem, ut loquitur Apostolus Gal. 5. ut non ea quæcunque vultis, faciatis. Quid enim vultis? Sancti, & boni præliatores, & fortes milites Christi, quid vultis? ut non sint omnino concupiscentiæ malæ; sed non potestis, exercere bellum, sperate triumphum. Facite, quod potestis, quod ait Apostolus ipse Rom. 6. *Non regnet peccatum in vestro mortali corpore, ad obediendum desideriis ejus.* Non ait: *Non sit peccatum, sed, non regnet.* Quamdiu vivis, peccatum necesse est in membris tuis, saltem illi regnum auferatur, non fiat, quod jubet. Hactenus S. Pater serm. 43. de verbis Dom.

9. Probatur ulteriùs, sensum non inquinare animam, dum abest consensus; Tentationem enim (ut rectè annotavit S. Anselmus apud Drexel. in palæst. p. 2. c. 5. §. 3. in fine) non sentire est Angelicum: ten-

Kkk tationes

tationes sentire & vincere, est Christianum: tentationibus consentire, & ex malitia delinquere, diabolicum est. Verum enim vero, cum in hac carnis lucta facillimū sit incurrere saltem venialis noxæ labem, quod non rarò Dei famulos, tyrones præcipuè, & in schola Christi nondum debite exercitados, anxios reddit, an non forsanturpi suggestioni assensum præbuerint, culpamque aliquam ex propria incuria, & sui ipsius oblivione contraxerint, hæc scilicet tentationes non statim, ut fieri debuerat, reprimendo, mentemque aliud divertendo. Pro hoc ergo dignoscendo saluberrimam nobis subministrat doctrinam B. Henricus Suso, de primis motibus & cogitationibus importunis sic discurrens serm. 1. Dom. 3. Advent. apud Taulerum: Veruntamen latet in isto occulta quædam pressura, quæ est subtilissimus quidam & acutissimus funis, qui hic contingere possit: & hæc est, quando homini aliqua prava cogitatio incidit, & ipse fortassis cum delectatione ei intendit, atque sui ipsius oblitus, non ita celeriter inde se avertit. Et tunc putat se cum voluntate & deliberatione illi intendisse, & seipso neglecto, peccasse mortaliter. Sed absit, ut hoc ita esse credamus. Confors namque multorum etiam Sanctorum sententia est, rationem sæpe per importunas incidentias & delectationem præveniri, idque satis bonâ morâ & longo tempore, antequam ratio sui ipsius per maturam deliberationem plenè compos fiat. Et tunc ea recipere, vel averfari, peccatum admittere vel respuere potest. Quod cum ita sit, nequaquam in talibus mortale peccatum homines boni metuere debent, si sanæ atque Catholicæ doctrinæ fidem adhibere volent. S. Augustinus namque aded voluntarium peccatum esse dicit, ut si voluntarium non est, pec-

catum nullo modo sit habendum. Ita Suso, cujus etiam doctrinam Ven. Blosius in Consol. pusill. refert.

10. Hanc porro veritatem idem Blosius in Consol. pusill. c. 40. §. 1. n. 4. stabilit, dum Christum ad fidelem animam sic loquentem introducit. Est fortasse aliud, quod te terret, quia peccatis pressa etiam ea, quæ olim ultro admiseras, jam invita cogeris tolerare. Persequitur te adversarius, & suas sceditates tecum exercet. Quidquid invita sustines, filia, non te damnabit, nec gratiâ meâ spoliabit. Peccatum namque aded esse oportet voluntarium, ut si non sit voluntarium, non sit peccatum. Cohibe igitur voluntatem tuam à consensu, & sine deinceps carnem atque diabolum furere. De somniis etiam nihil metuas, quidquid ibi egeris, quidquid passa fueris dormiens, si ante & post somnum (quando rationis compos es) tibi displicet, nequaquam venit tibi imputandum. Et licet per malè actam vitam atque conversationem priorem tibi occasionem dederis, jam tamen, quia illius conversationis te verè poenituit, & melius vivere studes, non eris rea eorum, quæ pateris, si modò voluntas non consentiat. Quod si quandoque etiam blasphemias, aut execrandas cogitationes contra me, Sanctosque meos in cor tuum diabolus immiserit, noli propterea metuere aut nimium pusillanimitas esse. Nam quamdiu consensum animo deliberato non præstas, magis talia pateris, quam agis. Cum hæc tibi mæsticiam & afflictionem potius ingerant, quam delectationem, nullo modo formidanda, sed nec Sacerdoti confitenda sunt. Permitto autem te illa sentire, eaque tibi molesta esse, ut purgeris, non autem ut inquineris. Idcirco vero illa diabolus excitat, ut, cum his conaris resistere retarderis

tarderis & impediaris à gustu charitatis meæ, ac nimium consternata non audeas ad me accedere. Gaudet enim ille, dum scrupulis & perturbationibus involveris. Sed tu alia, noli talia timere, noli ad ea respicere, noli respondere, noli repugnare, noli advertere: imo vero quasi nihil senseris, imperturbata perge in tuis exercitiis, prætereundo & contemnendo hujusmodi incidentias velut canum latratus, aut anserum sibilos. Nam si reniti, disputare, formidare, discutereque eas volueris, tu illas magis semper tuæ memoriæ imprimēs, grandique te perturbationi involves. Ita *Blosius*.

11. Quæ omnia fusiùs patent ex eo, quod S. *Catharina Senensi* contigit. Et si enim hæc S. Virgo adedò Christo familiaris esset, ut eo tanquam sponso uteretur, qui frequenter etiam sese aspectabili specie Virginis obtutibus offerebat, nihilominus tamen hanc castissimam Virginem stygiæ commisit luctæ, quò scilicet virtutem magis exerceret. Quamobrem (verba sunt proximè laudati *Blosii* in *Concla. anim. c. 4. n. 10.*) Dei permissione pluribus diebus acerrimè divexata fuit carnalibus tentationibus, nam maligni spiritus eam non solum per obscenarum cogitationum immisiones, & somniorum illusiones, sed etiam per manifestas apparitiones sese oculis, & auribus ejus ingerebant. Effingebant imagines virorum & mulierum, in conspectu ejus se mutuo turpissimè amplexantium, illamque verbis, gestibus & actibus valde inhonestis provocantium ad libidinem. Ad hunc modum honestissima Virgo cogebatur videre & audire id, quod maxime horrebat, & licet oculos clauderet, nihilominus durabant spurcissimæ & abominandæ illæ imagines. Inter hæc etiam spiritualibus consolationibus destituta

erat, & solitum devotionis fervorem minime sentiebat.

12. Nunc videamus, quo modo gravissimam hanc tentationem, impetuosumque dæmonis assultum superaverit, & rejecerit. Id verò idem *Vener. Abbas* indicat verbis mox subsequētib. Atamen non omisit sua pia exercitia, sed diligentissimè instabat orationibus, sicut poterat, ac seipsam sic alloquebatur: Tu vilissima peccatrix, nullis consolationibus digna es. Quid enim? Nonne tibi fuerit satis, si non damneris, etiam si toto vitæ tuæ tempore has cruces & tenebras ferre deberes? Certò non ideo elegisti Deo servire, ut hæc consolationes à Deo accipias, sed ut in cælo illo fruaris in æternum. Surge igitur, & consueta exercitia prosequere, Dominoque tuo fidelis permane. Postea cum unus dæmon proterviter illi diceret: non desistemus, sed ad mortem usque molesti tibi erimus, nisi nobis consentias; respondit illa: Ego afflictionem elegi pro refrigerio, nec difficile, imò jucundum mihi erit, & has & alias pœnas pro honore Domini mei JESU Christi sustinere, quamdiu ei placuerit. Ad quæ verba tota cohors malignorum spirituum confusa discessit, & lux ingens locum, in quo S. Virgo erat, illustravit, aspectabilique præsentem formam vidit advenire Christum; ad quem conversa ait: Heu me! ubi eras, mi Domine, cum tam nefandæ animum meum imagines sollicitabant? Cui Christus: in corde tuo spectator aderam, mea Catharina. Cumque illa ulterius diceret: Quomodo fieri potuit ò bone JESU, ut in illo meo esses corde, quod tot impurissimis erat sepultum cogitatibus? & Dominus: Nunquid tibi volupe fuit, Cyprii hæc palpari blandimentis? Cui S. Virgo ait: Absit, ò Domine, absit, nihil gravius

aut molestius mihi accidere potuisset. Ex Christus : Hæc igitur est victoriæ tuæ laurea, hæc meriti corona, hæc certaminis tui, cui ego spectator & adiutor adfui, gloria. Nullus incesti Cupidinis vulnera sentit, nisi qui consensit. Quisquis in turpibus cogitationibus expellendis laborat, stygem triumphat. Diu tenuit hæc inhonestarum cogitationum lucta, quæ vel ipsomet orco Virgini via fuit atrocior.

13. Ex his ergo manifestè liquet, sensum nequaquam nocere, si abest consensus. Nota præterea aliam doctrinam scitu pernecessariani, quam *S. Catharina Senensis* non solum exemplo (ut insinuat) verum etiam scripto nobis in hæc serè verba reliquit apud *Blossum* in *Consol. pusi. cap. 39. num. 3.* Oro, ne unquam desinatis in bene cœptis progredi, quantumcunque etiam diabolus vos molestius & tentationibus divexet. Is enim varias mover pugnas, & multas tendit insidias, ut animas vestras possit adducere ad tædium & inordinatam tristitiam confusionemque spiritus ac desperationem. Sed si etiam peccata omnia simul in uno homine coarervata conglobataque essent, impedire tamen eum non possent, quò minus fructum Sanguinis Filii Dei in se reciperet, modò vera fides & spes infinitæ Dei misericordiae in eo remaneret; Cum pecca-

tum solusmodo in mala perversaque voluntate situm sit, homo videns bonam voluntatem sibi à Deo concessam esse, debet omni confusione spiritus abjectâ perseverare in sanctis operibus & exercitiis, ambulareque in lumine gratiæ, quam invenit in se absconditam munere Dei, qui bonam voluntatem in eo conservat. Debet diabolo confusionem vel desperationem suggerenti respondere : Si gratia Dei in me non esset, etiam bona voluntas non esset in me, & ego pravæ suggestiones tuas ac malitiam tuam sequeretur : Ergo jam confido in pio ac benigno Domino meo JESU Christo, qui me semper tuebitur, ac salvum faciet propter immensam misericordiam & bonitatem suam. Ex *S. Virginis* doctrina liquet, quanta sit Dei pietas erga hominem bonæ voluntatis; liquet etiam quantum sit DEI donum ipsa bona voluntas Deo in omnibus placendi, ejusque sanctissimam voluntatem ubique & semper exequendi. Tantatus igitur summâ contentione allaborare debet, ut omnem à se procul arceat inordinatum animi mororem atque tristitiam, piàmque erga Deum semper soveat affectionem, nec non in bonis cœptis hilariter & constanter pergat, hæc enim methodo dubio procul ex tentationum conflictu victoriæ palmam relaturus est.

PARS TERTIA.

Tentatio patienter est ferenda, cum ex illa nobis multa proveniant emolumenta.

14. **V**erba hæc Sancti Jacobi Apostoli mirâ consolatione referta sunt, præcipuè verd illis inserviunt, qui contra voluntatem

suam tentantur : Omne gaudium existimate fratres mei, cum in tentationes varias incideritis. *Jac. 1. 2.* Magnum emolumentum & lucrum est in præsentis vite

vita tentari ab hostibus invisibilibus, incomparabilia enim nobis conferunt emolumenta: Sicut enim ab uno fonte (S. Laurentius Justinianus confid. in lig. vitæ de patient. cap. 4.) plurimi emanant rivuli; ita & a tentationibus multifarie utilitates proveniunt. Certè apud omnes Magistros spirituales recepta est doctrina ista, quod multò major sit gratia illa, quâ Deus nos tentari permittit (subministrando tamen nobis auxilia, quibus resistamus) quàm si permitteret nos vivere in magna pace & tranquillitate. Ratio quam reddunt, conveniens est, quia privaret nos aurifodinâ meritorum valde opulentâ; præterea tolleretur nobis occasio exercendi nos in virtute. Sanè ingratus esset lapis rudis & scabrosus, qui prius omnium conculcabatur pedibus, si pulchrè artificiosèque exsculptus, ac transmutatus in statuam Salvatoris, ut in Altari adoretur, lamentaretur de sculptore, qui tam speciosam ei incidit figuram, totam à priori differentem. Quot, & quantos ex hoc fragili luto compositos evexit, & sublimavit tentationis scalprum ad eminentes sanctitatis gradus? Ergo qui recusat, & renuit tentationem, recusât quoque, & non curat esse Sanctus, inquit S. P. Augustinus.

15. Hinc idem S. Doctor omnem nostrum in virtutum studio profectum adscribit tentationibus, dum ait idem sup. Psal. 60. *Vita nostra in hac peregrinatione non potest esse sine peccato, sine tentatione, quia profectus noster sit per tentationem, nec sibi quisquam innotescit, nisi tentatus: nec potest coronari, nisi viceris; nec vincere, nisi certaveris; nec poterit certare, nisi inimicum, & tentationes habuerit.* Hoc non obiter contemplabatur S. Ephrem (teste S. Clinaco in scala Para-

disi gradu 29.) & vel ideo, dum in summa animi malacia ac tranquillitate constitutus esset, Deo supplicavit, ut sibi pugnas tentationum pridem pugnatas instauraret, neque materiam meriti ac triumpho denegaret. De alio Asceta memorat Rodriguez part. 2. tract. 4. cap. 8. quod Abbatem Pastorem conveniens, dixerit: Pater, ecce, jam tandem pugnas mihi Deus abstulit, optatissimâque pace commutavit. Cui Abbas, ocyus, inquit, ad Dominum redi, pugnasque tibi, ut restituat, ne socors fias, ora. Abiit frater ad Dominum, qui & imperium Senis approbavit, & fratrem pristinis tentationibus subjecit.

16. Divi Chrysostomi sententia est, quod hoc generosæ ac Deum amantis animæ signum sit, afflictiones & adversitates ferre. Caterùm generosè tolerare tentationem, atque insuper ei gratias agere, qui se tentari permittit, id demum summa fortitudinis meritò videri potest, animæque vigilantis, & quæ omnibus humanis affectibus sit superior. Ex quo S. Doctoris effato sat liquet perfectius fore, Deum in actuali tentationum gravamine, non ut pugnam auferat, sed ut robur virësque cum hoste strenuè dimicandi, suppeditet, rogare. Sic devotam Christi Sponsam Saram Abbatissam fecisse, refertur in *Vitis Patrum* lib. 5. libell. 5. num. 10. quæ etsi 13. annis à fornicationis spiritu graviter impugnata fuerit, nunquam tamen oravit, ut recederet ab ea hujusmodi pugna, sed hoc solum dicebat: *Da mihi fortitudinem DEUS.* De alio Asceta memorat Sanctus Dorosheus doct. 13. quod graviter à spiritu fornicationis impugnatus sit; cùmque à spirituali suo Patre & Magistro interrogatus fuisset,

an-luctam hanc à Deo per preces amoveri optaret? respondit: Equidem laboro, Pater, ut vides, confictorque haud modicè, sentio tamen hoc lucri mihi accidere, quod sæpius ad Deum per orationem, mortificationemque recurro. Quare Deum potius oro, ut mihi patientiam & constantiam largiatur, ut incruentam ex hac tentatione victoriam reportem. Recreatus hoc responso senex, nunc demum cognosco, inquit, fili mi, quantas in via virtutis progressionem facias; nam dum quis infesto cuipiam vitio strenuè it obviam, manet humilis, sollicitus, anxius; his angustiis laboribusque sensim ad consummatam animi puritatem pertingit.

17. Siracides interrogat; *Qui non est tentatus, quid scit?* subjungit *Eccl. 34. 9. Vir in multis expertus, cogitabit multa.* Et paulò post rursus, addit: *Qui tentatus non est, qualia scit?* Quis Heroicam virtutem unius Job admiratus esset, nisi à toto inferno impugnatus & infestatus fuisset? Quis agnovisset magnum illum virum S. Antonium, nisi tentationibus generoso ac heroico animo superatis, Deus in annalibus æternitatis gloriosissimum ipsum reddidisset cunctis sæculis? *Virtus languet* (verba sunt S. Laurentii Justiniani de casto connub. cap. 6.) *nisi exerceatur, lacestata autem crescit.* Ignis tantò magis ardet, quantò magis ab impetuoso agitur vento; ad eundem modum eo magis proficit, & crescit amor Dei & virtus, quo vehementiores sunt venti tentationum infernalium. Quid fuisset Alexander Magnus, nisi tot, tantòque habuisset hostes subjugandos? Qua ratione nomen; ac heroicam fortitudinem suam celebrem fecisset, si in aula sua regia otio ac negligentia deditus fuisset?

set? *Marcel sine adversario virtus*, ait Seneca lib. de provid. cap. 1. *tunc apparet, quanta sit, quantum valeat, polleatque, dum quid possit, patientia ostendit.* Et S. Gregorius Magnus lib. 23. moral. cap. 18. *Nemo, inquit, vires suas in pace cognoscit; si enim bella desunt, virtutum experimenta non prodeunt; improvidus miles est, qui fortem se in pace gloriatur. Nemo scit, quantum profecerit, nisi inter adversa, cum enim adsunt prospera, cerni virium documenta non possunt. Feriamur patens perturbacionibus, ut, quantum proficimus, agnoscamus.*

18. Denique sicut S. Cunegundis Henrico conjugii suo virginitatem suam, dum per prunas ardentes illæsa transivit, probavit, ita etiam anima, si per prunas tentationum illæsa transeat, manifestè demonstrabit, se nulli alteri creaturæ, præterquam Sponso suo Christo, per amorem adhæsisse. Quapropter variis tentacionibus obvallatus lætitiâ potius, quàm tristitiâ affici deberet, partim quia nil jucundiùs amanti Deum, quàm cum amore suum monstrare possit; partim etiam, quia (teste S. Climaco) nullum certius argumentum est, demones victos esse à nobis, quam si nos acerrimè impugnant. Quod præterea nos ad cum hoste viriliter confligendum animare debet, est corona certanti ac vincenti promissa; hæc autem juxta tentationum gravitatem ac numerum crescit; & multiplicatur; tot enim triumphi erunt, quot certamina præcelsurunt.

19. Pulcherrimus casus ad hoc propositum in *Vitis Patrum* recensetur: In Thebaide Sanctus quidam senex speculancam incolebat, habebatque discipulum, quem noctu modum Deo serviendi, & in spiritu proficiendi edo-

cere solebat , peractâ deinde oratione cubitum mittere. Accidit fortè ; quod Religiosi nonnulli , Senem invisuri , advenerint , ejus sanctitatis famâ permoti ; ille cùm prolixius cùm ipsis conversatus esset , tandem solatio persufos dimisit. Inde pro more instruxit discipulum , & inter instruendum contigit , ut somno occuparetur. Præstolabatur adolescens , usque dum Magister expergeficeret , & peractis precibus , ut solitus erat , benedictionem impertiret. Prosequebatur ille nihilominus somnum , hic vero stimulum sentiebat abeundi , & quietem pariter capiendi , vim tamen sibi inferebat , & persistebat. Sed ecce graviter somno molestatus , nec mindis suis cogitationibus hoc secum evolvebat : Quid hic ago ? Magister profunde stertit , & , ut conjicere licet , per multas adhuc horas somnum protrahet. Cur ergo & ego non cubitum eo ? jam pedes titubant , caput jam vacillat , labant genua. Eheu ! quantus cruciatus ? Restitit tamen non unâ aut alterâ , sed septimâ vice. Interim jam media nox elapsa erat , & denique Anachoreta expergefactus est. Hic discipulum videt , & benè , inquit , quid hic agis ? Pater , hinc non abii , quia non me dimisisti , nec benedictionem largitus es. Sed cur non me excitasti ? quia ausus non fui , respondit adolescens , nec somnum tuum turbare volui. Recitarunt itaque ambo matutinas preces , quibus absolutis abundi facultatem discipulo dedit , benedixit , & cubitum misit. Pergit juvenis , & ecce Anachoreta mentis excessu raptus , locum conspexit gloriâ persufum , ibi sedem , & in sede coronas septem positas. Petiit , cujusnam essent ? qui ostenderat , respondit : Discipuli tui.

Locum quem vides , & sedem Deus ipse ob vitæ integritatem dedit , sed has coronas quarum septem intueris , hæc nocte promeruit. Resolutâ ecstasi senex totus attēnitus discipulum adesse jubet , interrogâtque , quodnam sibi hac nocte negotium fuerit ? Ignosce Pater , respondebat discipulus , non memini aliquid boni me præstitisse. Magister , quæso , quid egisti , aut quid cogitasti ? Et ille , Pater nescio , quod ultra referam nisi hoc , quod te dormiente septies tentatus fuerim , ut discederem , & cubitum me reciperem , quia vero pro more à te dimissus non fui , permanere volui. Cùm Sanctus hoc intellexisset , statim agnovit , quia quoties resistit cogitationi suæ , toties coronabatur à Deo , ut discamus , quia pro pravis cogitationibus , quibus repugnamus , Deus nobis coronam tribuit. Conficiamus jam argumentum à minori ad majus : Quinon unâ sed cunctis totius vitæ suæ noctibus resistit inordinatis concupiscentiis , quibus posset laxare habenas , & præter actus internos , quibus se opponit spiritui fornicationis , adhibet quoque jejunia , cilicia , disciplinas , orationes , quot non ille lucrabitur , & reportabit coronas ?

20. Verum enim vero , cùm virtus semper in medio posita sit , ideo benè oportet etiam scire , quod quamvis plurima secum adferant emolumenta tentationes , ut dictum est , nihilominus tamen has , carnales præcipuè , omni modo fugere & declinare debemus , seriôque nobis cavendum est , ne quæramus tentationes , ne fortè Leonis infernalis , qui teste S. Petro , ubique circumcui , quærens quem devoret , fauces incurramus , sed tentanti & infestanti solùm resistere oportet. Salvator noster

ivit in desertum, non provocaturus dæmonem, sed ex impulsu Spiritus Sancti, ductus in desertum à spiritu; ubi subdit Theophilactus: Ducitur à spiritu, nihil enim sine spiritu fecit. Consilium est S. Thomæ de Villanova Conc. 2. in Dom. 1. Quadr. Non est à nobis optanda aut procuranda tentatio. CHRISTUS IESUS, quia Filius DEI erat, & peccare non poterat, per Spiritum Sanctum se obtulit tentatori, nobis caducis & fragilibus alia ratio est; satis est, si viriliter perseveramus. Huius quoque opinionis est S. Climacus, dicens: Neque detrectanda sunt certamina, neque temerè ad illa proflendum; ita enim & victoria nobis illustrior erit, & victi dæmonis ignominia majori visu digna, cum compulsi & protracti ad pugnam generosè in illa constiterimus. Ita Climacus Grad. 26. Hoc idem monitum etiam dat Os aureum S. Chrysost. hom. 67. ad popul. Præceminì, inquit, Deum, ne intretis in tentationem, inducti generosè seramus; Nam illud quidem est modestorum virorum se periculis non ingerere; hoc autem generosorum atque sapientum. Nec itaque nos geramus temerariè, audacis enim est, ita ille. Quod S. Antonius aliique eminentis sanctitatis, magnæque experientiæ viri ad pugnam provocaverint dæmonem, exempla sunt

potius miranda, quam imitanda, nisi ab hominibus eminentis & probatæ perfectionis & virtutis. Quamobrem in certamine contra carnis vitium capeßere fugam, quantum possumus, debemus, sic enim de victoria obtinenda, & de Dei assistentia securiores erimus. Hinc Apostolus monet: 1. Cor. 6. 18. Fugite fornicationem. Quod Apostoli consilium, seu ut melius dicamus, præceptum S. Anselmus considerans, ad nostram instructionem ita scribit: Cum aliis vitiis potest expectari consuetudo, hæc fugienda est, quia aliter melius vinci non potest. Nec est, quod quis hanc fugam ignaviz, aut effeminato & imbelli animo attribuat, quia sola hæc fuga honorifica est & gloriosa, siquidem per hanc homo infernum vincit & seipsum. Unde Psalmista ait: Ps. 59. 6. Dedisti metuentibus te significationem, ut fugiant à facie arcus. Ubi Flaminius Nobilis, & alii legunt: Dedisti metuentibus te signum, vexillum ad extollendum, quasi Psalmista diceret: Tunc in hoc carnis prælio victoriosa eriguntur vexilla, quando quis in periculis lasciviæ positus, prælium declinando fugit, & ideo ubi vulgata nostra legit: Ut fugiant à facie arcus, legunt alii: à facie dæmonum, mundi & carnis.

PARS QUARTA.

Quamvis dæmon suis tentationibus intendat nostram ruinam, Deus tamen ex his elicit nostram Salutem, si ei resistimus.

21. **N**emo dubitare potest, quin dæmon semper inhiat suis tentantis perditioni nostræ, & quomodo nos in suam nasam pertrahat; Deus tamen, qui novit ex malo elicere bonum, Diaboli malitiâ utitur ad salutem

tem nostram affecurandam; proinde non incongruè cacadæmon alter quodammodo Angelus Custos nuncupari potest. Etenim bonum hominis duobus modis curatur à divina Providentia, directè & indirectè. *Directè*, dum homo ad operandum bonum inducitur, & à malo retrahitur, hoc fit median-
tibus Angelis bonis. *Indirectè*, quando homo exercitatur & impugnatur adver-
sariorum molestiis. Et hinc est, quod
dæmonem Deus permittat tentare ho-
minem, ut indirectè Angelum homi-
nis custodem agat, dum cum suis im-
pugnationibus ad cælum evehit. Quan-
do diabolus servos Dei tentat (est sen-
tentia S. Bernardi serm. 67. de modo
bene vivendi) eorum utilitatibus ser-
vit, cum eos per tentationes suas non
decipit, sed erudit; sæpè tentationes,
quas diabolus commovet ad interitum
hominum; Deus convertit eas ad pro-
fectum animarum. S. Petrus Damiani
Epist. 119. ad hujus rei declarationem
exemplum astruit valde aptum. Chi-
rurgus sanguisugam infirmo applicat; &
quamvis uterque sanguinem elicere in-
tendat, nihilominus finem longè di-
versum ambo habent. Illa siquidem ni-
hil aliud gestit, nisi ut feriat, & san-
guinem fugat; iste ad hoc tendit, ut
languidus convalescat: illa sariatur, &
moritur, ægrotus autem dum perdit
sanguinem, recuperat sanitatem. Venit
dæmon, ut tentet, & tota ejus cogita-
tio in damnum & interitum nostrum
tendit. Sed Deus, qui novit ordinare
diabolicam malitiam, & eà ad utili-
tatem nostram uti, eam permittit, ut
inde proficiamus, & salus nostra fovea-
tur. Dæmon malum nobis suggerendo
sibi ipsi cruciatus augeat, Christianus au-
tem tentatus merita cumulat, & salu-

Gramm. Relig. Pars I.

tem obtinet. Ad oculum id videre licet
in Sancto Iob: Permittit Dominus Deus
invido spiritui, ut pro arbitrio suo Iob-
bum affligat, & omnibus, quibus po-
test, modis tentet. Ecce in manu tua est.
Iob. 2. Sed cum conditione, quænam
est hæc conditio? Veruntamen animam
ejus serva. Abbas Serenus apud Cassianum
collat. 7. cap. 12. legit, Tantum animam
ejus custodi.

22. Præsentata aliquando fuit S. Hi-
larii puella quædam ab infernali obses-
sa spiritu. Quæsit Sanctus: Quare au-
sus es ingredi puellam Dei puram & ca-
stam? Respondit dæmon; ut servarem
eam Virginem. Ecce ineffabilem DEI
bonitatem, dum nos à dæmone tenta-
ri & vexari permittit; quis talia audiens
in tentationibus constitutus non robo-
retur, animetur, Deoque summas, ut
par est, referat preces, in immensam
Dei clementiam confidens, tentationes
hasce in animæ suæ emolumentum ces-
suras. Quid amplius? Dixisse fertur dæ-
mon S. Pachomio, se multoties desistere
à tentatione, nec ipsum, nec Mona-
chos suos infestare, videre enim se ten-
tationibus suis nimiam ipsis afferre uti-
litatem & profectum. Si vobiscum pugna-
vero, non parva vobis utilitatum cominoda
ministrabo. Quid nunc de divina Provi-
dentia sentis? nonne egregiè, & ad stu-
porem ex tentationum permissione ef-
fulget?

23. Ad arma, ad arma, igitur cha-
rissimi fratres, non enim Christus ve-
nit in mundum, ut ipse testatur, mitte-
re pacem, sed gladium, ut eo, egregiè
cum hoste confilientes, cum proflierna-
mus, & tanquam gloriosi triumphato-
res cælestis aulæ capitolum victoriosè
ingredi, æternūque de obtenta cer-
aminis laureâ gaudere mereamur. Re-

LII gistra-

gilitatur in Libro Genesi 32. 24. mirabilis Patriarchæ Jacob cum Angelo lucta. Et ecce vir luctabatur cum eo usque mane. Quâ finitâ, & viriliter ex parte Jacob peractâ, ei benedictionem est impertitus, noménque illius commutavit, dicens: Nequaquam Jacob appellabitur nomen tuum, sed Israël, quod interpretatur, videns Deum. Verùm cur ante luctam Patriarchæ hoc non præstitit beneficium? Profectò non nisi ut cunctis fidelibus indicaret, neminem æternam benedictionem adepturum, nec beatificâ visione fruiturum, quàm post luctam, legitimumque in hac vita certamen. Non coronabitur nisi qui legitime certaverit. 2. Tim. 2. 5. Hoc itaque motivum nobis novas quoque suppeditare vires deberet ad strenuè cum hoste configendum. Si enim nihil jucundius generoso militi accidere possit, quàm si frequenter cum hoste congredi, magnùmque sibi nomen, obtentâ victoriâ comparare liceat; quantò magis Christi miles exultare deberet, dum ei offertur occasio suis cum hostibus sæpe certandi, inefabilemque inde sibi gloriam comparandi? Vincenti dabo Manna absconditum, & dabo illi calculum candidum, & in calculo nomen novum scriptum, quod nemo scit, nisi qui accipit. Apocal. 2. 17. Nam si hostes corporeos, & nondum admodum fortes, vincere in hoc mundo tam gloriosum videtur; quanta gloria dignitasque obtinebitur per victoriâ de hostibus invisibilibus, & quidem tantis obtentam? An non igitur quisque dicat meliori jure cum Azaria & Josepho: Factamus & ipsi nobis nomen, & eamus pugnare adversus gentes, quæ in circuitu nostro sunt. 1. Mach. 5. 57.

24. Et si porro, teste Cassiodoro, bellum sit grave, quia occultum, quia

cum fortiore, quia hostis infidiz non videntur, adversarius nec labore deficit, nec victus aliquando discedit; paratum tamen à Deo copiosum auxilium est, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis, inquit S. Paulus 1. Cor. 10. 13. sed faciet etiam cum tentatione proveniunt, (id est gratiam copiosam dabit) ut possitis sustinere. Syriæ Rex, ut refertur in sacra Regum historia, Elisæo Propheta vel maxime iratus, eum ubique perquiri, audit fugisse in Dathan, statim milites expedit cum reliquo exercitûs nervo, ut nocturno tempore urbem cingant, & Prophetam illum, aut vivum aut mortuum tradant. Egreditur altero die summo manè Elisæi servus, videt urbem equis, curribus, pedibus circumdatam: citatis passibus revertetur tristitia nova Propheta laturus Heu, heu Domine mihi! quid faciemus. 4. Reg. 6. 15. Heu miseros nos! de nobis actum est, hostes nos undique cinxerunt. Cui Elisæus, noli, inquit, timere, plures enim nobiscum sunt, quam cum illis. Mirus videbatur ministro hic sermo; at Elisæus iterum preces fundit, Deumque rogat, ut discipuli oculos aperire dignetur. Obtinet Propheta gratiam, videt discipulus totum montem equis, & ignitis curribus oblitum, qui undique Elisæum circumdabant, eum ab exercitu Syriæ Regis defensuri. Qui erant isti? Angeli paradisi, militia cælestis ad fidelis servi præsidium & auxilium à Deo missa. Hoc ipsum evenit, quemadmodum Angelicus Doctor S. Thomas docet, in conspectu spirituali; multi sunt demones aggressores, sed absque comparatione plures Angeli advolant defensores, junguntur nobis exercitus cælestes, unde haud difficile est hostes prosternere.

25. *Ruffinus Aquil.* apud *Heribertum Rosspend.* scribit, Moysen Abbatem cum in cellula sua ab immundo spiritu gravissimè aliquando tentatus esset, ne diem amitteret, nova quæsiuisse subsidia. Accessit Abbatem *Isidorus*, eique sic locutum narrat *Ruffinus*: Pater, malè tecum agitur, consilio & ope indigeo. Totus infernus suas vires laxavit, ut me prosternat. Bone Deus, tam graves sunt insultus, tam graves pugnae, tam violentæ tentationes, quas patior, ut quomodo me ultra defendam, aut quid ultra agere debeam, planè ignorem. Conabatur eum solari sanctus vir adductis variis Scripturæ testimoniis; inde cellam suam repeteret, hortatus est. Sed timebat adhuc Moyses, nec ad suam cellam ut rediret, persuaderi potuit. Tunc *Isidorus* eum ad altiorem tugurii sui contignationem duxit, eique sic locutus est: Occidentem respice. Figit oculos, & ecce ingentem dæmonum multitudinem conspicit, furore & rabie plenam, fremebant omnes, unus alterum incitabat, omnes ad bellum parati erant, & ad pugnam properabant. Post *Isidorus*: Ad Orientem nunc te convertas. Intendit oculorum aciem, & innumeram multitudinem videt Sanctorum Angelorum, cernitque exercitum ex Cælestibus Virtutibus compositum, ingenti perfusum lumine, & luce sua solis splendorem longè superantem. Vidisti? inquit *Isidorus*. Illi quos in Occidente vidisti, sunt adversarii, & Sanctorum impugnatores; Illi quos in Oriente conspexisti, sunt cælestes militiæ, missæ à Deo ad defendendum eos, qui ipsi serviunt. Cognosce ergo, quia plures sunt nobiscum, sicut dicit *Eliseus* Propheta. Verum etiam *S. Joannes* dicit: Major est, qui in vobis

est, quam qui in mundo. 1. Joan. 4. 4. Moyses hisce totus animatus, ad suam reversus est cellulam, gratias egit, & summam Domini nostri *JESU Christi* bonitatem debitis laudibus celebravit.

26. Verum enim vero, quod nos hac in parte magis animare, & in assumpto cum dæmone conflictu roborare deberet, est, quod quamvis hic ante adventum Christi summâ pollebat fortitudine, & ferme totum mundum suo dominio subjugabat; nunc tamen, postquam Filius Dei ad hominem redimendum in mundum advenit, eum suâ privavit potestate, nullasque ei vires ad nocendum reliquas reliquit. Nunc Princeps mundi hujus ejicietur foras. Bellè huc quadrat, quod *S. Antonio* accidisse fertur. Audierat aliquando hostem mortalium ad Monasterii fores stentoreis vocibus horrendè vociferari, quibus clamoribus *S. Abbas* excitus prodit visum, quisnam ita clamaret, viditque monstrum hominis, virum giganteâ mole terribilem, aspectu fœdum & atrum; hunc vir Sanctus cum percontatus esset, audiit: Ego diabolus sum, & scire pervelim, cur non Monachi tantum; sed omnes omnino Christiani maledicant mihi? Nam quoties eis præter animi sententiam aliquid evenit, mox exclamant: Maledictus est Diabolus. Cui Vir Sanctus, non immerito, inquit, maledicunt mortales tibi, quod omnes ad peccatum sollicitas. Ad hæc Satan: Ego vero, inquit, culpâ vago, cur innocens reus agor? Ipsimet mortales tibi nocent, dum nullas non ansas peccandi vestigant. Nemo læditur, nisi à seipso, cum Christus omni potestate mea me privarit; & me totum exinaniverit. Alias etiam à *S. Pachomio* interrogatus, quare nunc non possit adversus Dei famulos

prævalere? respondit: Ex quo mirabilis Incarnatio Christi facta est in terris, nos sine viribus prorsus existere cœpimus, ita ut ab his, qui credunt in nomine ejus, illudamur ut passeret.

27. Dices: Si hæc, quæ memoravimus, vera sunt, cur ergo tot à temptationibus victi, miserrimè se diaboli jugo mancipant? Respondet S. P. Augustinus serm. 197. de temp. dum eandem sibi objectionem proponens dicit: Dicit aliquis, si alligatus est diabolus, quare adhuc tantùm prævalet? Verum est, fratres charissimi, quia multum prævalet, sed tepidis & negligentibus, & Deum in veritate non timentibus. Alligatus est enim tanquam innexus canis catenis, & neminem potest mordere, nisi eum, qui se ipsi mortiferâ securitate conjunxerit. Jam videte fratres, quam stultus est

homo ille, quem canis in catena positus mordet. Tu te illi per voluptates & cupiditates sæculi noli conjungere, & ille ad te non præsumit accedere: latrare potest, sollicitare potest, mordere omnino non potest, nisi volentem; non enim cogendo, sed suadendo nocet, nec extorquet à nobis consensum, sed petit. Hactenus gloriosus Doctor. Hinc Divinus Spiritus per Os Sapientis dicit: *Timenti Dominum non occurrunt mala, sed in temptatione Deus illum conservabit, & liberabit à malis.* Quamobrem quisquis in prælio fortiter stare discipit, cordi suo Dei timorem pariter & amorem inserat, oportet; his enim duobus velut inextinguibilibus muris obvallatus, nullum profectò patietur damnum à suis hostibus, tametsi undique circumeuntes quærant, quem devorent.

PARS QUINTA.

Differitur de technis & fraudibus dæmonis in Angelum lucis se transfigurantis.

28. **I**nfernalis ac venenosus serpens, qui primò intuitu terribilis est, ac non nisi in damnum nostrum merum evomit & spirat toxicum, novit quoque in resplendentem se transformare Angelum 2. Cor. 11. 14. *Ipsè Satanás transfiguratur se in Angelum lucis.* Quando animas, serpentis instar, inficere & damnificare nequit, figuram mutat, & Angeli induit faciem, ut vastitæ & astutia sua illas decipiat. Observetur Apostolum de hoc monstro primò dicere: *Satanás*, deinde, *Angelum lucis*; quia ubi nihil ferocitate sua efficere potest, ibi adhibere studet meras astutias, fraudes & dolos. S. Laurentius Justinianus de hoc

serpente scribit: Quemadmodum si quis stellas cæli, aut pluviz guttas, seu arenam maris dinumerare voluerit, cassò consumitur labore; ita & quicumque varias dæmonum fraudes ad plenum referare conatus fuerit, supervacue desudabit, nempe ipsorum venenata malitia inscrutabilis est, & prorsus ignota mortalibus: Ita Sanctus & primus Venetorum Patriarcha de Monastica Conversatione cap. 12. Nam quem deicere non valet pravis suggestionibus, hunc subruere adlaborat sancta ei suggerendo, puta abstinentiam, cilicium, corporis macerationem &c. Ast horum operum labore bonum non intendit, sed malum,

malum, quod inde indirectè confurgere potest; ut nimirum quis debilitetur, corporis sanitas enervetur, & ad alia devotionis opera; quæ majoris sunt momenti & emolumenti, inhabilis redatur.

29. In historiis *Societatis JESU* lib. 15. num. 14. legere est de quodam Magistro, qui cum humanioribus literis insudaret, dæmon ei in specie *S. Pauli* apparuit, hortatusque est, ut relicto vano illo literarum studio, suas potius *Epistolas* perolveret. Ratus Magister hanc vocem *S. Pauli* esse, protinus *Tullium* abjicit, *S. Pauli* *Epistolas* arripit, easque, cum diu legeret Superioribus omnino insciis, ed tandem progressus est, ut Societate exierit infelici prorsus eventu. Nimirum imitari conatur aliquos fures, qui holoseriis vestibus induti incedunt, ut omnem furri suspicionem amoveant, facilemque ad homines accessum habeant: Sic etiam versutissimus hostis omnem mentitur humanitatem ac pietatem, ut facilius admittatur ad hominem, & decipiat. Sic circumventus est quidam *Juvenis*, qui sex annis sanctè in eremo vixerat, cui dæmon in schemate *Anachoretæ* cujusdam apparens suavitè persuasitque, ut secum ad propius abjunctam iret Ecclesiam, perceptum nempe *SS. Eucharistiæ* epulum. Quid sanctius hoc consilio? nihilominus fuit huic solitatio primordialis occasio suæ ruinæ. Nam licet agnovisset consilium fuisse diabolicum, tamen vanæ gloriæ motu in semetipso agitari cœpit, ed quod per illum ad nihil mali patrandum inductus fuisset, quin potius ad bonum invitasset, ac proinde mirè in eo sibi complacuit. Quia vero fraudulentus inimicus videbat, quod per hoc *Monachi* lucratu fuisset consensum, progressus est ulterius

suggerendo illi, quod propter mortem *Patris*, & relictas ab eo multas facultates, inter pauperes disperriendas, necessum esset, ut hujus boni operis exequendi causâ ad domum se paternam reciperet, cellæque suæ tantisper valediceret, cui etiam consilio protinus acquievit: Ad quam cum iret, nunquam rediit ad cellam, & mortuus est in peccato: uti infra *Serm. 55. num. 13.* fusiùs habetur.

30. Enim vero, Sicut novacula apprimè exacuta ita comam abscindit, ut, qui raditur, nihil sentiat; sic etiam diabolus, quâ est calliditate atque versutiâ, dolos ita machinatur, ut animæ gratiam, hoc est virtutem & scientiam detondeat, ut ea sibi hæc ornamenta detrahi non sentiat. Siquidem tanta est ejus versutiâ, ut homines perfectiores moveat, ut magnis passibus tendant ad perfectionem, & vitæ sanctitatem, ac incessanter excessivâque austeritate affligant sua corpora. At in quem finem? ut nimirum præcipitentur, & prolabantur in vanam gloriam & præsumptionem. Sic circumvenit hic stygius tenebriò, in Angelum lucis transfiguratus, *Heronem* Monachum, qui postquam annos 20. vitam in deserto austerissimam traduxisset, tandem post tantos labores ab insidiatore delusus gravissimo lapsu corruens, cunctos in eremo constitutos luctuoso dolore percussit. Dæmon vultum Angelicum præferens eisdem apparuit, atque semetipsum in puteum præcipitem agere jussit, utpote, qui magnum, ut aiebat, virtutis suæ meritum probaturus esset, cum inde exisset illæsus. Quem *Monachi* semivivum inde extraxerunt, in sua tamen obstinatione mortuus est, à dæmone delusus. Sic & alium *Eremitam* (ut refert *S. Clemens*)

macus in scala Paradisi gradu quarto) decepit, inducens eum ad sanctissima quæque opera exercenda. Sed quo fine? ut nimirum postmodum ei persuadere posset, ipsum jam esse sanctum, nihilque aliud ei deesse quàm aureolam Martyrii, proinde suggerit ei, ut se de rupe præcipitem daret, persuadens illi hoc pacto fore Martyrem, & mox cælos ingressurum. Quàm rectè proinde scribit de dæmonis astutia S. Gregorius lib. 32. moral. cap. 17. inquit: *Hostis nostri malitia tantâ se parte palliat, ut plerumque ante deceptæ mentis oculos, culpas virtutes fingat, & unde quisque quasi expectet præmia, inde dignus est æterna invenire tormenta.*

31. Profectò optimè Zizania inter triticum tam bono ordine seminare novit dæmon, ut unum ab alio vix discerni queat; unde S. Laurent. Justinian. de discipl. & perf. Monast. c. 12. ait: *Viros perfectos ad spiritualia assuetos inter certamina callidè semper observat, illis namque in lucis Angelum transfiguratur, & vitia sub virtutum specie suadere continuò nititur. Nam sub colore zeli furorem inferit, sub justitiæ imagine crudelitatem, sub velamine charitatis carnalem affectionem, sub prætextu honoris Dei privatam laudem, & sub desiderio salutis animarum, prælationis officium suadet, ut quærat. Hæc ille. Ac proinde S. Anselmus in citatum Apostoli textum monet, ut circumspiciamus. Cum sic sese transfiguratur, opus est, inquit, nobis judicare & dignoscere, ne fallendo ad aliqua perniciosa deducat.*

32. B. Petrus Damiani l. 6. ep. 18. de quodam Monacho refert, qui in cella sua assiduus existens, quantum exterius apparebat, vir magnæ simplicitatis erat, nomine Martinus; hunc vix dies

aliquis præteribat, quin dæmon illi vel appareret visibiliter, vel illum nocturno tempore in somno audiret loquentem, qui unâ cum ipso Psalterium, aliasque preces recitabat: aliquando vero (inquit S. Pater) reabraturum auctoritate transfiguravit in Angelum lucis, ei que quasi legem distando mandavit: *Cave, quia Angelum Dei & aspicere, & alloqui meruisti, indignum est, ut de cætero cum hominibus loquaris.* Protinus ille tanquam mandatum divinitus accepisset, à Frâtrum se funditis colloquutione removit, & seque sub rigida silentii censura constrinxit. Cùmque tam Abbas Monasterii, quàm alius quidam Monachus, nomine Romanus, vehementer illum, ut loqueretur, urgeret, ipse verò Abbati respondere pertinaciter abnueret. Hic portas cellæ ejus è cardinibus dejici imperans, obstinatum hunc silentiarium virgis cædi jussit, donec obstinati & indiscreti silentii sui redderet rationem. Tandem vero, cùm nec hæc viâ quidquam ab illo obtinere potuisset, his cum verbis Abbas est allocutus: *Idcirco antiquus adversarius bonorum semper operum inimicus, silentium tibi tentavit imponere, ut & fructum fraternæ ædificationis amitteres, & illi, qui à te sublevandi erant, tuæ consolationis auxilium non haberent.* Sic itaque frater, concludit S. Petrus Damiani: quia non ex malitia, sed ex simplicitate peccaverat, ad mentem quantocius redit, & contemptâ suggestionem diaboli, admonitionibus pii Patris acquievit.

33. Ex quibus proinde liquet, quòd sæpe versutissimus dæmon nullum ponat obstaculum, imò plurima promoveat devotionis exercitia, ut decipiat multas animas in servitio Dei, ad cæuri instar venatoris (cui satis est, quod aviculam

culam capiat ungue, etsi toto corpore libera extra laqueum voluerit) sufficit ei, unicum duntaxat transgrediamur præceptum, novit etenim? Qui in uno defecit, factus est omnium reus. *Jacob. 2. 10.* Gigas *Goliath* nudam & discoopertam solū gestabat frontem, & in hac percussit ipsum *Dávid*, & prostravit. Prudens & providus *Bellidux*, quamvis noverit urbem esse munitissimam, exploratā tamen parte ejus debiliori, minimum ei sufficit ostium, per quod ad urbem capiendam pateat aditus. *Phariseus* frequens erat in templo, faciebat orationem, eleemosynas, jejunia, à vitiis abstinebat, alienabat se à cursu mundi: *Luc. 18. 11.* Non sum sicut ceteri hominum &c. Nihilominus dæmon suum obtinuit intentum per viam præsumptionis & superbiz, quā despiciebat alios, & seipsum extollebat. Quid prodest, si peccata quis luxuriæ desecat, ait *Ven. Beda cap. 15. Luc.* Et tamen adhuc avaritiæ estibus anheles? Aut quid prodest, si iræ culpas jam

lugeat, tamen adhuc invidiæ facibus tabescat? Omnibus & singulis notum est Axioma illud: Bonum ex integra causa, malum ex quolibet defectu. Virgines illæ, quæ à nuptiis rejectæ fuerunt, attestante Spiritu veritatis, virgines erant, & tamen dæmonis laqueis irretitæ sunt, in ejusque cesserunt prædam; error earum fuit, quod non habuerint oleum in lampadibus. *Lampades nostræ extinguuntur.* Vas est cor, oleum est Spiritus veritatis, qui nutrit & conservat opera bona, & hic Spiritus ille est, qui operatur in anima contemptum & displicentiam sui ipsius, quod quis se abominabilem æstimet coram Deo. Quando igitur existimamus nos esse acceptos Deo, nostræque satisfacere vocationi & obligationi, scire oportet astutiam esse hujus serpentis, tunc enim in priori statu constituti sumus, propria namque existimatio illa & præsumptio totum illud dissipabit meritum, quod aliàs anima nostra lucraretur per sua bona opera.

P A R S S E X T A.

De remediis, quibus tentationibus resistere, easque evincere & superare possimus.

34. **Q**uemadmodum miles pacis tempore in sciamachiis sese exercere solet pugnis umbratilibus, quò nempe ad regendum gladium finem manum assuefaciat, artēque addiscat, quā pòst utatur, cum seriò pugnandum sit; Ita pariter spiritualis Christi miles, sub sanctæ Crucis labaro militans, pacis tempore varia stratagemata excogitare debet, quam ex parte hostem aggredi oporteat, quibus mediis uti, quò certaminis lauream reportare

valeat, pro quo servient documenta sequentia. Primum remedium ad expugnandum nostrum inimicum est, quod nobis suggerit *S. Jac. c. 4.* dicens: Resistite diabolo, & fugiet a vobis. Oportet ergo resistere; & quidem statim sub initium suggestiones diabolicæ sunt repellendæ, priusquam figant pedem: Nolite locum dare diabolo. *Ephes. 4. 27.* Quia, ut bene monet pius *Author* libelli de imitatione Christi; Facilius hostis vincitur, si ostium mentis nullatenus introire sinitur, sed extra

limen statim, ut pulsaveris, illi obviatur. Hinc cum S. Pachomius dzmoni apparenti exprobraret, quod homines, à quibus læsus non sit, diu nocturne improbiſſimè infeſtet; respondit ille: Nos ad fores pulsamus, dare aditum, aut negare penes vos est: Si aperitis, mox intrò ruimus, & imaginationem occupamus, unde facillimum nobis est, cæcam voluntatem, totumque hominem expugnare. Quod si resistitis, & mox initio prohibetis ingressum, & ea, quæ à nobis suggeruntur, non solum non suscipitis, verum nec libenter attenditis, sicut fumus dissipatur in aère, sic à vobis pellimur, & fugamur.

35. Oportet ergo tentationibus calide se insinuantibus aurem minime præbere, sed has velut rem nullius momenti contemnere & vilipendere. Quemadmodum enim canis ex domo profiliens, & pertransientes alitrans, si ab iisdem faxis petitur, magis furere, latrare, & post viatores cursitare solet; si vero ad furem canem non attendunt, sed viam suam pergunt, confestim canis à latratibus cessans in domum redibit. Pari modo contingere solet in tentationum conflictu constitutis; si enim has contemnunt, facile illas superabunt, si vero his intendunt, causam inquirunt, ac nimium formidant, easdem magis magisque semper augebunt, sequæ non mediocri labendi periculo exponent. Quod probatur *Veterum Patrum* paradiſmate. *Smaragdus Abbas* apud *Rodriquez* p. 2. tr. 4. c. 9. narrat, aliquando vidisse Religiosum quempiam duos dzmones inter se fabulantes, quorum alter; Hec, ait, ut tibi succedit cum tuo Monacho? Ex sententia, respondit alter; nam quidquid ipsi suggero, arripit, & cogitando fovet, &

dum postea relegit, & ortum & occasionem, progressum, moramque inquirat, misero cerebrum perturbo, & ad insaniam propè redigo; At ego inquit alter, cum meo Monacho admodum nihil promoveo, quia quamprimum ipsi cogitationem pravam injicio, mox ad Deum, aut aliam cogitationem recurrit, unde nullus mihi ad eum accessus patet. Non immerito ergo canit *Ovidius De remedio amoris*:

Principis obsta, serò medicina paratur.

Quam mala per longas invaluere moras.

36. Quamobrem si quando te aggreditur Satanas tentationem ingerens, ut cor tuum per peccatum introire possit, tu noli multum cum illo disceptare, sed tantum responde illud Christi: *Matth. 4. 10. Vade satana, scriptum est enim: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* Sic ejus dissipabis suggestiones. Mulier fidelis viro suo, si epistolas aliquas recipiat ab adultero eam sollicitante, statim ac illas recipit, & advertit ejus nefandum desiderium non immoratur his literis, imò nec perlegit, nec servat eas, sed igni tradit, ut omnem à se infidelitatis cogitationem, vel occasionem statim propellat. Sic anima, quæ Deo fidelis est, dum à dzmone ad peccatum & spirituale adulterium, tentationibus multis, quasi quibusdam literis sollicitatur, nihil debet immorari, sed statim succensere nefandæ suggestioni, illamque amoris fidelis igne succendere, nisi infidelitatis suspicionem aut periculum incurrere velit.

37. Alterum remedium est, meditatio Novissimorum, ut innuit *Sapiens: Memorare novissima tua; & in æternum non peccabis.* Quemadmodum ergo propter pueris, ut à lacte avellantur, solet ali-

quid

quid sinapis, vel ablinthii admoveri uberibus, ita quoque ut carnis tentationibus obnoxius, ab uberibus voluptatis avellatur, cogitet amaritudinem futuram, vermēsque carnem rodentes, imò conscientiz vermem, statim ac peccarit, ipsum transigentem. Cogitet illud *Job*: *Putredini dixi, Pater meus & Mater mea, & Soror mea vermi- bus.* Hoc stratagemate carnis insultum generosè vicit quidam Senex in Eremo Scytica commorans. Cùm enim hic venerabilis vir pulchritudine cujusdam mulieris graviter & diu tentaretur, & has immundas cogitationes penitus abolere per mortis memoriam satageret, submitit ei divina Providentia hominem ex Ægypto, à quo didicit feminam illam formā præstantem fato concessisse. Quapropter tugurium suum Deo committit, & ad defunctæ scemina sepulchrum properat. Hic ille sædum Cupidinem triumphaturus, rem sic aggreditur. Noctu à tumulo saxum amolitur, terram egerit, & ad cadaver penetrat. Ubi seipsum affatus: En, inquit, thesaurum tuum, en tuas delicias; quin aufers rem tibi charissimam? Pars certè de hoc auro, quod effodisti, asportanda erit. Dixit, & fecit, partemque mortualis velaminis, sanie ac tabo fluentis, abstulit. Regressus in casam suam, benè olentem hanc prædam ante oculos suos posuit assidue aspiciendam, seque tamdiu fetore hoc cruciavit, donec sordidas cogitationes ab animo extirparet. Ita habetur in *Vitis Patrum* lib. 5. libell. 5. num. 22.

38. Tercium adversus tentationes amuletum est, dum eas viris probis, & in spiritali militia expertis manifestamus. Nam, ut docet S. Cyprianus: *facilis est cura, ubi plaga perspicua est, & citò ad* Gramm. Relig. Pars I.

sanitatem medelâ subveniente perducitur pul- nus, quod videtur. Ut exemplo proprio didicit Serapion Abbas, qui, ut scribit Cassianus cõll. 11. furtum, & gula peccatum Abbati coram aliis aperiens, dæmonem in specie lampadis accensæ è sinu egredientem videre meruit, & deinceps liber ab omni tentatione mansit. Item S. Juvenis, & gloriosus Christi Martyr Astion acrem pugnam cum dæmone habebat, quam quoad celavie Magistrum S. Epictetum (qui simul cum suo discipulo Astione Martyrii laureâ à Deo donatus est) frustra pugnavit: ut verò immunditiam cordis aperuit, quasi factâ portâ & viâ erupit inimicus de sinu tentati in formâ nigri pueri cum ignea facula, vox ejus erat: *Confessio tua, Astion, magnas meas hodie vires confregit, & una oratio vestra me in omnibus inermem ac desolatum fecit.* Sed & alius quidam Senex, cùm Monachus quidam à cogitationibus immundis vehementer impetitus, ad eum pro confortatione recurrisset, respondit: Non concedas diabolo, nec relaxes animum tuum, sed magis quoties molestus est dæmon, veni ad me, & increpatus abscedet: Nihil enim sic extædiat dæmonem fornicationis, quomodo si revelentur stimulationes ejus, & nihil eum sic lætificat, quomodo si abscondantur cogitationes. Hâc piâ adhortatione frater ille animatus, semper ad Senem, quotiescunque molestabatur immundis tentationibus, accurrebat, eidem suas pandens cogitationes. Tandem dixit ad Senem: Abba Pater, exhibe mihi charitatem, & da mihi bonam doctrinam. Cui Venerabilis Senex ait: Crede mihi, fili, si Deus cogitationes malas, quibus ego impugnor, tibi imponeret, earum onus non sufferes, sed miserè iisdem succumberes. Vix

M m m hæc

hæc elocutus est, mox Deus intuitu huius humilitatis actus, à Sene exerciti, fratrem prædictum à carnalibus tentationibus liberavit. Unde patet, quantum Deo placeat vera sui ipsius submissio, quantumque fructificet diabolicæ suggestionis humilis manifestatio apud Patrem suum spiritualement, & peritum animæ medicum.

39. Quartum antidotum contra diabolicæ tentationis virus est, quod nobis Cælestis Medicus Christus præscripsit in hæc verba *Matth. 26. 41. Vigilate & orate, ne intretis in tentationem.* Hinc Ioannes Avila dicere solebat: *Tentatio ad te, tu vero ad Deum.* Quemadmodum pueruli perterriti statim confugiunt ad sinum Matris, sic nos, cum aliquâ tentatione pulsamur, per preces confugiamus ad Deum, inquit S. Chrysostomus. Quem in finem Ioannes Abbas, teste Cassiano, *Versum Deus in adiutorium &c.* singulariter commendat, quod scilicet hic versus omnibus, infestatione demonum laborantibus, inexpugnabilis murus sit, & impenetrabilis lorica, ac munitissimus clypeus. Quemadmodum enim homo sedens (est ejusdem S. Abbatis similitudo) sub arbore grandi & respiciens feras diversas, & serpentes venientes ad se, cum non possit eis resistere, subit in arborem & salvatur; Ita & Monachus sedens in cella, & videns pravæ cogitationes, confugit ad Deum per orationem, & salvabitur. Hoc modo seipsum salvare studuit inclitus Ecclesiæ Doctor, S. Hieronymus, qui suarum tentationum tempestatem, victoriâque inde relatam ad Eustochium virginem scribens in hæc verba depingit: *O Quoties ego ipse in eremo constitutus & in illa vasta solitudine, quæ exusta solis ardoribus horridum Monachis præstat habitaculum, putabam me romanis interesse deliciis.*

Sedebam solus, quia amaritudine repletus eram. Horrebant sacco membra deformia, & squalida cutis situm æthiopice carnis obduxerat, quotidie lacrymæ, quotidie gemitus, & si quando repugnantem somnus imminens opprimit, nuda humo vix ossa hærentia collidebam. De cibis vero & potu taceo, cum etiam languentes aquâ frigidâ utantur, & coctum aliquid accepisse luxuria sit. Ille igitur, qui ob gehennæ metum tali me carcere damnaveram, scorpionum tantum socius & ferarum, sæpe choris intereram puellarum. Pallebant ora jejuniis, & mens desideriis æstuabat in frigido corpore, & ante hominem suâ jam carne præmortuum sola libidinum incendia bulliebant. Itaque omni auxilio destitutus, ad JESU jacebam pedes, rigabam lacrymis, crime tergebam, & repugnantem carnem hebdomadarum inediam subjugabam. Non depudescio infidelitatis meæ, quin potius plango me non esse quod fuerim. Memini me clamantem diem crebro junxisse cum nocte, nec prius à pectoris cessasse verberibus, quam rediret Domino increpante tranquillitas. Ipsam quoque cellulam meam, quasi cogitationum mearum consciam perimelcebam. Solus deserta penetrabam, & ubi concava vallium, aspera montium, rupium corrupta cernebam, ibi meæ orationis locus, ibi illud miserrimæ carnis ergastulum, & ut ipse mihi testis est Dominus, post multas lacrymas, post calo inhærentes oculos, nonnunquam mihi videbar interesse agminibus Angelorum, & lætos gaudensque cantabam: *Post te in odorem unguentorum tuorum currimus.* Si autem hoc sustinent illi, qui exeso corpore solis cogitationibus oppugnantur, quid patitur, quæ deliciis fruatur? Hactenus S. Hieron. Qui satis

tatis abundeque declarat, quantam cum sua carne luctam passus sit, quam rigidus fuerit in suummet corpus censor, quam duris illud modis habuerit, quo denique solatio sit inundatus, postquam victoriam ab hoste reportavit.

40. Verum enim vero, si omnibus prædictis remediis tentatio non pelleretur, sed etiamnum duraret, tunc tentatus summopere cavere debet, ne propterea pusillanimis fiat, animoque concidat. Ut enim si nauta semel à timore occupatus est, ad navim regendam prorsus ineptus evadit; ita animus tentati, si timori cesserit, manifesto victoriz amittendæ periculo se exponit. Hinc Magnus Anachoretarum Pater, S. Antonius suis extremum vale dicturus dicebat: Vos, ô viscera mea, admoneo, ne tanti temporis laborem repente perdati, varias demonum noctis insidias: vidistis eorum impetus feroces & vires effeminatas. JESUM suspirate, & credulitatem Nominis ejus vestris figite mentibus, & à certa fide universi demones fugabuntur. Et paulò pòst subdit. Una est ratio vincendi inimicum, lætitiæ spiritualis, & animæ semper cogitantis Dominum jugis recordatio. Quod ejusdem S. Abbatis exemplo comprobatur. Nam cum aliquando diaboli varias bestiarum formas induci ipsum cingerent, & veluti jamjam laceraturi terrent, impavidus magnæque lætitiæ gestiens ad eos dixit: Ah! ut vestra vis habet, quam vestri dentes torpent, quam languet impetus? Certè si quid virium haberetis adversus me, unicus sufficeret, quid ergo opus apparatu tanto? En adsum, lacerate me, devorate me, si à Deo permissum est vobis, sin minus, frustra est rabies vestra.

41. Porro, dici nequit, quantopere

talisi animi alacritas stygium Tyrannum affligat, ejusque vires enervet. S. Teresa in itin. perf. cap. 23. dicebat: Non habet dæmon potentiam ad generosas & resolutas animas tentandas, ab illis enim sibi imprimis metuit: Experimentiâ quippe jam novit magnum sibi ab illis damnum accidere, & quidquid producit ac dirigit ad nocendum illis, hoc totum tam in ipsarum quàm aliarum commodum cedere, & se damnum referre. Quocirco si victricem palmam de nostris hostibus referre cupimus, fortitudinem, & spiritualem animi lætitiâ conservemus necessum est. Siquidem, S. Climaco teste, inimici nostri intuentur animarum nostrarum vultus, & si illos viderint formidare, contrahi vel immutari, contra nos acerbius armantur; Intelligunt enim verutissimè timorem nostrum. Magno igitur adversus illos animo arma capiamus; contra eum enim, qui alacriter pugnat, nullus oppugnando prævalet. Sic Climacus in Scala Parad. grad. 15.

42. Denique sicut quæ ante tentationem, & quæ in illa, præstanda sunt, Religiosus scire debet; ita pariter aliqua notare & servare debet post-tentationum conflictum, hæc autem tria sunt: nimirum, Primo, ut debita Deo pro obtenta victoria gratiæ ferventer persolvantur, dicendo cum S. Davide: Ps. 143. Benedixtus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum. Secundo, ut non putetur debellatum esse, si semel victoria obtenta est; nam ut sapienter advertit Ven. Beda sup. Lucam. Sæpe antiquis hostis, postquam menti nostræ tentationum certamen infixierit, ab ipso suo certamine ad tempus recedit, non ut illatæ malitiæ finem præbeat, sed ut corda, quæ per quietem secura reddidit, repente rediens, facilius inopinatè irrum-

pat. Huic etiam pertinet, ut non abjiciat animum, aut contristetur, si devictis gravioribus hostibus, advertat se adhuc à minoribus infestari. Nam ut sapienter discurret S. Gregorius l. 4. moral. Hoc divina dispensatione agitur, ne ex omni parte virtutibus splens in elationem sublevetur, & dum in se parvum quid reprehensibile videt, & tamen hoc subjugare non valet, nequaquam sibi, sed Authori victoriam tribuat in his, quæ subigere fortiter valet. Ita S. Gregorius libro 4. moral.

Advertendum Tertio, ut si quis in tentatione cecidisse ac succubuisse se advertat, animis non concidat, sed potius salubrem Thomæ Kemp. l. 3. c. 6. doctrinam ac consilium sequatur: Certa tanquam miles bonus, & si interdum ex fragilitate cor-

rui, resume vires fortiores prioribus, confidens de ampliori gratia. Permittit autem nonnunquam divina Sapiencia etiam Electos in peccatum labi, ut hi ex propriis lapsibus in virtutum semita ambulare discant. Nam ut S. Gregorius apud Rodriguez p. 2. tr. 4. c. 7. docet. Sicut nutrix aut Mater filiolum pedes promoveri edocens, aliquantulo subinde spatio à se removet, sed mox ad se retrahit, nec curat, licet subinde pusillus cadat, satius hoc esse judicans, quam si omnino ambulare non addiscat; Sic Deus, quasi Nutritus Ephraim, ad lapsus electorum suorum ex infirmitate contingentes conivertet, ut securius meliusque in via perfectionis progredi discant.

S E R M O XXXI. DE RESIGNATIONE IN DIVINAM VOLUNTATEM.

Nolite conformari huic sæculo, sed reformamini in novitate sensus vestri, ut probetis, quæ sit voluntas DEI bona, beneplacens, & perfecta. Rom. 12. vers. 2.

PARS PRIMA.

Exercitium Resignationis omnibus aliis piis operibus palmam præripere ostenditur.

AD plenam hujus virtutis explanationem, opus foret Angelicæ potius quam humanæ linguæ, siquidem ad hanc sat deprædicandam omnium Oratorum encomia vix

sufficerent. S. Bernardus vocat eam, *Hamilitatis Summam*. Alius quidam Vir omnino eruditus & pius, apud Taulerum in fine serm. de Sanct. vocitat illam, *Virtutian Summariū*, & omnis doctrinæ Bre-

viarium.

viarium. *Alphonsus Madrilienfis* cap. 1. & 2. fusè docet, hoc exercitium alia in tantum superare, quantum sol splendorem candelæ, & mare integrum unicam guttam excedit. *Venerab. Blosius* etiam de hoc ita scribit: Qui seipsum ut hostiam vivam ad Dei gloriam offert ipsi Domino, ad perferendam pro acceptissima ejus voluntate patienter ex vero amore, omnem languoris acerbitem; ipsam etiam mortem, & quidquid sibi Dominus in tempore & æternitate immittere voluerit. Hic si (inquam) sese ex pura dilectione cum perfecta sui resignatione ad omnem pœnam, pro honore divinæ justitiæ tolerandam, animo spontaneo obtulerit, ipse neque infernum, neque purgatorium subibit, etiam si solus omnia peccata totius mundi commisisset. Cui suffragatur *Joannes Gailer* Apostolicus suo ævo Prædicator; Si te, inquit, quotidie ex integro divinæ voluntatis ad omnes illius nutus promptum paratūque offeras, veniam noxis obtines, tantūque gratiæ merearis, ut possis non tantum inferiorum rogos, sed & piacularis flammæ non timere. Sincera hæc tu oblatio ad omnem Dei voluntatem exequendam, pœnitentiarum & indulgentiarum loco est. Ita dictus *Author* de spirit. peregr. propriet. 7.

2. De hujus virtutis excellentia sic etiam *B. Suso* apud *Blosium* in concl. anim. §. 4. loquitur: Perfecta vita non in eo potissimum sita est, ut consolatione abundes, sed ut voluntatem tuam divinæ permittas ac resignes voluntati, tam in amaris quàm dulcibus. Nulla est perfectior & excellentior resignatio, quam in sui derelictione esse resignatum: neque est, quod quis admodum prægraveretur, si parum experiatur spiritualis dulcedinis, cogitet potius eâ se indignum: verâ in omnibus tam certis quàm incertis

rebus resignatio sui in voluntatem DEI hominem proculdubio extra casus & pericula omnia eripit, atque in omnibus verâ eum pace gaudere facit. Ita *Suso*. Cui consonat Sanctus ille Vir *Thomas Kemp* in persona Christi sic loquens: Non ergo existimes te veram pacem invenisse, si nullam senseris gravitatem: nec tunc totum esse bonum, si neminem pateris adversarium: nec hoc esse perfectum, si cuncta fiant secundum tuum affectum. Neque tunc aliquid magni te reputes, aut spiritualiter dilectum existimes, si in magna fueris devotione atque dulcedine, quia in istis non cognoscitur verus amator virtutis; nec in istis consistit perfectus & perfectio hominis. In quo ergo Domine? In offerendo te ex toto corde tuo voluntati divinæ, non quærendo quæ tua sunt, nec in parvo, nec in magno, nec in tempore, nec in æternitate: Ita ut una æquali facie in gratiarum actione permanear, inter prospera & contraria, omnia æquâ lance pensando. Si fueris tam fortis & longanimis in sp̃e, ut subtrahâ interiori consolatione, etiam ad ampliora sustinenda cor tuum præparaveris, nec te justificaveris, quasi hæc, tantæque pati non deberes, sed me in omnibus dispositionibus justificaveris & sanctum laudaveris, tunc in vera & recta via pacis ambulas, & spes indubitata erit, quod rursus in júbilo faciem meam sis visurus. Sic habet lib. 3. de imitatione Christi, cap. 25.

3. *Sapiens* ait: Prov. c. 12. Non contristabit justum, quidquid ei acciderit. Nimirum quamvis iusto, qui videlicet voluntatem divinam, suam reputat, multa adversitatum genera obviant, nihil tamen horum eum movebit, aut perturbabit, sed quandam hic in terra felicitatem ac beatitudinem adeptus erit. Etenim

nim incredibili quadam pace & tranquillitate gaudebit, animaque illius perpetuo quodam gaudio & jucunditate perfundetur. Id quod *Drexelius* confirmat his verbis: Quisquis hanc propriæ voluntatis cum divina conformationem perfectè attigeris, omniæque velut de manu Dei cupide amplexatus fueris: hæc tua in hoc orbe inferiore beatitudo erit; fruëris perenni quodam gaudio, & lætitiâ non multis notâ, hæc enim felicitate fruuntur homines intimâ familiaritate Deo conjuncti: *Beatus es & bene tibi erit.* Certum siquidem *Paulinum* illud: *Non est Regnum Dei esca & potus, sed justitia, & pax, & gaudium in Spiritu Sancto.* Qui enim in hoc servit Christo, placet Deo, & probatus est hominibus. Uti autem in cælo nulla est vicissitudo, nullum (ut sic loquar) heri aut hodie, sed continuus quidam sibi que semper simillimus æternæ voluptatis affluxus isque invariabilis, & nunquam non simul totus: *Quoniam mille anni ante oculos tuos tanquam dies hesternæ, quæ præterit;* Ita & ii, qui hanc suæ & divinæ voluntatis unionem adepti sunt, jam penè immutabiles, quicquid ærumnosæ vicissitudinis intercurrit, rationis imperio premunt: Omnis eorum gustus & oblectatio est Dei beneplacitum; exultat hinc inquietudo atque turbatio, quarum alioquin aliz atque aliz sine numero quotidie nascuntur: Voluntas illorum à Dei voluntate sic suaviter sopita est, ut cum videant à Deo proficisci universa, Sanctissimamque ejus voluntatem in omnibus impleri, molestiæ ipsæ, ærumnæque particulam gaudii secum afferant, quia in his ipsas molestias ærumnisque divinam voluntatem reperiunt, & certius quam in rebus secundissimis. Ita quietem illorum altissimam, si fortè quid incurrat, nihil est certè, quod ever

fat. *Qui confidunt in Domino, sicut mons Sion, non commovebuntur in æternum.* Hucusque *Drexelius* in *Heliotropio*. l. 3. c. 6.

4. Hactenus dicta pulcherrimo confirmantur exemplo, ut sequitur. *B. Joannes Taulerus* egregius Doctor in suis institutionibus narrat casum profecundum stupendum. Integro octo annorum spatio assiduis precibus Deum obsecravit, hominem sibi monstraret, à quo perfectionis & cæli compendiosam viam addiscere posset. Eo igitur diè, quo hujus hominis alloquendi desiderio maximo tenebatur, nec aliud mallet, quàm videre Magistrum tam arcanæ veritatis, vocem cælitus allatam audire sibi visus, quæ sic moneret: Exeas, & ad Ecclesiæ portam te conferas, & ibi quod optas, experieris. Ille è vestigio Ecclesiæ petiit, & in loco, de quo præmonitus erat, hominem offendit mendicum, pedibus gravi vulnere obductis, fœtore & squalore confectum, vestibis laceris ferè nudum. Salutat *Taulerus* virum, & bonum faustumque precatur diem. Cui Medicus: non memini malum à me unquam diem visum. *Taulerus*: Felicem te Deus reddat: Ille, quid adversitas, quid calamitas sit, ignoro. Cui denuò *Taulerus*: Dico, Deus te felicem faciat: Mendicus; & ego respondens, me infelicem nunquam fuisse. *Taulerus* hominis ut ita loquar, pulsus accuratius exploraturus: Opto, ut omnia quæ desideras, eveniant. Ille, omnia pro voto succedunt. *Taulerus*: Ergo tu inter calamitosos solus beatus? in te solo Jobi regula exceptionem patitur dicentis: *Homo natus de muliere repletur multis miseriis?* Mendicus: Sic est, ut jam innui, nunquam enim infelicem diem me expertum recorde. Sorte, quam mihi Deus dedit, contentus sum. Felicitate non indigeo, quia semper felix

felix sum, habeo enim semper quod volo, ideo dico, me nunquam infausti temporis meminisse, quia semper votorum meorum sum compos. Quod si fames torqueat, laudo Deum providum Patrem. Si frigus affligit, si calor molestat, si aliis injuriis me cælum petit, pater Deum laudo. Cum aliquis me spernit & vilipendit, non tamen ob hoc à divinis laudibus desisto: Nam certus sum, non fortunam, non casum, sed horum omnium Authorem esse Deum, nec posse non esse optimum, quod Deus facit. Eveniat ergo quidquid velit, id semper gratissimum est, lætæque animo tanquam de manu amantissimi & sapientissimi Patris suscipio. Quidquid Deus vult, hoc & ego volo, unde omnia succedunt, uti opto. Ille miser & infelix est, qui fortunam in se aliquid posse autumat. Hæc vitæ præsentis beatitudo est, tenaciter divinæ adhærere voluntati. Dei voluntas optima & Sanctissima nunquam melior reddi, neque unquam depravari potest, nec mala fieri. Hanc ut sequar, omnem conatum impendo & studium, hæc curâ totam meam mentem occupo, ut nimirum semper id velim, quod Deus vult, & hoc dum volo, me omnino felicem arbitror. Tunc denovo ex homine illo *Taulerus* percunctabatur: Quæso, idemne sentires, si Deus in infernum te præcipitem agere vellet? Mendicus: A Deo in infernum deturbari? Scias me duobus pollere brachiis stupendi roboris, quibus Deum in dissolubiliter stringerem. Unum brachium est subiectissima humilitas, quâ me ipsum offero; alterum est sincerissima charitas, quâ Deum super omnia diligo; his ego Deum meum tam stricte, & arcte amplecterer, ut eum, quocunque tandem mitterer, mecum traherem. Certum est, quod gratius foret extra cælum cum Deo

esse, quam in cælo absque Deo. Obstupuit *Taulerus*, intellexitque hanc profectò esse compendiosam illam viam, ad Deum tendentem, quam addiscere tam sollicitè desiderabat. Voluit tamen plura petere, & in lucem producere latentem in tam vili tugurio sapientiam. Quæsit ergo, unde & à quo missus huc venisset? Mendicus à Deo se missum asseribat. *Taulerus*, ubi locorum Deum reperisti? Mendicus, ubi omnia creata deserui. *Taulerus*, ubi Deum reliquisti? Ille, in mentibus puris, ac bonæ voluntatis. *Taulerus*, dicas, quæso, qualis homo es? respondit Mendicus: Quisquis sim, sorte meâ tam contentus sum, ut eam cum omnium Regum opulentiis non commutarem. Rex est, quisquis sibi met novit imperare. Et *Taulerus*: Ergone te Regem esse credam? ubi tuum regnum? illic, ait Mendicus, & simul digito cælum monstravit: Rex est, cui Regnum illud in alto certis Chirographis transcriptum est. Denique *Taulerus* finem facturus quæstionibus: Quis ista, inquit, te docuit, quis hunc tibi animum iniecit? respondit alter, Dicam Domine: Totosego dies sileo, & jam vel precibus, vel piis cogitationibus vaco: & hoc unice curo, ut Deo semper sim conjunctissimus. Conjunctio & familiaritas cum Deo, divinæque voluntate docet hæc omnia. Plura quærere volebat *Taulerus*, sed in aliud tempus id differendum ratus, in præsentem valedixit. Dum abiit, multa secum cogitans: En, agebat ipse sibi, doctorem reperisti rectissimæ ad Deum viæ. Quàm verè *Augustinus*; Surgunt indocti, & cælum rapiunt, & nos cum doctrinis nostris sine corde, ecce ubi volutamur in carne & sanguine.

5. Quàm rectè proin tales Dei servos, qui in omnibus voluntati divinæ acquiescunt, æquiparat expertus vitæ spiritualis Magister, *Alphonsus Rodriguez* rubo ardenti,

ardenti, qui *Moyſi* oſtenſus conſumi videbatur, nec tamen conſumptus eſt; ita tamenſi hi in medio tribulationum igne verſentur, nihil tamen aduſtionis patiuntur, quoniam eorum animus imperturbatus manet. Affimilari etiam debent *Monti Olympo*, cui hoc ſymbolum attribuitur: *Nubes excedit Olympus*. Montis huius conſtitutio talis eſt, in vertice ejus ſumma eſt tranquillitas & ſerenitas, ac imperturbabili gaudet quiete, ſolum in latera ejus ſæviunt venti, & impetū faciunt tempeſtates, & reliquæ æris injuriæ regnant. Quemadmodum ergo hic mons continuâ gaudet tranquillitate, ſic devoti homines voluntati divinx acquieſcentes, quamvis videant & experiantur mundi mala, perſecutionum tempeſtates, afflictionum turbines, reliquarumque miſeriarum procellas, attamen minime perturbantur, neque his adverſitatibus frangitur eorum animus, quin imò fortiores & alacriores ad currendam virtutis ſemitam evadunt. Huic doctrinæ palam aſtipulatur *D. Chryſoſt.* hom. 11. in Epist. 2. ad Cor. dum hominem reſignatum cælis comparat dicens: Sicut cælum altius eſt imbris ac pluviis, & cum nubibus obducitur, pati quidem putatur, ſed nihil patitur, ſi enim ſupra ærem quis elevaretur, ſolitam cæli pulchritudinem cum ſuis ſplendoribus cerneret, ſic homo juſtus, qui voluntatem divinam reputat ſuam, in adverſitatum fluctibus putatur pati, ſed revera non patitur, cenſetur turbari, ſed non turbatur, exiſtimant alii, quod mœroris obducatur nubibus; qui tamen non triſtatur, ſed jucundam conſervat ſerenitatem.

6. Talis profeſſo erat Doct̃or Gentium *S. Paulus*, qui de ſeipſo ſic ſcribit: 2. Cor. 7. 4. Repletus ſum conſolatione, ſuperabundo gaudio in omni tribulatione noſtra. De *S. Martino* Ep̃ſcopo refertur, quod toto tempore

vitz ſuæ (quamvis innumerabiles calamitates & perſecutiones ſuſtineret) nunquam iratus fuerit viſus, aut triſtis, vel perturbatus, eò quod voluntatem ſuam cum divina perfectè conformaſſet. In *Vitis Patrum* lib. 5. n. 6. recenſetur Monachum quendam percunctatum eſſe ex *Theodoro Abbate*: Pater, dum ſtrepitus aliquando repentinus exoritur, aut quidquam ruinâ improviſâ proſternitur, an pavore animus tuus non corripitur? reſpondit *Theodorus*: Si cælum terræ adhiereat, *Theodorus* non formidat, Deo etenim unitus eſt, ejusque voluntati omnia permittit. *B. Jacobonus* dicere ſolebat, ſe à conſcientia ſua quaſiſſe, cur ſe non ampliùs, ut olim, affligeret? Cui illam reſpondiſſe: hoc ea de cauſa facio, quia te divinx voluntati penitus permiſiſti, & in eo, quod illa ſtatuit, abſque omni expoſtulatione acquieſcis. Hinc non ſine ratione monet devotus *Aſceta*, *Thomas Kemp.* l. 3. c. 37. dicens: Dixi tibi ſapiſſimè, & nunc iterum dico, relinque te, reſignate, & fruëris magnâ in terra pace. Cum ergo tam excellentes & eximios progerminet fructus virtus reſignationis, ideo profeſſo operæ pretium fuerit Apoſtoli monitum ſequi: *Noſcite*, inquit, conformari huic ſæculo (in quo nullum verum gaudium, ſed mera amaritudo, nulla conſtans quies aut pax, ſed bellum continuum & perturbatio maxima reperitur) ſed reformamini in novitate ſenſus veſtri: ut probeas, quæ ſit voluntas Dei bona, id eſt, quæ Deus vult, beneplacens, id eſt, quo modo Deus vult, & perfectæ, id eſt, ut id ipſum velimus, quod Deus vult, & nolimus, quod non vult, eo modo & propter eandem rationem, propter quam Deus vult.



P A R S S E C U N D A.

De mediis seu motivis, quibus ad veram resignationem pertin-
tingere valeamus, nimirum primùm omnia volun-
tati divinæ adscribere.

7. **Q**UO illud assequi, & opere im-
plere valeamus, quod olim Ma-
chabæi suis fratribus precabantur di-
centes: 2. Mach. 1. 2. *Beneficiat vobis
Deus, & det vobis cor omnibus, ut colatis
eum, & faciatis ejus voluntatem, &c.* Ne-
cesse est, ut firmiter credamus, nihil in
mundo fieri, si peccatum excipimus,
quod non à voluntate Dei dimanet, jux-
ta illud Sapientis: Eccli. c. 11. *Bona &
mala, vita & mors, paupertas & hone-
stas, à Deo sunt.* Qua de re sequens no-
bis subministrat documentum Drexelius
in Heliotrop. l. 1. c. 1. §. 2. sic loquens:
Omnia mundi mala (peccato secluso)
à Deo esse, hac ratione docent Theolo-
gi. In omni peccato duo sunt: culpa &
pœna. Deus est Auctor pœnæ, quæ in
peccato est, sed neutiquam culpæ. Ideo
si demamus culpam, nullum est malum
pœnæ, quod non fiat à Deo, aut ipsi
non placeat. Sicut autem mala peccati,
seu pœnæ, sic & mala naturæ oriuntur
à divina voluntate. Naturæ mala vo-
camus, famem, sitim, morbos, dolo-
res, &c. Quæ læpissimè nihil habent
cum peccato commercii. Itaque Deus
re ipsa (& ut in scholis loquuntur, *effec-
tivè positivè*) omnia pœnæ, naturæque
mala vult (intentione saltem secunda-
riâ) ob justissimas causas, solum pecca-
tum, seu culpam permittit. Ideo hæc
Dei voluntas *Permittens*, illa *Ordinans*
vocatur. Id igitur omne, quod nos
malum vocamus, à Dei voluntate est.

Ita Theologi. Hoc fundamentum altis-

Gramm. Kelig. Pars I.

simè in animo jaciendum, maximi enim
refert, probè istud capere, idque sem-
per persuasissimum habere, pœnarum
& majorum omnium causam primam
esse voluntatem divinam, culpâ tamen
ut monuimus, semper seclusâ. Hæc ille.

8. Veritas hæc magis elucescet ali-
quibus exemplis; è sacris Paginis de-
promptis: in libris Regum registratur,
quod ex aula Jeroboam quidam Prophe-
ta ad populum suum redierit, &, quia
certum præceptum transgressus erat,
leonem in itinere sibi obvium habue-
rit, qui in Prophetam irruit, & pere-
mit, inde prædæ suæ custos factus. *Es-
erat cadaver ejus projectum in itinere, asi-
nus autem stabat juxta illum, & leo stabat
juxta cadaver.* 3. Reg. 13. 24. Ecce mi-
rum quid; leo hominem occidit, & asi-
num absque læsione reliquit, sed mira-
bilis est, quod qui vivum occidit, mor-
tuum non absumat. Cupis nosse causam
hujus? Audi Gregorium: *Qui occidendi
ausum habuit, ait S. Pontifex, l. 4. dial. c.
24. de occisi cadavere comedendi licentiam
non habuit. Creatura id tantum possunt,
quod Deus ipsis permittit, & non plus.* Agno-
sce à divina manu & permissione omnes
tuas profluere calamitates, veniant un-
decunque velint, sive à creaturis infe-
rantur rationalibus, sive à rationis inca-
pacibus, sive tuum proprium corpus, aut
spiritus te torqueat, id enim duntaxat
efficiunt, quod Deus ipsis permittit, &
nullum malum nisi Deo sic disponente
evenit.

Nnn

9. Do-

9. Doctrinam hanc Salvator noster sæpe sæpius proprio comprobavit exemplo. Capitur in horto, Petrus gladium stringit, & Pontificis servum ferit: siste, exclamat Magister, siste Petre, quid agis? Mitte gladium tuum in vaginam. Calicem, quem dedit mihi Pater, non bibam illum? Joan. 18. 11. Sed quid ais, dulcissime Redemptor? Cur hunc calicem Patri tribuis? Calicem amarissimæ passionis tuæ nonne Judas, Annas, Caiaphas, Pilatus & Herodes miscuerunt? Nonne ministri eorum illum impleverunt? cur ergo inquis: Calicem, quem dedit mihi Pater? Dicās, quæso, quis medicinam temperat & componit? Phariseopola. Optime, sed componitne medicamentum absque ordine & dispositione medici? Nequaquam. Nunc intelligis, quàm bene Dominus locutus fuerit: Dei Sapiencia ostendens, inquit S. Chrysostomus, hom. 82. in Joan. non illorum potentia id adscribendum, sed permissioni suæ. Hinc idem Salvator Pilato dixit: Non haberes potestatem adversum me ullam, nisi desuper tibi datum esset. Jo. 19. 11

10. Hanc doctrinam in praxim deduxerunt, & semper intellexerunt Sancti, neminem quidquam contra se posse, nisi à Deo data sit facultas. Præclarum illud patientiæ speculum S. Job, cum rerum omnium jacturam passus esset, seipsum solabatur dicendo: Dominus dedit, Dominus abstulit. Videtur, quoddam Deo injuriam inferat, dicendo: Dominus abstulit, cum non Deus, sed dæmon abstulerit. Cur ergo non dixit, Dominus dedit, diabolus abstulit? & quæ causa, quoddam tantum infortunium in Deum retulerit, dicens: Dominus dedit, Dominus abstulit? Hæc est, sciebat enim, dæmonem non plus irrogare mali posse, quàm illi sit à Domino permillum. Explicat

hoc S. P. August. in Psal. 31. dicens: Non dixit: diabolus abstulit, ne forte dicatis: hæc mihi diabolus fecit: prorsus ad Deum tuum refer flagellum tuum, quia nec diabolus tibi aliquid facit, nisi ille permittat, qui desuper habet potestatem, aut ad poenam, aut ad disciplinam. Ad poenam impiis, ad disciplinam filiis.

11. S. Catharina Senensis, dum vice quadam vehementer cuperet cognoscere viam, quâ posset ad perfectam voluntatis suæ cudi divina conformationem pertingere, tunc apparuit ei Christus, idque eidem indicavit his verbis: Volo, ut certâ fide, altâ mente, ac frequenti consideratione mediteris me Deum tuum gloriosissimum, qui te ad beatitudinem fruendam creavi, æternum esse, Summum, Omnipotentem, vobisque omnia, quæ mihi sunt placita, facere, nec esse, qui vel tantillum mee possit resistere voluntati, nec quicquam sine eadem voluntate mea vobis accidere, nihil prorsus, nisi me permittente, provenire. Amos Propheta c. 3. 6. idipsum affirmat, dum ait: Si erit malum in civitate, quod Dominus non fecerit? Quid clarius ad rem dici potest? Ecce palam affirmat Vates, omnia mala, nobis provenientia à Deo ortum ducere; si malum poenæ sit, quâcunque demum viâ, seu modo id evenire solet, illud vult Deus effectivè positivè; sin autem malum culpæ fuerit, iuste permittit. Ex quo consequitur Deum non esse causam peccati, quia tamen nobiscum concurret ad entitatem, non tamen ad malitiam & deformitatem peccati, eâ planè ratione, quâ cælum concurrat ad motum pedis claudicantis, non verò ad defectum; de quo in scholis susè tractatur.

12. Hinc Reges impios, qui propriâ superbiâ, & crudelitate impellente va-

riis flagellis populum Israël atterebant, Scriptura divinæ Justitiæ instrumenta appellat. Sic legimus Isaia. 10. *Va Asfur, Virga furoris mei.* Ac de Cyro Persarum Rege, per quem Dominus Chaldaeos castigaturus erat, dicit: *Cujus apprehendi dexteram.* Isa. 45. Unde præclare ad hoc propositum scribit S. P. Augustinus in Ps. 73. *Impietas eorum, tanquam securis Dei facta est: facit enim Deus, quod plerumque facit & homo; aliquando iratus homo apprehendit virgam jacentem, cedit inde filium suum, ac deinde projicit virgam ad ignem, & filio servat hereditatem.* Sic aliquando Deus per malos erudit bonos. Hinc Regius Prophetæ David cum à Semei malediceretur, ac lapidibus impeteretur, isthanc injuriam ferro vindicare volentibus ait: *Dominus præcepit ei, ut malediceret David, & quis est, qui audeat dicere, quare sic fecerit? dimitte eum, ut maledicat juxta præceptum Domini.* 2. Reg. 19. 10. Ille enim instrumentum est Dei, exequatur proinde jussa Dei, quis scit, an non fortè respiciat Dominus afflictionem meam, & reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hac hodierna? Narrat Josephus Hebraus l. 14. antiq. c. 17. Cum de Herode Ascalonita ad regnum suscipiendo ageretur, & alii multi, quibus Herodis futura tyrannitas ex evidentibus prognosticis sat perspecta esset, strenuè sese opposuerunt, Semeas, Vir Justus & prophetico spiritu à Deo donatus, libere voto suo Herodi favit, negans propter peccata eos posse dominationem illius effugere, & cum omnes obstupescerent: *Nolite mirari, inquit, quod meam pro Herode sententiam dicam; eumque pro viribus Regem exoptem; Deus enim iratus vult impium vobis Regem dominari, Herode autem deterior non reperit.* Ille divini furoris flagel-

lum est, nam peccata vestra talem exigunt poenam.

13. Depopulabatur Hunnorum Rex (ut Auctor est S. Antoninus) hostilibus armis Galliam, & omnia sanguine, strage, & inceodiis debebat, replebátque. Trojam pervenit, cujus urbis Episcopus S. Lupus erat. Sacris indutus vestibus & pontificalibus indumentis unà cum Clero ei obviam pervenit. Interrogavit Attilam; tu quis es, qui terram ita dissipas & conculcas? Respondit Tyrannus: *Ego Attila sum, Hunnorum Rex, flagellum Dei.* Ad quam vocem jussit Episcopus portas civitatis aperiri ei, & ait: *Benè veniat flagellum Dei, lubenti promptoque animo te suscipimus, agnoscimus enim Omnipotentis Dei brachium, quod tuâ utitur operâ, nec tamen alia attentabis, nisi quod tibi permittet.* Attila per medium urbis totum exercitum duxit, nullâ omnino neque hominibus neque eorum facultatibus illatâ injuriâ. Unde etiam constat, neminem posse nobis injuriam inferre absque Dei nutu voluntatèque.

14. Hanc veritatem eminentissimi quique Philosophi vel solo lumine naturali perspexerunt, dixeruntque, tametsi respectu causarum secundarum multa fortuitò eveniant, respectu tamen primæ causæ fortuita ea non esse, sed valde deliberatè, ex proposito ac destinato fieri. Quam rem hæc declarant similitudine: Pone & finge Servum negotii cujusdam conficiendi causâ, quopiam à Domino mitti; mox alium ad alia conficienda, eodem, sed aliâ viâ destinari, ita tamen, ut alter de alterius adventu nihil planè nôrit, Dominus tamen utramque eodem in loco simul esse velit. Quod si ambo in uno eodemque loco invicem se inveniunt, illo-

rum quidem intuitu, fortuitum est, Domini tamen id studio intendentis respectu minime est fortuitum, sed præcogitatum, destinatioque factum. Ita in hac nostra materia, esto respectu hominum quædam casu accidunt, quod hæc ipsi nequaquam intenderint, imò ne cogitarint quidem; respectu tamen Dei non fuit fortuitum, sed illo volente & intendente factum, utpote, qui ob occultos & secretos fines, quos ille novit, ita fieri decrevit. Certum itaque est, nihil fieri in vasta hac mundi republica, nisi voluntate, ordinationeque

Summi illius Imperatoris & Monarchæ, DEI, qui eam moderatur. Respectu Dei casus nullus est, sed dextera Dei facit omnia. Unus ipse in numerato habet omnia ossa corporis, omnes capillos capitis tui, ex quibus nec unus peribit sine nutu, permissuque Dei. Sed quid dico de homine? nec avicula quidem laqueo venatoris sine dispensatione Dei implicatur. Nonne duo passeris veniunt dipondio? & unus ex his non cadet super terram sine Patre vestro? Sed nec frondes moventur in arbore sine Deo.

P A R S T E R T I A.

Alterum medium, quo ad hanc cum divina voluntate unionem pertingere valeamus, est, ut firmiter credamus, non solum omnia à voluntate divina promanare, verum etiam ea evenire iustissime & sanctissime.

15.] Inter alia, quæ nos commovere deberent ad voluntatem nostram divinæ penitus submittendam, non potestremum est motivum, ut nimirum voluntatem Dei in omnibus ut justam & Sanctam agnoscamus, & veneremur, exemplo Davidis Psal. 144. dicentis: *Iustus est Dominus in omnibus viis suis, & Sanctus in omnibus operibus suis*; nam (ut rectè S. P. Aug. l. 3. contra Jul. c. 18. annotat) potest Deus aliquos sine bonis meritis liberare, quia bonus est, non potest autem quæquam sine malis meritis damnare, quia iustus est. Unde quæcunque fiunt, semper ad divinam iustitiam mentis aciem reflectere; ac cum Psalmographo Ps. 118. dicere debemus: *Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum*; id est, ad optimum finem directum, nempe vel ut puniat, vel probet, vel

præmiet. Religiosus proinde, perfectioni veraciter studens, cavere debet, ne ob quosdam sinistros casus & infortunatos eventus inordinate contristetur, sed suam voluntatem in cunctis etiam adversitatibus cum divina conformet, sibi que de hac complaceat, oportet.

16. Et non immerito; Omnia quippe, attestante hoc S. Damasceno l. 2. de fide c. 29. quæ Dei Providentiâ fiunt, pulcherrime ac divinissime fieri necesse est, atque ita denique, ut meliori modo existere prorsus nequeant. Cui accipulatur S. P. Augustinus, dicens: *Iustitiâ veri & summi Dei factum est, ut non modò sint omnia, sed etiam sic sint, ut omnino melius esse non possint*. Huic assertioni robur addit ipsa Scriptura. Sapiens 8. 1. ait: *Attingit à fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter*. Et Job: Nihil

in terra sine causa. Sed omnia, ut iterum Salomon testatur, in mensura, & numero, & pondere disposuit. Nec obstat, quod tot mala & tot defectus in mundo contingant. Nam licet Deus, ut Provisor particularis debeat, quantum potest, vitare & impedire mala, & defectus rerum, quæ illius regimini & Providentiæ subjiciuntur; non tamen ut Provisor universalis, qui debet permittere mala & defectus in aliquibus propter bonum totius, ad cuius conservationem principaliter tendit. Mala autem & defectus, quos divina Providentia permittit in rebus creatis contingere, ad perfectionem, decorem & pulchritudinem universi conducunt. Sicut picturæ venustas ex umbræ & lucis, diversorumque colorum gratâ commixtione & temperamento confurgit: aut sicut Musicæ harmonia ex diversarum vocum consonantia dulcius concinit.

17. Cum ergo ita sit, inficiari nequaquam potest, quin stolidè & insipienter agant homines illi, qui contra divinam Providentiam tergiversantur, eò quod multa contingant in mundo mala, falsò arbitantes, hæc non à Deo, sed à dæmone, aut perversis hominibus ortum ducere. Disertè proinde ait S. Chrysost. homil. 7. in Joan. Nemo solem dixerit oculis noxium, eò quod nonnulli visus sint hebetiori; sed quàm accommodatissimum, & ex acutè intuentibus ejus utilitas indicatur. Neque melius quam amarum gustu judicaverit, quoniam tale agrotantibus videatur: Deum autem ex infirmorum aut ignorantium judicio, vel non esse, vel malum esse, aliquando humanis rebus providere, aliquando eas negligere opinari, non sani hominis, sed insani potius merito dixerimus. Quamobrem Religiosus perfectioni studens, omnem

malam tristitiam procul à se abigere debet, dum fortassis ea quæ Religiosos summè dedecet, suis à confratribus perpetrari cerneret, aut aliquod domui, in qua moratur, infortunium accideret, vel ob cuiusdam perversi fratris publicum delictum Religioni infamiæ nota inureretur; vel denique etiam hanc non crescere sed decrescere, non florescere sed deflorescere animadverteret; siquidem mœror, qui ex similibus sinistris eventibus provenit, sæpè Religiosos tantoperè affligit, ut etiam de facta in tali statu professione doleant, quod pessimum sanè signum & indicium est; nam tales non quærunt ea, quæ JESU Christi sed quæ sua sunt; si enim voluntatem Dei purè respicerent; pacati & quieti permanerent, etsi totus periret mundus. Certò S. Ignatius Societatis JESU Fundator tam perfectè suam voluntatem cum divina conformarat, ut totius etiam Societatis, quam tanto labore crexerat, dissolutionem æquo animo laturum se diceret, si sine culpa sua id accidisset. Ita refert Ribadeneira lib. 5. vitæ ejus cap. 1.

18. Verùm enim vetò, quod suavius id ipsum sentire, & opere etiam, dum occasio se offert, similes Resignationis actus exercere valeamus, scire debemus, quod magna in his lateat perfectio, quemadmodum liquet ex sequenti historia. Erat quidam Monachus Ordinis Cisterciensis, teste Cesario lib. 10. Dial. 6. 6. cujus virtute multi sanabantur infirmi, maxime ex contactu vestimentorum ejus. Qui cum interrogaretur ab Abbate suo; quæ esset causa miraculorum ejus? Respondit: non amplius jejuno quàm reliqui, non plura flagella subeo, non graviora austeritates usurpo, non diutius orationi insisto, non

Nam 3 de-

denique vigilo magis quam ceteri. Unum hoc certe asseverare possum, nec me prosperis extolli, nec adversis deſi- ci; & nullā re, quācunque eveniat, turbari aut inquietari. Ad hæc anima mea in quolibet rerum ſucceſſu, qualiscunque is demum ſit, eandem pacem & quietem præfert, ſive ea propriè ad me, ſive etiam ad alios ſpectent. Cui Abbas: Nōne te conturbavit, quod talis miles nuper granarium noſtrum incendit? Reſpondit: nullo modo, nullāque in anima inde turbationem ſenſi, quia omnia in manu Dei conſignavi; hinc tam proſpera, quā adversa, velut è manu Dei venientia, æquali cum gratiarum actione recipio. Unde Abbas cognovit, quod virtus tantorum miraculorum eſſet perfectā voluntatis ſuæ cum divina reſignatio. Hinc ergo colligere licet, quantos in virtutibus progreſſus & profectus capturi, Deoque placituri ſint, qui in cunctis voluntati divinæ acquieſcunt, & cum gratiarum actione omnia è manu Dei ſuſci- piunt.

19. Quamobrem ſi ad parem perfe- ctionis Religioſæ gradum pertingere cupimus, veſtigiiſ Regii Vatiſ in hærea- mus oportet. Hic enim S. Rex ad eod voluntati divinæ adhæſit, ut tam adver- ſis, quā proſperis contentus fuerit, quod Deo tantoperè placuit, ut eundem auguſtiſſimo titulo donans, appellārit virum ſecundū cor ſuum, qui faciat omnes voluntates ſuas. Aled enim Rex ille affixam habebat cor divino cordi, ut ad omnes Dei nutus ſe promptum, ac paratum ſiſteret, quēinadmodum ipſe de ſe teſtatur, dicens: *Pſal. 56. 8. Para- tum cor meum Deus, paratum cor meum.* Ad quod D. Bernardus ſubtiliter interro- gat, cur bis reiteret *Paratum*? & melli-

ſuè reſponder: *Paratum quantum ad dura, paratum quantum ad proſpera, paratum ad ſublimia, paratum ad hu- milia, paratum ad univerſa, quācunque præceperis, fiat fiat, quidquid divinæ tuæ placuerit Majeſtati.* Idem Hebræus Rex alias etiam de ſe dixit: *Pſal. 33. Be- nedicam Dominum in omni tempore* (intel- lige tam in adverſis, quā proſperis) *ſemper laus ejus in ore meo.* In quem lo- cum inſurgit S. P. *Auguſt.* in reſuſcitanſ divinæ voluntati, qui in proſperis qui- eſcunt; & in adverſis divinam quaſi ac- cuſant Providentiā, hiſce verbis: Di- cis, quando benedicam Dominum? ait tibi aliquis, quando tibi benefacit, quando abundant ſæcularia, quando multitudo frumenti, olei, vini, auri, ar- genti, ſalūsque iſta mortalis incorrupta perſiſtit, quando ea, quæ naſcuntur, creſcunt omnia, tunc benedices Do- minum. Non: ſed omni tempore: nimi- rum juxta Pſalmiſtam; *benedicam Do- minum in omni tempore.* Unde concludit: Ergo & tunc, quando & iſta ſecundū tempus, & ſecundū flagellum Domini Dei noſtri turbantur, auferuntur, & quæ naſcuntur, jam nata dilabuntur, & inde ſequitur penuria, egeſtas, labor, & tentatio. Sed tu, qui cantas tibi: *Be- nedicam Dominum in omni tempore, ſem- per laus ejus in ore meo,* & quando iſta dat, & quando iſta tollit, benedic, quia ille dat, ille tollit, ſed ſeipſum à benedi- cente ſe non tollit. Hæcenus Sanctus Pater.

20. Enim verò, quid magni relucet, dum homo in proſperis Deum laudat & benedicit? Ecce hanc ipſam conſtan- tiam, dum nimirum homo ſuam volun- tatem in proſperis tantū divinæ vo- luntati conformat, ipſe diabolus explo- dit; cum enim à Deo audiſſet plurima Sancti-

Sanctitatis & simplicitatis encomia de Jobo prolata, aucter respondit: *Job. 1. 9. Nonne Job frustra timet Deum? Nonne tu vallasticum, & domum ejus, universamque substantiam per circuitum? operibus manuum ejus benedixisti, & possessio ejus crevit in terra. Sed extende paululum manum tuam, & tange omnia, quae possidet, nisi in faciem benedixeris tibi.* (intellige maledixeris) Volens his innuere, non posse expiscari, utrum homo sincerè diligit Deum, nisi arduo tribulationis, & adversitatis vento ejus animus tanquam purum aurum lapide lydio comprobaretur. Etsi verò diabolus hoc stratagemate Jobum nequaquam prostraverit (utpote qui etiam armentis, cunctisque terrenis bonis privatus, omnique auxilio humano destitutus, sterquilinio insidens exclamavit: *Dominus dedit, Dominus abstulit, &c.*) attamen uxoris ejus constantiam dejecit. Quoniam ipsa, cum omnia à Deo ad nutum & beneplacitum promanarent, applaudens saepe laepius dicebat; *Dominus dedit, sit nomen Domini benedictum.* Veruntamen totaliter depauperata, in blasphematoria hæc erupit verba, virum alloquens: *Adhuc tu permanes in innocentia tua? Maledic Deo, & morere.* *Job. 2. 10.*

21. Heu! heu! Quam pauci Jobi, & quam plurimi blasphemæ ejus uxoris reperiuntur imitatores! dum prospera undecunque affluent, dum applaudit, & arridet fortuna, resonat in ore, *Benedictus Deus:* At si ingruat minima adversitatis tempestas, si non cuncta secundum votum succedant, confestim lamenta, suspiria, & quod pejus est, in manifestas contra divinam Providentiam dissolvuntur querelas: nec amplius auditur: *Benedictus Deus:* Non sic

impii, non sic, inquit, *August.* & quando ista dat, & quando ista tollit benedici leve enim ac ridiculum est in beneficiis Deo largitori tantum gratias rependere, sed virile ac magnificum in adversis omnimodè divinæ obtemperare voluntati, ut egregiè advertit *S. Hieron.* in *c. 5. Eph.* qui pusillanimes atque imbecilles Christianos ad tam excellentem virtutem adhortans: *Christianorum,* inquit, *propria virtus est, etiam in his, quæ adversa putantur, referre gratias Creatori; nam in beneficiis Dei, quæ nobis accidunt, gratulari, hoc & gentilis facit & Judæus: sed juxta Apostolum hæc virtus est maxima, ut in ipsis periculis, atque miseriis Deo gratia referantur, & semper dicamus: Benedictus Deus.* Ad quod porro præstandum, etiam nos monet *Psalmographus Psal. 133. 2.* dicens: *In noctibus extollite manus vestras in sancta, & benedicite Dominum: In noctibus, hoc est, in adversitatibus, tribulationibus, pressuris &c. Deum benedicamus oportet.*

22. Sic fecisse tres Pueros Hebræos, *Daniel c. 3.* perhibet: Hi enim mox, ut fornacem babylonicam ingressi sunt, Deo laudes, & gratiarum actiones rependere cœperunt, eo quod pro honoris sui defensione ad ingentes hæc flammæ damnati fuissent. Pueris istis nos, si cum patientia, & gratiarum actione tribulationis ignem toleraverimus, secundum merita pares constituturi poterimus, dicente *S. Chrysostomo:* *illis pueris inveniuntur æquales, quotquot paupertatem (seu aliam adversitatem) cum gratiarum actione patiuntur.* Equidem in prosperitatibus Deo gratias agere, facillimum est, sed gratiæ in tribulationibus actæ Deum nostrum debitorem constituunt, dicente alibi eodem *S. Docto-*

Doctore: Hoc est maximè grati animi, hoc sapientiæ studiosi, in rebus etiam asperis & adversis gratias agere, non solum pro beneficiis, sed etiam pro suppliciis; hoc enim ma-

jorem mercedem conciliat: nam in bonis quidem gratias agens, reddidisti debitum, in malis autem Deum constitui-
sti debitorem.

P A R S Q U A R T A.

Tertium medium, quo ad perfectam Resignationem pervenitur, est consideratio, quòd Deus omnia etiam mala ad salutem nostram ordinet.

23. **U**T majori cum efficacia, promptitudine & facilitate voluntatem nostram in quibuscunque rerum eventibus divinæ conformare valeamus, firmiter credamus necessum est, quod Sancti Patres advertunt, scilicet universa, quæ nobis Deo permittente eveniunt, simul etiam ad bonum & utilitatem nostram provenire. Supplicia datinatis in inferno Deo jubente infliguntur quidem, non tamen in ipsorum bonum cedunt, viventibus tamen ad terrorem, & Beatis ad solatium diriguntur. At penas & mala, quæ in hac vita iustis æquè ac sceleratis Deus immittit, semper credere debemus, de infinita illa Bonitate bene confidentes, ad majus bonum nostrum immitti, quòd istud ad salutem nostram magis conveniat. Hoc ipsum Bethuliensibus suis afflictis, & ad extrema, hoste urbem arctissimâ obsidione premente, redactis persuadere conata est Virago Judith, dicens: *Ad emendationem, & non ad perditionem nostram flagella hac Domini evenisse credamus.* Judith 8. 27. Hinc Christus, Redemptor noster inter cætera documenta, quibus S. Catharinam Senensensem instruxit, etiam sequens tradidit, dicens: Volo ut certâ fide, altâ mente, & frequenti consideratione mediteris, me Deum tuum esse

summæ Sapientiæ, perfectissimæ cognitionis & intelligentiæ, omnia certâ ratione videntis, & acutissimè penetrantis, ut ad cælum, terram, mundum totum, & universa gubernanda, nullâ possim ratione falli, nullo errore turbari: quòd si non ita esset, nec Deus esset, nec sapientissimus. Et ut tantillam percipias vim hujus sapientiæ meæ, scias de malo culpæ, & pænæ longè majus bonum, quàm sit malum elicere. Uterius velim consideres, me eundem Deum tuum non minùs summè bonum esse, & hac de causa non posse, nisi quæ bona sunt, utilia, & salubria tibi, & aliis velle; non posse à me aliquid malum provenire, nihil odisse, & hominem, ut meâ bonitate creavi, ita per me semper inæstimabili dilectione prosequi. His verò per firmam fidem mente, ac meditatione collectis, cognosces, tribulationes, tentationes, difficultates, dolores, infirmitates, & adversa omnia ob nullam aliam causam me gubernante provenire, nisi utilitatis & salutis vestræ gratiâ, ut per ea, quæ videntur vobis mala, à pravitate corrigamini, & ad virtutem, quâ itur ad regnum, & summum bonum vobis incognitum, perducamini. Cognosces præterea hoc fidei luminis illustrata, me Deum tuum magis scire, posse

posse & velle bonum tuum, quam tu, réque id nec posse, nec scire, nec velle sine gratia mea.

24. Id igitur cum ita sit, danda tibi summo studio opera est, ut voluntatem tuam divinæ voluntati meæ prorsus subicias, quoniam sic placidâ semper mente quiesces, & me semper tecum habebis (*factus est enim in pace locus ejus*) nec erit tibi scandalum peccati, hoc est offendiculum aliquod ad peccatum, nec per impatientiam, nec aliquo quovis modo. Nam *pax multa diligentibus nomen meum*, id est voluntatem meam, quâ cuncta reguntur, & non est illis scandalum. *Psal. 118. 165.* Prospiciunt namque claro & purgatissimo mentis oculo, à me summo universi gubernatore, imitificâ Sapientiâ, charitate & ordine cuncta administrante, non nisi bona posse provenire, meque sibi ac rebus suis melius utiliusque prospicere, quam ipsimet per se sciant, possint, ac velint, sicque omnibus in rebus, quæ eveniant, quasque sustineant, utut sint, me auctorem esse, & non proximum, firmiter considerantes proposito, quadam invictâ & inexpugnabili patientiâ ita roborantur, ut non solum æquo animo, sed libenti & gaudenti sustineant, degustantes in omnibus quæ sive intrinsecus, sive extrinsecus accidunt, meæ ineffabilis dulcedinem charitatis: quod est, sentire de me in bonitate; in omnibus, inquam, tribulationibus, difficultatibusque attendere, credere, & læto animo gratoque meditari, me disponere omnia suaviter, & ex profundo meæ dilectionis fonte cuncta provenire. Hucusque Christus ad *S. Catharinam Senensem*.

25. Porro, quamvis isthanc veritatem clarè & intuitivè cognoscere propriè ad Beatorum statum pertineat, nigræ.

Gramm. Relig. Pars I.

hilominus tamen non desunt exempla & Scriptura petita, ex quibus aliquo modo idiplum colligere fas est. *Joseph* dum toti *Ægypto* dominaretur, venerunt & fratres ejus ad eum frumentum empturi, quos cum durius excepisset, variisque modis eisdem mirabiliter afflisset, tandem cum se fratribus suis, quis esset, declararet, illique ad rei novitatem consternati & pavidî hærerent, dixit: *Gen. 45. Nolite pavere, quod vendidistis me in his regionibus, pro salute enim vestra misit me Deus in Ægyptum, pramisitque me Deus, ut reservemini super terram, & escas ad vivendum habere possitis.* En dicit, *Misit me Deus*, & mox; *Non vestro consilio, sed Dei voluntate huc missus sum.* Num *Dei possumus resistere voluntati? Vos cogitastis de me malum, sed Deus vertit illud in bonum, ut exaltaret me.* O igitur inefabilem Dei Providentiam & Bonitatem! Quis ergo his auditis in Deum non confidat? suam in omnibus voluntatem Deo non resignet? dum videt, quantâ curâ ac solitudine omnia, tametsi appareant esse mala, in bonum nostrum convertat & ordinet. *Josephum* proprii fratres, invidiâ acti, ne iis ipse dominaretur, prout per somnium ænigmaticè viderat, in servum *Ægyptiis* vendiderunt. Et ecce, hoc ipsum medium, quod elegerunt, quo impedirent, ne illis *Joseph* dominaretur, Deus accepit, quo *Josephum* universæ terræ *Ægypti* Præpositum constitueret. Quis ergo mundi insultus minasque formidet? cum videamus, Dei esse destinata, & hæc ipsa consilia & media, quæ mundus ad nos persequendos adinvenit, à Deo in bonum nostrum usurpari.

26. Aliam particularitatem in hac ipsa historia, quæ nostro proposito optime quadrat, ponderat *S. Chrysostomus* hom.

O o o

hom. 63. in Gen. Cur nimirum pincerna Pharaonis, jam suæ dignitati restitutus, biennio integro Josephi Interpretis sui sit oblitus, cum tamen Joseph in carcere tam serid illi, ut sui recordaretur, proque se apud Regem intercederet, injunxisset. Putasne, inquit S. Doctor, oblivionem hanc casu & fortuito factam esse? Minime. Sed merum fuit ea destinatum ac consilium Dei, utpotè opportunum & commodum tempus expectantis, ut majore cum gloria & honore postea Josephum carcere educeret. Si enim pincerna antè ejus esset recordatus, suâ forsitan auctoritate statim sine gloria & tacite, ita ut in populo nec audiretur, nec videretur, eum eduxisset. Quoniam verò Deus eum non ita, sed magno cum honore educi volebat; permisit pincernam biennio toto liberatoris sui Josephi oblivisci, donec veniret tempus summorum Pharaonis, ac tam Joseph jubente Pharaone (quem necessitas ad hoc adigebat) cum maiestate & gloria carceribus eriperetur, & universæ terræ Egypti Dominus fieret. *Novit scilicet Deus* (prosequitur Chrysost.) *velut peritissimus artifex, quanto tempore aurum in igne manere, & quando opportunè educi debeat.*

27. Plena id genus exemplis est cum Sacra Scriptura, tum historicorum libri, ut omnes & quoslibet rerum successus uni Deo adscribere, eosque velut à manu illius, ad bonum & utilitatem nostram dimanantes, accipere discamus. Singulare porro id est, quod circa hoc propositum in libro veterum Patrum recensetur. Simplex quidam Monachus vitam solitariam in Egypto agebat, qui identidem judicia Dei sibi manifestari desiderans hæc verba repetit: *Domine, ostende nobis Judicia tua.* Exaudivit hujus

Anachoretæ preces Deus, & eique Angelum in specie Venerabilis Senis submisit, qui eum comiter invitavit, ut secum alios in eremo habitantes Patres vellet adire, à quibus salutaribus monitis imbuerentur, eorumque benedictionem referrent. Consensit facillè pius & simplex Asceta. Ambo ergo iter aggressi, post prolixam viam ad quandam venerunt speluncam. Dant signum ante fores, egreditur grandævus senex, Vir magnâ Sanctimoniâ inclutus, qui eos comibus verbis rogat, ut divertant. Hinc pedes eorum lavat, mensam apparat, herbulas, radices, salémque apponit, scutellam ad nitorem purgat, neque omittit quidquam eorum, quæ pertinebant ad sincerissimam humanitatem. Magnam noctis partem cælestibus colloquiis invicem habitis transigunt, reliquam quieti dant. Orto sole non sine osculo dimittuntur. Dum autem abirent, Angelus catinam, præcipuam hospitis suppellectilem, etiam secum abstulit. Quod cum in via videret simplex ille, animo turbatus hæc secum mente tractavit: Et quid accidit isti Seni, ut pro vice charitatis Viro sancto catinam vellet asportare? Hæc eo cogitante supervenit discipulus Eremitæ, qui humiliter ablatam scutellam flagitat. Promittit Angelus se redditurum scutellam, jubetque secum ambulare. Dumque simul procederent, Angelus personatus Juvenem ex improvviso præcipitat per immane præcipitium, ut confractis omnibus membris momento miser expiraret. Quo viso simplex ille Monachus expalluit, & animo gravissimè offensus, multa & varia secum cogitabat, quòd Deus talia permitteret, & tamen bonus audiret. Aucta est hæc sollicitudo in tertium diem, in quo in alia

affa cella Senem moribus longè alium re-
pererunt, qui advenientes protinus ab-
ire iussit, & insuper tanquam vagos in-
crepavit & despexit. Instant illi secun-
dò, rogantque pro diverforio, nec ta-
men impetrant. Verùm tertià etiam vi-
ce Senem submississimè supplicant, ut
hospitio se ex itinere diuturno defatiga-
tos exciperet, ne feris in jamjam ingru-
entibus noctis tenebris in prædam ce-
dant. Expugnata tandem est hominis
duritia, sed eà conditione & lege, ut
non nisi in angulum aliquem stabuli à di-
scipulo abducerentur. In stabulo igitur
apud asellum soli absque alloquio relictì
sunt, omnique charitatis officio privati
totà nocte humi sine stramine cubare
debuerunt. Facto manè Angelus per di-
scipulum Senem inimicem vocari curat,
cui scutellam à Sancto illo priore Sene
furtim sublatam porrigit: quã receptã,
ingratus Senex ire eos vias suas jubet, ac
se mox, ne datã quidem ulteriùs salute,
in domum suam recludit. Rebus tam
mirabilibus visis, auditisque non potuit
se amplius continere Angeli comes,
quamobrem erumpit in verba diu pres-
sa indignatio; & cum stomacho viã
ductorem jubet à se abscedere. Cur, in-
quit, Venerabili priori Seni catinum
furtim abstulisti, & insuper filium ejus in
præceptegisti? Hunc verò pessimorum
hominem, qui non timet Deum, nec ho-
spitalitatem colit, eodem catino locu-
pletaſti? vel sapere te parum oportet,
vel patronum esse flagitiosum. Dixit,
vultumque avertit aliò abiturus; sed
Angelus eum retraxit, aitque: Nonne
tu apud Deum multis institisti precibus,
ut iudicia sua tibi demonstraret? Ad ea
monstranda ego missus sum, ea igitur
intellige. Scutella non erat bonæ fidei,
non decebat ergo, ut malum apud tam

bonum virum maneret. Itaque trans-
lata est ad malum, ut haberet aliquam
exiguorum suorum operum mercede-
dem. Filium autem ejus, etsi inno-
centem, idcirco interfeci, quia proxi-
mã nocte ipse Patrem suum occidisset,
atque ita uno facto beneficium exhibui
duobus. Hæc ubi Eremita audivit, se
in terram ad pedes Angeli abiecit, ve-
niam erroris sui precatus. Hinc di-
dicit de iudiciis Dei reverentiùs demis-
séque judicare, ac semper sanctissimã
Dei voluntate contentus esse.

28. Manet ergo confirmatum, veris-
simum esse, cuncta, quæ Deo volente,
& permittente fiunt, meliùs fieri non
posse, quod licet nòs hic & nunc,
dum in caliginosis hujus vitæ tenebris
ambulamus, plerumque lateat, haud
tamen dubiè perspiciemus in æternita-
te. Nam quis ex enarrata historia
non videat admirandam Dei bonitatem
& misericordiam, quã omnia & singu-
la ad salutem nostram ordinat & dirigit?
Quis etiam ex nobis non fuisset sto-
machatus acta & facta hujus personati
Angeli, nondum intellectis causis?
His verò cognitis, quis non admiretur
ac veneretur suavissimam Dei Provi-
dentiam, Potentiam, & Bonitatem?
Quamobrem quæcunque demum ad-
versa, sive particularia, sive commu-
nia, nobis accidunt, credamus hæc pri-
marid ad bonum universi, & secunda-
rid in bonum nostrum particulare à
Deo imitti & permitti. Quocirco
quiescamus in sanctissima Dei volunta-
te, eisque nos totaliter conformemus,
quã hoc modo veram cordis pacem
nos obtenturos certò sperare possumus.
Ad hoc porro requiritur, quòd satis no-
bis non debeat esse, speculativè nosse,
omnia à manu Dei proficisci, ac in bo-

num nostrum dirigi, atque id in genere, & velut rudi modo credere, quod nimirum fides nobis id dicteret, aut quod ita legerimus, vel audiverimus: sed præterea necesse est, fidem hanc opere exequamur, & vivam efficiamus, ita ut quidquid nobis accidit, tanquam si

Christum Dominum visibiliter & sensibiliter nobis dicentem audiremus: *Accipe fili, hoc ego tibi submitto, voluntas mea est, ut jam hoc facias, vel patiaris.* Sic enim facile & persuave nobis fiet, omni in re nos cum Dei voluntate unire & conformare.

P A R S Q U I N T A.

Alia motiva proponuntur, voluntatem nostram Divinæ in omnibus esse conformandam.

29. **C**hristus Salvator noster nos in omni virtutum genere instruere, viamque quæ ducit ad cælum, nobis monstrare volens, non solum, quid agere debeamus, verbis nos docuit, verum etiam seipsum in exemplum nobis proposuit. *Exemplum reliqui vobis, ut, quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis.* Verum ad quid putamus, Filium Dei in mundum advenisse? & videbimus eum, non alium habuisse finem, quam ut voluntatem Patris exequeretur, prout ipsemet testatur, dicens: *Joan. 6. 38. Descendi de cælo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me.* Hinc dum jam opus redemptionis nostræ adimplere voluit, in oratione illa facta in horto, tametsi corpus, & appetitus sensitivus naturaliter mortem refugeret, quod satis ipsemet expressit, dicendo: *Pater si possibile est, transeat a me calix iste;* nihilominus tamen voluntas, & appetitus superior promptus & expeditus semper fuit ad calicem, quem dederat illi Pater, alacriter bibendum; unde mox subdidit: *Non quod ego volo, sed quod tu.* Itaque si Christus Salvator & Magister noster nonnisi per impletionem voluntatis Patris sui Regnum cælorum intrare voluit, qua-

lem nos difficultatem in eadem observanda prætereundum possumus? Profecto non est discipulus super Magistrum. *Et qui non sequitur me,* ait rursus Incarnata Sapientia, hoc est, qui non complet voluntatem Patris mei, *non est me dignus,* nec intrare potest regnum cælorum, *sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in calis est, ipse intrabit in regnum cælorum.* Oportet ergo, ut semper rectum cor habeamus ad Deum, nostramque voluntatem divinæ voluntati perfecte resignemus.

30. Bellissime ad propositum quaerit S. P. August. in Psal. 72. Quisnam sit rectus corde? & respondet; illi sunt recti corde, qui sequuntur in hac vita voluntatem Dei. Voluntas Dei est, aliquando ut sis sanus, aliquando ut ægrotes. Si quando sanus es, dulcis est voluntas Dei, & quando ægrotras, amara est voluntas Dei; non recto corde es. Quare? quia non vis voluntatem tuam dirigere ad voluntatem Dei, sed Dei vis curvare ad tuam. Illa recta est, sed tu curvus es. Voluntas tua corrigenda est ad illam, non illa curvanda est ad tuam, & rectum habebis cor. Enimvero cum voluntas Dei non possit esse nisi Sanctissima, & è contra voluntas nostra

nostra secundum inclinationem naturæ semper depravata, proinde æquitas, & ratio postulat, ut in omnibus contenti simus cum voluntate Dei; præsertim cum nos minimè penetrare vel scire possimus, quid salutis nostræ conducat vel obsit. Neceffe est ergo, hanc ut conclusionem practicam statuamus, nimirum, si quandoque aduersitatis, vel persecutionis tempestas ingruit, vel casus aliquis infæustus accedit &c. tunc nos Dei voluntati sic resignemus, ut (etsi nobis foret potestas citra omnem culpam) à similibus nos eximere presuris & miseriis minimè vellemus, nisi ipsa Dei voluntas id etiam vellet. Gregorium hac in parte imitationis exemplum nobis reliquit *S. Elisabetha* Regina Pannoniæ, (in vita) cum enim audivisset *Ludovicum* Maritum suum in expeditione sacræ militiæ defunctum esse, dixit ad Deum: Nosti, ô Domine, quod præsentiam Mariti omnibus mundi delitiis præferrem, sed quia tibi placuit, ita acquiesco, ut, si vel minimo capillo eum revocare præter beneplacitum tuum possem, nollem id facere. *S. Maria Magdalena de Pazzis* etiam dicere solebat: Si crederem, me uno solo verbo dicto ob alium finem, quam ob amorem Dei, & voluntatem ejus adimplendam, etiam si non esset ejus offensæ, posse evadere Seraphinum, nunquam illud dicerem.

31. Cum aliquando *S. Gertrudis* refert *Ludovic. Blosius* Monil. spirit. c. 11. n. 2. appareret Christus ferens in dextera sua sanitatem, & in sinistra infirmitatem, monensque, ut eligeret, quam vellet, ipsa ab utrisque manibus Domini se avertens, dixit: Domine, ego toto corde desidero, ut non meam voluntatem respicias, sed tuum beneplacitum in omnibus perficias.

Hinc audivit à Christo hæc verba: *Quicumque cupit, ut ad ipsum sapius veniam, suæ voluntatis clavem mihi offerat, nec eam à me unquam repetat.* Quo audito *S. Gertrudis* precationunculam hanc: *Non mea, sed tua voluntas fiat mi Dulcissime JESU: trecentis sexaginta quinque vicibus repetiit.* Quod etiam sensit Domino plurimum placere. Advertit etiam hujus precationis excellentiam *S. Macarius*, qui à duobus fratribus rogatus, quomodo orare deberent? Respondit: Non est opus multâ verborum copiâ, manus ad Deum crebrius pandendæ, clamandumque: *Domine Deus, quomodo vis, & sicut tibi placet, ita fiat.* Siquidem ipse novit, quid nobis expediat. Hanc breviculam orationem *Drexelius* in *Heliotr.* l. 2. c. 3. §. 1. hisce laudum præconiis effert: Non est melior, nec ferè brevior, non perfectior, non gratior Deo, nec homini utilior oratio præ hac una: *Non sicut ego volo, sed sicut tu.* Hujus sententiæ etiam est *Ven. Blosius* in *Farrag.* §. 5. n. 7. Super omnia, inquit, quæ vel dicere, vel facere possumus, hoc à nobis maxime exposcit Deus, ut in corde dicamus: *Domine fiat gratissima voluntas tua.* Inter omnes enim preces, quas Christus in hoc mundo fudit, illa summa & excellentissima fuit: *Pater non mea, sed tua voluntas fiat.* Hinc rectè *Psalmista* ad Deum suspirans, ait: *Docce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu.* *Psal.* 142.

32. *Drexelius* in *Heliotr.* l. 5. c. 8. §. 3. mirabilem quandam refert historiam, quæ proposito nostro singulariter deservit. *S. Chariton* cum Hierosolymam proficisceretur, ut ibidem sacra loca Christi sanguine consecrata veneraretur, captus est à prædonibus, à quibus in speluncam tractus, ac catenis colliga-

tus est. Grassatores hi dum interea novum spoliū capiendi causā vias obsiderent, vinculatus Chariton interim Deum sine intermissione laudare, benedicereque studebat, eidem insuper summas referebat grates, quod ad hasce relatus esset angustias, hinc sese totum divinæ bonitati committebat, nihil aliud suspirans, quàm ut sanctissima Dei voluntas in se impleretur. Ecce rem miratu dignissimam; cum enim se sanctis hisce occuparet affectibus & precibus, serpens quidam ex antro speluncæ serpit ad lembum lacte impletum, & dum jam sat bibisset, residuam partem suam infecit veneno. Interea latrones ad specum reduces, dum ob vehementem sitim ad infectum lac simul convolarent, seque illo refocillarent, non inultò post subito omnes extincti sunt, sicque solum Charitonem, velut Dominum speluncæ, reliquorumque bonorum hæredem reliquerunt. Quid inde devotus Dei famulus aliud faceret, quàm majori cum pietatis affectu divinæ se committendo providentiæ, quod dum perageret, repente rupta sunt vincula ferrea, quibus constrictus erat. Ineffabili igitur gaudio perfusus Deo gratias egit, quod tam inaudito modo miseræ captivitatis loco commodam sibi præparasset habitationem, in qua pro suo voto divinarum rerum commentationibus vacare posset. Inventam porrò ibidem pecuniam distribuit pauperibus, partem reservavit pro ædificando ibidem Cœnobio; latronum itaque latibulum vertit in templum, in quo multi Judæi & Pagani Christianis mysteriis initiati, Christo nomen dederunt, suasque animas salvârunt. Quis ergo imposterum non in omnibus Deo fidet? quis sanctissi-

mæ ejus voluntati non se resignabit? Certò quisquis in hoc præstando difficultatem habet, cæcus est, imprudens est, infans est; imitemur proinde quendam devotum hominem, qui, ut doctissimus *Salmeron* tom. 10. tr. 11. p. 103. perhibet, totum Alphabetum recitare, dicereque solebat: *Domine, tu jangeliteras, & quod tibi magis placet, mihi que expedit, largire.*

33. Et hoc est, quod nobis cælestis Magister in Oratione Dominica inculcavit, ut nimirum ad Deum Patrem dicamus, eundemque oremus, dicentes: *Fiat voluntas tua, sicut in celo & in terra. Matth. 6.* Hujus brevissimi verbi sensum, ut intelligamus, notanda est doctrina *Doctoris Angelici*, quam opusculo septimo, in quo exponit Orationem Dominicam, super citata verba: *Fiat voluntas tua, &c.* his verbis proponit: *Cum dicimus, fiat voluntas tua, oramus, ut impleamus voluntatem Dei.* Hæc autem voluntas Dei fit in justis, sed in peccatoribus nondum fit. *Justi autem designantur per calum, peccatores autem per terram. Petimus ergo, ut fiat voluntas Dei ita in terra, id est, in peccatoribus, sicut in celo, id est, in justis.* Ex quibus erudimur, quod licet citatis passibus ad virtutem resignationis properet, qui in quibuslibet sinistris etiam eventibus divino sese resignat arbitrio. Deique voluntate ac ordinatione contentus est, hoc tamen solum non sufficit, sed insuper oportet observare, quæ Deus præcipit, hoc est, agere, quæ facienda discernit, & vitare quæ cavenda jubet, qualia sunt peccata, nedum mortalia, sed & venialia, illa præsertim quæ animo deliberato committuntur. Sic olim docta fuit *S. Birgitta*, quando ab ipsomet æternæ Veritatis Magistro, Christo

Christo Jesu audit : Tu quia ex omni
justitia facta es mea, ideo oportet te sequi
voluntatem meam. Qui autem sequi vult
voluntatem alterius ; debet habere tria :
Primo, cum eo unum consensum. Secun-
do, similia opera. Tertiò, recedere ab ini-
micis ejus. Qui autem sunt inimici mei, nisi
superbia, & omnia peccata ? Ab his ergo
debes recedere, si cupis sequi voluntatem
meam. Ita habetur lib. 1. Revel. cap. 3. 8.
Hoc ergo & tu, Religiose lector, fac
gnaviter, & indubiè colliges in tem-

pore messis non solum fructum trigesi-
mum, aut sexagesimum, sed centesi-
mum, erisque beatus non solum in æ-
ternitate, sed & in præsentì vitæ tuæ
tempore ; quia ut scribit S. Dorotheus
serm. de Obedientia : Qui divinam vo-
luntatem in omnibus sequi conatur, in cur-
ru cum crucibus aliquin ferendis vehitur ;
alii verò ; qui hanc itineris agendi rationem
& compendium ignorant, ponè pedites se-
quuntur, & onerosas cruces aut morosè
trahunt, aut laboriosè ferunt.

SERMO XXXII. DE TRISTITIA ANIMI.

*Tristitiam longè repelle à te ; multos enim occidit tristitia,
& non est utilitas in ea. Eccli. 30. 24.*

1. **R** Ex David inter suas mysteriis
plenas propositiones, hanc
quoque statuit : Psal. 103. 20.
Posuisti tenebras, & facta est nox in ipsa per-
transibunt omnes bestia sylva. Ubi in sen-
su morali per tenebras intelligunt Do-
ctores immoderatam animi tristitiam,
quæ lumen rationis obfuscare consue-
vit ; unde sequitur : In ipsa, scilicet men-
tis nocte ; pertransibunt omnes bestia syl-
va, peccata nimirum & vitia, quæ mœ-
stitiæ tempore potissimum suis è latebris
erumpere solent, ac animam nostram
subire. Quemadmodum enim serpen-
tes, & feræ obscuritatem noctis præsto-
lantur ad egrediendum è suis cavernis ;
sic dæmon serpens ille antiquus tristitiæ
noctem expectat, ut in ea omne tenta-
tionem genus adversum nos in æjem
producat : Paraverunt sagittas suas in

pharetra, dicitur Psal. 10. de his infer-
nalibus tenebrarum principibus, ac sa-
gittent in obscuro rector corde.

2. Sancta Francisca Romana (ut scri-
bit Julius Ursinus in ejus vita lib. 3. c. 4.)
in gravissimum aliquando animi mœ-
torem inciderat. Quapropter tristem,
afflictam, & mœltam vivendi rationem
iniit, persuadens sibi, hoc modo ad ve-
ram perfectionem perventum iri. Deus,
qui hanc suam ancillam multum ama-
bat, noluit, ut in tali erronea opinio-
ne perseveraret ; proinde submisit ei
S. Onuphrium, qui illam monuit, ut
hunc animi mœtorem missum faceret,
eò quod anima sic afflicta minus capax
ad vitam spiritualem redderetur ; quod
si verò eum non propelleret, facile
(inquebat) evenire posset, ut primus
ille servor tepescat, futurum deinde,
ut in

ut in desperationem præcipitur, vel saltem, ut excæcata mundi aut carnis tentationibus succumbat. Siquidem nullum tempus est, in quo humani generis adversarius ad mundanas, ad sensuales, ad carnales voluptates vehementius instigat, quam cum in homine melancholicus prædominatur humor; suggerit enim, his mediis futurum; ut omne fastidium & afflictio propellatur. Imò mœstus ipse omni solatio & voluptate internè destitutus quid agit? Externas oblectationes & delicias venatur, ut torquentem & molestantem tristitiam eliminet. Astruit hanc doctrinam Peripatheticorum princeps, *Aristoteles 2. Ethic. 6.* sic scribens: *Melancholici vehementer appetunt delectationes ad expellendam tristitiam: quia corpus eorum quasi pravo humore corroditur. Et alibi docet, Melancholicos lascivix, crapulæ, & ebrietati, aliisque similibus vitiis esse deditos. Idipsum perhibet ex eodem Philosopho Doctor Angelicus: Nullus (inquit 2. 2. q. 35. a. 4. ad 2.) diu absque delectatione potest manere cum tristitia, hinc necesse est, quod ex tristitia aliquid dupliciter oriatur: uno modo, ut homo recedat à contristantibus: alio modo, ut ad alia transeat, in quibus delectatur: sicut illi, qui non possunt gaudere in spiritualibus delectationibus, transferunt se ad corporales. Ita S. Thomas. Hinc testudines in spiritualibus tales homines experimur; ad temporalia verò, quibus iniungunt, & ad flagitia patranda sunt Dromades secundum illud Proverb. 6. 18. *Pedes veloces ad currendum in malum; id est, affectus eorum ad faciendum quæcunque gravia peccata. Proinde, ne à melancholia præoccupati, in vitiorum prærupta devolvamur, ejus fontem seu originem, videlicet**

animi tristitiam, à nobis procul arceamus oportet.

3. Denique tot, tamque copiosa ab inordinata animi tristitia pullulare solent damna, ut dicere Sapiens *Ecclesiast. 38. 19.* non dubitavit: *A Tristitia festinat mors, & cooperit virtutem*; id est, vires hominis obruit, & suffocat virtutem naturæ, quæ debilitatâ, mors præmatura homini obvenire solet, teste *Lucretio: Et dolor & morbus, lethi fabricator uterque.* Secundò, tristitia est causa mortis quoad animam; hanc enim frequenter enecat, ac morti sempiternæ in pabulum concedit. Certum est illud tritum adagium: *Facile est, in turbido piscari*: Hinc piscatores solent conto linum movere, & aquam in fundo excitare, ut turbetur, & abscondat infidias, piscibus positas. Haud aliter diabolus, ut animam hominis piscetur, ante omnia turbat aquam, id est, tristibus cogitationibus implet animum, variisque iræ, vindictæ, pudoris, timoris affectibus permiscet, ut verum pervidere non possit, sed instar aquæ turbulentæ offuscetur ratio, neque discipere queat, quod discrimen inter nigra & candida, inter mala & bona intercedat; & hoc modo animas multas in rete suum trahit infernalis hic piscator. Benè *Ecclesiastes cap. 9. 12.* *Ut pisces capiuntur hamo; sic capiuntur homines in tempore malo.* Tempus malum est, quo affligit hominem aliqua calamitas, exacerbat injuriæ acceptæ memoria, urget vindictæ cupiditas, stimulos addit commissi dedecoris pudor, angit futuri mali metus, & hinc orta mœstitudo adeò premit animum, ut pigeat vivere; & delectet mori.

Lubet percipere, quod in fasciculo Miraculorum S. Antonii Paduani memorat

morat *P. Pacificus Beutgen*. paginâ 89. Anno à Salvatore nato 1649. Romæ homo quidam degebat, *Andreas Petracelli* nomine; hic cum aliquamdiu Dominum, cui suam elocaret operam, perquisivisset, invenisset autem neminem, neque unde vitam honestè traduceret, haberet aliunde, melancholicus planè, mœrorèque completus gravi, locum quandam sive plateam è regione montis Cavalli prope Capucinatorum, ut vocant, antiquum monasterium obambulabat. Sic ambulanti obvius factus est quidam, gravis Domini, & venerabilis Senis formam præferens; qui & interrogavit eum, num quendam, qui sibi à servitio esse vellet, sciret? Audiens hoc homo sic omnis expers solatii, magni beneficii loco reputat, si ipse ad id assumeretur deservendi munus; ideoque sua mox inquirenti Domino servi deferrebat obsequia. Respondebat Senex, nullatenus Romæ se mansurum, sed necessitate jam urgente Genuam profecturum. Replicat tristis & pusillanimis aliàs, nunc exhilaratus homo: *Tametsi ad diabolum; imò & ad ipsum infernum pergeres, lubens sequar.* Ad hæc putatitius ille Dominus certam quandam argenti in signum conducti tribuit monetam, ipsumque sic conductum servum ad tabernam ibidem *Alla Rosa* dictam deducit, mandat inibi, ut, quæ victui necessaria forent, liberaliter adducto hospiti tribuerentur, postera se reversurum die spondebat, solutionemque præstiturum; ur̃i & factum. Cauponi *Alla Rosa* novâ monetâ solutionem præstat; conducto autem jam servo, ut sequatur, mandat; non enim se equum alla Ripa, sed in Flumicello consensurum ajebat. Dum sic progrediuntur ambo, montique Testatio

Gramm. Relig. Pars I.

appropinquant, Interrogabat Dominus, num adhuc hesternæ à se factæ promissionis reminisceretur? Conterritus miser homuncio inde quàm plurimum, mox, oculis in cælum levatis, se *Santo Antonio Paduano*, quàm poterat, recommendabat unice. Et ecce, quamprimùm ab altera plateæ parte præstò est Franciscanus quidam, saccum humeris gestans, qui se ad fictum illum convertens Dominum, ajebat: Quod infernalis bestia? Quoniam miseram hanc deducis animam? Consternatus hisce verbis larvatus Dominus, magnâ voce clamabat: *O Antoni! ô Antoni de Lysabona! quantâ tu me persequeris violentiâ? hanc animam ea de causa solum desero, quia tu mihi illam surripis.* Quibus dictis versipellis Satan tantâ vi missellum hominem percussit in pectore, ut in terram concidens præ timore ferme spiritum efflaret. Dæmon verò in ignitæ flammæ versus speciem, teterrimo post se relicto sactore disparuit. Exinde Franciscanus ille, (qui indubiè S. fuerat Antonius) homuncionem desperationis, & pessimæ linguæ ergò corripiciens, monebat, ut ad Deum se convertens, peccata sua quamprimùm confiteretur; sicque discessit. Porro, dum homo iste, quid circa se actum, Cauponi *Alla Rosa* narraret, is pecuniam, sibi à dæmone datam in crumena perquirens, nil nisi carbones reperit. Dictus autem homo suis tantisper restitutus viribus, Franciscanorum de Ob-servantia Ecclesiam, *Ara Celi* dictam, Romæ ingrediens, peccata sua magno dolore confitetur, & quas poterat pro liberatione hac factâ agebat gratias, ac coram legitimo iudicio ipsum miraculum juramentò confirmavit.

Ppp

5. Ex

5. Ex qua historia duo singulariter observanda veniunt; primum, quàm sit potens Sanctorum, quos devotè invocamus, auxilium, & quàm sollicitè suis clientibus, ne in abyssum ruant perditionis, suo adsint præsidio, ut infra, dum de veneratione Sanctorum agemus, fusiùs patebit. Alterum, quod in rem nostram mirè facit, est, quàm sollicitè stygius hostis advigilet hominibus, omni ope destitutis, ac propterea in animi mœrorem collapsis, quod eodem tristitiâ & melancholiâ jam depressos pessum agat, ac in desperationis præcipitet profundum. Internâ siquidem animi tristitiâ utitur dæmon tanquam validissimis armis, quibus animæ nostræ interitum paret. Ita quidem ut aureum os Chrysostomi asserere non dubitavit: (serm. 1. de Provid.) *Omni actione diabolicâ potentior esse ad nocendum mœroris magnitudinem: nam & dæmon quoscunque superat, per mœrorem superat. Angelus & aciehellus Tom. 1. lect. 15. §. 6.* in Jonam docet inter omnes tentationes gravissimam esse, dum quis tentatur & occupatur animi mœrore; verba citati Authoris sunt: *Alia tentationes gladii sunt, lancea, hasta, sagitta; sed hæc, scilicet tristitia, bomba est, bellicum inferni tormentum, quo humanarum animarum exercitus ingenti strage prosteritur.*

6. Quapropter, ut monet Sapiens Ecclesiasticus (Eccli. 30. 24.) *Tristitiam longè repelle à te, si non velis sicut piscis capi in tempore malo.* Idem ibidem præmittit hæc verba: *Miserere animæ tuæ.* Quasi diceret: Ne quæso sinas te angore, & mœrore inordinato opprimi, ne in laqueum incidas diaboli, & velut piscis capiaris hamo, per totam æternitatem non liberandus. Multos enim, subjungit, *occidit tristitia, & non est uti-*

litas in ea; nam aut tibi ipsi tu, aut diabolus carnifex erit tibi. S. Chrysostomus ep. 7. ad Olympiam sic scribit: *Tristitia animarum est crudele tormentum; non solum carnem, sed & animam ipsam perimit; pugna est, non habens requiem; non tales sunt noctis tenebra, qualis nox mœroris existit.* In hac nimirum nocte, in hac rationis caligine piscatur diabolus, & miseras animas in lagenam impellit. Et quia, ut jam dictum, facile est piscari in turbido, diabolus ante omnia satagit, ut obfuscet rationem, & quidquid serenioris est in homine mentis, nubibus involvat, umbrosis imaginibus perturbet. Hinc venit, quod mœror (ut idem S. Præsul Constantinopolitanus ait) etiam absente dæmone, multa per se horrenda efficiat, plurimòsque eorum, qui sibi nexerunt laqueos, consciverunt gladios, vel fluviorum se undis, vel flammis donarunt, vel alio quovis genere perdidere se ipsos, solâ doloris ac mœroris vi, ad occumbendam impulsos reperiemus. S. Hieronym. sup. Matth. hac de re etiam sic loquitur: *Nulla res ita inebriat, ut animi perturbatio, id est tristitia, qua ducit hominem ad mortem, hæc abominanda ebrietas est.*

7. Quamobrem non sine ratione S. Franciscus Seraphicus in suis fratribus acerbè reprehendit inordinatum animi mœrorem, & ut eisdem benè provisum esset, assiduò illis spiritualem commendabat lætitiâ, utpotè per quam ipse se multum adversus spiritum acedix juvenari adverterat. Hinc si unum subtristem conspexit, vehementer eum objurgavit, dicens: *Oportet eos, qui mundo, carni, & dæmoni serviunt, esse tristes, non verò eos, qui Deo servant.* Quia in tristitia (teste P. Petro Faber de Societate Jesu) sexcenti latent errores, & multum amari-

amaritudinis; unde tutius existimabat ad lætitiā nimiam, quā tristitiā defletere. Cui astipulatur *P. Balthasar Alvarez*, ex eadem Societate, qui dicere solebat: excessum in lætitia potius, quā in tristitia tolerandum esse; quia sicut *Deus* (teste *Apostolo*) hilarem datorem diligit; ita non potest non illi tristis dator summopere displicere. Hinc memorat *Nicolaus Lyraus* de quadam Moniali, quæ *S. Maria Magdalena de Pazis* apparens dixit, se celesti quidem gloriā nunc potiri, quinque tamen horarum spatio in Purgatorio hæere debuisse ob immoderatam tristitiā, quam animo prædominari passa fuisset.

8. Porro, quæ hucusque de animi tristitia dicta sunt, intelligenda sunt de tristitia mala, quæ ab inordinatis animi affectionibus promanat, non verò de tristitia, quæ propter Deum, & secundum Deum suscipitur: v.g. Si quis contristetur, se peccasse, ac summum Bonum offendisse; hæc enim tristitia non solum non officit animæ salutem, quin potius eam plurimum promovet; proinde plurimum commendabilis, imò & peccatoribus necessaria est ad pœnitentiā agenda. Hinc *Matth. 5.* dicitur: *Beati qui lugent: quoniam ipsi confortabuntur.* Et *Paulus* *Apostolus* scripsit *Corinthiis* (2. *Cor.* 7. 9.) *Nunc gaudeo, non quia contristati estis; sed quia contristati estis ad pœnitentiā; contristati enim estis secundum Deum, quæ enim secundum Deum tristitia est, pœnitentiā in salutem stabilem, id est, æternam, operatur.* Verum ne hæc quidem tristitia, pro peccatis concepta, suo caret solamine; quia indubitata veritas est; quam paucis quidem, attamen nervosis verbis indicavit Doctorum gravissimus, *D. P. Augustinus* in *Psal.* 127. sic scribens: *Dulciores sunt lacryma pœnitentium, quā gaudia thea-*

trorum. Sed quæres, quā ratione aliquis poterit simul gaudere & dolere, cum dolor excludat gaudium, & econtra? Respondet *Magister Angelicus* (Suppl. q. 4. a. 2. ad 1.) & dicit, quod *gaudium sæculi impeditur per dolorem contritionis, non autem gaudium quod de Deo est, quia habet ipsum dolorem pro materia gaudii.* Quare distinguenda est tristitia, quæ secundum Deum concipitur, à tristitia sæculi. Prioris tristitiæ notas, signa & effecta ita describit *Cassianus* lib. 9. c. 11. Hæc (inquit) tristitia habet in semetipsa omnes fructus Spiritus S. quos enumerat *Apostolus*: (*Galat. 5. 22.*) *Fructus autem Spiritus est; charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, fides, mansuetudo, continentia, castitas.* Tristitiæ verò sæculi (quæ nascitur ex nimio amore, & amissione honorum sæculi) hæc dat emblemata idem *Cassianus*: *Asperissima est, impatiens, dura, plena rancore, & mœrore infructuoso, ac desperatione pœnali, universosque quos prædiximus fructus spirituales evacuans, quos novit illa prior tristitia conferre.*

9. Similiter tristitia iusta bona est; quæ concipitur ex peccatis alienis; hæc tristitia in summo gradu afflictus fuit *Christus Dominus*, in horto olivæ ac dicens: (*Marc. 14. 34.*) *Tristis est anima mea usque ad mortem;* hæc tristitiā concepit ex representatione & memoria omnium peccatorum nostrorum. Cum enim ipse, pro sua misericordia se voluerit efferre, ut satisfaceret Patri pro ipsis, æquum erat, ut ante hanc satisfactionem hoc tristitiæ tormentum sustineret. Hæc autem tristitia fuit maxima inter dolores huius vitæ, ut docet *D. Thomas* 3. part. quæst. 46. art. 6. in Corpore. Etenim si *David*, videns hominum peccata, ira indoluerit, ut dixerit: (*Psal.* 118. 3.) *Defectio tenuit me pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam;* Quid putas fecit *Salvator*, cujus amor tantò erat major amore *Davidis*, & qui infinitis modis

plura vidit illo, & majora crimina; cum verfabantur ante oculos ejus omnia peccata omnium sæculorum, præteritorum, præsentium, & futurorum. Hinc S. Bernardinus Senensis asserit: *Si tristitia, quæ Redemptor noster in tota anima sua fuit afflicta, divideretur inter omnes homines, singulis assignando partem, omnes præ doloris vehementia morerentur. Similiter hæc tristitiâ correptus S. Paulus, dum Judaicam suam gentem perversè ambulare, nec Evangelio credere vidit; adeo in doluit, ut in Epistola ad Romanos data, cap. 9. animi sui mortorem manifestârit, dicens: Quoniam tristitia mihi magna est, & continuus dolor cordi meo: optabam enim anathema esse à Christo pro fratribus meis, qui sunt Israëlita.* Et ad Corinthios epist. 2. cap. 11. ait: *Quis infirmatur in fide aut moribus, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non uxor?* id est, discrucior quasi in igne arderem. Per quod significat magnitudinem zeli affligentis & contristantis ipsum.

10. Verum hi bene notandum: licet tristitia ex peccatis proximi concepta secundum se sit bona & sancta, nihilominus secundum aliquid poterit esse nimia & vitiosa: si cum contritio, (verba sunt S. Thoma Suppl. q. 3. a. 2. corp.) ex parte doloris, qui est in ratione, scilicet displicentia, quo peccatum displicet, in quantum est offensiva Dei, non potest esse nimia. Sed quantum ad dolorem sensibilem potest esse nimia, quia potest in homine causare diffidentiam, & interciperet spem veniæ consequendæ, ut patet in Juda proditore, qui licet habuerit poenitentiam, & se peccasse doluerit; tamen de indulgentia desperans laqueò se suspendit, ut dicitur Matth. 27. Sicut ergo dolor de peccatis propriis poterit esse nimius; ita etiam tristitia de delictis alienis concepta poterit esse mala; & à dæmone suggesta, ut observat S. Theresia cap. 13. vitæ suæ, quod tunc contingit, quando quis de peccatis, quæ in aliis cernit, nimium est anxius & sollicitus, hæcque Dei offensam statim impedire, & aliquod ei remedium afferre cupit, & dum id efficere non valet, inquietus fit, & ab oratione impeditur, ac segnis efficitur. Unde generaliter loquendo, omnis tristitia, si tardium & inquietudinem afferat, nosque sanctis incumbere orationibus & meditationi-

bus non sicut, tanquam à malo spiritu profecta abjici debet, quæ si penitus rejici non possit, tanquam probatio à Deo immixta patienter est ferenda, & cum patientia Dei consolatio expectanda, ut superius serm. 28. num. 35. dictum fuit.

11. Interim si quis à mala hac tristitia occupetur, hoc remedium adhibeat, quod S. Jacobus in Canonica sua Epistola cap. 5. præscribit, dicens: *Tristatur aliquis vestrum propter temporale damnum, aut quamcumque sæculi adversitatem? Oret, non ad vana sæculi solatia recurrat, sed ad Deum per orationem se convertat, qui illas tristitiarum nubes citò dissipare, & in spirituale gaudium commutare solet.* Sic suis in ærumnis orabat sanctus Rex David: *Psal. 50. Redde mihi latitiam salutaris tui, & spiritu principali, qui est spiritus gaudii spiritualis, confirma me.* Incipiebat Christus pavere, cadere & mortuus esse. Quid tunc egit? *Procidit super terram, & orabat, ait Evangelista Marcus c. 14. At cur ad orationem confugit? Nimirum orabat Dominus non propter se, sed propter nostram utilitatem. Oravit, ut nobis daret exemplum, ut in tribulatione & mortore curramus ad Deum. Oravit, ut suo exemplum nos in amaritudine positos ad orationem, tanquam ad singulare præsidium invitaret.* Monitum Ecclesiastici cap. 38. est: *Fili, in tua infirmitate ne despicias teipsum, sed ora Dominum, & ipse curabit te, lybne & ite Glosa, unguento sua gratia.* Siquidem ubi Deus te humiliatum, compunctum, supplicem, ac devotè & cum fiducia orantem conspexerit, suavi & odorifero unguento te leniet, & infusitâ bonitate suâ medebitur secundum illud allegari Psalmi: *Auditui meo dabis gaudium & latitiâ, & exultabunt ossa humiliata,* id est, tunc animus spiritu mortoris contractus & dissolutus, resumptis viribus exultabit. Interim autem, dum hæc tristitia durat, consueta tua pietatis exercitia non intermitte, sed serventer eadem perage, etsi nullum in iis sentias gustum. Præterea etiam resigna te ad molestam & ædiolosam hanc tristitiam magna cum patientia, seu ob justam vanorum gaudiorum punitionem, tolerandam. Et non dubitare, quia Deus postquam aliquantisper te probaverit, ab hoc malo te sit liberaturus.

GRAMMATICÆ
RELIGIOSÆ
PARS ALTERA
SERMO XXXIII.
DE GAUDIO SPIRI-
TUALI

*Servite Domino in lætitia ; introite in conspectu ejus in exulta-
tione. Psal. 99. 1.*

PARS PRIMA.

1. **P**ropheta Regius postquam uni-
versam terram ad festivam
solemnitatem invitasset, *Qu-
bilate Deo omnis terra, innox ean-
dem ad præstanda hilariter*
DEO obsequia & servitia exhortatur, di-
cens: *Servite Domino in lætitia; introite in*
conspectu ejus in exultatione ; cujus hanc
S. Albertus Magnus rationem assignat, in-
quiens: *Benè autem est in lætitia serviendum,*
*quia ei servire, regnare est, & summa inge-
nuitas. Servitus hujusmodi catenas habet*
aureas, jugum placidum & suave; ideo-
que nos exhortatur S. Ambrosius lib. de
Elia & jejun. c. 12. Suscipite jugum Christi,
nolite timere, quia jugum est; festinare, quia
leve est; non conterit colla, sed honestat. Quid
Gramm. Relig. Pars II.

dubitatis? non alligat cervicem vinculis, dum
mentem gratis copulat. Imò (Teste S. Re-
migio) hæc servitus nos omni libero effi-
cit liberiores: *Servite Domino, inquit, non in*
tristitia, sed in lætitia, id est, in mentis hilaritate.
Et meritò ei serviendum est in lætitia,
quia servitus Dei est libera; nam ut com-
mune fert axioma, nulli non cognitum:
Ubi Spiritus Domini, ibi libertas. 2. Cor.
3. 17.

2. Cùm gaudio igitur Religiosus Deo
servire debet; Non ex tristitia, exclamat
Doct̃or Gentium 2. Cor. 9. aut ex necessitate;
hilarem enim datorem diligit Deus. Unde
monet Sapiens: Eccli. 35. *In omni dato*
hilarem fac vultum tuum. Sed cur? quia
spiritus gaudium nos perseverare in Dei
servitio

servitio facit; nam quamdiu huc non pervenerimus, ut virtutum actus aliqua cum delectatione & gaudio exequamur, perdifficile erit in virtute perseverare. Quam doctrinam S. Dorotheus communem veterum illorum Anachoretarum fuisse tradit: Solebant, inquit serm. 10. Patres & Majores nostri firmiter asserere, quidquid animus alacriter & gaudenter non admittit, diuturnum esse non posse. Necesse est ergo, ut cum gaudio, & cordis hilaritate Deo obsequium præstemus, hanc enim ratione certi aliquo modo esse poterimus, in ejus servitio nos ad finem usque perseveraturos. Ex quo aliud permagnum emolumentum consequitur; nimirum opera nostra majoris meriti, ac valoris fore, dum ea cum hujusmodi alacritate ac promptitudine peragimus.

13. Verum dices, quod majorem quis, ad aliquem virtutis actum exercendum, sentiat repugnantiam & difficultatem, & hanc non obstante illum peragit, tanto quoque majus consequetur præmium, ut communiter Religiosæ Asceseos Magistri docent. Unde non videntur illa opera uberiori remuneratione esse digna, quæ cum facilitate quadam fiunt, quam quæ cum difficultate, sed contrarium potius asserendum. Ad quod respondeo, ita esse videri, si ruditer tantum & inscite isthanc rem contemplerur, quod sitamē intima hujus asserti arcana perscrutati fuerimus, contrarium reperiemus. Egregiè scitèque hanc quæstionem solvit, & declarat Angelicus Doctor S. Thomas, 2. 2. q. 155. a. 4. ad 4. Non semper, inquit, est melius quod difficilius est, nec semper minus bonum, quod suavius est, ac facilius; sed respicienda est origo & causa facilitatis, quæ si sit naturalis, minuit meritum; si autem spiritalis & laude digna, promouet meritum; neque enim par esset, ferventem suo fervore sibi impedimentum perfectioris meriti & præmii causare.

Ita S. Thomas. Certò indubitata veritas est, quin opera Beatissimæ Virginis longè perfectioris gradus, & dignitatis fuerint quàm reliquorum Sanctorum; & tamen illa eadem cum summa quadam facilitate & suavitate peragebat, non enim in ea erat fomes peccati, qualis in aliis Sanctis erat; quique difficultatem ad bene operandum in nobis causat.

4. His addamus, quod (teste S. Chrysost. hom. 41. in Gen.) hilaritas, & animi gaudium vires & robur ad operandum subministret, unde de se canit Regius Psalter: Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum. Lætitia enim, & hilaritas animum dilatat, & ampliat: ait ergo: cum hanc mihi lætitiā, quā cor meum dilatabatur, suggerebas Domine, per mandatorum tuorum viam agilis currebam. Tristitia ex adverso coangustat cor, constringit, & coarctat; nam non solum operandi aufert voluntatem, sed & vires, efficitque, ut, quod prius hominī erat facile, grave ac perdifficile videatur. Quapropter omnes in militia spiritali benè experti bellatores hoc gaudium semper suis commendabant, & inculcabant. Inter quos numeratur Abbas Apollo, qui ad quingentos habebat discipulos, quos sic instituebat, ut semper fuerint alacres & læti, ita ut nullam similem lætitiā in terris videre esset. Hinc aded in spiritu profecerunt, ut teste Rufino. Fere omnes miracula patrarint. De hoc eodem S. Abbate etiam refert Palladius cap. 52. quod neminem ex suis patiebatur incedere tristem; hinc identidem ad suos verba faciens dicebat: Tristentur gentiles, Judæi, & alii infideles, quique suam fiduciam in rebus fluxis, & delitiis sæculi reponunt; Iusti vero, qui spe vivā cælestia bona expectant, lætentur, & exultent. Hoc ipsum nos docuit suo exemplo Magnus ille Anachoretarum Pater,

S. Anto-

S. Antonius; de quo scribit S. Athanasius, quod semper fuerit lætus, ita ut à reliquis Monachis ex vultibus hilaritate cognosceretur. Idem de S. Romualdo traditur, qui centum & viginti annorum spatio, quorum centum in austerissimis transegit poenitentiis, rerum cælestium meditatione vim lacrymarum profundens fruebatur; vultu tamen aded læto semper erat, ut intuentes exhilararet.

5. De Venerabili illo viro Patre Joanne Berckmanno è Societate JESU refert Tobias Lohner quod eam semper oris hilaritatem alacritatemque præseferbat, ut eum aliqui S. Hilarium, alii S. Lætum faceret appellarent. Dicebat, nescire se, quid sit melancholia, aut melancholicum esse. In Sacro quotidie orabat pro lætitia spiritus impetranda. Fortassis hoc ipsum didicit à sanctissimo suo Patre Ignatio, qui, ut idem refert Author, multum gaudebat, dum suos hilares, jucundosque cernebat. Hinc Francisco Costero adhuc Tyroni, quia ad risum mirè proclivis esset, dixit: Franciscus audio te semper ridere. Cùmque ille dejectis oculis acrem reprehensionem expectaret, subjecit S. Pater: Et ego dico tibi, fili mi, ut rideas, & gaudeas in Domino; quia Religiosus nullas habet causas mæstitiæ, multas vero lætitiæ. Idipsum etiam sentit S. Maria Magd. de Pazzis, quæ dum suas Novitias ridere cerneret, dicere solebat: Ridete, filia meæ, ridete, quia iusta gaudendi causa est, quod mundi fluctibus ereptæ, in hoc portu securissimo vivatis. Imo verò ipsa tanto gaudio afficiebatur, ut etiam ipsos Monasterii parietes frequenter oscularetur.

6. Denique usque aded SS. Patres volunt, hanc nos alacritatem, & animi lætitiā colere, ut ne quidem ob lapsus aliquos animo nos cadere, aut nimiam tristitiam præferre permittant, monentes

ut mox ad Poenitiæ Sacramentum recurreamus; si enim (ut rectè advertit Joannes Avila) ob culpas quotidianas & ordinarias contristari, & animo dejici nos oporteret, quis obsecro hominum in gaudio & tranquillitate viveret? quia omnes peccamus. Si iniquitates observaveris Domine, Domine quis sustinebit? Tu conare Deo servire, & omnem adhibere diligentiam, si vero omnem quam potes, non adhibeas, sed in aliquas adhuc culpas labaris, non est id novum, noli id admirari, aut idcirco animo dejici, tales enim sumus omnes; homo es, non Angelus, fragilis ac lubricus, non in sanctitate solidatus. Probè quoque nostram miseriam & debilitatem Deus novit, nec ob eam nos vult animum abjicere; aut desperare, sed quamprimum resurgere, ac majus ab ipso robur, ac gratiam efflagitare; more infantium, qui cùm ceciderint, illicò surgunt, & cursitant uti prius. Atque ut infantium lapsibus (sunt verba S. Ambrosii) Pater non offenditur, sed potius ad compatiendum eis movetur; haud secus agit vobiscum Deus juxta illud Psalmistæ Psal. 102. Quomodo miserebitur Pater filiorum, misertus est Dominus timentibus se, quoniam ipse cognovit figmentum nostrum, & recordatus est; quoniam pulvis sumus. Hoc ergo maxime nos animare debet, ut semper hilares & læti in omnibus incedamus, nosse scilicet Deum nos amare, nobis bene velle, eumque ob omnes hos ordinarios lapsus nobis non indignari, imò tam clementem esse, ut etiam hos ipsos defectus admirandā suā potentiā in animæ nostræ emolumentum & commodum convertat, & dirigat.

7. Quæres, an & ille æque in hoc spiritali gaudio, qui se multa gravia patrâsse scelera novit, vivere, & non potius in sancto luctu, & dolore continuo,

ex peccatis suis præteritis concepto, se occupare debere? Respondeo, quod quamvis maior hic sit omnino fructuosus, possumus tamen similiter, imò verò facilius peccata præterita expungere hoc spirituali gaudio; siquidem actus perfectior videtur, gaudere se non amplius esse in statu malo, quam dolere, se aliquando fuisse in eo. Placet audire, quod scribit *Pelagius* libello 5. lib. 5. num. 34. apud *Rosvoldum* in vitis veterum Patrum. Narrat ergo duos fuisse fratres, qui carnis stimulos non ferentes, relicto deserto, ambo uxores duxerunt. Elapso aliquo tempore dixerunt ad invicem: quid egimus, quod spreto felici Monachorum consortio nos immunditiei tradiderimus, & super hoc expectandum certò habemus inferorum rogam, & tormenta; revertamur igitur ad eremum, nostraque scelera dignis poenitentiae fructibus eluamus. Dictum, factum. Hinc eremi Patribus, quid deliquerint, in-

dicarunt, quorum mandato quilibet ad angustam compactus est easam, nihilque aliud præter panem & frigidam eis concesserunt; fuerunt etiam ambo in corporis robore & viribus æquales. Elapso poenitentiae cursu cum uterque suo carcere prodisset, notarunt Patres unius faciem esse emaciatam & tristem, alterius vero benè robustam & formosam. Interrogantes igitur de huius inæqualitatis causa, respondit primus: Ego semper ob oculos habui illas poenas, quas peccatis meis promerui, & ob harum metum non remansit in me nisi pellis & ossa. Secundus vero dixit: Ego semper Deo gratias egi, eumque glorificavi, quod me de pessimo priori statu exemptum, denudò in pristinum Religiosæ vitæ ordinem asseruerit: Ego denique semper Deum in meis habui cogitationibus, & multum in eo gaudebam, & exultabam. Hinc Seniores iudicarunt utriusque poenitentiam Deo pergratam & acceptam fuisse.

P A R S A L T E R A.

3: **V**erum enim vero, ulterius indagare libet, quàm excellens & inestimabile sit bonum, Gaudium Spirituale. Pius Asceta *Th. à Kemp.* lib. 2. c. 10. §. 5. dicit: Consolationes spirituales omnes mundi delicias, & carnis voluptates excedunt; nam omnes delitiae mundanae, aut vanae sunt, aut turpes; Spirituales verò delitiae sole jucundae & honestae, ex virtutibus progenitae, & à Deo puris mentibus infusae. De quo ulterius *S. Bernardus* sic loquitur: Illud est verum & summum gaudium, quod non de creatura, sed de Creatore concipitur; quod cum acceperis, nemo tollet à te, cui aliunde comparata omnis jucunditas minor est, omnis suavitas dolor est, omne dulce amarum est, omne pulchrum foedum est, omne postremò,

quod delectare potest, molestum est. His robur addit ipsa Scriptura, Siquidem Spiritus Veritatis per os Sapientis hanc nobis enuntiat sententiam: *Eccli. 30. 26.* Non est oblectamentum super cordis gaudium. Hinc rursus animæ justae gaudium expressurus, lauto eam affimulat convivio dicens: *Secura mens, quasi iuge convivium. Prov. 15. 15.* Quem textum ita exponit *Lyranius*: Delectabiliter vivit, sicut homines in convivio. *Hebraeus*, teste *Cajetano* legit: bonus corde, convivium iuge. Circa quem textum ita prædictus *Cajetanus* discurre: Virtus est, quæ reddit bonum illam habentem, & propterea bonus corde, intelligitur præditus virtute, & de eo dicitur, quod est quasi in iugi convivio; est enim in iugi conso-

consolatione, pascendo continuè seipsum. Quantoperè ergo nos non laborare ac sudare decet pro pretiosa hac gemma, scilicet gaudio spiritus consequendo? Hoc autem fiet, si ex corde stirpis creaturarum amorem eliminauerimus; quem admodum enim non est possibile, ut uno quasi oculo terram, altero cælum contempletur; sic sentire & habere simul gaudia spiritualia, & terrena ac carnalia, impossibile est.

9. Ratio est, quia delitiæ mundanæ contrariantur, obstantque divinis. Renuit consolari, inquit *Psalmographus* Ps. 76. anima mea, inemor fui Dei & delectatus sum. Quæ Davidis verba primo quidem intuitu contradictionem continere videntur; dicit namque, cor suum omnem exclusisse consolationem. Renuit consolari anima mea, & nihilominus eodem quoque tempore jubulum induisse astruit: *Delectatus sum.* Quæ hæc terminorum connexio, quæ compossibilitas? Nodum difficultatis subtiliter solvit S. Thomas de Villanova serm. de S. Dorothea, inquiens: Quam misce, quam pulchrè, omnium spiritualium vitam, mores, officium, & statum in semetipso expressit? Renuit in sensibilibus consolari, qui deliciis spiritualibus abundabat; non in creaturæ usu, sed in Dei memoria omnis consolatio ejus. David fallaces exterminat mundi consolationes & voluptates, ut tantò abundantius se locupletaret cælestibus. Accuratè advertit S. Bernardus, quod juxta Evangeliorum historiam Angeli visibiliter Christo apparuisse non describantur, nisi post victoriam, à Lucifero reportatam in deserto; Unde hoc ad utilitatem nostram eruit dogma: Et tu ergo, si vis habere ministerium Angelorum, fuge consolationes sæculi, renuat consolari anima tua in aliis; si vis in Dei memoria delectari. Ita Bernard. serm. 4. in Psal. 90.

10. Verum, constansque est gaudium,

cui *Philippensium* corda immergere gestiebat Apostolus cum diceret: Phil. 4. Gaudete in Domino semper: iterum dico gaudete: Id est, cor vestrum exhilarate, inquit S. Anselmus, & omne bonum, unde gaudendum est, statuete vobis in Domino, non extra; gaudete non in sæculo, sed in Domino; Sicut enim nemo potest duobus Dominis servire, sic nemo potest & in Domino, & in sæculo gaudere, contraria enim sunt hæc duo gaudia, nam sæculi gaudium est impunita nequitia. Tremant & contremiscant, qui in mundanis rebus quarunt suas consolationes & satisfactiones. Luc. 6. 24. Væ vobis divitibus, qui habetis consolationem vestram; væ vobis, qui nunc ridetis. Et merito væ, quoniam teste Hugone juxta S. Bernardi sententiam: Delicata est divina consolatio, nec conceditur admittentibus alienam. Porro ipse Hugo Cardinalis consolationem mundanam in tribus fundari considerat; scilicet in divitiis, voluptatibus, & honoribus; ast hi ipsi tres erant molestissimi consolatores Job; Isti sunt tres consolatores Job, quibus dicit cap. 16. Consolatores onerosi omnes vos estis. Quia onerant consolatum onere gravissimo, scilicet desolatione æternâ.

11. Sciens Christus discipulos suos nimio Sacratissimæ humanitatis ejus amore inescatos, ad eosdem conversus ait: Joan. 16. 7. Expediit vobis, ut ego vadam, si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos. Suum astruit in cælum necessarium ascensum; ut S. Spiritus ad eos ablegetur. Quale, obsecro, Sanctissimi illius Spiritus receptioni impedimentum afferre poterat corporalis incarnatæ Majestatis præsentia? Ita ne invisæ Paracleti præsentia Christi, (quærit S. Bernardus serm. 6. de Ascens.) aut contubernium Dominicæ carnis Spiritus Sanctus horrebat; quæ, sicut Angelo prænuntians cognovimus,

nec concipi quidem nisi à superveniente potuerit? Quid est ergo, nisi ego abiero, Paracletus non venit; nisi carnis præsentia vestris subtrahatur aspectibus, spiritalis gratiæ plenitudinem occupata mens non admittit? Ex quibus præmissis considerabilem admodum, ut quantum mundana gaudia divinis afferant obstaculum, edoceamur, hanc eruit mel-leus Doctor consequentiam: Qui huic sterquilino semper inhaeret, qui carnem fovet, in carne seminat, carnem sapit, quomodo audeat illam nihilominus consolationem supernæ visitationis, illam sperare gratiam Spiritus vehementis, quam, ut Veritas ipsa testatur, ne cum ipsa quidem Verbi carne percipere ullatenus Apostoli potuerunt?

12. Cur credimus factum, quod lex antiqua mel, liquorem suavissimum à Sacrificiis amoverit? Nec quidquam mellis adolebitur in Sacrificio Domini. Levit. 2. S. Eucherius nostro subserviens proposito, sequentem assignat rationem: Quia resoluti blandimentis deliciarum, aut dulcedine voluptatum, non possunt Mysteriorum Dei esse participes. Quemadmodum incompatibiles sunt aqua & ignis, ita gaudia terrestria & spiritalia in corde humano. Quomodo ignis & aqua simul esse non possunt (verba sunt S. Bernardi ep. 2. ad Fulcon.) sic spirituales & carnales delitiae in eodem se non compatuntur. Necessesse est ergo has à se proscribere, quisquis illis perfrui discupit. Hinc pulchrè Thomas Kemp. 1. 3. c. 10. Inveniet, inquit, suavissimam Spiritus Sancti consolationem, qui pro amore Dei omnem carnalem abjecerit consolationem. Isaac lætitiæ existit Symbolum, dicente matre dñm pareret: Risum fecit mihi Deus. Gen. 21. 6. Huic filio in lucem edito solemne Abraham apparavit convivium: fecit Abraham grande convivium. Ast quo fine? ut ablactaretur infans: in die ablactationis ejus, quan-

do erat à maternis uberibus amovendus, quando duro coepit vesci pane. Omnia in figura contingebant illis. Voluit namque hoc in facto nos edocere Deus, tunc animam nostram spiritualibus abundè nutriendam consolationibus, quando à sensuum lenociniis & fallaciis sequestrata fuerit, & amore Dei didicerit se mortificare.

13. Porro, ut majori cum facilitate, promptitudine, & efficacia, fallacia mundi oblectamenta propullare, spiritualibusque è contra inhiare valeamus, penficulatiùs ruminare & considerare oportet discrimen, quod reperitur inter duo hæc gaudia, id autem egregiè more suo S. Gregorius hom. 36. in Evang. sequentibus adumbrat verbis: Hoc distat inter delicias cordis & corporis, quod corporales delitiae, cum non habentur, grave in se desiderium accendant; cum vero avidè eduntur, comedentem protinus in sui fastidium per sui satietatem vertunt. At contrà Spirituales delitiae, cum non habentur, in fastidio sunt; cum vero habentur, in desiderio, tantòque à comedente ampliùs esuriuntur, quantò ab esuriente ampliùs comeduntur. In illis appetitus placet, experientia displicet; in istis appetitus vilis est, & experientia magis placet. In illis appetitus saturitatem, saturitas fastidium generat; in istis autem appetitus saturitatem, saturitas appetitum parit; augent enim spirituales delitiae desiderium in mente, dum satiant, quia quantò magis earum sapor percipitur, eo ampliùs cognoscitur, quod avidiùs ametur, & idcirco non habitæ amari non possunt, quia earum sapor ignoratur. Quis enim amare valeat quod ignorat? Proinde Psalmista Psal. 33. nos admonet dicens: Gustate & videte, quoniam suavis est Dominus: Ac si apertè dicat: Suavitatem ejus non cognoscitis, si hanc minime

nimè gustatis : sed cibum vitæ ex palato cordis tangite, ut probantes ejus dulcedinem amare valeatis. Hactenus S. Greg.

14. Porro, cur delectationes, & res delectabiles hujus vitæ in homine sæpe nauseam creent, assignat S. Thomas 1.2. q. 1. ad 3. dicens: Quod temporalia bona, quando jam habentur, ipsa contemnantur, & alia appetuntur, secundum quod significatur Joann. 4. cum Dominus dicit: *Qui bibit ex hac aqua, per quam temporalia significantur, sitiet iterum; Et hoc ideo: quia eorum insufficientia magis cognoscitur cum habentur, & ideo hoc ipsum ostendit eorum imperfectiorem, & quod in eis summum bonum non consistit. Ita Angelicus Doctor. Sequitur proinde, quod bona temporalia humani appetitus sitim minimè restinguere possint. Licet autem etiam bona spiritualia suam habeant sitim, secundum illud Ecclesiastici cap. 24. *Qui bibunt me, adhuc sitient*; est tamen differentia magna inter sitim, quam causat res spiritualis, & inter sitim, quam acuit res temporalis. Licet enim utraque generet sitim, tamen aliter & aliter (inquit rursus Angelicus Magister in caput 4. Joann. lect. 2. lit. c.) Quia res temporalis habita causat quidem sitim non sui ipsius, sed alterius rei: spiritualis verò tollit sitim alterius rei, & causat sui ipsius sitim. Cujus ratio est: quia res temporalis, antequam habeatur, æstimatur magni pretii & sufficiens: sed postquam habetur, quia nec tanta, nec sufficiens ad quietandum desiderium invenitur; ideo non satiat desiderium, quin ad aliud habendum moveatur. Res verò spiritualis non cognoscitur, nisi cum habetur. Hinc dicitur Apocal. 2. *Nemo scit, nisi qui accipit*. Et ideo non habita non movet desiderium: sed cum habetur & cognoscitur, tunc delectat affectum,*

& movet desiderium, non quidem ad aliud habendum, sed quia imperfectè percipitur propter recipientis imperfectiorem, movet ut ipsa perfectè habeatur. Et de hac siti dicitur Psal. 41. *Sitit anima mea ad Deum fontem vivum*. Sed hæc sitis in mundo isto usquequaque non tollitur, quia bona spiritualia in ista vita perfectè percipere non possumus, & ideo qui biberit ex hac aqua, adhuc quidem sitiet ejus perfectionem, sed non sitiet in æternum, quia, ut dicitur Psal. 35. *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ*. Hactenus S. Thomas,

15. Ex quibus omnibus satis abunde liquet, delectationes spirituales esse multò majores delectationibus corporalibus; quia delectabilia corporalia sunt corruptibilia, & citò deficiunt: bona verò spiritualia sunt incorruptibilia, unde suavius delectant. Item bona corporalia (ut Sanctus Thomas docet Opusc. 1. cap. 4.) delectant superficialiter & quasi exterius; bona autem spiritualia intimè; penetrant enim totam substantiam animæ, & ideo medullitus delectant. Ex quo apparet, quod delectationes corporales, seu mundanæ animam non possint facere quietam aut contentam stabiliter & permanenter, quia eam non pervadunt, nec penetrant, imò in se eam non attingunt, sed tantum corpus sensusque afficiunt, & per eos animam obiter perstringunt. Quare istiusmodi sensuum voluptas similis est pomis Sodomæ, quæ mox, ut tanguntur, in favillam & cinerem abeunt, quemadmodum Solinus c. 44. de Pomis Sodomæ perhibet. Cur autem homines (ut experientia constat) carnis & corporis potius sequantur oblectamenta, relictis delectationibus spiritualibus; quæ tamen (ut ostensum) multò sunt majores corpora-

libus,

libus, rationem dat S. Thomas 1. 2. q. 31. a. 5. ad 1. Quia ideo plures sequuntur delectationes corporales, quia bona sensibilia sunt magis & pluribus nota. Et cum plures hominum non possint attingere ad delectationes spirituales, quae sunt propriae virtuosorum, consequens est, quod declinent ad corporales, cum omnes aliquam delectationem sequantur, secundum Philosophum in 10. Ethic. cap. 2. & 3.

16. Contemuntur igitur, nausaeque potius habentur quam appetantur, bona spiritualia, quia minimè cognoscuntur. Nec tamen cognosci possunt, nisi praeferantur; cur verò non degustentur, causam assignat proximè laudatus Doctor Angelicus (Rom. 12. lect. 1. ibi. ut probetur) dicens: Quia sicut homo, qui habet gustum infectum, non habet rectum iudicium de saporibus, sed ea, quae sunt suavia, interdum abominatur; ea verò, quae sunt abominabilia, appetit: qui autem habet gustum sanum, rectum iudicium de saporibus habet: Ita homo, qui habet corruptum affectum, quasi conformatum rebus secularibus, non habet rectum iudicium de bono spirituali, sed ille, qui habet rectum & sanum affectum, sensu ejus innovato per gratiam, rectum iudicium habet de bono spirituali & divino. Quo sensu dicitur Jerem. 31. 30. Omnis homo qui comeditur uvam acerbam, obstupefcent dentes ejus. Quia videlicet, qui praesentis vitae & mundi delectationibus pascitur, interni ejus sensus ligantur, ut jam spiritualia sapere nequeant. Ex quibus erudimur,

quòd nullus spiritualibus gaudiis potiri poterit, nisi quis omnem prius inordinatum creaturarum affectum, & gaudia mundana rejecerit, quemadmodum paulò antè diximus. Et hoc verum esse, ex illo Prophetae Evangelici oraculo, seu quaesito ulterius ostenditur: *Quem docebis scientiam* (quaerit Isaias cap. 28. 9.) *aut quem intelligere faciet auditum?* Auditum, scilicet eorum quae Dominus loquitur. Et respondet: *Ablactatos à lacte, avulsos ab uberibus.* Quasi diceret: Deus docere solet scientiam & sapientiam divinam (in qua mirum animi latet gaudium) eos, qui à deliciis puerilibus, mundanis, & carnalibus avulsi sunt. Nam qui adhuc instar infantis uberibus, mundi nimirum cupediis, sive impuris carnis concupiscentiis affixus haeret, hic verè sapientiae, & gaudii à Spiritu DEI emanantis incapax est, nec gustare poterit quam suavis sit Dominus. Serviat igitur epiphonematis loco illud, quod aliquando ad S. Franciscum Seraphicum dixit Christus Dominus: *Me desideras, Francisce? Amara tibi dulcia, dulcia amara sunt.* Ex quo pater, quòd sicut gaudium spirituale secum morari non patitur delectationes carnales; ita in suo consortio adesse gaudet tribulationes & mundi adversitates, secundum illud Psalmi. 93. 19. *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuae letificaverunt animam meam.* De quo continuo plura Parte sequenti.

P A R S T E R T I A.

17. **Q**Uòd gaudium spirituale cum tribulationibus simul stare possit, ostenditur primò ex ejus definitione, superius serm. 31. num. 24. allata, quam hic repetere oportet. Definitur itaque

gaudium, quòd sit *Quies vitalis in bono congruenter adepto, quae in ratione potissimum consistit; & per hoc à delectatione in communi, & exultatione* (quae in membra exteriora diffunditur) & à jucunditate (quae

(quæ in vultu proditur) distinguitur. Licet autem hæc tria nomina, scilicet *delectatio*, *exultatio*, & *gaudium* ad gaudium spectent, ac ab eodem velut rivus à fonte promanent; non tamen necessariò cum illo connectuntur, cum frequenter sint in homine, qui gaudium vero caret. Proinde notandum ex D. Thoma 1. 2. q. 31. a. 3. corp. *Quod gaudium verum non habet locum, nisi in delectatione, quæ consequitur rationem: unde gaudium non attribuitur brutis animalibus, sed solum nomen delectationis.* Ex quo sequitur, quod ubicunque est gaudium, ibi est delectatio; non tamen à converso; scilicet, quod, ubi est delectatio, ibi sit & gaudium. Patet id primò in bestiis, in quibus est delectatio, non tamen gaudium, cum careant ratione. Secundo in hominibus: Quandoque enim aliquis sentit aliquam delectationem secundum corpus, de qua tamen non gaudet secundum rationem. Exemplum habemus in Sancto Maryre Niceta (ut visum serm. 18. num. 10.) qui ligatus, & vim passus à meretrice, utique delectationem in turpi complexu corporaliter sentiebat, de qua tamen non solum non gaudebat secundum mentem, quia potius vehementissimè tristabatur, & dolore summo afficiebatur. Sicut ergo in homine potest esse delectatio in appetitu sensitivo, & simul etiam in parte rationali de sensibili delectatione tristitia; ita similiter potest homo habere secundum carnem tristitiam & dolorem, secundum mentem tamen gaudium & exultationem, ut patet in Sanctis Martyribus, qui in maximis tormentis positi gaudebant, & exultabant. Quamvis ergo gaudium contrariè opponatur tristitiæ, potest tamen optimè stare cum ea in eodem subiecto, prout docet Angelicus Præceptor 1. 2. q. 32. a. 3. ad 2. ubi ait: *Nihil prohibet* *Gravum. Relig. Pars II.*

idem secundum diversa esse causam contrariorum.

18. Ex quibus docemur, nullam involvere implicantiam, quin gaudium & tristitia simul & semel in eodem homine esse possint; & licet sub eadem ratione in eodem subiecto subsistere nequeant gaudium & tristitia, bene tamen sub ratione diversa; nimirum, ut tristitiam & afflictionem patiatur homo in parte inferiore seu sensitiva; pace verò & gaudio potiatur ob easdem adversitates in parte rationali, & quidem tantò majori, quò fuerint & afflictiones graviores, secundum illud Psalmista proloquium: *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo*, id est, juxta mensuram dolorum, qui tristitiam in corde meo gigneant, consolationes tuæ letificaverunt animam meam: non enim juxta mensuram dolorum in carne, reddit Deus justis in hac vita consolationes in carne: neque enim simul esse possunt dolores in carne, & consolationes in carne: sed juxta mensuram dolorum in carne tribuit Deus justis consolationem in anima, quæ mitigat tristitiam cordis ex doloribus carnis proveniente. Unde non solum Deus justis per providentiam suam tribuit patientiam, sed etiam consolationem magnam & ineffabilem; quæ non tollit tribulationes, sed cum iis consistit, easque vertit in materiam gaudiorum. Sic enim dicit Apostolus 2. Cor. 7. *Repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra: Quia videlicet vir justus, dum tribulatur, intelligit, se purgari à scoria vitiorum, si adest, vel, se probari à Domino, si ea non adest, vel intelligit, se conformem fieri Christo patienti, ut cum eo postea gloriificetur; intelligit denique magnum esse, & supra modum excellens præmium patientiæ,*

tientia, juxta illud 2. Cor. 4. 17. Quod in presenti est momentaneum, & leve tribulationis nostrae, supra modum in sublimitate aeternae gloriae pondus operatur in nobis.

19. Denique idem Tarlensis Praeco in eadem Epistola secunda ad Corinthios cap. 6. hanc suis perscripsit doctrinam: Quasi tristes, semper autem gaudentes; id est, tristes propter verbera & afflictiones, quibus corpora exterius afficiuntur, gaudentes autem gaudio spirituali & interiori tanquam in sinu nostro. Vox enim exultationis est in tabernaculis justorum. Ps. 117. Observat hic D. P. Augustinus in Psal. 138. Apostolum non dixisse: Semper tristes, quasi autem gaudentes, sed: Quasi tristes, semper autem gaudentes; quia gaudium verum erat propter internam Spiritus Sancti consolationem, & spem aeternae retributionis; sed tristitia solum erat quasi tristitia, cum afflictio partis animalis superaretur à majori gaudio Spiritus. Similiter D. Thomas (2. Cor. 6. lect. 2. circa fin.) in eorum persona, qui secundum carnem tristantur, gaudent verò in spiritu, sic ait: Quia licet in exterioribus, & quae ad carnem sunt, patiamur tristitiam & amaritudinem; interius tamen continuum gaudium habemus, quod crescit in nobis ex consolationibus Spiritus Sancti, & spe remunerationis aeternae.

20. Et rectè, quemadmodum enim miles, qui eligitur ad deferendum arma Regis, licet in illis portandis secundum corpus gravetur, animo tamen mirè gaudet, quod in tali labore, qui magnam habet annexam gloriam, sit positus. Haud aliter Servi Dei, à Spiritu Sancto edocti, cum clarè cognoscant, nil gloriosius esse homini Christiano, quàm sui Domini, ac Ducis Christi stigmata ferre in suo corpore, eique per fortem passionum & tribulationum sufferentiam aliquo modo assimilari. Hinc si

quid adversi pro ejus amore pati contingat, eorum animus miro repleti solet gaudio, quemadmodum intueri licet in Apostolis, de quibus refert S. Lucas in Actibus Apostolorum cap. 4. v. 41. quod ibant gaudentes à conspectu Concilii, quoniam digni habiti sunt pro Nomine JESU contumeliam pati. Pro Nomine JESU (inquit Hugo Card.) non pro alio crimine, Glossa enim dicit: Ubi Christus in causa est, maledictio est optanda. Insignis hoc loco minimè subtrahendus sese insinuat Dionysii Carth. in Ps. 93. v. 19. discursus, inquentis: Omnis qui pro causa honesta affigitur, dummodò afflictionem suam æquantur toleret, omnemque carnalem ac vilem delectationem despiciat, promeretur consolari à Domino, tanto exuberantius, quanto abundantius dolet. Si igitur ad divinarum consolationum (quae vera dulcissimaque consistant) gustum peringere nitimur, multarum tribulationum afflictionem perpeti non dedignemur, sed gratulemur: Quoniam si socii fuerimus passionum, erimus & socii consolationum. Denique quod S. P. August. dicit de lacrymis orantis, quod nimirum sint dulciores, quàm gaudia Theatrorum, etiam dici potest de quacunque adversitate propter Deum toleratà, quod scilicet longè uberiores post se relinquat voluptatem, quàm quævis mundi gaudia. Expertus est id Magnus Ecclesiae Doctor S. Hieronymus (sic ipse testatur ad Eustochium sic scribens:) Ipse mihi testis est Dominus, post multas lacrymas, post caelo inhaerentes oculos, nonnunquam mihi videbar interesse agminibus Angelorum, & letus gaudensque cantabam. Hinc rectè monet pius Asceta Thom. Kemp. l. 3. c. 30. §. 6. in persona Christi sic loquens: Si rectè sapias. & in veritate aspicias, nunquam debes propter adversa tam dejectè consistari, sed magis gaudere: & gratias agere; imò hoc unum reputare gaudium, quod affligens te doloribus, non parcam tibi.

21. Ulterius, perfectum animi gaudium non in prosperis rerum successibus, sed in sincera ac forti aduersitatum tolerantia consistere, pulcherrimo nos docuit sermone S. Franciscus Seraphicus apud Drexelium in Rosis tr. 21. c. 6. §. 3. Cum enim S. hic Pater ad Mariam de Angelis cum Fratre quodam, cui nomen erat Leo, iter ageret, ac tunc temporis acris bruma saeviret, Vir Sanctus ad itineris comitem conversus: O frater Leo (inquit) Quamvis Fratres Minores in omni terra dent bonum exemplum magnæ sanctitatis & ædificationis, tamen diligenter scribe, & accuratè annota in libello tuo, quod ibi non est perfecta lætitia. Paulò post vocavit fratrem Leonem, se præcedentem, dixitque: O Frater Leo, quamvis Frater minor illuminet cæcos, contractos extendat, dæmones pellat, surdis auditum, claudis gressum, & mutis restituat loquelam, & quod majus est, quatruiduanum resuscitet mortuum, scribe, quia ibi non est perfecta lætitia. Quibus dictis, cum paululum reticuisset, rursus ait: O Frater Leo; si frater minor sciret omnium gentium linguas, & omnes scientias & scripturas, & si sciret Prophetare & revelare non solum futura, sed etiam conscientias aliorum introspiceret; scribe, quia ibi non est perfecta lætitia. Dùmque iter suum ambo prosequerentur, Seraphicus Pater iterum magnâ voce dixit: O Frater Leo, etsi ex nobis aliquis loquatur lingua Angelicâ, & sciat stellarum cursus, & virtutes herbarum, & sint ei revelationes thesauri terrarum, & si cognosceret virtutes & proprietates avium, piscium, & animalium, & hominum, & radicum, & lapidum, & arborum, & aquarum, scribe, quia ibi non est perfecta lætitia. Hinc cum in silentio aliquam viam emensus esset, iterum ad fo-

cium suum ait: O frater Leo, etsi Religiosus quidam etiam sciret tam potenter & ferventer prædicare, quòd converteret omnes infideles ad fidem; scribe securè, & diligenter nota, quod ibi non est perfecta lætitia. Nova hæc adhortandi methodus duravit per duo ferme milliaria.

22. Verùm hanc mirabilem doctrinam non satis admirans Leo dixit: Sancte Pater, precor te per amorem DEI, si nihil horum, quæ memorasti, causa & ratio sit lætandi, explica ergo, & pande mihi, in quonam verum consistat gaudium? Cui S. Franciscus: Quando veniemus ad locum S. Mariæ de Angelis sic balneati pluviamque & frigore congelati, luto etiam deturpati, & fame afflicti, & ad portam sonabimus, & Portinarius veniet iratus, dicens: Qui estis vos? & nos diceremus; sumus duo de fratribus vestris. Et ille è contrario diceret; imò estis duo erronei fugitivi, per mundum eleemosynas pauperum rapiendo, & non aperiret nobis, sed faceret nos stare ad nivem & aquam, in frigore & fame usque ad noctem. Tunc si tot repulsas, & injurias sine turbatione & murmuratione toleraverimus patienter, & cogitaverimus humiliter & charitativè, quod ille portinarius rectè uti sumus meriti, nos salutaverit, & quod Deus excitat linguam ejus contra nos. Si insuper Deo gratias agimus pro tam humana scilicet acceptione. O frater Leo, scribe, quia ibi est perfecta lætitia. Et si nos pulsando perseveraverimus, & ille portinarius tanquam contra nos importunos exeat contra nos, & durissimè nos afficiat dicens: recedite hinc scelerati nebulones, & ite ad hospitale, vel quòd vobis visum fuerit, hic penitus non manducabitis. Et si nos gaudentes hoc portabimus; & injuriati cum amore perceperimus toto corde, scribe diligenter,

quod hæc sit perfecta lætitia. Et si nos undique afflicti, fame urgente, frigore affligente, nocte insuper appropinquante pulsabimus, clamabimus, fletu instabimus, ut aperiatur nobis, & ille inde stimularum dixerit: Illi sunt homines procacissimi & protervi, & ego pacabo eos, & exiens cum uno fuste nodoso, & capiens nos per caputium in terram super lutum & nives projiciet, & taliter nos verberabit cum fuste prædicto, quod undique nos plagis implebit. Si tot mala, si tot injurias & verbera cum patientia, & animi gaudio toleremus, & pro magno lucro æstimemus gaudentes, & desiderantes plura pro amore & gloria Domini nostri JESU Christi perferre; Scribe, & accuratè observa; quod in his perfecta sit lætitia. Et audi conclusionem. Inter omnia charismata S. Spiritus, quæ Christus servis suis concessit, & concedet, maximum est vincere seipsum, & libenter propter ipsius charitatem opprobria, vexationes, injurias, & plura alia similia adversantia sustinere. Nam in omnibus mirabilibus prædictis gloriari non possumus, quia non sunt nostra, sed Dei. Quid enim habes, quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? sed in cruce tribulationis & afflictionis possumus gloriari, quia illud est nostrum. Et ideo dixit idem Apostolus: Absit mihi gloriari, nisi in Cruce Domini nostri

JESU Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Gal. 6. Uno verbo; mi frater Læo, hæc est gloria nostra, hoc gaudium nostrum, amore Christi multa pari. Et hoc est egregium exemplar gaudii Spiritualis, quod nobis reliquit Seraphicus hic S. Pater. Hoc ergo gaudium, de quo nunc differimus, cordi tuo insere, & ut illud majora indies incrementa suscipiat, riga hoc frequenter compunctionis aqua, & admove sæpè mortificationis aratrum; hoc enim modo haud dubiè experieris, verum esse illud Christi effatum: Regnum Dei intra vos est. Luc. 17. 21. Anima quippe bene composita, suarumque passionum Domina, bonæ conscientie pacem, & quietem possidens, in se regnum Dei habet, cujus in hæc verba meminit S. Apost. Paulus: Non est regnum Dei, esca & potus: sed iustitia & pax, & gaudium in Spiritu S. Rom. 14. 17. Præcipuus animæ cibus, maximèque satiativus, est consolatio & suavitas Spiritus Sancti. Quoniam verò censura silentii ad spiritualis gaudii cumulum & augmentum plurimum facit; proinde, ne nobilissima hæc gaudii spiritus virtus è cordis nostri domo egredi possit, vigilem ei constituamus silentium religio sum, de quo agendum modò.



SERMO XXXIV. DE SILENTIO RELIGIOSO.

Sedebit Solitarius, & tacebit; quia levavit se super se.
Thren. 3. 28.

PARS PRIMA

1. **I**nter reliqua, eaque præcipua media, quæ ad proficiendum in virtute, & ad perfectionem religiosam assequendam, necessaria sunt, est etiam taciturnitas, quam virtutem singulariter nobis commendat, & inculcat Ascetarum nonnemo, dum de gradibus humilitatis tractans, in hæc exorditur verba: *Frater charissime, si pretiosè illius, inestimabilisque gemmæ; humilitatis inquam, quæ solida veraque certissimum est pignus sanctitatis, indispensanda ardes desiderio: primum silentii quam arctissimè, penèque anachoretici debes esse longè observantissimus, ita ut vi os medium, etiam ad res necessarias exponendas præsumas aperire.* Itaque silentium est medium præstantissimum & efficacissimum ad virtutes congregandas, & conservandas; etenim cum humilitas quam plurimas alias secum trahat virtutes, hæcque sine observatione silentii diu conservari nequeat, consequitur manifestè, silentium Religioso, ad perfectionem anhelanti, summè fore necessarium. Nam quid est silentium aliud, quam religiosæ vitæ fulcrum, sine quo mox cadit, & evertitur disciplina claustralis? Quid aliud est silenti-

tium, quam auxilium, & conservatrix internæ devotionis? Siquidem illud sui amatorem ad amandum Deum succendit, & mentis fervorem nutrit, augmentatque. Hinc pius Asceta serm. ad Novitios rectè dicit: *In nullo ordine stabit pax & disciplina, si non adsit censura silentii, quietis amica, quæ est devotionis nutrimentum.*

2. Breviter S. Diadochus Bibl. PP. to. 3. l. de perf. c. 76. silentii commoda his depingit verbis: *Silentium res est omnino præclara, & nihil aliud, quam Mater sapientissimorum cogitatum.* Ecce emolumentum & fructum, ex observatione silentii affatim promanantem, siquidem efficit cogitationes nostras, & affectus animi ad Deum & cælestia identidem ascendere; & quid Sanctius, quid melius, & fructuosius animæ nostræ tali pietatis exercitio? At forsan homo verborum æque taliter cor, & mentem suam ad superna attollere valet? Nequaquam. Quis enim unquam piis, sanctisque repletus fuit cogitationibus, qui pro libitu silentii leges violare, passimque otiosa, jocosa, vana, & scurrilia verba improvidè effutire consuevit? Profecto nullus.

Nunquid Vir verbosus justificabitur? petit Job. 11. 2. Respondet S. Gregorius l. 10. moral. c. 2. rem esse certissimam, virum loquacem nunquam justificandum, nec multum profecturum. Ad quod probandum allegat inter multas S. Scripturæ auctoritates, etiam hanc Prophetæ Regii Psal. 139. *Vir linguosus non dirigitur in terra; hoc est, non plantabit radicem solidam perfectionis.* Hanc ob causam tantoperè ab omnibus perfectionis Magistris, & Religiosarum familiarum Fundatoribus silentium Religiosis præ cæteris commendatum est, non ignorantibus, quanta spiritualis profectus incrementa ex hujus virtutis observantia prognasceant.

3. Hinc celebris & perdoctus Vir Hieronymus Natalis apud Rodriq. p. 2. tr. 2. c. 6. dicere solebat, ad reformandam alicujus domus, aut Ordinis disciplinam nil aliud requiri, quam introducere silentium, quo servato, omnia benè ordinata ac reformata in illo Monasterio, seu Religione erunt. Quod idem sentit S. Ignatius Lojola, qui pro certo signo habebat, an in aliquo monasterio disciplina claustralis vigeret: scilicet si benè servaretur silentium, non essent confabulationes, strepitus, & clamores. Si ergo tam S. Fundator, ut erat Ignatius, inter tria præcipua ad conservandam aliquam religiosam domum, etiam requisivit silentium: Quidni asceticum hocce exercitium à quolibet Religioso, domum mentis suæ reformare, & restaurare volente desiderabitur? Quidni ab eo quoque expostetur, qui efficaciter in spiritu proficiendi desiderio æstuat, ut apprimè silentii censuram teneat, linguamque suam ab omnibus otiosis ac inutilibus verbis cohibeat? Sic enim docet S. Petrus in Epist. 1. c. 3. cum Psalmographo Ps. 33. dicens: *Qui vult vitam dili-*

gere, & dies videre bonos, coercet linguam suam à malo. Quasi diceret, qui exoptat Dei gratiam, quæ vera animæ vita est, & cupit dies videre bonos, virtutibus scilicet piisque operibus stipatos & ornatos, refrænet linguam suam à malo, hoc est, non solum à verbis perniciosis, inhonestis, & scurrilibus, verum etiam à jocosis & otiosis, de quibus (teste ipso-met Christo Matth. 12.) velut malis actibus in die judicii homines reddituri sunt rationem.

4. S. Bernardus rationem reddens, cur pauci inveniantur spirituales & perfecti viri, ideo id dicit fieri, quia rari sunt qui linguam refrænantes, veri sint silentii amici; Nam in sermone de triplici custodia ita scribit: *Quod si dixeris, rarus est, qui sermones suos in judicio disponere videatur, vel ex hoc discas, quam sit rara perfectio, cum nec perfectum inveneris esse commune.* Ac proinde in sermone quodam de modo benè vivendi sororem suam his verbis monet: *Linguam tuam refræna, & eris religiosa, quia si eam non refrænaveris, religiosa non eris. Sed si forsitan mihi non credis, audi Jacobum dicentem: Si quis putat se religiosum esse, non refrænans linguam suam, hujus vana est Religio.* S. Damascenus virtutem & meritum hujus custodiæ paucis quidem, sed gravibus verbis exprimit; nam Nazianzeni adducens auctoritatem, inquit: *Nescitis, quantum bonum divinius sit consecutus, cui silere licet.*

5. Denique quam magna ex silentii sedula custodia scaturiant emolumenta spiritus, declarat S. Maria Magd. de Pazis, dicere solita: Sicut impossibile est, ut anima religiosa, quæ non delectatur silentio, gustet res divinas; ita nemo aptior est ad divinas consolationes percipiendas, quam silentii custos, juxta illud Jeremie Thren. 3. *Sedebit solitarius, & tacebit.*

tacebit, quia levavit se super se. Quæ verba B. Petrus Damiani sequenti illustrat commentario, dicens: libro 7. epistola 6. Dum tacet, se elevat super se; quia menti humana, dum intra silentii claustra circumcluditur, in superiora sublimis erigitur, ad Deum per celeste desiderium rapitur, & in amorem ejus per ardorem spiritus inflammatur. Cui astipulatur S. Climacus grad. 11. in hæc verba: Si linguam tuam custodieris, dabitur tibi à Deo gratia, compunctio nempe cordis, in qua videbit animam tuam; & in hac egredieris in gaudium Spiritus; si autem lingua te ricerit, crede mihi, quod dico tibi, nunquam poteris à tenebris mentis emergere. Illa namque anima, quæ se colloquio privat humano, ad divinum admitti meretur, ita enim meditatur idem S. Joannes Climacus, inquiens: Studiosus silentii est familiaris Deo, & arcano quodam modo, dum cum illo familiariter colloquitur, à Deo illustratur.

6. Thomas Kemp. similiter fructus silentii ante nostros oculos collocat, sic scribens: Silentium bene observando obedientiam etiam servas, humilitatem retines, reverentiam adornas, semibus reverentiam exhibes, juvenibus exemplum præbes, levibus & discipulis timorem incutis, extraneis bonam famam, intraneis pacem & concordiam generas. Accedit S. Laurentius Justin. in fasc. divin. Am. c. 11. qui virtutem silentii his laudum præconiis adornat dicens: Obstructo inutilium verborum meatu, inclusus amoris ignis cogitationes modificat, animum compungit, vicia fugat, lacrymarum fontes educit, sectatur pacem, sursum cor erigit, Deoque conjungit. Hæc si credere nolis, interroga veteres eremi Patres, nemonumque cultores, & dicent tibi, se per rigidam silentii custodiam, illam austeritatem, vitæque perfectionem affecturos fuisse, quam de facto totus mundus non satis admirari potest, & super eorum facta adhuc attonitus quodammodo hæ-

ret. S. Hieron. in Reg. Monach. testatur, se invenisse aliquot eremi Patres tam observantes silentii, ut integro septennio nec unicum quidem verbum sibi passim excidere. Quam proinde methodo se divini influxus capaces reddiderunt sic, ut non tam in terris, quam in caelis, non tam inter homines, quam inter Angelos versari, & commorari viderentur. Si quidem tanta inter illos erat concordia, tanta pax, & spirituale gaudium, ut eos potius in paradiso, quam in vastis eremi latebris degere crederes. De uno scribit Palladius in vit. PP. l. 8. c. 50. in hæc verba: Vidimus alium non procul à civitate in solitudine, nomine Theona, virum Sanctum, in domuncula seorsum inclusum, qui tempore 30. annorum silentium tenuerat; is cum plurimas virtutes perageret, habebatur ut Propheta: Exhibat enim ad ipsum multitudo ægrotantium, quibus manus imponens per fenestram, dimittebat eos abire salvos. Licebat videre ipsum habentem vultum Angeli, lætis oculis, & totum plenum maxima gratia. Ecce fructum silentii. Sed audi plura.

7. Ammon Abbas vitæ Sanctimoniam clarus, præfuit in illo Monasterio, quod in eremo Scythica positum erat, mille quingentis Monachis, quos tamen omnes majori longè cum facilitate regebat, quam vix his temporibus quispiam decem gubernare valet; quoniam omnes taciturnitatem adeo tenacem & rigidam tenebant, ut horis, quibus silentium indictum erat, sæpe numero locum illum peregrini homines adeuntes neminem ibi adesse arbitrati sint, donec intro ingressi, illos vel orantes, vel aliud in cellulis suis agentes cernerent. Et vel ideo mirum alicui videri non debet, unum tot cœnobitis præesse potuisse; qui enim silentii tenaces sunt, nunquam vel raro aliquam egent correctione, quia dum quis tacet,

tacet, loquitur illi Deus per sanctas salubresque inspirationes, docetque eum quid cavere aut agere oporteat. Hinc B. Antiochus hom. 103. refert, silentium ma-

trem jure merito censei virtutum, quas Monachi possident. Qui ergo Religiosæ perfectionis desiderio ardet, silentium amore prosequatur, necessarium est.

P A R S A L T E R A.

8. **Q**UAMVIS ex hæcenus dictis sat elucescat, quam salubre & fructuosum sit silentii exercitium, atca non ad hujus doctrinæ veritatem magis demonstrandam atque roborandam, consultum fuerit declarare necessitatem hujusce virtutis, ad perfectionis viam ineundam, quæ via juxta communem SS. Patrum doctrinam tripartitè dividitur, videlicet, in purgativam, illuminativam, & univiam. Ad viam purgativam spectat pravos habitus, & vitia extirpare, peccata, sceleraque declinare. Hoc autem vel maxime causare & efficere solet silentium; Quis enim citra insaniam inficiari audeat, non pleræque peccata homines contrahere in conversatione cum aliis? Quod benè consideranti faciliè patebit. Contra hæc vero tam multiplicitia mala culpæ haud est pharmacum præstantius, quam observatio silentii, ipsomet Veritatis Spiritu attestante: Qui custodit, inquit per os Salomonis Proverb.

13. os suum, custodit & animam suam; hoc est præservabit illam à multis peccatis, alioquin contrahendis, videlicet à murmuratione, detractioe, turpi amore, odio, irâ, inordinatâ tristitia, & aliis similibus culpis, quæ communiter in vaniloquiis irrepre nobis solent.

9. Verùm, quoniam ad hæc enarrata vitia radicis evellenda non segnis, sed fortis omnino exposcetur virtus ac robur, quomodo autem hanc animi fortitudinem sine refrenatione linguæ assequi quis poterit, cum attestante Isaia Pro-

pheta, hæc potissimum in silentio sita sit: In silentio, inquit cap. 30. & sperit fortitudo vestra. Ergo ut efficiamur fortes in bello, peccata prosteramus & vitia, tentationes vincamus, hostiles orci technas eludamus, nosque ab omni peccati morsu ac vulnere illatos custodiamus, atque inordinatas animi passiones, sensilesque cupiditates refranemus, taciturnitatem amplectamur oportet. Nam ut Apostolus Iacobus c. 3. ait: Sicut is qui equo frenum imponit, totum illius corpus facile regit; sic & homo, qui linguam suam frenat, seipsum facile ad omnem virtutem circumducet. Enè contra, qui hoc negligit, in varia certò sese vitia præcipitem ager; quia ut rectè advertit Rodriquez p. 2. tr. 2. c. 8. cum tot ad benè loquendum regulæ, & circumstantiæ considerentur, ideo miraculi loco habendum est, in aliquam earum non impingere. Proinde nihil tutius, quam se intra silentii portum subducere, ubi solâ taciturnitate multa illa peccatorum pericula, quæ in loquendo fiunt, declinantur.

10. Cæterùm, silentium sedulâ curâ observatum etiam emundabit nos à quotidianis defectibus, liberabitque à reatu pœnæ; ob leviora peccata contractæ, quod nempe post ultimam mortalis hujus vitæ periodum, expeditius ad cælum subvolare valeamus. Pro cuius asserti confirmatione sequens sufficiat exemplum. Beata Maria Agniacensis cum semel à testis exaltatæ sanctæ Crucis usque ad Christi

Christi natalem diem ita silentium servasset, ut ne ullum quidem verbum locuta fuerit: Hoc silentium tam gratum Deo fuit, ut ex Spiritus Sancti revelatione didicerit, isthac linguarum mortificatione vel maxime sese promeritam esse, ut à morte nullum Purgatorium sit subitura, sed recta ad cælum migratura. Ita refert *Savins* in ejus vita.

11. Ad viam illuminativam, quod attinet, est plantare virtutes, ad has vero cordi inferendas necessarii prærequiritur spiritus fervor, cum autem sine silentio fervor stare non possit, quemadmodum *Melleus* Doctor hanc demonstrat similitudine: Sicut enim, ait, qui calorem hypocausi conservare vult, raro nec sine necessitate januam aperit, ita internus animi fervor non sine oris accurata custodia, silentioque conservatur. Unde colligere est, taciturnitatem fore lucernam, quæ viam illuminativam nobis exhibebit, & quemadmodum in virtutum semita ambulandum sit, nos docebit. Quare virtutum amanti apprimè commendatur silentium, sine quo virtutes congregare, nil aliud est, quam sævientem vento in explicata manu pulveres portare; Siquidem (ut perhibet *S. Joannes Abbas*) quod vita Monachi usque ad eam non sit aliquid, donec sub silentio studuerit, quo remoto, quidquid benè vel honestè se agere putaverit, secundum institutionem Patrum nihil erit. Hinc non malè dixit *Thalassius*, hom. 2. de Annunt. quod silentium & preces maxima virtutum arma sint, mentem enim simul purificant, & perspicaciorē reddunt. Expertus est, id Doctor Angelicus, *D. Thomas*, etenim tam studiosè observabat silentii leges, ut ea de causa *bos mutus* à suis commilitonibus diceretur. Sed quid hoc suo silentio *S. hic* juvenis consecutus est? Ecce tantam sacrarum scripturarum scientiam hausit, ut non jam

Gramm. Relig. Pars II.

bos mutus, sed Doctor Angelicus merito audiat. Indubitatum ergo est illud *S. Laurentii Justin.* effatum; quod nimirum libenter se infundat Verbum expectanti, & tacenti.

12. Quamobrem quicumque desiderat Deum sibi loquentem audire, divinarumque charismatum participatu gaudere, Sanctorum Monachorum, & eremi cultorum vestigia (quantum fas est, & prudens dicat ratio) sequatur oportet, de quibus testatur *S. Hieronymus* in reg. Monach. c. 22. quod in montium nemorumque desertis degentes omni solitudine servarint sanctum silentium, tanquam causam & medium ad piam & affectuosam meditationem, in qua Deus animarum devotæ loquitur, eisque abscondita scripturarum pandit. Unde sicut ille, qui vult aliquem audire, à tumultu & strepitu remotus esse debet; Ita qui Dei inspirationes, & illapsus divinos percipere cupit, vana colloquia, & cum hominibus conversationem non necessariam fugere & declinare debet. Hinc Christus orbem suo adventu consolatur, non sub diei strepitu, sed sub noctis silentium venire voluit, ut discamus, quàm grata sit Deo hæc silentii virtus. Unde verissimum est ad acquirendas, congregandasque virtutes nil magis prodesse, quàm tenere hoc asceticum exercitium.

13. Tandem ad viam unitivam, quæ anima fidelis in divino amore solidatur, ac perficitur, etiam exposcitur silentium. Siquidem illud sui amatorem ad DEI unionem disponit & adaptat, ardenti divinæ charitatis flammâ eum succendit, dignumque Spiritus Sancti templum in ejus corde parat; quemadmodum jam olim præfiguratum fuerat in constructione templi Jerosolymitani; nam in hujus templi fabrica ter milleni & tre-

C

centi

centi opificum Magistri, & octoginta tria millia artificum, quos Rex Tyri miserat, & totidem ab Ægypti Rege missi laborabant; & tamen in hac innumerablem murariorum, lapicidarum, & fabrorum ferrariorum multitudine, in tam varia tot instrumentorum, ex ferro & chalybe confectorum, limarum, martellorum, ferrarum, trullarumque congerie nec minimus uspiā auditus fuit laborantium strepitus, ut veridicus textus testatur: *Malleus & securis, & omne ferramentum non sunt audita in domo, cum edificaretur.* 3. Reg. 6. 7. Sed quid retulisset, si inter strepitus artificum, totque innumerabilium ferramenti quoque sonus auditus fuisset? Quod si hanc diligentiam omnem cavendi strepitum templo jam consummato adhibuisset, optimè quidem factum fuisset, ne scilicet quies orantium interturbaretur, sed diligentia illa durante fabricā supervacua esse videbatur. Veruntamen, quia omnia in figura contingebant illis, ideo B. Petrus Damianus l. 7. ep. 6. mysterium illius in sensu mystico exponens, ait: Quando strepitus humani alloqui cessant, construitur in te per silentium templum Spiritus Sancti. Hinc est, quod de Israëlitici templi constructione sacra testatur historia, quia malleus & securis, & omne ferramentum non sunt audita in domo Domini, cum edificaretur. Templum quippe Dei per silentium crescit, quia cum mens humana per exteriora verba se non diffundit, in sublime fastigium structura spiritualis ædificii confurgit, tantoque succrescit, & in altiora sustollitur, quanto per custodiam silentii exterius sese fundere prohibetur. Custos enim iustitiæ silentium. Ita S. Damianus. Cui robur addit Propheta Isaias, dum ait: *Et erit cultus iustitiæ silentium.* Isai. 32. 17.

14. Sicut præterea nemo facile dam-

na, ex violato silentio pullescentia, suo depingere calamo valet; ita & commoda, ex ejusdem observatione emanantia, vix enarrare quis sufficit. Quod S. Virgo Gertrudis divinitus intellexit, videlicet, quod cum homini libuerit videre, vel loqui verbum, in quo nullus est fructus, si hoc statim perficit, & pro nihilo reputat, sicut ex vase perforato effluit dilectio DEI. Si vero propter DEUM continere se proponit, tantum ea dilectio crescit in corde, quod vix superare valet. Quare si divini amoris flammam in penetralibus cordis tui ardere, eamque continuò nutrire, augereque cupis, mortificationi linguæ vaces necesse est; Nam ut docet S. Laurent. Justin. de discip. mon. c. 15. *Sicut ignis, quanto magis in unum colligitur, tanto amplius nutritur, & sursum flammam magis projicit: ita & mens, quæ diutius intra se commorata fuerit, ardentius per amoris incendium in se uritur, & per desiderium elevatur in Deum.*

15. Et quid hoc amoris igne felicius? quid jucundius, suaviusque tali animi incendio? in cujus enim corde ardet, summo illud afficit gaudio, cujus pectus hæc uritur flammâ, ineffabili ille perfunderetur spiritus dulcore. Operæ pretium proinde fuerit, non segni contentione allaborare pro hujus suavissimi amoris incendii comparatione. Comparabitur autem vel maximè per saciturnitatem. Hinc non incongruè teste Macrobio Angeronam, silentii Deam, ore obsignato Prisci repræsentabant, & in templo Volupæ, quæ delectationis & gaudii Dea fuerat, collocarunt, ut tacitè significarent, eum, qui filere, & linguam mortificare nosset, ingenti delectatione & voluptate perfusum iri. Hoc experti sunt veteres eremi Patres, qui in cavernis ac speluncis delitescerent, silentesque talia non nunquam spiritus oblectamenta persen-

perferunt, ut in comparatione horum cuncta mundi gaudia, ac voluptates mera afflictio, mororque censendus sit.

16. Inter hos numerari meretur S. Romualdus, qui quamvis strictè semper suam custodiret linguam, attamen jam senex squalido spelæo se inclusit, & per septennium inviolabiliter tenuit silentium. Hinc consecutus est à Deo donum lacrymarum, nam frequenter præ mero interno gaudio & spiritus exultatione copiosas profundeabat lacrymas, vultumque adeò habebat jucundum & hilarem, ut lætificavit omnes illum aspicientes. Hoc speciali beneficio etiam donatus est S. Arsenius, de quo vitæ Patrum antiquorum hoc referunt Sanctitatis suæ indicium. Dicebant de Abbate Arsenio, qui toto tempore vitæ suæ sedens ad opus manuum suarum, pannum habebat in

sinu propter lacrymas, quæ crebrò currebant ex oculis. Visne scire causam, quare tam raro & eximio à Deo cumulat' sit favore? hæc est, quia silentii & quietis amicissimus erat adeò, ut miraculo simile esset, si labia, nisi divinas in laudes, reclusisset. Hoc porro in suo silentio tantà perfundeatur lætitiâ, ut silentii causa se fatuum haberi & æstimari non dubitarit. Nam cum quidam Monachus ad Arsenii cellam convolasset eum visitatum, & spiritualibus colloquiis invicem consolatum. Quod ut Arsenius intellexit (ne silentium consuetum abrumperet cogere) jactis in venientem saxis, aditum prohibuit, quo scilicet amens esse crederetur, sicut & hospes ille Monachus reapse credidit esse dementem. Si ergo cupis velociter & inoffenso pede viam perfectionis percurrere, quæ hucusque diximus, serves, oportet.

P A R S T E R T I A.

17. **T**amet si silentiosus apud garrulos, inquietos, & parum sibi constantes homines in exiguo sit conceptus, cum hi silentii virtutē, & bona inde derivantia non vident, nec penetrant; est tamen magna in existimatione apud timoratos & bonos viros, quibus perspecta est hujus virtutis excellentia. Hanc ob causam Thomas Kemp. serm. 4. ad Novit. Religiosos suos Novitios in hæc alloquitur verba: *Est multum pro honore vestro, & fama ordinis, si pro reverentia hospitum in præsentia eorum verecunde & taciturni appareatis, plus enim edificatis bonis moribus, quam curiositate sermonis.* Quod ipsum & docuit, & fecit S. Abbas Pambo, qui servandi silentii adeò studiosus erat, ut cum Theophilus Episcopus eum adiisset, ut spiritualis vitæ documentum audiret,

Vir Sanctus consuetum silentium recinens, nihil dixerit, quam ob causam Monachi eum cum incusarent, quod nullum ædificationis verbum Episcopo dixisset, respondit: *Si mea taciturnitate non edificatur, nec meo sermone edificari potest.* Ita refert Petrus de Natal. l. 6. Catal. Sanct. cap. 3.

18. Ex quo patet, si fidem huic multorum Monachorum Patri & Magistro adhibemus, majorem longè habere energiam, & efficaciam silentium ad hominum, in magnis etiam dignitatibus & præminentibus constitutorum, animos permovendos, & ad pietatem, Deique amorem inflammandos, quam sermo cultus, & nescio, quantis qualibuscque expolitus allegoriis. Hinc monet Siracides: *Eccli. 32. Audi tacens, & pro reverentia accedes*

accedet tibi bona gratia. Quod ad oculum verificatur exemplo, quod subjungo. *Survius* in vita S. Emerici 4. Novem. meminit, Stephanum Hungariæ Regem nocte quadam venisse ad Cœnobium S. Martini; cùmque post Matutinum decantatum acta fratrum exploraret, vidit quosdam non ad cellas, sed ad angulos Ecclesiæ secedere, & orare: quos cùm sigillatim alloqueretur, illi honoris causâ Regi ad interrogata, nullâ habitâ silentii ratione, responderunt. Solus Maurus, quamvis minis terrebatur, amore silentii nihil omninò respondere voluit, id quod ad Regi placuit, ut ei conferret Episcopatum. O quàm verum est igitur illud Sapientis: *Tacitus & sensatus honorabitur.* Eccli. 21. 31. Honorabitur, inquam, & remunerabitur non tantum olim in Regno cœlesti, verùm etiam in hoc sæculo quandòque multis prodigiis silentii amans radiabit, variisque cœlestibus cumulabitur favoribus, quod loquacibus haud dubiè denegabitur.

19. Exemplum hujus assertionis habemus manifestum de illo S. Monacho, nomine Radulpho Ordinis S. Benedicti, qui taciturnitati ita deditus fuit, quod intra sedecim annos ab ore ejus nec una verbi syllaba per tantum temporis audiretur. Contigit autem in clauistro gravissimum ignis incendium grassari. Tunc ille Monachus videns, humanum auxilium haud valere, mox se contulit ad divinum, orâusque paululùm in silentio, linguam diu mutam in hæc verba laxavit: *Sta ignis hâc horâ, flamma penitus conquiesce.* Mira res! Ignis protinus suæ virtutis est oblitus, stetitque in verbo Viri Sancti, & flamma subito est extincta. Ita refert P. Drexelius in Phaetonte post caput 62. in Epilogo. Alius etiam Monachus eadem taciturnitate præditus, conspexit quadam nocte furem, qui de Monasterio

equum auferre volebat, & licet id solus adverteret, attamen amore silentii tacuit. Placuit Deo hæc Religio adeò, ut fur nec passum abire potuerit. Ex Vita S. Odonis l. 2. c. 8. Ex quo liquet, quam grata, acceptâque sit Deo hæc virtus, quam insignibus adeò miraculis illustrare non est dedignatus. Verùm, his aliud adjungere placebit. Contigit aliquando, quod in cellario S. Corbiniani mustum in dolio ita ferveret noctu, ut clavus non sine strepitu exiliret. Vir Sanctus id audiens toto tempore tacuit, tantum ne silentium violaret; oravit tamen. Manè factò, soluto silentio, cùm vocasset ministrum, quid factum fuisset, edixit; quod ut audiit frater, illicò cucurrit, doliumque apertum reperit, at vinum non effluxum. Ità habet ejus vita cap. 2.

20. Si ergo ita Clementissimus Deus servatum amore sui silentium remunerare dignatur in exilio, quid non fiet in Patria? Si hanc virtutem in terra tantis divina bonitas cumulat donis, quid, amabò, non sperandum habebit silentii amator in cœlo, ubi primò proprius est remunerationis locus? Si (inquam) hæc virtus tantoperè fulget coram homine, quomodo arbitramur eam sui splendoris radios diffusuram coram divina Majestate, & Cœlestibus beatis? *Si in arido*, hoc est in hac lacrymarum vasse talem afferat fructum, qualem non progerminabit *in viridi*, in felicissima (inquam) illa Regione, quam inhabitant Angelorum concives? Si denique DEI præmiatrix Bonitas taciturnum terrenis ac temporalibus ad mortale corpus pertinentibus bonis sic impertit, quid non sperandum habebit in charismatis cœlestibus, & ad vitam immortalem consequendam conducentibus? Quapropter nullam, hanc virtutem exercendi, occasionem elabi sinamus, & cùm Dii om-

nia laboribus vendant, hæc virtus quæque venalis est, sed non aliâ monetâ comparabitur, quam labore & sudore, & quotidianâ vigilantia, & sui ipsius custodia, prout parte sequenti explicabimus. Hæc si impigro constantique conatu præstiterimus, nostros procul dubio confratres bonæ ædificabimus exemplo cum Pambone; honorabimur cum Mauro, non quidem à Rege terreno, sed à Rege Regum, & Domino Dominantium, JESU Christo Salvatore nostro. Extinguemus etiam cum Radulpho ignem malarum concupiscentiarum, quem in nostro pectore continuò excitare & augere nititur salacissimus Asmodæus. Et denique efficiemus cum S. Corbiniano; ne vinum compunctionis & devotionis ex vase cordis nostri effluat, & evanescat.

21. Enim vero, cum extra omne dubium sit, plurimos in electis etiam Religiosorum cœtibus reperiri discolos & dissolutos, qui nedum sibi minimè invigilant, aut virtutum studiis non vacant, verum etiam alios, piè vivere volentes, impedire, & à laudabili & religiosa justè & sanctè vivendi & conversandi methodo abstrahere, & inturbare fatagunt. Quare silentii amator floccifacere debet, dum ab aliis malè feriatis Religiosis propterea irridetur, aut inurbanus, amarus, agrestisque sugillatur; obviandum proinde similibus est scitâ illa responsione, quam dedit S. Gregorius Nazianz. Celenso, qui cum Gregorium ob suam religiosam taciturnitatem, in literis ad eum datis reprehenderet, omnisque humanitatis expertem argueret; Vir Sanctus bellissimè ad hanc objurgationem Celenso rescripsit, lepidam gratiosamque fabulam memorans: Hirundines, inquit, exprobrarunt quondam cygnis, quod ab omnium hominum conspectu remori in aquis, locisque de-

fertis commorarentur; At nos, (inquiunt hirundines) versamur inter homines in oppidis ac urbibus, ubi & nidificamus, & resonis cantionibus nostris audientium aures mulcemus. Cygni talia audientes, nec verbum respondere dignabantur; attamen, ne muti esse crederentur, eorum unus vices reliquorum gerens ad hirundines conversus: O miserabiles aviculæ, inquiebat, quam vana est gloria vestra, quam laus ore vestro deprompta sordet! Nos cygni modicum quidem, ac rarò ora ad capendum referamus; dum autem hoc fit, tam dulcisonum edimus sonum & melodiam, ut ejus amœnitate allesti homines, certatim de civitatibus concentum nostrum audituri ad nos properent, & confluant; At vero vester garritus nulli hominum gratus est, sed omnibus fastidium, nauseamque parit. Unde Magister Silentii Pythagoras jam dudum justum tulit de vobis judicium, ut nullus hominum vos reciperet hospitio. Et hæc erat locutio cygni ad hirundines. Ita mi chare Celenso, poteris cum hirundinibus gringere & garrire quantum libuerit; ego vero velut cygnus in sua aqua, sic in meo cubili loquor meis libris, & oppidò his contentus sum. Vale. Ita S. Doctor ad Celensum. Ita meminit P. Drexelius in Phaetonte cap. 23. Ex quibus colligere pronum est, viris sanctis & prudentibus longè gratius fore silentium cygnorum, per quos non incongruè Religiosi, taciturnitatem sectantes, representari valent, quam garritus hirundinum, quibus rectissimè Monachi, linguam suam refrænare nescientes, comparari & assimilari queunt. Quamobrem si in bona fama apud alios præsertim doctos & pios esse cupis, cave, ne multitudini garrularum hirundinum, loquacium (inquam) hominum te immiscas,

ceas, sed potius stude partem habere cum cygnis, hoc est silentiosis viris, qui linguam suam moderari & gubernare sciunt; hos ergo imitare & cum iisdem ad tempus sile, ut postmodum sermones, sale conditos, & super mel & fa-

vum jucundos & delectabiles proferre valeas; nam ut testatur divinus Spiritus Prov. 25. *Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore suo.* Hoc ut assequaris, doctrinam mox tradendam serves oportet.

P A R S Q U A R T A.

22. **P**aradoxum alicui videri posset illud Prophetæ Regii effatum: *Lingua mea meditabitur iustitiam tuam.* Quis enim unquam audit, quod lingua meditetur? Linguae quidem proprium est discernere saporis, verba articulare, circa palatum moveri & volvi, meditari autem propriè cordis est actio. Veruntamen Psalmistam optimè id dicere extra controversiam est; per hoc enim insinuat, quod lingua benè moderata nihil proferat, nisi quod mens prius conceperit, & cor meditatam fuerit. Hanc ob causam Sancti Doctores Augustinus, Bernardus, & alii vitæ spiritualis Magistri suggerunt; omne verbum, inquit, prius veniat ad limam, quam ad linguam; nimirum prius in corde efformandum est & rationis regulâ limandum, quam ore prodeat. Atque hoc est discrimen, quod Ecclesiasticus Sapientem & stultum ait posse dignosci. *Eccli. 11. 9. In ore, inquit, fatuorum cor illorum, & in corde sapientum os illorum.* Id est, fatui, cor linguæ, & inordinato loquendi appetitui subiectum habent, ideoque effutunt, quidquid in buccam venerit. Sapientes autem linguam in corde habent; hoc est, nihil loquuntur, quod non prius corde ruminarint, an hæc & illa proferenda sint, nec ne. Denique S. Bonavent. to. 2. opusc. l. 2. de perf. Relig. c. 10. docet, tam nos cautos & parcos in verbis esse debere, quam est avarus in pecuniis ex-

pendendis. Et Ammonii Abbatis doctrina est; quam refert S. Ephrem to. 2. p. 281. c. 18. *Antequam loquaris, communica cum Deo, quod loquendum est, uti & rationem & causam loquendi, & tunc loquere quasi voluntatem Dei exequens, te loqui volentis.* Sic fecisse Sanctissimam Deiparentem, S. Bernardus testatur dicens: *Erat hæc sapientissima Virgo ornata discretissimâ taciturnitate, nihil enim locuta, quod non esset præmeditata.* Nunquam tamen silentii amorem magis declaravit, quam cum, S. Josepho dimittere eam volente, tacuerit, suamque causam & defensionem Deo commiserit. Ita Melleus Doctor.

23. Porro rationem valdè ponderosam, cur videlicet à Ss. Patribus tantopere in virtutum semita progredi volentibus silentium desideretur, assignat S. Basilii in Regula fusior: ut hac, inquit, ratione rectè loqui discamus, quæ ars ob tot circumstantias ad eam requisitas meritò difficillima iudicatur. Unde non ut aliæ artes exercitando, sed abstinendo discitur; quia cum homo non sit assuetus tot circumstantiis, quæ ad istam artem requiruntur, sed temerè effutire soleat, quæ in mentem & linguam veniunt, silentium duo commoda ad hunc finem præstat, nempe ut & oblivionem ex consuetudine pariat, & ad ea, quæ recta sunt, discenda otium suppeditet. Ita S. Basil. Hinc rectè S. Gregorius hom. 2. in Ezech. dixit: *ille loqui veraciter novit,*

quis

qui prius bene tacere didicerat. Quod idem affirmat S. Hieron. in Eccl. 3. Discamus, inquit, & nos prius non loqui, ut postea ad loquendum ora referemus. Si leamus certo tempore, & ad eloquia præceptorum pendamus, nihil nobis videatur rectum esse, nisi quod discimus, ut post multum silentium de discipulis efficiamur Magistri. Et licet hi Sancti Patres de religiosæ vitæ tyronibus præcipuè loquantur, tamen quin etiam ad alios hæc dicta pertineant, in dubium revocari à nemine debet.

24. Quamobrem non immerito hæc silendi ars ante omnes alias scientias virtutum studioso comparanda erit; quia si quis hanc artem assecutus fuerit, perfecti negotio & alia ad religiosam perfectionem spectantia consequetur. Hujus veritatis haud ignarus S. Pambo Abbas, uti refert Petrus de Nat. l. 6. c. 38. ideoque huic asceticæ scientiæ, videlicet silentio per plurima annorum curricula operam navare non dubitavit; Hic enim cum literis eruditus non esset, accessit ad quendam, à quo doceretur Psalterium. Qui cum audisset primum versum Psalmi 38. Dixi custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea, secundum versum non est passus audire dicens: Si potero hoc implere, hic versus tantummodo mihi sufficiet. Cumque Magister, qui ei tradiderat versum, discipulum culparet, quod per sex menses ad se non venisset, respondit Pambo; Quia versum illum adhuc operè non implevi, & scriptum esse ab Apostolo. Estote factores verbi, & non auditores tantum. Post multos verò annos sciscitabatur ex eo familiaris quidam, an jam tum versum hunc didicisset? Qui ait: Jam 49. anni sunt, quando illum audiui, & vix dum eum opere servare potui, quod etsi sat exactè fecisset, persuadere tamen id sibi humi-

lis animus ipsius non poterat: nam narrat Palladius, illum prælectum versiculum ita perdidicisse, & opere implèsse, ut, nisi corde ad Deum sublevato, communicatogue cælitus consilio, nemini unquam loqueretur, aut interrogatis responderet. Hinc factum, ut morti jam proximus, palam omnibus asseruerit, se nullam unquam poenitentiam vocem, cujus quidem meminisset, protulisse.

25. Profectò si nil aliud in hoc laudabili viro sanctitatis laude dignum existeret, quam eum sic servasse silentium, certò hoc unicum sufficeret ad eum in Sanctorum Catalogum referendum; sanè si nos vel per unam duntaxat hebdomadam alium sic refrænasse linguam sciremus, quod ne unum quidem otiosum verbulum ex ore prolabi siverit, jam heroicum quid talem præstitisse affirmaremus; sed quid una septimana ad tot annorum lustra comparata? Ceterum quamvis paucos S. hic Abbas hac in parte sui imitatores numeret, contendere tamen tu, amice frater, pro modulo tuo hunc S. Virum imitari; ne verò hoc in negotio te hallucinari contingat, scire te oportet, tres communiter à Sanctis Patribus, & Spiritualis vitæ Magistris assignari silentii gradus; unde juxta Ascetarum Regulas prius in primo gradu te exercere debes: nimirum, ut ab illicitis & otiosis linguam tuam refrænes verbis; & si quandoque ex aliqua incuria, & fragilitate humana te lapsum esse cognoveris, cave ne animum propterea despondeas, sed mox resurge, propositum innova, veniam à Patre Misericordiarum efflagita, & ne tam facile in eodem linguæ defectus te relabi contingat, consultum feceris, si mox aliquam levem, post quemlibet lapsum, tibi ipsi imposueris poenitentiam, v. g. terram aliquoties osculari, vel linguam eandem cruce signare,

signare, vel aliquibus disciplinæ ietibus corpus mortificare &c. Hæc enim metho-
do velociter ad hunc primum silentii gra-
dum pertinges.

26. Secundus silentii gradus est, ut
aliquis à licitis, sanctis, & bonis verbis
silentii causa abstineat, exemplo Psal-
mographi, de seipso hoc testimonium
perhibentis: *Obmutui; & humiliatus sum,*
& filius à bonis. Psal. 38. Secuta est hunc
S. Regem S. Rosa, quæ quoniam quan-
doque nec de cælestibus loqui volebat,
ideo huius tam arcti silentii causam quæ-
rita ait: *Melius est loqui cum Deo, quam*
de Deo. Effatum tam S. Virgine sanè dig-
num. Hoc ipsum etiam docet Smarag-
dus in Reg. S. Bened. dicens: qui taciturni-
tatis virtutem veraciter amat, necesse est, ut
ad tempus etiam à bonis locutionibus taceat;
causamque subiungens ait: ut nempe vir-
tutes cæteras ad tempus tacendo nutriat, quas
nutritas iterum tempore congruo sapienter pro-
ferat. B. Jordanus, qui S. Dominico pro-
ximè in gubernatione Ordinis successit,
etiam dicere solitus erat suis, Studioso
perfectionis non modò verba otiosa, &
quæ ad rem non pertinent, esse vitan-
da; sed etiam quæ res serias continent, &
ædificant, si multa sint; & diutius per-
trahantur. Nam homini loquendi avi-
do proclive est, ex bonis sanctisque col-
loquiis, si longiora fuerint, in otiosa pro-
labi, & inde in noxia decidere. Quod
si non ob aliud, certè ob longitudinem
peccatur; quia (ut ait vetus auctor epi-
stolæ ad Demetriadem) quod laudabile est in
genere suo, fit de nimietate suâ culpabile.

27. Tertius gradus est, à necessariis
quoque verbis quietis & virtutis amore
nonnunquam abstinere, maximè si ad
defensionem propriam pertineant, ex-
emplo Christi Salvatoris nostri, de quo
Matthæus & Marcus referunt, quod à
summis sacerdotibus in multis apud Pi-

latum accusatus, nec verbulo se defen-
derit, sed altum semper silentium tenuerit.
Et non respondit ei ad ullum verbum: Ita
ut miraretur Præses vehementer. Matth. 27.
v. 24. Silerè autem voluit dulcissimus
JESUS non ex necessitate, sed ex vir-
tute, non sui, sed nostri emolumenti
gratiâ, ut videlicet suo nos provocaret
exemplo ad tenendam taciturnitatem,
quando nobis imminet falsarum accu-
sationum & delationum tempestas. Ul-
teriùs notandum est diligenter, dum
necessitas locutionem exposcet, illa so-
lùm, quæ ad rem pertinent, proferen-
da sunt, & quidem voce demissâ, ut Re-
ligiosos decet; insignis enim, ut S. Bona-
ventura in spe. disc. p. 4. c. 5. docet, ho-
minis Religiosi defectus est, altâ voce lo-
qui. Hanc ob causam sacræ Constitutio-
nes nostræ sic sonant: Prior ad mensam
in Refectorio, & aliis locis silentii, & Ma-
gister Novitiorum cum suis Novitiis, si loqui
opus fuerit, submissa voce loquantur omni
tempore tanquam ad aurem; quod & omnes
alii fratres observare strictè teneantur, quando
ob aliquam inevitabilem causam silentium lo-
cale vel temporale violare coguntur, & si
conceptus suos exprimere signis non valeant,
quod in locis & temporibus silentii procurare
debent, quàm paucioribus verbis exprimant,
quæ sola necessitas postulabit.

28. Quæ omnia ut opere impleamus,
nonnullos imitemur oportet histrio-
nes. Sicut enim hi interdum suâ dex-
teritate, agilitatèque seras ori affingunt;
ita etiam silentii amicus ori suo seram ap-
pendere debet, & quidem talem, quæ ex
rotulis varias literas continentibus con-
stat, & nonnisi, cum certa verba per
conjunctionem literarum prodeant, refe-
ratur. Verba autem hæc non alia esse de-
bent, quàm quæ Monachus quidam januæ
suz adscripsit: *Necessitas, Utilitas, Cha-
ritas, ut ex eorum lectione meminerit,*
nunquam

nunquam ex cella sua egredi, nisi cum una ex his causis ipsum impulerit. Proinde, ut monet Sapiens *Ecclesi.* 28. 28. *Oritio facito ostia & feras*, illudque cautè occlude, nec unquam referare hoc præsumas, nisi vel necessitas affulgeat, id est, Deus benedicendus, peccata confitenda, necessitates explicandæ &c. Aut utilitas adsit, quando nempe augmen-

tum gloriæ divinæ, aut nostræ sive aliæ salutis promotio notabilis speratur. Aut charitas locutionem exposcat, nimirum, quando alterum instruere, corrigere, solari, & adhortari proximum ex fraternæ charitatis officio obligaris. Hoc fac, & quid inde fructus & spiritualis gaudii reportaturus sis, propria discas experientiâ.

SERMO XXXV.

DE VITIO LOQUACITATIS.

Si quis autem putat se religiosum esse, non refrænans linguam suam, hujus vana est religio. Jac. i. 26.

PARS PRIMA

1. **Q**uia juxta S. Dionysium (de Divin. nomin. cap. 4.) Bonum ex integra causa est, malum verò ex singulis defectibus oritur. Ut enim opus sit bonum, debet omnes conditiones requisitas habere: quod si vel una desit, malum erit, non bonum. Proinde si quis nescio quibus bonis operibus vacaret, cilicia gestaret, disciplinas frequentaret, jejuniis aliisque poenitalitatibus carnem mortificaret, & propterea se bonum Christianum, Religiosum, Deum timentem & colentem putaret; interim tamen linguam suam non refrænaret à detractionibus, murmurationibus, contentionibus, litigiis, susurrationibus, imprecationibus, & cæteris hujusmodi linguæ peccatis, hujus religio, teste Jacobo

Gramm. Relig. Pars II.

Apostolo, vana est, inanis & falsa; nec Deo placet ille, qui abjecto linguæ freno, aliis quidem se virtutum operibus tradit. Et quod hoc verum sit, liquet ex his, quæ in revelationibus S. Birgittæ lib. 6. cap. 109. continentur, nimirum: (Mater DEI loquitur.) Ubi optimus est cibus, si infunditur in eo aliquid amaritudinis, vilescit; Sic qualescunque, & quantascunque virtutes a'iquis habeat, si delectatur in aliquo peccato, non placet Deo. Ideo dic illi amico meo, quod si desiderat placere Filio meo, & mihi, non confidat in virtute sua aliqua, sed compeſcat linguam suam ab omni multiloquio, & risione, & prohibeat mores suos ab omni levitate. Capis modò, quod religio, id est, virtutum opera illius, qui garricionibus, nugis & risionibus se assuefecit, parùm sint grata Deo; quia ea nimia linguæ procacitas inficit,

D

insit, & in conspectu Altissimi amara & insipida reddit.

2. Dicit Scriptura Numer. 19. 15. *Vas, quod non habuerit operculum, & ligaturam desuper, immundum erit.* Ex quo textu hanc pro nostro scopo erigere moralem doctrinam licebit, nimirum: Sicut vasculum quodpiam diu mundum & nitidum conservari nequit, si suo caruerit operculo; quia tunc cuilibet immunditiae intra se admittendae expositum est, ex quo mox pulveribus & sordibus replebitur. Sic pariter discurrendum est de anima nostra, quae, si os suum non custodiat, neque prudentis taciturnitatis lege, *sed* operculo, operiat & muniat, diu munda permanere nequit, sed fordesceat quamprimum variis peccatorum immunditiis, protestante Sapiente, dicente: (Eccli. 20.) *Qui multis utitur verbis, laedit animam suam, pluribus utique vulneribus peccatorum.*

3. Nullus est qui nesciat, illas urbes vel maximè hostium incurfibus patere, & subiectas esse pluribus periculis, quae absque moenibus ac vigili custodia existunt; Illas Regiones, ac Provincias plerumque devastari ac depopulari, quae vias & semitas patulas habent; Pari modo nullum hominum genus tartareorum hostium insidiis magis subjacet, quam linguam suam cohibere nescientium aut nolentium; hi enim perfacili negotio à Satana circumveniuntur, potestatique ipsius subiguntur. *Ubi enim non est taciturnitas, ait B. Albertus magnus l. de Virg. c. 31. ibi homo de facili superatur;* & ad hoc probandum adducit illud Prop. 25. quod simul etiam jam dictae similitudini robur addit. *Sicut urbs patens, ait Sapient, & absque murorum ambitu, ita vir, qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum.* Appositè ac lepide S. Petrus Damiani epistola 39. ad Desiderium, ait: *Silentii*

violatores similes esse crocodilo oscitanti, cui tunc hostis Hydrus (Plinius Ichneumoni tribuit has insidias) fauces ingreditur, & alvum erodit, & necat. Sic pariter Religiosus (ait Sanctus hic purpuratus Pater) dum sub silentii censura concluditur, vivit; perit autem, cum ad loquendum os immoderatus aperit. Nec mirum, siquidem hostes plurimi os nostrum, & linguam circumstant, ut animam, aperto aditu, confodiant. Quam verò hi per os intrantes animae hostes copiosi sint, asserit S. Chrysostomus in suis Commentariis, se numerare eos non posse, unico verbo rem expedit, inquit: *Per os multa sunt via interitus.* Proinde magno cum spiritu atque sollicitudine monet Jesus Siracides cap. 28. vers. 30. *Attende, ne labaris in lingua, & cadas in conspectu inimicorum insidiantium tibi, & sit casus tuus insanabilis in mortem.* Id quod tunc vel maximè metuendum, quando quis per malam consuetudinem & habitum taciturnitatis leges violare & infringere solet.

4. Ingeniosam, & nostro proposito accommodam adfert quaestionem Iosephus mansi Tract. 45. Discurs. 13. Num scilicet plures ob concupiscentiam carnalem, an verò per linguæ vitium damnentur? & respondet: Sine dubio unusquisque primà facie dicturus est, quod concupiscentia carnalis majorem animarum numerum ad aeternam perditionem proturbet, quia sub mellis dulcedine inescat voluptas, mortiferum abscondendo venenum. At vero Clemens Alexandrinus contrarium omnino demonstrat; Dicit enim: Anacharsim Seytham dormientem sinistram quidem continuisse pudenda, os autem dexteram; per quod significat, oportere quidem utrumque coërcere, sed majus esse linguam cohibere, quam voluptatem. Etenim carnis pruritus ætate ingra-

ingravescente languescit, & deficit, non item lingua; siquidem hæc etiam in senibus solet esse loquacior. Ita prædictus Author.

5. Verum enim vero, nullus sibi imprudenter persuadeat, illos duntaxat in periculo versari, & timere debere, ne satanicis succumbant præstigiis, qui loquuntur perversa, qui effutiant verba iracundiæ plena, qui miscent sermones hircum redolentes, aut aliorum famam denigrantes, non verò illos, qui vanis solùm, ac ludicris delectantur confabulationibus. Nemo, inquam, sibi blandiatur, similes inanes & fabulosas sermocinationes fore absque spirituali animæ ruina. Quippe mors ingreditur, ait Mediolanensis Præsul S. Ambrosius l. 1, de Virg. per ostium tuum, si falsa loquaris, si turpiter, si peccatiter, postremo, si, ubi non oportet, loquaris. Cujus asserti ultima verba bene notanda, ponderanda, & trutinanda sunt, cordique indelebiter imprimenda; nimirum, quod mors (teste tanto Doctore) etiam per verba otiosa, & vanitatem duntaxat spirantia in animam ingrediatur, eamque morte peccati occumbere faciat, non quidem immediate & directè, seu ex naturâ suâ, & præcisè ob talia impertinentia verba; cum enim hæc mortalia non sint, nec mortem animæ inferunt; sed mediatè, & dispositivè; quoniam per talia vaniloquia homo sibi viam sternit ad pejora sic, ut gradatim de defectibus, & imperfectionibus in venialia scienter prolabor, de his rursus in majora & graviora, ac tandem in lethalia ruat peccata, uti pro dolor, satis abundèque quotidie experimur. Siquidem nullus repente fit pessimus, sed guttatim vitia in cor nostrum irrepunt.

6. S. Teresa de seipsa scribit, cum sub initium religiosæ vitæ suæ cum extra-

neis libenter confabularetur, & inanibus ac futilibus sermocinationibus delectaretur, contigit aliquando, dum Locutorio egressa ad Oratorium concederet, ubi statua, Christum Salvatorem ad columnam ligatum, totumque vulneratum & cruentum representans, asservabatur, & piè venerabatur; adeò ex singulari Dei nutu S. Teresa hæc visâ exterrita est, ut extra se quodammodò rapta piæ miserationis affectu Christum quasi præsentem affata sit: O Dulcissime Redemptor, quis te tam fœdis adeò plagis creentavit? quis Sanctissimum totum tuum corpus tot vulneribus fauciat? quis faciem tuam, in quam desiderant Angeli prospicere, tam turpiter dehonestavit, & deformavit? Tunc S. Virgo interiori Christum sibi loquentem audiit: Tuus, ô Teresa, mundialibus sermonibus me sic affectisti, Moxque illa multis irrorata lacrymis coram Christi effigie se prosternens, per sanguineum ejus pretiosum veniam poposcit, nec inde surrexit, donec quod petiverit, impetraret; à quo tempore cane pejus & angue omnes hominum congressus horruit, fugitque. Aliàs hæc eadem Seraphica Mater locum sibi à dæmonibus in inferno paratum conspexit, ad quem devenisset, nisi à sagaciori Confessario instituta, venialia (præcipuè linguæ peccata) declinare coepisset. Ita habet ejus vita cap. 32.

7. Itaque ab hac Sancta Carmelitani Ordinis Instauratrice discite vos Religiosi omnes, majus longè his inanibus confabulationibus periculum inesse, quam primâ apparet fronte. Creditote, si interiores mentis oculos ad inferorum chaos reflectendi vobis daretur potestas, innumeros sanè ibidem cerneretis, in infernalibus illis incendiis ardere, qui si lingues fuissent, cæli palatia pro sua mansione obtinissent. Adeoque neque-

neutiquam ambigendum, magnam animæ damnum in lingua, non cautè custodita, absconditum latere. De S. Arsenio legimus, dum viam salutis sibi ostendi à Deo postularet, vox cælitus hæc allapsa est: *Arseni, fuge, tace, quiesce, & salvaberis.* Infero jam conclusionem à contrario, utique hanc: Ergo qui non fugit multiloquium, qui non fugit occasionem peccandi, qualis est in multiloquio, qui non tacet, dum silendum esset, sed garrire totâ die non quiescit, iste non, vel saltem difficulter salvabitur.

8. Quamobrem, si callidè ab ore ad miscendas inanes confabulationes sollicitamur, obturemus aures nostras, nec quod suggerit, impleamus; qua in re vestigiis S. Benedicti insistamus. Hic enim montem Cassinum à quibusdam prisca idololatriæ vestigiis purgasset, & simulacrum Apollinis, quem rudes hujus loci accolæ adorabant, Vulcano donasset, profanumque superstitionis templum subvertisset, & ejus loco S. Martino Sacellum dedicasset, rudēsque illos populos Evangelicis præceptis erudiisset; ecce cacodæmon horribiles larvarum formas indurus, spectabili S. Benedictum specie territare laborabat, hinc clamitabat, ululabat, atque has identidem voces usurpabat: *Benedicte, Benedicte, quid tecum habes, quid me persequeris?* sed cum vir Sanctus nihil oggannienti bestię responsaret, sed alto sperneret silentio, adjecit: *Maledicte, & non Benedicte.* Ita in ejus vita scribit Petrus Ribadeneira.

9. Enim verò, quamvis stygius hic Cerberus nihil intentatum relinquat, quò homines circumveniat, ac in peccati laqueum pelliciat, hoc tamen vel apprimè efficere conatur per propriam nostram linguam, ut S. Chrysost. hom. 1. de baptiz. his testatur verbis: *Dæmon undi-*

que nobis insidias præparare consuevit, sed facilius linguâ, & ore peccante; Nullum enim illi tam congruum organum est in ministerium interitûs & peccati, quam lingua: nam inde nobis mors, inde lapsus, inde perditio, inde naufragium præparatur. B. vero Laurent. Justinianus de Discip. Monast. c. 25. post considerata multa damna, à sensibus nostris, non benè custoditis, derivantia, de lingua ait: *Præ omnibus autem aliis linguæ membrum, diuturnâ & malâ depravatæ consuetudine, permiciosius operatur.* Et certè si omnes alii sensus, & membra corporis humani trutinæ subjiciantur, nullum invenietur, quod non solum reipublicæ, verum etiam ipsimet homini sit perniciosius ipsâ linguâ. Unde S. Hieron. ad Demetriadem ita scribit: *Solicitam satis ori tuo custodiam pone; non enim est quidquam in nobis, quo facilius peccare possimus quam linguâ.* Quamobrem salutare est illud D. Ambrosii in epistola quadam traditum consilium. (lib. 4. epist. 29.) *Retine verbum quod non edificat auditentes, quia, qui otiosum verbum non reprimat, citò ad noxium trahitur.* Hinc Claravallensis apes in sua Clara valle commeditans linguæ nostræ pronitatem, & proclivitatem ad delinquendum, ideo in form. honest. vir. cuilibet nostrum saluberrimum hoc instillat monitum: *Fuge locutoria quantum potes, cujus consilii efficacissimam insinuat rationem S. Ambrosius in hæc prorumpens verba: Quàmplures vidi loquendo in peccatum incidisse, vix quinquam tacendo, ideoque tacere nosse, difficilius est, quàm loqui.*

10. P. Franciscus à S. Maria in histor. Carmel. to. 2. l. 2. c. 17. recenset. Cum defuncta esset in Conventu Vallisoleti Discalceatarum Monialium S. Tereziæ, in Hispania, Soror Anna à JESU, cæteræ Sorores corpus illius lavantes & induentes invicem, licet submissâ voce, loquebantur,

bantur, minimè observantes tale tempus silentio esse dicatum: & ecce defuncta illicò digitum ori applicuit, silentiumque indixit, quod cum semel, iterumque fecisset, quanti esset virtus silentii, & è contrario vitium loquacitatis Sororibus demonstravit, ac deinceps observantiores effecit. Unde liquet non esse absque piaculo inanes sermones miscere, & absq; rectæ rationis dictamine oris januam ad loquendum recludere. Hinc Ezechiel Proph. ut habetur *Ezech. 3. 15.* tamen septem diebus sedens, moerens tacebat, ne fortè vel minimo otioso verbulo sua contaminaret labia. Quare S. Gregorius ab eo argumentatus; Si, inquit, qui ad loquendum missus est, tamdiu tacuit, pensandum nobis est, quanta culpa sit ei, non tacere, quem nulla necessitas cogit loqui. Ita Gregor. hom. 11. sup. *Ezech.*

11. Cæterum indagare oportet, quibus potissimum peccatis sese viri linguo si polluere soleant? & continuò reperimus, illos committere peccatum vaniloquii, de quo Christus dixit: Dico autem vobis, quoniam de omni verbo otioso, quod locuti fuerint homines, reddent rationem in die iudicii. Hoc peccatum mox sequitur murmuratio directè contra hominem, & indirectè & reductivè etiam contra Deum, ut bene consideranti patebit, quia teste Thoma Kemp: De his plerumque libenter loquimur, quæ nobis adversantia sentimus, & per mutuas locutiones ab invicem consolari querimus. Murmuratio porro solitudini non est assueta, ideo sociam, detractionem scilicet à latere suo abesse neutiquam patitur, sed eam semper secum ducit, cum experientia probet, nullos magis detractionis vitio obnoxios esse, quam silentii prævaricatores: nec ullam colloquiis materiam aptiorem plerumque videri, quam alienos defectus

& vitia. Committere etiam solent peccatum levitatis, cum ejusmodi homines communiter leves sint, atque adeò ex abundantia cordis os loquatur. Peccatum jactantiæ nequaquam etiam effugient, siquidem nihil est usitatus in colloquiis, maximè apud eos, qui in humilitate non sunt fundati. His & aliis pluribus peccatorum culpis sese impiare solent loquaces.

12. Ex quo sequitur, quod non solum apud Deum, & Beatos Cælites tales, linguam suam moderare nescientes, ignominia & infamia notam incurrunt, verum etiam apud prudentes homines. Ut enim, si vas percussum magnum reddit sonum, vacuum credimus; ita si quem valde loquacem advertimus, virtutibus & aliis charismatis inanem esse judicamus. Hoc jam olim lumine naturali cognoverunt gentiles Philosophi, qui loquaces in fatuorum numerum collocebant. Ex quibus etiam erat Solon, qui cum vice quadam cuidam affideret convivio, silentiumque teneret, interrogavit nonnemo ex discumbentibus, cur iste (innuebat Solonem) ita taceret? Quod audiens ille respondit: Quia nullus stultus tacere potest. Prudens sanè dictum, utpote è Sacris depromptum paginis: Stultus (ait Ecclesiastes 10. 14.) verba multiplicat. Idcirco quisquis prudens haberi, ac in bona & laudabili fama apud viros probos esse desiderat, sedulo declinare debet inanes confabulationes, & linguam suam in paucis præstare. Certò Apollonius Abbas rogatus, qui hominum sint optimi? Qui in dicendo brevissimi, respondit. E contra qui longas & inanes miscere sermocinationes consuecunt, magnam plerumque audientibus nauseam creant, sèque non modicè prostituunt.

PARS SECUNDA.

13. **C**um ex præcedentibus dictis sat abundèque constet, quàm multas peccatorum maculas contrahant viri loquaces; minimum vero peccatum, quale est vel unicum verbum otiosum, Deus (ut testatur S. Job. c. 24.) *multum abire non pariat*, sequela sequitur manifesta, quod tales viri linguosi innumerabilium, & ineffabilium poenarum, post absolutam mortalis hujus vitæ periodum luendarum, acervum sibi per ejusmodi peccata congregent, & imponant; quod licet nunc id credere nolint, haud dubiè tamen experientur cum ingenti suo damno, dum magnus æternitatis dies ipsis elucescet; tunc enim mentis oculos aperientes, altèque imo ex pectore suspiria trahentes ingemiscunt, ac deplorabunt suam tam miseram sortem, quod nempe tam parvi duxerint facetias, & discursus scurriles & vanos, neque hos declinarint.

14. *Scribitur* in vita S. Hugonis Abbatis refert, quod S. hic Abbas sæpe Durandum Archi-Episcopum Tolosanum tanquam olim suum discipulum, & in Christo filium monuerit, ut à jocis & ridiculis verbis sibi temperaret; alias gravissimas purgatorii poenas subiturum. Verum dixisse Hugonem eventus probavit; Nam cum præfatus Præsul naturæ debitum solvisset, apparuit Signino Monacho, viro planè perfecto, in horribili forma, os namque prætulit admodum inflatum, labiæque foedè conficis, eumque voce lacrymabili rogat; Abbatem Hugonem ut adeat, eidemque supplicet, ut unà cum suis Monachis supplex apud Deum pro se intercederet, quod nempe ob facetias suas

ac verba otiosa, quæ correptus relinquere noluerat, atrocissimis poenis in Purgatorio torqueretur. Signinus rem Hugoni significat, qui electis septem Fratribus silentium indixit septem dierum, quatenus oris excessus oris obedientiæ purgaretur. Obedientibus aliis unus eorum præcepti violator silentium interrupit: Unde Archi-Episcopus dicto Signino apparens dixit, quemadmodum unius fratris inobedientiæ suam è poenis liberationem retardasset. Adit Hugonem his auditis Signinus, qui comperto ita se rem habere, alteri cuidam observantiori silentium per hebdomadam servandum indixit. Quo exacto jam tercio Durandus apparuit in habitu pontificali, & ore labiisque integris, Abbati ac Monachis ob liberationis beneficium gratias agens; deinde disparuit, ac in cælum subvolavit.

15. Si hoc contingit Archi-Episcopis, qui tamen silentii servandi peculiariter non habent legem; quid, amabo, fiet Religiosis, qui severis ad id custodiendum obligantur statutis? Profectò haud effugient horribiles illos flammarum globos, quibus animæ in altera vita expiantur. Senserunt hæc atrocissima tormenta duo Fratres referente Boverio in annalib. Capuccinor. An. 1564. Cum enim P. Antonius de Monte nocte quadam non potuisset dormire, surrexit, ut lumen è culina acciperet. Mediam confecerat viam, & ecce de eadem culina vidit emicare permagnum ignem. Attonito rei novitate occurrit horridus Æthiops, qui ad Patrem conversus ait: Ne timeas, manūque apprehensā secum duxit ad culinam, quam ubi ambo ingressi sunt,

sunt, vidit Antonius duos nuper defunctos Fratres, veru infixos, substratis copiosis prunis ab atrociori Æthiope crudelem in modum perassari. Utrumque facile cognoscebat: quapropter, quid est hoc Fratres, ait; Itane damnati estis? Damnati non sumus, inquiunt, æternum, sed hac temporali poena exurimur, quod & multum temporis inutilibus impenderimus, & dum calefactionis causâ ad focum stabamus, nunc murmuraverimus, nunc aliorum facta carperimus, & inutilia multa locuti fuerimus, aliósque nostro pravo exemplo ad similia traxerimus. Ob quæ horrificis horum cruciatuum generibus subijcitur. Quibus dictis visio disparuit.

16. Simile quid etiam vidit P. Silvius ejusdem instituti Presbyter, nam cum aliquando ante preces nocturnas in choro oraret, derepente fores Ecclesiæ ingenti ictu concussæ sunt. Paulò post fit strepitus in umbilico templi, ac deinde ante aram, in qua cæleste manna erat. Territus Pater, dum rei exitum exspectat, inaudit vocem hominis, amarè flentis: Heu me! inquebat, heu me! ô quanta tormenta sustineo! ô justus mortalium Vindex, quis tandem horum cruciatuum finis erit! ô, Fratres! ô, ô, fratres! si nosse possëtis, quàm dira patior, quantus vos horror invaderet! Simulque compellens Silvium, adèsdum, inquit, Silvi, ne paveas, ego anima nuper defuncti fratris sum, Dei jussu huc missa. Silvius ut accessit, præter umbram ad cornu Evangelii nihil conspexit. Et anima: defuncti nuper fratris anima sum, & gravissimis poenis in flammis purgatricibus atteror. Quibus de culpis? inquit Silvius. Ad quæ anima digito linguam tangens, ob hujus, inquit, linguæ peccata tam misère discrucior, ut cruciatus ex-

primere non valeam. Quibus dictis cum 30. Missas postulasset, disparuit.

17. Ex his ergo & pluribus aliis, quæ silentio involvo, exemplis satis liquet, non esse nugas, aut rem exigui momenti transgressionem silentii, cum cernamus ob hanc tam levem, & fermè nullam, (ut nobis videtur) culpam tantis Religiosos addici tormentis. Merito proin S. Teresa tenerrimo miserationis affectu suas in Christo filias prosequens, fatigebat, ut silentium inviolabiliter ab omnibus observaretur. Unde hæc S. Mater, in cælo jam gloriosa, si quando aliquæ Sorores tempore silentii loquebantur, illas per tres ictus super portam admonuit, & ut tacerent, imperavit; fortassis hanc etiam ob causam, ut atrocissimos cruciatus, loquacibus destinatos, effugerent. Quod porro tam severe divina in eos animadvertat Justitia, qui nugas & facetias in medium proferre amant, nemini mirum videri debet; Nam Sanctissimus Claravallensium Monachorum Abbas, S. Bernardus libro secundo de Consideratione ad Eugenium Papam cap. 13. hoc de nugis tulit judicium: *Inter seculares nugæ, nugæ sunt, in ore Sacerdotis blasphemia. Consecrasti os tuum Evangelio? talibus jam aperire illicitum, assuefacere sacrilegium est.* En, quantam ferat censuram de verbis scurrilibus & indecentibus mellitus hic Ecclesiæ Doctor, qui totam suam scientiam divinitus accepisse creditur. Ergo nota hæc bene, illa præsertim verba: *Assuefacere Sacrilegium est.* Siquidem à gravi culpa non videtur posse excusari Sacerdos, Prælatus, Religiosus, qui scurrilia loqui in consuetudinem ducit. Rationem solidam assignat D. Thomas 1. 2. q. 73. a. 10. in Corp. nimirum ratione scandali: *Quia (inquit) in exemplum culpa vehementer extenditur, quando*

quando pro reverentia gradus peccator honoratur: ad plurimum enim notitiam perveniunt peccata & excessus magnorum. Ac proinde Sacerdos cum majori periculo sui & aliorum peccat, sicut etiam Religiosus: Excessus enim Religiosi, aut Sacerdotis potest esse gravior propter scandalum, quia ad vitam ejus plures respiciunt. Hinc citatus S. Thomas quæst. 79. a. 3. ad 5. iterum hæc scribit: Quamvis verum sit, quod circumstantia personæ excellentis peccatum infinitum non aggravat, ut faciat de veniali mortale, nisi transferat in aliam speciem peccati; attamen id evenire potest per accidens ratione scandali. Ex quo dicebat Bernardus: Nugæ in ore Laici, nugæ sunt: in ore autem Sacerdotis blasphemix. Verum hoc intelligitur per exaggerationem dictum, vel propter occasionem scandali: quia nugæ in ore Sacerdotis possunt esse occasio blasphemandi. Ita Magister Angelicus; quæ proinde quàm diligentissime notent Sacerdotes, & Religiosi omnes, ne intempestivis nugis, sedisque scurrilitatibus occasionem infirmis præbeant scandali, seu ruinæ spiritualis. Siquidem, quin hujuscemodi sermones parùm honesti, & à Sacerdotum labiis profecti, audientes scandalizent, nescio, verùm quis rationabiliter inficiari possit: Ergo pariter, quâ ratione à gravioris culpæ reatu queant excusari, non satis intelligo.

18. Veruntamen, ut nonnullos scrupulos, qui ex dictis oriri, & pium religiosumque animum discruciare possent, abigamus, coronidis loco notandum venit, magnum esse discrimen, inter nugas, jocularitates, & scurrilitates hætenus reprehensas, sicut etiam inter verba otiosa, à Christo damnata & alia, quæ convenienti modestiâ moderata, in civili conversatione permittuntur. Nam S. Laurentius Justin. in libro de disciplina &

perfectiōne monasticæ conversationis c. 5. ita scribit: Sunt tamen multa verba, quæ in se ridiculosa & vana esse videntur, quæ interdum prudenter, & opportuno dicuntur tempore, vel pro propria sublevanda fragilitate, vel proximorum amovenda tristitia. Hæc nempe talia ab infirmis mentibus nequam redarguenda sunt, quia otiosa non sunt. Plerumque hujusmodi magis fructificant, quam spiritualia & divina, non autem in consuetudinem deducenda sunt, sub intentione subdulatoria, & raro suo loco & tempore pronuntianda. Hæc ille.

19. Angelicus Doctor S. Thomas 2. 2. q. 188. a. 2. Corp. pariter de Eurapelia, cui locum & nomen virtutis attribuit, si moderata sit, differens, inquit, Qui in ludo ita desciunt, quod nec ipsi aliquod ridiculum dicunt, nec faciunt, vel dicentibus & facientibus molesti sunt, pueri censentur. Advertit tamen idem Angel. Præceptor, hanc verborum & discursuum facietorum recreationem esse debere honestam. Unde ait: Primum & principale est, quod prædicta delectatio non queratur in aliquibus operationibus vel verbis turpibus. Hoc ipsum verificatur insigni prodigio. Nam cum in Conventu Vallisoleti Discalceatarum S. Tereziæ in Hispania in solemnitatibus Paschalibus majori cordis lætitiâ animum simul recrearent Moniales; dubitavit quædam Soror, nomine Stephana ab Apostolis, cui præcipuè jussum fuerat æternum gaudium opere externo comprobare, utrum talia cælesti sponso essent grata? unde ad imaginem Crucifixi conversa, ut illius voluntatem dignaretur manifestare, deprecata est; & ecce illicò imago caput inclinando annuit sibi placita esse, quæ ad hilarandum animum bonâ fierent intentione. Ex historiis Carmelit. Tom. 1. lib. 2. cap. 17.

20. Advertendum tamen est, ne hac

in

in parte nimium simus faciles & proni, quia ob naturæ ad vitia proclivitatem sæpe numero similes facietur & argutæ principio quidem honestæ & suæ rectitudinis regula defleunt & degenerant. Quamobrem quantum recta dictabit ratio, & quantum foret possibile, melius feceris, si à similibus jocos, & facetis verbis tibi temperaveris, cum difficile sit in tali occasione non prorumpere simul in verba otiosa, à Christo Domino reprehensa, de quibus, ut ipse ait, in die iudicii rationem reddere cogemur, puniemurque de his, nisi prius in vita condignam à nobismetipsis exegerimus poenam & mulctam, de qua exsolvenda tam solliciti extiterunt Sancti, ut à senetipfis graves omnino poenas sumentes se cruciarint, si quandoque linguam suam minus cautè custodisse adverterint. Brevitatis causâ adduco *Severum Sulpitium*, virum omnino Sanctissimum, & paupertatis & humilitatis amore conspicuum. Hic in senectute sua à Pelagianis deceptus, & agnoscens loquacitatis culpam, silentium usque ad mortem tenuit, ut peccatum, quod loquendo contraxerat, tacendo penitus emendaret. *Gennadius* de *Viris Illustr.* cap. 19. *S. Clara* de *Monte Falco* Ordinis nostri, dum quadam vice matris alloquenda gratiâ silentium rupisset, in poenam admissi erroris in summo frigore nives nudis pedibus calcans, centies precationem Dominicam recitavit. Ex leet. in officio Ordinis.

21. Denique nullum prorsus est dubium, quin multos reperire liceat, qui rotundè cum *S. Arsenio* fateantur dicentes: Me sæpe poenituit locutum fuisse, nunquam autem tacuisse. Næ si oculos ad nosmetipsos reflectimus, hoc ipsum canere cogimur. Quamobrem experto jam proprio damno meliora saltem nunc sapia-

Gramm. Relig. Pars II.

mus, omnemque à nobis verbositatem arceamus, osque nostrum præcingamus cilicio, sed non alio, quam quod vir Religiosus (*Drexelius* teste in *Phaët.* cap. 61. §. 3.) cuidam Juveni suasit; Cum enim forte cilicium pro domanda carne petiisset à Religioso, ille os digito signans dixit: *Verè, mi Jovenis, optimum est cilicium, vigilanter attendere, quid per ostium hoc egrediatur.* Tale cilicium jam olim ori suo adhibuit (ut Author est *Pelagius*) *S. Agathon Abbas*, què autem illud tenacius retineret, ori suo lapillum imposuit, ac per triengium retinuit, ut vel sic loquacitatem fugans, silentium condisceret; qua in re non paucos ex ferventioribus Religiosis imitatores habuit.

22. Verùm, si his fortassis nondum sis accensus ad propulsanda vana & otiosa colloquia, movere te ad minus deberent irrationabilia animalia; Nam grues (docente *Plutarcho* de solertia animal.) quando montem Taurum transvolant, accipiunt in sua rostra lapillum, ne se suis clamoribus prodant, & hoc ex metu, ne audiantur, & aquilarum illic degentium insidias incurrant, eisque in prædam cedant. Sicque sibi os obturant, & in summo silentio præfatum montem transeunt, ut ab aquilis audiri non possint. Disce ergo & tu, mi chare frater, ab his avibus os tuum per silentii lapillum refrænare, si insidias, & milvi satanici unguis subterfugere paras. Quod si præstiteris, magnam tibi concipere spem fas erit, per hujus exilii montem securè te, ac illæso pede transiturum, & ad æternæ felicitatis patriam perventurum.

* * * *
* * *
■

E. SER.

SERMO XXXVI.

DE COLLOQUIIS RELIGIOSIS.

Tempus tacendi, & tempus loquendi. Eccles. 3. vers. 7.

Dictum est hactenus, quatenus cuilibet Virtutis amanti silentii virtus sit necessaria, & quanta ex eiusdem incuria, & neglectu pullulare soleant damna. Verum ne quis minus prudens, his perpensis, sinistram declinare volens semitam, plus æquo ad dexteram deviet; hoc est, ne, dum verba otiosa, vana & secularia respuere laborat, prætereat pia & Religiosa, ædificationisque proximi multum proficua. Sciendum igitur est, hanc silentii virtutem etiam, sicut & reliquas, in medio consistere sis, ut verba salutem proximi promoventia non reticeamus, sed otiosa duntaxat, & nullum emolumentum importantia refecimus. Hoc nobis suggerit Sapiens, dum ait: *Tempus tacendi, & tempus loquendi.* Quod ipsam etiam Hebræus Psalter suo munit calculo, dum Deum in hunc exorat modum *Psalm. 140.* Pone, Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labiis meis. Quem textum S. Gregorius 3. p. Pastor. admon. 15. in hæc dilucidat verba: Non poni ori suo parietem Psalmista, sed ostium petit, quod videlicet aperitur, & clauditur; unde & nobis cautè discendum est, quatenus & os discretè & congruenti tempore loquela aperiat, & rursum congrua taciturnitas claudat. Cui concinit Mediolanensis Archi-Episcopus,

& Ecclesiæ Doctor, S. Ambrosius: Si pro otioso, inquit, verbo reddemus rationem, videamus, ne reddamus & pro otioso silentio. Hinc beilissimè S. Laurentius Justini. de perfect. Mon. c. 15. docet Virtutem silentii hanc esse, non semper tacere, sed illa sola, quæ loqui non licet; unde hanc discretionis Regulam multi ignorantes graviter delinquant, quia tacent utilis proferre iis, quibus prodesse valent. Horum typum iam olim expressit S. Isaias, dum seipsum de immoderato silentio inculpat dicens: *Væ mihi, quia taceui.* Isai. 6. 5.

2. Hoc regium silentii iter Propheta patrefecit, cum dicit: *Psalm. 38.* Dixi, custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea: non ait, ut taceam; sed, ut non delinquam. Hinc quoque Ecclesiasticus dicit: *Eccles. 20. 7.* Homo sapiens tacebit usque ad tempus; hoc est tamdiu, donec loqui melius sit, quam filere. Quod scitâ similitudine declarat Plato ad Theophanum dicens: Navigamus aliquando velis navem explicantes, aliquando anchoris frangentes retinemus, eadem gubernatio ad linguam adhibenda est, ut aliquando eam verbis armemus, aliquando silentio reprimamus. Melius tamen quadrat similitudo illa ex Sacra Scriptura desumpta, ubi dicitur *Prov. 25. 11.* Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore

pore suo. Artifices enim, ut gemmas, quas publico aspectui exponunt, elucescere faciant; easdem in lectis quibusdam argento distinctis, pulchrâ quadam & eleganti dispositione distribuunt. Hæc igitur pomis aureis, sic (ut dictum est) pulchrè ordinatis Sapiens Rex Salomon illos similes esse dicit, qui & tempore, & loco congruo loqui affueverunt. Quocirca ne silentium nostrum defectuosum sit & indiscretum, auream *D. Chrysostomi* doctrinam teneamus oportet: Siquidem in *Psal. 140.* vult, hortaturque, ut os nostrum perpetuò custodiamus, & ei rationem tanquam clavem adhibeamus. Clave utimur non solum & semper pro claudendo, sed etiam pro aperiendo ostio; eodem modo ratio non debet os clausum semper tenere, sed etiam aperire.

3. Ex his itaque facillè intelligis, aliquod etiam assignari tempus, quo silentium abrumpere fas est, quale apud nos juxta sacras nostras Constitutiones, excepta quadragesima, & altero jejunio nobis usitato, est una hora post coemptionem, & altera hora post coenam, & collationem. Omni igitur studio & contentione anniti nos oportet, quo nempe per hujus horulæ decursum, omnem ad mundum spectantem discursum propulsemus, neque otiosas fabulas in medium proferamus: ob similia namque vana colloquia non raro magnam apud Deum ignominie notam Religiosi incurere solent. Quemadmodum enim Ascetam nihil magis decet, quam frequenter, & assiduò de Deo, rebusque divinis miscere sermonem; ita nihil ipsum magis dedecet, quam secularia & nugatoria proferre, quæ teste *S. Basilio* in *Constit. mor. cap. 13.* remissionem, dissolutionemque animi erga res spirituales inducunt, devotionem enervant, & compunctionem cordis extinguunt, & quod

caput est; moriones potius, quam graves viros decent. Cujus rationem ultriorum *S. Clemens Alexandrinus l. 2. de paedag. cap. 5.* sequentibus verbis affert: Cum verba omnia à cogitatione & moribus emanent, fieri non potest, ut verba aliqua intantur ridicula, quæ non procedant à moribus ridiculis. Quod idem affirmat *S. Hugo l. 1. de anim.* dum dicit: Vanus sermo vanæ conscientie est index: mores hominis lingua pandit, qualis sermo ostenditur, talis animus approbatur, quoniam ex abundantia cordis os loquitur. Hinc dicitur *1. Joan. 4.* *Ipsi de mundo sunt, & ideo de mundo loquuntur; & iterum 1. Joan. 3.* *Qui de terra est, de terra loquitur.* Unde qui vana & levia verba loquitur, ostendit se vanum & leve cor habere. Et sicut ex sono dignoscitur, utrum campana integra sit, an rupta; sic è verborum sono facile quis integer vel ruptus sit, proditur. Denique de his, qui libenter de mundo loquuntur, idem dici potest, quod Petro dictum est, quando Christum negavit, nimirum; *Verè & tu ex illis es, (videlicet mundanis) nam loquela tua manifestum te facit. Matth. 26.*

4. Hanc ob causam *S. Ignatius Lojola* singulariter omnibus suis, etiam Fratribus Laicis, pia colloquia commendavit, eaque inter principalia juvandi proximum instrumenta numerare non dubitavit, utpotè quæ faciunt, ut seculares magnificè de nobis sentiant, existimantes nos esse Deo plenos, omnibusque donis cælestibus abundare. Quod monitum sanè Religiosorum quivis cordi suo profundè insculpere deberet, utpotè à tam Sancto Fundatore omnibus quibuscunque Dei gloriam promovere volentibus singulariter commendatum. Sed Ah! quam pauci reperiuntur modo, qui hanc auream doctrinam æstiment. Exclamate profectò nobis fas est cum *D. Bernardo,* qui

qui in Apologia ad Guilelmum Abbatem rei huius defectum non sine gemitu reprehendit in Religiosis quibusdam sui ævi; O quantum distamus ab his, qui in diebus Antonii extitere Monachi! quorum, dum invicem convenirent, sermo omnis & conversatio in cælis erat, tamque avidè cibo spirituali mentem replebant, de rebus divinis & animarum profectu agentes, ut corporalis refectionis immemores, totum subinde diem jejuni transigerent. Et hic erat rectus ordo, dum digniori parti, id est animæ, prius inserviebat. *Nobis autem convenientibus in unum*, ut verbis Apostoli 1. Cor. 11. utar, *jam non est Dominicam cenam manducare*. Panem quippe cælestem nemo est, qui requirat, nemo qui tribuat, nihil de scriptura, nihil de salute agitur animarum; sed nugæ, & risus, & verba proferuntur in ventum. Et quod omnium pessimum est; hoc modo posse proximum detinere, vocatur affabilitas & discretio, quin vel charitas: Contrarium vel dicitur inurbanitas vel rusticitas; imò qui de Deo loquuntur, pro melancholicis habentur, eorumque conversatio vitatur. Ista charitas, veram destruit charitatem, hæc discretio veram discretionem confundit; quæ enim charitas est, carnem diligere & spiritum negligere? Quæve discretio, totum dare corpori, & animæ nihil? Huic S. Abbatis doctrinæ magnum tribuit robur illud, quod narrat B. Taulerus in instit. cap. 28. nimiram vice quadam apparuisse Christum insigni cuiusdam Dei famulo; & septem querelas adversus Religiosos magno cum doloris sensu deposuisse; inter quas secunda erat, quod omnes illorum congressus & colloquia, vanis ineptisque narratiunculis extrahantur, de ipso autem, & cælestibus altissimum semper sit silentium.

5. Enim verò, non inanis est hæc

Christi querimonia; cum enim ille nostrum sit caput, & nostrarum regula actionum; hinc non modicam ei præbemus contristandi causam, dum ab eo, cujus conversatio de Regno cælorum semper erat, tanquam filii degeneres discordamus, & recedimus, neque ei tanquam illius membra nos conformare gestimus, sed repudiatis rerum ad salutem animæ pertinentium collationibus, nos ad vanas effundimus fabulas, quorum diabolus esse fautorem; & contra spiritualium sermonum impugnatores semper existere, Abbas Machetes his declaravit indicia. Cum Fratribus quibusdam de rebus spiritualibus loqueretur, & eos quodam sopore videret laborare, nec posset ab oculis eorum somnum depellere, otiosam repente fabulam introduxit, ad cujus oblectationem, cum eos confestim evigilasse, & erectas aures suas habere vidisset, ingemiscens ait: Nunc hucusque de spiritualibus loquebamur, & omnium vestrum oculi lethali dormitatione deprimebantur; at vix curiosa fabula cum intromissa esset, omnes expersfacti, torporem somni excussistis. Vel ex hoc ergo perpendite, Fratres, quisnam huius collationis spiritualis impugnator, & illius vanæ fabulæ insinuator existat, & deprehendetis nullum alium, quam cæcodæmonem esse. Hanc ob causam idem Vir Sanctus, quâ lacrymis, quâ precibus à Deo postulavit, ac obtinuit, ut, quotquot diebus ac noctibus ageretur collatio spiritualis, nunquam somno oppressus sit; Si quis vero sæcularia ac impertinentia protulisset, in somnum protinus concedebat. Ita refert Cassianus apud Rosveidum lib. 4. cap. 34. Huc etiam facit, quod scribit Rodriguez p. 2. rr. 2. c. 14. S. Franciscus de Borgia, cum à sæcularibus quibusdam visitaretur, quibus suam negare præsentiam non poterat, & illi de rebus

rebus impertinentibus agere inciperent, iis aures non accommodabat, nec attendebat ad ea, quæ dicerent, sed animum ipse suum in Deo recollectum habebat. Quin à sociis admonitus se propterea subinde errare, & subinde ad petita præter rem respondere: Malo, inquit, rudis & stupidus videri, quam temporis iacturam facere. Omne enim tempus perire existimabat, quod non aut Deo, aut ad Deum pertinentibus impenderet.

6. Denique ut magis intelligamus, quam gratum Deo præstent obsequium illi, qui libenter de rebus divinis, sua habent colloquia, memorare lubet, quod à *Petro Ribadeneira* in vita *S. Benedicti* refertur, scilicet quod *S. Scholastica* ejus Soror quotannis germanum Fratrem suum invisere solebat. Ergo cum aliquando pro solenni suo Sanctum Virum visitatum venisset, ille Monachis aliquot stipatus ei obviam processit, & amanter acceptam in domicilium quoddam, quod Monasterio propius aberat, deduxit. Hic familiariter divinis de rebus ad usque vesperum collocuti sunt. Sed cum sub noctem *S. Benedictus* abire pararet, Soror eum multis obnixè rogavit, ut secum remanere dignaretur, & eam noctem divinis colloquiis impuderet. Vir Sanctus cum nullis Sororis precibus exortatus, nihilominus abire pararet, illa submissum caput in manus cancellatim junctas inclinavit, pûsque & lacrymis, & precibus efficitum Deum rogavit, ut eâ nocte fratrem suum secum retineret. Sudum prorsus erat & innube cælum, antequam *Scholastica* hæc preces funderet, fecuridum quas tempestas tot tonitruis, & fulminibus horribilis ingruit, ut neque *S. Benedicto*, neque comitibus ejus usquam domo pedem proferre licuerit. Agnovit Vir Sanctus suæ Sororis precibus eam tempestatem fuisse concitatam, eo-

que amanter conquestus: Parcat, inquit tibi Omnipotens Deus, Soror, quid est, quod fecisti? Cui illa respondit: Ecce te rogavi, & audire noluisti, rogavi Dominum meum, & audivit me. Modò ergo, si potes, regredere, & me dimissâ, ad Monasterium recede. Sic sanctè piis colloquiis tota ea nox fuit transacta. Sub auroram uterque invicem amplexi, suum quisque Monasterium repetiit.

7. Liquet ergo hinc, quantoperè Deo gratum, acceptumque sit, dum Religiosi de rebus divinis, & ad animæ salutem pertinentibus conferunt, & è contrariò si, his neglectis, de vanis, mundanis, & ad eorum statum non pertinentibus sermocinantur, magnam creant abominationem cælestibus spiritibus, Angelorumque Domino, quemadmodum testatur quidam de sanctioribus Eremitis cultoribus, cui talis divinitus concessa erat gratia, ut videre posset ea, quæ alii non videbant. Referebat ergo Sanctis Patribus, dicens: Quod aliquando quam plurimi fratres sedentes simul loquebantur de Sanctis Scripturis, quæ ad animarum salutem pertinebant. Tunc stabant circa eos Sancti Angeli lætantes, & hilari vultu eos intuentes, delectabantur enim multum de colloquio Dei. Cum autem aliud quodvis loquerentur, statim hi cælestes Genii, contra eos indignati, longius recedebant, & porci sordidissimi veniebant, seque inter illos volutabant. Demones enim in specie porcorum delectabantur eorum vaniloquiis. Beatus autem Senex hæc contemplans abiit in cellulam suam, & per totam noctem cum grandi fletu, & ejulatu gemendo & suspirando deplorabat miseras nostras. Hinc exhortabatur Fratres dicens: Cavete filii charissimi à multiloquio, & ab otiosis sermonibus linguam cohibete, quia malus incertus animæ generatur, & multum propter hoc Deo, & Sanctis

Sanctis ejus odibiles sumus. Vitæ PP. lib. 3. num. 36.

8. Quæmadmodum ergo vanæ & sæculares Religiosorum confabulationes summè Deo displicent, ita è contrario multum delectatur sanctis eorundem colloquiis. Hanc ob causam S. Franciscus Seraph. alumnos suos frequenter ad disserendum de divinis convocabat; atque ut intelligerent simul, quàm grata Deo ejusmodi sermocinationes sint, ipse Salvator noster Christus, sub speciosissimi adolescentis forma, medijs inter illos sese aliquando insinuavit, placidissimòque vultu suam illis benedictionem imperavit. Idem Salvator duobus illis discipulis in Emaus euntibus se sociavit, eò quod de ipso loquerentur, adeoque illos divina charitatis flammâ succendit, ut ipsi postmodum cordis ardorem manifestarint, dicentes: Luc. 24. Nonne cor nostrum ardens erat, dum loqueretur nobis in via? Proinde colligere possumus, qualis ex hisce sanctis discursibus sperandus sit fructus: Hinc non sine ratione monet Siracides: Eccli. 9. 23. Omnis narratio tua, inquit, sit in præceptis Altissimi; Quoniam ut divinus Spiritus per os Sapientis iterum loquitur, de fructu oris sui unusquisque replebitur bonis. Prov. 12. 14. Cupis nosse quibus bonis? Dicam: quia per tales pios sermones animâ à peccatis purgatur; spiritus fervor augetur, & roboratur; devotionis flamma nutritur, & copiosius accenditur; ac animus supra se ad superna duntaxat appetenda inflammatur, & elevatur. Unde non immeritò exclamat S. Hieronymus: O felice lingua, quæ non novit, nisi de divinis recere sermonem.

9. Advertendum porro est, quod tametsi moderno rerum statu vix unquam sancta miscentibus colloquia corporaliter & visibiliter sese Christus visendum exhibeat, ambigendum tamen nullatenus est,

quin medius inter illos sit suâ divinitate & gratiâ; quod ipse Servator indicat, dicens: Matth. 18. Ubi duo, vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio illorum ero, eorumque; corda tanto amoris æstu exardescere faciam, ut unusquisque eorum cum meo Propheta Psal. 118. in has erumpat voces: Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo. Sentient nimirum in his divinis eloquiis talem spiritus dulcorem, qualem olim Israëlitarum in sumptione Mannæ persenserunt, de quo in libro Sapientie cap. 16. dicitur: Angelorum esca nutriti sunt populum tuum, & paratum panem de celo præstitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suavitatem. Sicut ergo Filii Israël in manna omnium eduliorum saporem percipiebant, ita etiam quidquid animam exhilarare potest, in hac spiritualium colloquiorum manna reperire est.

10. Verum, inquis, si res ita se habeat, cur ergo tantoperè hunc cælestem panem plurimi ex Religiosis fastidiunt, & floccifaciunt? Ita sanè est; sed vicissim quæro, cur Israëlitarum contra Dominum murmurantes, carnes appetiverunt, cum tamen, teste Scripturâ, omne delectamentum, & saporis suavitatem in se continebat Manna? Quid sibi hoc vult murmur, dum querebantur, dicentes: Num. 11. 5. Quis dabit nobis ad vescendum carnes? Recordamur piscium, quos comedebamus in Ægypto gratis, in mentem nobis veniunt cucumeres & pepones, porrique & cepæ & allia: nunc autem anima nostra arida est, & nihil aliud respiciunt oculi nostri nisi Manna. Hunc difficultatis nodum solvit S. P. August. apud Rodrig. p. 2. c. 13, dum docet, quod non omnes Israëlitarum, sed tantum boni, pietatem & justitiam sectantes, mirabilem illam in Manna reconditam dulcedinem persenserunt; malis vero hic cibus Angelicus fastidium potius, quàm suavitatem

vitatem creavit. Hinc mirum non erat, quod hi Deo rebelles rursus ad Ægyptum propter carnes, pisces, cucumeres, caepe, & alia suspiraverint.

11. Ex qua Divi Patris doctrina soluta etiam manet quæstio primò proposita, cur scilicet non pauci Religiosorum nullam in Manna piorum colloquiorum sentiant suavitatem? est autem hæc ratio, quia multi reperiuntur tepidi & imperfecti, qui Deo non eo, quo par est, modo & conatu serviunt, ideo divinum hoc Manna omnem saporem illis non exhibet, imò desipit, & provocat nauseam, fabulamque malunt, quam pium aliquod exemplum audire, quod vitiosi cordis signum est. Quocirca si nondum in Sanctis collationibus te gaudio affici sentias, signum est, te nondum esse ex numero

ferventium & bonorum Religiosorum proinde superest, ut connitaris huic felicissimo Dei servorum cætui te associare, quod efficies, si vel planè tacueris, vel si loqui oporteat, de seriis & utilibus rebus cum aliis conferas: Sic enim haud dubiè dulcore ex hisce piis & religiosis conferentiis promanare solito perfrueris. Nam sicut qui rem odoriferam manu versat, quò amplius terit, eò fragrantiores sentit odores; ita quò quis tractationem rerum spiritualium frequentius in colloquium adducit, eò magis excitatur ad easdem animo, & ore versandas. Si itaque, mi Frater, divinæ consolationis dulcedine perfundi, ac melioris notæ Religiosus effici desideres, quæ modò memoravimus, ne abjicias, vel contemnas oportet.

SERMO XXXVII. DE SOLITUDINE RELIGIOSA.

Ecce elongavi fugiens, & mansi in solitudine; Expectabam eum, qui salvum me fecit. Psal 54. 7.

PARS PRIMA.

1. **C**onstat ex hætenus tribus relatis discursibus, quam necessaria ad profectum spiritus suspiranti sit silentii virtus; constat etiam, quantum Deo displiceat vaniloquium in Religiosis præcipuè viris, & contra quantum toperè delectetur, dum hi de sanctis, piis,

& cælestibus rebus suos instituunt sermones. Proinde operæ pretium fuerit nullum respuere medium, quò harum virtutum copiosum consequi valeamus fructum. Ethè porrò hæc multifaria sint, efficacius tamen haud reperietur, quam sancta Deoque gratissima solitudo; nam qui extra suam cellam citra necessitatem vagari

vagari gessit, taciturnitatem communiter violabit, nec verba pernicioſa noxiæque deerunt. Quamobrem ſi ſilentii amicus eſſe deſideras, ac in religioſæ perfectionis ſemita illaſo cupis pede progredi, neceſſarium inter reliqua eſt, ut cellam continuò inhabites, neque ſine urgenti neceſſitate, aut rationabili de cauſa ex ea egrediaris. Verùm, ut ſuavius & diligentius hanc incolas, recogita eam eſſe foelicem illam, & è millibus electam ſtationem tuam, in qua, reſciſſis omnibus ſæculi curis, ſoli Deo, & animæ tuæ vacare debeas. Eſſe paradifum voluptatis, quem cæleſtes gratiarum imbres frequentius irrigare ſoleant. Eſſe conclave divini amoris, in quo cum dulciſſimo animæ ſponſo ſuaviſſimos affectus reciprocare liceat, eique amorofa ſua deſideria, neceſſitates & vota candidius, quam ullibi aliàs exponere. Eſſe denique veſtibulum quoddam cæleſtis gloriæ, Aulamque ſanctiſſimam, in qua nonniſi cum Deo, & Beatiffima ejus Matre, ſanctis que Cælitibus, & Angelis habeatur converſatio; ut meritò mellifluus Doctor, S. Bernardus de vit. ſolit. c. 4. in ejus laudem excurret per hæc verba: *Cella terra Sancta, & locus Sanctus eſt, in qua Dominus & Servus ſæpe colloquuntur, ſicut vir ad amicum ſuum, in qua crebrò fidelis anima VERBO DEI conjungitur, Sponſa Sponſo ſociatur, terrenis cæleſtia, & humanis divina uniuntur.*

2. His bene perpenſis, ſtatue ex animo, quod humilem cellam tuam velis ſumptuoſiſſimis quibuſque mundi palatiis in amore præferre, ac per omne vitæ tempus diligentem ejus incolam agere, obſervando ſalutare documentum Sancti cujuſdam Eremitæ, qui religioſo Tyroni ſuo id conſilii ſuggerere conſueverat, ut, ſi perfectionem compendio diſcere vellet, cellam ſuam ſemper incole-ret, atque in hunc finem piâ ſibi ima-

ginatione perſuaderet, orbem totum novo aliquo diluvio, vel aliquo fatali caſu periſſe, nec aliud ex eo ſuper-eſſe, quam quatuor cellæ parietes, adeoque ſe ſolum cum Deo in orbe degere, nec habere deinceps, quod extra cellam quærere vel affectare poſſit, ſed unicam ſibi reſtare ſalutis ſuæ curam, quam in arcto cellæ ſuæ quadrangulo agere debeat, quin & commodiſſimè agere poſſit, quia ſine arbitro, ſine teſte, ſine impedimento. Et ſanè dubitari non poteſt, quin ex frequentata cellæ ſolitudine, plurima in ejus cultorem redundant bona, quæ populariis aliis, & multiloquio deditis hominibus juſtè denegantur. Cum enim cella, ex mente D. Bernardi, ſit omnium bonorum officina, non poteſt non abundare plurimis animæ bonis, quiſquis tam fortunatam ſibi ſtationem elegerit: præſertim cum ad reliquam ejus felicitatē etiam accedat gratia, ut vel nullis hoſtium malignorum incurſibus patēat, vel certè victricem illis palmam negotio perfacili ſemper eripiat.

3. Id quod ſummi beneficii loco habuit Magnus Anachoretarum Pater, D. Antonius Abbas, dicere ſolitus, quod ultra communes humani generis hoſtes (cum quibus perpetua nobis lucta eſt) tres alii dentur particulares, iidemque periculoſiſſimi, quia domeſtici, & nobis congeniti, lingua videlicet, aures, & oculi, quibus non raro perfectiſſimi quique ex alto virtutum apice in imam perditionis abyſſum miſerrimè præcipitentur. Unum tamen eſſe hominum genus, quos inteſtina illa hoſtium erias aggredi non poſſit, & hos eſſe viros Religioſos, qui cellæ ſolitudinem colerent: hi ſiquidem cum à ſæculi vanitate, hominumque conſortio remoti ſint, auribus & linguæ ferias indicunt perpetuas, oculos vero, ſi quando reſerare licet, vix habent, quo

quod dirigere possint aliud, quam in amorosam Crucifixi Salvatoris, vel Beatissimæ Dominæ nostræ imaginem è pariete suffixam: vel certe in asceticum aliquem libellum, nova spiritui fomenta suppeditantem: Sicque viam omnem quibuslibet susurris, vaniloquiis, obloquutionibus, detractionibus, improperiis, suspicionibus, spectaculis minis decentibus, & plurimis id genus oculorum, aurium, & linguæ malis solo secessu suo præcludunt. Hanc ob causam gloriosissima Dei Mater jam ab incunabulis solitudinis erat amantissima, quam etiam jam desponsata S. Josepho mirifice suspexit, dilexitque aded, ut die nocteque suo in cubili sola continuè reclusa degeret, quemadmodum ipsamet hæc Sanctissima Virgo revelare S. Birgittæ dignata est: *Timui quippe, inquit, ne lingua mea quietam proficeret verba, vel aures meae quidpiam audirent; sed oculis meis spectandum objiceretur, quod forsan foret contra Deum.* lib. 1. Revel. cap. 10.

4. Verum enim vero, licet stygius veterator undique tanquam leo rugiens circumumeat, quærens quem devoret; attamen omnes suas vires & robur amittit in illis, qui solitudinis sunt amantes; hi enim, dum à secularium tumultu sequestrati in cella solitaria degunt, divinæ lucis jubaris recipiendi sese capaces efficiunt, unde faciliè decipulas, ab orco sibi tentas, perspicere, & ne in has incidant, sibi invigilare poterunt. Hac ratione, & methodo draconis infernalis fauces evasit, suamque animam salvavit S. Prophetæ David, Psal. 54. 8. quemadmodum ipse testatur, dicens: *Elongavi fugiens, & mansi in solitudine.* Et ecce fructum, quem inde percepit: *Expectabam eum, qui salvum me fecit.* Et verò S. Laurentius Justin. Propheciam in persona eorum etiam, qui solitariam ducunt vitam,

Gramm. Relig. Pars II.

existimat locutum: In eorum persona Prophetæ ait: *Elongavi fugiens, & mansi in solitudine; expectabam eum, qui salvum me fecit à pusillanimitate spiritus, & tempestate.* Est itaque fuga eorum commendabilis, dum declinant noxia, pericula prævident, delictorum evitant causas, æterna desiderant, Deoque inseparabiliter adherere concupiscunt. Ita Venetorum primus Patriarcha de vita solitaria in Prologo:

5. S. Bernardus ipsas inter silvas, ac nemora, vastasque solitudines præcando, ac meditando altissima Theologiæ Mysteria penetrabat, dicere solitus, binum sacramentum se literarum scientiam in silvis & agris accepisse, nullòque alios aliquando Magistros habuisse, nisi (joco usus) quercus & fagos. Unde liquet, quantum solitudo suffragetur ad sacram adipiscendam scientiam, quæ virtutum procuratrix, sicut è contrario ignorantia erroris & peccati Mater, merito appellatur, ex quo non obscure colligere fas est, solitudinem stationem omnino securissimam fore. Luc. cap. 15. mentio fit parabolæ de Pastore, qui relictis novaginta novem ovibus, unam illam sequebatur, & quærebat, quæ erat perditæ. Quis ex vobis homo, qui habet centum oves, & si perdiderit unam ex illis, nonne dimittit novaginta novem, & vadit ad illam quæ perierat, donec inveniat eam. Quærit hic nunc Josephus Mansueti 89. disc. 1. quæ ratione hic Pastor, tanto licet feratur amore erga salutem unius ovis, licitum tamen sibi existimat, ut reliquas omnes oves, omni inspectore & custode orbatas, deserat? Et responder, reliquas esse extra omne periculum, quia relictæ erant in loco securo, nempe in deserto: *Dimittit novaginta novem in deserto.* Haud absone huc facit, quod apud Bollandum in vita S. Henrici Eremitæ die 78.

F

Januarii

Januarii legitur. Cum ante Crucifixi imaginem vir Sanctus aliquando ferventius oraret, eadem imago in voces resoluta humanas, respondit dicens: Dilecte mi, jam pridem in terra nativitatis tuæ, cum decor mulieris, & nobilitas tuam mentem alliceret, misericorditer à nuptiis revocans, cæleste desiderium cordi tuo inferui. Ab illa enim die ad beatitudinem vitæ prædestinatus es æternæ, & in libro vitæ nomen tuum inscriptum non deletur in æternum; viriliter age, & confortetur cor tuum; in his quæ coepisti, persevera, & loci huius solitudinem usque ad finem vitæ tuæ nullatenus derelinquas. Cum autem hæc proferret imago, tanquam loquentis hominis labia movere videbatur. Ah frater amantissime! quàm te felicem & beatum duces, si & tibi, solitudinem cellæ diligenter incolenti, tale quid audire contingeret à Crucifixi effigie, coram quâ in cella devotè tuas ad Deum effundere soles preces. At consolatus sis oportet; licet enim id non audias, quod sibi dici audivit S. Henricus, aure corporis, percipies tamen eadem aure mentis, si modo, quemadmodum citatus Anachoreta eremum, ita tu cellæ latebras religiose incolere non negligas, aut refugas. Ut autem magis intelligas, quam securam tepeant stationem, qui vitam colunt solitariam, ex eo facile colliges, quod in Theatro vitæ humanæ tom. 6. pag. 110. in hæc verba scribe Laurentius Beyerlinck. Cum Novitius quidam in Carthusia majori aufugere voluisset, apparuerunt illi duo Patres defuncti in magna gloria, dicentes: Revertere ad cellam, habitumque resumpto, viriliter persevera; iuramus enim tibi per viventem in sæcula, omnes in hoc Cœmeterio sepultos in conspectu Dei Sanctos esse, præter unum Convertum. Contigit hoc circa an-

num 1350., quando sacer Carthusianorum Ordo per multas Provincias fuit disseminatus, & in variis cœmeteriis plurimos habuit sepultos, de quibus idipsum possumus sperare.

6. Similiter hæc facit, quod legitur in libro de clavis luminaribus *Villanensis* *Cognobis*. cap. 36. Cum numerosa multitudo Monachorum in templo congregata, vigiliis matutinis interesset, audita est vox, è cælo lapsa dicens: *Quotquot hic sunt, mei sunt.* Sic ille verus & summus Pontifex Christus servos suos, vitam solitariam colentes, plenaria sua potestate Sanctorum numero adscripsit. Ita refert *Chrysost.* *Henriquez* die 28. Aprilis. Audi aliud huic simile ab eodem Authore de S. Roberto die 7. Junii annotatum. Tempore quodam Sanctus Abbas solitè attentius orans, à Deo petit, ut gratum ipsi esset servitium suum, & fratrum suorum, & ut nomina eorum in libro vitæ scriberentur. Tum verò cælitus lapsa vox est huiusmodi: *Confortare fili, exaudita sunt preces tuæ; nomina filiorum tuorum, pro quibus rogasti, in cælis scripta sunt: non nisi duo ex his scripti sunt in terra.* Nec multò post duo Converti, excusso Religionis iugo, vitam in sæculo misere finierunt. Idipsum referunt *Fasti Mariani* die 7. Junii. Ex quibus proinde colligere possumus, quàm securus de cella ad cælum sit transitus, simulque nosse debemus, Divinam Pietatem similia exempla, ac cælestes tales visiones & revelationes nobis dare voluisse, non tantum ad Monachorum, in locis solitariis habitantium, solamen, sed etiam ad eruditionem & confortationem quorumcunque aliorum Religiosorum, cellæ suæ solitudinem sectantium, ut videlicet discant, quàm tutè in salutis semita inambulent, quotquot vitam à mundi frequentia abstractam deligunt, & sequuntur.

7. Similiter S. *Arsenius*, dum adhuc in aula Imperatoris Theodosii degeret, Deumque rogaret, ut sibi securam consequendæ salutis æternæ semitam demonstraret, hanc à cælo vocem audivit: *Arseni, fuge homines, & salvaberis.* Hoc & tibi, qui Religiosus audis, indicitur; ut nimirum homines mundanos fugias, ac cellæ tuæ solitudinem ames cum dicto *Arsenio*, qui solitudinem sic colebat, ut nullum non lapidem moverit, quod concursum hominum, propter famam sanctitatis suæ ad se confluentium, impediret. Aliquando Patriarcha Theophilus inde usque ab Alexandria cum suæ urbis Præfecto ad eum visendam venit, precaturque enixius, ut sibi quidpiam ad animi salutem promovendam diceret; *Arsenius* cum utrumque diu suspensum reliquisset, denique ait: Si dixerō vobis aliquid, custodietis? Quibus affirmantibus dixit: *Ubiunque audieritis Arsenium, nolite approximare.* Quod velut oraculum admirati, didicere eum silentii amicum; nil hominum alloquia aut solatia morari. Ita refert *Rufinus* in vitis Patrum lib. 3. n. 1901.

8. Porro, quamvis idem Patriarcha aliàs ejus alloquendi desiderio flagraret, tamen eum non est ausus accedere, nisi præmitteret antambulonem scitatum, num suæ cellæ fores esset venienti reclusurus? Qui *Arsenius* hoc referri responsum curavit: *Si venis, aperio tibi, sed si tibi aperuero, omnibus aperio, & tunc jam ultra hic non sededo;* quod perinde fuit, ac si iussisset eum solitudine illâ discedere. Quare Patriarcha, ne viro Sancto molestiam faceretur, discessit. Aliàs etiam cum Monachus quidam, qui libenter S. *Arsenium* suis oculis spectasset, ad ejus cellam pulsasset, & vir Sanctus ei aperuisset, putans suum fore discipulum. Verum ut vidit alienum esse, se continuò facie ad terram

prostravit; & dum hospes ille Monachus eundem rogaret, ut surgeret, respondit ille: Ego ab isto loco nequaquam surgam, antequam tu abieris. Et licet frater hic peregrinus multis horis instaret supplicando, Sanctus tamen Anachoreta solo se non erexit, usque dum prædictus Religiosus abiisset.

9. Fructum autem, quem hic S. Abbas ex sua solitudine collegit, nemo facile depingere valet; nulla quippè virtus erat in cæteris Eremicis, quâ non præstaret *Arsenius*. Nam cum omnem quorumcunque hominum conversationem penitus fugere gestiret, sese capacissimum illapsus omni genæ Dei gratiæ reddidit sic, ut omnes suos commilitones, etiam jam veteranos, multis in virtutum studio vinceret parafangis, præclarissimusque religiosæ asceseos fideret Magister. Nam aliquando sic ardebat amore Divino, ut à Monacho quodam totus igneus fuerit visus. Vit. PP. lib. 6. libel. 18. num. 1. Cæterum cum aliquando *Arsenius* à Marco, Sancto Monacho interrogaretur, cur adeo Monachos fugeret; à quibus & ipse nihil accipere detrimenti, & illi plurimum ab ejus alloquio referre possent emolumentum? Respondit vir Sanctus: Scit Deus, quia diligo homines; sed cum Deo pariter & hominibus esse non possum. Superne enim multitudines, & beati cæli incolæ unius sunt voluntatis, at homines diversas & varias habent voluntates, & ob hoc relinquere Deum, & cum hominibus esse non possum. Ex quo S. Anachoreta oraculo liquet, quod, qui imperturbatam mentis serenitatem jugiter retinere volet, necesse habeat, ut se, quantum fas est, ab humano commercio sequestret.

10. Et reverà, si nullus alius ex frequenti cellæ inhabitatione sperandus foret

foret fructus, planè sufficeret hic, quod nimirum perturbationes animi, apud homines contrahendas, hoc pacto eluderet. Cum enim homines multifarias habeant voluntates, ideo fieri nequit, ut aliquis (quemadmodum quotidie sat experimur) omnibus juxta eorum arbitrium & votum faciat satis. Et tamen quandoque reverà ad rem optimā proferre & agere studueris, erunt tamen nihilominus aliqui, qui totum improbabunt, & tua dicta, sine omni fūco optimā fide prolata, sinistrè interpretabuntur, ex quo aptum natum est, sequi inquietudinem cordis. Certò hoc jam olim expertus est Rex David, ideo sic suis in Psalmis canit: *Psalm. 54. 10.* Quoniam vidi iniquitatem & contradictionem in civitate. Quòd vero hæc contradictio Dei servum multum turbet, colligitur itidem ex eodem Psalmista, dum ad Deum suspirans, sic orat: *Psalm. 17. 44.* Eripies me de contradictionibus populi. Veruntamen qui commercium suum cum beatis cælitibus in cella solitaria habere gestit, nullas prorsus patietur contradictiones, quin potius animus ejus ineffabili tranquillitate velut jugi convivio perfruetur.

11. Proinde haud immeritò S. Ephrem singulariter beatum pronuntiat cellæ sedulum infessorem; Beatum arbitror, quia multis ac variisurbationum & oblocutionum fluctibus carebit, quibus aliàs (ut dictum est) ageretur: sed ad-

huc beatorem existimo, quia Deum & gloriosissimos Cæli cives peculiari quadam præsentia sibi præsentem habebit, quemadmodum docet S. Petrus Damiani, opusc. 1. c. 19. dum de vita solitaria sic scribit: *Unum pro certo scio, & vita benedicta, quod de te indubitanter affirmo, quia quisquis in amoris tui desiderio perseverare studuerit, ipse quidem habitator est tuus, sed ejus inhabitator est Deus.* Hanc ob causam S. Gregorius Nazian. orat. 1. de fuga in Ponticam solitudinem amore solitudinis exardescens liberè fatetur: Solitudinem ex omnibus rebus maxime complexus eram, & veluti sociam & administram, & divine ascensionis Matrem, & Deum ex homine facientem, mirifice suspexeram, totiusque vite ducem ac moderatricem mihi statueram. Vides ergo, quanti referat cellæ solitudinem colere; quocirca ut bonorum inde emanantium particeps quoque sis, imprime memoriæ tuæ, altèque cordi inculpe auream sententiam Mellei Doctoris dicentis: *Fuge publicum, fuge & ipsos domesticos, secede ab amicis & inimicis, etiam ab illo, qui tibi ministrat. An nescis verendum habere te Sponsam, & qui nequaquam suam velit tibi indulgere præsentiam præsentibus cæteris.* Ita D. Bernardus serm. 40. in Cant. Ex quibus docemur, quod in solitudine Deus cum animabus vel maxime conversari, eisque sua gratiarum dona impertiri soleat, quod fusius patebit ex parte sequenti.

PARS SECUNDA.

12. **P**romittit Deus per Oseam Prophetam, quòd animam sanctam & piam cælestium consolationum lacte nutrire, eamque colloquiis divinis dignam velit efficere; sed in quo loco? in claustris, & in remotis

solitudinis locis. Ecce ego lactabo eam (inquit cap. 2. 14.) & ducam eam in solitudinem, & ibi loquar ad cor ejus. Quòd jam olim expertus est Moyses, dum non in aula Pharaonis, non in domo sui soceri Jethro in Madian, sed hærens in latebris deserti,

deserti, primâ vice ad colloquium Dei admissus fuit. Denique missis ambagibus scrutemur scripturas (inquit *Hugo de S. Victore* l. 4. de Arca cap. 4.) & inveniemus vix unquam Deum in multitudine locutum; sed quotiescunque hominibus innotescere voluit, non gentibus, non populis, sed vel singulis, vel admodum paucis, & à communi frequentia segregatis; vel per nocturna silentia, vel in campis, vel in solitudinibus, & in montibus se manifestavit. Hunc stylum servavit cum Noë, Abrahamo, Isaac, Jacob, cum Moysè, Samuele, & cum cæteris omnibus Prophetis. Hinc sequentia scribit *Oleaster* in cap. 28. *Exod.* *Disimus hic, quam accommodus sit solitudinis locus ad divinas locutiones & visiones.*

Quando Deo. Ter. Opt. Max. placuit, ut in executionem inviolabilis illius promissionis, quam primo Patri credentium jam dudum dederat, populum Hebræum ex Ægypto conduceret ad obtinendam, possidendamque promissionis terram, noluit eum rectâ, sed per varias solitudinis ambages ad felicem illam terram, melle & lacte manantem, deducere. Verùm, cum iter hoc ided prolixum abbreviare, & populum viâ compendiarîâ deducere potuerit, ut citius & breviori tempore Canaam attigisset, quid, amabo, per hoc indicare voluit, quod tot & tantis annis disposuerit populum detinere in deserto illo, & solitudine? Respondet *Iosephus Mansi* tr. 89. disc. 2. dum ait: Responsum quod dari potest juxta sensum spiritualem, est, quod Hebræi figurarent Christi fideles, qui tendunt ad amænissimam promissionis terram, nempe ad cælestem Beatitudinem, voluit Deus nobis notificare ad hunc finem & scopum assequendum securissimum fore medium ipsam solitudinem, &

sequestrationem ab omnibus occasionebus & impedimentis, quæ nobis inter tumultus & strepitus mundanos frequenter occurrere solent. Quemadmodum etiam Filii Israël non in Ægypto, ubi sedebant super ollas carniû, multo minus in terra promissionis fluente lacte, & melle; quia (ut scribit *S. Ambrosius*) delicta janua sunt peccati, sed in solitudine, in deserto legem à Deo meruerunt accipere; Ita pariter, quisquis per sanctas suggestiones Deum sibi loquentem audire, & ab eo salubres percipere leges desiderat, quibus peccatorum laqueos devitare, & animæ suæ salutem operari possit, in locum desertum sese recipiat, cor videlicet ab omnium creaturarum adhæione & amore abstrahendo, necessum est, ad quod plurimum cellæ solitudo conducit.

14. Hoc ipsum etiam nobis demonstrare volens Christus Redemptor noster, surdum & mutum, qui ei, sanitati restituendus, oblatus est, à turba removit; Apprehendens eum de turba seorsum, misit digitos suos in aurículas ejus &c. *Mat. 7.* Verùm quamvis Sancti Patres hujus facti multas assignent rationes apud superiorem citatum Authorem; nos tamen brevitate ergo omiſſis illis unam hic adducemus, quæ nostro proposito magis deservit, hanc autem *Hugo Card.* nobis ministrat dicens: Qui vult sanari à peccatis, debet tumultum mundi evitare, quia corrumpunt bonos mores colloquia prava. *Dionysius Carthus.* super hanc historiam Evangelicam discurret in hunc modum: In hoc datur intelligi, quod eos, quos Deus à vitiis curat, & salvat, oportet prava vitare confortia, atque à communi hominum, per latam perditionis viam ambulantium, conversatione discedere. Hos fines assequimur per solitariam vitam & sequestratam à strepitu mundano. Pientissimus igitur mundi

Salvator, missurus digitos suos in auriculas hujus surdi (quod ipsum facit spiritualiter, quando cordi peccatoris, ad vocem Dei prius surdo, insinuat suas inspirationes & gratias Sanctissimi sui Spiritus) voluit ipsum semovere à turba, ad denotandum, quantum peccatori suffragetur solitudo, ut ei aperiatur cor ad recipiendas inspirationes Dei. O quantum annorum spatio S. P. Augustinus vocationi Dei surdas præbuerat aures, quando igitur illi paruit? quando influentis celestibus sinum suum aperuit? *Solitudo mihi ad negotium flendi aptior suggerébatur*, sic scribat in suis Confessionibus lib. 8. c. 12. *Attentè percurramus mente conversionem ejus, & inveniemus, quod, ut vehementibus & abundantibus divinarum gratiarum impulsibus cooperaretur, ac Deo cor suum aperiret, in agrum secesserit solus, ibique sub sicu sedens, ac cælum suspiciens, post iterata effusa suspiria & gemitus, illam de cælo audiverit vocem: Tolle, lege: Tolle, lege: Librum ergo excepit, eumque intelligens cælitus missum, aperuit, legit primum caput, quod istud S. Pauli Apostoli continebat monitum: Non in confessionibus &c. Sicque verificabatur ad unguem illud oraculum Prophetæ Osee: Ducam eam in solitudinem, & ibi loquar ad cor ejus; Quamdiu enim hic in clytissimus Ecclesiæ Doctor se non sequestravit à tumultu mundano, tamdiu nec à lepra inveteratorum vitiis suorum mundatus fuit. Unde dilucidè constat, quod solitudo sui amatorem illuminet, & commissa antea vitæ scelera agnoscere, agnitæque salutari lacrymarum imbre delere faciat.*

15. Ad cujus plenioris probationem in servire nobis poterit, quod in vitis veterum Patrum l. 5. libell. 2. n. 16. legere est: Fuerunt tres fratres, sese invicem arde

diligentes, qui sæculi cupediis valere jussis, divino se obsequio pariter manciparunt. Hinc simul in virtutum stadio currentes, unus eorum elegit hanc virtutem, quod nempe omnem navaret operam, quemadmodum litigantes, & similitates mutuas foventes, ad concordiam, & reciprocam inducere posset dilectionem. Alter proposuit ægrotis ministerium exhibere, eisque pro suo posse necessaria corporis & animæ providere. Tertius vero statuit in solitudine quiescere. Primus, quoniam pro suo voto invicem dissidentes reconciliare non posset, labore victus venit ad secundum, quem pariter in proposito vacillantem reperit, quia nec ille infirmis satisfacere potuit. Adeuntes igitur tertium, eum de suo in delecta virtute profectu sciscitati sunt, qui paululum reticens, misit aquam in pelvim, & turbulenta erat, postmodum dixit: Attendite fratres, quam limpida modò facta est aqua. Cumque intenderent in aquam, vultus suos quasi in speculo cernebant. Hinc ille ad eos conversus, ait: Qui in medio hominum morantur, non vident peccata sua, sed dum quieverint maxime in solitudine, facile ea conspiciere possunt. Unde jure merito inter alia laudum encomia, quæ vitæ solitariae à Sanctis Patribus attribuuntur, apprimè ei competit illud S. Petri Damiani, quod nimirum hæc sit animarum speculum.

16. Hoc in speculo multi seipso contemplantes, adeò immutati sunt, ut corvos in cygnos, lupos in agnos, efferos leones in mites columbas, conversos esse affirmarent; quod exemplis probare nimis foret prolixum; attamen historiam à Raderò in virid. Sanct. de Sanct. incl. c. 9. relatam non omittendam esse censeo, quoniam non modicè ad nostrum adaptatur propositum. Duo socii, per omnem

omnem orbem vagabundi, pas-
sim histrioniam exercebant. Hanc viven-
di rationem cum diu tenuissent, alter in-
felicitis vitæ, artisque tandem pertractus,
meliora consilia cogitare, & de expian-
dis peccatis anxie secum pertractare cœ-
pit. Igitur à socii conspectu se subduxit,
& Deo Duce in nemus quoddam delatus
est, in quo collem reperit altâ cavernâ in-
ferne patentem, in quam è superiori loco
angustus erat descensus, qui saxo clau-
debatur. Locus hicce quasi divinitus ob-
latus respicienti histrioni multum arri-
debat, utpotè lacrymis, precibus, vigi-
liis, aliisque poenitentiae operibus oppor-
tunus. In hunc ergo terræ hiatus sese
dimisit, vitamque in sancto luctu mag-
na cum animi tranquillitate egit, mo-
dico pane, & aquâ, ab accolis admini-
strato contentus. Interea alter de amisso
socio multum anxius, ubique terrarum
eum vestigabat, eamque tandem, ubi-
nam degeret intellexisset, mox nemus
penetrans, rupem ascendit, ad fenestel-
lam accedit, cavernamque inspicit, &
tot votis oratum commisionem pre-
cibus intentum reperit. Aggrediens er-
go eum, multis eundem verbis prole-
ctare coepit, & ad vitæ prioris gaudia
invitare. At alter in cogitationem æter-
nitatis tam altè descenderat, ut omnes
sodalis blanditias contemneret. Quin
imò socium hortatus est, ut ad se potius
descenderet, & malè actæ vitæ crimina
deffleret. Sed ille tam salubribus consiliis
nedum aures suas obturavit, verum
etiam juratus affirmavit, se à specu-
nequaquam abscessurum, sed identidem
molestias ei faceßurum, quousque suam
stultitiam, (sic sanctam & laudabilem
sui socii conversationem nuncupabat)
antrumque desereret, & secum pristinam
vivendi licentiam repeteret. Non seg-
nius quam proposuit, egit. At alter cum

aliquandiu perversi hominis importuni-
tates Spartanâ tulisset fortitudine, ejus-
que animum in obstinatione jam ob-
riguisse adverteret, decrevit, pio illum
circumvenire dolo, ut nolens volens
saniora capeßeret consilia. Simulat ergo
se importunis ejus precibus esse expug-
natum, sociumque incredibili intereâ
lætitiâ gestientem rogat, funem ut de-
mittat, seque à caverna extrahat: quod
& factum. Hinc in speciem hilaris cum
socio ad urbem proximam, ubi ludi erant
celebrandi, pergit. Porro in progressu ad
alterum conversus ait: Infelix ego, mar-
supium pecuniis plenum reliqui in ca-
averna: Si placet, redeamus, & nobis-
cum auferamus; Omnino (inquit alter)
revertamur, indigemus enim pecuniâ.
Ubi ad speluncam ventum, ille qui pau-
lò antè erat educus, si non est tibi gra-
ve, inquit, quæso descende tu, qui me
fortior & validior es, ego te per funem
demittam: sub paleariceo, in quo fessus
somnum capiebam, reperies crume-
nam hummis turgentem. Ego vero (in-
quit alter) libenter ingrediar, ditiore egres-
surus. Simul ergo per funem delapsus
est, alter, attractâ resti, os antri advo-
lutâ saxi mole oclusit, sociumque inclu-
sit, & ad fenestellam transgressus: Amice
(inquit) ego in hac caverna tamdiu clau-
sus, noxas meas tecum olim admittas
affiduo luctu, lacrymis & precibus cona-
tus sum expiare: jam par est, ut tu quoque
pro tua parte culpas fleas, & Deo, dum vi-
vis, satisfacias, ne sempiternis propterea
inferorum suppliciis torquearis. Clau-
sus ubi se delusum & inclusum vidit,
vehementissimè perturbatus instat, ut
funem demittat; seque attrahat. Quod
cum alter facere recusaret, in dirissimas
effusus execrationes, cælum & ipsum
Deum maledictis onerare coepit, sique
insuper minatus, nisi quamprimum emit-
teretur,

eretur, se in mille partes eum discepturum. Quem mitigaturus alter modestè respondit: Ego hoc non ago, ut te velut familiarissimum amicum riderem, & vexarem, sed pro salute animæ tuæ laboro; quiesce igitur, & aliquot dies in recognitione tuorum peccatorum pone, quemadmodum ego jam aliquot annos posui; jam curabo, ut nihil tibi rerum necessarium desit. Sed etsi vento locutus, nec tamen passus est clausum egredi. Ubi triduo plenus desperationis & indignationis non destitit divinum Numen, omnesque Divos maledicere. At alter interea pro infelice sodali Deum supplex orabat, ut eum quamvis indignum, suâ gratia dignaretur. Vim habuere preces; sensim enim cœpit clausus sensum cordis aperire; & in se ipsum descendere, agnoscereque plenam vitii & flagitii vitam. Unde dolere, & sua delicta deslere non cessavit, falsusque apud sodalem, se non tantum esse dignum illo carcere & caveâ, sed in æternum inferorum chaos demergendum; proinde nolle se è spelæo ante mortem expediri. Hinc etiam socium rogabat, ut peritum accerferet Confessorum, cui suæ conscientie vulnera aperiret. Quod eo mox doloris sensu præstitit, ut inexpectatâ metamorphosi prorsus ex impio in pium, ex scelerato in virum sanctum transformaretur; unâque cum suæ salutis coratore & sodali, omne tempus in summa vivendi austeritate precando, jejunando, pervigilandoque traduceret. Quæ res etiam advenas & incolas, qui ad sanctos sodales visendos confluebant, mirificè ad mundi contemptum, & cœlestium rerum amorem inflammabat. Ecce quantum valeat solitudo etiam violenter extorta.

17. Merito proinde S. Ignatius Societatis JESU Fundator omnibus suis in Christo filiis inter cetera apprimè com-

mendavit, ut quilibet semel saltem in anno in hanc solitudinem se recipiens, animæ suæ statum perspiciat, & per octo seu decem dies exercitiis à se præscriptis vacet. Quod ipsum etiam sacre Constitutiones nostræ his verbis nobis inculcant: *Ut omnes vires spirituales resumant, præcipimus, ut quilibet tam Prælati quam subditi semel in anno per octo dies ad minus ab omnibus feriat, in cella solitaria ad hoc deputata Deo. & animæ suæ vacet. Const. nost. p. 1. c. 2. §. 6.* Quam uberes vero hinc spiritualium fructuum manipuli colligantur, in experto sat explicari nequit. Etenim si nil aliud de bono solitudinis nobis constaret, planè hoc unicum sufficeret ad eam adamandam, quod nempe tantoperè à sanctis Eremitæ Patribus verbo & exemplo omnibus Ascetis, & ad perfectionem aspirantibus illa commendata sit.

18. Palladius Monachus postea Episcopus l. 8. c. 20. vit. PP. de se ipso refert, quod adiens S. Macarium Alexandrinum, in hæc verba consuluerit: Abba Macari, quid jubes faciam, quoniam variz cogitationes animum meum conturbant, dicentes mihi proficiscere hinc, quia nihil agere te cernis. Cui Macarius, dic, inquit, cogitationibus tuis, propter Christum parietes cellæ istius custodio. Si ergo ex mente sancti hujus Anachoretæ præmio dignum sit, amore Dei vel ipsos cellæ parietes custodire, sicque solitudinem servare; quanto magis mercedem sperandam habebit ille Religiosus, qui in sua sese continens cellula orando, divinarum rerum mysteria mente revolvendo, pios libros lætando, aut aliqua tum ad suum, tum ad aliorum spiritualem animæ profectum annotando, & conscribendo se occupat, vel alios pios & religiosos labores peragit? Hinc quidam ex sanctis illis Eremitæ incolis Monacho cuidam, qui prop-

propterea tristaretur, quod Monachi opera non faceret, id consilii suggessit dicens: Tu sede in cella tua, & fac quod potes sine perturbatione animi, & confide in Deum, quia qui sedet in cella propter Deum, & custodit conscientiam suam, invenitur in loco, ubi est Abbas Antonius.

19. Hinc S. Arsenius vetulo cuidam Monacho dicenti, quandoquidem per grandævam senectam jeiunare nequiret, videri tibi ad ægrorum visitationem, & ad hoc opus charitatis se obligari, consuluit, ut deinceps comederet, biberet, quiesceret, neque suā cellā prodiret, sicque suæ salutis magis consultum iri. Quod ipsum enim suavit S. Moyses Abbas; nam cum quidam frater ab eo salutis monitum peteret, dixit: *Vade, & mane in cella tua, siquidem tua cella te in omnibus instruet & docebit.* Vit. PP. l. 5. libell. 2. num. 9. Ex his ergo SS. PP. testimoniis liquet, quanti æstimandus sit religiosus secessus, & sequestratio ab humano consortio.

Enimverò pro coronide hujus paragraphi notanda etiam est doctrina Philonis Hebræorum disertissimi, dum in libro de Abraham ita scribit: *Probus quæta vitæ amator secessum & solitudinem diligit,*

latere ignotus cupiens, non societatis humana odio, est enim comprimis amans hominum, sed quia vitia, quibus vulgus delictatur, fugiebat. Et revera ita est, quod nimirum solitudinis amans multo plus diligit homines quam ille, qui passim inter homines vagatur. Nam cum silentium & solitudo sui amatorem in amore Dei copiosè succendat, consequens etiam est talem perfectionem habere charitatem erga proximum, quia charitas hæc suum sumit incrementum, & plus minusve ardet juxta majorem vel minorem amorem Dei. Hinc videmus quod communiter solitarii sint homines quieti, pacifici, patientes & religiosæ observantiæ accuratissimi, qui etiam non tantum pro suis amicis & benefactoribus ferventes ad Deum effundunt preces, verum etiam pro suis inimicis & persecutoribus, qui perfectissimus est actus dilectionis proximi. Ergo ut majori erga proximos nostros feramur amore, eorum consortia, quantum fas est, & prudens dicat ratio, declinamus, & Deo in secreto servire conemur. Denique quod cellæ solitudo nobis indies magis magisque dulcescat, quæsequuntur attentâ mente consideremus oportet.

PARS TERTIA.

20. Cum Deus sit omnium gaudiorum & exultationum fons inexhaustibilis, ideo infallibiliter consequetur, tanto uberius aliquem consolationes possidere, quanto propius ad Deum accedit. Quia verò teste S. Laurentio Justiniano: c. 2. de vit. solit. Solitudinis cultores Deo per amoris vinculum propinquiore sunt [se namque Deus abunde communicat degentibus in solitudine] sequela manifesta est, solitarios copiosis affluere gaudiis, cœlestibusque exuberare donis. Hanc veritatem

Gramm. Relig. Pars II.

jam olim Propheta Evangelicus præclamavit cap. 35. dicens: *Letabitur deserta & in via, & exultabit solitudo* [id est solitudinis incolæ] *& florebit quasi lilium.* Quod ipsum etiam verificat Psalmista, dicens: *Pf. 62. 3. In terra deserta, & in via, & in aquosa, sic in sancto apparui tibi, in sancto, hoc est, in multitudine pacis & exuberantis gaudii, ut testatur ipse Psalmographus, subjungens: Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea, & labiis exultationibus laudabit os meum.* Hanc ob causam cum solitudine conjungit S. P.

G

August

SERMO XXXVII.

Aug. l. 1. de moribus Eccl. suavitatem spiritus, dum Deum ita alloquitur: Introducis me Domine in solitudinem, & dulcedinem, qua si perficiatur in me, si illa non est vita aeterna, nescio quid aliud sit vita beata.

21. *Saxius in vita S. Guthlaci Anachoretæ memorat, quod ad eum horridam insulam inhabitantem cujusunque generis aves, ab ipso advocatæ, alacriter accedebant, quæ ejus humeris familiariter insidentes quodam gratulationis applausu viri Sancti humanitatem prædicare videbantur. Cumque ab illo sciscitaretur vtr quidam, unde esset tanta confidentia illarum avium? Respondit: Qui toto corde fugit consortia hominum, ei non tantum fera & volucres, sed cetera quoque omnia solatio sunt, atque et insuper nunquã deerit blanda Angelorum consolatio. Enim vero quamvis Sancti Angeli solitudinis sectatori visibiliter non soleant apparere [quo favore S. Guthlaci dignatus erat], quoniam hæc gratia est omnino rarissima, & non nisi viris perfectissimis interdum divinitus concessa. Attamen minime ambigendum est, quin hi cælestes genii cellam sedulo inhabitanti aliã se fiant præsentia, cor videlicet illius divini amoris igne succendendo, aliãque animi solatia suppeditando.*

22. *Beatus Petrus Damiani in opusculo illo, quod ex S. Basilio desumpsit, inter alia encomia cellæ, in qua anima sola cum Deo conversatur, ait: c. 19. Tu das, ut mens divina gratia sit pinguedine saginata. Dudum ante Psalmista cantaverat: Ps. 64. 13. Pinguescem speciosi deserti. Hæc pinguedo improprie convenit desertis, utpotè quæ sterilia sunt, propriè tamen desertorum incolis, qui Spiritu Dei replentur, competere potest. Quamvis credere possimus, Spiritus Angelicos certatim Salvatori nostro sua exhibuisse ob-*

sequia, atamen quod in forma visibili eidem ministraverint, nescitur, nisi in casu illo, quo duellum habuit cum Lucifero, eumque in tribus ferocissimis assultibus devicit, & superavit: Matth. 4. Ecce Angeli accesserunt. & ministrabant ei, visibili humanaque specie, subdit Cornelius Lansenius, idem vox accesserunt, intelligendam dat. At quale illud mysterium, quærit Josephus Mansi. t. 89. dist. 7. num. 6. quod spatio 30. annorum hoc visibile ministerium Angelicum, & hac quidem solâ occasione recipere voluerit, & responderet, causam fuisse existimo, ut nobis commendaret speciales prærogativas solitudinum, in quibus & obsequia, & consolationes spirituales ab Angelis recipimus. Et ceteros verba sunt S. Bernardi. ser. 4. sup. Psal. 90.] si vis habere ministerium Angelorum, fuge consolationes sæculi, renuat consolari amma tua in alijs, serva in Dei memoria telet.

23. *Non importunum huic veniet, quod in Vicis Patrum lib. 6. libell. 1. num. 12. Heribertus Rosveydus narrat. Seni Anachoretæ gemini vicini cohabitabant, alius nigra unus, indigena alter; ille fortior, hic studiosior. Obiit prior, & à dicto sene anima ejus visa est ministerio Angelorum in cælum deduci. Paulo post indormivit etiam indigena; hic in sua ægitudine à parentibus & consanguineis convivebatur, dumque animam efflaret, Angelorum nemo comparebat ad animam ejus ad cælum deferendam. Quamobrem senecio attonitus, se in preces dedit, Dominum rogavit; quare istud? Peregrinus ille, tametsi segnior, ad cælum tendit multorum stipatus Angelorum agmine. Incola vero ille, et si studiosior, suarumque rerum gnavius satagens, nihil tamen hujusmodi meruit. Audivit inter hæc vocem sibi respondentem: Peregrini-*

nus ille licet negligentior fuerit, nullum suorum vidit, & flevit, & Deus consolatus est illum: at verò alter vidit parentes complorantes, & consolata est anima ejus. Quis ergo hic non videt, quam delicata sit consolatio divina, quæ in ano cordis desiderio tum mundana non coit. Profecto sicut non stat cum foete olida odoriferum balsamum, sic secum habitare non patitur consolatio divina terrenam. Frater namque ille indigena, est ob laudabilem suam conversationem, ut credere fas est, coelum introierit, privatus tamen fuit illâ speciali Angelorum consolatione, non aliam ob causam, quam quod admiserit mundanam. Hanc ob causam S. Franciscus dicere solebat: *Quisquis cum hominibus conversatur, inter Angelos esse nequit.* Ita refert Angelus Paciuchel lib. 5. de patient. c. 17.

24. Optime sanè ad propositum nostrum scribit S. Laurent. Justin: in prologo, quem præmittit libro de vita solitaria, de illis, qui ex pietatis instinctu cellæ solitudinem inhabitant: *Hos, inquit, per amplius quam ceteros spiritualibus consolationibus visitari credendum est; utpote, qui pro divinitatis amore contempserunt humanas.* Omnino rationabile est, ut, qui pro Dei amore se privarunt consolationibus, recreationibus, & gaudiis temporalibus, tanto magis à Deo reficiantur consolationibus celestibus in præmium suæ mortificationis. Unde S. Bernardus Homiliâ, cujus titulus: *Simile est regnum Celorum homini negotiatori, in laudem solitudinis* ait: *Intelacryma mutantur in risum, & gaudium pariunt sempiternum.* Quando Christus Dominus devotas illas turbas saturavit in deserto, dicit sacer totus: *Manducaverunt & saturati sunt.* Hæc abundans refectio in sensu spiritali alludit ad internam quietem, & gaudium illarum animarum,

quæ fugientes sæculi hujus voluptates, amplectuntur cellæ solitudinem, ut sequatur Christus: *Audiamus S. Ambrosium: Celestis gratia impartitur alimentum non in civitate residentibus, sed inter deserta quærentibus Christum.*

25. Itaque celestium consolationum saturitas nullo in loco magis reperitur, quam in sancta & à sæculi tumultu remota conversatione, pisque cellulæ habitatione. Audiamus verba Sponsi celestis. *Cant. 3. Quæ est ista [non sine ingenti admiratione exclamans quærit.] quæ ascendit de deserto delitiis affluens? verum ut solitudines excludant amœnitatem deliciarum, quæ plerumque in locis planis inveniri solent, quomodo ergo dicit: Delitiis affluens, cum hæc anima de deserto omni amœnitate destituta veniat? sed respondetur, id intelligendum esse de abundantia & affluentia deliciarum spiritualium, puta gratiarum & celestium donorum, ac meritum, quæ religiose animæ in cellis solitariis Deo viventes, eidemque servientes lucrari solent. Ad cujus plenioris probam quærit Josephus Mansi tr. 89. disc. 7. num. 3. quoniam in loco Israelitis pueri Manna quod in se omnem suavitatem continebat? Et responderet: Non in Egypto, quando sedebant super ollas carniū; non in Palæstina, sed in deserto & solitudine; quapropter ait Philo Hebr. l. 1. Alleg. Non ubique apparet, sed ubi desertum est. Unde & bene prophetavit Isaias c. 55. v. 8. Pones desertum ejus quasi delicias, & solitudinem quasi hortum Domini; gaudium & lætitia invenietur in ea. Quocirco quisquis ineffabili spiritus gaudio, & lætitiâ jam in præsentilachrymarum valle inundari discipit, exequatur necessum est, monitum S. Laur. Just. l. de orat. c. 6. dicentis: *Et quia jucundum est habitare secum, & cum Deo familiariter loqui, fuge**

Amator orationis multitudinem, fuge paucitatem, fuge vel unum, quatenus sine tuo dispendio absque humano respectu tua vota ad cælum valeas dirigere. Ex quibus omnibus relatis res sequitur hac in materia consideratione dignissima; nimirum hanc vivendi rationem, dum quis scilicet oculis humi demissis incedit, nihilque aliud aut audire, aut loqui vult, nisi quod necessitas ac ratio suadet, cellæque solitudinem amat; seque ex amore Dei sardum simul & mutum, & cæcum efficit, non esse melancholiam aut morositatem, ut nonnulli arbitrantur, sed vi-

tam omnino hilarem, omnibusque gaudiis affluentem. Audi expertum S. Hieronymum, qui de se ipso ait: ep. 4. ad Rustic. monach. de vivendi form. Viderint alii, quid sentiant, unusquisque enim suo sensu ducitur, mihi oppidum carcer, & solitudo paradisus est. Melleus etiam Doctor dicebat: Nunquam minus sum solus, quam cum sem solus; soli enim cum sumus, tunc plures habemus socios, puta Deum, beatosque cæli cives, quibus cum conversari verum gaudium nostro animo adferre potest. Ita Bern. ad frat. de Monte Dei.

PARS QUARTA.

26. Intelleximus hactenus, quantum sit bonum cellæ solitudo, & sequestratio à sæcularium tumultibus; unde porro diligenter advertendum est [ne forte quis sibi falso persuadeat, totam quodammodo perfectionem in materiali tantum secessu consistere] quod alia sit solitudo corporis, quæ corpus à sæculi tumultu segregatum, inter parietes cellæ concluditur: alia solitudo cordis, quæ cor à rerum eaducarum amore sic avocatur, ut soli Deo pateat. Et prior quidem solitudo, multum [uti ex præcedentibus dictis satis liquet] homini Religioso proficua & salutaria est, imò non raro ad animæ profectum necessaria; quod si tamen ei non conjungatur altera solitudo cordis, parum aut nihil prodesse animæ ad virtutis accessionem.

Unde S. Gregorius, nos certiores reddit, parum prodesse esse solitarium, & sua in cella inclusum, nisi nobis spiritualement etiam in mente & corde construamus solitudinem: Quid prodest (verba S. Doctoris sunt) solitudo corporis, si solitudo defuerit mentis? qui enim corpore remotus vivit, sed tumultibus conversationis humana terrenorum desideriorum cogitatione

se inserit, non est in solitudine. Si verò prematur aliquis corporaliter popularibus turbis, & tamen nullos sæculares tumultus in corde patiat, non est in urbe. Ita S. Gregorius, quem citat D. Bonavent. lib. 4. Pharetræ. c. 18. Ex quo S. Pontificis assero colligitur, quod, qui non habet solitudinem cordis, quamvis interea in remotissimis eremi latebris degat, non solitarius sed solus dicendus sit. Hinc [teste S. Bernardo] nec cella ei cella, sed reclusio, & carcer est. Verè enim solus est, cum quo Deus non est, verè reclusus est, qui in Deo liber non est. Quapropter quilibet satagere debere, ut se non modò per solitudinem corpoream à sæculi tumultu segreget, sed & interiorem alteram cordis solitudinem, quæ divinior est, sibi familiarem reddat. Id quod assequetur, si è corde suo omnem terrenarum rerum affectum stirpitim eliminaverit. Vera siquidem cordis solitudo ea est, cum ex corde fugantur creaturæ, ut in illo solitudinem suam solitarius possit agere JESUS.

27. Sic fecisse sanctam Heroïnâ Judith, sacræ perhibent paginæ in hæc verba: Judith. 8. 4. In superioribus domus

sua fecit sibi secretum cubiculum, in quo cum puellis suis clausa morabatur. Raro enim exivit domo; soli Deo vacans in loco abstracto, & virorum vitans aspectus, familiaritatem, colloquia, convivia, & ceteras lasciviarum occasiones, non solum, ne ipsa ad carnalia incitaretur, sed ne appeteretur ab aliis, inquit Dionysius Carthusianus. Verum qui à Deo ad talentum vocatus est statum, in quo humanum consortium, & strepitus sæculi fugere, aut evitare nequit, sed cum hominibus conversari cogitur; quid huic, ne cespiter, aut impingat, faciendum est? In superioribus anima sua faciat sibi secretum cubiculum, in quo cum cogitationibus suis clausus moretur. Quod si ergo tale officium, seu ministerium habes, quod te in cella semper morari non permittit, tunc ad exemplum, & imitationem S. Catharina Senensis construe in corde tuo cellam solitudinis. Edocta fuit hæc S. Virgo, ut, quia à cella sua abesse cogebatur; in mente sibi erigeret solitariam cellulam, à qua nunquam egrederetur, sed ibidem semper cum suo caelesti Sponso secreto conversaretur. Extruxit igitur in corde sibi cellulam, cujus ipsemet Dominus architectus fuit, hæc verò, ut ipsa dicebat, nil aliud erat, quam cognitio Dei, & sui ipsius, & ad hoc idem cordis conclave ipsa frequenter Confessarium suum Raymundum exhortabatur; quando enim ipsum aut exterioribus occupatum, aut kingeri necessario accinctum videbat; in mente dicebat illi, cellam vobis construite, à qua nunquam discedendum. Idem consilium postea & verbis, & scriptis commendavit aliis religiosis sceminis, affirmans in cordis cella esse verè regnum Dei per gratiam, ibique Christum cum suis inspirationibus caelestibus fixisse sedem. In vita ejus l. i. c. 6.

28. Hujus interioris solitudinis suavi-

tatem jam ante S. Catharinam prægustavit S. Bernardus, qui adeo hanc interioris cordis solitudinem sectabatur, ut semper visus fuerit Deo unitus. Cum aliquando S. Abbas equo benè phalerato infidens, ad quandam negotii ejusdam expediendi gratià accessisset Carthusiam, Patresque Carthusienses de hoc eum monuissent, vir Sanctus ipse multum miratus, sanctè attestatus est, se phaleras illas nequaquam notasse; tantum nimirum ejus animus in Dei memoria deliciabatur, ut de rebus exterioribus vix sensum reliquum possideret. Hinc idem melles Doctor ser. 40. in Cant. hanc solitudinis rationem etiam suis commendavit, & inculcavit, dicens: *Secede, sed mente non corpore, sed intentione, sed devotione, sed spiritu.* De S. Philippo Nerio refertur, quod spatio 60. annorum Romæ conversatus fuerit, & moratus inter medios aularum strepitus; nec exinde discesserit unquam; nisi quando visitabat septem Ecclesias; & tamen suo tempore & loco instar perfectissimi anachoretæ studebat solitudini. Unde monet S. Chrysostomus: *Solitudo non facit esse solum, sed mens, qua tenetur amore & studio sapientie.* Ita etiam qui habitant in mediis urbibus, foris & strepitibus, poterunt esse singulares homines, dum corruptos cæcus fugiant, & se justorum consiliis adjungant. *Hæc est via securæ.*

29. Egregiè hoc etiam punctum pertrahat Romanus Pontifex D. Gregorius l. 4. moral. c. 28. dum in illud Job. 3. *Qui ædificant sibi solitudines*, scribens ait: hic sibi ædificavit solitudines, qui ab omnibus creaturis ita liber est, & sic omnem erga terrena quælibet affectum & amorem perdidit, ut, quamvis inter universas, quæ in mundo sunt, recreationes atque oblectationes versetur, semper tamen quasi solus sit: quia nullæ planè

sum reficiunt, vel consolationem adte-
runt. Qui [ut S. Doctor ait] ad hunc per-
venerunt gradum, summâ animi quiete
perfruantur; nihil siquidem est, quod
eos vel angat, vel inquietet; nec adversis
turbantur, nec prosperis evanescent, aut
extolluntur. Nam uti nulli rei totius
mundi amore, & affectu adhærescunt, ita
nec earum vicissitudine, mutationibus
ac successibus mutantur, & inquietantur.
Nosti [alterius inquit Gregorius] quis
huc perlegerit? quis hanc sibi solitudinem
construxerit? qui dicebat: *Unam peti
à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in
domo Domini omnibus diebus vitæ meæ. Ps.
26. Nihil quippe homini aliud tam in cœ-
lo, quam in terrâ requirendum aut desi-
derandum est, quam tu solus, Domine.
Et nunc quæ est expectatio mea? nonne
Dominus?* Ps. 38. Eodem quoque perva-
nerat Abbas Sylvanus, qui dum ab ora-
tione suegebat, tam illi terrena omnia
vilis & contemptibilia videbantur, ut
oculis manus opponens, ne ea videre co-
geretur, seque ipsum alloquens diceret:
*Ocludimini oculi mei, ocludimini, nec
terrenum quid aspiciate, nihil quippe terra
habet quod vel visu dignum sit.* Idem quoque
de S. Ignatio scriptum est: quoties enim
corde ad Deum sublato cœlum intue-
tur, in hæc prorumpbat suspiria: *Hæc
quam sordeat terra, dum cælum aspicio.*

30. Quicquid ergo ad hanc se cordis soli-
tudinem receperit, ut cum Apostolo Phi-
lip. 3. dicere possit, *Nostra conversatio in
cælis est, haud dubie experietur, hac in
solitudine cordis ineffabilia reperiri cor-
dis gaudia.* Unde B. Albertus Magnus
tractans de Eucharistia, & alludens ad
manna, ita discurre: [tr. 1. dist. 3. c. 1.] *Non
dabitur Manna, nisi in deserto, tibi aliud de-
lectabile ad esum non erit; & sic non senti-
tur dulcedo gratiæ, nisi ab his, qui se in deser-
tum corde transferunt, ut mundanas non sen-*

tiant delectationes. Ex quo S. Doctoris af-
serto eruitur, quod ad divinam visitatio-
nis dulcedinem percipiendam necesse
non sit secedere in desertum corpore, sed
sufficit corde. Ex quibus omnibus patet,
quod mystica solitudo cordis possit non
solum in abditis eremi latebris, sed & in
publico mundi tumultu inviolata serva-
ri, si modò cor à creaturis ita sit alie-
num, ut in medio voluptatum affluxu,
nihil volupe censeat, quam amare JESU-
M, nihil affectet, quam placere JESU,
nihil cogitet, meditetur aut agat, quam
quod cedat in honorem JESU; ita ut ille
solus sit omnium dictorum & factorum
scopus, omnium intentionum, & cogi-
tationum meta, & omnis denique amo-
ris, à corde procedentis, finis ac termi-
nus. Unde advertendum, quod licet
exterior cellæ solitudo, si debito fine sus-
cepta sit, cedat in animæ bonum, cate-
nus tamen solum commendabilis est,
quatenus hominem Religiosum ad inte-
riorem cordis solitudinem tutius attran-
quillius peragendam disponit, & à peri-
culis liberat, quibus infestari solent, qui
in publico mundi tumultu versantur.
Ceterum omne pretium valorisque
suum ab interiori cordis solitudine de-
rivat.

31. Ex his ergo, hoc in sermone memo-
ratis, satis, Amice frater, intelligis, qua-
lem namque te oporteat agere Solitarium
primariò, & qualem secundariò. Porro,
ut hæc in parte te adhuc melius dirigere
valeas, amplectere S. Bernardi consilium,
dum duplicem hanc nunc insinuatam
solitudinem unicuique Religiosorum
commendaturus ait: *Dilige interiorem
cellam tuam [ubi insinuat solitudinem
cordis] dilige exterioram [ecce solitudi-
nem corporis indigitat] & unicuique su-
um impende cultum. Tegat te exterior
cella, non abscondat, non ut pecces oc-
cultius*

colitū; sed ut tutius vivas. Da utrique
celle honorem suum, & tibi tibi ex ven-
dica primatum tuum. Disce in ea secun-
dum communis instituti leges tibi præ-
esse, & vitam ordinare, & mores com-
ponere, & temetipsum judicare, teipsum
apud temetipsum accusare, sæpe etiam
condemnare, nec impunitum dimittere.

Ita Doctor mellifluus. Itaque cum hoc
S. Abbatis effectum sat stultum roboris &
authoritatis habet, supervacaneum foret
alia addere. Quocirco nil aliud restare vi-
detur, quam ut operi manum admo-
veas, neque tibi sufficiat hæc audivisse vel
legisse, nisi in ipsam quoque pacem re-
digas.

SERMO XXXVIII.

DE LECTIONE AUDITIO- NEQUE RERUM SPIRI- TUALIUM.

*Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt
illud. Luc. II.*

PARS PRIMA.

Quemadmodum in catena
quapiam primus annulus
pendet à secundo, & hic
à tertio, & sic de reliquis,
fractoque uno abruppi-
tur catena; Sic una virtus suam habet de-
pendentiam ab alia. Unde ut catena per
fractionem unius annuli, ita ædificium
virtutum per destructionem unius virtu-
tis rumpitur. Hoc cernere licebit in ser-
mone dicto; possibile enim non videtur
dum aliquem posse amare solitudinem
cellæ, nisi alias etiam virtutes velut ad-
miniculum apprehendat. Nam cum nul-
lum hominum genus tentationibus tæ-
dii sic subiaceat, ut solitudinis sectan-
tium, ideo ne religiosi secessus amans ab
hoc hoste securâ suâ statione pellatur,
arma ad hanc tædii tentationem proflig-

gandam arripere debet. Hæc porro
quamvis multifaria sint, nihilominus
meo iudicio hæc tria præ reliquis effica-
cia videntur, videlicet Oratio, lectio Spi-
ritualis, & manuale aliquod exercitium.
De oratione infra, de labore manuali in
subsequenti sermone tractabimus. Porro
cum lectio [de qua in præsent] & auditio
rerum spiritualium valde consinia fiat,
& in plurimis conveniant, ideo promiss-
cæ de his differere lubet.

2. Lectio itaque, germana orationis
soror est, magnæque ejusdem adiutrix,
& subsidium; unde Timotheo suo suadet
Apostolus Paulus c. 4. *Attende lectioni.*
Porro, Spiritualis hæc lectio tam est ne-
cessaria, qui Deo servire vult, ut S. Atha-
nasius in quadam ad Monachos exhorta-
tione dicat: *Sine legendi studio neminem*
ad

ad Deum intentum videas. Quare D. Hieronymus Eustochium Virginem ad sacram hanc lectionem etiam atque etiam invitavit, dicens: *Tenenti codicem somnus obrepit, & cadentem faciem pagina Sancta suscipiat.* Imò alii SS. Patres omnes mirum in modum spiritualem hanc lectionem commendant; quantum verò fructuum ea sit causa ac procreatrix, Ven. *Blosius* in concl. animæ c. 10. § 5. his adumbrat verbis: Dum sacre lectioni convenienter intendis, aut aliquid aliud ad laudem Dei rite facis, sæpe non minorem, imò fortè majorem fructum refert, quàm si orares. Neque enim orationes tantum, sed & quæque salutaria verba ad gloriam Dei lecta, vel audita, & quælibet piæ actiones atque cogitationes animam mirificè exornant. Verè mens boni hominis ex spiritali doctrina, multa præclaræque commoda recipit: nam & conservatur munda, & ignorantiam depouit, & tranquilla redditur, & illuminatur, & nutritur, & excitatur, & roboratur, & eximium decorem accipit. Igitur lege, & audi libenter Verbum Dei sanamque institutionem, à quoctunque etiam homine proferatur, & quantumcunque simpliciter annuntietur, aut scribatur: Etiam si quis exactè non intelligat, neque memoriâ retinere possit pia, quæ ad laudem Dei legit, vel audit, nihilominus talia plurimum animæ profunt. Hæc *Ludovicus Blosius*.

3. Quod ipsum etiam & docuit, & scitâ hæc declaravit similitudine quidam ex veteribus eremi Patribus: Nam dum quidam fratrum ad eum veniens, dixisset: Abba Pater, quam sæpissimè de statu profectusque animæ meæ consului Viros spirituales, attamen cunctas eorum instructiones & exhortationes brevi tempore sic obliviscor, ut vix minimum memoriæ inhæreat. Ad hæc Abbas, cum

fortuitò duo conspexisset vasa, ad suum discipulum se vertens, dixit: Elue vasa ex istis vasculis, & repone illud in locum pristinum. Quod cum peregisset, rursus senex, asserit mihi, inquit, ambo vasa, allata exhibet Religioso hospiti, & quodnam horum mundius esset? percunctatur: Respondit ille, illud purius esse arbitror, quod modò dilutum fuit. Optimè judicasti, subjungit venerabilis Senecio, & sic est quoque cum animo nostro, charè frater, qui enim sedulo spiritualia audit, seu legit, tametsi auditorum mox obliviscatur, manet tamen illius animus mundior & purior, quàm si nil tale audiret, legeretve. Hinc quamvis aliqua jam audiverimus, seu legerimus, est tamen consiliosissimum eadem sæpius relegere & audire, quia iterum audita vel relecta memoriæ renovant, ac voluntatem ad ea opere implenda magis movent, & inclinant.

4. Porro, quæ nos efficaciter ad avidè Dei verbum audiendum commovere queunt, non minimum est incitamentum, quodd scilicet studiosa spiritualium exhortationum auditio sit signum Prædestinationis, sicut è contrario ejusdem fuga signum reprobationis, quod Salvator noster apud S. Joannem c. 8. indicat, dicens: *Qui ex Deo est, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.* Hinc S. Chrysostomus hom. 32. in Gen. ait: Argumentum mihi est hoc vestri profectus in divinis, quod tanta promptitudine quotidie convenitis, & spiritali doctrinâ repleri non potestis, nam quemadmodum corporalis cibi appetitus indicium est bonæ valetudinis, ita desiderium spiritualis doctrinæ manifestissimum est argumentum animæ benè habentis. adeo quia est optimum instrumentum ad insignem profectum in Sanctitate & perfectione faciendum: nam

ut rectè S. Chrysost. rursus hom. 8. de Anna & Samuele pronuntiat: *Sicut arbor perpetuâ irrigatione crescit in magnam altitudinem: sic & divinorum eloquiarum doctrinâ assidue irrigatus, ad virtutis fastigium pervenit.* Sic unica Evangelii lectio, in qua S. Simeon Stylita illa verba audierat: *Beati Pauperes Spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur:* effecit, ut octoginta annis in columna staret, orationi assidue vacaret, penè sine cibo & potu viveret, & Angelus potius quàm homo videretur.

5. Item cum S. P. N. August. diu secum circa mutationem vitæ luctaretur, denique auditâ voce, *Tolle, lege:* Sacra Biblia in manus sumpsit, & ubi illa verba: *Non in comessationibus &c. legisset, lux, & serenitas cordi illius infusa, omnes dubitationis tenebras discussit, & in virum perfectissimum evasit.* Quid etiam aliud S. Ignatium Lojolan ad mundi contemptum inflammavit, quàm lectio Vitæ Christi, & Sanctorum? Rursus, alia causa, cur nempe sitibundo & insatiabili planè animo Verbum Dei audiendum sit, est, quod sit cibus spiritualis animæ, uti Salvator noster apud S. Mattheum c. 4. dixit: *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod exiit de ore Dei.* Si ergo cibus corporis tantâ conquirimus sollicitudine, ut quotidie bis aut sæpius sumamus; quantò magis verbum Dei velut cibus animæ quotidie sumendus est, ut animam nutriat, pinguefaciat, & roboret? Hinc S. Ephrem quondam orans hanc audivit vocem: *Ephrem manduca;* Cùmque ille responderet: *Quis mihi cibus dabit?* iterum vox dixit: *Abi ad Basilium, hic te docebit, & panem æternum tibi porriget.* Confestim ergo surgens Ephrem S. Basilium quærit, eumque in sacra & de concionantem reperit. Unde facile collegit, Verbum Dei esse cibus illum, quem

Gramm. Relig. Pars II.

manducare iussus erat; maximè cum videret columbam, S. Basilio in aurem suggerentem, quidquid in medium proferrebat. Hunc spiritualem cibus degustans Regius Vates, ad eum dulcore replebatur, ut exclamarit Ps. 118. *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo.*

6. Est etiam Verbum Dei lucerna, quæ nobis demonstrat viam, quæ ducit ad vitam sempiternam; dum enim quis gnæviter, avidèque attentas audiendo, seu legendo Dei verbo præbet aures, tunc docetur, quid agere, & quid declinare debeat; docetur, quomodò Virtutes cordi inferere, vitiaque profligare possit; docetur, quonam modo Deo, ut par est, obsequium præstare, & satanicas effugere technas queat. Quemadmodum enim, ut S. Gregorius loquitur, columbæ juxta fluenta residere solent, ut insidiantium aviû umbram in aqua videant; Sic etiam boni ascetæ in lectione Sacra fraudes demonum prospiciunt, ideòque in illa legenda, & meditanda assidue occupantur. Occupavit se hoc in exercitio S. Rex David, ut ipse Ps. 118. testatur dicens: *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis.* Itaque Vx homini illi! qui hunc spiritualem animæ cibus manducare contemnit, quia æternû esuriet. Vx illi! qui hanc verbi divini lucernam à se projicit, quia in peccatorum tenebris tamdiu ambulabit, donec ad inferorum cavum præceps ruat. Quemadmodum suo irreparabili damno expertus est vir quidam [ut refert Drexelius in Rosis tr. 21. c. 5. §. 5.] qui aut torpore aut tædio victus, aut quod Dei verbum alium ob finem naufragaret, semper fugit conciones: Mortem verò fugere potuit, ast effugere nequaquam. Complevit igitur ultimam vitæ suæ lineam, & juxta morem Ecclesiæ in templum asportatus est. Hic dum pro de-

H

functo

SERMO XXXVIII.

Sancto Myſtes conſueſas perageret cere-
monias, Sacraſſimumque Miſſæ Sacrifi-
cium inciperet, ecce ſtupendum prodigi-
um; viſum enim fuit Chriſti in croce
pendentis ſimulacrum ſe movere: nam
Crucifixus ſuas è ſtipite ſolvit manus, &
omnibus ſpectantibus aures obturavit
ſuas, ac ſi altum clamitaret; Non exaudi-
am, quoniam nec ego auditus ſum. Hinc
Sacerdos ad populum converſus, dixit:
Notum vobis eſt, hominem hunc con-
temptorem verbi divini fuiſſe, nec un-
quam concionibus intereſſe voluiſſe;
Nunc ergo ſpectate manifeſta Divinæ
vindictæ ligna, Deus obturat aures ſuas,
ne audiat preces & ſuffragia noſtra, deſi-
ramus ergo pro infelici Numen precari;
ſiquidem inimicus eſt Dei. Proinde puti-
dum illius cadaver in profano loco hu-
marunt. Unde docemur, quanto ſe ſalu-
tis æternæ amittendæ periculo expo-
nant, qui auditionem, lectionemve re-
rum ad virtutis proſectum pertinentium
ſugere geſtiunt.

PARS SECUNDA.

8. Cæterum quantum ad lectionem,
ut ea nobis in uſitatem cedat, il-
lam non ſeſtinanter aut præcipi-
tanter, ſed diſtinctè, quietè & attentè per-
curramus, oportet. Sicut enim, ut ait *Ro-
driquez* p. 1. tr. 5. c. 28. Pluvia præceps, &
nimbus vehementior terram non pene-
trat, nec fertilem reddit, ſed lenis & rari-
or; ita neceſſe eſt lectionem, ut cor ingre-
diatur, & altius penetret, diſtinctè, inter-
ruptè, & cum natura quadam rei lectæ
excuffione peragi. Bonum itaque & con-
ſultum eſt, ut, cum in pium aliquem lo-
cum incidimus, in illo paulò diutius hæ-
reamus, & velut ſtationem quandam ſi-
gamus, tum lecta ruminando, tum iis vo-
luntatem movere & excitare procuran-

7. Porro advertendum eſt, nequaquam
ſufficere ſpiritualem quampiam inſtru-
ctionem duntaxat audire ſeu legere, ſed
oportet etiam audita, vel lecta mente
volvere, & quodammodò conſequere:
Nam, ut ſapienter advertit os aureum
Chryſoſt. hom. 52. in cap. 24. Matth. Sicut
lucerna niſi ei ſubminiſtraveris oleum,
extinguetur; ſic verbum fidei noſtræ,
quod credentes accepimus, niſi aſſiduis
nutriatur doctrinis & meditationibus
ſcripturarum, extinguitur, & non ſatis il-
luminat animam. Et ſicut thūs, ut loqui-
tur *S. P. Auguſt.* niſi ponatur in igne, nec
virtus Sinapis ſemittur, niſi contratur in
lapide; ita nulla Sacræ Scripturæ ſenten-
tia [ſeu quælibet alia libri ſpiritalis ſe-
ctio] vim ſuam declarat, niſi cocta in
corde. Præclarum hac in parte imitatio-
nis exemplar nobis reliquit gloriſſima
Cœlitum Regina, quæ, teſte *S. Luca* c. 2. v.
19. *Omnia verba*, quæ Chriſtus loqueba-
tur ad ipſam, conſervabat in corde ſuo.

do, ut in meditatione fieri ſolet. Ita id ſi-
ri ſuadent Sancti, docentque in lectione
ſpiritali imitari nos debere bibentem
gallinam; hæc namque pauculis aquæ
guttulis attractis, ſtatim caput ſuſtollit,
dein rurfus aliquantum ſumens, iterum
Caput ſublevat. Tam piè quàm eruditè
hac de re ſcribit *S. Vincentius Ferrerius*
tr. de vir. ſpir. c. 12. Nemini quamvis acu-
to præſtantiſque ingenio polleat, omir-
tendum quidquam, quod ad pietatem
pertineat; imo nihil legendum, diſcen-
dumve, quod non ad Jeſum Chriſtum re-
ferat. Cùm quis reapse librum quempiã
lectitat, ſapius in eum oculos figat, qui-
bus clauſis quidquid legit, in vulnera e-
jus deponat, atque inde lectionem ſuam
repetat.

repetat. Si quis legere destinar, genua humi figat, & breviculam aliquam precatiunculam pro pietatis affectu dicat, in óque pectore suspiria & gemitus ducat, quibus divinos favores petat, suumque desiderium pandat. Simul ac primus ille Spiritus impetus, qui plerumque haud diu durat, deferbuerit, quidquid antea lectum est, in memoriam redeat, & roges, ut Deus lectarum rerum tibi notitiam pandat. Mox animus studia, & secundum hanc preces repetat; sicque alternæ pietatis, ac lectionis, literarumque vires lubeant. Hæc enim vicissitudine ac varietate plûs & in precibus pietatis, ac suavitatis, & in literarum studiis plus claritatis, ac facilitatis sentietur. Ita S. Vincentius.

9. Aliud, ad aliquem in lectione Spirituali fructum captandum, monitum dat S. Bernardus in spec. Monac. pauculis hisce verbis: *Si ad lectionem accedas, non tam quæras scientiam, quam saporem.* Quocirco spiritualis hæc lectio assumi debet purâ intentione, quod fiet. Si quis conetur libros legere non spiritu curiositatis aut vanitatis, sed utilitatis & charitatis, animoque sincero Deum clarius cognoscendi, & illi studiosius serviendi. 2. Non inani quamvis multa pia sciendi aviditate, sed resolutâ Divinam voluntatem evidentiùs cognitam adimplendi cupiditate. 3. Non ex inordinato Zelo excerpenti solum ea, quæ aliis possunt pro conione, aut instructione dici [taliter enim legere libros, non tam lectio spiritualis, quam studium dici debet] sed ea, quibus potissimum quisque in via perfectionis se possit dirigere. Monent ulterius eandem ob causam hoc loco Patres, ne quis multa eodem tempore legat, aut multas simul paginas obiter percurrat, ne spiritus proxima lectione defatigetur potius, quam recreetur. Unde rursus

Claravallensium Abbas ep. ad frat. de Monte Dei ait: *Difficilis multaque lectio fatigat, non reficit teneriorem animum, frangit intentionem, hebetat sensum vel ingenium.* Quemadmodum enim multa & copiosa ciborum ingestio corpus humanum non sustentat, sed bona paucorum alimentorum concoctio ac digestio. Et sicut etiam cibum corporalem non comedimus, ut illud temporis spatium comestioni impendatur, sed ut virtute alimentis, tunc sumptis, reliquo deinceps die labores nostros subeamus: Ita lectio, quæ spiritualis animæ cibus est, & refectio, non tam deservire debet, ut tempus, quo legimus, benè insumatur, quam ut aliquem postea fructum interdiu ex ea capiamus. Quocirco rectè suadent ultirius SS. Patres, non esse difficilia, sed facilia; & pia & simplicia potius, quam involuta & intricata in lectione spirituali legenda: difficilia namque & obscura devotionem defatigare, & spiritum extinguere, & arefacere solent. Hinc Hugo de S. Victore, quendam Dei servum per visionem à Deo ipso monitum, scribit, ut rerum obscurarum lectione omittâ, vietas, ac Martyria Sanctorum, aliâque simplicia & devota legeret; quorum etiam lectio magnum illi in spiritu profectum postea attulit; Quæ ut & nos ex lectione hauriamus, bonum quoque erit, nosque in omni re multum juvabit, si antè, quam legere incipiamus, cor ad Deum sustolamus, gratiam ab eo poscentes, ut, quod lecturi sumus, in utilitatem nostram cedat, in animam penetret, & ejus incanis fibræ insculptum maneat; ut in eo, quod muneris nostri est, magis illustrari & promptiores reddamur.

10. Verum enim vero, ut uberiori cum fructu ceptum prosequamur sermonem, afferre lubet non vulgarem quandam historiam ex S. Antonino Archi Episcopo desump-

SERMO XXXVIII.

60

desumptam, quæ ad rem bellissimè adaptari quit. Patavii Vir quidam ex Divi Francisci familia pietate doctrinæque insignis quadragesimali tempore ad populum divinis de rebus disserere consuevit; accidit autem, ut pridie, quàm erat pro more suggestum consensurus; subitâ cordis palpitatione correptus, viribusque destitutus, inter suorum brachia collaberetur. In ea rerum turbatione fortè supervenit peregrinus quispiam, ejusdem Ordinis Religiosus, Lauretanam ædem, & insigniores per occasionem Italix urbes invisurus. Vir erat habitu corporis grandi & erecto, fronte subrigidâ, oculis vibrantibus; cæteram os eximie candens, barba nigrior honestabat. Quem reliqui cœnobitæ probè contemplantes ad concionandum vel maxime idoneum fore judicarunt. Enixè igitur eum rogabant, ut populum magno jam numero in æde Antoniana consuetum divini verbi pabulo pasceret. Excusavit se principio peregrinus dictitans, quodd itineri non concioni apta secum exportaret, & quodd jam biennio tacuisset, neque ad populum verba fecisset, longo ac difficili morbo detentus, aliâque excusationum motiva protulit, quæ ejus doctrinam magis magisque manifestabant. Quare cæteri Religiosi eum ad concionandum tamdiu urserunt, ut eorum precibus victus Cathedram confenderit, miræque auditorum studio, silentio, attentione horis ipsis duabus de horrendis inferorum pœnis [hoc enim argumentum Concionator tractabat] peroravit. Videre licuit inter concionandum Auditoribus uberrimè fluere lacrymas, & alrè tracta suspiria os petrumperè; cælum feriri singultibus suspiriisque impleri. Nemo erat, qui peractâ concione non lacrymabundus, timorèque gehennæ, velut sagittâ profundius penetrante, suos

lares repeteret. Hinc etiam novus concionator multo in honore & pretio haberi cœpit. Cæterum cùm sui itineris cursum prosequi pararet, in ipso Monasterii vestibulo janitor curiosissimè eum contemplatus, non obscurè advertit in capite cornua, in manibus & pedibus ungulas. Quare per omnipotentem Deum, ac per Divum Antonium, cujus ipse habitum perfidè mentiretur, eum adjurat, ut sibi edicat, quàm ob causam hostis ipse pietatis juratus, ad eam sedendam tam ardentè inflammâisset homines? Inter hæc confluentibus aliis super alios ex cœnobio Religiosis, & quibusdam etiam ex vicinia civibus, cœcoda non non ferens obtestationes sacras repente hominem exiit, & in diabolum se refugit non sine magno horrore circumstantium; confitereturque suam in dicendo vocem, & latratum non cælo, sed tartaro se locasse, seque, non ut circumstantes ad cælum mitteret, sed ut majori eos in gehenna cruciatu affligeret, concionatum esse, id se se unice spectâsse, ut auditorum suspiria, singultus, lacrymæque in acerbiora ipsis apud inferos cederent supplicia. Quid enim? Vix templo egressi, siccatæ sunt lacrymæ, cessarunt suspiria & gemitus, verbo omnis illa animorum tempestas in vanos concionatoris plausus abiit. Et verò laboris sui fœnus supra modum ingens se tulisse, laturumque olim, quando ante horrendum supremi Judicis tribunal, singulis in privato, universis in publico non solum acer accusator, sed etiam locuples testis sit accessurus rebellibus & obstinatis, quos à via inferorum nec fulmina quidem orationis in orco præcusa potuerint revocare. His dictis instar turbinis se ex oculis astantium & spectantium proripuit, ac in auras abiit.

II. Ex hac admiranda juxtaque horrenda historia liquet, non satis fore libenter audire,

audire, segerere res ad spirituales profectum pertinentes, parum etiam profectus imo ex pectore ducta suspiria, ardentia cordis desideria, ac bona animi proposita sub ipsa lectione, aut nervosa concionis, seu exhortationis auditione concepta, & hæc postmodum non etiam opere compleantur ac in praxim redigantur. Hinc Doctor gentium ad *Rom. 2.* ait: *Non auditores legis iusti sunt apud Deum, sed factores legis iustificabuntur.* Igitur qui Dei verbum tantum audiunt, & opere exercere continentur, quid aliud agunt, quam quod sibi horribiliores penas apud inferos luendas augeant & concilient? Audiatur aliquis Christum apud *Matth. 7. 26.* dicentem: *Omnis qui audit verba mea hæc, & non facit, similis erit viro stulto, qui ædificavit domum suam super arenam, & descendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & fuit ruina illius magna.* Sic magna profectus erit ruina eorum, qui dumtaxat audiunt verbum Dei, sed opera facere negligunt. Sed obijciat non nemo illa Christi apud *S. Joannem 8.* verba: *Qui ex Deo est, verba Dei audit; & nullam facit mentionem aliam de operibus, ergo quisquis libenter conciones, exhortationesque audit, tametsi ea ob difficultates intervenientes, quæ auditu percepit, non faciat, ex Deo est, & ideo non habet, quod sibi multum timeat.* Errorem hunc convellit *D. Gregorius*, dum *hom. 18. in Evang.* hunc sacrum textum explanat; sunt nonnulli [inquit] qui precepta Dei nec aure corporis percipere dignantur. Et sunt nonnulli, qui hæc quidem corporis aure percipiunt, sed nullo ea mentis desiderio complectuntur. Et sunt nonnulli, qui libenter verba Dei suscipiunt, ita ut etiam in sermibus compungantur, sed post lacrymarum tempus ad iniquitatem redeunt. Hi pro-

fecto verba Dei non audiunt, qui hæc exercere in opere continentur. Et proinde qui taliter solum [teste hoc *S. Doctore*] verba Dei audiunt, se non esse ex Deo palam notum faciunt. Quod idem Salvator noster apud *S. Lucam c. 11.* magis declarat dicens: *Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.* Beati ergo nemo potest, nisi hæc duo verba, videlicet *audire & custodire* simul sumat, neque ea dividat.

12. Divinè planè ad nostrum propositum discurrit magnam Ecclesiæ jubat *Augustinus* de benedict. *Esau & Jacob.* Sicut pluit Dominus super segetes & spinas, sed segeti pluit ad horreum, spinis ad ignem, & tamen una est pluvia; sic verbum Dei omnes compluit, videat quisque, qualem radicem habeat, videat quisque, quod trahat pluviam bonam. Si eam trahit, ut generet spinas, nunquid Dei pluvia accusanda est antequam veniat ad radicem? Dulcis est pluvia illa, dulcis est verbum Dei, donec veniat ad cor malum. Ita *S. Pater.* Itaque qui parum aut nihil, audito Dei verbo, proficit, si nullos virtutum sibi sculos progerminat, si vitiorum, pravarumque consuetudinum vinculis sese haud expedit, sed ligatus adhuc eisdem succumbit, non incuset pluviam, id est verbum Dei, sed culpam sibi ipsi imputer, cum ex delicto voluntario Dei verbum, velut optimum semen in ejus cor projectum fructificare non finat. Quotupliciter porro id fieri soleat, declarat hoc Verbum æternum teste *S. Luca 8.* hæc parabola. *Exiit, qui seminat seminare semen suum, & dum seminat, aliud cecidit secus viam, & concalcatum est: Secus viam est anima ad creaturas effusa, intra se non collecta, aperta obviis quibusdam cogitationibus mundi tanquam viatoribus, quæ concutiant bonas inspirationes, hinc nullum fructum afferit.*

Et aliud cecidit super petram; & natum aruis, quia non habebat humorem. Petrosa terra est anima indurata pravis habitibus, assueta vivere secundum sensum: cui ideo non est, nisi modicus devotionis succus, ac inde mille proposita, & agnitæ veritates non unam agunt radicem; quovis affectu amoris, timoris, humani respectus, &c. exsiccantur. Talis semper incipit, & incipiendo desinit. Et aliud cecidit inter spinas, & simul exorta spina suffocaverunt illud. Spinosa terra est anima negotiis immersa, & curis inutilibus obruta; cui cura sui, Dei, & æternitatis est postrema; quæ agnoscit veritates supernaturales, sed ob alias curas v.g. Studiorum, aut officii, sibi tempus non assumit eas maturandi. Et ideo ex auditione verbi divini nullum carpit fructum. Aliud cecidit in terram bonam: & ortum fecit fructum centuplum. Et hæc est anima bona & optima, opposita tribus prioribus; quia audit verbum Dei cum gustu, quia intelligit illud expendendo & dirigendo ad praxin: fructum affert in patientia, siue constantia superando difficultates, quæ in ipsa executione occurrere solent.

13. Quocirco qui ex verbi divini auditione spirituale animæ suæ emolumentum referre desiderat, quæ aure percipit, opere perficiat, oportet. *Estote autem, inquit Jacobus s. factores verbi, & non auditores tantum. Quia si quis auditor est verbi, & non factor, comparatur viro consideranti vultum nativitatis suæ in speculo, consideravit enim se, & abiit, & statim oblitus est, qualis fuerit. S. Thomas in hunc locum: Verbum Dei, inquit, comparatur speculo; quia, sicut nihil prodest homini vidisse in speculo maculam vultus sui, si illam non abstergat: sic nihil prodest homini audire verbum Scripturæ vel prædicationis, nisi illud quod audit aure, impleat opere. Porro, fortassis*

mirum alicui videbitur, quod S. Jacobus virum introducat in crystallino vitro se contemplantem. Quid enim viro cum speculo? Quid ori barbato cum pellucido formarum iudice? feminarum hoc negotium est, longas horas huic vanitati impendere. Facilis responsio. Aliter vir, aliter femina in speculo se considerat. Vir perfunctorie oculos in hoc vitrum conjicit, partim curiosus ac sollicitus, quid in facie & veste ornandum aut emendandum sit; ferèque talis recedit, qualis accessit. Longè secus femina, quæ singulos naves ad examen vocat, comatque, & componit plicas ornatus, & capillos, ne quid in venustate formæ desideretur. Hanc imitetur auditor Verbi Divini, emendatque quidquid maculatum facit Orator velut in speculo monstraverit. Agitur, estote factores verbi, opere exequentes quod verbum fidei præcipit, & non auditores tantum; suscipiendo illud aure corporis, aut etiam aure cordis per solum assensum intellectus, fallentes vosmetipsos, dum hoc ad salutem sufficere falsâ & sophistâ ratione ratione vobis persuaderis. Nam ut cap. 4. idem ait Apostolus: Scienti bonum, & non facienti peccatum est illi scilicet omissionis, sed gravioris, qui secundum S. Gregorium, ubi majus est donum Scientiæ, ibi transgressor majori subjacet culpæ. Hinc qui cognovit voluntatem Domini sui, & non fecit secundum voluntatem ejus, vapulavit multis; inquit Sapiencia incarnata apud D. Lucam, cap. 12. v. 47. Nil proin monendum superest, nisi ut attentas præbeamus aures magno Patri Augustino, epiphonematis loco sic omnes Christi fideles inclamanti: Scopus Christianæ religionis est, ut, quæ ex doctrina veritatis didicimus, opere impleamus; Non enim auditores legis iusti sunt apud Deum, sed factores legis iustificabuntur, & salvabuntur. Ita Augustinus serm. de blasphem. in Spirit. Sanct.

SERMO XXXIX.

DE OTIO VITANDO.

Per agrum hominis pigri transivi, & ecce totum repleverant urtica, & operuerant superficiem ejus spina. Proverb. 24. 30.

PARS PRIMA.

1. **Q**UAMVIS verba hæc à Sapiente prolata, ut sonant, grammaticè & in corticelliter accipere possumus de pigri socordia, damnis, & egestate. Alludit enim, & prosequitur id quod dixit v. 27. *Diligenter exerce agrum tuum*, atque per antithesin ostendit, in quantas miseras se conjiciat, qui illum negligenter colit, & exercet, quod nimirum, nisi aratro, similibusque agitur, & moveatur instrumentis, nil nisi verpres, urticas, ramisque inutiles producere soleat. Nihilominus tamen sub hoc quasi cortice literæ, & sensu grammatico, altius quid parabolicè significat Salomon. Nimirum per pigritiam temporalem describit pigritiam spiritualem, ejusque damna, & noxas. Quasi diceret: *Commentatur Cornelius à Lapide: Sicut pedibus transiens per agrum pigri, vidit ejus squalorem de secula cultura: sic oculis mentis transiens, lustransque vitam, animam, & conscientiam* [hæc enim cujusque est ager & prædium, illi à Domino datum, imò eloquium ad culturam] *hominis inertis, qui illam excolere negligit, non tantum vacuum virtutibus, & fructibus bonorum operum, sed repletam quoque*

urticis, cardis, & spinis vitiorum omnium reperi. Appositè S. Gregorius l. 30. moral. c. 20. Per agrum, inquit, hominis pigri transire, est casuslibet vitam negligentis inspicere, ejusque opera considerare, quam urtica vel spina replens, quia in corde negligentium prurientia terrena desideria, & punitiones pullulant vitiorum.

2. Et in primis quidem otium, mater est libidinis, summiisque castitatis inimicus. Unde Divus Bernardus dicit: *Otio velut janua utitur demon, ut illicitas cogitationum illecebras etiam in purissimas mentes insillet.* Et quod hoc S. Patris dictum verissimum sit, exempla plurima, è Scriptura deprompta, id confirmant, primum quod memoriæ subit, est de Rege Davide; Hic quamdiu exercitavit se in militia, non insultavit ei luxuria, sed postquam in domo otiosus remansit, laboravit adulterio, & homicidium commisit, ut loquitur S. P. Augustinus. Quid fortissimum Samsonem prostravit? Otium id fecit; quamdiu enim cum Philistæis pugnavit, non potuit capi ab hostibus, sed postquam dormivit in sinu Dalilæ, & otiosè cum ea remansit, mox capitur, & excrucatur ab hostibus. *Jud. 16.* Quid sapientissimum Salomonem pervertit?

vertit Otium. Quamdiu enim occupatus erat in ædificatione templi, non sensit luxuriam, sed mox recedens ab opere per-sensit insulsum luxuriæ, & deficiens, in-surgente foemina, adoravit in thalamo vitulæ aureum. 3. Reg. 11. Merito proinde concludit S. P. *Augustinus*: Vigilate itaque fratres mei, & nolite deficere, quia nec sanctiores Davide, nec fortiores Samso-ne, nec sapientiores Salomone, vos esse cog-nosco. Næ non male cecinit *Ovidius*.

Oria sicollas, periëre cupidinis arcus
Contemptæq; jacent, & sine luce, faces.

3. Porro, reliqua ex otio pullulascencia mala summario hisce specificat verbis idem S. P. *Augustinus*: Per hanc [intelligit otiositatem] accendimur frequenter ad luxuriam: Per hanc animamur ad superbi-am: per hanc ducimur ad mundi gloriam; per hanc tentamur delicate pasti; per hanc suffocamur pretiose vestiti; per hanc ad su-perfluam trahimur dominationem; per hanc ad verba secularia ducimur: Nunquam quis Civis exlorum erit, si otiositatem ama-verit [ut ad stipulans *Mellissius Bernardus*]: Omnium tentationum, [inquit ser-mone ad frat. de monte Dei]. & cogi-tationum mallarum colluries est otium, summa mentis malitia, malorum omnium sentina, mors animæ. Similis itaque est otiosus aquæ stagnanti, quæ non mo-vetur, ac proinde putrescit, & noxiis ver-mibus, id est vitiis, repletur. Et sanè mi-rum nemini videri debet, otiosum plu-rimis scate re vitiis, cum totius perversi-tatis atque malitiæ pater, demon singu-larem habeat accessum ad otiosos & ace-diosos. Audire lubet B. *Albertum Mag-num*: Locum Diabolo praparat otiosus. In ollam tepidam libenter musca insident, quæ ferventem fugiunt. Tentationibus pater. Est enim homo accidiosus quasi urbs, absque mu-rorum ambitu, & quasi signum positum ad sagittam. Hæc ille. Tom. 13. l. 3. de com-pend. Theol. verit. c. 18.

4. S. *Antoninus* p. 2. tit. 9. c. 14. §. 1. ad præsens institutum ex SS. Patrum histo-riis sequentem in hæc verba recenset e-ventum. Narratur, quod cum quidam Sanctus transiret cellam cuiusdam remi-tæ, incipientis servire Deo, vidit diabo-lum manentem ante ostium cellæ suæ, & eum aliquamdiu moratus fuisset, postea introivit, & firmavit se ille S. Pater ad videndum finem rei. Inde ergo ad modicum diabolus exivit, sicque alternatim pluries fecit. Demum Pater ille sanctus ingressus, visitavit juvenem, & perqui-rens diligenter de operibus ejus, & inve-nit, quod, cum ille aliquid boni opera-batur, diabolus tunc exibat, quasi non valens tentare eum; cum otio vacabat, tunc diabolus intrabat, & diversimodè tentabat eum. Unde admonuit, ut sibi caveret semper ab otio. Habet igitur ac-cessum stygius tenebrius ad otio torpes-centes; quoniam otium est pulvinar dia-boli. Hinc apud Ægyptum (ut refert *Cas-sianus*) ab antiquis Patribus hæc sancta est sententia: Operantem Monachum de-mone uno pulsari, otiosum verò innumeris spiritibus devastari.

5. Nusquam constat, quod filii Israel unquam in Ægypto genua sua coram Idolis flexerint, vel quod murmuratio-nibus, vel detractionibus suis justiciam Dei exasperarint, præterquam in deser-to, ubi cum mulieribus Madianitarum inverecundè fornicati sunt, aliisque e-normibus excessibus se se comimacula-runt, in quorum condignum supplicium Deus illos per 40. annos velut vagabun-dos oberrare, & circuire justè voluit; at verò undenam ortum suum habuit hæc in Israelitis tam notabilis diversitas & alteratio, maxime cum potius in Ægypto omnem adhibuissent addidisse impietatem, ubi nisi nisi impia quotidie. Videbant ex-empla juxta illud Psalmographi: Cum perverso perverteris. Pro resolutione ob-servandum

servandum est, quod sicut navis sentinam habet & locum, in quem omnes confluunt immunditiae, ita & aecidia, & otium omnium vitiorum, atque iniquitatum nidus est & centrum, dicente eodem *Psalmista* Pl. 72. *Tenuit eos superbia, operi sunt iniquitate, & impietate sua, proditi quasi ex adipe iniquitas eorum &c.* Undenam verò tot, tantarumque enormitatum sentina? Respondit clarissime idem Propheeta coronatus: *In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur, ideo tenuit eos superbia &c.* Ecce causam cur Israelitae tam turpiter in Idololatriam fuerint lapsi; vimirum quia in itinere ad terram promissionis nec quicquam laborarunt, sed inertes, otioque dediti fuerunt, cujus in Aegypto contrarium faciebant, inde consecutum fuit, quod se à tædio vivaci permiserint. *Locus est contra Dominum & Moysen* Num. 21. Cujus unica hæc causa fuit, quia tædere cepit populum itineris & laboris. Mox enim, ut hæc rerum divinarum fastidium, & nausea apud hominem locum habere incipit, lingua in murmuraciones laxatur, & cor ad omnem concupiscentiam, & effrenem appetitum sese pandit, nec ullum est vitium, quod non sectetur.

6. Quisquis proinde osor est vitiorum, virtutumque amator, summam ad hoc animi contentione allaborare debet, quod animi fastidium ac torporem ex corde radicitus evellat, longissimèque à se proferibat. Ad hoc porro præstandum saluberrimum aures nostris inflat monitum *Ecclesiastes*, c. 9. dicens: *Quodcumque facere potest manus tua, instanter operare.* Quia [ut ait S. Hieronymus] tempus sementis est præiens vita, cum transierit, operandi rem non auferetur. Id quod etiam suo n. s. docet exemplo Salvator noster, dum de se dicebat: *Joan. 94. Me oportet operari opera ejus, qui*
Gramm. Relig. Paris II.

misit me, donec dies est; venit nox, quando nemo potest operari. Ubi per diem tempus præsentis vitæ intelligitur, per noctem verò mors, seu status post mortem, in quo nemo potest meritorie operari. Quocirco si formidas in nocte, in futura scilicet vita, diram perpeti famem, congreges nunc oportet cum formica triticum tui laboris, quo exsaturari merearis per infinitas sæculorum myriades. *Vade, ait Sapiens, Prov. 66. ad formicam & peger, & considera vias ejus, & disce sapientiam, quia cum non habeat ducem, nec Principem, parat in aestate cibum sibi, & congregat in messe, quod comedat.*

7. Enim verò, nullus falsè persuasus cogitare debet, ad salutem animæ jam sufficere, si nil mali agat, tamen interim otio, & ignaviâ torpescat; Nam nihil boni agere [teste S. Chrysostomo hom. 18. in ep. ad Ephes] nihil aliud est, quam facere aliquid mali. Quod S. Doctor sic probat: v. g. Si servum habes non rapacem, non ebriosum, non contumacem, sed sobrium, moderatum, vitii omnis expertem; idem tamen si totos dies domi sedeat otiosus, omittitque ea, quæ ad munus suum attinent, nonne flagellares illum? Atque nihil mali fecit? sed satis maleficii est, munus suum, officiumque neglexisse. Hæc ille. Quam porro veritatem mirum in modum dilucidant, & asserunt non pauca, ex sacris paginis deprompta testimonia. *Utinam, ait Deus in Apocalypsi* c. 3. *frigidus es, & tepidus, sed quia tepidus es, nec frigidus nec calidus, incipiam te vomere ex ore meo.* Quid aliud hæcce verba sonant, quam tepido & otioso, cæterum mala & perversa opera non committenti, æternum minari exitium? Hæc Salvator noster apud S. Matthæum c. 7. loquens, dicit: *Omni arbor, quæ non facit fructum bonum, excindetur & in ignem mittetur.* Non ait, quæ facit fructum

stem malum, sed : quæ bonum fructum progerminare nescit, igne comburetur, quoddam bene notandum est.

8. Legere estukeritis in sacro Evangeliorum codice *Matt. 21.* Quid Christus, cum manè in civitatem revertens ehuriret, arborem fici, secus viam sitam, accessit, quia verò folia duntaxat reperit, & nullum in ea fructum, graviter offensus, ait eidem : *Nunquam ex te fructus nascatur in sempiternum.* Si hoc Christi factum profundius penetremus, non carebit mysterio. Quod sterilem hanc ficulneam accesserit, sperans se in ea fructum quoddam famem placare, reperturum, videtur mirabile, cum autè intimè perspectum habuerat, hanc ficum omni destitutam esse fructu ; ad quid ergo accessit ? Imò & cur eandem maledictioni perpetuæ subiecit ? dum tamen tempus ficorum nondum aderat, ut testatur *S. Marcus c. 11.* Dubitare sanè nemo potest, quin hoc incarnatæ sapientiæ factum nobis aliquid innuat, quid ergo illud ? Profectò non aliud, quam ut accuratè perpendamus, & trutinemus, quàm severam olim & rigidam reddere rationem cogemur ob neglectum, quem facere potuissimus, & debuissimus, fructum. Et vix nobis tunc, dum Iustus Iudex boni operis fructum in nobis quæret, neque tamen hunc reperiet. Verè quisquis nostrum talis infertuctuosa & sterilis arbor erit, expectandum hoc æternæ maledictionis fulmen habebit : *Nunquam ex te fructus nascatur in sempiternum.* O pertimescenda, & supra modum exhorrescenda execratio, non posse ferre fructum boni operis in æternum, quoddam damnatorum sterilitati proprium est.

9. Porro, ut hanc à Christo per fici parabolan nobis traditam doctrinam altius in cor nostrum demittamus, multis aliis in locis hoc ipsum nobis inculcat,

Inutilem servum ait apud *S. Matthæum 25.* *ejecite in tenebras exteriores, illic erit fletus, & stridor dentium ; non dicit servum malum, inobedientem, pertinacem, &c. sed inutilem.* Item ibidem servus piger, qui sibi datum talentum defodit in terram, objurgatur, & talento spoliatur. Ast quàm ob causam ? Portassis, quia hoc dissipavit, vel eo malè usus est ? Neutiquam. quare ergo ? quia nimirum eo negociari noluit. Præterea si Redemptor noster redarguit otiosos, à nemine conductos, dicens : *Matt. 20. Quid statis hic totâ die otiosi ?* Quomodo ergo reprehensionem hanc & redargutionem subterfugiant illi otiosi, quos jam conduxit, ut laborarent in vinea sua, quales sunt homines Christiani, præcipuè verò Religiosi. Ex quibus sacre Scripturæ testimoniis satis luculenter patet, non sufficere ad assequendam animæ salutem, mala non perpetrare, si non etiam præterea bona operemur. Et hoc est, quod dixit *S. Jacobus Apostolus cap. 4. Sciens bonum & non facienti, peccatum est illi.* Sanam proinde & valde considerabilem nobis dat doctrinam *S. Leo Papa*, dum ait : *Non dormientibus provenit regnum calorum ; nec otio & desidâ torpentibus beatitudo æternitatis repro-mittitur.*

10. Cæterum quod in præsentî materia ulterius notandum occurrit, est, non quæcunque exercitia profligare otium, sed tantum bona & utilia. Igitur sciendum, dari otium duplex, unum Physicum, alterum Morale ; seu unum actuale, interpretativum alterum. Physicum seu actuale est, quando aliquis ab omni negotio corporali vel spiritali abstinet, uti faciebant illi, quos Christus allocutus est dicens : *Quid statis totâ die otiosi ?* Otium morale est, quando quis varia quidem negotia suscipit, sed inutilia & nociva, quod *Stapletonus* aptâ similitudine

dine declarat, dum ait: Sicut pueri in luteis casulis erigendis occupati, aut in arundine equitantes, occupatissimi sibi videntur, cum tamen nostro iudicio non nisi nugæ tractent; sic omnes occupationes terrenæ, in quibus vel Dei gloria, vel salus proximi, vel nostra non quaeritur, etsi nobis seria & gravia negotia videantur, Deo tamen, & Angelis, & sapienti cuique, nugæ, & inane otium videntur. *Josephus Mansi tract. 6. discurs. 6. memorat de S. Francisca Romana, quod in forma visibili assistentem quendam Archangelum semper habuerit, à quo die quodam insignem quandam alapam accepit, sed pro sua correctione; quia nempe semel tempus in vanis complementis, seu ceremoniis inaniter terebat. Ergo si Deo non displicere velimus, otium tam physicum quam morale devitemus oportet.*

11. Legimus in vita Sanctæ Mechthildis, eam quodam die per revelationem auditivile: *Q. si scirent mortales, quantum quolibet die mereri, suamque coronam augere possent: si scirent, quam pretiosum sit, æque ac breve, tempus hujus vite, exultarent, & ju-*

bilarent in spiritu manè, dum expergiscuntur, ac immensas agerent gratias Deo, quod ejus gratia dies ille eis illuxisset, quo tantos sibi thesauros, in omnem aeternitatem mansuros, comparare liceret. Audiant tepidi & torpidi classicum Apostoli: 2. Cor. 4. 17. Momentaneum & leve tribulationis nostræ æternum gloria pondus operatur in nobis. Hic lituus perpetim ejus aures feriebat, hic mentem aciebat ad omnes labores & angones. Hoc æternæ gloriæ pondus jugiter oculis ejus obversans, ad omnia dura & ardua eum exstimulabat, ut sentiret & diceret illud, quod post multa futura sæcula sensit & dixit S. Franciscus Seraphicus: Tanta est gloria quam exspecto, ut omnis me poena deleat. Immitte, O Domine Jesu, in viscera nostra ignem, quem de celo in terras detulisti, ut omnis noster tepor fiat calor, omnis timor fiat amor, omnis moeror fiat splendor, omnis torpor fiat fervor. Hoc ut assequi valeamus, expendisse juverit, quam inestimabile sit pretium temporis, id quod in subsequenti parte examinandum restat.

PARS SECUNDA.

12. Diximus hucusque, quam otium sit nocivam animæ, & quam multa vitiorum monstra generet. Proinde operæ pretiam fuerit, omnem navare operam, ut otium è nostris cordibus radicitus evellamus, ac longius abiciamus, hoc ut fiat, inestimabile temporis pretium seriosè perpendamus oportet. Pro quo explicando non minùs uberem, quam efficacem nobis præbet materiam *Henricus Engelgrave, qui hanc materiam Dom. 12. post Pent. fusiùs pertractat, à quo proinde aliqua pauca mutare lubet. Magnus ille Carolus V. exile horologium cum omnibus suis libramentis, curren-*

tibus & recurrentibus rotulis, tempus metientibus, annulo suo inclusit, cui hanc Epigraphen subicere placuit: Gemma pretiosus omni. Huic artificiosissimo, juxtaque pretiosissimo horologiolo meritò æquiparare possumus tempus, quod D. Bernardus [in Declam. Ecce nos reliq. omnia] pluris omnibus mundi thesauris, gemmis, & lapidibus pretiosis æstimat, dum dicit: Nihil pretiosius tempore. Unde magnum est damnum [inquit S. Thomas lib. 5. de erudi. Princip. cap. 6.] amisso temporis: tempus enim est valde pretiosum, sed bene! ab homine nihil vilius reputatur. Hac pretiositas ex hoc apparet, quod hora una modi-

medicā, cum Dei adjutorio, potest aliquis à debito mortis æternæ liberari, gratiam acquirere, & regnum cælorum promereri.

13. Nec alieni ab hac opinione fi. ère antiquæ Gentilitatis Philosophi, inter quos Theophrastus [Læcio teste] semper in ore habebat: Nullum esse sumptum pretiosior em tempore, nihilque jacturæ æquius reperiri. Fuit, qui uno jactu ducentorum quinquaginta millionum florenorum jacturam fecerat; certo jactura deploranda, veruntamen hæc gravior est jactura temporis. Quod Clemens Papa, hujus nominis VIII. [ut scribit Beyerhach in apophat. tit. Tempus.] confirmat; hic enim variis de rerum suarum jactura apud eum conquerentibus, respondisse fertur: eam jacturam rei gravissimam esse, quæ semel amissa recuperari non potest. Si vestis scissa est; reparari potest: domus incensa est; reedificari potest: exercitus cæsus est, novis copiis instaurari potest: Civitas perdita est, recuperari potest: at tempus perditum recuperari non potest, ut eleganter in re seria capit Satyrus:

Damna fleo rerum, sed plus fleo damna dierum:

Rex poterit rebus succurrere, nemo diebus.

14. Proinde saluberrimum instillat nobis monitum Melchior Doctor sermone de triplici custodia, sic inquit: Nemo vestrum parvi aestimet tempus, quod in verbis consumitur otiosis, volat verbum irrevocabile, volat tempus irremediabile, nec advertit insipiens, quid amittat, licet fabulari, dicunt, donec hora prætereas. O donec prætereas hora, quam tibi ad agendam penitentiam, ad obtinendam veniam, ad acquirendam gratiam, ad promerendam gloriam misericordia Conditoris indulget: Donec transeat tempus, quo divinam propitiare debueras pietatem, properare ad Angelicam societatem, suspirare ad amissam ha-

reditatem, excitare remissam voluntatem, flere commissam iniquitatem. Hactenus S. Bernardus; qui alibi gravissime lamentatur, quod, quamvis nihil pretiosius sit tempore, nihil tamen vilius eo æstimetur, dum illud inter pocula, inter jocos, & vanas conversationes perdit terimus. Audiamus mellissimum hunc Abbatem ita proloquentem. Considera, quam multi [qui hoc momento agonizant] quibus si hæc hora ad agendam penitentiam concederetur, quæ tibi concessa est, quomodo per Altaria, & quam festinantes current? & tibi flexis genibus, vel certo toto corpore in terram prostrato tandem suspirarent, plorarent, & orarent, donec plenissimam peccatorum veniam à Deo consequerentur. Tu verò comedendo, bibendo, jocando, & ridendo tempus otiose perdis, quod tibi iudicet Deus ad acquirendam gratiam, & ad promerendam gloriam. Cogita etiam, quot animæ in inferno nunc cruciantur sine spe veniæ ac misericordiæ. Hæc Bern. ser. de inter. domo c. 67.

Profecto nihil quidquam gravius affligit damnatos, quam pauculos vitæ annos, breve merendi spatium, non totum in lucrum æternæ beatitudinis insumpsisse. Docet hoc Hubertus è Sacra D. Dominici familia vir undequaque magnus. Homo quidam Religiosus, piis aliquando precibus occupatus, seriâ consideratione futurum sæculum perpendebat. Cum ecce tibi, vocem lugubrem, & mæsto ejulatu plenam accepit. Ille unde hæc vox sit, ignarus, quæsit, quid gemeret, & ploraret? Ad quem tristis iterum sonus: Sum unus ex conclamata apud inferos turba. Quid verò, inquit ille, tam luctuose suspiras? Noveris [ait damnatus] me, cæterosque avernî incolas nihil acerbius lugere, nihil amarius deplorare, quam inter vanitates sæculi, brevèsque illecebras dila-

dilapidati temporis jacturam: Sic effatus evanuit.

15. Quid putamus o Mortales! Si quis institor vendendi temporis à Deo potestatem accepisset, atque ad portas inferorum consistens, damnatis omnibus copiam faceret emendi, quam caro putamus vel horâ redimerent? Damnatos interrogemus, ipsi nobis pretium temporis statuent. Prodeat in ignea sua purpura unus Epulo, quid daturus pro anno uno, pro die, pro hora hujus temporis? Darem (inquit) mundum universum, darem mille mundos si haberem. Quid tu, o Herodes, sanguisuga? darem delicias omnes, divitias omnes, tormenta omnia subirem. Quid tu Proditor Juda? O si daretur vel momentum respiciendi, poenitendi, veniam emendi, illud emerem omnibus laboribus, doloribus, afflictionibus, quas unquam homines tolerarunt, aut etiam toleram in purgatorio, vel in inferno, etiam si illa etiam centum millia, imò mille milliones annorum durarent. Hæ voces Diocletiani, Neronis, Maxentii; Sic Arrius, Nestorius, Lutherus, Calvinus, turpes Ecclesiæ abortus loquerentur: mille mortibus, mille suppliciis protrahitis in mille milliones annorum, redimerent brevissimam horulam, vel momentum, quò iterum per sinceram contritionis actum cum immensa illa bonitate in gratiam redire, orco coelum permutare liceret. Appotitè S. Laurentius Justin. de vita solit. c. 10. Quis mente assequatur, ut pretiosum est tempus aut quis lingua caritatem ejus explicet? narrant, qui amiserunt: Hi enim grato animo erogarent opes, honores, delicias, aut quidquid est voluptatis pro una horula; nam exiguo illo tempore possent iram ac furorē divini iustitiæ sedare, Angelos ex hilarare, flammis æternis se eripere, & caeleste regnum adipisci.

16. Ipse mendacii Pater quandoque

hanc veritatem confirmare coactus, in corpore obesse adjuratus dixit [ut scribit Paulus Barisæ solit. pag. 256.] Si Deus post diem iudicii veller sibi panem tempus concedere ad promerendum calum, plus offeret ipse filius facturus, quam omnes Sacerdotes fecerint. Alias interrogatus, qui inani esset finitimum tormentum, quod apud inferos sustinerehit? Hoc, inquit, summè me cruciat, quod tam parvum curam habuerim temporis, quod mihi datum ad amandum Deum. Et tamen secundum communem sensum Theologorum, Angelis tantum unum quadrantem, vel, ut alii volunt, momentum, fuisse in statu merendi; quæ lingua caritatem ejus explicet? norunt qui amiserunt. O magnum temporis exigui pretium!

17. Interroga animas in purgatorio, quanti temporis jacturam redimerent? dicent illæ, si possetis redire ad tempus merendi & satisfaciendi, emeremus illud non auro, non gemmis totius mundi, sed sanguine, & vicâ, & mille mortibus. Interroga beatos, dicent: O mortales si sciretis, quæ merita, quæ lucra gloriæ quot momentis comparare possitis, ex emeretis omni sudore & labore. Meritum momento acquisitum æternum est. Id unum vobis invidemus. O si ad vos revifere liceret, emeremus vel horam omnibus equuleis, ignibus, bestiis, martyriis: cuperemus illa pati, quæ unquam Sancti passi sunt usque ad diem iudicii: O si redire liceret, quàm aliter tempus expenderemus! O momentum pretiosum, ex quo pender æternæ gloriæ pondus! Minimâ gratiæ portio, ut D. Francisco revelatum proditur, pluris est toto mundo aspectabili, et si tota terra in aurum, lapides in gemmas, aquæ omnes in balsamum verterentur. Quot hæc momenta in otio deperdis, tot gradus gloriæ, totâ æternitate duraturos, quos laborando,

patiēdo, animas convertendo, acquire-
re poterās, perdis, & irrevocabiler per-
dis, ut, si in cælo pœnitere possēs, non
alterius rei, quā temporis deperditi,
aut minus strenuē impensā te pœniteret.

18. Quæcū ita sint, conclusionem
infert infallibilem gentium Ecclesiastes,
ad Galatas cap. 6. scribens: *Ergo dum tem-
pus habemus, operemur bonum.* Cantipra-
zanus l. 1. Apunt. cap. 3. sequens ad pro-
positum nostrum narrat exemplum.
Cū Episcopus quidam in Germania,
nobilissimo sanguine oriundus, totum
se avaritiæ, & carnalibus voluptatibus
daret, Deus [qui non vult mortem pecca-
toris sed magis ut convertatur & vivat]
multa quidem, ut eum ad pœnitentiam
reduceret, adhibuit remedia, verū hæc
omnia ejus culpā nullum prorsus habue-
runt fructum; Ac proinde ex improvise
mortuus fuit. Cum verò eodem sæculo
vivens Conradus Episcopus Hildeshat-
mensis, eadem horā ad matutium sur-
rexisset, terminato officio nocturno pro
concione faciendā studere incipiens, & à
sensibus abstractus sequentem habuit vi-
sionem. Visum enim fuit sibi, se Episco-
pum quendam videre facie obvelatā, ad
tribunal Judicis ductum, ubi multi com-
paruere, qui ipsum de rapinis variis, im-
pudicitiisq; accosabant. Iudex igitur
ad assessores suos se convertens, iisdem
ut causam illam diligenter examinarent,
& examinatam iustā scienciā termina-
rent, præcepit. Quod cum ab inpræsti-
tū fuisse, mox comparuere liētores,
aliiq; iustitiæ ministri, qui ipsum mit-
tā, annulū, planctū, omnibusq; aliis
ornamentis sacris exutum, ad supremi
illius iudicis pedes collocarunt. Quo fa-
cto assessores à locis suis surrexerunt, &
cum hoc epiphonemate recesserunt: *Ergo
cū tempus habemus, operemur bonum.*
Reversus autem ad se Conradus, de quo

subitanea illius Episcopī morte certior
factus, flere cepit, & pariter dicere: *Ergo
dum tempus habemus, operemur bonum.*

19. Hoc nos agamus mortales, dum
tempus habemus, operemur bonum. Et illud
aureum Chrysologi ser. 12. documentum
sequamur: *Vivamus Deo paululā, qui
sæculo viximus, totum dedimus corpori
annum, demus animæ paucos dies, tem-
pus est, ut aliquando demui tuæ provi-
deas. Tempus quod vitæ superest 10. 12.
19. annorum, Deo, animæ, ac æternita-
ti beatæ impendamus, qui optimam &
maximam vitæ partem corpori, com-
modis, & voluptatibus, ac rebus fluxis
ac caducis multi ex nobis bivium illud
disparis æternitatis ingressuri sumus, ubi
nox nos occupabit, in qua non poterimus
operari. Ergo dum tempus est, operemur
bonum. Præcipitant rapidissimi tempo-
ris momenta, evanescent horæ, occidunt
soles, transeunt dies, effluunt menses, dila-
buntur anni, evolvant lustra, volvitur vi-
ta, expirat totius vitæ tempus, & ecce post
primum momentum, quo egreditur, &
in domum æternitatis ingreditur, spiri-
tus, mox audis: *Tempus non erit amplius.*
Apocal. 19. O tempus ubi es? nulla spes
amplius obtinendi braviū, quia decursū
est stadium; nec referendæ coronæ, quia
confectum est bellum; nec comparandæ
merces, quia finitæ sunt nundinæ; nec in-
trandi cælum, quia clausa est janua. *Tem-
pus non erit amplius.* Fuit tempus, quando
unico oris verbo, cordis gemitu, manū
planctu, pedis gressu, oculi fillicidio ope-
rari poteram æternum gloriæ pondus:
sed tunc *tempus non erit amplius*: nullum
amplius tempus, quo possim expiare
conscientiam, desistere scelera, solvere de-
bita, propitiare Dei iustitiam, placare irā,
agere pœnitentiam, augere gratiam, me-
reri gloriam. *Tempus non erit amplius.* Ju-
hilæ pietatis, misericordiæ, gratiæ, favo-
ris,*

ris, amicitia cum Deo. Si modò sub no-
stris pedibus terra decederet, ingentique
hinc ac voragine ad ipsos usque illata-
biles inferorum recessus sese aperiret, sic
ut ipsorum ejulatus auribus possemus
haudire, eoque nam voces ex illo caver-
noso specu, & horribilo æternitatis antro
resonarent? non alias perciperemus que-
relas, quam illas ipsas, quas *Jeremias* hoc
suo oraculo expressit: *Transit messis, finita*
est aestas, & nos saluti non sumus. *Jerem. 8.*
20. Jam fas non est seminare, non licet
occidere, non arare, non motere. *Transit*
messa, nulli licet in æstate facere messem,
nisi fecerit in vere sementem; messis verd
dum transferit, finita est aestas. Ergo dum
tempus habemus, operemur bonum. Nam
ut *Tarrentius prædicator* [*Rom. 13. 11.*] monet:
Quia hora est jam nos de somno surgere.
Quod explanans *Dion. Carthusianus*, ait:
Hora est scilicet tempore isto, imò omni
momento, nos de somno surgere, id est, de
torpore & negligentia, ad charitatis opera
procedere, atque ad vigilantiam mentis
ascendere.

20. Aliud non minoris efficacis moti-
vum, & calcar ad otium, & acediam pro-
pellendam, ac tempus quam optime im-
pendendam, est consideratio negotiato-
rum hujus sæculi, qui tanto ardore fe-
runtur ad res perituras, tanto labore con-
quirunt fallaces, fluxasque opes, cum ipsis
postmodum perituri. Quid non ergo pro
æternis & cælestibus divitiis homini
Christiano, Dei servo, Religioso agendū?
Mercatores non piget extremos ad Indos
currere, noctes in somnos ducere, modò
dicescant, aut modicum lucrum obtine-
ant; & divino cultui mancipari ob infini-
tum æternitatis lucrum, & pretium otio
& acediam marcescant, & pigritabunt? Op-
portunè admodum *Thomas de Kempis*
lib. 3. cap. 3. in persona Christi ait: *Quis*
tantā curā mihi servit, sicut mundo, & Do-
minis ejus servituri? Erubescit *Sidonius* ait

mare [*Isai 23.*] *Et si causam quæris, audi*
quare. Pro modica præbenda longā viā car-
nitur: pro æterna vita, à multis vix pes semel
à terra levatur. Erubescit ergo ferre piger &
querulose, quod illi paratiores inveniantur
ad perditionem, quam tu ad vitam. Gaudent
illi amplius ad vanitatem, quam tu ad veri-
tatem. Erubescamus itaque, qui Dei servi-
tio nos dicavimus, quod filii hujus sæculi
in rerum mundanarum studio pruden-
tiores multo, & vigilantiores sint, quam
nos in divinarum: Quia filii hujus sæculi,
[ait Christus *Luc. 16.*] prudentiores filiis
lucis in generatione sua sunt. Filii hujus
sæculi, id est mundani, sagaciores sunt ad
caduca & temporalia comparanda, quam
filii lucis ad æterna, & salutis bona conse-
quenda: ut enim mundani temporalia
obtineant, mille modos, artes, & inventi-
ones fabricant, sive fraude sive jure. Hinc
verè dixit vir sapiens apud *Cornelium à*
Lapide in hunc *Lucæ* textum: In rebus
temporalibus sumus *Solones*, in spirituali-
bus *Moriones*; in terrenis *Lynces*, in cælesti-
bus *Talpa*. Hanc miseram conditionem
nostram contemplan *D. Bernardus* sibi à
laetymis temperare non potuit, in quo-
dam enim Sermone [serm. 1. de altit.
cord. ep. 341.] ita exclamat: *Magna consi-*
deratio magna valde, quod ardentius illi perni-
ciosa desiderant, quam nos utilia: citius illi
ad mortem properant, quam nos ad vitam.
Si sæculi dilectores tam fortes sunt in re-
bus terrenis, nullūque eis labor videtur
difficilis; & Religiosus, & Dei servus la-
borem fugiet, quo non corruptibilem si-
cut illi, sed incorruptum, quæque omne
in ævum perennatura est, coronam acci-
piat? Rogitemus itaque Deum, ut suā gra-
tiā nos muniat, & illustret, ne segiores
inveniamur ad divina, quam filii sæculi
ad terrena. Cæterum cum labores manu-
ales ad otium, & acediam superandam
multum serviant; ideo de his modò a-
gendum superest. Sit ergo

SERMO XL.

DE LABORE MANUALI.

Non oderis laboriosa opera, & rusticationem creatam ab Altissimo. Eccli. 7.16.

PARS PRIMA.

1. **H**umani generis Parens, in paradiso voluptatis, ubi sponte sua dabat omnia tellus, à Deo collocatus fuit, non quidem ut otia retur, sed ut operaretur, & custodiret illum. Gen. 2. Erat Adam Orbis Imperator, & omnium Dominus; laborare tamen jubetur. Ex quo colligas, rectè Alexandrum Magnum pronuntiasse: *Regium est laborare; servile autem otio & luxui vacare.* Quod re ipsa Alphonsus Aragonum Rex (ut refert Panorm. lib. 9. de gestis Alphon.) comprobavit, quicquid operis manibus exercens, illud demiranti, ac minis regium esse, sugillanti respondet: *Nunquid Deus, & natura Regibus frustra manus contulere?* Innuens, ut alia volueri ad yolandum, ita manus homini ad laborandū datas esse; prout apertis testatur verbis Euphrates ad Job dicens: *Homo nascitur ad laborem, & avis ad volatum.* Job. 5. 7. Hoc D. Chrysostomi [in 2. ad. Thessal. 3.] oraculum est: *Deus posuit hominem ad laborandum, artisque ejus ad hoc effinxit; Idcirco otiosus quilibet ob ordine suo, & creatione deiecit.* Propterea Spiritus divinus per Simeonem sic nos omnes adhortatur, dicens: *Non oderis laboriosa opera, & rusticationem creatam, id est, insigniam ab Altissimo.*

2. Quamvis verò hæc ipsa manualia opera, & corporalia exercitia pretii apud Deum sint, docemur ex revelatione quadam, à Salvatore nostro S. Gertrudi facta: Inter alia enim etiam sequentia eidem dixit: Sicut præpotens aliquis Imperator non solum gaudet habere in palatio suo delicatas, ornatasque puellas, sed etiam constituit, & ordinat Principes, ac Duces, militesque ac alios ministros, diversis operibus aptos, qui semper parati sint ad negotia ejus peragenda; Ita & ego non solum delector in deliciis eorum, qui divinæ contemplationis quietem, me trahente, sequuntur, verum etiam allicior ad manendum cum filiis hominum, dum ipsi quolibet exercitia vilium negotiorum mei honoris, & amoris causâ suscipiunt. Lib. 3. In sin. c. 69.

3. Quando Salvator in nocte nativitate in terram descenderat, secumque simul in terras adduxisset prælepio suo super iminentes Angelorum hierarchias, qui suave illud melos intonarent: Gloria in Excelsis Deo: Ad quos putas, ipsam honeste Angelos primo omnium loco misisse? Num forte ad Regem Galilee? Ad sacerdotes? ad scribas? ad Principes Synagogæ? vel ad Cæsarem Augustum? Nequaquam; sed hoc honore præ cæteris affecti fuerunt pastores, & agricolæ, nam, dicit S. L.

S. Lucas c. 2. ait: Pastores erant in Regione eadem vigilantes & custodientes vigilas noctis super gregem suum, & ecce Angelus Domini stetit juxta illos, & claritas Dei circumfulsit eos; & dixit illis Angelus: Evangelizo vobis gaudium magnum, quia natus est hodie vobis Salvator, qui est Christus Dominus; subito facta est cum Angelo multitudo militie celestis, dicentium: Gloria in altissimis Deo. At verò, quam obrem Angeli tantum istud solis detulerunt rusticis, & pastoribus, & agricolis, quibus ut plurimum deesse solet illa intelligentia, quæ pro sacris & ineffabilibus hisce mysteriis capiendis est necessaria? Pro responsione observandum, quod in corde noctis, quando omnes alii fomno sepulti esse solent, hi vigilabant, & laboribus dediti erant, ac proinde Christi sequaces, fidelesque in nova lege gratiæ ad gloriam electos præfigurabant. Unde ad propositum S. Bernardinus Sermonis in sermone 2. de Nativ. ita scribit: Multi sapientes hujus sæculi horâ illâ in stratis mollioribus quiescebant, & nemo eorum dignus habitus est novam videre lucem, scire magnum illud gaudium, Angelos audire cantantes: Gloria in excelsis Deo. Unde hanc deducit consequentiam: Agnoscant igitur homines, quia qui in laboribus hominum non sunt, visitari ab Angelis non merentur, agnoscant, quàm placeat supernis civibus labor.

4. Appositè ad institutum nostrum deservit, quod legitur in libro de viris illustribus Ordinis Cisterciensis, de Rainaldo, sanctioris viri Monacho. Hic in Clavalle Deo serviens, cum die quadam in laborem messis triticeæ cum cæteris Monachis exisset, segregatus paululum à Conventu, cum animi delectatione cepit intueri metentes, secum reputans, pariter & admirans, quia videlicet tot sapientes, tot nobiles, tot delicati ibidem

Gramm. Relig. Pays II.

viri propter amorem Christi laboribus, atque ærumnis se ipsos exponerent, & ferventissimum solis ardorem cum tantâ alacritate susciperent, ac si in horto deliciarum suavissimæ fragrantiz poma decerperent, vel in mensa lautioribus epulis plena, delitiosissimè convivarentur. Unde & protensis in cælum oculis ac manibus, grates Domino referebat, quod eum tam sanctæ multitudini, quamvis indignum, & peccatorem adjunxerat. Dum hæc & similia animo volveret, & præ immensitate lætitiæ seipsum vix caperet, subito spectavit. Chorum foeminarum de proximo colle descendentium, omnes vestimentis candidis ornata, una præeunte, quæ reliquas omnes & proceritate, & pulchritudine longè superaret. Hæc cum suo comitatu ut ad laborantes Monachos propinquavit, singulos perhumanè & peramanter amplexata, & osculata est, mox linteolis, quæ duæ comites referebant, de illorum frontibus sudorem, pulveremque abstergere coepit. Cum autem Sanctus vir secum ipse inquireret, quænam illæ essent, astitit ei quidam veneranda canitie, stolâ candidâ coopertus, qui dixit ad eum: Major illa, quæ cæteras præcedit, est Mater Dei, aliz quæ sequuntur, sunt virgines in cælo degentes. Hoc cælesti viso recreatus, fratres ad strenue laborandum cohortatus est. Cæterùm illi, quibus hoc contigit, non quidem corporeo, sed mentis haud dubiè obtutu Sanctarum harum virginum præsentiam persenserunt, dum ipsius corporis vires instauratas, dum patientiam adauctam, dum quandam dulcedinis gustum in illa molestia instillatum perceperunt.

5. De ejusdem familiæ coquo ibidem refertur, cum toto die labore culinæ ob hospites occupatus, noctu preces Magnæ Matri persolvere vellet, sed ob urgentem

K som-

somnum vix posset, afficit ei illa, & his verbis eum allocuta est: *Fili bone, Satis tu quidem hactenus mihi fecisti & confer te nunc parum ad quietem.* Porro si nonnunquam tam extraordinariâ remuneratur dignatione vel in statu vix labor honestus, ad laudem Dei assumptus, quis inficiari ausus fuerit, hunc copiosissimè in cœlis præmiandum fore? Reverà nec unicuique quidem passus tunc suo carebit præmio.

6. Memoratu dignissimum est, quod refertur in *Prato spiritali*. Monachus quidam longè habebat aquam à cella sua ad duodecim passuum millia distantem; quam cum continuè inde deportaret, die quadam defatigatus præ labore in via defecit, & intra se dixit: Quid necesse est, ut hunc patiar laborem? Sed veniam, & habitabo circa aquam. Ergo cum proximâ vicè pro aqua ad flumen abiret, designavit locum habitationi commodum, nec non ejus construendæ modum. Hæc animo versans, vocem articulatam post se audit velut numerantis, *unum, duo, tria &c.* Unde admirans circumspexit undiquè, num quem in vasta illa solitudine videret locorum spatia dimerientem, vel dinumerantem. Neminem tamen vidit. Perrexit ergo incepto itinere, auditque rursus vocem: *unum, duo, tria &c.* Secundò respiciens, ne tum quidem ullum conspexit. Cum id & terriò contigisset, respectans vidit ponè se pulcherrimum adolescentem, quem cum Eremita percontatus esset de sua conditione & statu, & quidnam in hoc loco numeraret? Ille, *Angelus sum, respondit, & venio tuos in itinere numerare passus, ne illorum ullus suo privetur præmio.* Quo dicto evanuit ex oculis. Quare Monachus in se reversus, roboratusque est adeò, ut non solum mentem non mutarit, verum etiam ruguriolum longius à flumine di-

moverit. *Sophronius in Prato spiritali cap. 169.*

7. Igitur quò ad strenuè pro Dei gloria laborandum animemur, ante mentis aciem, ineffabile celestis gloriæ braviùm, quod post brevissimum præsentis vitæ laborem, omnibus in vinea Domini naviter laborantibus concedetur, colloce-mus oportet. Hæc siquidem methòdo omnis labor, licet aliàs durus & difficilis sit, mirabili metamorphosi in levem jucundumque transformabitur, ut docet Doctorum gemma, Divus Pater *Augustinus* ep. 143. ad Demetrium, in hæc incurrens verba: *Omne opus leve fieri solet, cum ejus præmii cogitatur, & spes præmii solatium est laboris.* Opportunè citatus *Sophronius* cap. 142. sequentia refert: Frater quidam perrexit ad *Abbatem Alexandrum*, & ait illi: *Abba, volo ex loco, ubi habito, discedere: valde enim acedia, & tædio laboro.* Respondit ei *Abbas Alexander*: *Ipsi fili, signum est, quia nec Regnum cœlorum, nec æternum cruciatum in mente habes: nam si seridè cogitares, quantum illos, qui strenuè pro gloria Dei laboribus insistant, maneat præmium, nullam in cella tua, aut in laboribus tuis acediam sentires.* Proinde ne in laboribus nostris deficiamus, oculos nostros figamus oportet in futuram remunerationem, quæ, attestante *Paulo* Rom. 8. tanta est, ut non sint condigna passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. In hac etiam consideratione positus coronatus *Propheta*, sic exclamat: *Psalm. 127. Labores manuum tuarum quia manducabis: Beatus es & bene tibi erit.* Porro, licet non statim fructum tui laboris sentias, non propterea tamen à piis laboribus cessare debes. Nam quemadmodum non statim, postquam semen in terram coniectum fuit, frugem demetimus, sed messet multis mensibus cum magna patientia exspe-

expectamus; Ita non decet à labore cessare, etsi non continuò appareat fructus quem sperabamus. Ecce agricola [ait Divus Jacobus in sua Epistola Canonica cap. 5.] *expectat pretiosum fructum terre, patienter ferens, donec accipiat temporaneum & serotinum.* Cùm igitur agricola hoc faciat, *patientes estote & vos*, quasi dicat,

multò alacriores & fortiores esse debetis, quia ille pro fructu terreno expectat, vos pro cælesti. Proinde rectè concludit primam hanc sermonis partem D. Hieronymus: *Nihil labor durus, nullum tempus longum videri debet, quo gloria æternis actibus acquiritur.*

PARS SECUNDA.

S. Vidimus sermone præcedenti num.

4. quòd dæmon imprimis accessum habeat ad eos qui otio & desidia torpescunt; ideo ad abigendum malum hunc genium gnàviter laboribus insistere oportet, quia tunc etiam Angeli nobiscum erunt futuri, prout liquet ex sequenti historia, quam *Petrus Ribadeneyra* in vita S. *Antonini* Archi-Episcopi recenset. Nam cùm Sanctus Præsul festo quadam die civitatis vicum transiret, vidit humilis casu recto Angelos insidere. Quo miraculo obstupefactus, casam subiit, viduamque cum tribus filiabus, nudis pedibus, lacero vestitu colum trahentem vidit. Edoctus ergo quàmnam forent, quemadmodum visitarent, quantas extremæ paupertatis ac necessitatis ærumnas sustinerent, liberali iussit eas elemosynâ impertiri. Haud multò post cùm rursus illac transiret, easamque illius Viduæ observaret, super ejus recto non Cælitè, sed cacodæmones vidit assidere. Quapropter S. Episcopus rei novitate territus, causamque edoctus, didicit pauperulas easce mulierulas elemosynâ suâ ditatas, otio deditas, laboris pertæsas, vanitatis studiosas, coepisse cuticulam curare, genioque indulgere. Hinc *Antoninus* eas comiter admonuit, quid primum, quid secundum vidisset, seriòque hortatus, ut laborem resumerent, virtutem capefferent, stygiâque à se belluas, quæ Cæ-

litibus successissent, emendatione morum procul à se fugarent. Ex hac ergo historia manent confirmata, quæ memoravimus, scilicet ex sedulo labore ingentia bona, ex otio verò & desidia innumerabilia damna scaturire; Dum enim hæcce Vidua unâ cum suis filiabus laboribus insistebat, Angeli se illis associabant, dum verò torpore & ignaviâ torpescabant, non Cælitè amplius sed dæmones incustodes domûs habuerunt.

9. Quamobrem cùm sic se res habeat circa otium, proinde operæ prærium fuerit assumere media, quæ illud profligare solent, inter hæc porro non minimum censetur etiam labor manualis, hic enim multum juvat ad arcendum otium, & ad perseverandum in servitio divino, uti innumeris Sanctorum virorum exemplis comprobare licet. De S. Paulo fatetur S. *Lucas*, Act. 18. cum Sabbathis in Synagoga disputare solitum, aliis diebus scenastoriam artem exercuisse. Ipse autem ait 2. *Thess.* 3. 7. *Ipsi scitis, quemadmodum oporteat imitari nos: quoniam non inquieti fuimus inter vos, neque gratis panem manducavimus ab aliquo, sed in labore & fatione die ac nocte operantes, ne quem vestrum gravaremus: Non quasi non habuerimus potestatem: sed ut nosmetipsos formidaremus vobis ad imitandum nos.* Alio in loco Act. 20. 33. pariter fatetur, se argentum, aut aurum nullius concupivisse, sed ad ea,

qua sibi opus erant, manus suas ministravisse. Petrum, & Thomam, & Jacobum, & Joannem post susceptum etiam Apostolatus officium, piscatione se exercuisse, quinimodo jubente Domino laxasse rete, in Evangelio legimus. Quis tale opus reprehendere audeat, si Dominus jubendo approbavit? Lucam etiam Evangelistam arte picturæ animum, spiritualibus negotiis fatigatum, remittere consuevisse accepimus. Romæ duz imagines videntur, altera Christi in Sancta Sanctorum, altera B. Mariæ Virginis in Ecclesia, quæ S. Mariæ Majoris dicitur, eas ab ipso pictas ferunt. Constantinopoli etiam extare ejusdem Virginis effigiem pictam constat, quam ab eodem delineatam, ac fabrefactam fama celebrat.

10. De Stephano Anachoreta, Sanctitate vitæ & miraculis claro, refert Hist. Trip. lib. 9. c. 1. quod, quamvis hernia morbo laboraret, non tamen intermiserit, quin certâ diei horâ de palmarum foliis funiculos intorqueret, majorem morbum existimans otiositatem. S. Pambo [teste Palladio c. 10.] cum esset moriturus, astantibus dixit: Ex quo veni in hunc locum, nullus fuit dies, quo non operis aliquid fecerim manibus meis. Joannes Abbas, qui in Thebaicis eremis vitam duxit, singulis Dominicis diebus pane ab Angelo delato se sustentasse perhibetur, ceteris vero diebus fiseillas texendo victum sibi paravisse. Quod si & aliis diebus, quemadmodum Dominico, feriandum esset, quoniam Angelus cibum illi attulisset. Quo tempore non attulit, id minime otio conterendum esse judicavit.

11. Denique quisquis ulterius sacras percurrerit historias, Monachos, maxime observantes, pro spiritûs conservatione vitæ contemplativæ activam semper associasse reperiet. Ita namque S. Hieronymus ep. 4. ad Rusticum scribens, in hæc at-

testatur verba: *Egyptiorum monasteria hunc morem tenent, ut nullum absque opere suscipiant, non tam propter victus necessitatem, quam propter animæ salutem, ne vagetur pernitiosis cogitationibus mens. Ob hoc quidem & S. Dorotheus, in desertis Egypti Abbas, Hist. Trip. l. 8. c. 1. minimo somno indulgens, noctis quoque partem operi manuum dabat, tunc nampe sportulas contexere solitus, interdiu autem lapides convehere & cellas ædificare, quas ibi habitare volentibus ultro offerebat. Sportulis autem divenditis, pretium omnibus indigentibus dabat. Itaque semper laborando, semperque laborata aliis largiendo & otium declinavit, & pietatem coluit.*

12. Curiosam ad institutum nostrum ex Patrum vitis adducit historiam Bellovacensis in suo speculo morali p. 6. l. 3. dist. 6. Venerat aliquando ad Abbatem Sylvanum in monte Syna quidam Monachus, qui, dum fratres laborare cerneret, dixit eis: *Quare operamini escam, quæ pereat? Maria optimam partem elegit.* Quo audito Sylvanus discipulo suo Zachariæ ait: Da illi codicem, ut legat, & duc illum in cellulam vacuum, quod & factum. Porro appropinquante horâ nonâ [in qua Monachi se reficere solebant] circumspiciebat viam ille frater, si fortè vocaret se ille senex ad comedendum. Transactâ verò horâ nonâ, venit ad Sylvanum dicens: Nunquid comederunt hodie fratres, Abba? affirmante illo, rursus inquit, cur me non vocasti? Cui vir Sanctus, tu homo spiritualis es, & non habes necesse hanc escam, nos autem tanquam carnales opus habemus comedere, ideo operamur, tu autem bonam partem elegisti, legis toto die, & non vis carnalem escam recipere. Hæc cum peregrinus Monachus audivisset, cepit pœnitere ac dicere: *Indulge mihi Abba. Cui respondit Sylvanus: Ergo neces-*

saria

satis est Martha Maria; propter Martiam enim Maria laudatur.

13. Stat etiam nunti Pauli præceptum: 2. Thes. 3. *Si quis non vult operari, non manducet.* Lex hæc omnibus lata est. Sic ad frugem redactum, legimus in vitis Patrū Joannem Brevern, qui dicebat fratri suo: vellem esse securus, sicut Angeli sunt, nihil operantes, sed jugiter Deo servientes. Itaque cellam, deferens per vastam solitudinem evagari cepit, sed die tandem septimo fame urgente, cum jam vespere esset, rediit, & cum cellæ fores occlusas offendisset, fratem, ut sibi aperiret, invocavit, se Joannem esse contestans. At ille: Nequaquam, inquit, nam Joannes in Angelum mutatus est; nec cibo illi opus est, nec cum hominibus commorari necessarium. Tali exprobratione taxatum dimisit, passus eum nocte illi sub dio ante januam jacere. Manè verò concessio aditu cum longa inedia lassum refecisset, feceritna charitate monuit, debere se hominē meminisse, materialibus adhuc coctis nutriri, ut sufficere possit actioni spirituali: Proinde laborem Monachis committendum ne detrectaret. Correctus igitur Joannes, divina deinceps negotia fabrilis operis vicissitudine impensius est executus, & quantum suā præsumptione lapsus fuerat, tantum consilio alieno usus profecit.

14. Denique ut SS. Patres principalem & ultimum quasi horum laborum finem posteros edocerent, multas fieri curabant à Monachis sportulas, quas perfectas in ignem conjiciebant, novæque inchoari jubebant, quia scilicet nullam in hujusmodi exercitiis utilitatem temporalem, sed æternam animæ spectabant salutem, ut scilicet ita & otium declinaretur, & labor externus virtuti magis magisque cooperaretur. Id quod etiam facitare ge-
stiebat Paulus Abbas, qui ut Cassianus re-

fert in Egypti Eremita confidens, cum sibi ad victum hortulus, quem ipse fecerat, & palmarum ferax Regio satis essent, quotidie tamen aliquot horis palmæ texture operam impendebat. Ea verò quæ texerat, annis singulis concretabat. Septimā enim & eo amplius mansionem ab hominum habitaculis remoto neque dare illa cuique, neque vendere promptum erat. Quotidianus igitur labor non nisi fugiendi otii causâ infumebatur. Quod si desidiz torporique se dedisset, nec in deserto plius permanere, nec ad perfectionem sanctitudinis pervenire potuisset. Multam enim malitiam docuit otiositas. Ita Cassianus apud Rosyveidum in vitis Patrū lib. 4. cap. 40.

15. Denique ulterius, quod laborem manulem summè commendabilem reddidit, est exemplum Bmæ Virginis MARIE. Perunt enim *Metaphrastes* & alii, eam, dum adhuc in templo serviret, à summo manè usque ad horam tertiam præcationes extendisse, à tertia ad nonam lanificio se occupasse. Inde demum sumpto modico cibo usque ad occubitum solis lectitasse scripturas, & in earum meditatione pernoctasse. Hæc itaque vitæ institutione ad tantam morum sanctitudinem devenit, ut sola præ omnibus eligi meruerit, & quæ Salvatoris mundi pareret, & post partum Virgo permaneret. Unde ad nostrum institutum sequentem ex hujus SS. Virginis exemplo eruit moralitatem citatus *Metaphrastes*, dicens: Quod si hæc, quæ sine peccato concepta, omnia prorsus peccati semper expers fuerit, id temporis, quod orationi lectionique supererat, manuum labore sibi transigendum duxit, quomodo te in ignavâ otii molitudine quandoque desidentem, securum arbitraris, quem in peccatis genuit Mater, quæ quotidie interius cogitationes, exterius prout ad vitia sensus impugnât?

70
Crede mihi non effugit decipulas diaboli, quisquis laborem fugit. Hactenus *Simeon Metaphrastes*.

16. Appositissime ad rem deservit, quod in vitis Patrum de *S. Antonio Magno* legere est, quod nimirum in eremo constitutus, magnum primitus senserit zedium & nauseam, expertusque fuerit variarum tentationum, & cogitationum fluxum, & refluxum; Ideoque elevata in Deum mente, eundem interrogavit: Quid faciam in hac tribulatione? Quomodo salvus ero? Et modicè assurgens, cepit foras exire, & vidit quendam, tanquam se ipsum, sedentem atque operantem, deinde surgentem ab operibus & orantem, & iterum sedentem, & plectam de palmis facientem, & inde rursum ad orationem surgentem. Erat autem Angelus Domini, missus ad correptionem, & cautelam dandam Antonio, & audivit vocem Angeli dicentis: Sic fac, & salvus eris. Ille autem hoc audito magnum gaudium sumpsit atque fiduciam, & ita faciens salutem, quam querebat, invenit.

17. Verum, notandum hic pro coronide venit, nimirum ut labor efficiatur meritorius. Deoque gratus, intentio bona præcedat oportet, simulque hæc exteriora opera, & occupationes absque inordinata cordis sollicitudine peragere discamus cum elevato intellectu, atque affectu ad Deum; Quemadmodum monet *S. Bernardus*, inquiens: Ad laborem cum veneris, sic temperatis opus agendum, ut sollicitudo operis intentionem animi tui ab eis, que Dei sunt, non avertat. Sic laboribus vacasse Monachos Ægyptios perhibet *Cassianus*; nam dum in suis cellulis labore manuum se se exercebant, identidem jaculatorias ad Deum preces miserant, Psalmosque recitabant, meditationisque sacrarum scripturarum vacarunt. Inter hos singulariter eminebat, non secus ac solis jubar inter stellarum igniculos, *S. Arsenius Abbas*, eum enim, dum opus faceret, lacrymasque Scriptores gradunt. Quæ res indicio est, longe aliud

illum cogitasse, quam quod manibus fabricaret. Manus quidem labori intentæ erant, sed mens, divinis meditationibus afflata, ad Deum tollebatur, & ejus desiderio accensa, à sætu temperare non poterat. O cælestem virum, qui etiam inter laborandum futuræ beatitudinis dulcedinem degustabat! Hunc ergo virum, sanctum, dum corporalibus laboribus operam damus, imitemur par est; Nam tametsi labor, qui in silentio fit, valde laudetur; tamen multiplicitas, sollicitudo & distractio cordis reprobat.

18. Ad hæc porro advertere oportet, ne labor manualis, propriâ sponte assumptus, & alijs honestus, hic & nunc alterius cujusdam operis, sive à suo superiore, sive à religiosis statutis suis præscripti impedimentum sit. Unde cavere oportet, ne quis laboribus corporalibus animum nimis, aut diutius quam par est, immergat; multum enim distrabere, aut perturbare, solet spiritum hujusmodi exercitatio, nisi ita moderatè assumatur, ut modicæ remissioni subserviens ad majorem aviditate arripienda spiritus studia animum accendat; quemadmodum bene notat Doctor Seraphicus, *D. Bonaventura* cap. 56, medietate Christi, his verbis: Si quando obedientia, vel necessitas, vel obsequium, vel recreatio ad aliquid laborandum, vel operandum te impellit, fideliter facias, non sis adhæreas voluntate, vel delectatione, ut inde reportes imagines, ne postea Deo vacans impediaris. Unde *D. Bernardus* ad fratres de monte Dei: Operandum est [inquit] aliquid manibus, quod injungi solet, non tam quod animum delectando detineat ad horam, quam quod spiritualibus studiis delectationem conservet, & nutriet, in quo remittatur ad hominem animum, non resolvatur. Et infra ait: Sicut non vir propter mulierem, sed mulier propter virum, ita non spiritualia propter corporalia exercitia, sed corporalia propter spiritualia.

19. Porro, modum, qui in labore manuum obser-

observari debet, exacte describit Dion. Carthusianus in libro de laude vitæ Solitariae cap. 29. Sapienter inquit & ordinatè in labore manuum se debet habere, ne tali labore se occupet imoderatè, aut effectum nimis intenso, ita ut obliuiscatur in ipso labore mentem suam ad Deum frequenter erigere, orando, meditando, & aspirando ad ipsum. Hæc quippe generalis est regula, quod omnia exteriora & corporalia, ad spiritualia & interiora sunt ordinanda, sicut media referuntur ad finem. Idcirco si illis laboribus amplius quis insistat, imoretur, ac ferueat, quam ad virtutem expedit incrementum, ad devotionis fervorem, ad cordis custodiam, ad contemplationis sinceritatem, non tribuit, quin noceat, atque culpabile sit. Imò sicut in cibo ac potu, sic in tali labore contingit excedere, præsertim si in rebus curiosis, superfluis, inutilibusque versetur, & expendatur. Hæc Carthusianus. Ex quibus facile licet colligere, eam rationem & modo labores suscipiendos esse, ut finem, ad quem destinantur, conveniant: hoc est, tali studio & solitudine fiant, ut animum non dissolvant, neque ab oratione abstrahant. Hinc monet S. Basil. in regula fufiori, ubi ait: *Communiter ille artes, sive labores eligendi sunt, qui pacem & tranquillitatem vite nostræ conservent, & qui nec congressus virorum ac mulierum indecoros, aut morivos nobis pariant; nec qui nec ad salmodiam, neque orationem, neque a reliquo bona discipline ordine nos distrahant, aut impediunt.*

20. Notandum ulterius, quod quilibet cum spirituali quasi laborare cupiens, non debeat alienis se ingerere laboribus, & suos naufragare: hoc enim à vera virtutis semita est longius aberrare. Proinde Tarsensis Præco hunc errorem à fidelium cordibus proscribere volens, sic eisdem monet: [1. Cor. 7. 17] *Unicuique sicut divisi Dominus, unumquemque sicut vocavit Deus, ita ambulet: hoc est, unusquisque debet manere in eo statu, in quem Deus vocavit, ergo si vocavit aliquos in hos labores, aliquos in*

alios, debent manere in ipsis; unde mox subdit: *unusquisque in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat, neque unus alterius ambiat labores, sed suos, qui proprio statui & vocationi sunt convenientes, ritè ac studiosè tractare, perficereque addiscat.* Quando servi Patris familias Evangelicæ viderunt in agro Domini sui zizaniam, mox eam eruncare voluerunt: *Sei vi autem dixerunt ei, vis inus, & colligimus eam, & ait: Non.* Matth. 13. 28. Negationis huius opportunitatem assignat rationem eruditissimus Joannes Sylveira T. 3. l. 1. c. 17. q. 13. in Evang. Nimirum, quod servi, quamvis essent fideles, ut curam de rebus Domini agerent; tamen hic in agro labor ad ipsos non spectabat, sed ad metsores; & res committenda est juxta munus quod unusquisque habet, ut quilibet in suo officio se exerceat, & in alieno se non intromittat. Quare ne quis Deo displiceat, suosque perdat labores, in iis sese occupare sataget, qui imperantur à Superioribus; vel quos hic & nunc utilitatis cuiusdam ratio, aut pietatis studium suadet peragendos, utpote qui vel ad bonum commune, vel ad Dei cultum aliquatenus promovendum faciunt, v.g. qui ad Ecclesiam, Altariumque extrinsecus ornatum possunt deservire, cuiusmodi labores censentur, pulchros & suaviter redolentes plantare & nutrire sterculos eo fine, ut his altaria exornent, gratia inde Dei & Divorum relaturi. Denique memores esse etiam debemus divini illius præcepti, in libro Exodus cap. 20. v. 8. his verbis expressi: *Memento, ut diem Sabbati sanctifices*, quod præceptum partim est negativum, partim affirmativum: in quantum est negativum, prohibet tali die labores serviles ergo hi diebus sanctis sunt intermittendi, prout fufius in nostro Trino perfecto lib. 1. tract. 21. erud. 3. dictum. Secundum modum traditam doctrinam si labores tuos, mi optime frater, peragere studueris, securè confide, quia & tu sub vespere vitæ tuæ à Deo denarium gloriæ æternæ recepturus sis.

SERMO XLI. DE STATU RELIGIOSO.

Ecce quàm bonum, & quàm iucundum, habitare fratres in unum. Psal. 132.

PARS PRIMA.

UT Sermonem præsentem incipiamus ab ejus definitione, sciendum, quod Status Religiosus sic ab omnibus Ascetis Magistris definiatur: *Est stabilis, & ab Ecclesia approbatus in communi vivendi modus, tendentium ad Christiana charitatis perfectionem, per vota perpetua paupertatis, castitatis, & obedientie. In qua definitione exprimitur scopus & finis omni Religioso statui communis, qui est charitatis Christianæ perfectio. Nam juxta mentem Præceptoris Angelici [2. 2. q. 186. a. 2. Corp.] Status Religionis est quædam disciplina vel exercitium ad perfectionem perveniendi. Et ipsa perfectio charitatis est finis Status religiosi, & ideo ille, qui statum religionis assumit, non tenetur habere perfectam charitatem, sed tenetur ad hoc tendere, & operam dare, ut habeat charitatem perfectam. Et eadem ratione non tenetur ad hoc, quod illa impleat, quæ ad charitatis perfectionem consequuntur: tenetur autem ut ad ea implenda tendat. Hæc S. Thomas. Plura de hac charitatis perfectione & obligatione dicemus infra serm. 44. num. 14. Ceterum quantà gaudia spiritualis affluentia exuberet Religiosus status, jam olim Sanctus Rex David in spiritu spectavit, hinc non sine admirationis ostensione in hanc erupit vocem: *Ecce quàm bonum, & quàm**

*iucundum est habitare fratres in unum. Hinc Sancti Patres summis semper laudum encomiis extollere Professionem, seu Statum Religiosorum. Primus Venetorum Patriarcha, S. Laurentius Justinianus tract. de Monastica perfect. cap. 6. his statum claustralem adornat verbis: In humanis rebus, & in hac peregrinatione, nihil tam efficaciter gerit in se imaginem celestis patriæ, quàm monastica conversatio, & Congregatio divino cultui dicata. Et merito; Sicut enim in cælo nulla est divitiarum, voluptatum carnis, ac propriæ voluntatis appetitio; ita nec in religioso statu. Sicut in cælo nihil aliud agunt, nisi ut Deum laudent; ita & in Religione hoc solum agitur, ut in qua omnia ad laudem Dei referuntur; Nam Religiosi [quemadmodum docet S. P. Aug. in Ps. 146.] laudant Deum, cum cibum & potum capiunt; laudant, cum in lecto requiescunt; laudant cum dormiunt. Et iterum, sicut in cælo summa est tranquillitas & felicitas, eò quod in uno, eoque Summo Bono delectentur beati: Ita summa quoque eorundem est felicitas, qui toti in Dei voluntatem resignati, quietè in divino beneplacito requiescunt. Rectè proinde de Religiosis hominibus variciniatur Propheta Regius Ps. 83. *Beati qui habitant in domo tua, Domine; in sæcula sæculorum laudabunt te. Consulto igitur, ut Sanctus Laurentius Justin. loquitur, Deus gratiam**

gratiam Religionis hominibus occulta-
vit, ne, si cognosceretur ejus felicitas,
omnes ad eum confugerent. Cui con-
sonat effatum S. Scholastica: Si dulcedo, in-
quit, quam abscondit servis suis, nota esset
secularibus, Monasteria non caperent eos,
qui Deo servire vellent. Sic refert Engelgr.
de Comm. Confess.

2. Carolus V. dicere solebat, teste En-
gelgr. citato, in secessu illo ad S. Hieronymi
Monasterium plūs uno die liquidæ vo-
luptatis, & sinceri gaudii se percepisse,
quàm ex omnibus aulae deliciis, victo-
riis, ac triumphis. Suatocopius Rex Boë-
miæ, & Moraviæ (ut dictus Author loco
cit. narrat) ab Arnulpho Imperatore
prælio victus, cum ægrè evasisset, in
eremum fugit, ibique in summa pau-
pertate inter Anachoretas reliquam vi-
tam exegit. Morti proximus exposuit,
quis fuerit, atque effusis copiosis lacry-
mis dixit altantibus, nullam regni for-
tunam solitudinis tranquillitati præfe-
rendam, veram se vitam in caula du-
xisse, in aula mortem. S. Romualdus de
se confessus est: Vixi centum annis in
Religione, & quidem in summa austeri-
tate, viginti verò in sæculo, eheu! quàm
longa & misera hæc mihi vitæ temporalis
quam brevia & jucunda illa Religionis
fuere! Quamobrem non sine causa S.
Laurent. Justin. in lib. de Obed. cap. 18.
per hæc excurrit verba: Nemo procul
dubio explicare valet, quanto repleatur gau-
dio, quanto potatur pace, quibus spiritua-
libus reficiatur deliciis, & quot divinus quo-
tidie illustretur splendoribus, qui deliberato
animo, & celesti inspiratione afflatus re-
nuntiat sponso sæculo, & secedit in claustrum,
& militat Deo, nihil terrenum ambiens,
nihil temporale possidens, nihilque quod amo-
rem suum vindicare queat, omnino reser-
vans.

Gramm. Relig. Pars II.

3. Claustrum denique (ut idem S.
Patriarcha de monast. convers. cap. 18.
loquitur) est hortus conclusus, para-
disus deliciarum, thalamus nuptialis,
cubile immaculatum, virtutum schola,
tabernaculum foederis, reclinatorium
Sponsi, bellatorum statio, sanctitatis
domus, castitatis custos, pudicitie fir-
mamentum, Religionis magisterium, &
obedientie Sanctæ speculum singulare.
Hac de re jam dudum prophetavit Psal-
mographus Psal. 83. dum ad Deum al-
tūm suspirans ait: Melior est dies una in
atrijs tuis super millia, elegi abjectus esse in
domo Dei mei, magis quàm habitare in ta-
bernaculis peccatorum. Et merito, plūs
enim bonus Religiosus in sua angusta
cellula, velut in atrio Domini, gaudii
vel uno die participat, quàm Palati-
nus quispiam multis in regio palatio
annis commorans. Deliciæ quippe spi-
rituales, utpotè nullā amaritudine ad-
mixtæ, mirum in modum excedunt
quævis mundi oblectamenta, quæ aut
vana sunt, aut turpia, multaque ama-
ritie obsepta. Hinc S. Rex David mentis
obtutum ad Monachorum Alcesteria con-
vertens miro jubilo in hæc prorupit ver-
ba: Ecce quàm bonum, & quàm jucundum
est, habitare fratres in unum! Hic dulcis
sonus (ut S. P. Aug. hunc Psalmum expo-
nit) hæc suavis melodia Monasteria pe-
perit, Nam verè mel in ore, melos in
aure, jubilus in corde, est vita Religio-
sa. Hanc S. Barlaam celestem, S. Ephrem
Angelicam vitæ rationem, institutum, & or-
dinem appellant.

4. Si porro ulterius mentis acie per-
scrutabimur causas, cur nempe bonum
sit habitare fratres in unum, conse-
stim contemplabimur id jucundum esse
ob varias utilitates, quæ ex Religio-
rum unitate emanant, quæque à Solo-

L

mon

mone jam pridem indicatz sunt, dum dixit: Melius est duos esse simul; quam unum; habent enim emolumentum Societatis sue; si unus ceciderit, ab altero fulcietur. Eccles. 4. Quibus verbis primus fructus indicatur, scilicet à se mutuo sublevantur, & erigantur partim precibus, partim adhortationibus, partim exemplis; Unde mox addit: *Vae soli, quia cum ceciderit, non habet sublevantem se.* Alter fructus indicatur loc. cit. his verbis: *Et si dormierint duo, fovebuntur mutuo: unus quomodo calefiet?* Nimirum sicut carbo junctus aliis ardentibus carbonibus spontè inardescit, ita idem tepido religioso non raro evenit, si ferventibus jungatur. Tertius fructus ibidem indicatur sequentibus verbis: *Esi quispiam pravaluerit, duo resistent ei;* nam ut S. Bernardus ait, in Religione tot sunt auxilii, quot focii, & tales qui dicere possunt cum Apostolo: *quia non ignoramus astutias inimici.* 2. Cor. 2. 11. Congregatio enim pro fortitudine sua terribilis est; ut castrorum acies ordinata. Quia sanè inficiari nequit, quin multi alias animæ naufragium passi fuissent, nisi ferventibus suorum confratrum precibus servati fuissent; quod exemplis probare, nimirum foret prolixum, unum nihilominus ex multis huc afferre non ingratum erit. Erat in Monasterio, cui S. Gregorius præerat, (ut ipsemet lib. 4. Dialog. cap. 27. refert) Juvenis quidam dyscolus, inquietus, aliis molestus, omnesque subannabat, à quibus ad religiosas virtutes invitabatur. Hic pestilenti contagio infectus, precantibus pro se fratribus, ipsoque Gregorio præsentem, cum lethali membra jam frigore rigerent, exilisque in pectore calor palpitaret, horrendis circumstantes vocibus his attonare cœpit: Recedite, ecce draconi ad devorandum datus sum, qui

propter vestram præsentiam me devorare non potest. Caput meum suo jam ore absorbit, date locum, ut me amplius non cruciet, sed faciat, quod facturus est. Si ei ad devorandum datus sum, quare propter vos moras patior? Monuit infelicem S. Gregorius, ut se Crucis signo armaret; sed ille, volo, inquit, me signare, sed non possum, quia squamis hujus draconis premor. S. Gregorius ut hoc audiret, magis etiam cum suis precibus insticit. Haud multo post meritas cœpit æger agere Deo grates, vociferatus: Ecce Draco, qui me devorandum acceperat, fugit: precibus vestris expulsus stare non potuit. Pro peccatis meis modò intercedite, quia converti, & malam vitam meam relinquere paratus sum. Sic suorum fratrum precibus adjutus, tum corporis, tum animi salute donatus est.

6. Quod præterea Statum Religiosum celebrem reddit, est, quod SS. Patres communiter eum Martyrio comparent. Hinc Gregorius Magnus Hom. 35. in Evang. dicit: Duo sunt martyrii genera, unum in mente, alterum in mente, & actione simul. Itaque Martyres esse possumus, etiam si nullo percutientium ferro trucidemur. Mori quippe à persequente, Martyrium in aperto opere est, ferre verò contumelias, odientes diligere, Martyrium est in occulta cogitatione. Ita S. Pontifex. Et Clemens Alexandrinus ait: Consummationem, Martyrium appellamus, non ex eo, quod morte consummetur homo, sed quod consummationem habeat opus charitatis: Itaque si Fidei confessio, Martyrium est, profectò omnis anima purè vitam instituens cum agnitione Dei, mandatisque divinis obtemperans, Martyr est. Unde, teste Vincentio Bellovacensi lib. 29. cap. 11. cum

cum nocte quadam fratres post vigilias sederent in capitulo, & legerent: Beato Christiano in Claustro oranti hæc de cælo vox accedit: Illi boni homines, quos vides in Capitulo, sunt Martyres Dei.

7. Ulterius assertio hæc probari potest triplici ex capite. I. Ex forma Martyrii, quæ in eo consistit, quoddam sicut in carnis Martyrio persecutor Christum eripere conatur, erepta fide; ita in martyrio mentis diabolus Christum, aliis virtutibus ereptis, eripere conatur. Hinc dicit S. P. Aug. Serm. 250. de Temp. Contra mortifera blandimenta luctemur, scientes in eo etiam quotidiana Martyria Christianis deesse non posse. Cujus sententiæ veritas stabilita manet ex revelatione quadam S. Gertrudi factâ; revelatum enim huic S. Virgini fuit, Religiosos, sub una regula obedientiæ viventes, Martyribus annumerari, quia propriæ voluntati resistunt, & sensus mortificando, à peccatis, ad quæ propendunt, abstinere, & sic se Deo offerunt in odorem suavitatis. II. Ex natura mortis. Quia sicut mors corporis à divitiis, amicis, & omnibus rebus mundi separat, ipsasque partes corporis sejungendo per tormenta graves cruciatus infert; Ita Religiosus status separat per tria vota ab omnibus rebus creatis, tantoque majorem cruciatum affert, quanto magis ejusmodi bona plerumque per affectum solent inhaerere: & quanto seipsi quique magis diligit, quam bona sua. III. Ex diuturnitate durationis: de qua S. Bernardus Serm. 30. in Cant. dixit: Genus Martyrii est spiritu facta carnis mortificare, illo numquam, quo membra ceduntur ferro, horrore quidem mitius, sed diuturnitate molestius. Atque in oculis Dei, inquit Richardus Victorinus in Pl. 118. majoris est meriti, sæpe mortificari, quam mori.

Cum ergo mortificationes Religiosorum per multos quandoque annos durent, merito coronam Martyribus parem consequuntur. Vide dicta Serm. 1. num. 28.

8. Ceterum, alia bona & commoda, ex Religioso statu scaturientia, paucis hisce, sed nervosis verbis adumbrat S. Bernardus de bono Relig. In Religione vivit homo purius, cadit varius, surgit velocius, incedit cautius, irroratur frequentius, quiescit securius, moritur confidentius, purgatur citius, remuneratur copiosius. Vivit purius; partim quia per Professionem, velut alterum Baptismum à præteritis peccatis mundatur. Dum enim Religiosus Novitius per tria solennia vota se Religioni dedicat, tam gratum Deo opus præstat, ut eum Theologi & Sancti Patres per hanc traditionem omnium peccatorum remissionem consequi communiter asserant; ita quidem ut, si tunc mori eum contingeret, rectè ad cælum absque particularis ignis poena evolare, non secus ac ille, quem mox à Baptismo suscepto demori contingit. Atque ideo eam SS. Patres Hieronymus, Cyprianus & Bernardus secundum Baptismum nuncupant. Et in hujus rei confirmationem adferunt Doctores illud, quod de S. Antonio legitur. Videre sibi hic visus est, ab Angelis in cælum sustolli, dæmones verò iis obviam progressos, totâ vi & contentione ascensum hunc impedire conatos, eumque de aliquot peccatis, quæ in sæculo commiserat, accusasse, quibus responderunt Angeli: Si quid eum noveritis post vitæ monasticæ professionem commisisse, ejus eum accusate; quæ enim aliàs in sæculo admisit peccata, jam pridem dimissa sunt, eo ipso quod Religionem est ingressus. Quibus auditis cacodæmones magna cum confusione recesserunt. Vivit igitur homo in Reli-

gione purius, partim ob dimissa per Professionem peccata; partim etiam, quia per Sacramentorum frequentationem, & librorum spiritualium lectiones perfectius in virtutis stadio stabilitur.

9. *Cadit varius.* Tum quia non habet tot prava exempla, & occasiones peccandi; tum quia gravitatem & sceditatem peccatorum per frequentes meditationes, & examina melius cognoscit. Tum etiam, quia sicut qui solus ambulat, facile aberrat: inter multos autem, si quis aberrat, non deest, qui commonstret viam; Ita in Religione ubi quamplures una simul ad Caelestem beatitudinem peregrinantur, non tam facile quis aberrare potest, quia habet multos, qui regiam virtutis viam monstrabunt. Item si quis in hoc ad caelum itinere fuerit lentior, ab aliis pergentibus utcumque protrahitur: Si quis zquod properantior, à cæteris retardatur. Sicque haud dubie homo rariùs cadet in statu Religioso, quàm in statu seculari. *Surgit velocius.* Tum quia exemplis bonis domesticis, quæ quotidie videt, erigitur: tum quia Superiorum, tanquam Mediorum spiritualium curatione sublevatur: tum ob uberiorem influxum gratiæ, quem in Religione reperit ad resurgendum à lapsibus. *Incedit cautius:* frequentes enim lapsus in seculari statu docuerunt, quàm sit cautè incedendum; cum enim per meditationes quotidianas talium lapsum gravitatem, ac periculum accuratius perscrutatur, conficietque, quàm fallacibus Mundus, Caro, & dæmon, stratagematis nos à vero salutis callo abstrahere conentur (id quod vix unquam serio faciunt seculares) hinc fit, ut letentes eorum insidias solera quadam & spiri-

tuali astutiâ declinet, hostilesque evadat laqueos. *Irroratur frequentius:* Tum quia Religiosi voluntas tota est in lege Domini observanda defixa, atque adeo juxta S. Davidem similis est ligno plantato secus decursus aquarum: tum quia nemo aptior est divinæ collustrationis jubate irradiari, supernæque visitationis dulcedine perfui, quàm Religiosus, solitarius in cellula sua vitam agens.

10. *Quiescit securius:* Comparatur enim Religio à SS. Patribus Arcæ Noë, hinc qui ad eam confugit, similis est columbæ à Noë emissæ, quæ, cum non inveniret, ubi requiesceret pes ejus, ad arcam reversa est. Ad hanc igitur confugiendum est eis, qui frementis sæculi tempestate vexantur. Hic statio fidissima, & quies certa. *Moritur confidentius:* Nam ut S. Chrysostomus ait: Religionem hoc habere, ut eos, qui eam secuti sunt, primum in hac vita multis bonis repleat, deinde post vitæ exitum hilares & ludibundos ad Dei tribunal perducat. Rectè etiam S. Bernardus Serm. ad milit. templi. cap. i. exclamat: O vita secura, ubi pura conscientia! & inquam, vita secura, ubi absque formidine mors expectatur, imò & exoptatur cum dulcedine, & excipitur cum devotione. Et iterum Serm. de vit. solit. idem S. Abbas dicit: Spiritui à corpore exeunti, à cella in caelum non longa nec difficilis via invenitur, moriens enim aut vix, aut nunquam aliquis à cella in infernum descendit, quia vix unquam aliquis, nisi celo prædestinatus in ea usque ad mortem persistit. *Purgatur citius:* id est, à purgatorii poenis liberatur; tum quia ipsum vitæ religiosæ genus, est quoddammodo perpetua poenitentia & satisfactio, juxta illud Thomæ Kempensis effectum: *Habet magnum & salubre purgatorium,*

rium
facit,
conatu
ribus
bûsqu
quia
Religi
berar
Gerar
bis, si
gabitur

11.
vens
nim,
five co
escend
est,
rentib
præm
non
sua b
actis
p. 3. t
ex vo
esse,
funt
gume
est Re
tes m
rum
& pr
ra Re
ctus
etiam
plici

12.
visio

rium, qui sibi ipsi violentiam frequenter facit, & carnem omnino spiritus subjugare conatur: tum quia post mortem crebrioribus & efficacioribus suffragiis, operibusque à fratribus suis adjuvatur; tum quia quàm plurimis etiam indulgentiis Religionis concessis à Purgatorio se liberare potest. Hinc in rapta dictum est Gerardo Monacho: Nullus tui Ordinis peribit, si Ordinem amaverit; aut in morte purgabitur, aut brevi post mortem.

11. Tandem homo in Religione vivens Remuneratur copiosius: Religiosi enim, teste S. P. Augustino, cum semper, sive comedentes, sive bibentes, sive quiescentes, laudent Deum, consequens est, ut etiam ex omnibus his indifferentibus actibus non parvum recipiant præmium; & si ita sit, quid amabo non consequentur ex aliis, ex natura sua bonis exercitiis ex obedientia peractis? Disertè hoc explanat Rodericus, p. 3. tr. 2. c. 3. docetque ea opera, quæ ex voto sunt, majoris meriti apud Deum esse, quàm quæ voluntariè absque voto sunt, quod solidis omnino probat argumentis, quia Votum, inquit, actus est Religionis, quæ inter omnes virtutes morales Princeps est; proinde aliarum virtutum operibus valorem addit & precium, efficiendo ut ea fiant opera Religionis. V. G. Jejunium (quod actus est temperantiæ) votum efficit, ut etiam actus sit Religionis, itaque duplici via fit opus meritorium: Primò

ex virtute ipsiusmet operis jejuni; deinde ex eo, quod sit actus Religionis. Sic generaliter in omni eo, quod ex obedientia facimus; duplex consequimur meritum: unum quidem ipsius operis, alterum verò obedientiæ. Quod melius ex ejus contrario intelligitur. Quemadmodum, qui contra votum castitatis peccat, duo peccata mortalia committit, primum contra castitatem, & sextum decalogi præceptum: alterum verò majus, Sacrilegium scilicet, infringendo votum, quo ad eam observandam se obstrinxit: ita ex adverso qui votum castitatis observat, duplex sibi meritum comparat, unum virtutis castitatis, & alterum voti Deo nuncupati, sicque de reliquis votis discurrendum. Denique (ut S. Thomas 2. 2. q. 88. art. 6. in corp. loquitur) sicut plus dat, qui alicui arborem dat cum omnibus fructibus, quàm qui solum fructus decerpitos amico mittit, arborem sibi retinens: Ita quia Religiosus fructum bonorum operum unà cum arbore, id est, libertate & voluntate propria Deo offert, longè præstantius opus facit operando ex voto quàm sine illo; & consequenter uberio-rem longè expectandam à Deo habebit remunerationem, quàm secularis quispiam, qui Deo solum dat arboris fructum, quædam, inquam, opera bona; sed non dat arborem scilicet seipsum, quod fieri solet per votum.

PARS SECUNDA.

12. **Q**uod præterea mirum in modum Statum Religiosum illustrem reddit, est quædam visio Divi Anselmi divinitus monstrata,

uti Surius die 21. Aprilis, & Hieron. Platus lib. 1. cap. 40. recenset. Aliquando cum Vir Sanctus in ecstasi raptus esset, vidit latissimum & præcipitem fluvium, in

quem omnes immunditiæ, sordes, & totius mundi cloacæ velut in commune colluvium confluiebant: aquæ verò huius fluvii tam male olebant, ut nihil foediùs, tectius & intolerabiliùs cogitari posset, tantòque etià impetu rapièbantur, ut violenter obvia quæque post se traherent, devolverèntque tam viros, quàm fœminas, divites æque & inopes, in momento eos in profundum demergendo, mox tamen eos in altum iterum evibrando, elatòsque rursùs ad profunda raptando sic, ut nulla quies miseris indulgeretur. Novo hoc spectaculo percussus *Anselmus*, & interrogans undenam illi viderent? (quia verè eos vivere videbat) audit, illos iis, in quibusolvebantur, sordibus, & coeno visitare. Mox totius visionis hæc illi data est interpretatio. Torrentem hunc esse mundum, in quo homines cæci & insensati, suas inter divitias, & honores, voluptates carnales, & sordes, miserè volutantur. Tantam verò eorum miseriam esse, ut esto in id genus immunditiis nullam quietem inveniant, nihilominus mirè contenti sint, sèque beatos ac felices existiment. Inde verò ipse ad claustrum, vel hortum quendam capacissimum est deductus, cujus parietes argento obducti mirum in modum effulgebant. In cujus medio pratum erat amplissimum, in quo variz enascebantur herbæ ex auro purissimo, ita molles & flexiles, ut confidentibus cederent: neque verò propter depressionem hanc conculcatæ, vel inflexæ manerent, sed exsurgentibus iis, qui infederant, statim per se ipsæ ad priorem formam erigerentur. Aura loci huius jucunda admodum & amœna erat, denique omnia alià adeò gratiosa & suavia erant, ut nihil ad felicitatem desiderari posset. Dictum verò

S. Viro fuit, per hortum hunc statum religiosum ad vivum representari.

13. Vide ergo nunc, amice frater, quantam tibi Divina Bonitas gratiam præstiterit, dum te præ tot millibus ex immundis mundi sordibus ereptum, in amœnissimo omnique deliciarum genere redundante orto, in Religioso videlicet statu collocarit. Quid pro tanto beneficio Deo retribues? non enim fecit taliter omni nationi. Ps. 147. Quin regio cum Propheta dicis: Quid retribuiam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? Psal. 115. Ast dices mihi forsàn, si ita res se habeat, quæ de statu religioso memoravimus, omnibusque, quemadmodum ex nunc illata S. *Anselmi* visione liquet, gaudiis circumfluat, quid ergo hoc est, quòd non pauci felicissimo hoc in statu reperiantur religiosi, desperatis similes, animo depressi, perturbati, multaque obruti tristitià, qui proinde malunt se remansisse in sæculo, dolèntque de Professione facta? Respondeo, causam huius esse eorum ingratitudinem; cùm enim non debitas, ut par est, pro tanto beneficio vocationis ad Religionem Deo grates rependant; hinc fit, ut iustè hos ingratos Deus puniat, subtrahendo eis suæ dulcorem gratiæ, quo destituti cuncta, quæ cæteroquin magni cordis gaudium creare solent, fastidiunt & nauseant; non secus ac infirmus, qui ed, quòd corruptum habeat palatum; omnia, gustui aliàs suavissima, amara esse credit.

14. Ad oculum id cernere licet in Manna è cælo in deserto Israëlitis misso, de quo *Sapiens* c. 11. ait: quòd omne delectamentum, & omnis saporis suavitatem in se habebat; & ecce nihilominus plurimi eorum, contra Dominum murmurantes, carnes desiderarunt; cupis nosse causam

causam? affert hanc D. P. *Augustinus*, dum docet, *Israëliitarum* cuique indiscriminatim manna non sapuisse quod gustare volebant, ut verba sacra indicant: sed hoc (ait) de bonis tantum est intelligendum, malis verò non sapuisse quod volebant: id enim si fuisset, non petissent alium cibum, quemadmodum petierunt, cum dicebant: *Quis dabit nobis ad vescendum carnes?* Num. 11. Pari modò non omnes Religiosi ineffabilia illa è statu monastico enascentia spiritus oblectamenta participant. Quare? quia non omnes pro vocationis beneficio grati sunt: nam proh dolor! quoties non sine stomacho audire cogimur à malefieriatis nonnullis cœnobitis: Quid darem, si ex ordine exire possem? insipienter certò egi, quòd professionem emissem, & similia plura. O cœca cogitatio, & stulta locutio! Siccine est hoc debitas Divinæ Bonitati gratias agere pro tanto beneficio, quo ad statum Religiosum vocati sunt? Quid ergo mirum, quòd hi ingrati cum *Israëlitis Ægyptum*, id est mundum, jam dudum à se relictum, respicientes, carnes, mundanas, inquam, delicias appetant, religiosus verò status eis nauseam, fastidiumque creet? hoc enim malum gignit ingratitudo, uti fusiùs infra tractabimus. Quisquis igitur illis gaudiis, quibus religiosus status redundat, perfrui veraciter affectat, inhaerere debet vestigiis bonorum religiosorum, qui Divino Largitori suo, pro vocationis gratia identidem gratias referunt; neque in gratis agendis satiari queunt; tamen viderent eam, ad quam vocati sunt, religionem jamjam collabi; tamen cernerent religiosorum non paucos canerorum instar in virtutum seminata retrogradi; tamen forsitan occulto

Dei iudicio tales essent *Præpositi*, qui (ut ait *Ezechiel* 34.) non gregem, sed semetipsos pascunt: vel his similes, de quibus *Salvator noster* apud *Matth.* 15. dicit: *Sinite illos, caci sunt, & duces cecorum*; ex quorum proinde gubernatione non possunt non sequi ingentia Religioni imminetia damna. Hæc & similia bonos, & in virtutibus fundatos Religiosos non solum non prosternunt, aut exanimant, verum etiam in via Dei alacrius progredi faciunt, non nescientes, cuncta ordinante sic Divinâ Providentiâ ad majus Dei bonum, totiusque Universi pulchritudinem, & decorem evenire. Unde non minus pro vocatione sua sese enhibent Deo gratos, quàm si vocati fuissent ad alium Ordinem, in quo omnia ad votum essent, disciplinæque claustralis instar palmæ floreret; Pie enim sanctæque confidunt, ea, quæ negligentibus in ruinam animæ cedunt, bonis & morigeris in maiorem spiritus profectum esse, ordinasseque ab æterno sic Deum, hæc & non aliâ viâ ad æternam requiem sibi perendum fore, iudiciæque divina hac in parte non scrutanda, sed pie veneranda esse. Et tales boni sunt Religiosi, proinde digni, ut omnis saporis suavitatem in cælesti Manna, Monastico, inquam, statu sentiant, quæ gratia tepidis, & divinæ ordinationi ac voluntati acquiescere nescientibus, iustè denegatur.

15. Ulteriùs ad hoc nostrum propositum scitè ponderat, & declarat S. P. *Aug.* lib. 8. sup. *Gen.* illud *Genesis* 2. *Tulit Deus hominem, & posuit in Paradiso voluptatis, ut operaretur, & custodiret illum.* Videamus, inquit, quid per hoc significare voluerit Spiritus Sanctus. Forsan Deus voluit, ut Adam ibidem agricolam ageret, terramque Paradisi excoleret? veri-

verissimile non est, eum ante peccatum à Deo ad huiusmodi laborem adstrictum fuisse, & quamvis aliquod exercitium per modum recreationis statui illi innocentiae minimè adversaretur, attamen ut Adam ad hoc usurpandum necessitaretur, & cogeretur, nec statui illi conveniebat, nec necesse erat: quia terra etiam non laborata, nec culta spontè omnigenum fructum proferebat. Vel fortassis posuit Deus hominem in Paradiso, ut eum ab inimicorum insultibus, seu à damnis, à bestis & brutis animalibus inferendis, custodiret? neque hoc, quia ante pravariationem Protoplasti nullum hæc homini, rebûsque hominis maleficium inferebant. Non ergo Deus hominem in Paradiso posuit, ut corporaliter eum custodiret, foderet, & excoheret. Quid ergo vult illud: Posuit Deus hominem in Paradiso, ut operaretur, & custodiret illum? ut operaretur (inquit S. Pater) præcepta & mandata, quæ ei hic Deus injunxerat, eaque operando, sibi paradisum custodiret, ne scilicet eum amitteret, uti postea, quia illa operatus non est, amisit. Hoc jam proposito nostro accommodemus: Ad quid nos Deus in hoc religionis Paradiso (ita enim eam SS. Patres non sine ratione nominant) constituit? ut operemur illum, Deique mandata, nec non Evangelica consilia custodiamus, & ut hæc operando Paradisum hunc nobis servemus; id est, ut spiritualibus gaudiis, quibus Religio abundat, feliciter perfruamur, nec ea perdamus, quemadmodum alii, quia Divina mandata operari contempserunt, amittebant, ac etiamnum amittunt.

16. *Cæsarius* in quodam sui Ordinis Cisterciensis coenobio Laicum fratrem fuisse refert, *Rudolphum* nomine, insignem Dei famulum. Hic cum nocte qua-

dam persolutis jam matutinis precibus in templo maneret, orationem protrahens, vidit Christum in Cruce pendentem, & cum eo quindecim alios Ordinis sui religiosos crucifixos, quos omnes facile noscebat, quorum quinque erant Laici, reliqui decem Sacerdotes. Qui cum ad insolitum hoc spectaculum percelleretur, Christus Dominus à Cruce eum compellens petit; Nostine *Rudolphe*, quinam isti sint, quos circa me hic crucifixos conspicias? Respondit *Rudolphus*, utique Domine, qui sint, probè novi, sed quid sibi visum hoc velit, non intelligo. Subjungit Christus: Hi soli ex universo hoc Ordine verè sunt religiosi, mihi quæ confixi, & passioni meæ se conformantes. Verissimum igitur est *Thome Kemp*, effatum: *Habitus* (inquit lib. 1. cap. 17.) *& consuetudo modicum conferunt, sed mutatio morum, & integra mortificatio passionum verum faciunt religiosum*. Quocirco quisquis verus esse discipulus religiosus, & Christo Crucifixo conformis, tria S. S. S. servet, oportet, videlicet: *Spernere mundum, Spernere neminem, Spernere sperni*. Item habere debet dorsum asininum, ut omnia portet. Os porcinum, ut omnia, quæ apponuntur, comedat. Cor columbinum, quod nullam amaritudinem habeat.

17. Ut verò hoc facilius quis majorique cum promptitudine præstare valeat, ita se gerat, necesse est, quasi eo die ad Religionem venisset: Sic enim jam olim Abbas *Agathon* suavit (teste *Rodrig. p. 1. tr. 1. c. 14.*) dum veteri cuidam Monacho roganti, quomodo se in Religione gerere deberet? respondit: *Vide, qualis fueris primo die, quando existi de sæculo, & receptus fuisti in clauistro, & talis permanset semper*. Si itaque scire velis, quomodo bonus futurus sis religiosus,

sus, ecce tibi optimum ad hoc medium: vide nempe, & considera, quo fervore mundum, & quicquid in eo possidebas, reliqueris, nimirum parentes, amicos, notos, opes, delicias, voluptates, recreationes, &c. & in hoc mundi contemptu, in hac consanguineorum oblivione, in hac voluptatum & commodorum propriorum abdicatione persevera, atque ita bonus eris Religiosus. Quod ipsum etiam S. Antonius Abbas, morti proximus, suavitè dicens: Ego quidem, Filioli, secundum eloquia Scripturarum, Patrum gradior viam; jam enim Dominus me invitat, jam cupio videre cœlestia: Sed vos, ô viscera mea, admoneo, ne tantum temporis laborem repente perdati: hodie vos religiosum studium arripuisse arbitremini, & cœptæ voluntatis fortitudo succrescat: Id est, si in virtute progredi vultis, cogitate quotidie votum primum religiosum institutum proficere incipere, & ita vos semper gerite, uti illo die, quo primum sanctum habitum assumpistis; ita fiet, ut boni ficiis Religiosi futuri. Hoc quoque medium paucioribus verbis suggerit S. P. Augustinus epist. 143. ad Demetr. Virginem. Obliviscere, inquit, omne præteritum, & quotidie inchoare te puta. Ita S. Bernardum fecisse testatur Surius, semper enim se velut novitium unius diei tractabat; imò omnium Sanctorum proprium est, teste Siracide, ut, cum consummaverint, tunc incipiant. Eccles. 18. vers. 6.

18. Plurimum etiam ad hunc finem assequendum juverit, sæpe à se rationem de ingressu Religionis exigere, exemplo S. Bernardi, qui seipsum affari solebat: Bernardè, Bernardè, ad quid venisti? Quo medio etiam usus erat Sanctus Arsenius, qui identidem his vo-

Gramm. Relig. Pars II.

cibus semetipsum compellabat: Arseni, cur religiosum habitum induisti? quare mundum deseruisti? quis finis & scopus fuit, dum eo deserto ad Religionem convolaisti? an non, ut in hac Deo tuo sincere & in omnibus placere studeas? hominibus verò placere & gratificari non curaves? hoc igitur age, cujus causâ venisti; Deo videlicet sedulo obsequium præsta, & ad mundum, quem spreveris, cave, corde & animi affectu redeas: parum namque tibi profuerit corpore hic in cœnobio agere, si corde & animo in mundo habites. Hoc scilicet calcari se Sancti ipsi excitabant, & animabant; Sic & nos agamus, eosque imitemur, oportet. Parum enim nobis proderit, mundum deseruisse, & ad tutum religiosæ vitæ portum confugisse; nisi etiam exactè faciamus id, propter quod venimus: neque enim locus sanctum aliquem facit, sed vita sancta, religiosa, & perfecta. Egregiè hoc argumentum pertractat S. P. Augustinus Serm. 17. ad Frat. in eremo. Ecce, inquit, in solitudine sumus; in eremo sumus, locus tamen non facit Sanctos, sed operatio bona locum sanctificabit & nos: Peccavit enim Angelus in cælo, peccavit Adam in Paradiso: & tamen nullus locus sanctior erat illis. Quia locus habitantem non sanctificat; si enim loca habitatores beare possent, nec homo, nec Angelus à dignitate corruiſſent. Hactenus S. Pater, seu alius Author Anonymus apud Augustinum tom. 10.

19. Quapropter esto locus sit sanctissimus, esto sis in Religione reclusissimus; tamen & ibi peccare poteris, etiam ibi damnationem tuam operari, uti, proh dolor! Religiosorum non pauci, quemadmodum ex plurimis liquet exemplis, id jam experti sunt. Quare Religiosus audire, interque Fratres Augu-

M

gusti-

gustinianos Discalceatos vivere non sufficit, nisi feceris id, cuius causâ in Religione te Deo devovisti. Hinc ut finem vocationis tuæ attingas, sæpè cum Bernardo, Arsenio, & alijs teipsum compella: Frater N. N. ad quid venisti? &c. Hoc medio ipse Christus usus est erga Judam proditorem, dum dixit: Amice ad quid venisti? Matth. 26. quasi dicere voluerit: Considera, ô Juda, quantum à me beneficium per vocationem ad Apostolatam acceperis, & mox à proposito facinore desistens, Magistro tuo adhærebis potius, quam prodēs. Non immerito proinde Pius Asceta lib. 1. cap. 25. quemlibet nostrum admonet, dicens: Esto vigilans & diligens in Dei servitio, & cogita frequenter, ad quid venisti? & cum seculum reliquisti? nonne ut Deo serves, & spiritualis homo fies? igitur ad profectum ferveas, quia mercedem laborum tuorum in brevi recipies.

20. Hoc ipsum medium etiam nobis suggerit S. Gregorius Nazian. Epist. 201. in hæc verba: In ingressu, & Professione vitæ religiosæ cogita, quid tibi proposueris? Ditescere? læto animo esse? in hac vita florere, ac quiete frui? Aut ex adverso, adversitatibus premi? affigi? vexari? omnibus contentum esse? sufferre spe futurorum cuncta? Hæc, non illa expectamus, non ignoro. Non ergo solvamus pactum. Sanctus Basilus quoque vult, ut semper essemus memores Professionis nostræ, quam coram Deo, Angelis, & hominibus emisimus. Et merito, quia teste S. Ephremo, Angeli in hoc momento voces nostras, & pacta, abrenuntiationemque nostram describent, & in cælis usque ad horribilem illum Judicii diem conservabunt. Non ergo pertimescimus? non exhorrescimus?

In die Judicii proferent Angeli nostrum chirographum, & verba oris nostri coram formidabili tribunali; Tunc audituri sumus: Ex ore vestro vos judico. Cum enim religiosus per solennia vota se totum, suamque voluntatem DEO in holocaustum victimarit, ideo summam Deo irrogat injuriam, imò furtum sacrilegum (ut Rodriguez part. 3. tract. 2. cap. 9. docet) committit, qui suam, non Superioris, suarumque Regularum, voluntatem facit, quia aufert rem Deo dicatam & oblatam. Quam detestabile autem hoc sit in oculis DEI, declarat Sanctus Bernardus epistola 353. his verbis: Nullum Sacrilegii crimen reperitur deterius, quam in voluntate semel oblata Deo, recipere potestatem. Quocirco Apostolus monet, Ephes. 4. 1. Obsecro vos ego vincit in Domino, ut dignè ambuletis vocatione, qua vocati estis, cum omni humilitate & mansuetudine, cum patientia supportantes invicem in charitate. Et Siracides cap. 5. ait: Si quid vorasti Deo, ne moreris reddere; displicet enim ei infidelis & stulta promissio. Idipsum etiam innuit Psalmographus Psalmo 49. Imnola Deo sacrificium laudis: & redde Altissimo vota tua.

21. Hæc si nobis sedulo ante mentis oculos obversabuntur, attentoque rimabimur animo, fieri nequit, quin boni futuri simus Religiosi, facileque experiemur Religionis jugum non durum & intolerabile, uti nonnullis malefieriatis Coenobitis videtur, sed suave omnino esse, onusque ejus leve. Etsi enim vestitus abjectior, lectus durior, somnus brevior, habitatio angustior, victus vilior, mortificatio frequentior religiosis sit; plus tamen in his afflictionum generibus voluptatis & gaudii hauriunt, quam mun-

mundani homines in mediis etiam deliciarum affluentis constituti. Hinc Sanctus Bernardus Serm. 1. de dedicat. templi ait: *Vident seculares cruces nostras, sed non unctionem. Aspiciunt, inquam, externi habitus vigorem, nudos pedes, pallidos vultus, sed non vident in cernam unctionem.* Cum è contra in illis videre sit unctionem, externas delicias, delictos cibos, mollem lectum, pretiosa vestimenta; sed non vident punctiorem, curas, sollicitudines, anxietates animi, horrorem mortis; & alia. Unde idem Mellissius Abbas Religiosos suos alloquens ait: *Vos qui experti estis, & scitis, quia verè crux nostra muncta est, & per gratiam Spiritus adjuvantis suavis & delectabilis est poenitentia nostra, & ut ita dicam, amaritudo nostra dulcissima.* Quod enim mundanis amarum apparet & insipidum, id bonis Religiosis per DEI gratiam comprimis dulce & lapidum videtur.

22: Perapè huc quadrat historia, quam Hieronymus Platus de Statu Relig. lib. 3. cap. 16. recenset: Rabaudus Vir Princeps in Gallia, illustri miraculo ad Sacram Cisterciensis Ordinis Familiam vocatus, cum religiosæ vitæ asperitatem graviter ferre cœpisset, utpotè in seculo deliciis assuetus, Abbas, qui tunc erat, ei separatos cibos paulò meliores præberi iussit. Itaque accidit, ut quodam die, dum Fratres reliqui in mensa arido scilicet pane, & fabis vescerentur, videre sibi visus sit duos Senes, alterum calvum, cui binæ claves in collo pendebant: Alterum habitu Monachum, qui crystallinam pixidem in manu gestabat. Hi duo in toto coenaculo circumeuntes unicuique Monacho, nescio quid edulii ex vase

illo impertiebant, Rabaudum solùm ita prætereuntes, ut etiam severo iratoque vultu eum intuerentur. Porro Rabaudus ex ejus, qui proximè affidebat, portiuncula aliquid accepit, simul id gustavit, visa est illi ejus suavitas omnium ciborum suavitatem, quos unquam comedisset, longè antecellere. Quæ species cùm terribi ei objecta esset, Abbatem accessit, eique totius visionis seriem explicuit, à quo ille intellexit, alterum horum Senum esse S. Petrum Apostolum, in cujus tutela erat Monasterium: alterum verò Honoratum Cœnobii Fundatorem. Hinc etiam Abbas subjunxit causam, cur illi communis illa esca negaretur, eam esse, quod communem aliorum severitatem non sequeretur. Quo audito Rabaudus animum confirmavit ad omnem ejus vitæ disciplinam perferendam, multoque eam faciliorem & suaviorem reperit, quàm antea putasset, ac paulò post eosdem Sanctos vidit, qui sibi quoque sicut & aliis de illo tam suavi cibo tribuerent, quo incredibiliter ad omnem laborem roboratus, & animatus est. Ne ergo & tu, mi oprime Frater, in tua vocatione deficias, sed indies magis magisque ad Dominicam Crucem, cum interno animi gaudio bajulandam animeris, & conforteris, quæ hucusque diximus, pro viribus observes oportet. Ne autem aliquando poenitudo de emissâ Professione te transversum agat, rōque ad monasticos labores ferendos segnem ac impatientem reddat, quæ sequuntur, sæpius animo revolvere ne negligas vel contempnas.



PARS TERTIA.

23. **E**xperientia docet quotidiana, multos quidem ad religiosæ vitæ statum; suæ ut consulerent animæ salutem; confluere; sed post elapsa aliquot annorum spatia deficere; Christi & Sanctorum vestigia deferere; sequæ in vitiorum voraginem præcipientes dare; non obstante, quod tot quotidie audiant pias & sanctas exhortationes; & spirituales lectiones; frequentent sapissimæ poenitentiae; & Sacræ Communionis Sacramenta; quæ omnia non ad defectionem; sed ad sanctificationem Religiosis hominibus serviunt; vel servire deberent: Itaque quod Religiosorum multi ita miserè deficiant; & ex saluberrimis SS. Sacramentorum medicinis venenum sugant; causas in præsentem exantillabimus; ut his cognitæ; in tempore opportuno quilibet sibi invigilet; ne sensim sine sensu à salutis semita deficiens; ac vitiorum devium sequens; orco & diabolo in prædam cedat. Prima est; quod non pauci suam vocationem minimi æstiment; neque eam à Deo; sed à diabolo suggestam esse credant. Horum autem error ex eo facillè refellitur; quod; si non omnes; plerique saltem ac ferme omnes; ex bono & sancto sine permoti; Religionem intrarint; v. g. ut fugiant peccata; ac salutis pericula; quæ in seculari statu maiora & periculosiora sunt; aut ut satisfaciant pro peccatis suis in sæculo commissis; aut ut Christum perfectius imitentur: Quia

enim huiusmodi fines & intentiones sunt supernaturales; à dæmone oriri non possunt. Nec dici potest; quod vocatio multorum non sit à Deo; cum frequenter per exitum Religionis dissolvatur; sive quod in ea multi perversè vivant. Dicit enim Sanctus Thomas 2. 2. quæst. 18. articulo 10. ad 1. Non omne quod à Deo est; incorruptibile est. Aliquin creature corruptibiles non essent ex Deo; ut Manichei dicunt. Neque etiam aliqui; qui habent à Deo gratiam; possent illam amittere: quod etiam est hæreticum.

Nam multis à Deo datur gratia vocationis; quibus tamen in ea perseverandi; vel sanctè vivendi donum non datur. Hoc exemplis dilucidat idem Doctor Angelicus; Opusculo 17. cap. 10. inquit: Si diabolus peccavit; opus DEI non fuit? Si Judas à Christo Apostolorum decidit; ejus electio à DEO non fuit? Si Simon Magus post Baptismum in hæresim decidit; à DEO non fuit quod eum Philippus baptizavit? Quamvis erga aliquos; à Religione apostatantes; deteriores fiant; per hoc non rectè inferatur; eorum vocationem à DEO non duxisse originem. Rostè proinde ac lepide quidam auriga lepidus Candidatam quampiam Monialium ad Monasterium deducens; rogavit; ne unquam sui oblivisceretur nominis; Joannem se nominari discitans; non diabolum; innuere volens; ne unquam diceret; neque cogitaret; quod à diabolo ad Genesium fuerit ducta. Porro huiusmodi error provenit

ab

ab ingratitudine multorum Religiosorum, prout supra numero 13. diximus. Vis ergo, mi Frater, in religione tua non deficere, sed potius proficere? Pro vocatione tua ad Statum Religiosum grates identidem Deo referre studeas oportet.

24. Altera ratio, quod multi in Monasteriis deficiunt, est pravum aliquorum exemplum, quo multi scandalum sumunt, dolentes, se hanc aut illam Religionem, hoc sive illud Monasterium intrasse; unde quandoque dicere solent: Tantam concepim opinionem de statu religioso, de hac Religione, de isto Coenobio &c. Sed deceptus sum, omnia alia experior: Putabam, fore in Religione, quam intravi, meros terrestres Angelos, sed video homines mundanis & secularibus multo deteriores; satius mihi fuisset, privatum vivere in saeculo, quam inter tot discolos in Coenobio. In medio indisciplinatorum habito, quibus, si perfectius vivere voluero, risui sum & opprobrio, sin me illis accommodare & cum lupis ululare, damnatio mihi imminet sempiterna. Et quod deterius est, ipsimet Superiores, qui eos increpare, corrigere & castigare deberent ex officio, eorum sovent & tumentur partes, ego verò quid faciam, plane ignore. Hoc modo qui secum ratiocinantur, suam Religionem aestimare, & in spiritu proficere non possunt, quia in omnibus grande cadum ad spiritualia exercitia persentiant, animique moerore confecti deficiunt. Ad hanc igitur mentis caliginem ab animo dispellendam remedia adhibere oportet, cuiusmodi sunt, quae di-

ximus serm. 28. numero 17. Item ibidem numero 53. Item serm. 12. numero 15. Quae si bene considerentur, animi robur & solamen afferent Religioso dolenti, quod in tali loco religiosam vestem assumpserit, ubi plures scandalosi quam bene morati reperiuntur.

25. Ad haec perpende, mi Religiose lector, nihil esse novi, malos & perversos degere in Religiosorum Claustris, id enim omnes pii ac perfecti Religiosi in saeculis praeteritis viderunt, & experti sunt. In Revelationibus Sanctae Birgittae libro septimo capite vigesimo legimus testimonium Christi Domini, quod nimirum plures reperiantur in Ordine Seraphici Patris, Sancti Francisci Regulae pravificatores, quam ejusdem observatores. Similiter de Religiosis praestantissimi Ordinis Sancti Dominici testatur Beata Virgo M A R I A (quemadmodum videre est in citatis Sanctae Birgittae Revelationibus Libro tertio, capite decimo septimo & decimo octavo) quod plures sequantur diabolum, mundi voluptates offerentem, quam Sanctum Dominicum, vitam aeternam suis promittentem. Ommitto Sanctum Benedictum, Sanctum Guilelmum, Sanctum Romualdum, Beatum Joannem à Cruce, aliosque plurimos Viros Sanctissimos, qui gravissimas injurias & persecutiones à suis Religiosis verò irreligiosis sunt passi, uti eorum vitas lectitanti patebit. Id similiter expertus est Sanctissimus & gravissimus Ecclesiae Doctor, Divus Pater Augustinus, alias non scriberet quae in Psalmum nonagesimum nonum scripsit, dicens: Scitote, omnem professionem

professionem habere fictos, non dixi, omnem hominem esse fictum, sed omnem ordinem & professionem habere fictas personas. Tam sunt enim Monachi falsi, quam & Clerici falsi, & fideles falsi &c. Et Epistolâ centesimâ triglesimâ septimâ ad Popul. Hippon. ait: Simpliciter fateor coram Domino DEO nostro, qui testis est super animam meam, ex quo DEO servire ceppi, quomodo difficile sum expertus meliores, quam qui in Monasteriis profecerunt, ita non sum expertus peiores, quam qui in Monasteriis ceciderunt, ita ut hinc arbitrer in Apocalypsi scriptum: Iustus iustior fiat, & sordidus sordescat adhuc.

26. Denique, quod diximus de viris Religiosis, similiter intelligendum est de Sacris Monialibus, inter quas multæ pariter sunt vitiosæ; liquet id ex Revelatione Beato Henrico Susoni factâ, prout habetur in libello de novem rupibus capite undecimo, ubi inter alia Christus huic Viro Sancto ait: Crede mihi, paucæ sunt in Virginum Clausuris, quæ (si modò attendere vellent) non facile reperirent, se constrictas esse pluribus vitiis & excessibus, quibus DEUM graviter offendunt, ac exinde in magna prorue-re solent peccata, ut in salutis periculo versentur misellæ. Idipsum probè etiam experta est Seraphica Mater Sancta Theresia, quæ capite septimo vitæ suæ scribit, quod in nonnullis Monasteriis tam Monialium, quam virorum, dux sint viæ, una virtutis & Religionis, altera irreligiositatis. Testatur verò, quod via vitiorum magis teratur, & insistatur, quia magis ad hominem est, hinc etiam præ alia placet, & chara est.

At verò religiositatis via tam parum frequentatur, ut Monachus vel Monialis vocationem suam sincerè verèque sequi incipere volentes, magis confratres, & consorores suas, quam omnes spiritus infernales, timere debeant. Hæc & alia plura loco citato Sancta Theresia. Ex quibus aperte colligitur, nullam esse tam sanctam Congregationem, quæ non suos habet scelerosos, scandalosos, omnique impietate coopertos, cum & ipsum Collegium Apostolicum, à Christo erectum & fundatum perfidum & furem Judam habuerit. Unde si ideo contritari te oporteret, quod inter malos degas, nullus sanè inter Claustrales in spirituali læticia vivere potuisset, vel modò posset, quod apertè falsum, & quotidianæ experientiae contrarium. Multi enim, non obstante vitâ malorum, vixerunt, & etiamnum vivunt in quodam interno spiritus gaudio, DEO identidem gratias agentes pro sua ad Religiosum Statum vocatione; hos ergo & tu æmulari stude, & crux tua alleviabitur, & dabitur tibi à DEO oleum gaudii pro luctu, & pallium laudis pro spiritu mororis. Isaia: 61: 3. Cantabisque cum Regio. Psalmographo: Ecce, quam bonum, & quam jucundum, habitare fratres in unum. Vis nosse, quid rei sit, habitare fratres in unum? Dicam: nimirum, ut fratres boni, iusti, & perfecti non solum patienter sufferant fratres dycolos, irreligiosos, scandalosos, iniquos ac impios; sed & ut pro eorum salute ardentes ad DEUM preces effundant, & veluti membra

sana

sana p
pereant
consequ
fratres
nus ale
lapsum
nes sua
patient
tate, l
Alter a
que ac
tis Leg
Verunt
possent
tare o
tatis le
aliqui
onerosi
tio,
stos,
nat,
fection
eorum
nentur
illis au
ter spin
Sicut e
rum l
efflore
iniquos
plus p
dent,
riâ.
2
vocation
invidia
dum i
dinibu
pretio
cernis.
dere v
sumus

sana pro infirmis sollicitentur, ne pereant, sed sanentur, & salutem consequantur. Hoc ergo est vivere fratres in unum; nimirum, ut unus alterius sublevet infirmitatem, & lapsum erigere conetur, denique omnes sua invicem sufferant onera cum patientia, mansuetudine, & charitate, secundum illud *Apostoli Galat. 6.* *Alter alterius onera portare*, rationemque addit dicens: *Et sic adimplebitis Legem Christi*, id est charitatem. Veruntamen, dic fides, quomodo possent perfecti Religiosi aliorum portare onera, & sic portando charitatis legem implere, si non forent aliqui fratres inter eos scandalosi & onerosi? Ex quo facile apparet ratio, cur DEUS impios inter justos, malos inter bonos morari sinat, videlicet, ut ad religiosæ perfectionis culmen promoveri possint, eorumque virtus illustrior & eminentior appareat, illudque *Cantic. 2.* illis attribui queat: *Sicut Lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.* Sicut enim Lilii candor inter spinarum horrores gratior apparet, & efflorescit: Sic Viri Religiosi inter iniquos confodales suos in virtutibus plus proficiunt, magisque resplendent, & efflorescunt gratiâ & gloria.

27. Enim verò, quod omnes vocationis tuæ expleas partes, ab invidia etiam tibi magnopere cavendum incumbit; ne videlicet aliis ordinibus invidas, quos majori in pretio haberi, magisque efflorescere cernis. Nam non omnes una incedere via possumus, non omnes possumus esse in uno ac eodem Ordine;

sed (ut ait *Magnus Augustinus*) *Unus sic, alter sic ibat*: Unus per hanc, alius per aliam vocationem ad DEUM tendit; multus namque ac variis viis ad caelestem Patriam pervenitur. Nullus proinde, isti quocunque Monasterio, vel Religione a DEO vocatus, degit, vocationem suam parvi pendat, sed semper tanquam magnum beneficium, paucis concessum, æstimet, illud *Divi Pauli* (1. *Corinth. 1. 9.*) præ oculis habens: *Fidelis DEUS, per quem vocati estis in Societatem Filii ejus JESU CHRISTI.* Ubi advertendum, licet omnes fideles Christiani sint de Societate Christi; tamen alii aliis magis sunt de hac societate; scilicet, quia magis Christi vitam & gratiam participant: ut qui non tantum præcepta, sed & consilia Christi sequuntur, quales sunt maxime homines Religiosi. Et his præcipue *Paulus* attestatur, DEUM esse fidelem, qui eos vocavit de sæculo ad Societatem Filii ejus JESU, id est, ad Statum Claustralem. Et notandum, DEUM fidelem esse non solum illis, quos vocavit ad religiones illas, quæ instar Palmæ florescunt, & virent, sed etiam fidelis est illis, quos vocavit ad religiones, quæ deflorescere videntur sicut virgultum. Et hoc idem *Tarsensis Præco 1. Thessal. 5. 24.* confirmat dicens: *Fidelis est, qui vocavit vos.* Quasi dicat: Cum DEUS vocaverit vos ad certum quendam statum, scitote eum esse fidelem, nec vos decipere, nec errare posse. Nam, ut ait *Evangelista Joannes* capite secundo versu vigesimo secundo: *Ipse sciebat, quid esset in homine*: Mul-

ed melius novit , quæ vocatio , qui status seu Religio salutis nostræ expediat , quàm nos. Proinde ad id unicum connitendum , ut perpetim in agendis DEO gratiis pro vocatione sua Religiosus quilibet maneat , & persistat.

28. Verùm enim verò , quod magis ac magis Religiosorum quilibet suam vocationem suspiciat , eamque ut eximium DEI favorem & beneficium , recognoscat & diligat , scire debet , quod Religionum & Ordinum varietas ad maiorem Ecclesiæ tum decorem , tum fortitudinem , tum unionem inducta sit : Sicut enim castra , in suas Legiones distributa sunt magis decora , fortia , & unita : Si enim hac distributione carent , magna in eis esset confusio. Sic Religiosi variorum Ordinum uniti sunt , non tantum sub uno Capite , Summo Pontifice in una Ecclesia , sed etiam in eo , quod non in statu Laico , vel Ecclesiastico ; sed in Religione omnes simul versantur. Religionem enim in Ecclesia unam quasi Legionem , eamque fortissimam constituent. Sicut ergo unius corporis membra inter se unita sunt , & sicut unius Legionis milites magis inter se , quàm cum aliis uniti sunt : ita prorsus Religiosi , qui ad apicem perfectionis contendunt , & arctiori nexu Religionis & voti DEO devincti sunt , arctius quoque sibi invicem adstringuntur.

29. Si quis ergo est inter eos , qui alteri Ordini detrahit , invidet , impedit , huius vana est religio ; hic non Religiosus , imò non Christianus , sed profanus est , nec Spiritu Dei , sed dæmonis agitur. Labet percipere , quod Antonius

Senensis in Chronico Prædicatorum publicis monumentis testatum reliquit. Anno Domini 1265. electus fuit summus Pontifex Clemens IV. qui , cum à quodam viro insigni rogaretur , ut per litteras veller significare , quem potius Ordinem ingrederetur , an Fratrum Prædicatorum , aut Minorum , quia mundum relinquere decreverat , & ad aliquem horum transire. Cui inter alia respondit Pontifex : Sive hunc , sive illum elegeris , arctam viam ingrediëris , & per portam intrabis angustam , ad terram mellis suam & præ cæteris speciosam ; Unde apud te pondera , quis magis animo placeat , & quem speres melius portaturum , & sic uni conversationi adhareas , ut amore ab altero non discedas : Frater enim Prædicator est reprobis , qui Minores non diligit : execrabilis est Frater Minor , qui vel odit Prædicatorum Ordinem , vel contemnit.

30. Verus itaque Religiosus cum S. Bernardo dicit : *Unum Ordinem opere tenet , cæteros charitate.* Augustinianus sum Ordine , sed charitate Franciscanus , Dominicanus , Benedictinus &c. Itaque omnium Ordinum & Religiosorum Religiosus sum , unius operè , reliquorum charitate , quare omnium Ordinum bonis lætor , omnium prospero successu gaudeo , nulli invideo : omnes enim mei sunt , & ego omnium. Nunquid divisus est Christus in diversis Religiosorum Ordinibus ? absit. Idem enim Christus omnium Religionum est Institutor , Auctor , & Rector , idque ad maiorem inter se unionem. Quod ergo causa esse debet maioris unionis , non sit causa turpissimæ , Deoque exosæ divisionis , ne audiamus illud : 1. Cor. 3. *Cum sit inter vos Zelus*

zelus
illud
bonus
aliis
dium
ritum
vis in
perar
gaude
mâsq
sed D
eujus
pata n
anim
bono
Relig
cund
ticeps
portu
tract
mod
& tu
& m
giolu
Legio
Ordi

D

1.

Relig
parti

zelus & contentio, nonne carnales estis? & illud: An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? Si Deo placuit Ordines alios aliis addere, novos veteribus in subsidium mittere, novam eis gratiam & Spiritum dare, quis Deum carpat? quis novis invidet? quis Ecclesiam talibus operariis defraudet? Esto palmam ferant, gaudebo, Deum per eos honorari, animasque plures salvari; non enim meam, sed Dei gloriam quaero. Hoc modo, si ejuscunque demum Religiosi comparsata mens fuerit, invidiamque omnem animo excluderit, hic profecto omnium bonorum operum, quae ab aliis in aliis Religionibus fiunt, particeps erit, secundum illud Psalmistae: Psal. 118. Particeps sum ego omnium timentium te. Opportune Doctorum Phœbus Augustinus tract. in Joan. breviter quidem, sed admodum nervose scribit: Tolle invidiam, & tuum est quod habeo; tollam invidiam, & meum est quod habes. Sic agens Religiosus, nedum pro genuino à sancto suo Legislatore reputabitur filio, sed & aliorum Ordinum Fundatores eundem velut di-

lectum suum agnoscent filium. Si quis hac de re dubitaverit, inspiciat vitam Venerabilis Joanna Maria Bonhomin, magnae Dei Servae ex Ordine S. Benedicti; & ibi reperiet, quod, postquam haec devotissima Virgo magnam fereretur devotione erga S. Cajetanum, ejusdemque Ordinem, precibusque ad Deum pro illius incremento effunderet, S. Cajetanus eidem apparuerit, & inter alia dixerit: Per quam acceptum est mihi, quod oratione tua, pro religione mea sis sollicita; proinde volo, ut tu & illius membrum, & filia mea sis, pro qualitate recipio, semperque tibi opitulabor tanquam fidelissimus tuus Pater & Advocatus. Ecce, mi frater, quid proficiat habere & fovere charitatem ad alias etiam Religiones. Fac ergo tu similiter, & experieris, quam suave sit jugum religionis tuae, quod plures ex tuis confratribus (qui hanc agendi rationem nesciunt, aut contemnunt) intolerabile reputant. Haec de Statu Religiosorum tractasse sufficiat. Modò, quid ulterius Religiosis hominibus sit agendum, videamus. Sit ergo

SERMO XLII. DE MUNDI CONTEMPTU.

Nolite diligere Mundum, neque ea, quae in Mundo sunt. 1. Joan. 2. 15.

P A R S P R I M A.

PErtexta de Statu Religioso dissertatione, perspectisque generaliter, ac summam iis, quae Religiosus efficere debet; ulterius ut ad particularia propius accedamus, inda-

Gramm. Relig. Pars II.

gare oportet, quodnam potissimum sit munus, cui Religiosus apprime incumbere obligatur, & continuo obviabit nobis mundi contemptus. Loquimur autem hic non de externo mundi contemptu

N

temptu

temptur (cùm taliter per religionis ingressum jam eum contemplerimus, & reliquerimus) sed de interno, qui contemptus diviniore est, consistitque in perfecta & omnimodâ abdicatione facultatum temporalium quoad affectum. Sicut enim nihil impedit secularis habitus, quo minus sub eo animus religiosus tegi possit, ita parùm confert ad perfectionem habitus religiosus. Quamobrem Religioso sufficere nequaquam debet, deseruisse mundi amictum, & induisse monasticam togam: sed non legni contentione eum quoque allaborare necessum est, ut eum vestitu seculari deserat etiam omnem affectionem, cupiditatemque rerum fluxatum, quibus sese oblectare amat mundus, sequaturque nudum JESUM, qui inter alias etiam hanc ob causam nudus in Crucem agi voluit, quò scilicet nos suo exemplo ad mundi contemptum inflammaret, & provocaret. Audiamus S. Bernardum ser. ad pass. in Synodo: *Nonne Dei filius, inquit, de celo descendit ad terras, ut predicatione & conversatione suâ persuaderet hominibus contemptum mundi?* S. P. Augustinus à Carthusiano citatus, pariter ita scribit: *Bona terrena contempsit Christus, ut contemnenda omnia terrena monstraret.* Apud Dion. Carthuf. in Specul. amat. Mundi.

2. Quemadmodum verò amatores mundi ad tria potissimum affectanda anhelant: nam teste S. Joanne, 1. Joan. 2. 16. *Omne quod in mundo est, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ:* Per concupiscentiam carnis, intelliguntur carnales voluptates & delitiæ; per concupiscentiam oculorum, opes & divitiæ; & per superbiam vitæ, honores & dignitates; sic qui inter Christi discipulos & sequa-

ces adnumerari discipit, ab his tribus, velut insatiabilibus belluis, quæ totum devastant & depopulantur mundum, longè profugias, oportet. Efficacissimum verò ad mundi despectum, contemptumque, motivum nobis subministrat S. Jacobus Apostolus, qui cùm ipse met à primis unguiculis implacabilem cum mundo inimicitiam gessisset, nos quoque, ut sanctis hujusmodi vestigiis insistamus, invitat, dum ait: *Jac. 4. 4. Nescitis, quia amicitia hujus mundi inimica est Dei? Quicumque voluerit amicus esse saeculi hujus, inimicus Dei constituitur.* Cui salutare & Apostolico monito quàm promptas aures præbere teneamur, nos docet Dionysius Carthusianus de arct. via salut. art. 8. dum hanc illimitatam pronuntiat sententiam: *Si omnis, qui diligit mundum, Dei inimicus efficitur, videtur, quod mundi contemptus sit de necessitate salutis.* Cui facile nemo non subscripserit documento, si in animum suum induxerit, qualiter inimicus infernalis nullam potentiorē habeat machinam, quā nos atterat, inque æternæ perditionis barathrum præcipitet, quàm si corda, animasque nostras bonorum terrenorum affectu & adhæsiōe coquinare valeat.

3. Quamobrem ut præmatūrē salutē nostræ prospiciamus, motiva, quæ ad mundum contemnendum nos excitare valent, benè consideremus, necessum est. Horum primum est, quod nobis occinit Sapiens, Eccle. 1. dicens: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.* Seriam hæc Ecclesiastis protestatio meretur considerationem; siquidem is Rex Salomon fuit, cui mundus aded fuit prosper & propitius, ut nullus in omnibus retrò sæculis pari cum illo felicitate, bonorumque abundantia fuerit perfruitus, qui

DE MUNDI CONTEMPTU.

qui proinde de semetipso testatur in-
quiens : *Omnia que desideraverunt oculi
mei, non negavi eis, nec prohibui cor meum,
quin omni voluptate frueretur.* De hoc fe-
licissimo Rege doctissimus Salmeron ita
discurrit ; Si hæc verba essent ab aliquo
paupere & egente profecta, & qui non
habuisset divitias, negligi poterant ; at
verò dixit ditissimus Rex Israël, ejus
tempore præ copia auri non erat in præ-
tio argentum. Si rursus dicta fuissent
ab aliquo idiota & rerum ignaro, con-
temni potuissent ; dicta sunt à sapientissi-
mo Salomone, qui sapientiâ omnes an-
te se Reges & posteriores superavit. Ad
hæc si aliquis deliciarum carnis expertus
illa protulisset, cogitari posset, illum in-
sapienter locutum fuisse, sed dixit *Salom-
on*, qui septingentas Reginas habuit,
& trecéntas concubinas. Si denique ali-
quis de media plebe depromptus & pri-
vatus dixisset, possent meritis haberi
suspecta. Dixit hæc Salomon Rex po-
tentissimus, gloriâ insignis, & per uni-
versum orbem celebris, ad quem om-
nes sui sæculi Principes & Reges munera
mittebant, nuntios destinabant, & æni-
ginata solvenda ob ejus insignem sapi-
entiam proponebant. Ad quem Regina
Saba à sinibus terræ spectandum & au-
diendum profecta est cum magno co-
mitatu, & camelis portantibus aurum
infinitum nimis, & gemmas pretiosas.
Construxit templum amplissimum toto
orbe celebratum, ædificavit domos,
hortos, pomaria, & omnium deliciarum
paradisos. Hic tamen talis ac tantus, ac
tantâ sapientiâ præditus, qui mundi
medullam degustarat, ausus est cum tan-
ta asseveratione pronuntiare : *Vanitas
vanitatum, & omnia vanitas.* Ita Salmeron
tom. 8. tract. 33.

4. Ex quibus præmissis indubitata

deduci potest hæc consequentia ; quod
scilicet *Salomon* perfectissimè sciverit
esse verissima, quæ de mundo dixerat.
scilicet, quòd omnia, quæ in eo sunt,
sint *vanitas vanitatum, & omnia vanitas
& nihil permanere sub sole.* Huic veritati
concinit veridicus dilecti Christi disci-
puli calamus : 1. Joan. 2. *Transit, excla-
mat, mundus & concupiscentia ejus.* Et S.
Paulus 2. Corinth. 7. id ipsum suo confir-
mans calculo, dicit : *Præterit figura hu-
jus mundi.* Ac si aperte diceret (ut S. *An-
selmus* interpretatur) *Nolite constanter
mundum diligere, quando ipse non po-
test, quem diligitis, stare.* *Dionysius Car-
thusian.* de via salut. art. 23. hanc quoque
bonorum temporalium velocem volu-
ptatem considerans, ait : *In hoc innotet
scit vanitas mundi, quod prosperitas & la-
titia ejus cum ingenti aviditate expectatur,
& cum venerit, teneri non potest, sed tran-
seunt omnia, & evolvant.* Quàm porro ve-
lociter mundus transeat, explicat id
Psalmista Psal. 36. dicens : *Vidi impium
superexaltatum & elevatum sicut cedros
Libani, & transivi, & ecce non erat : id est
(ut Bellarminus notat) Transiens vidi
hominem illum elevatum, & radicatum
ut cedros Libani, & vix illum transivi,
& ecce respicio post me, & evanuerat,
quæsi ubi fuisset, & an vestigia rema-
nerent tantæ magnitudinis, & non est
inventus locus ejus, quasi unquam ibi
fuisset. Ubi sunt, quærit Propheta Baruch
c. 3. *Principes gentium, & qui dominan-
tur super bestias, quæ sunt super terram,
qui in avibus celi ludunt, qui argentum the-
saurizant, & aurum, in quo confidunt ho-
mines ? Exterminati sunt, id est, extra
terminos mundi missi sunt per mortem,
& ad inferos descenderunt, & alii in loco
eorum surrexerunt. Ubi est potentia, &
dominium Assueri, qui regnavit super**

centum & viginti septem Provincias? Ubi divitiarum Cræsi, vel Salomonis? Ubi fortitudo Herculis vel Hectoris? Ubi pulchritudo Helenæ, vel Absalonis? Ubi lasciviarum Cleopatrarum, vel Amnon? ubi gloria & magnificentia Julii Cæsaris, vel Augusti? Ubi eloquentia Demosthenis, vel Titi Livii, Tullii, Maronis? *Exterminati sunt, & ad inferos descenderunt, omnia hic relinquentes, & nihil secum nisi culpam cum poena portantes.* Hinc patheticè Dionysius Carth. hanc nobis proponit considerationem: *Si haberes sapientiam Salomonis, pulchritudinem Absalonis, fortitudinem Samsonis, divitias Cræsi, potestatem Domitiani, quid hac proderunt tibi, cum statim caro dabitur vermis, & anima demonibus?*

5. Denique S. Gregorius mundi brevissimam prosperitatem & gloriam considerans, hanc assimulat stipulam, fumo, nebulae, rori, spumæ, quæ omnia citissime disparent, & per hoc pro nihilo reputantur. Quare Isaias dicit: *Omnis caro fenum, & omnis ejus gloriæ tanquam flos agri.* Cum ergo ita sit, quod nimirum mundus transeat, & concupiscentia ejus, quid ergo volumus, an amare temporalia, & transire cum tempore? an Christum amare, & in æternum vivere? Unde perfecti viri indesinenter brevitatem præsentis vitæ respiciunt, & tantò sollicitius ad venturam se præparant, & tantò circumspiciunt in præsentibus ambulant, quantum & vana esse atque inania transitoria pensant. Ferunt tamen cautela uti vulpeculam, (*Holcot. lect. 16. in librum Sapient.*) cum glaciem est transitura. Solerti auditu auram ad glaciem applicat, & crassum linem ejus conjecturam perpendit, nullòque modo confidit in ea, si aquam subitus fluentem audiat & currentem;

sed pede suspensò recedit, timens nimis tenuem esse, quam ut portare valeat, ac sustinere. Simili nos quoque oportet uti cautela. Mundi gloria est pulchra quædam splendensque glacies, quia delectabile apparet abundare divitiis, honorari ab hominibus, delitiri in voluptatibus, vestiri delicate, & splendide epulari. Sed cavendum est, quia gloria hæc fragilis est, quia glacies est. Propter quod sapienter monet Jacobus in suo Cantico de mundi contemptu.

*Plus crede litteris scriptis in glacie
Quam mundi fragilis vana fallacia.*

Huic glaciei aurem considerationis appone; quid audies? Fluxum utique & transitum temporalium: *Mundus transit & concupiscentia ejus.* Audies, modò transit unus Rex in mortem, modò unus Comes, modò Episcopus, modò dives, modò sapiens, &c. Transit temporalium rerum fluvius; non igitur illi confidas, quamvis de foris appareat firmus & splendens ad instar CrySTALLI, sed verè glacies est fragilis, non habens ab intus aliquid quàm vanitatem.

6. O igitur instabilem & vanam mundi prosperitatem! sed longè adhuc miserabiliores sunt, qui mundum amant & sequuntur. Percipiamus, quidnam de his mundi seclatoribus pronuntiet Deus per Moysen, *Deut. 32. 29.* sic loquens: *Gens absque consilio est & sine prudentia. Utinam saperent & intelligerent, ac novissima providerent!* Quæ posteriora verba sequenti commentario illustrat Doctor Seraphicus, dicens: *Utinam saperent damnatorum multitudinem; salvandorum paucitatem, & rerum temporalium vanitatem. Intelligerent peccatorum multitudinem, bonorum omissionem, & temporis amissionem. Pro-*

viderent

viderent mortis periculum, extremum iudicium, & æternum supplicium. Hæc omnia si scirent, intelligerent, ac providerent, non pergerent diligere mundum, neque ea, quæ in ipso sunt; sed retrahentes pedem ab ea fragili glacie, figerent illum in fundo stabili pœnitentiæ. Ac proinde magno spiritu ad mundi contemptum, non Religiosos duntaxat, sed & cunctos Christi fideles cohortatur Divus Joannes in prima sua epistola, capite secundo sic omnibus inclamans: Nolite diligere mundum, ubi D. Thomas cum Gloria ait: *Vobis omnibus scribo hæc: nolite diligere amore concupiscentie mundum, id est, abundantiam mundi, & pulchritudinem ejus.* Vel, nolite diligere tanquam patriam, & habitationem ve-

stram, affectu ei inhaerendo, perinde ac stulti quidam viatores, qui itineris amœnitate ita delectantur, ut perversa suavitatem implicari alienentur à patria. Subdit Joannes: *Neque ea quæ in mundo sunt, res temporales & caducas, quas mundus continet, & homines mundani in amore & admiratione habent, ut opes, honores, & carnis voluptates: Quibus* (ut ait S. P. Augustinus lib. 1. cap. 4. de Doctrina Christiana) *tanquam terrestribus vel marinis vehiculis nos uti oportet, ut perveniamus ad patriam: Non autem amore iis inhaerere sine relatione ad Creatorem; sic enim diligere, non est uti hoc mundo, quod licitum est, sed frui illo, quod est illicitum.* Vide dicta ferm. 5. num. 12.

PARS SECUNDA.

7. Aliud motivum, cur nimirum juxta Divi Joannis monitum mundum odisse, & vilipendere nos oporteat, est, quod sit falsissimus, dolo-
fissimus, & nullâ non amaritiæ refertissimus: nam mare profectò falsum est omnis hæc mundi prosperitas. Christus Dominus, mundi Salvator in Dominica Palmarum cum triumpho, cum ramis palmarum & olivarum, inter acclamationes: *O Sanna Benedictus qui venit in nomine Domini*, inductus fuit à populo in Jerusalem, quasi Rex & Messias: at quinto dein die ab eodem vociferante, *Crucifige, crucifige*, postulatus fuit ad Crucem. Quis ergo hic non videt, quàm inconstans, quàm fallax & perversus sit mundus? Quis ergo (petit S. Bernardus ferm. 1. in Dom. Palm.) sperare jam debeat in incerto gloriæ temporalis, cùm videat in ipso quoque, qui peccatum non fecit, Creatore, tempore, post ex-

altationem tantam, tantam nihilominus humiliationem sequi? In eadem enim civitate, à plebe eadem, & eodem tempore, nunc quidem processionis gloriâ, & divinis est laudibus honoratus, postmodum verò affectus contumeliis & tormento, & cum sceleratis reputatus.

8. Hanc porro mundi instabilitatem & fallaciam optimè expertus est Bellisarius: Hic enim tanquam Generalis Justiniani Imperatoris Archistrategus ex urbe Roma & universa Italia Gothos expulit, profligavit Persas, Wandalos devicit, Siciliam, Regnumque Neapolitanum Imperio Romano acquisivit, cum exercitu victorioso Romam ingressus, post recuperatum Mediolanum, & universam Liguriam, Gothorum Regem captivum fecit; unde Imperator tanto eum pretio habuit, ut in monetis argenteis imaginem suam ex una, ex alia

verò parte Bellisarii effigiem imprimi fecerit cum hac subnexa Epigraphe: *Bellisarius decus Romanorum*. Sed ô dolosum mundi applausum! ô fallaciam inauditam! Bellisarius namque, quamvis totius Romani Imperii solidissima columna & fulcrum esset, ex alto honorum gradumiserrimè dejectus est; cum enim æmuli ipsius eum apud Imperatorem perperam accusassent; quasi assertassent imperium, eodem Imperatore è dignitatis suæ sublimitate in profundissimum ignominie & miserie barathrum præcipitatus fuit; etenim eruti ei fuerunt oculi, atque eo usque paupertatis pervenit, ut mendicare cogeretur, dicendo: *Date obolum Bellisario*.

9. Cum ergo mundus sit tam infelix, suosque, ut spectavimus, indignissime tractet, quis proin eum diligit? quis ei fideret, & quis deniq; in magno apud eundem haberi pretio ac numero cupiet? Alit ô cæcitatem, ô insensibilitatem, ac demeritiam hominum mundanorum! quotidie à mundo illuduntur, & tamen mundum amare non desinunt; quibus S. Bernardinus hisce verbis occidit: *Ecce tot calamitatibus replevit Deus mundum: ecce amarus est mundus, & sic amatur: ecce sic ruinosus est, & habitatur; quid faceremus, si stabilis & dulcis esset? ô munde immunde, & tenebris plene, si transiens sic detines, quid faceres, si maneres? Si amarus sic decipis, quem non deciperes, si dulcis esset? In Pentapoli (quæ alias Regio adeo amœna fuit, ut sacra Scriptura illam Gen. 13. v. 10. velut paradisum quendam fuisse testetur) ut Solinus refert, pomæ nascabantur exterius quidem ad oculum pulchra & benè colorata, nec non apparenter lapida. At verò eadem aperta cineribus plena reperiebantur: Hisce pomis merito assimilare possumus fallacem mundum, quis enim nescit, quod*

hic per vanam & fucam suam exterio-rem apparentiam rapiat, & decipiat humanas mentes, ut dignitates, imperia, delicias, voluptates, & thesauros ambiant, non intelligentes, quod in omnibus his merus sit pulvis & cinis. Nam ut Apostolus Rom. 8. ait: *Vanitati creatura subiecta est*, in omnibus namque creaturis nullam reperies aliam substantiam, quam vanitatem. *Nolite ergo diligere mundum &c.*

10. Uterius, mundi fallaciam Dalila meretrici æquiparare fas est, quod enim fecit Dalila Samsoni, hoc agere solet mundus cum suis vernis. Samson enim cum Dalilæ lenociniis irretitus, ei suam fortitudinem, in quonam consisteret, manifestasset, illa (quam Samson fidelem suam amasiam rebatur,) dum in ejus sinu ille dormiret, præcidit ei crines, & tradidit ipsum suis hostibus, qui eruerunt ei oculos, & vinctum miserunt in carcerem, eumque molere fecerunt. *Judic. 16.* Dalila hæc, mundus est, Samson ejus sectator, præcisio criminum inquit privationem gratiæ, & sic privatus traditur dæmonibus, à quibus expoliatur oculis, id est, visione beatificâ, & traditur ad carcerem infernalem, ubi ad molam eum statuunt, ad innumeras scilicet pœnas, ubi de cætero nec minimam quietis partem capere ei indulgebatur. *Nolite ergo diligere mundum, neque ea, quæ in eo sunt.*

11. S. Bernardus in quodam sermone ad nostrum sic loquitur propositum: *An tu forte, quos in mundo florere conspicias, ab auctore mundi diligere putas? Audi, quid super hac Scriptura loquatur: Omnis, qui voluerit esse amicus hujus mundi, inimicus Dei constituitur.* Enim verò, ut per quotidianam experientiam sæpe videmus,

vide
fortu
elect
nullu
vilip
nyfiu
Mun
cescit
Deus
bis, q
lib. 8
Noli
homin
ipfi na
mirun
edend
quar
inari
se mu
pitium
inde
stimo
const
natus
Incar
quod
dilige
12
magn
Joann
meret
stenda
gna, c
inebri
vino p
cumula
auro,
habens
Apoca
script
quide
lis liqu
Plenu

videmus, reprobi in hoc mundo bonis fortunæ magis abundant, quam iusti & electi, unde satis colligitur mundum in nullo habendum esse pretio; sed potius vilipendendum esse; nam ut bene Dionysius Carthus. de Mundi Contemptu ait: Mundanarum rerum contempnibilitas elucescit ex hoc, quod frequenter eas dat Deus abundantius hostibus suis, seu reprobis, quam electis. Hinc B. Petrus Damiani lib. 8. Epist. 6. sequens tradidit dogma: Noli itaque hujus vite felicitatem pravis hominibus invidere, sed condole: imò quia ipsi non dolent, potius ingemisce, quia nimirum velut bruta animalia ad macellum edendo properant. Et reverè quis unquam in suaviori nectaris & ambrosiæ mari natavit, quam dives Epulo? Cui se mundus blandiorem inagisque propitium exhibuit, quam ipsi? At verò inde quoque fit, quod de nullo per testimonium Scripturæ Sacræ certius constet, quod ad infernum sit condemnatus, quam de ipso; siquidem de eo Incarnata Sapientia testatur, Luc. 16. 22. quod sepultus est in inferno. Nolite ergo diligere mundum &c.

12. Ulterius, quam fallax sit mundi magnificentia, ostensum fuit ab Angelo Joanni Apostolo in formosa quadam meretrice, dicente eodem Angelo: Ostendam tibi damnationem meretricis magnæ, cum qua fornicati sunt Reges terræ, & inebriati sunt, qui inhabitant terram, de vino prostitutionis ejus. Mulier erat circumdata purpura & coccino, & inaurata auro, & lapide pretioso, & margaritis, habens poculum aureum in manu sua. Apocal. 17. Ecce hic tibi eleganter descriptam mundi fallaciam! Poculum quidem aureum erat, & quis, aut qualis liquor erat intus? subdit sacer textus: Plenum abominatione & immunditiæ for-

nicationis ejus. Enim verò in dubium nequaquam revocari potest, quia mulier hæc mundum denotaverit; quia mulier hæc Babylonia erat: Et in fronte ejus nomen scriptum mysterium: Babylon magna, Mater fornicationum & abominationum terræ. Audiamus S. Antonium Patavinum: Poculum, vel calix aureus in manu Babylonis, est mundi gloria foris aurea, sed intus omni spurcitiæ, & abominatione plena.

13. Appositè ad institutum nostrum deservit, quod memorat Discipulus in suo Promptuario Exempl. 68. Dicit in Austria Virum fuisse nobilem, mundi vanitatibus impensè deditum, qui dum nocte quadam solus ante arcem in hortum amœnum descendit animi relaxandi causâ, formina cultissima ei se obtulit, & accedere illum ad se propius jussit, se enim esse illam, quam tantopere depereat, unicèque ferat in oculis ac in pectore. Accedit, studiosè intuetur, & totus in ejus elegantia hæret. Cum satis pavisset oculos venustâ formâ, monet illa, ut jam à tergo contempletur, quam à fronte avidissimè aspexisset. Vertit illa tergum, iste oculos, & vidit eam foedam, plenam verminibus, putredine, & ossibus. Territus, quærere institit, ecquænam esset, quæ facie tam formosâ alliceret oculos ad spectandum, à tergo verò usque ad eum sordesceret, ut cadaveri similior esset, quam puellæ formosæ? subjunxit illa: Ego sum gloria mundi; & hi sunt fructus mei; & cum dicto evanuit in auras. Vir nobilis hic totus consternatus, mundoque valedicens, se Deo in sacra quadam Religiosorum familia totum dedicavit.

14. Bellissimè itaque hæc mulier phantastica typum mundi expressit, cuius

ius anterior pars, seu initium, pulchrâ & jucunda est, sed videamus ejus dorsum seu exitum; & videbimus eum esse plenum horroribus & doloribus. Hoc expresse de semetipso fatetur Salomôn, dum dixit: Eccli. 2. 10. Omnia, quæ desideraverunt oculi mei, non negavi eis, nec prohibui cor meum, quin omni voluptate frueretur, & oblectaret se in his, quæ paraveram. Cùmque inconvertissem ad universa opera, quæ fecerant manus meæ, & ad labores, in quibus frustra sudaveram, vidi in omnibus vanitatem, & afflictionem animi, & nihil permanere sub sole. Quam bene proin mundus in Sacra Scriptura vocitatur hypocrita, quia, cùm foris mirum in modum speciosus credatur, intus tamen plenus est corruptione, vanitate & dolo. In bonis illis sensibilibus apparet bonus, cùm reverà plenus fuco sit & mendacio: similis proinde est scorpioni, quia in fine scorpionis instar lethalem aculeum insingere gestit. Unde eandem epigraphen, quam Ovidius lib. 3. Fast. scorpioni inscribit, scilicet, *Extremâ parte venenat*, mundo adscribere fas est, qui post melleam voluptatis spem, vanissimè ac falsissimè ingestam, demum omnem illam amaricare, ac toxico respergere solet.

15. Dum Joab (ut in Sacris Regum historiis lib. 2. c. 30. refertur) Amasam amicè salutavit, & manu dextrâ mentum ejus, quasi osculans eum, tenuit, sinistra gladium ejus lateri infixit & occidit. Haud aliter agere mundus amat cum suis vernis; dum enim oscula libat, dum blanditur, dum delicias offert, tunc simul occidit. Quod probè contemplans S. Chrysostomus sup. Matth. sic exclamat: O quam miserimus est mundus, & miseri, qui eum sequuntur!

semper enim homines mundi opera excludunt a vita. Cui concinit D. Bernardus in hæc verba: Dic mihi, ubi sunt amatores mundi, qui ante pauca tempora nobiscum erant? nihil ex eis remansit, nisi cineres & vermes. Attendite diligenter, quid sunt, & quid fuerunt, homines fuerunt sicut tu, comederunt, & biberunt, riserunt, duxerunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descenderunt. Hic caro eorum vermibus, illic ignibus anima deputatur. Talem catastrophem fortuitur mancipia mundi, qui probè imitari noverat caupones, qui hospitem divertentem peramanter & humanè excipiunt, & optima quæque promittunt, sed in discessu caram symbolam severo vultu rigorosè exigunt; ita mundus ab initio quidem amatoribus suis blanditur, sed in fine gravissimis suppliciis luere gustatas delicias cogit.

16. Cùm ergo ita sit, stolidè sanè ac insipienter agunt homines illi, qui relicto Ter Opt. Max. Deo mundo adherent, præsertim cùm omne, (teste Joanne ep. 1. c. 2. v. 16.) Quod in mundo est, concupiscentia carnis sit, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ, quæ omnia hominem ad crepitantes erebi rogos præcipitem agunt. O reverà cæcitas mortalium densissima! O vesana hominum dementia! Verè, verè Stultorum, teste Sapiente (Eccli. 1. v. 15.) infinitus est numerus. Rectè exclamat D. Bernardus: Mundus clamat, ego desicio; diabolus clamat, ego decipio; Christus clamat, ego rescio: & tamen superba mens nostra magis vult sequi deficientem mundum, quam rescientem Christum. Et hanc maximam esse vesaniam, ex cordatis inficiabitur nemo. Ne ergo & tu, mi optime frater, stultorum numero accensearis, ac cum mundo damneris,

DE MUNDI CONTEMPTU.

ab amatoribus mundi te sequestres oportet, illud ante oculos ponens, quod S. Patroclo Anachoretæ accidisse memorat. *Surius* die 19. Novembris. Nam dum à dæmonibus tentatus meditaretur reditum ex eremo ad sæculum, à Custode Angelo in celsissimam columnam fuit ductus ad videndos exin actus & scenas hujus sæculi, universamque mundi tragœdiam. Nihil verò aliud videbat, quàm furta, rapinas, fornicationes, adulteria, perjuriam, & alia hujusmodi facinora. Hac visione roboratus Patroclus, omnes diaboli tentationes vicit, & in sanctæ vitæ proposito, ac solitudinis deserto constans perseveravit. Exemplum hoc, ut & nobis possit esse emolumento, nos erudit *Apostolus*, ut abnegantes impietatem, & sæcularia desideria, sobriè, justè, & piè vivamus in hoc sæculo. Quid autem est abnegare sæcularia desideria, nisi impiorum sodalitia, & mundanas cupiditates, quas illi avidè consecran-

tur, fugere? Opportunè S. *Jacobus*: *Quicumque voluerit esse amicus hujus sæculi, inimicus Dei constituitur*: sunt enim contrarii & antagonistæ, hostesque internecini Deus & mundus, amor Dei, & amor mundi. Nam ut ipse Salvator ait: *Matth. 6. 25. Nemo potest Deo servire & mammona*; ita impossibile est, esse amicum Dei simul, & mundi. Propterea gloriosus Patriarcha S. *Benedictus* in sua Regula singulariter commendavit suis Religiosis, ut à sæculi actibus sese faciant alienos. Nam reliquisse sæculum, & non opera sæculi, non sufficit; quoniam hæc una & unica viri Religiosi de sæculo vocati est nota, in nulla omnino sentire cum filiis sæculi, nec gaudere, nec dolere cum illis. Quemadmodum enim corpus verè mortuum ultra non exercet ullum actum vitæ; ita & verus Religiosus, verè mundo mortuus ab omnibus actibus sæculi alienus sit, necessum est.

SERMO XLIII.

DE MUNDANORUM HOMINUM FUGA.

Cum electo electus eris, & cum perverso perverteris.
Psal. 17. v. 28.

I. TAmetsi Propheta Regius homines in Societate bonorum trinites repetat, dicens: *Psal. 17. Cum Sancto sanctus eris, cum viro innocente innocens eris, & cum electo electus eris*; veruntamen mox ibidem *Gramm. Relig. Pars II.*

infalibiliter futurum esse asserit, ut idem homo innocens, electus, & sanctus, quamprimum in perversi alicujus diuturnum consortium inciderit, protinus sit pervertendus. Statim enim subjungit: *Cum perverso perverteris.*
O
Causa

Causa verò hujus tam acceleratæ perversionis à vitæ spiritualis Magistris hæc communiter assignatur, quia licet firma & stabilia nobis faciamus proposita cavendi, ne à malorum torrente, in illorum rapiamur sequelam, vel mala ipsorum imitemur exempla, attramen quia natura nostra ad vitium prona est, magna cum facilitate, ad aliorum pravos mores sectandos flectimur, & trahimur. Sanè juxta Astrologiam, Planeta beneficis & benignis, maligno associatus, pessimam & ipse operatur influentiam; idem est in rebus moralibus cursus: *Cum Electo electus eris, & cum perverso perverteris.*

2. Hæc itaque est depravatæ corruptæque naturæ nostræ proprietas, ut ad malum inclinetur, & alienos facilius imitetur defectus; unde *D. P. Augustinus* lib. cont. Fulg. Don. c. 16. ait: *Facilius Sanctus, qui junctus fuerit genti huic pessime (malis inquam locis) pessimatur, quam gens ista in melius commutetur; quia proclivius ad imitationem malorum curritur, quam ad virtutes bonorum animus excitetur.* Quam veritatem his pariter verbis expressit Sanctus Bernardinus 3. serm. in Dom. 3. Pent. a. 2. c. 1. *Rerum natura sic est, ut, quoties bonus malo conjungitur, non ex bono melioretur, sed ex malo bonus contamineatur.* Parabolam contemplantes de semine, reperiemus, alteram ejusdem partem jam radices egisse in terris, quia ut textus asserit, supervenerunt postea spinæ, quæ viridem opprimentes seminem, omnia simul destruunt: *Luc. 8. 7. Et simul exorta spina suffocaverunt illud.* Spina simul cum bono crescit semine, ipsumque virefcere, & fructificare incipiens extinguit; ita in hujus

mundi campo dum boni confortibus utuntur reprobis, illi horum pervertuntur conversatione. *Pervertunt suis blanditiis,* (inquit Sanctus Bernardinus,) *quibus tripliciter inquinant eos. Primo blanditiis avaritia, secundo blanditiis luxuria, tertio blanditiis superbia.* Nulla loci sanctitas, aut custodia ab hac immunis est contagione. Quæ schola erat sanctior & perfectior Apostolorum? utpotè in qua Magistrum agebat Ipsa Incarnata Dei Sapientia, Christus Redemptor noster: & nihilominus unius impietas & malitia Judæ ad omnes quid transfudit Apostolos reliquos.

3. Et quidem juxta Sancti Joannis testimonium solus Judas contra effusivum pretiosi unguenti, in Christi obsequium à B. M. Magdalena sparsi, murmuravit, nihilominus renum scrutator Deus detractionem hanc omnibus aliis exprobravit Apostolis: *Dixit ergo Jesus; sinite illam, ut in die sepulture mee servet illud.* Joan. 12. 7. Solus de Magdalena sinistrè loquitur Judas, cur itaque omnibus exprobratur? respondetur, quod Sapientissimus Magister in reliquorum discipulorum cordibus eandem adversus Magdalenam indignationem conspexerit, quamprimum enim hi Judam murmurantem audierunt, mox ejus pravo exemplo pellecti, in idem peccatum inciderunt. Unde verissimum: *Cum perverso perverteris.* Judæ dictum est, inquit S. P. Augustin. *Alit si ad solum Judam facta est responsio; quare ergo non dixit; habebis, sed habebitis?* respondet; quia non unus erat Judas, siquidem ad eundem indiscretum zelum internè concurrerunt & alii. Ita August. tract. 50. in Joan.

4. Rursus, Divus P. Augustinus postquam facilius esse ostendisset, ut boni

DE MUNDANORUM HOMINUM FUGA.

Boni à malis pervertantur, quàm ut mali per bona iustorum exempla ad bonam frugem proficiant, hac demum vitur si similitudine: sicut mellis plurimo parum absynthii injectum, velocem amaritudinem inducit; mellis verò etiam si duplum injiciatur, non poterit eis obtineri dulcedo. Modicæ enim fellis stillæ ad integrum vas, lacte plenum, amaricandum sufficiunt; cum tamen econtra ingens vas lactis ad tollendam modicæ fellis quantitati amaritudinem minimè prævaleat; porro vitium fel est, virtus verò lactis instar se habet; unde Apostolus dicebat: 1. Corinth. 3. 2. *Tanquam parvulis in Christo, lac vobis potum dedi.* Et ideo videmus, quòd ad perversum quempiam convertendum, magno opus sit labore & industriâ; non sic de bonis & virtuosis, qui longè facillimè malos sequi addiscunt. Quia cum perverso perverteris. Unde Glossa optimè monet, dicens; *Infirmi declinare debent societatem malorum, ni mala, qua frequenter aspiciunt, imitari velint.*

5. Sanctus Cyprianus similiter notat, quam rarò boni, cum perditæ vitæ hominibus conversantes, in virtute perseverent, cum tritum & vulgatum proverbium sit; à Plutarcho usurpatum, qui dicere solebat; *Si juxta claudum habites, subclaudicare disces.* Audiantur ipsissima sancti hujus Doctoris verba, dicentis; Omnino rarum & difficile est fieri bonum, & facile admodum primum esse ad malum, cum hæc sine Magistro; & sine exemplo, & doctrina, statim à pubescentibus annis imbuiamur, & doceamur. Sicut enim terra à semetipsa, & sine ulla agricolæ industriâ, lilia, vepres, urticas, aliasque inutiles ac noxias herbas, non verò tri-

ticum, vel alia utilis frumenti genera; quæ aratrum, ligonem, hominūque laborem, industriamque exposcunt progerminat; ita quoque natura nostra ad vitium proclivis, malum facillimè addiscit & operatur, etiam deficientibus malis aliorum exemplis; bonum verò minimè, utpotè quod magistrum, regulam, & disciplinam requirit. Unde sic arguere possumus: Quòd si à nobismetipsis absque ullo impulsu alieno ad malum adeò proclives simus, quanto ad id faciliores erimus, si aliorum imitatio, si stimulus, si exhortationes, si mala contubernaliū nostrorum exempla accedant, quibus pervertamur, inque communem perverlorum rapiamur torrentem.

6. *Annales* referunt Ecclesiastici, S. Joannem Apostolum, spiritualem quandam filium, floridæ ætatis adolescentem, sibi lucratum fuisse, quem dum in spiritus & perfectionis via diu multūque instruxisset, ejusdem singulariter trahi cœpit, & inescari virtutibus; interea propter negotia aliqua profecturus Apostolus, cum maxima eum sollicitudine cuidam recommendavit Episcopo, à quo neglectus juvenis, diversis sese adjunxit amicis, tantūque in spiritu relaxari cœpit, ut non solum malus inter malos effectus sit, sed & latro, imò grassatorum famosorum dux evaserit, & antesignanus; quod ut redux S. Joannes intellexit, in eas decrepit, ubi degebat impius, se contulit sylvas, tantūque dictis & factis præstitit, ut ad pœnitentiam reducerit errabundum. Ecce tibi Juvenem, tam miraculosi, tam efficacis, tamque coram Deo potentis Magistri discipulum, sanctâ admodum imbutum disciplinâ, & nihilominus malorum amicorum consortio perversum.

An non igitur verissimum est, quod cum perverso perverteris?

7. Moyses, primus in orbe Thaumaturgus, oculorum suorum aciem convertens ad terribile & portentosum illud exemplum, quando Core, Dathan & Abiron, qui contra Moysen & Aaron surrexerunt, & rebellaverunt, vivi à terra absorpti sunt unà cum tabernaculis, uxoribus, & liberis, qui in rebellionem consenserunt, simulque descenderunt ad infernum viventes. Quod verò in hac plaga Moysen in stuporem rapuit, est quod filii Core, qui æquè cum Patre in tabernaculo, sicut filii Dathan, & Abiron, qui cum parentibus perierunt, fuerant, non perierint; unde exclamavit: Num. 26. 10. Factum est grande miraculum, ut Core pereunte, filii illius non perirent. Præsumi equidem potuisset, filios eadem cum Patre infectos pice, eidem subiectos culpæ & pœnæ; nihilominus factum est miraculum grande, maximum fuit prodigium, filios parentis non fuisse contaminatos murmuracionibus. Proinde res admiratione & stupore digna censenda est, quando iuniores, qui aliàs ad omne vitiorum genus proclives, & quodammodo cerei sunt, majorum suorum prava exempla non sequuntur; hi autem rari admodum sunt ut Phœnices, ut corvi albi, ut turres in mari. Nam, ut luculenter S. Chrysostomus asseverat: *Ardua res est virtus & per se difficilis; maxime autem, quando qui operatur, est in magna bonorum paucitate.* Oportet proinde omni nisu & contentione pravorum declinare socios, ni cum illis pariter pravificari, & perire velimus. Veruntamen si hos evitare nequimus, quid tunc nobis agendum? Clamandum profectò est ad Dominum cum Rege Davide: Ps. 11. 3.

Salvum me fac Deus, quoniam defecit San-

ctus. Perinde ac si pluribus dixisset: *Domine, tuo mihi semper opus fuit auxilio, modò illius vel maxime indigsum, hoc si illicò præmunitus non fuero, peri: quare istud? Quoniam instar miraculi habendum est, pravorum sociorum, majorum suorum præcipuè, vitia, & semitam, quam illi calcant, non sequi.*

8. Suam igitur assecurare salutem cupiens, quantum penes ipsum fuerit, semper à pravorum societate se sequestrèt, necessum est. Hinc Salvator de Cælestis ad beatitudinem, & infernalis semitæ ad damnationem, diversitate tractans; *Math. 7. 13. Intrate, inquit, per angustam portam; quia lata porta & spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam. Quam angusta porta & arcta via est, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt, qui inveniunt eam.* Ubi notandum, quod Salvator, modum nos edocturus, qualiter perditionis viam declinare valeamus, immèdiatè subdat: *Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.* Quasi diceret: Recta ad cælum via, malorum sociorum fuga est, quos ut à bonis secerere possimus, mox subdit: *A fructibus eorum cognoscetis eos, aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona. &c.* Percipiamus Lyrarum: Quia supra Dominus demonstraverat, inquit, legem evangelicam esse observandam, & quia ad eam observandam facit evitatio mali consortii, ideo dicit: *Attendite à falsis Prophetis.* Idipsum etiam Gentium Ecclesiastes fidelibus præcipit: hic enim indefessam Christiani Gregis curam gerens, ut omnes solliciti Pastoris partes, quæ præsens, quæ absens adimpleret, unam Thessalonicensibus

nicensibus epistolam transmisit cum edicto hujuscemodi: 2. *Thess.* 3. 6. *Denuntiamus autem vobis fratres, in nomine Domini nostri Jesu Christi, ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè. Dionysius Carthusianus* verba illa, in nomine Domini &c. perpendens ait: id est, auctoritate Christi quâ fungimur, præcipimus vobis, ut vós subtrahatis; id est, separetis ab omni fratre ambulante inordinatè, id est, indisciplinatè & irratiōnabiliter conversante.

9. *Abulensis* t. 6. in *Matt.* c. 24. q. 83. seriam movet quæstionem, cui titulus: *Quomodo refrigescerat charitas in quibusdam propter aliorum iniquitatem?* Cui ipsemet his verbis satisfacit, dicens: Aliqui erant à principio conversionis suæ ferventes in charitate, postea verò videntes iniquitatem aliorum, fiebant tepidi. Quidam quando conversi sunt, videbant miracula fieri & bona opera Christianorum, & ideo ferventer acceperunt fidem; postea verò cum conversarentur cum aliis Christianis, videbant eorum iniquam conversationem, & sic refrigescerat in eis ardor charitatis, ut non essent tam prompti ad bona opera, sicut prius. Moxque concludit omnibus bonis, maxime autem in virtute non solidè fundatis, summè nocivam esse malorum societatem inquires: *Valde nocet bonis, & maxime parum aut mediocriter bonis, conversari inter malos, vel eorum mala scire, & tunc quando quis conversatur cum deterioribus, tanto fit tepidior; & refrigescit charitas.* Ne ergo, Amice frater, animæ tuæ navicula in hac scandali petra impingat, & collidatur, & tu cum perversis, quos passim obvios habebis, æternaliter preear, attentè inspicere, & perspicaciter considera mores eorum, cum quibus conversaris, & si eos juxta doctrinam

Evangelicam vivere non conspicias, eorum, quamvis fratres tui essent, conversationem diligentissimè evita, proque epiphonematis loco hoc in corde tuo insculpe *S. Gregorii Nazianzeni* documentum, dicentis: *Cum sodalium nostrorum non petulantissimis & impudentissimis, sed cum castissimis consuetudinem habeamus; nec cum pugnacissimis, sed cum pacatissimis; illud nimirum exploratum habentes, facilius esse vitium contrahere, quam virtutem impertiri; quemadmodum etiam facilis est, morbo alieno infici, quam salutem largiri.* Ita *Nazianz.* serm. de *S. Basilio*.

10. Pro coronide notandum, quòd licet hæc dicta ad omnes indiscriminatim pertineant, ea nihilominus speciali curâ ac solitudine observare debent juniores, & alii omnes, quotquot in virtutum cultura solidas ac firmas necdum egere radices. Nam (ut advertit *S. Thomas* secundâ secundæ quæst. 25. art. 6. ad 5.) viris perfectis ac sanctis alia quandoque ineunda est agendi ratio; hi enim generaliter perversos fugere non debent, sed cum illis nonnunquam conversari, ut ad rectitudinem illos pertrahant, à quorum perversitate & vitiis non facile vincuntur. Vice versâ, ex bonorum consortio ac præsentia sæpe magnum provenit perversis & indisciplinatis emolumentum. *Carbo mortuus* ait *S. Thomas* opusc. de erud. Princ. lib. 5. cap. 40. *cum vivis positus vivificatur; sic malus inter bonos bonus sæpe efficitur, juxta illud Psal. 17. Cum Sancto sanctus eris.* Certò non rarò accidit, quòd perfectus quispiam conversans frequenter cum homine vitioso, eum ad meliora provocet tum verbo, tum exemplo, & sic quasi ad manum in paradisum eundem trahat, sicut de Paulo legitur *Act. 9.*

Ad manus autem illum trahentes introduxerunt Damascum. Huc facit quod scribit idem Apostolus 1. Cor. 7. 14. Sanctificatus est vir infidelis per mulierem fidelem, & sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem. Sæpe enim contingit, quod aliquis vir perversus, qui maritus est sanctæ & fidelis conjugis, per preces, merita,

verba, & exempla si felis conjugis convertatur, fiatque sanctus. Sicut S. Cæcilia maritum suum Valerianum convertit, Theodora Sifonium, Clotildis Clodovæum, & aliæ multæ per sortem injuriarum tolerantiam & patientiam, aliasque virtutes, ac pias exhortationes viros suos ad salutem perduxerunt.

SERMO XLIV. DE PERFECTIONE RELIGIOSA.

Æmulamini charismata meliora. 1. Cor. 12. v. 31.

PARS PRIMA.

QUemadmodum ille, qui sarcinas graves, vestes, aliæque impedimenta removens, se exonerat, non ob id dicitur jam ascendisse, aut esse in vertice montis, sed in statu præfatæ ascensionis se constituit, & ascendendo de hora in horam appropinquat ipsius montis culmini: ita Religiosus, qui mundum ex corde suo expunxerit, non continuo perfectus dicendus est, sed in regia via ad perfectionis culmen esse. Unde si montem religionis perfectionis scandere exoptat, removere & proscribere etiam à se debet omnem socordiam & languorem, qui communiter velut prædones in ascendentes irruere solent, quod sic eos ab ascensu impedirent, & retunderent. Hos ergo grassatores ut prosternamus, strenue certandum, iterque arreptum sine mora prosequendum nobis incumbit. Ut enim iter agentes, locum insidiis & periculis famosum citatis equis prætervolant; ita Religiosi, quia viam virtu-

tis arduam, & ab inimicis obsessam non run, magno fervore celeritateque decurrere debeat. Huc collimat Apostolus ad Rom. 12. dicens: *Solitudine non pigri, spiritu ferventes, Domino servientes.* Est igitur ad religiosam perfectionem adipiscendam fervor imprimis necessarius: quia, ut vitæ PP. l. 3. c. 39. n. 3. referunt, sicut ad accensam ollam muscæ non appropinquant, si verò tepida fuerit, insident in eam, & faciunt vermem ita & Monachum fervidum, divinique amoris igne succensum dæmones fugiunt, tepidum verò & ignavum illudunt, & insequuntur.

2. Quod etiam ad hunc spiritus fervorem animique alacritatem movere & stimulare deberet, est vitæ brevitatis: quis enim pauper, si unico die thesaurus ipsi regius aperiretur cum facultate, quantum vellet, exportandi, non summum in exportandis & colligendis pecuniis conatum & fervorem adhiberet? Quanto magis ergo Religiosus per ani-

mi

mi fervorem thesauros non transituros, sed cælestes colligere deberet? Hinc Divinus Spiritus per os Sapientis (*Eccle. 9. v. 10.*) monet: *Quodcunque potest facere manus tua, instantèr operare, quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quò tu (ob ignaviam & teporem) properas.* Considerandum præterea est, quantum sæculares terrenas & perituras divitias, & honores quærentes fervorem adhibeant; de quo S. Ignatius Lojola Lusitanis fratribus sic scripsit: *Nolite pati, ut huius sæculi homines plus laborum & molestiarum suscipiant in conquirendis studiosè voluptatibus ac rebus caducis, quàm vos in cælestibus ac divinis conquirendis: pudeat, illos majori operâ eniti ad aucupandam gratiam Principis mortalis, quàm vos laboretis ad amicitiam cum æterno Rege conjungendam.* Et ob hoc ipsum S. Pambo Abbas, sicut Ecclesiastica refert historia, seipsum deplorabat. Hic enim, cum adhortante S. Athanasio Episcopo ex eremo Alexandriam venisset, obviam mulierem mundanam habuit; quam cum superbè ornata, & egregiè comptam cerneret, in lacrymas illic & gemitus prorupit, diceus: *Va mihi, va misero mihi!* Percurrentibus discipulis, Pater quid ploras? respondit ille: *An non merito plorem, cum mulierem hanc videam plus curæ & laboris in corpore comendo impendere, quò hominibus obscenis complaceat, quàm ego in amina mea, quò placeam Deo?* Erubescamus itaque & nos, & præ pudore confundamur, quòd filii huius sæculi in rerum mundanarum studio prudentiores multò & vigilantiores sint, quàm nos in divinarum: quia filii huius sæculi, ait Salvator apud S. Lucam 16. v. 8. *prudentiores filiis lucis in generatione sua*

sunt. Atque hoc nobis sufficiat ad teporem, & languorem mentis excutendum.

3. Ulteriùs, ad religiosam perfectionem consequendam præter spiritus fervorem, etiã requiritur *Minimorum cura*, quod nihil aliud est, quàm studium diligens ac providum rerum minimarum, sive declinandarum, cum perfectioni nocent, sive complectendarum, cum profunt. Dicitur autem hæc cura ad perfectionem maxime pertinere, quia cura magnorum peccatorum præcipuè vitandorum, non tam ad perfectionem, quàm ad salutem necessaria est. Porro, quàm grata sit Deo hæc minimorum cura, insinuat cælestis Sponsus *Cant. 4. v. 9.* suam Sponsam sic alloquens: *Vulnerasti cor meum Soror mea Sponsa, vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, & in uno crine colli tui.* Quid aliud per oculum, & quid aliud per crinem intelligi potest, quàm actiones minimæ, cum fervore peractæ? hæ enim vulnerant cor Salvatoris nostri sic, ut (teste *Ven. Blois c. 2. instir. spirit.*) ipsi magis rem gratam faciat, si in rebus minimis propter Deum voluntati propria reluctetur, ac se mortificet, quàm si multos mortuos ad vitam revocaret. Et meritò, quemadmodum enim (ut S. Paulinus ep. 20. ad Amandum docet) granum Sinapis, etsi minimum videatur in semine, nihilominus tamen extat in olera maximum: sic minimorum cura, etsi res exigua videatur, attamen in spicas altissimarum virtutum, & altissimos cælestium gratiarum manipulos excrecit.

4. S. Cyrillus in illud Christi: *Vestri capilli capitis omnes numerati sunt: Quid capilli, inquit, & capitis pili, nisi minutissimas actiones significant, quas Deus exactè obser-*

observat, ac premiat? Ne verò quis hanc veritatem in dubium revocare posset, testatus hoc ipsum est æterna Dei Veritas Christus apud Matth. 25. v. 23. dicens: *Euge serve bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium Domini tui.* Quò magis porro, & efficacius ad hanc minimorum curam inflammemur, eamque magni æstimemus, inservire nobis poterit historia, quam subijcio. Cisterciensibus Monachis olim per Regulam præscriptum erat, ut sub mensæ finem superstites micæ panis quisque colligeret, easque vel comederet, vel in lancem conjiceret. Factum est autem, ut cùm Monachorum quispian micæ jam collectas (à lectione mensali, cui intendebat, absorptus) in manu teneret, Prior lectionis finiendæ, & à mensa surgendi signum dedit. Monachus ad se reflectens confususque aliud negligentiz hujus refarciendæ remedium sibi non putavit esse, quàm ut culpam confessurus, Superiorem adiret. Ergo dictis à mensa gratiis, Superiorem adit, & ad pedes ejus prostratus humiliter culpam dicit. Et ecce rem miratione dignissimam. Nam dum Abbas à fratre collectas micæ sibi ostendi postulat, eas subito cunctis obstupescientibus in pretiosos uniones conversas reperit. Quo miraculo Deus monstrare voluit, quàm sibi ferventes Religiosi, quique non primarias solum sed & minutas Regulas exactissime custodiunt, placeant.

5. Enimverò ubi hæc minimorum cura viget in aliquo coenobio, ibi disciplinam claustralem instar palmæ florere, necesse est affirmare. Certissimum enim est (inquit S. Anselmus ep. 9. ad Monach.) quod in multis Ecclesiis experimento

didicimus, quia in Monasterio, ubi minima strictè custodiuntur, ibi rigor Monachorum inviolabilis permanet, ibi pax inter fratres, & in Capitulo proclamationes conquiescunt. Hinc S. Maria Magdalena de Pazzis (ut legere est in ejus vita p. 4. c. 14.) Deo revelante didicit, inter quinque res petendas pro conservando quovis Ordine in primævo suæ religionis statu, hanc quoque perpetuò petendam, ut omnes Religiosi perfectè cognoscant, quanti momenti sit observare quamlibet minimam rem sanctæ Regule. Si ergo hæcce minimorum cura pro cujusdam Religionis conservatione necessaria sit, quis citra temeritatem inficari audet, hanc non etiam exigi à quolibet privato Religioso, in arrepta virtutum semita fortiter perseverare cupiente? Quamobrem B. Aloysius Gonzaga (ut Author vitæ p. 2. c. 1. scribit) persuasissimum sibi habebat, verum ac perfectum Religiosum illum esse, qui ad amissum omnes Regulas sui instituti observat, quique omnem diligentiam adhibet ad perfectam exercitationem eorum omnium munerum, & exercitiorum, etiam minimorum, quæ omnibus in dies singulos Ordo præscribit. Et hæc Doctrina est via regia ad perfectionem, & congregandas divitias cælestes. Quippè (ut Os aureum Chrysostom. in paræn. prior. loquitur) sicut opes corporis accumuluntur, eum amatores illarum ne minimum quidem lucellum negligunt; ita spirituales divitiæ per minimorum sedulam curam augentur. Seu (ut Sanctus Isidorus l. 2. lect. c. 36. num. 3. ait) Sicut paulatim homo à minimis vitiis in maxima proruit; ita à modicis virtutibus gradatim ad eam, qua sunt excelsa, contendit.

6. *Ruffinus* lib. 3. num. 91. narrat, Se-
nem quendam rogatum à fratribus,
quomodo posset sustinere voces pue-
rorum pecora pascentium? respondit:
se: in veritate, fratres, plurimos dies
habuit cogitatio mea; volens illis ali-
quid dicere, sed redargui meipsum,
reputans mecum, si parum hoc non
porto, quomodo, si major mihi tenta-
tio advenerit, portabo? & ideo illis
nihil dico; ut fiat mihi consuetudo
portandi. Rectè *Sanctus Franciscus Xa-
verius* lib. 3. epist. 5. dicere solebat: *Ne-
mo seipsum fallat, non potest quisquam in
rebus magnis excellere, qui non prius ex-
cellat in parvis; qui enim parvo oneri
ferendo non sit, multò minus magnum
est laturus.* Quapropter ut maiora, oc-
casione oblata, sufferre valeamus, for-
titer ferre minora satagamus oportet.
*Emulemur itaque juxta Apostoli mo-
nitum, charismata meliora, sequendo
videlicet nedum præcepta, verum et-
iam consilia; hæc enim & non aliã
viã ascenditur ad religiosæ perfectionis
culmen.* Nam sicut volucris cum u-
tramque habet alam, facillè se per æ-

rem librat; quæ tamen, si unam tan-
tùm haberet, difficulter se à terra ele-
varet; cum sola sit onus, utraque verò
levamen; ita qui sola statuit servare
præcepta, & ea quæ sub peccato obli-
gant, cum magna difficultate se, suam-
que mentem ad cælestia attollet, atque
in perpetuo labendi periculo versabi-
tur; secus verò qui & præcepta, &
consilia Evangelica, nec non suæ Re-
ligionis peculiare leges, ad peccatum
non astringentes, observare decrevit.
Denique *Alphonsus Rodriguez* p. 1. tr.
1. cap. 10. hac de re differens, sic con-
cludit, aitque, tanti nos debere facere
ea, quæ de hac materia dicuntur, ut
servire pro generali regula debeant;
scilicet, quamdiu quis æstimabit, ma-
gnique faciet res parvas, rectè ince-
det, & Deus suã gratiã ipsum prove-
het ulteriùs: contrà si ipsas negligat,
periculosè incedet, quia scilicet per
istam portam omnia mala in spiritua-
lem Religiosi domum incurrunt; &
quod ita res se habeat, fusiùs
dulcidabimus in subse-
quentibus.

P A R S S E C U N D A.

7. **N**Emini sanæ mentis dubitare fas
est, non paucos à Religioso-
rum claustris ad orcum deturbari. *San-
cti Basilii* sententia est, *inter Monachos
paucos salvari.* Hujus sententiæ ocula-
tus testis est *Pater Pacificus Capucinus*,
qui (teste *Boyerio*) positus aliquando
in ecstasi, vidit non solum hominum
sæcularium, verum etiam Religioso-
rum animas velut pluvie guttas ad in-
fernum descendere. Quinimò animæ
sæcularium ab *Abbate Silvano* vifæ
Gramm. Relig. Pars II.

sunt salvari, Religiosorum damnari. O
rem horrendam & pertimescendam!
Cupis nosse causam? hæc est primor-
dialis, quod minora non curent. Au-
diamus hac de re *Rodericum*; qui loco
cit. sic discurret. Deus se gerit erga
nos, quemadmodum nos erga ipsum,
si nos liberales erimus erga eum, hoc
est minimos quoque defectus declinare
studendo, & ille munificens erit, nos
semper in sua gratia conservando, sin-
autem parci simus ea duntaxat obser-
vando.

vando, ad quæ sub gravi culpa obligamur, Deus quoque in nos parcus erit, nec alia, nec plura dabit, quam ad quæ verbo suo assertorio tenetur: dabit scilicet auxilia generalia & necessaria, quæ nulli negat, quæque sufficientia sunt, ut cum iis homo possit tentationi resistere, quia tamen cum hoc auxilio non resistit, ideo dum tentationi succumbit, est culpa in ipso.

8. Et hoc est, quod communiter docent Theologi, & Sancti Patres, Augustinus, Hieronymus, Chrysostomus, Bernardus, Gregorius, D. Thomas, & alii apud præfatum Authorem, videlicet: *Peccatum sequens penam esse præcedentis. Quod sic intelligendum est: Homo per primum illud suum peccatum, speciale & particulare illud Dei auxilium, quod datur non ad posse solum, sed ad actu resistendum, demeruit, eoque indignum se reddidit, ac proinde in aliud novum peccatum pronissime corruet. Idem de venialibus peccatis, imò, quod amplius est, de defectibus & negligentibus docent, quod scilicet ob teporem animi, & exiguum in servitio Dei conatum, nos indignos sæpè reddamus speciali illo & efficaci auxilio, sine quo sæpè sæpiùs in tentatione superabimur, & in scelus corruemus. Atque hoc in sensu SS. Patres nonnulli exponunt illud Eccli. 19. Qui spernit modica, paulatim decidet: qui enim minima contemnit, & parvi facit, speciali illâ Dei gratiâ indignum se reddit, quâ destitutus in magna & graviora proruit. Ita quoque intelligunt illud Apocal. 3. Quia tepidus es, incipiam te evomere ex ore meo. Etsi enim tepidum nondum penitus exspuerit, atque ejecerit Deus; jam tamen eum ejicere, & evomere incepit: propter hunc enim*

languorem ac teporem, quem præ se fert, & propter defectus, quos sciens & prudens committit, speciali illo & efficaci auxilio se reddit indignum: quod si caruerit, multoties cadet, & sic Deus illum penitus evomere, & à se rejicere perget.

9. Porro, ne quis arbitretur, hæc nimium exaggerativè dicta esse, ipsissimum Veritas Æterna confirmat apud Sanctum Lucam 16. dicens: *Qui in modico iniquus est, & in majori iniquus est, juxta doctrinam traditam intellige. Nam si, quemadmodum Sanctus Gregorius lib. 20. moral. c. 9. ait, curare parva negligimus, insensibiliter seducti etiam majora audenter perpetramus. Etenim à minimis (ut Sanctus Bernardus de vit. & mor. instit. rectè advertit) incipiunt, qui in maxima proruant, verissima enim sententia est: Nemo repente fit summus, aut in vitio, aut in virtute, sed paulatim ac per intervalla, & malum & bonum accrescit. Sicut enim (ut S. Bonaventura in procem. relig. 5. cap. 20. ait) ex minimis guttis multiplicatis inundationes aquarum sunt, quæ etiam magna aliquando mœnia subruunt: & sicut per modicam rimam aqua latenter in navem influit, donec submergatur; ita contingit Religiosis incautis, & minima non curantibus. Vel quemadmodum graves (ut loquitur Rodriquez) corporum morbi nonnisi paulatim generantur: sic infirmitates spirituales ac graves animi morbi etiam sensim accrescunt. Unde si quando turpes nonnullorum Dei Servorum ruinas videbis, ne putes, ait Sanctus Bernardus, primum id damni in iis enatum esse: quia nunquam, qui diu sanctè & laudabiliter vixit, repente ac simul in fœdum aliquod flagitium prolabitur: verum quia prius in rebus minutis,*

minutis ac tenuibus negliger se gessit, hinc promeruit, ut suam Deus manum paululum ab eo subduceret. Atque ita factum, ut postea gravi oratione tentatione, quæ eum invaluit, cesserit ac succubuerit.

10. Hoc non ignorat abjuratus humani generis hostis, unde raro Religioso in virtutum via ambulanti suadebit mox primitus, magna ut perpetret peccata; scit enim se repulsam passum iri, sed tantum suggeret, ut hanc illamve bonam actionem prætermittat; sive istum, aut illum defectum, seu leve aliquod peccatum non curet, rem esse parvam, facillimè à Deo remitti, imò aquà lustrali perfacili negotio deleri posse. Est enim stygius tenebrio adeò versutus & fallax, qui (ut Sanctus Franciscus dicere solebat) non vult de nobis plus, quàm tenuissimum capillum; ex illo enim chalum ingentem validumque ad nostras constringendas animas, sibi que vendicandas, conficere solet. Hinc modica delicta, (ut B. Marcus Eremita c. de lege Spir. §. 96. advertit) admodum elevat, & extenuat; alioquin enim hominem ad majus malum & vitium adducere non posset. Id quod Sanctus Chrysostom. hom. 87. in Matth. exemplo Caini confirmat, cui prius persuasit demon deteriora offerre, nullum esse id peccatum; deinde invidiæ veneno succendit, nihil etiam hinc mali secuturum persuadendo. Ita tandem in eum illapsus ad cædem fratris, & ad negationem sceleris impulit. Et paulò post etiam Judæ exemplum adjiciens: *Nisi putasset, inquit, parvum esse, pecuniam inopum surripere, in tantam protervitatem non devenisset.*

11. Quamobrem non sine ratione docet Sanctus Gregorius 3. p. Pastor. admonit. 35. majus quadantenus venialium culparum esse periculum, quàm gravium. Magna enim peccata, quantò evidentius cognoscuntur, tantò magis homo satagit ea declinare, & si quandoque in ea inciderit, citius ad poenitentiae asyllum recurrit. Sed peccata venialia ac levia, quantò minùs percipiuntur, tantò minùs declinantur; & quia parvi penduntur, hinc citius iterantur, & continuantur; imò sic iis homo quodammodò insepultus & immersus est, ut nunquam generosè ac viriliter secum statuatur ea à se excutere: Unde non multò post à parvis ad majora committenda facilis decensus est. Audiamus Os aureum hac in re: *Mirabile quiddam, inquit, & inauditum dicere audeo: Solet mihi nonnunquam videri, non tanto studio magna esse peccata vitanda, quanto parva & vilia: illa enim ut aversemur, ipsa peccati natura (& horror, quem includit) efficit; hæc autem hæc ipsa re quia parva sunt, desideres reddunt, & dum contemnuntur, non potest ad expulsionem eorum animus generosè insurgere. Unde cito ex parvis maxima fiunt negligentia nostra. Hæc Chrysostom. hom. 83. in Matth. Propterea diabolus hac ex parte Religiosos & Dei Servos potissimum aggredi solet; perspectum siquidem habet, speratque hæc se viâ aditum inventurum, ut eos deinde ad culpas graviore admittendas facilius pertrahat.*

12. Et pro dolor! quis enumerare poterit eos, qui hisce satanicis præstigiis, & astibus decipi, illaqueatique miserrimè sperierunt? Sanè exempla quàm plurima ad id comprobandum

haud defunt, ex quibus sequentem, quam memorat *Zacharias Boverius* in annal. PP. Capuc. historiam afferte sufficiet. Anno 1550. grassante pestiferâ lue in Marca Anconitana, accidit, ut etiam Minorum Observantium Convencus quidam inficeretur. Periere multi ex Religiosis, & quoties eorum quispiam moriebatur, videre arcis Vigiliæ clarissimum splendorem se è cælis demittere, ac cœnobio illi insidere, quo indicio intelligebant fratrem aliquem hinc evocatum ad Superos; Angelus enim, ut piè creditur, socium se animæ illi jungebat ad Deum prope-
ranti. Quatuordecim ex hac vita entigrarunt indice tali splendore. Contigit & fratrem quendam Laicum mori, cum excubiæ solitum lumen non conspexissent, petiere è fratribus, curiosiusque perquisiere ab illis, quod vitæ genus tenuisset defunctus. Fratres, quibus mortui vita laudabilis semper erat, conversationem ejus summopere commendabant. Factum tamen tacite se-
eum expendebant: cœperuntque de ejus salute plurimum dubitare. Senex quidam inter ipsos summè Venerabilis, & pietate egregia, conspicuus offerebat suffragia pro defuncti anima, & profusis lacrymis Deum humillimè rogabat, ut pro benignitate sua dignaretur mortui statum revelare. Dum noctu pro anima illa preces facit, ecce, ingens flammâ, & in ipsa defuncti anima ferreis candentibusque vinculis ligata apparet. Non poterat spectrum hoc intueri Senex absque animi & corporis horrore. Quærit tamen: Quis es tu? Anima laici nuper defuncti sum ego, respondet spiritus. Institit Senex: an in loco salutis es? Defunctus:

Eheu! maledicta sit dies, quæ me in lucem edidit. Ah! utinam natus nunquam fuisset, æternæ profectò damnationis sententiâ nunc non premerer, in æternos enim gehennæ cruciatus deturbatus sum. Prosequitur Religiosus Senex; & cur in barathrum præcipitatus es? respondet: quinque Rosaria æternum mihi incendium paraverunt. Emèram illa ab amico, cogitans ea sanguine mihi junctis donare. Superioris mei licentiam neglexi, nec unquam confessus sum, neque grave peccatum existimabam, licet sæpe sæpius oblatraret conscientia. Cum ad Dei tribunal causâ deducta esset, non levis sed magni momenti negotium visum est, & damnationis sententiâ ut proprietarius accepi. Ut autem exploratum habeas verâ esse quæ dico, scabellum inspicias Oratorii, ubi preces fundere solitus eram, & reperies quinque illa Rosaria, de quibus loquor, damnationis pretium. Quibus dictis disparuit. Hinc ergo manifestè liquet, quanto se salutis perdendæ periculo exponant, qui parum pro nihilo reputant.

13. Nec quisquam Religiosorum mihi dicat: observo vota, & quidquid in solemni mea Professione Deo promisi, ac proinde divina supplicia non puto me experturum, licet alias Regulas, & Religionis statuta non observem. Tali enim, qui similia in corde tenet, apertisque quandoque verbis idipsum proloquitur, respondeo: valde consuetum & facillimum transitum esse à Regularum transgressione ad votorum violationem, & præceptorum prævaricationem, juxta superius dicta. Hinc docet *Sanctus Thomas* quodlib.

quodlib. 4. 2. 23. Difficile esse, quod homo præcepta servet, quibus intratur in Regnum, nisi sequendo consilia. Et iterum: Consilia parare viam ad servanda præcepta. Cui astipulatur Divus Hieronymus in reg. Monach. Non sunt contemnenda, inquit, quasi parva sint, sine quibus majora constare non possunt. Videntur quidem similes rerum minimarum observantiæ levis & exigui ponderis negotia, verissimum tamen est, quod absque his majora nequeant consistere. Forſan arbor sine cortice

durat? aut frumentum perfectionem suam nanciscitur sine culmo, sine spica? Itaque hæc est una causa interitus multorum Religioſorum, parvi æstimare parva. Quocirco, Amice Frater, ne salutem tuam ambiguam reddas, noli despiciere minima. Ut autem magis firmitusque in hac minimorum cura te fundes, animumque obfirmes, accuratè, quod sequitur, perpende.

P A R S T E R T I A.

14. **A**ltera causa, cur multi à Religiosis pereant, sumitur ex eo, quod omnes Religiosi vi Professionis suæ teneantur tendere ad perfectionem, & quidem sub lethali culpa, ut docet Sanctus Thomas secundâ secundâ quæst. 185. art. 5. ad 2. Ubi licet asserat, non teneri Religiosum esse perfectum, tamen dicit, teneri ad perfectionem tendere, & ad hoc obligari ex statu, quem proficitur, aliter non esse Religiosum verum, sed mendacem & simulatorem, ostendentem exteriùs professionem perfectionis ex statu, cum interiùs illam non habeat. Mendacium enim, ut ibi in argum. 2. ex Ambrosio asserit, non solum est in falsis verbis, sed etiam in simulatis operibus. Propterea in responsione ad illud argumentum concludit his verbis: Unde non committit aliquis mendacium vel simulationem ex hoc, quod aliquis non est perfectus, qui statum perfectionis sumit; sed ex eo, quod ab intentione perfectionis animum

revocat. Quæ verba explicans Cajetanus, notat dupliciter deficere à perfectione, ad quam quis tenetur. Uno modo *Executive*, quia scilicet non exequitur illos perfectionis actus, quos debet; & talem dicit non esse simulatorem, neque mendacem. Alio modo *secundum intentionem*, quia scilicet deponit intentionem perfectionem prosequendi, & de hoc secundo modo dicit, videri locutum S. Doctorem, esse in statu peccati mortalis tanquam mendacem & simulatorem facto, qui talem intentionem deponit.

15. Ex quibus liquidè constat gravissimè hallucinari Religiosum illum, qui intra semetipsum diceret: *Hæc me non obligant ad culpam: ergo non curo illa observare*: talis enim esset in statu peccati mortalis, quia contemneret perfectionem; siquidem talis loquendi modus indicat similem Religiosum interiùs deposuisse intentionem illa observandi, & consequenter etiam intentionem proficiendi, & per hoc jam

peccato mortali esse obstrictum. Nam, ut advertit *Cajetanus*, animus proficiendi probatur, quando aliquis intendit vivere secundum Regulam, & Constitutiones suas, in quibus non solum præcepta & vota continentur, sed reliqua etiam conducentia ad perfectionem, ad quam quisvis Religionem profitens, ex statu spontaneè assumpto obligatur: qui autem dicit, se non curare observare ea, quæ sub culpa non obligant, animum deposuisse convincitur vivendi secundum Regulam, & Constitutiones, in quibus ista præscribuntur. Unde præfatus Doctor ponit ibi hæc verba multum notanda. *Et propterea caveant sibi multum Religiosi, ne animum proficiendi deponant.* Et explicans, quando hunc animum proficiendi habeant, subjungit: *Quem tunc procul dubio habent, cum intendunt vivere secundum Regulam, & Constitutiones suas; quamvis in multis interdum delinquant.* Ergo per oppositum, quando non intendunt vivere secundum ea, quæ præscribuntur in Regula & Constitutionibus; animum proficiendi non habent; quod patet in eo, qui dicit saltem in corde suo: *Non curo.* Ex quo infertur, quod ille, qui Religionis jejunia, silentium, frequentationem Chori, & hujusmodi, in quorum transgressione, licet sit assignata poena, non tamen incurritur culpa, si, inquam, ista non curaret, tunc se in statu peccati mortalis constitueret. Et hæc est sententia expressa Sancti Bernardi, Sancti Bonaventuræ, & Sancti Thomæ, aliorumque famosorum Doctorum, quos refert noster *Pater Ignatius* in Turri salut. fol. 177. num. 19. qui §. sequenti, ut hæc veritas ma-

gis pateat, adducit ipsa verba *D. Thomæ*, quæ sic sonant: *Sed exemplis clarius elucescet, quod dicimus. Si jubente Seniore, ut fileam, verbum mihi forte per oblivionem elabatur, reum me facior inobedientia, sed venialiter. Si ex contemptu sciens & deliberans sponde in verba prorupero, & rupero silentii legem, pravaricatore me constituo, & criminaliter; ubi ly criminaliter ostendit non quamlibet culpam, sed mortalem. Quod magis explicans subjungit Doctor Angelicus: Et si impenitens persevero, usque ad mortem peccavi, & damnabiliter.*

16. Sed dices, si contemptus, ut nunc ex dictis patet, faciat culpam esse mortiferam, quando censetur datus contemptus? Respondetur, tunc quando Religiosus Regulæ & Constitutionibus se non vult subicere, & ex hoc motivo eas transgreditur, volens suo arbitrio, & suo modo vivere, non verò secundum Regulæ & Religionis præscriptum. Audi *Divum Thomam* secundâ secundæ quæst. 186. art. 9. *Tunc intercedit formalis contemptus, quando voluntas renuit subiaci ordinationi legis, vel regulæ, & ex hoc procedit ad faciendum contra legem vel regulam.* Et talis contemptus mortalis est, peccatur enim contra Regulam non ex fragilitate & negligentia, sed ex voluntatis malitia & perversitate. Frequenter item & ex consuetudine violare regulam, esse mortale, docet *Sanchez*, lib. 6. mor. cap. 4. num. 18. & 29. Tum quia talis Religiosus perturbat Religiosam disciplinam: tum quia secundum quosdam est contemptus interpretativus, vel saltem probabilissimum ejus periculum; tenetur autem

autem sub mortali ita vivere ; ut non sit graviter perniciosus Religioni , inducendo alios malo exemplo ad Regulæ laxitatem. Ita Sanchez, cui afflipulatur Laymanus lib. 4. tom. 5. cap. 9. Proinde serid non sine ratione monet Sanctus Bernardus serm. de Convers. S. Pauli dicens : Discite , Justum Judicem Deum non modò , quid fiat , sed quomodò fiat , considerare , & cavete deinceps , ne quis parva reputet , quamlibet parva , si scienter delinquere convinca- tur. Nemo dicat in corde suo : levia sunt ista , non curo corrigere : non est magnum , si in his maneam venialibus , minimisque peccatis : hæc enim , dilectissimi , impoenitentia est , hæc blasphemia in Spiritum Sanctum , hæc blasphemia irremissibilis. Hætenus Abbas Mellissius.

17. Enimverò , citra temeritatem negari nequit , nunc allata non esse verissima , utpotè tot doctissimorum , juxtaque sanctissimorum virorum auctoritate munita roboratæque. Unde nequaquam mirum alicui videri debet , multos Cœnobitas æternum perire , cum perspicimus , non paucos inter eos reperiri , qui liberrimè Constitutiones suas transgredi non verentur , quæque ad gravem culpam non obligant , parvi pendunt ; nihilque curant , neque ulla mediâ ad perfectionem assequendam necessaria arripiunt , falsò , sed non sine crassa & culpabili ignorantia arbitantes , in his transgrediendis , & illis negligendis nulum latere animæ periculum seu grave peccatum ; sicque toti excæcati graviter allucinantur , miserabiliterque ad portas inferni accelerant. Quod porro hoc non sit vanum , fabulosumque commentum , docemur hæc historiâ. Sanctus Dominicus Prædicatorum Ordi-

nis Fundator (ut memorat Bzovius tom. 14. Annal. Anno 1213.) cum infelicem aliquem hæreticum Albigensem energumenum conjurasset , plurima ex maligno illo Spiritu scitatus est , & inter cætera , cujus statûs & conditionis homines plurimum inter Christianos damnarentur ? Respondit dæmon : Principes utriusque sexûs , & Prælatos sine numero habemus , rusticos paucissimos , mercatores & ci-ves sat multos , Sacerdotes etiam multos , at (quæ verba benè sunt notanda) verè Religiosos nullos , plurimos autem ex his , qui nullâ Ordinis sui Statutorum habitâ ratione , ea per temeritatem transgrediuntur. Horrenda profectò verba ! Bonorum & verè observantium Religiosorum nullus dam-natur , inobservantium , temerario-rum , qui vel ex contemptu , vel ex vitioso habitu Statuta sua prævaricantur , infinitus numerus in gehennæ barathrum præcipitatur.

18. Certò res commiseratione digna , etiam illos , qui mundo valere jussu , calcatisque sæculi cupediis ad Religiosorum claustra Deo famulaturi , animæque suæ salutem adepturi properârunt , non in exiguo numero ad orcum descendere. Causam hujus jam intelleximus , esse scilicet hanc , quod in arrepta virtutis semita segnescant , & delassentur ; unde fit , quod sensim & inadvertenter sic in studio perfectionis deficiant , ut , antequam ipsi se detecisse credunt & opinantur , jam non tam tepidi , quàm mali & perversi esse comperiantur , à quo perverso statu suo difficillimè se emergent. Potest quidem Deus efficere , ut ad primos fervores , & laudabilem vitæ rationem denudò revertantur ; sed hoc miraculi instar

instar haberi solet teste *Rodericio* part. 1. tract. 2. cap. 8. qui pro hac assertionem confirmanda citat *Sanctum Bernardum*, qui ep. 96. ad *Richardum* Abbatem Fontanensem, epusque Religiosos scribens: cum enim hi tepidum vitæ genus eatenus sectati essent; eos ipse admonitione suâ ad vitam insigniter fervidam traduxit. Itaque summâ quadam admiratione, animique sui gaudio, hanc eis mutationem congratulatus, sic ait: Digitus Dei est iste. Quis dabit mihi, ut transeam, & cum Moyse videam visionem hanc magnam? Nec enim minùs mira, minùsve jucunda ista promotio, & miraculum est, quàm quod in rubo illo ardente, incombusto tamen, Moyses conspexit. Rarissima avis in terris est, qui de gradu, quem fortè in Religione semel attigerit, vel parum ascendat. Multò faciliùs reperies, multos sæculares converti ad bonum, quàm unum quempiam de Religiosis transire à vita tepida. & remissa ad melius, vitamque fervidam. Hæc *Bernard.*

19. Ejus rei hæc est ratio, quòd sæculares non habeant tam efficacia & continua ad bonam vitam instituentiam media, sicut habent Religiosi. Hinc dum fervidam aliquam audiunt concionem, vel dum repentinam & infortunatam vicini; aut amici sui mortem conspiciunt; novitas hæc terrorem quendam in illis causat, eosque ad vitæ emendationem impellit. At si Religiosus, qui isthæc remedia tam continua habet, tantam scilicet Sacramentorum frequentiam, tot spirituales exhortationes, tot de rebus divinis meditationes, tot de morte, judicio, inferno; gloria cælesti agendi, cogitandique exercitia; omnibus his non ob-

stantibus, tepidus & perversus sit, quæ spes concipi potest, fore ut vitam is in meliorem mutet? Jam enim aures ejus hujuscemodi res assiduè audiendo ocealluerunt: unde illud, quo alii ad poenitentiam incitantur, ipsum nihil penitus movet. Hinc Religiosi, dum deficere semel incipiunt, ad malitiam summam magnis passibus properare solent. Placet audire magnum Ecclesiæ jubar *Augustinum*, qui ep. ad plebem Hipponensem. 137. dicit: *Ex quo Deo servire capi, quomodo difficile sum expertus meliores, quàm qui in Monasteriis profecerunt; ita non sum expertus peiores, quàm qui in Monasteriis ceciderunt.* Aserit quoque *Bernardus* ser. 3. in festo Apost. Petri & Pauli, quàm paucissimos illorum, qui in Religione ceciderunt, ad eum denuò gradum & statum reverti, in quo antè fuerunt, sed eos semper in pejus ruere, ac deteriores fieri. Quos etiam (inquit) deplorat *Jerem.* Thren. 4. dicens: *Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus? Qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercore:* Hoc est, qui à Deo in oratione tam raris & suavis deliciis perfundebantur, & quorum omnis conversatio in cælo erat, jam foedissimarum voluptatum luto & cæno se oblectant.

20. Ex his ergo satis abundèque liquet, quanta animi torpor, & regularum suarum, etsi ad culpam gravem non obligantium, neglectus, mala & animæ pericula accersere solet; constat etiam, quàm necessarium sit Religioso ad consequendam salutem tendere ad perfectionem, minima scilicet Ordinis sui statuta non contemnendo, sed pro viribus eadem servando. Hinc Poëtarum non nemo rectè monet, dum canit:

Prim.

Principiis obsta, sero medicina paratur,

Cum mala per longas invaluere moras.

Quocirco si veraciter inter bonos & veros, non verò inter mendaces & simulatores Religiosos numerari, & cum iisdem aeternae beatitudinis brivio potiri, desiderio flagres, principiis te mox ob stare, abigendo nimirum non solum graviora peccata, sed etiam levia, imò & ipsos defectus eradicare conando, oportet. Quod si verò nonnunquam ex humana magis fragilitate, quam ex malitia in quaedam peccata labaris, seu ex subita quadam passione Regulam & Religionis ordinationes in aliquo violasse te comperias, cave, ne propterea animo concidas, sed quamprimum te deliquisse cognoveris, ad poenitentiae asyllum protinus recurre, arreptamque virtutis semitam constanter prosequere. Quemadmodum enim domus illa, quae mox; dum aliquis sordidis pedibus ingressus est, eluitur, etiam munda dicitur; ita perfectus dici adhuc potest, qui interdum labitur in leviora peccata, modò illa statim per Confessionem & contritionem debeat. Et sicut Dux militaris, si constanter hostem impugnet & vellicet, egregii Ducis nomen obtinet, licet non omnino expugnet & debeat, imò quandoque minus feliciter pugnet; Ita perfectus Christi miles dici potest etiam is, qui interdum à passione vincitur, modò à contentione pugnae non desistat.

21. Non ergo in proposito perfectionis assequenda vacilla, si interdum in hoc spirituali certamine te languescere, aut omnino succumbere advertas, sed novas potius vires & fervorem assume, memor sententiae à S. Hieronymo prolatae, in ep. ad Ctesiph. *Hec una*, inquit, *praesentis vitae perfectio est, ut te imperfectum*
Gramm. Relig. Pars II.

agnoscat. Cui concinit S. P. Aug. Serm. 15. de verb. Apost. in haec verba: *Semper tibi dispicias quod es, si vis pervenire ad id quod non es; Nam ubi tibi placuisti, ibi remansisti. Si autem dixeris; sufficit, & periisti.* Hinc ait Apostolum prius suam imperfectionem professum esse, & postea se perfectum dixisse, quia ipsa est perfectio hominis, invenisse se non esse perfectum. Porro ulterius notandum, perfectionem Religiosam in externis corporis asperitatibus, rigidisque poenitentiae exercitiis non esse sitam, uti interdum aliqui falsò sibi persuadent, sed talia duntaxat esse media ad perfectionem; uti recitè Abbas Moyses apud Cassianum in collat. P. P. coll. 5. advertit, dicens: *Ieiunia, Vigiliae, meditatio Scripturarum, nuditas ac privatio omnium facultatum, non perfectio, sed perfectionis instrumenta sunt, quia non in ipsis consistit disciplinae finis, sed per illa pervenitur ad finem.* Perfectio igitur in perfecta duntaxat sita est charitate, ut testatur Apostolus Coloss. 3. dum monet: *Super omnia autem haec charitatem habete, quod est vinculum perfectionis.*

22. Quisquis ergo ob debiliorem naturae complexionem magnas subire haud valet austeritates, non propterea tristetur, quasi minus perfectus esse posset, quia dantur & alia media longè faciliora, non tamen ideo minus efficacia ad pertingendam Religiosae perfectionis metam. Egregiam Rodericus ad nostrum solatium hac in re doctrinam tradit, part. 3. tract. 5. cap. 16. atque, quod inter maximas, optimasque corporis asperitates & mortificationes, principem locum obtineat, si quis ita totum vitae tempus in Religione traducat, nihil ut particulare in ea habeat, & ad finem usque vitae in sancta hac abstinentia & integritate maneat, communem

Q

Reli-

Religionis rigorem in omnibus observando, communi omnium cibo, vestitu, opere semper contentus vivendo, nullum sibi privilegium, exemptionem, aut singularitatem ambiendo. Hæc ergo tua præcipua sit pœnitentia ac mortificatio in Religione, nihil singulare admittere, nedum conquirere. Hoc pœnitentiæ genus sine ullo evanescendi periculo suscipere potes: quia sic nullam videris subire pœnitentiam, nec advertunt alii, utrum te mortifices, nec ne. Est denique hæc pœnitentia una ex optimis, Deoque gratissimis, quas subire austeritates potes. Simplex quidem & commune id vitæ genus esse videtur, coram Deo tamen singulare est, & solida securaque perfectio & Sanctitas. Ita *Alphonsus Rodericus*, qui erat vir omnino doctissimus, parique vitæ Sanctimoniam celebris; docuit namque non sine singulari solertia, suorumque discipulorum utilitate & profectu Sacram Theologiam 12. annos; postmodum constitutus fuit Magister Novitiorum, in quo munere 30. annis continuis permansit; administravit etiam officium Patris Spiritualis seu Directoris Patrum illorum, qui in Tertiati (ut vocant) se in spiritualibus exercitiis singulariter exercere solent, etiam annos 12. quo tempore volumen de perfectione Christiana, quod hodiè inter Religiosorum manus frequentissimè versatur, conscripsit. Hinc iterum Novitiis præficitur. Denique omnibus Ecclesiæ Sacramentis probe munitus mortuus est Anno 1606. 21. Febr. ætatis suæ 90. ex quibus 70. consumpsit in Societate JESU, cujus laus extat pagina 20. Bibliothecæ Societatis JESU, unde clarè colligere est, eum cuncta, quæ docuit, opere ipso implevisse. Hoc ideo huc retuli, ut hujus Vene-

rabilis Viri doctrina hoc in libro sæpè allata pluris æstimeretur.

23. Cæterum advertendum est, quod tametsi aliquis Deum ex toto corde diligere, ejusque præcepta observare nō modicum conaretur sic, ut nullius, aut certe nō multarum culparum seu imperfectionum sibi conscius esset, non tamen continuè ei fas est credere, se jam esse perfectum. Nam ut sapienter *S. Gregorius* lib. 4. dial. dixit: Plerumque hi, quos jam perfectos homines æstimant, adhuc in oculis summi Opificis aliquid habent imperfectionis. Sic sæpè imperiti homines necdum perfectè sculpta figilla conspiciamus, & jam quasi perfectæ laudamus, quæ tamen adhuc artifex considerat, & limat: laudari jam audit, & tamen ea tandem meliorare non desinit. Proinde tametsi nullum in anima nostra defectum latere videremus, haud tamen dubiè multos habemus, quos supremus Artifex optimè perfectos habet; Unde magis ac magis ad perfectionem oportet anhelare; Nam ut *S. Bernardus* docet: Nemo perfectus est, qui perfectior esse non appetit, & eò perfectiorem quisquis se probat, quod ad majorem tendit perfectionem. Et iterum *Indefessum*, inquit, proficiendi studium, & jugis conatus ad perfectionem, perfectio reputatur. Et *Sancto Patre Augustino* teste tract. 4. in epist. 1. *Joan.* Tota vita boni Christiani Sanctum est desiderium proficiendi. Hic finis noster est, hic saccus, & quia angustus est, extendendo facis capaciorem.

24. Sanctus Hieronymus exponens hæc *Matth. 5.* Beati qui esuriunt, & sitiunt iustitiam; eos hic vocari ait beatos, qui quamvis iustissimi sint, nunquam tamen iustitiâ suâ saturantur, nec sibi sufficere credunt ea, quæ habent, sed ad majorem virtutem & perfectionem

ceu famelici ac sitibundi anhelant, uti anhelabat Propheta ille, qui dicebat & à Deo precabatur: *Amplius lava me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me.* Ps. 50. Non sufficit mihi, quod à peccatis mundus, quod dealbatus sim; sed velim insuper, ut nivis instar, & etiam supra nivem me dealbes. *Asperges, inquit, me, Domine hyssopo, & mundabor; lavabis me, & super nivem dealbabor.* Sic & nos ad Deum clamare, eumque precari debemus, dicentes: Domine, humilitatem majorem, patientiam fortio-rem, charitatem ardentio-rem, plus mortificationis, indifferentiæ & resignationis &c. & amplius lava me. Denique ut Sermoni finem imponamus, ad Religiosæ perfectionis semitam alacriter decurrendam non modicum conducit legere Vitas & Exemplaria Sanctorum, eorumque acta & facta

ante mentis obtutum collocare. Nam ut Sanctus Gregorius Nyssenus lib. de vita Moysi ait: *Credendum est, idcirco vitas præstantissimorum virorum exquisitissime perscriptas esse, ut vita nostra imitatione ad Virtutem & bonum rectius deducatur.* Unde quemadmodum pictores, quando imaginem ex imagine pingunt, identidem ad exemplar respicientes, characterem ad suum opificium inde transferre conantur; ita oportet eum, qui studet seipsum omnibus virtutum partibus perfectum reddere, Sanctorum vitas, velut simulachra quædam viva, & efficacia respicere, illorumque bona opera per imitationem sua facere. Hoc si præstiterimus, dubium non est, quin ad optatum perfectionis portum, feliciter enataturi, indeq; ineffabili perfusi gaudio Civitatem cælestem Jerusalem subituri simus.

SERMO XLV. DE MORTIFICATIONE.

*Qui Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum vitiis
& concupiscentiis suis. Galat. 5. Vers. 24.*

PARS PRIMA.

1. **Q**uemadmodum necessarius est victus ad conservandam corporis vitam, ita necessaria est quotidiana mortificatio ad spiritualem animæ vitam sustentandam. Mortificatio porro nihil aliud est, quam suppressio malarum affectionum, quæ ex vitio depravata naturæ, vel sugge-

stione dæmonis in homine solent oriri. Ratio verò, cur continua mortificatio in homine Christiano requiratur, est, quod sit secundum naturam ab incunabulis ad maliciam pronus; hinc necesse habet, quotidie laborare, ut rebellantem carnem per mortificationem deprimat, ac spiritui subjuget: Sine quo studio ac conamine neque officio hominis

Q 2

neque

neque Christiani, neque Religiosi satisfacere quis potest, sed contingit (ut *Rodriguez* part. 2. tract. 1. cap. 18. perhibet) quod in horto imaginibus ex myrto, aut alio herbarum genere efformatis evenire videmus, ut scilicet nisi assidua luxuriantes herbarum amputentur, hominis aut alterius rei figuram amittant. Hinc rectè *S. Bernardus* sup. *Cant. Serm. 58.* dixit: Parum est semel putasse, sæpè putandum est; imò si fieri potest, semper, quia semper quod putari oportet, si non dissimules, invenies; Putata enim repullulant, & effugata redeunt, & reaccendantur extincta, sopita denuò excitantur, ideo hæc putatio necessaria. Necessaria, inquam, ad virtutum fructus progerminandos, vitiisque profliganda. Nam quemadmodum terra sibi relicta non nisi carduos, spinas & tribulos profert; ita neque ab animarum nostrarum agro sperari aliud poterit, quàm vitiorum lolium, si aratro mortificationis non fuerit excultus.

2. Porro tametsi aliquis, siue continuo mortificationis studio, siue fingulari Dei beneficio inordinatas animi sui affectiones sic vicisset, aut rationi subiectas haberet, ut se ab illis nihil oppugnari sentiret, non tamen ideo à studio mortificationis recedere debet, quasi jam securus foret, sed prudenter invigilare, ne forte hostis domesticus in occulto lateat, & se, dum minimè putat, aggrediatur. Unde *S. Bernardus Serm. 5. in Cant.* monet: Quantumcunque enim in hoc corpore manens profeceris, erras, si vitia putas emortua; & non magis suppressa: velis, nolis, intra fines tuos habitat *Rebus*, subjugari nunque potest, exterminari nequaquam. Quare in hac vita mortali à mortificationum exercitio nunquam abstinendum est, siue vitia palam contra

nos deserviant, siue occultas tantùm radices agant. Bellè proin quemlibet nostrum ad hoc mortificationis studium provocare conatur *Rodriguez* loc. citato cap. 4. scitâ hæc similitudine: Sicut equus, inquit, etiam mansuetissimus nunquam facillè sine freno relinquitur à sessore; ita nec animus noster ab homine sine freno mortificationis relinquendus est, quantumcunque in virtutis studio profecerit.

3. Hoc ipsum egregiè præstitit *S. Antonius Abbas*, hic enim, ut refert *S. Athanasius*, cùm in adolescentia maximas poenitentias fecisset, multisque annis incredibiles pagnas cum dæmonibus sustinisset, quando ad extremam senectam, in qua aliquid quieti dandum videbatur, pervenit, renovare coepit omnia pristina poenitentiarum exercitia. Quid nos doceret, nunquam cessare debere à mortificationibus. Idemque *S. Franciscus Seraphicus* faciebât. Ad quem scopum collimat *Apostolus 2. Cor. 4.* Semper mortificationem *IESU* in corpore nostro circumferentes, ut & vita *IESU* manifestetur in corporibus nostris. Hinc *1. Cor. 9.* rursus de seipso sic scribit: Ego igitur sic curro, non quasi in incertum; sic pugno non quasi aërem verberans: sed castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne forte dum aliis prædicavero, ipse reprobus efficiar. Quomodo verò corpus nostrum mortificandum sit, suggerit *S. Bernardus* ep. ad frat. de Monte Dei his verbis: Docendus est homo sic habere corpus suum, sicut ægrotum, cui etiam multa volenti inutilia sunt neganda, utilia verò etiam nolenti ingerenda. Ad hanc porro mortificationem nos æquitas invitat frequentandam. Quid enim æquius, quàm ut ancilla dominari non fingatur? quid æquius, quàm ut equo frenum semper

semper applicetur? Quid æquius, quam ut hostem, vitæ & quidem æternæ infidantem, assiduò persequamur? quid æquius, quam ut is, qui toties Dei Filium occidit, ad mortem saltem spirituales damnetur? Quod verò hoc non sit crudelitas (quemadmodum non pauci mundanorum falsò opinantur) docet sæpè citatus Rodriguez hisce verbis: Sicut infirmus, licet brachium suum propter bonum totius corporis ustulari permittat, non tamen odisse illud, sed amare censetur: ita & nemo animam suam odisse dicendus est, licet ferro mortificationis eam propter bonum totius hominis aduri permittat.

4. S. Eucherius mysticam dedit rationem, cur Deus in antiquis Sacrificiis prohibuerit sibi offerri mel. Nec quicquam mellis adolebitur in Sacrificio Domini. *Levit. 2. v. 11.* Quia resoluti blandimentis deliciarum, aut dulcedine voluptatum non possunt Mysteriorum Dei esse participes. Hinc videmus, quod non prius Israëlitis Manna in deserto datum sit, quam panis Ægypti defecerit, ad denotandum, quod homo cælestibus consolationibus non citius reficiatur, quam per mortificationem terrena solatia abiecerit. Unde Christus S. Catharina Senensi dicebat: *Quanto magis morieris in te, tanto magis vives in me: & quò purgatus ejicies, quod tuum est, tantò abundantius ipse reponam, quod meum est.* Et S. Francisco dicebat: *Me desideras? Amara tibi dulcia, dulcia amara sunt.* Monet proinde pius Asceſa, 3. c. 43. *Stude mortificationi victorian, quia hoc amplius tibi proderit, quam notitia multarum difficultatum questionum.* Nihil quippe pretiosius in anima reperiri potest, quam si indefatigabiliter ad Deum suspiret; hoc autem bonum per victiorum mortifica-

tionem obtinetur, quemadmodum S. P. Aug. in Ps. 41. his docet verbis: *Cervus Serpentes necat, & post serpentium interemptionem majori siti inardescit, peremptis serpentibus acrius ad fontes currit; Serpentes vitia tua sunt, consume serpentes iniquitatis, tunc amplius desiderabis fontem Veritatis.* Et Serm. 3. de Ascens. sic idem S. Doctor fatetur: *Ascendamus etiam post illum per vitia & passionem nostras. De vitiis nostris scalam nobis facimus, si vitia ipsa calcamus: attollent enim ipsa nos, si fuerint infra nos.*

5. Cum quidam ex antiquis illis eremi Patribus nullum corporis affligendi modum teneret, ideòque ab aliis de rigore temperando moneretur, respondit ille: *Mihi credite, filii, si & locus & status, conditioque Beatorum in cælis dolorem aliquem admitteret, displicentiaque alicujus capax esset, profectò hoc unum maximè dolerent, quod plures & graviore affligendi se mortificandique occasiones non quævisissent.* Digna sanè tali viro responsio, cui contradicere, temeritatem saperet, præsertim cum infinita proptemodum SS. Virorum exempla essent, assertionem hanc probantia; Tanta enim pœnitentiarum, & mortificationum exercitia subierunt, ut humanas vires longè excessisse videantur. S. Simeon Stylites in diversis columnis ultra 50. annos jugiter stetit, & integro anno uni solummodò pedi innixus. S. Moyses Æthiops sex annis pernox stetit, ut somnum vinceret. Triennio in sepulchro Sisinius noctibus atque diebus, nunquam sedens, acclinans, aut jacens, aut egrediens hæsit. S. Elpidius omnes noctes stando, & psallendo peragebat tantà constantiâ, ut nec à scorpione læsus se commoverit. S. Wiphus (ut Gregor. Turon. lib. 8. hist. Franc. c. 15.

perhibet) de se dicere potuit: Columnam statui, in qua cum grandi cruciatu sine ullo pedum tegmine stabam; cum hyemis tempus advenisset, ita frigore glaciali urebar, ut ungues pedum meorum vis frigoris sapius excuteret, & in barba mea aqua gelu connexa candelarum more dependeret. *S. Zoëvardus*, teste *Mauro Episcopo* in vita, tamdiu ad nudum corpus catenam portavit æream, quoad carnibus putrefactis cute obduceretur. Latuisset hoc martyrium, nisi post mortem ad umbilicum apparuissent nodi ligantis metalli, quod dum è cadavere extrahitur, auditus est sonus clissarum costarum. *S. Simeonis Stylitæ* jam memorati pes catenâ ferreâ ligatus in tantum computruit, ut cimpices inde exerescerent, qui si fortè dilabebantur, reponebat in ulcera dicens: *Manducate, quod vobis Dominus dedit.*

6. *S. Lupicinus* (ut *Gregor. Turon. sup. cap. 7.* testatur) in sua cellula grandem habebat lapidem, quem duo homines vix levassent, hunc cervici impositum per totum diem psalmos canendo portabat in sua cella, quo fiebat, ut afflicta depreffione thoracis pulmones corrumperebantur, ipsæque sanguinem copiose expueret; Noctu verò tanquam lapis non sufficeret mortificationi, baculum quem manu gestare solebat, duabus desuper sudibus aculeatum mento supponebat, ne unquam somno corpusculum recreare valeret. Hinc multi de nocte ad ejus cellam accedentes, audierunt concentum Angelorum. *B. Elphegus* ex Monacho Episcopus (teste *Osberno Monacho* in vita) in hyemali frigore & glacie, cum somnus noctu omnes detineret, ipse clam nudis pedibus solâ tunicâ indutus de strato surgere, foras ire, & usque ad auroram orationibus

vacare consuevit. *S. Rodolphus Monachus* noctu, quantumvis gravis bruma rigeret, nudis pedibus ac cruribus, usquedum dilucesceret, psallebat. *S. Dominicus Loricatus* vestes non ultra tibias demittebat, ut frigus nudatos pedes adureret.

7. *S. Christianus Eremita* in hyeme stabat in aqua gelida usque ad collum immersus, deinde se verberabat, usque dum virgæ disrumperentur. Ut auctor est *Vinc. Bellov. lib. 19. cap. 11.* *S. Petrus Damiani* ut testatur *Hieron. Rubens* in vita, contra æstum libidinis noctibus è cubili surgens, aquis se immerfit, dum totus frigeret, atque inde egressus, non in lectum, sed in preces se volebat. *S. Orientius Eremita* omni die in aqua frigida stans usque ad umbilicum Davidis Psalterium absoluebat. *Lib. 4. Vis. PP.* *S. Edmundus Cantuariensis Episcopus*, referente *Surio* in ejus vita, non tantum Zonâ, sed etiam caligis utebatur cilicinis: solo pane vilique cibo contentus, nec pisces, nec carnes comedeat, ut labia dirumperentur: ad quietem nocturnam capiendam nec ladicibus, nec stragulo, nec pulvino utebatur, sed propriis tantum vestibus tectus confidebat, idque per 30. annos, etiam ad Archiepiscopi dignitatem evectus, continuabat. *Pròh!* omnia similia Sanctissimorum Virorum mortificationum genera referre; quantum onus ac labor foret?

8. Ast nihilominus non omittendum, quod de Venerabili Patre nostro *Joanne à S. Guilelmo* referunt vitæ ejus scriptores; adeo enim eum rigidè vixisse testantur, ut etiam antiquorum Patrum austeritatem supergressus fuisse videatur: Inter alia mortificationum genera sunt ista: In regionibus calidissimis commorans, capite discooperto & ad solem expposito

in ætate incedebat: hyeme verò summo manè nudis pedibus super glaciale solum, & spinas pluviarum tempore ambulabat, suosque ad similia agenda venustè admodum & lepidè hortabatur, dicens: qui nonet sclopetariorum pilas pumbeas, non eat ad bellum, qui timet pati, non querat cælum, & si per multas tribulationes in cælum intrare oportet, veniant super me omnia mundi mala. De nocte sæpissimè cellulæ suæ fenestram habebat apertam, ut sic facilius ex æris intemperie molestaretur, & ingredienti culices & sciniphes aculeis suis eum durissimè affligerent. Præterea semper nudis pedibus ambulabat, quorum plantæ glacie, lapidibus & spinis in minutissimas partes incisæ copiosum sanguinem aliquando emittebant. Nec quidem hyemali tempore ad ignem accedebat: Ad imitationem S. Guilelmi pro indulsio ferreâ loricâ utebatur, ne autem ferruginem contraheret, aliam de novo sumebat; tres enim habebat, quibus unâ post alteram utebatur, earum aliquas penitus consumpsit. Per cellulæ ejus rimas, cùm habitum exueret, loricæ annulos ita carnem penetrassè quidam semel viderunt, ut vix discerni posset, an loricam haberet. Neque illi ad corporis ornamentum deerant Zona & armillæ; ingenti etenim catenâ ferreâ utebatur, quæ à scapula dextra ad latus sinistrum, & à scapula sinistra ad latus dexterum in Crucis figuram superpectus extensa erat: alterâ insuper cingebatur, quam adedò contractam portabat, ut anno 1607. cùm in periculosam infirmitatem incidisset, Socius ejus Frater Laurentius, cùm eum in lectum transportaret, præfatam vidit catenam adedò contractam, corporique adhaerentem, ut carnem ipsam jam pu-

ruentam penetrarit. Quare illam non sine maximo P. Joannis dolore simul cum carne multis in locis affixa extraxit. Aliquando etiam in locum illius catenæ ferreo circulo cum quibusdam aculeis utebatur, quæ omnia magnâ veneratione Populoniæ asservantur.

9. Verùm enim verò hæc & alia Sanctorum acta non ideo narro, ut imiteris, Sancti enim homines divino spiritu afflati multa egerunt, & fecerunt, quæ mirari potiss, quàm imitari debemus. Unus etiam altero robustioris naturæ est. Discretio velut Regina virtutum, consiliùmque Seniorum in corporalibus mortificationibus nos moderari debent. Quocirco hæc duntaxat ideo memorata sunt, partim ut nos saltem studeamus parva mortificationum exercitia sedulò obire, confidentes de gratia Divina, quæ ad hoc profectò nobis haud deerit, dummodo nos ipsi per socordiam non ponamus obstaculum. Partim etiam, ut hisce heroicis actis inspectis non infleamur, & evanescamus ob exiguas aliquas peractas mortificationes, easque ne plùs æquo æstimemus, considerantes has propemodum nullas esse, si cum SS. Patrum austeritatibus conferantur. Itaque ut ad alias nobis magis convenientes, nec tamen ideo minus utiles Deoque gratas mortificationes divertamus, necesse erit

breviter de his tractare.



PARS SECUNDA.

10. **O** Prima ergo mortificatio est, vincere seipsum, juxta commune illud axioma: *Fortior est, qui se quam qui fortissima vincit moenia.* Contigit porro hæc victoria in abnegatione propriæ voluntatis, id est, si quod appetitus desiderat, non concedamus, & quod horret, amplectamur. Præclare in hoc certamine se gessit quidam ex antiquis Monachis, ut Pelagius in *Vitis PP.* refert; Hic namque cum Seni cuidam inserviret, contigit, ut ulcus Seni in corpore pronasceretur, ex quo multa sanies cum grandi foetore profluebat Dicebat autem cogitatio sua illi fratri: Discede hinc, quia non potes sufferre foetorem putredinis istius: Quam cogitationem ut reprimeret, tulit vas, & lavit ulcus Senis, recollegitque aquam in vase, & quoties sitiebat, ex ea bibit. Cœpit autem iterum cogitatio sua sollicitare eum dicens: Si non vis fugere, saltem non bibas foetorem hunc. At ille toleranter ferebat bibens lavaturam vulneris sui Patris. Et cum ita ministraret Seni, vidit Deus charitatem laboris illius, illam ulceris lavaturam vertit in aquam mundissimam, & Senem invisibili medicamento sanavit. Secutus est hunc *S. Franciscus Xaverius*, nam ut seipsum, & nauseam, quam ex ægri ulcerosâ servitio sentiebat, vinceret, saniem ex illius ulceribus exfluxit.

11. Plures præterea alii non desunt, qui hoc ipsum mortificationis genus summi amplexi, inter quos vel apprimè numerari debet devota Christi Sponsa *S. Catharina Senensis*; Hæc cum aliquando decumbenti ex morbo mulierculæ (à qua S. Virgo antè fœdis omnino convitiis proscissa, & velut infamis lupa pro-

clamata fuerat) serviret, intolerabili afflata foetore nauseam sensit, quam cum à stygio Veteratore motam suspicaretur, ut hæc à sancto proposito sese dimoveret, ipsa sibi met offensâ hæc secum: Quid? inquit, adeone exosa tibi Soror Christi Sanguine redempta? an non es ipsa tu simili magisque fœdo morbo obnoxia? utique: Dixit, & nares cancro mulierculæ laborantis admovit, hiantique ore putidam mephytim hausit, donec rebelis carnis affectum domaret. Aliàs etiam generosius facinus tentavit, nam cum putidam ejusdem mulierculæ laborantis tabem exhorruisset, & aquâ cancrum eluisset, eandem patinâ exceptam avido hausit ore, itaque tentationem vicit, suoque Confessario fassa est, nunquam in omnem vitam quidquam suavius à se gustatum. Placuit adeò hic heroicus actus Christo Domino, ut sequenti nocte ei apparuerit, gloriosæque adeò victoriæ congratulaturus patulam sui lateris plagam exhibuerit, de quâ S. Virgo tantas cælestes delicias suxit, ut earum etiam vis in ejus corpus redundaret: Si igitur ob victoriam sui ipsius tam raræ à Divina Bonitate præstentur gratiæ in hoc mundo, quanta ergo merces & gloria manebit in Patria, ubi proprius est remunerationis locus?

12. Quòd si verò hoc seipsum vincendi genus, utpotè Sanctis duntaxat proprium, alicui nimis durum videretur, non desunt alia, quibus fructuosè homo seipsum mortificare, ac rebellem carnem spiritui subjugare potest, videlicet per mortificationes sensuum, hæ enim sunt saluberrimæ; Sicut enim per sensus hominis plurima vitia subini-

subintrant in animam; Sic etiam per eorum mortificationem pleraque vitia præcaventur, Virtutesque acquiruntur. Ideirco de quinque sensuum mortificationibus breviter agendum censeo, de Visu, auditu, olfactu, & tactu in præfenti; de gustu verò in subsequenti Sermone differemus. Visus itaque mortificari potest, 1^{mo} Cohibere oculos ab aspectu earum rerum, ex quibus posset sumi aliqua occasio peccandi, uti sunt v. g. comedix profanæ, choreæ, familiares conversationes virorum cum mulieribus, & similia, quæ quamvis in se subinde peccaminosa non sint, animum tamen incauti spectatoris facile à Deo avertere possunt. 2^{do} Visum mortificare oportet, cohibendo oculos ab aspectu mulierum; vide dicta Sermone 18. num. 21. & consequenter.

13. Tertius mortificandi visum gradus est, refranare oculos à curioso aspectu pompæ mundanarum, vel rerum artificiosarum, aut casualium eventuum, qui aliquando sub fenestris, aut quocunque transitu solent occurrere. Ita fecit *S. Carolus Borromeus*, qui cum in conclavi suo juxta fenestram solum audientiam dare, nunquam ad extra prospexit, esto qualiscunque tumultus aut rumor oriretur in platea. Quartus gradus est, cohibere subinde oculos ab aspectu earum rerum, quæ visum maxime delectant, uti sunt, v. g. horti delitiosi, artificiosi aquæductus, flores rariores, thesauraria Principum, & his similia. Quemadmodum olim fecit nunc memoratus Sanctus Cardinalis, qui cum à Prælatò quodam invitaretur, ut pro captanda aura dignaretur se conferre ad hortum, duabus leucis Mediolano diffitum, & eâ tempestate præ omnibus totius Lombardiæ hortis cele-

Gramm. Relig. Pars II.

berrimum, ivit quidem, ubi tamen ad hortum illum introductus fuit, semel tantummodò illum, & quidem obiter & per modum insensilis statux circumvixit, ita ut artificiosissimas illas fontanas, elegantissimas areolas, flores rarissimos, & alia id genus selectissima hortorum delectamenta, quæ aliorum animos in maximam admirationem rapere solèbant, ipse vix uno respiceret oculo. *S. Franciscus Borgias* etiam cum adhuc sæcularis miram ex falconum aucupio voluptatem caperet, ut se mortificaret, ipso, quo falco herodium insectabatur, & occidere parabat, tempore oculos claudebat. Item *P. Joannes Berghman* è Societate JESU sic oculos frænabat, ut eos nunquam terrâ attolleret, nisi ratione aut necessitate cogente. Aliquando coactus interesse Dramati, nunquam oculos sustulit, ita ut Nobilis quispiam id advertens, socio in aurem diceret: Profectò hic Pater Sanctus est. Nunquam etiam adduci potuit, ut hortos, vineas, solennes equitationes Romæ aspiceret. In *Vit. p. 2. fol. 74. & 77.* *Sara* Virginum Sacrarum Antistita, teste *Drexelio* in *Nicet. lib. 1. §. 6.* in Monasterio Scythiotico sexaginta annis prope aquam simplicissimam habitavit, & nunquam eam aspexit. Quod idem fecit è Societate JESU quidam Novitius, qui Neapoli moriens, fassus est, scilicet ob oculos à jucundo maris vicini aspectu custoditos hoc habere præmii, ut in morte Angelorum fuerit aspectu recreatus. *Nadasi* in ann. Angelico.

14. Quintus mortificandi visum gradus est, cohibere oculos ab aspectu faciei alterius, qui secum loquitur, sive sit ejusdem sexûs, sive disparis. Ita fecit *Sancta Clara* de Monte Falco ex Sacro Ordine nostro. Hæc quoties alteri cuicunque loqueretur, semper oculos

R. suos

suos velabat, ne faciem ejus videret: neque adduci poterat, ut vel saltem fratri suo germano pariter Religioso revelatâ facie, oculisque è terra sublatis colloqueretur, dicere solita, se ad loquendum non egere oculis, sed lingua tantum. Hoc ipsum etiam monet Mellissus Bernardus in form. honest. vit. dicens: *Nunquam alicui oculum in faciem figas.* Tandem perfectissimus hac in mortificatione gradus est, non elevare oculos à terra, nisi ad aspiciendas res sacras, vel ad ea tantum, quæ ex præcisa necessitate sunt videnda, & cum hic gradus cæteris sit perfectior, ideo etiam est difficilior. practicus tamen à multis ferventibus Dei Servis, quibus exemplo præluxit Salvator noster, cum enim vellet benedicere panem, sublevarat oculos. Joan. 6. vers. 5. quod (teste Ven. Beda) idem tam specialiter Evangelista commemoravit, ut significaret, eum non fuisse solitum oculos huc atque illuc convertere. Securus est imprimis Salvatoris Exemplum S. Bernardus, velut discipulus suum Magistrum, mortificationi quippe oculorum adeo deditus fuit, ut quamvis Ecclesiam, & cellam suam diligentissime incoheret, post unius tamen anni decursum nesciret, an cella illa esset fornicata, an verò haberet tantum laquear ligneum? & an esset in Ecclesia fenestra tantum una, an verò plures? Alias etiam, cum integro fere die juxta flumen quoddam iter ageret, & sub vespertam suos comites de hoc lacu differere audiret, valde miratus est colloquentes, negavitque se lacum vidisse, neque nosse, quænam lacum memorarent. Nec abhinc fuit Palladius Abbas, qui per solidos viginti annos nunquam in cella sua sustulit oculos in altum, ita ut superiorem illius cellæ partem vide-

ret, an esset fornicata, an verò simplici laquear, conclusa. His annumerari potest Thomas Sanchez Vir omnino doctissimus, juxtaque Sanctissimus, qui, ut proditum in annal. PP. Societ. 1610. defixis semper humi oculis incescit, aut sedit in mensa, ita ut nec affidentem, nec ministrantem cognosceret; Ductus semel à PP. Dominicani per Monasterium, laudabat quidem omnia, ne adverterent, oculos tamen semper clausos habebat.

15. Auditus sic mortificari potest, 1^{mo} fugere occasionem audiendi propriam laudem, aut si quid in hujusmodi laudem ab aliquo proferatur, subito sermonem divertere. 2^{do} Non inquirere Novalia, & si de illis fiat mentio, discursum divertere in aliquid utilius. Hoc docuit S. Hugo Episcopus (ut refert Petrus Dorlan. in in Chron. Carthuf. lib. 3. & Surius in Vita S. Hugonis) Hic cum post conciliatam pacem inter Reges Franciæ & Angliæ divertisset ad Monasterium Carthusianorum, interrogatus de modo initæ pacis, tristitia affectus, & zelo plenus Ordinis sacri, respondit: *Rumores audire ac referre, etsi licet Episcopo, Monachis tamen non licet.* Quamobrem iidem Carthusiani jure statuerunt de Convertis, qui sapiens, quam Monachi egrediuntur, sæculares rumores ubi audiunt, ibi dimittant. Item S. Clara de Monte Falco quoque vetuit famulas cœnobii, quæ rei familiaris ergo domo prodibant, quidquam sacris Virginibus referre eorum, quæ foris vel audissent, vel vidissent, ne quid inquietis eis afferrent. 3^{ro} Avertere aliquando aures à suavi concentu vel musica, quæ auditui sit gratissima. Ita fecit S. Franciscus Seraphicus, qui vice quadam acutissimis doloribus morbi exagritus, contra-

rem suum rogavit, ut sibi pro alleviatione dolorum paululum luderet in fidibus, mox autem se recolligens, vetuit id fieri, ne fortè videretur pro cælesti consolatione terrenam quærere: Deus autem remuneraturus hunc mortificationis actum, misit Angelum, qui unicâ tantum vice plectrum per chordas fidium duxit, & tantam consolationem Beato Viro attulit, ut non tantum omnes ei dolores leniverit, sed etiam inexplicabili gaudio internè afficeretur. 4to Ingratos tumultus & clamores patienter audire, nec indignari, si vicinus aliquis canis importunius latret, aut submurmurans musca & vespa per cellam diutius circumvolet: aut tumultuosi Opifices, uti sunt viatores, fabri, bractearii & similes, qui in vicina laborent tempore studii aut somni captandi.

16. Olfactus mortificari potest, 1mo denegare naribus omnes suaviore odores, eosque ita spernere in animo, ut etiam si contingat aliquando ad aliquem locum, vel hominem odores huiusmodi à se diffundentem, pervenire, nulla tamen vanâ inde delectatio capetur, sed potius ex animo spernantur tanquam vana oblectamenta, quæ sensualitati serviant, & spiritui obfint. 2do In cultioribus hortis, ubi suaveolentium florum habetur copia, non decerpere quidquam pro fovendo delectamento narium, sed omnibus his sese privare ex amore JESU, qui est flos florum, & pascitur inter lilia. 3to Res foetidas & grave olentes (quantum sine præjudicio sanitatis fieri potest) patienter sufferre ad imitationem Sancti Arsenii, de quo Ruffinus Aquil. narrat, quod sportulas suas conficiens aquam in pelvi retinuerit ad emollienda palmarum folia, quæ

cum foetida redderetur, nunquam, ut mutaretur, admisit, sed aliam infundebat, ne putor cessaret. O Pater, inquebant Monachi, cur aquam non mutas? nonne percipis tuam infici cellam? Respondit Arsenius: Pro odorum & unguentis, quibus in sæculo usus fui, nunc foetorem istum ferre oportet, ut in die iudicii de illo gehennæ inenarrabili foetore liberet me Dominus.

17. Tactum quomodo mortificare possimus, & debeamus, diximus jam Ser. 18. num. 31. & consequenter, quibus sequentia addi possunt; quod videlicet ad mortificationem tactus spectet patienter & cum resignatione sufferre calorem, frigus, ventum, & alias temporum injurias, corpori contrarias, nec contra hæc quærere remedia, quâmdiu lex discretionis id concedere videtur. Item muscas, pulices, & id genus importuna animalia æquanimiter sufferre, etiam dum molestissimè infestant. Ex iterum, corpus voluntariâ asperitate mortificare, putâ ciliciis, disciplinis, grossiori veste, duriori lecto, incommodâ sede, & aliis huiusmodi poenalitibus. Nec non stare in cella, vel flectere usque ad lassationem virium, vel manibus expansis aliquamdiu orare, vel humi per aliquod tempus cubare, aut aliam similem violentiam corpori cum discretionem inferre.

18. Hæc igitur sensuum mortificatio magni omnino meriti apud Deum est, quemadmodum innuit Ven. Blos. in inst. spirit. cap. 1. his verbis: Si quis propter Deum voluntati suæ etiam in minimis rebus reluctetur, rem ipsi Deo gratiorem præstat, quàm si multos mortuos ad vitam reducat. Et ut hoc obvio quodam exemplo declararet, ait: Duo simul proficiscentes conspiciunt in via raræ pulchritudinis florem, quem dum prior jam jam decerpere pararet,

non nihil sese recolligens intra se dicebat: Amore Domini mei JESU Christi hunc flosculum non attingam. Alter vero absque omni pravia consideratione prædictum florem carpsit. Hic flosculum decerpens minime peccavit; attamen qui eum intactum propter Deum reliquit, excedit tantum in merito, quantum excedit cælum in altitudine terram. Proinde non sine ratione S. Dorotheus Serm. 1. de Obed. ad hoc mortificationis genus nos provocat, dum ait: Inter ambulandum titillat animum cogitatio, caput flectendi in partem alteram, circumspiciendique, quid isthic rerum agatur. Ne feceris. Dum colloqueris aliis; incessit te cupiditas addendi colloquio quidpiam proposito valde accommodum; ex quo prudens audias. Cave, illud dixeris. Suadet tibi cogitatio tua, adi coquum, & interroga, quid parer obsonii? Non obtemperes. Cernis fortè quidpiam? suadet tibi cogitatio, ut interrogés, quisnam illud attulerit? missumne sit, an pretio emptum? Non interroges. Venit hospes aut peregrinus: cuperes statim nosse, quisnam sit, undenam, quonā tendat, ad quid veniat? noli velle scire, sed mortifica in hoc appetitum tuum. Hactenus Sanctus Dorotheus. Quamobrem verus Dei servus (monet rectè S. Bonavent.) sæpe apud semetipsum dicat: Propter te & amore tui, Domine JESU, hanc rem videre, vel audire, solum hunc gustare, vel hoc oblectamenti genus accipere nolo.

19. Habes ergo hic, Frater charè, optimam ac saluberrimam teipsum mortificandi methodum, quam si observare studueris, dubium sanè nullum est, quin gratissimus Deo futurus sis; ac cum omnibus illis, qui carnem suam juxta monitum Apostoli Gal. 5. crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis suis, cælesti gaudio æternum frutururus. Ne porro tuus inordinatus a-

nimi affectus ab hoc mortificationis studio te abducatur, & abstrahat, cogites oportet, quàm plurimos quotidie miserè omnino perire, eò quòd sensus suos non sat cautè, ut deberent, custodiant. Solet enim mors in animam ascendere per fenestram, per externos videlicet corporis sensus, juxta commune illud axioma: Nihil in intellectu, quin prius fuerit in sensu. Quàm insipienter proin agunt homines illi, qui ad mundi vanitates passim oculorum lumina evibrant, cum per talem conspectum in anima perversam concupiscentiam (quæ teste Apostolo causa est omnium malorum) suscitent. Quippe quis eum non fatuum proclamaret, qui sciret, se ob alicujus rei aspectum in febrem, aut alium morbum gravem lapsurum, & nihilominus à tali re videnda non abstineret? Ita sanè cum ob rerum caducarum obtutum non raro homines in febrem concupiscentiæ incidant, ac difficultatem aspi-randi ad cælestia sentiant, ille qui ab his sibi non temperat, demerens esse comprobatur. Hinc S. Greg. I. 21. moral. c. 2. ait: Deprimendi sunt oculi quasi raptores ad culpam; quisquis enim per has corporis fenestras incautè exterius respicit, plerumque in delationem peccati etiam nolens cadit, atque obligatus desiderii incipit velle, quod noluit. Hoc non esse vanum commentum, agnovit Regius Psalter, ideo ad Deum conversus sic precatur: Averte oculos meos, ne videant vanitatem. Ps. 118. v. 37. Intelligis ergo, quanti inter sit custodire visum. Quapropter S. Dorotheus te admonet; Consuesce, inquit, non circumferre oculos ad aliena & vana, hæc enim deperire faciunt omnes labores monasticos. Quod de visu dictum, de aliis sensibus idem intellige. Cæterum quia variis in locis de mortificatione aliqua jam insinuavimus, ideo ne eadem bis repetamus, sermoni finem impono.

SERMO XLVI. DE JEJUNIO ET ABSTI- NENTIA

*Scitote, quoniam exaudiet Dominus preces vestras, si manentes
permanseritis in jejuniis & orationibus in conspectu*

Domini. Judith. 4.

1. **Q**uia commune sonat adagium: Ignori nulla cupido; quocirco ut majori quis cum facilitate suavitatēq; jejunia frequentate valeat, non modicum juverit ruminasse ejus naturam & præstantiam. Teste S. Athanasio, in Breviar. Dom. 3. Nov. Jejunium morbos sanat, distillationes corporis exsiccat, demones fugat, pravas cogitationes repellit, mentem clariorem reddit, cor mundum efficit, corpus sanctificat, denique ad thronum Dei hominem sistit. Et S. Leo Papa in Brev. Dom. 3. Adv. De abstinentia, inquit, prodeunt castæ cogitationes, rationabiles voluntates, salubria consilia: & per voluntarias afflictiones caro concupiscentiæ morietur, virtutibus spiritus innovatur. Cui astipulans S. Basilus ibid. Dom. 4. quadr. ait. Jejunium tentationes propulsat, ad pietatem arminat, in bellis fortitudinem affert, in pace quietem docet. Nazareum sanctificat, Sacerdotem perficit. Plura videri possunt locis citatis. Similia etiam habet S. P. N. Aug. serm. de Jejun. Jejunium, inquit, purgat mentem, sublevat sensum, carnem spiritus subjicit, cor facit contritum & humiliatum, concupiscentiæ nebulas dispergit, libidinum ardores exstinguit, castitatis verò lumen accendit. Tandem D. Hier. vocitat jejunium non solum perfectam virtutem, sed cæterarum virtutum fundamentum.

2. Per Jejunium & orationem Deum flecimus ad exaudiendas preces nostras, & ideo dicitur Tob. 10. Bona est oratio cum jejunio. Et Judith 4. Scitote, quoniam exaudiet Dominus preces vestras, si manentes permanseritis in jejuniis & orationibus in conspectu Domini. Sic Ester misericordiam populo suo petitura ab Assuero, jejunavit cum ancillis suis & Mardocheo; hinc omnia dexterrimè eidem evenerunt. Ester 4. Dominus Achab pœnam comminatus fuit, sed propter jejunium, quo se humiliavit, eam temperavit. 2. Reg. 23. Ninivitarum civitas intra 40. dies subvertenda fuisset, sed propter jejunium, quo se Ninivitar omnes à minimo usque ad maximum affligerunt, Deus illis pepercit, & pœnam remisit. Jonæ 3. Jejunium confert victoriam, contra hostes tam corporis quàm animæ. Ita Christus cum demone præliaturus 40. diebus jejunavit, & in tribus, quas opposuit, tentationibus illum debellavit. Matth. 4. Josaphat Rex Judæ jejunavit ipse, & aliis jejunium indixit, & ita victoriam de hostibus obrinuit. 2. Paral. 20. Postquam Judith diurnum jejunium & orationem præmisit, præclaram de Holoferne victoriam reportavit. Judith 8. & 13. Filii Israël bis debellati, postea ad jejunium confugerunt, &

de Filiis Benjamin triumpharunt. *Judic.* 20. Iterum debellantur Filii Israël à Philistæis, sed postquam flexerunt, & jejuna-verunt, victoriam obtinuerunt. 1. *Reg.* 4. & 7. Patet ergo hinc, quantas jejunium vires in se includat, ad debellandos cum visibiles, tum invisibiles hostes. Quocirco quisquis hostes suos, domesticum præcipue, rebellem scilicet carnem debellare & humiliare discipit, ad jejunium confugiat, necesse est. Quemadmodum enim Rex aliquis (est similitudo *Veterum Patrum*, ut habetur in *Vit. PP.* lib. 5. libell. 4. num. 19.) volens civitatem occupare, ante omnia, si potest, alimentorum & aquæ subtractionem procurat; ita qui vult corpus animo subicere, reliquosque inimicos suos prosternere, & ditioni suæ subjugare, non citius id, quam per jejunium & abstinentiam obtinebit. Constat etiam carnem nostram bellè assimilari effræni equo; ergo sicut equis fræna imponimus, ne alioqui per præcipitia nos ducant; ita multò magis, ne anima nostra ad inferni præcipitia delabatur, corpus per jejunium & abstinentiam frænare debemus.

3. Præterea jejunium & abstinentia plurimum conferunt ad corporis morbos arcendos, vitamque prolongandam. Exemplum nobis proponit *Drexelius* in *Aloë l. 1. c. 5. § 4.* de viro quodam in Italia, qui misere divexatus fuit à Podagra & Chiragra, & reliquo membrorum usu privatus. Hic, cum ab hoste comprehensus, ac in turrim inclusus, ac quotidie non nisi pane atro, & aquâ modicâ refectus esset, ac quatuor annos in hoc carcere exegisset, tandem rebus mutatis salvus & incolumis, vultus colore commendabili à carcere dimissus est. Hinc rectè canit *Schola Salernitana*.

*Ex magna cæna stomacho fit maxima pœna,
Ut sis nocte levis, sit tibi cæna brevis.
Pone gulæ metas; ut sit tibi longior ætas:
Esse cupis sanus? sit tibi parca manus.*

Et Florileg. p. 1.

Multa tibi multos coarctant fercula mœbos:

Terre solent paucas fercula pauca cruces.

Igitur qui vult comedere multum, comedere debet parum; si enim parum & parçè manducat, tunc diu manducabit, & per consequens multum. Porro, hoc exemplis stabilire, quantus foret labor? Quid enim *S. Paulum* primum Eremitam, quid *S. Romualdum*, *Antonium*, *Arsenium*, *Hilarionem*, & innumeros alios ad tam longævam provexit ætatem? nonne jejunium, & ciborum temperantia? Quid è contrario quotidie tot ad mortem rapit, qui multos faciliè adhuc numerare annos potuissent, an non esculentorum poculentorumque redundantia? Proinde salubre dat consilium *Schola Salernitana*:

Quo minus egrotas, non extra tempora potes.

Et Matthæus Tympius:

*Si tibi deficiunt Medici, Medici tibi fiant
Hæc tria, mens hilaris, requies moderata, diæta.*

Grues (ut *S. Vincentius Sabb. ante Reminisc.* notat) antequàm in remotas regiones volitent, nihil nisi arenam comedunt, ne pinguescant, & in volatu retardentur. Docemur ergo vel ab ipsis avibus abstinentiam colere. Itaque si ad cælum, tanquam ad remotissimam Regionem, commodè agilitèrque volare discupis, necesse habes, ut te per abstinentiam ad viam præpares. Et sicut naves leviores faciliùs mare percurrunt, & nimis onustæ submerguntur; Ita abstinentia reddit hominem expeditum, ut faciliè currat

currat per viam salutis & mandatorum Dei, crapula autem in barathrum demergit. Ut verò huic virtuti majori cum fervore incumbamus, scire oportet, quòd nunquam in perfectione insignem aliquem profectum faciemus, nisi in abstinencia prius excellere allaboremus, uti S. Climacus grad. 9. rectè advertit, dum dixit: Nunquam à Pharaone liberaberis, neque supremum Pascha celebrabis, nisi amaritudines comederis; amaritudines sunt jejunii violentia & afflictio, azyma verò sensus minimè inflatus. Alium est, ut pari modo nobis persuadeamus, non esse adeò facile ad perfectionem hujus virtutis pervenire, sicut primo aspectu apparet; Nam (ut bene S. Gregorius l. 30. moral. notat) sic plerumque voluptas sub necessitate se palliat, ut vix eam perfectus quisque discernat. Nam dum solvi debitum necessitas petit, voluptas expleri desiderium suggerit, & tantò gula securius in præceps ruit, quanto sub honesto nomine necessitatis explendæ se contegit. Quod idem S. P. N. August. lib. Conf. confessus est dicens: *Et quis est, Domine, qui non rapiatur aliquantum extra metas necessitatis? Quisquis ille est, magnus profecto est, magnificet nomen tuum; Ego autem non sum, quia homo peccator sum.*

5. Cæterum quod de Sanctorum virorum jejunio passim in eorum vitis legere est, admiranda potius quàm imitanda sunt. Idcirco hæc duo scire nos oportet: 1.º Ut artem continentie sic teneamus, quatenus non carnem, sed vitia carnis occidamus. Hinc S. Hieronymus dixit: *Parvus cibis, & venter semper esuriens triduanis jejuniis præfertur, & multo melius est quotidie parum, quàm raro sumere.* Sed & ipse Christus Sanctæ Gertrudi lib. 4. Inf. c. 23. dixit: *Mihi quidem ad hoc oblatum erat vinum myrrhatum cum felle*

mixtum, quò citius morerer, sed desiderium multa patiendi pro homine retraxit me; ne biberem. Tu verò è contra in eodem amore sume omnia necessaria & commoda, ut per ea diutius in servitio meo viva conserveris. 2.º Nosse debemus generalem hunc continentie modum esse, ut secundum capacitatem virum, vel corporis, vel ætatis, tantum sibi met cibi unusquisque concedat, quantum desiderium saturitatis exposcit; ut autem hæc mensura cognoscatur, suadet S. Dorotheus serm. 9. ut quisque experientia Magistrà discat, & observe, quanta cibi copia soleat stomachum gravare, ac deinde paulatim de copia illa detrahat, donec nullam ampliùs in digestionem difficultatem sentiat. Contrà notet quoque, quanta cibi tenuitas & parsimonia imbecillior reddat, ut officio, quod sustinet, ægrè satisfacere possit, quo animo adverso paulatim eo usque commeatum augeat, donec integras vires sentiat ad munus suum commodè obeundum. Nicolaus Lantizius perdoctus vir è Societate JESU opusc. 2. n. 60. scribit, à suo Magistro Novitiorum hanc regulam temperantie & sobrietatis præscriptam fuisse; ut tantum quis comedat, ut absolute prandio vel cenà ad orationem se dispositum sentiat. Et hoc est, quod etiam Angelus S. Pachomio, ut refert Pallad. in Lausiaca. hist. cap. 38. in dictatis regulis præcepit: *Concede unicuique, ut comedat & bibat pro viribus, neque jejunare prohibe, neque comedere. Et merito.* Nam teste Clemente Alexandrino apud Lanciz. loc. cit. n. 31. periculosa sunt extrema, media autem bona sunt, medium autem est, quidquid non eget necessariis rebus.

6. Verùm enim verò, cum juxta S. P. N. Aug. & D. Gregorii sententiam nihil difficilius,

facilius sit, quam corpus absque gula furtivè se insinuantis illecebrâ reficere, quocirco operæ pretium fuerit diligenter annotare, quæ ad gulam arcendam conducere videntur, pro quo servire possunt sequentia. 1^{mo} Ante refectionem consideres oportet, quàm indignus sis ob tot peccata, imperfectiones & ingrati tudines tuas, ut à Deo tam largè & misericorditer conserveris. 2^{do} Quot pauperes & innocentes te meliores, Deoque gratiores fame, sitique premantur, qui delicias reputarent communiore escas, quas tu subinde nauseas. 3^{to} Quàm piè & frugaliter optares te sub horam mortis, & iudicii particularis usum fuisse necessarii vitæ conservandæ subsidiis tanquam medicamentis, non delectamentis. Ad hæc renova puram intentionem cum protestatione, te in alimentis percipiendis non velle voluptati indulgere, sed necessitati pro divino beneplacito servire, omnesque sensualitatis illecebras, cibos delicatiores expetentis, aut communiore fastidientis, contra tuam voluntatem esse, semperque fore, optareque insuper, si Deo placeret, omni cibotum suavitatem carere, aut vilissimo ferculo, aut pane cibario famem sedare. His præmissis pete gratiam sic corporis vires reparandi, ut mentis integritas, & Angelica puritas nullum detrimentum patiatur.

7. In ipsa porro refectione satage præfixam antè intentionem continuare, & quinque gulæ laqueos à D. Gregorio lib. 5. moral. cap. 27. assignatos evitare, videlicet 1^{mo} Consuetam refectionis horam non prævenire, nec statim in appositas escas involare, sed paulisper ad Deum suspirare pro dono continentie & castitatis obtinendo. 2^{do} Lautiores ac pretiosiores cibos non appetere. 3^{to} Nec com-

munes exquisitiùs præparatos desiderare. 4^{to} Non plus cibi sumere, quàm necessitas exigit. 5^{to} Inordinatam in quovis quantumvis etiam vilis edulio, nimiamque aviditatem cohibere, hæc enim magis bestis quàm hominibus convenit. Quæ omnia assequeris, si durante refectione aliquos mortificationis actus inserueris, cuiusmodi sunt: 1^{mo} Ex appositis semper aut plerumque in iis maximè, in quæ immoderatiùs fertur appetitus, quantumvis modicum subtrahere, quò oculcius, ed melius. 2^{do} Strictè sensus omnes custodire maximè oculos ab omni inordinata evagatione, linguam etiam ab omni otioso verbo, vultum ab omni inordinato risu & motu cohibere. Denique eâ civilitate comedere & bibere, quæ omnes ædificet, ac nullum offendant. Mensæ refectionem claude piâ gratiarum actione & suspirio.

8. Enim verò quò refectionem corporalem fructuosiore adhuc tibi reddas, iunge prædictis etiam sequentia, videlicet: Ante cibi sumptionem dic hanc precationem: Domine IESU, da ut sanctè & continentè sumam cibum ac potum ad Gloriam Nomini tui, in unione illius apporis, quo Tu Deus meus pro me factus homo cibum potumque sumpisti in terris ad honorem Patris, & Salutem totius Generis humani. Sub ipsa verò manducatione piè ruminare satage hæc & similia verba: Virtus Divini Amoris tui, amantissime IESU, incorporet me totum tibi. Et bibendo ista: Effectum Dipnæ charitatis tuæ, dulcissime IESU, qui in intimis tuis vehementer prævaluit, transfunde & conserva in me, ita ut ille penetret totam substantiam meam, & jugiter distillet per omnes meatus, vires ac sensus corporis ac animæ meæ ad laudem tuam æternam. Vel brevius: Dulcedo divine charitatis, amantissime IESU, insuat in intima mea, & pen-

penesret totam substantiam meam ad laudem tuam eternam. Verum ne ab hoc pietatis studio defistas, scire te velim, Christum S. Gertrudi lib. 4. In fin. c. 33. hos affectus ruminanti dixisse: Quoties quis inter manducandum & bibendum talia ruminaverit, toties ego fatebor me cum illo comedis & bibisse, refectionemque valde gratam ab eo accepisse. En ergo modum, quo non minori fructu Deo Ter Optimo Maximo placere possis per sobriam refectionem, quam Viri Sancti per austeram abstinentiam. Tene ergo eum, & haud dubie jejunii fructum à SS. Patribus superius insinuaturn reportabis.

9. Præter jam memorata, aliqua ad præsentem materiam spectantia adhuc annotanda supersunt, quæ breviter, quod uberius ex abstinentia fructum colligamus, in lucem asserere lubitum fuerit. Igitur perfectionis studiosus, cum ob virium imbecillitatem pro voto jejunare non possit, satagere debet, quod sibi ab his, quæ citra sanietatis diminutionem præstari valent, temperet, qualia sunt: Abstinerè à bellariis, fructibus, & similibus esculentis, quæ sensualitati potius, quam necessitati naturæ deserviunt. Quemadmodum fecit S. Nicolaus noster Tolentinas, qui triginta totis annis abstinit ab omnibus omnino fructibus, lacticiis & bellariis, iund & carnibus, & piscibus. Item Ven. noster Joannes à S. Gulielmo inter alia mortificandi gustus exercitia etiam abstinit à fructibus. Quantoperè porro talis abstinentia Deo grata sit, hinc colligere fas est. Quidam magnæ Sanctitatis Eremita latere discipiens ad montium deserta cum fugisset, & in via fame molestatus, poma pulcherrima conspexisset, certabat intra se, num comederet? & cognito, quia fortè cibo amplius alliceretur, illa libare inde con-

Gramm. Relig. Paris II.

tempfit. Ob quem mortificationis actum ab Angelo Domini recreatus, ac ductus est ad locum, ubi radice dulcedinis mirabilis, fontèque admirandæ suavitatis fruebatur. Si sic Deus remunerat vel modicam duntaxat abstinentiam, qualem non mercedem sperabit, qui amore Dei esu fructuum sese penitus privat?

10. Secundus modus mortificandi gustum est, extra tempus prandii & coenæ nihil penitus comedere aut bibere: Ita Cassianus l. 5. Instit. c. 20. suavitatis his verbis: Monachus hanc imprimis cautionem sibi indicat, ut non potius quidquam, non esus, ullâ oblectatione delectus, ante stationem legitimam, communemque refectionis horam extra mensam percipere sibimet prorsus indulgeat. Certè S. Philippus Neri; teste Lancizio opusc. 2. n. 47. dicere solebat, neminem fore virum spiritualem, qui extra tempus aliquid comederit. Hinc S. Sabbas adhuc juvenis, ut Surius memorat in ejus Vita, cum in hortu laborasset, vice quadam irretitus ab appetitu vehementiori, pendulum ex arbore pomum decerpit, sed ubi se recollegit, acriter semetipsum corripuit, pomum in terram projecit, pedibusque contrivit, ac deinceps statuit in pœnam hujus modicæ sensualitatis omni pomo in perpetuum abstinere, quod & fecit. S. Maria Magd. de Pazzi etiam in pueritia non sumebat jentaculum, & in summo æstu nullo refrigerio utebatur, quod adeo Deo placuit, ut post viginti quatuor annos ei revelaverit, propter hanc mortificationem gulæ ei præparatam esse in cælis mensam plenam preciosissimis cibis. In Vita cap. 5.

11. Quod ad abstinentiam potus attinet, docent id nos suo exemplo quàm plurimi Sancti, in quorum classe vel apprimè censendus est S. Rex David, qui, ut

S. registra-

registratur in Sacris paginis 1. Paral. 11. v. 17. cū valde desiderasset aquam de cisterna Bethlehem, postquam ea allata est, noluit bibere, sed Domino eam libavit. S. Carolus Borromeus etsi vehementissimā æstuet fiti, nunquam tamen extra tempus bibit; & dum suam dioecesim visitaret, quamvis subinde sol suos ferventissimos caloris radios in terram exhiberet, non tamen à suis flecti potuit, ut vel minimā æstuantem linguam aquæ guttulā recrearet. S. Lambertus Episcopus, dum in quadam die Parasceve se longā oratione, & meditatione de Christo passio defatigasset, cœpit æstare acri fiti, quam tamen ut refrænaret, decrevit nil bibere usque ad vespertinam collationem. Quo tempore iussit sibi secundum suam consuetudinem porrigi aquam, quam cū libare vellet, cognovit esse vinum, quod cū secundā vice accidisset, non sedit amplius suo servo, sed aquam ætidi ab eo petitam & à famulo allatam misit ipsemet S. Episcopus in solitum scyphum, & ecce cum in præsencia omnium suorum Clericorum bibisset, reperit ætidi aquam in vinum divinitus mutatam esse. Hinc vir Sanctus in miraculo attentus non potuit satis divinam benignitatem prædicare; statuitque impofterum adhuc generosius fiti resistere, & extra consuetam refectiois horam nil bibere. Ad hanc mortificationem diligenter frequentandam nos ulterius provocat exemplum Salvatoris nostri JESU Christi, qui in Crucis ligno pendulus tantam per tulit sitim, ut, si S. Cyrillo fidem adhibemus, hæc fuerit unum ex gravissimis tormentis, quod in passione sua sustinuit; unde exclamare coactus fuit: Sivo. Si hoc Dominus amore servi ingrati pati voluit, quod nempe eum redimeret, an non æquissimum sit, ut servus quoque recipro-

co Domini sui amore per aliquod saltem temporis intervallum sitim forti patientiā sufferat? Qui hoc non potest, nescio, num sincere, quemadmodum decet, diligat Salvatorem suum. Sciendum præterea, quod talis abstinētia nedum non debilitet corporis vires, verū etiam eas magis conservet, quia stomachus cibum & potum in prandio seu coena sumptum facilius digerit, & consequenter etiam hominem saniores reddit.

12. Tercius mortificandi gustum modus est, sibi subinde denegare ea ad quæ appetitus sensualis vel maxime fertur, exemplo S. Macarii Alexandrini, cui uvam quis fortē attulerat recentem delectamque, ad quam singulari ferebatur appetentiā, tamen ut hanc refrænaret, abstinuit, gulamque domuit; uvam verò alteri cuidam Monacho destinavit, qui acceptam porro misit alteri, & hic rursus alteri. Et sic cū per omnes cellulas, quæ longè per cretū dispersæ erant, uva circumlata esset, ignorantibus eis, quis eam primò misisset, denique ipsi S. Macario relata fuit illibata prorsus & intacta. Quod ut S. Abbas advertit, sibi gratulatus est, quod tantam in Fratribus abstinētiā videret, Deū laudavit, nec ipse de uva, quamvis secundò jam oblata quidquam libavit. De Angelico Doctore S. Thoma etiam legere est in ejus vita, quod cū vice quadam sic ægrotaret, ut vix ullam refectioem posset admittere, mox tamen ut virium nonnihil collegit, cœpit ei subvenire orexis hæcūm, quorum Lutetiz magna copia, at in Italia nulla notitia est. Medicus, qui Virum Sanctum curandum susceperat, magis ut ægro faceret satis, quàm quod speraret, id piscium genus posse reperiri, in forum sese contulit. Hic primum obvium habuit piscatorem, cistellā aliud piscium genus

ab eo, quod *Thomas* appetierat, longè diversum deferentem. Reclusâ porro cistellâ reperit omnes illos pisces in haleces esse conversos. *Thomas*, ut miraculum à DEO patratum didicit, optatósque sibi pisces allatos aspexit, ingentes Deo grates egit, attamen, ut appetitum amore Dei refrænaret, optatissimis halecum cupedis prorsus abstinuit.

13. Occurrit hîc etiam *Portuensis Congregationis Auctor Petrus Ravennas* Canonicus Reg. *S. Aug.* Hic (ut meminit *Joannes Navar.* in *Chron.* l. 7. c. 11. & 12.) cùm Anno 1119. quarto Calen. April. jam Senex animam ageret, petiit sibi dari piscem, qui *Lampreda* Italicè dicitur. Quam statim coctam Minister Patri obtulit, & ut fumeret, hortatus est. Dominus autem JESUS Christus veniens, ut animam servi sui in cælum assumeret, etiam in extremis ad exemplum nostrum tentavit. Nam dum piscis illi porrigitur, ut comedat, illicò campanula ad portam Monasterii crebris idibus pulsatur. Quod audiens Sanctus Pater, curre, ait ad ministrum, velociter, & vide, quid sit. Ille ad portam accurrens pauperem senem & infirmum præ foribus reperit. Ad quem, cur tam importunè, inquit, strepitas? At ille; Pater miserere mei pauperis, & senis, & infirmi. Et minister, patientiam habe, tibi eleëmofyna panis & vini tribuetur. Panem & vinum, ait pauper, nolo; sed rogo, ut detur mihi lampreda. Alioquin moriar. Quod audiens minister stomachatus ad Patrem rediit. Cui Pater, quidnam est hoc fili? indica mihi. At ille subridens, comede, inquit, Pater, postea edisseram. Nequaquam, ait Sanctus Vir, sed magis negotium explica. Cui minister: Pauperem ad portam reperi senem & infirmum, dicentem se nolle eleëmofynam panis & vini, sed lampredam. Quod audiens Pater, Vide, inquit, Fili,

Dominus JESUS est, qui me usque ad extremum vitæ probare vult. Defer pauperi piscem. Cùmque minister ivisset, ut daret lampredam, pauperem non invenit. Reversus autem ad Patrem eundem migrasse reperit; nec dubium, quin cum Christo, qui formam pauperis acceperat, in cælum conscenderit. Hinc ergo liquet, quantoperè placeat Deo peculiaris aliqua gulæ mortificatio.

14. Aliquando etiam gulam mortificare possumus eo modo, quem tenuit *S. Romualdus*, qui ut scribit *S. Pet. Damiani* in ejus vita, nobili astu gulam sefellit, ac fregit. Si enim appetitus eum proritabat ad cibum esculentiorum, accuratè illum parari jussit, allatùmque ori, naribusque admovent, solòque capto odore dixit: O gula, gula, quam dulcis, quam suavis modò tibi saperet iste cibus: sed vae tibi: ex eo nunquam gustabis. Sicque intactum misit ad cellarium. B. *Osanna* ex Ordine *S. Domini* in vehementi siti suâ, quâ continuò affligebat seipsam, apprehendit scyphum frigidâ plenum, cùmque hâc os impleisset, seipsam compellebat dicens: *Osanna*, quantum tibi causares oblectamentum, si hanc amphoram aquæ ebiberes, aut saltem eam, quam in ore habes, degluti- res? hinc haustam aquam rursus in terram effudit. Similia egisse quendam Monachum in *Vitis PP.* legatur; Sitiens enim pendebat ante oculos suos amphoram aquæ limpidæ per quadraginta dies, & non bibit; cùmque super hoc ab aliis requireretur, respondit: Ideo hoc facio, ut ex majori desiderio, cui non satisfacio, majorem coronam accipiam.

15. Demum gustum mortificabimus, si inter sumptionem cibi longâ & tardâ masticatione mandibulam fatigamus, per hoc enim, præterquam quod palati voluptas nonnihil impediatur, etiam valetudini corporis & animæ plurimum con-

sulimus. Item si nullum condimentum superimponimus ultra id, quod cocus apposuit, esto subinde per hujus incuriam videantur cibi deficere sale, oleo, aceto, vel pipere. Uti fecit *Thomas Sanchez* & Societate *JESU*, qui nihil unquam tale cibis suis admisit, quamvis essent insipidissimi. Tandem aliud mortificationis genus est, cibis melioribus subinde admiscere absynthium, vel simile quid, per quod fiant insipidi. Ita fecit *Ven. nostrer Joannes à S. Guilelmo*, qui semper secum pixediculam quandam ferebat absynthii, rutæ, herbæ *S. Mariæ*, matricariæ, aliarum-

que herbarum amarissimis pulveribus plenam, quibus pultem, aliosque cibos conditos in Refectorio vel extra Conventum aspergebat. Hoc verò sic imitandum, ne sanitas detrimentum patiatur; Discretio quippe est virtutum Mater. Possent hic plures alii mortificationis actus subjungi, qui ad præsentem facerent scopum, quia tamen ex his, quæ hætenus dicta sunt, plura alia facillè colligi possunt, & proprius cujuslibet affectus divino Spiritu succensus, ultroneo conatu plura adinvenire solet; ideo hæc tanquàm generaliora documèta pro interim dixisse sufficiat

SERMO XLVII. DE GULÆ ET EBRIETATIS VITIO.

Væ vobis, qui saturati estis, quia esurietis. Luc. 6. vers. 25.

QUAM detestabile sit gulæ vitium, facillè cognoscere est ex poenis, quibus Divina Justitia ob hoc homines castigavit. Protoparentes nostri propter gulæ peccatum se omnesque suos posteros in infinitas miseras præcipitârunt. *Gen. 3.* In diebus Noë edebant, & bibebant usque in diem, quâ intravit Noë in arcam, & venit diluvium, & perdidit omnes. *Luc. 17.* Filii Israël fastidientes Manna, carnes concupierunt, & ecce, dum adhuc carnes erant in dentibus eorum, nec defecerat hujusmodi cibus, furor Domini concitatus in populum, percussit eum plagâ magnâ nimis. *Num. 11.* Diviti illi Epuloui, de quo meminit Sanctus Lucas 16. quod indies opipare cœnare solebat, in

extrema fame, & siti suâ vel unica aquæ guttula denegata fuit. Quod etiam nostris temporibus non pauci ob gulæ scelus æternis se addicant poenis, citra temeritatem inficari nequit. Afferam in lucem aliquos, qui irreparabili suo damno meliora sectari nos docebunt. *Zacharias Boverius* Anno 1577. narrat Patrem Joannem Illyricum Capucinum, persequentem fuisse in jejuniis. Habebat hic assecclam in mensa, ventri adeo deditum, ut edente *P. Joanne* nuges, ipse se pasceret elixis gallinis, has sui stomachi nuges esse dictitans. At DEUS non irridetur. Nam cum quadam vice delicatum ventrem in cella humilibus delitiis infarciret, horrendus per monasterium cœpit audiri strepitus & tumultus, quo Fratres exciti

exciti, cum tandem ad ejus cellulam venirent, repperunt eum inanti, quo utebatur, à dæmone suffocatum. Ita Deus gulosum hominem punivit.

2. S. *Elphegus* Monachus postea Episcopus, cum suis Coenobitis Sebritatis legem indixisset, & plerique eam exasperantes furtivos cibos mediis noctibus ederent, ac ebrietati operam darent, repente ira Dei illum, qui transgressorum dux, & antesignanus fuit, horrendo subitoque judicio involvit, & extinxit. Nocte, quæ diei sepulturæ ipsius successerat, cum S. *Elphegus* sacras de more excubias in Ecclesia fortè celebraret, audivit infra ambitum Monasterii validas voces, quare concitè ad Monasterium properavit. Et ecce is, qui nuper obierat, miserè afflictus solo jacebat, super quem horrendi aspectus homines steterè, qui bubulis nervis, & ignitis serpentibus eum crudelissimè flagellabant. Cum verò miser præ doloris angustia ulularet, improperabant truculenti carnifices: Nec tu Deo, nec nos tibi. Deo non perperisti, nec nos tibi. In Deum pius minime fuisti, nec nos in te erimus. Deum, ejusque Vicarium ac Ministrum non audisti, nec te audimus. Quibus dictis miserum abduxere. Discessit tunc Vir Sanctus, & quod reliquum erat noctis, inter lacrymas insomne duxit. Orto autem sole Coenobitas insimul compulit, & quæ manifestante Deo viderat, retulit. Ite, inquit, & perquirite, an cadaver illud in suo reperiatur tumulo. Parent, inspiciunt, nihil reperiunt. Quamobrem hi, quos mortui scelus sodales habuerat, medii profluunt, errorem fatentur, pravè gesta postulant ulcisci, ne divinæ ultioni manerent obnoxii. Requisiti autem, ubi convivandi locum habuissent, illum ei locum designant, quo defuncti

animam spiritus nequam cruciârunt. Hinc reliqui didicere declinare gulam.

3. Si his amariora cupis, audi sequentem tragoediam. *Boyerius* in annal. 1606. narrat, fuisse quendam, nomine Franciscum, Burgundum, hic cum se Ordini Capucinatorum consecrasset, vidit Superiores in mensa vel propter præsentem hospites, vel propter officii dignitatem subinde tractari meliusculè; Ut ergo & ipse his lautiis etiam frueretur, omnem suam vitam fucatâ Sanctitate ornavit, adeò ut promotus in Guardianum Mauritanæ Urbis in Sabaudia, coeperit frui desideratis, ut imaginabatur sibi, cupidis. Sed DEUS non diu impunitum relquit hominis intemperantem animum, quia guttur ejus afflixit anginâ poenâ delicto proportionatâ, quâ cum ad extrema venisset, hortatu P. *Tiburii* Sacramentaliter quidem confessus est, verùm divino epulo ob angustias laucium frui non potuit; allatum tamen humi prostratus adoravit, dicens: *Deus propitius esto mihi peccatori.* Deinde vota solemnia palam renovavit, tandem extremo quoque oleo inunctus est. Quare tantæ præparationi nihil deesse videbatur, quàm lætus obitus. Sed cum paulisper persistisset in alto silentio, ex imo pectore traxit suspirium, vultuque ac voce penitus immutatâ, in hæc verba prorupit: O Fratres, Fratres! verè non omnis qui dicit Domine, Domine, intrabit in Regnum coelorum. O, ô Fratres! nulla pars est mihi cum hæreditate Sanctorum. Gula & ambitio totum raperunt, idcirco justo Dei judicio in æternum damnatus sum. Ad hæc astantes attonitis similes hæserunt, monebant proinde miserum, ut suæ Religiois vitæ recordaretur, & ille: Quid opera mea commemoratis, quæ me potius accu-

sant? Cui Confessarius, cum adhuc vivas, noveris non omnino tecum actum esse, adhuc spes est, & misericordia DEI aperta. Ad quod xgrotus: Tempus poenitendi modò recessit, Dei misericordia & omnis salutis spes occlusa mihi est. Heu dulces boli! heu amaræ bonorum epulæ! quàm duram mihi concoctionem causatis? Confessarius allatâ Crucifixi imagine misero multis inculcat vulnera, sanguinem, mortem, charitatem Salvatoris erga peccatores. At ille, frustra hæc mihi narras, jam damnatus sum, nihil omnia juvant, quia ut alter Judas sub e mentito Religionis titulo Christum velut osculo tradidi. Nulla mihi erga Deum charitas fuit, sed ambitio & gula cuncta mea opera depravarunt. Instat Confessarius, ut saltem Nomen Jesu, & Mariæ proferat. Non possum, inquit, nec vellem, etsi possem. Post hæc Regulam, Agnûm Dei cum rosario de manica projiciens, ad singula clamavit; *Damnatus sum*. Quid agerent Fratres in tam lugubri tragedia sui Guardiani? Currunt ad Ecclesiam, prostratisque in terram corporibus, suspiriis, precibus, lacrymisque pro salute miseri coram venerabili Sacramento Deum sollicitant, sed cum ille identidem clamar, *damnatus sum*; alter Judas fui, Confessarius accepto SS. corpore Christi cum solenni pompâ ad desperatum perrexerit, monuitque, ut saltem DEI Majestatem veneraretur. Verùm ille caput, oculosque avertens vociferabatur: *Damnatus sum, alter Judas fui*. Post hæc horrendum uisitare coepit ac clamare: *In æternum, in æternum*, & adhuc altius *O in æternum*, simulque miserrimè expiravit. Ejus facies post mortem tetra, nigra, horridaque apparuit, ut cunctis metum incusserit, nec oculi,

nec os claudi ullâ arte potuerunt, sed hiantia manebant informiter supra modum terribili spectaculo. Talem exitum gula meretur.

4. Quanta proin contentione non aliorum foret ad profligandam gulam, quæ tot quotidie ad orcinum damnat rogum? Quod optimè perspectum habens æterna Veritas, Christus Redemptor noster, ideo serid ad hoc malum declinandum nos adhortatur, dira comminando gulosis dicens: *Væ vobis, qui saturati estis, quia esurietis*. O utinam infelices hi nunc memorati religiosi cum plurimis aliis hanc seriam Christi admonitionem cordi suo impressissent, profectò haud tam misera æternum periissent. Hinc etiam Apostolus Rom. 13. v. 13. exclamans ait: *Non in comessationibus & ebrietatibus &c. sed in dominum JESUM Christum*. Dicit præterea rectè Siracides. c. 37. v. 33. *In multis esis erit infirmitas; quia gula est causa infirmitatis tam corporalis quàm spiritalis*. In corpore causat podagram, chiragram, cholicam, calculum, hydropisim, febrem &c. Unde ad hoc propositum ait S. Chrysostomus hom. 2. 1. *Quod necessitatem in edendo excedit, id non alimentum sed pestis est; satietas morborum omnium origo*. Cui astipulans S. Ambrosius secm. de Cain & Abel. dicit: *Plurimos gula sua occidit, nullum frugalitas: innumeris vina nocuerunt, nulli parsimonia*. In anima porro gula causat Superbiam, dum alios passim præ se contemnant. Avaritiam; dum plures semper appetunt divitias, ut pluribus deliciis semper frui queant. Iram; dum per vinum & epulas accenduntur, & quosvis adoriuntur. Invidiam; dum aliis, qui ejusmodi deliciis fruuntur, quibus ipsi carere coguntur, invident talem sortem. Luxuriam, quia teste S. Hieronymo: *Semper*

futuri

saturitati iuncta est lascivia; Vicina sunt igitur venter & genitalia, pro membrorum ordine ordo vitiorum. Hinc etiam S. Climacus grad. 14. ait: Qui ventri obsequitur, & interrim fornicationis spiritum vincere cupit, similis est ei, qui oleo incendium extinguere nititur. *Acediam; Quia plenus venter uti non studet libenter, ira nec libenter orat.* Ut adeo recte dixerit S. Gregorius: *Ex uno gulae vitio innumera vitiorum agmina ad animam conflictum produci.*

5. Itaque operæ pretium fuerit, omnem gulæ devitare occasionem, præsertim convivia, quia non raro Deus in his offenditur, ubi dum sensualitati tam affluenter & abundanter satisficit, linguæ expediuntur, proximi diffamantur, vini calore irascenditur, aliæque turpitudines damnaque sequuntur. In conviviis, de quibus in Scriptura fit mentio, semper humano sanguine litatum est. Pharaon in augusto quodam convivio unum ex famulorum turba mandavit suspendi: *Gen. 40. Amnon in convivio Absalonis sui fratris vitam reliquit. 2. Reg. 13. Holophernes capite spoliatus est. Judith. 13. Aman ex mensa Regis Assueri ad foream ductus est. Hest. 7. Herodes in convivio in Galilæa habito iussit S. Joannem Baptistam obtuncari Matth. 14.* Populus Israëliticus bene potus surrexit ad idololatrandum, & vitulum adorandum. *Exod. 32.* Hæc similiæque quotidiana sunt in magnis secularium conviviis ac festis, qualia instituebant filii Job: quapropter offerebat pater illorum indies Sacrificium DEO, illi ipsosmet commendans: Vix enim convivia possunt celebrari sine peccato, quæ dum filii epulantes committerent, pater Sacrificiis expiabat. Qui tamen vinum bibentes ruinâ domus oppressi sunt. *Job. c. 1.* Melius igitur est, ut recte Divinus Spiritus *Ecl. 7.* innuit, ire ad domum luctus, quam ad domum convivii. Super quæ verba S.

Hieronymus sic ratiocinatur: Utilius est ad exequias funeris, quam ad domum ire convivii: quia ibi recordatione conditionis nostræ & fragilitatis humanæ ex præsentis cadavere commovemur: In convivii autem lætitiâ, etiam si quid timoris habere videbamur, amittimus. Melius denique erit, quia ut S. Gregorius in cap. 5. Jobi advertit: *Nulla sunt convivia, ubi non mortalia committuntur peccata.* Agnovit etiam hanc ipsam veritatem Diogenes Philosophus; hinc Juveni quidam dicenti, se ad convivium invitatum esse, dixit: *Noli ire, deterior redibis.* Cui astipulans S. Ambrosius, dicere solitus: *Tria esse, quæ nulli hominum suadere velles: nempe Matrimonium, bellum, & Convivia.*

6. Porro ut ulterius cognoscatur, quam luctuosum nonnunquam fortiantur exitum convivia; subjungere lubet hunc tragicum casum. Erat in quadam Urbe Italiæ quidam Comes, Leontius nomine, qui suis cupiditatibus habenas laxans, ad tam perversam devolutus est vitam, ut nullum Numen vel agnosceret, vel agnoscere simularet. Hinc identidem ad modum illius Athei Epicuri verba repetebat, quæ sic sonant: *Ede, bibe, lude, post mortem nulla voluptas.* Itaque cum aliquando reliquis Nobilibus lautum appararet convivium, & interea deambulationis gratiâ domo prodisset, coemeterium fortè transiens, reperit juxta viam calvariam jacentem, quam petulanter pede protrudit, deinde in re maxime seria iocabundus in hæc verba prorupit: *Audi testa arida, quæ interrogo, & responde: Verumne illud est, quod passim credunt mortales, immortalem spiritum humano claudi corpusculo? Quod si te aliquando etiam talis hospes inhabitavit, dic, obsecro, postquam excessit, periitne totus, an superest? Salvusne est, an plectitur? Num alter orbis æternitatem habet?*

habet? Aut an fabulae sunt, quidquid de illa mortuorum regione garrunt Mystræ? Hæc & alia ubi Comes effutit, ipsam hominis mortui calvariam, cui loquebatur, inter reliquos convivæ mensæ suæ adesse iussit, ut ad propositas quæstiones velut convivales responderet. Ita abiit domum, invitatos hospites expectaturus, quos adventantes consuetæ urbanitatis officiis exceperit. Discumbitur, inferuntur longo ordine fercula, initium datur epulo, & communi gaudio. Apponitur vinum generosissimum, personant suaviter symphoniaci; estur, bibitur genialiter: eunt in orbem pocula, & cum his impura dicteria. Dumque vel maxime ferret hilaritas convivæ, quidam à servitio domestico famulus citato gradu, anhelo spiritu, pallido vultu, hero fert, ante fores astante non tam peregrinum hominem, quam vivum mortis simulacrum, ex solis ossibus compactum, & admissionem petere. Territis omnibus Comes famulo imperat, ut examinet monstrum, quid sibi vellet? Et cur ingressum peteret? Quæ jussa famulus ut exequitur, intellexit adventorem illum osseum unum ex convivis esse, & quidem ab hero suo vocatum hodie, cum cœmeterium transiret, quamquam verò non condixisset, venire tamen, ut super gravissimis quæstionibus suam, quam rogabatur, sententiam diceret; hæc dum *Leontius* à famulo audit, expalluit, memor calvariae, quam in matutina ambulatione male habuit. Itaque ex famulatio mittit animosiores, qui osseum hospitem ad convorum pabula ablegent, alios interim jubet festinos currere ad obserandas fores, & pessulum obducendum, si vim moliretur spectrum. At mortualis hominis larva omnes obices dirupit, & intravit convivii locum, magnisque passi-

bus ad Comitæm properavit, ejus jam lateri proxima, iussit confidentes profectui, quam cœperant antè læticiam, atque: Etsi multum jam temporis fluxisset, quoniam nullum aut cibum, aut potum admisisset, nunc tamen se adesse, velut hospitem, alios ad præbitos haustus animandi gratiâ. Quis hic satis describat, quantus pavor convivæ istos, & præsertim convivatorem invaserit, quis pallor in vultu, tremor in membris, sudor per artus omnes dimanarit? Jam nemo esurire, nemo finire; hoc unum singuli agere, quomodo se periculo subducant. Igitur alius post alium è triclinio se proripuit, nemoque in mensa cum *Leontio* (cui monstruosus assessor fugam interclusit) remanere voluit. Hinc Comitæm affatus, Hem, inquit, ego sum ille, quem hodie in calva ludificando ad convivium, & acroama philosophicum proponendum vocasti. Thesis est: an æternitas maneat aliqua vitæ functos? an commissa à viventibus picula suum Vindicem, & rectè facta suum sint habitura Remuneratorem? Adsum jussu Dei, cujus tu Providentiam protervè exhibilas, ut tibi demonstrem, non omnia cum homine mori. Vitam suam in alterum orbem transfert animâ, semper ibi supersutura, vel inter gaudia perennia, vel inter perpetuos ignes. Et noli de hoc dubitare, quia te fallere haud possum, sum enim ego, si nescis, tuus Avus, tu nepos meus. Sed heu! uterque infelix. Sceleribus meis factum est, ut jam dudum stygiâ flammâ urar, utinam comburam aliquando in siccos mortuosque cineres! nunc ignis mihi immortalis est, vitâ quoque semper renascens ad iuge supplicium iusto Numinis decreto; Idem heu! te nepotem meum jam feriet; postquam excussa pietatis disciplinâ in præceps flagitiorum omnium prolapsus es. Para igitur te itineri

itineri sanguis meus; abundum est hinc, commutandus orbis iste cum ignoto, mortalis hæc vita cum æternitate.

Hæc ubi feralis larva dicendo finivit, Leontium complexa tam valide parieti vicino allisit, ut dispersum adhæserit cerebrum. Verum quia reliquum corpus nusquam comparuit, creditur à spectro illo inferis fuisse illatum. Ex quibus omnibus inspectis, facileprehendimus, in quam irreparabilia ducant vitiorum prærupta voluptates corporis, maximè gula; ac proinde ne cum miseris hisce hætenus memoratis æternum pereamus, infrunitum gulæ appetitum rationis fræno cohibeamus oportet.

7. Enim verò, licet ea, quæ de gula modò memoravimus, ad ebrietatem facile extendi possint, cum communiter velut individui comites sibi cohæreant, nihilominus tamen peculiaria quædam de hoc vitio subnectere libet. Verum quis mala & damna, ex ebrietate pullulascientia, satis penetret? Certò *Loth* (teste ipso met Deo *Gen. 7.*) in generatione hac iustus & Sanctus, & quem Sodomorum & Gomorrhæorum impietas vincere non potuit, à vino victus, gemino sese polluit incestu. *Gen. 19. Samson* repletus vino per meretricem hostibus traditus est. *Judic. 16.* In hæc & similia alia infortunia ebrietas suos assecclas præcipitare solet. Serio proinde *Apostolus* suos *Ephe-sios* cap. 5. ad hujus vitii fugam adhortatur dicens: Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. Et *D. Hieronymus* in *Reg. Mon.* ait: Omnes qui ebrietatem sectantur, filii Belial vocantur, quia venter mero æstuans facile despumat in libidinem. Ad quam veritatem comprobendam plurima non desunt exempla, ex quibus aliqua libabo. Erat in Flandriæ Comitatu aliquod monasterium, in quo tres Monachi debebant

Gramm. Relig. Pars II,

helluones, & concubinari, sua cunque erat, nec pudor ullus aderat simul helluari ac libidinari. Quadam die in seram noctem comotatione protractâ, unus, qui minùs sceleratus; Sat (ait:) Baccho libidinique datum: Deo gratias saltem. Ego verò, subinfert alius procacior, eacodæmoni gratias ago, & agendum censeo, cui operamur, & cum risu, mensâ relictâ, ruit in cubiculum. Singuli cum scorto vix decubuerant, ecce tibi, in triclinium vi januâ referatâ dæmon magni, atri & trucidæ viri specie, habitu venatorio, & cum eo coci duo parvuli obambulabat, & lectos circumspexit torvo vultu, deinde horrendâ voce dixit: Ubi est, qui mihi gratias egit? Referam, lectoque abstrahit pavitantem, & ferè præ metu animam efflantem. Traditum cocis jubet infigi veru, & luculento igne probè assari. Parent promptè: assatur infelix planissimè. Deinde *Orcinus* venator ad superstites sub stragulis trepidantes, & quasi exanimis ait: Ecce vos digni estis pari supplicio, nec mihi voluntas deest. Veto tamen vi majori: invitus abeo, & moneo; respiscite, aut remanent terribiliora. Disparent larvæ, nec tamen his aliis animus rediit, vel vox, nisi clarâ jam luce; ubi surrexere, collegam inveniunt mortuum, & planè assatum.

8. Itaque non sine ratione ait *S. Chrysostomus* hom. 9. in *Gen.*: Sicut navis, quæ aquis impletur, si exhauriri nequit, in profundum mergitur; ita homo, cum crapula & ebrietati se exponit, in præceptis vadit, rationemque omnem amittens, demergitur in profundum inferni. Quod videmus accidisse infelici huic homini, qui religiosa sua statuta contemnens, tantis sese impiavit flagitiis, ut ei par in malicia vix fuerit reperiri. Ecce ebrietatis fructum.

T. Quam-

Quamobrem Christus Salvator noster apud S. Lucam 21. 7. 34. seridè monet : *Attendite vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula & ebrietate. Quod idem Doctor Gentium nobis inculcat 1. Cor. 6. Nolite, inquit, errare, neque ebriosi, neque maledici Regnum Dei possidebunt. Quid porro aliud est ebrietas quàm mater iniiu, furoris genitrix, virtutum contemprix, petulantiae magistra ? Si posses (exclamat S. Chrysostomus hom. 28. in Marth.) animam hominis, peccatis, gula praesertim & ebrietatis, involutam oculis cernere, non dubitares, multò melius esse in sepulchro jacere vivum corpus, quàm jacere animam in vivo corpore, vino sepultam. Ad blasphemias etiam non raro accedit temeraria oris temulenti petulantia; ita ut protervâ invitatione inferi quoque laceffantur, praesentissimo perditorum hominum exitio. Optimè ad rem affert historiam Thomas Cantipratanus l. 2. apum. c. 56. Cùm tres, (inquit) compotores in taberna mero incautusissent, de alterius orbis arcanis, de immortalitate animæ, de suppliciis gehennæ sermonem injecerunt inter sacundos calices. Hic unus procacior, vanissimè (inquit) à Clericis istis decipimur, qui dicunt animas sine corporibus vivere post ruinam. Hoc dicto omnibus in risum concitatis advenit homo staturâ fortis & magnus; & residens cum illis vinum postulat, bibit, ecquid ô viri, ait, sermonis? quid risus & hilaritatis est? de anima (inquit protervus ille) Sacerdotum somnia narramus. Addit etiam, si quis esset, qui meam vellet emere animam, haud magno pretio darem, quin & pecuniam pro symposii symbola conferrem. Tunc cachinnantibus omnibus, ille qui supervenerat, quanti, inquit, eam mihi indicas? emptorem habes, si tu velis esse mercator. Nec mora; conveniunt de pretio. Numerat emptor præ-*

sentem monetam; addicitur illi anima; potatur strenuè; liberalitas emptoris commendatur; cachinnis & poculis certatur. Denique sub adultam noctem: equidem, ait emptor, succumbimus vino, & in somnum fatiscimus, tempus est, ut suam quisque domum repetat. Sed, ô Socii, jus dicite; Si quis equum emerit, capistri vinculo alligatum, nunquid cum equo in jus ementis cederet & capistrum? Cui omnes pariter responderunt, utique cederet. Nec morâ venditorem, quaestionis & responsionis horrore trementem, emptor cum anima & corpore, videntibus omnibus, sursum levavit in aëra, & ut certum est, ad inferos pertraxit.

9. Aliud huic non absimile tragicum spectaculū subnecto. Anno Domini 1595. die 14. Martii natum est monstrum horrendum & maximè prodigiosum; anteriore superiorièque parte homini, posteriore inferiorèque Serpenti simile, caudam habens tribus ulais longam; nec diutius vixit, quàm quoad munere suo, propter quod missum erat, perfunctum esset. Cùm enim Pater homo impius, contemptor Dei & hominum, ebriosusq; Dominicâ Quinquagesimâ in cauponam abiisset, ut secundum consuetudinem suam ad vomitum potaret, luderetque aleis; omnemq; exerceret improbitatem. Uxor verò illius partui vicina eum secuta admonuit, ut ab ista impietate abstineret, homo impius non tantùm monitricis verba contempsit, verùm etiam miserè eam percutiens præcepit cum vivo suo dæmonè, quem utero gereret, & qui illi in partu opicularetur, domum concederet, si non pareat, gladium suum capulo tenus in ventrem illius impacturum. Illa verò, oja mi vir, ego ne vivum gero dæmonem? esto igitur, nec plura locuta

locuta domum reversa est; maritum inter combibones relinquens. Cum domum venisset mulier, dolores partus sensit, & terribile hoc monstrum omnibus, qui aderant, horrorem incutiens peperit. Interea Vir ex taberna domum redux ingressus est, ubi & puerpera & partus jacebat. Et ecce, mox monstrum instar falconis in eum illatum sibilans, caudæ suæ implicatum hominem venenosis ictibus eum in modum pupugit, ut toto corpore tuberculis contusionibusque pleno paulò post infelicem animam exhalaverit. Marito mortuo, puerpera quoque extincta est, & tandem monstrum vivere desiit. Ex his ergo, & id genus aliis tragœdiis, quas brevitatæ gratiâ silentio involvo, sat abundeque liquet, quàm severè Divina Justitia in eos animadvertat, qui se velut irrationabile pecus vino

ingurgitare amant. Tametsi verò pro nunc rarò in similes incidant poenas ebrietati dediti, non tamen profectò horribiles illos flammæ globos, ebriis apud inferos paratos, subterfugient. Proinde non in joco exaltat vocem suam Propheta Joel. c. 1. v. 5. dicens: *Expergiscimini ebrii, & flete, & ululate omnes, qui bibitis vinum in dulcedine, quoniam perit ab ore vestro.* Quamobrem, Amice frater, ne te crapula, & ebrietas in peccatorum abissum, & inde in inferorum cavum præcipitem quondam agat, utere nunc vino moderatè juxta doctrinam in sermone præcedenti allatam; sic enim haud dubiè malum sempiternumque exitium, in quod etiam Religiosi nonnunquam, ob vinum absque mensura sumptum, cadunt, declinabis, salutemque tuam in tuto collocabis.

SERMO XLVIII. DE ORATIONE.

Amen, Amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Joann. 16. 23.

PARS PRIMA.

O Ratio, ut eam S. Damascenus lib. 3. de fid. definit, est *elevatio mentis ad Deum.* Vel S. P. N. Aug. in Ps. 85. vult, *est locutio ad Deum:* quando enim legis, tibi loquitur Deus, quando oras, cum Deo loqueris. Fusiùs P. Balthasar Alvarez è Societate Jesu; Orare (inquit) est spiritum suum ad Deum elevare, eique res suas familiariter, magnæque cum reverentia communicare, sicut solet amicus cum amico, cui fidit. Qua-

lem porrò oratio præstet effectum, pulcherrimè id innuunt Sancti Patres, qui ejus dignitatem, efficaciam, & necessitatem mirum in modum commendant, ut frequens illius exercitium fidelibus persuadeant. S. Dionysius Areopag. l. de divin. nom. pulcherrimo symbolo, & erudienti hieroglyphico aureæ catenulæ, è cælis emissæ, ad sydera & ad ipsam Deum nos trahentis orationem depinxit, & adumbravit. S. Chrysostomus (l. 2. de Orando Deum) orationis necessitatem hæc scitè

T 2 declarat

declarat similitudine: Quemadmodum, inquit; corpus nervis cohaeret, currit, stat, vivit, & compactum est: aded ut si nervos incidas, universam corporis harmoniam dissolves: ita animæ per Sanctas preces sibi constant, & compinguntur, ac pietatis cursum facile peragunt. Quod si temetipsum destitueris precatione, perinde feceris, ac si piscem ex aquis extraxeris, ut enim pisci vita est aqua, ita tibi precatio. Per hanc datur velut ex aquis subvolare, cælumque transcendere, ac prope Dominum heri; haecenus Os Aureum *Chrysof.* Et *S. Bernardus* serm. 49. in Cant. asserit, quod oratio sit cella vinaria, in quam Sponsus introducit Sponsam, hoc est animam dilectam, & ubi inebriatur vino devotionis, quod latificet cor, & torrente voluptatis potatur.

2. Denique Oratio *Iusti* (inquit *S. P. N. Aug.* serm. 126. de Temp. est clavis cæli: ascendit precatio, & descendit Dei misericordia. Licet alta sit terra, altum cælum, audit tamen Dominus hominis linguam, si mundam habeat conscientiam. Et alibi idem *S. Doctor* in laudes Orationis totus effusus, sic exclamat: Quid oratione preclarius? Oratio est animæ Sanctæ præsidium, Angelo bono solatium, diabolo supplicium, gratum Deo obsequium, columna Sanctarum virtutum, animæ scala, fundamentum fidei, Religionis laus, perfecta gloria, spes certa, sanitas incorrupta. O Oratio Sancta! beatus qui te amat, sed beator qui te frequentat. Haecenus *S. P. Uterius* oratio, ex mente *S. Thomæ de Villa nova*, præstat, quod calor naturalis in stomacho, nempe vitam hominis conservat, alimenta concoquit, membra vegetat, totumque hominem restituit. Sine hac est Religiosus velut miles sine armis, imbellis scilicet, imò

nudus, ut *S. Thomas Aquinas* apud *Rodrig.* p. 1. tr. 5. c. 14. docet. Quemadmodum ergo miles, ut idem *S. Doctor* loquitur, sine armis ludibrium est hostibus, utpote sine quibus nequam nocere, facile autem ab iis superari potest; ita homo sine oratione, cum se contra insultus dæmonum tueri non valeat, haud difficulter ab iis vincetur, & subjugabitur. E contra (ut *Os aureum Chrysof.* 1. 1. de orando Deo ait) Si orationes nos conspexerint deprecatione munitos, illic resiliunt, non aliter ac prædones & facinorosi, ubi conspiciunt militis gladium in caput suum vibrari.

3. Oratio etiam vel maximè facit ad virtutes comparandas: Est enim inter virtutes & orationem reciproca quædam & inseparabilis conjunctio, ut *Abbas Isaac* apud *Cassianum* collat. 9. c. 1. loquitur: Nam sicut ad orationis perfectionem omnium tendit structura virtutum; Ita nisi hujus culmine omnia fuerint colligata, nullo modo firma poterunt vel stabilia perdurare. Hinc *S. Climacus* grad. 28. vocat orationem Matrem, & Reginam, & cibum, & fontem virtutum, & gratiarum ministrum, & perfectum invisibilem. Id quod ipse *Christus* etiam *S. Catharina Senensi* Dial. c. 66. manifestavit dicens: Noveris filia charissima, quod in oratione humili, continua, & fidei, cum vera perseverantia, lucretur anima perfectionem & omnem Virtutem. Quocirco, ut majori contentione huic precationis exercitio nos addicamus, promittit nobis æterna Veritas, omnia per orationem posse obrineri. Amen; amen dico vobis, ait apud *S. Joannem*, Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Ergo certum est, orationem omnia à Deo consequi posse, cum id dicat noster Salvator, qui nec falli,

nec fallere potest. Proinde qui experitur sibi parcum esse Deum in donis largiendis, debet seipsum inculpate, quod haecenus ea non per preces instanter petierit, aut saltem non eo modo quo precari Deum debuisset; Deus enim nihil vult dare, nisi mediante oratione, quemadmodum iterum Servator noster apud S. Joan. 16. vers. 24. indicavit dicens: *Petite, & accipietis.*

4. Porro, ratio, cur multi non exaudiantur, licet sæpe apud Deum precibus insistent, est prima, quam innuit *Jeremias Thren. 3. v. 44.* quia opponunt nubem peccati, ne transire possit orationis vis, & quia manus, sanguine Christi pollutas, ad Deum extendunt, hinc quia is, qui displicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora provocatur, ut rectè advertit S. Gregorius. Quid enim iniquius, quàm à Deo exaudiri velle, & illum è contrario in eis, quæ mandat, non exaudire? Similium oratio Deum ad iram magis quàm misericordiam provocat. *Plus placet*, inquit S. P. N. Aug. *Deo latratus canum, mugitus bouum, grunnitus porcorum, quàm cantus Clericorum luxuriantium.* Unde Salomon Prov. 28. v. 9. dicit: *Qui declinat aures suas, ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis.* Cujus rei veritas narratione sequentis historię stabilita manet. *Iustinus Beatz memorię Capucinus* (ut permittet Boverius Anno 1547.) aliquando raptus in ecstasim pervenit in spiriui ad Ecclesiam, cùm Religiosi matutinum officium peragerent. Speravit bonus Pater auditurum se concentum Angelorum, sed ecce nihil percipere aliud potuit, quàm horrendos latratus canum, grunnitus porcorum, mugitus bouum, & verba blasphemiarum. Territus hoc tam monstroso matutino, supplex à Deo poscit, quid

hoc sibi velit? Et vox ad eum: Illorum Religiosorum preces, qui dissolutè vivunt, regulam negligunt, aliòsque rectè viventes impediunt, nihil aliud esse, quàm blasphemias, ac voces belluarum. Et meritò, quid est enim talium Religiosorum Psalmodia aliud, quàm mera mendacia? Repetunt enim quotidie ille Psalmi 118. verba: *Quomodo dilexi legem tuam Domine? totà die meditatio mea est.*

An non hoc mendacium, cùm meditationes, seu monstrum refugiant? Quàm dulcia faucibus meis, dicunt iterum cùm Psalte Regio, eloquia tua? super mel ori meo. Et ecce, eorum sermocinationes de quibus sonant? de rebus facietis, ludicris & mundanis; & estne hoc, eloquia tua super mel ori meo? Juravi & statui, porro concinunt, custodire judicia justitiarum tuarum; Et heu! nec somniant de vita reformanda & melioranda. Pergunt; Anima mea in manibus meis semper, & legem tuam non sum oblitus. Ast proh dolor! non curam de anima, sed de corpore potius gerunt, legesque suas, & religiosa statuta flocci faciunt, cùm ea liberè sine conscientiarum remorsu pravarentur. An non meritò dixerim horum malevolorum Religiosorum cantum, execrationem potius, quàm orationem censeri debere? Hinc Deus peccatori dixit: *Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? Tu verò odisti disciplinam, & projecisti sermones meos retrorsum.* Ps. 49. v. 16. Bene itaque dicitur: Eccli. 15. Non est speciosa laus in ore peccatoris. Ex quibus palam constat, cur nimirum Deus multos non exaudiat, quia peccatis polluti ad Deum accedunt. Hinc apud Evang. Joan. cap. 9. vers. 31. cæcus natus ait: *Scimus, quia peccatores Deus non audit, sed si quis cultor est, & voluntatem ejus facit, hunc exaudit.* Et rursus:

Si manseritis in me, (inquit Salvator apud S. Joan. 15. v. 7.) & verba mea in vobis manserint, quodcumque volueritis, petetis, & fiet vobis. Idcirco quisquis à Deo exaudiri suis in precibus efficaciter discupit, pro viribus voluntatem ejus, servando nimirum præcepta, impleat oportet.

5. Alia ratio, cur aliqui in suis precibus non exaudiantur, est, quia non precantur cum filiali fiducia. Monet proinde Christus; omnia quaecumque orantes, petitis, credite quia accipietis, & venient vobis. Marc. 11. Hinc commune Theologorum dogma est, mensuram credendi, esse mensuram impetrandi, juxta quam S. David, Ps. 32. dixit: Fiat misericordia tua super nos, quemadmodum speravimus in te. Tertia ratio, quod petita non accipiamus, est, quia non petimus perseveranter. Quare nos monet S. Gregorius hom. 1. in Evang. dicens: Vult Deus rogari, vult cogi, vult quadam importunitate vinci; Ideo tibi dicitur: Regnum Dei vim patitur, & violenti rapiunt illud. Esto igitur sedulus in oratione; esto in precibus importunus; cave ne ab oratione deficias. Si dissimulat audire, quem rogas, esto raptor, ut regnum caelorum accipias: esto violentus, ut vim etiam ipsis caelis inferas. Bona violentia, quæ Deus non offenditur, sed placatur; proximus non læditur, sed juvatur: peccatum minuitur, non multiplicatur. Bona, inquam, violentia, quæ non queritur lucrum cito perituum, sed regnum acquiritur sine fine mansurum. Hactenus Romanus Pontifex. Hoc ipsum etiam nobis mandat Salvator apud S. Lucam. c. 11. v. 8. loquens: Et si ille perseveraverit pulsans, dico vobis, eisi non dabit illi surgens, eo quod amicus ejus sit, propter improbitatem tamen ejus surget, & dabit illi, quot-

quot habet necessarios. Itaque in oratione perseveraturus evenire solet, quod accidit tenebrosus cubiculum subituri; isti tametsi principio nil videant, si tamen isthic morentur, perspiciunt omnia, quæ in eo sunt; ita idem spectare potest, qui in oratione primò parùm videns, tamen in ea perseverat. Hinc rursus Servator noster Luc. 11. Petite, inquit, & dabitur vobis; querite, & invenietis; pulsate, & aperietur vobis. Quæ verba ponderans Cornelius Jansenius: Petite, querite, pulsate. Tribus, inquit, istis sententiis unum & idem significatur, nisi quoddam congeries sententiarum commendat fidem, instantem & ardentem precationem: Nam ipsam petere fiduciam in oratione necessariam indicat: querere verò diligentiam; pulsare ardorem & perseverantiam.

6. Verum enim verò, quamvis nunc memoratum Christi effatum verissimum sit, nihilominus tamen non paucos reperire licet, qui de hoc subdubitare incipiunt: quippe qui crebrius fores celestium pulsando, tanquam ære fuscæ essent, nullis eas suspiriis emollire potuerint; rogabant instanter, petebant ferventer, quærebant sedulo, nihil tamen acceperunt, vel invenerunt: Unde in multorum pectoribus remittit illa concepta in Deum fiducia, & precandi ardor refrigescit. At tales sciri debent, quod S. P. N. August. tom. 8. in Ps. 140. dicat: Quando Deus non dat, quod petitur, ideo non dat, ne obset quod datur. Paradoxon quidem videtur, sed certissimæ veritatis est: Sæpe quanto minùs à DEO audimur, tantò magis exaudimur. Id quod subsequentiæ historiz narratione demonstratur.

7. Inter Alexandriæ Cives fuit nomen Philochristus, qui mercaturam mari faciebat, navésque in ultimam

timam Africam mittebat, merces ad-
vesturas. Hic, ut prosperum ex Africa
na navigatione reditum filio unigenæ,
fratrique suo à Deo impetraret, accessit
S. Joannem Eleemosynarium, & septem ac
dimidiam auri libras in egenos distri-
buendas offerens, id unum rogabat, ut
S. Præsul suis precibus vectores Deo com-
menderet; Quod etsi S. Patriarcha fide-
liter præstaret, non tamen exauditus erat;
paulò enim pòst adfuit nuntius, qui &
filium lethali febriculâ tentatum obiisse,
& sævâ coortâ tempestate, onerariam
cum omnibus mercibus periisse, ac solos
homines valisse cum fide exponi. Con-
cussit paternum pectus non simplex do-
lor, navis interitus, mercium jactura,
immaturus filii obitus, aurum frustra in
pauperes expensum; continuat tamen
se, ut non in querimonias adversus
Deum, aut Patriarcham eruperit. Por-
rò quamvis S. Antistes id simul intelligens
Philochristum consolari laboraret, pa-
rùm tamen effecit. Ergo cùm humanum
d'esset auxilium, adfuit divinum. Se-
quenti nocte afflictissimo Civi visus est
in somnis astare Antistes, & hæc dicere:
Quid angeris, frater, & cor mœrore
dissolveris? An non rogasti me, pete-
rem à Deo, ut saluum haberes filium? en
salvus est, & Beatorum sedibus adscrip-
tus nunc inter Cives paradisi lætus degit.
Crede mihi, si provixisset, sibi, tibi,
Deo, non minùs animo quàm corpore
periisset. De navi tua hoc scito: nisi tibi
Deum eleemosynâ tam liberali concilia-
stes, illa cum omnibus, qui eâ vehe-
bantur, fuisset fluctibus hausta, inter quos
& fratrem tuum jam mare sepelisset;
quem tamen sospitem recepisti: Surge
igitur, & Deo gratias age de filio jam
salvo, & fratre insuper recepto. Ab hoc
somnia Philochristus evigilans, mox ad

S. Patriarcham accurrit, & ad illius ge-
nua advolutus narravit, quæ sibi per
proximam noctem species fuisset objecta,
quantumque solacium verbis affusum.

8. Ex hoc ergo eventu palam liquet,
quanta sit subide Dei misericordia, si
preces nostras non exaudiat ad votum,
ut exaudiat ad sanitatem, ut S. Isidorus
lib. 3. sentent. cap. 3. loquitur, qui simul
addit: *Multi orantes non exaudiuntur, pro-
vidente illis DEO meliora, quantum petunt,
sicut contingere solet parvulis, qui ne in
scholis vapulent, Deum exorant, sed non
datur illis postulationis effectus, quia impe-
ditur tali auditione profectus. Unde quan-
do Salvator noster dicit Joan. 16. v. 24.
Petite, & accipietis, intelligendum est de
petitione ad æternam nostram salutem
pertinente, quemadmodum ibidem in-
sinuavit, dicens: Si quid petieritis Pa-
trem meum, &c. dabit: Ad quæ verba
Glossa sequentem adhabet expositionem:
In Nomine meo, id est, pertineans ad sa-
lutem. Hæc eadem verba Theophylactus
hunc in modum exponit: Nullus ex
iis, qui mundana petunt, & anima-
bus damnosa, in nomine Christi petit,
ideo neque accipit; Nomen enim Chri-
sti divinum est, & salutare, quando au-
tem quis petit, quæ ad perditionem ani-
mæ pertinent, quomodo dicemus in
salutaris nomine petere? Quod idem
etiam paucis quidem, sed nervosis ver-
bis confirmat D. P. Aug. dicens: Non pe-
titur in nomine Salvatoris, quicquid peti-
tur contra rationem salutis.*

9. S. Albericus M. ponderans citata il-
la verba: *Si quid petieritis &c.* inquit:
Hoc est, si aliquid est, quod petitis, quia
vanum & malum nihil est; Bonum
etiam temporale in se vanum est. Ci-
tâtque S. P. Augustinum dicentem: *Quic-
quid aliter petitur, quàm quod ad vitam
æternam*

æternam cedit, nihil petitur, non quia res omnino nihil est, sed quia in tanta rei comparatione quicquid aliud concupiscitur, nihil est. *Cassianus Collat. 9. cap. 23.* Abbatem Isaac rationem assignare volentem, cur Deus res caducas & fragiles à se postulari nolit, in hæc verba ad propositum nostrum sermocinatum fuisse refert. Nihil caducum vult à se, nihil vile, nihil temporale æternitatem Conditor implorari. Itaque magnificentiæ maximam irrogabit injuriam, quisquis sempiternis petitionibus prætermittis, transitorium aliquid & caducum ab eo maluerit postulare, & offensam potius, quam propitiationem Judicis sui vilitate orationis incurrit. *Quid enim mihi est in celo, agebat olim Psalmista: & à te quid volui super terram? Ps. 72.* Magna profectò injuria irrogaretur potenti alicui Principi, si quis ab eo postulari finem, vel alia similia stercore, potius enim eum puniri faceret, quam præmiari: At verò temporalia sunt stercore, sic enim ea vocat *Apostolus Philip. 3. 9.* dicens: *Omnia arbitratus sum ut stercore,* quæ (ut in expositione morali hujus textus *Hugo Cardinalis* inquit) non sunt digna, ut à tanto Domino petantur. Citatque illa Christi verba: *Usque modò non petistis quicquam, id est nihilum, quia petistis temporalia.* *S. P. August.* in *Glossa* super versum illum *Psal. 62.* In Nomine tuo levabo manus meas, his verbis nos exhortatur: *Eja fratres, quando levatis manus, querite, quid petatis, ab Omnipotente enim petitis: aliquid magnum petite (quæ sequuntur, valde sunt notanda) non qualia petunt, qui nondum crediderunt.*

10. Porro, si quando Deus hæc bona temporalia concedat, nequaquam à nobis magnoperè æstimanda sunt, si ad

consecutionem bonorum cælestium non conducant. Non enim quasi magna videri debent, quæ possunt donari & malis, ut rectè dicit *S. P. August.* *S. Bonavent.* in *Psal. 54.* inquit: *Est oratio, quam contemnit, quæ est pro temporalibus; DEUS quandoque audit, unde illud: Petierunt, & venit coturnix, & adhuc esca eorum evant in ore ipsorum, & ira DEI ascendit super eos.* Quandoque non audit: *Clamaverunt ad Dominum, & non exaudivit eos.* Etenim sæpe in beneficium nostrum redundat, si non exaudiamur. Nam ut *Chrysost.* in *Psal. 145.* ait: Sæpe postulas damnoſa, & periculosa vota concipis, quocirco ille, ut anxius de tua salute, istiusmodi flagitationibus aurem non præbet, & solummodò, quid tibi utile, ubique spectat.

11. At verò fortasse dicis, Cælestem Magistrum nostrum in oratione quotidiana, à se composita, nos docere etiam temporalia bona petere his verbis: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* Ubi panis nomine quævis alia intelliguntur vitæ huic præſenti conservandæ necessaria. *Abulensis* hoc idem movet dubium; scilicet an in oratione liceat petere bona temporalia? Et respondet affirmativè, ita tamen, ut in his non ponamus finem nostrum, sed tantum ea petamus, in quantum nobis sunt auxilio ad bonorum æternorū consecutionem. Si ergo quandoque bona temporalia à Deo petimus, nunquam ea petenda sunt absolute, sed semper conditionate, id est, si illa ad salutem nostram conducibilia sint. *S. Bernardinus* com. 4. serm. 41. de magno quodam *S. Thome Cantuariensis* amico refert, quòd dum post hujus mortem in gravem quandam incidisset

diffet infirmitatem, multos ad ejus sepulchrum sanari intelligens, eò quoque & seipsum portari fecerit, ibidemque sanitatem absolutè à S. Martyre petierit, pariter & obtinuerit. At verò quia deinceps natus est ei scrupulus, eò quòd sanitatem non conditionatè petiisset, scilicet si sanitas salutis animæ expediens foret, denud ad S. Martyris sepulchrum cum hac indifferentia, & conditionata petitione redierit, mòxque in pristinam indispotionem denud reinciderit. D. Bonaventura Serm. 3. in Rogat. rationem assignat, cur modum orandi ignoremus: *Homines orare, nesciunt*, inquit, *quia proprias necessitates ignorant*. Hæcque est ratio, cur orando esse debeamus indifferentes, & divino benepla-

cito conformes. Ubi vero de bonis æternis agitur, illa sinè ulla conditione, & modo quodam imperativo postulari debent, ut ipsemet Salvator docet: *Adveniat Regnum tuum*. Circa bona verò temporalia in ejus voluntatem remittere debemus. Hæcque est gratissima oratio quam Deo offerre possumus, quemadmodum docet *Ludovicus Blosius* in suis Institutionibus spiritualibus cap. 8. §. 4. his paucis quidem, sed admodum nervosis verbis: *Nulla præstantior oratio est, quàm ut quis petat gratissimam Dei voluntatem in se, & in omnibus aliis fieri*. Quod ulterius in oratione observandum, ut illa exaudiri mereatur, occurrit, est, ut sit attentata, & non voluntariè distracta, uti patebit parte sequenti.

PARS SECUNDA.

12. **P**Ræter conditiones jam enumeratas, quæ orationibus nostris formam ac valorem in Dei conspectu dant, etiam hæc censetur, ut scilicet non sit oratio nostra voluntariè distracta; Siquidem orationis essentia minimè consistit in voce exteriori, sed in lingua interiori cordis nostri. Proinde Gentium Ecclesiastes, S. Paulus, ne sua oratio vacua, ac sine fructu foret, dicebat de seipso (1. Cor. 14. 15. *Orabo spiritu, orabo & mente: psallam spiritu, psallam & mente*. Atque hæc orationis formulam præscribere & inculcare volens idem Apostolus, sic monet omnes Christi fideles: (Ephes. 5. 19.) *Cantantes & psallentes in cordibus vestris Domino; nec sine causa hoc nobis inculcatur, siquidem, ut vulgari dicitur patremia: Si cor non orat, frustra tunc lingua laborat*. Hanc ob causam Deus per *Gramm. Relig. Pars II.*

os Isaïæ (Isa. 29. 13.) lamentabatur, quod populus suus secundum exteriorem apparentiam se ostenderet velut Deum orantem, cum tamen reverà cor illius longè esset ab ipso. *Populus iste ore suo, & labiis suis glorificat me, cor autem ejus longè est à me*. Proinde D. P. Augustinus omnibus suis in Christo filiis (ne in choro sacros decantantes hymnos orationis merito destituantur) hoc saluberrimum tradidit præceptum: *Cum oratis Deum, hoc versetur in corde, quod profertur in ore*. Augustinus in Regula.

13. Orandum igitur est cum attentione cordis: Sicut enim hi, qui ad audientiam magni Domini admittuntur, famulos suos extra conclave relinquunt: Pari modo, qui ad Deum oraturi accedunt, creaturas & negotia (quæ ad famulandum homini datæ sunt) extra cordis conclave, vel templum relinquunt.

V.

oportet.

oportet. Nam magnæ sanè inurbani-
tatis actus, imò manifesti contemptûs
signum est, quando quis cum persona
illustri loquitur, eodem pariter tempore
dorsum ipsi obvertens, cum personis
vilibus loqui non vereatur. Quemad-
modum quis coram rege astans (verba
sunt S. Ephrem) & cum eo colloquens,
à conservo autem suo vocatus, regere-
lieto, cum illo sermones miscet; ita Mo-
nachus, qui in sua Psalmodia cum Deo
colloquitur, intentione interim mentis
suz aliò reflexâ. Optimè ad rem qua-
drat mirabile quoddam visum, quod
S. Bernardus usuenit. Hic S. Abbas vice
quadam nocturnis vigiliis assistens, vidit
Angelos diligentissimè singulorum ora-
tionem notantes, & illorum quidem, qui
cum fervore eam peragebant, aureis; eo-
rum qui minus ferventer orabant, ar-
genteis; qui voluntatem bene orandi
absque effectu habebant, atramento:
qui somnolenter, & pigrè, ac oscitan-
ter Deum laudabant, aquâ scribebant:
de illis, qui vel peccato mortali obnoxii,
vel voluntariè distracti erant, nihil no-
tabant.

14. *Bellovacensis spec. mor. lib. 3. p.*
10. dist. 33. ad debitam præparationem,
& attentionem sub oratione continuan-
dam nos stimulare volens, sequenti u-
titur discursu: Debet homo omnes cu-
ras extrinsecas à se amovere, & cor su-
um in se recolligere, sicut dicit Ecce-
lesiasticus cap. 30. *Congrega, & contine cor
tuum in Sanctitate ejus.* Adverte quid
reus ante sententiam Judicis diligenter
cogitat, quomodo possit Judicem ad
misericordiam flectere: Pauper ele-
mosynam petiturus cogitat, quomodo
possit cor divitis efficacius ad pietatem
movere. Advocatus sollicitè meditatur
rationes, quibus causam suam poterit

facere meliorem. Quâ fronte, quâ te-
meritate, quâ præsumptione audebit
homo sinè præparatione prævia, sacra
verba resonare, coram summo Judice
reus accedere, coram summa Majestate,
etiam summis spiritibus tremendâ, non
præmeditatus assistere? Hinc etiam mo-
net S. *Casarius Avelatensis* hom. 21. ut
caveamus, ne ex medicina venenum
nobis adificamus, id est: ne inde ac-
quirat peccatum, ubi habere potuit re-
medium. Cum enim oratio animæ ad-
modum sit salutaria, sit tamen, ut, si
cum distractione culpabili conjungatur,
damnum potius nobis afferat, quam
utilitatem.

15. Ponderanda quoque hoc loco
est definitio quædam, quam S. *Joannes
Climacus*, in materiis spiritualibus ex-
pertissimus, & in dogmatibus perfe-
ctionis tradendis luculentus Magister,
de oratione disserens, in hæc verba tra-
dit: *Oratio est abdicatio cogitationum alie-
narum ab oratione.* Cujus definitionis ve-
ritate, ut infallibili, suppositâ, dicere
necessum erit, quod quotiescunque mens
nostra ab importunis cogitationibus, &
distractionibus voluntariis obumbrata
fuerit, non poterit, nec velit habere
locum oratio, quia sicut lux & tene-
bræ se mutuo non compatiuntur; ita
quoque, ex mente magni hujus præ-
ceptoris spiritualis, non bene inter se
consentiunt oratio, & distractio. In
Sacra *Geneseos* historia cap. 15. refertur,
quod Patriarcha Abraham omni cum
industria aves rapaces, sacrificium,
quod offerebat, circumgyrantes repel-
lere conatus fuerit. Ad quod Abraham
Sacrificium alludens S. *Gregorius* lib. 16.
mor. cap. 19. ita scribit: *Sæpe in ipso ora-
tionis sacrificio importunæ se cogitationes in-
gerunt, quæ hoc rapere vel maculare con-
tendunt;*

tendunt. quod in nobis Deo stantes immolamus. Unde Abraham cum ad occasum solis sacrificium offerret, insistentes aves pettulit, quas studiosè, ne oblatum sacrificium raperent, abegit: Sic nos cum in arca cordis holocaustum Deo offerimus, ab immundis hoc volucris custodiamus, ne maligni spiritus, & perverse cogitationes rapiant, quod mens nostra offerre se Domino utiliter sperat. Porro, per aves illas, quæ sacrificio Abraham infidiabantur, rectè spiritus infernales præfigurantur. Audiamus, quid de his S. Ephrem dicat; ita enim scribit: Si cum oras, mens tua distrahatur, sive per oculos, sive per aures, sive per cogitationes, aut per quamcunque aliam causam, scito hoc inimici ipsius esse opus. S. Laurentius Justinian. de orat. cap. 4. monet, nè lamentemur, si quando orationes nostras non exaudiri experimur, cujus sequentem assignat rationem: Abundantia enim malarum cogitationum plurimum, ne exaudiat oratio, obstat. Merito non exaudiri meretur, qui obsecrans (vanis & mundanis) irretitus cogitationibus non intelligit, quid orat. S. Laurent. Justin. Tract. de Orat. cap. 4.

16. Ad has igitur mentis evagationes propulsandas consulit S. Bernardus (quod ipsummet quoque usurpasse & factitasse verisimile est) Veniens (inquit in specul. monachor.) ad Ecclesiam, pone manum tuam super os tuum, & dic: Expectate hic cogitationes male, intentiones & affectus cordis, & appetitus carnis: Tu autem anima intra in gaudium Domini Dei tui, ut videas voluntatem Domini, & visites templum sanctum ejus. S. Climacus grad. 18. refert, quod, dum die quadam Religiosorum quandam observaret, qui inter Psallendum præ cæteris attentior erat, & devotior, videretque, quod specialiter in principio hymnorum vultus ejus mutaretur, videreturque quasi alteri collo-

quens, ab eo instantè petierit, ut sibi diceret, quidnam id ipsum significaret. Respondit Monachus: Ego in principio officii divini, quantum in me est, cor & cogitationes meas soleo colligere, eisquæ ad me convocatis, dico: Venite adoremus, & prociadamus, & ploremus ante Dominum, qui fecit nos, quia ipse est Dominus Deus noster, & nos populus, & oves pascuæ ejus.

17. Verum, absque omni mentis evagatione orare hoc opus hic labor est. Fratres quidam Abbatem Agathonem interrogabant: Pater quæ virtus in conversatione plus habet laboris? Et dixit eis: Ignoscite mihi, quia puto non esse alium laborem talem, qualem orare Deum. Dum enim volueris homo orare Deum suum, semper inimici demonès festinant interrumpere orationem ejus, scientes, quia ex nulla re impediuntur, nisi per orationem ad Deum; siquidem omnem laborem alium, quem homo in religiosa conversatione positus assumpserit, quamvis instantè & toleranter agat, habet tamen, & possidet aliquam requiem: Oratio autem usque ad ultimam exhalationem opus est, ut habeat laborem magni certaminis.

18. Sed ô Deus! cujus mens non aliquando alienis distrahitur cogitationibus? S. Hilarion oravit aliquando fixo in terram capite, & (ut natura fert hominum) abducta ab oratione mens nescio quid aliud cogitabat, insilivit dorso ejus festinus agitator diabolus, & latera calcibus, cervicem flagello verberans: Eja, inquit, eja curre, quid dormitas? cachinnansque desuper, si defecisset, an hordeum vellet accipere, sciscitabatur. S. Franciscus Seraphicus evagationes mentis pro gravi peccato habebat, easque statim confitebatur. Cum semel oraret Tertiam, & incideret ei vasculum, quod paulò antè fecerat, finitâ oratione vasculum conjecit in ignem, dicens:

dicens: En sacrificio te es, cuius sacrificium impedivisti. Verè ars arrium est inter orandum mentem sic figere, ut furtim quandoque non expatiatur. In hac porro inconstantia & miseria consolatur nos sententia S. Climaci grad. 4. dicentis: Si, dum oras, inimicus subtilissime irrepit, animique intentionem clam, ut fur avertit, bono animo esto, dum semper lubricam revocas mentem; Angelis enim solis datum est huiusmodi non patere furibus.

19. Hanc ob causam antiqui Eremi Patres utilius censuerunt breves orationes, sed creberrimas fieri. Unde S. P. Augustinus: Fratres, inquit, in Ægypto crebras quidem habent orationes, sed eas tamen brevissimas, & raptim quodammodo jagulatas, ne vigilanter erecta (quæ oranti plurimum necessaria est) per productiones moras evanescat, atque habeatur intentio. Ab instructione Angeli descendit hic modus; qui cum Pachomio per diem non nisi duodecim orationes præscriberet, & Pachomius nimis paucas esse quereretur, respondit Angelus: Has constitui, ut parvi quoque possent procedere ad perficiendam regulam, nec eis esset molestum: Perfectos autem non indigere regulâ, cum totam vitam in suis cellis possint peragere. Hinc etiam S. Benedictus in Regula vult, ut Fratrum oratio sit brevis & pura. Et meritò: Nam, teste S. Romualdo, melior est unus Psalmus ex corde, quam centum cum distractione. Rectè itaque de oratione percontantibus, quænam foret optima? Respondit Sanctus Macarius: Non est opus multa verborum copiâ: manus ad Deum crebrius pandende, clamandumque: Domine quomodo vis, & sicut tibi placet, ita fiat. Vitz PP. libro 5. libell. 12. numero 10.

20. Bellapacensis spec. mor. libro 3.

parte 10. dist. 33. aliam quandam similem doctrinam, ex iisdem vitis PP. desumptam, his verbis adducit: In Vitis Patrum Interrogaverunt Abbatem Evagrium, quomodo esset orandum? qui ait: In oratione non est multum loquendum, sed extendite manus vestras frequenter ad Deum, & dicite: Domine, sicut tu vis, & sicut viserere mei. Hanc ipsam doctrinam etiam nobis inculcat Sanctus Climacus grad. 38. sic monens: Sit tota oratio tua sincera & sine fuce, unico enim verbo & Publicanus, & Prodigus Deum sibi conciliaverunt; nihil est, quod in precibus exquisita excogites verba; sapiens enim puerorum, seu parvulorum simplicia & tertiata verba Patrem illorum, qui in cælis est, propitiaverunt, neque multa verba facias, ne dum quæris quod dicas, mens ipsa distrahatur. Ad hoc facit exemplum de muliere devota, quæ in angulo Ecclesiæ in oratione prostrata, perseverabat in oratione totâ die, Pater noster, Ave Maria, & Credo cum maxima devotione iterabat, liquecens tota lacrymis. Episcopus autem illius Ecclesiæ illuc respiciens, videbat columbam descendentem de cælo, & ejus lacrymas haurientem, & cum pluries vidisset, accersit eam, inquirens quid oraret? Quo audito, ait: O quam felix esses, si scires Psalterium! Hinc eam edocuit Psalterium recitare, quod cum oraret, Episcopus lacrymas non vidit, nec columbam sicut prius, idèoque abstulit ei Psalterium, præcipiens, ut rediret ad consuetas orationes, quod cum fecisset, redierunt & lacrymæ, & devotio, & columba visa est descendere, & lacrymas haurire.

21. Non ab similem in quopiam Authore me legisse historiam memini de quo-

quodam fratre Converso, qui cum frequenter intonari Psalmum 50. perciperet, tandem tria iniciativa verba edidit, sed quia literatus non esset, loco *Ly mei* intellexit, *tui*: unde identidem in cella magna cum devotione repetebat: *Misere-re tui Deus*. Hanc orationem Deo summo perè placuisse inde erat colligere, quod ex ejus cella suavissimus emanans odor transeuntes afflaverit. Cumque postmodum ab Abbate de oratione sua interrogaretur, hicque errorem adverteret, eum monuit, ut diceret: *Misere-re mei Deus*. Quod cum Conversus ille exequeretur, odor ille evanuit; unde denuò à Præposito jussus est pristinam orationis formulam repetere; cum qua etiam suavis ille odor rediit.

22. Novi ego senem, ait *Rodrig. p. 1. tr. 5. c. 19. n. 6.* quandà in Societate nostra Patrem, & quidem insignem concionatorem, qui aliam orationem multo tempore non faciebat, quam magna cum humilitate, & simplicitate Deo dicere: *Domine, ego bestia, & orationem facere nescio, tu me, queso, illam doces*: Atque hac ipsa oratione mirificè in spiritu profecit, & ad eminentem orationis gradum pervenit. Idem Author ad memoriam nobis

revocat orationem, quam *S. Paphnutius* Thaidem docuit, postquam illam conversam angustæ cuidam cellæ in perpetuum inclusit, eam aliud nihil docere voluit, quàm ut versus orientem prostrata, sic oraret: *Qui me plasmasse, misere-re mei*. Et cum hac oratione ad eminentem Sanctitatem evecta fuit. De *S. Francisco* etiam refertur, quod per diu & pernox in illa oratione hæserit: *DEUS meus, & omnia*: Ex hac brevissima oratione ita divino amore succensus fuit, ut sæpè visus sit corpore sublevatus à terra, & nubeculâ quâdam fulgente circumdatus. Ex quibus patet, quantopere Deo placeant, nobisque salutiferæ sint preces jaculatoriæ; proinde hoc orationis exercitiū nullo non tempore à Christianis, Religiosis præcipue, usurpari deberet; quia facillimum est; nec ullum occupationibus & negotiis nostris impedimentum causat, quin imò omnia opera nostra facilia reddat, & coram Deo valde pretiosa efficiat. Ad hæc videre oportet, ne, dum orationi incumbere solemus, socordia; animique tedium nobis obrepant, quantopere enim Deus orationem socordem aversetur; ex iis quæ subsequuntur, intelligemus.

PARS TERTIA.

23. **Q**uoniam dæmon (inquit *S. Basilus*) orationem, medium ac veluti canalē esse novit, cujus adminiculo universum ad nos bonum derivatur, omni quo potest studio & conatu ipsam impedire, & mille in ea nobis remoras atque obices objicere conatur, ut, si hoc sublato præsidio, facilius illi ad animam nostram per fraudes & tentationes adit, & accessus pa-

teat. Pari ille nobiscum modo agere, nobisque intercipere & subvertere conatur, quo archistrategus *Holopheernes* Bethuliam sibi resistentem *Judith. 7. 8.*: uti enim ille aquæ ductus, & canales, quibus ad urbem aqua derivabatur, incidit: ita dæmon omni operâ hunc orationis canalē & conductum, per quem ad animam nostram gratiæ, omniumque spiritualium bonorum aqua dimanat.

aut penitus frangere, aut aliò saltem di-
vertere connititur. Placet percipere histo-
riam sequentem, quæ reperitur in Magno
Speculo Exempl. verb. *Oratio. exempl.*
13. Erat Miles quidam, cui ex famulatio
suo famulus diu fidelissimam præ ceteris
exhibuit servitutem. Tandem (qua ex
causa nescio) rescitum fuit fidelem illum
servum, non hominem, sed ipsum ca-
codæmonem esse. Quare herus, cur tam
promptè sibi serviret, & quodnam pro
rot exantlatis laboribus præmiu[m] pæte-
ret? percunctatur. Hoc unum respondit
diabolus, pro meo tibi præstito famula-
tu efflagito præmium ac mercedem, ut
erigi cures campanam in hac (illam in-
diguitando) Ecclesia, cujus sonitu homi-
nes ad divina evocarentur obsequia.
Quam petitionem miles miratus, cum
iterum percontatur, cur hoc posceret,
cùm tamen ipse sit omnis pietatis inimi-
cus? Ideo, subjungit Alastor, id fieri
discupio, ne homines tam maturè ad
templum properent, dum enim nullum
audiunt pulsus, præmaturè domo exire,
Ecclesiàmque adire solent, timentes ne
tardè venientes Missam negligerent; sicq;
tempus antevertendo perlongas frequen-
rant preces; At si campana erigetur, sem-
per domi remanentes, expectabunt ejus
sonitum, unde fiet, quod eorum oratio
decurtabitur, & aliquando etiam Missæ
pars negligetur ab eis, tardius domo
excurrentibus; ex quo magnum mihi lu-
crum accrescere certò spero. Videat ergo
nunc aliquis, quanto orcus conamine
piorum preces retardare, ac impedire
conetur.

24. Quid non etiam attentarunt in-
ferorum satellites, quo S. Hilarionem ab
oratione avellerent? Spectaculum pu-
gnantium gladiatorum præbuerunt, sic
ut unus quasi interfectus, & ante pedes

ejus corruens sepulturam rogaverit. Co-
ram S. Pachomio multi convenientes,
unum azboris folium magnis funibus
colligare videbantur, & summo cona-
mine trahere dexterâ levâque ductis or-
dinibus, ac sese invicem cohortantes, sic
insistere nitentur, ac si maximi lapi-
dis mo verent pondus immensum. Atque
hinc facillè patet, quòd orationem
cacodæmon cane pejus & angue deteste-
tur, & quocunque potest modo, orantem
interturbare, ac impedire conetur, uti
præclare S. Nilus Abbas cap. 44. de Orat.
observavit. Quælibet alia bona, putà
jejunium, flagra, cilicii gestationem, dia-
bolus tam zgrè non fert, nec ea tantope-
rè disturbare nititur; at orationi, quòd
tempus impensum sit, ferre nequit, sed
ipsam omni studio impedire, & mille in
illa impedimenta objicere contendit.
Hinc rectè summus ille veteris Asceseos
Magister, S. Joannes, cognomento Clima-
cus ait: Sicut ad campanæ sonum fideles, &
Religiosi visibiliter ad Deum tuum precandum,
tum laudandum in Ecclesia congregantur;
ita quoque inimici nostri, demones inquam,
tunc invisibiliter ad nos tentandos, & in ora-
tione interturbandos conveniunt, ac coeunt.

25. Tempestivè prorsus venit, quod
Heribertus Rosvæidus lib. 2. cap. 29. ex
vitis Veterum Patrum commemorat
dicens: Veniebat ex his malè feriatis
nebulonibus unus ad S. Macarium
dicens: Surge Abba, eamus ad col-
lectam nocturnam. Cui Vir Sanctus:
O Mendax & veritatis inimice, quid
tibi consortii, quid societatis est cum
collectis & congregatione Sanctorum?
At ille: Latet te ergo Macari, quòd
sinè nobis nulla collecta agitur? Veni,
& videbis. Tunc ille: Imperet tibi
Dominus. Et conversus ad orationem,
perit à Domino ostendi sibi verita-
tem.

tem. Itaque abiit, & ecce vidit per totam Ecclesiam quasi parvulos æthiopes discurrere, huc atque illuc volitando deferri. Moris est autem inibi sedentibus cunctis ab uno dici Psalmum, cæteris vel audientibus, vel respondentibus. Discurrentes ergo illi æthiopes parvuli, singulis quibusdam sedentibus alludebant, & si cui digitulis duobus oculos compressissent, statim dormitabat: Si cui verò in os immergissent digitum, oscitare eum faciebant: Ubi verò post Psalmum ad orandum se projecissent fratres, percurrerant nihilominus singulos, & ante alium jacentem in oratione quasi mulierum specie ferebantur, ante alium, quasi ædificantes atque portantes aliquid, ac diversa quæque agentes apparebant; Et quæcunque dæmones quasi ludendo formassent, hæc orantes illi in cordis sui cogitatione versabant, ut postea singulorum relatione monstratum est. A nonnullis tamen, ubi aliquid horum agere cœpissent, quasi vi quadam repulsi, præcipites deiciebantur, ita ut nec stare quidem prorsus, aut transire juxta eos auderent.

26. En, mi frater, petulantiam ac invidiam hostium nostrorum, eorumque conatus & stratagemata, quibus præpedire nunquam non contendunt orationem nostram, vel saltem eam quod distractam socordemque efficiant, nil omittunt. Ad has autem dæmonum versutias à nobis propellendas optimum fuerit medium, quod nobis præscribit *Siracides* cap. 18. v. 23. sic monens: Ante orationem præpara animam tuam, & noli esse quasi homo, qui tentat DEUM. Nam, ut ait *S. Thomas* 2. 2. q. 97. a. 3. ad. 2. Qui ante orationem ad devotionem se non disponit, non facit

quod in se est, ut audiatur à DEO, & ideo quasi interpretativè tentat DEUM. Proinde talis, qui sine ulla præparatione aut reverentia DEUM orat, non solum nihil emolumenti, sed plurimum potius refert ex sua oratione nocuenti; nam DEUS simili oratione, quæ cum tepiditate ac fastidio peragitur, non tam placatur, quàm ad iram provocatur: dicitur enim apud Prophetam *Jeremiam* cap. 48. - Maledictus est, qui facit opus Domini fraudulenter. Septuag. vertunt: negligenter. At verò quodnam opus inveniri poterit, quod majori jure Opus Domini appelletur, quàm oratio? Igitur quæ in ea committitur negligentia ac torpor, DEO exosa est & abominabilis, & ideo maledictionem potius, quàm benedictionem ex ea reportamus.

27. At dices: ergone damnationi erit obnoxius, qui in oratione, in Choro, in Ecclesia, in Altari aliquatenus negligenter se habet? Ergone hujusmodi tepor ac negligentia peccatum erit mortale? nemini siquidem maledictio intentatur nisi ob crimen grave. Respondet *Magister Angelicus* 2. 2. q. 54. a. 3. in Corp. & hunc difficultatis nodum dissolvit, dum explicat, quomodo tepiditas & negligentia peccatum mortale sit. Dicit ergo: Potest dupliciter contingere, quodd negligentia sit peccatum mortale: uno modo ex parte ejus, quod prætermittitur per negligentiam: quod quidem si sit de necessitate salutis, sive sit actus, sive circumstantia, erit peccatum mortale. Alio modo, ex parte causæ; si enim voluntas in tantum sit remissa circa ea, quæ sunt DEI, ut totaliter à DEI charitate deficiat, talis negligentia est peccatum mortale, & hoc præcipue contingit, quando

quando negligentia sequitur ex contemptu. Alioquin si negligentia consistat in prætermessione alicujus actus vel circumstantiæ, quæ non sit de necessitate salutis, nec hoc fiat ex contemptu, sed ex aliquo defectu fervoris, qui impeditur interdum per aliquod veniale peccatum; tunc negligentia non est peccatum mortale, sed veniale. Ita in terminis D. Thomas.

28. Idem Angelicus Præceptor 2. 2. q. 35. a. 3. in Corp. differentiam explicans, quæ est inter peccatum veniale & mortale in communi, ad acediam deveniens, inquit: *Motus acedie in sola sensualitate quandoque est per repugnantiam carnis ad spiritum; & tunc est peccatum veniale; quandoque vero contingit usque ad rationem, quæ consensit in fugam, & horrorem, & detestationem boni divini, carne contra spiritum omnino prævalente, & tunc manifestum est, quod acedia est peccatum mortale.* Quapropter hæc in divinis officiis torpeditio & negligentia, seu indecorio periculosa satis res est, & nimis à viro sapiente formidanda, utpote quæ veram devotionem tollit, & hominem morosum & inidoneum ad obsequia divina efficit, atque in bene operando promptitudinem auferit, & omnibus piis exercitiis vehementer obstitit. Nam ex Sancto Iohanne Damasceno lib. 2. *Acedia est tristitia aggravans mentem, ut nihil boni ei agere liceat.*

29. Quam autem talis homo, qui se ab acedia abripi, & in transversum agi sinat; D E O sit invisus, aliquo modo metiri licebit ex eo, quod commemorat Nebridius in suo Antiquario Monastico Epistola 68. de quodam Monacho Carthusiano, cui ex eo, quod acediam non satis caverit, cuncta in

Cœnobio erant fastidiosa & onerosa. Unde cum aliquando tædio victus, à divino Vesperarum recessisset officio, deambulatum (ut solebat) in Capitulo; vix pedem intulit, & imago Christi in crucem fixi ob ingredientium oculos collocata, aversâ facie, dorsum fastidienti Monacho præbuit. Quo viso miser è vestigio amens efficitur, cadensque in desperationem per medium annum sic permanfit. Quo elapso Fratrum precibus sibi quidem restitutus est, sed nulla vitæ inertissimæ subsecuta est emendatio. Quippe eo usque processit hominis malitia, ut ex Sententia Generalis Capituli ab Ordine sacro projiceretur. Perspiciatis modò, quale præjudicium ac damnum hominibus Claustralibus inferat tepor, ac socordia, præcipuè in oratione? Et ideo opportunè monet S. Casarius Arelatensis homil. 21. nimirum, ut nobis vigilanter attendamus, ne acedia, dum divinis assistimus officiis, animum nostrum subeat, efficiatque, ut ex medicina nobis venenum adsciscamus; id est, ne inde orans acquirat peccatum, ubi habere potuit remedium. Hæc, pie lector, bene nota, ne verò exinde præter mentem scrupulosus & pusillanimis fias, modò dictis adjuuge dicenda.



PARS QUARTA.

30. **A**dvertendum est ea, quæ hæcenus
 in duobus præcedentibus para-
 graphis diximus, intelligenda esse
 de distractionibus voluntariis, seu de
 illis, quibus culpâ nostrâ causam dedi-
 mus, seu etiam quas ex parte nostra non
 abigimus, dum id possumus, illasque
 advertimus. Cæterum si ad imitatio-
 nem Abraham omne nostrum ad illas re-
 pellendas, seu ad ponendum illis reme-
 dium, collochemus studium, orationis
 merito nequaquam privabimur, quia
 talis perturbatio non sequitur ex defectu
 nostro, quin potius voluntas nostra illi,
 quantum potest & valet, resistit; neque
 Deus per illam offenditur; quia [æt ver-
 bis Psalmistæ utar] *Sicut miseretur Pa-
 ter filiorum, miserus est Deus timentibus*
se, quoniam ipse cognovit figmentum no-
strum. Super quæ verba *Josephus Mansi-*
tra. 48. disc. 34. auctoritatem citans Pa-
 tris *Roliquæ* sequentem adducit
 similitudinem: Sicut Pater, qui filium
 habet phreneticum, eidem compati-
 tur, & ingentem in animo suo sentit
 dolorem, dum filium suum, mox ut
 loqui incipit, delirare in sermonibus
 audit: Ita quoque piensissimus Pater
 celestis ad pietatem & compassionem
 erga nos movetur, quando videt, tan-
 tam esse naturæ debilitatem & infirmi-
 tatem, ut dum cum ipso sensatè loqui vo-
 lumus, subitò in mille deliras cogita-
 tiones incidamus. Ac proinde tamen si
 quis nullam sentiat in oratione devo-
 tionem & succum, sed econtra ingen-
 tem ariditatem variarumque cogitationū
 confictū, in eoque toto tempore oratio-
 nis perseveret, propter hoc orationem
 non deserat, utpote quæ Deo gratissima
 est magnique in divino ejus conspectu
 Gram. Rehg. Pars II.

» valoris, & meriti; Imò certò credat ta-
 » lem orationem sæpe Deo magis esse
 » gratam, magisque meritoriam, quam
 » si illam magna cum devotione & con-
 » solatione perfecisset, ed quod in illa
 » ex amore Dei majorem sustinuerit la-
 » bore & difficultatem.

31. *S. Antoninus* circa distractiones ex
 » directione *Dactoris Anglici* sequen-
 » tem tradit regulam: *S. Thomas* in 4.
 » dist. 15. ait: Quod attentio in oratione
 » semper debet manere secundum suam
 » virtutem, quando quis accedit ad ora-
 » tionem cum intentione aliquid ope-
 » randi, vel Deo debitum obsequium
 » reddendi. Et si in prosecutione oratio-
 » nis mens ad alia rapiatur, nisi tanta
 » sit vagatio, quod depereat vis primæ
 » intentionis; ideo oportet, quod fre-
 » quenter homo cor revocet ad seipsum;
 » Non tamen requiritur, quod intentio
 » comitetur actualiter totam orationem,
 » quia nec hoc requiritur in quibuscun-
 » que operibus bonis; nec hoc est possi-
 » bile propter evagationem mentis hu-
 » manæ. Requiritur tamen, quod orans
 » scienter non distrahat mentem ab ora-
 » tione. Evagatio verò, quæ est præter
 » intentionem, & propter occupationem
 » præcedentem licitam, peccatum non
 » est, secus si propter illicitam. Hucusque
 » *S. Antoninus* part. 3. tr. 13 c. 3. §. 8.

32. Ex qua doctrina abigitur inanis
 nonnullorum scrupulus, dum arbitran-
 tur se distractionum, quibus in oratione
 inquietantur, causam præbuisse culpa-
 bilis propter talem v. g. actionem præ-
 cedentem licitam, quam si vitassent, di-
 stracti non forent. Quia si ob futuras di-
 stractiones, actiones honestas præter-
 mittere teneremur, Deus bone! Quam
 X multas

multas etiam virtuosas negligere debemus occupationes. Sciendum igitur est, quod notat *Josephus Mansi* tract. 58. discurs. 34. num. 6. in hæc verba scribens: Qui hic in terris vivimus, & cum aliis communicare & conversari cogimur, quantum fert unuscuiusque vocatio, sentire quoque nonnunquam cogimur in mediatione distractiones ex domesticorum, amicorum, vel aliorum etiam perfectorum hominum præsentium amore, vel saltem ad minus eorundem memoria, idque non ex culpa & defectu nostro, sed quia id causant hujus nostræ mortalitatis miseria. Non absimilem ad propositum nostrum adfert doctrinam eximius ille vitæ Spirituales magister *Alphonfus Rodriguez* p. 1. tr. 5. c. 19. dicens: Hoc generatim omnibus persuasum sit, servo Dei imprimis esse curandum, ut cor suum expurget, se mortificet, ab omni sibi crimine caveat, semperque id propositum habeat ac decretum, quidvis potius pati & amittere, quam vel unum lethale crimen committere. In hoc se in oratione imprimis funder, huicque identidem insistat, ac sæpius id iteratis actibus repetat: hoc enim quamdiu in ista vita mortali agimus, nobis pernecessarium est, & huic fundamento inædificare quisque nostrum debet, quidquid postea perfectionis vult superstruere; Quod qui fecerit, nã ille perutilem fecerit orationem; Sanctitas enim non consistit in præcellenti orationis dono, sed in voluntatis divinæ exacta observantia.

33. Quando ergo in oratione [inquit idem Author] illam attentionem, devotionem, & intimam illam unionem, quam desideras, non sentis, operam saltem da, ut hoc ipsum ardentem velis & desideres; ita nimirum supplebis, quod tibi arbitraberis deesse. Neque enim mi-

nus bona hæc voluntas ac desiderium Deo satisfacit, quam sublimis quædam & excelsa oratio; nec minus voluntate hæc sanctoque desiderio lætatur, quam si tota anima amore liquefacta plenè tibi jungeretur. Hoc ipsum medium à Deo B. Virgini Gertrudi propositum fuisse testatur *Eud. Blofus*. Cum enim Sancta hæc quodam tempore quereretur, quòd cor suum tam altè in Deum librare non potest, quàm ut ipsa vellet, aut facere debere sibi videretur; divinitus educta fuit, satis Deo esse, quòd homo sincerè ac ex animo ardens quoddam ejus rei desiderium habere velit; quando exiguum, & fortè etiam nullum ipsa in se sentit. Tantum quippe homo coram Deo desiderium habet, quantum ipse habere vellet. Et addit: Deum non minus libenter commemorari ac delectari in corde hujusmodi desiderium habente [desiderium, inquam, ac voluntatem talis desiderii habendi] quàm aliquis nostrum in vernantissimo ac floridissimo prato. Sublimi tuâ oratione Deus non indiget: aliud præter cor tuum non querit, hoc unum spectat, hoc operis loco acceptat. Totum te illi in oratione offer, cor tuum illi repræsentat, ac tali in eâ fervore versari desidera, quo ardentissimi Seraphini coram eo consistunt; & hanc Deus voluntatem pro ipso opere respiciet, & recipiet.

34. Porro, in hoc genere nullum fructuosius nec utilius exercitium est, quàm opera nostra cum operibus Christi conjungere, & ejus sacratissimæ passionis meritis defectus nostros, tam in oratione quàm in reliquis operibus nostris commissos supplere; offerendo orationes nostras æterno Patri in illius amoris & fervoris, quo Christus ipse olim in terris oravit, & ipsum laudavit, unionem; jejunia verò nostra in unionem juniorum ejus,

ejus, eumque rogando, ut impatientiam nostram filii sui patientiâ, superbiam ejus humilitate, &c. supplere & instaurare dignetur. Exercitium hoc Dominus quibusdam particularium amicorum suorum [ut ait *Ludovicus Blosius*] revelavit, ut aliquod hac ratione operibus nostris meritum & valorem conciliemus, atque infinito inexhaustoque meritorum Christi thesauro pauperiam nostram sublevemus.

35. Ulterius scire oportet, quod afflictio & amaritudo illa, quam nonnunquam Dei servus sentit, quod scilicet orationem suam non debite, ut oportet, se facere putet, particulare quoddam Dei donum & singularis gratia sit, illiusque erga illum amoris signum, quemadmodum arguere annotavit *Alphonſus Rodriquez* p. I. tr. S. c. 27. qui hanc solidam dat rationem: quod nimirum nullus sit sine amore dolor, nulla de non fideliter serviendi displicentia sine fidelis ac melius serviendi proposito ac voluntate. Hæc proinde angustia & dolor non nisi ex amore Dei ac melius ei serviendi desiderio nascitur. Si enim non contristaretur, nec angereetur, quod illi male serviat, quod male oret, quod exercitia sua non pro eo atque debet, exequatur; malum id signum foret: at, angere ipsum & cruciari, quod male his fungi se putet, bonum signum est.

36. Aliud idem Author non minoris consolationis punctum adducit in hæc verba: Etiam si aliud in oratione non agas, quam quod ibi præsens in regni ac divinæ illius Majestatis conspectu adstes, magnum nihilominus per hoc obsequium Deo præstas; Sicut ad Regum & Principum terrenorum majestatem non parum facere videtur, quod Magnates & Proceres sui quotidie regiam frequentent, sibi præsentem ad sint, inque suo

conspectu assidue versentur. *Beatus homo, qui audit me, & vigilat ad fores meas quotidie, & observat ad postes ostii mei.* Divinæ Majestatis gloria, conditionis nostræ vilitas, negotii, quod tractandum suscepimus, magnitudo exigit, ut frequenter ad palatii ejus celestis januam expectemus: quam cum ipse tibi aperire dignabitur, ingentes illi gratias age; si nolit, humilia te, agnoscendo in corde tuo, id minime te promereri: itaque oratio tua semper optima, semper fructuosissima est. Omnibus his aliisque id genus observationibus nos uti oportet, ut in hac desolatione, & derelictione spiritali, Dei voluntati conformemur, ipsam à manu ejus cum magna gratiarum actione acceptando, ac dicendo: *Salve amaritudo amarissima, omnis gratia & bonorum plena.* Vide quæ diximus serm. 28. num. 36.

37. Ex dictis sequens deducitur conclusio practica: quod nimirum ob nullam cordis ariditatem, nec ob molestam malarum cogitationum turbam, nec ob alias varias mentis distractiones oratio sit omittenda. Hoc enim facere celestis Sponsus docuit *S. Catharinam Senensem*, dum eidem dixit: Scito filia, quod anima perseverans in humili fidelique oratione adipiscitur omnem virtutem, unde nullo modo orationis studium negligendum, aut omittendum est propter aliqua adversantia, sive ea procedant ab illusione satanæ, sive à fragilitate propria, sive à cogitationibus immundis, sive ab inordinatis stimulis, & carnali motu corporis; frequenter enim diabolus orationis tempore animam variis imaginibus & phantasmatibus magis infestare conatur, quam extra tempus orationis. Tunc callide suggerit oranti, quod talis oratio nihil illi profit, cum alia cogitare non debeat, quam

quam illa quæ orat. Malignus hostis hoc persuadere nititur, ut is, qui orat, tædium, confusionemque mentis incurrat, atque ita omitat exercitium orationis, quæ est armatura fortissima adversus

omnes inimicos. Hactenus Salvator noster ad S. Virginem Catharinam, uti refert *Ludovicus Blofus* in *Conclavi animæ* cap. 3.

Quædam de Oratione mentali. PARS QUINTA.

38. *S. Teresa* in itin. perf. c. 28. scribit, quod oratio mentalis sit omnium virtutum comparandarum principium, & in qua omnium Christianorum vita sit constituta: cujus vel unus quadrans legitime insumptus, teste *S. Ignatio Loyola*, sufficit ad hominem brevi tempore ad apicem perfectionis perducendum. Hinc eam tantæ estimavit *P. Franciscus Smeret* de Societate Jesu, qui omnem Theologiam compluribus tomis egregiè illustravit, ut ingenuè fassus sit, malte se, quidquid scientiæ acquisivisset, perdere, quàm unicam solitæ meditationis horulam intermittere. Etenim nihil ad cor humanum divini amoris igne succendendum tam efficax est, ut meditatio attentæ, teste *Psalmographo* dicente: *Ps. 38. 4. Concaluit cor meum intra me; & in meditatione mea exardescet ignis.* Quemadmodum enim chalybis affricu [ut loquitur *S. Cyrillus Alexandrinus Presul*] ignis copiosè ex lapide exsilit; ita dum mens discursu, meditationeque quasi percutitur, ignis amoris divini, & desiderium perfectionis excitatur.

39. Præclare etiam meditationis fructum *S. Bernardus* l. 1. de *Consid.* c. 7. his adumbrat verbis: Consideratio rerum particularium mentem, de qua oritur, urificat, regit affectus, dirigit actus, cor-

regit excessus, comprimit mores, vitam honestat & ordinat, agenda præordinat, acta recogitat, ut nihil in mente resideat incorrectum, aut correctione egens. Hæc est, quæ in prosperis adversa præsentit, in adversis quasi non sentit. Cui concinit *S. Laurentius Justin.* de casto connub. c. 22. »dum per hæc excurret verba: Nihil apri »Deum possidere facit, & mentem refræ »nat, quæ attentæ meditatio, quæ in ora »tione proponitur. Hæc siquidem cor a »mover ab exterioribus, & ad se redire »compellit. Hæc est disciplina mentis, spi »ritualis Prædagogus, orationis funiculus, »incipientium eruditio, & intentionis »mentis provida gubernatrix. Ex ipsius »assiduitate stabilitur mens, purgantur »cogitationes, solitudo sapit, delectat De »us, ingenium acuitur, castificatur sen »sus, illustratur ratio, loquela restringi »tur, & animus ad alta suspenditur. Ipsa »est Spiritualis janua orationis; per »quam Verbum ab ingredientibus ag »noscitur, & puris manibus honoratur. »Quamdiu mentis oratio veraciter possi »detur, tanquam oculi pupilla custodien »da, & velut quoddam spirituale deposi »tum servanda.

40. Unde liquet, si fidem præfatis SS. Doctoribus adhibemus, quàm necessaria, quàm utilis, & quàm fructuosa sit medi-
tationis

tationis frequentatio, sine qua nullus sanè sibi persuadeat, posse effici bonus cœnobita. Hanc ob causam sacra Constitutio nostræ fanciunt, omni die ut bis orationi mentali semper per horam omnes incumbant. Et non immerito hoc præcipiunt, cùm hujus religiosissimi exercitii usum & frequentiam tantoperè nobis sacra commendet Scriptura. *Beatus vir*, inquit regius Propheta ps. 1. *qui in lege Domini meditatatur die ac nocte; quia erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo.* Qualem porro fructum meditationi sedulo incumbens proferre soleat, indicat idem *Hebraeus Vates*: Ps. 36. Postquam enim præmisit: *Os Justi meditabitur sapientiam;* mox hujus meditationis fructum subjungit dicens: *Et lingua ejus loquetur judicium.* Ecce tibi frenum linguæ, quod virum perfectum efficit: *Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir,* ait S. *Jacobus.* Subjungit idem Regius Psaltes: *Lex Dei ejus in corde ipsius;* nimirum legem divinam in medio cordis collocavit, & ideo sequitur: *Et non supplantabuntur gressus ejus.* Quasi diceret, meditando talem sibi acquireret in via Dei firmitatem, & stabilem perseverantiam, ut à serpente infernali supplantari nequeat. Ecce igitur meditationis dignitatem, & uberes fructus ex ea pullascentes.

41. Ejus porro necessitatem rursus indicat David psal. 138. dicens: *Nisi quod lex tua meditatio mea est;* tunc fortè pervissem in humilitate mea; id est in meis angustiis & afflictionibus, uti id exponit S. *Hieronymus.* Certum enim est, nisi meditationis adhunculo subleveremur sæpe in nostris adversitatibus, tentationibus & pressuris, animo sonci-

deremus; ac in pusillanimitatis vitiis, & inde forsan etiam in desperationis abyssum præcipiti cursu devolveremur, à quibus malis nos necdum præservat meditationis exercitium, verum etiam nostras cruces mirum in modum alleviat ac dulcorat. Proinde una de majoribus laudibus, quas Sancti meditationi ac considerationi adscribunt, est, quod sit singularis omnium virtutum, universorumque bonorum adiutrix.

42. Porro, quoniam juxta Philosophos opposita juxta se posita magis elucescunt; idcirco ut necessitas meditationis magis cognoscatur, considerare oportet mala & damna, quæ ex ejus neglectu & omissione nasci soleant. Sed quis hæc facis explicet, cùm penè innumerabilia sint? Etenim una de præcipuis causis malorum omnium, quæ in mundo sunt, est considerationis defectus, ut ipse Deus per Prophetam loquens, testatur: *Jeremia 12. Desolatione desolata est terra, quia nullus est, qui recogitat corde.* Unica, cur tanta sit in rebus spiritualibus in terra desolatio, cur tot, tantæque in mundo peccata effusis habenis dominantur, causa est, quia vix ullus seipsum ingreditur, ad Dei Mysteria in corde suo recogitanda, & animo versanda. Quis enim audeat peccatum aliquod lethale committere, dum cogitat, Deum propter peccatum mortem appetiisse, tantamque ejus malitiam esse, ut Dei filium necesse fuerit humanam carnem assumere, ut ex rigore justitiæ pro eo Patri suo faceret satis? Quis peccare ausit, cùm recogitat, Deum vel ob unum peccatum mortiferum impios incendiis æternum duraturis adjudicare?

Quod si ergo homines peccati gravitatem debite, ut par est, mentis obutu contemplantur, ne fieret, illos non ita iniquitatem velut aquam bibere, sed frenum foret, quo à peccando facile retraherentur.

43. Hanc ob causam demon omni conatu nobis hanc meditationem, & considerationem dissuadere contendit. Ut Philistæi Samsoni, quem jam victum in potestate habebant, oculos ante omnia eruerunt; ita & diabolus cum peccatore ante omnia agit: cum fidem illi dissuadere, & eripere, nequeat, hoc saltem procurat, ut ita credat, tanquam si non crederet, ut videntes non videant, & audientes non audiant, neque intelligant. *Matth. 13. v. 13.* Procurat, inquam, ut non consideret id, quod credit, nec magis id ipsum ad animum admitat, quam si planè non crederet; oculos scilicet illi occludit. Certe per experientiam videmus, quod veritates fidei nostræ credantur; nihilominus tamen etiam videmus in praxi, quod multi credentes vivant, ac si non crederent. Quod si impium aliquem interrogaveris: Credisne Deum esse? alterum, num aliam post hanc vitam superesse credis? Credisne infernum? credisne animam esse immortalem, & suo tempore in iudicio particulari & universali coram Deo iudice sistendam? Unicumque peccatum mortale hominem secundum præsentem iustitiam constituere in abyssum æternæ perditionis? Respondet utique, se omnia hæc credere. Quænam verò est causa, cur hæc omnia credens non emendetur? Certè non alia quam qua nullus est, qui recogitet corde. Ubi ponderandum est verbum istud: *recogitet*: non enim sufficiebat Prophetæ dicere *cogitet*, sed dixit *recogitet*, id est iterum & iterum cogitet.

44. Quocirca ut Mysteriorum fructum & efficaciam in mediatione persens-

ciscamus, magna cum attentione in ea versemur, oportet, tractum videlicet, & non precipitanter mysteria singula ruminaando, & minutim enucleando. Quod enim non masticatur, nec amarizat, nec sapit: Ideo infirmus pillulam medicamentum integrum deglutit, ne illius amaritudinem guster. Pari modo, ideo nec peccatum, nec mors, nec iudicium, nec infernus peccatori amara videntur, quia ea minutim non masticat, sed integra deglutit, rudi & crasso modo, ac velut uno fasce compacta accipiendo considerandoque. Ex eodem fonte procedit, quod mysterium Incarnationis, Passionis, Resurrectionis Dominicæ, reliquorumque Dei beneficiorum meditatio nullum tibi gustum ac saporem spiritualement adferant, quia ea minutim non expendis, non ruminas, nec uri debes, excutis. Quare hoc Sinapis & piperis granum mastica ac comminue, & videbis quomodo paulatim te aduret, & lachrymas oculis tuis excutiet, nec non in spiritu te proficere quodammodo coget. Audi, quid Evangelista Lucas cap. 2. scribat de B. Virgine Maria: *Et Mater eius conservabat omnia verba hæc in corde suo.* Nimirum; verba & facta filii sui IESU cum summa veneratione pensavit, ac inde eminenter profecit, inquit Dionysius Carthusianus.

45. Divus Chrysostomus hom. 41. in *Matth.* ex manna de cælo lapso opportunam nobis eruit moralitatem: Etenim quando Hebræi manna illud primâ vice viderunt, & gustarunt, prout per manus Angelorum cælitus præparatum fuerat, stupefacti acclamârunt dicentes: *Manna, id est, Quid est hoc?* Cujus mysterii hanc fuisse rationem ait præfatus Doctor: Ut quotiescunque audimus verbum, admonear nos hoc ipsum verbum requirere, quid est hoc, quod audimus? Inde quæ percipiat verbum Dei effectum faciendi fructum

fructum in auditoribus, dum illud ruminant, & sæpius meditantur. Manna innoti nomine appellatum fuit, scriptura dicente: *Exod. 16. Apparuit minutum in solitudine.* Non enim integrum deglutiebatur, sed tritum, & molitum erat instar seminis coriandri, & quasi pilotum. Sed hæc *Omnia in figura continebantur illis.* Si enim anima ex fidei nostræ mysteriis recipere vult substantiam & vigorem, necessarium est, ut per orationem mentalem trituretur, & conteratur. Unde *S. Gregorius* ait: *Verba Dei, quæ aure percipitis, mente retinere:* Quasi diceret; auscultatas præcipuas Fidei nostræ veritates, ad salutem æternam spectantes, nolite obiter transcurrere, sed attentè meditemini; qui enim sine mentis applicatione mysteria salutaria obiter transcurrit, & meditatione non ruminat, irrepabilia sibi præjudicia conciliat. Recole dicta *serm. 38. num. 11.*

46. Pro coronide advertendum est, meditationis perfectionem, ejusdemque profectum haud consistere in sensibili aliqua devotione, sed in perfecta cum divina voluntate conformitate vitiorumque extirpatione. Unde tametsi sæpe numero videatur meditatio valde sicca & arida, nihilo minus tamen erit Deo pergrata, nobisque utilis & fructuosa, si in ea fideliter permaneamus. Quare summo perè caveas oportet, ne propter frequentiores ariditates hoc saluberrimum negligas exercitium, sed fac quantum in te est, & Deus suâ gratiâ tibi nequaquam deerit, sed dabit, quod salutis tuæ magis expediens judicaverit. De *Joseph Patriarcha* habetur *Gen. 42.* quod quanquam suos fratres, ad se in Ægyptum venientes duris verbis exseperit dicens ad eos: *Gen. 42. 9. Exploratores estis, ut videatis infirmiora terra penis: Attamen jussit interea œconomum saccos ip-*

forum frumento, & pecuniis implere: Jussit ministris, ut implerent eorum saccos nitro, &c. Gen. 42. 29. Haud aliter Deus cum suis servis agere solet; sæpe enim eos probat & affligit in meditatione ariditate cordis; ex alia verò parte mentem eorum celestibus replet donis & gratiis. De Rosa, flosculo fragrantissimo compertum habemus, quod licet sit gratiores dum viret, attamen fragrantior est dum arefcit; haud dissimili modo de interna oratione discurrendum est, quæ sæpe numero nobis utilior, & in Dei conspectu fragrantior existit, dum arida est. Audiamus *S. Franciscum Salesium*, eximium Christianæ perfectionis Dogmatistam, ita ad nostrum scopum ratiocinantem: Actiones nostræ sunt ad instar rosarum, quæ, dum rescentes sunt, plus quidem præferunt elegantis & nitoris; ad cum arefactæ, plus odoris & virtutum exerunt: pari modo, esto opera nostra, in sensuali cordis teneritudine facta, nobis sint gratiora, magisque placeant, [nobis inquam, qui non nisi propriam delectationem spectamus] in ariditate tamen & sterilitate obita plus in Dei conspectu odoris & valoris continent. Ita præfatus Sanctus in introduct ad vitam devotam *part. 4. cap. 14.* Noli ergo, mi optime frater, meditandi exercitium, quod omnibus Religiosis religiosè vivere cupientibus summè est necessarium, unquam deferere; ut autem in eo te dirigere possis, diligenter inspicere, tumque memoris imprimere quæ sequuntur, quæque in meditatione sunt observanda & practicanda. Hæc enim si non solum speculatione, sed etiam operatione tenueris, comperies utique, quàm suavè sit servire Deo, quin & exultabundus exclamabis cum *Regio Psalte: Quàm magna multitudo dulcedinis tua Domine, quàm abscondisti timentibus te.*

P R A X I S.

Fructuosè ordinatèque meditandi.

47. **O** Ratio mentalis est duplex: affectiva & intellectiva. Affectiva est, præsuppositâ simplici rerum divinarum apprehensione, piorum affectuum excitatio. Intellectiva est, mediis intellectus operationibus voluntatis in Deum elevatio. Intellectiva rursus subdividitur in cogitationem, meditationem, & contemplationem. Cogitatio est, improvisa Dei, aut rerum ad Deum pertinentium consideratio. Meditatio est, attenta mentis consideratio cunctanter procedens, & rei cuiusque naturam, proprietates, actionesque utiliter inquirens, ut Deo cultum exhibeat, affectus moveat, orationes puras ferventesque depromat, & vitæ emendationem afferat. Contemplatio est, Sincera Dei & rerum divinarum inspectio, discursibus carens, Dei amorem inducens.

Materia seu causa materialis meditationis est triplex, juxta tres vias distributa; Viam scilicet Purgativam, Illuminativam, & Unitivam. In via purgativa materia meditationis est; quodvis peccatum, tentatio, passio, quatuor hominis novissima, aliæque motiva contritionis. In via illuminativa materia est vita Christi aut Sanctorum, Regula, item actio reformanda. In via unitiva materia est; Attributa Divina, beneficia nobis collata aut promissa, gloriosæ vitæ Christi meditatio. Formalis causa seu ratio formalis continetur descriptione paulè antè allatâ, quod sit: attenta & cunctabunda ponderatio, ad serium in omni perfectionis genere profectum spiritus promovendum directa, uni Contemplatio.

De remota & propinqua Præparatione ad Meditationem.

Remota præparatio consistit in tribus præcipue. 1. In removendis obstaculis fructuosæ meditationis, cuiusmodi insinuantur à *Divo Bernardo* ser. 23. in Cantica, sequentia quatuor: Culpa mordens; Cura pungens; Sensus agens; Phantasia distrahens. Culpa mordens amovenda est, per frequentem mentis compunctionem, crebram conscientie discussionem, accuratam errorum Confessionem, & seriam occasionum relabendi declinationem. Cura pungens oriri solita ex nimia scrupulositate, aut ex nimia de futuris contingentibus, vel de

munis sibi impositis anxietate, præcavenda est cum filiali fiducia, Divinæ Providentiæ se committendo, respectus humanos contemnendo, Deo, non hominibus placere studendo. Sensuum & phantasiæ evagationes præcludendæ sunt per assiduam mortificationem, & seriam ad res salutare applicationem. 2. Ad præparationem ritè instituendam requiritur, ut potentie animæ necessariis præfidiis instruantur, pios libros lætitando, media ad omnimodum profectum spiritus, Dei Servitium, salutaria revolvendo, certas denique methodos piè meditandi

tandi accuratè acquirendo. 3tiò. Requiritur bona corporis dispositio, prudenter præcavendo, ne vires ejus indifcretis mortificationibus onerentur, ac debilitentur. Proximè se præparaturus, prius meditationem sibi prælegere debet aliquo tempore antè, juxta instructionem S. Ignatii. Perlectam in pau-

ciora, utpotè tria succinctè dividens puncta memoriæ mandabit, ne nimia multitudo sensus obruat; divinamque implorabit opem, quò meliorem profectum fortiatùr. Quò melius autem in hac distributione punctorum progrediatur, sequentem modum adhibere poterit. E. G. in assumpta meditatione.

De aliquo Sancto.

Primò. Considerare poterit; quomodo Deus Sanctum N. elegerit, vocàrit, justificàrit, & ad illum Sanctitatis gradum perduxerit. 2dò. Quomodo Sanctus divinæ gratiæ sit cooperatus, serio studio perfectionis, maximè ha-

rum vel illarum Virtutum. 3tiò. Quomodo Deus eum remuneràrit, & glorificàrit, in hac vita donis & miraculis, in morte solatio, in altera vita coronâ gloriæ & consortio Sanctorum.

In Meditatione de Virtute, aut vitio.

Primò. Considerare potest, quænam natura hujus virtutis aut vitii, quæ proprietates, qui actus, quæ auxilia gratiæ necessaria à Deo offerantur, quæ lumina, stimuli, occasiones Virtutem hanc exercendi, aut vitium hoc vitandi. 2dò. Quomodo Christus, Beatissima

Virgo, aut alii Sancti hos vel illos virtutis actus exercuerint, hos vel illos vitii actus fugerint, & quonam modo evitandi sint. 3tiò. Incitamenta, cujusmodi sunt. v. g. Commoda ex Virtute, damna ex vitio provenire solita, in hac vita, in morte, & in altera vita.

In Meditatione de Regula, aut Actione aliqua ordinaria.

Primò. Quis finis & sensus Regulæ, quis finis & modus talis actionis perfectè obeundæ, quæ auxilia gratiæ & stimuli addantur ad strenuè cooperandum.

2dò. Quàm perfectè Sancti hanc Regulam, aut actionem obierint, quàm verò tu imperfectè. 3tiò. Incitamenta ut supra.

De Praxi ipsa meditandi.

Perfectis supra dictis, meditaturus sistat se vivâ fide in conspectu Dei lucem habentis inaccessibilem, in conspectu Sanctissimæ Matris ejus, & in tota Angelorum Divinæ Majestati assistantium curia, & coram iisdem magnâ cum humilitate, reverentiâque divinum implo-

ret auxilium, quò fructuosius proposita meditatio instituat. 2dò. Præmittat orationem præparatoriam, quâ gratiam petat, vires & actiones suas hac meditatione ad Dei gloriam cultumque dirigendi. Cujusmodi oratio poterit esse sequens.

Oratio ante Meditationem.

O Beata Trinitas unus Deus, miserator & misericors, longanimis & multus.
Gramm. Relig. Pars II.

tum misericors, in cujus conspectu sum prostratus, loquat ad Dominum meum,
Y &

& audiam, quid in me loquaris, cum sim pulvis & cinis, & terra sine aqua tibi, indignus conspectu tuo ob innumera peccata, de quibus doleo. Sed ecce, Domine, nihil possum sine te, omnia in te. In manibus tuis sum, fac mecum hanc horam, & in æternum quidquid vis, modò gratiâ & amore tuo non destituar. Tuum solum beneplacitum intendo, non meum solatium. Rege memoriam meam, illumina intellectum, accende voluntatem, & trabe me totum ad te cognoscendum, amandum, glorificandum, & post te currendum in

odore unguentorum tuorum. Attentè & devotè orare jubet Deus, da quod jubes, & jube quod vis, idque non pro me solum, sed pro omnibus mecum oraturis suppliciter peto, per merita Domini nostri JESU Christi, Beatissimæ Virginis Matris ejus, Patronorum & omnium Sanctorum. O gloriosa Mater Dei & Virgo, Sancte Angele Custos, Patroni mei, Sanctique omnes, orate pro me, & benedicite, laudate & superexaltate Dominum mecum, nunc, semper, æternum. &c.

De modo discurrendi in Meditatione.

Ad discurrendum facilius & uberiùs de singulis punctis, præsertim materiæ historicæ, confert aliquas circumstantias sequenti versu comprehensas expendere.

Quis? quid? quis fructus? cur? quomodo? quidnam? ubi? quando?

Seu personas, verbâ & opera, effectus seu fructus, causas, modum, virtutes & attributa divina, locum, tempus. E. g. In Passione Domini; quis passus est? Innocentissimus JESUS. Quid? admiranda & inaudita tormenta. Quis fructus? ut viles terræ vermiculos à malo culpæ & poenæ liberans omni bono gloriæ & gratiæ impertiat. Quomodo? patienter amore nostri. Quænam? Ubi? quando? In hyeme natus in stabulo, in Paschate passus &c.

Qui modus tametsi proprius sit materiæ historicæ, potest tamen ad alias etiam materias accommodari, expendendo nimirum in qualibet meditatione tria præfixa puncta, ut supra dictum est. Et in primo quidem puncto virtutis, aut actionis, aut vitii cujusdam particularis, qualitatem, causas, effectus, modum,

locum, tempus &c. In secundo puncto expendendo modum, quo Sancti in hac terra degentes ad plantandam hanc Virtutem, aut extirpandum vitium processerint. In tertio puncto, ruminanda incitamenta huic virtuti aut vitio accommodata, quæ puncta pro opportunitate temporis protrahi poterunt, instituendo discursum aliquem ex tribus sequentibus, quos *P. Jacobus Alvarez* proponit meditationi crebrò inferendos.

Primus modus est, dirigendo conceptus & cogitationes nostras ad nos ipsos. v. g. O anima mea! En, quid pro te tam ingrato patitur Christus, quàm dira, & ex quàm gratuito amore? Quàm meritò illi compati, illum redamare & imitari deberes! Secundus est, ad Deum præsentem sic: O Bone JESU, Tu Rex gloriæ pro indignissimo servo tuo, cujus nec amore, nec existentia vel minimum indiges, tanta pateris spontè? Ex amore? Quid me vilissimum mancipium tuum, qui te toties offendi, amare tui non oporteret pati? Tertius modus est; audiendo Deum ita nos alloquentem:

quentem : Ecce homo , ego Creator & Salvator tuus patior pro te tam ingrato, idque ut te à peccatis & pœnis inferni liberem , ad imitationem mei invitem,

& æternæ Beatitudinis consortem faciam ; an non meritò me redamare , & amore mei multa ardua facere & pati deberes ?

De Affectibus & actibus.

Per prædictos actus aut potius discursus meditans excitare conetur pios animi motus seu affectus , quorum licet alii sint proprii Viæ purgativæ , ut Contritionis ; alii Illuminativæ , ut imitationis ; alii Unitivæ , ut amoris. Tamen in omni ferè materia usitatiores hi decem , ad quos alii facile reducuntur , occurrunt exercendi : videlicet, Fidei, Spei, Amoris, Timoris, Admirationis, Gratitude, Gaudii, Contritionis, Compassionis, Imitationis, qui omnes sequentibus versiculis complexi sunt.

Crede Deo , spera , time , ama , mirator, & esto

Gratus , gaudeto , gemes , luge , imitator honestum.

De modo eliciendi

FIDES excitatur ex consideratione infallibilis Veritatis, infinitæ Sapientiæ, Potentiæ, Bonitatis Divinæ; aliorum item motivorum credibilitatis; ut miraculorum, consensus Patrum, Constantiæ Martyrum, &c. Exercetur verò primò assentiendo omnibus à Deo revelatis, & desiderando pro illorum veritate mori. 2dò. Optando sic eam semper exercuisse, dolendòque de nostra in rebus fidei stupiditate. 3tò. Proponendo eam impòsterum intrepidè conservare, confiteri, rudes docere, ejusque actus per diem crebriùs renovare. 4tò. Gratiàm ad hæc præstanda implorando. Porro ut majori cum facilitate ac fructu id præstare possit, sequentes affectus practicos observet, oportet.

Hi actus aut affectus interferi poterunt meditationi aut discursibus, valde enim meritorii sunt, & perfaciles, dum modo benè discursus instituuntur, ex iis enim animus vel maximè excitatur ad amandum Deum, Virtutesque amplectendas, easque cordi inferendas. Porro affectus hi excitari possunt primò. Exercendo illos quoad actus internos & pia desideria. 2dò. Optando semper hucusque eosdem perfectè exercuisse, dolendòque de nostra socordia. 3tò. Proponendo deinde perfectiùs eosdem frequentare, corde, & ore, & opere. 4tò. Idem ut omnes præstent, optando. 5. Gratiàm ad id necessariam efflagitando, prout sequenti paragrapho de singulis ostenditur.

prædictos affectus.

E. G. AFFECTUS FIDEL. Credo, Domine, credo. Tu adjuva incredulitatem meam. Suggestit alia mundus, caro, dæmon; non credo. Verbum tuum manet in æternum. Pro hoc exige à me, Domine, sanguinem, exige spiritum: Ecce paratum cor meum Deus, paratum cor meum. Mille gladiis, ignibus, rotis exhibebo hoc corpus, ut tua stet illæsa Veritas. *Vel sic.* Quis me separabit ab hac veritate? Certus sum, quod nec gladii, nec cruces, nec tela, nec ignes, nec inferorum tormenta me poterunt ab ea separare. Tua Veritas, Deus, fallere non potest, tua sapientia falli non valet. Tu dixisti: satis hoc mihi est præ omni ratione humana, ut etiam sanguine subscribam.

SPES excitatur ex consideratione infinitæ misericordiæ & Charitatis Dei. Exercetur primò. Suis quidem viribus diffidendo, sperando tamen sibi & aliis per misericordiam Dei veniam, gratiam & gloriam. 2dò. Optando, sic semper in Deum sperasse, & dolendo de nostra pusillanimitate. 3tò. Cum hac spe ardua quæque aggredi, actusque fiduciæ etiam in arduis & adversis frequentare proponendo. 4tò. Eadem, ut alii velint, optando. 5tò. Gratiam petendo. **AFFECTUS SPEI.** Quare tristis es anima mea? & quare conturbas me? habes bonitatem Dei & misericordiam paratam, quæ vult salutem tuam, non perditionem; habes Omnipotentiam assistentem, quæ potest opitulari; habes Sanguinem & merita Christi, quæ pro te apud æternum Patrem perorant. Projice te ergo anima mea in brachia misericordiæ & Omnipotentiae Dei. Quàm nihil potes ex te, tam omnia potes in eo, qui te confortat. *Vel sic.* In te Domine speravi, & quis mundi impetus, quæ carnis illecebra, quæ dæmonum astutia prævalebit? Non, non confundar in æternum. In te Domine speravi, quod vitium non extirpabo? quam Virtutem tuâ gratiâ non assequar? &c. Dicant omnia ossa mea; tu es Spes mea, Deus meus in æternum.

CHARITAS excitatur potissimum consideratione attributorum Dei. E. G. Bonitatis, Charitatis, &c. Item beneficiorum, omniumque quæ Christus amore nostri dixit, fecit, passus est. Exercetur primò. Gaudendo de tanta potentia & Majestate Dei in Sanctis, omnibusque aliis creaturis relucente. 2dò. Optando semper Deum perfecte amasse, dolendoque de tepiditate in amore Dei. 3tò. Proponendo ardentius deinceps

amare, illius voluntati tuam reformando, omnia opera ex motivo charitatis faciendo. 4tò. Eundem amoris zelum aliis precando. 5tò. Gratiam petendo. **AFFECTUS CHARITATIS.** Domine, Tu scis, quia amo te; quoniam tu solus bonus, tu solus sanctus, tu solus dignus omnium creaturarum amor. Supplete vos, ardentia Cherubim, Tu ardentior Cherubinis Virgo, quidquid deest amori meo. O vivam! ô moriar amore tui. Moriar potius, quam te non amem. *Vel sic.* Domine, quid mihi est in cælo, & a te quid volui super terram? Tu solus Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum. Diligam te Domine, non quia mihi beneficus aut remunerator liberalissimus, sed quia in te ipso es summa & infinita Bonitas, sola & una super omnia amabilis. Moriar, Domine, hoc momento, quo te amo, priusquam succedat aliud, quo te non amem. *Vel sic.* Exigis à me cor meum, Domine: O si mille, ô si infinita haberem! Omnia tui unius amore occuparem. Vis amorem operibus experiri? Confunde me, contunde me, contere me, in infernum demerge me; non dimittam te. &c.

TIMOR excitatur consideratione inscrutabilium Judiciorum Dei, suppliciorum damnatis paratorum, Passionis Christi ob aliena peccata susceptæ, &c. Exercetur. Primò. Divinam Majestatem & Justitiam humiliter agnoscendo, reverendo, timendo. 2dò. Dolendo de nostra in hoc timore concepiendo negligentia. 3tò. Proponendo omnes conscientias maculas seriâ pœnitentiâ eluere. 4tò. Eundem timoris affectum aliis optando. 5tò. Gratiam postulando. **AFFECTUS TIMORIS.** Timor & tremor venerunt super me, quia irritavi iram tuam, Domine. Quò fugiam à facie iræ tuæ?

DE FRUCTUOSA PRAXI ORATIONIS MENTALIS.

I

tuz? quando undique tu me circumstas, & quem Patrem habere nolui, strictissimum Judicem meorum, scelerum formido. O Domine, ne intres in Judicium cum servo tuo.

ADMIRATIO excitatur ex profunda contemplatione incomprehensibilium divinorum Attributorum, Sapientiae, Justitiae, Misericordiae; ex consideratione item mysteriorum fidei, dignitatis animae rationalis, gravitatis peccati, cæcitatibus mundi. &c. Exercetur primò. Magni supradicta æstimando, & humanâ comprehensione majora agnoscendo. 2dò. Dolendo de nostra in his suscipiendis insensibilitate. 3tid. Optando sic semper affectum fuisse; pium hunc erga Deum sensum per diem frequentare proponendo. 4tò. Idem aliis favendo cum petitione gratiae. **AFFECTUS ADMIRATIONIS.** O cæcitas mea! ô impudentia! ô audacia! ô Bonitas tua Deus! ô patientia incredibilis! ô misericordia infinita! Tu, non ferre tantum delinquentem, sed novis etiam beneficiis cumulare potuisti.

GRATITUDO excitatur consideratione divinorum beneficiorum tam admirandorum ratione personæ conferentis & recipientis. Exercetur primò. Beneficia intimè & infimè agnoscendo, pro iis se totum divino obsequio devovendo. 2dò. Dolendo. &c. 3tid. Statuendo ea compensare pro viribus. 4tò. & 5tò. ut supra. **AFFECTUS GRATITUDINIS.** Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? O inauditam Dei Bonitatem! quis te Deus bone satis laudare sufficit, dum pro me redimendo de cælo ad terram venire, crudelissimumque mortis genus subire voluisti, tantum ne ego vilissimus terræ vermiculus perirem. Quid igitur retri-

buam? O vos omnes, qui timetis Deum, venite & audite, & narrabo vobis, quantum fecit Deus animæ meæ. Magnifica te ergo Dominum, mecum, gratitudini hymnum ei cantate. &c.

GAUDIUM excitatur, consideratione Divinæ gloriæ & Majestatis at omnibus Creaturis Deo debitæ. Exercetur; primò. Gaudendo de tanta illius Majestate. 2dò. Dolendo. 3tid. Proponendo omnia læto animo à Deo acceptare. 4tò & 5tò. ut supra. **AFFECTUS GAUDII.** Tu es, qui es, & hoc unum mihi placet, ac de hoc summè gaudeo quod es, qui es, infinitè perfectus, in Sapientia, Potentia & Bonitate. Non possum hoc exprimere, nisi verbis illius amantis: Si tu Deus esses Augustinus, & ego Augustinus essem Deus; ego Deus vellem, ut tu Augustinus esses Deus: Ita mihi placet, ut tu sis tu. Igitur cor meum, & caro mea exultaverunt in Deum vivum. Salio extra me Deus meus, ut veniam ad te.

CONTRITIO excitatur, consideratione gravitatis & malitiæ cujusvis peccati; Suppliciorum ei debitorum; bonorum ob illud amissorum; cruciatuum à Christo ad illud expiandum susceptorum; novissimorum; divinorum Beneficiorum. &c. Exercetur primò. Sua omnia peccata ex amore Dei super omnia dilecti detestando. 2dò. Dolendo. &c. 3tid. Statuendo deinceps crebro de peccatis dolere, præteritasque negligentias majori perfectionis studio relarcire. 4tò, & 5tò. ut supra. **AFFECTUS CONTRITIONIS.** Deus meus, Summa Bonitas, omnium creaturarum, tuoque ipsius amore sola & infinitè digna; doleo quod tam impudenter te offenderim. Doleo, non quia timeo, sed quia amo. Si sanguine fieri possit, ut non sis

offensus; ecce me, discerpe me, paratum cor meum. Si tormentis inferorum deleri possit: ecce me, nullum est, quod non merui; nullum quod amore tui non præligo peccato, quod tantopere odisti. Si vides, qui omnia vides, quod aliquando, post quotquot annos te offensus sum, hoc potius momento acerbissimâ morte me tolle, quàm permittas ad infelicissimum illud tempus supervivere.

COMPASSIO excitatur contemplatione cruciatuum Christi, cæcitatibus, periculis, suppliciorumque pereuntium animarum Christi Sanguine redemptarum. Exercetur primò. Christo tam indigna amore nostri patienti comparando, & de peccatis propriis & alienis, ut causis dolorum Christi, dolendo. Item dolorum de interitu animarum, cum zelo eas juvandi, concipiendo. 2dò. Dolendo, &c. 3tiò. Eis imposterum quâ precibus, quâ aliis auxiliis subveniundo. Reliqua ut supra. **AFFECTUS COMPASSIONIS.** Amabilissime JESU, Tu propter nos homines, & propter salutem nostram descendisti de cælo, quot hoc sine sustinuisti elementorum injurias? quot suscepisti itinera? quot labores & dolores? quot mortes exantlasti? Effudisti te ad omnes, divites & pauperes, honoratos & abjectos, senes & pueros, in urbibus & pagis, in campis & desertis, die ac nocte. Tanti tibi fuerunt animæ nostræ, quanti tuus sanguis, hunc enim pro illis dedisti. Quid igitur me non etiam oporteret sustinere? quomodo non

laborare ac sudare, quò vel unam animam Christo lucrificerem? O animæ Christi Sanguine redemptæ! O si omnes, ô si vel unam meo sanguine, & acerbissimâ morte salvare possim!

IMITATIO excitatur consideratione perfectissimarum Virtutum Christi, Beatissimæ Virginis MARIE, & aliorum Sanctorum. Exercetur primò. Exardescendo cupiditate omnium Virtutum nobis maximè necessariarum, quas in Christo, Beatissima Virgine, Sanctisque suspicimus. 2dò. Desiderando id nos sollicitius præstitisse, ingemiscendo præterea, quod tam longè adhuc ab illorum perfectione culpâ nostrâ absumus. 3tiò. Earum actus per diem exercere proponendo. 4tiò. Gratiam pro omnibus ad id exequendum enixè efflagitando. **AFFECTUS IMITATIONIS.** Cùm in forma Dei esses, amor meus JESUS, exinanivisti temetipsum divitiis, honoribus, & sapientiâ, factus es pro me egenus ac despectus, & ludibrio habitus, Fac possim esse dives; nolo, quia tu fuisti pauper. Fac possim esse ab omnibus honoratus; nolo, tu contemni elegisti. Fac possim sapientiæ famam lucrari; nolo, quia tu fatuus haberi maluisti. Electio tuâ est regula electionis meæ. Et sic eligo solum ad majorem tui imitationem. Porro hi ac similes alii affectus non debent in meditatione simul exerceri; sed nunc hi vel illi, prout Spiritus Sancti impulsus moverit, elici possunt, magnòque studio continuari, error enim est temerè ex uno affectu in alium transilire.

De Colloquiis rectè in Meditatione instituendis.

Colloquia desideriis & suspiriis intermixta variè dirigi possunt. Primò. Ad Sanctissimam Trinitatem, aut quamlibet Divinam Personam, admirando sci-

licer & extollendo Divinam Majestatem, Bonitatem, Justitiam, Potentiam, Sapientiam, Charitatem. &c. 2dò. Ad Beatissimam Virginem, vel Sanctos, iis congra-

congratulando, Deum pro collatis iis donis gratiæ & gloriæ laudando, nos ipsis dissimiles dolendo, eorum suffragia implorando. 3^{to}. Ad impios & hostes Christi, eorum cæcitatem & duritiem malitiosam detestando, deinde nos iis tantò peiores iudicando, quantò à Deo

majoribus præventi sumus gratiis, quibus tam segniter cōoperamur. 4^{to}. Ad nos ipsos, nostram cæcitatem, ingratitude & tepiditatem arguendo. 5^{to}. Ad res etiam sensu carentes, mirando & dolendo nos iis ingratiore, surdiores ac insensibiliores.

Causæ & Remedia Distractionum.

Distractionum causæ tres sunt præcipuæ; naturæ infirmitas, culpa & negligentia nostra, & dæmonis astutia. Contra has remedia distractionum itidem triplicia sunt, remota, proxima, & in ipsa meditatione præstanda. REMOTA sunt tria præcipuæ. Primò. Crebra & fervens postulatio doni attentè meditandi, resignandi se humillimè ad omne placitum Dei. 2^{dò}. Serium studium extirpandi amorem sui & rerum caducarum; proficiendi verò in amore Dei, & rerum æternarum; anima enim magis ibi est, ubi amat, quàm ubi animat. 3^{to}. Assiduum studium exercitii resignationis & conformitatis cum Divina voluntate, quo spectat, ut quis non nimium de rebus ad suum officium & salutem pertinentibus angatur, sed ubi moraliter fecerit, quod in se est, Divinæ Providentiæ & Bonitati confidere, & penitus acquiescere consuescat.

REMEDIA proxima immediatè meditationi præmittenda etiam tria sunt. Imò Manè quamprimum quis expurgiscitur, revocare in memoriam materiam meditationis, & altissimè amabilem JESU Christi memoriam cordi insculpere. 2^{dò}. Firmum propositum concipere non admittendi spontè distractiones

cum renouatione intentionis, & gratiæ petitione, juxta doctrinam D. Bernardi: Veniens ad Ecclesiam pone manum tuam super os tuum & dic: Expectate hic cogitationes pessimæ, intentiones & affectus cordis, & appetitus carnis: Tu autem anima mea intra in gaudium Domini tui, & visites templum sanctum ejus. 3^{to}. Constituire se sub initium meditationis in conspectu Dei juxta illud Psal. *Meditatio cordis mei in conspectu tuo semper.*

REMEDIA in ipso meditationis decursu distractiones abigendi, sunt generatim hæc. Primò. Ordinatè discurrere circa singula materiæ puncta. 2. Prætereire surdâ quasi aure ingerentes se cogitationes, animum avertendo potius quàm discutiendo, quales sint. 3. In defectu materiæ & discursus, ad hæc & similia suaviter ruminanda animum convertendo. v.g. 1. Divina attributa. 2. Beneficia nobis collata. 3. Merita Christi. 4. Ingratitudinem & nostras misérias. &c. 5. Quomodo Beatissima Virgo aut Sancti vixerint. 6. Alloqui seipsum, quid de proposita materia aliis dicere vellet, si sibi imponeretur, -idque quod occurrit, sibi applicando.

De Causis Illusionum.

Illusiones, quæ meditati occurrere consueverunt, à triplici Spiritu ema-

nant, videlicet à spiritu carnis, spiritu mundi, & spiritu maligno. Spiritus carnis

carnis utitur rationibus è prudentia carnis, ex amore & iudicii proprii instinctu desumptis ad illaqueandam voluntatem sub specie boni, pro fine intendens commoditatem, voluptatem, & carnis libertatem. Mundi spiritus utitur rationibus ex mundi legibus petitis ad decipiendam voluntatem, cui sub specie boni suadet cupiditatem mundanarum & fluxarum rerum, honorum, divitiarum, ultionis inimicorum, &c. Malignus spiritus utitur hoc utroque spiritu tanquam instrumento, & ad eundem finem tendit per varias illusiones intellectus & voluntatis, quarum sequentes præcipuæ sunt.

Primum genus Illusionum quoad materiam meditationis est, non habere materiam selectam pro meditatione, sed pro cæco amoris proprii impetu, seu mali spiritus impulsu tales materias meditationis assumere, quæ sibi non conveniunt; ut si, v. g. plenus pravus habitibus & indomitis passionibus deligat sibi materias subtiliores de Atributis divinis; vel si pusillanimis & scrupulosus aliquis assidue meditari præsumat de infinita Iustitia Dei, de peccatis præteritæ vitæ, de suppliciis peccatoribus æternum infligendis, &c. Quibus ad desperationem potius quàm emendationem disponatur. *Secundum* genus, quoad modum meditandi, est contemnere ordinariam meditandi praxim, absque præparatione, nullâ formâ servatâ, nec proposito fine temerè ad meditandum proflire. *Tertium* genus est: aut nimium suis viribus confidere existimando se

propriâ suâ industriâ absque peculiari concursu Divinæ gratiæ bene posse meditari; aut è contra nimium sibi diffidere omni cooperatione sepositâ. *Quartum* genus est: aberrare à vero fine & scopo meditationis; quod potest contingere. 1. Si quis speciosis Sathanæ præstigiis fasciatus excitet se non ad veras, sed umbratiles virtutes confectandas sub specie boni. e.g. Si quis negligat mortificationes sub specie discretionis, vel externas virtutes, ne ob eas magni fiat: si quis amicitias particulares, sensuales & periculosas foveat sub specie fraternæ Charitatis: si quis negligens sit in cura perfectionis sub specie majoris gloriæ Dei in aliis promovendæ; si quis desideret sublimia officia sub specie majoris fructus in se aliisque promovendi; si quis in iis tantum obedire velit, in quibus humana prudentia prærendum suadet, sub specie veræ Sapientiæ, discretionis & zeli gloriæ Dei. 2. Si ejusdem Sathanæ versipellis astu delusus aliquis excitet se sub specie majoris boni ad affectus quantumcumque pios, alienos tamen à propriæ vocationis gratia cum inquietudine mentis, & constantiæ periculo, e.g. Si quis solitariam & contemplativam vitam amplexus, sub prætextu zeli convertendarum animarum, quarum salutem Deus tantopere desiderat, speciosis rationibus ad vitam activam aut mixtam desiderandam inclinare se sinat cum periculo propriæ vocationis deserendæ, ex claustro ad sæculum, si non potius ad infernum decidendi.

De Remediis Illusionum.

Contra primum genus illusionum, quoad materias meditationum expeditum remedium est, non temerè, sed juxta

consilium Patris Spiritualis aut peritioris cujuscumque assumere materias, quæ suæ necessitati spirituali, non curiositati conve-

conveniunt. *Contra secundum*, quoad modum, illud optimum censendum est, praxim ordinariam meditandi studiosè observare. *Contra tertium* præstissimum antidotum est cum profunda humilitate gratiam divinam sibi necessariam agnoscere, eamque obnixè implorare, quasi nihil omnino ex parte sua ad bene meditandum conferre posset: nihilominus tamen cum prædicta demissione omnem adhibere conatum in requisitis ad bene meditandum præstandis, quasi totus meditationis successus ex sua industria dependeret. *Contra quartum*. Tria potissimum serviunt remedia, quorum primum est, sibi omnino persuadere, verum ac præcipuum meditationis nostræ fructum esse, meditari eo fine, ut acquiratur perfecta defectuum emendatio, passionum refractio, victoria tentationum, puritas conscientiae; quotidianarum functionum perfecta executio, solidarum Virtutum acquisitio. Circa quæ si proposita practica seriò instituantur, neque ta-

men interna statim consolatio advertatur, non ideo desperandum est, sed Divinæ Providentiæ committendum, quæ juxta D. Bernardum ser. 5. in quadr. instar amantissimi Patris panem nobis porrigit, quo alimur, non cultrum, id est consolationes, quibus abutentes nos ipsos jugulemus. Secundum est, cognoscere essentiam & actus præcipuarum virtutum, uti & oppositorum vitiorum (quæ omnia satis abundèque in præsentibus Sermonibus videre licet) illorumque perfectioni seriò studere, actus earum internos & externos frequentando, ex pura intentione, & quidem majori indies conatu & proficiendi desiderio, etiam in minimis defectibus eradicandis. Tertium est: Vocationem suam, institutum & modum ejus vivendi sibi ut efficax prædestinationis suæ medium præordinatum divinitus ac prævisum, intimè amare, grato animo amplecti, sequi tanto Dei beneficio indignum agnoscere.

De observandis post meditationem.

Ut circa meditationem ritè, rectè, & cum debito fructu procedatur, nonnulla

etiam in fine meditationis præstanda sunt, quæ infra subjiuntur.

De Recollectione post Meditationem instituenda.

Finità meditatione examinandus est accuratè successus, qui si malè successit, causæ requirendæ sunt cum dolore & proposito emendationis, & offerendæ aliorum ferventiores meditationes æterno Patri in unionem meritorum Christi pro se & aliis; sin bene, gratiæ agendæ sunt cum proposito eundem modum deinceps servandi, imò & perfectiorem, illum nimirum, quem Sancti degentes in terris divinæ Majestati obtulerunt. Ad quod ritè præstandum,

Gramm. Relig. Pars II.

recolere expediet signa tam boni, quam mali successus. Signa porro boni successus sunt. Primò. Elapsâ horâ sentire se paratum ad diutiùs meditandum, si obedientia & vires paterentur. 2dò. Non spontaneè distractionibus variis inhærere. 3tiò. Servare ordinarium modum bene meditandi. 4tò. Proposita non tantum in meditatione proponere, sed opere complere, & in executione propositorum sentire solitò majorem facilitatem, robur & gaudium, non tantum

Z

tempore

tempore consolationis, sed etiam tempore tentationis. Signa verò mali successus sunt his contraria. Primò. Cum tadio horæ signum expectare, avidèque ad finem meditationis anhelare. 2dò. Negligentem fuisse in repellendis tentationibus aut distractionibus. 3tiò. Non servasse modum, ordinemque bonæ meditationis. 4tò. Nulla proposita practica proposuisse efficaciter, aut proposita non exercuisse. 5tò. Exiguum fervorem sentire in perfectione obtinenda.

Secundò finitâ meditatione revocanda sunt in memoriam proposita practica in meditatione facta, firmitus proponenda, memoriæque infigenda; vel si nulla, vel certè non satis in particulari formata sunt, tunc aliqua præsentis diei accommodata formanda erunt, prospiciendo simul occasiones, & præordinando illa exequi hoc vel illò mo-

do, hæc vel illâ opportunitate, cum tali reflexione, attentione, intentione & devotione. 3tiò. Consultum est aliquando insolidos quosdam & solidos meditationis successus, motiva efficaciora, seu proposita majoris momenti adnotare, imò etiam ex veritate per solidum aliquem discursum evidentius cognitâ aspirationem aliquam jaculatoriam sibi interdiu repetendam proponere, quâ affectus excitati, & proposita practica in memoriam revocentur. e. g. Excitatum desiderium cavendi peccata venialia renovari potest hoc vel simili modo: Peccatum venialissimum non esset committendum, etiamsi mille mundi possent per hoc obtineri; & ego tam faciliè deinceps veniale committam? deliberatè nunquam in æternum. 4tò. Quarendæ sunt occasiones per diem, & acceptandæ, ut proposita concepta in actum redigantur.

Proposita practica Viæ purgativæ accommodata.

Triplex via proponitur volenti proficere. Purgativa una. Illuminativa altera. Tertia Unitiva. Purgativa est, quâ homo à vitiis & defectibus se purgare studet. Illuminativa, quâ virtutes plantat. Unitiva, quâ in amore Dei perficitur. Juxta has tres vias proposita practica instituenda sunt, & quidem volenti fundamentum perfectionis jaccere, hæc priùs in viâ purgativâ proposita statuenda sunt. Primò, Omnia etiam minima venialia peccata, maxime magis voluntaria, in quæ pronior esse solet prolapsio, conari vitare his vel illis mediis. e. g. Excitatione præsentis Dei, memoriâ novissimorum, beneficiorum à Deo collatorum, &c. 2. Cavere occasiones talium tentationum, portas sensuum strictè custodiendo,

submissè de se sentiendo, Dei gratiam implorando. 3. Mortificare has vel illas passiones tanquam radices peccatorum hæc vel illâ ratione. e. g. Viriliter iis resistendo, post lapsum statim resurgendo, viriliùs decertare proponendo, de victoria non desperando. 4. Solito devotiùs Sacramentum Confessionis obire, dolorem de peccatis totius vitæ cum firmo proposito emendationis concipiendo. 5. In fine hebdomadæ instituere seriò recollectionem hebdomadariam, dispiciendo profecerisne, an verò defeceris? Causas defectuum inquirendo, media proficiendi indagando, seriòque proponendo. 6. Certas poenitentias & mortificationes assumere ad noxas emaculandas, vitæ tamque emendandam, idque amore Christi

DE FRUCTUOSA PRAXI ORATIONIS MENTALIS. 179

Christi passi. 7. Abstinere à risu, jocis, otiosis verbis, omni specie læsionis fraternæ charitatis, impatienciæ, &c. 8. Quotidie quasi inchoare serîo servire Deo, in eximia mentis puritate, &

cogitare, quod si hæc dies ultima esset vitæ tuæ, quid, inquam, faceres ad maiorem animæ serenitatem consequendam & augendam?

Proposita practica Viæ Illuminativæ accommoda.

Primò imitari Christum, Beatissimam Virginem, & Sanctos in virtutibus, quibus illi degentes in terris enituerunt, iterare per diem actus earum externos & internos cum tali pia reflexione ad hæc vel illa incitamenta, quibus quis senserit inter discurrendum maximè se commotum: Quod idem in reliquis propositis intelligendum est. 2. Candidè se Patri Spirituali manifestare, optare corrigi, observari, emendari, despici, idque ex animo humilitatis intimæ, abnegationis sui. 3. Indifferentem paratùmque se offerre Deo ad serviendum illi quocunque in munere, statu, gradu, loco, sicut illi placuerit. 4. Studere exactè observationi votorum, Regularum, Ordinationumque proprii instituti, maximè illius, cuius frequentior solet esse transgressio, idque his, illisve adminiculis. 5. Bo-

nam intentionem actualem singulis operibus bonis & indifferentibus præfigere, eamque certis quibusdam suspiriis sæpius instaurare. 6. Accuratam pretiosi temporis gratiæ rationem habere, nullam ejus partem otio terendo, sed aliquibus studiis & exercitiis vocationi suæ congruis impendendo. 7. Assuescere omnes homines intueri, ut vivas Dei imagines, capaces æternæ gloriæ, pretioso Christi Sanguine purpuratas, atque secundum hanc piam reflexionem humiliter ac reverenter agere cum singulis. 8. Affectare, quærere, & acceptare occasiones virtutum exercendarum, illarum maximè, quibus potissimum egere videmur. 9. Non invidere aliis dona Dei, sed pro iis grâtiâs agere, omnes honorare, benignè omnes alloqui, onera & defectus illorum patienter ferre. &c.

Proposita practica Viæ Unitivæ accommoda.

Primò Deum ubique præsentem revereri, amare, per actus amoris, aut jaculatorias preces ad illum aspirando, cum hac vel illa pia reflexione ex creaturis ad Creatorem ascendendo, quâ se quisque senserit vehementer commotum. 2. Attentè & devotè obire orationem, tam vocalem, quàm mentalem juxta proprias de his industrias ante & infra contentas. 3. Omnia opera bona & indifferentia eo fine perficere, ut soli divinæ Majestati placeant. 4. Vivere sæpè Christum in Venerabili Sa-

cramento, piè isthic præsentem adorando, intimè se illi uniendo, ad omnia resignando, gratiam humiliter petendo. &c. 5. Utî frequenter Communionem Spirituali, singulisque horis se recolligere, renovare actus aliquarum Virtutum additâ Salutatione Angelicâ cum zelo gloriæ Dei, Beatissimæ Virginis, Sanctorumque, & salutis proximorum. 6. Singulis mensibus & hebdomadis instaurare spiritum, fervorémque serîo proficiendi in omnimoda perfectione, amoréque peculiari Dei, Beatissi-

mæ Virginis, & Sanctorum Patronorum, cum ferventi & ardenti zelo eorum virtutes imitandi. 7. In omnem vitam cupere multa ardua facere & pati pro gloria dilecti Sponsi JESU, Beatissimæ Virginis Immaculatæ Matris ejus, & salute animarum, sin minus, cupere dissolvi, & esse cum Christo. Possent hic plura subjungi, quæ ad præsentem materiam facerent; quia tamen ex his, quæ hæcenus dicta sunt,

plura alia facile colligi possunt, & proprius cujuslibet affectus divino Spiritu succensus, ultroneo conatu plura adinvenire solet, ideo hæc tanquam generalia documenta pro interim dixisse sufficiat. Quanta tamen hæc ipsa sint, si animo serio, ferventi & constanti ea observare conatus fueris, colliges effectum & fructum, quem haud dubiè nunc in tempore & olim in æternitate exultabundus metes.

SERMO XLIX.

DE FRUCTU MEDITATIONIS PASSIONIS DOMINICÆ.

O vos omnes, qui transitis per viam, attendite, & videte,
sicut dolor, sicut dolor meus. Thren. I. 12.

PARS PRIMA.

1. Inter reliqua Spiritualia exercitia primatum sibi vendicare videtur devota ac amorosa Passionis Christi meditatio, quemadmodum spiritualis vitæ Magistri passim tradunt, ut mox fusè patebit. Porro, fructum ex hacce meditatione pullulascensem Venerab. Blosius his depingit verbis: Beata prorsus anima illa, quæ amabilem vitam, & Passionem dilecti sui JESU Christi tanquam pretiosam margaritam in scrinio memoriæ suæ semper reconditam habet, & ubique secum circumfert. Dici non potest, quantum utilitatis adferat devota & frequens meditatio, vel lectio Passionis Domini JESU; hinc enim peccatorum ve-

nia, & pravorum affectuum extinctio: hinc cordis puritas, & mentis illuminatio: hinc conscientiae pax & tranquillitas, sanctæque erga Deum fiducia: hinc in adversis consolatio, & gaudium in Spiritu Sancto: hinc vera humilitas, vera charitas, cæterarumque virtutum numerosa cohors: hinc denique certa felicitatis æternæ expectatio nascitur. Hæcenus Ludovicus Blosius in Præfatione Margaritæ Spiritualis. Huic mellifluæ doctrinæ magnum addit robur, eamque suo munit calculo Sanctus Leo Papa serm. 9. de Quadrages. dicens: Audite & percipite sublimissimum Divinæ misericordiæ Sacramentum; nam certa atque secura

est expectatio promissa beatitudinis, ubi est participatio Dominica passionis.

2. Quoniam ergo vel apprimè Christi passionem in ejusdem attentam meditatione participamus, inferre licet, quòd per eam etiam magnis ad aeternae Beatitudinis gaudia passibus appropinquemus. Certum quippè est (inquit *Origenes* apud *Fabr. Conc. 6. in Dom. pass.*) quia ubi mors Christi animo circumfertur, non potest regnare peccatum; est enim tanta vis Crucis, ut, si ante oculos ponatur, & in mente fideliter retineatur, ita ut ipsam mortem Christi intentis mentis oculis inspiciamus, nulla concupiscentia, nulla libido, nullus furor, nulla superare possit invidia; sed continuò ad ejus praesentiam totus ille peccati, & carnis fugatur exercitus. Porro, quòd meditatio de Christo passio efficacissima sit ad omnigenas virtutes comparandas, clarè id indicat *S. Bonaventura* sequentibus verbis: Si vis, ô homo, de virtute in virtutem, de gratia in gratiam, de bono in melius proficere, quotidie, quantà potes devotione mediteris Domini passionem, quia hac mentem alienat, & non solum reddit Angelicum sed divinum; nihil enim in anima ita operatur universalem sanctificationem, sicut meditatio passionis Christi. Sententia *Beati Alberti Magni* tract. de Sacrif. Miss. est. Quòd simplex recordatio vel meditatio passionis Christi plùs valeat, quàm si quis per annum jejunaret in pane & aqua quàlibet sextà ferià, vel se usque ad sanguinem caderet, vel quotidie Psalterium legeret. Cujus rationem dat *Ludovicus de Ponte* 4. p. introd. ad medit. hisce verbis: Quia praedita opera, etsi bona valde, & utilia, non habent tantam vim ad purificandum cor à suis vitiiis,

illudque veritatibus & virtutibus illustrandum, & inflammatis amoris divini affectibus perficiendum, atque attentam & profundam Passionis Christi meditatio.

3. Proinde haud immeritò Pater *Balthasar Alvarez* omnes incipientes hortabatur ad meditandam Christi passionem, tanquam spiritualis eorum profectus fontem; & in ordinariis suis exhortationibus frequenter hoc repetebat: Ne existimemas nos aliquid fecisse, donec perveniamus, ut semper Christum crucifixum in corde habeamus. Meritò autem hic à Deo specialiter illuminatus Vir hancce suis novitiis instillavit doctrinam, quippe non nesciebat, quid Christus *S. Gertrudi* lib. 3. infin. cap. 41. revelârit, dicens: Sicut impossibile est, ut aliquis farinam tractet, & inde pulverem non contrahat: sic fieri non potest, ut aliquis cum devotione etiam parva Dominicae intendat passioni, & nullum inde fructum percipiat. Et rursus eidem Sanctae Virgini lib. cit. dixit: Quicumque quamlibet gravi pondere peccatorum oppressus, respirare poterit in spem venia, offerendo Deo Patri innocentissimam meam Passionem & mortem. Et credat se per hoc saluberrimum fructum indulgentiae obtinere, quia nullum tam efficax remedium contra peccata poterit in terris haberi, quàm devota memoria meae passionis cum vera poenitentia, & fide recta.

4. Quippè si sanguis hircorum & taurorum, ut loquitur Apostolus *Hebr. 9. v. 13.* & cinis vitula aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis; quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum Sanctum semetipsum obtulit Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad serviendum Deo viventi? Hanc autem emundationem vel maxi-

mè participamus per compassivam Christi passi meditationem. Hinc si hujuscemodi meditatio tam copiosos progerminet fructus, insipienter sanè agunt illi, quieam ex ignavia, & torpore mentis negligunt. Exclamat pròinde Sanctus Hieronymus sup. Matth. *Omnis creatura compatitur Christo morientis. Sol obscuratur, terra movetur, petra scinduntur, velum templi dividitur, sepulchra aperiuntur, solus homo miser non compatitur, pro quo solo Christus patitur.* Porro, de similibus, qui Christi passi memoriam in postremis habent, terribile tulit Judicium Sanctus P. N. Augustinus dum ait: *Domine, qui tibi non servit, quia creatus est, infernum meruit; sed qui non servit tibi, quia redemptus est, meretur, ut novus pro ipso infernus fiat.* Quomodo porro Christo servire censebitur ille, qui raro, forsànque nunquam ejus passionem compassionis affectu reminiscitur? Quamobrem ne quondam ob execrabilem hanc ingratitudinem ad æternos condemnemur rogos, audiamus nunc, simulque exaudiamus Christum per Prophetam Thren. 1. nos invitantem ad Sanctissimam suam Passionem recolendam: *O vos omnes, qui transitis per viam, attendite & videte, si est dolor, sicut dolor meus.* Ad quod etiam exercitium ponderosis omnino verbis nos provocat Sanctus Pater Augustinus: *Inspice (exaltat vocem suam lib. de Virg.) vulnera pendens, sanguinem morientis, pretium redimens, cicatrices resurgens: caput habet inclinatum ad osculandum, cor apertum ad diligendum, brachia extensa ad amplexandum, totum corpus expositum ad redimendum. Hæc quanta sint, cogitate; hæc in statera vestri cordis appendite, ut totus vobis*

figatur in corde, qui totus pro nobis fixus fuit in cruce.

5. Porro, ut ad hoc saluberrimum exercitium, sedulo frequentandum, efficacius provocemur, commoda inde scaturientia ulterius indagemus oportet. In Ezechiele. cap. 9. jubentur omnes occidi, qui signum T. in frontibus expressum non habebant; quò docuit Propheta, eos omnes perire, qui in cordibus & ante oculos passionis Dominicæ memoriam non circumferrent. Ergo è contrario, quicumque hanc in mente retinet, vivet, & quidem vitâ æternâ. Etenim nihil ita Deum placat, & ad largiendam finalem gratiam movet, sicut devota passionis Christi meditatio, teste Venerabili Virgine Annâ de S. Bartholomæo Carmelitana, quæ multa arcana à Deo didicit; hæc dicere solebat de Passione Christi, quòd hujus meditatio tantæ sit efficaciz, ut, si quis semel tantum in die vellet cum affectu meminisse peccatorum, quas Christus pro nobis in passione sustulit, hoc solum ei sufficeret ad consequendam salutem æternam, & obtinendas magnas à Deo gratias. Idem etiam didicit Sanctus Edmundus Cantuariensis Episcopus. Hic enim cum in juventute sua solus quadam vice obambulare in agro, habuit sibi obvium Christum Dominum in specie formosi juvenis, qui inter cætera documenta, hoc ei tanquam saluberrimum, dedit; ut si vellet à Satanæ insidiis præmuniri, virtutes & gratias quaslibet à se impetrare, & pro felici morte se dignè disponere, recoleret quotidie unum mysterium sacratissimæ Passionis suæ; hoc enim esse infallibile remedium, per quod posset omnia prædicta obtinere. Quod ipsum

ipsum quoque didicit *Sanctus Joannes* Apostolus à Dei Matrè (ut *Engelgr.* in *Domin.* Quinq. §. 8. refert) cùm enim hic Sanctus Evangelista adhuc in terris existens arderet videre Deiparam gloriosam, illa ipsi apparens bene longum cum eo de cruciatibus Christi sermonem texuit, & inter alia dixit, *Fili*um suum ei, qui jugiter passionem ejus recoleret, tres prerogativas concessurum. *Primò.* Ut ante mortem ferventis contritionis actum exercere possit. *2dò.* Ut Deipara in agone ipsum specialiter defendat. *3tiò.* Ut per ipsam quidvis impetrare possit. An non hæc magna promissà? Ast ut luculentius patefcat hujus exercitii fructus, consideratè perpendere lubet, quod sequitur.

6. Christus (ut *Taulerus* in explic. passion. perhibet) quondam fervorum suorum cuidam totus vulneratus apparens dixit: scias, quòd nullum obsequium tam gratum mihi ab homine præstari possit, quàm si acerbissimam meam passionem, & vulnera in corde suo portat. Sciscitanti verò qualem inde utilitatem ex meditatione passionis reportabit? respondit Christus: Novem speciales favores ex hoc exercitio metet. *Primus est*, quòd à peccatis omnibus emundatur, & quidquid neglexit, ex ineis meritis restituitur. *Secundus est*: quòd ad resistendum hostibus suis ita confortatur, ut nullum ab eo triumphum referre queant, nam. tametsi ipse ex infirmitate nonnunquam labitur, dexteram tamen meam suppono, ne collidatur & pereat. *Tertius*: quòd ad bona quæque opera, diversasque virtutes peragendas vires accipit. *Quartus*: quamlibet brevi cogitatione eandem passio-

nem meam revolvat, semper anima ejus in gratia mea renovatur. *Quintus favor*: quòd devotè illam commemoranti libenter ipse commoror. *Sextus*: quòd arcana mihi à Deo Patre manifestata, illi similiter aliquando pandam. *Septimus*: Quòd eum ante mortem ad perfectionem ducam, eumque mihi placentem reddam, & defunctum eum cum charis amicis meis remunerabor. *Octavus*: Quòd nihil eorum, quæ seridè & rationabiliter petit, illi negabo. *Nonus*: Quòd in morte illi adversus hostes ejus assistam, & de vita æterna illum faciam certum atque securum.

7. Quæ cùm ita sint, quisnam post tot ac tantas, tamque salutares præclarasque promissiones Christum crucifixum in intimo cordis sui imprimere negliget? Quis non posthac adhibito omni conatu in hac piissima Christi passionis meditatione se exercitare sataget? Et si non omnes, saltem plerisque meditationes suas de cruciatibus Salvatoris instituet? Cùm videat, quàm certum quàmque securum salutis æternæ consequendæ pignus sit similis exercitatio. Quamobrem, si & tu, amice frater, discupis virtutes consequi, si victoriam à mundo, carne, & dæmone referre desideras, si post emensum præsentis vitæ spatium securè ad æternam Patriam subvolare optas, addic te apprinè meditationi, & attentæ lectioni cruciatuum ac dolorum, à Christo per totam suam vitam, præcipuè verò suæ passionis tempore, amore nostrî tolerantium. Quæ si præstiteris, faciliè experièris vera esse, quæ memoravimus. Verùm ut ferventiùs hoc in exercitio progredi valeas, perpende sequentia.

P A R S S E C U N D A.

8. **L**udolphus de Saxon. in vit. Christi, memorat quendam Eremitam, (qui certior fieri cupiebat, quibus maximè obsequiis divinum Numen demereri posset?) semel Christum nudum, plagis lividum, & cruce onustum conspicuum habuisse, qui ei dixit, rem sibi gratissimam fore, si ejus cultores in cruce ferendos eum adjuvarent; hoc autem facturos, si recordatione suorum cruciatuum eum profecuti, partem eorum in sui cordis sensum derivarent. Idem docemur ex eo, quod Sancto Francisco evenit: hic cum à Deo peteret, quo exercitio maximè Deo placere posset? ter Missale aperuit, semperque Passionem reperit. Item cum Sancta Maria Magdalena, postquam se in eremum contulerat, supplex à Deo petiisset, ut qua in re potissimum se occuparet, ostendere dignaretur, Sanctus Michael Archangelus ei Crucem pulcherrimam in aditu speluncæ sic constituit, ut in oculos Magdalene semper incurreret, neque illam unquam mysteriorum patrum oblivisci pateretur. Ex his & id genus aliis exemplis colligere pronum est, quod meditatio Passionis Christi facillè reliqua quamvis religiosa pietatis exercitia longo post se intervallo relinquat. Hinc non immeritò Sancti, Christo placere cupientes, in contemplatione Passionis Christi sese sedulò exercuerunt; quibus exemplo prævit gloriosa Virgo MARIA, quæ de se ipsa olim dixit: (in revel. S. Birgitt. lib. 2. cap. 21.) In

sepulchro filii mei semper cogitatio & cor meum versabatur. De Sancta Clara de Monte Falco Ordinis nostri testatur Surius, quod in JESU crucifixo sive vigilans, sive dormiens hærebat. Cum semel in hoc exercitio graviter confixa fuisset, apparuit ei Juvenis, crucem ferens, & dicens: Filia mea Clara, quæsi locum solidum, in quo hanc crucem plantarem, & inveniri cor tuum: ibi eam figere volo, oportet ergo, ut moriaris in hac cruce, si filia mea & hæres vis esse. Exinde adeò impressum cordi habuit passionis mysterium, ut quidquid comederet, vel biberet, ei amarum foret in memoria passionis, & quidquid videret, intelligeret, & diceret, felle crucis Christi aspersum crederetur. Unde post mortem omnia instrumenta passionis cum Christo crucifixo cordi impressa cernebantur. Sanctus Bernardus de seipso sup. Cant. dicebat ad fratres: Ego ab ineunte mea conversione pro acervo meritorum, quæ mihi deesse sciebam, fasciculum hunc colligare curavi, collectum ex omnibus anxietatibus & amaritudinibus Domini mei. Primum scilicet infantilium illarum necessitatum: deinde laborum quos pertulit in prædicando: fagationum in discurrendo: vigiliarum in orando, tentationum in jejunando; lacrymarum in compatiendo; insidiarum in colloquendo; postremò periculorum in falsis fratribus: convitiarum, sputorum, colaphorum, subsannationum, exprobrationum,

tionum, clavorum, horumque similitum.

9. *Tyranes* Rex cum sua conjugē à *Cyro* Rege *Perſarum* captus, cum interrogaretur, quid pro uxoris liberatione dare vellet? respondit, se libenter vitam pro uxoris redemptione oblaturum. Quæ responsio adeo *Cyro* placuit, ut mox ipsum cum uxore liberum dimiserit. Cum verò in reditu *Tyranes* conjugem quæreret, quomodo ipsi vultus *Cyri* placuisset? respondit illa, se id nescire, ab eo enim tempore, quo ipse pro ea vitam obtulit, se in neminem alium oculos coniecisse, quàm in eum, à quo se tantoperè amari advertisset. Profectò, si veri amoris scintilla erga Salvatorem in nobis foret, tunc multò magis mentis obtutum in eum assidue conſpicere deberemus; quippe qui non solum affectu, verum etiam effectu pro nobis vitam, & quidem tali modo dedit, quisque non à terreni Regis mancipatu nos vindicavit, sed à stygis tyrannide liberavit, ac in libertatem filiorum Dei constituit, & asseruit. Ad hunc scopum collimare videtur *Sanctus Petrus* cap. 4. dicens: *Christo in carne passo, & vos eadem cogitatione armamini.* Benè dicit armamini, (inquit *Sanctus Thomas*,) quia memoria passionis Domini- cæ contra insultus, & tentationes diaboli roborat nos, & munit. Hanc consideratione homo devotus ita armatus persistit, ut totus ferreus appareat, aut meliùs dicam, totus ignis videatur; impii verò sicut fœnum & stipula.

10. Cæterum, methodum Christi passionem cum fructu recolendi *Gramm. Relig. Pars II.*

tradit *Venerab. Beda* tom. 8. medit. passion. Christi in præfat. dum ait: *Neceſſarium est, ut aliquando ista cogites in contemplatione tua, ac si præſens tunc temporis fuisses, quando passus fuit, & ita te habeas in dolendo, ac si Dominum tuum coram oculis tuis haberes patientem.* Sic faciens brevis ex idiora evadet in virum doctum. Audiamus *Ludolphum Carthusianum* de hac re part. 2. cap. 58. sic discurrentem: Frequens passionis memoria indoctum reddit doctissimum, imperitos & idiotas facit proficere in Magistris; Magistros, inquam, non scientiæ, quæ inflat, sed charitatis quæ ædificat. Ipsa est velut quidam liber vitæ, in quo omnia salutis necessaria inveniuntur; felix qui ejus studio seriòse intendit, quia in contemptu mundi, & in amore Dei proficiet, cunctarumque virtutum & gratiarum incrementum sumet. Hactenus præfatus scriptor. Hunc librum sedulo volvit & revolvit Doctor Gentium *Divus Paulus*, uti ipse testatur ad Corinthios epist. 1. cap. 2. sic scribens: *Non judicavi me scire aliquid nisi JESUM Christum, & tunc crucifixum.* Ex hoc etiam libro *Sanctus Bonaventura* totam suam hausit doctrinam & sanctitatem. Cum enim *Sanctus Thomas Aquinas* quâdam vice Virum sanctum visiâset, & bibliothecam ostendi petiisset, unde tam multiplicem eruditionis ubertatem hauriret? *Sanctus Bonaventura* ostendit ei imaginem Crucifixi, à quo fonte uberrimo se accipere professus est, quidquid vel legeret, vel scriberet.

11. Præterea quod nos etiam ad Passionem Christi frequenter recolendi

colendam invitare debet, est quoddam sit hæcce meditatio antidotum efficacissimum ad dulcorandas quaslibet animi afflictiones. In omnibus adversitatibus (inquit Sanctus Pater Augustinus in manual. cap. 22.) non invenit tam efficax remedium, quam vulnera Christi; in illis dormio securus, & requiesco intrepidus. Hoc ipsum jam olim præfiguratum fuit in veteri testamento. Exod. 15. v. 23. Populus Hebræus à servitute Ægyptiaca liberatus, dum post Pharaonis submersionem ad terram promissionis proficisceretur, in itinere passus est penuriam aquæ, & tametsi ad aquas Mara pervenisset, hæ tamen aquæ salæ & amaræ erant. Nec poterant bibere aquas de Mara, ut refert Sacra historia, eò quod essent amara; & murmuravit populus contra Moysen dicens: quid bibemus? At ille clamavit ad Dominum, qui ostendit illi lignum, quod cum misisset in aquas, in dulcedinem versæ sunt. Quis porro per lignum hoc, aquas amaras indulcorans, virtutem Crucis repræsentari non videt? Sic enim docet Sanctus Antoninus part. 2. tract. 3. cap. 7. §. 4. loquens: Legitur, quod filiis Israël in deserto invenientibus aquas amaras, quas non possent bibere, misso ligno de mandato Dei in aquis, dulcoratæ sunt, ut biberent delectabiliter. Aquæ sunt tribulationes, quæ frequenter occurrunt in deserto hujus mundi, & in se amaræ sunt; sed ligno Crucis misso, id est meditatione habitæ de passione, efficiuntur dulces.

12. Hinc legere est in Speculo Exemplorum distinct. 9. exemp. 101. de Juvene quodam Religioso, cui apostatare volenti apparens Christus, la-

tusque discooperiens, & sanguinem effluentem ostendens, jussit reverti ad monasterium, & omnia rigorosa Ordinis sui intingere in latus istud, & mox in dulcedinem vertenda dixit. Quod ille audiens rediit, sanctæque vixit. Venit (inquit Casarius lib. dialog. cap. 80.) ad cœnobium Claravallense Clericus quidam delicatiori vitæ generi assuetus, qui cum panem Conventus abhorreret, & vehementer nausearet, nocte quadam Salvator JESUS ei apparuit, eique frustum panis, quo fratres vescébantur, porrigens dixit: Comede panem hunc. Cui cum Novitius responderet; nequaquam vesci possum pane hordeaceo: Christus vulnere lateris sui hunc panem intinxit, & porrectum comedere jussit; de quo cum gustasset, factus est sicut mel dulcis in ore ejus. Ab illo enim tempore panem ac reliquos cibos communitalis, quos prius vix tangere potuit, magnâ cum delectatione & sapore comedit. Alius Religiosus, (ut Ludolphus de Saxon. part. 2. cap. 58. memorat;) cum initio suæ conversationis aliquando gravissimâ desperatione oppressus, in cellula sua tristis faderet, audivit vocem dicentem: Surge, & meam Passionem devotè pertracta, & in amaritudine meâ tuum dolorem vinces. Surrexit, & quod jussus erat, fecit, & à desperatione liberatus est. O si plures è Religiosis, suis in afflictionibus ad hanc antidotum recurrerent, non ita sanè tristitiæ fluctibus involverentur; sed quia hoc saluberrimum exercitium præmittunt, non rarò fit, ut rigorem monasticum non ferentes, de facta pro-

professione poenitudine ducantur, ac in vitiorum imum prolabantur.

13. Verum enimverò, præter alia emolumenta, qui libenter passionem Domini memoriâ recolit, habere etiam potest singularem spem, & fiduciam de futura beatitudine obtinenda, uti ex dictis jam constat, quibus addo verba; quæ quondam Christus ad dilectam suam Sponsam *Beatam Angelam de Fulgino* dixit; O vos verè beati, & omnino benedicti! si in cruce pro meis Crucifixoribus cum lacrymis & fletu rogavi Patrem meum, & excusavi dicens: *Pater dimitte illis, quia nesciunt, quid faciunt.* Quid ergo pro vobis, qui mihi compassi, devoti, & consocii fuistis, dicturus sum, cum non in cruce, sed in gloria felicissimus orbem judicabo? In *Parabolis Salomonis* cap. 3. vers. 34. Deus ita loquitur: *Beatus homo qui vigilat ad fores meas quotidie, & observat ad postes ostii mei.* Quid itaque aliud per hæc fores intelligi potest, quàm Sacratissima Christi vulnera? Ac proinde advertendum Sanctum Joannem cap. 19. non sine mysterio in Evangelio suo in hæc verba scripsisse: *Unus militum lanceâ ejus latus aperuit, non dicit vulneravit, aut percussit, sed aperuit, ut intimaret per hanc aperturam nobis esse fores ad beatitudinem cælestem referatas; hinc beatus, qui ad hæc fores quotidie vigilat, vulnera Christi meditando.* Hoc expertus est quidam Laicus Ordinis Canonicorum Regularium, qui post suum obitum suo Superiori apparuit, eique significavit, quemadmodum rectâ ad cælum viâ volârit; simulque causam

addidit, quodd videlicet ideo hanc consecutus sit gratiam, quodd in summa veneratione Christum Crucifixum habuerit, & quodd in transitu imaginis Crucifixi semper Christum rogaverit, ut propter amaritudinem in cruce toleratam, in egressu animæ suæ misereatur. *Specul. Exemplor. dist. 6. cap. 10.*

14. De alio Juvene in *Prato Florid.* lib. 1. cap. 22. exemp. 6. legitur, quodd æternis ignibus fuisset addictus, si se non toties JESU crucifixio commendasset. Hic namque quotiescunque ad lectum concederet, vel inde resurgeret, signo Crucis in fronte, & pectore se communiendo hæc verba proferre consuevit: *JESU Nazarene miserere mei, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Simulque Christum Crucifixum rogavit, ne sine confessione moreretur. Accidit autem, quodd morte repentina extremum diem suum clausit; cumque dæmones advolantes animam ipsius secum ad infernum raptare niterentur, splendidus quidam Juvenis stygios hostes abigens, prædictam animam in locum tenebrosum deduxit, ibique reliquit. Paulò post denuò comparuit Juvenis ille (qui Angelus è cælo missus fuisse creditur) eique dixit: Quodd tamen ad inferni tormenta condemnari mereretur, Judex tamen propter merita devotionis erga passionem suam, & crucis suæ titulum exhibitæ hanc ei largiretur gratiam, ut in vitam denuò redire, suæque peccata per Confessionem sacramentalem expiare posset, quâ peractâ demum in pace quievit. Quis nunc ex hac historia non clarè perspicit, quanti intersit amo-

rosâ quâdam devotione ferri erga Christum amore nostri crucifixum; quippe hic Juvenis æternum periisset, si hoc pium exercitium neglexisset.

15. Porro, audire ulterius lubet de Passione Dominica loquentem *Beatum Henricum Susonem*, qui in Dialogo introducit Sapientiam æternam, Christum JESUM de Passione sua, cum suo Ministro ita colloquentem: Mihi longè gratius est cor hominis, si omni caduco amore sit vacuum, atque ad imitandum vitæ meæ præclarum exemplar perpetuâ sedulitate intentum, quàm si continuè me prosequatur lamentis, totque fundat lacrymas, quot unquam pluvie guttæ ex aëre defluerunt. Siquidem acerbissimæ mortis perpeffione hoc potissimum spectavi, & volui, ut me homines imitarentur, quanquam & piæ lacrymæ mihi cum primis acceptæ sint. Si tu ipsam passionem meam amantissimam humefcentibus oculis commemorare non potes, facias nihilominus jucundo animo ob bona immensa, quæ ex illis capis. Quod si nec hilariter, nec lacrymabundus eam cogitare potes, vel arido saltem corde in mei laudem eam percurras. Ita enim non minùs gratum mihi præstiteris obsequium, quàm si præ lacrymis, & dulcedine totus colliquesceres. Nam hæc ratione opus efficit ex amore nihil te ipsum spectans. Ut verò eadem passio mea magis tibi cordi sit, eique plùs afficiaris, audi, quæ dicturus sum. Anima, quæ se multis obstrinxit peccatis, poterit ipsius passionis meæ thesaurum aded ad se adjungere, sibi que applicare, ut, etiamsi vel mille annis punienda sit in purgatorio, brevi tem-

pore & culpam, & poenam omnem dissolvat, ita ut absque purgatorio libera commigret in cælum. Debet autem id fieri hæc ratione. *Primò*. Ut quis corde contrito sæpe & graviter magnitudinem, & multitudinem immanium peccatorum suorum, (quibus tam irreverenter offendit oculos cælestis Patris sui) expendat ac ponderet. *Secundò*. Ac deinde propriæ satisfactionis opera non quidem omitat, sed parvi pendat; utpotè quæ cum ipsis collata peccatis non plus sint, quàm aquæ guttula una erga mare universum. *Tertiò*. Meæ verò satisfactionis immensitatem mirificè evehat ac extollat, quando vel minima pretiosi Sanguinis, ex toto corpore meo undique largiter, nimis manantis, gutta etiam mille mundorum peccatis delendis suffecisset: Quamquam nihilominus satisfactionis hujus meæ tantum quisque sibi applicet, & ad se trahat, quantum se mihi compatiendo conformat; atque quatenus suæ satisfactionis exiguitatem in meæ expiationis infinitatem humiliter & obnixè demergit. Et ut verbo dicam; scias, quod nec Arithmetici, nec Mathematici, alique numerorum, mensurarum, & ponderum tractatores omnia illa bona, quæ in Passionis meæ commedicatione latent, numerare aut ponderare queant. Ita Sapientia æterna, non quidem voce sensibili, sed intellectuali ad beatum virum *Henricum Susonem*, prout ipse refert in Dialogo cap. 14.

16. At verò, licet singula hæc verba, attentâ consideratione sint digna, illa tamen præ aliis ponderanda, nempe: *Siquidem acerbissima mortis perpeffione*

passione hoc potissimum spectavi, & volui, ut me homines imitarentur. Ex quibus docemur, vanam esse compassionem, si desit patientis Christi imitatio. Passus pro nobis Deus homo est, non ut corde solo recogitemus dolores ejus, & vulnera, sed ut sequamur ejus vestigia. Ita monet Apostolorum Princeps Divus Petrus epist. 1. cap. 2. v. 21. dicens: *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus.* Quæ verba explanans Divus Thomas, ait: *Christus passus est pro nobis*, tam Apostolis quàm aliis, tam præsentibus, quàm absentibus, seu futuris. *Vobis* scilicet absentibus, qui ipsam Passionem non vidistis, sicut nos præsentibus, relinquens, quasi retro linquens, sed nobis præsentiaiter tradens exemplum tribulationum, contumeliarum, flagellorum & mortis crucis, ut sequamini vestigia ejus; prout dicebat de se Sanctus Job cap. 23. 11. *Vestigia ejus secutus est pes meus.* Vestigia nimirum humanitatis ejus, quæ secundum Divum Bernardum sunt spontanea paupertas, cummulata vilitas, tam assumpta, quàm illata poenalitas. Et hæc Christi vesti-

gia sequi possumus, imò debemus, & vā nobis, si id recusamus, vel negligimus. Audite, quid in Regum Fastis legere sit: quomodo nimirum acriter senserit Rex David, quòd in fuga sua, cū nudis pedibus ascenderet olivum Olivarum, secutus non fuerit Miphiboseh, Regis comensalis: quare acerbis eum verbis David perstrinxit: *Quare non venisti mecum Miphiboseh?* 2. Reg. 19. 25. Claudus erat Miphiboseh, & sequi Regem commodè non poterat: quòd tamen secutus vel claudò pede non fuerit, fortunis suis excidit. Quanto ægrius sentiet filius David, ter benedictus JESUS, si imitari patientem nolumus, qui socii mensæ & gloriæ ejus fieri participes affectamus? Igitur scientes quòd sicut socii passionum estis, sic eritis & consolationis: ait Sanctus Paulus 2. Cor. 1. 7. Socius autem Passionis Christi ille solum censetur esse verus & sincerus, qui Christum passum per crebram meditationem in memoria tenet, & per imitationem eundem forti & constanti sequitur animo.



S E R M O L.

DE GRATITUDINE.

In omnibus gratias agite ; hæc est enim voluntas Dei.
1. Theff. 5. 18.

P A R S P R I M A.

1. **C**UM variaz reperiantur meditationis materiae, quarum aliqua cæteris sunt nobiliores, de una eaque excellentissima jam sermone præcedenti disseruimus, nunc de gratitudine (quæ non minùs utilis meditationis materia est) aliqua in medium afferre libet. Deus, cujus natura Bonitas est, sic cum gratis facere amat, ut majores & cumulatiores semper iis favores & gratias impertiat, quod ipsi magis gratitudinis pensum persolvunt. Proinde quisquis intendit inoffenso pede in perfectionis semita feliciter progredi, divinisque cumulari beneficiis, necesse habet, ut suis in meditationibus collata sibi à Deo dona sæpe mente pertractet, debitasque pro iisdem gratiarum actiones rependat. Ad hæc porro præstanda consultò egeris, si imitatus fueris tres pueros in fornace Babylonis existentes, qui omnes creaturas tam cælestes, quam terrestres ad Dei laudem concinendam invitârunt. Sciendum verò, non debere duntaxat nos gratos exhibere pro magnis beneficiis, sed etiam pro minimis ; sic enim homo disponitur, & capax efficitur ad majora recipienda,

teste Cassiodoro epist. 4. qui ait : *Invitat ad magna, qui gratanter suscipit modica, & spem de futuris recepit, qui transacta beneficia recognoscit.* Et sicut exiguum pharmacium (ut loquitur Sanctus Damascenus in vit. Barlaam) è magnis plerumque morbis hominem eripuit ; ita gratiæ etiam pro minimis beneficiis persolutæ bona ingentia conciliant. Qui astipulatur Mellissius Bernardus : *Felix, inquit, qui ad singula dona gratiæ redit ad eam, in quo est plenitudo omnium gratiarum, cui dum nos pro acceptis non ingratos exhibemus, locum in nobis facimus gratiæ, ut majora accipere mereamur.* Proinde rectè paucis sed nervosis verbis monet Thomas Kemp. dicens : *Esto gratus pro minimo, & eris dignus majora accipere.*

2. Quamobrem si Dei beneficia in nos absque interruptione influere discupimus, per gratiarum actiones memores acceptorum finis oportet. Si quidem (ut Sanctus Chrysostom. in tract. de symb. advertit) Optima beneficiorum custos est ipsa memoria beneficiorum, & perpetua confessio gratiarum. Et in Psalm. 49. idem gloriosus Doctor sic ad propositum loquitur : *Nihil æquè*

aque facit in virtute crescere, atque cum Deo assidue versari & colloqui, quam ei perpetuo gratias agere & psallere. Hæc veritas nequaquam latebat sanctos viros, qui vel ideo gratitudinem sic amplectebantur, ut nullâ re magis delectari viderentur, quam cum dicerent DEO GRATIAS. Scribit Sanctus P. N. Augustin. epist. 47. ad Aurel. Quid melius, quid præstantius & animo geramus, & ore promamus, & calamo exprimamus, quam Deo gratias? Hoc nec dici brevius, nec audiri latius, nec intelligi gratius, nec agi fructuosius potest. Quid si, dicebat Sanctus Ambrosius lib. 2. de Virgin. primus discendi ardor nobilitas est Magistri? Sed quid nobilior Dei Matre? quid splendidius eâ, quam splendor elegit? Dei Mater adinventrix fuit & Magistra hujus DEO GRATIAS, ut testatur Doctor Seraphicus Sanctus Bonaventura cap. 3. opusc. de vit. Christ. Beata Virgo, inquit, sine intermissione benedicebat Deum; & ne forte in salutatione sua à Dei laudibus tolleretur, si quis eam salutabat, illa pro salutatione sua, Deo gratias respondabat.

3. Zacharias Boverius in annalibus suis Anno 1587. narrat Sanctum Felicem Laicum Capucinum, cum aliquando audivisset Apostolica illa verba DEO GRATIAS à præstantissimo Concionatore Alphonso Lupo vel maxime commendari, sic eâ suo animo impressisse, ut iis deinde quacunque sese offerente occasione salutationis loco usus fuerit; ingesserat enim Deus pectori ipsius profundum eorum sensum, iisque sic affectus est, ut deinceps, ubi pueros reperisset congregatos, eos prædictis verbis ad benedi-

cendum Deum provocaret: quod cum frequentius egisset, pueri statim confluere visi sunt, ubi Beatum Virum conspexerunt in plateis Romanis eleemosynas colligentem, exclamabantque: DEO GRATIAS, Frater Felix, DEO GRATIAS. In pronuntiandis his verbis tanto gaudio internè perfundebatur, ut Sacerdoti ad aras celebranti inserviens, ea proferre lacrymarum abundantiam prohiberetur. Inflamme-mur ergo, ut & nos assidue hoc ipsum exerceamus, dicamusque cum Regio Vate Ps. 102. Benedic anima mea Domino, & noli oblivisci omnes retributiones ejus. Benedic anima mea Domino, & omnia, quæ intra me sunt, Nomini Sancto ejus.

4. Ad hanc porro pro in nos collatis beneficiis gratiam Deo reponendam vicem variæ nos admonent, & stimulant Veteris Testamenti figuræ & symbola. Per Ezechielem olim Deus præcepit, ut, qui templum ingrediebantur, per aliam portam egrederentur, ne Propitiatorio terga verterent, cum à templo exirent; ut hinc doceremur, accepto à Deo beneficio non esse illi per oblivionem terga vertenda. Cum populus Israëliticus per desertum pergeret, absumptâ farinâ, quam ex Ægypto secum tulerant, & premente fame misit benignissimus Deus de cælis Manna, cibum qui omnem complectebatur saporem, qui etiam, ut merito titulo insigniretur, Angelorum panis dictus est. Præcepit deinde, ut de manna aliquid colligerent, aureo vasi imponerent, & in arca conservarent. Exod. 16. Et cur Manna voluit asservari? Quia gratitudinem à nobis requirit, quia vult continuam beneficii memoriam in nobis vigere.

Hanc

Hanc rationem astruit Divus Thomas primâ secundæ quæst. 102. art. 4. ad 6. Quia Manna, inquit, ex divina Misericordia est populo suo datum; & ideo in memoriam divina misericordiae conservabatur. Intelligisne, amice frater, quid Deus à te exigit? Quando dulcedine divinæ pietatis & misericordiae frueris, vult Deus, ut memoriam ejus conserves in arca pectoris tui, in urna aurea gratianimi, & cordis ardentissima charitate pleni. Præcepit olim Deus per Moysen suo populo, ut ignis semper in altari arderet, neque unquam deficeret. Levit. 6. v. 12. Cupis nosse causam & mysterium hujus præcepti? Audi Philonem Hebræum lib. de vict. offer. sic loquentem: Ignis in Altari semper ardebit. Merito ut equidem arbitror; nam quia perennes Dei gratia nec deficiunt, nec intermittuntur, sed interdum noctuque fruendas se præbent nobis hominibus; gratiarum actionem hæc flamma figurat semper instaurandam, ne quando extingatur.

5. Verum enimverò, quamvis ferme innumera sint Dei beneficia nobis collata, ob quæ nos gratos esse oportet, tamen brevitatis ergo pauca duntaxat, eaque præstantiora, ac nobis notiora in præsentem afferam, quæ non sine magno spirituali emolumento & fructu in meditatione ponderari fusiùs possunt. Perpendere itaque lubet, quantum sit beneficium, creatio hominis cujuslibet, & quidem ad imaginem Dei; patet enim hinc summus amor Dei erga quemlibet hominem in individuo existentem; plus enim vel unum hominem diligit, quàm omnes creaturas possibiles, ut Theologi in statu de Voluntate Dei perhibent;

quia diligere est velle, & conferre bonum. Deus autem cuilibet homini creato, vel creando vult aliquod bonum, nempe existentiam actualem in ipsa creatione conferendam, quam denegat creaturis possibilibus, quibus nunquam existentiam communicabit, ex quo liquidò constat plus amari à Deo vel unum hominem, quàm reliquas omnes creaturas solum possibiles. Quanta proin gratiarum actio à quolibet nostrum Deo non retribuenda erit ob creationis beneficium? Faciamus, inquit Deus Gen. 1. hominem ad imaginem & similitudinem nostram. Unde Sanctus Anselmus Deum alloquens ait: Fateor, Domine, & gratias tibi ago, quia me creasti ad tuam imaginem, ut tui memor sum, te cogitem, te diligam, te intelligam.

6. Secundò, gratum animum requirit Deus ab homine ob dominium, quod ei contulit super omnia creata. Dominanini, inquit Gen. 1. piscibus maris, & volatilibus cali, & universis animantibus super terram. Ecce dedi vobis omnem herbam, & universa ligna. Item quia homini famulantur non tantum omnes creaturæ terrestres, uti sunt, terra, aqua, aër, ignis, pisces, & reliqua cujuscunque generis animantia teste Psalmographo Psalm. 8. Omnia subjecisti sub pedibus ejus, oves & boves universas, insuper & pecora campi; volucres cali & pisces maris. Non, inquam, hæc terrestria duntaxat homini obsequium præstant, verum etiam creaturæ cælestes, nimirum Beatissimi Spiritus Deo volente hominem defendunt, eique innumera exhibent beneficia; quemadmodum rursus id indicat Regius Psalter Psalm. 90. dicens: Angelis suis Deus

Deus mandavit de te ; ut custodiant te in omnibus viis tuis , in manibus portabunt te , ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum. An non ista magna dignitas homini à Deo concessa ? Qualem proin non etiam à nobis gratitudinem exposcet ? Hinc Sanctus Pater N. Augustinus exclamat , de Civitat. Dei. Quisquis Dei beneficia non videt ; cæcus est , nec laudat , ingratus est , quisquis in laudando reluctatur , insanus est. Qualem porro olim rationem reddent ingrati , inquit id Sanctus Chrysostomus super Matth. dicens : In die illa nihil est , quod respondeamus , ubi celum & terra , aqua , sol , luna , dies & noctes , & mundus totus stabunt adversus nos in testimonium peccatorum nostrorum.

7. Tertiò , quod vel maximè ad perpetuas laudes Deo concinendas eos conciere deberet , est infinitus & incomprehensibilis amor , quo Deus hominem fuit profecutus , cum eidem ad suam similitudinem creato nedum omnia alia creata subjecerit , verùm etiam pro eodem redimendo filium tradiderit. Sic Deus dilexit mundum , ut Filium suum unigenitum daret. Joan. 3. Sanè non minùs peccavit homo , quàm Angeli Apostatæ , idèoque & cum illis incessabili igni divinà sic exigente Justitià addici debuisset ; ast nihilominus relictis Angelis , etsi nobilioribus creaturis in sua æterna perditione , Dei Filius in mundum adventare voluit , ut miserum hominem ab orci tyrannide vindicaret , hæredemque cælestis gloriæ institueret ; ac proinde non recusavit acerbissimum mortis genus optetere , ne homo æternum periret. Quantum igitur non gratiarum actionem à nobis meritò exposcet , cum

Gramm. Relig. Pars II.

proprio suo Sanguine nos redemerit ? Hinc rectè nobis occinit *Siracides* c. 29. Ne obliviscaris gratia Fidejussoris tui , posuit enim pro te animam suam. Ah ! quis ille Fidejussor ? Unigenitus Dei Filius , Rex Regum , & Dominus Dominantium , hic animam suam (in qua omnes sunt thesauri Sapientiæ & Scientiæ Dei Col. 2.) pro nobis vilissimis terræ vermiculis ac captivis diaboli mancipiis posuit. Quomodo verò hanc animam posuerit , significat id nobis *Isaias* cap. 53. dicens : Non est species ei , neque decor , & vidimus eum , & non erat aspectus. Vidimus eum despectum , & novissimum virorum. Verè languores nostros ipse tulit , & dolores nostros ipse portavit , & nos putavimus ipsum quasi leprosum & percussum à Deo. Quæ causa tantæ ignominie , dolorum , & cruciatuum ? Pro nobis Fidejussorem se Patri æterno obrulit ; hinc sequitur : *Attritus est propter scelera nostra , cujus lixore sanati sumus ; posuit Dominus in eo iniquitates omnium nostrum.*

8. Hanc summam Christi Fidejussoris nostri charitatem contemplans Sanctus Bernardus serm. 3. de nativitat. per hæc excurrit verba : O debitis immensis obstrictæ , & in servitutem diaboli abrepte peccator ! ex magnitudine lyri agnosce captivitatem tuam ; ex satisfactione Fidejussoris collige molem debitorum tuorum. Serio proin monet S. Pater Augustin. serm. 41. in append. Agnosce ô homo , quantum valeas , & quantum debeas , & dum tantam redemptionis tue perspicis dignitatem , ipse tibi indicito peccandi pudorem. Et rursus Divus Bernardus : Si totum (non sine admiratione exclamat) me debeo pro me facto , quid addam jam pro me reffecto ?

Bb

&

& refectio hoc modo? Nee enim tam facile refectus, quam factus, in primo opere me mihi dedit; in secundo se; & ubi se dedit, me mihi tradidit; datus ergo, & redditus me pro me debeo, & bis debeo. Quid ergo Deo retribuam pro se? Nam etiam si me millies rependerem, quid sum ego ad Deum? Quid dulcius hisce verbis ad agnitionem benefici Redemptionis seu Fidei-jussionis? Quid efficacius ad redamandum eum, qui tantoperè nos dilexit? Sed ah! nos hæc audimus, hæc legimus, hæc scimus; & tamen quæ est perversitas, & ingratitude nostra, quid pro tanta charitate, nisi odia, pro tanta liberalitate nisi malefacta rependimus? Et hoc est, quod lacrymas Christo in Cruce expressit juxta Apostolum Hebr. 5. Cum clamore valido & lacrymis offerens, seipsum scilicet. Quid sibi vult hic clamor, hæc lacrymæ? Respondere debet Sanctus Bernardus apud Sanctum Bonaventuram serm. 6. in Parasce. *Flevit Christus in Cruce, quia cum passio sua sufficeret in redemptionem omnium, profuit in redemptionem paucorum.* Et iterum ibidem serm. 2. sic ait: In Chri-

sto super omnes dolores exterioris, fuit dolor humanæ ingritudinis interioris; unde apud Psalmistam ait: *Super dolorem vulnerum meorum addiderunt.* Et Hugo de S. Victore Christum in Cruce sic loquentem inducit:

*Cerne homo, quid pro te patior;
Vide pœnas, quibus afficior;
Vide clavos, quibus confodior;
Cum sit tantus dolor exterior;
Intus tamen planctus gravior;
Tam ingratum dum te experior.*

9. Quid igitur restat, quam ut illud Apostolicum monitum, indelebiter cordibus nostris imprimamus: *Mortuus est Christus, ut, & qui vivunt, jam non sibi vivant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est: 2. Cor. 5.* Ac si diceret: Non vivunt suæ vanitati, non propriæ voluntati nec volupitati, sed ei, qui pro ipsis mortuus est, ei qui satisfactionem præstitit, ac nexus debitorum exsolvit; ei denique qui sanguine suo & dra- cacadæmonis servitute eos redemit. Dicat ergo quislibet cum eodem Gentium Ecclesiaste: *Vivo ego, non jam ego, vivit verò in me Christus. Gal. 2.*

P A R S S E C U N D A.

10. VErùm, quò ferventiori feramur erga Redemptorem nostrum gratitudinis affectu; æquã rationis trutinã pensitemus, oportet doctrinam quandam Doctoris Angelici S. Thom. quæst. 113. art. 9. dicentis: *Donum gratiæ impium justificantis est majus, quam donum gloriæ beatificantis.* Unde rectissime infertur, unicuique gradum gratiæ majoris esse pretii

& valoris; magisque æstimandum, quam bona omnia naturalia totius universi. Unde Sanctus P. Augustinus lib. 2. ad Bonifacium cap. 6. *Gratia, inquit, non solum omnia sydera, & omnes calos, sed etiam omnes Angelos supergreditur. Cui suffragatur iterum S. Thomas loc. cit. art. 9. ad 2. inquit: Bonum gratiæ unius majus est, quam bonum naturæ totius universi.* Verùm si ita res se habeat cum dono

dono gratiæ, impium iustificantis, quantum itaque gratitudinis pensum à nobis non exigit Deus, cum multoties variis immersos peccatis ex immensa sua clementia nos eruerit, munda-rit, ac in suam gratiam denuò receperit? Si bonum gratiæ unius majus est, quam bonum naturæ totius universi, quid ergo divinæ beneficentiæ retribuemus, cum sua gratia nos toties præ-venierit, ac comitatus sit, nè in tenta-tionibus positi in peccatorum cœnum relaberemur? Quamobrem rectè mo-net doctissimus *Cajetanus*, dum citata *Sancti Thomæ* verba ponderans, in com-mentario illius articuli hæc scribit: Ante oculos tuos semper die nostræque tene, quod bonum gratia unius est majus, quam bonum natura totius universi, ut continuo videas damnationem imminentem non esti-manti tantum bonum oblatum.

11. Ex dictis inferitur, quod nulla possit dari major demonstratio divinæ erga nos beneficentiæ, quam si Deus nos, postquam illum mortaliter offen-dimus, à poenarum infernalium æter-nitate eximat, ac proinde David adul-terii & homicidii à se commissi memor, vidensque se ab imminente æternæ per-ditionis supplicio præservatam, inquit, *Psal. 93. Nisi quia Dominus adjuvit me, paulò minus habitasset in inferno anima mea.* Heu! quot animæ iusto Dei ju-dicio in barathrum delapsæ inextingui-biliter ardent ob unicam duntaxat cul-pam mortalem commissam, & tamen is, qui bene omnia fecit, & qui omnia, quæ facit, in vero iudicio facit, tot men-sibus & annis te innumeris peccatis o-nultum æquanimiter sustinuit, & in statum salutis perduxit. *Sanctus Bona-ventura* fidelem quandam animam

his verbis alloquitur: *Heu quanto tem-pore te in peccatis tuis toleravit? & quot & quantos ante tuam conversionem in peccatis damnavit, & te semper peccan-tem misericorditer expectavit.* In simili re erudita fuit *Sancta Mechtildis* à Chri-sto dicente: Bonum est homini, ut sæpè recogitet, quam benè de ipso cogitaverim, quamque amanter illum expectaverim, etiam cum in peccatis jaceret; & quam benignè mala ejus in bonum converterim. Quod beneficium *Sanctus Pater Augu-stinus* ponderans, exclamat: Quoties me jam absorbuerat ille *Draco*? & tu Do-mine ab ore ejus extraxisti me. Quoties enim peccavi? & ipse paratus fuit deglu-tire me. Sed tu Domine Deus meus de-fendisti me. Descendi usque ad portam in-ferni, & ne illuc intrarem, tu me te-nuisti. Sciebas tu, quidem Domine, quia si tunc mors me occupasset, infernus ani-mam meam suscepisset, & perpetuò dam-natus fuisset; sed tua misericordia, & tua gratia prævenit me, eripiens me de morte corporis, & de morte animæ. Ita clarissimum *Ecclesiasticorum Magi-strorum* jubar *Augustinus* in suis Soli-loquiis cap. 18. Hoc maximum bene-ficium nobis imineritis misericorditer à Deo collatum, dum perpendimus, ex-clamare cogimur cum *Regio Hymno-grapho Psalm. 47. Exultent filia Judæ propter judicia tua Domine.* Nimirum animæ confitentes admirentur judicia Dei super alios, & timeant iudicium quoque super se tantæ bonitatis, & ex-ultent cum grátiarum actione, quod erutæ sint à tremendis illis judiciis, & poenis jam paratis, dum peccarent.

12. Præsenti huic proposito non vi-detur inopportuna doctrina quædam *Divi Chrylologi*, quæ hanc continet

moralitatem, scilicet quodd proximi excessus, errores, peccata & scelera, à quibus nos sumus liberi, sint divinæ misericordiæ singularia beneficia, quibus nos ornat. Quocirca cum ejusmodi excessus in aliis notamus, ad hoc adstringimur, ut Deo gratias referamus, quodd, cum essemus nos tam miserabiles quàm illi, iisdemque subjecti peccandi periculis, alios occulto suo iudicio permisit in tales delabi excessus ac scelera, nos autem suâ misericordiâ ab iis servavit. Sunt plena divinis mysteriis verba Domini ad *Job*, quibus illi exposuit, quantas boni Angeli rerulerint illi, deferantque semper gratiarum actiones, dum ruinam casumque considerant Angelorum apostatarum. Cum enim essent omnes ejusdem naturæ, quodd ipsi constantes permanserint, dum alii corruerunt & perierunt, divinæ hoc misericordiæ, gratiæque tribuendum, quam ipsis imperit, negavit aliis. *Ubi eras* (inquit Deus) *quando ponebam fundamenta terra &c.* cum me laudarent simul *astra matutina*, & *jubilarent omnes filii Dei*? *Job*. 38. 7. De Sanctis loquitur Angelis, ut exponunt Divus Gregorius lib. 28. moral. cap. 14. & Divus Hieronymus in cap. 38. *Job* nominibus illos compellat valde mysticis: *Astra matutina*, & *filios Dei vocans*. Illi (inquit *Paraphrastes Chaldaus*) nempe Angeli ab orbis exordio Deum opificem laudârunt, & jubilârunt. Septuaginta legunt: *Laudaverunt me voce magna omnes Angeli mei*. Quæris, quam ob causam? hanc ut intelligas, expende nomen, quo illos appellat: *Astra matutina*. Videtur huc alludere voluisse Sanctus Joannes (*Apocal.* 12.) in vi-

sione illa notissima, quâ vidit Luciferum, draconem terribilem, qui caudâ suâ tertiam partem stellarum secum de cælo ad inferos & interitum detraxit, hoc est, superbâ suâ instigavit Angelos quosdam alios, ut adversus Deum erigantur, quo factum est, ut pars illorum tertia deciderit, perierit, & in obscuras noctis stellas sit misere transmutata. His delapsis, perstiterunt boni velut astra matutina, & cum se viderent tales, & gratiæ luce confirmatos, & factos filios Dei, & illi similes in gloria, ante omnia Deo pro collato sibi beneficio tam singulari grates rependerunt; cum enim omnes ex eadem essent natura, masaque Angelica creati, se confirmatos lætabantur in gratia & gloria perfectos, aliosque spectabant misero casu corruisse per peccatum perduellionis, & in culpa sua manere obstinatos, pœnisque addictos sempiternis. O quàm immensas Deo pro tam singulari beneficio egerunt gratias!

13. In hujus discursus prosecutionem perpendit Divus Bernardus serm. 22. in *Cant.* illud, quod de Christo ait Apostolus: *Qui factus est nobis sapientia à Deo, & justitia, & sanctificatio, & redemptio.* 1. *Corinth.* 1. 30. Advertas (inquit) verbum illud: *Factus est nobis*: cujus hic est sensus: Jam inde à principio fuit justificator, sanctificator & redemptor Angelorum; natus autem in mundo, factus est sapientia, justitia, sanctificatio & redemptio mortalium: Nostram enim assumens carnem, quando *Verbum caro factum est*, & in ea moriens, per illam mortem nos justificavit & redemit, eo modo quo sæpius idem declarat

clarat *Apostolus* : Si ex me percun-
 deris (inquit idem mellitus *Abbas*) qua
 ratione fuerit redemptio, vel Ange-
 lorum redemptor, cum boni nunquam
 fuerint captivi, & mali nunquam fue-
 rint redempti, vel restituti, & dicas:
Angeli nunquam redempti sunt; alii
utique non egentes, alii non promeren-
tes: illi quidem, quia nec lapsi sunt, ii
autem irrevocabiles sunt. Quomodo, er-
 go affirmas, quod illos Verbum Di-
 vinum redemerit? Audi breviter: *Qui*
erexit hominem lapsum, dedit stanti An-
gelo ne laberetur; sic illum de captivi-
tate eruens, sicut hunc à captivitate de-
fendens, & hac ratione fuit utrique re-
demptio, solvens illum, & servans istum.
 Si enim bonos non servasset gratia sua
 singulari, sicut ceciderunt illi, qui
 mali fuerunt, factique sunt demones,
 sic hi quoque cecidissent: cum enim
 omnes ejusdem essent naturæ, tam fa-
 cile cecidissent hi quam illi, si Deus,
 qui suam illis subtraxit manum, & his
 similiter negasset suam opitulationem.
 Quocirca quotiescunque boni Angeli
 casum perpendunt malorum, ad Deum
 se convertunt, & grates rependunt
 debitas, divinamque adorant miseri-
 cordiam: in malorum namque ruina
 divinam sibi collatam attendunt lau-
 dantque bonitatem.

14. Hoc quoque & tu (si nomen &
 omen veri Christiani, aut Religiosi
 habere cupias) in proximi tui, seu
 confratris casu debes considerare, pro-
 ut monet *Sanctus Paulus*, qui postquam
 dixerat: Verbum æternum nobis fa-
 ctum Justificatorem, sanctificatorem,
 & redemptorem, hoc est, quod ab
 illo habeamus quidquid in nobis boni
 invenimus, & quod ipse sit, à quo

dependet nostra justitia, sanctifica-
 tio, & redemptio, subjungit: *Ut,*
quemadmodum scriptum est: Qui gloria-
tur, in Domino gloriatur. 1. *Corinth. 1.*
31. Non habes, cur superbias, aut
 supra alterum te extollas, quem vi-
 des peccatorem, ut *Pharisæus* facie-
 bat videns *Publicanum*; si namque
 tu illi similis non sis, non est hoc me-
 re, manuum tuarum opus, sed divi-
 næ misericordiæ id acceptum referre
 debes, cui immensas referre teneris
 gratias, quod in illas miseras, pec-
 cata & scelera non corrueris, in quæ
 proximum & fratrem tuum corruisse
 cernis, & cum *Apostolo* (1. *Corint.*
15. 10.) dicere: *Gratiâ Dei sum id*
quod sum. Cui addere placet illud *San-*
cti Patris Augustini: *Gratiâ Dei non sum*
quod non sum. Hæc consideratio justos
 semper inflammat ad Deum laudan-
 dum. Unde *Psal. 117.* dicitur: *Vox*
exultationis & salutis in tabernaculis ju-
storum.

15. Cæterum, si gratitudine, amo-
 réque erga Deum magis inflammari
 cupimus, communia ponderare de-
 bemus beneficia, quasi propria no-
 bisque solis collata. Dum Deus po-
 pulum *Israël* è *Ægyptiacæ* servitutis
 jugo liberasset, & per mare rubrum
 mirabiliter deduxisset; conspicientes-
 que suos hostes aquis haustos, *Moy-*
ses ubi admirandam hanc liberatio-
 nem conspexit, stupendo Spiritûs fer-
 vore succensus exclamavit: *Fortitudo*
& laus mea Dominus, & factus est mihi
in salutem: Iste Deus meus, & glorifica-
bo eum. *Exod. 15.* Videtur, quod
Moyles potius dicere debuisset: *For-*
titudo nostra, & laus nostra Dominus,
& factus est nobis, & omni populo in sa-
lutem.

lutem. Et cùm Deus omnium Deus est, cur dixit Moyses, *Iste Deus meus?* Ecce rationem; quia gratus animus communia beneficia ut propria reputat, ut magis se obstrictum agnoscat, & vehementiori divini amoris flammâ succendatur. Hinc Dionysius Carthusianus ait: *Hoc ad Servum Dei specialiter gratum, devotum fidelèmq; pertinet, ut de generalibus beneficiis Creatoris speciales gratias referat Domino, quasi sibi soli condonata ab illo.*

16. Sic fecisse Sanctum Paulum ipsemet testatur ad Galat. 2. sic scribens: *Qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.* Porro cùm ad Romanos 8. ait: *Qui proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum;* ideo videtur Sanctus Apostolus paradoxum docere; si enim (ut ad Roman. testatur), pro omnibus tradidit, quomodo ergo Galathis ait: *tradidit semetipsum pro me?* Sanctus Chrysostomus utramque auctoritatem conjungit, & dum citatum locum ad Galathas explanat, interrogat Apostolum: *Quid facis, ô Paule! cur communia, propria tibi vendicas, quæque pro toto terrarum orbe facta sunt, tibi facis peculiararia?* Quid est igitur, quod hic dicis? Sic loquitur; inquit Chrysostomus, quia totus erat amore succensus. Declarat hoc, ut quisque nostrum non minus agat gratias Christo, quàm si ipsum solum advenisset, & passus esset. Et certò, (inquit ulterius Os aureum) *quid interest, si & aliis prastitit, cùm, quæ tibi prastita sunt, ita integra sunt, & ita perfecta, quasi nulli alii ex his fuerit prastitum?* Quemadmodum enim Sol suo splendore sic omnes homines collustrat, quantum unum, nec

uni minus suæ virtutis vigorem communicat, quàm tribuit omnibus: Sic sol Justitiæ, Christus JESUS in tantum seipsum tradidit pro uno, in quantum pro omnibus, nec plus pro omnibus, quàm pro uno. Hinc Pastor ille Evangelicus, relictis nonaginta novem ovibus in deserto, quæsit unam perditam: Quænam sunt oves illæ nonaginta novem, in deserto relictæ? Angeli. Quænam est ovis illa, quam perditam requirit? Homines. Sed cùm homines multi sint, quomodo nomen unicæ ovis sortiuntur? Respondet idem Chrysostomus: ideo quia sic Dominus venit pro omnibus, quasi pro unoquoque in particulari venisset, pro te solo, & pro me solo. Audi Sanctum Doctorem: Ideo denique & illa boni Pastoris parabola non dicit: quia venit oves multas quærere, sed unam, una namque est: quia sic omnibus quasi uni divina beneficia conferuntur. Communia proinde beneficia velut propria censenda sunt & pro iis quasi sibi soli collatis gratias referre oportet.

17. Porro quantoperè Deo placeat beneficiorum memoria, liquet ex sequenti historia, cujus meminit Nicephorus lib. 1. cap. 30. Mulier illa, nomine Hæmorrhœissa, quæ à fluxu sanguinis à Christo sanata est, Cæsareæ ante domum suam (quod nimirum se pro tanto beneficio gratiam exhiberet) columnam erigi curavit, in qua suam imaginem, ex ære fusam, flexis ante Christum sospitorem suum genibus collocari voluit. Gratitude hanc Salvator noster ratam habuit, eamque alio miraculo comprobavit; crevit enim apud pedes imaginis Christi herba ignota, quæ ubi ejus vestimenti sim-
briam

briam contigisset, omni morborum generi medebatur; si verò hæc herba, antequam adusque simbriam imaginis Christi crevit, decerpta fuisset, nulum ad morbos pellendos effectum habuit. Porro, quamvis hæc civitas, in qua isthæc statua erecta erat, sæpe ab hostibus depopularetur, ac devastaretur, nunquam tamen hæc imago

vel minimum damnum est passa, sed indemnis ad trecentos annos perduravit non sine singulari Numinis protectione. Liquet hinc, quàm grata sit Deo frequens beneficiorum ab eo acceptorum memoria. Ut ergo novis à Deo auxiliis & donis impertiamur, pro collatis ei, identidem gratias referamus oportet.

P A R S T E R T I A.

18. **E**Nimverò, cùm contraria juxta se posita magis elucescant, ideoque, ut gratitudinis necessitas porro pateat, de ingratitudinis vitio aliqua addere consulto egerim. Theologi docent, quòd unum peccatum sit pœna alterius, & hæc sunt maxima & terribilissima supplicia, quæ Deus infligere novit, quando nimirum in peccatorum nostrorum pœnam justè permittit, ut in alia prolabamur crimina. Hæc planè est ingratitudinis pœna, nam & illa, prima peccati origo est. Ob hanc permisit Deus primos parentes nostros in peccatum incidere. Adamum creat Deus nobilissimum, summam ei scientiam infundit, & abundantè gratiâ ditat: filet Adamus. Transfert eum in paradysum terrestrem, beatum illum & amœnissimum locum, delitijs & voluptatibus plenum, & Adamus tacet. Ex una costarum Evam efformat, omnis venustatis compendium; sponsam ei ac sociam jungit, nec tamen semel quidem gratias agit. Quid hoc est? Cur non loquitur? an fortè ad instar piscium mutus creatus est? minimè; ubi enim mulierem conspexit, mox eam

laudare cœpit. Ecce linguam habuit Adamus ad mulieris elegantiam prædicandam, referendis verò suo Largitori gratiis non habui. Ecce ingratitudinem, ecce primum ostium, primam originem, primum peccati ingressum; statim namque dæmonis tentatio adfuit, Evæ consensus, levitas creduli Adami, & ecce peccatum, & ecce humani generis ruina.

19. Conquerebantur nonnulli apud *Isaiam* 63. v. 17. dicentes: *Quare nos errare fecisti, Domine, de viis tuis: indurasti cor nostrum, ne timeremus te?* Vultisne nosse causam, cur Deus vos in variâ prolabi scelera sinat? Ingratitudo vestra est, ob hanc permittit Deus, ut præcipites in malum culpæ ruatis, & pedem retro non feratis, & deinde æterna subsequatur pœna. Adjunt hîc *Forerius*, & *Cornelius à Lapide*. Ingratitudo ferè est causa, cur Deus permittat nos in peccatum mortale labi: ingratitudo enim, licèt venialis tantùm, hominem ad amissionem gratiæ divinæ disponit. Licèt porro Deus summè bonus & misericors sit, scias tamen erga ingratos rigidum & severum esse, nec misericordiam ipsis impendere,

pendere, sed Justitiam erga eos exercere, quia ingratitude etiam ipsam mansuetudinem ad vindictam armat. Cum David junctis sibi militibus, ut Saulis furori se subtraheret, per desertam circumvageretur, sæpe sæpius greges & armenta Nabal Carmeli plurimis periculis eripuerat. Die quadam Nuntios ad Nabal mittit, rogatque ut sibi, sociisque annonam largiatur. At ille obstinatè se aliquid daturum negat. Redeunt nuntii, &, quæ obvenère, referunt. David, quid factum sit, simul intellexit, totus excandescens milites ad arma convocat, ac mortem Nabali inferre statuit. 1. Reg. 25. Sed unde in Davide tam mansueto tantus vindictæ ardor? nonne patientissimè injurias, à tot aliis sibi illatas, perpeßus est? nonne ille est David, qui absque ullo periculo vindictam sumere potuit de tot injustitiis & persecutionibus Saulis, & tamen abstinuit? Qui convitiis à Semei affectus, acriter illum reprehendit, qui Semei insolentiam ulcisci voluit? Qui in aliis occasionibus gravissimè offensus, lædentes minimè corripuit? Nonne ille ipse David, qui summâ fiduciâ nixus, Deo dixit: *Psalm. 130. Memento Domine David, & omnis mansuetudinis ejus?* Quomodo ergo nunc tam præceps arma, & necem cogitat? Quia Nabal ingratus erat, & ingratitude etiam mansuetiores ad vindictam armat. Tot à Davide beneficia accepit, deinde eorum obliviscitur, & ingritudinem rependit. Hoc tam grave scelus est, ut etiam ipsam mansuetudinem exasperet, & ad vindictam stimulet. Christus Dominus, Mysticus David, infinitè bonus, mansuetus, & misericors

est, & quidem ultrà hominum captum, quod si tamen ingrati fuerimus, timeamus ejus indignationem, formidemus iram, & severissimam vindictam expectemus.

20. Et certò, si parùm attentius perscrutati fuerimus causam, cur potior pars, juxta communioem Sanctorum Patrum sententiam, ex Catholicis ad inferos devolvatur, reperiemus esse ingritudinem primordiallyter, ex qua reliqua mala culpæ, velut vivo à fonte ortum ducunt. Cum enim nos Christiani plurima acceperimus à Divina liberalitate beneficia, &, ut *Regius Vates* ait: *Non fecit taliter omni nationi, & judicia sua non manifestavit eis.* Quemadmodum nobis; & quia, non obstant tantâ gratiâ, speciali nempe vocatione ad veram fidem, Catholicorum plurimi sese ingratos exhibent, nec Deo debitum gratitudinis pensum exsolvunt, imò, quod planè detestabile est, nec hoc beneficium agnoscunt; ideo nemini mirum videri debet, quod hos ingratos homines suæ clementiæ obtutu non respiciat, neque eis efficacem consequendæ salutis æternæ gratiam impertiat. Unde etiam ruina non paucorum Religiosorum? Ab ingritudine. Multi enim ex his reperiuntur, qui vocationis beneficium ad Religiosum statum non solum non agnoscunt, verum etiam de jam facta Professione dolent & tristantur; unde pro vocationis dono maledictiones potius, quam gratiarum actiones Deo rependunt. Et quæ major ingratitude esse poterit? Proinde nequaquam mirandum, quod multi male feriati Religiosi de vita tepida in perversam, & de uno malo in alterum, ac tandem ad ima inferni ruant; liqui-

liquidem teste Sancto Petro Chrysologo serm. 19. Nihil est, quod adeo indignationem provocat Altissimi, sicut ingratitude; ipsa enim est malorum provocatio, beneficiorum exinanitio, meritorum exterminatio. De hac Sanctus Bernardus serm. 52. sic loquitur: Ingratitudo est inimica animæ, exinanitio meritorum, virtutum dispersio, beneficiorum perditio, ventus urens, siccansque fontem pietatis, rorem misericordiae, fluentia gratia. Hinc Sanctus Pater noster Augustinus in soliloq. c. 18. ad Deum sic exclamat: Recolam ad mentem meam omnia bona Domine, quæ fecisti mihi à juventute mea, in omni vita mea. Scio namque, quodd ingratitude multum tibi displiceat, quæ est radix totius mali spiritalis, & ventus quidam desiccans & urens omne bonum, obstruens fontem misericordiae tuæ super hominem, quia & mala jam mortua oriuntur, & viva jam opera moriuntur. Ita Augustinus.

21. Christus Salvator noster, cum teste Sancto Luca cap. 17. decem leprosos sanasset, & eorum unus duntaxat, sospitatori suo gratias acturus, reversus esset, aliorum novem ingratitude nem reprehendens, dixit: Nonne decem mundati sunt? & novem ubi sunt? Non est inventus, qui rediret, & daret gloriam Deo. Hanc sanè reprehensionem multi è Religiosorum Cætu audire quondam à Deo cogentur. Nonne vos præ cæteris dilexi, cum vos ad statum Monasticum vocavi, ut mihi serviretis; ubi est ergo laus mea? ubi gratiarum actio, ob tam singulare beneficium vobis gratuito exhibitum? Quid est, quod debui ultra facere vineæ meæ (vobis præcipue Religiosis) &

Gramm. Relig. Pars II.

non feci? an quod expectavi, ut faceret uvæ, & fecit labruscas? Isai. 5. Proinde non mirum, quodd divina Justitia acriter in similes ingratos hominès animadvertat, eosque addicat poenis æternùm duraturis. Siquidem, ut loquitur Divus Chrysostomus Homil. 38. in Matth. Quantò majora beneficia hominibus sunt constituta, tantò majora peccantibus judicia. O hominem ingrattissimum! exclamat Angelus Paciuchellius tom. 2. lect. 40. §. 9. num. 30. Magistro sanè indiges, ut gratitudinem addiscas, ut docearis turpissimum ingratitude vitium fugere. Non te ad Theologorum, aut Philosophorum, Aristotelis, Senecæ, aut Plutarchi, sed aliam scholam mittam, quam patientissimus Job ostendit cap. 12. v. 7. Quænam est schola illa? Brutorum, jumentorum & volatiliùm. Interroga, inquit, jumenta, & docebunt te, & volatilia celi, & indicabunt tibi. Declarat Sanctus Thomas: hoc est, quodd omnia se confiteantur à Deo facta esse. Omnes creaturæ irrationales fatentur, & agnoscunt Deum suum esse Creatorem, & meliori, quò possunt, modo illi benedicunt, & gratias referunt. Bruta naturali instinctu gratissima sunt illis, à quibus beneficium accipiunt, & suo docent homines exemplo, ut pariter grati sint.

22. Quæ fera truculentior & ferocior leone? & tamen hic gratitudinis plenus est. Refertur in vita Sancti Marci Alexandrini, cum solus in occlusa cella degeret, affuit læna, cæcum suum catulum attulit, vestibulùmque ostii ejus capite percussit, & ingressa ad eum sedentem, catulum vestigiis ejus advolvit. Ille non ignarus quid fera

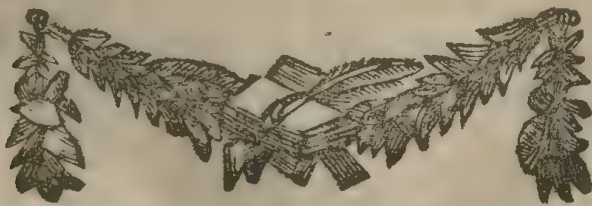
Cc

posceret,

posceret, Dominum precatus catuli oculos inspuit, iisque videndi vim protinus impertivit. Postero die, quod se bellua gratam declararet, grandis ovīs pellem attulit, Viroque sancto obtulit. Qui si nūc eam vidit, ait: nisi alienam ovem comedisses, mihi pellem non offerres. Quamobrem nolo, quod offeres, accipere, quod cum damno alteri s rapuisti. Bellua tamen submisso vertice ad viri sancti vestigia pellem deposuit. Cui rursus ille: jam dixi me non accepturum, nisi promiseris nullum te porro damnum pauperum gregibus illaturum. Et bellua cum propositæ conditioni annuisset, Vir sanctus oblatam pellem accepit, suscepitque S. Athanasio donavit. Democritus apud Pachtuchellium loc. sup. cit. rem planè stupendam narrat. Emerat puer quidam Theas nomine draconem juvenem, hunc magnā curā educabat, cumque crevisset, loquebatur velut cum intelligente, ludebat, dormiebatque cum illo. Verum jam grandior effectus, dimissus jussu Magistratūs in solitudinem fuit. Post cum puer adolescentior factus, à spectaculo reversus cum coequalibus fortè in latrones incidisset, haud procul à nemore, in quo draco

iste latebat, & clamorem extulisset, ecce præstò adtuit draco, & in latrones exiliens, alios interemit, alios in fugam vertit, & notum sibi adolescentem tutus est, ac servavit, velut beneficii antea acti memoriam refricans.

23. Porro, plura alia ab animalibus hominibus in signum gratitudinis exhibita beneficia hic referre liceret, nisi sermonis brevitās obstaret, attamen hoc adhuc memorare liber. Ciconia quædam (ut Author est *Ælianus* lib. 8. cap. 22.) cui Heraclidis vidua crux obligarat, statuto anni die reversa ad ædes illius, magni pretii gemmam è guttore projecit, ac crux tractandum objecit. Merito proinde exclamat sanctus *Ambrosius*: Quis non erubescat gratiam de se merentibus non referre, cum videat etiam bestias refugere crimen ingrati? Et homines minus grati erunt quàm feræ? Ratione destruita animantia gratitudinis superabunt ratione præditos? Et tamen, prò dolor! verum est ad æternam hominum ingratorum infamiam. Verum cum ex his quilibet facillè colligere possit obligationem suam in reddendis Deo gratis, ideo plura superaddere desino.



SERMO LI.

DE CONFESSIONE SACRAMENTALI.

Iniquitatem meam annuntiabo, & cogitabo pro peccato meo.

Psalm. 37. 19.

PARS PRIMA.

1. **Q**uamvis multa sint, quæ de Confessione tractari possunt, nos tamen omittis aliis subtilioribus quæstionibus duntaxat ea, quæ ad hoc Sacramentum ritè obeundum faciunt, in medium afferemus, ac exempla aliquâ selectiora proponemus, quæ ad scopum conducere videntur, quod nimirum intelligatur, quantoperè Confessio Sacramentalis, si ritè peragatur, spiritali profectui proffit, sicut è contrario, si malè frequentetur, noceat. *Est autem Confessio* (ut Concilium Trident. Sess. 14. cap. 1. definit) *Sacramentum, in quo peccata sua detestanti, & legitime confitenti, vera à Sacerdote absolutio, remissioque conceditur.* Requiritur autem ad legitimam Confessionem conditiones tres; *Prima* est Contritio seu animi dolor, ac detestatio de peccato commissio cum proposito non peccandi de cætero. *Secunda* est narratio peccatorum. *Tertia*, eaque integralis duntaxat (nam priores sunt de essentia hujus Sacramenti) est ipsa Satisfactio. Porro, ut frequens Confessionis exercitium nobis com-

mendarent SS. Patres, illud summo perè laudibus extulerunt. *Confessio*, exclamat *Sanctus Pater Augustinus* in lib. de penitent. *est salus animarum, dissipatrix vitiorum, oppugnatrice demonum.* Quid plura? obstruit os inferni, portas aperit paradisi. Et, ut loquitur *Sanctus Isidorus* lib. 1. cap. 12. *Confessio sanat, Confessio justificat, Confessio peccatis veniam donat. Omnis spes in Confessione consistit. In Confessione locus misericordie est. Nulla tam gravis est culpa, quæ per Confessionem non habet veniam.* Hactenus *Isidorus*.

2. Cum ad Cœnobium quoddam aliquando devenissem (ait *Sanctus Climacus* grad. 4.) animadverti Judicis, Pastorisque optimi terribile Judicium. Nam dum illic moram traherem, contigit quendam ex latronum ordine ad monasticæ conversationis gratiam venire. Quem optimus ille Pastor quiete omni perfrui iussit, ut Monasterii statum, normamque omnem perspiceret. Post diem verò septimum seorsum accitum Pastor interrogat: Num censeret optimum cum illis unâ habi-

Cc 2 tare?

tare? Annuente illo, rursus quid in sæculo iniquum operatus esset? interrogat. Cum omnia promptè & accuratè ediceret, volo (inquit *Abbas*) ut hæc cuncta in præsentia omnium Fratrum edisseras. Ille reverà sua detestans scelera, omnique confusione calcata, & jam in Alexandria civitatis medio, inquit, id peragam. Itaque collectis in Ecclesia omnibus fratribus (erant autem numero 220.) cum consummarentur divina Mysteria, lecto Evangelio inferri reum jubet, quibusdam illum ex fratribus trahentibus, modicèque verberantibus, vinctum post terga manus, asperimòque cilicio amictum, conspersumque cinere caput præferentem, adèd ut ex ipso aspectu cuncti attoniti hærent. Cum verò jam Ecclesiæ januis appropinquaret, magnà illum, ac terribili voce compescuit Pastor. Sta, inquebat, non enim es dignus, ut hujus loci limen attingas. Tunc ille Pastoris voce percussus, ac tremebundus, & omni pavore turbatus, in faciem protinus corruit. Cum verò jaceret humi, & pavementum madefaceret lacrymis, permittitur ab admirabili Medico cuncta, quæ gesserat, singulatim & per species dicere. Ille verò cum horrore ingenti omnia sigillatim confessus est, (quæ audiens omnis Coetus supra modum exhorrebat) non tantum quæ per corpus præter naturam, ac secundum naturam in mutis ac brutis animalibus deliquerat, verum etiam veneficia & homicidia, & similia, quæ audire vel scribere horror est, nihil omnino reticens. Confessum igitur statim tonderi, fratribusque aggregari fecit. Porro Pastor de causa hujus facti à *Climaco* percunctatus, ait: ut per

temporalem confusionem ab æterna liberarem, quod & factum. Neque enim ex pavimento surrexit, quin peccatorum omnium remissione potitus esset; nec in hac re (ait ad *Climacum*) dubites; nam unus ex fratribus, qui illic aderant, mihi procerum quendam ac terribilem virum se vidisse asseveravit, conscriptam chartam ac calamum tenentem, & cum frater ille humi prostratus peccatum confitens pronuntiaret, hoc ille calamo debebat.

3. *Casarius* apud *Discipulum* narrat, Sacerdotem quendam violasse conjugem cujusdam militis, qui ex certis indicis suspicionem de hoc habuit. Experturus igitur rei veritatem, Sacerdotem illum amicè ad aliquod invitavit colloquium, dum verò miles cum Sacerdote ad quandam villam venisset, ubi obsessus erat, qui circumstantibus peccata, per veram Confessionem non detecta, improperebat; & Sacerdos sibi conficius suspectum habuit militem, & ne à dæmoniaco proderetur, necessitatem naturæ simulans, intravit illius villæ stabulum, & coram stabularii pedibus prostratus dixit: Rogo te propter Deum, ut audias Confessionem meam. Facta verò confessione, cum sibi aliquid Sacerdos injungi peteret, respondit ille dicens: quantum alteri Sacerdoti pro tali crimine injunxeritis, hæc sit satisfactio vestra. Sicque exiens securior cum milite Ecclesiam adiit; in qua dæmoniacus erat, qui requisitus à milite in hæc verba: Noscis aliquid de me? hoc enim ex industria fecit, ut Sacerdoti tolleretur suspiciōnem. Cui dæmon: nescio quid respondeam. Adjecit; quid videtur de isto homine? respondit: Nihil de eo scio. Et

Et cum dixisset hoc lingua Teutonicâ, latinè mox subjunxit: In stabulo iustificatus est, quia tunc nullus aderat Clericorum. Ex qua historia ad oculum liquet, quantæ sit efficacæ humilis & sincera suorum peccatorum accusatio, tametsi enim hujus Mystæ Confessio ob Sacerdotis defectum sacramentalis non erat, quia tamen in paratione animi erat confitendi vero Sacerdoti, si adesset, cum proposito hoc peccatum proximè apud legitimum Confessorem expiandi, ideo divina Bonitas (ut nobis constaret, quàm fructuosa sit pura & submissa confessio) Sacerdoti prædicto veniam impertire voluit. Audiamus hac de re Sanctum Joannem. Si confitemur, ait epist. 1. cap. 1. v. 9. peccata nostra; Deus fidelis est & justus, ut remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate. Cujus sententiæ veritas ex veteri testamento comprobata manet. David à Nathan Propheta reprehensus (ut sacra Regum historia lib. 2. cap. 12. perhibet) super peccatum adulterii & homicidii, dixit: Peccavi, & ecce vix hanc voculam peccavi contrito corde protulit, continuò audire meruit: Dominus transtulit peccatum tuum, non morièris. Proinde rectè Sanctus Ambrosius super Psal. Beati immaculati, ait: Qui se accusat, etiamsi peccator sit, justus esse incipit, quia nec sibi parcit, & Dei Justitias confitetur. Cessat enim vindicta divina, si confessio præcurrat humana. Hinc Psalmista Psal. 37. v. 19. Iniquitatem meam annuntiabo, & cogitabo pro peccato meo. Sciebat nimirum non reperiri amuletum præstantius ad expianda peccata, quàm eorundem confessionem. Quæ omnia stabilita manent narratione historię sequentis;

quam refert *Cæsarius* in dial. apud *Discipulum*.

4. Sacerdos quidam, cum tempore quadragesimali in Ecclesia sua sederet, ut sibi commissorum subditorum confessiones audiret, aliis recedentibus, atque aliis illic accedentibus, inter expectantes quidam stabat, quantum ad apparentiam corpore juvenis & robustus, confitendi tempus expectans. Omnibus igitur expeditis, ipse novissimè accessit, qui tanta & tam enormia confessus est crimina, ut Sacerdos tam horrore, quàm tædio gravatus, diceret: Si mille esses annorum, essent hæc peccata nimis multa. Cui ille; amplius, ait, quàm mille sum annorum. Unde Sacerdos territus, quis ergo es tu? percontatur. Ego sum unus, respondit ille, ex illis, qui cum Lucifero ceciderunt; peccata mea ex minima parte tibi confessus sum, sed si velles audire residua, ea confiteri paratus sum. Sciens autem Sacerdos peccatum diaboli esse insanabile, dixit: Quid tibi cum confessione, maledicte spiritus? qui ait: Stabam ex opposito tui, vidique ad te peccatores accedere, & redire Justos, ita & ego hanc gratiam sperans ad Confessionem accessi. Cui Sacerdos, poteris consequi similem indulgentiam, si poenitentiam à me tibi imponendam contrito corde expleveris. Et dæmon; si tolerabilem mihi injunxeris satisfactionem, parebo tibi. Ego, inquit Sacerdos, valde modicam imponam, nempe hanc: Vade, & tribus vicibus in die jacta te in terram, & dic: Domine Deus, Creator meus, ego peccator peccavi tibi, ignosce mihi. Quam poenitentiam, cum diabolus nimis gravem esse diceret, dixit Sacerdos: Quare in

tam modico gravis? Non possum, ait dæmon, in tantum me humiliare ei; aliud quidquid injuxeris mihi, id libenter suscipiam. Tunc indignatus Sacerdos subjunxit: O diabolè! Si tanta est cordis tui superbia, ut nec velis, nec possis te in tam modico humiliare Creatori tuo, recede à me, quia neque hinc, neque in futuro misericordiam consequeris. Ad quam vocem dæmon mox evanuit.

5. Confessio igitur tantam habet vim, ut homines varijs peccatis scdatos in nive candidiores transformet; quo- circo merito eam stygius veterator sum- mè perhorrescit. *Magister Thomas Theo- logus* in lecto decumbens jamjam mori- turus vidit diabolum in angulo stan- tem, quem proinde verbis à *S. Martino* olim usurpatis (quid astas cruenta be- stia? dic mihi, quid est, quod maxime vobis noceat?) alloquens, cum nihil ab initio responderet, per Deum, qui judicaturus est vivos ac mortuos, & sæ- culum per ignem; respondere cœgit, & sic loquentem audivit: Nihil est in Ecclesia, quod tantum nobis noceat, quod sic vires nostras enervet, quam frequens Confessio, quia per hanc vin- cula peccatorum, mortalium, quibus nos illum constrictum tenemus, rum- puntur. *Specul. Exemplor. verb. Conf. exemp. 15. S. Astion* Martyr adhuc ju- venis (ut videre est l. 1. Vit. PP. in vita c. 11.) acrem pugnam cum dæmone ha- buit, quam quoad celavit Magistrum *S. Epictetum*, frustra pugnavit: ut verò immunditiam cordis aperuit, mox à tur- pi cogitatione liberatus est, & diabolus ab eo in specie nigri pueri cum ignea fa- cie discedens dixit: *Confessio tua, o A- stion, magnas meas vires contrivit, & in- ermem me reddidit.* Igitur si & nos cupi-

mus contra diabolum prævalere, acce- damus sæpius corde humili, & contrito ad sacram Confessionem. Sicut enim araneus vitat cubicula divitum, quæ sæ- pe purgari consueverunt, eò quòd in illis suæ telæ mox detergantur; ita & dia- bolus, dum videt suas tentationes fre- quenti Confessione dissipari, fugit eos homines, qui frequenter confitentur.

6. Verum enim verò, tamen si Con- fessio ingentia generet bona spiritualia, si ritè peragatur, secus tamen si malè. Quippe qui sciens prudens peccatum mortiferum in Confessione omittit, non medicinam, sed venenum sumit, ac peccata peccatis cumulat. Quod colligitur ex hoc tragico eyentu, cujus ineminit *Discipulus* in hæc verba: Erat Matrona quædam nobilis, quæ multis annis in Confessione adulterium perpe- tratum ob verecundiam omisit, ad cujus sceminæ castrum cum duo Dominicani (quorum unus erat Pœnitentiarius Pa- pæ) divertissent, ibique etiam cele- brassent, multum gavisa est prædicta Domina ob tam opportunam occasio- nem peccata sua confitendi. Quam- obrem Pœnitentiarium rogavit, ut suam Confessionem excipere dignare- tur, quod ille libens volens præstitit. Itaque dum mulier confiteretur, ad sin- gula peccata, de ore ejus exivit buso abo- minabilis, & saltavit per Ecclesiam. Tandem enorme peccatum, dum con- fiteri voluit, de ipsius ore terribilissi- mus draco caput suum emittere cœpit, exire tamen non valuit, quia scemina verecundiâ devicta crimen celavit. Un- de mox omnes bufones antè expulsi re- deuntes, ad confitentem mulierem sal- târunt, & in os ejus rursus intrârunt. Confessione peractâ, mox dicti Reli- giosi

giosi itineris sui cursum profecuti sunt. Hinc alter omnia, quæ in spiritu vide-
rat, Pœnitentiario narravit. Unde fer-
rius ad Dominam exhortandam rediit,
at illam jam repente extinctam invenit.
Unde ambo tristitiâ obruti, statuerunt
tribus diebus jejuniis & orationibus in-
sistere, ut misericors Deus huic defunctæ
animæ misericordiam præstaret; aut sal-
tem illis statum, in quo esset, manifestare
dignaretur. Elapsis igitur tribus diebus
defuncta apparuit, draconem horribi-
lem equitando, cujus collum duo vene-
nati serpentes amplexando cingebant,
& opera ejus fugendo dentibus diripie-
bant; unde ambo territi corruerunt;
quibus illa: Amici Dei Omnipotentis,
ne timeatis; nam ego sum illa infelicit-
sima, quæ vobis pridie de multis peccatis
confessa sum fictè & non integrè, quia
unum peccatum; quod cum consanguineo
meo commisi, ob verecundiam in
confessione celavi, ideo in æternum
damnata sum. Cùmque causas aliquas,
quæ mulieribus exitium parant, recen-
suisset, etiam hinc adjeçit, quod multæ
earum fictas faciunt confessiones; ex
verecundia reticendo, quæ inverecun-
dè ab eis commissæ fuerant. Quibus
dictis, misera cùm dracone disparuit.
Discant hinc mulieres; præsertim quæ
sæpe pudenda committere nequaquam
erubescunt, erubescunt autem fateri.
Quocirca unicuique earum, inçlamat
*Sanctus Pater Augustinus: Heu! cur eru-
bescis (inquit) confiteri, quod facere ne-
quaquam erubuiſti?*

7. Omnia quamvis rigida pœniten-
tiæ opera frustra sunt, nihil prodest o-
ratio, etsi per multas horas protracta,
nihil jejunium, nihil reliquæ austerita-
tes, si vel unum grave peccatum in

Confessione scienter ex damnata vere-
cundia silentio involvitur. Labet per-
cipere exodium tragœdiæ sequentis.
Hugoberto, Regi Angliæ erat filia
tantæ pulchritudinis ac prudentiæ, ut
miraculum orbis audiret; unde non
pauci ex Monarchis eam sibi ab Hugo-
berto in sponsam poposcerunt; at
illa Patri nuptias suadenti modestè re-
spondit, se jam habere Sponsum JE-
SUM Christum, cui virginitatem suam
devoverat; quod ut Pater intellexit,
mox missò ad Summum Pontificem
Legato filiæ dispensationem impetra-
vit. At illa propositi sui tenax ad Re-
gem ait: O Regia Majestas, amantissi-
me Domine Parens, ne, quæso, me
molestet de statu conjugali, sum enim
planè determinata in virgineo statu,
quoad vixero, permanere. Pater eam
percontatur, num vitam Religiosam
amplecti gestiret? Cui filia, se id non
desiderare, respondit, sed votum
suum fore, ut in civitate quapiam cum
aliquibus nobilibus Virginibus separa-
tim sibi vivere liceret. Rex ejus pe-
titis satisfactorius, mox certum desi-
gnat locum, copiosaque vestigalia pro
sustentatione filiæ impertit, sicut &
selectissimum Gynæceum, ut sic vi-
tæ cursum inter nobiles ac virtuti-
bus præditas puellas sanctè termina-
re posset. Regia Principissa voti sui
jam compos nihil magis habuit, quàm
ut labentes Ecclesias restauraret, no-
vâsque construeret; Monasteria &
hospitalia fundaret, unum quidem
non procul à propria domo, in quo
pauperibus ac infirmis instar ancillæ
obsequium præstabat. Vita ejus sic
virtutibus coruscare videbatur, ut
nulla prorsus deesset. Exceptis Do-
minicis

minicis diebus jejunium protraxit per integrum annum, veste cilicinâ utebatur ad operiendos artus, orationi multis horis indefessè vacabat, tenerum corpusculum suum rigidis pœnitentiæ operibus afflictabat, in cunctis virtutibus excellebat adeò, ut sicut antè miraculum naturæ, ita nunc etiam miraculum Divinæ gratiæ ab omnibus suspiceretur & crederetur. Cùmque hanc tam sanctæ vitæ methodum constanter profequeretur, à morte præventa novissimum diem suum obiit. Interea Matrōna nobilis, quæ defunctam à teneris annis educarat, vehementer nosse discupit, quidnam circa eam in altera vita ageretur, & ideo multis apud Deum precibus institit. Et ecce, dum vice quadam in hac oratione vigilaret, repente porta conclavis cum impetu aperta fuit, horrenda spectra intrant, in quorum medio anima erat in specie mulieris, constricta undique ignitis catenis, & induta vivis scorpionibus, quorum unus major & crudelior cæteris cor ejus adeò torquebat, ut miserabiliter anima ejularet. Pia Domina ob hoc visum sic consternabatur, ut semianimis in terram corruerit, ad quam conversa anima proprio eam nomine compellabat dicens: Noli metuere, scias verò me esse Regis *Hugoberti* filiam, ante hæc tuam bonam amicam: Quo audito illa adhuc magis exhorrescebat, ac ad Deum conversa in hæc & similia prorumpebat verba: O Domine Deus! Ubi est rectum Judicium tuum? ubi est infinita clementia & misericordia tua? Quomodo est possibile, ut tam honesta vita tam severè puniatur, & tam virtuosa anima æternum damnetur? Ah Deus! Quis ergo salvus fiet? Sed anima,

scias, inquit, omnis causa damnationis est mea, Deus non est in causa, sed mihi imperat, ut ad meum proprium quidem pudorem, ad aliorum verò cautelam manifestem totam seriem damnationis meæ, quæ sic se habet: Notum tibi est, quemadmodum ego jam ab incunabulis librorum lectioni addicta eram, & dum ipsamet ex lectione fessa fueram, curavi mihi prælegi ab aliquo Ephebo, erga quem aliquo ferebar amore. Vice quadam dum lectionem finisset, amicabiliter petiit osculari manum meam, quam mox exosculandam ei porrexì. Quod cùm postmodum sæpius peteret, ego ter vel quater id permisi, & ille singulari amoris affectu osculabatur manum meam, quam etiam diutius tenebat & premebat, dùmque nullam advertisset resistantiam, audacior factus, aliud à me poposcit, sic cum ipso lapsa virginitatis meæ florem corrupti. Quod flagitium sic confessa sum meo Confessario: Reverende Pater, accuso me, quod nescio qualem petulantiam cum aliquo Ephebo commiserim: Unde ille in me vehementer & imprudenter invectus dicebat: Quid hoc rei? Illustrissima Princeps, aliquid tale? Sic rubore suffusa dixi, tantum in cogitatione habui. At Confessarius adhuc imprudentius dixit: Nec in cogitatione decet tantam personam. Animo proinde cecidi, decrevique peccatum reticere, affirmaviq; me hoc tantum somniasse, sicque absolutionem à Confessario accepi, non tamen à peccatis absoluta fui, quinimò majoribus me sceleribus ob sacrilegam Confessionem impiavi. Postmodum, quò nimirum Deus meum occultum delictum mihi remitteret, cœpi pauperibus largas elargiri

giri eleemosynas, ac carnem meam rigidis atterere mortificationibus, arbitrans per hoc misericordiam Dei consequi. At Deus omnia hæc bona mea opera remuneravit per salubres suggestiones, & interna incitamenta, ut tandem semel confiterer meum peccatum. In gravem tandem incidi infirmitatem, in qua Deus ad cor meum loquebatur, ac me monebat hanc esse ultimam ægritudinem, in qua cerè moritura sum. Proinde ut faciam legitimam Confessionem, se enim paratum fore mihi misericorditer peccata relaxare. Omnes etiam Medici de vita mea desperarunt. Imò planè vocem è cælo missam in hæc verba audiui: Confiterè, est quidem tardè, attamen adhuc est tempus. Quamobrem curavi vocari Confessarium, cui incepti confiteri, diceus: Ah! quàm magna peccatrix sum ego: sed Confessarius mihi dicebat, has esse diaboli tentationes, proinde, ut eas non curarem; monuit, sicque de occultis meis delictis nullam feci mentionem pudore devicta. Paulò pòst venit extrema vitæ hora, in qua sum mortua. In illo momento egressas animæ è corpore iusto Dei Judicio tradita sum infernalibus spectris, quæ me in abyssum maximorum tormentorum præcipitârunt, ubi nunc patior cruciatus sine fine duraturos. Quibus dictis disparuit cum tam terrifico fragore, ac si mundus totus ruere videretur; implevit præterea conclave intolerabili foetore, qui in testimonium hujus maledictæ animæ multis diebus duravit.

8. Quis lectâ hâc tragicâ historiâ, non omnibus contremiscat artibus? dum videt cuncta hujus scæminæ opera, quamvis rigida, in auras abiisse. O si peccatum confessa mox ab initio fuisset,

Gramm. Relig. Pars II.

set, & vitæ tenorem, quem hæctenus observabat, prosecuta fuisset, dubium non foret, quin ad magnum sanctitatis gradum evecta fuisset. Ah! quia ob verecundiam peccatum celabat, non tantum omnia perdidit, sed ad æternum quoque ejus pudorem Deus peccatum, quamvis occultum, prodi voluit, quò cæteri mortales alieno damno cautiore fierent. Meritò ergo ait *Sanctus P. Augustinus* sup. *Psalm.* Non operui, sed aperui, ut operires; non celavi, ut tegeres; nam quando homo detegit, Deus tegit; cum homo celat, Deus nudat; cum homo agnoscit, Deus ignoscit. Docemur præterea etiam ex hoc eventu, quanti referat prudentem, peritum, piūque conscientia moderatorem habere; ob cujus defectum hæc anima tam miserè periit. Insipienter proinde agunt illi, qui nonnisi rudes aut laxos Confessarios deligunt. Quæ enim est ista vesania, in morbis corporis peritissimos medicos adhibere, & undique conquirere, in periculis verò animæ se rudibus & imperitis committere?

9. Terribile exemplum in hoc argumento est, quod scribit *Pater Philippus Doutreman Societ. JESU* in pædag. Christiano tract. 1. part. 2. cap. 14. Vir quidam nobili ortu in Italia, iniquissimo assuetus fœnori, & obstinatè inhærens, eoque nomine infamis, cum diu neque à suo Curione, neque à Societatibus Patribus, neque ab aliis plerisque Religiosis absolutionem à peccatis impetrare potuisset, invenit tandem è quadam Religiosa familia unum aliquem, qui alios nimis Religionis incusans, quoties ille vellet, toties impio sceneratori aures daret, & absolveret. Fuit hic conscientia arbiter peracceptus impio usurario, quem, ut eò etiam ha-

Dd beret

beret benigniorem, sæpe ad familiarē mensam invitabat, & habebat liberaliter. Dum ergo ita vivitur, nocte quadam vir ille nobilis, cum paulò antè cum egregio suo Confessario cœnasset, subito extinguitur. Sub idem autem tempus dæmones duo famulorum habitu Monasterio adfunt, pulsatisque foribus Religiosum evocant altitutum agenti, ut aiebant, animam. Non est ille tergiversatus, sequitur cum socio non segniter. Ventum erat ad forum, & ecce cernitur homo ille nobilis in herili toga obambulare; cumque Religiosus jam in famulos, quoddam ab iis delusum se crederet, bilem acueret, adest tristis umbra, atque inter mortuos se esse, & jam æternis uri ignibus; quoddam in turpi vita turpiori deditus lucro, sacra toties profanare ausus esset; & te quidem (horrenda voce subicit) Sacerdos perditissime, à quo ex officio corripiendus essem, connivente; quapropter eris mihi pœnæ socius, qui sceleris fuisti approbator. Hoc dicto, duo illi ficto habitu famuli, singuli singulos nobilem ac Sacerdotem secum ad inferos abripiunt, socio Cœnobitæ præ terrore penè examinato; qui deinde revocato animo ad Monasterium rediit, & funestum Sacerdotis exitum, remque totam, ut gesta erat, enarravit.

10. In hujuscemodi Confessarios juris intorquetur illud Christi pronuntiatum: *Sinite illos, cæci sunt, & ducēs cæcorum; cæcus autem, si cæco ducatur præstet, ambo in foveam cadunt.* Matth. 18. Id quod in præfata historia factum intelleximus, timendumque, ne simile infortunium pluribus aliis accidat; nam error sequitur ex errore; & cum Pastor, qualis deberet esse Confessarius, per

abrupta graditur, necesse est, ut grex in præcipitium feratur. Sanctus Gregorius ait: Bonus animorum Medicus Evangelicum Samaritanum imitatur, qui sauciatum in itinere offendens, alligavit vulnera ejus, infundens oleum & vinum. Luc. 10. Sanctus Pater noster Augustinus à Glossa citatus ait: Alligavit vulnera ejus, id est, peccata redarguendo cohibuit; sed quomodo alligavit? Infundens oleum & vinum, rigorem socians clementiæ. Hinc rursus Sancti Gregorii part. 2. moral. post. cap. 11. ad Ministros hujus Sacramenti instructio est: Per vinum mordeantur vulnera, per oleum foveantur; miscenda est lenitas cum severitate; sit rigor, sed non exasperans; sit zelus, sed non immoderate sæviens; sit pietas, sed non plus quam expediat. Unde primò delinquant Moderatores conscientiæ, qui leniendo tantum & ungendo ægrotum graviter decumbentem sanare volunt, cum tamen acrioribus remediis opus esset, malumque secando; & urendo rescindendum. Væ Confessoribus doctrinam hanc respuentibus. Nam, ut Deus per Ezechielem c. 3. & 30. loquens ait: *Quis non locuti fuerint, ut peccator avertatur à via sua impia, & vivat, ipsi cum impio pares pœnas dabunt, & medicus cum ægroto peribit, cujus sanguis de manu ejus requireretur.*

11. Perapè ad nostrum propositum observat Sanctus Albertus Magnus in illo locum Luc. 7. Quando Christus Viduæ filium à morte suscitaturus, dixit: *Adolescens, tibi dico, surge;* ut videlicet Confessarius priusquam dicat *Surge*, nempe *absolve te*, exemplo Salvatoris tangat loculum, id est, conscientiam peccatoris scitentem per correctionem: Stent portitores, hoc est, occasiones

& opportunitates peccandi. Nam teste *Sancto Patre Augustin.* lib. de dogmat. ecclesiast. cap. 54. *Satisfactio penitentia, est peccatorum causas rescindere; presumptio est, non penitentia, in lubrico stare velle, ubi tot alii ceciderunt.* E contrario porro cavendum est conscientiarum arbitris, ne alligent onera importabilia. Equidem quid medicus prodest, qui vulnera non sanat, sed exasperat? & plagas detegenti, plagas accumulatur? Itaque qui paternè vult agere cum poenitente, contritionem eliciat, non indignationem; in spem peccatorem erigat, non coniciat in desperationem. Etsi enim nonnullis induratis malleo opus sit, ut conterantur, sunt tamen & alii, qui acri monitione penitus franguntur, ideo circa tales oleo lenitatis potius, quàm vino severitatis utendum est. Vide dicta serm. 6. num. 16.

12. Hæc per parenthesis de Confessariis dicta sufficiant; porro ut ad priorem redeamus materiam, sciendum est, nedum damnosam erubescenciam, sacrilegumque silentium reperiri nonnunquam in secularibus personis, verum etiam in personis solennibus votis Deo obstrictis. *Sanctus Antoninus* narrat, fuisse quandam Viduam in libertate constitutam, divitiisque affluentem, quæ etsi in sua viduitate, initio laudabilem duceret vitam, paulatim tamen ab inceptis remisit. Juvenis quidam nobilis lares hujus domine transiens, eam perhumaniter salutavit, & licet illa principio quandam demonstraret displicentiam, sensim tamen tum frequentibus salutationibus, tum magnis promissis cor ejus ita emollitum fuit, ut procacem juvenem in ædes admiserit, ac paulò post cum eo in peccatum

inciderit. Perpetrato flagitio, continuo perdidit animum jejunandi, elemosynas elargiendi, confitendi, communicandi, &c. Nam luxuria est dissipatrix omnium virtutum, & ut *Sanctus Job* cap. 31. v. 12. ait: *Omnia eradicans genimina.* Versipellis dæmon, qui ei verecundiam ad tempus abstulerat, hanc eidem restituit, ut pudore victa, commissum nefas in Confessione celaverit, quamvis non raro Confessionis, & Eucharistiæ Sacramenta frequentaret. Ut verò verinem, conscientiam continuo rodentem, sopiret, decrevit occultum delictum multis poenitiæ operibus obliterare. Proinde consueta antecederet sibi jejunia repetiit, ac in variis austeritatibus seipsam exercuit; quod porro majori cum perfectione Deo famularetur, statuit ingredi Virginum Parthenonem. Moniales eam mox magnâ lætitiâ gestientes receperunt, quod nimirum tantæ existimationis ac nobilitatis, tamque claræ, & bonæ famæ Domina ad earum Cœnobium intraret. Porro in Monasterio talem vitæ tenorem tenuit, ut virtutum ejus splendor reliquas sacras Virgines in stuporem defixerit. In Choro omnium erat prima, in obedientia promptissima, in poenitiæ exercitiis ferventissima; nihilominus tamen vincere se ipsam non potuit, ut occultum delictum conscientie suæ Arbitro manifestaret. Elapsis aliquibus annis, Antistita Cœnobii vitæ curriculum absolvit, in cujus vicem unanimi omnium suffragio electa est dicta Domina in Antistitam. At miseram necdum in secreto Confessionis tribunali flagitium manifestare voluit, timens, ne bonum suum nomen, & sanctitatis famam apud Confessarium aboleret.

Interea Deus eam gravi infirmitate monuit, in qua etiam vitam terminavit. Cum itaque omnes jam Medici de ejus vita actum esse dictarent, agnovit illa, nil aliud superesse, quam ut sese Ecclesiae Sacramentis ad viam praepareret, quod & factum. At quales Confessiones in vita praecesserunt, talis & in morte fuit, videlicet cum sacrilego silentio foedi delicti. Perceptis igitur fide omnibus Ecclesiae Sacramentis, rogata fuit à pia quadam Moniali, ut, si Deus permitteret, sibi post mortem appareret, ac intimaret, quomodo se in altera vita haberet. Annuit petitis moribunda, pauloque post spiritum exhalavit, omnibus ob iacturam suae Sanctae (ut rebantur) Matris moerentibus ac plorantibus, & (ut Sanctus Antoninus memorat) cunctis post ejus obitum miracula fieri expectantibus. Sed Ah! quam longè distant Judicia Dei à Judiciis hominum? Sequenti nocte, dum praefata Dei famula in Choro precibus intenderet, audit magnum fragorem, & respiciens advertit adesse spectrum miserabiliter ejulans: ad hæc horrore obrigit, à Deo tamen confortata animum resumpsit, & quisnam esset? quaesivit. Ego sum., respondit spectrum, anima hujus cœnobii defunctae Antistitæ, ad infernalem ignem æternum damnata. Nostra Sancta Mater? subjungit Monialis, quæ tam austeram, omnigenisque Virtutibus radiantem duxit vitam, deberet perpetuæ damnationis sententiâ fulminata esse? Ita est, ait anima, quia adhuc in seculari statu peccatum admisi cum juvene quodam, de quo ob infamiae metum ex aliqua occulta superbia me nunquam in Confessione accusavi. Pro-

palam hoc fac totum tuis confessoribus, non est opus pro me preces funditare, aut Missas offerre, omnia acta sunt. Quo dicto magno cum strepitu disparuit.

13. Habemus ergo hinc foeminam, & quidem Religiosam, ac bonis operibus jugiter insistentem, aded ut sanctitatis jam apud omnes, qui eam noverant, opinione præcelleret; quia tamen secretiores quasdam animi labores sacramentaliter apud Sacerdotem revelare erubuit, perpetuæ apud Dei tribunal damnationis sententiam accepit. Opportunè proin incidit quidam Sancti Jacobi textus, dum omnibus Christi fidelibus loquens protestatur: *Quicumque totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus.* Jacob. 2. 10. Quare qui Christi præcepto de faciendâ integra peccatorum Confessione suam inspicere cervicem, eique obtemperare, vel contempserit, vel erubuerit, qui fieri poterit, ut is ejus sit amicus, gratus, & charus? Tempestivè igitur Sanctus Thomas de Villanova (Fer. 6. post Domin. 4. Quadrag.) quemcunque suae salutis cupidum instruere volens, dicit: *Si operam medicantis expectas, necessum est, ut vulnera tua detegas: Sicut ad Dei justitiam pertinet, ut nullum malum maneat impunitum; ita ad Dei veritatem spectat, ut nullum peccatum maneat occultum, juxta illud Matt. 10. Nihil occultum quod non revelabitur, neque absconditum quod non sciatur; moxque subjungit idem Sanctus: Si tu non revelaveris peccatum tuum, revelabitur à Deo: Si absconderis quasi homo, manifestabit ipse Deus; unde per Prophetam (Nahum. 3. 5.) dicit: Revelabo pudenda tua in facie tua, & ostendam in gen-*

sibus nuditatem tuam ; & in regnis ignominiam tuam ; nimirum in die illo , quo universa patebunt . Quando scilicet veniet Christus Judex judicaturus vivos ac mortuos . Eapropter saluberrimum unicuique dat monitum Sapiens Ecclesiasticus (Eccli. 4. 31.) Si peccasti ? Non confundaris confiteri peccata tua ; Confusio enim , quæ te ab integritate Confessionis atrovet , novum ac gravius peccatum est . Confunderis , & erubescis (ait Sanctus Chrysostomus de Poenitent. & Conf.) confiteri peccata ? Confusio est peccare , non

verò peccata confiteri . Pudor hic excutiendus est timore majoris pudoris , quo afficietur peccator , aut peccatrix in die Judicii : Sic enim clavus clavo pellitur . Unde Sanctus Gregorius Nazianzenus monet : Ne peccatum confiteri graveris , ut per hujus vitæ pudorem futuri sæculi pudorem , ignominiamque effugias . Et Magnus Augustinus : Melius est (inquit lib. 2. cap. 5. de visitat. infirm.) coram uno aliquantulum ruboris tolerare , quam in die judicii coram tot millibus hominum intolerabili ignominia denotatum tatescere .

PARS SECUNDA.

14. *VERUM* enim verò , ad Confessionem veram porro spectat firmum & efficax propositum de cetero non peccandi , quod si desit , Confessio nulla , quin & sacrilega erit . Ob cuius defectum plures ex Catholicis ad tartara ruere sic palam probatur : Quæstio est inter Theologos , utrum potior pars Christianorum salvabitur , an verò damnabitur ? Quamvis autem circa hoc variz sint opiniones , attamen plurimi sentiunt , ex fidelium numero plures damnari , quam salvari . v. g. Si viginti Theologi sunt , quindecim erunt docentes pauciores salvatum iri ; quinque verò contrarium asserent . Inter illos etiam est Sanctus Thomas Doctor Angelicus , dum explanat illa Christi verba : *Multi sunt vocati , pauci verò electi .* Ex omnibus Sanctis Doctoribus est quasi nullus , qui non esset hujus opinionis , plures fideles ad infernum quam ad cælum ituros . Solus Sanctus Joannes Damascenus in uno ex duobus Sermonibus

de mortuis asserit contrarium , tamen *Canus , Sotus , & Bellarminus* autumant hanc doctrinam non esse propriè Sancti Joannis Damasceni . Ex his oritur dubium hoc : Potior Catholicorum pars moritur cum perceptione Sacramentorum ; posito ergo ex triginta moriuntur viginti novem peractâ Confessione , perceptoque Sanctissimo Christi corpore , ac Extrêmâ Unctione ; nunc juxta omnem conjecturam apparet non tot damnari . Si dicatur ; multos sua peccata in Confessione celare ob verecundiam , etsi ergo ita esset , non est tamen credibile , quòd major pars id facitare soleat . Quæ ergo causa damnationis tam multorum ? Qui studiosius hanc quæstionem rimantur , reperiunt causam esse hanc , quia confitentes non se ex toto corde ad Deum convertunt , sed manent habitualiter ad peccatum conversi ob defectum efficacis propositi à peccatis sibi temperandi . Videmus quippe plerosque peractâ Confessione

sione tam malè & perversè vivere quàm antè, & è confessionali, seu Ecclesia domum reduces, simul, velut canis ad vomitum, ad pristina sua peccata redire, quod non leve argumentum est, defuisse firmam voluntatem à peccatis recedendi. Docet enim *Sanctus Thomas*, quòd voluntas efficax etiam media efficacia adhibeat, ac executionem operis consideret, quod pura velleitas, seu voluntas inefficax non agit. Cùm ergo multi nulla, aut saltem non efficacia adhibeant media pro sincera emendatione, nec occasiones peccandi declinent, ideo non habent efficacem voluntatem se emendandi, & consequenter eorum confessio sacrilega, vel saltem informis seu invalida efficitur. Quia ergo non pauci per decursum vitæ sic confitentur ex consuetudine potius, quàm ex vero zelo vitam meliorandi, ideo Deus iusto suo iudicio permittit, similes in poenam peccati non meliores facere confessiones in morte; qualis enim vita, mors est ita: Ita qualis præcessit in vita Confessio, talis subsequitur ante mortem. Sic morimur, sic itur ad inferos, quæ omnia unâ alterâve historiâ comprobare fas est.

15. *Bernardinus de Buis* narrat, mortuum fuisse Parisiis quendam studiosum, cujus Magister erat præclarus Doctor *Silo*, qui hunc studiosum ob singularis ingenii felicitatem præ cæteris suis discipulis suspexit, dilexitque: hinc etiam ei fideliter infirmitate assistit, usque dum animam ageret. Priùs autem peractâ Confessione non sine lacrymis percepit Sacram Eucharistiam pro viatico, unde mortuus magnam spem æternæ salutis

in corde sui Magistri reliquit, qui pro eo Deum enixè precabatur, quòd expeditius è purgatricibus flammis ad cælum subvolaret. Desiderabat etiam nosse, in quonam nunc esset statu, & qualemnam gradum gloriæ consecutus fuisset? At longè aliter res agebatur de isto studioso, quàm Doctor sibi imaginabatur. Silo cùm in suo conclavi solus degeret, ecce, intrat mortuus ignito indutus cucullo flebiliter suspirans. Doctor *Silo* ob hoc totus consternatus, resumpto tamen animo seiscitatur, quisnam esset? Ego sum, respondit mortuus, tuus infelix discipulus: In quale infortunium incidisti? ulterius interrogat Doctor *Silo*; & mortuus horrendis blasphemis ait: Quid quæris de meo infortunio? Maledictus ego, & maledictus sit dies, in qua sum natus, & in quo sum baptizatus, & in quo te nosse cœpi. Maledictus sit Deus, qui mihi hanc inflixit poenam: maledicti sint Angeli Dei, qui ei serviunt; maledicti sint Sancti, qui eum venerantur, & maledicti omnes, qui eum laudant in cælo & in terra. Ad hæc Doctor *Silo*: Nonne confessus es? & peccata tua amarum expiasti lacrymis? Confessus sum ea, ait mortuus, sed sine contritione, sine proposito peccata deferendi. Non enim lacrymas profudi super peccata mea, sed super insperatam mortem, & quòd terrena mea bona, sicut & spem his fruendi deferere cogar. Scito ferme omnes malè confiteri, qui poenitentiam ad finem vitæ prolongant. Ah! quantos sustineo cruciatus sub candenti hoc meo cucullo? plus me aggravat, quàm si à maxima turri Parisiensi oppressus sub ea jacerem. Doctor *Silo* crede, si homines ita intelligerent,

telligerent, quàm malè sit apud inferos, profectò non peccarent: quare te certiorè reddo, etsi omnes poenæ, dolores, tribulationes, miseriæ, omnia martyria, quæ fuerunt à creatione mundi usque in hanc horam, si, inquam, hæc singula in unum congererentur, non esset ulla comparatio, imò foret res tolerabilis respectu dolorum, quos omni horâ patior. Ut porrò magis meorum suppliciorum acerbiter intelligas, porrige explicatam manum tuam, & excipe minimam sudoris mei guttulam. Silo extendit manum, & defunctus unam guttam sudoris è fronte abstergi mittit in manum sui Magistri; quæ ipso temporis momento tantâ vi illam penetravit, ut ingenti cum cruciatu foramen nucis avellanæ recondendæ capax effecerit, qui cruciatus adeò Doctorem affecit, ut seminanimis in terram conderit. Hinc defunctus disparuit non sine ingenti strepitu. Interea Doctor Silo solo dejectus à suis domesticis reperitur sine sensu, & cum perforata manu, ad lectum deportatur, aptis & delicatis fomentis refoecillatur. Porrò pristinæ sanitati jam restitutus Scholam repetiit, suisque discipulis, quidnam secum accidisset, per ordinem enarravit, & ad suorum discipulorum probam, palam omnibus vulnus manûs suæ videndum exhibuit. Hinc singulos ad mundi contemptum hortabatur, & ut sui condiscipuli irreparabili damno saperent, fluxisque sæculi cupidinis valere jussis, ad tutum Religiosæ vitæ portum confugerent, eos monebat. Finitâ exhortatione, ut se cæteris exemplum præberet, scholâ egrediens, dixit:

Linguo coax ranis, cras corvis, vanaque vanis:

Ad Logicam pergo, quæ mortis non timer ergo.

Sic valedicto mundo Monachum induit, quem multi ex discipulis secuti se Deo consecrârunt; reliqui in sæculo remanentes vix unus piam mortem obiit.

16. Contempletur nunc aliquis lacrymas ab hoc infelici studio in mortis agone fusas, & videbit eas fuisse lacrymas crocodilinas. De hoc animali scribunt Naturalistæ, quod sit avidissimum ad comedendas humanas carnes, unde obvium sibi hominem mox occidit, ejusque carnem devorat, quâ absumptâ cranium unguibus arripiens ipsum non sine lacrymarum effusione deplorat. Causa verò hujus lacrymationis non est compassio erga hominem mortuum, sed quia non amplius carnem in calvaria reperit, ideo plorat. Consimiles lacrymas spargere videntur, multi agonizantes; postquam enim se variis impârunt sceleribus, carnisque voluptatibus sese satiârunt, arripiunt in manus Crucifixum; flent amarè, suspirant altè. Ah! dicunt talia contritionis signa videntes; quàm felicem mortem obiit iste & ille, quomodo non sua deflevit peccata? quomodo non SS. JESU & MARIE nomina ingeminavit? Unde mox eum salvum deprædicant, & ut ita dicam, Sanctorum fastis adscribunt. Sed timendum est, ne in profundo æternorum cruciatuum sit positus, quia qualis vita, talis mors, & qui malè vixit, malè moritur. Pertimescendum denique est, ne similes agonizantium lacrymæ sint fletus crocodili; multi quippe

quippe non sua peccata deplorant, sed ob derelictionem voluptatum, honorum, divitiarum, &c. lacrymantur, quod satis abundèque conspiciere licet in eis, qui ex gravi infirmitate sani evadunt, hi namque brevè ad suas malas consuetudines redeunt, quod sanè non leve indicium est, illorum poenitentiam, & propositum peccata evitandi non fuisse efficax ad salutem obtinendam. Si nostrum quispiam præsens fuisset, quando supremum spiritum edidit Esau, statim ipsum in Sanctorum numerum retulisset, & dixisset: O beatum Esau, salvus profectò est. Cur? quia in extremo vitæ articulo uberrimas lacrymas sparsit, gemitusque ex cordis profundo emisit. Et tamen Esau æternum damnatus est, ut dicit Apostolus *Hebr. 12. v. 18. Non invenit poenitentiae locum, quamquam cum lacrymis inquisisset eam.* Sed quomodo poenitentiae locum non invenit, qui eam tot suspiriis expetiit, & tot lacrymis inquisivit? Respondet Doctor Angelicus *Sanctus Thomas*, quodd ipsum non poenituit peccati, quod primogenituram vendendo commisit, sed eum poenituit tantum jacturæ & damni, quod incurrerat. Poenituit Esau (sunt verba *Sancti Thomæ*) non quia venderat primogenita, sed de damno perditionis, & ideo poenitentia ipsius non fuit accepta, quia non erat vera. Sic etiam poenitent dammati in inferno, ut dicitur *Sap. 5. v. 3. Poenitentiam agentes, & praangustia spiritus gementes: non quia peccaverunt, sed quia exclusi sunt.* Hactenus *Sanctus Doctor*. Ejusdem speciei poenitentia est illius, qui conversionem ad supremum diem procrastinat.

17. *Casarius* scribit suis temporibus Parisiis extitisse quendam Canonicum, qui pingue beneficium, seu præbendam habebat, hic quasi in omni commoditatum ac voluptatum genere natabat, convivii non raro intererat, honoribus passim mactabatur; denique quidquid carni volupe est, hoc ille non carebat. Lethaliter tandem agrotare coepit. Confessarius absque mora evocatur, infirmus confitetur, dolores mortis expresserunt uberes lacrymas, & dum de ulteriori vita actum esse non nesciret, promissit Confessario vitæ emendationem. Post hæc Eucharistiæ, & Extremæ Unctionis Sacramentis munitus spiritum exhalavit. Sumptuosa sepultura huic defuncto Canonico celebrabatur, Viri nobilitatis præcipuæ insignes defuncti cadaver ad sepulturam comitabantur, cælum ipsum serenum apparebat, ac si hunc Canonicum velut cæli Candidatum veneraretur, dum præter spem totum innube se exhibebat. Hinc communis populi vox passim resonabat: O felicem virum, quem Deus in vita & in morte illustrem fecit; in vita quidem magnis divitiis & redditibus, nobili prosapia, pulchritudine & decore corporis, & tam felici statu; in morte verò tam honorificâ sepulturâ, cum acceptis devotissimè Sacramentis in præsentia multorum ardentè orantipum suam Deo commendaverit animam. O igitur beatum Canonicum, divinis favoribus tam in vita, quam in morte undique obvallatum! Sed ah! Quante distant intervallo Judicia Dei à Judiciis hominum! Elapsis diebus aliquot apparuit hic Canonicus cuidam suo fideli amico, eique significat, quemadmodum

modum æternis addictus ignibus esset. Nonne confessus es? quærit alter, & Sacrosancta Sacramenta suscepisti? Hoc quidem feci, sed defuit vera contritio, & propositum melius post hæc vendi; quamvis enim mihi proposuerim à peccatis abstinere, tamen in corde meo sensi inclinationem, quæ me, si ad pristinam sanitatem venirem, ad præcedentem malam, & voluptuosam vitam magis inclinavit, quam ad propositum melioris vitæ; putabam enim me non posse vivere absque consuetis cupidis & honorum complacentiâ; in hac cogitatione constitutus; abbreviavit mihi Deus vitam, & fulminavit me ad profundum inferni.

18. Cæterum alia causa, quæ multis agonizantibus lacrymas exprimit, est metus inferni, unde dolent de suis peccatis eò quòd his æternas pœnas meruerint, interim tamen sic in animo sunt constituti: *Sum ita dispositus, ut nunc seridè vellem non dolere de meis peccatis, sed potius in eis mihi complacere, si non foret infernus*. Unde similium pœnitentia nedum non meretur peccatorum veniam, verum etiam talis actus dignus est novo interno; manifestè enim sic loquens ostendit offensam Dei, seu reconciliationem cum illo, à se postponi liberationi ab incurso æternorum suppliciorum. Ut ergo intelligamus dolorem ob metum inferni conceptum unà cum Confessione ad salutem sufficere, debet pœnitens ita in animo esse constitutus: *Ego quidem actu execror mea peccata, per quæ infernum merui; sum tamen adeo crudi, & infruniti ingenii, ut credam, non me adductum iri ad hanc execrationem, debitamque veniam petitionem, nisi ad hunc*

Gramm. Relig. Pars II.

actum me excitaret timor sempiternæ damnationis, valdeque doleo, me esse ita lapideum, ut nequeam perdonari alio motivo, quam hoc planè servili. Si itaque de suis peccatis quis ob metum inferni dolet in sensu nunc explicato, confiteturque, peccatorum veniam obtinet. Ita Tridentin. Sess. 14. cap. 4. Quia ergo non pauci reperiuntur pœnitentes, qui præcisè ob metum inferni, exclusis aliis motivis, dolent de commissis peccatis, ideo non mirum multos cum simili pœnitentia æternaliter perire. Doctrinam nunc allatam refert Gobat. tr. 6. casu 4.

19. Verum, tametsi aliqui peccatores in fine vitæ veram contritionem quandocumque habeant, facile tamen ob inveteratam consuetudinem ab ea rursus deflectunt, & in pristinis suis peccatis, dæmone allaborante, sibi complacent. Sic circumvenit hic versipellis hostis quendam moribundum, de suis peccatis jam ritè confessum, ut refert Franciscus Pezzolius. Cum enim hic antè meretricem secum haberet, & mortis extremitate constictus eam repudiasset, quòd se seridè ad Deum converteret; quid ageret dæmon, ut antè devotum sibi clientem rursus suæ tyrannidi subjugaret? Aggressus est ergo eum hisce suggestionibus: Quomodo oblivisceris amicæ tuæ? cui moribundus, ah! utinam eam nunquam vidissem, aut novissem. Diabolus: Illa te intimè amore complectitur, & tu eam tam frigidè redamas? Moribundus: Infelix ego, quid mihi nunc superest, quòd hucusque tam turpi erga eam amore ferebar, nisi quòd, & mihi, & illi æternæ damnationis sententia maneat? Versutissimus hostis, licet jam binis vicibus

vicibus victus ; tertio venit, pugnamque innovavit, dicens : Non miror te similia loqui ; cum mortem timeas ; quid si verò multi tibi superessent anni , an non ad pristinam amicitiam cum perdilecta amica tua redires ? Si hoc esset , dicebat in corde suo agonizans , absque dubio antiquum erga eam amore in innovarem ; in hoc consensu simul à dæmone deceptus ; mortuus , & damnatus fuit. Ex his ergo roboratum manet , multos cælo excludi , vel ob defectum propositi ad Confessionem requisiti , vel , si illud

adeat , facile tamen ab homine , peccatis assueto , ad levem etiam temptationis impulsu propellitur , & infringitur , uti in exemplo modo relato vidimus. Et hæc unicuique in peccatis viventi magnum incutere debent horrorem & timorem , ne in extremo vitæ tempore constitutus , aut male sine proposito efficaci confiteatur , aut post peractam ritè Confessionem à dæmone tentetur , ac in priora per affectum , & consensum peccata trahatur , fiatque sempiterni ignis bustum.

S E R M O LII.

DE SACRA COMMUNIONE.

Omnes sitientes venite ad aquas ; venite , emite absque argento , & absque ulla commutatione vinum & lac.

Isaia 55.

1. **Q**uemadmodum , si regius thesaurus aperiretur cum plenaria licentia cuilibet de eo asportandi , quantum vellet , nullus reperiretur , qui non ad hunc thesaurum properaret , & , quantum posset , inde acciperet. Quamto ergo potius oporteret nos anhelare ad thesaurum non terrenum , & brevi transiturum , sed cælestem , & æternum permanensurum , qui omnibus patet in Sacramento Altaris ? Ad hunc proinde thesaurum asportandum ipsemet Salvator noster , per *Isaiam* loquens nos invitat : *Omnes sitientes venite ad aquas , & qui non habetis argentum , pro-*

perate , emite , & comedite ; venite , emite absque argento , & absque ulla commutatione vinum , & lac. Quocirco quisquis cælestibus repleti desiderat divitiis , virtutibus inquam , quæ sunt maximi animæ thesauri , ad earum fontem & scaturiginem , nimirum ad Christum , sub speciebus Eucharisticis in Sanctissimo Sacramento latentem , appropere ; quisquis vitia ex corde profligare intendit , id haud melius & efficacius præstabit , quàm identidem recurrendo ad divinissimum hunc panem , qui confert robur maximum ad pellenda peccata. Si enim *Elias* , sub cinericio duntaxat pane refectus , potue-

rit ambulare in fortitudine cibi illius usque ad Montem Dei; quanto magis ergo in virtutum stadio currens roborabitur, non subcinericio sed Angelorum pane cibatus? Quippe teste *Thoma Kemp.* lib. 4. cap. 4. §. 2. *Est hoc Sacramentum salus animæ & corporis, medicina spiritualis languoris; in quo vitia nostra curvantur, passiones frenantur, tentationes vincuntur, aut minuuntur, gratia major infunditur, virtus incepta augetur, firmatur fides, spes roboratur, & charitas augebitur & dilatur.* Cui sententiæ subscribit *Divus Bernardus* sermone de Coena Domini, dum ait: Duo præcipue in nobis operatur hoc Sacramentum, ut & sensum minuat in minimis, & in gravioribus peccatis tollat omnino consensum. Si quis vestrum non tam sæpè modò, non tam acerbos sentit iracundiæ motus, invidiæ, luxuriæ, & cæterorum huiusmodi, gratias agat Corpori & Sanguini Domini, quoniam virtus Sacramenti operatur in eo. *Hactenus Bernardus.*

2. Percipere porrò libet Sanctum *Cyrillum Alexandrinum* l. 4. in *Joan.* cap. 17. Eucharistia, inquit, non mortem solum, verum etiam morbos omnes depellit: sedat enim, cum in nobis maneat Christus, sævientem membrorum nostrorum legem, pietatem corroborat, perturbationes animi extinguit, ægrotos curat, collisos redintegrat. Accedit *Sanctus Ambrosius* lib. 3. de Virginit. tom. 4. Omnia Christus est nobis: Si vulnus curare desideras, medicina est; si febribus æstuas, fons est; si gravaris iniquitate, iustitia seu justificatio est; si auxilio indiges, virtus est; si mortem times, vita est; si cælum desideras, via est; si tenebras fugis, lux est; si cibum quæ-

ris, alimentum est. Ita *Sanctus Episcopus* ad *Marcellinam* Sororem. Non minus facundè, quàm piè de virtute hujus sacratissimi Panis differens *Sanctus Thomas de Villanova*: *Fructus*, inquit, uberrimus piè accedentibus præstatur; illuminatur intellectus; inflammatur animus; impinguatur affectus; excitatur gustus; vivificatur sensus; purificatur spiritus; virtutes augentur, gratia multiplicatur, & omnium denique bonorum spiritualium plenitudo in ejus participatione possidetur.

3. Verum enim verò, quin hujus SS. Sacramenti pia & frequens sumptio hosce mirabiles nunc à SS. Patribus insinuos præstet effectus, inficiari nefas est. Quod verò multi eos minimè participant, ipsorum culpa in causa est, quia nimirum dispositiones, ad recipiendam gratiam prærequisitas, non adferunt; unde non mirum tales sæpè per sumptionem Sacratissimi Corporis, & Sanguinis Christi deteriores potius, quàm meliores effici. Nam ut rectè advertit *Divus Chrysostomus* hom. 5. super *Matth.* Quemadmodum corporalis cibus cum ventrem invenerit malignis humoribus occupatum, ampliùs lædit, & nullum præstat auxilium; ita & iste spiritualis cibus, si aliquem reperit malignitate pollutum, magis eum perdet, quàm proderit, non naturâ suâ, sed accipientis vitio; hinc *Ecclesia* canit: *Mors est malis, vita bonis; vide paris sumptionis, quàm sit dispar exitus.* Inter inirabilia mundi hoc nonnulli graves Authores apud *Granat.* in *Sylva* v. Euchar. fol. 696. referunt, esse fontem quendam, ad quem si placidis oculis, & in eum semper defixis quis accefferit, aquam puram inveniet; sin ab eo oculos aliò deflectat,

aut cum alio loquatur, turbidam reperi-
et. Talis profecto est fons augu-
stissima Eucharistia; si enim ad hanc
accedis placidis & defixis oculis, hoc
est purâ mente, & defixo in Deum cor-
de, reperi- limpidissimam divinarum
gratiarum aquam; si secus facis, non
benedictionem, sed maledictionem;
non vitam, sed mortem animæ re-
portabis. Hinc olim præcepit Deus
populo suo. *Levit. 7. v. 20. Anima pollu-
ta; quæ ederit de carnibus hostia pacifi-
corum, quæ oblata est Domino, peribit
de populo.* Quanto magis ergo peribit
ille, qui corde polluto accedere audet
ad Mensam Dominicam? Exclamat
proinde Apostolus 1. Cor. 11. *Qui man-
ducat, & bibit indignè, iudicium sibi man-
ducat, & bibit.*

4. Insinuaturn jam est, hoc Sacra-
mentum medium esse efficacissimum
ad progressum in perfectionis studio fa-
ciendum; nam ut olim *Elias* in forti-
tudine panis ab Angelo dati quadra-
ginta diebus celerimè cucurrit usque
ad montem Dei Horeb; ita similiter
cum facilitate perveniet ad cælestem
Olympum hoc Sacramento pastus;
dat enim Panis hic lassò virtutem &
robur, ut strenuè in virtutum semita
progredi valeat. Porro si quis in ser-
vitio divino hanc animi alacritatem in
se non sentiat, si super Dape Eucharis-
tica *tanquam super cibo levissimo nauseat.*
Num. 21. Si nihil ex frequentî com-
munionè proficiat, nullum Virtutis
gustum sentiat; si depravata naturæ
vitiis pertinaciter inhæreat; si nec ca-
stior in moribus, nec ferventior in Dei
cultu, nec modestior mansuetiorque
à sacra mensa tories frequentata rece-
dat, tunc cogitet, se unum ex illis esse,
de quibus Apostolus 1. Corinth. 11. lo-

quitur: *Ideo inter vos multi infirmi &
imbecilles, & dormiunt multi; causam
præmisit, quia manducatis & bibitis in-
dignè.* Per infirmos & imbecilles in-
telligunt Interpretes eos, qui torpore
& languore, quasi quodam lethargo
oppressi, non assurgunt ad vitæ emen-
dationem, non ad virtutis exercitatio-
nem, non ad perfectionis desiderium;
ideo manent pigri & socordes ad resi-
stendum diaboli insultibus, mundi ille-
cebris, ac carnis blanditiis.

5. Et hoc etiam vel maximè notent
Sacerdotes illi, qui post quotidiana cæ-
lebrata Missæ Sacrificia, vitiis assue-
tis irretiti, ac in iisdem semper deli-
ctorum sordibus immersi hærent, non-
ne argumento est satis claro, tales non-
dum hujus Sacramenti effectu frui,
nondum eos in Christo, neque Chri-
stum in illis manere, sed mundi, car-
nis, dæmonisque mancipia permanere.
At verò quia in pluribus id evenire cer-
nimus, qui post sæpe celebratas Missas,
ac frequentatas Sacras Communiones,
deteriores indies evadunt; ideo hujus
rei causam si penitiùs inspiciamus, haud
aliâ reperiemus, quàm quia paucissi-
mi se ad hoc Sacramentum ritè susci-
piendum disponunt; quæ dispositio
non tam consistit in præviis quibus-
dam precationibus frequentandis, quàm
in laudabili vitæ instituto: Licet enim
devotio plurimum congruat huic Sa-
cramento; tamen priùs vita commen-
dabilis habenda, deinde devotio, di-
cebat *Sanctus Laurentius Justinianus* de
Discip. Monast. cap. 9. Ac proinde *Di-
scip. Ambrosius* Serm. Domin. 4. Advent.
hæc monita, luce splendidiora nobis
suggerit: *Mutare debet vitam, qui vult
accipere vitam; nam si non mutat vitam,
ad iudicium accipiet vitam; & magis ex
ipsa*

ipsa corrumpitur, quàm sanetur; magis occiditur, quàm vivificetur. Unde quemadmodum ad ejusdem Solis accedentis radios duratur lapis, cera liquefit: sic etiam ex usu Solis iustitiæ, qui iustus est, justificatur adhuc, & qui in sordibus est, sordescit adhuc. Apoc. 22. 11.

6. Itaque nequaquam mirandum, quod ab Eucharistia augmentum charitatis non accipiat, qui amoris præparationem non affert; quia ejus vis & efficacia in suscipientis dispositione continetur. Non prodest panis vitæ & intellectus, nisi dum ore sumitur, & cordis amantis ardore coquatur. De frequentanda Eucharistia sollicitos multos cernimus; de excolendo componendoque animo paucos videmus studiosos. Hinc peccata venialia pro nihilo ducunt, nihil ab eis metuunt, ne quidem cum ad mysteriorum omnium maximè terribile accedunt. Peccata illa, sine quibus hic non vivitur, poenitentia remediis, piorumque operum exercitationibus mundare non satagunt: non curant desidiam occupatione, loquacitatem silentio, ac religioso à frequentia populi secessu, nec superbiam humilitate, non suspiciones iniquas interpretandi benignitate, non tepiditatem fervore, non excessum in cibo ac potu abstinentiâ & mortificatione sarcire, & compensare. Hinc est, ut notat Ecclesiasticorum Doctorum gravissimus *Augustinus* Homiliâ 50. *Quod omnia illa peccata simul congregata velut scabies nostrum decus ita exterminant, ut ab illius Sponsi speciosi formâ præ filiis hominum castissimis amplexibus separent.* Ita in terminis *Augustinus*, quem citat *Vincentius Contenson* in sua Theologia Mentis & Cordis Tom. 2. lib. 11. Pagina 476. Hæc sententia ut sanè intel-

ligatur, notandum est, quod per *Ly separent* non debeat intelligi, quod in venialibus communicans à gratia Dei sanctificante separetur; sed tantum, quod animam his inquinatam removeant à speciali divini amoris amplexu, qui favor est singularissimus, nec ulli concedendus, nisi ei qui à levioribus etiam peccatis perfectè purgatus Sacram Eucharistiam sumit. Proinde solerter animadvertendum, quod quamquam illi, qui peccata venialia frequenter committunt, non arceantur à Sacra Communione; attamen peccata venialia accuratè inter se distinguenda sunt; in illis namque attendenda, non confundenda ac permiscenda diversitas est, prout infra Sermone 57. num. 4. dicitur: *Quia alia sunt venialia, quæ insidiosè sine advertentia obrepunt, & quæ ignorantia, vel fragilitas parit, & hæc venialia à Sacra Communionis usu non prohibent; prohibent autem illa (intellige prohibitionem de congruo, non de præcepto) quæ à volentibus, & scientibus suscipiuntur, quorum longè alia habenda est ratio, quàm illorum, in quæ naturæ imbecillitate assidue incurrimus, aut impingimus, ait Contenson lib. cit. pag. 489.*

7. Hinc opportunè Sanctus *Franciscus Salesius* apud præfatum Theologum monet, ut, priusquam sacra illa mensa attingatur, leviores maculæ lacrymis & orationibus abstergantur, & ne voluntas peccatis illis levioribus affectu adhæreat; quia affectus ille erga venialia, tametsi animam lethali ictu non conficiat, gravissimè sauciat tamen. Et hanc suam doctrinam idem Sanctissimus Præsul hoc exemplo egregiè illustrat, dicens: *Musca morientes, teste Sapiente, (Eccle. 10. 1.) perdunt suavi-*

Suavitatem unguenti ; hoc est , muscæ , si in unguento minds hæreant , illudque obiter strictimque delibent , nihil fere ex illo , nisi quod abstulerunt , inficiunt ; si verò in unguento ipso immoriantur , præstantiam ejus & dignitatem extinguunt , atque id in contemptum adducunt . Ita leviores culpæ , cum in animam piam inciderint , si in illa diutius non hæreant , haud magnoperè lædent ; quòd si autem in ea studio quodam & affectu permanferint , unguenti , hoc est , sacre devotionis suavitatem proculdubio extinguunt . At verò , quoniam pauci hanc instructionem moralem perpendunt , minds præsticant , non mirum est , quòd plerique ideo exiguum , imò nullum ex frequenti Communione , ac iterata Missarum celebratione fructum referant , quia non accedunt cum debita ac congruente præparatione .

8. Hinc post innumeris vicibus frequentatam Eucharistiam homines cernimus amore mundi plenos , concupiscentiæ & cupiditatibus semper mo-rem gerentes , & doctrinarum illarum amantes , quæ licentiæ & intemperantiæ lenocinantur . Hinc tantam passim vigere cernimus usurarum & vindictarum crudelitatem , tam profusum ubique etiam in extremis hujus sæculi paupertatis angustiis luxum , tam effrenatam maledicentiam , postremò tam perennem in vitiis contumaciam . Quis crederet , nisi cerneret , Eucharistiam non à tyrannis jam , non ab hæreticis aut Apostatis tantum , non à Lutheranis modò & Calvinistis ; cæterisque apertis perduellibus , sed à Catholicorum moribus vexari ? Quis sibi persuaderet intus & in sinu suo hostes suos fovere Ecclesiam ; hostes , inquam , &

filios , unam fidem , unam religionem profitentes . Olim prædictum est (inquit *Sanctus Bernardus* sermon. trigesimo quarto in *Cant.*) & nunc tempus adimpletionis advenit : *Egge in pace amaritudo mea amarissima* . *Isai.* 38 . Amara prius in necè Martyrum , amarior post in conflictu hæreticorum , amarissima nunc in moribus domesticorum . Non fugare , non fugere eos potest , ita invaluerunt , & multiplicati sunt super numerum . Ita *Doctor Mellinus* cum solito melle spicula fundens . Et utinam hujusmodi lamenta ad laicos duntaxat pertinerent ! At verò magnoperè deplorandum , quòd etiam Sacerdotes , Clerici , ac Religiosi iisdem peccatis inquinati ad hæc Sacratissima Altaris Mysteria non abhorreant accedere quotidie . Proinde liberè asserendum , nec ullus facile pietatis veritatisque amans contradicat : Si qua est in Clericis relaxatio , si qua est in monasteriis disciplinæ regularis jactura , tota , quanta est , à Sacre Communionis , quam sine præparatione frequentant , abusu proficiscitur . Indurat sol lapides , qui ceram liquefacit : infirmum stomachum panis opprimit , qui sanum vegetat & confirmat . Similiter igitur mortuis mortem , tepidis teporem auget frequentata Communioni , & iterata Missarum celebratio . Habenti devotionem datur major , & abundat ; *Ab eo autem , qui non habet , & quod habet , auferetur ab eo* . *Luc.* 19 . 26 .

9. De Judæ Proditore tradit Evangelista *Joannes* cap. 13 . 27 . *Et post buccellam introivit in eum Satanas* , id est , eum excitavit , ut destinatam proditionem exequeretur , & quòd prius ei suggessit , opere compleret ; unde subjun-

subj
acce
nim
inu
datu
dam
eum
hior
salu
& h
sed
Et
Juda
rece
tan
tem
Carp
Lice
vivio
grav
id se
mos
geho
Cler
scipi
prop
tum
illuc
qui
dum
68.
mur
laqu
dd
post
bus
Euc
ce e
11.
est
ibi
suan

subjungit idem Evangelista : *Cum ergo accepisset ille buccellam, exivit continuo, nimirum ut Jesum traderet manibus inimicorum.* Sic panis Eucharisticus datus aliis fuit ad salutem, Judæ ad damnum, ut post panem intraret in eum Satanas; unde debebat fieri melior, factus est deterior; ex pignore salutis accepit sententiam damnationis; & hoc non ideo, quia malum sumpsit, sed quia bonum malus sumpsit malè. Et utinam non plures ad exemplum Judæ ex sacratissima mensa deteriores recederent, quam accesserint! Opotandum sanè foret, ne nostris quoque temporibus sæpe fieret, quod *Philos Carpathius in Cant. 7.* dolens queritur: *Licet videre quosdam ex Sacratissimo Convivio fieri quotidie praviore, & quod sine gravi dolore commemorare non possum, ob id solum ad gehennam properare miserrimos.* Ita deproperavit Judas, ita ad gehennam festinant alii tum Laici tum Clerici, qui indignè tractant, aut suscipiunt Altaris Sacramentum. Ea propter Charissimè, ne salutis antidotum nobis vertatur in venenum juxta illud *Job. 20. 14.* *Panis in utero ejus, qui malè suscipit, vertetur in fel aspidum:* seu, ne illa purpurati Vatis (*Psal. 68. 23.*) dirà imprecatione fulmine-mur: *Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum perditionis sempiternæ, modo adimpleamus necessum est illam Apostoli Pauli parænesim, quam omnibus Christi fidelibus; priusquam ad Eucharisticam mensam accedant, voce emphaticâ inculcat, dicens: (1. Cor. 11. 28.) Probet autem seipsum homo, id est (ut exponit Sanctus Thomas lect. 7. ibi.) diligenter examinet conscientiam suam, ne sit in eo voluntas peccandi,*

vel aliquod peccatum præteritum, de quo non sufficienter poenituerit; *Et sic post diligentem examinationem securus de pane illo edat, & de calice bibat, quia dignè sumentibus non est venenum, sed medicina.*

10. Enimverò, notandum hic etiam occurrit, quòd licèt verissimum sit, quod Seraphicus Doctor *Divus Bonaventura tract. 7. in fasc. cap. 7.* his verbis monet: *Cogita, quòd quamvis mille millibus annorum te ad hoc Sacramentum per puras orationes, sanctissimâsque præparationes præparaveris, nihil esse ad condignam susceptionem, etiamsi haberes merita omnium Sanctorum;* ob hoc tamen intermittere non debemus, quin, quantum ad nos spectat, & quantum fragilitas nostra facere prævalet, puritatem Christi imitemur, nosque omni studio & sedulitate præparantes, ad hoc Sanctissimum Convivium frequenter accedamus; nam id Deo longè gratius est, quàm si ad hanc celestem mensam, partim ob reverentiam huic Sacramento debitam, partim ob nostræ conditionis vilitatem & exiguitatem rariùs accedamus. Sic docemur à Seraphico Doctore *Sancto Bonaventura*: Hic divinam quandoque contemplatus in Eucharistiæ Sacramento Majestatem, suamque vilitatem, veritus ne fortè non satis id dignè perciperet, multos eo dies abstinuit. Ergo cum fortè cuidam Missam facienti præfens adesset, simul ac Sacerdos sacram hostiam fregit, pars ejus ad virum sanctum divertit, ejusque castissimum os involavit. Sic actis ille Deo gratias, didicit hoc tanto beneficio sese doceri, gratiores esse Deo, quos amor ad Eucharistiam percipiendam

dam ducit , quàm quos timor abstin-
net à Deo familiaris accipiendi , cu-
jus delitiæ sunt esse cum filiis homi-
num. Hoc ipsum etiam didicit *San-
ctus Petrus Cælestinus*, dum enim dubi-
taret , num Deo frequens communio,
quàm rarior magis placeret , ideòque
aliquoties abstinens , & ob id Romam
Pontificis consulendi causâ proficiscens,
Abbatem , à quo Monachi vestem ac-
ceperat , jam vitâ functum obvium
habuit , qui eum ita affatus est ; Be-
nè sentis , fili mi , de augusto corporis
Christi Mysterio , cum nemo ne An-
gelus quidem illo satis dignus sit , sed
non idcirco illud minùs frequenter
cum timore & reverentia usurpabis.
Quibus dictis nusquam comparuit. A
quo tempore Vir Sanctus Missam fe-
cit , quia vidit magis id Deo pla-
cere.

II. Ex his liquidò constat laudabi-
le valde Deòque fore acceptabile , si
sæpius ad Eucharisticam Coenam acce-
damus , dummodò præparatio aliqua
antecedat. Hæc autem duplex est :
Remota una , altera *proxima*. *Remota*
est , laudabilis vita , qui enim pro suo
posse virtutum exercitio incumbit , ef-
ficatur amicus Dei , amico autem sem-
per patet accessus ad amicum. *Proxi-
ma* est , ante Communionem , seu
Missæ Sacrificium se accuratius ad eam
disponere , Confessionem scilicet , si
opus fuerit , præmittendo , agnus con-
tritionis , seu amoris eliciendo , præ-
cationi , aut meditationi præsertim de
Christo passio per aliquod tempus in-
stendo , Beatissimam Virginem , San-
ctum Angelum Custodem , & reliquos
Sanctos Patronos invitando ; eorum
virtutibus tanquam veste nuptiali ve-

stiri desiderando. &c. Talis quippe
præparatio pergrata est Deo , quem-
admodum ex revelatione *Sanctæ Mech-
tildi* factâ liquet , hanc Sanctam Vir-
ginem docuit Christus , (ut refert *Blo-
sius* in monil. spirit. cap. 6.) dicens :
Quando Sacram Communionem per-
ceptura es , desidera & opta ad laudem
nominis mei habere omne desiderium,
omnemque amorem , quo unquam cor
aliquod erga me flagravit , & ita acce-
de ad me ; nam ego amorem illum in
te attendam , atque suscipiam , non si-
cut in te est , sed sicut velles eum in
te esse. Hoc ipsum etiam didicit *San-
cta Gertrudis* teste præfato Authore ,
cum enim vice quadam communicare
vehementer desiderasset , se autem
minùs dispositam credidisset , tristis
ad Dei Matrem Cælitesque se conver-
sit , rogavitque ut , quidquid in illis
olim gratiæ ad promerendos divinos
favores fuerat , totum pro se Deo of-
ferant , quo modo effecit , ut in oculis
Dei talis visa fuerit , qualis esse
optabat , ut ipse Christus ei reve-
lavit.

II. Alia ad Sacram Communionem
dispositio & præparatio est , Domini-
cæ Passionis recordatio & memoria ,
ut nimirum sedulò recogitemus in-
mensum illum amorem , quo se Uni-
genitus Dei Filius pro nobis in Crucem
obtulit. Nam inter cæteras rationes ,
quæ Redemptorem nostrum ad San-
ctissimum hoc Sacramentum institu-
dum moverunt , fuit Passionis suæ
commendatio , ut nimirum eam sem-
per in memoria haberemus : Hinc *San-
ctus Bonaventura* de præpar. ad Missam
cap. 6. omnibus consulit , ut , quoties
ad Sacram Synaxin nos conferimus ,
aliquod

aliquod Passionis Dominicæ Myſterium recogitemus : & hoc ipſe ſe obſervâſe , & inde animam ſuam in divino amore liqueſſeri ſolitam teſtatur. Porro, optima etiam diſpoſitio ad Sacram Communionem eſt , ſi fateamur, nos dignè non poſſe præparare , niſi id Deus nobis largiatur ; proinde Salvatorem noſtrum Chriſtum rogemus oportet, ut ipſe cumprimis noſtram animam humilitate, puritate, amore, reverentiâ debitâ diſponere & exornare dignetur ; quod ut faciat, obviâ hâc ratione erit inducendus. Si Rex quiſpiam potens, Dominæ, in pauperculæ cujuſdam viduæ ædibus diverſari deberet, aut vellet, non expectaret utique, ut illa locum potentiæ ſuæ congruenter adornâret, & concinnâret ; ſed ſuam antè ſupelleſtilem, & aulæ, nec non ſtratores præmitteret, qui cuncta convenienter perſonæ ſuæ conveſtrent. Tu ergo mi Dulciſſime JESU, idem fac pauperculæ animæ meæ, cum ad illam divertere jam decreveris : præmitte, obſecro, aulæ & perſtroma-ta tua, nec non ſtratores & miniſtros tuos Angelos, qui hoc domicilium, quod hætenus tam immundum, tot aranearum, ſcelorum inquam, telis oppletum fuit, everrant, adaptent, concinnent, téque dignam habitationem ex eo efficiant. Deinde Sacra-tiſſimam Virginem, & SS. Patronos noſtros velut interceſſores adhibendo, ſummâ animi demiffione eos rogemus, ut hanc à Domino gratiam nobis impetrent.

13. Verùm enimverò, non ſolùm requiritur ante Sanctiſſimi Sacramenti ſumptionem debita præparatio, verùm etiam eo jam ſumpto gratiarum

Gramm. Relig. Pars II.

actio. Oportet, ait Sanctus ille Vir Thomas Kemp. lib. 4. cap. 12. §. 4. ut non ſolùm te præpares ad devotionem ante Communionem, ſed ut etiam te ſolicite conſerves in ea poſt Sacramenti perceptionem. Nec minor cuſtodia poſt exigitur, quàm devota præparatio prius. Nam bona poſtmodum cuſtodia, optima iterum eſt præparatio ad majorem gratiam confequendam. Hæc ille. Quamobrem poſt Sacram Communionem nos impendamus oportet, primò laudibus divinis celebrandis, & gratiis agendis pro omnibus beneficiis à Deo receptis, præſertim pro beneficio redemptionis, ac ſpecialiter pro eo, quod Dominus jam nobis confert, ſemetipſum nobis communicando, & noſtra viſcera ingredi non dedignando. Quoniam verò nos nec poſſumus, nec novimus pro tam eximio beneficio debitas agere gratias, ideo ad ſupplendam inſufficientiam noſtram debemus illas omnes gratiarum actiones & laudes ei offerre, quas cuncti Seraphini, univerſique Angelorum Chori jam inde à mundi principio ei egerunt, & modò agunt; nec non eas, quas beati omnes & cælires egerunt, dum in terris vitam mortalem agerent, ac præcipuè eas, quas jam agunt cæleſti gloriâ perfruentes, quasque in omnem æternitatem acturi ſunt. Omnes denique creaturas, ut in illo laudando & ſanctificando nos adjuvent, invitare cum Vate Regio *Pſalm. 33.* dicendo : *Magnificate Dominum mecum, & exaltemus nomen ejus in idipſum. &c.*

14. Deinde occupare nos debemus illo tempore in petitionibus faciendis, quia hoc tempus convenientiſſimum eſt ad proponenda vota & deſi-

FF. deria

deria nostra, gratiasque divinas obtinendas, ac tunc Deus quodammodò prenandus, dicerèque possumus, quod dicebat Jacob cum Angelo colloctans: *Non dimittam te, Domine, nisi benedixeris mihi. Genes. 12.* Ergo Domine, qui aliàs Zachari ædes ingressus, dixisti: *Hodie salus huic domui facta est. Luc. 19.* Dic jam idem de domo animæ meæ, quam subiisti. *Dic anima mea; Salus tua ego sum. Psalm. 34.* Hic etiam petenda est peccatorum venia, robur ad passionem nostras edomandas, tentationesque debellandas, gratia quoque ad virtutes quaslibet, humilitatem, obedientiam, patientiam, &c. impetrandas. Item pro ge-

neralibus, ac particularibus Ecclesiis necessitatibus Deo tunc supplicandum est, pro Summo Pontifice, pro Imperatore, proque omnibus reipublicæ Christianæ tam spiritualibus, quam temporalibus Rectoribus, denique pro particularibus personis & causis, pro quibus ex obligatione orare tenemur. Per decursum porrò diei tantam Dei erga nos dignationem in memoriam crebrò revocare debemus, pias aliquas aspirationes & lectiones frequentando, nosque tam modestè circumspicteque in omnibus gerendo, ut in Christum, quem suscepimus, videamur transformari.

SERMO LIII.

DE MISSÆ SACRIFICIO.

Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ, ut misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Hebr. 4. 16.

1. **P**ostquam egimus de Sacra Communionem, ratio & æquitas exigere videtur, ut modò sermonem instituamus de incruento Missæ Sacrificio: sciendum proinde Missam esse Sacrificium omnino perfectissimum, utpotè continens omnes differentias, & species veterum Sacrificiorum, quæ fuerunt quadruplicia: unum *Latreuticum*; alterum *Eucharisticum*; tertium *Propitiatorium*; & quartum *Impetratorium*. Inprimis igitur est

Missæ Sacrificium *Latreuticum*; nam reddit Deo cultum, & honorem infinitum ob summam ejus excellentiam. Est Sacrificium *Eucharisticum*; reddit enim Deo gratias pro acceptis beneficiis. Est *Propitiatorium*, valet quippe ad peccatorum remissionem, & poenarum relaxationem. Est *Impetratorium*; quia nihil efficacius ad quæque beneficia, tam spiritalia, quam temporalia impetranda. Porro, quis hujus Sacrificii excellentiam, præstantiam,

ac dignitatem satis deprædicer, cum habeat valorem quantum ad sufficientiam infinitum? Est enim idem numero cum Sacrificio Crucis ex parte rei oblatae & principalis offerentis, quamvis in ritu & modo offerendi differat, ut docet *Tridentin.* Sess. 32. can. 1. Quia ergo Sacrificium Crucis est valoris infiniti quantum ad sufficientiam, quia non potest in nobis tot merita & satisfactio- nes causare, quin possit ad plures in infinitum se extendere. Ergo & Sacrifi- cium Missæ est valoris infiniti. Hinc per unius Sacrificii oblationem grati- us præstatur Deo obsequium, quam si omnes possibiles virtutum actus elice- ret, & omnia excogitabilia tormenta ex amore Dei quis sustineret. In *Mis- sali* novo Anno 1634. recognito. Hanc ob causam rectè dixit *Molina*, excel- lens Scriptor in Instrucl. Sacerd. Quòd si omnes Sancti unà cum Matre Dei certam gratiam petitori, Deum adirent, & pro hac obtinenda omnia sua bona opera in ejus honorem in terra patrata, omnesque dolores ejus amore perpeffos simul offerrent, veniret autem pauper- culus Sacerdos offerens Majestati Di- vinæ unum Missæ Sacrificium, tunc Sa- cerdos per Missam citius obtineret pe- titam gratiam, quam omnes Sancti per sua merita.

2. Hinc *Urbanus VIII.* in quodam di- plomate ait: Si quid est in rebus hu- manis planè divinum; quod nobis su- perni Cives (si in eos invidia caderet) invidere possent, id certè est Sacrifi- cium Missæ, cujus beneficio fit, ut ho- mines quadam anticipatione in terris possideant cælum, dum ante oculos habent, & manibus contrectant ipsum cæli, terræque Conditorum. Hoc Sa-

crificium mirum in mo- dum commendat *S. Laurentius Justin.* lib. de Obed. sic differens: Nullus pro- fectò valet humano explicare eloquio, quàm locuples fructus, quantave ex hu- jus oblatione ac perceptione Sacramenti spiritualia exuberent dona. Reconciliatur quippe peccator Deo, Justus au- tem justificatur adhuc, lætificantur An- geli, cumulantur merita, facinora re- mittuntur, augentur virtutes, resecan- tur vitia, diaboli machinamenta supe- rantur, sanantur ægri, eriguntur lapsi, debiles refocillantur, famelici saturan- tur, & defuncti fideles effectu istius Sa- cramenti liberantur. Hactenus *Sanctus Patriarcha.* An non hi magni fructus ex Missæ Sacrificio provenientes? quomo- do non proinde laborandum, ut huic tremendo Sacrificio cum devotione as- sistamus? Ad hoc porrò sciendum est, quòd non solum Sacerdos celebrans pro se, aut pro illo, cui obligatur, hoc Sacrificium æterno Deo offerre possit, sed omnes etiam circumstantes, dum- modò volunt, hoc Missæ Sacrificium sibi & aliis appropriare queunt, hoc cælesti Patri pro suis necessitatibus of- ferendo. Quod colligitur, dum Sacer- dos dicit: ORATE FRATRES, ut meum ac vestrum Sacrificium acceptabile fiat apud Patrem Omnipotentem. Non enim dicit solum, ut meum, sed adjungit, ac vestrum. &c. Item post memento idip- sum intimatur per illam orationem: Et omnium circumstantium, quorum tibi fides cognita est, & nota devotio, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc Sa- crificium laudis, pro se suisque omnibus &c. Quibus verbis Sancta Mater Ecclesia satis abundèque demonstrat, quemad- modum quilibet Missam audiens, hanc

ff 2. velut

velut suum Sacrificium pro se suisque, tam vivis, quam defunctis Deo offerre possit, quod certè cuilibet magnum deberet generare solatium, cum tamen efficax medium omni die habeat, nedum pro peccatis eluendis, verum etiam pro plurimis donis ac beneficiis impetrandis.

Verum enim verò, ut cumulatione à Deo beneficia ex auditione Missæ referamus, debitum audiendi Missam modum observemus oportet. Perutilis porro erit modus sequens.

Methodus fructuosè audiendi Missam.

Ante Missam dici potest.

3. **D**omine JESU, largire mihi, obsecro, gratiam tuam, & concede, ut purè inter sim Sancto Missæ Sacrificio ad æternam laudem Nominis tui, in memoriam eorum omnium, quæ pro salute nostra fecisti, & pertulisti. Item in gratiarum actionem pro omnibus donis & beneficiis tuis mihi indigno peccatori, & toti Ecclesiæ tuæ concessis, in propitiationem pro innumeris peccatis meis, pro salute mea & proximorum, præsertim pro N.N. pro solatio quoque defunctorum N.N.

AD INTROITUM MISSÆ humiliter se cum Sacerdote dicens.

O Bonitas & Majestas infinita! Confiteor tibi peccata mea, de quibus doleo vehementer. ex puro amore tui, & agnosco meam vilitatem, quâ indignus sum assistere huic tremendo Sacrificio, in quo tanta bonorum cælestium est plenitudo, quantum est pretium vitæ & mortis Domini JESU Christi.

AD OFFERTORIUM cogitet, quod æterno Patri seipsum in ara Crucis obtulerit Christus Agnus immaculatus, & adhuc per Sacerdotum manus velit offerri quotidie.

Dicit ergo.

Clementissime Pater, tibi pretiosam & immaculatam hostiam devotissimè offero in Sacrificium Latreuticum, sive in supremi dominii tui atque

excellentiæ infinitæ recognitionem; ad intentiones tibi acceptissimas mihi maximè necessarias, & præsertim N.N. Occurrat hic intentio schedæ menstruæ &c.

AD SANCTUS. Sic.

Clementissime Pater, tibi secundò hanc hostiam offero in Sacrificium Eucharisticum, sive pro omnibus beneficiis, donis, & gratiis tuis mihi indignissimo, & toti Ecclesiæ collatis & conferendis. Præcipuè verò pro gratiis & privilegiis Matri Virgini, Angeloque meo Tutelari, ac Sancto N. vel Sanctis N.N. Patronis meis, datis.

AD CONSECRATIONEM cogitet calos aperiri, calorūque Regem inter Angelorum turmas advenire; & ad elevationem Sacra Hostia, dicat:

AVe verum Corpus, natum ex MARIA Virgine, verè passum, immolatum in Cruce pro homine. Cujus latus perforatum, fluxit unda & Sanguine, esto nobis prægustatum in mortis examine. O Dulcis, O Pie, O JESU Fili MARIE miserere mei. Amen.

AD SACRI PORRO CALICIS elevationem.

AVe pretiose Sanguis Domini JESU Christi, qui in ara Crucis pro me effusus fuisti: Tu ablue peccata mea, & mundabor, tu me lava, & super nivem dealbabor.

Ad

AD AGNUS DEI.

Clementissime Pater, tibi tertio venerabilem hanc hostiam offero in Sacrificium propitiatorium, sive in remissionem peccatorum; pro me indignissimo, proque omnibus vivis ac defunctis; respice Pater mi, in faciem Christi tui, & miserere nostri.

AD DOMINE NON SUM DIGNUS, *ter idipsum repetens, séque pro spiritali communione disponens dicat.*

Desidero te milles, mi Jesu quando venies? Veni desiderium collium æternorum; veni gaudium Angelorum; veni mea salus unica: pauperi animæ meæ digneris unire te, tuæque passionis merita, & Sacramenti gratiam ejus vulneribus applicare.

Dumque Sacerdos sumit sanctum corpus, aperiat quoque cor suum, & ubi Jesum spiritaliter suscepit, dicat.

Clementissime Pater, tibi postremo mundam hanc hostiam offero in Sacrificium impetratorium donorum omnium, pro quibus tibi supplicare soleo; nunc autem petitionibus meis dilectum Filium tuum, cui nihil denegare soles, interpono; secundum infinita ejus merita exaudi me Domine Sancte Pater; & fidelibus defunctis da requiem, vivis gratiam, Principibus Christianis pacem &c.

Porrò hæc omnia possunt magis ad particularia facile trahi, & pro arbitrio subinde fusiùs tractari, reliquo autem tempore potest dici corona B. Virginis, aut quod melius foret, interponi brevis meditatio de vita Christi, sicque erit auditio Missæ omnino fructuosissima.

4. Cæterum ut magis magisque incitemur ad Missas devotè audiendas, mente revolvamus oportet alios hujus

Sacrificii admirandos effectus. In vita S. Elisabeth Reginæ Lusitanæ legere est, quod hæc S. Regina habuerit Ephebum omnibus Virtutibus ornatum, & præsertim fidelitate; per quem eleemolynas faciebat, & alium quendam perditis moribus, qui gratiæ invidus, quâ sodalis ejus apud Reginam præpoterat, Regi insinuavit, Reginam Ephebi præmemorati amore affici. Quare Rex protinus eum è medio tollere decrevit. Hinc suo cuidam calcario imperavit, ut missum à se certo die, horæque nobilem ephebum scitantiem, num regio fecisset mandato satis, arreptum mox mediam in fornacem calcariam accensam conjiceret, réinque hanc sibi fore gratissimam nosset. Itaque horâ, diéq; præstituto, misit Rex illum Reginæ nobilem ephebum ad calcis artificem, fornacemque calcariam, sed cum solennis hæc pietas missio esset, ut quoties æs campanum sonari audiret circa SS. hostiæ elevationem, templum subiret, nec abscederet, antequam Missa finiretur. Ideo cum fortè templum transiret, & æs, campanum sub elevationem SS. hostiæ in Missa pulsari solitum audiret, ingressus Ecclesiam, fixis humi genibus Christum in Sacramento veneratus usque ad finem Sacrificii duravit; secundum quod duabus aliis Missis continuò factis astitit. Interea cum Rex scire discuperet, an ille nobilis ephebus in calcaria fornacè consumptus esset, misit illum alterum suum palatinum (qui fomes fuerat, fororque hujus incendii) rogatum ex calcario, num regio fecisset mandato satis? Ille ratus hunc ipsissimum esse, quem Rex calcario vulcano donatum vellet, arreptum in medias calcariæ flammis injectum, injectusque flammis absumptus in cineres repentè decidit.

F f 3 Sic,

Sic, sic supremus ille litium Arbitrator causam defendit innocentis, & reum punivit sic, ut casses, quos alteri tetenderat, ipsemet incideret, quod est æquitati Divinæ solenne. Secundum hæc ille Reginæ nobilis ephebus calcarium accessit scitatus, num Regis imperio morem gessisset? à quo responsum tulit, esse jam Regis mandato satisfactum. Sic ephebus ille rediit ad Regem stupore defixum, quoddam decreto suo planè contrarium accidisset; postea tamen ut intellexit rei veritatem, mutatâ sententiâ hujus innocentiam absolvit, illius nequitiam damnavit, suæque Reginæ sanctitatem comprobavit, atque suspexit.

5. Hinc ergo patet, quanti valeat pia consuetudo, quotidie Missæ Sacrificio assistendi. Equidem constat experientia reliquas diei actiones & negotia ab hoc exordio pendere. Ephebus iste hæc pietate dirissimæ mortis supplicium evasit, vitam servavit, dum vitali Sacrificio interfuit. O quam multi imminentia corpori, animæque pericula depulerunt, quia Sanctissimæ Liturgiæ quot diebus præsentem fuere! Gravissimam Sancti Concilii Tridentini sess. 22. can. 2. auctoritatem de hoc Sacrificio præscriptam habemus, quod inter alia pronuntiat: *Per Sacrificium Missæ fieri, ut misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno.* Sensit opportunum hoc auxilium Ephebus dictus, dum paratam sibi ruinam hæc pii moris constantia declinavit. Huc refert S. Antoninus Archi-Episcopus in 2. p. Chron. tit. 9. c. 10. §. 2. de Sacrificio Missæ, ejusque fructibus, memorabilem historiam; fuisse scilicet duos sodales mutuâ amicitia multum devinctos, quorum cum cætera studia essent communia, pietatis tamen erant diversa;

nam alter solebat quotidie rem divinam in templo obire, alter negligebat. Hi duo cum quadam die festivâ aucupii causâ in agros, & sylvas exivissent (quorum alter prius audiverat Missam, alter non) & in aperto campo constitissent, cœpit aër perturbari, & minari pluviam, tonitrua, fulmina, coruscationes frequentari, voxque per aërem super ipsorum capita insonuit: *Percute, percutite.* Et ille quidem, qui eâ die Missæ Sacrificio non interfuerat, fulmine tactus, repente concidit. Quo spectaculo territus alter huc illuc discursans, iterum vocem audit: *Percute, percutite.* Quanto terrore fuerit percussus ille, quilibet per se imaginari potest. Sed post hanc vocem supervenit alia dicens: *Non possum, quia hodie audit: VERBUM CARO FACTUM EST.* Ex eo scilicet, quoddam audiverat Missam, cujus finis est, *Verbum caro factum est* secundum morem communem. Sic evasit mortem illam terribilem. Ecce virtutem & efficaciam Sacrificii Sancti; exarmatur in eo vindicantis Dei ira, ut non possit eum ferire, qui Agno cælesti in ara immolato se supplicem stravit. Nos si beneficia Dei occulta & ingognita perspicacioribus oculis pervideremus, quam sæpe deprehensuri essemus imminentem caputibus nostris tempestatem, istâ erga divinum Sacrificium pietate discussam fuisse?

6. Verum, ut prædictorum veritas magis elucescat, adnectere lubet aliam historiam. In Styria vir nobilis gravi perturbatione urgebatur, ut ipse sibi vitam laqueo tolleretur; insanæ huic mentis à viri Religiosi consilio remedium fuit Sacrum Missæ Sacrificium; quoddam, conducto ad id Sacerdote, quotidie in Sacello arcis suæ fieri curabat. Accidit;

ut

ut Sacerdos vicino Parochꝰ operam in divinis officiis, peragendis commodaret, & maturius ad aram faceret. Toparcha nescio quibus remoris impeditus, paulò serior ad templum accessit. In via occurrit ei rusticus; hunc percontatur, num adhuc spes esset Sacrificio divino assistendi? respondet colonus, se redire ex templo sine Sacris imposito. Turbavit hoc dictum ita vehementer Toparcham, ut gravissimi mœoris indicium daret. Homo rusticanus virum nobilem oppidò afflictum cernens, age, inquit, Domine cede mihi pallium, hoc, seu lænam tuam meliori de panno factam, & ego cedam fructum è Sacrificio Missæ collectum. Placuit Viro nobili ea hominis oblata conditio; tradit chlamydem, & jam animo serenato reliquum viæ prosequitur. Ruricola paucos inde passus progressus sensit se cum amiculo Toparchæ ejusdem intemperiem induisse, simulque desperabundus, injecto in collum laqueo, ut erat involutus chlamyde, ex arbore se suspendit, Judæ exemplum imitatus, qui pretio accepto Christum prodidit, & gulam sibi nexu fregit. Dynasta postquam pietati suæ in æde sacra vacavit, cum id loci rediret, & agrestem venditorem conspiceret pendulum, facile agnovit suos in illum manes immigrasse; gratias igitur habuit Deo, cujus bonitate id corporis animæque periculum evasisset, luculento in omnes documento, quanti referat, remedium in rebus perturbatis in salutari illo Sacrificio quæsisse.

7. Magnus Ecclesiæ Doct̃or S. Gregorius hom. 37. in Evang. meminit. Cum quidam ab hostibus captus longè transductus fuisset, diuque in vinculis teneretur, eum uxor sua, cum ex eadem capti-

vitae non reciperet, extinctum putavit. Pro quo jam velut mortuo hostias hebdomadibus singulis curabat offerri. Cujus toties vincula solvebantur in captivitate, quoties ab ejus conjugē oblata fuissent hostiæ pro animæ ejus absolutione. Non longo post tempore reversus, admirans valde suæ uxori indicavit, quod diebus certis, hebdomadibus singulis ejus vincula solvebantur, eo scilicet tempore, quo pro eo Sacrificiū fuerat oblatum. Tantam vim habet hoc tremendum Sacrificiū, ut etiam ferrea vincula disrumpat. Christus enim in Ara est gratiarum divinarum liberalissimus Condus, qui distribuit cuilibet prout vult, & prout se quisque capacem reddit. Accipiamus igitur de hac ejus plenitudine, & quod *Isaias* c. 12. monet: *Hauriamus aquas in gaudio de fontibus Salvatoris.* Qui sunt isti fontes, nisi Christi pretiosa vulnera, cælestium charismatum canales, in divino Missæ Sacrificio largiter nobis fluentes; ejusque copiosa merita in nos abundè derivantes? adeò ut piissimus Salvator noster videatur in singulis Missis illam invitationem, quā quondam Judæos ad doctrinam suam accipiendam vocavit, amantissimè repetere: *Si quis sitit, veniat ad me, & bibat.* *Joan. 7.* Hoc est, si quis anhelat ad meam gratiam, quærit solatium in suis miseriis, desiderat auxilium in suis infirmitatibus & tentationibus, ecce præsto sum in Ara, accedat; supplicet, petat, donabo eum votis suis, & benedictionibus replebo.

8. Quanti præterea sit meriti, Sacrosancto Missæ Sacrificio intervire, liquet ex *Santa Mechilde*, quæ vidit animam cujusdam Conversi in magna claritate, eò quod speciali devotione & diligenti

diligenti studio, ubicunque poterat, ad Altare serviebat. Alius quidam Juvenis Religiosus, nomine Petrus (ut refert *Casarius* lib. 8. miracul. cap. 13.) cum ministraturus suo Abbati Confessionem dixisset, & absolutionem de more devotius acciperet, audivit vocem de cælo dicentem sibi: *Dimissa sunt omnia peccata tua.* Alias etiam, cum Sacrificii Missam celebraturo ipse altaret, & lampas extincta fuisset, lumen aliunde afferre volens, sed angustia temporis præoccupatus non valens, statu lampadem reaccendit. Rursus in Chronicis Fratrum Eremitarum *Sancti Patris Augustini* narratur de *Joanne Rheatino* insignis virtutis Juvene, qui Sacerdotibus omnibus indifferenter ad Missam summa cum diligentia libentissimè ministrabat. Per aliquot aptem ante obitum dies ad eum veniens philomela, quotidie ante fenestram suaviter canebat: & interrogatus, quid sibi ea vellet? respondebat jocose, Sponsam esse suam invitantem se ad paradisum. Hic die quadam ad Missam ministrans, vidit super Altare lucem divinam, & eadem die cœpit decumbere, & magnâ cum devotione spiritum reddidit Creatori.

9. Quis ex his non palam colligat, quàm gratum & acceptum sit Deo opus, ad Missam devotè ministrare? nam si illius simplex auditio plurima nobis (ut hucusque visum) conferat beneficia, quis igitur addubitare poterit, quin præ reliquis circumstantibus divini huius Sacrificii fructus participet devotus minister? Testem unicum produco expertum, nimirum Doctorem Angelicum, *Divum Thomam Aquinatem*, de quo scribit *Antonius Senensis* in ejus vita, quod tanti fuerit apud eum

augustissimum Missæ Sacrificium, ut, cum ipse sacris operatus esset, vellet etiam alteri celebranti quotidie inservire, quæ pietas illi majus fuit ad eximiam illam, toto orbe notam scientiam, præsidium & lumen, quàm quodvis aliud studium, ac labor; ita ipse *Sancto Bonaventura* testatus est. Eapropter charissimi, cum hæc & alia pietatis exempla nobis non sint relicta ad purè speculandum, sed potius ad imitandum; ideo non pigeat imitari, quod celebrare delectat; quod si verò ad Missam servire non detur facultas, aut opportunitas; saltem ad exemplum ferventiorum Sacerdotum, uni, aut alteri Missæ interesse studeamus, neque morari debemus eos, qui similia devotionis exercitia vilipendunt, dicentes, istiusmodi pietatem esse propriam mulierculis, non viris; siquidem verissimum est illud Paulinum 1. *Corinth. 2. Animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus.*

10. Denique etiam illis, qui talem erga Sacrificium Missæ devotionem in aliis ægrè ferunt, responderi potest, & debet, si non his, similibus saltem verbis, quibus aliquando respondit suis aulicis *Sanctus Ludovicus*, Rex Franciæ: Cum enim inaudisset, nobilium aliquos murmurare super hoc, quod quotidie duas Missas, & frequenter tres vel quatuor audiret, respondit: *Quod si duplo tempore ponerem in ludendo ad aleas, & currendo per sylvas pro venationibus & aucupis, nemo super his loqueretur.* Quo dicto ora murmurantium prudentissimè oppilavit. Ita refert *Raynerius* in suis Annalibus Anno 1270. num. 19.

II. Verùm

11. Verum enim verò, quod hujusmodi ad Missam devotio nobis veniam & gratiam obtineat, dogma quoddam singulariter notandum est. Cardinalis Bellarmini, quod in hæc tradit verba (lib. 2. de Missa cap. 4.) Non majorem vim habere potest sacrificium Missæ, quam sacrificium Crucis, cum sacrificium Missæ vim habeat à Sacrificio Crucis, Sacrificium autem Crucis non efficienter & immediatè justificat, sed tantum impetratorie & meritorie, aliqui continuo omnes homines justè effectessent, cum Dominus pro omnibus hominibus se Deo in Sacrificium obtulerit. Ideoque hic purpuratus Doctor sic concludit, dicens: Sacrificium Missæ non justificat homines immediate, sed impetrat, ut ex merito sacrificii Crucis deatur hominibus gratia, & donum perseverantiæ. Licet ergo Missæ Sacrificium vim habeat satisfactivam, quia tamen in satisfactione magis attenditur (uti docet S. Thomas 3. p. q. 79. a. 5. corp.) affectus offerentis, quam quantitas oblationis: ideo quamvis Missæ oblatio ex sui quantitate sufficiat ad satisfaciendum pro omni poena, tamen sic satisfactoria illis, pro quibus offertur, vel etiam offerentibus, secundum quantitatem suæ devotionis. Quamobrem, ut per Missæ Sacrificium nostrorum tollatur reatus peccatorum, eorumque obtinere mereamur veniam, & ut Christus pro nobis interpellat, simul cum ipso Missæ Sacrificium æterno Patri suo, & nostro, cum debita reverentia, devotione & compunctione offeramus necessum est.

12. Ex his præcipue liquet, quod, sicut in sacra Communione gratia infunditur juxta Communicantis dispositionem & devotionem, ita similiter ineffabilia illa bona, quæ ex Missæ Sacrificio in nos dimanare solent, illi duntaxat potissimum participant, qui devoti ac bene dispositi Missæ interfunt. In vita B. Gulielmi Graym. Relig. Paris II.

Presbyteri, qui vitam duxit eremiticam Bolandus 10. Februarii ita scribit: Dum semel tremendo Altaris Sacrificio interfes, in spiritu raptus, Rerum JESUM vidit, pacem ab Altari susceptam per universam Ecclesiam distribuere, pluribus tamen prætermissis, qui puritate conscientia contempta, peccatorum labe erant inquinati. Nam (ut Salvianus l. 3. de Provid. optimè dixit). Esi peccator non prohiberis ab ingressu templi, debet tamen is aliter non intrare, nisi si mala antiqua desceat. Et ideo tamen si Missa sit Sacrificium propitiatorium, proque peccatis nostris offeratur, attamen ad eam accedere debemus tanquam peccatores, peccata commissa detestantes proponentesque eadem amplius non committere. Unde S. Carolus Borromeus in instructione Prædicatorum (Acta Eccles. Mediol. fol. 488.) iisdem sermone præcipit, ut hoc punctum populo in sermonibus suis inculcent, ut, dum per campanam signum imminentiæ Missæ dari audiunt, quilibet paulisper se colligens, peccati mortalis conscius, dolore ex eo affectus, proposito illius confitendi conceptu, supplex à Deo veniam petat. Nimirum Sanctus hic Archi-Episcopus, à Deo eximie illuminatus, probe cognoscebat, quanti referat huic Sacrificio cum conscientia, si non omnino pura, ad minus per actus veræ compunctionis, veræque emendationis propositum præparatà assistere, ut fructus inde percipi possit. Quocirca cum devotione, cordisq; compunctione Missarum solemnibus interesse studeamus, & ut tantorum participes fieri mereamur honorum, nos mutuo cohortemur, atque unus ad alterum cum Apost. Paulo dicat: Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ, ut misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Hebr. 4.

SERMO LIV. DE VENERATIONE SANCTORUM.

Voca ergo, si est, qui tibi respondeat; & ad aliquem Sanctorum convertere. Job. 5. vers. 1.

PARS PRIMA.

Sermonem in presenti institui-
mus de Sanctis in Patria exi-
stentibus, quibus propter eo-
rum excellentiam virtutis super ceteros
homines *Dulce* venerationem impendi-
mus, eosque, ut pro nobis apud Deum
intercedant, rogamus, & invocamus.
Quod si quis dixerit, nos Sanctos invo-
care non debere ex eo capite, quia Deus
est in infinitum magis misericors quolibet
Sancto, & sic voluntas ejus facilius incli-
natur ad nos exaudiendum, quam volun-
tas alicujus Sancti: ergo videtur super-
fluum constituere mediatores inter nos
& Deum, ut ipsi pro nobis intercedant.
Hanc objectionem proponit S. Thomas,
(*Supp. q. 72. a. 2. ad 1.*) eamque dissolvit, sic
scribens: Dicendum, quod sicut non est
propter defectum divinæ potentie, quod
mediantibus secundis causis agentibus o-
peratur, sed est ad complementum ordi-
nis universi, & ut ejus bonitas multipli-
citer diffundatur in res, dum res ab eo
non solum suscipiunt bonitates proprias;
sed insuper quod aliis causa bonitatis exi-
stant: ita etiam non est propter defectum
misericordie ipsius, quod oporteat ejus
elementia per orationes Sanctorum pul-
sare, sed est ad hoc, ut ordo prædictus ser-
vetur in rebus. Ita *Magister Angelicus*.

1. Porro, licet soli Deo nostra debea-

tur servitius, quando tamen etiam Sanctis
servire dicimur, dum eos invocamus, dū
nonnulla pia opera in eorum honorem
facimus, non servimus Sanctis (inquit idem
Doctor Angel. 3. d. 9. q. 2. a. 3. ad 7.) quasi eis
obnoxii, sed servitute reverentie, quia sunt no-
stri ductores, vel per doctrinam, vel per admi-
nistrationem, vel per intercessionem, & exem-
plum. Eapropter tamen si solus Deus videat-
ur orandus, eod quod Oratio est ascensus seu
elevatio mentis ad Deum, ut supra visum ser.
48. n. 1. Nihilominus & ad Sanctos pro
eorum impetrando suffragio dirigi posse
manifestum est, si consideretur, quod ora-
tio porrigitur alicui dupliciter, quemad-
modum docet idem S. Thom. 2. 2. q. 83. a.
4. corp. Uno modo, quasi per ipsum imple-
nda. Alio modo, sicut per ipsum impetranda.
Primo quidem modo soli Deo orationem
porrigimus; quia omnes orationes no-
stræ ordinari debent ad gratiam, & glo-
riam consequendam, quæ solus Deus dat
secundum illud Ps. 83. *Gratiam & gloriam
dabit Dominus*. Sed secundo modo oratio-
nem porrigimus sanctis Angelis, & homi-
nibus, non ut per eos Deus nostras peti-
tiones cognoscat, sed ut eorum precibus
& meritis orationes nostræ sortiantur ef-
fectum. Et ideo dicitur Apoc. 8. *Ascendis
fumus incensorum de orationibus Sanctorum de
manu Angelorum Dei*. Et hoc etiam patet

ex ipso modo, quo Ecclesia utitur in orando. Nam à sancta Trinitate petimus, ut misereatur nostri: ab aliis Sanctis petimus, ut orent pro nobis. Hæc S. Thomas.

3. Ex quo Sanctos magis propriè dicimur deprecari, solum verò Deum orare. Unde Cassianus Collat. 9. dicit, *quod oratio propriè sit ad Deum, sed deprecatio vel supplicatio ad Sanctos*. Deprecamur autem Sanctos, ut orent pro nobis, ad vitam æternam principaliter comparandam. Sancti igitur, in beata patria existentes, deprecandi sunt, ut à Deo, quæ iuste pièque petimus, ipsorum precatu atque interuentu obtineamus. Siquidem ad Sanctorum gloriam pertinet, quoddam auxilium indigentibus præbeant ad salutem: Sic enim Dei cooperatores efficiuntur, quo nihil est diuinus, ut S. Dionys. dicit c. 3. Eccles. Hierarch. Et ita indigentiam nostram induentes, miseriamque ac pericula, quibus involvimur, considerantes, misererentur Sancti nostrum, qui in statu huius miserie vivimus, ac orant pro nobis Deum, quod impiè negavit Vigilantius, & etiamnum negant moderni temporis hæretici, dicentes, nullum existare in divinis Oraculis edictum, quoddam ab eis opem & tutelam jubeat exposcere.

4. Veruntamen hos à veritatis Catholicæ scopo longius aberrare, plura ostendunt Sacre Scripturæ testimonia. Vates Hebræus Baruch: Domine omnipotens, (inquit c. 3.) Deus Israël, audi nunc orationem mortuorum Israël. Observa, mi pie lector, verba: *Orationem mortuorum*. Ergo etiam mortui orant? Omnino, sed ii qui jam vivunt supra cæruleas stellarum plagas. Laudatissimus Dux, Judas Machabeus per quietem vidit Oniam Pontificem passis manibus pro populo supplicantem. Proximè huic alius senio & majestate venerandus affistebat, quem Onias velut digito designans: *Hic est, inquit, qui mul-*

tum orat pro populo, & universa sancta civitate, Jeremias Propheeta Dei. Multa dura & acerba isti viri Sancti, dum in terris degerent, à Judæis perpeffi fuerant; eorum animæ nondum cælum ascenderant; Siquidem per Christum fuit postmodum referatum; exstabant in limbo, & tamen pro Dei populo exorabant. Quid ergo facient Sancti, cum sint beatitudinem adepti? Patet ergo, Sanctos habere curam de vivis, & eos, qui mortui sunt in sanctitate, suis orationibus ante Deum juvare vivos. Quin & ipsi purpuratus Epulo in flammis pro fratribus rogat, *ne & ipsi veniant in locum illum tormentorum*. Luc. 26. 27. Et Sancti in summis beatorum delictis, jam ex toto securissimi, tacebunt? Quis unquam id, nisi insanæ mentis homo, credere poterit?

5. Rectè ergo Eliphaz dicebat ad Job: (Job. 5. 1.) *Voca ergo, si est qui tibi respondeat: & ad aliquem Sanctorum convertere*. Hæc verba S. Thomas suppl. q. 72. a. 2. in arg. Sed contra. premens, ait: *Vocare autem nostrum, est humili Deum prece deprecari: ergo cum volumus Deum orare, debemus ad Sanctos converti, ut pro nobis Deum orent*. Quia ipsi optimè norunt (ut potè qui & ipsi hanc mortalitatis viam, periculis ferocissimam, etiam pertransierunt) quantis æternæ salutis amittendæ discriminibus nos viatores expositi simus: Quia ergo salutem nostram avidissimè sciunt, libentissimè ac promptissimè omnibus invocantibus se, ac eorum subsidium implorantibus opem ferunt, ac ab hostium ferocissimorum incurribus eos protegunt. Verissimum est, quod dixit Apost. 2. Cor. 5. Scimus, quoniam dum sumus in corpore, peregrinamur à Domino in hac mundi via, de qua rectè vaticinatus est Proph. Jerem. c. 23. 12. *Via eorum quasi lubricum in tenebris: impelluntur enim, & corruunt in eam quàm plurimi*. Quemadmodum enim,

qui semitam calcas lubricam in tenebris, facillime & corripit, & à recto tramite aberrat; ita nobis, qui in hac caliginosa præsentiæ vitæ solitudine iamambulamus, contingit & labi in foveam peccati, & deviare à nostra celesti patria. Hinc divina providentia & clementia, hæc nobis imminencia pericula quod præverteret, cuilibet homini mox à tempore nativitatis suæ deputavit Ductorem aliquem fidelissimum, nempe Angelum Custodem, qui suum clientem à periculis liberet, & saluum ac incolumem ad celestem perducatur hereditatem, juxta illud Regi Vatis testimonium (Psalm. 90. 11.) *Angelis suis Deus mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis. In manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidam pedem tuum; id est, ne in peccandi periculis positus, in peccata corruas, indeque sempiternum supplicium incurras.*

6. Enim verò, animadvertendum est, quod non solum Angelis demandatum sit à Deo, ut nos custodiant, nostraque saluti invigilent; sed, & Sanctis aliis datum & concessum est, ut in manibus protectionis suæ portarent nos, si devoti illis existerimus; ne forte offendamus ad lapidem peccati pedes nostros; mortaleque secundum animam vulnus accipiamus, ac moriamur, eternumque pereamus. Proinde de Sanctis omnibus nobis dictum credamus, quod Claravallensis Abbas de Sanctis Angelis dixit: (in Psalm. qui habet) *Quoties gravissima cernitur urgere tentatio, & tribulatio vehemens imminere, invoca custodem tuum, Patronum tuum, ductorem tuum in opportunitatibus, in tribulatione. Fideles sunt, prudentes sunt, potentes sunt, quid trepidamus? Tantum sequamur eos, adheremus eis, & in protectione celi commoremur. Dixerunt olim Filii Ammon & Moab ad Holofernem; (Judith. 7. 8.)* *Filiis Israel non in lancea, nec in sagitta con-*

dunt, sed montes defendunt eos. Per hos montes intelligit gravissimus Doctorum Augustinus Sanctorum patrocinium, qui devotè invocati, Christi fideles ab impugnatione hostium, & demonum mirè defendunt.

7. Labet percipere quæ posterorum memoriz scriptò reliquit Hieronimus Drexelius in suo Trismegisto lib. 2. cap. 6. §. 3. *Henricus ab Haiden Canonicus Trevirensis, pari morum elegantia & nobilitate juvenis, cum ab extrema pueritia septem annos in Collegio Germanico Romæ egisset, instantè requisitus à suis, redditum parabat in patriam: sed veram illi patriam Deo destinante, incidit in febrem, quæ octavo die attulit mortem. Monitus à Sacerdote de necessitate ultima (jam ante se generali confessione præmunierat) ad Apostoli Andrea corpus, quod Malphi colitur, pro valetudine peregrinationem voverat: certam dein pecuniam ad crucem argenteam ponendam in æde S. Apollinaris (is est Collegii Patronus) itémque ad pallium, quo akare operiretur Deiparæ Virginis, in cujus erat sodalicio, reliquit. His rebus ita dispositis, eum somnus multis præsentibus oppressit: post paulò evigilans, accersito Sacerdote, qui erat ei à confessionibus: O Pater, inquit, o mi Pater, quæ ego vidi? quæ? interrogat ille. Cui æger: quæ nec oculis, inquit, nec auribus, sed nec ullo sensu percipi possunt. Cum comnovisset expectationem, & jungerentur omnium preces, subjecit inter attonitum lætumque, sed propior læto: Salus mea fuit in angusto: at benignitas Mariæ Virg. Sanctorumque Andrea, Apollinaris, & martyrum nostrorum tutelarium in tempore succurrit. A demone sum ductus ad Judicem. Magna vis (cum solus essem) circumstabat accusatorum varia crimina objectantiū, jam jamque exactor supplicii me protrahebat ad*
gehen-

gehennam. Cum abesset prope nihil, quin essem miserrimus, adstetit misericordiae parens, & ad illos conversa: Quod vos istum? quid vobis cum illo, qui tot annos mihi in mea Congregatione servivit? Consecutus deinde S. Andreas, idem indignans, titulum ostendebat mei patrocinii, quam voveram ad ejus tumulum peregrinationem. Sanctus postremo Apollinaris cum cæ-

teris Martyribus, quorum Sacra lipsana in æde nostra sunt, vim prohibuit adversariorum, memorans crucem, quam proximè mandavi faciendam. Ita, quæ DEO est gratia, periculo simul somnòque solutus sum. Hæc cum dixisset, exultans, quartâ fere post horâ, animam reddidit Creatori. Ita nemo gratias colit Cælitæ, quisquis eos animo colit sincero.

PARS SECUNDA.

8. **C**oeptum ut prosequamur discursum, premenda veniunt vestigia *Vitis Regi* dicentis *Psal. 120. 1. Levavi oculos meos in montes: unde veniet auxilium mihi. Per hos montes, ad quos pie animæ frequentius oculos levare monentur, in sensu mystico intelligit Sanctissimus Pater Augustinus Sanctos, in cælo cum Christo regnantes; Levemus ergo exemplo Davidis oculos nostros in hos montes, ad Sanctos inquam, in Patria regnantes, & experiemur certò, quia inde veniet auxilium nobis. Et *Psal. 119. 2. idem coronatus inter Prophetas testatur, quòd auxilium sit illis à Deo paratum, qui Sanctos invocant, & honorant: Dicit enim: Mittat tibi auxilium de Sancto, & de Sion tueatur te. Magister Angelicus hunc Psalmi versum in favorem nostrum exponens, ait: Mittat tibi auxilium de Sancto, id est, de Collegio Sanctorum. Est autem duplex Sanctorum Collegium. Unum regnantium cum Deo in gloria, aliud est militantium in terra, & ex utrisque adjuvamus. Ita mittat tibi auxilium de Sancto, scilicet Collegio eorum, qui sunt in mundo: Et de Sion tueatur te, id est, de illis qui sunt in gloria: omnium**

scilicet istorum precibus te tueatur, id est, faciat te esse tutum, ne salutis tuæ hostes contra te prævaleant, & animam tuam secum ad inferos abripiant. Ita D. Thomas.

9. Ex quo docemur, quòd etiam Sanctorum in mundo adhuc viventium patrocinio atque interventu apud Deum adjuvemur. Unde in libro *Geneseos cap. 18. legimus, quòd Patriarcha Abrahamæ pro Sodomis supplicanti responderit Dominus: Non delebo propter decem. Quasi diceret: (ait hic S. Thomas) Tuarum precum interventu propter solos decem justos, ibi inventos, omnibus parcam. Et secundum hoc significatur hic admirabilis efficacia præcis & meriti præcipuorum Sanctorum. Et capite sequenti habetur, quòd Loth perisset cum Sodomitis, nisi per preces tam efficaces Abrahamæ fuisset ab incendio tam horribili ereptus, dicente Scripturâ: Cum subverteret Dominus, civitates regionis illius, recordatus Abrahamæ, liberavit Loth de subversione urbium, in quibus habitaverat. *Gen. 19. 29. Et quod amplius, etiam Deus, ob meritum Loth suos generos, si vellent ei credere, quòd Sodoma quamprimùm sit subvertenda, salvare volebat: Dixerunt autem ad Loth Angeli:**

Gg 3

Habes

Habes hic quempiam tuorum generum? Delebimus enim locum istum. Gen. 19. 12. Verum, quia illi id futurum esse credere volebant, imò Loth quasi fabulam narrantem, irridebant, & ipsi sulphureo igne consumpti, secundum corpus & animam periére.

10. Ah! quot innumeri temporaliter & spiritualiter periissent, nisi Sanctorum, adhuc in carne viventium, precibus & meritis servati fuissent! Quin generaliter propter tot, quæ committuntur, scelera non destruitur, sed stat mundus per orationes iustorum. Unde & Sanctos Patriarchas, Dominicum & Franciscum legimus, Dei postremum orbi excidium minitatis iram suis precibus extinxisse, suis meritis fulmina retardasse. Dicitur idcirco apud Isaiam Prophetam: cap. 65. 8. Hæc dicit Dominus: quomodo si inveniatur granum in botro. & dicatur: ne dissipet illud, quoniam benedictio est: Sic faciam propter servos meos, ut non disperdam totum. Et apud Ecclesiasticum cap. 26. v. 3. & 5. legimus: Melior est enim unus timens Deum, quam mille filii impij. Ab uno sentato inhabitabitur patria; hoc est, propter unius sæpe hominis sancti & iusti preces, & merita, pagi, oppida, urbes, & integra regna inhabitantur, quæ aliàs unâ cum suis habitatoribus vastarentur, & perirent.

11. Sic unus & solus Laurentius Iustinianus Venetorum urbem ab excidio suis precibus servavit, uti scribit Hieremias Drexelius in Trismegisto lib. 2. cap. 8. §. 2. Nam quo tempore bellum inter Venetos & Mediolanenses exarserat, in Corcyrano nemore Eremiticola vaticiniis clarus degebat. Hunc è Venetis opimatibus vir nobilis adiit, quæsitque, cui parti bellum illud feliciter cessurum esset? Huic respondens Anachoreta:

Deus, (inquit) urbi Venetorum vehementer iratus, quoddam nulla morum emendatio post tot admonitiones, post tantos clamores sequatur, illam perinde ut Palæstinæ Pentapolim jam dudum deleisset, nisi unicus illorum Patriarcha suis precibus vindictam divinam avertisset. Idem penè de Simeone Salo (qui solitudinem deserens, & stultum se fingens plurimas Deo animas lucratus est, ut dictum serm. 24. num. 14.) Leonius Neapolitanus Præsul commemorat de quodam Cive Emesano, qui dum Ierosolymam iret, quod illic se precibus Abbatis Joannis commendaret; Joannes, Simeonis olim Socius, cum illum Emesâ ad se venisse cognovisset, ait: Miror vel maxime, te tantum viæ tam casso labore confecisse. Ecquid est, quoddam Ierosolymis quæras? cum Emesâ habeas Simeonem, cujus precibus non ego solum, sed & Orbis totus indiget. En hominem, quem ut fatuum & stultum Mundus totus deridiculo habebat, huius precibus mundus totus egebat. Ex quo facile colligimus, quàm potentes & efficaces sint iustorum preces, quæ non tantum unum aliquod regnum, sed & orbem terrarum universum sustentare possunt.

12. Hic bene notandum, & considerandum venit, videlicet: Si viri iusti in hoc etiam sæculo degentes, ubi aliquibus adhuc mundanis defectibus, excessibus, & peccatis manent obnoxii, tantum valent à Deo impetrare orando; quanto magis divinâ præsentia fruentes, id facere possunt & faciunt, quando in cælis Deo intimius conjuncti perfectiorem charitatem, pleniorémque potestatem obtinent? In Actibus Apostolicis iter S. Pauli, quod Romam versò instituerat, describitur; exortâ autem tempestate, cum jam omnes, qui erant in navi, secum actum

esse crederent, à Paulo animati; bene sperare iussi sunt, dixitque ad eos: *Astirte mihi hac nocte Angelus Domini, cujus sum ego, & cui deservio, dicens: Ne timeas Paule; ecce donavit tibi Deus omnes qui navigant tecum.* Act. 27. 23. Et sic omnes per orationem & merita S. Pauli submerfionis periculum evasere. Maximus Ecclesie Doctor, D. Hieronymus hunc eventum contemplans, ita Tom. 4. contra Vigilantium scribit: *Sanctus Paulus Apostolus ducentas septuaginta sex animas sibi dicte in navi condonatas, & postquam resolutus esse coepit cum Christo, nunc ora clausurus est, & pro iis, qui in toto orbe ad Evangelium suum crediderunt, mutire non poterit? Errant, errant gravissimè qui id credunt.* Nam, ut idem Sanctissimus Doctor prosequitur: *Si Apostoli & Martyres, adhuc in corpore constituti, quando pro se adhuc debent esse solliciti, pro aliis orant, quanto magis post coronas, victorias, & triumphos?*

13. Verùm, ut clariùs videamus, quàm sollicitam curam gerant Sancti erga eos, qui devotè illos invocant, eorùmque auxilium implorant, unam alteramve adnectere lubet historiam: primam commemorat P. Pacificus Beutgen in fasciculo gemino miraculorum, & pietatis in S. Antonium pag. 75. ubi hæc scribit: *Erat Neapoli vir potens, qui inter alios censuum debitores quendam habebat rusticum è Pago Nicera, haud ita procul à Civitate Neapolitana, ac ignivomo illo monte Vesuvio distante. Postquam hic rusticus ingenti cum sollicitudine pecuniam congefisset, suæque Domino persolvisset, nullam ab eo apocham, vulgò quitantiam obtinere potuit, iussus solo verbo Nobilis esse contentus. Paucis post annis, Domino vitâ functo, hæredes colonum alterâ vice ad solutionem adiungunt, quia verò defectu apochæ solutio-*

*nem à se factam contestari non poterat, neque dicenti fides adhibebatur, in maximas conjectus est calamitates & ærumnas. Quâ enim viâ tantam pecuniæ vim compareret iterum, ignorabat omnino. In hac sua miseria humano destitutus auxilio, mœrore plenus ad Conventum Franciscanorum Neapoli Sancti Laurentii honori consecratum properat; afflictissimo corde Guardianum requirit, suas ei misérias aperit, quædam Sacrificia in honorem S. Antonii Paduani exposcit, quæ & obtinuit, & præsens devotè audivit. Dum autem mœstus quidam, attamen in ipsius S. Antonii confidens patrocínio domum solus repetit; In via spectabilis quidam vir, habitu Franciscano, ei se associavit, ac amicâ salutatione peractâ, causam mœstitiæ exquirat, mox bono animo esse jubet, ac secum ad montem Vesuvium deducit: ubi eò perventum, pede terram pulsat Antonius. O rem stupendam! Ecce dæmon progreditur ex flammis Vesuvii, quem Sanctus interrogat, num quendam virum talis nominis in ardenti suo spelæo contineat? respondet affirmativè dæmon: *Affer ergo illum huc, inquit Antonius, qui paulò post adductus comparuit, inquit, ex eo Sanctus, cur Colono huic, legitimâ solutione præstitâ, apocham non tradidisti? Respondit infelicitissimus ille voce horrendâ: Ob hanc, aliasque à me exercitæ injustitias iusto Dei iudicio nunc æternas pœnas sustineo; Subjungit Antonius: Tu ergo apocham vade, ne ulterius à tuis hæredibus gravetur. Quibus dictis, mox dæmon scribendi exhibuit instrumenta; Damnatus verò Apocham conscripsit, ac subscripsit: Datum in monte Vesuvio 4. Julii 1632. Quo facto, iussu S. Antonii mox duo alii falsi testes cum non ab simili*
horrore*

horrore adducti sunt, ac inquisitionibus factis, eandem apocham subscripserunt. Obtentam apocham tradidit clienti suo *Antonius*, quærens, nam illi jam satisfactum? Ubi ille humili cum gratiarum actione annuit, subito *Antonius* disparuit. *Colonus* ergo spe plenus cum de monte descendisset, remque Neapoli Guardia no indicasset, isque quid actum, Episcopo & Inquisitori retulisset, citati sunt ab his hæredes, ac cum rationum libris, à defuncto Nobili relictis, adeste iussit. Inde apocha cum aliis scriptis collata, decreta fuit convenire omnimodè manui Nobili: In cuius rei memoriam apocha ibidem adhuc asservatur, ac interdum ostenditur. Vide de eodem Sancto aliam historiam suprà serm. 32. num. 4. relatum.

14. Ecce, qualiter Sancti, piè invocati, suis clientibus opulentur, eosque suis in necessitatibus nequiquam deserant: id quod vel maxime faciunt eo tempore, quo orctis suis armis ac assultibus nos aggreditur, ac in peccati abyssum deturbare, indeque ad perditionem æternam nos secum abripere connititur. Certe si nos mortales Sanctorum presidium non haberemus, millies profecto in gravissima diabolus nos pertraheret scelera, nobisque accenderet flammæ sempiternas. Hoc ita esse, perspicue videbimus, dum magnus nobis æternitatis dies elucescet. Interim audiamus quandam historiam, cuius meminere plures Scriptores, fide digni, quos inter etiam recensetur *S. Antoninus* Archiepiscopus Florentinus, parte 4. Historiæ tripartitæ, tit. 13. cap. 3. Quidam Episcopus, vitæ Sanctimoniam clarus, inter cætera pietatis argumenta singulari affectu in Sanctum *Andream* Apostolum ferebatur. Interea invidus orcus, ut virum

tam Sanctum in turpem aliquam labent impelleret, formam venustissimæ puellæ induit, quæ Præsulem, tanquam noxas apud eum expiatura, accedit, confessionemque exorsa ait: se regio stemmate natam, Deoque suam virginitatem nuncupasse, ideoque ut hanc illibatam servaret, & ne à parente Rege vel invita viro Principi desponderetur, se huc profugisse, ut sub ejus tutela tutè latere possit. Hæc ut Sanctus Præsul audiit, miserationis affectu motus, eam recto recipit, & separatam habitationem attribuit, ubi sine impedimento Deo, sibi que vacaret; Hinc etiam eam ad mensam solitè laucius instructam invitat. At illa, ut suâ modestiâ magis Præsulis animum sibi devinceret, se multis excusavit, dictitans, quod sibi oppidò timeret, ne agnita proderetur, & ad Regem Patrem suum violenter abduceretur. Cui cum Episcopus securitatem promississet, tandem illa cum Præsule mensæ accubuit; hinc blandis verbis, nutibus & oculorum ictibus, tantam impuri amoris flammam in Præsule suscitavit, ut locum & modum circumspiceret flagitii perpetrandi. Interea peregrinus quidam improvisè januam, pulsas, sibi que aperiri petit. Indignatur Episcopus importuno adventori, meditatam voluptatem interturbanti. Suadebat invitata, odiosum ut excluderet interpellatorem, sed Præsul meliori instinctu admonebatur, ne hospitium negaret peregrino. Dum hæret dubius, sciscitatur ex puella, quid faciendum? Cui illa, si aptè, inquit, ad mea quæsitæ respondebit, aperiendum ei fore; sin minus, proinus ab ingressu arcendum: simulque interrogari jubet hominem, ut dicat: Quid maxime mirabile sit eorum, quæ Deus in re parva fecerit? Respondit peregrinus: Diverfitas facierum, neque enim ab ex-

ordio mundi duos esse mortalium re-
pertos, sibi conformatione vultus per
omnia similes. Mox puella alium solvi
nodum postulat, & ex eo quæri: ubi
terra altior sit cælo? subjicit peregrinus:
In Empyrea Beatorum sede, ubi Christi
humanitas ad dextram Patris confidet.
Audito hoc responso, omnes circumstan-
tes Domestici peregrini Sapientiam mul-
tùm mirabantur. Tertium tandem du-
bium subjungit puella, & per famulos
quærit: Quantum Spatium sit à cælo ad
terram? mox ad interrogationem pere-
grinus: vade ad eum, qui te misit ad me,
eumque de hoc percontare. Ipse enim
novit meliùs hoc intervallum, quod ca-
dendo emensus est, dum è cælo in abyf-
sum tartari præcipitaretur. Neque enim
Mulier est, quæ has quæstiones proponit,
sed cæcodæmon, qui Episcopum seductu-
rus, mulieris formam assumpsit. Quod
peregrini responsum, ubi minister de-
cumbentibus retulit, non ferens dæmon
suas fraudes deprehensas, momento
disparuit. Et simul peregrinus subitò vi-
deri dehinc. Postmodum promissis multis
precibus Episcopo revelatum fuit, hunc
peregrinum fuisse *S. Andream*, qui præ-
sens salutis discrimen à cliente suo de-
pulerit.

15. Hinc ergo & nos erudimur, quan-
tam salutis nostræ curam gerant Beati
Cælitæ, piè à nobis culti, & devotè in-
vocati. O quoties in multifaria ac enor-
mia prolaberemur peccata, si Sancti no-
bis suppetras non ferrent in tempore op-
portuno! Olim sanè spectabimus lucu-
lenter, quæ nos modò latent, quàm
vigilantes pro nostra salute illi existe-
rint, & à quantis nos æternæ damna-
tionis eripuerint periculis. Quippe
quis non videt, Episcopum dictum in
præsentissimum haud dubiè incidisse

Gramm. Relig. Pars II,

salutis periculum, si non *S. Andreas* pere-
grini habitu fraudes dæmonis detexisset?
Saluti fuit, Sanctum hunc Apostolum
peculiari cultu ab illo Præsule affictum
esse. Neque enim finunt beati Cælitæ
suorum clientum se obsequiis vinei,
quin liberaliter rependant officiosam er-
ga se pietatem. Huc facit, quod *S. The-
resa* strictioris Carmelitarum disciplinæ
Magistra, in vita sua cap. 6. scribit, quòd
nimirum ex eo, quòd *S. Josephum*, Chri-
sti nutrimum, possibili fuisset devotione
prosecuta, maximum retulerit emolu-
mentum: in Patronum, inquit hæc San-
cta Mater, & Dominum selegi, gloriosum
virum, *S. Josephum*, ejusque me patrocinio
unicè commendavi. Liquido deinde perspexi,
S. hunc Patrem, & Dominum meum, ab hac
me necessitate, aliisque majoribus, in quibus
de anima mea & honore, & perditione age-
batur, liberasse. Hinc monet ipsa omnes
Christi fideles, ut hunc Sanctum per
cultum & venerauonem ejus sibi deme-
reri studeant, eò quòd illius patrocinium
apud Deum esset potentissimum. Disce
hinc, Amice lector, tuis in ærumnis ac
necessitatibus recurrere tam ad hunc
Sanctum Virginis intemeratæ Sponsam,
quàm ad alios cælestis paradisi incolas,
eorumque opem pià fiducia, humili
corde, & ardenti affectu implorare non
cessa, & experièris similiter tu eorum
patrocinia, præsertim tempore maximæ
necessitatis, hoc est, in morte, ex qua
dependet aut æterna felicitas, vel infeli-
citas interminabilis, à qua ut omnes li-
beremur, scopus ac finis principalis
esse debet, cur Sanctos invoca-
re, ac devotè venerari
debeamus.

PARS TERTIA:

16. **I**ntelleximus ex haftenus dictis, quanti interfit, Sanctos pio cultu venerari; at notandum, hunc Sanctorum cultum non tam fundari in pia Sanctorum invocatione, quam in eorum imitatione. Nam ut ait D. Chrysostomus Serm. de SS. Martyribus tom. 3. *Qui Sanctorum merita religiosâ charitate miratur, qui justorum glorias frequenti laude colloquitur, eorum mores sanctos atque iustitiam imitetur: quoniam quem delectat Sancti alicujus meritum, delectare debet par circa cultum Dei obsequium.* Proinde Sanctos venerari, & eorum interim vestigia fuggere, nullâ sanè laude, aut mercede dignum est; *Quæ est ista iustitia* (exclamat iterum Orator oris aurei super Matth. c. 28.) *Sanctos colere; & sanctitatem contemnere?* Quemadmodum ergo, ut Sapiencia Incarnata loquitur, non omnis, qui dicit, Domine, Domine, intrabis in regnum celorum: sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in celis est, ipse intrabis in regnum celorum. Matth. 7. 21. Ita etiam non omnis, qui Sanctum aliquem invocat, & veneratur, salutem assequetur, sed qui Sanctos invocat invocatione verâ, & quæ bonis operibus sit stipata, hic dignus fiet, quem Sancti exaudiant, protegant, & ad assequendam animæ salutem adjuvent. Proinde toto celo aberrant, qui salutem suam sartam tectam esse confidunt, dum Sanctos aliquos per certas devotiunculas seu preces vocales invocant, & venerantur; interim autem longè à Sanctorum vestigiis aberrantes, pravis suis laxare cupiditatibus frenâ non verentur.

17. Nisi ergo impietatem deponentes, Sanctorum vestigia sequi pro posse

nostro conemur, parùm aut nihil nobis profuturum est eorum patrocinium; quin imò illâ tangemur reprehensionis virgâ, quâ olim Salvator noster Judæos, se Abraham filios esse jactantes, percussit, dicens: Joann. 8. *Si filii estis Abraham, opera Abraham facite.* Quasi dicata hoc signum esset, quod essetis filii Abraham, si in ejus vestigiis maneretis, eumque imitaremmini. Nam signum filiationis alicujus est (inquit S. Thomas lect. 5. ibi lit. 6.) quod assimilatur ei, cujus filius est, sicut enim filii carnâles, ut plurimum parentibus carnalibus assimilantur, ita & filii spirituales (si sint veri filii) debent spirituales parentes imitari. Ephef. 5. dicitur: *Esote imitatores Dei sicut filii charissimi.* Haud aliter, si filios, si clientes, si cultores hujus, vel illius Sancti vos esse dicitis, opera & vestigia, quæ ille tenuit, vos pariter æmulemini necessum est. Huc facit, quod refert Antonius Senensis in Chronico Ordinis Prædicatorum, accidisse anno 1370. Bononiæ in Sacello S. Dominici: Nam concinentibus fratribus: *Ora pro nobis beate Pater Dominice, vox caelestis insonuit: Nec ego Pater, nec vos filii.* Quod quidem (subjungit Chronista) existimandum, non tantùm propter illum Conventum, aut Ordinem accidisse, sed propter universos, qui in Patrum virtutibus gloriantur, & nihil virtutis eorum imitantur. Hinc erudimur, minime ad salutem sufficere, Sanctos colere, & interim in peccatis perseverare.

18. In vita S. Francis de Paula sequentia narrantur: Cùm venisset Neapolim, honorificè à Rege susceptus est, qui ei processit obviam cum filiis, & tota curia in pompa, & solemnitate magna; qui

qui aliquando rogavit virum Sanctum, ut permitteret construi in civitate sua monasterium ordinis sui. Cui respondit vir Dei, melius esset, ut pro salute animæ suæ restitueret bona aliena, quam tam magnas facere eleemosynas. Rex verba hæc ægrè & indignè accipiens, dixit ei: & putasne me possidere aliquid male acquisitum? Respondit Sanctus, & dixit, quod per alienum intelligebat impositiones, & tributa, quibus populum opprimebat, & sanguinem ipsius sugebat, qui postulabat, & clamabat vindictam. Et cum jussisset sibi asferri aureum unum, illumque fregisset, statim ex eo multæ sanguinis guttæ processerunt. Rex tam celebre miraculum videns, emendationem promissit.

19. Historiam hanc nostro accomodemus propositio, atque dicamus: Sicut hic vir Sanctus non probavit, suis Religiosis construi monasterium ex moneta injustè corrogata, sed potius Regem hortatus est, si salvus fieri veller, ut bona malè fide possessa restitueret; Eodem modo Sanctis in cælo non placent illi, qui in eorum honorem Tempia construunt, altaria erigunt, pias foundationes faciunt &c. nisi prius quæ injustè corraferunt, restituant, contracta debita persolvant, & posthac sobriè, justè, & piè sine ullius injuria, suppressione, & damno vivere proponant, ac contentur: hoc nisi agant, in vanum salutem expectant. Quippe certa nimis est illa *S. Jacobi c. 2. v. 10.* reſtitutio: *Quicumque totam legem servaverit (Sanctis devotus fuerit) &c. offendat autem in uno, factus est omnium reus:* nihil ei proderunt ad salutem quæcunque egerit in honorem Dei, & Sanctorum ejus.

20. Doctrinam hanc non inani nixam esse fundamento plurimè demonstrant

exempla, ex quibus unum memorasse sufficiat. In libello, cui titulus est: *Ex morte vitæ*, narratur. Solebat à Deo enixè postulare foemina quædam pia & nobilis, ut videret, quid Deo in foeminis maximè displiceret, idque ideo, ut caveret. Hæc in spiritu aliquando rapta vidit in inferno amicam olim suam, illustrissimam quondam Comitissam horrido ejulatu vociferantem: Heu! heu me miseram! Ego casta fui, abstinens fui, jejunavi sæpe; in dandis eleemosynis non illiberalis, nec ad alia pietatis opera fui parca: sed ecce, pro nulla alia re crucior, nisi pro infelici corporis mei ornatu, per quem fui pejor, quàm ignis infernalis, qui non comburit nisi peccatores, & sibi conjunctos: sed ornatus meus sanctos & justos, qui sanctâ mentis castimoniâ se Deo dedicârunt, libidine incendit, & combuffit. Hinc ergo facile liquet vera esse quæ diximus, nimirum nobis nihil prodesse devotiones, quibus Sanctos colimus & honoramus, si nos in quocunque mortali peccato vivimus & perseveramus.

21. Inprimis autem mulieres discere deberent, superbum, curiosum, & lascivum vestimentorum luxum, & fastum ponere, si animæ suæ salutis provisum esse velint; sicque se in his, quæ ad earum ornatum & incesum spectant, habere, ut non aliis suâ culpâ præbeant scandalum, & aspicientes alliciant ad libidinem, sed juxta *D. Pauli 1. Tim. 2.* monitum sic se ornent, prout decet mulieres, promittentes pietatem per opera bona. Et nisi id agant, sciant, suas, quas ad varios Sanctos habent, devotiones parum aut nihil sibi prodesse ad animæ salutem, & licèt pretiosa in Ecclesiis ad honorem Sanctorum suspendant anathemata, vota offerant, peregrinationes

nes suscipiant, orationes prolixas frequentent &c. hæc tamen omnia eas finaliter non salvabunt; quia similitum mulierum, quæ omnem exuunt muliebrem pudorem & verecundiam, sèque luxuriosè ac superbè comunt, devotio & pietas, quâ ad Sanctos aliquos afficiuntur, non est verax; Verus siquidem ac sincerus (ut prædictum) Sanctorum cultus non tam consistit in externis hisce operibus, quàm in virtutum, quas Sancti nobis reliquerunt, æmulatione & imitatione.

22. Magnus ille Anachoretarum Pater, S. Antonius de hoc mundo ad patriam jam jam migraturus, testamenti loco suis in Christo filiis inter alia hanc etiam tradidit instructionem: *Credite mihi experto; pertimescit Satanas rectè viventium vigilas, jejunia, orationes &c.* Ubi bene notandum Ly rectè viventium; Serpens enim astutus, qui calcaneo nostræ salutis insidiatur, nobis quidem sæpe insinuat, ut multas faciamus orationes, eleëmofynas pauperibus tribuamus, in honorem hujus aut istius Sancti jejuneamus &c. At quo fine? nimirum, ut per spem, quam nos in illis habemus, bonam & rectam conscientiam negligamus; prævidet enim, quod, licet in illis nostram repositam habeamus fiduciam, finaliter tamen propter illa non salvabimur. Si quis dixerit: Ergo Orationes Sanctorum nihil nos juvabunt? Imò juvant maximè, dummodo nos ex parte nostra obicem non ponamus, qualem ponit qui in peccatis vivit; Hoc ut similitudine quadam magis clarescat, duas lignorum species igni propius applicemus, sicum unum, & viride alterum. Ignis statim accendet, quod sicum est, & formam suam in ipsius materiam inducet; viride autem tantum

fumabit, & neque ardebit, neque ignis formam recipiet. Unde hoc provenit? Nullus certe defectus est ex parte ignis, qui accendere paratus est, si dispositionem inveniat ad inducendam suam formam, ut in ligno sicco apparet; sed defectus est ex parte ligni viridis, quod totum humidum est, & formam igni contrariam habet. Unde reluctatur, & resistit, & nunquam ardebit, usquedum dispositum fuerit ad ignem recipiendum. Sic etiam in nostro casu evenit; Nam tamen Sanctorum preces ferventes sint; si tamen cooperatio nostra deerit, nullam omnino utilitatem inde consequemur: Nostra autem cooperatio tunc deerit, quando quis peccato mortali ex consuetudine assentiri solet, neque allaborat, ut talem peccandi habitum exuat, & juxta rationis præscriptum, Deique leges vivat, istiusmodi enim oratio ad Sanctos fusa, minimè grata & accepta est illis. Nam Salomone teste (Prov. 28. 9.) *Qui declinat aures suas; ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis, Deo utique.* Quod autem Deo displicet, nunquid Sanctis placere poterit? minimè gentium. Et hoc idem dicendum de eo, qui in aliquo peccato mortali versatur ex ignorantia, affectata præsertim, quâ ignorantia laborasse videtur supra dicta Comitissa, quæ indagare contempsit, quid licitum aut illicitum esset circa sui corporis cultum, ac vestimentorum ornatum. Hinc licet devota fuerit Sanctis, eorum tamen patrocinium ei non profuit ad salutem, cum ipsa obicem posuerit.

23. Est et alia ratio, quare nonnulli à Sanctorum veneratione nullum referant salutis fructum; quia nimirum multi ab eorum obsequio, cultu, ac devotione recedunt, hinc non erit, qui eis in morte

morte constitutus opuletur, contra demones auxilium ferat, & ex presenti damnationis periculo eripiat. Sic, sic quidam è Divi Francisci Familia Religiosus in morte sua fuit à sanctis Patronis suis relictus, & in desperatione mortuus, ac præda diaboli factus. Cum enim is principio Sanctæ Barbare apprime devotus esset, fuit ab ea à multis periculis defensus. Tandem tepore victus, cum solita sua obsequia negligeret, audivit ab illa sibi in somno apparente: *Tu me consuetis obsequiis dereliquisti & ego solitis adiutoris te destitui.* Et ita evenit, nam frater primum apostata factus, cum Norimbergam profectus, brevi ad extrema ibi deductus est, & licet à Patre quodam, Ordinis Socio ad resipiscentiam invitatus, vestem religiosam denuò oblatam abiecit, mœsto itaque Patre abscedente, miser ægrotus continuò agonizare coepit, & ita spiritum efflavit, infelix æ-

ternum futurus. Cum itaque felix utique dicendus sit, qui alieno periculo doctus, meliora sapere discit, prout Poëtarum ille cecinit:

Felix quem faciunt aliena pericula cau-
FMM.

Quocirco ne tam infausta nobis fors obtingat, ac in salutis bivio constituti, à nostris Sanctis Patronis deferamur, & pessum ire sinamur; modo eorum sanctis inspirationibus obsequamur, mores perversos missos faciamus, illorum vestigiis insistamus, virtutes æmulemur, ac in tali religiosæ conversationis proposito constantes perseveremus, necessum est. Pro hoc autem fine assequendo utilissimum fore censeo observare, & præcæcare sequentem Sanctos colendi ac venerandi modum, qui proinde pro quarta præsentis Sermonis parte servire egregiè poterit. Sic ergo

BREVIS INSTRUCTIO

De Horario Cultu Beatissimæ Virginis & Sanctorum Patronorum.

24. **M**Odi, quibus Sanctissimam DEI Matrem, Sanctosque Patronos nostros demereri, venerarique possumus, sunt pervarii; Fructuosissimus tamen, & maximè meritorius videtur ille, quo per invocationem horariam nos, & omnia opera nostra Sanctissimæ Cælitum Reginæ, & certo alicui Sancto, vel Sanctæ commendare solemus, quod in hunc modum fieri potest.

Imprimis cum filiali affectu, & humilitate summa provolutus ad pedes SS. huius Virginis pete supplex, ut te vilissimum peccatorem dignetur in sinum mi-

sericordiz, & numerum clientum suorum benignè recipere, & à dilecto Filio suo tibi serium & constantem sui amorem impetrare, ut, repudiatis omnibus rebus caducis, toto deinceps corde & affectu, totisque viribus tuis, nil nisi JESUM & MARIAM cogites; nil nisi JESUM & MARIAM desideres, nec alteri, quàm geminis his amoribus placere velis. Pete præterea, ut illa tui posthac, velut amantissima Mater, dignetur fidelem curam agere, te ab insidiis satanz tam in vita quàm in morte protegere, omniâque opera tua ad maximum sui honorem dirigere, ut Deo & Mariæ semper intentus,

H h ; utq.

utrique vivas, & moriaris devotissimus. Hoc ipsum desiderium renova singulis diebus per orationes illas: *O pulcherrima misericordiae Mater.* &c. Item: *O Domina mea, Sancta Maria.* &c. quae habentur infra in exercitio Matutino. In hunc vel similem modum commenda te, tuoque omnia quotidie Beatissimae Virgini, quam non tantum horis singulis, sed in omnibus necessitatibus & operibus tuis invocare debes, juxta modum infra praescriptum.

Praeter hanc autem elige tibi alios viginti quatuor Patronos & Patronas, ad quos praeter ceteris Sanctis majorem habes devotionem, vel quos apud Deum putas esse majoris meriti, vel excelluisse quondam in virtutibus illis, quibus te hic & nunc maxime scis indigere: hos divide in viginti quatuor horas, ut unicuique horae correspondeat certus Patronus. Adverte autem, ut cuilibet horae talem praeficias Patronum, qui pro exercitio illius horae videtur maxime convenire. Id est, ut pro hora. v. g. Silentii ponas talem, qui ab ea virtute specialius laudatur: pro hora refectiois alium, qui fuit inediae & jejuniis deditus: pro hora orationis illum, qui magno fervore ardenterque spiritu preces suas ad Deum fundere consueverat. Pro hora somni de media nocte, vel mane rumpendi illum, qui laudatur à vigiliis & paucitate somni. Et sic de ceteris.

Nec tamen ideo praetermittere debes principiliores Sanctos Ordinis nostri, aut alios, quorum nomina in Baptismate, Confirmatione vel Religione sortitus es; aut quibus alio quocunque titulo es obstrictus: Ex his enim ipsis reperies tales, qui in fervore spiritus, abstinencia, vigiliis, amore Beatissimae Virginis, & ceteris Virtutibus tibi necessariis excelluerint, & ideo praeter ceteris in Patronos assumendi sunt. Idem intelligendum est

de S. Angelo Custode, qui tanquam Tutelarum à Deo deputatus post B. Virginem primum sibi locum inter Patronos vindicat. Facta hac electione & distributione Patronorum, offer te ipsis in Clientem perpetuum, & roga, ut tui apud Deum velint fidelem curam agere, teque in omnibus necessitatibus tuis adjuvare, ut à periculis hujus vitae salvus & immunis, Deo tuo perfectius possis famulari, & sancta eorum vestigia sectando ad gaudia aeterna pervenire. Quod totum praestare potes oratione sequenti.

O Beatissimi Caesites, fideiſſimique apud Deum intercessores nostri! Qui hujus mundi pericula quondam experti, bene nostis, quam fallacibus insidiis caro, mundus & daemon nos à via salutis aeternae conentur avertere: Respice me miserum peccatorem in iisdem periculis nunc constitutum, & ideo ad vos pro tutela humiliter recurrentem. Avertite à me mala, quae vosmetipsi quondam à vobis averti petistis, ut hujus vitae semitam immaculato calle transiretis; impetrate mihi gratiam, quam & vos vobis impendi voluistis, ut Deo Salvatori vestro, dulcissimaeque Matri ejus digne serviretis. Conferte mihi praesidia, quae pariter & vos de caelo vobis conferri postulastis, ut superatis hujus mundi insidiis, securè perveniretis ad gloriam, in qua nunc feliciter regnatis. Sum quidem vilissimus terrae pulvis, & indignus, qui vos tanquam beatissimos gloriae caelestis haeredes, pro mea custodia deponam: quia tamen Salutis nostrae tam estis amantes, ut gaudium vobis sit super uno peccatore penitentiam agente: ideo affectu, quam possum humillimo, me vobis in perpetuum clientem dedo & mancipio. Vos mei ex nunc fidelem curam agite: Deo meo omnes meas necessitates & miseras

expo-

exponite, in ejus honorem omnia mea cogitata, verba & opera dirigite: in vita & morte mihi fideliter assistite, ut sanctis vestigiis vestris firmiter inhærens, usque ad ultimum vitæ meæ halitum fidelissimus sim Servus JESU & Mariæ, eorūque gloriā tam in me, quā in aliis studiosissimè promoveam, & fideliter cum illis, ac unā vobiscum in cælesti gloria collāter, Amen.

Hanc orationem dic, quando sanctos Patronos tuos primò eligis, aut in solennioribus anni Festivitatibus, quibus electionem illam renovas. Aliis verò diebus commenda te eorum tutelæ per orationem: O Sancti Patroni mei, mihi singulariter electi &c. quam reperies infra in Exercitio matutino.

Sic te sanctis Patronis tuis generatim commenda quotidiè, singulos verò in particulari invoca secundum distributionem horariam, & modum, qui sequitur.

Modus invocandi per horas Beatissimam Virginem & Ss. Patronos.

FActā electione & divisione Patronorum juxta modum jam dictum; conscribe singulos in charta secundum ordinem horarium, & unum exemplar hujus schedæ habe semper ob oculos in cella, quamdiu illud memoriæ non mandaveris; alterum verò conserva semper apud te, ut ubicunque fueris, possis ad quemlibet horæ sonum videre, quis eidem horæ Patronus præfixus sit. Potes etiam pro augenda devotione & merito tuo adscribere eidem chartæ Horologium Passionis Dominicæ, id est mytheria hujus Sacratissimæ Passionis, divisa in singulas horas, hoc modo:

Horologium Passionis Dominicæ.
Vesper.

Horâ 6. JESUS pedes Discipulorum lavans. *a.*

Horâ 7. Se nobis in cibum tradens. *b.*

Horâ 8. In horro orans, & Sanguinem sudans. *c.*

Horâ 9. A Judæis captus. *d.*

Horâ 10. Ad Annam ductus. *e.*

Horâ 11. Ad Caipham ductus. *f.*

Media Nocte.

Horâ 12. Alapâ coram Pontifice cæsus. *g.*

Horâ 1. Velatus, ludibrio habitus, percussus. *h.*

Horâ 2. A Petro ter negatus. *i.*

Horâ 3. A falsis Testibus accusatus. *k.*

Horâ 4. Reus mortis proclamatus. *l.*

Horâ 5. Vincus ad Pilatum ductus. *m.*

Horâ 6. Ad Herodem missus & illusus. *n.*

Horâ 7. Barrabbæ postpositus. *o.*

Horâ 8. Flagellus cæsus. *p.*

Horâ 9. Spinis coronatus. *q.*

Horâ 10. A Pilato populo productus. *r.*

Horâ 11. Cruce oneratus. *s.*

In Meridie.

Horâ 12. Inter duos latrones crucifixus. *t.*

Horâ 1. Matrem suam dolorosam allocutus. *u.*

Horâ 2. In siti felle & aceto potatus. *v.*

Horâ 3. In Cruce mortuus. *x.*

Horâ 4. De Cruce in gremium Matris suæ positus. *y.*

Horâ 5. Sepultus. *z.*

Habitis his in charta debitè conscriptis, institue devotionem tuam horariam ad B. Virginem & Ss. Patronos hoc modo. Quoties horologii sonum audieris, recurre ad prædictam schedam, & vide, quis sit Patronus pro tali horâ ibi annotatus, & quod Passionis mytherium; faciensque pollice signum S. Crucis super cor die cum devotione, & si fieri potest, genibus flexis salutationem Angelicam, & cum

cum perveneris ad illa verba : *Benedictus Fructus ventris tui JESUS*, appone mysterium illud, quod pro tali hora notatum est, & prosequens Salutationem, cum veneris ad verba illa : *Mater DEI ora* : adde cum Sancto N. exprimendo Patronum illius horæ ; & concludere precationem illam verbis solitis. Adverte autem, quod, quando dicis verba illa : *nunc*, & *in hora mortis nostre*, per illam particulam *nunc* debeas intelligere omnes tuas actiones & necessitates totius illius horæ, non tantum pro illa die, quæ tunc agitur, sed pro omnibus diebus vitæ tuæ, quibus eadem hora redibit. Ita ut sit talis sensus quasi diceret : *Sancta MARIA Mater DEI, habe me tibi cum Sancto N. hac horâ recommendatum, ut quoties per tempus vitæ meæ hac eadem hora redierit, tu præsentium precum mearum memor, me tunc ab omni adversitate corporis & animæ meæ cum Sancto illo protegas, & benedicto Filio tuo recommends.*

Debes itaque in hoc sancto exercitio supponere, quod, quando tibi sanctos Patronos tuos eligis, & per horas modo scripto distribuis, tunc unicuique ex illis certam quodammodo horam in perpetuum assignas, ita ut ille, quem ponis horâ v. g. quintâ matutinâ, censeatur electus hoc fine, ut te quotidie tali horâ protegat. Alius iterum horâ sextâ quotidie, alius horâ septimâ, & sic de cæteris. Unde non debes ordinem illorum invertire, sed sicut semel dispositus fuit, relinquere, ita ut quilibet habeat certam & determinatam horam in perpetuum. Ex quo occasionaliter collige, quàm utile sit & fructuosum hoc sanctum exercitium. Habes enim hoc modo perpetuos apud Deum Intercessores & Patronos, quorum unusquisque specialiter illâ horâ, pro qua constitutus est, fidelissimam tui curam

geret, & Deum instantè deprecabitur, ut tibi ea concedat, quæ ad animæ tuæ salutem necessaria sunt ; Adeoque sive comedas, sive labores, sive vigiles, sive dormias, sive quidlibet aliud agas, habebis semper aliquos ex numero BB. Cælitum, qui te non vigilante vigilabunt pro te, te non orante, orabunt pro te, & te sæpius nesciente, à malo protegent te. Fideles enim sunt, & de salute nostra magis solliciti, quàm nos ipsi sumus. Sciunt fragilitatem nostram, & ideo nos libenter adjuvant : Sciunt pericula nostra & insidias dæmonis, quibus infestamur ; & ideo sollicitè nos custodiunt : Sciunt, quibus remediis indigeamus, ut consequamur salutem ; & ideo fideliter illa nobis à Deo impetrare conantur.

Jam ergo cogita, quantum bonum tibi per cultum horum SS. Patronorum accedat ? & quàm æquum justumque sit, ut ad demerendam eorum gratiam, singulos horâ cuique præscriptâ invoces per Salutationem Angelicam modo supra memoratò dicendam. Ut autem simul etiam noveris, quàm magni meriti sit hæc salutatio Angelica sic dicta ; Scito, quod in illa contineantur tria ; Nimirum Veneratio Passionis Dominicæ, Invocatio B. Virginis MARIE, & Imploratio SS. Patronorum. Quàm meritoria autem hæc omnia tria sint, præsertim si qualibet horâ cum devotione recitentur, collige ex sequentibus. Venerabilis Virgo Anna de Sancto Bartholomæo Carmelitana, quæ multa arcana à Deo didicit, dicere solebat de Passione Christi, quod hujus meditatio tantæ sit efficaciæ, ut si quis semel tantum in die vellet cum affectu meminisse poenarum, quas Christus pro nobis in Passione sustulit, hoc solum ei sufficeret, ad consequendam æternam salutem & obtinendas magnas à Deo gratias.

Proinde si tanti meriti est unius Mysteriorum recordatio, & quidem semel tantum in die facta? quanti meriti erit singulis horis quotidie recolere cum affectu tale mysterium, imò quotidie Passionem totam? En ergo fructum primum, qui sperandus est ex hoc exercitio, propter mysterium Passionis, quæ ad singulas horas Salutationi Angelicæ inseritur.

Alter fructus, qui etiam maximus est, provenit ex horaria invocatione B. Virginis MARIE per salutationem Angelicam. Hinc enim rursus tantæ gratiæ sperandæ sunt, ut vix possint efficaciter explicari. Nam imprimis, quod ipsam invocationem B. Virginis secundum se attinet, hæc est tam fructuosa, ut ex clientibus Marianis nemo fuerit hactenus, qui præter incomparabilem mercedem sibi pro cælo reservatam, non obtinuisset etiam in hoc mundo extraordinarias quasdam, & aliquando prorsus admirandas gratias, propter filialem illum cultum, quem Divæ huic Virgini pro modulo suo præstitit. Imò ex ipsismet sceleratissimis & maximis peccatoribus multi propter exiguum aliquem actum, aut invocationem Beatæ hujus Virginis mirè fuerunt conversi, & insolitis gratiis à Deo & sanctissima hac Matre donati, prout de aliquibus infra sermone ultimo memorabimus. Ex quo velut ex ungue facilè colligere poteris, quanti sit meriti Deiparæ Virgini se singulis horis commendare.

Quod verò modum ipsum commendationis hujus horariæ, id est salutationem Angelicam attinet, hæc rursus inestimabile meritum novum addit ad præcedentia. Nihil equidem Deiparæ gratius aut acceptius præstari potest, quàm si saluetur hæc salutatione Angelicâ, prout constat ex revelationibus S. Mechthildis l. 4. c. 12. ubi refertur, quòd huic S. Virgini

Gramm. Relig. Pars II.

apparuerit vice quâdam Deipara Virgo, habens in pectore litteris aureis descriptam salutationem, & dixerit, valde falli homines illos, qui neglectâ salutatione hæc alias orationes ad se directas, tanquam magis meritorias exquirunt, vel etiam componunt, cum tamen sibi ex omnibus illis nulla sit gratior, & Clientibus suis nulla fructuosior quàm ista salutatio. Et videtur hoc ipsum etiam effectu demonstrare voluisse Beatissima Virgo, quando insolitos illos favores præstitit cultoribus suis, qui eam hac salutatione frequentius, vel etiam devotius salutare sunt soliti.

Nam ut ex pluribus paucula asseram. Cum quidam cum duobus sociis in latrones incidisset, sociis jam occisis, petiit ab illis, ut sibi adhuc concederent inducias pro persolvenda corona B. Virginis, quas cum ægrè tandem concessissent, & bonus ille viator Coronam suam cum affectu cœpisset orare, affuit Deipara cum S. Catharina & S. Cecilia, tanquam duabus specialibus Patronis ejus: Et cum inter precandum post quamlibet salutationem Angelicam procederet ex ejus ore rosa alba, post singulas verò Orationes Dominicas rosa rubra, collegit has omnes S. Catharina, & S. Lucie tradidit colligendas in coronam, quam tandem cum oratione completam B. Virgo dicto viatori tanquam dilecto clienti suo superimpovit, & cum cæteris disparuit. Quo viso latrones non tantum à cæde hujus, sed ab omni deinceps latrocinio abstinuerunt, vitamque emendârunt.

Aliàs cum S. Gertrudis pro honore Deiparæ nascentis oraret centum & quinquaginta Salutationes Angelicas cum hac petitione, ut sibi morienti assistere dignaretur: Audiit à B. Virgine hoc valde consolatorium responsum, quòd eidem morienti velit omnino adesse, & in compensationem harum salutationum tot

Ii gratias

gratias in morte conferre, quot verba per omnes has 150. Salutationes Angelicas pronuntiasset! O quanta ergo vis hujus salutationis Angelicæ; si etiam in hoc mundo pro quolibet verbo datur specialis gratia! Perpende hoc benè, & adverte, quem fructum etiam tu sperare possis, si singulis horis tuam salutationem Angelicam modo supradicto devotè recitaveris. Sed libet adhuc adjungere unum vel alterum exemplum, quò magis pateat fructus hujus salutationis.

Cisterciensis quidam cum præ hebetudine mentis non posset aliud addiscere, quàm hæc quatuor prima verba ex salutatione Angelica: *Ave Maria, gratia plena.* Repetebat eadem verba quingenties in die. Et quantopere hoc obsequium Beatissimæ Virgini placuerit, patuit inde, quòd post ejus mortem creverit gratio-sa arbor ex illius sepulchro, habens in foliis suis prædicta quatuor verba litteris aureis exarata. Similiter etiam cum S. Gertrudis vice quadam non posset præ corporis infirmitate orare consuetam coronam B. Virginis, dixit ad singula grana hæc tantum duo verba: *Ave MARIA.* Moxque affuit Deipara Virgo dicens: hoc ipsum obsequium, quatenus videretur parvum, sibi valde placuisse. Et in contestationem hujus obtulit illi pulcherri-mam coronam de rosis factam, cujus suavi odore & fragrantia debilitatem suam restaurare posset. Si ita remuneran-tur illi, qui tantum initiativa duo vel quatuor verba salutationis Angelicæ cum affectu recitant; quantò plus ergo spe-randum habebunt illi, qui eandem sa-lutationem totam, & quidem toties, id est ad quemlibet horæ sonum tam de die quàm de nocte cum devotione reci-tant? Et si ob hoc tam raræ gratiæ præ-stantur devotis clientibus in hoc mundo, quantam non mercedem & gloriam reci-

pient in futuro, ubi proprius est locus remunerationis? Credendum sanè est, quòd majorem recipient, quàm quis hominum sibi unquam imaginari possit, quemadmodum ex sequenti exemplo non obscurè colligere licet.

Sanctimonialis quædam gravi morbo correpta per plures annos lecto decubuit, tantis afflicta doloribus, ut omnes ejus commiseratione moverentur. Tandem ad extrema deveniens, vitæ simul & doloribus piè est immortua. Diebus autem aliquot à morte transactis comparuit tota gloriosa dicens, se ex hoc mundo directè evolasse in cælum, intuitu dolorum, quos cum patientia per tot annos sustinuisset. Subjunxit præterea tantà se nunc in cælo frui gloriâ, præsertim ob servitium Beatissimæ Virgini præstitum, ut si Deus tantillum vitæ sibi denuò concedere vellet, ut unicum solummodo *Ave MARIA* dicere posset, parata foret, omnes suos præteritos dolores quamvis plurimos valdeque intensos, de novo libentissimè sufferre: eò quòd præmium, quod in cælis pro tali salutatione Angelica devotè recitata datur, tantum sit, ut propter illud meritò debeant hi & plures alii dolores cum gaudio sufferri. Hinc ergo collige, quàm verum sit, quòd merces illa, quæ pro hujusmodi Angelica Salutatione, sæpe & cum devotione recitata datur, major sit, quàm quis hominū sibi possit imaginari. Et vel hinc discè, quantus sit fructus secundus, qui ex hoc sancto exercitio horario resultat.

Tertium, quod in hoc exercitio continetur, est horaria invocatio Sanctissimorum Patronorum. Et de hujus valde etiam magno & multiplici fructu jam supra dictum est. Nimirum, quòd mediante illa invocatione habeas quilibet horâ fidissimum aliquem, potentissimumque intercessorem apud Deum, qui

animæ tuæ salutem sollicitè cures, te à periculis & tentationibus mundi, carnis, & dæmonis cautè custodiat; bonis inspirationibus ad profectum suaviter provocet, gratis à Deo impetrandis potenter adjuvet, ad mortem sanctè obeundam feliciter disponat, & decessuro tandem feliciter assistat, ut superatis hostium tunc potentissimè insidiantium technis feliciter ex hoc mundo emigres, & ad sanctam eorum societatem securè transeas. Quid autem felicius quàm taliter in vita & morte præmuniri? & quidem à tantis, qui omnia possunt? omnia favent, & libentes omnia præstant? Sanè sub tantis præsidiariis non habet anima, quod timeat, quia adversarius vel appropinquare non audet, vel si appropinquet, nocere non potest. Etsi tandem mors etiam inopinata te obruere nitatur, sensusque omnes tibi adimat, ut te ad Deum tuum, quemadmodum velles, per pios affectus in agone convertere non posses; habebis tamen alios, qui tunc apud Deum tui vicem gerant, quia omnes Sancti Patroni tui, & vel maxime ille, cujus tunc hora agetur, cum te decedere contigerit, cum Beatissima Matre apud Unigenitum ejus Filium, tanquam Judicem tuum intercedent, ut te in numerum electorum suorum assumere, & ad gaudia æterna feliciter introducere dignetur.

Vide igitur quot gratiæ & emolumenta redundant in animam ex unica salutatione Angelica juxta præscriptum modum horariè recitatâ. Et vel ideo mirari desine, quod tot animæ piæ reperiuntur hoc sæculo, quæ intuitu tanti meriti non facile sinunt elabi sonum horologii, quin capite reverenter discooperto, formatoque super cor signo S. Crucis, devotè suum Ave MARIA, recitent, non solum privatim sed etiam in publico, quod valde laudabile

& ædificatorium est. Et licet sacra Passionis mysteria, Patronosque horarios pauci fortasse interferere solent, eò quod accessoria hujus devotionis notitiam non habeant, credendum tamen est, quod si quid de ea nossent, indubiè certè, imò cum gustu eam practitaturi essent.

Tu ergo, qui devotionis hujus nōsti & modum & meritum, & aliundè nescis, quàm fortè breve spatium tibi de vita tua superfit, age nunc serio quod agere debes, & sacre huic devotioni te vigilanter impende, ut cum magno animæ tuæ solatio experiaris incomparabilem illum fructum, qui exinde resultat. Credo sanè, quod si Principum aliquis tibi pro quolibet Salutatione Angelica ad sonum horologii recitatâ promitteret centum aureos, tu diligentissimè quemlibet horæ sonum observaturus esses, ne qua tibi hora elaberetur sine fructu: quantò ergo magis oportet te nunc vigilare horis singulis, dum tibi pro vice qualibet tantæ merces promittitur, quæ non aureos centum aut mille, sed totum mundum, quantumcunq; demum sit, pretio longè superexcedit. Id si nunc fortasse non capis, videbis tamen olim manifestè, postquam post corporalem vitæ hujus somnum oculos tuos aperueris in magno æternitatis die. Interim ut gratus sis Deo, qui te suo sanguine pretioso redemit; Deiparæ Virgini; quæ te in Filium suscepit, & SS. Patronis, quorum tutelæ te commendasti, conare in honorem illorum hoc exercitium horarium diligenter exequi; imò & alios ad idem agendum pro viribus exstimulare.

Et quam vis non facilè tam urgens labor obveniat, quem ad sonum horologii non possis abrumpere, saltem per tantillum spatii, quale requiritur pro recitatione hujus Angelicæ Salutationis; si tamen aliquando tam legitimum impedimentum occurreret, quod tibi nec hanc par-

vam morulā permitteret, tunc ad minus discooperi caput, dum audis horologii sonum, signānsque cor signo S. Crucis dirige saltem mentem ad invocationem B. Virginis & S. Patroni occurrentis, & quā primum deinde poteris, dic tuam salutationem, prout dicturus fuisses ad sonum horologii, si prae impedimento potuisses; aut si praevides aliquando tale impedimentum secuturum, tunc praeveni cum devotione tua sic, ut horā antecedente inferas Angelicā salutationi, non tantū Mysterium & Patronum illius horae, quae tunc est, sed etiam horae sequentis, quā te putas impeditum fore. Sic etiam fac vesperi, antequam membra tua pro religioso sopore componas. Cum enim perrara sit illa gratia, ut quis de nocte ad omnes horas excitetur, quemadmodum excitatus fuit devotus ille Mariz cultor *Alphonfus Rodriguez* Laicus ē Soc. JESU, ideo praeveniendum est vesperi, sic ut ad sonum ultimae horae, quam audis, inferas Angelicā salutationi omnia mysteria Passionis, & omnes Patronos, qui occurrunt usque ad illam horam, quā rursum surgere debes. Si tamen aliquando de nocte expergiscaris ad sonum horae, potes Angelicam salutationem illam cum mysterio & Patrono talis horae dicere, ac si vesperi non dixisses.

Similiter etiam si quando per negligentiam, aut aliam rationem aliquā horā praetermisisti hanc salutationem, recompensa defectum horā sequenti, & interpone sequenti salutationi non tantū mysterium illud, quod tunc occurrit, sed etiam alterum, quod antē intermisisti: Idēque etiam intelligendum est de Patronis omissis. Pro conclusione nota, quod ferventiores aliqui pro majori devotione sua soleant ante salutationem Angelicam quāvis horā dicere devotam illam *Siropham*: *Maria Mater gratiae*, &c.

& post salutationem aliquando addere actum aliquem jaculatorium amoris vel gratitudinis pro incarnatione, qualis est iste: *Mille millium vicibus laudetur, benedicaturque hora, quā dulcissimus meus JESUS in utero Sacratissimae Matris suae conceptus est, ut me miserum peccatorem redimeret. Vel actum contritionis, qualis est hic: Summe DEUS, summe doleo, quod te offenderim, & hoc solum ideo, quia Tu es id, quod es, facio autem firmiter propositum me emendandi. Tu fac in hoc puncto, quod tibi sancta devotio suggererit.*

Modus colendi B. Virginem & SS. Patronos horarios.

DIctum est haecenus, quomodo Beatissima Virgo, & SS. Patroni debeant per horas invocari; nunc etiam dicendum est, quomodo debeant coli. Cum enim ex Superioribus constet, quod ex eorum patrocinio maximus habeatur fructus, dignum & justum est, ut illis etiam debitus honor pro tam salutari cura praestetur. Modi autem, quibus honorari possunt, sunt varii & multiplices, ex quibus omnibus hic tantū unus vel alter afferetur, qui cum supradicta invocatione horaria habeat aliqualem connexionem, & ad ordinariam praxim magis deserviat. *Primo* Ergo construe tibi Litanias SS. Patronorum hoc modo: In primis pone trinum *Kyrie eleyson* cum *Christe audi nos*, & ceteris, quae habentur in Litiis Lauretanis usque ad versiculum illum: *Sancta Trinitas unus Deus inclusivē, & locū responsoarii: Misere nobis, dic in singulari: Misere mei.* Deinde incipiens à SS. Dei Matre tanquam singularissima Domina, Patrona, & Advocata tua, cui post Deum omnia debes, invoca eam triplici titulo dicens: *Sancta MARIA, Sancta DEI Genitrix, Sancta Virgo Virginum*, addito ubique

Rz. Ora pro me misero peccatore. Postea descendendo ad alios Patronos, dispone illos secundum ordinem alphabeti, ita tamen, ut prius ponas omnes Sanctos, deinde verò Sanctas, & ad cujuslibet invocationem adde semper *Rz. Ora pro me misero peccatore.* Postquam verò omnes nominaveris, dic ultimo: Omnes Sancti Patroni & Patronæ meæ, orate pro me misero peccatore. Et conclude Litanias cum triplici Agnus Dei. &c. prout moris est, subjungendo orationem illam: O Sancti Patroni mei, mihi singulariter electi. &c.

Has Litanias ora quotidie, si non expansis brachiis, quemadmodum ferventiores clientes facit solent, saltem affectu humili & devoto. Et si quando devotioni tuæ plus indulgere volueris, ora eas sic, ut ad pronuntiationem cujuslibet Sancti vel Sanctæ te saltem brevissimè reflectas, quâ virtute ille Sanctus vel Sancta magis floruerit, & factâ hâc reflexione, pete, ut & tibi eandem Virtutem à Deo impetrent. Similiter etiam, si aliquando difficultatem majorem sentias in extirpatione alicujus vitii, vel comparatione Virtutis, quam tibi juxta morem Religionis pro hebdomade vel mense particulariter exercendam delegisti; recogita aliquantum, quomodo SS. Patroni tui se in eadem virtute comparanda, vel vitio extirpando gesserint? Quod quidem ex unicujusque vita facile deprehendes. Et postquam hoc modo per omnes discurreris, viderisque, quàm sollicitè & circumspèctè se singuli in hoc puncto gesserint, invoca illos per supradictas Litanias, & roga unumquemque in particulari, ut tibi à Deo talem fervorem pro comparatione illius virtutis, vel extirpatione vitii impetret, qualem ille quondam in hoc casu exer-

cuit. Nec dubita quin per hujusmodi invocationem, præsertim sæpius repetitam, multum profecturus sis.

Valde etiam laudabile est, iisdem litiis uti in aggressu cujuslibet operis magis ardui, semper enim negotium facilius succedit, quando tam potentes Patroni vocantur in auxilium. Sic etiam valde meritorium est ad solenniores actus devotionis invitare eosdem Sanctos Patronos, ut adesse dignentur, non solum tanquam testes & arbitri talium devotionum, sed etiam tanquam Adjutores & fidi Promotores earum. Sic quoties Professionem tuam renovare vis, aut cor tuum Deo, & SSmæ Virgini Mariæ per extraordinariam aliquam communionem, vel aliam spiritualem oblationem offerre, vel novam aliquam virtutem exercendam assumere, vel proposita olim concepta renovare, aut aliam quamcunque solenniore devotionem exercere, semper recurre ad SS. Patronos tuos, eosque per supradictas Litanias roga, ut te in Sancto proposito tuo apud Deum & SS. ejus Matrem potenti intercessione suâ sic adjuvare dignentur, ut cum desiderato animæ fructu hujusmodi devotiones peragere possis.

Secundò. Conare plerasque actiones tuas præsertim eas, quæ diuturniores sunt, offerre in honorem SS. Patronorum tuorum. Quod quidem admodum facile ac suaviter fiet, si actiones illas diviseris quodammodo in partes, & unicuique Patrono partem unam vel alteram obtuleris. Sic si legere vel scribere debes, potes intentionem tuam formare sic, ut tibi proponas, quòd primas tres lineas velis legere vel scribere in honorem SSmæ Trinitatis; Deinde sequentes quinque lineas in honorem SS. Nominis Jesu; deinde alias quinque in honorem

norem SS. Nominis Mariæ; postea descendendo ad SS. Patronos secundum ordinem alphabeticum in litanis expressum, in honorem uniuscujusque unam vel alteram lineam. Sic etiam dum de Conventu vel cella prodis, vel recreationis causâ deambulas, vel iter quodcumque agis, potes omnes passus tuos sic distribuere; ut primò certum numerum passuum offeras Deo & B. mæ Virgini, alios deinde successivè Sanctis Patronis secundum ordinem prædictum. Similiter etiam dum ex obedientia laborem aliquem præsertim molestiorem peragere debes, puta scutellas lavare, vel purgare Conventum, vel urticas eruncare ex horto, vel portare ligna, vel quid aliud agere, potes semper eadem directione mentis uti, & primam partem laboris, id est. v. g. scutellas quas lavas, aut prima ligna quæ portas, offerre Deo; alteras deinde in honorem B. Virginis; reliquas verò in honorem S. Angeli Custodis & aliorum Patronorum.

Quo quidem exercitio præter ingens meritum in cælo repositum senties etiam multa particularia bona tibi accedere: nam omnis labor, quantumcunque aliàs sit gravis, videbitur hæc ratione valde suavis ac facilis, ac proinde evitabitur tædium & æterna indignatio, quæ non nunquam sub labore magis arduo solet tepidioribus Religiosis obrepere; evitabitur item solita distractio mentis, aut externa confabulatio, quæ in talibus occasionibus sese liberius solet offerre cum notabili detrimento Religiosæ perfectionis. Augebitur præterea fervor ad servitium Dei, gustus ad res Spirituales, & interna animi consolatio, prout experientiâ facillè deprehendes, si probaveris.

Potes autem exercitium hoc tibi adhuc magis fructuosum reddere, si quamlibet

laboris partem offeras Deo, & B. Virgini, & Sanctis Patronis cum certa aliqua intentione obtinendi v. g. ab illis gratiam, vel virtutem tibi magis necessariam. Et si hujusmodi labor frequentius occurrat, potes intentionem istam variare sic: Ut unâ die offeras laborem illum pro obtinenda hac, v. g. virtute vel gratia, alterâ die pro alia, & sic de cæteris. Vel petere unâ die gratiam pro te, alterâ pro aliis, vel certè unâ eademque die petere à quolibet S. Patrono distinctam gratiam, quam tibi vel aliis pro eo tempore judicaveris magis necessariam. Sic si ex obedientiæ jussu debéas, v. g. urticas sæpius in horto eruncare, potes primâ vice formare intentionem talem, & dicere, has quinque urticas volo extrahere in honore SS. Nominis Jesu, ut obtineam à Deo perfectum amorem hujus SS. Nominis, & merear finire vitam meam in pia ejusdem invocatione, alteras quinque urticas volo extrahere in honorem SS. Nominis Mariæ eodem fine; sequentes tres in honorem S. Angeli Custodis, ut mei semper fidelem curam gerat: sequentes duas in honorem Sancti N. ut me custodiat ab omnibus periculis corporis & animæ meæ eâ horâ, quâ ipsum pro Patrono meo constitui; & sic de reliquis.

Aliâ vice potes intentionem formare & dicere; has quinque urticas volo extrahere in honorem quinque Vulnerum Christi, ut me aliquantulum gratum exhibeam; sequentes septem in honorem septem Dolorum B. Virginis, ut aliquomodo satisfaciam pro doloribus, quos eidem Sacratissimæ Virgini causavi per mea peccata, quæ commisi contra benedictum ejus Filium post tot beneficia ab illo accepta. Sequentes tres in honorem S. Angeli Custodis pro gratiarum actione omnium beneficiorum hætenus ab illo

accepto-

acceptorum ; Sequentes duas in honorem Sancti N. pro gratiarum actione principalium suarum gratiarum, quas hactenus mihi præstitit. Et sic successivè de aliis secundum ordinem Litaniarum.

Alià rursum vicè potes dicere sic: Hunc totum laborem offero Deo pro conversione peccatorum, maximè verò eorum, qui Ecclesiæ Dei plurimum nocent : vel pro liberatione animarum ex purgatorio, & quidem principaliter earum, quibus aliquo titulo magis obstrictus sum: vel pro illorum conservatione, qui in hoc mundo maximè laborant pro augendo cultu Dei & Beatissimæ V. Mariæ. Vel pro bono communi Sacræ nostræ Religionis, ut Deus dignetur omnes fratres nostros, maximè verò Superiores conservare in vero Zelo perfectionis Religiosæ, & ab illis auferre vitia, in quæ frequentius solent cadere. Vel pro impetratione particularis illius virtutis, quæ mihi maximè necessaria est: aut extirpatione vitii, cui præ cæteris deditus sum. &c. Et ut facilius assequar, quod peto, volo in honorem B. Virginis extrahere 30. utricas: In honorem S. Angeli Custodis 12., & in honorem cujuslibet Sancti Patroni 10. &c. Idque intentione hac, ut illi apud Deum pro me intercedere dignentur, & meritis suis mihi ab eo impetrare, quod peto. Atque hinc faciliè colliges, quomodo quemcunque alium laborem meritorie, & in honorem SS. Patronorum tuorum instituere possis; imò si te exercitio huic serio & constanter addixeris, suggeret tibi propria devotio multè plura, quæ in hunc finem servire possint.

Tertio. Ut memoratos Sanctos tibi magis devincias, conare quâlibet horâ heroicum aliquem actum virtutis aut mortificationis elicere in honore illius Patroni, quem pro tali hora elegisti. Dignum enim

& justum est, ut dum ille pro te tam fideliter apud Deum totâ horâ pervigilat, tu vicissim in honorem ipsius unicum ad minus actum virtutis vel mortificationis exerceas. Nec unquam faciliè tibi ad hoc deerit occasio, quia vix unquam elabetur hora, quâ non occurrat aliquid, quo inordinatum tuum appetitum refrenare, aut prurientes sensus mortificare, aut te ipsum in aliquo vincere possis. Imò cum juxta instructionem superius datam ita debeas SS. Patronos tuos distribuere, ut pro hora refectionis ponas illum, qui inedia corpus suum maciavit: pro hora silentii illum, qui ab ea virtute magis laudatur, & sic de cæteris; habebis eo ipso sufficientem ansam exercendi te singulis horis in heroico aliquo actu virtutis vel mortificationis, si scilicet te quâlibet horâ reflexeris, cur pro Patrono talis horæ elegeris illum Sanctum, quem eo tempore præscriptum habes, cognitâ causa, quòd id ideo factum sit, ut eâ horâ imitareris illum in virtute, quâ magis excelluit; Vel si fortè majorem difficultatem sentias in exercitio particularis virtutis, aut extirpatione singularis vitii, potes hoc ipsum pro medio tuæ mortificationis per dies aliquot assumere, & quâlibet horâ ad sonum horologii post dictam Angelicam Salutationem proponere, quòd tali horâ velis in honorem S. Patroni tui occurrentis te singulariter cohibere ab illo vitio particulari, aut exercere in virtute proposita.

Ne verò per negligentiam vel oblivionem, aut interveniens quodcunque impedimentum transeat aliquando hora sine tali actu mortificationis, aut opere meritorio exercendo in honorem S. Patroni tui pro eo tempore occurrentis, examina te breviter semper ad initium horæ sequentis, quid boni egeris horâ præce-

præcedenti in honorem S. Patroni pro illa hora constituti? Et si aliquando reperias, quod fortè nihil tale egeris, supple statim defectum illum horâ sequenti, sic ut duplicem tunc actum mortificationis exerceas, unum scilicet in honorem S. Patroni præcedentis, alterum verò in honorem Sancti tunc occurrentis. Plura alia, quæ hic de cultu Patronorum dici possent, colliges partim ex infra dicendis, partim ex libellis asceticis super hanc materiâ differentibus; Imo affectus ipsemet tibi in hunc finem multa suggeret, si cum vero fervore te huic cultui SS. Patronorum addixeris.

*Modus eligendi Patronum pro
tota die.*

DE votio hæc posset alicui fortassis videri supervacanea, suppositis iis, quæ hætenus de cultu horario SS. Patronorum dicta sunt. Si enim cuilibet horæ per diem certus aliquis Patronus præfixus est, non videretur necesse, ut alius eligeretur pro tota die, cum loco unius habeantur duodecim, qui de die, totidemq; etiam qui de nocte custodes agunt. Sed esto ita sit, non ideo tamen supervacanea vel inutilis est hæc devotio, quâ præter horarios Sanctos suadet etiam eligendus unus Patronus pro die tota; cum finis hujus devotionis eò potissimè tendat, ut hos ipsos SS. Patronos tuos horarios impensius colere possis, tribuendo scilicet cuivis saltem semel in mense diem totum pro particulari ejusdem veneratione. Cum enim ex eorum cultu habeatur fructus maximus, prout supra dictum est, & alioqui per diem non nisi hora una pro cujusvis veneratione præscribatur, sæpius autem contingat, quod talis hora sit adeò impedita, ut vel parùm, vel fortè nihil prorsus possis agere in honorem Sancti

pro tempore constituti: ideo ut defectum hunc suppleas, & debitum cuique Patrono cultum deferas, consultissimum est, ordine successivo diem proprium unicuique semel in mense tribuere, cumque tunc speciali veneratione colere, quod fieri potest modo sequenti.

Quolibet die manè postquam Sanctos tuos Patronos in communi invocaveris per orationem: O Sancti Patroni. &c. elige unum ex ipsis pro Patrono totius diei. Et ut quoad hoc ordinatè procedas, serva modum in tuis Litanis positum, sic, ut primâ die assumes illum pro Patrono, qui secundum ordinem Alphabeti ponitur primus in iisdem Litanis; alterâ die illum, qui secundo loco nominatur; terciâ die illum, qui proximè sequitur, & sic de cæteris. Et postquam hoc modo perveneris usque ad ultimum, reincipie die sequenti à primo Patrono, sicut prius fecisti; & hunc modum observa semper, nisi fortè aliquâ die occurrat festum ex his Patronis, aut de aliquo eorum fiat officium in choro, tunc enim relicto ordine consueto potes pro Patrono talis diei assumere illum, cujus festum occurrat, aut de quo celebratur officium. Alterâ verò die redeundum erit ad priorem ordinem, in quo prius cessaveras. Illum autem, quem sic assumpseris pro Patrono diei, invoca manè per Orationem: O Sancte N. Patrone mihi unice dilecte! &c. quæ infra habetur in precibus Matutinis.

Quod porro venerationem hujus Sancti Patroni pro die electi attinet, quamvis plurima sint, quæ passim ex libellis asceticis possis in hunc finem eruere, conare tamen inter alia etiam observare sequentia. Primum. Si fieri potest, compara tibi imagines omnium SS. Patronorum tuorum, & ex his expone ante te quotidie illam, in qua representatur Sanctus, quem

tibi pro tali die in Patronum elegisti, ut per frequentem ejus aspectum commotiones non tantum obligationis tuæ erga Sanctum illum, qui tanquam Patronus pro te totâ illâ die coram Deo & Beatissima ejus Matre intercedit, sed ut etiam majori cum affectu præstes opera, quæ tali die in honorem ejus facere intendis: quia ad commovendum animum valde subinde juvat devota imago illius Sancti, qui colendus proponitur. *Secundò.* Si per tempus licet, præge illâ die cum attentione vitam ejusdem Sancti Patroni, & perpende diligenter, quibus virtutibus excellueris, quibûsq; modis ad eam perfectionem, Sanctitatemq; perveneris? & quod tibi pro salutari documento, vel ad animæ tuæ salutem conducere adverteris, diligenter nota. *Tertiò.* Gratias age DEO, B. Virgini, & Sancto ejus Angelo Custodi, quod eorum ope ad tantam perfectionem & Sanctitatem perveneris; Eo sine offer ipsis in gratiarum actionem officium divinum illius diei, aut alia opera bona, certus quod per hoc tibi magnopere gratiam apud S. Patronum tuum aucturus sis. *Quartò.* Conare ipsum die illâ in præcipuis ejus virtutibus imitari, aut saltem in una ex præcipuis, quâ scilicet magis excelluit, vel quæ tibi pro eo tempore magis videtur necessaria. Et hujus virtutis elice quâvis horâ ad minus unum actum. *Quintò.* Habe certam aliquam precationem, quam quotidie in honorem S. Patroni pro illa die electi dicere possis; Et per hanc primò ei gratulare de immensa gloria, quam sibi per hujus vitæ rigorem & opera poenitentiae promeruit: deinde roga, ut & tibi parem à Deo gratiam, & olim etiam gloriam impetrare dignetur. Cujusmodi oratio poterit esse hæc.

Ave vernans flos cæli, & gloriose civis paradisi Sancte N. Gratias ago Domino, Gramm. Relig. Paris II,

& SS. ejus Matri Mariæ, pro omnibus Beneficiis & gratiis, quas in te unquam contulerunt. Laudo illos propterea, & de his à Jesu & Maria liberaliter concessis donis, summe gratulor, hæcque Tibi ex corde faveo; item tibi in augmentum gaudii & gloriæ offero totius beatitudinis gazophylacium Cor Jesu Christi mellifluum, unâ cum corde ejusdem SS. Genitricis Mariæ. O Fidelissime mi Patrone! Ora pro me misero peccatore. Impetra mihi meorum peccatorum plenam veniam, impetra Spiritum bonum & Sanctam gratiam, ut Deo perfectè reconcilier, & illi placeam. Adesto mi nunc & in hora mortis meæ, ut Sacrosanctis Ecclesiæ Sacramentis communicus, perfectè contritus, totûsque mundus de mundo exeam, & rectâ ad cælum viâ te Duce perveniam. Amen.

Sextò. In recitatione Rosarii B. Virginis interpone cuilibet Salutationi Angelicæ eundem Sanctum, nominando illum post illa verba: Sancta Maria Mater Dei, ora cum S. N., juxta modum supra traditum de invocatione horaria SS. Patronorum. *Septimò.* Tempore refectionis antequam cibum tibi appositum degustes, die submissâ voce (& quantum fieri potest, nemine advertente) Salutationem Angelicam, interponendo similiter nomen illius Patroni diurni post prædicta verba: S. Maria, Mater Dei, ora. &c. & cum perveneris ad verba sequentia: *nunc & in hora mortis.* &c. dirige intentionem tuam sic, ut per illam particulam *nunc* roges B. Virginem & prædictum Sanctum pro gratia, ut hic cibus, quem tunc sumere vis, cedat tibi non tantum in utilitatem corporis, sed & animæ, novâsq; per illum vires compares, quibus in servitio Dei & Beatissimæ Matris ejus possis alacrius procedere, & utriusque honorem tam in

te quàm in aliis ferventiùs promoverè. Hoc fac ante sumptionem ejuslibet cibi, & si meritum tibi adaugere vis, relinque ex quolibet unum bolum meliorem in honorem Dei, & B. V. & Sancti Patroni tui pro illa die electi. Post sumptionem verò uniuscujusque cibi dic quasi gratias his verbis: Laudetur Jesus Christus, ejusque Virgo Mater cum Sancto N. Quod idem etiam dicere potes, quotiescunque bibis. Eodem exercitio potes etiam proportionaliter uti in aggressu cujusvis operis ordinarii per diem occurrentis.

Octavo. Ad quemlibet horæ sonum, dum pro more Salutationem Angelicam recitas, & eidem Sanctum aliquem Patronum horarium juxta instructionem superius datam inferis, appone etiam singulis vicibus Sanctum illum, quem pro Patrono totius diei electum habes, dicendo: S. Maria Mater Dei ora cum Sancto N. nominando prius Patronum horarium, deinde diurnum, ut hoc modo singulis horis memor sis illius Patroni, qui pro te tota die apud Deum & SS. ejus Matrem intercedit. Porro ut salutationem hanc majori cum affectu recites, imaginare tibi, quòd, quoties ad horæ sonum Sanctos tuos Patronos per dictam Salutationem invocas, toties Sanctissima Dei Mater cum benedicto Filio suo in lucidissima quadam nube coram te quodammodo collocata sit & ab una parte coram ea genuflectat S. Patronus tuus diurnus pro illa die electus, ab altera verò parte singulis horis semper succedat alius Patronus, quem ad horæ sonum invocas; & quòd hi Sancti Patroni sic in genua provoluti omnes tuas necessitates, angustias, pericula, & desideria Beatissimæ Virgini, & Sanctissimo ejus Filio proponant, rogando pro te instantissimè, ut, quæ ad animæ tuæ salutem proficua sunt, misericorditer tibi tam in vita quàm in morte concede-

re dignentur. Quà imaginatione magnopere senties affectum tuum erga Sanctos Patronos adaugeri.

Principaliter porro inter Patronos tuos semper esto memor S. Angeli Custodis, quem tibi Deus in Tutelarem mox ab origine & natiuitate tua constituit, quiq; tui majorem semper curam habet, & habuit, quàm tu unquam tuimet habere possis, nec præterire finit quodammodo momentum temporis, quo tibi beneficium non conferat, licet tibi de pluribus non constet. Ultimò tandem, præter alia multa pietatis opera, quæ tibi privatus affectus suppeditabit, valde etiam consultum est, in honorem Patroni diurni mortificationem aliquam assumere. Quod quomodo instituendum sit, colligi quidem posset ex iis, quæ supradicta sunt de mortificatione exercenda in honorem Patroni horarii, clariùs tamen patebit ex sequentibus.

Modus mortificandi se in honorem Dei, Deipara, & Sanctorum Patronorum.

Mortificationes sunt in duplici differentia, aliz enim sunt externæ, quibus caro mortificatur, uti sunt disciplina, jejunia, & his similia. Aliz sunt internæ, per quas inordinatæ passionis animi refrenantur à vitiis, in quæ propendunt; aut ex amore virtutis privantur aliquibus oblectamentis, quibus alioquin sine peccato uti liceret. Ut si quis se cohibeat ab aspectu rei pulchræ, vel auditu rei jucundæ, aut gustu rei sapidæ, ad quam ab appetitu potentius allicitur. Ex his mortificationibus, etsi omnes ad perfectionem conducant, cæteris tamen paribus plerumque magis sunt salutares mortificationes internæ quàm externæ: quia anima plus commodi refert ex refrenatione suarum passionum, quàm ex præcisa castiga-

castigatione carnis, imò etiam plus molestiæ, ac proinde etiam plus meriti percipere solet in reprimendis illis, quàm in corpore mortificando. Unde graviter errant, qui totam mortificationis summam putant consistere in solis exterioribus afflictionibus corporis, puta, ciliciis, disciplinis &c. totique in eo sunt, ut per huiusmodi opera poenitentiae corpus suum enervent, interim verò animam in vitiis profundè hærentem negligunt; non attendentes ad id, quod Christus in Evangelio monet dicens: Nolite esse sicut sepulchra dealbata, quæ foris parent speciosa, intus verò plena sunt ossibus mortuorum.

Quare dispice primò conscientiam tuam, & si inordinatos aliquos affectus, vel notabiliora vitia in corde tuo radicata videris, conare hæc primùm eruere per internam mortificationum genera: his verò suppressis progredere ad compositionem hominis exterioris. Quod si verò comperias, quod potissima vitia tua procedant ex prava inclinatione corporis colluctantis adversus spiritum, utere mortificationibus externis, quas ad supprimendam carnem judicaveris idoneas, cave tamen, ne vires tuas plus nimio atteras, fatiscente enim corpore impeditur etiam anima in actionibus suis, ne id, quod vellet, operari possit. Quo quidem medio malignus spiritus sæpe sæpius utitur, ut incautos juvenes reddat inhabiles ad continuationem bonorū illorum operum, à quibus eos per aliam fraudem abstrahere non potest. Primò igitur nota: Cùm mortificatio nihil aliud sit, quàm suppressio malarum affectionum, quæ ex vitio depravatae naturæ, vel suggestionè dæmonis in homine solent oriri, adverte inprimis diligenter, in quæ vitia magis à natura propendeas, ut habitū morbi notitiā possis opportunius medicamen appone-

re. Quia verò vitia hæc oriuntur aliquando ex pravo appetitu animi, aliquando ex recalcitatione carnis, ideo unicuique vitio proportionaliter occurrendum est: vitio nimirum exteriori per mortificationem externam, vitio interiori per mortificationem internam.

Secundò. Si advertas te pluribus vitiis obnoxium, vide in quod sis proclivior, vel quod secundum se sit periculosius cæteris, & hoc præ aliis stude prius evellere, successivè tamen & gradatim; ita ut unum gradum talis vitii post alterum extirpes, donec totum eradica-veris, aut saltem ita suppresseris, ut tibi molestiam nullam faciat. Deinde progredere ad aliud vitium eo successivo modo tollendum, ab hoc rursus ad aliud; nec cessa, donec omnes inordinatas passionem tuas spiritui subjeceris. Notandum Tertiò: Quod inveterata vitia sive passionem animi, quæ contra spiritum sæpius insurgunt, debeant actibus directè oppositis mortificari, quia contraria contrariis curantur. Sic, si quis iræ sæpè tentetur, debet se exercere in actibus mansuetudinis, dum se sentit ad iram maximè incitari. Qui deditus est gulæ, debet cavere excessum, dum maximè irritatur ab appetitu, aut optimam videt occasionem pro committendo tali excessu; & sic de cæteris. Alia vitia, quæ hominem perfectionis studiosum rariùs infestant, vel per longum exercitium mortificationis putantur emendata, debent pro cautela, ne fortè reviviscant, exterminari per subtractionem quarundam rerum alioqui licitarum, quia qui à licitis quandòque abstinet, non facile cadet ad illicita. Ut si quis oculos suos refrenat, ut, ubi licitè aliqua videre posset, nolit tamen ad ea videnda oculos attollere propter amorem Dei, aut Beatissimæ Virginis, is non facile incidet in eam curiositatem oculo-

rum, ut desideret non videnda videre. Et sic de aliis discurrendum est.

Observe *Quarto*. Quod si fortè naturæ debilioris sis, & sentias cum *S. Hieronymo*, quod etiam debile corpus subinde spiritui recalcitret, consultè quidem feceris, si quandòque mortificationem aliquam exteriorem pro supprimenda carne adhibueris, procede tamen in hoc cum discretione magna, & cave ne corpus per se debile magis atteras, aut planè enerves per huiusmodi mortificationes externas, ita ut ineptus fias ad ea, quæ alioqui secundùm statum tuum præstare deberes; prout non rarè incautis illis Juvenibus accidere solet, qui in principio conversionis suæ, dum adhuc debilioris complexionis sunt, sine licentia Superiorum suorum se nimis mortificationibus externis ultra vires & discretionem onerant, nec tamen desideratam perfectionem per hoc consequuntur, quin imò vires suas ita sensim enervant ut post aliquos annos Religioni potius oneri sint, quàm emolumento. Idcirco cautè procedendum est cum mortificatione corporis debilioris, tales assumendo poenalitates, quæ carnem affligant, non penitus enecent, & non tam vires quàm vitia tollant. Igitur qui complexionis debilioris est, magis incumbere debet mortificationibus sensuum & appetituum suorum, quàm externis afflictationibus carnis; quamvis per hoc non inhibeat, quin etiam aliquando ciliciis & aliis externis poenitentiae operibus se maceret, dummodò id faciat cum discretionis, & sine præiudicio virium.

Ex his igitur colligere potes, quomodo mortificationes tuas in honorem Dei, & Beatissimæ Virginis & SS. Patronorum instituere debeas, ut uberem fructum reportes. Quod si verò quæras, quas mortificationes internas debeas frequen-

tius exercere, postquàm adverteris, quod à gravioribus vitiis non infesteris? Respondéo, mortificationes sensuum esse tunc saluberrimas, de quibus vidè suprà Sermone 45. num. 12. memorata, ubi de præsentī materia fusiùs dictum est. Cæterùm, quæ in honorem SS. Patronorum tuorum præstare possis, ultra ea quæ hætenus dicta sunt, distabit tibi affectus proprius. Interim autem supra dicta diligenter exequere, & exercitia subsequētia noli negligere, quantum enim emolumenti exinde capturus sis, docebit eventus, tibi dubio procul cum tempore fortunatissimus.

MATUTINUM

Religiosi Hominis Exercitium, sive preces Matutine.

Quibus homo Religiosus mandum è lecto suo confurgit, mentem suam ad Deum dirigere; eidemque pro beneficiis præteritis gratias agere, pro futuris invocare: Item rectam operibus suis intentionem quotidie præfigere: Beatam Dei Matrem in Dominam & Advocatam suam adsciscere, diebùsque singulis certum aliquem Patronum juxta instructionem superiùs datam eligere potest.

Quamprimùm igitur campanæ sono, vel aliunde expergefactus è lectulo surgis, signo Crucis te munire, mentemque ad Deum attollere assuesce per quæpiam pia suspiria, v. g. cum Seraphico Francisco ingeminando: *Deus meus & omnia*, sive cum Divo Paulo: *Domine quid me vis facere?* vel cum Rege Davide: *Paratum cor meum Deus, paratum cor meum.* Vel simile quid mente revolve.

Post hæc ubi tempus pro particulari tua devotione commodum repereris, procumbe in genua, totòque cordis affectu

festu gratias age Deo, & Sanctissimæ ejus Matri pro beneficiis in te collatis, & te tuæque omnia illis humiliter offer: Simulque Patronum elige, cujus custodia te totâ illâ die commendes. Quæ omnia ut cum affectu majori facias, imaginare tibi Deum cum Sanctissima sua Matre, totâque cælesti curia præsentem, & attendentem petitioni tuæ. Unde cum humilitate summa, affectûque maximo ad pedes quodammodo DEI prostratus, eundem hoc modo saluta:

In Nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, Amen.

O Dulcissime JESU Sponse animæ meæ, ad quem die noctæque suspiro, ego clientum tuorum minimus, post hodiernæ noctis vigilas, quibus corpori meo quietem ad tui sanctissimi Nominis honorem indulsi, ad te rursum diluculo confurgo. Teque intimo cordis mei affectu saluto, optoque vel maximè, ut Te unâ mecum etiam millia millium cælestium agminum tibi ministrantium affectuosissimè saluent, & decies centena millia tibi assistentium Te unâ mecum glorificent; universalis quoque harmonia omnium creaturarum Te unâ mecum collaudet, & Nomen tuum gloriosum, protectionis nostræ clypeum benedicat in sæcula, Amen.

Tum verò pro beneficiis gratias age in hunc modum:

Quid retribuam Tibi DEO meo, Comditori, Redemptori & Conservatori meo pro omnibus, quæ hucusque semper, & in hujus etiam elapsæ noctis paternâ custodia ex abundantia bonitatis tuæ liberaliter dedisti mihi? Accipe, ô amantissime Domine mi, pro gratiarum actione omnia Sanctæ Ecclesiæ tuæ devota servitia, cum unanimi concentu totius cæle-

stis curiæ, & in omni populo, & tribu, & lingua, & natione, præsertim verò sancta Religione nostra celebretur dulcissimum atque gloriosissimum Nomen tuum, quod est super omne nomen benedictum in sæcula, Amen.

Te verò, & tua omnia offer in hunc modum:

Et licet, Domine mi, totum tuum sit, à quo profluxit omne, quod habeo, iterum tamen, iterumque votis omnibus offero & consecro tibi, tuæque SS. Matri cor meum unâ cum corpore & anima, & utriusque viribus, & omnia hujus diei, totiusque residuæ vitæ meæ cogitata, verba, & opera, in agnitionem debiti illius, quo tibi utpote supremo Domino, & tuæ SS. Matri tanquam amabilissimæ Dominiæ meæ obstrictus sum. Accipe igitur hæc omnia in debite servitutis meæ obsequium, idque in unione operum tuorum, quæ tu ipsemet in terris ex perfectissima charitate pro salute nostra egisti, ut ex abundantia meritorum tuorum mea juvetur infirmitas, & defectus suppleatur.

Deinde dispositurus opera tuâ, sic ora:

Doce me Domine, hodie custodire legem tuam, & in præceptis tuis ambulare, tuâque adjutus grâtiâ custodiam Judicia Justitiæ tuæ, & in studiis, verbis & operibus statui meo Religioso congruentibus sedulò vacabo, ut in oculis Divinæ Majestatis tuæ diem hunc ad dulcissimi cordis tui beneplacitum decurram.

Hic verò dispone totius diei opera, & juxta materiam examinis tui particularis propone tibi virtutem, in qua te illâ die singularius vis exercere, aut vitium, quod præ cæteris conaris extirpare: firmiterque statue, omnes occasiones & pericula, quibus te magis obnoxium sis, evitare; Simulque dolorem elice de omnibus vitâ præteritis peccatis, & negligentis, quod totum fieri potest hac vel simili precatione:

Kk ; Uci.

Utinam, ô mi Deus! hodie omni custodia servem cor meum, quod tibi obtuli. Propono firmiter cum divino tuo auxilio peccata omnia devitare, consueta vitia, & vitiorum occasiones, maxime ad quæ propensior sum (NB. hic exprime vitium, in quo maxime cavere proponis) depone-
re, & in Virtute (NB. hic exprime virtutem, in qua te singularius vis exercere) tanquam mihi magis necessariâ exercere, idque Domine ex puro amore Tui, cui uni placere, servire, adherere toto corde & affectu desidero. Et ex hoc tui amore vehementissimè doleo, quod unquam, quod infinitæ Bonitati tuæ contrarium est, commiserim, & tam negligens hucusque in sancto servitio tuo fuerim. Pœnitet me ex toto corde, & propono firmiter omne peccatum deinceps, plus quàm omne aliud malum vitare, integrè confiteri, & omne id præstare, quod à me Sanctissima tua lex requirit.

Post hæc pete gratiam pro exequendo tuo proposito: Sic.

Verùm, ô Domine, quid prodest velle, nisi Tu des perficere? Tu nōsti fragilitatem meam, & notæ sunt tibi viæ meæ; nec nisi ex te est omnis sufficientia mea. Exurge itaque in adjutorium mihi, & potenti gratiâ vires adde, ut propositum voluntatis meæ efficaciter impleam, ut vivam semper amando & laudando te, & Sanctissimam tuam Matrem hic & in æternum, Amen.

Postquam te, tuæque Deo sic commendaveris; converte te ad salutandam B. Virginem, eamque pro singulari tua Patrona & Advocata, imò Matre interpella per sequentes preces.

Ad Beatissimam Virginem Mariam devota Oratio.

○ Benignissima misericordix Mater, post Deum Spes mea unica: Ecce

ego vilissimum mancipium tuum tibi me denud sisto hoc die, & immensas ago gratias pro omni materna, quam pro me gessisti hæc nocte, curâ & custodia. Oro te per clementissimum cor tuum, ut me in filium tuum denud suscipias, mei curam nunc & in omni tempore habeas, ab omni peccato mortali, & veniali deliberato me hodie, totâque vitâ meâ protegas ac liberes, virtutes omnes, quibus Filio tuo placuisti, præsertim humilitatem & puritatem mihi impetres, & me in statu Filio tuo ac Tibi gratissimo conserves. O clemens, ô pia, ô dulcis Virgo Maria. Memento quæso mei nunc & in hora mortis meæ, Amen.

Alia commendatio sui ad eandem.

○ Domina mea, Sancta Maria, me in tuam benedictam fidem & singularem custodiam, & in sinum misericordix tuæ hodie & quotidie, & in hora exitus mei animam meam & corpus meum tibi commendo: omnem spem meam & consolationem meam, omnes angustias & miseras meas, vitam & finem vitæ meæ tibi committo, ut per tuam SS. intercessionem, & per tua merita, omnia mea dirigantur, & disponantur opera secundum tuam, tuique Filii voluntatem, Amen.

Ad Sanctum Angelum Custodem.

Sancte Angele Dei, Custos animæ & corporis mei, per dulcissimum Cor JESU Christi Salve. Angele mi dilecte, præ omnibus electe, ego tibi unicus, & tu mihi. Pro amore ejus, qui te & me creavit, & me tibi commendavit in baptismate, suscipe me in curam tuæ fidelissimæ custodiæ, ut adjutus à te immaculatus transeam hujus vitæ torrentem, & lætus perveniam ad portum beatæ æternitatis. O Sancte Angele, te Patronum meum veneror, vigilem & Custodem meum amo, tuæque directioni me to-

tum subijcio, ne me, quæso, quamvis ingratum, & tibi (ah! pudet, & poenitet) sapius rebellem, iratus deseras, sed benignus errantem dirigas, ignorantem erudias, jacentem erigas, afflictum soleris, periclitantem liberares, & incolumem ad æternam felicitatem perducas, ubi gratiarum hymnū tibi æternū cantabo, Amen.

Ad Sanctos Patronos.

O Sancti Patroni mei, mihi singulariter electi & dilecti! congaudeo, & congratulor ex animo gloriæ & felicitati vestræ, sed & suspirat, & anhelat ad vos gemens & tremens anima mea inter tot hostes & salutis discrimina. Vos mei clientis vestri memores, obtinete mihi gratiam Dei validam & efficacem, quā adjutus & ego sequar vestigia vestra, & fortiter hostibus meis, mundo, carni & demoni resistam, nec ullis unquam ipsorum insidiis, viribusque succumbam, sed Christo Salvatori meo, amabilissimæque Matri ejus exemplo vestro constanter adhaream; ut nunc vobis in gratia, & tunc conjungar in gloria, Deūque unā vobiscum, & Sanctis omnibus laudem per infinita sæcula, Amen.

Ad Sanctum Patronum, qui pro illa die eligitur.

TU verò Sancte N. Patrone mihi unice dilecte, suscipe me hodie in Clientem tuum supplicem, meaque omnia, cogitationes, verba & opera, vigilias, labores, negotia omnia, corporis sensus, vires animæ, omnes motus, & anhelitus meos, ut per te Deo meo, in honorem ipsius, & Sacratissimæ Matris ejus oblata, gratiam copiosorem in oculis eorum inveniant, ut de me meisque omnibus tanquam de suis disponant; vitam meam ad sui Sanctissimi Nominis gloriam dirigant, bonis suggestionibus intellectum

illustrent, fervore charitatis ad se moveant, cælesti virtute ad æmulationem tuæ vitæ provocent, sensusque, sermones & actus meos ad animæ meæ proximorumque salutem componant, ut in corpore & anima salutariter adjutus hoc N. vitium (NB. hic exprime vitium, à quo particulariter die illa tibi cavere vis). & quæcunque alia Deo meo, & SS. ejus Matri, tibi que Sancte Patrone mi displicent, fortiter superare, & constanter remove: hanc verò virtutem N. (NB. hic exprime virtutem, in qua te illa die particulariter vis exercere) & quæcunque alia Deo meo, amabilissimæque Matri ejus, Dominæque meæ, & tibi pariter placita sunt, feliciter hodie obtinere valeam & pro novere, Amen.

Post hæc omnia fac generalem intentionem, & oblationem operum tuorum juxta methodum infra posuiam.

M O D U S

Faciendi Intentionem Generalem pro singulis diebus Hebdomadæ.

Cum nullum opus hominis sit meritum, nisi per bonam intentionem referatur in Deum, ideo nihil ferè ita necessarium est homini Religioso, quàm ut operibus suis semper præfigere studeat intentionem bonam, ne se defraudet merito tot laborum & mortificationum, quæ in Religione occurrunt. Quolibet ergo die, manè, priusquam opus aliquod aggrediatur, cōnetur facere generalem intentionem pro totâ die, id est, pro omnibus cogitationibus, verbis & operibus totius diei. Ne verò in hoc puncto vagè feratur, aut quovis die de novo recogitare cogatur de aliqua intentione operibus suis præfigendâ, benè fecerit, si pro quavis die hebdomadæ habuerit suam intentionem cer-

tam; id est, pro diebus Lunæ intentionem hanc N. pro diebus Martis istam N. &c.

Antequam autem intentiones suas ita distribuat, recogitet prius omnes obligationes suas, pro quibus specialius orare tenetur: & postquam illas in unum collectas habuerit, dividat illas ita, ut unicuique assignet diem talem, quæ videbitur magis accommoda. Nec putet, quodd, dum fortè opera sua offert pro aliis, non possit etiam ea offerre pro se; quia Deus non est ita in gratiis erogandis parcus, ut, dum petitur gratia pro uno, non velit etiam peti pro alio. Imò verò gratus habet, quo plus ab illo petitur, quia omnia, quæ petimus, supponimur ultimè propter illius honorem petere. Poterit igitur intentionem suam semper dividere in tres partes, ita ut opera totius diei offerantur Deo; *Primò*, in gratiarum actionem alicujus beneficii jam præstiti. *Secundò*, pro impetratione alicujus gratiæ novæ obtinendæ pro se. *Tertiò*, pro impetratione alicujus gratiæ præstandæ aliis, pro quibus tali die orare intendit. Nomine autem eorum, pro quibus orare debet, intelligendi sunt, Parentes, Consanguinei, Benefactores, Fideles defuncti, Superiores Religionis, Principes Christiani, Necessitates publicæ, Necessitates Religionis & similes, quorum ita meminisse convenit, ut singulis certa quodammodo dies quavis hebdomadâ impendatur. Poterit ergo quilibet Religiosus intentiones suas sic circiter instituire.

Die Dominico.

Primò. In gratiarum actionem pro omnibus beneficiis, à Deo sibi, suæ Religionis, & toti Ecclesiæ concessis. *Secundò*. Pro impetranda sibi gratia, ut omnibus his beneficiis debitè utatur, non

tantum ad utilitatem animæ suæ, sed etiam ad emolumentum proximi, maximè verò eorum, qui ejus curæ commissi sunt, aut quos Deus vult operâ suâ juvari & dirigi in viam Salutis. *Tertiò*. Pro exaltatione Sacræ Religionis nostræ, ut Deus omnes defectus præsertim notabiliores ab ea arceat, ad profectum Virtutis singulos confratres potenti suâ gratiâ moveat. Superioribus verò specialiter assistat, ut cum vero zelo Religionem, & omnes sibi respectivè subiectos regant, & divinum honorem, animarumque salutem in singulis promoveant.

Die Luna.

Primò. In gratiarum actionem pro speciali illo beneficio, quodd Deus se peccatorem, & plures alios sibi similes dignatus sit movere, non tantum ad poenitentiam & conversionem morum, sed etiam transferre ad Statum Religiosum, ubi possit non tantum pro peccatis satisfacere, sed etiam cæleste meritum summè adaugere. *Secundò*. Pro impetranda verâ compunctione & emendatione vitæ: debitâ item remissione peccatorum præteritorum, & poenarum pro eis debitarum. *Tertiò*. Pro liberatione omnium fidelium Defunctorum; maximè verò eorum, pro quibus magis orare tenetur. Pro conversione item peccatorum, præsertim eorum, quorum majorem curam habere debet.

Die Martis.

Primò. In gratiarum actionem pro creatione mundi, & omnium bonorum temporalium: specialiter verò pro creatione sui. Vel in gratiarum actionem pro vocatione sui de mundo ad Statum Religiosum. *Secundò*. Pro impetranda sibi à Deo gratia, ut spretis omnibus mundi vanitatibus solum semper Dum purâ

ut spretis omnibus mundi vanitatibus solum semper Deum purâ mente sectetur, omniaque hujus mundi pericula securus evadat. *Tertio*. Pro salute omnium amicorum suorum tam vivorum quam defunctorum, ut Deus defunctis amicis requiem, vivis autem gratiam, & quæ ad salutem eorum necessaria sunt, concedere dignetur.

Die Mercurii.

Primo. In gratiarum actionem, quod Deus Beatissimæ Matri dolorosæ, & omnibus ejus cultoribus, tantam gloriam, quâ nunc in cælo fruuntur, conculerit, Sanctamque Religionem nostram, per ejusdem Sacratissimæ Virginis dolorosæ miraculosam apparitionem instituere dignatus sit. *Secundo*. Pro impetranda sibi felici morte, & ferventi cultu B. Matris dolorosæ, obtinendæque illa finali gratiâ, ut Sacratissimam hanc Matrem sibi in morte propitiam, & si fieri potest, etiam præsentem habere mereatur. *Tertio*. Pro omnibus fratribus nostris in Domino defunctis, maxime illis quibus convixit, aut quibus ex aliqua causa obstrictus est. Item pro illis animabus Purgatorii, quæ B. Virginem Dolorosam in hos mundo ferventiâ coluerunt.

Die Jovis.

Primo. In gratiarum actionem pro instituto SS. Eucharistiæ Sacramento, cæterisque salutis nostræ remediis. *Secundo*. Pro impetranda sibi à Deo singulari devotione & affectu erga hoc Augustissimum Sacramentum, ut illud semper eâ, quâ par est, puritate cordis sumere, specialiter verò in articulo mortis, cum debita peccatorum omnium contritione percipere mereatur: Item ut acta vitæ suæ sic instituat, ut divinum judicium

Gramm. Relig. Pars II,

securus aliquando evadere possit. *Tertio*. Pro omnibus benefactoribus tam vivis quam defunctis, qui vel Religioni, vel ipsi in particulari benefecerunt, vel adhuc benefaciunt tam in spiritualibus quam corporalibus. Pro impetrandâ item gratiâ omnibus fratribus Ordinis nostri, ut beneficiis sibi à Deo temporaliter concessis utantur una secum ad animæ suæ salutem, & non ad perditionem. Et denique pro dilatanda veneratione SS. Sacramenti in omnibus fidelibus.

Die Veneris.

Primo. In gratiarum actionem, & aliquatam compensationem omnium dolorum & amaritudinum, quas Christus Salvator noster in Passione sua sustinuit pro toto genere humano, & particulariter etiam pro se misero peccatore. *Secundo*. Pro impetranda sibi gratiâ, ut hanc amarâ passionem cum maximo semper doloris sensu recogitare, & quantum possibile est, imitari, aliosque etiam ad Crucem Domini cum affectu ferendam commovere possit. Item ut actiones suas, vitamque sic instituat, ut fructum Dominicæ Passionis olim percipere, & poenas æternas evadere valeat. *Tertio*. Pro omnibus personis publicis, id est, pro Pontifice, Imperatore, Regibus & Principibus Christianis, Superioribus Religiosorum Ordinum, maxime verò Religionis nostræ, ut subditos omnes suo regimini commissos pie sancteque regant, eosque ad observantiam mandatorum Dei, tum verbo, tum exemplo inducant, ita ut laus Dei in omnibus honorificetur. Pro aliis quoque necessitatibus publicis, & iis omnibus, qui pro exaltatione Sacratissimæ Pas-

L I fionis

tionis Dominicæ maximè laborant, vel olim, dum viverent, laborarunt.

Die Sabbathi.

Primo. In gratiarum actionem pro omnibus donis, beneficiis & gratiis, quas Deus Beatissimæ Matri suæ, & omnibus Marianis cultoribus olim in terris, vel etiam nunc in cælis contulit, & confert. *Secundo.* Pro impetranda sibi gratia, ut inter ferventiores hujus SS. Virginis cultores numerari, & ejus honorem tum in se, tum in aliis quoad vixerit, futuriosissimè promovere, eamque vicissim sibi tam in vita quàm in morte propitiam experiri mereatur. *Tertio.* Pro omnibus cultoribus Marianis, maximè verò illis, qui hujus Sanctissimæ Virginis honorem frequentius promovere conantur, vel olim promovere conati sunt, dum viverent. Item pro omnibus aliis tam vivis quàm defunctis, pro quibus ex aliqua obligatione orare tenetur, ut Deus illos omnes per merita dulcissimæ Matris suæ ad æterna gaudia unà secum feliciter deducere dignetur, ut sic reipsa experiantur, quòd gloriosissima hæc Virgo verè constituta sit à Deo Porta Cæli.

Generales has intentiones poterit semper observare juxta hanc factam distributionem. Quòd si verò particularis aliqua necessitas occurrerit, poterit eam inferere ad reliquas, die quo libuerit. Præterea consultum hic foret post intentionem nunc dicto modo pro die factam mox adjungere illam formulam, per quam quis omnia opera sua transcribit animabus in purgatorio existentibus, quam infra Sermone 63. num. 8. posuimus, quàm enim intentio hæc fructuosa sit, dictum est in præfato Sermone. Sequitur modò:

EXERCITIUM

V E S P E R T I N U M.

Discussite viri conscientia latebris, si te nonnulli incurrerint defectus & errores animadvertitis, dote de his, veniamque à JESU Redemptore tuo efflagita, sic orans:

Eheu Domine JESU! peccavi, peccavi, & malum coram te feci: miserere mei, quia pius & clemens es. Ego omnia peccata mea, omnes excessus & negligentias meas depono in sacratissimam quinque Vulnera tua, omnes offensas meas projicio in abyssum misericordiarum tuarum, ut ibi absorbeantur ac in nihilum redigantur. Spero & confido in immensa bonitate tua; ablue me, quæso, pretiosissimo Sanguine tuo, & plene me emunda. Ego desidero & propono, te adjuvante, corrigere me; renuncio omnibus quæ tibi displicent. Conforta me gratia tua Domine Deus meus, Amen.

Postmodum te commendat eidem Salvatori tuo per sequentem Orationem:

Dulcissime Domine JESU Christe, in unione Sanctissimarum respiratorum tuarum, & somni tui Sanctissimi, quem ut verus homo capere voluisti, offero tibi somnum meum, cui nolo indulgere ob propriam meam voluntatem, sed ob divinæ voluntatis tuæ ordinationem, ob naturæ meæ necessitatem, & ut tibi melius ac ferventius servire possim: Offero tibi etiam omnes nocturnas respirationes meas, uniendo illas tuis, quas in Cruce durissimè quiescens eliciisti; ac vehementer desidero non minus in somno quàm in vigiliis lau-

laudare te, amare te Dominum meum,
& Deum meum, ut dicere possim: Ego
dormio, & cor meum vigilat.

*Ad Beatissimam Virginem MARIAM verò sic
ora:*

A Peri & tu, ô Inventrix & Mater
gratiæ, sinum misericordiæ tuæ, &
me cum Prole pia benedic Virgo MARIA.
Ecce ego clientum tuorum minimus, ad
pedes tuos provolutus, pro materna cu-
ra, & omnibus in me hodie, à te, &
per te collatis beneficiis gratias immor-
tales ago, omniumque meorum culpa-
rum & negligentiarum veniam humilli-
mè deprecor, meque tibi denud hac no-
cte custodiendum ac protegendum fidi-
cialiter committo.

MARIA Mater gratiæ, Mater miseri-
cordiæ,

Tu nos ab hoste protege, & horâ
mortis suscipe.

*Denique te etiam commenda Sanctis Angelis,
ac Patronis tuis, hoc modo:*

O Sancte Michael Archangele, Prin-
ceps militiæ Cælestis, & tu quo-
que Sancte Angele Custos, ac Tutelaris
fidelissime, vosque Sancti Patroni &
Patronæ meæ, qui me hac die ab in-
numeris malis & periculis illæsum cu-
stodistis, hac etiam nocte, & in extremo
agone, ab omnibus inimicorum meo-
rum, ac præsertim hostis infernalis in-
sultibus benignè protegitte, donec vobis
conjungar in gloria, Deumque unâ vo-
biscum laudem per omnia sæcula, Amen.

Angele DEI, qui Custos es mei, me
tibi commissum pietate supernâ hac no-
cte, & in morte, custodi, rege & guber-
na, Amen.

Omnes Sancti & Sanctæ DEI interce-
dite pro me, nunc & in hora mortis meæ,
Amen.

*His devotè peractis, ante B. Virginis imagi-
nem prostratus, petes iterum ab ea bene-
dictionem, dicendo:*

Me cum Prole pia, benedic, ô Virgo
MARIA.

*Post asperges lectulum aquâ Benedictâ, for-
mans super eum signum Sanctæ Crucis,
dicendo:*

In Nomine Patris, & Filii, & Spiri-
tûs Sancti, Amen.

Subeundo verò stratum tuum orabis:

O Dulcissime JESU, in manus tuas
commendo spiritum meum; sus-
cipe in fine animam meam. In pace in id-
ipsum dormiam, & requiescam: Benedi-
cat me Deus † Pater, qui me creavit ex
nihilò. Benedicat me Deus † Filius, qui
me hominem perditum Sanguine pro-
prio reparavit. Benedicat me Deus † Spi-
ritus Sanctus, qui me in peccatis concep-
tum emundavit, & sanctificavit in Bap-
tismate.

JESUS Nazarenus Rex Judæorum.
Titulus triumphalis defendat me ab om-
nibus malis. Sancte DEUS, Sancte FOR-
TIS, Sancte IMMORTALIS, miserere
mei, Amen.

Conare autem, ut obdormiās in pia
quadam cogitatione, sive meditatione
cujusdam mysterii ex vita Christi occupa-
tus; quia (ut revelavit aliquando Domi-
nus S. Mechthild) Quando quis somnum
capere vult, meditetur aliquid de me, aut
mecum loquatur; Ita enim, licet corpo-
re dormiat, mente tamen vigilabit ad
me: & si dormiturus quisque desideret,
ut singulas respiraciones, quas nocte illâ
faciet, tanquam eximiam mei laudem
suscipiam, & ego, qui sanctis votis pia
amantisque animæ deesse non possum, in
veritate desiderium ejus implebo. Ita re-
fert Ludov. Blosius in Monili spirituali c. 9.
Hæc de Sanctorum Veneratione ac invo-

catione dicta sufficiant; Quia verò Deipara Virgini major, quàm aliis Sanctis, debetur honos & veneratio, quæ à Theologis Hyperdulia dicitur; ideo in presenti

hac Grammatica Religiosa specialem de cultu B. Virg. Mariz sermonem omittente minimè debemus, què proinde in fine positum pius & religiosus Lector reperiet.

SERMO LV. DE PERSEVERANTIA.

Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.

Matth. 24. vers. 13.

PARS PRIMA.

UT præsentem discursum ab ejus definitione incipiamus, notandum est ex D. Thoma 2. 2. q. 137. a. 1. quoddam perseverantia sic definiatur: Est perseverantia virtus specialis, habens speciale objectum, scilicet opus laboriosum, ut tristabile diuturnitatis. Quippe multos cernimus animosè ardua quæque ordiri, qui tamen in prosecutione deficiunt, quia in inceptorum continuatione multæ sese ingerere solent difficultates, impellentes animum ad tristitiam & derelictionem boni inchoati. Ac proinde ne homo in laborum diuturnitate deficiat, roborari ac sustentari debet à perseverantiæ virtute, quæ robur & constantiam in arduis & difficilibus administrare debet. Versatur autem principaliter perseverantiæ virtus circa duo, nempe circa mala toleranda, & circa bona non relinquenda, de his duobus dicitur Eccli. 2. 16. *Vae his, qui perdidērunt sustinentiam, & qui dereliquerunt vias rectas, & diverterunt in vias pravas.* Et Christus apud Evangelistam Matthæum c. 10. 22. & c. 24. 13. dicit: *Qui autem perseveraverit tam in malo tolerando, quàm in agendo bono, usque in finem, hic salvus erit.*

Ut igitur tum in bonis agendis, tum in malis sufferendis fortiter persistere valeamus, ea quæ nobis perseverantiæ virtutem persuadent, & commendant, in præsentem dispiciamus, & observemus oportet. Quia in re primum quod ponderandum occurrit, illud censetur, quoddam Orbis Prædicator in prima sua epistola ad Corinthios cap. 25. 57. his verbis proponit: *Fratres dilecti stabiles estote in exercendis virtutum operibus, & immobiles, ne scilicet à carnis & mundi blandimentis seducamini; Abundantes in omni opere Domini semper.* Similiter in Apocalypsi cap. 2. 7. dicitur: *Vincenti dabo edere de ligno vitæ.* Per vincentem autem hic intelligitur is, qui omnes hostes, mundum scilicet, carnem ac dæmonem debellavit, & victoriam finalem ab iisdem obtinuerit, subditur enim: *Qui vicerit, & custodierit usque in finem opera mea, dabo ei stellam matutinam; hæc est gloria animæ, quæ, transactâ nocte hujus sæculi, lucem & vitam Sanctis affert, & quasi novum manè in splendore visionis, novumq; diem æternitatis.* Ut hanc ergo promereamur, custodire oportet usq; in finem opera Dei.

2. Non

2. Non minus expavescendum quam admirandum casum legimus *Genes. cap. 19.* de uxore Loth, quæ dum Sodomæ incendium effugisset, contra expressum Dei præceptum de non respiciendo retrò, respexit retrò, & ecce subito Scripturâ attestante, *versa est in statuam salis.* Quod si quis nosse cupiat, cur tam repente hanc foeminae curiositatem Deus ita castigare voluit, cum fortassis illa, ut arbitramur, ex motivo compassionis respexerit? Quia nimirum voluit Dominus per hanc punitionem, perseverantiam nobis commendare, nosque edocere, quanti referat, ne aliquis, qui semel peccato terga vertit, jamque virtutis montem ascendere coepit, unquam retrogrediatur. Ac proinde per altissimam suam providentiam disposuit Deus, ut uxor Loth non in statuam aliquam ligneam, testaceam, marmoream, aut metallinam, sed in salis statuam converteretur; Sic enim (teste S. P. Augustino lib. 2. quæst. Evang.) Deus nobis quoddam præstitit condimentum, quo sapiamus aliquid, & à simili infortunio nobis diligenter caveamus, & hac cogitatione, velut sale conditi prosequamur cœptum iter nostrum, ne mentis oculos ad mundum reflectendo animæ interitum incurramus. His coheret illud Christi (*Luc. 9. 62.*) pronuntiatum: Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retrò, aptus est regno Dei. Proinde humani generis inimicus, quoad potest, perseverantiæ insidiatur, non nescius, verissimum esse illud Ezechielis cap. 18. 24. Si autem averterit se justus à justitia sua, & fecerit iniquitatem, nunquid vives? Omnes justitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur: in pravaricatione, quâ pravaricatus est, & in peccato suo, quod peccavit, in ipsis morietur. Non sufficit ergo ad salutem inchoare quod bonum

est, sed consummare bonum inceptum, hoc solum nos in vitam æternam introducit.

3. Hugo Cardinalis in Matth. 24. de virtute perseverantiæ ita scribit: Virtus est, quæ bona acquisita custodit; desistere ab opere inchoato bonum inchoatum destruit. Psalmista Regius inter alias Psalterii sui propositiones unam habet, quæ primâ facie difficultatem haud exiguum præseferat, hanc nimirum: Ps. 118. 3. Non enim, qui errantur iniquitatem, in viis ejus ambulaverunt. Ita ne? Ergone nec ille, qui de se gloriari non dubitabat, dicendo: Psal. 100. 2. Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ. In divinæ legis stadio magnis non processerat passibus, quando postea in peccatum adulterii lapsus fuit? Quot sunt, qui postquam antea longo temporis spatio irreprehensibiliter vixissent, demum verò per fragilitatem, vel per malitiam lapsi fuerunt? Ergone de illis ob hunc lapsum dici poterit, quod antea in via DEI non ambulaverunt? Respondetur: Davidem illis verbis exprimere voluisse præjudicium; quod in eos, qui in bono cœpto non persistunt, infallibiliter redundat, scilicet quod omnium bonorum operum merita aded amittant, ac si virtutum stadio pedem suum nunquam intulissent. Quia omnes justitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur.

4. Quod si quis triginta vel quadriginta annis inter continuas maris tempestates vitam suam traduxisset, motu strorum maritimorum faucibus, piratarum & naufragiorum periculis expositus, atque insuper sæpius ad antipodas usque profectus, copiosissimum sibi congestasset pecuniarum, gemmarum, auri, argentique thesaurum, ut inde in patriam suam reversus, in quiete vivere posset, si, inquam, ille ad suos redux feliciter fa-

Æus in eodem portu, ubi appulit, unico alearum jactu thesaurum illum, tot curis & sudoribus accumulatum perderet ludendo, nunquid illum stultum & catenâ dignum pronunciaret? Heu! quot sunt, qui postquam in mari hujus mundi diuturno tempore per varia operum bonorum genera pro cælo acquirendo multa sibi accumularunt merita, postea quando cælo vicini sunt, à turpi quadam voluptate, vel à vili quodam emolumento seducti, totum illum copiosum thesaurum simul & semel pro brevis momenti voluptate habenda perdunt, seu potius abiciunt; De quibus ait Apostolus: Sic fulsi estis, ut cum spiritu coeperitis; nunc carne consumnemini. Gal. 3. 3.

5. Statua Nabuchodonosoris à capite aureo declinabat in argentum, quod est metallum ignobilius; ab argento degenerabat in æs, postea in ferrum, ac tandem in fæc, in creta seu terra fictili terminabatur. Hæc statua optimè illos præfigurabat, qui magno cum fervore incipiunt, at verò in amore Dei, & in primo spiritu postea insensibiliter interescunt, & sensim sine sensu à recta perfectionis semita deviant, donec tandem à propria fragilitate stimulati, turpiter cadant; Parvulus quidem lapillus ingentem à Nabuchodonosore visum colossum demolitus est, ut per hoc doceremur, quod sæpè quævis levis occasio ad turpe præcipitium incurrendum sufficiat.

6. Porro, valde notabilis est sequens S. Hieronymi doctrina: Non ex præteritis, sed ex præsentibus judicamur; cavendum est, & semper timendum, ne veterem gloriam, & solidam firmitatem unius horæ procella subvertat. O quot habuerunt exordia omnino aurea, sed pro dolor! quàm turpia exodia: de quibus Richardus de S. Victore sic exclamat: O confusibiles operari-

os, qui in initio conversionis suæ opus suum inchoant ex auro, & consummant in luto! Osius Cordubensis Episcopus sub Diocletiano fidem Orthodoxam constanter confessus, & à S. Athanasio dignus æstimatus, qui Patris Episcoporum & Confessorum titulo honoraretur, fidem Catholico-Romanam longo tempore contra Arrium invictâ constantiâ sustinuit, & ob virtutes heroicas, nec non prudentiam, quæ in ipso admirabilis erat, in Concilio Nicæno Legatus Apostolicus ab omnibus est agnitus, quem orbis universus velut ævi sui miraculum suscepit, eumq; Constantinus Imperator ut Patrem venerabatur, laterique suo velut affiduum monitorem adherere volebat, quem etiam S. Athanasius magnum appellabat & Sanctum, utpote, qui egregium hunc Patriarcham contra Constantium sæpius defenderat; Hic inquam post innumera hæc, quæ sibi apud universam Ecclesiam comparaverat, merita, post omnes persecutiones patienter toleratas, in conciliabulo Sirmii habito, dum centum annorum ætatem attigisset, miserabiliter cecidit, Ursacil & Valentis hæresim amplectendo. Immenso sanè luctu, & implacabilibus lamentis (ut Baronius An. 357. n. 17. ait) persecuti sunt SS. Patres præclarissimi hujus viri lapsum, qui cum navem, quâ tot tantæque maria navigarat, inter syrtes, scopulos, atque Piratas, validis undique urgentibus adversariis ventis, jam ad portum salutis magnâ gloriâ perduxerat incolumem, ibi insperatè naufragium fecit, universâ Catholicâ Ecclesia expavescente. Ejusmodi Osi planè miserabili casu Catholicus orbis contremuit, concussæque sunt solidissimæ petreæ. Quis rogo de sui exitu poterit esse securus, si omnium Synodorum laudibus Osi celebratum, torque ex diversis

sertaminibus coronis auctum hominem, in Conciliis agentem Patronum atque Magistrum videat tam inopinatè prosteri, ac instar falis infatuati pedibus proculcari, tantumque ducem effici excitis desertorem, imò ad hostes deficientem, & in castris hostium profitemem; idque eo potissimum tempore (proh dolor!) quo de laboribus immensis præmium accepturus, & de innumeris victoriis erat donandus à summo Imperatore coronis?

7. *Henricus VIII.* Angliæ Rex regia manu sua contra Lutherum de septem Sacramentis librum conscripsit, qui apud Summum Pontificem & Cardinales in tanta æstimatione habitus fuit, ut ob eundem illum defensoris Ecclesiæ titulo honorarint. Quis autem unquam hunc eundem Regem postea pejùs, quàm si Antichristus aliquis fuisset, subditum sibi Angliæ regnum in fide orthodoxa subverturum esse credere potuisset? Et tamen idipsum cum maximo & irreparabili damno & scandalo præstitit. Quantum item fuerit meritorum *Tertullianus*, quamque eximius & zelosus extiterit fidei Catholicæ Professor; & quam ingentia etiam *Origenes* perire eandem Ecclesiam sibi merita compararit, liquet de utroque tum ex eorum libris, pietate & doctrinâ plenius, tum ex annalibus Ecclesiasticis; attamen ambo in hæresin turpiter sunt prolapsi. Prætereundus hic non est *Balaam*, qui

avaritiâ illum exstimulante populo Dei maledicere præsumpsit Num. 22.; Nec tamen impius ille semper sceleratus fuit, sed à principio Sanctus, amicus Dei, & Propheta fuisse noscitur, imò idem ille erat, qui in libro *Job Eliu* appellatur, paulò post verò sensim in timore DEI refriguit, amissòque gustu spiritualis vitæ & conversationis, pecuniarum factus est amator, & studiosus inquisitor, quas ut abundanter sibi conquereret, dæmonem adoravit. Audiamus *Rupertum Abbatem* in v. 2. Apoc. dicentem: Fuit ille *Balaam* idem, qui in libro *Job dicitur Eliu*, primum Propheta, & vir Sanctus, postea propter avaritiam, divini vel arioli vocabulo nuncupatus. Unde deducitur, quanti referat illud observare documentum Apostolicum *Philip. 2. 12.*: Cum metu & tremore salutem vestram operemini. *Seneca* moralis ait: Felix sapientia, quæ ex aliorum discitur insipientia. Et *S. Hieronymus* pariter dicit: Aliorum ruina exempla Testorum sunt. Quamobrem summas Deo referamus grates, quod ex immensa sua erga nos pietate non nos in aliorum exemplum, sed alios in exemplum nostrum posuerit, quod alieno damno meliora sapiamus, caveamúsque, ne in virtutum & Religiosæ perfectionis cursu post tergum respiciamus. Sed quod solidiores in hac perseverantiæ virtute agamus radices, alteram placebit subicere partem.

PARS SECUNDA.

3. **I**nter immensa, quæ perseverantiæ virtus procreat bona, illud prorsus eximium est, quod salutem nobis comparat æternam: Qui perseveraverit. &c. Unde *S. Laurentius Justini*, de lig.

vit. c. 4. ait: Perseverantia, & stabilitas in operatione patenter ostendit, operantem in electorum numero computandum, ac virtute Perseverantiæ esse redimitum; Solum non perseverasse, est amisisse coronam. Ingeniosam

Sanctus Doctor Seraphicus S. Bonavent. in Pl. 67. 1. Cor. 9. 24. habet observationem, dum ad illum Apostoli textum se reflectens: Omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium, ita scribit: Sic de Virtutibus potest dici; nam virtutes ad regnum Christi currunt, sed una sola accipit bravium. Nam currunt mundi contemptus, paupertas, vigiliae, elemosyna, abstinencia, patientia, sed sola Perseverantia coronatur; Nam qui perseveraverit usque in finem, hic Salvus erit. Cetero quemadmodum nullum opus, quamvis videatur esse perfectissimum, sine charitate Deo placere potest; teste Apostolo: Si linguis hominum loquar, & Angelorum, Charitatem autem non habeam, factus sum velut aes sonans. &c. Ita similiter nulla virtus, nec ullum opus bonum aeternam gloriam expectare debet, nisi fuerit perseverantiae adjunctum.

9. Axioma est Philosophicum ab omnibus receptum, quod scilicet forma dat esse rei. Sicut igitur charitas est, quae operibus nostris valorem & pretium attribuit, ita perseverantia omnibus virtutibus dat formam, omniaque merita ita extollit, ut neque charitas, & amor Dei praeium vitae aeternae sine perseverantia acquirerent, quia, ut S. P. August. ait: Perseverantia informat meritum. Et S. Bernardus in Epistola quadam dicit: Perseverantia sola meretur viris gloriam, virtutibus coronam. Mulier illa Evangelica, quae sanguinis fluxu laborabat, non aliter sanitatem donandam sperabat, quam tangendo simbriam vestis Christi. Dicebat enim intra se: Si tetigero tantum vestimentum ejus, salva ero. Et salva facta est mulier ex illa hora. Quid aliud per hoc factum significatur, quam perseverantiam, quae praefigurabatur per simbrae ta-

ctum, summè necessariam esse ad sanitatem, sive salutem animae consequendam? Hinc Deus in Apocal. 2. 10. nos exhortatur dicens: Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitae. Non vult perseverantiam qualemcunque, sed constantem usque ad mortem.

10. Vidit Jacob DEUM, sed ubi? in summitate scalae, inquit S. Hieron. in ep. 10. ad Furiam, non in Jesus fine, vel medio; ut intelligamus non sufficere bene coepisse, sed bene consummasse. Quid enim prodest (rectè exclamat S. Bernardus ep. 253.) Christum sequi, si non contingat assequi? Ideo Paulus agebat: Sic currite, ut comprehendatis. Ibi tu Christiane, fige tui cursus metam, ubi Christus posuit suam. Factus est, inquit, obediens usque ad mortem. Quantumlibet ergo cucurreris, si usque ad mortem non perveneris, bravium non prehendes. Quocirco quisquis salvus fieri discupit, Christum Duce[m], & Salvatorem suum imitetur, necessum est, qui de seipso (ut dilectus ille discipulus suo in Evangelio Joan. 17. perhibet) dixit: Opus consummavi, quod dedisti mihi ut faciam. Et in cruce dixit: Consummatum est. Porro, licet perfidi Judaei identidem clamitarent: Si Rex Israel est, descendat de cruce, & credimus et. Matth. 26. Non tamen descendere voluit; Et quare? quia eo ipso, cum Rex Israel est, non conveniebat, ut titulum Regis, supra crucem positum, desereret; cum enim salvus esse non poterit, nisi qui perseveraverit usque in finem, quanto minùs poterit esse Salvator? ut ait S. Bernardus serm. 1. de die Paschae. Additque S. Thomas, si de cruce descenderet, virtutem nobis patientiae usque in finem non demonstrasset.

11. Nulli ignota est ingens illa strages, quam Deus *Ezech. c. 9.* inter homines cujuscunque ætatis, sexus, conditionis & professionis, cum hoc tamen pacto instituit: *Omnes super quem videritis Thau, ne occidatis.* Verum cur rectè illi, qui hoc signo T. insigniti, ab hoc flagello remanserunt immunes & exempti? *Hugo Cardinalis* observat, hanc litteram T. in alphabeto Hebraico esse postremam, figuramque crucis præ se ferre; ac proinde figurare perseverantiam. *Ultima littera in alphabeto signatur,* inquit *Hugo* *ad denotandum, quod quæ omnia præcepta non servaverit usque ad ultimum, occidetur.* Ecce igitur, qualiter in hac strage à Deo ordinata universus generis humanum edoceatur, qualiter irreparabilia æternæ mortis damna redundent in eos, qui hoc perseverantiæ caractere insigniti non sunt.

12. Sacra Scriptura *Reg. 13. 13.* de Saule hoc perhibet testimonium, quod scilicet in omni populo Israël nemo illo melior fuerit, etenim ne ad sceptrum Regium capescendum traheretur, quod verè exhorrescebat, latibula quæ sivit, seque abscondit; similiter Spiritu Dei repletus, donisque & gratiis celestibus exornatus fuit, & tamen non solum à regno terreno, sed quod vel maxime deplorandum est, à celesti regno infelicitè decidit. Cupisne demerita ipsius scire, ob quæ hoc ipsi accidit? Nimium licet per aliquod temporis spatium Dei iussibus obtemperaverit, in hac tamen obedientia non perseveravit; Timens enim ne exercitus dilaberetur, expectandi Samuelis impatiens, ministeriumque Sacerdotale temerè usurpans, sacrificium obtulit: Sed audiamus reprehensionem, quæ Zelo ardens Propheta Samuel ipsum perstrinxit: *Stulte egisti,* inquit *Samuel, nec custodisti mandata Domini Dei tui, quæ præcepit*

Gramm. Relig. Pars II.

tibi, quod si non fecisses, jam nunc præparasset Dominus regnum tuum super Israel in sempiternum; sed nequaquam regnum tuum ultra consurget. Quæ verba commentans *S. Gregorius* inquit: *Eccè quam magna perdidit, qui, ut putabat, nulla contempsit;* *Eccè septem diebus Prophetam sustinuit; sed dum præsolari eum in fine diei desit, gloriam tanta dignitatis amisit.*

13. Enim verò, quotquot forent non solum ex numerosa sæcularium turba, verum etiam ex electo Religiosorum populo, qui jam gloriose [si in bonis inceptis constantes permanissent] cum Christo in cælis regnarent, qui tamen nunc apud inferos ardent, æternumque ardebunt, hæc solum de causa, quod in viâ Dei retrospexerint. Exemplis hoc comprobare, Deus bone, quantus foret labor? Sufficiat ergo interim ad nostrum propositum sequens. Juvenis quidam honesto loco natus, & a fortunis felix ac copiosus; melioris sanctiorisque vitæ studio incensus, parentem obnixè rogavit, liceret sibi rebus mortalibus abdicato Christum & immortalia sequi. Negavit hoc ei pater. Institit rursus ac sapius filius: cum actum agere se putaret, propinquos in parentem immisit, ut id extorquerent. Impetravit tandem ab invito patre potestatem abeundi, & mox in cænobium se inclusit, in quo tam magna & illustria continentia & abstinentiæ quotidie documenta cæteris dedit, ut haberent omnes quod imitarentur. Cum aliquamdiu in capto vitæ cursu profecisset, ratus se perfectiorem, & in virtute solidiorem esse, quam erat, affectat solitudinem, & à Cænobiarcha secedendi copiam flagitat. Dehortatur juvenem prudens hostilium technarum Pater, pericula proponit, insidias exponit, enumerat damna ex eo discessu secutura; nec tamen persuadet juveni affectibus suis jam abrepto. Discedenti

M m

ad.

adduntur gemini comites à religioso contubernio. Post iter unius atque alterius diei delati in vastam solitudinem: cum fatigatis corporibus paucillimum quietis permitterent, adxolat aquila streperis pennis, & clangore alarum excitat sopitos. Ille quasi accepto divinæ Providentiæ omine, salutatis comitibus sequitur præviā dūctricem, Aquila post pauca spatia semel atque iterum subsidit, ac evanescit; in quo loco novus incolā sitz antrum reperit, juxtaque salientem aquam ad sedandam sitim, & dactylos ad pellendam famem. Intellexit eam sibi regionem à Deo per avem designatam, ubi precibus intentus vitæ cursum feliciter perageret. Ergo totum sexennium in summa vitæ innocentia & sanctimonia solus & unicus traduxit. Hinc stygius vector de tyronis felici progressu non parum erat sollicitus, timebatque, ne tam altas radices ageret, quas non posset amplius convellere. Aggrediendum itaque sibi militem Christi decernit, personam inculti & horridi, natuque grandis Anachoræz mentitur, tyronem adit, se sequi spectandum primum exhibet. Horret juvenis, & aspectu inusitati hospitis percellitur, nam intra sexennium mortaliū neminem aspexerat. Dāt ergo se in preces, precatur unā in speciem vāferimus insidiator, surgentemque hortatur, ut denuō secum votis Deum conveniat. Tum personatus ille dæmon, quamdiu, inquit, hic degis? Sexennium, ait juvenis. O infelicitatem! subjicit hostis, qui te tam vicinū tamdiū ignoravi? Non plus quam quatrīduū est, cum hic te esse cognovi, statimque consurrexi loco, & salutatum te perrexi, ut de iis rebus inter nos, quæ ad utriusque salutem pertinerent, ageremus. Quid agimus hic ambo in tam desertis & vastis locis, à sacris Christi mysteriis, & à divino Eucharistiæ

epulo exclusi? Vereor equidem, ne ab ejus quoque regno excludamur. Non hinc procul duo sita sunt cænobia, quæ licebit nobis diebus festis adire, ac perceptā sacrā synaxi ad solitudinem redire. Hæc dum imperitus Tyro audit, judicavit hoc consilium salutare, imo necessarium fore; quamobrem proximo die Dominico specum deserit, & cum ipso dæmone, quem virum sanctum aestimabat, monasteria petit. Ubi templum ingressus, & in preces fusus, cum paulō post circumspiceret, & socium ac ductorem suum requireret, nusquam invenit. Unde ex cænobitis quærit, ubi comes suus, & pater esset? Neminem, inquiunt illi, nisi te prorsus inecomitatum adventantem vidimus. Tunc demum sensit, se à dæmone circumventum, & per dolum spelz suo extractum, neque tamen doluit, ad homines post tantum temporis revisisse. Ergo ad latibulum suum reversus, progreditur in consueto vitæ instituto. Sed adesse rursus stropharum fabricator dæmon; verū jam aliā longē viā perniciem incauto machinatur. Juvenis formam induit, habitum civilem & patriam fingit, ut cui semel illuserat, eundem denuo falleret, ac tandem à loco pietatis, religione penitus averteret, ac in sempiternum exitium præcipitaret. Adest ergo, & in latebra sedentem ad sui spectaculum elicit; nihil effatus, sed perinde ac si è patria quæsitum religiosum juvenem venisset, astat, intuetur curiosè, hæret, & modò vultum, modò alias corporis partes respicit, ut ad sciscitandum provocet tacentem. Nec frustra. Rumpit silentium prior imperitus Anachoræz, & quit, inquit, ades, qui me tam exquisitè cōtemplaris? Hinc architectus mendacii ait: haud videris me nosse amplius Religiosissime Domine post tantum temporis intervallum. Ego sum vicini Pa-

tris tui filius. Pater tuus ita audiebat, hoc nomen erat Matri, hoc sorori, sed mater quidem, ac soror ante biennium naturæ debitum solverunt, Pater tuus hoc anno defunctus est, & te hæredem ex æsse scripsit, ut tu veluti pius & religiosus filius relictum patrimonium pro utriusque salute in e- gentes dispercias, misitque, qui te inve- stigarent, nec hætenus ab ullo reperiri potuisti, quod equidem vehementer gau- deo, mihi eam felicitatem divinitus ob- latam, ut in te insiderem. Respondet Anachoreta religiosè, modò etiam con- stanter: Ego verò pecuniæ causâ locum hunc deserturus non sum. Et ille, quid enim mali suadeo? non sum auctor tibi, ut opes possideas, aut retineas, sed in pau- peres tribuas, ac relictam solitudinem quamprimum repetas. Quid responde- bis de neglecta & direpta tantæ pecuniæ summa summo iudici? Huic Anachoreta: Ego inquit, hætenus rerum caducarum curam penitus nullam habui: conscien- tiam solam, & cælum atque Cælites cu- ravi. Et hoc est [ait larvata vulpes] con- scientiam & cælum atque Cælites cu- rare? Parentibus in causa præsertim tam pia succurrere? pauperibus per occasio- nem tam bonam non deesse? Qui hæc non curat, conscientiam negligit, & cælum atque Cælites contemnit. Ad hæc Anachoreta iterum, an non sunt, inquit, alii? an nemo superest cognatorum, qui me absente bona hæreditaria in paupe- res divi dat? Si tu desis, ait impostor, ava- rissimus quisque advolabit, & prædam faciet pro libitu; interim mendicorum turba lugebit, & abibit inanis, cuius culpam tu sustinebis. Ductus & victus his dolis simplex & stolidus juvenis, surgit, pedem, quem retulit nunquam, ex adicula profert, solitudinem simul ac cælum deserit, viam inquit, patriam repetit. In via nec pauca, nec levia nequitæ ru- dimenta accepit à viæ socio, à quo insig-

niter malus esse didicit, antequam id se doceri crederet. In patriam ubi perve- nit, ecce domum paternam ingredientem Pater ipse, quem demon fixerat mor- tuum, occurrit, miratur novum hospi- tem, nec agnoscit filium, sed probè filius Patrem. Quærit parens, quis, unde do- mo, quid adesset? Attonitus prope filius, quod videret vivum, quem audierat de- functum, fingit tantum in itinere ex co- mitis societate profecerat fingit, inquam, se desiderio patris extremum videndi & salutandi adesse. Agnitum Pater in ades admittit, & amicitimè ut filium tractat. Sed non diu in ædibus paternis versatus, mundi mores & leges exactè addidicit, forsasse illas nunquam satis oblitus: tan- tò jam appetentior vanitatis, quantò antè pietatis studiosior, perinde si dole- ret, tamdiu vitiis non serviisse, ita sapere cepit misero peccandi licentia, eoque paulatim devenit, ut innocentiam, om- nemque pudorem amitteret, nam non solùm à suscepto vitæ religiosæ propo- sito apostetando refluit, verùm etiam scortum aliquod sibi in uxorem sacrilego ausu adsciscere non erubuit. Non semel à patre plagis multatus, cum neque ver- bis, neque verberibus emendaretur, in- felicem tandem animam in profligata vita exhalavit. Ita refert Pater Drexel in *Trismegisto* lib. 2. c. 10.

14. Quis hic non clarè cognoscit, mi- nimè sufficere, benè incipere, nisi etiam quis in bene captis perseveret? Quid e- nim profunt huic infelici juveni bona sua operat tot annis exercita? Verè nihil, imò ad maiorem ejus confusionem de- serviunt, juxta illud Christi effatum: *Hic homo capit edificare, & non potuit con- summare.* Hinc talibus æternum vix inge- minatur per *Sapientem* dicentem: *Va his qui perdiderunt sustententiam, & qui dere- liquerunt vias rectas, & diverterunt in vias pravæ Eccli. 2. v. 16.* Unde Salvator noster

ait: *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Operarii, qui horâ undecimâ, sole ad occasum jam ferè, inclinante, à Patre familias ad vineam suam missi fuerunt, eandem cum primis operariis acceperunt mercedem, imò illis in mercede accipiendâ prævenerunt, quia procurator mercedem solvit incipiens à novissimis. Per quod Salvator noster docere nos voluit, verissimum esse, Deum non respicere, quales ante fuerimus, sed qua-

les circa finem vitæ extiterimus. Quamobrem, cum teste *S. Hieronymo* crepissâ multorum sit, ad culmen verò pervenisse paucorum: ideo satagamus non multis incipientibus, sed paucis bene finientibus annumerari, ut quondam dicere cum *S. Paulo* posuimus: *Bonum certamen certavi, cursum consummavi, in reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus Judex.* 2. Tim. 4. 7.

SERMO LVI. DE GRAVITATE PECCATI MORTALIS.

Tanquam à conspectu serpentis fuge peccatum.

Ecclesiastici 21. 2.

PARS PRIMA.

Considerationes quedam, è quibus peccati mortalis enormitas colligitur.

IN sermone præsentî suadetur, ac commendatur peccati lethalis fuga; hanc autem quod religiosus lector maturè capestat, ejus facient, quàm fæda atque horrenda sit, intueatur oportet: hanc proinde pro nostro modulo ac captu in hac dissertatione adumbrare conabor. Et in primis quaeritur, quid sit peccatum in genere? Respondet *Divus Thomas* de malo 2. 1. arg. 1. ex magno *Patre Augustino*, quod sit dictum, vel factum, vel concupitum contra legem Dei æternam. Pro cujus definitionis intelligentia observandum,

nullum esse peccatum, quod non aliquo modo vel legi divinæ, vel humanæ, vel naturali sit contrarium; quia autem omnes istæ leges quædam sunt participationes legis divinæ sive æternæ, & in virtute ejus obligant, hinc in definitione dicitur, peccatum esse dictum, vel factum, vel concupitum contra legem Dei.

2. Dividitur porro peccatum primò in originale, quod derivatur ab Adamo, & per originem, seu generationem, in ejus posteros transfunditur; & personale, quod propriâ voluntate peccantis committitur, & ab alio non derivatur. Secundò

eundem peccatum personale dividitur in actuale & habituale. Primum est actus malus; & difformis regulis morum: Secundum vero consistit in quadam macula, quæ in anima relinquitur ex peccato actuali, & in ea remanet, donec per gratiam sanctificantem auferatur. Tertio peccatum actuale subdividitur in peccatum commissionis & omissionis. Illud consistit in productione alicujus actus mali, & difformis regulis morum. Istud est carentia seu privatio alicujus actus debiti, & lege præcepti. Primum pugnat cum præcepto negativo; ponens actum qui jubetur non poni; secundum cum affirmativo, negligens actum qui præcipitur. Denique [ut alias omittamus peccatorum divisiones] peccatum dividitur in mortale & veniale: Illud infert mortem animæ, eam privando gratiæ & charitate, & avertendo ab ultimo fine; istud vero nec gratia nec charitate privatur, sed ejus tantum fervorem diminuit; nec avertit ab ultimo fine, sed tantum ab eo divertit; ejusque consecutionem retardat. De peccato veniali agemus lectione sequenti; de mortali vero in præsentia. Proinde præcisè ambagibus, solum, cur mortale peccatum abhorrere debeamus, motiva hic proponemus.

3. Primum nobis proponit coronatus inter Prophetas; dum ait Psal. 18. *Delecta quis intelligit?* Quasi diceret: Quis est, qui intelligat, quam enorme sit malum vel unicuique mortiferum peccatum? & quam gravis sit talis injuria Deo irrogata? Quis descendit unquam in hoc mari ad malitiæ fundum? Profecto nullus: Deus solus hanc abyssum cognoscere potest; hoc enim omni peccato mortali essentialiter proprium est [Paul. Segneri in hom. Christ. p. 2. disc. 1. num. 9] non solum esse incognitum, sed etiam à nullo alio intellectu esse cognoscibile, quam

ab intellectu divino. Deus solus, quem admodum supremæ suæ essentia perfectionem comprehendit, ita perfectissime intelligit, quantum sit malum illud, dum homo mortaliter peccat. Quare nullus non tantum millesimam mali hujus, quod peccando committit, partem non cognoscit; sed neque omnes Cherubini & Seraphini simul illud capere poterunt. Imo quod amplius est, ne quidem Sanctissima Dei Mater, quæ tamen divinæ sapientiæ tam plena est, ut quæ meruit illam totam sinu suo excipere, illud cogitatione non assequitur. Atque hoc est verissimum. Hæc cognitio soli reservatur Deo. Potest igitur aliquo modo dici, tam grande malum esse peccatum, quam grande bonum est Deus; quia sicut Deus est bonum infinitum, ineffabile, incomprehensibile, ita peccatum est malum incomprehensibile, ineffabile, subque modo infinitum. Peccatum habet quandam infinitatem ex infinitate Divina Majestatis. Inquit S. Thomas 3. p. q. 1. a. 2. ad 2. qui alio in loco lect. 2. in c. 2. ad Rom. sub initium docet, quod gravitas offensæ crescatur juxta mensuram dignitatis personæ; cui irrogatur. Proinde cum persona offensa per peccatum mortale, scilicet Deus; sit dignitatis infinitæ, manifeste patet, peccatum lethale in se continere malitiam & offensam in esse moris infinitam.

4. Porro, hæc infinita Dei offensa, quæ in omni mortali peccato includitur, in eo fundatur, quod mortaliter peccans ad bonum creatum tanquam ad finem ultimum convertatur, & à Deo vero fine ultimo avertatur; seu quod spreto incommutabili Bono, mutabilibus finaliter adhæreat; Hoc autem tam grande malum est, ut Deus ipse cælos, omnesque cælorum incolas ad obstupescendum invitaret, dicens: Jerem. 2. 12. *Obstupescite cali su-*

per hoc, & porta ejus desolamini vehementer. Quibus verbis maximè admiratio-
nis exprimit affectus, cum ingentem con-
fideret contumeliam, à populo suo per
hoc sibi irrogatam, quod illum, tamen si
fons sit aquæ vivæ, turpiter à se rejecerit,
potiusque hauriendi causâ ad vermino-
sas & pestíferas se contulerit cisternas &
lacunas. *Duo mala fecit populus meus: pri-
mum est, quod omnis boni fontem dere-
liquerit, Me dereliquerunt fontem aquæ
vivæ: secundum est, quod propter cister-
nas, in quibus nec aquæ gutta inveniri
poterat, illum dereliquerit: & foderunt
sibi cisternas, cisternas dissipatas, quæ con-
tinere non valent aquas.* In hoc consistit
Deum esse summum bonum, ut omni-
bus mereatur præferri bonis, quæ non
sunt Deus. *Hic est Deus noster, & non esti-
mabitur alius adversus eum.* Baruch. 3. 36.

5. Dionysius Carthusianus in Opusculo
de enormitate peccati, quod nos, qui pro-
pter bona creata & caduca Deum abji-
cimus, ob hanc Deo irrogatam injuriam
penitus confundat, ita Artic. 5. scribit:
Profundè & sapienter considera, & re-
spice, quàm vanæ, perversæ, foedæ, viles,
ac stultissimæ sint mentes eorum, qui vi-
tius, gulæ, & luxuriæ vacant; quoniam ali-
menta ista carnalia, carnemque mox
moriaturam, fatentem, & sordibus ipsius
repletam, supermundissimæ Divinitati,
& superinfiniæ Bonitati Creatoris sui
præferunt, prædiligunt, & præhonorant.
Idque mox in omnibus vitiis, scilicet
ambitionis, avaritiæ, & similibus exem-
plificat, ac tandem subjungit: Nonne ir-
rationabilissimum, atque insanissimum
prorsus est stultitiæ signum, aliquam bo-
nitatem, seu rem creatam, variabilem &
caducam præferre, hancque plus amare,
quærere, optare, honorare, quàm illam,
quæ est omnis boni idea, exemplar, &

ratio? Itaque ex hac parte peccati enor-
mitas magna profectò est, & penè ineffa-
bilis, & ipse peccator inexplicabilem in-
honorationem, atque injuriam inferri su-
premo Bono, superamabili Deo, cujus
bonitatem in tantum vilipendit, spernit,
& abjicit, ut præferat ei bona illa terre-
na, caduca, mundana, vanissima. Ita Car-
thusianus.

6. Ulterius, tanta in peccato mortali
includitur malitia, ut si fieri posset, ut
Deus esse desineret, peccatum ipsum in
nihilum redigeret, quemadmodum do-
cet Cornelius à Lapide in cap. 2. Jerem.
Quippe dum peccator, relicto Creatore,
adhæret creaturæ v.g. fornicinæ, vino &c.
eamque præfert Creatori, tunc tacitè &
interpretativè summum suum bonum in
ea ponit, ac consequenter privat Deum
suâ quasi bonitate & divinitate; ita ut si
Deus aliquo gladio, aut telo perimi pos-
set, non alio perimeretur quàm peccato.
Sic similiter sentit Mellissus Doctor, S.
Bernardus: De Resurr. Dom. ser. 3. Pecca-
tor, inquit, in ipsum desavit autorem, &
quantum in ipso est, Deum perimit; omnino
enim vellet, Deum peccata sua aut vindic-
care non posse, aut nolle, aut nescire. Vult
ergo eum non esse Deum, quia quantum in
ipso est, vult eum esse aut impotentem, aut
injustum, aut insipientem. De hoc etiam
puncto Tertullianus lib. de Carne Chr. c.
3. ita scribit: Peccator vibrat telum, &
quantum in ipso est, facit ut Deum feriat,
& licet vires feriendi Deum deficiant, vo-
luntas tamen feriendi non deest. Dicit, non
deesse voluntatem; Peccator siquidem,
dum legem violat, cuperet vel Deum ne-
scire eam legis violationem, vel illam
non odisse, vel non posse vindicare: quod
perinde omnino est, ac velle, ne Deus sit,
néve Sapientiæ, Justitiæ, Potentiæ, infini-
tæ perfectionibus polleat; quod est genus
pervers-

statis non atrocis solum & crudelis, sed planè execranda. Crudelis planè & omnino execranda malitia, qua Dei Potentiam, Justitiam, Sapientiam perire desiderat, in-
quiebat citatus S. Bernardus.

7. Huc facit quod Paulus Segneri in Instructione pœnitentis cap. 4. in hæc verba scribit: Quando homo ad peccandum instigatur, in uno quasi latere Deus assistit, & eum præceptis suis exhibitis dehortatur: Non facias quod iniquum est; non furaberis, non mœchaberis &c. Hinc præmium servatæ fidei demonstrando, illinc minando supplicium æternum, transfugæ decretum. In opposito latere astat dæmon, manu exhibens voluptatis illecebram: & quid refert, ait, offendi Deum? Esto, ipsi displiceat, tu interim, quod lubet, fac, de satisfactione postea cogitabimus. Peccator ergo, cum persuasus consensum præbet, tergum Deo obvertit, & opere ipso in hunc modum Deum alloquitur: Nulla mihi tui cura est, nec pensi habeo beatitudinem tuam, non me infernus terret, aut indignatio tua; faciam quod mihi arridet, ac in dæmonis gratiam meæ obsequar voluntari. Quis est Dominus, ut audiam vocem ejus? Exodi 7. 2. Hic est sensus cujuscunque, qui mortaliter peccat, & licet eum verbis cum Pharaone non exprimat, facto tamen ipso idiplum profitetur, inferendo Deo tantam injuriam, cui excipiendæ infinitæ tolerantie virtute opus est. Vide nunc magnitudinem malitiæ sub unico lethali crimine latentem. Deus Omnipotens postponitur vilissimæ voluptati à miserabili creaturâ! Merito proin apud Isaiam conqueritur Deus, se irrisum ab iis, quos in altum exexisset: Isa. 1. 2. *Filios enutrivim, & exaltavi; ipsi autem spreverunt me.* Ad Romanos scribit S. Paulus, à peccatore omnium amabilissima contemni

Dei attributa: Rom. 2. 4. *An nescis, quæ divitias bonitatis ejus, & patientiæ, & longanimitatis contemnis?* Apud Ezechielens de peccatore dicitur: Ezech. 5. 6. *Contempsit judicia Dei.* Similiter dolorem suum per Jeremiam significat Deus, se ab amatoribus suis fuisse fastiditum, irrisum, & contemptum: Jerem. 3. 20. *Quomodo se contemnat mulier amatorem suum, sic contempsit me domus Israel.* Hæc & alia plura, quæ in Sacris Paginis reperiuntur, testimonia satis aperte ostendunt, quanto perè Deus offendatur mortali culpa.

8. At dicet forsitan aliquis, in turpitudinis suæ cæno hærens: *Eccui quid mali facio: nemini quidquam furor, neminem spolio, non occido, neminem injuriâ afficio.* Profectò, qui sic sentit, ignorat planè, cui malefacit, Deo nimirum malefacit, quem infinita afficit injuriâ, cum nolit obedientiam præstare Deo. Sciendum igitur: Peccatum non est malum grande ideo, quia injuriam contra proximum continet, furando, spoliando, occidendo, aliâque similia facinora perpetrando; sed est malum infinitum ideo, quia injuriam contra Deum comprehendit. Deo fit injuria, inquit S. Thomas, dum uno aliquo ex quatuor his modis despicitur; aut directè in seipso, aut indirectè in suis Sacramentis, aut in sua imagine, qui est proximus noster, aut in aliquo præceptorum suorum. Unde sicut impossibile est, basiliscum absque veneno reperire, ita impossibile est, dari aliquod peccatum absque contemptu Dei. Quare in ore nostro nunquam audiatur stolidissima quorundam excusatio: *Non pecco, ut Deum spernam, sed solum, ut voluptatem capiam.* Nosse proinde debemus, duo contemptus generâ à Sacris Doctoribus distingui, unum expressum, & directum, alterum indirectum, & interpretativum. Contemptus expressus dicitur,

280
dicitur, quando peccans directe intendit Deum inhonorare, ut fit in peccato blasphemiz & huiusmodi; siue etiam, dum delinquentis voluntas renuit subijci ordinationi legis divinæ, vel humanæ; & ex hoc procedit ad faciendum contra legem. Contemptus autem indirectus dicitur, quando aliquis Dei legem violat propter aliquam causam particularem, puta propter concupiscentiam, vel iram; tunc enim licet non adsit contemptus formalis & expressus, bene tamen contemptus ex consequenti & interpretativus, sicut accidit in frustione creaturæ, per quam aliquis delectationi intendit, ex cuius intentione à præceptis Dei discedit, & sic per consequens præcipientem contemnit. Ita docent Theologum D. Thomam 4. d. 9. 1. 3. q. 3. c. Hinc etiam asseruit Doctorum gravissimus, Augustinus in lib. de Nat. & grat. Non omne peccatum est ex contemptu: & tamen in omni peccato Deus contemnitur in suis præceptis.

9. Ex quibus discimus, quod tamen quispiam pro fine suo non habeat injuriam Dei, sed delectationem aut lucrum; Deum tamen contemnit, non directe quidem, quod verum est, sed indirecte. Pluris enim voluptatem, aut lucrū prohibuit, quàm ipsum æstimat. Certè, si aliquis nobilium parentum filius mulierem infamem duceret, non propter in-

famiz mortuum, sed solùm, ut suæ satisfactionis voluptati; an. non hoc modo illius Parentes se despici putarent? sanè sic, licet talis filius sua intentione parentes suos, non despiceret; ipso tamen facto à filio suo se despici viderent; nec quicquam valeret ista excusatio: istam faminam ducere, non ut contristem parentes meos, sed uxor mea erit, quia mihi placet. Cum itaque omnis, qui mortaliter peccat, Deum ipsum, siue directe, siue indirecte spernat, & contemnat, sic ab eo similiter spernetur secundum vaticinium Isaiæ dicentis: Isai. 33. Qui spernit Deum, nonne & ipse spernèris ab eo? Debet enim pœna proportionata esse culpæ: Peccatores [ut ex dictis liquet] terga verterunt Deo, quare Deus quoque suum illis tergum vertet, illisque à facie sua projectos æternâ morte afficiet 2. Thessal. 1. 9. Penas dabunt in interitum æternas à facie Domini. Hic solùm comparatio claudicat, quod Deum peccatores, aspernati sint, brevi tempore, vix momento peccati delectatione recreati; ipsi verò in æternum à Deo contemnendi sint, & absque intermissione puniendi. Ne ergo, mi optime frater, in tale irreparabile incidas infortunium, modò præsentis has, considerationes è manibus ne deponas, sed eas sæpius expendas, quibus expensis, singulari utique attentione quodvis cavebis peccatum, tuamque salvabis animam.

PARS SECUNDA.

Aliud argumentum, peccati mortalis gravitatem demonstrans.

10. CUM ex dictis constet, per peccatum mortale Deo injuriam irrogari infinitam, sequitur manifestè, nullam creaturam puram, ne Angelum quidem, potuisse pro peccato mortali suo vel alieno condignè Deo satisfacere, hominemque ab eodem liberare, sed necessarium fuit id fieri per Deum hominè, qui

qui solus & reparare & satisfacere potuit. Hoc ut rectè intelligatur, sciendum est, quòd Deus, tanquam supremus omnium Dominus & Iudex potuisset quidem culpam omnem, & pœnam remittere gratis, & hominem restituere in primum statum: Potuisset etiam qualibet satisfactione, quam posset homo dare, contentus esse, & sic peccatum remittere: Vel constituere aliquem hominem, quasi alterum Adamum, in quo poneret omnes omnium voluntates, qui etiam tanquam caput pro omnibus aliis satisfaceret, & ita sicut Adamo peccante, omnes peccaverunt, ita altero homine constituto instar Adami, illo satisfaciente, omnes satisfacerent. Verùm hæc satisfactio non esset æqualis peccato, quia finita esset; peccatum verò habet gravitatem in genere moris infinitam, sed finiti ad infinitum nulla est proportio.

11. Itaq; supposito, quod Deus condignam pro peccato hominis satisfactionem habere voluerit, necessarium fuit, divinam naturam uniri humanæ, ita ut ille solus posset satisfacere, perditumq; hominem à dæmonis potestate vindicare, qui esset Deus & homo. Eapropter Regius citharædus ita psallit Ps. 71. 12. : *Quia liberabit pauperem à potente: hominem videlicet, gratiâ & donis depauperatum, à potestate diaboli: pauperem cui non erat adiutor, neq; inter homines scilicet, neq; inter Angelos: quia solus Deus homo poterat plenè satisfaciendo adjuvare.* Hoc ampliùs corroboratur ex eo, quod languidus apud S. Joannem dicebat ad Christum Joan. 5. 7. *Domine, hominem non habeo &c.* Ubi D. Thomas ait in c. 5. Joan. l. 1. lit. d. *Quia enim pauper erat, non poterat habere hominem, qui mitteret eum in piscinam.* Per hoc significatur, quòd non erat aliquis homo purus, qui humanum genus salvare posset, quousq; veniret Christus, Deus & homo, per quem salvaretur. Et hoc est, quod

Gramm. Relig. Pars II.

Propheta Evangelicus ex ore Filii Dei protulit, sic protestans Isai. 43. 11. : *Ego sum, Ego sum Dominus, & absque me non est Salvaor: Quasi dicat, & asserat, quòd solus ipse restituere potuerit hominem, & perfectâ satisfactione peccatum ejus delere.* Id quod, paucis interjectis apud eundem Prophetam repetit, dicens: *Ego sum, ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me.* Isai. 43. 25. Quasi diceret: Non Angelus aliquis, non Seraphim, non Moyses, non Propheta aliquis, non omnes homines iusti, simul etiam sumpti, potuerunt te à peccato absolvere, aut pro te, ô homo, satisfacere. Et hoc est, quod inter alia multa mirabilia ad Josephum locutus est Angelus Matth. 1. 21. *Vocabis nomen ejus Jesum: Ipse enim salvum faciet populum suum à peccatis eorum.*

12. Hinc præcipuorum Theologorum doctrina est, peccatum unicum mortale tam enormem in se complecti deformitatem & malitiam, ut si omnium Sanctorum, ipsius etiam Deiparæ Virginis omnia merita ponas in una balance, & ex altera parte ponas peccatum quodvis mortale, majus est, & magis ponderat gravitas, malitia, & offensâ illius, quàm omnium eorum bonorum operum simul etiam collectorum merita, tam ingens pondus habet peccatum mortale: quod injuriam quandam complectitur infinitam, ut superiùs ostensum: Nulla autem creatura sufficiens est exhibere satisfactionem, aut meritum infinitum, nec Angelus, nec homo. Unde omnia Sanctorum bona opera, & merita etiam simul sumpta, finitam habent bonitatem, & sunt pretium finitum. Gravitatis igitur peccati mortalis ex hoc vel maxime elucet, quòd necessarium fuerit verbum Divinum incarnari, & per proprium suum sanguinem peccatorum nostrorum abolere chirographum. Id quod mellifluus Doctor, S. Bern. egregiè ponderat, dum

Na in

in hæc memorabilia excurrit verba: serm. 1. de Nat. Dom. Ex consideratione remedii periculi mei æstimo quantitatem. Nesciebam, & ecce mittitur filius Virginis, filius Altissimi Dei, & jubetur occidi, ut vulneribus meis pretioso Sanguinis illius balsamo medeatur. Agnosce, ô homo, quàm gravia sunt vulnera, pro quibus secundum divinæ sapientiæ ordinem necessum est Dominum Jesum Christum vulnerari. Si non essent hæc ad mortem sempiternam, nunquam pro eorum remedio DEI Filius moreretur. Ita Bernardus.

13. Sanè multò evidentius argumentum Divinæ Justitiæ adversus peccatum exhibet vel levissima Christi percussio, aut spinæ unius punctio, virgarumque ictus unicus, quàm si Deus mundum universum subvertisset, Angelos cum hominibus in tartarum deiecisset æternum cremandos. Quid cruciatus omnium creaturarum comparati cum minimo dolore Creatoris, Innocentissimi, Sanctissimi, Filii Dei Unigeniti? Et tamen Patri æterno satis non erat, Filium qualicunque levi duntaxat vexari incommodo; sed voluit eum onerari probris & contumeliis, ut præ omnibus hominibus diceretur juxta Prophetam Isaiam: *Isai. 53. 3. Vir dolorum.* Quàm porro immensi fuerint hi dolores, quos pro peccatis nostris subire voluit, nemo mortalium intellectu assequi poterit ante supremum mundi diem, quemadmodum S. Birgitta revelatum, in quo, ad reproborum confusionem, ea clarè intelligenda proponet, quæ illorum gratiâ fuerit perpeßus. Quis nunc ubi sensus de peccato? Grande utique malum sit, oportet, cujus exterminandi causâ Deus ipse vitam in ignominiarum tormentorumq; pelago hausitam posuit. An majorem ad-

huc expectas demonstrationem; per quam intelligas, quid agas, cum peccas?

14. Proinde cum Dei Filius infinitæ bonitatis suæ abundantia permotus, pro peccatis nostris in cruce mori dignatus sit; Tit. 2. 14. *Qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate;* nunc æquâ rationis trutinâ penticulemus, quanta hæc censerî debeat ingratitudo, malitia, & perversitas mentis humanæ, eundem pientissimum Patrem, Redemptorem, ac Dominum nostrum, per peccatum rursus exasperare, eumque, quantum penes nos est, cruci iteratis vicibus affigere? O horror! Si Tartarus, Saracenus, aut inter densas Idololatriæ tenebras educatus, tale quid perpetret, videri potest excusabilis error: Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique. *Psal. 54. 13.* At illudne præsumet Christianus? aut (quod adhuc intolerabilius est) Religiosus? Tu verò homo unanimis, dux meus, & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos? Quodd verò tale quid committat, qui hausit spiritum Dei sui, qui sub vexillo Christi Jesu militat, familiaris & domesticus, accumbens toties ad eandem mensam cum Domino suo, id sanè ferendum non est. Sapienter pronunciauit Magnus Augustinus: Infidelem, cum peccat, mereri infernum; Christianum verò dignum esse, cui novus instruat focus, qui veluti Babylonica fornax succendatur septuplum. *Dan. 3. 19.* Est enim peccatum Christianorum tam enorme, præsertim dum peccant ex malitia, sive ex electione, ut justus quilibet justas habeat rationes cum Psalmista exclamandi: *Pf. 118. 158. Vidi prævaricantes, & tabescebam.*

15. Certè, dum nos memoriâ recolimus injurias, à Judæis Christo Salvatori nostro illatas, & quoddam inhumaniter post tam diram ac barbaram flagellatio;

gellationem, spinarumque coronationem crucis stipiti eundem affixerint; nullus nostrum est, qui non graviter in Judæos excausetur, eisque vehementer indignetur. Veruntamen pro certo teneamus oportet, peccata Christianorum graviora longe & magis enormia esse, quam fuerint Judæorum; Ita docet S. P. Augustinus in cap. 26. Matth., sic differens: Non levis, imò gravius peccat Christum offendens regnantem in calis, quam qui eum crucifixerunt conversantem in terris. Eandem veritatem DEI Mater edocuit B. Birgittam, dum de malis Christianis ita queritur lib. 7. Revel. c. 37. : Conqueror, quod Filius meus ab inimicis suis, qui sunt nunc in mundo, amaritius crucifigatur, quam tunc Judæi crucifixerunt eum. Nam licet Deitas impassibilis sit, nec mori possit, tamen cum propriis vitiis crucifigunt eum. Sicut enim si aliquis homo imagini alicujus inimici sui contumeliam & lationem faceret, licet imago non sentiret illata, tamen propter voluntatem malam ledendi, lafor quasi pro opere argueretur, & dijudicaretur. Sic eorum vitia, quibus spiritualiter crucifigunt Filium meum, abominabiliora & graviora sunt ei, quam illorum, qui crucifixerunt eum in corpore. Audistisne, mi religiose lector, quod truculentius, & multis partibus crudelius Christus à nobis, si vitam ducamus sceleribus contaminatam, crucifigatur, quam olim fuerit à Judæis? Siquidem Christianorum malorum brutalior est & detestabilior ingratitudo, quam Judæorum, eorumque peccata, quam infidelium, graviora, eo stante, quod personæ dignitas sit circumstantia aggravans; adeoque cum dignius sit esse Christianum, quam Judæum, palam sequitur, horum peccata, cæteris paribus, graviora esse quam illorum.

16. Appositè huc facit, quod Thomas Cantipratanus commemorat sic scribens lib. 2. Apum. c. 49. In Brabantia partibus, urbe Lovanio civem vidimus, nocte Sancta Parasceves ad matutinas preces surgentem, virum iustum & bonum. Qui cum transiret domum cujusdam caupone (in qua compotatores ad lulum tesserarum sedentes, blasphemias & juramentis ad invicem contendebant) invenit hominem, multis vulneribus, & quidem recentibus deformem. Qui dum quæreret tantæ lationis auctorem, respondit: Isti temulenti, qui hic intus ad tesseras ludunt, me sic tractarunt. Mox ingressus civis, impropere ludentibus tali nocte, & asperis verbis interrogat, cur hominem ignotum, ingressum ad eos, tam crudeliter verberassent? Attoniti autem illi negant aliquem ad eos intrasse, neque quemquam verbo vel verberare offendisse. Et mox surgentes quærunr cum cive hominem cruentatum, nec inveniunt; conversique singuli ad seipsos, intellexerunt, suis sceleribus & peccatis rursus Christum Dominum contumeliis affectum, denuò impropere cruciari.

17. Alio tempore eandem veritatem est edocta S. Birgitta ab eodem Jesu nostro, qui aliquando ei apparuit, undique sanguine purpuratus, eam omnino specie, quâ olim cruci affixus miserabiliter visebatur cum hisce verbis: Intuere vulnera mea. Ad quod tragicum spectaculum illacrymans pia matrona: Heu! inquit, mi Domine, unde tibi modò hæc vulnera? Cui ille: ita me etiamnum vulnerant charitatis meæ contemptores. Ecce, quam non in vanum ingemiscebat orbis Magister, dum ad Hebræos scribens, dicebat: Hebr. 6. 6. Qui prolapsi denuò sunt in peccata, crucifigentes sibi metipsis Filium Dei, & ostendi-

tui, ac contemptui habentes, ut faciunt peccatores. Graviter *Cæsarius Arelatenfis* homil. 27. *Quid illo tempore facturi sumus, quando contra nos Crucifixi cicatrices, notæ peccatorum nostrorum, & maculæ libidinum*

proferentur? Tanto graviora erunt humana delicta, quanto se majora ostenderint divina beneficia. Quot cicatrices, tot erunt linguæ in impios clamantes, & ingratitude eorum condemnantes.

PARS TERTIA.

Cum peccatum hominem dirissimæ subijciat dæmonis servituti, ideo summè fugiendum.

18. **I**nter reliqua motiva, quæ peccati mortiferi fugam suadent, hoc etiam censetur, quod hominem faciat diaboli servum & mancipium, dicente *D. Petro. 2. Pet. 2. 19. A quo quis superatus est, hujus & servus est.* Proinde licet quis omnibus mundi catenis gravatus & obstrictus foret, si hic conservat conscientiam puram & integram, in libertate revera est; è contrâ verò, si quis toti mundo imperaret, si tamen peccatis addictus est, servus & mancipium diaboli merito dicendus est: quemadmodum enim qui operatur justiciam, servus est Dei, qui ad eam impellit; sic qui facit peccatum, servus est diaboli, qui ut plurimum instigat ad illud. Hinc dicebat *S. P. August. in expos. Epist. ad Rom. Unusquisque peccando animam suam diabolo vendit, acceptâ, tanquam pretio, dulcedine temporâis voluptatis.*

19. Porro, insipientia hæc, dum pro vili delectatiuncula nos ipsos dæmoni tradimus, multis major est parasangis, quam si puer nobilissimam gemmam nucibus permutaret. *Lyfymachus* Rex *Thraciæ* (ut refert *Plutarchus*) coactus ob ingentem sitim, aquæ scypho se, exercitumque suum hostibus tradere; epotatâ aquâ, exclamasse dicitur: *O Dii immortales! Quam pusillæ voluptatis gratiâ in servi-*

tutem me ex tanto Rege conjeci! Quod ipsum tantò verius, & majori cum dolore dicere potest peccator, tantò præstantius est regnum, quod pro vilissima voluptate vendidit, & tantò se crudelioribus hostibus tradidit, ac mancipavit. *Raderus* in *Viridario Sanctorum* part. 2. cap. 5. scribit de *S. Simone Scylita Edesseno*, eum solitum fuisse videre homines, Angelis stipatos, sed non eodem modo; nam in gratia constitutis pondè astabant, & tanquam fidi viarum duces lætabundi faciem prælucebant: mortali verò peccato obstrictos, circumstantium dæmonum vinculis constrictos, eminus sequebantur illacrymantes. O igitur infelicem animam, quæ per peccatum mortale se tam atrocium hostium servituti addixit! Quamquam verò nonnulli ab hac durissima diaboli servitute fugere quandoque adnitantur, faciliè tamen iterum ab eodem capiuntur, ac pristino peccatorum jugo subduntur. Id quod apud *Prophetam Isaiam* (*Isai. 29. 24.*) his verbis exprimitur: *Nunquid tolletur à forti præda? aut quod captum fuerit à robusto, saluum esse poterit?*

20. Atque hoc est, quod vel maxime deplorandum facit statum peccatoris;

toris; quia nimirum à tam tyrannica peccati ac demonis servitute nequaquam suis viribus se eripere, & à profundo peccati barathro à se nescipso resurgere valet; sed ad hoc necessariò requiritur gratia Dei, peccatorem præveniens, & ad surgendum adjuvans, juxta illud *Psalmiste* Psal. 58. 12. *Misericordia ejus præveniet me.* Unde Sacrum Concilium Tridentinum c. 55. Can. 3. definit: Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque adjutorio hominem poenitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit. Hoc dogma elegantibus illustrant Sancti Patres similitudinibus: S. Antoninus, Archi-Episcopus Florentinus p. 2. tit. 8. c. 8. sic ratiocinatur: si liber homo ambulans per viam, juxta quam est fovea profundissima, projiceret se in eam, non est liber ad exeundum, nisi alterius adjutorio; ita & in foveam peccati, quod ad infernum ducit, liber est quilibet per se ad intrandum, sed non ad exeundum, nisi Deus portiget ei manum gratia. Quod agnoscens David, dicebat: Psal. 143. 8. *Emitte manum tuam de alto, libera me, & eripe me de aquis multis, scilicet de aquis vitiorum, quia per me non valeo.* Id ipsum etiam docet S. Aug. lib. retract. c. 19. sic dicens: Non sicut spontè homo cecidit, ita etiam spontè resurgere potest. Facilis ergo in peccati abyssum est lapsus, at quàm difficilis est ascensus? Optimè cecinit Poëtarum Princeps, Virgilius.

Facilis descensus Averni,
Sed revocare gradum, superasque ascendere
ad auras,

Hoc opus, hic labor est.

21. Veritas hæc ut magis clarescat, aliam adducit Angelicus Præceptor 1.2. q. 109. a. 7. corp. peraccommodam similitudinem luminis & cæcitatatis, dicitque, quod licet quispiam seipsum excæcare possit,

cæcus tamen effectus, propriis viribus, & ex seipso amissum lumen recuperare minime possit, quia nec illæ vires naturæ creatæ cæcitatem amovere possunt, cum naturaliter à privatione ad habitum non detur regressus. Jam quaeritur, quid sit lumen? nimirum gratia divina; quid verò cæcitas? Peccatum utique. Hinc qui peccat, excæcat se, & lumine se privat, teste Sophonis Propheta 1. 17. *Ambulant ut cæci, quia Domino peccaverunt.* Sicut ergo, qui corporalem patitur cæcitatem, luminis usum recuperare nequit nisi miraculosè; ita qui spirituales patitur cæcitatem, non potest gratiæ lumen iterum consequi, nisi Dei ope. Hanc veritatem perspicacissimo intelligentiæ oculo penetrans maximum Ecclesiæ lumen ac columnen August. hinc gravissimo affectu plenus in soliloquiis suis devotissimis c. 33. dicebat: O piissime Deus! serò te cognovi lumen verum, serò te cognovi. Erat autem nubes magna & tenebrosa ante oculos vanitatis meæ, ita ut videre non possem solem justitiæ, & lumen veritatis: involvebar in tenebris filius tenebrarum, tenebras meas amabam, quia lumen non cognoscebam. Cæcus eram, & cæcitatem amabam, & per tenebras ambulabam. Quis inde me eduxit, ubi eram homo cæcus, sedens in tenebris & umbra mortis? Quis accepit manum meam, ut inde me educeret? Quis est ille illuminator meus? Verè, Domine, tu es, qui eduxisti me de tenebris & umbra mortis, & vocasti me in admirabile lumen tuum, & ecce video. Gloria tibi illuminator meus, quoniam illuminasti me, & cognovi te; serò te cognovi, quia illuminari non poteram sine te, & non est lux extra te. Hæc & alia plura Aug. loc. citato. Ne verò vel minimus relinquatur hac in re ambigendi locus, voluit ipse Deus hanc veritatem nobis indicare apud

Prophetam Oseam 13. 9. hisce claris omnino verbis: *Perditio tua Israel, tantummodo in me auxilium tuum.*

22. Ex his itaque patet, in quam misero ac infelici prorsus sit statu peccator, cum suis viciis à peccati fovea se expedire minimè valeat. Quòd si autem quis dicat: Vera quidem esse quæ de impossibilitate resurgendi à peccatis sine Dei ope diximus, inde tamen non rectè inferri, statum peccatoris ita esse periculosum, Quia gratia divina, ad poenitentiam agendam necessaria, semper parata est, ut docet D. Thomas 3. cont. Gent. c. 159. in hæc verba: *Deus quantum est in se, paratus est omnibus dare gratiam; vult enim omnes homines salvos fieri.* Et alibi dicit: *Gratia nulli deest, sed omnibus, quantum in se est, se communicat.* In cap. 12. epist. ad Hebr. 1. 3. Ubi advertendum Ly nulli; quasi diceret: Gratia Dei nulli peccatori, quantumvis flagitioso, deest. Pro responsione animadvertendum, gratiam DEI à Theologis dividi dupliciter, unam vocant *gratiam efficacem*, alteram *sufficientem*, unde dum dicitur, gratiam nulli deesse, intelligendum est non de gratia efficaci, quæ ipso actu peccatorem à peccati fovea per poenitentiam educit, sed id solum intelligendum de gratia sufficienti, quæ non dat actum, id est, non causat realem à peccato liberationem, sed solummodo dat posse liberari ab illo; hinc peccator hanc gratiam sufficientem habens poterit excutere peccati ac diaboli jugum, re ipsa tamen id faciet nunquam, nisi simul etiam ei ex singularissimo DEI favore detur gratia efficax, quæ sæpenumerò etiam nobis denegatur ob peccatum tantum veniale admissum; (ut suo loco dicitur) quanto magis ille, qui graviora peccata committere non veretur, se his

efficacibus DEI auxiliis & gratis indignum reddet; sicque quantum in se est, impossibilitatem astruit ex peccato emergendi?

23. Instabis, & dices; hominem peccatorem non solum habere in promptu gratiam sufficientem, seu auxilia sufficientia, quæ à Theologis *adjutorium sine quo* nuncupari solent; sed etiam paratum esse auxilium DEI efficacem, id quod vel inde ad intelligendum datur, quòd homo peccator pro suo arbitrio recurrere possit, quodcumque & quotiescunque voluerit, ad sacram Confessionem, suæque peccata Sacerdoti confiteri, cum raro alicui copia Confessoris desit; At Sacramentalis Confessio omnia etiam gravissima delet crimina, hominemque de peccatorum tepebris in divinæ gratiæ lucem educit, & hoc non semel aut bis, sed millies etiam, ac quoties quis confitetur, prout omnium docent Doctorum calami. Respondeo, bene considerata esse superius citati Concilii Tridentini verba: *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione poenitere posse, sicut oportet &c.* Possumus quidem poenitere de peccatis, eaque confiteri etiam cum animi dolore absque auxilio divino, sed non sicut oportet, ad obtinendam salutem. Facile namque est, abjicere se ad Confessarii pedes; pulsare pectus, ac dicere: *Poeniter me. Peccavi.* Didicit hoc vocabulum etiam Saul, scilicet & Judas, qui observans infinitam sui sceleris malitiam, eò quòd Divinum Magistrum suum prodidisset, necemque illi parasset, perturbatus est, horruit, vix non doloris vehementiâ extinctus. At quid fecit? *Poenitentia ductus*, conquistos iniquè nummos retulit, famam laesam refarcivit, peccatum suum publicè confessus est, dicens: *Peccavi, tradens sanguinem*

nam iustum. Matth. 27. 4. Sed qualem sortita est finem talis poenitentia? infelicissimum & horrendum; nam statim recessit, & abiens laqueo se suspendit.

24. Ex hac infelicitatis catastrophe patet, multos quidem poenitentiam agere, commissa scelera confiteri, & tamen non justificari; quia non fit talis Confessio prout oportet. Quamvis autem pauci reperiantur, qui per doloris excessum cum Juda in desperationis incidunt laqueum; innumeri tamen sunt, qui ob supernaturalis doloris (qui ad Sacramentalem Confessionem necessariò requiritur) defectum & carentiam sibi poenitentiae Sacramentum inutile reddunt, & infructuosum; Hinc verendum, ne sit vera nimis illa à S. Thoma Villanovano Ser. in Dom. 4. Quadr. proposita sententia; Ad pedes Confessoris rarus est, qui poeniteat prout debet. Multos quidem poenitebit praeceptorum scelerum, aut sine firmo emendationis proposito, praesertim in ordine ad peccata mortalia. Oportet ante Confessionem (inquit citatus S. Thomas de Villanova) firmum & verum continendi à peccatis propositum perquirere, & an verè illud habeas, discutere, quo naufragio multae animae submerguntur. Hinc ergo facile liquet; Quamquam peccator aliquis pro suo arbitrio facultatem semper haberet Sacramentaliter confitendi, & quando vult, & ubi vult, & cui vult; talis tamen Confessio, proprià sponte facta, ut justificationis producat gratiam, non est in potestate peccatoris, sua peccata confitentis, sed hoc ei provenire debet ex supernaturali quadam Spiritus Sancti inspiratione, Deique adiutorio speciali, quod si abfuerit, nulla poenitentia, aut Confessio nostra DEO poterit esse grata, nec quicquam nobis adfert utilitatis aut commodi spiritualis. Quae omnia si de-

bite, & prout oportet, inspiciantur, & perpendantur, faciliè cognoscitur, in quam miserum, & animae periculis infertissimum sese conjiciant statum, qui mortalibus peccatis se impiare non formidant, neque refugiunt. Et hoc imprimis verum habet de illis, qui ex malicia peccare assuescunt; qui enim peccare in consuetudinem ducit, Judæ Ischariotæ simillimus efficitur; de quo Incarnata Sapientia (Joan. 6. 71.) in omnium Apostolorum praesentia dixit: Nonne ego vobis duodecim elegi; & unus ex vobis diabolus est? Dicebat autem (subjungit Evangelista) Judam Ischariotem; hic enim erat traditurus eum. Dicitur ergo peccator Diabolus, non quidem per naturam, sed per imitationem diabolicæ malitiæ, in hoc scilicet, quod perseverat in malo. Et hoc est, quod hominem in dæmonem quodammodo transmutat: Quia, dicente S. Thoma in Matth. 18. lit. C. quod homo peccet, hoc humanum est; sed si perseveret, hoc diabolicum est. Plerumque autem in peccato perseverare dicuntur, qui ex malitia, seu ex electione peccant: non sic qui ex impetu passionis; hos enim, passionem expletâ, ut plurimum peccati commissi poenitet. Quid verò sit delinquere ex electione; aut ex passione, dicemus Sermone sequenti num. 4.

Interea, mi optime Frater, quæ diximus, bene considera; Et quia non alio fine ad sacram Religionem confugisti, nisi ut adhæreas Domino JESU Christo, sisque unus spiritus cum eo. 1. Cor. 6. 17. Proinde cave magnoperè, ne per peccatum quodvis mortale ex DEI servo fias diabolus, cæloque exclusus, æternum apud inferos ardeas; Quod malum DEUS à nobis omnibus clementer avertat,

PARS QUARTA.

Peccatum omnium calamitatum nostrarum fontem & originem esse astruitur.

25. **N**ihil magis apud omnes hominum nationes usitatum est, quàm, dum adversis rerum casibus prementur, in varias linguam laxare querimonias, & nunc cælum, nunc terram insimulare; modò dæmones, modò homines suarum causam esse calamitatum, consequentes: Verùm Propheeta Jeremias istiusmodi lamenta asserit esse non iusta, dum ait: *Thren. 3. 39. Quid murmurat homo vivus, vir pro peccatis suis? id est, pro pœnis peccatorum suorum, cùm pro peccatis affligitur: Scrutemur vias nostras, examinemus perscrutando omnia peccata à nobis perpetrata, & inveniemus utique, nos longè plura, & acerbiora, quàm sustinemus, fuisse promeritos, atque dicemus, quod dixit Eliu ad Job: Peccavi, & verè deliqui, & te eram dignus, non recepi. Job. 33. 27. Proinde cùm puniris ò homo, non excuses te, accusando alios, sed tuis peccatis id tribuas oportet. Dixerunt olim Josephi Fratres ad invicem: Genes. 42. 21. Meritò hæc patimur, quia peccavimus in Fratrem nostrum &c. Sic & nos sentiamus, atque dicamus id ipsum; quia similiter in peccato sumus de fratre nostro, videlicet de Christo, qui non est dedignatus noster Frater fieri, sicut ipse Maria Magdalene dicebat: Joan. 20. 17. Vade ad Fratres meos, & dic eis: Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum. Eamus ergo Christus Frater noster com-*

municando nobis Carnem suam & Sanguinem, quem tamen peccando neci destinavimus; quia, ut superius num. 15. diximus, qui peccat mortaliter, Christum denuò Cruci affigit. Ideòque meritò hæc, quæ nos premunt, mala patimur, nec habemus, quòd lamentemur, quòd lugeamus, nisi propter nos ipsos, propter nostras culpas & noxas, quæ causæ sunt, & omnium nostrarum fontes calamitatum.

26. In Sanctæ Birgittæ revelationibus de quodam Præposito, qui non aded bene vixit, memoratur, eum Romam ad S. Birgittam venisse, suamque vitam multùm laudabiliter correxisse; Cùmque Sanctæ hujus Matronæ consilio Montem Garganum in Apulia, & Sanctum Nicolaum visitasset, & rediisset ad illam, dixit inter alia, se multum mirari, quare illa famosa Civitas Sipontina, ubi tot Sanctorum corpora quiescunt, destructa erat? Tunc sequenti die Filius DEI S. Birgittæ dixit: lib. 4. Revel. cap. 114. Ille amicus tuus miratur de civitate, quæ destructa est. Verè, filia, hoc meruerunt peccata inhabitantium: nam etiam aliæ civitates meruerunt consimilia; Sed unus amicus meus habitavit ibi, qui perfectam habens ad me charitatem, continuò increpabat mores eorum, qui videns obstinationem eorum, rogabat me cum lacrymis, ut magis desolaretur locus, quam tot animæ quotidie perirentur. Ego verò, videns lacrymas ejus, & quia nullus se perfecte poneret ad placan-

dum

dum me, permisi ea fieri, quæ nunc audiuntur. Proin hujus Civitatis aded celebris cives & incolæ proprio suo damno experti sunt, quod Deus olim populo suo comminatus fuit, dicens: Si spreveritis leges meas, evaginabo super vos gladium, eritque terra vestra deserta, & civitates vestre dirutæ. Lev. 26. 33. Quod si ergo & nos in variis Christiani orbis partibus videamus nunc hanc, nunc illam civitatem, provinciam, regionem &c. fame, peste, bello incendio, terræ motu &c. affligi & perire, neutiquam ambigere oportet, istiusmodi mala non alio fonte, quam peccatorum eorum lacunis emanare. Quia, ut dicit Sacer Paræmiastes Prov. 14. 34. Miseros facit populos peccatum. Et Divus Paulus Rom. 6. 23. ait: Stipendia peccati mors, & omnes mortis anteambulationes, uti sunt morbi & miseriarum innumeræ. Calamitatum igitur omnium fons uberrimus est peccatum.

27. In Capite quinto Libri *Judith* narratur, qualiter *Achior* Dux filiorum *Ammon* ad *Holofernem* loquebatur de populo *Judæorum*, & inter alia sic ait: Et non fuit, qui insultaret populo isti, nisi quando recessit à cultu Domini *DEI* sui. Quotiescunque autem præter ipsum Deum suum, alterum coluerunt, dati sunt in prædā, & in gladium, & in opprobrium. *Judith*. 5. 17. Et sic re ipsa experti sunt *Israëlitæ*; quando enim Deum suum coluerunt, ejusque præceptis obedierunt, omnibus inimicis suis superiores exstiterunt; at dum à *DEO* suo per scelera, & impietatem suam se averterunt, continuò & ipsi, & urbes eorum in suorum adversariorum potestatem cesserunt. *Mis*is cæteris; audiamus *Tobiam Seniorem*, jam in universo mundo clamitantem, ac omnium fidelium auribus hæc verba

Gramm. Relig. Pars II.

suggerentem: Quoniam non obedimus præceptis tuis, ideo traditi sumus in direptionem, & captivitatem; & mortem; & in fabulam, & in opprobrium omnibus nationibus, in quibus dispersisti nos. *Tob. 3. 4.* His cohæret, quod dixerunt tres pueri *Anania*, *Azaria*, & *Misael*, dum in ardentem conjecti fuere fornacem: Quia in veritate, & in judicio induxisti omnia hæc propter peccata nostra. Peccavimus enim, & injustè egimus recedentes à te, propterea tradidisti nos in manibus inimicorum nostrorum iniquorum & pessimorum &c. *Dan. 3. 28.* Ex quibus palam patet, peccata sola facere populos miseros & infelices. Opportunè *Divus Ambrosius*: Civitati, inquit, non nisi propter civium peccata infertur excidium; desine peccare, & civitas non peribit. *S. Ambros. Serm. 85.*

28. In vita Sanctæ *Christine* Mirabilis, apud *Suriium* legimus: Eā die, quā à *Saraceno* & *Saracenis* capta est *Jerusalem*, ipsa in *Belgio* degens, *DEO* revelante, cognovit, id factum ob enormia Christianorum peccata; dum autem Christiani ab iniquitate ad justitiæ studium redibunt, tunc iterum eam recuperabunt. Similiter *Christus Dominus* aliquando rogatus à Sancta *Birgita*, an unquam Christiani loca sancta à *Saracenis* occupata sint recepturi? respondit, tunc ea recuperanda, quando *Saracenorum* peccata erunt peccatis Christianorum graviora. Vera igitur Regnorum ruinæ causa, dissensionumque, & devastationum Provinciarum inde sequentium, non in quinto cælo querenda est, nec illarum auctor *Mars* incusari debet, qui culpā vacat; in terris illa inter injustitias, à quibus hodie tantopere pervertuntur tribunalia, ut etiamnum verum sit illud *Sapientis Eccles. 3. 16.* Vidi sub sole in loco judicii

O o

impie-

impietatem, & in loco iustitie iniquitatem, indaganda est, ibi reperietur. Item accedamus vel publica urbium loca, vel particulares domos, hic similiter quæ sita à nobis illa invenietur inter blasphemias, maledicta, falsa juramenta; inter diras imprecationes, odia, persecutiones; inter ebrietates, fornicationes, adulteria, & nefandas juventutis impudicitias; de quibus etiam homines gloriantur, qui (ut Isaias vaticinatur) peccatum suum quasi Sodoma audent prædicare; Isa. 3. 9. Qui lætantur cum malefecerint, & exultant in rebus pessimis. Prov. 2. 14. Hæc, hæc, & ejusmodi alia horrenda scelera, quæ in populo Christiano grassari solent; sunt causa, ob quam Christianorum urbes ac regiones infidelibus ac Paganis in potestatem cedunt. Audiamus Sapient. Ecclesiast. 10. 8. perorantem: Regnum à gente in gentem transferetur, propter injustitias, & injurias, & contumelias, & diversos dolos. Si populus Christianus in via Dei ambulasset, habitasset utique in pace sempiterna. Baruch. 3. 13.

29. Inquirebat olim Propheta Jeremias 9. 12. Quis est vir sapiens, qui intelligat hoc, quare perierit terra, & exusta sit quasi desertum? Unde ô Filii Adæ tot clades in nos? Nonnulli planetarum aspectibus, ac syderum dominationi ista adscribunt: Alii vicissitudinibus: Alii non rectæ Principum gubernationi: Alii causis aliis. Fallimini; sed quia dereliquistis legem meam, quam dedi vobis, ait Deus apud citatum Jeremiam. Audite pariter Divum Paulum Rom. 2. 9. in hæc vobis verba occinentem; Tribulatio, & angustia in omnem animam hominis operantis malum. DEUS est, qui criminosos ulciscitur. DEI, DEI est, (inquit Sanctus Petrus Chrysologus) quod

urgemur malis, quod verberamur semper, quod gentes valent, quod ruit grando, quod impietas potest, quod dominantur morbi, quod sevit mors, quod tremis terra &c. DEI flagella veniunt, sed nostræ provocant culpæ. Serm. 20. Rectè proin attribui nobis poterit, quod Deus olim de populo suo Israël querebatur, dicens: Ista est Jerusalem: in medio Gentium posui eam, & contempsit judicia mea, ut plus esset impia, quam Gentes. Ezech. 5. 5. Et certè quis non videt, delicias, erapulas, ebrietates, & adulteria inter Christianos grassari impunè, quorum tamen scelerum etiamnum infensissimi hostes sunt Turcæ, eaque severissimis castigant poenis. Sic nos Christiani in multis plus impii sumus ipsis Turcis. Unde non mirandum, Turcas etiam temporibus nostris multorum regnorum ruinis suum auxisse Imperium. Eapropter charissimi, si nolumus esse etiam in tempore præsentis infelices ac miseri, medium efficacissimum nobis præscribit Stracides, dum nos omnes in communi, & singulos in particulari monet, dicens: Noli facere mala, & non te apprehendent. Discede ab iniquo, & deficient mala abs te. Eccl. 7. 1. Si non fuerint inter nos peccata, neque etiam poenæ erunt.

30. Cum igitur cuncta, quæ nos premunt mala, sint peccati effectus; ideo ex æqua rationis trutinâ hoc unicum plus pertinendum venit, quàm cætera omnia quantumvis etiam gravissima mala; quia teste S. Chrysostomo, unicum duntaxat in orbe malum est, nempe peccatum, cum hoc si omnia cætera mala conferantur, mala nulla sunt, sed potiùs ludus & jocus, fabula & somnium. Pro veritate itaque indubitata teneamus, nullum in terris dari verum malum

malum præter peccatum, mortale præfertim. Id quod Didacus Nyssenus in vit. Abrah. lib. 3. cap. 9. bellè dilucidat hoc discursu: Nocte Cœnæ, cum orationem ad æternum Patrem suum pro salute discipulorum Christus funderet, sic ad illum aiebat: Non rogo, ut tollas eos de mundo, sed ut serves eos à malo. Joan. 17. 15. De hoc malo communiter affirmant omnes, esse peccatum: Ita Sancti Augustin. Chrysost. Euthym. Theophilact. At si Christus optavit, discipulos suos servari à peccato, cur non perspicuis verbis hoc petiit? cur dixit: Rogo, ut serves eos à malo; cum dicere possit: Rogo, ut serves eos à peccato? Fecit hoc, ut intelligeremus, nullum esse malum nisi peccatum, sicut nullum est bonum nisi gratia. Ærumnæ, adversitates, persecutiones, infirmitates, fames, sitis &c. tam non sunt mala iis, qui sunt in gratia Dei, ut potius sint bona, & oc-

casio incrementi gratiæ. Propterea dicebat S. Joan. Chrysost. in homilia de Abraham tom. 1. In rem nostram sunt tentationes: Quantum afflictionum, cruciatuum, calamitatum hujus vitæ habet: justus tantum habet auri argenti, & gloriæ cælestis. Omnia in illius utilitatem & honorem cedunt; Majestas autem, & potentia, bona valetudo, venustas, opulentia, & cætera fortunæ bona, conjuncta cum peccato, tam non sunt bona, ut etiam majorem afferant damnationem illi, qui ea habet. Ergo non est bonum aliud præter gratiam, nec aliud malum præter peccatum. Hucusque Nyssenus. Solum igitur peccatum par est metuere, solum fugere tanquam summum, & unicum Orbis malum, quod hominem reddit miserum, imò miserimum & infelicitissimum, quia illud solum ei parat incendium sempiternum, ut patebit ex mox dicendis.

PARS QUINTA.

Fugiendum est peccatum, quia solum detrudit hominem ad ignem æternum.

31. **S**I quispiam ex hucusque relatis ad fugam peccati mortalis per-motus non fuerit, moveatur saltem eo ex capite, quod peccatum mortale peccatorem obligat ad poenam æternam, prout innuitur in Apocalypsi capite 14. ubi dicitur: Cruciantur igne & sulphure in sæcula sæculorum. Idem testatur Sapientia Incarnata, Matth. 25. 46. dum de reprobis ait: Et ibunt hi in supplicium æternum. Quis autem adæquatum de poenarum infernalium atrocitate formare poterit conceptum? Quis unquam suo intellectu ad æternitatem capiendam

pertingere valuit? O ineffabilem igitur eorum cæcitatem, atque delirium, qui peccata etiam graviora non verentur committere. Nam si nemo vel integrum etiam acciperet regnum, ut per unius diei moram in fornace ardenti jaceret, & torqueretur; quanta insania erit, pro vilissimæ ac momentaneæ voluptatis fruitione præsentissimo se exponere periculo, ne sibi obtingat, quod sceleratæ Babylonii factum fuisse refert S. Joannes Apoc. 18. 21. dicens: Et sustulit unus Angelus fortis lapidem quasi molarem magnum, & misit in mare tartareum illud dicens: hoc impetu mittetur

Babylon civitas illa magna, seu peccator, & ultra non invenietur, nisi in inferno; ubi velut titio semper ardens, & nunquam conflagrans, in incendiis æternis fumabit.

32. Sanctus Petrus Apostolus, ut primos sui sæculi Christianos à peccato coërceret, lapsum illis proposuit Angelorum, id est, unicum superbiæ peccatum, tanta cum asperitate castigatum; ait enim: *DEUS Angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, in iudicium reservari.* 1. Petr. 2. 4. Hic considerare: Quod si quispiam regnum aliquod ingrediens videret, quod tertia pars nobilissimorum & potentissimorum regni illius Principum ignominiose ageretur in furcas, idque iustissimam sententiâ talis Regis, qui cæteroquin Sanctus, iustus, piissimusque existens, semper putat citra condignum, quem inde de delictis, à talibus Principibus commissis, formaturus esset conceptum? Jam verò constat, quod tertia pars stellarum, quæ à cælesti firmamento cecidit, scilicet Principatus, Throni, Dominationes, Potestates, Cherubim ac Seraphim, à Deo ad inferni patibula fuerint condemnati, ed solum, quod per superbiam evanuiscent, quantò igitur magis contremiscere debet vermis, & vilissimum terræ lutum? Verissimè dixit Eliphaz ad Job: *Ecce qui serviunt ei, non sunt stabiles: & in Angelis suis reperit pravitatem: Quantò magis hi, qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum, consumentur velut à rinea?* Job. 4. 18.

33. Et quod ampliùs est, in tantum Deus peccatum odit, & persequitur, ut si ipsamet DEI Mater (quæ dignitate suâ omnes in cælo Sanctos superat) unquam uni soli peccato mortali animo consensisset, Filius ejus illam subitò plus

quàm serpentem odisset, & si in tali itatu exspirasset, ipsemet ore proprio ad æternos inferorum ignes cum aliis reprobis eam condemnasset, ne quidem minimâ vitæ corporalis ab eadem in Incarnatione acceptæ, nec educationis & sustentationis habitâ ratione. Ita Sanctissimæ Viduæ Birgittæ divinitus patefactum est; Audit enim illa vociferantes coram Christi Throno hunc in modum diabolos: Si res illa, quam præ omnibus diligis, quæ est Virgo quæ te genuit, & quæ nunquam peccavit, si inquam illa peccasset mortaliter, & sine contritione divina mortua fuisset, sic diligis iustitiam, quod anima ejus nunquam obtineret cælum, sed esset nobiscum in inferno. Ita in terminis habetur in S. Birgittæ revelationibus libro quarto, capite septimo ante medium.

34. Ex his ergo, quàm res gravis & invisâ sit apud Deum mortale peccatum, & quod hoc obliget peccatorem ad poenam æternam, sufficienter liquet. At quærit hæc Doctor Angelicus, an peccatum mortale de se, & ex malitia sua intrinseca exigat poenam æternam, vel solum hoc ei conveniat per accidens, propter legem à Deo latam, quâ illud æternâ poenâ punire voluit. Ratio dubitandi est, quia poena debet esse proportionata culpæ; poena autem æterna nullam videtur habere proportionem cum culpa mortali, quæ brevissimo tempore, & quandoq; in momento committitur. Nihilominus determinat S. Thomas, peccatum mortale ex se, & ex malitia sua intrinseca, reatum poenæ æternæ inducere, & quidem ex plurimis causis, inter quas prima est: Quia cum peccatum contineat malitiam in esse moris infinitam (ut suo loco dictum) ideo ex se, & ex sua malitia intrinseca mere-

tur poenam infinitam; Et cum non possit esse infinita secundum intensiorem, (nam creatura nullius qualitatis infinita est capax) requiritur, quod sit infinita secundum durationem.

35. Aliam rationem, cur damnati puniantur aeternum, assignat S. Gregorius Magnus his verbis: I. 4. Dial. c. 44. Conveniens est, ut qui in suo aeterno peccavit contra Deum; in aeterno Dei puniatur. Dicitur autem, aliquem in suo aeterno peccasse, non solum secundum actus continuationem in tota hominis vita durantis, sed quia hoc ipso, quod finem in peccato constituit, voluntatem habet in aeternum peccandi. Nam voluissent iniqui, inquit S. Gregorius lib. 34: moral. cap. 11. sine fine vivere, ut sine fine potuissent in iniquitatibus permanere. Hanc S. Gregorii expositionem ponderans, & explanans S. Thomas, ait: I. 3. cont. Gen. c. 44. Apud divinum iudicium voluntas pro facto reputatur, qui autem propter temporale bonum aversus est ab ultimo fine, qui in aeternum possidetur, propositus illius fructum fructum ultimi finis: Ex quo colligitur, quod multo magis voluisset in aeternum illo bono temporali frui. Mortaliter itaque peccans sic puniri debet, ac si aeternaliter peccasset. Etenim, qui voluptatem libidinis v.g. Deo praefert, ita affectus est, ut si semper viveret, in peccato semper vellet perseverare, & tali voluptate perpetuo frui; & quia haec mala voluntas in damnato aeternum manet, sicut etiam odium quod erga Deum fovet, ergo & poena aeternum manere debet. Quia ergo damnati noxas, quas contraxerunt, non eluunt, malitiam, dum viverent, coeptam non exuunt, adeo enim omni gratia divina sunt spoliati, ut aeternitate tota nullus eorum dicturus sit: Misere mei Deus; hinc etiam delictorum suorum veniam consequentur nunquam; Et sic sunt, &

permanebunt diabolis simillimi, & quibus nulla vis tormentorum unquam exprimet, vel solas has voculas: Peccavimus, parte. Hinc non male quis dixerit: In inferno meros merissimos esse diabolos, hoc est, obstinatissimos ac desperatissimos Dei hostes, quales non diaboli tantum, sed & omnes damnati sunt. Intelligite haec, qui obliviscimini Deum: ne quando rapiat, & non sit qui eripiat; monet Coronatus inter Prophetas: Psal. 49. 21.

36. Verum enim verum, quod magis perspicuum omnibus fiat, quam gravis & ineffabilis sit peccati mortalis malitia, nosse debemus ac credere, quod unicum lethale delictum longe gravius sit malum, quam ipsa inferorum tormenta, uti docet Alphonsus Tostatus, Auctor gravissimus, sic disserens in cap. 48. Gen.: Peccatum est omnium malorum pessimum, quia etiam minimum peccatum secundum suam speciem est peius omni poena, etiam poena gehennae. Rationem assignat Cornelius à Lapide in cap. 2. Jerem. Quia peccatum est malum culpae, cetera mala omnia, etiam in unum collecta, sunt malum poenae; malum autem culpae altioris est ordinis, quam malum poenae. Proinde Eusebius Nierenbergius, quod nostrum cuilibet peccati horrorem incuteret, ejusque fugam efficaciter persuaderet, ita scribit: in Theopol. p. 1. c. 15. Majus malum, & majorem miseriam unicum peccatum crede, quam totius nostri generis interitum sine culpa. Ego non ita formidarem severitatem Divinam, si omnes nos aeternum torqueret, ac quod sic puniat, ut permittat aliquem peccare. Magis totis contremisco artibus ad unam hujus vitae culpam, quam ad universas inferorum poenas. Plane non nimium fuisset, ut unius hominis scelus deinceps vitaretur, aeternis universos perducere in tor-

tuis non intercedente culpa. Hujus pariter mentis, & sententiae fuere Chrysostomus & Anselmus, ambo Viri Sanctissimi, quorum primus ita loquitur: hom. 37. in Matth. Esi multi gehennam omnium malorum supremum atque ultimum putent: ego tamen sic censeo, sic assidue predicabo, multo acerbius esse, Christum offendere, quam gehennae malis vexari. Alter vero sic proloquitur lib. de similitud. c. 190.: Si hinc cernerem peccati pudorem, & illinc inferni horrorem, & uni illorum haberem immergi, prius me in infernum immergerem, quam peccatum in me admitterem; mallet enim purus a peccato gehennam intrare, quam peccato pollutus calorum regna tenere. Sic, sic omnes, qui Christiani audiunt, sentire deberent; licet autem pauci admodum inter eos numerentur, qui sic animo affecti sunt, tu tamen, Religiose lector,

adlabora, ut in eorum sis classe, qui cum Eleazaro nonagenario 2. Mach. 6. 23. potius praeferunt se velle in infernum, quam peccato assentiri eligerent. Quod si autem hucusque in peccatis vixisses, quæso, festina, & curre ad illos, qui habent potestatem remittendi peccata: Et si peccasti, non adjicias iterum; sed de pristinis deprecare, ut tibi dimittantur, Eccli. 21. 1. hortamentum est ipsius Spiritus Sancti, qui salutem tuam efflictim desiderat. Igitur misere animæ tuæ, Eccli. 30. 24. clamat idem Ecclesiasticus, & non solum audi, sed & sequere, quod tibi suadeo, imò præcipio (ait citatus Sapiens ex ore Dei) nimirum: Tanquam a conspectu serpentis fuge peccatum. Hæc de peccati mortalis gravitate tractasse sufficiat. Modò quid peccatum veniale sit, dispiciamus oportet. Sit ergo

SERMO LVII. DE PECCATO VENIALI.

Noli velle mentiri omne mendacium. Eccli. 7. 14.

PARS PRIMA.

Quid, & quotuplex, & quam grave malum sit veniale peccatum, ponderatur.

1. **I**ovinianus, & plures alii famosi hæretici, celeberrimi inter antiquos erroris instauratores sustinere voluerunt; omnia peccata paria esse, & mortalia. Sed falsitas est manifesta, quod imprimis patet ex ipsismet Christi Domini verbis, qui apud Evangelistam Lucam cap. 9. vocat

quædam peccata festucas in oculo, alia trabes: At festucæ licet oculum, in quo sunt, obsuscant, eum tamen per se excæcare non possunt; ita pariter quædam sunt peccata, quæ non tantum actu non extinguunt gratiam, quæ est animæ lumen, sed quæ nec eam extinguere possunt, subindeque de se & ex natura

ac levitate intrinseca, venialia sunt. Secundò, quemadmodum non omnes morbi sunt corpori lethales; ita neque omnes animæ infirmitates mortem illi adferunt. Animadvertendum ulterius, solum peccatum mortale esse contra legem divinam, non verò veniale, quod est tantum præter legem. Ita docet S. Thomas, dum ait: 1. 2. q. 88. a. 1. ad 1. *Venialiter peccans non facit, quod lex prohibet, nec prætermittit id; ad quod lex per præceptum obligat, sed facit præter legem, quia non observat modum rationis, quem lex intendit.* Modum ergo legis, non finem legis pervertit, qui venialiter peccat, quia legem illo cum rigore, quo deberet, non observat; finem verò non pervertit, quia cum tam Dei, quam proximi dilectio sit finis legis, in illo actu nihil admittit, quo talis dilectio præscindatur, sed solum in causa est, ut aliquantum diminuatur.

2. Hæc omnia quò magis intelligas, finge Ducem quendam, unum è vernis suis cum literis, gravia belli negotia continentibus, Neapolim ablegare. At Servus, si iter contrarium teneret, & ad sui Domini hostes abiret, eisque literas sibi concreditas extraderet, an non gravissimè offenderetur Dominus ejus? indubitanter. Quòd si verò incunctanter Neapolim commearet, in via tamen corpore ac tædio victus, moram quandoque plus æquo necteret, offenderet quidem suam tarditate Dominum suum; sed offensa hæc alterius profectò foret conditionis, nec longè tam gravis, quam esset illa, si servus à Domino suo deficiens ad hostes ejus declinaret, quia hoc modo Domini sui præceptum flocci penderet, imò pedibus conculcaret, non priori. Sic etiam peccatum mortale includit, saltem virtualiter, magnum Dei contemptum, in eo consistentem, ut homo præferat amo-

ram creaturæ amor Creatoris, & præ illius amore non curat dissolvere amicitiam & conjunctionem cum Deo ultimo fine. Veniale verò hoc ipso, quòd amicitiam & conjunctionem cum Deo ultimo fine non dissolvit, virtutalem hunc contemptum Dei ultimi finis non includit.

3. His prælibatis, notandum ulterius, quòd peccatum tam mortale, quam veniale tribus modis committi possit: Aliquando enim peccatur ex ignorantia & inconsideratione, aliquando autem ex fragilitate seu subita quadam passione, quæ est quædam humana infirmitas à natura corrupta in anima emergens. Subinde verò peccatur venialiter ex electione, quòd idem est ac peccare ex proposito, & animo omnino deliberato, & (quemadmodum viri Sancti loquuntur) apertis oculis in peccatum sese conjicere ideo, quòd peccatum solummodo sit veniale; & qui taliter peccat, non dicitur peccare ex ignorantia, neque ex fragilitate aliqua, ut vocant, humana, sed ex propria affectione, & animi malitia. Proinde quando in Sacris Paginis traditur, nullum, quantumvis Sanctum & justum, sine peccatis vivere: 1. Joan. 1. 8. *Si dixerimus, quòd peccatum non habemus, ipsi nos seduximus, & veritas in nobis non est;* Siquidem, ut in Sacris Paræmiis, Prov. 24. 16. dicitur, *Septies cadit justus:* Id intelligendum est primò de solis peccatis venialibus, non verò de mortalibus; quia absque mortalibus multi vixerunt, & etiamnum vivunt, & nos omnes cum gratia Dei (pro qua instantè orare debemus) sine illis esse possumus, imò debemus. Secundò id intelligendum est, de illis duntaxat venialibus, quæ còmittuntur ex ignorantia, subreptione, inadvertentia, & fragilitate humana, quia sine his Sancto,

Sanctorum nullus vixit, solum Beatissima Virgo MARIA excipitur; vixerunt tamen multi sine illis venialibus, quæ committi solent cum plenaria advertentia, & animi affectione; Absque his etenim esse possumus; non verò sine prioribus collectivè sumptis. Quamobrem dum Scriptura Sacra, Sancti item Patres, & vitæ spiritualis Institutores ac Magistri nos ad omnimodam peccatorum venialium fugam adhortantur, intelligendi sunt de illis venialibus, quæ à nobis committi solent cum plena advertentia & deliberatione, seu quorum occasionem ultro investigamus, & accedimus; non verò de illis venialibus, quæ ex inadvertentia sive subitâ quâdam animi passione, & quasi contranitante voluntate perpetrantur.

4. Ergo in præsentî lectione solum agimus de illis peccatis venialibus; quæ plenè voluntaria, quia prævisa & intentata sunt. Apud Sapientem Ecclesiasticum: Eccli. 7. 14. monet Spiritus Sanctus: *Noli velle mentiri omne mendacium.* Non dicit: *noli mentiri omne mendacium*, sed dicit, *noli velle mentiri.* Non dicit, ne loquaris mendacium quàm parvum etiam illud sit; sed dicit, *noli velle illud loqui*; Magna siquidem (ut advertit S. Franciscus Salesius) est inter utrumque differentia: etenim aliud est, semel aut iterum è quadam v.g. animi hilaritate in parvi momenti rementiri, aliud in mendacio sibi complacere, & erga hoc genus peccati affectum esse; quod idem foret, ac *velle mentiri*, id quod imprimis à Sapiente interdicitur. Huc similiter facit doctrina quædam, quàm Henricus Harpius, vir tam doctrinæ, quàm Sanctitatis famâ conspicuus, in hæc verba proponit: in Theol. mystic. l. 1. p. 1. c. 3. Notandum summopere, quòd magna differentia sit inter labi in

venialia ex propria affectione, & labi ex infirmitate, vel occasione. Nam propter naturæ nostræ infirmitatem omnia venialia peccata cavere non possumus, tamen omnes affectiones venialium in nobis mortificare bene valemus. Illi ergo ex naturæ fragilitate, & occasione duntaxat, delinquant, qui antè & post, quando soli & liberi apud semetipsos sunt, non desiderant aliquid, quod peccatum sit, vel sensuale, ut vaniloquium, vanam societatem, bene manducare & bibere, complacentiam sui ipsius & aliorum, vanam gloriam & hujusmodi: dum tamen ad hæc aliquam occasionem acquirunt, citò ex naturæ fragilitate in venialia cadunt: sed quàm citò ad se redeunt, dolent inde, & sentiunt aversionem & displicentiam eorum omnium, quæ à DEO elongare possunt: Et hoc veniale parvum est, statimque à Deo per displicentiam remittitur. Illi verò ex propria affectione delinquant, qui antè & post, dum liberi ab omni peccatorum occasione existunt, desiderant occasionem habere, non propter peccatum, sed propter oblectationem, ut quòd affectant habere vanam societatem ad ridendum, confabulandum, ludendum; quòd affectant bene manducare, bibere, novos rumores audire, & similia alia quàm plurima. Tales quamdiu affectum venialium non mortificant, non dimittuntur ipsis peccata talia, licet sæpe ea constentur. Et quamvis nonnunquam videantur pro eis dolorem habere, tamen ille non provenit ex vero & sincero fundo cordis, neque tantus est, ut peccatorum affectiones penitus ex corde eradicare valeat. Hucusque præfatus illuminatissimus Author.

5. Hanc doctrinam solido niti fundamento vel inde patet, quòd nullus justificationis gratiam ex Sacramento Con-

fessionis

fectionis poterit referre, qui se de quibuldam mortalibus accusat, quorum tamen occasiones proximas (quas fugere potest, ac tenetur) non efficaciter proponit declinare; Quia sic virtualiter saltem & interpretativè affectum retinet erga talia peccata, unde non solum ei illa non remittuntur, sed etiam crimine sacrilego se impiat, dum injuriam facit Sacramento, non debite se ad illud disponendo. Sic pariter in nostro casu de venialibus discurrendum, quæ remitti non possunt, quamdiu vel actualiter, vel virtualiter mens eis inhæret. Sicuti enim v. g. oculus sanari nequit, nisi festuca, quæ ei inhæret, prius extrahatur: Sic anima à suis peccatis per Sacramentalem absolutionem absolvi, & sanari nequit, priusquam à similibus peccatorum affectionibus se expurget; stante enim causâ effectus perseveret, necessum est: Causa autem horum venialium peccatorum sunt istiusmodi desideria, affectiones, & inclinationes, ergo his non mortificatis ac sublati, venialia illa tolli ab anima minimè poterunt. Unde patet, longè graviora, quàm primâ apparet facie, hujuscemodi venialium affectiones solere animæ pericula procreare.

6. Luberaudire, quod *Valerius Venerius* apud *Nadasi* in ann. hebdom. Cælest. pag. 696: recenset. Religioso Sacerdoti alter quidam è purgatorio apparuit, & dixit, se ab ignis illius supplicio non ante diem judicii liberandum fuisse, nisi aliorum suffragia intercessissent. Causa fuit (ajebat) quod, cum adirem poenitentiae Sacramentum, licet accuratè bonâ fide meas labeculas explicârim, id tamen fecerim sine dolore, ac serio proposito emendationis, verùm tanquam à consuetudine, quod Deo maximè displicet, quare, eo annuente, tibi aperio, non ob

meam solum utilitatem, sed etiam pro documento aliorum: licet enim peccata venialia non sint materia necessaria Sacramenti, tamen is, qui ea conficitur, tenetur id non obiter facere, sed dolenter & cum voluntate se emendandi, ne fiat injuria Sacramento tam augusto. Hæc, Religiose lector, probè nota, ac observa, ne idipsum cum tuo maximo damno experiaris aliquando.

7. Enim verò, quò indies magis à peccatorum venialium lapsu tibi caveas, eorumque affectiones & occasiones sollicitè fugias, credas oportet, vel unicuique peccatum veniale, deliberatè præsertim perpetratum, licet vocetur *peccatum leve*, non tamen dici debet *malum leve*; In genere peccati est quidem leve, quia illud committentem absolutè non reddit sceleratum: non enim ex se poenam meretur æternam; cum animam à fine suo ultimo non avertat, nec ex se hominem Deo inimicum constituat; sed in genere mali est malum gravissimum, malum, quo non est majus, quàm malum æternum, hoc est, peccatum mortale, & Infernus. Peccatum mortale est majus malum peccato veniali, quia absolutè loquendo, est malorum omnium possibile maximum. Infernus est majus malum, quia cum illo Dei inimicitia conjuncta est, quæ nunquam cessat, cum gratia divina perpetuò ei subtrahatur. Itaque peccata venialia, si comparentur ad mortalia, levia duntaxat dicuntur, in seipsis tamen adeò sunt gravia, ut Deus (de quo *Psalmista* ait: *Psalm. 10. 8. Justus Dominus, & justitiam dilexit; equitatem vidit vultus ejus, quique se mitem gloriatur, & punit citra condignum*) in justissima bilance ea ponderans, digna esse comperiat, quæ in plures annos usque ad ignem castigentur.

8. Ex Sancti Thomæ 3. p. q. 46. a. 6. ad 3. aliorumque Sanctorum virorum testimonio notum est, minimam Purgatorii poenam, omnibus hujus Mundi cruciatibus majorem & sensibiliorem esse; cum enim animam separatam afficiat, illius gravitatem in hac vita sensibus nostris prædicti comprehendere non valemus. Judicemus ergo, quàm abominabile sit coram Deo peccatum illud veniale, quod tam acri & diuturnâ poenâ à Deo punitur. *Uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit*; inquit S. Paulus 1. Cor. 3. 13. Ignis adeò terribilis clarissimè ostendit, an peccata venialia tam levia sint, quemadmodum fidei nostræ debilitas nobis exhibet; præsertim ubi consideraverimus, tantæ justitiæ severitate etiam in ipsosmet amicos suos Deum animadvertere. S. Gregorius Turonensis de Glor. Confess. c. 3. refert Sanctum Martinum Beata Vitalianæ sepulchrum visitantem post longas preces à Sancta petiisse, quale esset gaudium, quo nunc ex visione beatifica frueretur? Respondit Sancta Virgo: nihil mihi constat de gaudio, quæ adhuc in Purgatorio illam erga Sanctissimam Christi Passionem Inere cogor irreverentiam, quando in die Parasceves cincinnos capitis lavit. S. Gregorius Magnus l. 4. Dial. c. 40. etiam recenset, Paschasium Diaconum, irreprehensibilis vitæ virum, solo vestium contactu, jam mortuum, malignos spiritus ab emergumeni cujusdam corpore fugasse; nihilominus quod certi cujusdam Laurentii ad Pontificatum Romanum anhelantis ambitioni adhaesisset aliquantulum, ad ferventissimas quasdam thermas, crudelissimam profectò Purgatorii speciem, à Deo relegatum fuisse. Similia alia plura de magnis Dei Servis in historicorum libris exempla legimus, quibus inspectis & bene perpen-

usurpare licet illud Evangelicum Luc. 23. 31. *Si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet?* Si divina justitia taliter sævit in charissimos suos amicos ob unicum veniale peccatum, incautè admissum, tamque gravi eos distringens judicio plectit; eheu! Quid fiet illis, qui bibunt velut aquam peccatorum venialium iniquitatem? Job. 15. 16. Interim audiant tales, veniale peccatum, malum leve existimantes, ideoque illud parùm curantes, quid aliquando Sapientia æterna dixerit ad Beatum Henricum Susonem: in libel. de novem rupibus c. 23. *Crede mihi, si quis exploratum haberet, quanta luenda sit poena ob minimam, quæ invito Deo sumitur, naturæ oblectationem, priusquam venialem perpetraveret culpam, potius quotidie sibi caput amputari, ac novam inferni mortem sineret.*

9. Ex his, mi optime frater, disce omnia peccata levia, illa imprimis, quæ cum advertentia, quælibetque occasione committi à non paucis solent, velut gravissimum malum sollicitè fugere; illa verò, sine quibus vivere non datur, quæ tibi ex humana fragilitate, ac animi infirmitate subrepere solent, abolere & expungere allabora, observando aureum quoddam documentum, à Laurentio Surio in Præfat. exercit. Nicol. Eschii in hæc verba traditum: *Cuncta venialia peccata multò facilius, efficacius, perfectius amorosâ quadam conversione ad Deum delentur, quàm si ad ea etiam cum contritione respiciatur*: Sed hoc occultum quoddam exercitium est, paucis cognitum, ac minus usitatum. Doctrinam hanc D. Thomas suo calculo corroborans, magisque dilucidans, ait: 4. D. 16. q. 2. a. 2. in 2. q. ad 1. *Quamvis fervor charitatis, dum homo in Deum fertur motu charitatis, possit esse sine hoc, quod actu de peccato veniali cogitet explicitè; tamen in illo motu implicitè continentur displicentia venialis peccati*

vel unius vel omnium: quia si ferventer in Deum fertur, displicet ei omne, quod à Deo recedat. Unde potest esse tam fervens motus charitatis in Deum, quod omnia peccata venialia consumat, etiam sine actuali cognitione ipsorum. Ex hac S. Thomæ doctrina apparet, nil magis conducere ad abolenda

peccata ex ignorantia, subreptione, ac humanâ infirmitate commissa, quam frequenter ac ferventer elicere actus amoris Dei, proinde à religiosæ perfectionis studioso tale exercitium constanter frequentandum.

PARS SECUNDA.

Peccata venialia vel ideo etiam fugienda, quia trahunt ad mortalia, salutisque naufragia procurare solent.

10. **O**mnium Asceticorum Doctorum sententia ac doctrina est, venialia peccata (cum non sollicitâ curâ evitantur, eò quia venialia sunt) nos trahere ad committenda mortalia; probant autem id ex pluribus Sacræ Scripturæ locis, ex illo præsertim Sapientis Ecclesiastici testimonio: Eccli. 19. 1. Qui spernit modica, paulatim decidet. Hunc textum Dionysius Carthusianus sequenti illustrat Commentario: Qui spernit modica, id est, qui non curat vitare parva peccata, successive corrumpit ad majora, venialia namque minora disponunt ad venialia crassiora, & omnia simul ad mortalia. Monet proinde graviter & sapienter Magnus Pater Augustinus de decem Chordis: Nolite, (inquit) contemnere venialia, quæ minima sunt, sed timete quia plura; plurimumque enim bestiarum minutarum multarum necant. Nunquid minutissima sunt grana arenæ? Sed si arena amplius in navi mittatur, mergit illam, ut pereat. Quam minutæ guttæ pluviarum nonne flumina implent, & domos dejiciunt? Timenda est ergo ruina multitudinis, eth non magnitudinis. Ita Augustinus, qui alibi (in Psal. 49.) ita scribit: Magna præcavisti, de minutis

quid agis? an non times minuta? Projecisti molem, vide, ne arenâ obruaris. Cui consonat illud Ovidii:

Quæ non possunt singula, plura necant.

Et iterum:

Flumina magna vides, parvis de fontibus orta.

11. Extra omnem itaque controversiam est, peccatum veniale dispositionem esse ad mortale; quia per venialia disponitur quis ad amissionem charitatis, ut docet S. Thomas. 2. 2. q. 105. a. 1. ad 2. Et de Virt. 2. 6. ad 1. Et hoc quidem facilius contingit, si frequententur venialia, & iterentur. Nam per negligentiam & diversa peccata venialia disponitur quis, ut tandem labatur in peccatum mortale. Et hoc experientia manifestâ pater: Etenim mulierem ex vanitate & curiositate aspicere, veniale est: cras quoque iterum iterumque intueri, veniale est; At si frequentius hi actus iterentur, facillimè in turpem delectationem, consensumque peccati cadimus, proinde & in opus completum. Aspectum siquidem sequitur cogitatus, cogitatum delectatio, delectationem consensus, consensum opus. Id-

P p 2 circo

circo Sanctus Job: Job 31. 1. Pepigi, inquit, fœdus cum oculis meis, ut non cogitarem quidem de virgine: Id est, ut non primum gradum interiorem attingerem, scilicet cogitationem. Videbat enim esse difficile, si primum incideret, scilicet in cogitationem, quin in alia laboretur scilicet in delectatione & consensum. Ex minutis quoque iteratis furtis, quæ venialia sunt, disponitur facillimè quis ad furandum cum gravi proximi detrimento, hoc est, ad peccandum in ea materia mortaliter. Et hoc de omni peccato verum habet: nimirum quia ex multiplicatione actuum (ut aiebat proximè citatus Angelicus Doctor) crescit aviditas & delectatio in peccato, & hinc facillimè in mortale prolabimur.

12. Jacobus Alvarez, eximius planè vitæ spiritualis, ac religiosæ perfectionis Magister ad præsens hoc nostrum propositum ita scribit: tom. 1. lect. 1. p. 2. c. 16. Levia peccata contempta nos in manifestum perditionis discrimen adducunt, non quia ipsa sufficiunt nos perdere, sed quia sæpè sufficiunt ad grave crimen inclinare, in quo sensu dixit Augustinus de levibus peccatis: Quæ si collecta contra nos fuerint, ita nos gravabunt, & opprimunt, sicut unum aliquod grave peccatum; Quid enim interest ad naufragium, utrum uno gravi fluctu navis operiatur, & obruatur, an paulatim subrepens aqua in sentinam, & per negligentiam derelicta atque contempta impleat navem, atque submergat? Neque enim id sapientissimus Pater dixit, quia putaret levia peccata uni gravi coarquare, sed quia hæc, si non navim nostri cordis operiunt, at aperiunt, ut magnum fluctum peccati gravis suscipiat. Hæc Author præfatus. Et in hoc sensu intelligenda etiam sunt illa verba, quæ aliquando Deus ad S. Birgitam dixit l. 1.

revel. c. 32. nimirum: Minimum peccatum, quicumque in eo delectatur, nec emendat, satis est ei ad perditionem; quia nimirum hoc modo disponitur ad perpetranda mortalia, quæ hominem introducunt in infernum, & damnationem æternam.

13. In Daniele Propheta nobis istiusmodi exhibetur visio: Dan. 2. 34. Videbas, donec abscissus est lapis de monte sine manibus, & percussit statuam; tunc contrita sunt pariter ferrum, testa, æs, argentum & aurum, & redacta quasi in favillam æstivæ areæ, quæ raptæ sunt à vento. Nullus dubitet, quin hæc omnia in figura 1. Cor. 10. 11. Regi Nabuchodonosori cælitus ostensa sint; Nam per hunc parvum lapillum, qui contrivit proceram hanc & pretiosam statuam, jure optimo accipi potest leve aliquod peccatum, flocci à nobis æstimatum, quod tamen quandoque sufficiens est ad conterendam statuam, & in pulverem reducendum argentum & aurum omnium aliorum bonorum operum. Hoc à parte rei ita esse, Beatus Henricus Suso divinitus fuit edoctus. libel. de novem rupibus. c. 23. Etenim Sapientia æterna per varias figuras & visiones omnium Christianorum crimina ei pandit, ac tandem etiam earum animarum, quæ in gratiæ divinæ reperiuntur statu, varios gradus eidem ostendit: Has ergo vidit habitare in distinctis quibusdam altissimi montis rupibus; & quæ in prima seu infima rupe commorabantur, significatum ei fuit, esse illas animas, quæ tantum sollicitè cavent, ne committant peccata gravia, & exinde damnationem incurrant sempiternam, & quia animæ tales vicinæ sunt diaboli retibus, magno versantur in salutis periculo; siquidem vitæ eorum in extremis inferni & peccatorum

eatorum mortalium confinibus sita est. Hinc insidiator infernalis magnam habet fiduciam istiusmodi generis homines, qui parva peccata non curant, in suam pertrahendi nassam, ac à levibus excessibus ad noxas mortiferas, ac inde tandem ad ipsam perditionem deturbandi; id quod vir Sanctus pluribus animabus, hac in rupe commorantibus evenisse dolens spectavit.

14. Porro, rationem solidam, cur nimirum saepe peccatum aliquod veniale, quod serio emendare, ejusdemque occasionem fugere non curamus, in grave crimen nos demergat, damnationemque adornet, assignat Alphonsus Rodriguez p. 1. tr. 1. c. 10. in tradendis vitæ perfectioris dogmatibus eximius Doctor, sic differens: Deus se gerit erga nos, sicut nos erga ipsum: Si nos liberales erimus erga eum, hoc est, minimos quoque defectus declinare studendo, & ille munificus erit, nos semper in sua gratia conservando; Sin autem parci simus, ea duntaxat observando, ad quæ sub gravi culpa obligamur, Deus quoque in nos parcus erit, nec alia, nec plura dabit, quam ad quæ verbo suo assertorio tenetur, dabit scilicet auxilia generalia & necessaria, quæ nulli negat, quæque sufficientia sunt, ut cum iis possit homo tentationi resistere; quia tamen cum hoc auxilio non resistit, ideo, dum tentationi succumbit, est culpa in ipso. Et hoc est, quod communiter docent Theologi cum Sanctis Patribus, nimirum: *Peccatum sequens poenam esse precedentis.* Quod sic intelligendum est: homo per primum illud suum peccatum speciale & particulare illud Dei auxilium, quod datur non solum ad Possesse, sed ad Actu resistendum, demeruit, eoque indignum se reddidit, ac proinde in aliud novum peccatum pronissime corruet.

Idem de venialibus est intelligendum, de illis præsertim, quæ quis sciens prudens committit. Doctrina hæc confirmata manet ex illo *Sapientie Incarnatæ* oraculo: *Qui in modico iniquus est, & in majori iniquus est: Luc. 16. 10.* Nimirum, qui in rebus parvis ac modicis iniquus & infidelis est, fit dignus, cui Deus specialia suæ gratiæ auxilia subtrahat, unde mox in majoribus, & ad culpam gravem obligantibus præceptis iniquus transgressor invenietur. In quo sensu S. Gregorius lib. 20. Moral. cap. 9. dixit: *Si curare parva negligimus, insensibiliter seducti etiam majora audenter perpetravimus.* Etenim à minimis (ut scite observat Mellitus Abbas, D. Bernardus) incipiunt, qui in maxima prouunt; Verissima enim est sententia: *Nemo repente fit summus*, aut in vitio, aut in virtute, sed paulatim ac per intervalla & malum accrescit & bonum: uti & graves corporum morbi etiam accrescere sensim solent.

15. Eapropter à parvis ac venialibus non minus, quam à magnis & mortalibus peccatis abhorrendum est viris religiosi, suæque salutis cupidis; Imò quoddammodo plus à venialibus, quam à mortalibus. Videtur quidem hoc primâ facie paradoxum quoddam, at si bene inspiciatur, comperiemus, esse sanam doctrinam: Docet enim S. Joan. Chrysostomus, majus quadantenus venialium nozarum esse periculum, quam gravium; propria hujus Aurei Oratoris homil. 83. in Matth. verba sunt: *Mirabile quiddam, & inauditum dicere audeo: Solet mihi nunquam videri, non tanto studio magna peccata esse vitanda, quanto parva & vilia; illa enim ut aversemur, ipsa peccati natura & horror, quæ includit, efficit; hæc autem ipsa re, quia parva sunt, desides reddunt, & dum contemuntur, non potest ad eorum expulsionem*

pulsionem illorum animus generose insurgere. Unde cito ex parvis maxima sunt negligentia nostra.

16. Doctrinam hanc non esse hyperbolicam, sed sanam veramque, optime novit stygius impostor; hinc Religiosos, Deique servos hac ex parte potissimum aggredi solet, perspectum habens hanc viam se aditum inventurum, ut eos deinde ad culpas graviiores admittendas facilius pertrahat. Proinde cacodæmon hac in parte haud multum ab similibus esse videtur Aquilæ, de cujus avis solertia & astutia memorant naturalium rerum Scriptores, quando cervum capere, & in suam cedere prædam cupit, altâ se mergit aquâ, quâ egressa in minutissimis se gyrate & volutare solet arenulis seu pulveribus, sic tota pulverulenta intra cervi cornua sese collocat, ubi pulverem omnem alarum agitatione in miseri cervi oculos excutit, & penitus eum excæcat, quem excæcatum à rupe præcipitat, & quassatis ossibus vitam privat. Unde ortum hoc lemma: *Ex pulvere mortem*. Ita omnino Stygius Veterator levium noxarum minutiis, quæ veluti pulvis sunt, quæque à nobis vix quicquam æstimantur, miserum hominem agit in varia peccata mortalia tam astute præcipitem, ut ille se in periculo damnationis versari neutiquam opinetur, sicque facili eundem in suam pertrahit nassam, & in ruinam eum detrudit sempiternam. Hoc modo jam innumeros excæcavit versutissimus hostis, excæcatosque suæ subiecit potestati: Inter hos primus fuit Cain, cui (ut docet S. Chrysostomus) prius persuasit dæmon deteriora offerre, suggerens ei, nullum esse id peccatum; deinde invidiæ veneno succendit, nihil etiam hinc mali secuturum persuadendo. Ita sensum in epm illapsus, ad eadem fratris,

& ad negationem sceleris impulsit, ac tandem ad inferos eum præcipitavit. Alterum exemplum habemus in juda Proditore, cui similiter persuasit, nullam esse culpam, quandam eleemosynarum à Christo sibi creditarum partem surripere, & absque licentia inter cognatos pauperes distribuere; tandem eum, avaritiâ paulatim crescente, ad tantam pertraxit mentis perversitatem, ut auri acquirendi rabie adactus proprium Magistrum suum prodere non abhorruerit. Hinc desperatione ductus, laqueo sibi vitam ademit, suamque infelicem animam in fauces dæmonis tradidit. Ite nunc, & parva dicite peccata illa, quæ tam horrendos possunt producere effectus!

17. In Vitis Veterum Patrum narratur de quodam Monacho, quod, cum aliquando uvam imaturam in horto conspiceret, ad eam decerpendam & comedendam plurimum fuerit tentatus; at ne contra obedientiam extra tempus edendo delinqueret, ab Abbate licentiam comedendi eam obtinuit. At ubi eam decerpfit, serpentem in manu invenit, quo abjecto, Patri, quid factum sit, nuntiavit. Abbas, cum suboleret, quis in serpente lateret, monstrum per caudam in Ecclesiam traxit: ibi rotundè per os viperæ dæmon est factus, si frater uvam absque licentia comedisset, quod eum de Monasterio recedere fecisset. At quorsum ista? Nimirum ut ulterius videamus, ex minutis ac parvis transgressionibus, allaborante dæmone, maxima sequi damna. Quippe si dictus Cœnobita uvam non habitâ licentiâ comedisset, certè non nisi venialiter peccasset, cum hujuscemodi monastica statuta sub gravi culpa obligent nūquam, sed regulariter solum sub poenâ; & nihilominus dæmon eundem, si hoc veniale non vitasset, in apostasiæ crimen, ac inde forsitan

forſan etiam in ſempiternam pertraxiſſet animæ ruinam.

18. Huc ſimiliter facit, quod de Seraphica matre, S. Theſſa legimus in ejus viſa c. 32. quod nimirum Deus aliquando ei oſtenderit locum in inferno, in quem incauta tandem ſe præcipitâſſet, ſi certis confortiis & affectionibus, ex ſe non malis, ſed periculofis, adherere perrexiffet. Oportet proinde non à mortalibus tantum, ſed & à venialibus etiam noxis ſollicitè cavere, attendentes ad illam Sancti Hilarii ſententiam: Epift. de inis. Quadr. Diſſoile eſt, ut cadere in graviora non permitta-

tur, qui minimis graviora non veretur. Contra verò afferente Sancto Hieronymo epift. ad Celant. Non cito ad majora progreditur, qui etiam parva formidat. Quocirco, amice Lector, ſi tuam aſſecurare velis ſalutem, audi & ſequere conſilium, imò præceptum, quod Deus per Sapientem Eccleſiaſticum promulgavit, dicens: Quasi à facie colubri fuge peccata; Eccli. 21. 2. Non ſolùm, inquit Deus, peccata gravia, ſed etiam levia, eorùmque occaſiones fuge, fuge. In hoc omnis ſalus tua poſita eſt, ut peccata quævis etiam à longè conſpecta declines & fugias.

SERMO LVIII. DE TIMORE DEI.

Venite Filii, audite me : Timorem Domini docebo vos. Pf. 33. 11.

PARS PRIMA.

1. **R**egius Propheta ſapientiſſimus erat, cui Deus (ut ipſe teſtatur Pf. 50. 7.) incerta & occulta ſapientiæ ſuæ manifeſtavit, quique ſuper ſenes intellexit Pf. 118. 100. Quadam die ſollicitè ſuos ad auſcultandum ſermonem prædicationis ſuæ invitabat : *Venite Filii, audite me* : Et quid eis prædicaturus eſt ? Timorem Domini docebo vos. Ad inſinuandum cunctis fidelibus in ſæculis ſubſequentibus, quantæ utilitatis ſit docere animas timorem Domini. Quid tandè (inquit Baſil. Mag.) Pater hic ſpirituſ ſanctus docetur eſt ? Timorem, inquit, docebo vos. Mul- ti, qui enuntiant verbum Dei, in hoc errant, ait Joſeph. Maſſi tr. 93. diſc. 1. quod ut plurimum de ſublimibus aliſque myſteriiſ diſcurrant contra illud Apoſt. conſilium : Non alta ſapientes, ſed humilibus con-

ſcientiam, Rom. 12. ſuamque oſtenderent ſcientiam & ingenium, animarum profectum minime reſpicientes; non ſic, ait Propheta, ſed audite me, timorem Domini docebo vos. Ad hanc invitationem reſpondebat ſe S. Laurent. Juſt. lig. vi. c. 1. de tim. Dom. quando dicebat : *Venite, audite me*, quia timorem Domini docebo vos; non curſus ſiderum, non rerum naturas, neque calorum ſecreta, ſed Domini timorem docebo vos. Horum ſcientia ſine timore inflat, timor autem Domini abſque ſcientia illorum ſalvat. Alius quidam ſervus Dei admodum illuminatus dicere ſolebat, quod pro themate concionum nulla alia materia accipienda eſſet, niſi materia de peccato, eò quod ad extirpandum peccatum prædicationes ſive exhortationes inſtitutæ eſſent.

2. Quamobrem ne huius ſervi Dei ſalubre

salubre monitum præteream, pariter cum Regio Vate vos charissimos fratres meos invito, ut mihi auscultetis. *Venite Filii, audite me, &c.* At priusquam hujus DEI Timoris necessitatem & utilitatem explicemus, investigemus oportet, quid sit timor Domini? Hoc autem ex ejus patebit definitione. Definatur ergo Timor Domini, quid sit virtus, quâ quis Deum offendere timet. Ejus naturam explicans S. Tobias, filio dixit: *Omnibus diebus vitæ tuæ in mente habeto Deum, & cave, ne aliquando peccato consentias, & prævenias præcepta Domini Dei nostri.* Tobie 4. 6. Dividitur porro Timor in Servilem, Mercenarium, & Filialem. *Servilis* est, quo quis Deum formidine pœnæ, ab eo insigendæ, offendere timet, de quo S. David locutus est, dum oravit: *Conspice timore tuo carnes meas, à judiciis enim tuis timui.* Psal. 118. 120. *Mercenarius* est, quo quis spe præmii, & mercedis à Deo promissæ, ab offensa Dei abstinere, de quo idem S. Propheta confessus est, se ab illo ad mandata Dei servanda impulsus esse: *Inclinavi cor meum,* inquit in citato Psalmo, *ad faciendas justificationes tuas in æternum propter retributionem.* *Filialis* est, quem (ut Cassianus Coll. 11. c. 13. explicat) non pœnarum terror, non cupiditas præmiorum, sed amoris generat magnitudo, quo vel filius indulgentissimum Patrem, vel frater fratrem, vel amicus amicum sollicito reveretur affectu. Clarioribus adhuc hunc timorem filialem explicat verbis Seraphicus Doctor, S. Bonavent. dicta sal. tit. 6. c. 1. sic inquit: *Sicut Filius super omnia timet offensam Patris, etiamsi pater non intenderet eum percutere; sic qui habet timorem Domini filialem, instar boni filii timet & cavet offensam Patris cælestis, etiamsi ex offensa illa nihil mali deberet sibi accidere.*

3. Sciendum porro, etsi priores duo timores, timor scilicet servilis, & mercenarius minus perfecti sint, non tamen propterea minus utiles censendos, aut omnino negligendos esse, cum & bonum habeant objectum, scilicet incolumitatem sui, & fructus optimos, dum & à peccato retrahunt hominem, & viam ad justiciam & charitatem parant, uti præter alios clare Cassianus Coll. 11. cap. 8. docuit, dum dixit: *Est gradus cujusdam profectus, ut, dum vel pœnarum metu, vel præmiorum spe incipimus vitia devitare, ad charitatis gradum transire possimus.* Cui concinit Os aureum S. Chrysost. hom. 69. ad popul. in hæc verba: *Nisi bonum esset timor (intellige Servilis) non multos impendisset Christus sermones & longos, de pœna & supplicio loquens.* Denique hanc conclusionem sic etiam decidit Angelicus Doctor S. Thomas 2. 2. quæst. 19. art. 4. *Quamquam timoris servilitas mala sit, ipse tamen servilis timor charitate ordinatus secundum suam substantiam bonus est.* Hanc doctrinam ut melius intelligas, nota ex Marchantio hort past. lib. 2. lect. 7. prop. 2. tunc dici timoris servilitatem esse malam, quando homo affectum hunc continet: *Nisi esset pœna proposita, peccatum non vitarem.* Talis enim affectus malus est, quia eo ipso peccat, quo peccare vellet, si impunè posset, & talis non odit culpam, nec amat justiciam, sed solum cavet pœnam, & ita non satis recedit à malo, sed quædam vivit adhuc in eo peccandi voluntas, quæ in opus exiret, nisi timeretur vindictæ pœnalitas. Quod si verò quis v. g. tentationem carnis suppressimere laboraret, & ad hoc pro medio assumeret infernalium tormentorum huic foedo peccato præparatorum meditationem, nihil aliud interea cogitans, nec alia motiva excludens, timor

timor hic bonus esset. Audiamus *Josephum Mansi* tract. 93. disc. 3. hac de re sic discurrentem : Timor purè servilis, qui nullum aliud habet objectum, nisi poenam, & ibi etiam sistit, malus est & vitiosus : At quando cum timore poenæ ultrà progreditur ad detestationem peccati, & amorem DEI, tunc est bonus, & est initium sapientiæ, quia est causa, ut quis bene operari incipiat. Porro quamvis in sensu nunc explicato timor servilis, & similiter sub eadem ratione timor mercenarius, bonus sit, non tamen in hoc sistendum, sed omni conatu ad timorem filialem anhelandum.

4. His prænotatis, timoris Dei emolumenta, quæ inde in animam redundant, explicemus oportet, colligitur autem hujus virtutis excellentia ex eo, quod nihil ad castitatem, teste *Rodriquez* part. 3. tract. 4. cap. 9. tuendam, ac generaliter ad gratiam Dei conservandam, potentius & efficacius, quam ubique & semper sanctum quandam timorem, metum & cautelam præferre, cùm nobis ipsis diffidendo, tum ad Deum recurrendo, omnemque fiduciam nostram in eo reponendo. Ostendit id S. Bernardus sermone 54. in Cant. in hunc modum scribens : *In veritate didici, nihil æque efficax esse ad gratiam Dei promerendam, retinendam & recuperandam, si amissa sit, quam si omni tempore coram Deo inveniaris non alium sapere, sed timere, secundum illud Salomonis Prov. 28. 14. Beatus homo, qui semper est pavidus. Hinc etiam apud Isaiam dicit : Ad quem respiciam, nisi ad trementem sermones meos? At contra unum ex iis, quæ illustres etiam Sanctos ad graves ruinas perduxerunt, est nimia sui ipsius fiducia, exiguus timor, & parva circa seipsum circumspèctio.*

Gramm. Relig. Pars II.

Sapiens enim timet (ut dicitur Proverb. 14. 16.) & declinat à malo : stultus audacter transiit, & confidit, atque ideo non raro impingit.

5. Porro, qui pretiosum liquorem subtilissimo vitro contentum per ea gestat loca, in quibus magna hominum multitudo concurrit, & quæ à vehementibus ventorum flatibus & tempestatibus perflantur, nisi vitri sui norit, & timeat fragilitatem, non debitâ circumspèctione ipsum deferet, & ideo facile frangetur, & liquor quem gestat, in terram effundetur. At contra qui probè novit, quàm vitrum fragile sit, ac metuit, ne quo casu ipsum rumpatur, cautè illud custodit, ac sollicitè deferet, ac proinde securus incedit. Eodem prorsus modo nobis contingit; nam pretiosissimum gratiæ ac donorum divinorum liquorem & thesaurum in luteis fragilibusque (ut ait *Apostolus* 2. Cor. 4. 7.) valis continemus, quæ facili collisione frangi possunt, itaque omnis liquor effundi & disperire. Adhæc in loco plurimorum ventorum, procellarumque turbinibus, & periculis variis obnoxio incedimus. Hinc qui eorum fragilitatem non sat norunt, imò nec timent, in falsa quadam ac mendaci securitate vivunt, sicque haud difficulter pereunt; at qui perspectam eam habent ac metuunt, valde circumspèctè & cautè incedunt, ut se conservent, neque animæ naufragium patiantur, proinde in majore securitate degunt.

6. Hinc ergo discamus semper & in omnibus timorem, & circumspèctionem hanc præferre. Væ autem illi, qui eo carebit : qui etiam verè lugendus & deplorandus est, quia statim proruet. Nam, ut dicit *Divinus Spiritus* :

Q9

Si

Si non in timore Domini tenueris te instanter, tuo subvertetur domus tua; Eccles. 27. hoc est, sine timore Dei confestim corrueris in varia peccata, nec diu stabis in DEI gratia. Digna consideratione sunt nonnulla verba Lactantii Firmiani lib. de ira DEI cap. 12. asserentis: Timor DEI solus est; per quem vita ipsa sustentatur, munitur, gubernatur. Profecto tamen nullus alius ex timore DEI perciperetur fructus; quis non videt hunc esse utilissimum, dum unicuique existit vitæ nostræ director? Hoc deficiente timenda est omnis desolatio. Dixit insipiens in corde suo, non est DEUS. Psal. 13. 1. Ecce verba unius Athei non absterilis Pharaoni, qui pariter protestando similia loquebatur: Nescio Dominum. At quod ex isto defectu vitæ fidei securum fuit? Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in studiis suis, non est qui faciat bonum, non est usque ad unum: Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est usque ad unum: Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose agebant, veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. Visne intelligere, unde torrentes iniquitatis adeo abominandæ proflexerint? Non est Timor DEI ante oculos eorum.

7. Quare bene & optime asserit S. Isidorus lib. 2. Synonom. cap. 6. Ubi timor non est, ibi perditio est morum: ubi timor non est, ibi dissolutio est vitæ: ubi timor non est, ibi scelorum abundantia est. Quod idem Sanctus Bernardus in hæc confirmat verba: Omne virtutum ædificium illico vergit in præcipitium, si timoris Domini amiseris præsidium. Et Sanctus Gregorius breviter quidem sed nervosè dicit: Ubi timor non est, ibi salus non est. Quamobrem si salvus esse cu-

pimus, neque multifariis mundi, carnis, ac demonis astibus ac tentationibus succumbere, salubrem Domini timorem in cordibus nostris semper circumferamus oportet. Propriissima est similitudo, quæ utitur Divus Chrysostomus homil. 2. ad popul. timorem DEI nominando frænum; Etenim equi indomiti multa incurrerent præcipitia, & nos secum præcipitarent, nisi fræno coercerentur; eodem proportionali modo asserere possumus, quod in cursu vitæ nostræ adeo difficilis & laboriosa omni passu prolaberemur, nisi timoris frænum dirigeret ac reprimeret effrænem equum appetitus nostri sensitivi.

8. Hanc ob causam Regius Propheta, ne unquam deinceps DEI incurreret offensam, hanc ab eo petiit gratiam: Confige timore tuo carnes meas; optime namque sciebat, quod quotiescunque Sancti timoris esset confixus clavis, nunquam à DEO separaretur. Certè causa, cur multi ruant in præcipitia, & per vias pessimas ambulent, est, quia non ducuntur, nec duci volunt timore DEI: Contritio & infelicitas in viis eorum, & viam pacis non cognoverunt. Et huius rationem reddit, dicens: Non est timor ante oculos eorum. Quocirco quisquis in multifariis huius vitæ tentationibus securus & adamantinus quodammodo esse cupit, timorem Domini animæ suæ visceribus inserat, necessum est; sic enim velut Salamandra in medio tentationis igne illesus persistet; Hoc quippe divinus Spiritus per Sapientem promulgavit, dicens: Timentem Dominum non occurrent mala, sed in tentatione DEUS illum conservabit, & liberabit à malis. Ecclesiast. 33. v. 1. Siquidem quemadmodum quer-

cus altis defixa radicibus nullis ventorum procellis sternitur; ita animam in timore divino solidatam nullus tentationum turbo concutiet. Vel, ut loquitur *Sanctus Chrysostomus* homil. de Fide Annæ, sicut procellarum furorem & insultus Naucerus suâ peritiâ frangit & eludit; ita timor DEI omnem tentationum tempestatem sua virtute superat.

9. Quippe timor in via Virtutum non se habet, ut timor in via sæculi, timor enim (teste *Sancto Gregorio* lib. 1. moral. cap. 13.) in via sæculi debilitatem generat, secus timor in via DEI, qui fortitudinem gignit; è contra in via sæculi audacia fortitudinem, in via autem DEI audacia debilitatem parit. De hoc sancto Domini timore sic etiam fatetur *Sanctus Chrysostomus* serm. de Sancto Joanne Baptista: Solus est timor DEI, qui mentes corrigit, fugat crimina, innocentiam servat, & omnis boni tribuit facultatem. Imò (teste *S. Diadocho* tomio 5. *Biblioth. SS. PP.* cap. 17.) nemo potest in sensu cordis DEUM amare, nisi prius toto corde eum timeat; timore enim DEI efficitur, ut anima pura & mollis effe-

cta ad exercendam charitatem se applicet. Bellè proin concludit os aureum *S. Chrysost.* hisce verbis: Si DEI timorem habeamus, nihil nobis est opus; si verò hunc non habeamus, etsi regnum ipsum possideamus, sumus omnium pauperum. Merito autem hoc dicit, quoniam ipsa Scriptura testimonium dat, dum eum, qui in timore est, beatum pronuntiat; Beatus homo qui semper est pavidus. Proverb. 28. Beatum autem talem autumo, quia semper à Deo misericordiarum suarum oculis respicitur, teste *Psalmistâ* dicente: Psalm. 102. Quomodo misereatur pater filiorum; misertus est Dominus timentibus se. Iterum beatum existimo, quoniam in cunctis suis petitionibus facile exaudietur, uti rursus verificat *Prophe-ta Regius*: Psalm. 144. Voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet. Beatum denique DEI timentem dicere cogemur; quia felicem mortis horam sperandam & expectandam habet; quemadmodum apertis indicat verbis Spiritus Sanctus per *Sapientem Ecclesiast.* 1. loquens: Timentis Dominum bene erit in extremis, & in die obitus sui benedicetur.

PARS SECUNDA.

10. **V**erùm enim verò, ad hunc salubrem DEI timorem in nobis excitandum tot reperiuntur motiva & incitamenta, ut planè non sit mirandum sit, tot nihilominus reperiri nedum ex sæcularium hominum turba, verùm etiam ex cætu Religiosorum, qui absque omni timore, non secus ac si jam securi &

certi de salute sua forent, in bonis dies suos traducunt. Hujus autem cæcitatæ ratio est, quia rarò & non eà, quâ par est diligentia, causas, ob quas in timore & tremore semper versandam nobis sit, perpendunt; Sicque læti sine omni formidine ad portas inferni properant. Quamobrem ut irreparabili huic damno aditum tempestivè præcludamus,

necessarium est, ut DEI timorem in cordibus nostris plantare satagamus : hoc autem fiet, si seridè motiva nunc breviter asserenda attentè ruminare studuerimus. Primum igitur motivum esse poterit consideratio fragilitatis mortalitatisq; humanæ, & periculorum ac laqueorum, insidiarumque, quibus plena est hæc vita miserrima, & adeò quidem plena est, ut pauci laqueos à nostris hostibus detentos evadant, cùm videamus nonnunquam viros etiam sanctos in hos incidisse. Vidimus, ait S. P. N. Aug. c. 29. soliloquior : multos, & vidimus à Patribus nostris (quod sine magno timore non recolo) ascendisse primitus usque ad celos, & inter sidera nidum suum collocasse, postmodum autem recidisse usque ad abyssos, & animas eorum in malis obstupuisse : Vidimus stellas de celo cecidisse ab impetu ferientis caudæ draconis, & eos, qui jacebant in pulvere terræ, à facie sublevantis manûs tuæ Domine, mirabiliter ascendisse. Quot eheu ! qui ad mensam divinam recumbebant, & panem comedeant Angelorum, eo venèrè indigentiæ, ut etiam filiquis porcorum ventrem implere possent desiderarent ? Quot castitatis ebore antiquo nitidiores in atros carbones conversi sunt, suoque nitore pristino exciderunt ? Quem non perterrefaciant tristitia illa exempla, quæ superius serm. 21. num. 4. 6. & 7. retulimus ?

11. Quis non consterneretur lapsu alterius cujusdam Monachi, de quo S. Antonius audiens exclamavit : Hodie magna & alia columna ad terram concidit. Quis hoc audito non contremiscat ? quis sanctitati suæ confidat ? quis Religioso nomine tutus erit ? Ceciderunt enim, qui te erant meliores, majoribusque virtutibus ac DEI donis pollebant. Unde mo-

nebat S. Hieron. in Regul. Monac. cap. de castit. Nec Sanctior Davide es, nec sapientior Salomone, nec Samsone fortior, hi tamen omnes fadè prolapsi sunt. Quin & de Apostolico collegio nonnemo cecidit, cùm tamen tali in loco, sub tali Magistro, inter tales condiscipulos egisset, tales quoque prædicationes & conciones audisset, tot denique tamque illustres virtutes ac miracula ante oculos vidisset. Unus quoque de septem Diaconis, Nicolaus nomine, super quem Spiritus Sanctus non minus descenderat, quàm super alios, postea non hæreticus modò, sed & hæresiarcha, & hæreticorum parens, & author factus est. Quis ergo serpentem illum antiquum non metuat ? Si denique oculos in cælum vibremus, videbimus & ibi, quomodo Angeli à summa illa, in qua à Deo conditi erant, eminentia & dignitate exciderint. De quibus loquitur Job, cap. 4. v. 18. Ecce, qui servant ei, non sunt stabiles, & in Angelis suis reperit pravitatem : quanto magis qui habitant domos luteas, (lutum namque facile dissolvitur) consumentur ? Quapropter ne domus nostra, anima, inquam in vitia dissolvatur, & pereat, stylo ferreo inscribamus oportet auream Apostoli sententiam, dum ad Philipenses cap. 2. scribens nos sic adhortatur : Cum metu & tremore salutem vestram operamini. Siquidem vel es prævaricator, & malè tibi conscius, vel justus ; Si legum transgressor, timere debes, quia lapsus es ; Sin verò justus & DEO charus es, metuere iterum te oportet, ne prolabaris. Nam ut Apostolus rursus monet : Qui se existimat stare, videat, ne cadat ; in lubrico enim ambulamus, & in cadendi periculo continuò versamur.

12. *Rodriguez p. 3. tr. 4. §. 5. c. 11.* scribit Sanctum quendam Anachoram, Deo revelante didicisse, quanto in periculo sint, quotquot vitam hanc humanam vivunt, quod cum identidem consideraret, lugubri pulloque cucullo suam iram faciem obtexit, nihil ut præter terram, quam calcabat, respiceret; nec ullum ex eo tempore hominem alloqui voluit, imò nec oculos à terra unquam avertère, amarè plorans, quòd tam in præsentì periculo assidud verfaretur. Quem cum deinde multi in cella commorantem inviserent, magnamque hanc in eo morum mutationem mirantes, novitatis hujus ex eo causam, & cur subitò ad tantam extremitatem descendisset, sciscitarentur; iis ille aliud non respondit, quàm: *Sinite me, quia homo sum.* Sciebat quippe Sanctus hic Anachoreta, quàm difficile sit salvari, quàm verò facile damnari: dicebat proinde, sinite me periculum, in quo me cerno esse constitutum, ante mentis oculos habere, ut timore & pavore semper plenus hoc evadam, in quo alii non timentes miserabiliter pereunt.

13. O igitur mortalium cæcitas & duritia! qui sciunt & credunt Christi estatum, quòd videlicet *multi sint vocati, pauci verò electi*; & tamen eorum corda omni ferro & adamante duriora nec emolliuntur, nec consternuntur, quòd de conditione sua pertimescerent. Sed, quæso, si maximus exercitus esset in campo, & omnibus esset divinitus revelatum, casurum paulò post fulmen, & majorem partem percussurum, nonne omnes gravis metus incesceret? haud dubiè. Cur ergo non etiam nos magno timore percellimur, cum revelatum sit, plurimam hominum partem æternæ damnationis sententiâ, velut horribili fulmine, feriendam esse? Profectò qui hinc sibi non ti-

met, non tam homo quàm insensibilis lapis censendus est. Legitur in Speculo Exempl. dist. 3. exemp. 3. de quodam Sancto Episcopo, qui quoties tempestas in cælo orta est, ad templum confugit, ibique in terram prostratus Dominum rogavit, ut generi humano parceret; causam facti verò hanc dedit, quòd Deus tales tempestates permittat, ut homines ad se timendum suscitet, & novissimorum memoriam illis in mentem revocet, cui proin admonitioni sedulò parere nos debemus.

14. Alterum motivum, quo meritò in continuo timore vivere debeamus, est, quia sine peccato, saltem veniali, vivere nequimus. Quàm grave verò vel minimum peccatum sit, dictum est sermone præcedenti. Si ergo Spiritus Sanctus per os Sapientis *Eccli. 5.* loquens ait: *De propitiato peccato noli esse sine metu*; O quanto magis ergo nos timere oportet de peccatis, de quibus scimus, aut nullam aut valde exiguam nos poenitentiam egisse? Quomodò non etiam metu percelli deberemus de peccatis omni die committendis? Siquidem teste Salomone *Prov. 24. v. 16.* *Septies iustus in die cadit.* Impossibile namque est, quemlibet Sanctorum non istis minimis, quæ per sermonem, per cogitationem, per ignorantiam, per oblivionem, per necessitatem, per voluntatem, per obreptionem admittuntur, incurrere, ut notat *Cassianus coll. 11. c. 10.* Nec facile teste *S. Leone Papa serm. 4.* de jejuniis provenit cuique tam incruenta victoria, ut inter multos hostes, frequentesque conflictus, etiam si sit liber à morte, sit quoque immunis à vulnere. Porro licet absque his peccatis collectivè sumptis de via ordinaria vivere non possimus, non tamen ideo excusamur à culpa, quia cum auxilio divinæ

gratiz possumus vitare singula, & proinde omnia peccata divisim sumpta, ut communis sensus SS. Patrum, & Theologorum contra hæreticos docet. Si ergo labantur sancti, quid continget nobis, qui à vitæ Sanctimonia, & perfectionis calle adhuc longe absumus? Timere ergo semper debemus, ne Deus in poenam peccatorum nostrorum manum suam auxiliarem nobis subtrahat, & in maiora peccata nos labi sinat.

15. Cæterum ad hunc timorem nos etiam movere debet exemplum Sanctissimæ Virginis Mariæ, quæ, ut Angelus S. Birgitta (serm. Angel. c. 14.) distavit, dum in templo Hierosolymitano degeret, non solum cœpit Deum amare, verum etiam prudenter timere. Hinc timor Dei erat ejus prima crux; hoc timore semperangebatur non solum, quomodo peccata declinaret, sed etiam, quomodo actiones suas ritè perageret. Et quamvis omnes suas curas, cogitationes, verba & opera ad Dei laudem dirigeret, semper tamen metuebat, ne forsitan in his natus aliquis lateret. Hinc miseri peccatores (ait Angelus) recogitare deberent, quantam poenam ob varia peccata sine omni timore patrata sibi congregant, cum videant, quod etiam gloriosissima Virgo, quæ abique peccato erat, cuncta sua Deo gratissima opera magno timore peregerit. Abbas Agathon moriturus (vit. P.P. p. 2. §. 151.) cum quæreretur à fratribus, an timeret coram Deo comparere? respondit: Laboravi quidem virtute, quæ potui, in custodiendis mandatis Dei, sed homo sum, & nescio, an placuerint opera mea Deo. Hinc non præsumo de illis, nisi venero ante Deum.

16. Sed & Arsenius (Ruffin. in vit. P.P. n. 163.) cum nullum lacrymandi faceret finem, rogatus, an non cum tot lacrymis

securus ad Deum accederet? Respondit: Fratres mei, metuo, & nec momento sine metu fui, ex quo hanc vitæ normam secutus, me Deo consecravi. Quamobrem optime concludit S. Gregorius l. 24. c. 7. dum in hæc prorumpit verba: Quis nostram vitam præcedentium Patrum valeat superare vel assequi? Et tamen David dicit: Ne intres in iudicium cum servo tuo. Paulus cum diceret: Nihil mihi conscius sum; caute subjunxit, sed non in hoc justificatus sum. Jacobus dicit: In multis offendimus omnes. Joannes dicit: Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est; Quid ergo facient tabulæ, si tremunt columnæ? aut quomodo virgultæ stabunt immobilia, si hujus pavoris turbine etiam Cedri quatuntur? Ex his ergo S. Doctoris verbis, amice frater, sat perspectum habes, quemadmodum te continuò oporteat in Sancto Domini timore versari; Insere ergo hunc cordi tuo, insertum verò ne amittas, aut rursus exarescat, sæpe eum rigare debes, quod indies altiores & firmiores in animo tuo agat radices. Porro melior & efficacior irrigatio haud erit, quam accurata Novissimorum confederatio ac meditatio; proinde operæ precium fuerit de his sigillatim in sequentibus tractare.



SERMO LIX.

DE MEMORIA MORTIS.

Memorare novissima tua, & in eternum non peccabis. Ecclesi. 7. 40.

PARS PRIMA.

SI mortalium cæcitas atque demencia ex nulla re alia cognosci posset, cognosceretur sanè ex eo, quod videant, audiant, seiant, & credant se morituros.

& forsitan hodie aut cras, nihilominus salutem suam non quarant, aut serid curent; imò, ut Ecclesiastes c. 8. loquitur, absque ullo timore perpetrans malum; Imò lætantur cum malum fecerint, & exultant in rebus pessimis. Prov. 2. 14. Talium errori ac periculis quasi compatiens Deus ait: Deuter.

32. 29. Utinam saperent, & intelligerent, ac novissima providerent; id est, se brevi morituros fide vivā crederent. Quid enim, quæso, est vita præsens aliud, quam cursus velocissimus ad mortem? Quid aliud hujus-vitæ gloria; quam stipula, fumus, nebula, ros, spuma, quæ omnia citò disparent, & per hoc pro nihilo reputantur? Quare Isaias c. 4. exclamat: Omnis caro fœnum, & omnis ejus gloria tanquam flos agri. Merito proinde quilibet Christianus deberet totum præsentis vitæ spatium tanquam unam horulam reputare, sicque cum omni conatu & fervore ad felicem mortem sese præparare, sicque rebus transitoriiis solum uti, non verò frui, tanquam eas celerimè relicurus. Ad quod hortatur Apostolus: 1. Cor. 7. 31. Tempus, inquit, breve est, reliquum est, ut quis utatur hoc mundo, sicut tanquam non utentes, præterit enim figura hujus mundi. Ex qua utique consideratione: Si Job Deum exoravit dicens Job 7. 18. Parce mihi, Da-

mine; nihil enim sunt dies mei. Et rursus: Paucitas dierum meorum finitur brevi; dimitte ergo me, ut plangam paululum dolorem meum, antequam vadam, & non revertar, ad terram tenebrosam, in qua (ut asserit Veritas) fletus & stridor dentium; & tenebræ erunt.

2. Verum, idem vita hæc interdum longa videtur, quia adhuc durat, urget, & agitur, sed cum fuerit terminata, & finis ejus inciderit, apparebit, quàm brevis extiterit. Hinc ut Dionysius Carthusianus de 4. noviss. a. 8. discurreit, Si quis mille annis, & quod amplius est, ab exordio mundi usque ad hanc horam vixisset, & nunc esset moriturus, totum tempus præteritum videretur sibi tanquam momentum, præsertim dum mentis aciem ad imminentem æternitatem dirigeret. Ideo horum consideratione debemus viriliter opera poenitentiae aggredi sine dilatione, præsertim cum nihil stolidius sit, quàm tempus, in quo omni hora valeamus tot bona peragere, ac æternæ felicitatis gloriam, & augmentum ejus mereri, non solum otiose, sed & vitiose consumere. O quam negligentem & fatuum reputarem negotiatorem, qui omnium hora posset centum florenos lucrari, & tamen hoc ipsum negligeret, otioque vacaret, aut certe ultra hoc suam dissiparet substantiam? Nonne ineffabiliter insipientior esse convincitur, qui cum omnium hora in pretiosissimis Spiritus Sancti charismatis crescere ac durare, acque in caelis æternæ felicitatis incomparabilem aug-

re thesaurum possit, non solum tot & tanta negligit bona, sed insuper nudat, depauperat, lædit, perimit, & condemnat animam suam? Itaque quidquid ad moriendum salubriter reddit nos imparatos, tanquam infernale venenum abhorreamus, ac devitemus. Et econtrà cuncta, quæ ad securum finem disponunt, amplectamur & exequamur.

3. Porro, ad hæc efficienda nihil efficacius & nervosius esse censetur, quàm frequens mortis consideratio, quia hæc nos à Dei offensis retrahit, dicente Ecclesiastico: Eccli. 7. 40. Memorare novissima tua. &c. Unde astutus serpens diabolus Adamum, totamque ejus posteritatem à sublimi innocentiz & justitiz originalis gradu dejicere volens, inaniter se laborare vidit, nisi prius ex Protoparētis nostri corde timorem mortis eradicaret, què Deus illi tanquam culpæ frænum injecerat, dicens: Gen. 2. 17. In quacunque hora edersis ex eo, morte morieris. Ast sagacissimus inimicus utrique conjugii subtiliter insinuat, dicens: Gen. 3. 5. Nequaquam morte moriemini; scit enim Deus, quod in quacunque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, & eritis sicut Dei, scientes bonum & malum. Furtim demit mortis timorem, inquit S. Basilii, ut legis munimenta deprædetur. Hæc igitur abolitâ mortis memoriâ peccaverunt Protoparentes, quibus poenitentiz spatium indulgens Dominus, ne iterum in culpam corruerent, Adamo antidotum & præservativum contra culpæ virus iterum mortis memoriam præscribit, dicens: Pulvis es, & in pulverem reverteris; ambobusque pellibus animalium jam mortuorum, & forsitan coram eorundem oculis excoriatorum vestivit: Fecit quoque Dominus Deus Adæ & uxori ejus tunicas pelliceas, & induit eos.

4. Mortis itaque memoria efficaciter contra peccatum deservit, quemadmo-

dum viperæ mortuæ cinis contra ejusdem morsum antidotum est & remedium: De quo ita scribit Lactantius Firmianus: Viperam ferunt exustam, & in cinerem dilapsam, mederi ejusdem bestię morsui. Et quod ex viperinis carnibus potentissima contra venenum conficiatur Theriacæ medicina, ipsa nos docet experientia. Ita quoque peccati venenum, nobis mortem inferens, sanatur atque extinguitur, nec non mortiferi hujus serpentis morsus sopitur per seriam mortis considerationem. Placet hac de re subnectere historiam. Quidam Adolescens, cum immersus esset voluptatibus corporis, adeo terribilia putabat, quæ à Confessario de poenitentia audiebat, ut multis modis à Confessario propositis, negaret ullum ex his se posse pati ac perferre. Quid faceret Pater Spiritualis? monet ut quartam salutem horæ partem poneret in hac cogitatione: Jacere se in lecto mortuum, brachiis in crucis formam compositis, ad caput apposito ardenti cereo, ad pedes Crucifixi imagine. Paruit adolescens, & adfuit divina gratia, sicq; repente collustratus est, ut conspecta peccati gravitate & fœditate, totus solveretur in lacrymas, moxque peccata ritè confessus vitam emendavit. Ita refert Marchan. Hort. Past. l. 2. t. 3. lect. 10.

5. Beata Margarita de Corduba, ut Annales Ecclesiastici tradunt, lascivam vitam longo tempore in concubinato traduxerat. Qualiter autem eam ad poenitentiam divinitus perductam, & tandem ad sublimem sanctitatis gradum sublimatam esse arbitramur? Ipsamet auscultemus Annalium verba: Carnis illecebris dedita, nobili cuidam serviens adhæsit. Cum is domo secedens catellum secum duxisset, ille solus domum post aliquot dies rediens ac gemens Margaritam veste apprehensam extra domum pro-

protrahere conabatur, quæ admirans catellum sequitur, donec ad quandam lignorum congeriem veniens catellus subsistit, ligna respiciens, & attingens, quasi Dominam, ut ea amoveret, monens. *Margarita* itaque cum aliquot ligna amovisset, Dominum suum mortuum, jamque vermibus scatentem videt, quo spectaculo aded commota est, ut antea vitæ poenitens domum paternam repetierit. Vitam aggreditur valde asperam, assiduæ vigiliis, orationibus, jeuniis, cilicio induta, humi cubans &c. Postque viginti in austeritatibus traductos annos obiit sanctitate & miraculis clara. Ecce tibi præsentissimum mortis memoriæ effectum, quæ præsertim valet ad depressionem carnalis desiderii & delectationis. Quamobrem amplectamur consilium *S. Ephremi* dicentis: Inclinemus nos ad sepulchra, & conditionis nostræ occulta perspiciamus. Ex cadaveribus permixtos ossium acervos, craniaque carnibus exusta cum reliquis ossibus cernemus, & hæc considerantes nos ipsos in illis velut in speculo quodam contemplabimur. Ubi juventutis flos, & pulchritudo? Ubi venustus ille genarum decor? Hæc nobiscum cogitantes carnis desideria fugiamus. *Ita S. Ephrem. de vita spirituali.*

6. Porro, ne memoria mortis unquam nobis excidat, lepidò quidem sed mysterioso factò id suadet *B. Jacobonus*. Civis quidam aliquot comparaverat pullos, qui dicto Dei servo obviis, ob noticiam, quæ mutua inter ipsos vigeat, ut eos pullos in ædes suas deferre dignetur, rogat; votis promptè annuit *Jacobonus*; unde civis ei pullos extrahit, tamen cum obtestatione, ne sibi in quippiam supplantaret. Fidem itaque spondet, & recedit *Jacobonus* rectà Ecclesiam petens, ubi dictus civis suam habebat sepulturam;

Gramm. Relig. Pars II.

inque hanc apertam projicit pullos. Domum redux emptor; num quippiam nomine suo attulisset *Jacobonus*? interrogat domesticos, qui cum responderent, se *Jacobonum* non vidisse, eum confestim vestigatum ivit, quem cum reperisset, cum indignatione quærit, quorsum pullos portasset? *Jacobonus* respondet, se eos in domum suam, uti optarat, intulisse, & ut Civis verbis ejus fidem daret, deduxit eundem ad Ecclesiam, ubi aperto sepulchro, stridor insonuit latitantium pullorum; tunc *Jacobonus* in suam subjevit defensionem dicens: Nonne mihi, ut eos in domum tuam deportarem, iussisti? Ecce domum tuam, dicente & attestante *Psalmistâ*: Sepulchrum illorum domus illorum. *Psal. 48. 12.*

7. Ne ergo à vanitatibus hujus mundi abripiamur, & à sensilis appetentiæ voluptatibus excæcemur, ignique infernali pabulum fiamus, hanc domum nostram, sepulchrum inquam, sæpe inspiciamus, in eaque corde & animo habitemus, oportet, considerantes nimirum, quomodo corpus nostrum, quod nunc tam delicatè nutrimus, paulò post vermibus in pabulum cedit. Quantum enim talis cogitatio nobis proderit, docet nos quædam Domicella, quæ nullam aliam poenitentiam in Confessione admittere volens, tandem hanc suscepit, ut quoties manus lavaret, sibi ipsi tacita diceret: Hæc caro vermium esca erit; nam ubi semel eam iterumque explevit, sic mutata est, ut quam antea fuerit mali exempli, tam fuerit postmodum boni. Porro si tantilla, seria tamen, mortis memoria tantam habeat vim & efficaciam ad vitam malam emendandam, qualem ergo effectum non sperandum habebit, qui quotidie seridè recordatus fuerit suæ mortis horæ memorare? Memo-

R. r. rare

rare ergo, mi frater, novissima tua, & in æternum non peccabis. Eccli. 7. 40.

8. S. Bonaventura in Diet. salut. tit. 7.
c. 1. sex ex consideratione mortis ait promanare fructus; & primo quidem loco sequentem assignat, dicens: Facit peccata fugere; nam sicut latrones timent & fugiunt faciem iudicis, sic vitia memoriam mortis. Quem in finem S. Joannes Climacus soal. parad. gra. 6. id memorat, quod cuidam aliquando accidit Monacho, qui dum aliquando licentiosam laxamque in religione traduxisset vitam, tandem mortali oppressus morbo, ad extrema devenit, jamque per horæ unus spatium anima corpus deservisse credebatur. Tandem verò sibi restitutus omnes excedere rogavit è cubili. Quo facto portam occlusit cellulæ suæ, in eaque per duodecim solidos, quos vixit superstes, residuos annos remansit, nunquam inde egressus, & quotidie in pane & aqua jejunans, nec ullum proferens verbum. Eodem in loco sessitans, (verba sunt Climaci) ea quæ in excessu viderat, ita cogitabundus revolvebat, ut nunquam proprii corporis statum & habitum mutaret, sed semper attonitus, & velut à sensibus avocatus, altòque silentio defixus, calentibus lacrymis inundaretur. Cùm verò jam illi mors immineret, tum nos effractâ januâ ingressi, multaque precati, hoc unum & solum ab illo extorsimus: Ignoscite, nemo qui mortis memoriam animo infixit, unquam peccare poterit; quo nos responso percussi obstupuimus, admirati tam subitam & beatam vitæ morumque mutationem & metamorphosin, qui antè ipsius negligentiam noveramus. Unde meritò S. Laurentius Justinianus de lig. vit. c. 4. exclamat dicens; O beata mortis consideratio, quis, quanta per se acquirantur

emolumenta, valet intelligere? Quis potest capere, quis propalare? Utilis est tui memoratio ad fugandum vitiorum exercitum; & fugiendos peccatorum laqueos.

9. Bellovacensis in suo speculo morali sequens ad propositum nostrum refert exemplum. Cùm Ecclesia consecraretur, in qua erat Comes sepultus, & deberet inde extrahi propter consecrationem, patefacto ejus sepulchro apparuit immanissimus bufo super faciem ejus, eum corrodens, & alii vermes & serpentes, ad quorum aspectum & horrorem omnes resilierunt, filius autem dicti Comitum juvenis hoc audiens, accessit, & visâ carnis paternæ sanie, & vermium diversitate & horrore, incipit mæstus cogitare de morte, & quam vanæ sint mundi divitiæ, & deliciæ, & honores; unde relictis omnibus fugit, cogitans se beatum fore, si pauper fieret pro Christo. Unde venditis omnibus, quæ habebat, & inter pauperes distributis, Romam accessit, ubi factus est carbonarius, postquam prius conscientie suæ statum Cardinali cuidam manifestasset, quo deinceps usus est Confessario. Post multos verò annos, postquam in domum ejusdem Cardinalis carbones attulisset, ibidem ad mortem usque infirmatus est, susceptisque omnibus Ecclesiæ Sacramentis, sanctissimo fine vitam suam clausit, omnibus urbis Romanæ campanis ultro, & sine ullius hominis adhibita ope, quaquaversum statim post ejus obitum circumsonantibus. Quod cùm Summus Pontifex vehementer admiraretur, Cardinalis præfatus eidem insignia defuncti merita manifestavit. Consideravit itaque nobilis hic juvenis id, quod olim in hac verba prædicavit S. P. Augustinus serm. 48. ad Frat. Post mortem vermis nascitur

nascitur tibi de lingua pro peccato linguæ ; de stomacho pro peccato gulæ ; de spermate renum scorpiones pro peccato luxuriæ ; de cerebro bufones pro peccato superbiæ. Subditque idem S. Doctor : Memorare novissima tua , O juvenis , qui floride ambis & pergis capite elevato , cuncta quæ sunt DEI despiciendo. Memorare novissima tua ,

qui à terra es , & in terram ibis. Non est dubium , quin sensualitati nostræ difficilis & ardua sit illa Christi sententia : *Si quis vult venire post me , abneget semetipsum , & tollat crucem suam , & sequatur me.* Et tamen si benè & seriò mortis frequentemus memoriam , onus hoc leve nobis efficietur & suave.

PARS SECUNDA.

10. **V**erum enim verò , quamvis meditatio mortis , juxta sensum explicatum , valde multum nos juvet ad peccata vitanda , nimirum , quia teste Philosopho , omnium terribilium terribilissimum est mors , & ideo sub hac ratione multum metuenda ob extrinsecos seu corporales dolores tunc imminentes ; veruntamen prædictos fructus efficacius adhuc causabit memoria mortis , quantum ad statum animæ ; si nimirum confiderentur interni dolores animæ , ac dæmonum infestationes. Profecto , si angustias illas , quas nobis afflabunt hostes tartarei , periculatè examina-verimus & tractaverimus , non dubium , quin magno metu perculsi , à vitiis & peccatis nos abstenturi simus , sollicitèque ea , quæ nos ad vitam promovent æternam , amplexaturi. Dilectus Christi Discipulus in sua Apocalypsi 12. 12. dicit : *Descendit ad vos diabolus habens iram magnam , sciens quia modicum tempus habet.* Callidissimi atque nequissimi hostes animarum nostrarum dæmones , agnoscetes mortem esse terminum merendi & demerendi , & animas in ea affectione , in qua per

mortem recedunt à corporibus , immutabiliter permanere , in ipsa hora mortis acerrimè tentant agonizantes. Quosdam enim conantur ad desperationem inducere , eos præsertim , quorum conversatio fuit negligens & iniqua ; alios verò nituntur ad complacentiam sui immoderatam , atque ad nimiam securitatem & præsumptionem suorum meritorum trahere , & sic solent quosdam Religiosos , ac bonos sæculares tentare. Denique ut breviter perstringamus , nihil insidiarum præmittunt versutissimi hostes , quod animas nostras , si non hoc aut illo dolo & astu v. g. desperatione , aut Superbiâ , vanâque complacentiâ , saltem aliis , iterumque aliis tentationum assultibus , à DEO abducant , & ad inferni abyssum præcipites agant.

11. Sicque , ut omnium sæculorum docet experientia , infernalis hic impostor in mortis momento suam vel maximè exercere solet rabiem atque furorem non modò contra impios , sed etiam contra quoscunque perfectos , quia , ut in Jobo 40. 18. scribitur : *Habet fiduciam , quod insuat for-*

danis in os ejus. Sic de Cunone, Arcis Malburgensis quondam Domino, traditur in Speculo Exemp. tit. mors, exemp. 18. quod, postquam per 40. annos juxta sæculi leges liberius vixisset, tandem senio appropinquans religiosum fuerit amplexatus statum, in quo aded in perfectionis studio profecit, ut cælesti præmio dignus, visus DEO fuerit. Cum ergo mortem, quam triduo antè prædixerat, Sanctè obiisset, eo tempore dæmon mulierem obsessam relinquens, & post reversionem suam quæsitus, ubi fuisset? Respondit, se cum aliis quindecim millibus commilitonibus suis in Cunonis cella fuisse, omnèsque adversus eum exeruisse vires, sed Monachorum circumstantium precibus impeditos, nihil efficere potuisse. B. quoque Joannes Taulerus post mortem suam viro cuidam gloriosus apparuit, dixitque, se in mortis agone à dæmonibus in eas fuisse angustias conjectum, ut propè desperarit, nisi ab Angelis advenientibus adjutus & confortatus fuisset.

12. S. Eusebius, clarissimus S. Hieronymi discipulus, duabus horis ante mortem tam horrendos actus exercevit, ut circumstantes præ timore in terram conciderent; nam quandoque transversis oculis, junctis manibus, facie terribili, diræque voce clamabat: Non faciam, Mox; Adjuvate me; fratres, ne peream. Interrogatus cur ita clamaret? Dæmones terribili aspectu ad blasphemiam invitantes astare dixit. Quare iterum priores clamores repetens, tandem à S. Hieronymo adveniente liberatus est, ad quem cum dixisset: Cur

tamdiu moratus es Pater? Respondit ille intelligibili voce: ne formides fili, non te deferam, quem tantum diligo. Quà voce recreatus paulò post expiravit, & cæco cadaver ejus tangenti visum restituit. De S. Martino solemniter canit Ecclesia: O virum ineffabilem; O Sanctissima anima; Trium mortuorum suscitator! Et nihilominus inimicus infernalis eundem quoque oppugnare præsumpsit. Imò quod amplius est, ad ipsum etiam Salvatorem nostrum accedere temerario ausu præsumpsit, sicut ipse testatur: Joan. 14. 30. Venit enim princeps mundi hujus, & in me non invenit quicquam. Circa quem Christi cum diabolo in deserto conflictum novam quandam circumstantiam à S. Mattheo suppressam insinuat S. Lucas: Luc. 4. 13. dum ait: Et consummatà omni tentatione diabolus recessit ab illo usque ad tempus. Verùm per hoc tempus intelligunt Saceri Interpretes tempus mortis, in quo denuò ad eum tentandum accessit. Audiamus Bellovacensem, qui adductà Glossæ autoritate ita scribit: Domino in cruce passo, diabolus, quo moriente crucifixus erat, advenit quærens, si quid peccati in eo forsitan inveniret. Quis ergo tunc, subjungit idem Author, poterit, aut debebit esse securus, si ad mortem ejus, qui essentialiter bonus est, qui suà morte benedictà mortem nostram destruxit, advenire præsumpsit?

13. Ulterius, quod memoriæ subit, silentio prætereundum non est, nimirum quod refertur de S. Philippo Benitio, hic cum ultimam præsentis vitæ periodum conficeret, Sacras Litanias recitavit, prolatisq; verbis: Peccatores, te rogamus

audi nos, statim sic viribus defecit, ut à circumstantibus omnino crederetur extinctus. Post trium horarum spatium collectis spiritibus, Eheu, exclamat, eheu! Ah! Fratres charissimi, quam terribilis, quam atrox conflictus est, cuius in mortis articulo experimentum facere cogimur! Sciatis, me coram divino Tribunali summo fuisse periculo expositum, subjecerunt enim oculis meis transacta peccata dzmones, omnesque exercuerunt vires, ut me in salutis desperationem deturbarent. Philippus erat Sanctus, cilicio etiam in extremis indutus; gerebat ipse candidum illibatæ virginitatis lilium, innocentissimam vitam duxerat, Spl, & sal terræ erat, in cuius occursum sese innumeri effuderunt populi, hymnisque exceperunt exclamantes: *Beatus, qui venit in nomine Domini.* Et tantæ sanctitatis vir, impendente mortis articulo, tentatur desperatione? & non vanâ gloriâ & complacentiâ heroicorum facinorum? Ah! ah! peccator miserrime! Ah! quàm horrendas tentationes experiëris, quantæ periculum desperationis manebit? Ah! qualis tunc tibi erit animus, quando circa lectum tuum legiones dzmonum paratorum animam tuam ad inferos conducendam conspicias? An non lacry-

mabundus cum Propheta clamabis: *Circumdederunt me dolores mortis, & pericula inferni invenerunt me?* Psal. 17. 5.

14. Denique quod mortem valde terribilem reddit, est, quod tunc diabolus non solummodis occultis (quem admodum tentare solet homines communiter, dum sani sunt) agonizantes subruere labore, verum; etiam aperte Marte, videlicet suam formidabilem formam eisdem obijciendo, adversus eodem dimicet, eosque debellare, ac in suam pettrahere nassam omni vi condat. Docet enim *Dionysius Carthusianus* de 4. Noviss. quod unicuique morienti (excipit BB. Virginem) malignus spiritus in sua turpissima specie appareat. Hoc autem tam horribile & pœnale est, ut aliqui hoc experti testati sint, se malle ardentem fornacem intrare, quam diabolum in sua deformitate conspicerè. Profectò si eà, quâ par est, mentis indagine pensaremus, quid circa nostram animam in illa terribili mortis hora agatur, quamque vehementer & assultim eam hortet tartarei angustia, eamque ad tartara secum rapere tentabunt, non ita ad peccata & vitia prout & cerei esset. Hæc ergo, amice frater, diligenter & frequenter memorare, & in æternum non peccabis.

PARS TERTIA.

15. **Q**UAMVIS multi præstantesque numerentur fructus, quos memoria mortis parturit, uti sufficienter hæcenus explicatum. Veruntamen inter reliqua etiam ex meditando mortis exercitio redundantia spiritalis emolumenta, hoc apprimè censeri

debet, quod insinuat S. *Cyprianus* in hæc verba: Non est dignus in morte accipere solatium, qui se non cogitavit esse moriturum; ita nullus hoc solatium plus sperare potest, quam qui frequenter ejusdem memoriam renovavit. Videmus enim non raro, quod servi DEI

Rr 3

mor-

mortem (et si cunctis aliis multum formidabilem) velut intimum & desideratissimum amicum suum excipiant, utpote quam sciunt esse januam, per quam iustus quilibet pertransire debet, si perungere optat ad æternam requiem. Unde divinus Spiritus per Sapientem 4. 7. testatur: *Iustus si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit.* Merito ergo virtuosii homines solent mortem optare, in quantum est terminus & finis miserationum & culparum vitæ præsentis, ac janua futuræ beatitudinis. Cur enim mortem timerent, cum nihil in hoc mundo illicitè ament, universasque sæculi vanitates, voluptates, opes, honores ac prosperitates pessudent ac aspernentur? Proinde rectè ardenti affectu ad beatificam DEI sui visionem aspirant, atque cælestium deliciarum, & æternalium divitiarum desiderio inardescunt cum Prophetæ Regio identidem illud ingeminantes: *Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad DEUM.* Sitivit anima mea ad DEUM fontem vivum, quando veniam & apparebo ante faciem DEI?

16. Ex tali affectu dixit S. Paulus Apostolus Rom. 7. 24. *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?* Id est de corpore isto mortali ac ærumnoso. Sic suspirare solent viri Religiosi Deum timentes, dum imminet illis mors, non nescientes mortem esse bonam iusto propter requiem, meliorem propter novitatem, optimam propter securitatem, ut locutus est Sanctus Bernardus. Hinc Apostolus 1. Thessal. 4. 12. eos, qui in amicitia DEI, & cum spe salutis æternæ moriuntur, dormientes appellat: *Nolumus vos ignorare fratres de dormientibus, & statim subjungit: Si non credimus, quod JESUS mortuus est,*

& resurrexit; ita & DEUS eos, qui dormierunt per JESUM, adducet cum eo. S. Hieronymus Epistola 29. ad Theodorum ita scribit: Neque enim mors, sed dormitio & somnus appellatur; unde & B. Apostolus vetat de dormientibus contristari, ut quos dormire novimus, suscitare posse credamus, & post digestum soporem vigilare cum Sanctis.

17. Suvius de Sancto Hugone Episcopo Lincolnienfi in Anglia refert, quod meditando mortem, electis transitum esse ad vitam æternam, tandem amaverit, suamque navitatem appellaverit, & diem misericordiz & gratiz DEI, eò quod sublimè DEI beneficium sit, quod mortem nobis evenire faciat, ut tantum bonum consequi valeamus. B. Catharina Adorni dulcibus & suavis verbis morti abblandiri solebat frequenter dicendo: *O mors dulcis, gratiosa, suavis, opulenta, digna, fortis & speciosa, unicum duntaxat invenio in te defectum, scilicet quod te fugientibus præsentiam tuam nimis benigne exhibeas, te verò sequentibus & desiderantibus nimis avara existas.* Mortem cum falce depingi nemo ignorat. Cur autem non potius manibus ejus telum, fulmen, lancea, aut gladius affingitur? Respondet Josephus Mansi t. 50. disc. 34. ideo quia falx instrumentum est ad demetendum granum, quod postmodum in granario reponitur, frumentum autem symbolum est Electorum, granariumque figura cæli, dicente Salvatore: *Triticum autem congregate in horreum meum: Matth. 13. 30.* Si itaque frumentum, non verò palea fuerimus; mors in transitu nostro, qui messis est tempus, nos colliget ad paradisi granarium.

18. Quamobrem adveniente mortis hora bonis & timoratis canendum potius quam plangendum esse, quis inficiari

clari audet? Dicit enim Sapiens: Ecclesi. 2.
 14. *Timentis Dominum bene eris in extremis, & in die defunctionis suae benedicetur.* Mors quippe est fertilis quidam animarum sanctorum autumnus; Nam ut dicitur in libro Sapientiae: *Bonarum laborum gloriosus est fructus.* Dicite igitur iusto, quoniam bened. Sap. 3. 15. Unde S. Chrysost. T. 1. hom. 5. ad Pop. latissimam exponere volens, quâ propter mortem perfundendi sumus, sequenti utitur aptâ similitudine dicens: Dic quaeso, si quis te in regias duxisset aulas, & de parietibus aurum undique fulgens, & omnem alium ornatum tibi demonstrasset, postea te inde in pauperis casam induxisset, & post breve tempus in regias reduci auras, & perennem ibi mansionem se tibi daturum esse promississet, nunquid non deberes affici desiderio, & vel ipsos paucos dies ægrè ferre? Hoc quoque de celo, & de terra cogites, & ingemisce cum Paulo non propter mortem, sed propter præsentem vitam. Hanc ipsam doctrinam ante Chrysostomum jam perspectam habebat Magnus Ecclesiae Doctor, & penitentiae speculum D. Hieronymus, quem jam agonizantem Eusebius ejus discipulus præ nimio gaudio exultabundum, vultuque hilari exclamasse refert de morte S. Hieron. Cesset mœror, luctus abeat, sit omnium gentium una vox: Quoniam ecce tempus acceptabile, ecce dies jubilationis, & lætitiæ præ omnibus diebus vitæ meæ, in quo fidelis Dominus in verbis suis, & sanctus in omnibus operibus suis aperit manum suam, ut meam exulem animam hucusque in carcere mortis hujus ob reatum mei Genitoris Adæ detentam revocet ad supernam patriam, recuperatam sui Filii sanguine pretioso.

19. Pariter S. Franciscus Seraph. morti vicinus, quantumvis acerbissimis agitare-

tur spasms, nihilominus cantabat, & circumstantes similiter ad cantum invitabat; Cùmque Frater Elias eidem Sancto afflens, tempus in planctu & penitentia insumendum esse admonuisset, respondit Seraph. Pater, non licere sibi aliter facere, cùm sciret se brevi cum Deo fore. Sanctus quoque Petrus de Alcantara in mortis momento genibus flexis totus festivus in hæc scribitur prorupisse verba: *Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus.* Noster S. Nicolaus Tolent. sex ante mortem suam mensibus extraordinariâ paradisi meruit repleri suavitate, cantus vero inaudiens angelicos, quibus aded illicebatur, ut quasi extra se raptus exclamaret: *Cupio dissolvi & esse cum Christo.* Inque suo ex hac vita transitu totus lætus, & júbilo plenus, JESUM Christum, Sanctissimæ suæ Matri, Sanctoque Patri Augustino innixum se his audire invitantem verba: *Euge serve bone & fidelis, intra in gaudium Domini tui.* Neque his omittendum, quod in vita Cardinalis Baronii in hæc legimus verba: Cùm admoneretur à Medico, ut ab assidua illa mortis meditatione temperaret, ne scilicet eâ ratione illam accerferet aut acceleraret, Quidni ego, inquit, de morte cogitem? Numne timere me putas illam, cum qua quotidie familiariter ago & loquor? Apage sit, haud equidem timere illam possum, quam ut sororem charissimam diligo. Quapropter Psalmista in ecstasi quadam ad alteram vitam transitum meditans, exultabundus in hæc prorumpbat verba: *Aperite mihi portas justitiæ, ingressus in eas confitebor Domino.* Ps. 117. 19. Quam enim portam sibi patere voluisse existimamus Davidem? Non aliam certè, respondet Sanctus Pater Augustinus ibidem x. Timoth. 4. 8. quam mortis. Merito autem hæc porta justitiæ appellatur, quia ut dice-

dicebat Apostolus: *Cursum consummavi, sedem servavi, in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus iustus Judex.* Prosequitur autem Regius Propheta dicens: *Hæc porta Domini, iusti intrabunt in eam.*

20. Verum enim verò benè hic notandum venit, quòd, quamvis nonnunquam virtuosi & sancti homines infelicitè secundum externam apparentiam obeant, utpote qui subitanè morte è vivis decedunt, vel à bestiis devorantur, vel acres sustinent confictus cum inimico in ultimo illo mortis agone, non tamen eorum mortem minus felicem esse credamus oportet; quia quamvis subitanea justum mors opprimat, nunquam tamen improvisa, liquidem virtuosè vivens semper mori paratus existit. Quis unquam secundum externam apparentiam infelicius mortuus fuit ipsomet Dei filio, qui in monte Calvarie, loco supplicii publici, in multorum ignorantium opinione quasi desperans, mortuus fuisse credi potuit, dum illa verba pronuntiavit: *Deus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Matth. 27. Unde S. Antoninus p. 1. tit. 5. c. 1. §. 5. probat Christum in ordine ad mortem, quæ in conspectu mundi sit, nullum habere servorum suorum etiam charissimorum respectum: ita enim scribit: Cum ipse unigenitus morte acerbissimâ & ignominiosissimâ fuerit condemnatus tantò membra ejus, quæ sunt electi, efficiuntur illi similia & pulchriora, quantò horribilius & perniciosius mortem subierint; Qui enim non pepercit Filio (ait Bernardus) sigmento non parcet. Non pepercit Baptista, sed permisit eum decapitari pro saltu puellæ; nec Petro primo Pastori sibi dilectissimo, quin à pessimo tyranno Nerone crucifigeretur. Ad hoc facit, quod nar-

rat Robertus Holcote sup. lib. Sapientie, quod scilicet quidam doctus vir & sanctus mortuus in studio suo fuisset reperi- tus, & cum ex hoc plurimi scandalizarentur de ejus subitanea morte; invenerunt manum illius defuncti, seu digitum in quodam libro aperto tangentem in versum: ubi dicitur: *Iustus quacunque morte præventus fuerit à refrigerio erit.* Sap. 4. Ex quo consolati & ædificati sunt plurimum. Hactenus Sanctus Antoninus.

21. Porro, malum hunc conceptum, quem nonnulli videntes, homines virtuosos & perfectos miserabiliter mori, sibi formant, diu antè S. P. Augustinus tom. 9. de discip. Christiana cap. 12. his verbis abigere molitus fuit, dum ait: Hæc tibi videtur mala mors naufragio perire, gladio percuti, à bestiis laniari? Nonne has mortes Martyres subierunt? Oculos fidei interroga: Pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum ejus. Id age, ut bonam vitam habeas, & quacunque occasio fuerit, ut ex eas ex hoc corpore, exis ad requiem, exis ad beatitudinem. Ita S. P. Cæterum cur animæ electæ nonnunquam in extremo mortis articulo graves patiantur angustias, cum tamen magni peccatores in oculis mundi hujus tranquillè ex hac vita transeant, assignat Bellovacensis spec. moral. lib. 2. part. 1. dist. 3. dum ait: Lazarus pauperem vitam ducendo, mortem duram & miserabilem sustinendo purgatus est, quasi diceret; ideo DEUS iustis in mortis articulo similes tribulationes immitte, ut si fortè aliquo culpæ venialis reatu obnoxii sint, ab eo per similes angustias perfectè purgentur. Subdit quoque dictus Author: Similiter virum DEI missum ad Jeroboam in Bethel, Leo prop-

propter culpam inobedienciae purgandum occidit, quem purgatum in morte ultra tangere non praesumpfit, quin potius tam ipse mortui, quam ipse a finibus custodit fuit. Non igitur mirari debemus, si iustos dure mori, & impios transire leviter audiamus, quoniam iusto Dei iudicio quandoque dure moriendo purgantur in hoc mundo, ne puniantur acriter in futuro. Vide aliquot exempla hanc doctrinam confirmantia. *Serm. 29. num. 25. & 26.*

22. Verum, ut praesentem discursum claudamus, pro coronide queri potest, an sicut non liceat sibi mortem inferre, ita etiam eam non liceat sibi optare? Respondetur non licere, sibi eam optare ex impatientia, desperatione, aut alia passione inordinata. Unde certum est graviter peccare, qui ob corporis, fortunae, aut animi incommoda, & arumnas à Deo vel immittas vel permittas, diris se devotent, mortem sibi imprecantur, aut prolibus, quid inter homines huius saeculi frequentissimum est. Respondetur 2do Licere sibi mortem desiderare ex aliquibus causis & rationibus, quarum una est, ut labores & arumnas, quas vita haec mortalis includit, ejus adminiculo effugias; Nam, ut ait *Sapiens: Eccli. 30. 17. Melior est mors, quam vita amara.* Sic videmus saepe à mundanis etiam mortem optari, & omnibus votis à Deo desiderari: quod etiam sine ullo peccato fieri potest. Saepe quidem, ut insinuat, mundani homines in hoc peccant, quod mortem non debito modo à Deo postulent, quia non nisi querit abundè exposulando, & cum impatientia eam appetunt; sed si pacifice & cum plena sui subiectione eam peterent, peccatum non esset.

23. 2do Majori perfectione mors desideratur, quando quis eam optat, ne *Eccl. Gramm. Relig. Pars II.*

clisae mala & persecutiones, & continuas, quae in Deum Optimum Maximum committuntur, injurias videat. Sic legimus de multis Sanctis, quid ex hoc motivo mortem à Deo postularint, & impetrarint. Tertia, eaque etiam bona multarum perfectionis ad mortem optandam, & à Deo petendam, causa & ratio est, quod à morte eum non amplius sumus offensuri, sed à peccando plane immunes & securi erimus. Majoris autem adhuc perfectionis est, si quis dissolvi cupiat, ut venialia etiam peccata, imò imperfectiones & defectus evitet, & hac de causa mortem optare, ne videlicet venialia, aut leves defectus, imperfectionesque admittat, insignis puritatis intentio, & magnae perfectionis argumentum est. Porro, diutius hic vivere optare, ut pro culpis & delictis suis quis faciat satis, laudabile id propositum est, quia tamen plerumque novas semper culpas addimus, ideo potius mors, quam vita eligenda foret ex mente *Joannis Avila*, insignis vitae spiritualis Magistri, qui dicebat, ei etiam, qui non nisi mediocrem dispositionem haberet, mortem tamen potius desiderandam videri, quam vitam, idque ob assiduum, in quo degimus, peccandi periculum, quod omne post mortem tollitur. Unde praclare *S. Ambrosius* dixit: de bono mortis c. 4. *Quid est mors, nisi sepultura vitiorum & virtutum suscitatio?*

24. Ceterum, quamvis omnia haec desiderandae mortis motiva bona sint, tamen omnium perfectissimum videtur illud, quod *S. Paulus* ad eam optandam incitabat, ut nimirum Christum videret: *Desiderium*, inquit, *Philip. 1. 23. habens dissolvi, & esse cum Christo.* Non cupiebat à corpore hoc mortali liberari, ut labores & adversitates huius vitae effugeret, ait enim ad *Rom. 5. Gloriabor in tribulationibus,*

S E R M O LIX.

322
but ; Neque etiam, ut à peccando esset
 tutus, ait enim iterum *Rom. 8. 38. Certus*
sum quia neque mors, neque vita, &c. pote-
rit nos separare à charitate Dei. Erat enim
 iam tum in gratia confirmatus. Quare
 ergo tantoperè ad mortem aspiravit? ut
 esset cum Christo: ex puro scilicet amore
 mortem desiderabat, quia ad amatum
 suum anhelabat: Hinc ei omnis mora
 & dilatio, quamvis exigua, longa vide-
 batur, quò dilecti præsentià frueretur.
 Sic *S. Ignatius* Societatis Jesu Fundator,
 ut refert *Rodriguez* p. 1. tr. 8. c. 10. mor-
 tem desiderabat, quod desiderium tan-
 tum ei gaudium peperit, ut cum de sua
 morte cogitaret, lachrymas inhibere non
 posset, quas è puro gaudio, & amoris
 dulcedine oculi ejus distillabant. Quam-
 quam non tam ad mortem anhelabat

ob beatitudinem propriam, quam ut Sa-
 cratissimæ humanitatis filii Dei gloriam
 conspiceretur, non sui commodi & qui-
 etis propriæ intuitu, sed ex puro erga
 Christum amore. De gloria scilicet ejus
 gaudere & exultare cupiebat, eique de
 eadem congratulari. Hic altissimus &
 perfectissimus amoris divini est gradus,
 ad quem homo queat pertingere. Atque
 hoc modo mortis memoria non solum
 amara nobis non erit, sed etiam mirè nos
 recreabit, & gaudio adimplebit, quia
 tunc nobis mors janua erit, per quam ad
 cælestem hæreditatem admitteremur, ut
 testatur *Psalmographus* dicens: *Ps. 126. Cum*
dederit dilectis suis somnum, Ecce hæredi-
tas Domini. Hæc de præsenti materia di-
 xisse sufficiat.

S E R M O LX.
 DE JUDICIO FINALI.

Statutum est hominibus semel mori, post hoc au-
tem judicium. Hebr 9. 27.

P A R S P R I M A.

1. **P**ostquam *S. Paulus* Hebræos,
 & nos omnes commonitos
 esse voluit, singulis nimirum
 hominibus statutum esse semel
 mori, siquidem quotidie ex-
 perimur verissimum esse illud: *2. Reg. 14.*
Omnes morimur, & quasi aqua dilabimur
in terram, qua non revertuntur; Mox sub-
 junxit: *Post hoc autem judicium.* Hoc
 porro judicium tam tremendum & hor-
 rendum erit, ut miser peccator inferni
 pœnas ad tempus sustinere potius elige-

ret, quàm comparere in judicio, uti *S.*
Job 14. 13. disertis omnino verbis testa-
tur dicens: Quis mihi tribuat, ut in inferno
protegas me, & abscondas me, donec per-
transeat furor tuus. De *S. Tereſia* refertur,
 cum Christus Judex in pulcherrima luce
 se illi spectabilem exhibuisset, & quædam
 venialia peccata ostendisset, tanto pudore
 suffusa est ex eorum aspectu, ut pœnas
 inferni tolerabilioreſ esse putaret, & un-
 dequaque quæreret, quo se absconderet.
 Si sic confundebatur tam *S. Virgo* ob ali-
 quos

quos leves defectus, inquali non confusione coram iudice aſſabit miſer peccator, quando ſuorum ſcelorum deformitatem & turpitudinem perfectiſſimam habebit?

2. S. Vincentius Ferrerius de quodam juvene, qui quantum erat pulcher aſpectu, tantum moribus & converſatione turpis & deformis erat, refert, quod nocte quadam, ſe coram tribunali Dei, ad reddendas vitæ ſuæ rationes præſentandum mox eſſe, ſomnians, aded exhorruerit, ut ſequenti diluculo omnes capilli capitis ejus perfectiſſimè incanuerint. Hic igitur Judicium extremum in ſomnio duxtaxat apprehenderat, & tamen tantoperè exinde exhorruit, ut in unica nocte inſtar decrepiti ſenis canitiem toto capite induerit; quid igitur futurum eſſe dicemus, quando Chriſtus, ſupremus & implacabilis Iudex, ut reprobos horrore & pavore adimpleat, in hoc præceptum prorumper: *Irruat ſuper vos formido & pavor in magnitudine brachii mei. Exod. 15. 26.* Quando eo modo, quo deſcribitur in *Apocalypſi c. 1. Angelus D. Joanni*, ei Apocalypſim dictatūrus apparuit, aded S. hic Evangeliſta exhorruit, ut ceciderit ad pedes ejus tanquam mortuus. Quod ſimiliter accidit *Danieli Propheta*, qui, quantum ad conſpectum Angeli, ſibi apparentis, extimuerit, ipſe teſtatur dicens: *Dan. 10. 8. Ego autem relictus ſolus vidi viſionem grandem hanc, & non remanſit in me fortitudo, ſed & ſpecies mea immutata eſt in me, & emacui, nec habui quidquam virium.* Ex quo *Bellovacenſis ſpes. moral. 1. 2. diſt. 5.* ſequens format argumentum: Nota, ſi tam Sancti, tam chari amici Dei, tam innocentes & Virgines, ſcilicet *Joannes Evangeliſta & Daniel*, viſo unico Angelo tanquam mortui ceciderunt; cum tamen Angeli illi mic-

terentur ad eorum conſolationem, quid facturi ſunt in iudicio peccatores, videntes tot Sanctos & Angelos miſſos ad eorum conſuſionem & condemnationem?

3. Narrat apud *Drexel. 1. 2. c. 9. §. 1.* in Chriſt. Trib. vir Religioſus è *D. Franciſci* familia *Raphael de Columba*; *Philippum* Secundum *Hiſpaniarum Regem*, cum rei divinæ intereſſet, duos è ſuis Magnatibus ſibi vicinos familiaritè inter ſe fabulantes audiſſe, & diſſimulaſſe. Reduntem verò in conelave illos ipſos atroci vultu notaſſe, ac dixiſſe: *Vos duo in conſpectum meum non amplius venite.* Ita illoſ hæc ſolum voces perculerunt, ut alter mærore ſenſim contabuerit, alter ſtupido & attonito ſimilis in omnem vitam manſerit. Si vox humana hominem non ſummi flagitii ſibi conſcium tantoperè fulminet; quis pavor, dolor, terror incutietur reo, cum non *Rex Hiſpaniarum*, ſed *Rex cæli & terræ in gloria & majeſtate ſua* conſpicuus & ad reprobos, [cujus ipſi ſanctam legem, & pretioſiſſimum ſanguinem, pro animarum ſuarum redemptione effuſum toties conculcarunt & contempſerunt] converſus terrificum illud pronuntiabit: *Recedite maledicti, nec amplius in conſpectum meum venite, ad ignes æternos abite.*

4. Verum enim verò hic reproborum terror & conſuſio mirum in modum augebitur ex eo, quod nimirum Deus eorum peccata & ſcelera, quamvis occultiſſima, in conſpectu omnium manifeſtaturus ſit. Id quod *Nahum Propheta 3. 5.* prædixit, dum in nomine tremendi hujus Judicis ait: *Ecce ego revelabo pudenda tua in facie tua, & oſtendam gentibus nuditatem tuam, & regnis ignominiam tuam.* *Bellovacenſis, lib. 2. diſt. 7.* ut inſinitam, quæ in extremo iudicio reprobos obruet, ubi omnia ſua peccata propalata viderint,

exprimat ignominiam, hæc sequenti utitur similitudine: Attende, quantā recundiā suffunderetur honesta mulier & pudica, si corā hominibus totius regni in suam ignominiam nudaretur, reverā præ nimia confusione desiceret, adhuc longē magis horreret, si multa foeda & enormia in secreto cordis ejus jacentia coram omnibus divulgarentur; quanto igitur incomparabilius, imō ineffabilius quælibet anima confundetur, quando corpus omni deformitate turpius, & omni foetore foetentius omnibus ostendetur? Adhuc longē vehementius, quia cuncta ejus horrenda flagitia omnibus reprobis hominibus, & dæmonibus nudabuntur: Adhuc etiam horribilius, quia ab omnibus bonis Angelis & hominibus videbuntur, sed inæstimabiliter intolerabilius se videri à summo Judice confundentur, juxta illum *Jeremia* textum: *Confundentur vehementer, quia non intellexerunt opprobrium sempiternum, quod nunquam deletur.* *Jerem. 20. 11.*

5. Ad quod intentum idem Author quendam recenset ex vitis Patrum desumptum successum, quem etiam refert *Dionysius Carthusianus* de 4. Novissart. 30. sc. sequentem. Adolescens quidam in ætate florida vitam profiteri desiderans monasticam, à sancti propositi executione per Matrem dissuadebatur, cui ille constanter obstrepens, repetebat identidem: *Volo salvare animam meam.* Sicque tandem effectus est monachus, sed in Monachatu conversatus esse negligenter. Cumque post obitum Matris suæ ipse in gravi ægritudine constitutus, factus esset quadam die in mentis excessu, raptus est ad Judicium Dei, invenitque matrem suam cum his, qui judicabantur. Quæ viso filio suo obstupuit, dicens: Quid est hoc, fili, quod & tu in locum hunc condemnatus

venisti? Ubi sunt verba, quæ protulisti? *Salvare volo animam meam?* Qui confusus ex verbis Matris præ dolore stupidus factus stetit confusus, non habens, quid Matri propriæ responderet. Postea Deo miserante à sua infirmitate curatus, cogitavit factam sibi esse divinitus illam visitationem ac visitationem. Idcirco de cætero se inclusit, sedens & sollicitè cogitans de sua salute, deque priori suæ negligentia poenitens, ac eam deplorans. Tanta autem seriositas & compunctio ejus fuit, ut multi eum rogarent, quare nus paululum de rigore suo laxaret, ne ex nimio fletu, quem sibi indixit, aliquam incurreret lationem. Ille autem nullo modo voluit consolari, sed dixit: Si improprium Matris meæ non potui sustinere, qualiter in die Judicii potero confusionem Christi & Sanctorum Angelorum adversum me tolerare?

6. Et sanè ipsa experientiā teste, quanto non suffundimur rubore, si coram personis gravibus nostra detegantur peccata, præsertim carnalia, quorum testes notem duntaxat adhibemus & tenebras? Quanta igitur infamia erit, quando eadem in Dei, Angelorum, Sanctorum, totiusque generis humani conspectu manifestabuntur?

Neque hæc reproborum erubescentiæ & confusio minuetur vel abscondetur ex eo, quod eorum innumerabilis futura sit multitudo; ac proinde haud cujusvis in particulari peccatā sigillatim ab aliis considerari seu notari posse, forsan quis crederet. Monet enim *Eclesiasticus* *Eccli. 16. 16.* dicens: *Non dicas, à Deo abscondar, & ex summo quis mei memorabitur in populo magno non agnoscat, quæ est enim anima mea, in tam immensa creatura?* Et si quis fortè tale quid sibi persuaderet, huic vanæ fiduciæ vir quidam illuminatus [sic refert

refert *Josephus Mansi* tr. 41. c. 16. n. 6. *Respondet* dicens: *Agnosceris, nec abscondi poteris. Tu solus ante Judicem stabis.* Et enim virtute divinâ de unoquoque in singulari judicium fiet, haud secus, ac si solus ipse ex infinita illa multitudine judicandus & examinandus foret. Unde nullus tunc refugium sperare poterit, ut ab hac confusione se eximere valeat; Non erit, ait *S. Bernardus*, ser. de verbis *Abacuc*, in quo lateas misera, anima; frustra dices montibus, cadite super nos, & operite nos,

judam & aperiam oportet te stare ante Tribunal Christi Nam ut *S. Paulus* ait: 2. Cor. 5. 10. *Omnes manifestari oportet ante Tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit.* Sint ergo actiones nostræ exemplares, sint regulatæ secundum normam legis Dei, hic enim unicus est modus, quo nos ab omni confusione eximere valemus. Hoc modo se *David* tuebatur, id eoque inquit: *Tunc non confundar, cum perspexero in omnibus mandatis tuis.* Psal. 118. 6.

PARS SECUNDA.

7. Nota est omnibus illa historia quam refert *Ladon Gran.* 3. conc.

Dom. 2. Advent. Quod duo quidam amici, spectatæ virtutis viri [si ita Deo placitum foret] fecerint pactum, ut qui primus eorum moreretur, alteri statum suum revelaret. Mortuus itaque prior Socio apparuit habitu vili, & tristi vultu, cum vivens ex mortuo causam tristitiæ quæreret, dixit: *Nemo credit, nemo credit, nemo credit;* hisque dictis disparuit. Alter igitur totus perplexus, neque dictorum affequens intelligentiam, tandem ferventibus precibus sensum eorum sibi meruit revelari, quando ei responsum fuit: *Nemo credit, quam districte judicet Deus, & quam severe puniat.* Verum, quod Deus peccata & vicia summo in rigore judicet, haud mirabimur, si consideraverimus, quod etiam ipsas justitias rigorosissime examinet, an non in his aliquis lateat defectus: Unde per os *Psalmistæ* protestatur dicens: Psal. 74. 2. *Cum accepero tempus, ego justitias judicabo:* Non ait: [ut observat *S. Thomas de Villa nova*] *judicabo peccata & scelera, sed justitias.* Idem Sanctus de libris ad Judicium producendis tractans, ejusdem quoque exa-

minis severitatem nobis ob oculos ponit in hæc verba: Hi sunt libri infallibiles & veri, quos nemo potest rejicere, ipsa enim cujuscunque conscientia reatus sui testimonium palam omnibus exhibebit. Ita ad amissum ibi discernentur non solum exteriores actus & opera, sed radices quoque operum, intentiones & voluntates, meritum quoque & demeritorum causæ, & desiderium & fines & circumstantiæ, ut vix ulla reperiatur pura justitia, quæ non auxilio gratiæ & misericordiæ egeat roborari. Ita citatus Sanctus Conc. 1. in Dom. 1. Advent.

8. *S. Petrus Damiani* rem sibi perspetissimam narrat, quæ nemini non formidabile reddit divinum Judicium. Scripserat Vir Sanctus epistolam ad *Landolphum Mediolanensem Clericum*, in ea, fide optimâ, hæc commemorans. *Arduinus*, inquit, genere clarus, famosæ prudentiæ, divitiis opulentus, certâ sibi devotione spononderat, se decennio saltem exacto, si citius non posset, in *Divi Vincentii Cœnobio* reliquum vitæ in divinis serviciis traducturum. Post evolutum decennium, ego, inquit *S. Damianus*, insistebam & stimulabam, ut pro-

missis faceret satis. Ille quidem aureos montes pollicitus verbis, re ipsa tamen, quæ sponderat, minimè exequabatur, sed varias prætexendo rationes suam differebat conversionem. Cui accedit, quod ipse Cœnobii Præles, qui opem hominis prædivitis sapientis expertus erat, dilationem ad Religionem suaserit, quia suæ familiæ consultius iudicabat tam insignem benefactorem non subito rebus omnibus spoliari, quod diutius largiri posset. Gravi interim morbo corripitur, desperant de salute corporis Medici. Quare ut animam salvaret ægrotus, accessit Confessarium, confiteatur, & peccatorum absolutione impetratâ, larga in pauperes & Ecclesias munera erogat, ad piam mortem obeundam ita se disponit, ut totus contentus, amicos & consanguineos per Dei amorem compeller, ne preces pro corporali vita, ut potè fluxâ & transitoria, fundant, sed beatum exitum à Deo postulent. Moritur tam piè & sanctè dispositus, totus divinæ voluntati submissus.

9. Quis, obsecro, hunc virum non dixisset ad reddendam rationem paratissimum à vita discessisse? Heu quàm longè sunt alia Dei, alia hominum iudicia! Pauci dies elabuntur, & ecce nocte quadam apparet in visione dicto Præsuli Monasterii S. Vincentii. Hic sibi in ampla constitutus planitie videbatur, in qua Imperatorem cum imperii Proceribus & ingentem exercitum conspexit. Torquebat Abbas stupentia lumina modò in hanc modò in illam partem; dum omnia perustrat, videt Arduinum rapi à quibusdam satellitibus. Hic Abbas velut transeuntem interrogans: Heus, Arduine, inquit, siste paulisper gradum, & dic, quid de te agitur? Gaudeas, an pateris? gloriâ affectus es, an tormentis addictus? Cui Arduinus totus anxius & flebili voce ait:

Cur me de gloria consulis, qui jugibus panis afficio, & nec ad momentum quidem respirare permittor. Ardeo, heu miserum me! ardeo & æternis flammis crucior, quia promissis non steti, quibus me Religionem ingressurum obstrinxi.

10. Quis hanc historiam legens, vel inaudiens non vereatur occulta Dei iudicia? haud dubiè enim hic infelix Arduinus de sua ad Religionem dilatione doluit, seque de hac [ut non imprudenter arbitrari fas est] in ultima confessione accusavit, & tamen periit æternum. Discat etiam hic quilibet Religiosus, quàm accuratam olim Deus rationem ab uno quoque exiger de promissis in sacra Professione factis. Vx illi, qui hæc reddere de die in diem procrastinat. Proinde monet Sapiens Eccl. 5. Quodcumque voveris, redde; multoque melius est non vovete, quam post votum non reddere. Constat etiam hic illud Divi Jacobi 2. 10. oraculum: Quicumque autem totam legem servaveris, offendat autem in uno, factus est omnium reus; Hoc est, omnia reliqua ipsius pietatis & virtutum exercitia eidem minimè patrocinabuntur vel juvabunt. Denique etiam liquet, verissimam esse illam à Divino Gregorio l. 5. mor. c. 2. nobis in hæc verba suggestam doctrinam: Sæpe ipsa iustitia nostra ad examen divina iustitiæ deducta, iniustitia est, & sordet in distractione iudicis, quod fulget in estimatione operantis. Idem quoque S. Pontifex exponens verba illa: Job. 3. Viro, cuius abscondita est via, & circumdedit eum Deus tenebris, ad hoc, ne in operibus nostris bonis confidamus, sed semper in timore & perplexitate vivamus, sequentem nobis tradit utilissimam doctrinam, inquit: Est autem & alia via nostra abscondita, quia nonnunquam ea ipsa, quæ rectè nos agere credimus, an in districti iudicis examine recta sint, ignoramus. Sæpe enim opus nostrum

nostrum causa damnationis est, quod & profectus putatur esse virtutis. Sape unde placari Judex creditur, inde ad transcendendum placidus instigatur. Juxta illud Sapientis: *Esi via, qua videtur homini recta, novissima autem ejus ducunt ad mortem.* Prov. 14. 12.

11. Memoratu dignissima hic est horribilis illa tragœdia, quam *Petrus Ribadeneira* Parisiis ascidisse refert, quamque in vita *S. Brunonis* his recenset verbis: Ceteros inter illius Academiz Doctores eminebat quidam singularis, & in paucis carus *S. Brunoni*, vir & virtutis & eruditionis opinione præstans, ejus defuncti funus illa nobilis Universitas ad Ecclesiam deduxit. Cùmque id pro solenni Ecclesie ritu fuisset in odzo templi depositum, solennisque defunctorum preces recitarentur, & quidam Clericus decantaret illa Jobi verba: *Responde, quantas habeo iniquitates.* Ecce tibi defuncti cadaver de feretro caput erexit, altumque exclamavit: *Iusto Dei judicio accusatus sum.* Moxque caput in feretrum reclinavit. Attonuit inusitata vox circumstantes, qui postero in diem funebres exequias esse differendas decreverunt, ut lugubris aded tragœdiæ, ejus viderant, audierantque exordium, etiam exodium contemplarentur. Instauratum in alterum diem funus, didicique per urbem novi casus famâ multò frequentiore, quàm pridie concionem populi excivit. Cæptæ sunt decantari denuò solennes defunctorum preces, cùmque ventum fuisset ad illa verba: *Responde mihi.* Ecce rursus sese cadaver erexit, horribiliusque etiam quàm pridie exclamavit: *Iusto Dei judicio judicatus sum.* Moxque recituit, & requievit. Itaque circumstantes major etiam, quàm pridie, timor invasit, sed tamen habito consilio in diem tertium exequias judicaverunt esse proferendas.

Cùmque diè tertio solennes illæ defunctorum preces recitarentur, similiter ac pridie ad prædicta verba cadaver caput feretro protulit, ac etiam horribiliori boatu conclamavit: *Iusto Dei judicio condemnatus sum.* Tunc quotquot circumsteterant, quasi tonitru attoniti pallere, tremere, invicem se alii alios respicere, metūque obrigescere, & singuli mortis imaginem repræsentare cæperunt. Porro putidum defuncti Doctoris cadaver asini sepulturâ tumultu est. Quis hic non obstupescat iusta Dei judicia quamvis occulta? Quis non expavescat id, quod evenire cuquam potest, arbitratus, quod evenit huic Doctori, qui visus est esse bonæ frugis & integræ vitæ, qui perceptis omnibus Ecclesie Sacramentis decesserat, magnâ prædictis notiâ Dei, ejus judicia nimium quantum distant humanis?

12. Quamobrem sapiamus hoc lugubri spectaculo, altèque imprimamus cordibus nostris salubrem rigidissimi Dei Judicii timorem, uti fecerat *S. Bruno*, qui hoc casu sic attonitus est, ut convocatis ad se familiarioribus sex discipulis, qui luctosæ tragœdiæ etiam spectatores affuerant, in hæc terè verba collocutus sit: Quid agemus sodales, & charissimi fratres, si tale est Dei Judicium, quale nostrismet oculis & auribus usurpavimus? Ecquod cor sit aded adamantinum, quod non emolliatur? Quis est mortalium, qui non ad terribiles hæc voces extimescat, expavescat, expallescat? Doctorem vidimus nobis probè notum, nobis amicum, scientiis instructum, honestum, prudentem, virtutibus, ut videbatur, ornatum, Deique timentem, qui defunctus suam vocem damnatum se iusto Dei Judicio nobis indicavit. Jam verò quisque consideret, quàm difficile sit salvari, quàm facile damnari. Deus tam lugubre specta-

ſpectaculum nobis exhibuit, ut alieno malo ſapiamus, & alieno periculo noſtram ſalutem redimamus, & ad labrum crucis confugiamus, ut breviffimum hoc, quod nobis eſt reliquum vite ſpatium, in poenitentiae operibus tranſigamus, itaque firmam beatitudinis caeleſtis obtinendae ſpem concipiamus. Voces quas infelix ille protulit, non ſuo, ſed noſtro promittit ſmolumento. Nos ergo voces has in intimum pectus dimittamus, nos eſt veſtigio vocantem Deum, qui poenitenti certiffimam veniam, nullam tamen horam certam pollicetur, ſequamur. Hinc vir Sanctus cum his ſuis ſodalibus ſolitudinem, nomine Carthufiam, aſperam, frigidam, ſeris magis,

quam hominibus accommodatam ingreſſus, ubi Deo in omni timore ac tremore ſervierunt, vitamque aſteriffimam duxerunt, indeque Carthufianorum Monachorum religio exorta & propagata fuit. Denique quae dixit S. Bruno ſuis ſodalibus, nobis dicta eſſe arbitemur, nimirum quam horrendum ſit incidere in manus Dei viventis, cujus iudicia quamvis inſta eſſe nequeant, ſunt tamen incomprehenſibilia, mirabilia, tamque diſtricta, & abdita ſeu occulta, ut multa quae humano iudicio iuſta videntur & bona, ab ipſo reprobenſentur ac condemnentur, ut ſatis ex haecenus dictis liquet, quod porro confirmabitur ſequenti.

PARS TERTIA.

13. Percontari quiſpiam haud immerito poſſet, quam ob cauſam Prophetæ Jeſſaus hanc ſibi à Deo gratiam concedi rogarit, ut ſcilicet, carnes ſuae ſancto ejus timore tranſigantur? Conſpice timore tuo carnes meas. Item ex quo motivo adeo vehementem de iudicii Dei timorem concipere potuit, dum ſubjungit à iudiciis enim tuis timui. Certè Sanctus hic Rex vitam egit Sanctam & immaculatam, de quo Deus ipſe teſtatur, ut Sacer perhibet textus: Act. Apoſt. 13. 22. Inveni David filium Jeſſe, virum ſecundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas. Quamobrem ergo adeo iudicia Dei extimuit, Deumque anxie rogavit dicens: Pf. 142. 2. Non intres in iudicium cum ſervo tuo? Reſpondetur, quod Sanctus hic Prophetæ optime noverit, veriſſimum eſſe illud Baldas oraculum: Job 25. 5. Ecce ſtella non ſunt munda in conſpectu ejus. Ubi per ſtellas intelliguntur perfecti & Sancti homines, ut docet S. Gregorius, qui, quia

ſuos quoque habent naevos & peccata (ſi dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt) ideo non in vanum timent Chriſti Tribunal, ſed juſtam omnino habent rationem Deum cum Davide exorandi: Non intres in iudicium tuum cum ſervo tuo: quia non juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vivens.

14. In quanto perfectionis & Sanctitatis gradu S. Job apud Deum extiterit, reſtatur inſallibilis Veritas in hac verba: Job 1. 8. Homo ſimplex & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo, cui non eſt ſimilis in terra. Et non obſtante hoc veridico teſtimonio de ſe prolato S. Job mirum in modum in iudicio comparere timuit; unde Deum his verbis affatus eſt: Job 7. 8. Oculi tui in me, & non ſubſiſtiam; & merito quidem hoc dicit: nam oculus Dei, ut teſtatur Pſalmiſta, ſcrutatur renes & corda. De hiſce divinis oculis inquit Eccleſiaſticus: Eccl. 23. 23. Oculi Domini plus lucidiores

diore sunt super solem, circumspicientes omnes vias hominum, & profundum abyssi, & hominum corda intuentes in absconditas partes. Quid mirum igitur, si Job, hos super se defixos oculos videns, timuerit, ne opera sua in conspectu Dei non subsisterent!

15. *Isaias* quoque, quamvis Propheta Deo summe acceptus erat, raræq; Sanctitatis vir, cui Seraphim labra purificavit, tamen aliquando lamentari auditus est: *Isa. 4. 6. Facti sumus ut immundus omnes nos & quasi pannus menstruatus, universa justitie nostrae.* Quin & Apostolus, qui ab ipsa Incarnata Sapiencia audierat: *Vas electionis est mihi iste:* Et licet suam examinans conscientiam, diceret intrepide: *Cor. 4. Nihil mihi conficius sum, nihilominus subjunxit inquit: Sed non in hoc justificatus sum.* Cujus hanc assignat rationem. *Qui judicat me, Dominus est.* Ubi Doctor Angelicus ita commentatur: Non sufficit ad hoc, quod me justum pronuntiem, quia possunt in me aliqua peccata latere, quæ ignoro, secundum illud Psalmista: *Peccata quis intelligit?* Arque hæc ipsa met causa erat, cur David Deum sollicitè exoraret dicens *Pf. 18. 13. Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce sermo tuo.* Siquidem optimè norat hic S. Rex Propheticum illud *Sophonie c. 1. oraculum:* *Et erit in tempore illo, scrutabor Jerusalem in lucernis.* Heu! quot non erunt transgressiones, quas quotidie commisimus, de quibus nullum nobis fecimus scrupulum, sive quia de illis non cogitavimus, sive quia easdem ignoravimus? At verò tunc scrutabitur Jerusalem in lucernis. Unde ait S. Bernardus de inter. domo c. 38. *Multa peccata tunc prouent ex improvviso quasi ex insidiis, quæ modo non vides, & forsitan plura & terribiliora his, quæ nunc vides.*

Gramm. Relig. Pars II.

16. Hujus rei exemplum habemus in Sancto quodam Domini Propheta, quem Deus misit ad increpandam Idololatriam Jeroboam Regis Israel, præcipiens ei, ne comederet neque biberet in terra Regis illius. Qui cum ex deceptione cujusdam Pseudo-Propheta comedisset in terra illa, in ultionem inobedientiae suæ à leone mox fuit occisus, qui tamen valde excusabilis videbatur, quoniam illum callidissimum Pseudo-prophetam putavit esse verum prophetam Dei, & peccare se credidit, nisi acquiesceret illi. Dixerat enim Pseudo-propheta ad ipsum: *Ecce ego Propheta sum similis tui, & Angelus locutus est mihi in sermone Domini dicens: Reduc eum in domum tuam, ut comedat.* Reg. 13. v. 18. Unde elicitur, quod in multis credamus nos coram Deo fore excusabiles, in quibus tamen divina Justitia nos minime à reatu culpæ absolvit. Hinc Abbas mellifluus magno percussus horrore exclamat: *Quid faciet de injustis iudicius, qui ipsas quoque justitias iudicabit?* Verendum est, ne sub tam sublimi examine multa nostra justitia, quæ putabantur, peccata appareant. S. Bern. serm. 54. in Cant.

17. Denique quemadmodum inter homines cernimus, quod homines imperfecti, rudes ac simplices judicant multa verba & opera esse bona & justa, quæ tamen homines illuminati, atque in spiritualibus actibus exercitati, considerant esse illicita & iniqua; sic multò magis, Deus infinitæ excellentiæ in omni Sapiencia, virtute & Sanctitate, multa verba & opera nostra, quæ putamus vera & justa, iudicabit fuisse injusta atque erronea. Itaque quando Iudex celestis clariùs novit universas nostras transgressiones, omnesque circumstantias, origines, & numerum culparum nostrarum, tantò vehementius formidare debemus ipsius

Tc judi-

judicium. Ipse autem omnia clarissime intuetur, omnesque nostras commissiones iniquas, etiam minimas, distinctissime contempletur. Vehementissime igitur nos oportet Judicis hujus formidare judicium, qui nullam penitus cogitationem illicitam, nullam affectionem, nullam locutionem, nec aliquem actum, imo nec aliquam omissionem, negligentiam aut torporem, indiscussam, in judicatum, impunitam relinquet. Hinc ad incutiendum nobis salubrem timorem, Deus in sacris paginis frequenter ac feriosè testatur, se omnia intueri, considerare & perferuari. Per *Amos* Prophetam c. 5. ait: *Cognovi multa scelera vestra, & visitabo super omnes iniquitates vestras, nec obliviscar usque ad finem omnia opera vestra.* Et *I. Reg. 16.* testatur: *Non secundum hominis intuitum ego judico; homo enim videt, quia parent, Dominus autem intuetur cor.*

18. In dubium sanè revocari nequit, quin multa peccata, quæ modò non advertimus, in rigoroso illo examine severe nobis imputabuntur: in vita namque præsentì, in obscuro gradimur, unde & culpæ opera tenebrarum appellantur, & Apostolus dixit *Rom. 13. 12.* *Nox præcessit, dies autem appropinquavit.* Sanè si cubi-

culum aliquod ingrediamur apertis fenestris clarum, aërem intuemur purum; ast ubi subintraverit solis radius, subito atomi & pulveres, quos primò non videramus, comparent. Ita quoque multis accidet animabus, quæ variis operibus bonis & meritoriis se vacasse sibi videbuntur; ubi autem sol ille Justitiæ affu-ferit & examen strictissimum, multi cognoscuntur defectus; discutietur enim, an Missa debita cum attentione & devotione celebrata, vel audita fuerit; si Officium divinum cum recollectione recitatum; si Confessio stabilia non recidivæ habuerit proposita, actusque poenitentiae ferventes; si Communio cum præparatione gratiarumque actione convenienti associata fuerit, qui scilicet ut *Eccl. 1. 7.* inquit, *qui timet Deum, nihil negligit.* Atque hanc, ob causam David cor suum, ut scilicet in illa hora, quando coram divino Tribunalì se justificaturus erat, mundus purusque appareret, purificari petierat, supplicans: *Erat cor meum immaculatum.* Sed quomodo? *In tuis justificationibus, non in meis, ut non confundar.* *Psal. 118.* Hinc rectè Apostolus ait: *Non qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat.* 2. *Cor. 10.*

PARS QUARTA.

19. *U*ristarum doctrina & axioma est: *De minimis non curat Prætor.* Verùm hæc regula in judicio Dei nec obolum valet, utpote cujus oculus nihil in-scrutatum relinquet; sed adeo omnia lustrabit, ut etiam Justus in hoc judicio vix securus erit, ut testatur *S. Petrus. Epist. 1. c. 4.* *Si justus vix salvabitur, impius & peccator ubi parebunt?* Ubi benè ponderandum venit *ly. Justus;* id est qui omni modo ad perfectio-

nem & sanctitatem aspirat, qui à peccatis non secus, quàm à basilisco, refugit, quique nihil eorum quæ Deo placere arbitrat, negligit, vix tamen, id est, ægrè & difficulter [ut exponit *Cornelius à lapide*] in hoc rigidissimo salvatur judicio. Nemo ignorat veram esse illam Philosophorum doctrinam: *Bonum ex integra causa, malum verò ex quolibet defectu.* Unde, ut quis in hoc judicio subsistat, necessum est, ut in nullo deficiat; Sed Deus

Deus bone, quis tam perfectè in omnibus suis viis incedet, ut non quandoque ad lapidem peccati offendat pedem suum?

In *Chronicis S. Francisci* p. 3. l. 4. c. 35. sequens refertur exemplum: Parisiis in Cœnobio *S. Francisci* Religiosus Tyro in lethali morbo ad extrema deductus est. Cùmque jam lucta mortis instaret, æger horrendum exclamans: Me miserum, inquit, quanto satius fuisset nunquam nasci, quàm ita mori! Paulò post: Libram obsecro, inquit, fideliter tracta. Mox illud adjunxit, appone aliquid de Domini Jesu tormentis & cruciatibus. Somnia hæc videbantur, aut ægrotantis deliria. Non multo post vociferatus est: Nunc bene habet. Mirabantur, qui aderant, innocentis Juvenis tantam in morte trepidationem. At ubi ad se non nihil rediit, quærebant, quid hæc voces sibi vellent? Quibus ille, vidi, ait, quam exactas Deus rationes posceret de occultis etiam cogitationibus, de otiosis etiam verbis, deque minutissimis quibusdam noxis. Ad libellam omnia examinantur accuratissimè, ideo me infelicem ac miserum proclamavi, & libripendis fidem appellavi. Cùmque cernerem merita mea peccatis longè pauciora esse, & libram mihi minimè favere, institi rogare, ut de Christi patientis promeritis aliquid apponeretur, quo pondus in causam meam vergeret. Hos impetrato animum resumpsi, & bono loco rem esse pronuntiavi. His dictis è vita decessit.

20. Hæc porro divina judicia humanus intellectus minimè perscrutari valet; cùm enim ea, quæ in hoc orbe sunt, aded nec scrutari, nec penetrare possimus, quantò minus ea, quæ in orbe altero aguntur, penetrabimus? Hic omnis humanus oculus caligat, hic tenebræ merissimæ. Hoc unum scimus, justissima esse Dei judicia quamvis occultissima:

Judicia divina abyssus omnium profundissima. Hinc non rarè probatissimæ vitæ homines, quantò viciniore sunt Tribunali ac Judicio divino, tantò formidinis pleniores vehementius sibi præstiment. Quàm austeram non duxit vitam *S. Hilarius Abbas?* & tamen jam morti proximus sic Judicium horruit, ut exclamaret: *Egredere, quid times? egredere anima mea, quid dubitas? septuaginta propè annis servisti Christo, & mortem times?* In hæc verba exhalavit spiritum. *S. Arsenius* non sine lacrymis & multo timore decessit. *S. Hieronymus*, poenitentiae vivacissimum exemplar, nihilominus futuri judicii metuens sic in epistola ad Florentem scribit: Ego cunctis peccatorum sordibus inquinatus, diebus ac noctibus operior cum tremore reddere novissimum quadrantem. Hunc timorem, quem Sanctus hic Doctor habuit, alibi clarius explicat dicens: Quotiescunque diem judicii considero, toto corpore contremisco: sive enim dormio, sive vigilo, sive aliquid aliud facio, semper illa vox novissimæ tubæ sonat in auribus meis: *Surgite mortui, venite ad Judicium*. Si tales castissimi solitudinis Angeli judicialem Christi tubam sic exhorrent, quid nobis fiet, qui mediis mundi tumultibus inter vitia volutamur?

21. *S. Agathon*, quod de illo *Ruffinus* Aquilejensis in vitis PP. l. 5. c. 11. refert, cùm sub vitæ finem jam animam trahe-ret, & sensim velut cereus extingueretur, per triduum totum oculos apertos tenuit, nec commovit: Cùmque eum, qui assistebant, tangerent & interrogarent: Ubi nunc es Pater? Ille hæc brevissima verba respondit: *In conspectu Judicii Dei* sto. Illi rursus interrogantes: Nunquid ajunt, & tu times, qui vitam semper immaculatam duxeras? Quibus ille respondit: Verum quidem est, quod, quantum

SERMO LX.

in me fuit, divina quidem praecepta observare fategerim, veruntamen quia homo sum; an actiones meae Deo acceptae sint, ignoro. Ergone replicarunt illi, opera tua Deo grata esse diffidis? Respondit: Nihil confido, donec ad Deum venero & audiero sententiam in me ferendam. Aliud est Judicium Dei, aliud hominum. Denique *Abbas Elias* annis septuaginta desertissimam solitudinem habitavit, cibum illius fuit exiguus panis cum pauculis olivis, non nunquam totas hebdomadas jejuniis traduxit. Is namque juvenis fuit, ut tota hebdomada semel duntaxat comederet. Senex in singulos dies ultra tres uncias panis & tres olivas nil sumpsit. Domus illius spelunca fuit horrore plena. Ea porro miraculorum gratia pollebat, ut innumeris valetudinem restituerit, aetatem ad annum centesimum perducens, membris omnibus tremebat. Hic Sanctissimus vir, Deoque conjunctissimus nihilominus dicere solebat illis, qui ad ipsum ventitabant: Tria sunt quae timeo: Primum est, animae a corpore discessio; alterum, inevitabilis necessitas comparandi coram Deo; tertium est sententia, quam in me dicturus est. Iudex. Non vanè timuit hic Sanctus vir; nam etsi quis vivat ritu *Joannis Baptista*, & quotidie mortuos ad vitam revoget, ignorat tamen, quam à Iudice sit auditurus sententiam.

22. Huc similiter facit, quod *S. Joannes* cognomento *Climacus*, in Scala Paradisi gradu 7. commemorat de Monacho quodam, nomine *Stephano*, qui in monte *Sinai* habitans, solitariam & tranquillam delegit vitam, multisque annis in Monasterio sub obedientia vixit, jejuniis & lacrymis maxime decoratus, aliisque praeerea virtutum privilegiis abundans. Tandem intentione majoris poenitentiae profectus est ad Anachoretarum locum,

cui *Fides* nomen erat. Quo in loco cum annos aliquot in arctissimo vitae instituto peregisset [erat autem is locus ab omni consolatione mortali penitus remotus, omnibusque fere hominibus invisus; septuaginta enim fere millibus passuum ab omni humana habitatione disjunctus erat] rursus sub extremum vitae tempus rediit, cupiens in cellula sua priori Sancti illius montis habitare. In qua cum paucos egisset dies, languorem incurrit, ex quo & mortuus est. Igitur ante unum obitus sui diem repente animo obstupuit, avertisque oculis nunc ad dexteram, nunc ad sinistram lectuli partem circumspiciebat, & quasi rationem quidam à se exigere, cunctis, qui astant, audientibus, agebat; ita sane, sic revera est, sed propter hoc tot annis jejunavi. Aliquando verò: Non certe, sed mentimini, hoc non feci. Deinde rursus: Ita verè est, negare non possum, sed ingemui, sed fleui, sed poenitentiam egi, poenitentiae subii. At rursus: Ita est, verè me accusatis. Ad quoddam, quae illi credebantur objici, sic respondebat: Ita sane, & quidem ad haec, quae dicam, non habeo; est ut dicitis, sed spero misericordiam. Erat profectus, ait *Climacus*, spectaculum horrendum ac terrificum, invisibile illud ac rigidum iudicium, in quo etiam [quod terribilius est] non facta objiciebantur, ab invisibilibus hostibus.

23. Si igitur tantus vir, Solitarius & Anachoreta, qui per annos 40. circiter existit Monachus, & lacrymarum gratiam habens, de aliquibus culpis dixit: Ad hoc non scio, nec possum aliquid dicere, qui tamen in deserto habitans Leopardum ad se venientem pascebat. Hic ipse tamen, cum adeo exactè, & ad novissimum usque teruncium rationes ab eo poscerentur, sic finit, ut hodieque incertum, quis terminus, quae sententia, quis rationum finis fuerit, quod iudicium acceperit, quod locorum per:

pervenerit. Ex hoc ergo exemplo nos pusilli & imperfecti meritis perterriti debemus, & quamvis omnino sperandum sit, quod tantus vir feliciter migravit ad Dominum, Deus tamen ad nostram informationem & cautelam talia dispensativè exhibuit, & fieri voluit circa illum, quatenus nos, qui quasi infinitè distamus à conversatione illius, jugiter timeamus, pensantes, quam vehementer deficiamus à reddenda ratione de singulis, cum vir ille tam altissimæ conversationis fassus fuerit, se non posse ad aliqua respondere, sed ad solam misericordiam Dei confugerat.

24. Faciamus igitur quicquid boni valeamus; *Cumque fecerimus universa, quæ præcepta sunt nobis, dicamus ex corde, quod*

servi inutiles simus, quia quod debuimus facere, fecimus. Luc. 17. Imò pro acceptis beneficiis divinis nihil dignum rependimus ei, omnique honor & cultus, quos ei offerimus, in infinitum minores sunt cultu ac reverentiâ, quo ipse dignissimus est. Quæ admodum enim ejus majestas, virtus, ac dignitas, & intensivè, & perfectionaliter infinita, sic ipse dignus est honore & cultu immenso. Quapropter meritis omnibus actionibus nostræ, quantumvis videantur bonæ & perfectæ, suspectæ nobis esse deberent, utpote multis defectibus & navis scatentes, ne propterea altum sapiamus, & salutarem de Judicio futuro formidinem amittamus.

PARS QUINTA.

25. Cæterum, superesse nihil videtur, nisi ut omni studio laboremus nos præparare ad futurum judicium, ut in rationibus reddendis subsistamus. Ad hoc porro meliùs haud fecerimus, quàm omni contentione, quantum est ex parte nostrâ, declinare peccata, ac identidem Deum ex totis præcordiorum medullis obsecrare, ne auxiliatricem manum suam nobis subducatur. Theologorum omnium vox est cum *S. Thoma*, 1.2. q. 109. a. 1.º, cujus hæc sunt verba: *Homo in gratia constitutus ad hoc ut usque ad finem vite sue in bono perseveret, speciali divino auxilio contra temptationum impulsus illum protegente indiget. Multis enim datur gratia, quibus non datur perseverare in gratia.* Atque hanc singularem perseverandi gratiam, nullis virtutum actionibus emereri de condigno, ut loquuntur scholæ, possumus, sed tantum de congruo; hoc est, potest Deus illam gratiam post omnia nostra præmerita justè negare & dicere: *Vin dic nichts schuldig.*

Quia donum est non debitum, & plandè gratuitum donum, quod assiduis deprecationibus à Deo flagitandum.

26. Hæc doctrina, ut clariùs perspicatur, fingere luber exemplum: E. g. Princeps viro nobili castrum donat eâ tamen legè, si fidum obsequium perseveret. At ille gravis in Principem delinquens, non tantum Castri, sed & capitis amittendi periculum incurrit. Eadem ratio est omnium, qui graviùs delinquant in Deum: in gratia erant, promissione cælum tenebant, sed quia promissorem offenderunt, jam & gratiam & cælum perdiderunt. Quod si Princeps ille viro nobili eam faceret gratiam, quâ non posset unquam excidere gratiâ, hæc certè gratiarum omnium summa & excellentissima foret gratiâ, vix uni è multis millibus concedenda; Ita Deus vix paucissimis hanc summam perseverandi gratiam transcripsit, alios omnes vult inter spem & metum ad tribunal progredi.

314
Hinc nemo nostrum est, qui non cum S. Iohanne dicere cogatur: *Etiamsi habuero quippiam iustum, non respondebo, sed meum iudicem deprecator.* Job. c. 9. v. 15.

27. Quando igitur Deus supremam illam perseverantiam nemini promittit, neque nos eam ullis virtutum officiis, etsi maximis, efficere beatissime repetitis, promereri possumus, dignissimum prorsus est, ut eandem hanc gratiam horis omnibus infimis flagitemus precibus; Et in eam rem celum, terramque contestemur, omnesque cælites in obsecrationis societatem vocemus. Sic armatae preces non erunt irritae. Quare ut Isaias 40. monet: *Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus.* Propè est jam Dominus, præ foribus stat Iudex. Nemo dicat cum ignavo villico: *Fodere non valeo, mendicare erubescio, verte & canta: Fodere valeo, mendicare non erubescio, conscientiam tuam subi, & illic fode, celum adi, & ibi mendica.* Matrem iudicis tibi concilia, tot sanctos Angelos tibi amicos para, omnes Cælites in auxilium voca. Et quid trepidas? ipsum adi Iudicem, & cum eo causam tuam fidentissime tracta, nunc supplica, nunc exorabilis est, nunc tibi eum facili negotio propitiaveris.

28. Porro, quamvis multa alia pietatis exercitia non desint, quibus Iudicem hunc incorruptum nobis propitium reddere possumus, omissis tamen his, adduco unum & valde efficax exercitium, ad hoc iudicium securè effugiendum, quod nobis S. Paulus in hæc præscribit verba: *Si nos metipsos dijudicavimus, non utique iudicavimus.* 1. Cor. 11. 13. Dices, si ille, qui super suas transgressiones rigidum seipsum constituit censorem & iudicem, non erit iudicandus, ad quid ergo necesse erit eum in iudicio comparere? Omnes stabimus, ait Rom. 14. 10. idem Apostolus, ante Tribunal Christi.

Respondetur, Apostolum prædictis verbis non voluisse dicere, quod absolute evasuri sinus necessitatem præsentandi nos coram supremi Iudicis tribunali, sed potius, quod rigorem & severitatem Iudicis effugiemus, si, priusquam coram illo compareamus, nosmetipsos diligenter examinare studuerimus. Unde S. Anselmus ait: *Si de singulis, quæ male egimus, aut cogitavimus, nos ipsos districe poenitendo iudicavimus, non utique à Domino iudicavimus.* Ascendat igitur homo contra se tribunal mentis suæ, & constituat se ante se; testis conscientia, carnis ex timor, versetur ante oculos ejus imago futuri Iudicii, & quidquid in se viderit, quod à Iudice futuro reprehendi possit & puniri, ipse nunc in se puniat, & reprehendat.

29. Divus Chrysostomus hom. 43. in Matth. id ipsum etiam illi, qui in extremo iudicio securus esse cupit, suadet dicens: *Si cupiditate iudicandi iudex esse velis, sedem ego tibi ostendam, quæ magnum quæstum tibi confert, & nullâ criminis sordè maculabit, sedeat mens atque cogitatio tua iudex in animam atque conscientiam tuam, adducat omnia delicta in medium, scrutare quo animo commisisti, & sedulo rationem exigas & dicas: Quare hoc atque hoc ausus es? accusa tua vitia, sic assidue ipsam ad hunc terrorem revoca. At verò quisnam hujus iudicii futurus est fructus? Hunc idem S. Doctor his verbis declarat: *Id si quotidie diligenter facias, terribili futuri iudicii Tribunali latus afflites.* Hujus doctrinæ veritas non latebat S. Bernardum, & ideo tametsi aded innocentem & immaculatam duxerit vitam, nihilominus de semetipso dicebat de inter domo c. 31. *Statuam me ante me, & iudicabo me ipsum, ut illius extreme tremende diei iudicium evadere possim.**

Sanctissime proin S. P. Aug. monet: Unusquisque conscientiam suam ante conspectum interioris hominis constituat, ipsi nosmetipsos castigant, ipsi nobiscum rationem de quotidiana conversatione faciamus, ipsi nos accusemus quotidie judici nostro. Idem quoque S. Doctor in Psal. 74, scribens docet, quod juxta mensuram, quâ rigorosi & austeri in nos ipsos fuerimus iudices, Christi iudicis in tremendo ejus tribunali expecturi sumus clementiam & misericordiam. Qui se conterit (verba ejusdem Sancti sunt) irascatur sibi, se habeat iratum, ut illum habeat propitium, se habeat judicem, ut illum habeat defensorem.

30. Poterit, hac SS. Patrum doctrina mirum in modum roboratur & confirmatur illâ parabola, quam Christus Servator noster apud S. Lucam proposuit de Phariseo & Publicano: Phariseus namque eo ipso, quod se ipsum commendabat, laudabat, nec sua peccata agnoscebat;

multo minus desiebat, reprobum sese constituit: At verò Publicanus, quamvis plurimis & enormibus impietatis sceleribus conscientiam haberet, hanc tamen perfectè expiavit, & mundavit teste ipsamet Incarnata Veritate: *Descendit hic justificatus in domum suam. Luc. 18.* Cupis nosse causam, sive methodum, quâ hic publicanus ad tantam misericordiam impetrandam utebatur? Seipsum judicavit, humiliavit, seque peccatorem palam professus est, dicens: *Propitius esto mihi peccatori.* Quamobrem amice frater, si & tu securus esse cupis in tremendo iudicio, allatum nunc à Sanctis Patribus documentum in imum cordis tui fundum demittas, necessum est. Ne verò tui ipsius oblitus in hoc religioso exercitio sensim in te pelescas, salubremque Iudicii finalis metum amittas, irretorto semper oculo contemplare tertium hominis novissimum, quod est poena infernalis.

S E R M O L X I. DE POENIS INFERNALIBUS.

*Quis de vobis poterit habitare cum igne devorante?
aut quis habitabit de vobis cum ardoribus sempiternis? Isai. 33. v. 14.*

P A R S P R I M A.

Differitur de activitate ignis infernalis, quem damnati patiuntur.

FErunt Alexandrum Macedonem, cum urbem aliquam obsidione cinxisset, faciem accensam ante urbis portas hostibus conspicuam statuere con-

suevisse, ac publicâ præconis voce proclamari iussisse: Omnes obsessos perbenigne in gratiam recipiendos, si se, dum se hæc arderet, victoris humanitati ac clementiæ tradere decernerent, eâ verò extin-

extincta, spem omnem salutis præcisam, aditum misericordiæ præclusum, omnia ferro ac flammis evertenda, quæmque benignissimum Patrem agnoscere detrectassent, severissimum vindicem expecturos. Ita nobiscum res agitur; quamdiu fax vitæ hujus ardet, *tempus est acceptabile, dies salutis, dies paciscendi*: at ubi hæc lucerna extincta est, nihil superest clementiæ. *Augustinum, ser. 22. de verb. Dom. audiamus: Magna est ejus severitas post judicium, cujus ante judicium incessabilis est misericordia.*

2. Hinc velut benignissimus Pater dissimulat de die in diem, de mense in mensem, de anno in annum peccata hominum, ac scelera eorum, quatenus poenitentiam agant, & à viis suis pessimis recedant, atque ad poenitendum eos exhortans, & per suos ministros tam invisibiles [puta per Angelos Sanctos] quàm visibiles scilicet per homines bonos, invitans & rogans eos, ut convertantur, ad quod idem admonet eos occulto instinctu divino; Multa quoque beneficia ipsis impendens. Ita post vitam præsentem inenarrabilem exercet rigorem justitiæ in ingratos ac impios, eosque innumerabilibus multat tormentis, quæ aded atrociora sunt, ut *S. Ambrosius* dicat: Si omnes homines nati ab Adamo usque in hodiernum diem exstarent, & omnes boni prædicatores essent, & omnes de minutissima inferni poena prædicarent, illi omnes illam minutissimam poenam propalare non possent; Ipse etenim ignis infernalis miro & ineffabili modo est æstuans, tantæque activitatis & voracitatis, ut de eo ad nostrum ignem comparato veraciter dici possit juxta *S. Bonaventuræ* sententiam T. 7. in fascicul. c. 3. Ignis ille ad ignem nostrum tanti dicitur esse caloris, quanti noster ignis est ad depictum. Et tamen eheu! quàm acerbus & intolerabilis est ignis noster.

3. Hic quæso, tacitis progressibus in rem præsentem veniamus. Quanti & quàm acres dolores per unam duntaxat horulam, unum tantummodò & vel extremum digitum gracilis cerei igniculo admotum uri? Quanto majores sic uri manum integram? Sed quanto vel maxime majores erunt dolores, sic uri totum brachium? Quam verò infandus erit cruciatus sic uri totum corpus? licet ignis, qui urit, pictus videri possit. In Japone hoc ævo lentis ignibus dirissime torquentur Christiani. Inter hos Carolus Spinola fuit, cujus infra mentionem faciemus. Hic cum aliis viginti tribus [ex quibus tamen duo, tormentum ignis non ferentes, à fide defecerant, quique nihilominus à Paganis & Barbaris illis hominibus distabantibus: *Si vestro Deo fideles non fuissetis, quomodo fideles eritis nostris diis?* in flammis illas secundo, & tertio conjeçti, apostasiæ suæ condignas poenas jam in præsentis vitæ senserunt, atque per has ad tartara transierunt.] tam immane supplicium hoc modo subiit. Ignis struebatur eminus, viginti quinque palmorum spatio à columnis Martyrum remotus, ut tantò acerbior ac savior esset cruciatus, quantò prolixior, atque ita prius lente affarentur, quàm arderent. Quin si qua parte luculentior erumpibat flamma, protinus coarcebatur. Vincula verò non ferrea sed viminea erant, quibus Christiani laxè, obiter, ac ferè in speciem ad palum ligabantur, crudelissimo actu demonis, qui eo spectabat, ut Christi Athletæ doloris acerbitate compulsi, & vinculis facillimè ruptis, expedire se, atque flammis eripere facili negotio possent. Hoc autem indicio conventum erat, ut Christum ejurasse censeretur, quisquis se incendio eripuisset. Interim igitur dum languido flammarum ardore ignis in viscera penetraret, corpore immoto stabat Carolus, oculis in cælum fixis, ubi post pauculas horas desiderava-

sideratissimi Christi amplexibus fruere-
tur, cui corporis sui victimam in holocau-
stum destinabat. Duravit accerrimus hic
cruciatu ignium ad duarum vel trium
horarum spatium. Combusti sunt Anno
1622. die 10. Septembris.

4. Simile quoque Martyrium subierunt
plures ex nostris Patribus, urvidere est in
libro Venerabilium Patrum nostrorum.
Inter hos etiam numerantur *P. Matthæus à*
S. Nicolao Caesar-augustinus; & *P. Melchior*
à S. P. Augustino Granatensis, viri memora-
bilis constantiæ & admirandæ virtutis,
quos cum gentilis crudelitas in odium fi-
dei rogo decrevisset, acerbioris poenas
proensione supplicii auxit, vix spatio ho-
rarum octodecim absumptos. Quo tem-
pore mirum est, quam erecto in Deum a-
nimo Christi pugiles extiterint, divinas
laudes sine intermissione concinentes. Pas-
si sunt 11. Decemb. *Nangasagui* Anno 1632.
Tormentum horribile prorsus, nec verbis
effabile, hominē igne eminūs ac lentē ad-
moto octodecim horis torrerī vivum.
Quodnam igitur tormentum, o Deus, quā
infandum, quam incomprehensum, non
duas, trēve, non octodecim horas, non u-
num alterūve diem, non annos, annos-
que mille, sed æternitate totā [quæ tamen
nunquam tota erit] & corpus & animam
uri, nec unquam comburi. Hic vox & ver-
ba deficiunt, nemo, non dicam, satis elo-
qui, sed nec satis cogitatione complecti
potest infinitam illam doloris acerbitatē.
Quemadmodum enim in ustrina ferrum
candens ita ignem imbibit, ut merus sit
ignis, & ferrum tamen maneat, sic infero-
rum flamma ipsis damnatorum ossibus & os-
sum medullis implicabitur. Heu, quantus
hic cruciatu erit, quæ lingua quamvis di-
fertissima eum explicare valebit?

5. Porro, ut saltem aliquantulum penetrare
& intelligere possimus, quā horrendū &
afflictivē ignis infernalis urat, pensulatē
recogitare lubet sequentē historiam. Cum

Gramm. Relig. Pars II.

quidam nobilis Waltherus nomine in Vil-
la Enderich propē Bonnam decumberet,
diabolū secus lecticam caprinis cornibus,
& simiæ facie stantem conspexit; ex quo
cum percontaretur, quantus infernalis i-
gnis esset? Respondit ille: Nosti arces illas
in vicino septimontio dictas *Wolckenberg*
& *Drachenfeld*? quo annuente subdidit
dæmon: Et si arces hæc, & montes ferrei es-
sent, projecti tamen in infernum, momen-
to citius liquefierent. Ita refert *Cæsius* l. 12
c. 5. Legitur in libro de actibus mirabilibus
S. Francisci, quod quidam Vir Ordinis *S.*
Francisci homo magni fervoris atque ar-
ctissimæ conversationis, quadā nocte post
matutinas preces raptus in spiritu vidit &
sensit purgatorii ignem, qui ante pulsū
ad Primam rediens ad seipsum, putavit se
annis centū & quinquaginta fuisse in illis
suppliciis: tam acerba fuerunt, quæ sensit
tormenta. Ecce si vir electus & virtuosus,
factus in ecstasi mentis, tam graviter tor-
quebatur in spiritu Purgatorii igne, ita ut
poenam, quæ vix duobus duraverat horis,
putaret 150. annis durasse, qualis & quanta
est damnatorum poena, qui igne illo sæ-
vissimo puniuntur realiter, immediate ac
rigorosisimē, non imaginariē tantum?

6. In Daniele legitur, qualiter Na-
buchodonosor Rex Babylonis iratus tribus
sanctis Juvenibus Ananiz, Azariz & Misa-
eli, fecerit fornacem septies ardentius suc-
cendi, quā solitum fuit, succenderuntque
servi ejus fornacem in tantum, quod flamma
ex fornace erumpens diffundebatur
super fornacem cubitis quadraginta novem.
Dan. 3. 46. Ecce quā terribilis & inten-
sus fuit calor ignis illius, quā intolera-
bile ac horrendum foret jacere & inflam-
mari in clibano tam æstuantissimē cale-
facto? Quis pro omnibus opibus, gaudiis,
& honoribus mundi vellet per unum di-
em in ipso puniri? Quanta ergo insania
est propter foeda & brevīa hujus vitæ ob-
lectamenta seipsum exponere æternis illis

info-

inferorum incendiis? Præsertim cum ignis ille tam horrendus sit, tantæque activitatis & vigoris, ut in ejus comparatione babylonicæ flammæ nix potius censeferi queant. Ibi ardebunt & absumentur damnati, non sicuti Pentapoleos incolæ in memento, sed per infinita sæcula, & neque ipsi, neque ignis, neque tormenta, neque flammæ unquam deficient. In sæcula sæculorum, nec habent requiem die ac nocte. O ignes æterni! O sempiterni ardores! O flammæ atrocissimæ! O filii Adæ, quid agimus? quid cogitamus? Quis sopor est iste? quis mortiferus lethargus? & necdum expergiscimus? & lacrymarum aquas necdum paramus, ut nos à tam horrendo & tremendo igne tueamur? Quis enim [alloquitur nos] Isaias cap. 33.] ex vobis poterit habitare cum igne devorante? aut quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis?

7. At forsan damnati hos cruciatus patiuntur absque spectatore? Nequaquam, imò torquebuntur spectantibus Angelis, Sanctis, & Agno. *Apocal. 14. 10.* Cruciabuntur igne & sulphure in conspectu Angelorum, Sanctorum, & ante conspectum Agni. O Mysterium profundissimum! Agnus, Angeli, & Sancti spectatores erunt poenarum & tormentorum. Sed quando immanitatem & acerbicatem tantorum cruciatuum conspiciunt, tortasse commiseratione flectentur? Deus misericordiarum fons est, Christus ipsa pietas est, Sancti quoque pii ac misericordes sunt, cum poenas vident, cum gemitus ululantium excipiunt, an forte compatiuntur? Non, inquit S. Thomas, cujus verba sunt in addit. quæst. 94. a. 2. Beati qui erunt in gloria, nullam compassionem ad damnatos habebunt; Sed maxime recreabuntur, & gloriâ fruuntur accidentali, cum videbunt impios plecti, torqueri & ardere, ita ut infelicitium gemitus & clamores suavissimum concentum beatis

sint exhibituri; Quemadmodum olim prophetaverat Iesaius Propheta dicens: *Psal. 57. 13.* Latabitur iustus cum viderit vindictam; manus suas lavabit in sanguine peccatoris; Gaudebunt ergo Sancti, & latabuntur, ubi divinam effulgere iustitiam, & gloriose in Dei hostibus eam manifestari conspicient. Abraham tantæ misericordiæ vir nullâ pietate moveretur cruciatus Epulonis, nec unicâ quidem guttâ immanem ejus sitim vult sublevare. Et Deus non tantum non miseretur peccatorum, sed eorum tormenta irridet, sicut & impii ipsam in terris irriserunt. Quod per Sapientem loquens in hæc verba testatur: *Prov. 1. 25.* Despexistis omne consilium meum, & omnes increpationes neglexistis, ego quoque in interitu vestro videbo, & subsannabo, cum vobis id, quod timebatis, advenierit. Ne verò ullum hæc de veritate conceperemus dubiū, rursus id ipsum per Psalmistâ nobis intimare voluit: *Qui habitat in calis, irridebit eos* [videlicet damnatos] *& Dominus subsannabit eos.* *Psal. 2. 4.*

8. Denique hoc ipsum ostendit Angelus S. Joanni. Adumbraturus enim damnationem impiorum sub figura & symbolo urbis babylonicæ, conspiciendū ipsi præbuit ingentis molis lapidē, quem deinde maximo impetu & vi in maris profundâ præcipitavit. Et suscepit unus Angelus fortis lapidem quasi molarē magnū, & misit in mare dicens: hoc impetu mittetur Babylon civitas illa magna, & ultra jam non invenietur. *Apoc. 18. 21.* Ecce infernū depictū sub maris symbolo: In mare, id est, in infernū profundissimū, & poenis amarissimum, inquit hic S. Thomas. In mari enim non sunt tot aquæ amaræ, quot poenæ amarissimæ in profundissimo illo barathro. Ut lapis molaris præcipitatur in flammæ damnatus ob infinitum peccati pondus. Cū lapis ab Angelo in mare projectus esset, reflectit S. Jan. quod vocem è caelo delapsam audierit: *Exultet calis, dies festivos*

festivos agant Sancti, latentur Apostoli & Propheta, quoniam iudicavit Deus iudiciū vestrum de illa civitate magna, nimirum peccatore. Post hac auditur quasi vocē turbarum multarū in cælo dicentium: Alleluja salus & gloria & virtus Deo nostro est: quia vera & iusta iudicia sunt ejus. Repetitque jucundum illud Alleluja, quod gesticientis & exultantis animi signum & cantus est, quo Deo laudes rependuntur. Itaque non misereantur, sed [ut S. Thomas inquit] exultant Sancti in Patria de Justitia Dei in damnatione malorum.

9. Cæterum ignis hic infernalis unumquemque juxta sua torquebit demerita: & quo peccatū ex ferventiori affectu procedit, tantō acerbius punietur. Quo enim quis in peccato vehementius delectatur, eō dolorosius & acerbius igne infernali affligetur, quemadmodū in Apoc. 18. 7. Dominus loquitur: *Quantū glorificavit se & in deliciis fuit, tantum date illi tormentū & luctum.* Et quoniam in vitiis carnis sunt ardor concupiscentiæ, fœtor immunditiæ, & delectatio major, ideo vitia illa infernali

incendio specialiter æstuante accerrimè puniuntur. Unde asserit S. P. Aug. Quantū hæsit amor, tantum affliget dolor. Super eundem textum sic loquitur Dion. Carth. Quæ verba superbis & luxuriosis præsertim timenda & pensanda, quia quod nunc amplius intumescunt, & in carnis vilissimæ sordissimis delectationibus se resolvunt, eō durius in infima tartari deprimuntur, atque intensius torquebuntur. Ast eheu nemo est, qui consideret vel in pondere sanctuarii trutinat illa quidem trita, sed nunquā sufficienter ponderanda verba: *Momentaneū quod delectat, æternū quod cruciat.* Quot sunt, qui à deliciarum illecebris decepti, nequaquam se reflectunt ad id, quod Spiritus Sanctus in pluribus locis de domo impudicæ mulieris protestatur dicens Prov. 7. v. 27. *Via inferni domus ejus.* Optimè igitur monet S. Bern. ser. 23. de modo bene vivendi dicens: *Ardor gehennæ extinguat in te ardorem luxuriæ, major ardor minorem ardorē superet, stridor flammarum horribilis, amorem depellat libidinis.*

PARS SECUNDA.

Differitur de sex aliis pœnis, quibus damnati cruciantur.

10. Non controversiam revocari nequaquā potest, quin reprobi in abyſſo infernali etiā crucientur frigore, id enim apertè colligitur ex illis verbis Job. 24. 19. *Ad nimium calorem tranſeat ab aquis nivium.* Hugo Etherianus de regressu anim. ab inferis cap. 12. ad hunc textum se reflectens, inquit: Intolerabile frigus penes inferna esse dicitur, scriptum est enim: *ad calorem nimium tranſibunt ab aquis nivium*, quod quidem in cōstringendo tam efficax esse putatur, ut igneos montes cum tactu in glaciem permutaret: hinc fletus & stridor dentium oboritur. Pro cuius intelligentia fundamenti loco supponendum est, quod in barathro perditionis ignis, frigus, te-

nebræ, fœtor, aliaque quæ cruciant, non operentur duntaxat intra propriæ sphaeræ limites, quin Omnipotentia Dei, ejusque severissima Justitia hæsc creaturas velut implacabilis furoris sui instrumenta assumens, virtutem illarū ad collibitum sibi gradum elevat, adeo ut glacies & frigus octo graduum, quod secundum Philosophos est maximum quod sit, in illa abyſſo damnatis generabit frigus & gelu ut centum graduum; ac proinde minimè mirandum est, quod Author citatus, frigus nivium illarum sufficiens esse dixerit, ut solo contactu montes etiam igneos in glaciem & gelu transmutare valeat.

11. Merito itaque de hoc infernali frigore

sic scribit Dion. Carth. Itaque praecogitanda, metuenda, atque cavenda est hac poena. S. Hieronymus flammam infernaliū poenalitatem, & frigoris supplicium pari passu procedere existimat; nam super praecitata ex Job desumpta verba scribens, inquit: Quasi duas gehennas S. Job dicere mihi videtur, ignis & frigoris. S. P. Aug. similiter inquit: duo sunt principalia tormenta in inferno, frigus intolerabile, & calor ignis inextinguibilis. Denique, quantum ignis gehennalis suo calore excedit omnium ignium terrenorum calorem, tantum quoque frigus infernale suā vi & austeritate excedit ac superat omnia frigora mundi huius. Pensemus ergo, quam intolerabile nobis esset unā nocte frigidissimae hyemis nudo corpore stare in aëre, aut congelari in aquis; Quam acerbissima igitur poena est, infernalibus affigi, penetrari, & congelari frigoribus? Nam, etsi tormenta illa infernalium calorem ac frigorem quandoque interrumpuntur, ut docet Dionysius Carthusianus, nunquam tamen totaliter auferuntur: nec interruptio illa est relevamen aut solatiū miserorū, sed ad acerbiorē & intolerabiliorē afflictionē ipsorū hæc tormentorum alteratio damnatis cedit, quia transeunt de uno extremo contrario, ad aliud extremum contrarium, nimirum de vehementissimo calore ad maximū frigus, absque temperamento & reductione ad medium.

12. Altera inferni poena est morsus, turpitudine, & horror vermium juxta illud Isaia cap. 66. 24. Vermis eorum non morietur. Enim vero inter Sacros Interpretes controvvertitur, an in illa ignis abyssō veri reperiuntur serpentes, scorpiones, basilisci, vermes, aliāque similia animalia ad hominē infestandum producta? Et quidem quod Salamandram attinet, hanc inter flammās naturaliter vivere, per experientiā compertum habemus; ac proinde multo magis Deus per suam Omnipotentiam in i-

gne vivos conservare poterit omnes alios serpentes & vermes, ut foetida reproborum cadavera corrodant & devorent, non tamen consumantur, & in cineres redigantur. Vindicta carnis impij, inquit Ecclesiasticus c. 7. 19. ignis & vermis. S. Basilus voracium istorum vermium insatiabilitatem his verbis demonstrat: Inde vermium innumerabilium genus venenosum & carnivorum, esians quidem semper, nec tamen se exsatians, intolerabiles dolores moribus infligens. Et quando quis in vita praesenti turpioribus & innaturalioribus, aut enormioribus inquinatur sceleribus, tanto illic a monstruosioribus, crudelioribus, ac horribilioribus vermium affigetur, mordebitur, & operietur, ut dicitur in libro Judith. 16. 21. Dabit enim ignem, & vermes in carnes eorum, ut urantur, & sentiant usque in sempiternum.

13. Tertia poena est poenalisissimus foetor, quo odoratus damnatorum amarissimè affigetur, & specialiter nominatur foetor sulphureus, qui lamentabiliter cruciat. Unde in Apocalypsis. dicitur: Pars iniquorum erit in stagno ardenti igne & sulphure. Advertamus igitur quam graviter affigeremur foetore cloacæ, & ignis sulphurei, atque cadaverum, si talibus rebus alligaremur, atque ex hoc perpendere aliquomodo possumus, quam ineffabiliter crucientur damnati foetoribus tartari; nam corpora damnatorum foetidissima erunt sic, ut teste S. Bonaventura, c. 39. si vel unius damnati cadaver in orbe hoc nostro esset, orbis totus ab eo inficeretur sic, ut omnes homines, cunctaque animalia tam volatilia & quadrupedia, quam natatilia inficerentur, & vivere desinerent. De cadaveribus eorum, ait Prophetā Isaias, 34. 3. ascendet foetor. P. Mendosus in nonnullis in lucem editis concionibus funestum hunc casum refert. Apparuit, inquit, cuidam Religioso spiritus damnatus, qui ex tristī hoc spectaculo [maxime quia hoc sine

finē eum apparuisse audierat, ut aliquod ei poenarum infernalium specimen ederet, ideoque quale sibi exhiberi vellet, ab eo interrogaretur. obstupefactus, respondit, velim ut unum ex minoribus minūscule terrefacientibus mihi exhibeas; Cūque per quem sensum illud percipere desideraret, spiritus interrogasset, & Religiosus illud sibi per odoratum exhiberi petiisset, reprobus ille spiritus lucuosa chlamyde coopertus, nihil aliud fecit, quam quod solā illius simbrīā levatā pectus monstravit, ē quo tam horrendum exhalavit fetorem, ut subitō religiosus illē in terram mortuus ceciderit, & per diffusam per universum monasterium pestilentialem puteolentiam omnes illius religiosos pariter mori fecerit, ejus Monasterii situs adeo desolatus fuit, ut in ruinam declinans vix lapidem super lapidem residuum habuerit. Sanē si effectum hunc vel unica damnati anima operari potuit, quanto magis possit universale Judicium putridum foetensque erit, spurcum & immundum cadaver illius?

14. Quarta damnatorum poenae est horrendus aspectus daemoniorum & omnium damnatorum, quorum animae daemonibus in turpitudine ac deformitate assimilantur, & quorum corpora post diem Judicii erunt deformiora, & ad intuendum horribiliora, quam quando erant in monumentis à verminibus pro media parte corrosa, & serpentibus, bufonibusque operata. Denique si tam ineffabiliter horribile & poenale est, daemonem unum in sua deformitate conspiciere, ita ut aliqui hoc experiri, testati sint, se malle ardentem intrare fornacem, quam diabolum sic videre, quam inopinabiliter erit poenosum tot malignissimos, turpissimos, & furiosissimos spiritus perpetuū intueri? In *Chronicis Franciscanis* p. 1. c. 62. refertur, quod cū *Seraphicus Franciscus* daemonem quendam tacite tenus conspexisset, fratri *Agidio*

illum adeo deformem esse dixerit, ut nemo illum per unius *Ave Maria* spatium videre possit, quin prae horrore moriatur, nisi à divina gratia confortetur. *S. Catharina Senensis* eadem demonis visione habitā tanto fuit horrore & tremore perculsa, ut liberē fassa fuerit, quod data sibi à Deo optione ad diem usque universalis judicii in igne ardere mallet, quam adeo horrendam figuram iteratō conspiciere. Ita refert ipsa Sancta Virgo de Divin. provid. c. 38. Hic consideremus oportet: Sitam ineffabilis sit cruciatus vel unum intueri daemonem, quamnam igitur erit damnatorum miseria, qui non solum unicum vident diabolum, sed integros milliones, omnesque contra damnatos savientes carnifices?

15. Quinta inferni poena est ferventissima fames, & quanto quis in vita hac gulosior est, & delicatius atque intemperantiā vivit, jejunia quoque Ecclesiae frangit, tanto intolerabiliore fame cruciabitur in inferno. Propter quod Christus apud *S. Lucam* 6. 25. dicit: *Va vobis qui saturati estis, quia esurietis.* Ubi *Dion. Carth.* observat, Salvatore non solum hoc loquendi modo nequaquam cibum convenientem condemnasse, sed solum superfluum, unde ait: *Va vobis gulosis, qui non ad necessitatem, sed ad voluptatem vos reficitis, & foetidam carnē superflue adimpletis.* *Hugo Card.* hunc textū exponens, inquit: *Va vobis, qui saturati estis, quia saturitas famem parit aeternam.* Hinc Deus apud *Isaiam* 65. 13. sic protestatur: *Ecce servi mei comedent, & vos esurietis; ecce servi mei laetabuntur, & vos confundemini; ecce servi mei laudabunt prae exultatione cordis, & vos clamabitis prae dolore cordis, & prae contritione spiritus ululabitis.* Hic recole quae supra serm. 56. num. 2. & 3. de famis rabie dicta sunt, ac simul perpende, quod si fames trium, quatuor vel sex dierum spatio tolerata, insupportabilis est; Qualis erit acerbissima inferni fames, quae se non per per omnem aeternitatem

mitatem magis magisque adaugebitur. Hæc autem fames reprobis tantò magis cruciabit, quantò lautius & abundantius appetitum suum in hac vita per diversi generis delicata edulia explevit. Unde Psalmista postquam de reprobis dixisset: *Manducaverunt, & saturati sunt nimis.* Mox illos hanc saturitatem perpetuà quadam dixit luituros esse pronuntiat dicens: *Famem patientur ut canes.* Psal. 58. 7. Hinc ad declinandam hanc intolerabilem & sempiternam famem saluberrimum dat monitum Siracides Eccli. 14. 17. dicens: *Ante obitum enim operare justitiam, quoniam non est apud inferos invenire cibum.*

16. Sexta poena inferni est ardentissima sitis. Quam atrox verò & intolerabile sit sitis tormentum, colligitur inde, quod nonnulli Reges regno cesserint, quia sitim tolerare non valebant. Lyſimachum memoria prodit, cum fuisset in Thracia prælio victus à Dromichete, ac siti ferè necatus, se exercitumque hosti permisisset, ut sitim extinguere possit, jam desiderio expleto: *O Dei, inquit, quam pusilla voluptatis gratia in servitutem me ex tanto Rege conjeci!* Plutarchus aliam quandam refert historiam, ex qua, quam excessivum sit sitis tormentum, clarè conijcere possumus; ait enim: *Fama est solum inter Lycurgi majores clarissimum;* cum in loco arido, & aspero circumfideretur, à Clitoriis pactum fuisse, si ipse, totusque exercitus suus ex propinquo fonte bibissent, agrum se, quem iis ademerat, se redditurum. Cum esset id sædus jurejurando sanctitum, concione advocatà suorum, pronuntiasse, Regnum se ei, qui non bibisset, dare; ubi nemo se temperare potuit, sed biberunt omnes.

17. Christus Salvator noster, tamen omnia tormenta, illi illata, atrocissima fuerint, illa tamen tanto cura silentio & patientia sustinuit, ut ne minimum quidem signum doloris, vel displicentiæ edi-

derit; ac verò quando siti cruciari cepit, continere se nequivit, quin clamaret *Sitis.* Ex quo sanè patet, quantum sitis hominem molester & cruciet. Nunc ergo pensitemus, quàm intolerabilis & expavescentius erit cruciatus æternum siti torqueri, præsertim cum damnatorum sitis ineffabiliter major & poenosiôr sit siti nostrâ. Seriam in præsentî reflexionem meretur parabola, seu historia illa, quam de Epulone nobis tradidit Sapiencia Incarnata, qui, quia quotidie lautè epulabatur, & Lazaro mendico micas, negabat, *sepultus est in inferno.* Luc. 16. 22. Quod hic valde est obstupescendum, hoc est, quod inter innumerabiles damnatorum cruciatus Epulo iste de sola conquestus fuerit ardente siti; non enim torrentes aquarum petiit ab Abrahamo, ad extinguendum ignem; non legiones armatas ad retundendos demones crudeles carnifices; non lumen ad illustrandas densas tenebras, sed unicam aquæ guttam, quâ palatum refrigeraret: *Pater Abraham miserere mei, & mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam.* Ex quo sanè constat, quam miserrimè & ineffabiliter damnati cruciabuntur æternum ex perpassione sitis, hæc autem poenam vel maximè sustinebunt, qui nunc epotandis calicibus vacant, seque generosis vinis ingurgitant, & ob hanc causam dictus Epulo vel maximè in lingua cruciabatur, æternumque torquebitur, quia per eam splendide epulando plus peccaverat. Proinde Isaias 5. omnibus potatoribus, ebriosis, ac vinolentis inelammat: *Va qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam, & ad potandum usque ad vespem.* Et Sapiens Prov. 23. similiter monet, ut potatorum societatem fugiamus, dicit enim: *Noli esse in convivio potatorum, nec in commensationibus eorum, quia vacantes potibus & dantes symbola consumuntur.* Veruntamen quamvis damnati in

in sua æstuantissima siti non omni prorsus
potum defluantur, nihilominus potus, qui
eis præbabitur, non tam sitim eorum res-
tinguet, sed potius in maiorem rabiem
exacuet. Porum hunc describit Propheta
Moses in hæc verba: Deut. 32. 32. Fel Dra-
conum vinum eorum, & venenum aspidum
insanabile; ignis, sulphur, & spiritus pro-
cellarum pars calicis eorum. Hæc ergo
inferorum tormenta pensilantate tracte-
mus mente, si ea effigere paramus. Non

enim sine Deo, ait S. Chrysostomus, in Pl. 48.
in gehennam incidere, gehennæ meminisse.
Unde idem S. Doctor nobis hoc inculcat
monitum: Ne fugiamus sermonem de ge-
henna, ut gehennam fugiamus; ne fugia-
mus penam mentionem, ut non puniamur.
Si dives ille illum cogitasset ignem, non pec-
casset, quoniam autem ejus nunquam me-
minit, in eum incidit. Ita Chrysostomus in
ep. ad Thessal.

PARS TERTIA.

De tormentis, quæ damnati ex pœna damini, & æterni-
tatis consideratione percipiunt.

18. **Q**uemadmodum summum homi-
nis bonum, & vera ac plena ejus
felicitas est, Deo bonitatis immen-
sæ frui, & eum clarè per speciem videre:
ita privari hæc fructiva & beatifica visione
Dei, est maxima miseria hominis, & sum-
mum damnum ipsius. Porro, hæc carentia
beatificæ ac beatæ visionis Dei voca-
tur pœna damini in damnatis. Crucia-
tus verò ignis ac frigoris, aliorumque
infernaliū tormentorum nominatur
pœna sensus. At quantum visceribus
damnatorum tormentum allatura puta-
mus in omnem æternitatem minatoria
illa Christi verba & condemnationem
finalem in se continentia: *Discedis à me
maledicti in ignem æternum* ! præsertim
postquam audierint aliis dici: *Venite Bene-
dicti Patris mei*; necnon postquam cæte-
ris aperiri cælum, sibi verò perpetuè oc-
cludi viderint? Vivaciter admodum
tormentum hoc coram oculis nostris de-
pictum reliquit S. Bernardus, ser. 27. de
modo bene vivendi. dum ait; Unde ve-
rè impij tanto animi furorè tabescent,

nisi in regno summæ beatitudinis co-
ram se se viderent alios introduci, & tunc
demum in illos se se sectores, in illos hor-
rores, in illos æterni incendii cruciatus,
in illas denique immortalis mortis mi-
serias gemerent esse damnatos. Quan-
toperò verò hæc pœna gravis sit, indi-
cat S. Chrysostomus hom. 24. in Matt. di-
cens: *Hæc pœna major est quàm cruciatus
ille flammarum.*

19. Quamvis porro damnati non dili-
gant, sed odio habeant Deum, & ob hoc
non cupiant ei uniri, nec eo frui, in
quantum hoc cederet ad Dei laudem &
gloriam: cupiunt tamen beatitudinem
& vellent esse in regno cœlorum, in
quantum hoc esset utile eis, & evasio sur-
damnationis, à qua maxime eripi cupi-
unt, aut superent, si esset possibile. Hinc
S. Gregorius ait: *Dubium non est, quin hi
qui in inferno sunt, ad sortē Beatorum tran-
sire desiderant.* Unde & dictum est, quod
in die generalis Judicii prius vocabun-
tur Electi ad regnum cœlorum, & in
conspectu reproborum ascendent cum
gloria

gloria ad æternorum plenitudinem gaudiorum, ut videant reprobi quid neglexerint, ac perdiderint, & inde perpetuo contristentur. Et hæc est ratio, cur iustissimus & severissimus Iudex Christus coram damnatis in iudicio finali, priusquam hi in æternæ damnationis barathrum præcipitentur, Paradisum coelestem aperire constituerit, nimirum ut acrius doleant, videntes quid amiserint. (Vel [ut rursus S. Gregorius idem hom. 40. in Evang. ait:] ut peccatores in suppliciis amplius puniantur, dum eorum vident gloriam, quos contempserunt.

20. Et sanè, si tritum hoc verissimum est axioma, scilicet: Quod opposita juxta se posita magis elucescant, Quis hinc extremum facile non colliget supplicium damnatorum, maxime cum perfectum possessori sint lumen, ut bona cognoscant coelestia, quæ per culpam propriam amiserunt. Ubi proinde S. Laurentius Justinianus de vit. solit. c. 10. exclamat, dicens: O qualem fecerunt commutationem, ut videlicet exultarent in exiguo tempore, & æterno cruciarentur supplicio, quis illorum valet considerare jacturam? Duplicita enim receperunt de manu Domini pro universis iniquitatibus suis, dampni poenâ torquentur & sensus. Amiserunt namque Deum, cæli delicias, Angelorum consortium, merita electorum, Agni nuptias, beatam resurrectionem, immortalitatis stolam, & beatam vitam. In his potissimum dampni poena consistit. Hactenus S. Patriarcha.

21. Ratio verò, cur nimirum damnati tam poenâ sensus, quâ poenâ dampni mulentur, est, quia in omni peccato mortali due sunt distinguenda: unum est aversio

mentis à summo & incommutabili bono, & huic aversioni debetur, correspondet, atque infligitur poena dampni, videlicet divinæ visionis carentia. Alterum est inordinata conversio mentis ad bonum creatum, caducum ac vanum, & huic conversioni iniquè correspondet poena sensus. Sed poena dampni secundum omnium Theologorum, & SS. Patrum sensum longè gravior & poenalius est poenâ sensus. Ideo ait S. Chrysostomus: Sunt quidam insipientes, qui sibi sufficere arbitrantur, si à sensibilibus inferni suppliciis eruantur: Ego autem omni poenâ gravius reor à vultu Dei repelli, ac felici ejus fruitione privati. Et iterum: Excludi inquit, à bonis æternis, & alienum effici ab his, quæ Deus præparavit diligenter se, tam gravè generat cruciatum, ut quamvis exterius nulla torqueret flamma, hoc solum sufficeret, & melius esset mille flammæ tolerare, quam mansuetissimam Christi faciem iratam conspiceret, atque ab ea in æternum recedere.

22. Sanctus quoque Laurentius Justin. hanc ipsam dampni poenam omnibus aliis majorem & intolerabiliorem esse sustinet, dicens: Interminabilis divinæ visionis carentia dolores supereminet universos. Quam veritatem sequenti facile explicare possumus similitudine: Si enim Rex quispiam in filium, aliquem Juvenem adoptaret, loco humili natum, eo tamen pacto, ut si Magistro suo obediens in literis proficeret & bonis moribus, ei in regno successurus esset, sin minus, triremes experturus. Si itaque Juvenis iste libros projiceret, subque prædago inobediens se vitis in prædam daret, idèque in dictam incideret poenam; hic utique longè magis affligeretur propter regni, sceptrique regii jacturam, quam ob continua, quibus subjaceret, flagella.

Ege

Ecce tibi utcumque adumbratum animæ damnatæ tormentum, huic enim Deus vivacem injiciet apprehensionem finis, propter quem creata erat, scilicet ut in cælis regnaret; huic infinitum semper, quod perdidit, bonisque terrenis postposuit, ob oculos ponet bonum. Præterquam rationem aliam quoque, cur poena damni omnibus aliis poenis præponderet, assignat *Josephus Mansi* tr. 34. disc. 22. Quia scilicet poena sensus inferiorem duntaxat cruciat hominis portionem; poena autem damni simul cum poena sensus incessanter cruciabit portionem superiorem, scilicet animam, atque ita quemadmodum Beatis longè maximam voluptatem affert visio divina, quæ omnes alias simul unitas paradisi delicias excedit; ita quoque longè crudelissimo tormento damnatos afficiet ejusdem visionis privatio, in qua essentia beatitudinis consistit, ita ut reliquos inferni cruciatus, quasi nihil faciant in comparatione illius. Abhorreamus ergo hoc maximum damnum, hoc incomparabile malum, tamque immentum dispendium, & ne in hoc ineffabile damnatorum supplicium incidamus, sollicitos nos esse oportet, ne in vita præsentis à divino separemur amore per aliquod peccatum mortale.

23. Explicatâ unâ propositionis nostræ parte, nimirum quanta sit poena damni; alterum est, ut de æternitate breviter differamus, quia damnati ex ejus consideratione inexplicabili afficiuntur cruciatu. Quod verò eorum tormenta æternum sint duratura, apertis æternæ Veritas indicat verbis; dum subjungit, *in ignem æternum*. Quod ulterius confirmatur per illa *Apocal. 20. 10. cruciabuntur die ac nocte in secula seculorum*. In hujus rei typum ignis fornacis Babylonice quadraginta

novem cubitis supra fornacem ascende-
bat, sed nunquam ad quinquagesimum,
qui erat annus Jubilæi, perveniebat, ut
per hoc significaretur ignis tartarei com-
bustionem fore perpetuam, & damna-
tos nunquam indulgentiam seu veniam
peccatorum consecuturos. Unde *Regius*
Vates de illis dicit: *Psal. 48. Sicut oves in in-
ferno positi sunt, mors depascet eos*. Quia ut
S. Bernardus serm. 2. de verb. Apostoli
ait: semper morientur ad vitam, & sem-
per vivent ad mortem. Non enim mors
eradicabit eos, vitam ex toto auferendo,
sed depascet, conservando radicem vitæ,
ut iterum pullulent, iterum iterumque
atque in æternum depascendi.

24. Cæterum, quia æternitatem com-
prehendere non valemus, nisi per quas-
dam circumlocutiones, & exemplares
declarationes, ad incutiendum cordi
salubrem timorem infernalis supplicii
retrahentem à vitiis; has autem nobis
Sancti Patres ob mentis oculos ponunt;
& inprimis *S. Bonaventura* in diæta salut.
tit. 10. c. 1. ait: Si damnati singulis die-
bus starent, & in actu emitterent modi-
cam lacrymam, plus de aqua per pro-
cessum temporis, de oculis unius dam-
nati exiret, quam sit aqua totius mundi.
S. quoque Bernardinus Tom. 3. serm. de
cont. mundi suos in æternitatem conji-
ciens oculos, in sequentia prorumpit
verba: O æternum, nunquam finem habitu-
rum in Deo! O finis sine fine, O mors gravior
morte! Semper mori, mori non posse. Quam
infinitam æternitatis durationem se-
quenti exemplificat similitudine, dicens:
Quod si per impossibile moles reperire-
tur tanta, quæ universam cæli comple-
cteretur circumferentiam seu ambitum;
sicque avicula aliqua post singulos cen-
tum mille annos tantum ex ea raderet,
quantum decima foret pars grani milii,

atque ita decies idem faceret post centum alios mille annos, ita ut spatio unius millionis annorum, tantum ex ea tolleretur, quantum est unicum granum illius: En pro dolor (prosequitur idem Sanctus) nos miseri gratulati multum & consolati essemus, quia post longam & plenam consummationem totius lapidis finem haberet sententia nostrae damnationis aeternae. Et nihilominus quando huiusmodi immensa moles, post tot millionum, & millionum saeculorum saecula deficere inciperet, tunc suum quasi exordium caperet aeternitas, nec vel minimum ejus transisset momentum, utpote ubi nullus temporis locus est, idcirco S. Antoninus 4. p. Tit. 14. c. 3. §. 5. de damnatis ait: haberent pro maxima gratia & summo beneficio, ut in illis poenis essent tot annis, quot sunt grana arenae maris, & guttae aquae ejus, illae etsi à nobis numerari non possunt praeter multitudinem, à divina tamen sapientia numerantur, quae omnia constituit in pondere, numero, & mensura.

25. Heu, heu igitur miseris damnatis! qui in suis atrocissimis tormentis nec minimum sentiant relevamen, clare intelligentes, intolerabiles suas ærumnas, nunquam penitus terminandas, nec brevandas, nec minuendas; sed postquam arserint in inferno per innumerabilia annorum millia, sic erit, quasi nunc primò inciperet illorum punitio. Si ergo tantopere timemus, & refugimus temporalis vitae poenas; qualis ergo praesumptio & stultitia est, per momentanea huius mundi gaudia & foeda oblectamenta sese conjicere in tormenta per totam aeternitatem nunquam terminanda? Certò si neminem reperire licet in isto saeculo, qui per annum unum, imò nec per unum diem, & forsitan nec per unam horam vellet jace-

re & ardere in ardenti fornace pro omnibus mundi deliciis, atque divitiis, & honoribus, qualiter ergo audet quis peccare mortaliter, sciens quod per hoc se aeternae damnationis reum constituat? Sed dicet quis, poenitentiam in morte agam. O demencia. O caecitas ineffabilis, heu, heu, quot non millionum millia sic cogitantes, ac poenitentiam differentes aeternaliter perierunt!

26. Jure igitur merito damnati insensatos se appellant, quia nulla est major infamia quam bona sectari transitoria, brevibusque inhiare delectationibus, ut ærumnis subjiciantur aeternis. Rabanus proinde optimè monet inquitens (Raban. T. 6. l. 3. de modo poenit. c. 10) Non putemus, quia suppliciorum nimietas donabit nobis finem dolorum; peccata poenas ascendunt, incorruptio verò animae & corporis nullum supplicii terminum dabit. Dic nunc, quanta tempora luxuriae, quae deliciarum spatia, comparare velis talibus poenis? Centum placet annos deliciis dare; adde & alios centum; si libet, decies centum adde, & quae erit ex his ad aeternitatem comparatio? Nonne omne tempus vitae hujus, quo deliciis perfrui videtur, & indulgere libidini, quasi unius noctis somnium ad aeternitatis comparisonem videtur esse? De viro quodam mundano, deliciis & voluptatibus hujus vitae dedito, refertur in Manip. Exemp. verb. Infern., quod die quadam semetipsum his verbis interrogare coeperit: Si post mille annos animae damnatorum à poenis liberarentur? respondere ei cogitatio, quod non; si post centum millia? non: Si post tot millia annorum, quot sunt guttae in mari? non; & ideo talia cogitando perterritus, cepit attendere, quam miseri sint hujus mundi amatores. Porro, cur

cur damnatorum cruciamenta æternū perennatura sint, rationes aliquas

adduximus supra Term. 36. num. 34. & 35.

PARS QUARTA.

Considerantur aliæ inferni pœnæ in genere.

27. **N** Arrat Innocentius III. apud Joseph. Mansi tr. 34. disc. 7. qualiter defunctus quidam scholaris, disponente Deo, nocte quadam suo apparens Magistro, se in æternæ damnationis barathrum præcipitatum esse dixerit; nec interitum discipuli obstupuit præceptor, utpote cujus pessimam vitam simili terminandam exitu probè noverat. Cum autem inter argumentantes facilè primus fuisset, dum viveret, eum interrogavit, utrum etiam in inferno disputationes locum haberent? cui miser: *Apud inferos solum queritur, quid non sit pœna; cumque quâ ratione quæstio hæc salveretur, eum interrogasset; respondit discipulus, pro parte negativa; per hoc insinuare volens, nihil aded in inferno exile esse, quod dolore, & excessivo careat tormento; Ideoque omnes meritò damnati ingemiscere possunt perpetuò dicentes: Circumdederunt nos mala, quorum non est numerus. Ps. 39. 15. Supra eos paradisus est, sed æternū ipsis oclusus; sub iis abyssus est, sed nunquam aperienda, ne fugæ pateat locus; ante se æternitatem videbunt omnium tormentorum, perpetuò tolerandorum; à tergo illos amarissima cruciabit incessabiliter præteritarum voluptatum memoria; ad dextram dæmones experientur carnifices, furibundos, indefessos, & malignos tortores; ad sinistram innumerabiles habebunt culparum comites, qui pœnas augebunt: Ictus nunquam moriturus ream contumaciam mordebit vermis & desperatis-*

simâ desperatio. Hinc S. Laurentius Justin. de vit. solit. c. 10. postquam damni pœnam in inferno fufius considerasset, subiungit dicens: Illis autem addita est societas dæmonum, horrendus ipsorum aspectus, ardor inextinguibilis ignis, stridor dentium, palpabiles tenebræ, interiores lacrymæ, impropetiorum vociferatio, intolerabilis fuis, sulphureus fœtor, conscientia vermis, carcer abyssi, evadendi desperatio, & interminabilis divina visionis carentia.

28. Verum enim verò, quamvis hæc tormentorum infernalium genera unumquemque juxta numerum & mensuram peccatorum, plus minúsve cruciabunt, malos tamen Christianos ineffabiliter magis, quàm infideles, gehennæ supplicis torqueri variis compertum habemus exemplis. S. Macarius, dum aliquando in eremo ambularet, reperit caput hominis jacens in terra; & dixit ad caput: Quis es tu? Respondit caput: Ego fui Sacerdos Gentilium, tu verò es Abbas Macarius, Dei amicus, qui habes Spiritum Sanctum; & subiungens ait: Quantum distat cælum à terra, tantum est ignis sub pedibus nostris, & super caput nostrum. Quo audito Venerabilis Senex cum ætu ait: Væ homini, qui transgressus est præcepta Dei! Hinc ulterius sciscitans, ut um aliud gravius tormentum in inferno esset? Audit: Majus tormentum subtus nos esse. Interroganti rursus Macario, quinam in eo essent? respondit caput: Nos gentiles, qui ignoravimus Deum, habemus

modicæ aliquid misericordiæ; hi verò, qui cognoverunt Deum, & non vixerunt secundum voluntatem ipsius, subitus nos sunt, & gravius puniuntur. Quibus dictis sepelivit senex caput illud. Itaque quanto Christiani magis agnoscunt Dei præcepta, eò gravius peccant, & acerbiores damnationem recipiunt. Et quo plura ac majora à Deo beneficia sunt sortiti, eò damnabilior est eorum ingratitude atq; transgressio; Quod Salvator noster apud S. Lucam (Luc. 12. 47.) clarissimis omnino verbis declarat dicens: *Servus qui cognovit voluntatem Domini sui, & non fecit secundum voluntatem ejus, vapulabit multis: qui autem non cognovit, & fecit digna, vapulabit paucis. Cui enim plus datum est, plus requiratur ab eo.*

29. Quantam verò distinctionem ac diversitatem poenarum arbitramur inter paganos & Christianos? S. Cyrillus Episcopus meminit in Epistola, quam misit B. P. Augustino, in qua de miraculis gloriosi Hieronymi refert, qualiter meritis S. Hieronymi fuerint à morte resuscitati tres viri, qui mox, ut resuscitati sunt, coeperunt gaudia beatorum, poenâsque peccatorum tam purgatorii quam inferni clarâ voce omnibus prædicare. Sanctus enim Hieronymus duxerat eos secum in paradysum, purgatorium, & infernum, ut quæ ibi videbant, patefacere universis. Ex his ergo tribus resuscitatis unus dixit B. Cyrillo: Tantum differt in inferno inter cruciamenta iniquorum Christianorum & paganorum tormenta, ut paganorum cruciatus respectu eorum, quos falsi & impii sustinent Christiani, sint quasi nulli, quamquam paganorum tormenta omnino ineffabilia & magna sint, & à viventibus incogitabilia. Et dignum est; quia gratiam Dei mali Christiani in vacuum receperunt, nec voluerunt à peccatis corrigi, dum vixerunt, & ex-

hortationes Scripturæ reputaverunt pro nihilo.

30. Uterius narrat Cyrillus in præfata Epistola dicens: Quadam vice ad unum trium illorum ivi, quem dirè lacrymantem inveniens interrogavi, cur in tantum lugeret? qui ex verbis meis nullam consolationem admittens, & sæpè interrogatus, tandem mea importunitate victus respondit: Si scires, quæ pridem expertus sum, jugiter fletes. Quales enim poenas credis esse non solum damnatis, sed etiam in purgatorio existentibus? Ad quod ego: Puto quod majores sint poenis præsentis vitæ. Et ille: Si omnes, inquit, quæ in mundo sunt, poenæ, tormenta & afflictiones, comparentur minori poenæ, quæ illic habetur, veluti solatia apparebunt. Mallet namque viventium quilibet, si illas per experientiam nosceret, omnibus poenis his simul sine remedio cruciari usque ad finem mundi, quas omnes homines ab Adamo usque ad præsens sigillatim perpeffi sunt, quam uno die in inferno, aut purgatorio affligi minori poenâ, quæ ibi habetur. Idcirco causa fletus mei est timor poenarum, quæ peccatoribus justè debentur. Scio quippe me peccasse in Deum, quem justum esse non dubito. Non ergo mireris, si ploro, sed potius admirare, cur homines, qui se esse mortales agnoscunt, tantâ hîc vivunt securitate, neque verentur poenas illas incidere, neque solliciti sunt, qualiter eas poenas possint evadere. Insuper tanta poena est demones intrueri, quod unusquisque mortalium potius se præberet ardentibus flammis arsurum, quam in istius oculi formas illorum vellet inspicere, quorum aspectibus nihil poenosiùs, nihil horribiliùs potest excogitari.

31. Quamobrem adverte ô homo, quantæ angustiae, quantæ calamitates atq; formi-

formidines circumdabunt animam tuam, mox ut de corpore exierit, quam modò carnalibus desideriis, & immun-
dis deliciis insipientissimè subdis, quam
delicatè ac molliter modò tractas. Cur
non advertis, quod *Salvator* dicit: *Qui
amat animam suam, perdet eam, & qui
odit animam suam in hoc mundo, in vitam
æternam custodit eam. Joan. 12. 25.* Qui
enim carnaliter amat eam, peribit; qui
vero salubriter odit eam, refrenando
ipsam & castigando, æternam meretur
salutem. Considera quam ingens for-
mido vallabit eam, dum corpore dere-
lictò, dimissisque omnibus charis amicis,
ac sociis domesticis & propinquis, cum
quibus jam familiariter & delectabiliter
conversaris, regionem intrabis ignotam,
& obviabunt tibi terribili & crudelissi-
mi tortores, accusatores & illusores; co-
gita qualiter accusabunt te apud Judi-
cem, moxque, ut fueris adjudicatus tor-
mentis, in momento, in ictu oculi ra-
pient te, ac poenis immergent sine fine du-
raturis.

32. Hæc ergo hominis novissima
frequenter à nobis sunt novissima
quemadmodum olim S. Pachomius suos
Religiosos docuit, dum longam quan-
dam exhortationem suam sequentibus
verbis terminavit: *Ante omnia præ ocu-
culis habeamus ultimam diem, & momen-
tis singulis æternorum dolorum supplicia
formidemus. Ubi bene notare debemus
Ly Ante omnia; quia inter omnia, quan-
tumcunque pia exercitia, nullum ita
salutem nostram promovet, quemad-
modum attenta de poenarum interna-
lium atrocitate consideratio. Quam ve-
ritatem; ut *Vita Patrum* perhibent, opti-
mè penetravit S. Macarius; nam quan-
do ex monte Nitriæ multi ad ipsum ab-
legati fuere servi Dei, rogaturi eum, ut*

tantâ sanctitate celebris, tantique spiri-
tus Magister ad eos accedere dignaretur,
sin minùs, se omnes ad eum properare
paratos esse. Abiit ille, cujus præsentia
gaudentes fratres, avidis certatim auri-
bus verba excipiebant Magistri, at ille
lacrymis potius, quam verbis perorans
universam exhortationem, conferen-
tiam; & discursum suum his pauculis
quidem, sed summè considerabilibus
terminavit verbis: *Ploremus, & lacry-
mas, ô fratres, oculi nostri producant, an-
tequam hinc eo migremus, ubi lacrymæ com-
burent corpora. Quæ doctrina tantum
effecit, ut singuli in ferventes veræ com-
punctionis actus proruperint. Hujus
ergo Sanctissimi Abbatis doctrinam in
immo nostris præcordiis insculpamus, &
annos æternos, cum Propheta *Jessæ*, in
mente habeamus, horrorèmq; divini
judicii, ac æterni supplicii immensita-
tem frequenter ruminemus & enucleatè
pensitemus; quatenus quotiescunque
tentatio voluptatis, concupiscentiæ car-
nalis, ac amor peccandi animum no-
strum pulsaverit, protinus ex horum
memoria & consideratione à vitiis re-
vocemur, & omni tentationi efficaciter
reluctemur. Itaque non sit fides nostra
dormiens & obscura, sed vivax & clara,
ita ut hæc tam fructuosè pensemus, ac
si ea intuiti & experti essemus, sicque
poenitentiz opera strenuè impleamus,
ut terribilissimum illud tonitru: *Ite ma-
ledicti in ignem æternum, feliciter effugia-
mus, & cum beatis audire merea-
mur: Venite Benedicti.**

&c.

* * *
* * *

P A R S Q U I N T A.

Qui pœnas considerat infernales, ad subeundas in hac vita
veræ pœnitentiæ passiones, aliasque tribulationes
animatur.

33. **I**saïas Propheta interrogat: *Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? Quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis? Unica enim ignis infernalis scintilla ad conflagrandum totum hoc universum sufficeret; Quâ ratione ergo S. Rex David in tam di-ram erga miseros peccatores, imprecationem prorumpere audet: Descendant in infernum viventes? Psal. 54. 16. Nonne ille est David, qui absque ullo periculo vindictam sumere potuit de tot injustitiis & persecutionibus Saulis, & tamen abstinuit? Qui convitiis à Semei affectus, acriter illum reprehendit, qui Semei insolentiam ulcisci voluit? Qui in aliis occasionibus gravissimè offensus, lædentes minimè corripuit, sed plusquam paterno affectu dilexit? Nonne ille est David, qui summâ fiducia nixus, Deo dixit: Memento Domine David, & omnis mansuetudinis ejus? Ps. 130. 1. Quomodo ergo nunc in tam mansueto Rege tantus vindictæ ardor, suis ut inimicis imprecetur, ut vivi ad infernum descendant? Respondet S. Bernardus, & dicit, hanc imprecationem Davidis nullam esse crudelitatem, sed magnam potiùs misericordiam, quia non ex animo vindicativo, sed ex paterno miserationis affectu processit, Qui enim vivus in infernū descendit, non descendit mortuus; qui infernum meditatur, in eum non incidit, nam delicta sua exiit, & pœnitentiam agit. Audiamus meliùs S. Doctoris verba: Des-*

cendant in infernum viventes, videlicet ne descendant morientes. Hoc enim modo sæpe cellarum incolæ in infernum descendant: Sicut enim assidue contem-plando revivere amant gaudia cœlestia, ut ardentius ea appetant; sic & dolores inferni, ut horreant & refugiant, & hoc est, quod imprecantur inimicis suis orantes, scilicet ut descendant ad infernum viventes. Hactenus S. Bernardus serm. ad Frat. de monte Dei.

34. Porro, ne cogamur quondam tanquam mortui ad infernum descendere, ejusque tormenta æternū perferre, descendamus nunc vivi, mentem videlicet inclinando ad ipsum meditandum; Si quidem nullum medium potentius dari potest ad reformandos malos mores, & ad rigores vitæ pœnitentis omnesque alias adversitates, cum patientiæ merito constanter tolerandas, quam pœnarum infernalium meditatio, dicente S. P. Aug. serm. 109. de Temp. Dura sunt, molesta sunt, horrent, quando narrantur quæ quæque gravia valde patiuntur in hac vita; in comparatione autem æterni ignis non parva, sed nulla sunt. Et in Psal. 68. idem S. Doctor dicit: Quis non bibat temporalis tribulationis poculum, metuens ignem gehennalem? & quis non contemnat dulcedinem sæculi, inhians dulcedini vitæ æternæ? Majori timore contemnimus minora, & majori æternitatis cupiditate omnia temporalia fastidimus. Refert Ven. Beda hist. Angl. l. 5. c. 13. de quodam Patre familias, nomine Trithelmo, qui cum jam mortuus

tuus esse crederetur, post aliquod tempus ad se reversus vitam sibi à Deo prolongatam esse dicebat, ut illam deinceps alio modo, quam hactenus ad illud usque tempus fecerat, per virtutis exercitium insisteret. Quapropter facultatum suarum unam partem filius, aliam verò pauperibus assignavit; sicque ab omnibus sæculi rebus expeditus, ad desertum confugit, ubi juxta flumen quoddam cellam construxit, in quo flumine se frequenter vestitusolvebat, vestesque usque ad carnem congelari permittit, ac paulò post calidissimum introivit balneum, quatenus ex contrariorum varietate, & successione poenarum durius pateretur. Qui cum ab aliquibus reprehensus & interrogatus fuisset, quare hoc faceret? dixit: Majora his faceretur, si vidissetis, quæ ego vidi. Sicque usque ad mortem in suæ conversationis rigore permansit.

35. Abbas Olympius, ut refert S. Joannes Climacus, aliquando interrogatus, qualiter speluncæ suæ inhabitare posset angustias, & excessivos supportare posset calores; præter apium, muscarum, & culicum sanguinem continuò elicientium, morsus & puncturas? Respondit: culices sustineo, quia vermem timeo immortalem; floccifacio calorem, quia ignem pertimesco æternum; hæc afflictiones finem habebunt, non illæ. S. Theresia, in spiritu aliquando rapta, postquam inferni poenas coram aspexisset, tantum exinde suis in ærumnis consolationis & confortationis hausit augmentum, ut effari facillè nequeat, quemadmodum ipsa de se testatur sic scribens: ita autem visis his poenis consternata fui, & adhuc sum modò, dum hæc scribo (esto jam sexennium ab hac visione effluxerit) ut calor naturalis me præ timore, ubi hinc sum, destituere videatur. Atque inde est, ut in tribulatione

& angore, & doloribus constituta nunquam hujus tremuerim, quin statim mihi omne, quodcumque demùm hic hominipati possit, merum nihil esse videatur; itaque ex parte immeritò & frustra de doloribus, quos hinc patimur, conqueri videmur. Unde iterum dico, hoc de maximis, quæ Dominus in me intulit, donis & gratiis unum fuisse: hoc namque mirificè me juvit, tum ad tribulationum & adversitatum vitæ hujus timorem depellendum, tum ad me animandum, ut illas æquanimiter perferam, simul etiam ad gratias Domino agendas; quod (uti mihi quidem nunc videtur) à tam æternis & horrendis me malis liberârit. Ex illo tempore, uti jam dixi, omnia mihi nimis quam facilia videntur, si vel cum momento poenarum, quas illic ipsa pertuli, comparentur. Ita S. Theresia.

36. Vincentius Bellovacensis de poenarum infernalium consideratione disserens ait: Confortat ad patientiam, quia præsentis poenas & adversitates levigat, ut respectu futurorum levissimæ reputentur. Jeremias Drexelius in damnatorum rogo cap. 5. §. 4. Martyrum Japonensium angustias, quas perpeffi sunt, in strictissimo quodam carcere, in quo quatuor annis, priusquam martyrio afficerentur, hæserunt, in hæc describit verba: Latus erat hic carcer palmos (NB. Spann/ nicht Schritt) sedecim, altus non nisi duodecim, longus 24. prorsus ad instar caveæ factus. Nam neque muro, nec pariete ligneo constabat, sed contextus erat è palis, quorum singuli duobus digitis à se invicem distabant. Hinc captivi omnibus injuriis cæli patebant: Nam etsi hæc cavea tegulis esset tecta, quia tamen pali erant disjuncti, sicut in corte aviaria (wie in einem Vogel-Häuslein oder Hennen-Korb) videre est, non frigus

tantum, aut æstus, sed ventos, pluvias, nives, omnemque tempestatem admittebat. In hac cavea 32. captivi erant conclusi. Quæ mala hic Christi Martyres passi sint, vix cogitatione, nedum verbis explicari possunt. Inprimis loci angustia tanta erat, ut neque procumbere nisi ægrè, neque ambulare vel ad passus spatium possent. Neque quisquam plus habebat spatii, quam duorum palmorum & trientis. Hinc non potuerunt sese ad capiendam quietem extendere. Jam victis parcitas correspondebat angustiae carceris. Vita illorum perpetuum erat jejunium, adeoque asperum, ut satis quidem cibi suppetere ad arcendam mortem, sed nunquam ad comprimendam famem. Quia verò hic carcer in edito colle positus erat, ventorum vim omnem excipiebat. At licet per æstatem spirantibus undequaque ventis molestia non nihil leniretur, ferventissimi tamen ardores, solaribus radiis omni ex parte penetrantibus, ipsæque numerus captivorum adeò incommodabat, ut asfirmaret *Carolus Spinola* Patria Genuensis, stirpe Marchio è Societate JESU Sacerdos, qui in hoc carcere quadriennio habitavit, diurnis nocturnisque se sudoribus maduisse. Hyeme autem id omnino reddebatur intolerabile, cum neque gelidus aer excludi, neque pluviae & imbres arceri, neque nives, quæ vento per omnem partem ingerebantur, intercipi possent. Hinc intolerabile frigus tantoperè captivos cruciabat, ut *Carolus* ad Patrem Provincialem perscribens dicat: Assèvero Reverentiae vestrae, neminem esse è nobis, qui, æstimato inferioris appetentiae sensu, non mallet vivus concremari, quam hunc carcerem ferre. Sed gravius om-

nibus hos Christi pugiles vexabat continuus fœtor, cujus mentionem *Carolus* in epistola injiciens: incitat me, inquit, gravitas odoris, ut ad cælum suspirem. Nascebatur hæc graveolentia ex multitudine hominum tam angusto loco clausorum, ex flatuum, aërisque corruptione, ex præsentè cloaca, inquam exonerare alvum cogebantur; ex sudore corporum, quæ æstate nunquam siccabantur. Hinc tanta pullulabat animalculorum sordiumque vis, ut moribus aculeisque captivi miserrime confixi, nullam unquam caperent quietis partem.

37. Porro, quamvis plura alia, ut *Drexelius* loco citato enumerat, tormenta passi sint, attamen SS. Martyres haud secus, ac si in paradiso fuissent, inter illa tormenta delitiabantur. Unde *Pater Carolus Spinola* in spa ex carcere exarata Epistola ita scribit: Hoc ergastulum mihi paradiscus esse videtur. Hujus autem ratio est illa, quam idem *Drexelius*, post recensita excessiva Martyrum illorum tormenta subjungit, inquit: Et reverà hic talis carcer, quamvis ipsa morte atrocior, si tamen ad inferorum carceres comparetur, paradiscus est. Descendamus ergo, ut optat *Sanctus Rex David*, in infernum viventes, agilitate nimirum mentis, ut ex infernalium poenarum consideratione, non solum eas in futuro evadamus, verum etiam in præsentè vita omnes nostras misérias & calamitates earundem memoriâ allevemus & edulcemus. Siquidem æternitatis meditatio tantâ pollet efficacîa, ut omnia dulcia carni in amaritudinem convertat, & omnia amara & difficilia, levia & suavia efficiat;

Hæc

Hæc est, quæ austerissimas fundavit, & auxit religiones; hæc est, quæ deserta & speluncas in habitacula erexit, cilicia, disciplinas, & catenas ferreas adinventit; hæc est, quæ suaves Sancto Laurentio carbones, dulces S. Stephano lapides, gratas S. Catharinæ rotas reddidit; hæc est, quæ S. Carolo Borromeo & multis aliis Sanctis Præsulibus nudæ terræ lectum, delicatum & mollem effecit; hæc demum est, quæ tot Imperatores & Reges, calcatis & spreis omnibus mundi honoribus & favoribus, in angustis cellulis per rigorosam poenitentiam exercuit. Hinc si adhuc hujus vitæ occurrentia mala graviter & ægrè feramus, si in nostris afflictionibus & pressuris querulosi & impatientes simus, hoc non ex alia causa provenit, quàm ex neglectu meditationis æternitatis, & poenarum infernalium.

Hinc quidam frater Sanctos eremi Patres consulens interrogavit; quænam foret causa, quòd inhabitatio cellæ tam difficilis & molesta ei veniat? responderunt omnes: Si æterna inferorum supplicia diligenter pensitares, etiam si cella tua ad collum usque vermibus scateret, eam perlibenter incoleres. Denique concludamus discursum nostrum; & dum tempus habemus, operemur bonum; vivamus Deo, vivamus æternitati, & taliter omnes vitæ nostræ actiones instituamus, ut ultrix inferni flamma in nobis nihil reperiat, quod urat, sed divina pietas inveniat, quod cororet. Cæterùm ne unquam è memoria nostra elabantur hæcenus dicta, ea in compendium redacta sæpe speculemur in sequenti Rhythmo expressa, quem ex quopiam parvo libello excerpfi, & præfenti materiæ annectendum censui.

Rhythmus de Gehennæ Suppliciis.

QUò me vocas æternitas
Statera veritatis?
Quid me doces æternitas
Magistra sanctitatis?
ÆTernus est, æternus est,
Rex ille, qui minatur,
Infernus est, Infernus est,
Res illa, quam minatur.
Quid est, quid hæc æternitas?
Æterna poena damni.
Quid est, quid hæc æternitas?
Æterna poena sensûs!
EHeu! inexplicabilis
Æterna poena damni,
Nunquamque terminabilis
Æterna poena sensûs!
VÆ, væ, gulosa prandia,
Cœnæque delicatæ!
Gramm. Relig. Pars II.

Tormenta vobis grandia
Pœnæque sunt paratæ.
VÆ sumptuosis ferculis,
Fœdis jocis, libellis!
Parùmque castis fabulis;
Væ turpibus tabellis!
HEu! naufragis solatiis
Mundus suos saginat,
Lethalibus mendaciis
Venena dum propinat.
O Sulphurata flumina,
O vortices profundi!
O ignium volumina,
Stulti sepulchra mundi.
EHeu dolorum Civitas!
Captivitas reorum!
Sitis, fames, æternitas,
Stipendium malorum!

Yy

Hic

Hic dives ardet: uritur
 Hic purpura atque byssus.
 Hic est scopus, quod curritur,
 Hæc est profunda abyssus.
Damnat, dic tu; quamdiu
 Ardebis igne? Semper.
 Diciple, dic tu, quamdiu
 Cogéris flere? Semper.
Damnat, dic; vos quamdiu
 Torquebit ignis ille?
 Torquebit cheu! tam diu.
 Dum vivet unus ille.
Ibunt dies cum mensibus,
 Annisque sæculisque:
 Ardebimus nos mensibus,
 Annisque sæculisque.
Ardebit ira Numinis
 Per lustra sæculorum:
 Nec spes erit levaminis
 Nec terminus dolorum.
Nunquam Deum videbimus,
 Amabimusque nunquam:
 Ah semper hic ardebimus,
 Amabimurque nunquam.
Famemus? Ignis cibus est,
 Glutire quem jubemur.
 Sitimus? Ignis potus est,
 Ut hoc inebriemur.
Videmus? Ater ignis est,
 Id omne quod videmus.
 Jacemus? Ignis lectus est,
 Quo perpetim jacemus.
Non sunt polis tot stellulæ,
 Nec orbe tot arenæ;
 Non sunt maris tot guttulæ,
 Quot hoc in igne poenæ.
Aternitas, sed maximus
 Est hic dolor dolorum;
 Quod non sit ullus terminus
 Tam grandium malorum.
Clamabunt in illo carcere:
 O si daretur hora!

Totus Deo renascere;
 Quantum potes, labora.
Semper necabit tartarus,
 Nunquam sed enecabit.
 Semper vorabit tartarus,
 Nunquamque devorabit.
Semper trucidat tartarus:
 Nunquamque conquiescet.
 Heu! Semper ardet tartarus!
 Nunquam focus tepescet.
Arsura semper fulmina
 Et sopienda nunquam.
 Semper fluunt hæc flumina
 Exhaustiunda nunquam!
Bilance iustæ pondera
 Hinc semper, inde nunquam.
 Sint cordis ista pondera
 Sat ponderanda nunquam.
Semper, quid es? Nunquam, quid es?
 Deo carere semper.
 Nunquam, quid es? Semper, quid es?
 Uri morique semper?
Eheu duo vocabula,
 Mensura Sanctitatis!
 Nec est, nec est hæc fabula,
 Sunt verba Veritatis.
Eheu! Quid est, pulcherrimum
 Deum videre nunquam?
 Illum Deum dulcissimum
 Quid est, amare nunquam?
Quid es, quid es, damnatio?
 Deo placere nunquam.
 Æterna desperatio,
 Poenis carere nunquam.
Nihil est, nihil candentium
 Fornax Laterculorum.
 Nihil, vitrum coquentium
 Ignis Vitrariorum.
Ferrum liquatum, quod fluit
 Et bullit in caverna.
 Nihil est ad illa, quæ luit
 Peccator in gehenna.

Valete

Valete pulchra somnia,
 Vanæque vanitates.
 Nihil, nihil sunt omnia,
 Aut sunt inanitates.
Hic mundus est brevissimæ
 Sophistæ vanitatis,
 Infernus est dirissimæ
 Fornax perennitatis.
AH! Quamdiu morabimur
 Inter pericla mille?
 Brevi, brevi vocabimur,
 Præcessit hic & ille.
DEo volo jam vivere,
 In valle lacrymarum.
 Volo moras abrumper.
 Sat est, sat est morarum!
Si quispiam de carcere
 Illo domum rediret,
 Possétne carni parcere?
 Heu! quanta non subiret?
Quales preces tunc funderet?
 Quas lacrymas rigaret?
 Illisque flagra jungeret,
 Corpusque perdomaret?
AB inferis, si surgerem,
 A morte si redirem,
 Quid dicerem? Qui viverem?
 Ne denuð perirem?
O Quanto amore amplecterer
 Te, Christe Liberator!
 Quod amplius non plecterer
 Per te Deus Creator!
AH! plus amoris debeo
 Perire non finenti;
 Quid langueo? quid hæreo?
 Nec reddo cor petenti?
AMore flagrantissimo,
 Volo sequi vocantem,
 Et corde quàm tenerrimo
 Amare sic amantem.
ARdent in antro flammeo
 Heu mille! mille! mille!

Cur sic ego non ardeo,
 Ut ardet hic & ille?
Quis fecit, ut ne traderer.
 Ergastulo reorum?
 Quis fecit, ut ne truderer
 In clibanum dolorum?
HOc fecit admirabilis
 Monarcha sæculorum,
 Et millies amabilis
 Rex cordium bonorum.
HÆc tanta dum considero
 Deus, volo Te amare;
 Nec amplius desidero,
 Quàm cor tibi immolare.
Mirabiles, amabiles
 Dei mei favores!
O vos inexplicabiles!
 O nobiles amores!
Vos cor meum perfundite;
 Vos pectus occupate;
 Quæ non placent, evellite,
 Deoque me dicite.
VOlo, volo jam surgere:
 Fac me magis volentem;
 Ut plus amem, cor suggere
 Fac me parùm valentem.
AMabo Te, quàm maximis
 possum modis, amabo,
 Ut plus amem; tenerrimis
 Te vocibus rogabo.
ROgabo Te, lectissimis
 Suspiriis rogabo:
 Quantisque possum lacrymis
 Instanter obsecrabo.
Venite cuncti Cælites,
 In cor meum venite.
 Tam pauperi tam divites
 Venite, subvenite.
IN pectus hoc descendite,
 Ut ardeam, juvate.
 Cor frigidum succendite;
 Et illud innovate.

MARIA, Tu sis optimi
 Ignis mihi ministra,
 Quæ cordibus pulcherrimi
 Amoris es Magistra.
 FAc, mi Deus, me crescere,
 Estu tui caloris;

Novasque semper discere
 Industrias amoris.

IN me, Deus, fac, ardeat
 Eternitas amoris!
 Nec me perennis torqueat
 Eternitas doloris!

SERMO LXII. DE POENIS PURGATORII.

*Amen dico tibi; non exies inde, donec reddas novissimum
 quadrantem. Matth. 5. 25.*

PARS PRIMA.

1. **T**Ametsi multa argumenta, & SS.
 Patrum testimonia de acerbitate
 poenarum purgatorii ad-
 duci queant, omitto tamen ea hanc ob
 causam, quia nimirum omnia, quæ de
 suppliciis infernalibus diximus, de pur-
 gatorii poena intelligi etiam debeat; si-
 quidem poenæ purgantes sunt ejusdem
 speciei cum poenis inferni, ut testatur S.
 Cyrillus in epist. ad August. in hæc verba:
Nihil inter se differunt tormenta inferni ab
his, quæ sunt in purgatorio, quia eadem sunt
magnitudine, sed unum est, quod differre
possunt, quia infernales finem non expectant,
& purgatorii poena sunt cum fine. Suarez.
 t. 4. de Purg. disp. 46. sect. 3. n. 5. quoque
 adductis multorum Sanctorum Patrum,
 aliorumque classicorum Doctorum au-
 thoritatibus, poenas purgatorii à poenis
 inferni solâ perpetuitate discrepare asse-
 rit; cujus rationem à priori, ab ordina-
 tione divinæ Justitiæ desumendam esse
 dicit, nec non ab offensæ, quantumvis
 minimæ, adversus ipsum commissæ gra-
 vitate, quæ altioris rationis est, quàm

omne malum creaturæ: Et ideo licet
 non semper æternam mereatur poenam,
 meretur tamen poenam graviolem, &
 quasi altioris rationis, quàm Deus in fu-
 tura vita cum rigore exigit.

2. Hinc sequitur, quod si omnia car-
 nificinæ instrumenta, quibus dilaniata
 fuere omnium Martyrum membra, ad-
 hiberentur, item omnes vitæ rigo-
 res, solitudines, jejunia, vigiliæ, oratio-
 nes, corporis castigationes, quibus om-
 nes se confecerunt poenitentes Eremitæ,
 omnes quoque ærumnæ, quas à principio
 mundi usque ad finem passi sunt omnes
 Electi Dei, sine dubio hæc omnia, ne
 minimam quidem habent proportio-
 nem cum unica duntaxat ignis purga-
 torii favilla, quia finiti ad infinitum nul-
 la est proportio. Imò S. Maria Magdal.
 de Pazzis in raptu dicebat, quod omnia
 prædicta Martyrum supplicia sint tan-
 quam amœnus hortus, respectu eorum,
 quæ infliguntur in purgatorio. In *Prem-
 ptuario Exemplorum* scribitur, quod cum
 ex duobus Religiosis, qui familiares in-
 vicem

vicem amici erant, uni, morti vicino, revelatum fuisset, quod in purgatorio ed usq; moraturus esset, donec pro ipso aliquod Missæ Sacrificium offerretur, alterum religiosum amicum rogavit, ut postquam animam exhalasset, subito pro se Missam celebraret; quod cum is punctualiter adimpleret, anima per illud Sacrificium liberata, priusquam in cælum conscenderet, eidem amico apparens, de dilata nimium Missæ celebratione graviter lamentata fuit, credebatur enim se 20. annis intra purgatorii flammam fuisse commoratum, cum tamen non nisi illo temporis spatio in eo fuisset; intra quod Missa de Requiem absolvi poterat.

3. Simile exemplum etiam refert S. Antoninus p. 4. Summæ tit. 14. c. 10. §. 10. Cum quidam sceleratè viveret, visitatus à Domino, ut ad se rediret, incurrit gravem & diuturnam infirmitatem, tædio autem affectus ex prolixitate languoris, rogabat ferventer Dominum, ut de carcere corporis educeret eum. Apparens autem ei aliquando Angelus Domini, fecit ei optionem, utrum mallet, an per duos annos illam infirmitatem tolerare, & postea ad cælum volare, an nunc moriendo per unum diem in purgatorio permanere? At ille elegit potius morari in purgatorio per triduum & mori. Exauditus ergo de hac luce migravit, & anima ejus ad purgatorium descendit. Inde ad horam ab exitu suo de hoc mundo, apparuit ei Angelus, eundem consolaturus, sed anima se ab ipso graviter deceptam fuisse, conquesta fuit, ed quod jam non uno die, sicut Angelus promiserat, sed multis annis in eisdem derelictus fuisset; cui Angelus respondit: Ita quidem tibi videtur ob tormentorum acerbiteriam, cæterum verò ex viginti quatuor horis,

quibus in hisce poenis commorari debes, nonnisi una solum hora præterit. Tunc anima Angelum instanter rogavit, ut se apud Deum precibus suis interponeret, ut denuò in hanc vitam redire posset, promptam se offerens, non tantum ad duos annos, sed quamdiu Deo placuerit, infirmitatem illam tolerandam, quod & obtinuit. Unde vitæ restitutus patientissimè & lætanter omnem dolorem tolerabat, expertus poenas purgatorii.

4. Verum enim verò, ut clarius purgatorias poenas perspicere valeamus, referre huc lubet, quod memorat Dionys. Carthus. de 4. novis. art. 47. qui narrat Religiosum in Anglia extitisse, qui à die Cœnæ usque ad vespeream Sabbathi Paschæ raptus fuit in spiritu, & reversus ad se mirabilia ac terribilia multa narravit, quæ vidit. Inter cætera ait: Ibamus ductor meus, videlicet S. Nicolaus, & ego per viam planam, quousque pervenimus in regionem spatiosam visu valde horrendam, in qua fuit multitudo innumerabilis, innumerabilibus suppliciorum immanitatibus exposita, tamen tandem ab illis suppliciis liberanda, quia non erant damnati. Hi omnes gemebant, flebant, & ejulabant. Innumerabiles poenarum species vidi ibi. Hi enim torquebantur igne, hi in sartagine frigeabantur. Hi unguibus sulcabantur usq; ad dissolutionem compagum. Alii puniebantur in balneis confectis ex pice & sulphure, aliisque liquidaminibus, ex ære, plumbo, aliisque metallis cum fœtore horrendo. Quosdam vermes monstrofi dentibus venenatis rodebant. Alii aliis tormentorum atrocissimis generibus cruciabantur. Eos verò, qui præfuerunt, vidi duplici dolore torqueri. Testis mihi est Dominus, quia si viderem quempiam hominum, qui me, & omnes charos meos, omnibus

damnis & iniuriis, quæ homini in hac vita possunt irrogari, imò & mortē affecisset, illis suppliciis deputandum, millesies, si fieri posset, pro eo temporalem mortem subirem, quàm tantis suppliciis eum tradi permitterem; ita mensuram & modum doloris & angustię, amaritudinis & miserię excedunt, quæcunque vidi ibidem.

5. Post hæc ad secundum mortuorum locum devenimus, & vidimus profundissimam vallem, in qua erat flumen altissimum, quod nebulam indicibilis exhalabat fœtoris. Erat quoque in ea ignis, qui videbatur usque ad cælum pertingere. Atque ex alia parte fuit tanta immanitas frigoris, ut nihil pœnalis eam me conspexisse putaverim. Ibi erant innumerabiles animæ, quæ nunc in flumen illud fœtidissimum mergebantur, nunc inde erumpentes ignibus involvebantur, ac inde exeuntes asperrimis frigoribus tradebantur. & pœnæ loci istius graviores fuerunt tormentis loci prioris, tamen & pœnæ istæ Purgatorii erant. Post hæc venimus ad tertium Purgatorii locum, qui ultra, quàm mente concipi potest, horribilis extitit & pœnalis, imò nulla lingua exprimere posset minima loci illius supplicia. In brevissimo enim temporis spatio intuebar eos centum vel amplius pœnarum diversitatibus quasi annihilatos, & mox restauratos, & iterum ferè in nihil reductos, ac rursus reintegratos. In primo loco pœnarum præfato vidi Rectorem cuiusdam Religiosæ Congregationis, & erat in maximis loci illius tormentis, & nunc in igne, nunc in balneis fœdis, sulphure & picæ mixtim ferventibus, gravissima toleravit supplicia. Qui interrogatus à me, cur talia sustineret? Respondit: potius propter peccata

subditorum meorum; quàm propter peccata propria sustineo ista. Propria enim peccata crebrâ confessione, disciplinarum perceptione, orationibus assiduis, & aliis pluribus modis redimere & castigare consuevi; subditis verò non adhibui debitam disciplinam ex quadam vana formidine, ne meo privarer primatu ex resistentia eorundem. Idcirco pœna mea augetur quotidie, quia illorum peccata, quæ ex mea negligentia adhuc perpetrant quotidie, in me redundant; nec aliquem finem pœnarum mearum agnosco. Inveni in his tormentorum locis quendam in sæculo olim notum Doctorem famosum, ab omnibus in mundo hoc honoratum, cui vehementer condolens, interrogavi eundem, an speraret se aliquando misericordiam consecuturum? Qui respondit: Væ, væ, væ! scio quòd ante diem Iudicii veniam non obtinebo. An autem tunc, incertum habeo. Væ, væ! quis unquam crederet gloriam & favorem, quibus in mundo cunctis eram conspicuus, tantâ contemptibilitate & cruciatibus permutandum? Vibi ibi quosdam prunas ardentes indefinenter in ore revolvere, & in hoc miserabiliter cruciari pro eo, quòd herbas aut arborum fructus sumpserunt voluptatis amore.

6. Vidi ibi Militem quendam, qui diversa & magna toleravit supplicia, qui avem quandam, niso similem, pugno portabat, & torquebatur, quod avis illa rostro suo & unguibus manum ejus pœnaliter laceravit, quia in ludo rapacium avium, per quas cepit alias aves, consuevit nimium delectari. Vidi etiam ibi Episcopos gravissimis affligi tormentis, quorum supplicia quotidie augebantur ex peccatis subditorum, quos male

malè rexerunt, nec eos debite corripuerunt & correxerunt. Denique qui taliter torquebantur, communiter erant incerti, an finaliter salarentur, & quasi desperabiliter fluctuabant, qui in tormentis suis nihil reputabant ita poenale, sicut incertitudinem indulgentiæ tandem obtinendæ, nec aliquid sic mitigavit dolores, ut certa remissionis percipiendæ fiducia. Desperatio namque univerfis cruciatibus, quos vidi, plus cruciat, cunctis angustis magis angustiat, & omnibus poenis amplius gravat. Insuper Sacerdotes, qui de sua incontinentia fuerunt confessi, sed satisfactionem non impleverunt, vidi innumeris atque immensis affligi ardoribus ac tormentis. Cùmque mirarer, quòd tam pauci Sacerdotes essent in Purgatorii poenis respectu eorum, qui ubique terrarum castimoniam polluant, responsum est mihi, quòd ideo ibi paucissimi erant, quia vix aliquis talium veram habet contritionem, idcirco penè omnes æternum condemnantur. Præterea quid de magnorum vitiorum supplicis dicam, cùm & bonos Religiosos viderim valde amara pati tormenta, eò quòd consueverunt gloriari manuum suarum decore. Vidi etiam ibi quendam potentissimum Regem ineffabilibus affligi poenis; sed & Episcopum quendam ibi in tormentis conplexi, qui in abscondito interioris hominis fuerat multum Religiosus ac pure devotus, corpus suum asperissimo domans cilicio, & aliis cruciatibus, jejuniis, disciplinis, vigiliis se maceravit in sæculo isto, cui & copiosa erant in cælis reposita præmia, per quem etiam Dominus post mortem ipsius fecit quædam miracula, & tamen adhuc in poenis fuit, quia in suo officio per negligentias quasdam Deum offendit. Re-

ligiosos autem Abbates, & Abbatissas, qui circa cognatos & affines sensuali erant amore affecti, vidi graviter cruciari. Hæc pauca ex libello visionis Anglicanæ sumpta evidentè ostendunt, quàm acerba & aspera purgatorii sint tormenta, & quàm severe Deus vel minimum uævum in hac defæcatoria fornace expiet.

7. Verùm, quod dictum est, animas quasdam in purgatorio incertas esse de venia aliquando obtinenda, ac nescire, an sint in purgatorio; an in inferno, repugnare videtur communi Theologorum placito, dum docent, animabus constare de salute propria in particulari iudicio, quod statim post uniuscujusque obitum fit, in quo factâ discussionè operum, juxta merita vel demerita, præmia vel poenæ illis decernuntur, & patet id ex illis *Ecclesiastici* cap. 11. verbis: *In fine hominis denudatio ejus.* Cùm ergo, peracto particulari iudicio, vel ad infernum, vel ad purgatorium detrudantur animæ, profectò scire possunt, an amore vel odio dignæ judicatæ fuerint; præsertim cùm in inferno blasphemetur Deus, & in purgatorio laudetur; in inferno etiam nec est fides infusa, nec charitas, quæ tamen in purgatorio sunt, atque ex his signis optimè poterit anima nosse, quo in loco posita sit. Hinc S. Bernardinus Senensis Serm. 15. de purgatorio tract. 4. ait: *Nota, quòd omnis anima, quæ est in purgatorio, confirmata est in gratia Dei, & est certificata de ipsa gratia.* Idipsum docet Cardinalis Cajetanus in Opusc. tr. 23. l. q. 2. ubi sic statuit: *Omnes anima existentes in purgatorio sunt certa de sua salute.* Dicit proin quispiam: cùm hoc dogma falsitati minimè sit obnoxium; ergo dictæ visiones veritati non sunt consentaneæ;

taneæ; cùm necessum sit, unam ex propositionibus contradictoriis esse falsam. Respondetur ad hoc, quòd licet id communiter animabus constet, ut docent Doctores Catholici contra quosdam hæreticos, qui dicere ausi sunt, omnes animas in purgatorio existentes de propria salute incertas esse, versarique in quadam ingenti animi anxietate, ac etiam desperationis motibus cruciari; non est tamen negandum (ut docet *Franciscus Suarez* in Comment. ad 3. p. *S. Thoma* tom. 4. disp. 47. sect. 3.) Deum aliquando in aliquo particulari casu, vel propter gravitatem aliquam culpæ, vel quia conversionem suam usque ad finem vitæ distulit, sic animam in particulari iudicio judicare, ut illi minimè innotescat, an eam ad purgatorii, vel inferni pœnas condemnaverit.

8. Similiter opinionem hanc etiam defendit *Joannes Gerson* lect. 1. de vita spiritali cum aliis nonnullis Doctoribus, quos citat Cardinalis *Bellarminus* lib. 2. de Purgatorio cap. 4. Sed clariùs hanc eandem tuetur *B. Henricus Suso* in libello, quem edidit de novem rupibus cap. 22. cui etiam adstipulatur *Laurentius Surius* illius libelli Interpres; libet autem hoc loco ejus verba referre: *Alii sunt*, inquit, *in quos tantà Deus irà desavit, ut ad extremum usque judicii diem in immanissimis cogantur habere suppliciis, nec unquam experiri illis liceat, utrum in tartari vel purgatorii pœnis sint, tales ferme sunt homines in suis iniquitatibus obstinati, qui vitæ emendationem usque ad obitum procrastinant. Id ipsum quoque ostenditur ex libro quarto Revelationum S. Birgittæ cap. 8. ubi Angelus de quadam anima loquitur, dicens: Illa anima, cujus dispositionem vidisti, & iudicium audisti, ipsa est in gravissima pœna purgatorii. Et*

hoc ideo est, quia non intelligit, utrum veniet ad requiem post purgationem, an damnata sit. Ex quibus verbis palàm colligitur, nonnullas animas ignorare, an in infernalibus, an verò in purgatoriiis pœnis sint positæ, quæ quidem pœna maxima est, ut habetur in iisdem Revelationibus lib. 6. cap. 39. circa finem, ubi legimus Angelum quendam Deum orasse pro anima cujusdam, quem in vita custodierat, ne illi hujusmodi pœnam imponeret.

9. Ex his, ac aliis pluribus historiis, apparitionibus, & revelationibus, quæ videri possunt apud Authores de purgatorio tractantes, non obscurè liquet, quàm verum sit illud, quod *S. Cyrillus* epistolâ ad Augustinum refert, videlicet mortuum quendam ex illis tribus (de quibus Sermone præcedente num. 29. dictum) *Sancti Hieronymi* meritis resuscitatum inter cætera dixisse: *Mallet quilibet viventium omnes, quas homines ab Adam usque sigillatim pertulère, pœnas perferre, quàm uno die in Purgatorio torqueri.* Hinc discamus, quàm æquum sit, ut animabus in tantis tormentis constitutis quamprimum, quàm citissimè, quàm promptissimè succurramus, de quo Sermone sequenti plurà. Nunc interim illud expendamus, quod religiosissimus *Thomas de Kempis* coram oculis nostris depictum reliquit, dicens; *Si futurus inferni, sive purgatorii pœnas cordialiter perpendere, credo, quòd libenter dolorem & laborem sustineremus, & nihil rigoris formidaremus; quia hic per modicas quaslibet mortificationes citius satisfacimus nostris culpis, quàm ibi per maxima tormenta.* Hinc apud Sanctum Evangelistam *Matthæum* cap. 5. 25. cælestis Magister noster hanc nobis tradidit instructionem: *Esto consentiens adversario tuo citò,*

cito, dum es in via cum eo, ne forte tradat te adversarius iudici, & iudex tradat te ministro, & in carcerem mittaris: Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas novissimum quadrantem. Porro hic adversarius, cum quo Christus monet; ut consentiamus, quamdiu sumus viatores, divina lex est; ut notat S. P. Augustinus, hæc enim est inordinatis appetitibus nostris, nostræque sensualitati contraria; per iudicem verò intelligitur Christus, per carcerem verò purgatorium denotatur (quia ab inferno anima egredi nequit, neque ibidem ullâ ratione potest satisfacere) Ministri autem sunt Angeli; pecunia verò quæ usque ad ultimum quadrantem solvenda est, sunt nostra peccata, unde S. Hieronymus ait: Non exieris ex carcere, donec etiam minima peccata persolvas; quia ex toto rigore iustitiæ in purgatorio secundum mensuram præscriptam satisfacere debes.

10. S. Bonaventura in Sermone quo-

dam de S. Laurentio super illa verba Malachia 3. Quis stabit ad videndum eum? ipse enim quasi ignis conflagrans, interrogat dicens: Quis illam examinationem poterit sustinere? Quis poterit illud tam grave incendium tolerare? Et tamen quis ignem illum poterit declinare? Considerat insuper emolumentum, quod hic ex pœnositatibus percipimus, ait enim: Plus satisfacit hic homo Deo valde modicâ pœnâ, voluntariè pro peccatis assumptâ, quàm ibi per maximâ; sive quia ibi est involuntaria, sive quia, si ibi est voluntaria, est tamen ratione statûs immeritoria, nullâ laude vel præmio digna. Timeant igitur peccatores hunc ignem, qui nihil relinquit intactum, vel nihil penitus impunitum, sive verbum fuerit per modicum, sive opus inutile factum, sive modicum in corde peccatum; unde dicitur: Quis stabit ad videndum eum? Hactenus Doctor Seraphicus. De quo continuo plura.

PARS SECUNDA.

11. QUàm difficulter piaculares flammæ subterfugiantur, argumentum sumitur ex variis Scripturæ locis: Sapiens enim testatur, quod septies Justus cadat in die, & S. Job ait: Nemo mundus à sorde. Et iterum: Stella non sunt munda in conspectu ejus, id est, interprete S. Gregorio, perfecti & sancti viri suos quoque habent navos & peccata. S. Joannes etiam dicit: Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. Isaias similiter testatur: Facti sumus ut immundus omnes nos, & quasi pannus menstruata universa justitia nostra. Cum ergo ex his Scripturæ locis sufficienter constet, neminem esse immunem à peccatis, & minimum

Gramm. Relig. Pars II.

peccatum Deus inultū abire non patiatur, ut ait Job; consequentia manifesta est, quod nullus facile purgatorium ex toto declinare possit sine singularissimâ divinæ gratiæ prærogativâ. Audiamus quid hac de re sentiat Cardinalis Bellarminus lib. 1. de amiss. grat. c. 13. cujus hæc sunt verba: Vix ulli justi homines, nisi ex magna misericordia Dei, pœnam purgatorii acerbissimam evadunt, ita ut recta è corpore ad calum evolent. Atque id ipsum confirmat S. Theresia de seipsa in vita sua c. 38. scribens: Quamvis multarum animarum statum mihi Dominus revelare dignatus sit, ex omnibus tamen, quas vidi, animabus, nescio an ulla purgatorium evaserit, præterquam Religiosi

Z z

illius,

illius, de quo paulò antè verba feci, & S. P. F. *Petri de Alcantara*, nec non illius Dominicanì, cujus suprà memini.

12. Quam veritatem ut magis penetremus, aliqua asserre exempla placet. Quidam ex S. *Dominici* familia Religiosus, Concionator Apostolicus, quem domestici per multos annos religiosè viuentem multùm æstimârunt, & amârunt, mense integro in expiatorio detentus est carcere, non alia de causâ, quàm quia plus æquo sæcularibus familiaris fuit, nimiumque ei placuere faceta consortia. *Specul. Exemp. dist. 7. exem. 57.* Alius ex Ordine S. *Francisci Seraphici* Juvenis, *Alphonsus* nomine, corpore & animâ virgo, teneræ cum Deo conjunctioni admodum addictus, auctusque dono lacrymarum suavissimè fluentium, aliisque virtutibus ornatus per aliquod tempus in purgatorio hæreere debuit, ideo quodd fratres suos leviter quandoque despexerit, inque iram præceps fuerit. *Chron. Minor. p. 2. l. 4. c. 34.* *Vitalina* virgo sanctissima, sancto *Martino* Episcopo ad sepulchrum ejus quærenti, num Dei præsentia frueretur? respondit, se nondum frui, eò quodd feriâ sextâ, quâ mundi Redemptor passus est, caput abluisset. *Lanciz. opusc. 16. n. 197.* *Ludovicus II.* Imperator post triginta annorum spatium à morte elapsum apparuit filio, dixitque: Adjuro te per Dominum nostrum Jesum Christum, ut me eripias ab his tormentis, in quibus detineor, ut tandem aliquando vitam æternam habere possim. Et tamen tantoperè pietati addictus fuerat, ut *Pii* cognomen obtinuerit. De eodem etiam Imperatore legitur, quodd in supremo morbo, quo obiit, totos 40. dies jejunos transegit, Eucharistiam solam quotidie

sumens. Ita scribit *Baronius* tom. 10. *Annal. Ann. 874.*

13. *Otto* Imperator, licèt anno præcedente mortem suam, infinitam annorum Monasteriis & pauperibus diviserat, & in lethali sua ægritudine (quæ sat diu durarat) omni die Sacerdotibus Christi dorsum suum tradiderat flagellandum, tantamque contritionem habuerat, ut *Conradus* Episcopus Hildesheimensis Vir valde pius testaretur, vix se posse credere, quodd *Otto* Imperator purgatorium post mortem sustineret; & tamen in eo tam diu fuit, donec pro ejus anima decem millia Psalteria fuerint à Religiosis recitata, sic tamen, ut ad singulos Psalmos decem ictuum disciplina jungeretur, & ad unumquemque versum adderetur Salutatio Angelica: *Ave Maria*, & Oratio Dominica: *Pater noster*. *Tho. Cantip. l. 2. apud cap. 53.* *Hugo Victorinus* Canonicus tantâ doctrinæ & sanctimonix famâ præstabat, ut suo ævo velut alter Augustinus suspiceretur, & æstimaretur. Hic nescio ob quam causam, fortassis ob nimia sua negotia & studia, disciplinam sæpe intermittebat, dum alii Canonici Regulares, quibus cum habitabat, ex præscripto Regulæ, sive ex devotione se disciplinarent: hanc porrò negligentiam sat luere debuit; post mortem enim alteri cuidam Canonico, in vita sibi apprimè charo, apparuit, dixitque se jam potiri æternâ gloriâ, veruntamen ob neglectas disciplinas per purgatorium ire debui, vix autem veni illuc, ecce mox omnes codæmones agminatim sunt me aggressi, nullusque eorum erat, à quo non validum ictum in transitu percepi, quæ flagellatio adeò poenalis mihi visa fuerat,

fuerat; ut arbitror maxima mundi tormenta, omnesque dolores cum ea non posse comparari. *Idem ibidem c. 16.*

14. *S. Paschasius*, *S. Romanæ Ecclesiæ* Diaconus tantæ virtutis & sanctitatis erat; ut teste *S. Gregorio* ejus defuncti dalmatica, feretro imposita, energumenum contingens sanârit, & nihilominus ejus anima deinde *S. Germano* Capuano Præsuli apparuit in balneo suum diluens peccatum, & *S. Germanum* rogavit, ut se suis apud Deum precibus juvaret, secundum quas anima Paschasii poenas evasit. Si sic Divina Justitia sæviat in sanctos & charissimos suos amicos, quid, quæso, continget nobis miseris peccatoribus? *Si hæc sunt in viridi, in arido quid fiet?* Luc. 23.

15. Verum enim verò, quamvis purgatorii ignis poena, sicut & reliqua tormenta adeò sint terribilia & enormia, ut humani intellectus capacitatem longè transcendant; attamen major adhuc multis parasangis est ea poena, quæ poena damni vocitatur, hominemque Dei visione privat: tantum namque esse animæ corporeis nexibus expeditæ desiderium videndi Summi Boni, Supremique Numinis, ut quavis morula nimium quantum crucietur, neque huic cruciatui possit ullus alius comparari, maxime si recorderetur illa anima, se divinâ visione propter sua peccata privari, potuissetque facillimè in hac mortalitate satisfacere poenitentiae operibus, atque hæc sese neglexisse. Cæterum etsi omnes animæ in purgatorio existentes habeant poenam damni, non tamen omnes habent simul poenam sensus, quia aliquæ animæ purgantur tantum poenâ damni, ut multis liquet exemplis, ex quibus hoc unum libabo, quod legere est apud *Blossum* in *Concla. animæ c. 13.* Beata Virgo MA-

RIA apparens *S. Birgittæ* oranti pro quodam præclaræ virtutis & probatæ vitæ Eremita, cujus corpus exanime delatum erat in templum, ut sepeliretur, dixit: Filia mea, hujus Eremitæ, Amici mei, anima de corpore egressa mox pervenisset in cælum, si in morte perfectum habuisset desiderium pertingendi ad præsentiam Dei ejusque visionem; quod quia non habuit, detinetur nunc in purgatorio desiderii, ubi nulla poena est, nisi solum desiderium perveniendi ad Deum. Scito tamen ipsam introducendam in cælestem gloriam, antequam corpus ejus recondatur in terra.

16. Sciendum porro, quod licet animæ suas poenas tam sensus quàm damni (quibus juxta modum culparum nondum expiatarum torquentur) non ament, nequaquam tamen eas invitè tolerant; neque enim voluntatem à Deo aversam habent, sed libenter Divinæ Justitiæ consentiunt; imò etsi possent ad hanc vitam (in qua multa peccandi pericula sunt) redire, non tamen redirent, cum sint jam securæ de adipiscenda post earundem poenarum finem æternæ beatitudinis gloriâ. Constat hoc de Petro à *S. Stanislao* resuscitato, qui maluit cum poenis adhuc exantlandis securitatem salutis, quàm pristinis iterum periculis, vitæque fluctibus caput objicere. Imò ut *Ven. Blossus* instruct. vit. ascet. c. 4. scribit; Si animabus liber pateret introitus ad ipsum Regnum cæleste, cum gratiosa reverentia sese subducerent, & ingredi nollent, quousque per plenam purgationem tantâ felicitate dignæ redditæ forent; scientes, nihil inquinatum illi summæ puritati perfectè congiungi copularique debere.

17. Consideratâ ergo gravitate poenarum Purgatorii, & quàm difficulter

hæ evitandæ sint, studiosè perpensis; reliquum est, ut salutarem timorem hujus pœnæ concipere allaboremus; quem in finem serviet *B. Guarrii* Abbatis sententia ser. 4. de Purif. *Va nobis*, inquit, *si dies adimpleatur & purgatio minimè adimpleatur, & postea necesse sit impleri, & illo nos igne purgari, quo nihil pœnalius, nihil acrius aut vehementius in hac vita potest excogitari!* Sed quis ille tam perfectus, tam sanctus, qui, cum hîc exierit, nihil debeat igni illi? Quis sic ad purum omnem in se scoriâ excoxerit peccati, ut gloriari possit, castum se habere cor, ut dicere possit, mundum est cor meum, purus sum à peccato? Ex hoc sanè timore perfecta erga Deum subjeçtio orietur, uti sapienter advertit *S. Anselmus* sic discurrens: Sciendum est etiam, quia gravior est ille ignis, quàm quidquid potest homo pati in hac vita; omnia enim tormenta, quæ hîc sunt, faciliora sunt, & tamen homines, ne ea patiantur, quidquid ab hominibus jussu fuerit, faciunt; quantò melius est, ut faciant ea, quæ jubet Deus, ne illa graviora patiantur?

18. Proinde consideremus, quanta sit stultitia sensibilibus appetentiis fræna laxare, & audacissimè offendere ac irritare Deum, cum certò sciamus, nullam planè culpam quamvis exiguam, quâ Divina irritatur Majestas, impunem nobis abire, sed hanc ipsam plecti pœnâ

culpæ commensâ. Dein non minor fatuitas videtur, quòd cum levibus omnino pœnis hujus vitæ possimus redimere graviores alterius, tamen ad hanc alteram vitam pœnitentiæ opera rejiciamus, ubi severissimè omnes nostræ culpæ puniuntur ignis purgantis cruciatibus, qui tanto nostras mortales pœnas vincunt intervallo, quanto vivi verique ignes pîctum. Si ergo horribiles purgatorii pœnas effugere cupimus, oportet, ut cane pejûs & angue omnia peccata nedum graviora, verùm etiam minima studiosè declinemus; quoniam autem & Justus septies in die cadit, ideo quotidianos defectus, & peccata, ex subita passione, subreptione, ignorantia, seu inadvertentia, &c. commissa obliterare conemur per virtutum actus, præcipuè verò per perfectam resignationem in divinam voluntatem, nec non per quotidianam de Christo passio meditationem, quantoperè enim hæc exercitia conducant ad purgatorii pœnas subterfugendas, aut saltem minuendas; jam in dictis Sermonibus ostensum est. Præterea etiam filialis in Deum fiducia ad hanc singularem gratiam adipiscendam plurimum confert; sicut & misericordia erga animas in purgatorio detentas, uti ex Sermone sequenti clarè patebit.



SERMO LXIII.

DE MISERICORDIA ERGA DEFUNCTOS.

*Sancta ergo & salubris est cogitatio pro Defunctis orare ,
ut à peccatis solvantur. 2. Mach. 12.*

1. **S**I dolores , quos patientissimus Job sustinuit , comparentur cum afflictionibus ac pressuris , quas animæ in purgatorio tolerare coguntur , tunc fateri necesse est , Jobi dolores delicias potius quàm amaritudines reputari debere , quemadmodum ex superioribus dictis liquet. Porro , si ergo Jobum sui corporis mala tantopere affecerunt , ut lacrymabiliter auxilium à suis notis flagitaret , dicens : *Miseremini mei , miseremini mei , saltem vos amici mei , quia manus Domini tetigit me. Job. 19.* O quanto potiori jure quælibet anima in purgatorio detenta , flammis undique circumdata , ac innumerabilibus , & ineffabilibus anxietatibus obvallata , dicere poterit : *Miseremini mei , miseremini mei , saltem vos amici mei , quia manus Domini tetigit me !* Et certè , si liceret aures accommodare ad inflammatum purgatorii rogam , nihil aliud audiremus , quàm hæc voces : *Miseremini mei , &c.* sine intermissione repetere. Quamobrem audiamus eas , ac simul exaudiamus , atque pro viribus eisdem succurrere studeamus. Si enim in unum membrum corporis scintilla incidit , mox manus succurrit , eamque excutit ; ita cùm animæ purgantes sint membra ejusdem corporis , nempe Ecclesiæ , & nunc à tam molesto igne fuerint correptæ , tantò æquius est , ut hæc

flamas ab illis depellamus , quantò præstantiora membra spiritualia ; quàm corporalia merito æstimantur.

2. Præclarum in hac erga animas misericordia exemplum , stupendum magis quàm imitandum nobis reliquit *S. Christina*. Nam , ut testatur *Dionysius Carthus.* de 4. noviss. art. 50. cùm in pueritia fuisset defuncta , & celebraretur Missa pro ea , repente de feretro se erexit , & trabem Ecclesiæ celeriter instar avis ascendit , residens ibi usque ad finem Missæ. Finito Missæ Sacrificio ex adjuratione Sacerdotis descendit de trabe , & ab amicis interrogata , quid ei accidisset ? respondit : Mox ut fui defuncta , duxerunt animam meam Angeli Sancti ad locum tenebrosam & horrendum , animabus hominum plenum. Et æstimante me , quòd esset infernus , Angeli dixerunt purgatorium esse. Deinde ad intuendum tormenta inferni me perduxerunt. Vidi autem in utroque loco multos mihi antea notos. Post hæc ducta sum ad paradysum , ad thronum Majestatis divinæ. Cùmque vidissem Dominum mihi congratulantem , ineffabiliter sum gavisâ , putans me ibi perpetuò permansturam. Dixitque Dominus : Reverà hîc mecum eris , charissima filia mea. Veruntamen optionem do tibi , an velis nunc mecum manere , an reverti ad corpus , atque in

eo per opera pœnitentiæ satisfacere pro omnibus animabus, quas in purgatorio conspexisti; sicque cum meritorum augmentis redire ad me. Ad quod respondi, me pro hac causa velle ad corpus reverti; moxque Dominus electioni meæ congratulans iussit me corpori reddi. Nunc ergo non perturbemini ex mirabilibus, quæ estis visuri in me. Ex eo tempore cœpit præsentiam hominum fugere, sequæ in ardentis fornaces projicere, in quibus præ doloris vehementia horribiliter exclamavit, nec tamen in ea egrediente læsio apparebat. Frequenter intravit cacabos grandes bullienti aquâ repletos usque ad renes aut ubera, & cæteris membris aquam calidissimam superfudit, in quibus pœnis exclamavit velut parturiens. Sub aquis congelatis interdum mansit per sex dies continuos. Inter latrones suspensos laqueo se suspendit, & pendebat suspensa duobus aut tribus diebus. Multoties intravit mortuorum sepulchra, & ibi deflevit hominum vitia. Multaque alia ejusmodi pœnitentiæ opera suscepit summo quidem dolore, sed absque corporis læsione, ut plura perpeti posset: unde Christina *mirabilis* dicta est.

3. Porro, cum admirabilem hanc Sanctam Virginem imitari nequeamus, sequamur saltem alios Dei famulos & famulas, qui, quantum poterant, animabus in purgatorio succurrebant. Inter hos non postremum tenet locum *Ven. noster Joannes à S. Guilelmo*; hic namque sæpe dum suo in lectulo quiesceret, seipsum hisce compellabat vocibus: Quomodo Joannes? tu jaces hîc tam commode, cum interea animæ in purgatorio ineffabilia tormenta tolerant, & tu de his non recordaris? Confestim ergo surge, & fac pro earum liberatione disciplinam, cras manè etiam offer pro eis Missæ Sacrifi-

cium, & satage, ut & alii idem tecum facitent. Hinc mox grabato se proripiens, asperrimè sese disciplinavit, nec à verberibus sibi ipsi infligendis cessavit, donec suomet purpuraretur sanguine. Præterea etiam omni die officium defunctorum orare consuevit. Et meritò hanc defunctis misericordiam exhibebat, probè enim nôrat devotus Pater doctrinam sanctissimi Patris sui *August.* qui hom. 16. inter 50. docet, quòd unum ex sanctioribus exercitiis, & una ex magis piis curis, quibus homo se exercere potest in hac vita, sit offerre sacrificia, & eleëmofynas, & orare pro defunctis, qui sunt in purgatorio, quorum fratres sumus. Quocirco non negligamus hoc saluberrimum exercitium, ex quo indubiè fructum copiosorem, quàm fortassis speramus, metemur, dum magnus æternitatis dies nobis elucescet.

4. Hæc erga animas in Christo defunctas pietas præsentissimum est pharmacum ad expellendum ex corde nostro peccatorum venenum. Daniel olim Nabuchodonosori dicebat: *Peccata tua eleëmofynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum.* Daniel. 4. v. 24. Sed quæ eleëmofyna nobilior, quæ misericordia major, quàm quæ præstatur animabus purgatorii? quod conjici potest ex iis circumstantiis, ex quibus magnitudo eleëmofynæ communiter colligitur: quarum prima est personæ indigentia: Quòd enim persona aliqua pluribus miseriis subiecta est, minùsque seipsam juvare potest, tantò præstantior est eleëmofyna, quæ ipsi offertur, quis autem gravioribus subiectus est miseriis, quis minùs juvare se potest, quàm animæ purgantes? Secunda circumstantia est Sanctitas egeni: quæ autem sanctiores personæ reperiuntur inter mendicos, quàm animæ purga-

purgatorii, utpotè ab omni jam nàvo, & peccati maculâ purgatæ? *Tertia* est rei quæ datur, aut procuratur, magnitudo atque præstantia: quid autem melius atque præstantius excogitari potest, quàm ipsa felicitas æterna, cujus acceleratio animabus procuratur? *Quarta* est, propria largientis necessitas, si scilicet non tantum superflua, sed etiam necessaria quis largiatur; quis autem & hoc perfectius præstat, quàm qui fructum satisfactorum suorum operum, quem constat omnibus summè esse necessarium, sibi ipsi subtrahit, & animabus transcribit? *Quinta* est affectus dantis: Nam ex hoc potissimum benignitatis mensura taxatur, teste *S. Leone Papa*. Quis autem affectus major esse potest, quàm ubi liberans ipsum, ex quo alium liberat, purgatorium subire est paratus? Ex his ergo manifestè patet eleëmofynam spiritua-lem, quæ exhibetur animabus purgantibus, longè esse excellentiorem illâ corporali, quæ elargitur pauperi. Si ergo hæc corporalis eleëmofyna teste *Tob. 12. A morte liberat, & ipsa est, quæ purgat peccata, & facit invenire misericordiam, & vitam æternam.* Quanto magis hos effectus causabit eleëmofyna spiritualis derelictis animabus erogata? Deinde rectè monet *S. P. N. Aug. ad F. F. in eremo: Cupis ô homo; ut tui misereatur Deus? fac ut proximo miserearis in purgatorio; nam tantum tui miserebitur Deus, quantum tu misereberis proximo. Ora ergo pro defunctis.*

5. Rursus, quod ad hanc misericordiam animabus præstandam nos flectere, & provocare deberet, est, quòd vix aliud efficacius est remedium ad quidvis pro se, & aliis impetrandum: tum quia ipsa tam excellens misericordia potenter perorat, & quidvis impetrat *S. Chrysost.* teste. Tum quia animæ, utpotè

collati beneficii præstantiam perfectissimè agnoscentes, ardentissimis precibus, quicquid ipsis commendaverimus, pro nobis petunt, & primis suis velut armatis precibus haud dubiè obtinent. Unde *Richardus de S. Victore* ser. 27. de mortuis ait: Animæ ereptæ de purgatorio, dum adsunt cælesti gaudio; miro modo interpellant exorando pro his, qui eis subvenerint in hoc sæculo; Deus enim nihil illis negat. Nam quemadmodum si aliquis filius Regis potentissimi in carcere detineretur, & eum aliquis ex hoc educatum regno suo, Patrique restitueret, talis princeps utique summè gratum liberatori suo se præberet; ita non minùs gratas se exhibebunt animæ erga illum, cujus operâ è purgatorio carcere exemptæ, atque in cæleste regnum sunt introductæ. Si autem scire discupimus, qualemnam nobis exhibebunt gratitudinem, id significat mellifluus *Bernard.* ser. de regressu animar. sic loquens: *Sustine-tis accipere, quantum eleëmofyna pro defunctis exhibita nobis conferant? centuplum restituent.* Sanè expertus est hanc liberalitatem quidam Abbas (*Baronius* tom. 9. annal.) qui aliàs, uti *Monachus Anglus* Anno 716. à mortuis resurgens testatur, in agone propter dæmonum peccata exprobrantium aspectum desperaturus fuisset, nisi octo mille animæ, ab ipso priùs ex purgatorio redemptæ, ei in Judicio astitissent. Ex his ergo nunc dictis optimè inferre licet, hanc misericordiam esse inter certiora signa prædestinationis: Si enim nullus, qui etiam communia duntaxat misericordiæ opera libenter exercuit, unquam malè mortuus legitur, quidni hoc potiori jure speret, qui hoc præstantissimum opus misericordiæ constanter exercuit?

6. Præterea hoc misericordiæ genus nedum

nedum conducere videtur ad poenas inferni effugiendas, verum etiam ad ipsum purgatorium evitandum, quod probare libet triplici ratione. *Prima sumitur ex parte Christi*, qui proinde reputat hoc beneficium, ac si sibi fuisset exhibitum, quod pius *Blosius* sequentibus innuit verbis: *Instruct. vit. ascet. c. 4.* Pius & suavis Dominus ipsas Electorum suorum animas, quas post mortem carnis adhuc purgari necesse est; in tantum diligit, earumque liberationem tam ardentem desiderat, ut, si nos benignam charitate moti, pro illarum absolutione fideliter precemur, & adorandam S. Altaris hostiam, sive merita Christi Jesu, vel Psalmodiam, aut quolibet alia salutaria offeramus, peragamusve, hoc non minus gratum habeat, quam si eundem Dominum nostrum carcere conclusum, consolationibus relevare, atque adiutorio liberare studeremus, ipse enim *Matth. 25.* dixit: *Quod fecistis uni ex meis minimis, mihi fecistis.* Ita *Blosius*. Quibus addi potest, quod iidem Salvator *Luc. 6.* promissit. *Qua mensura, inquit, mensi fueritis, eadem remetietur vobis.* Si ergo studuerimus nunc Christum in animabus esse purgatorio liberare; haud dubie sperare possumus, nos ab hoc carcere à Christo eximendos, aut certe non diu ibi relinquendos esse. *Secunda ratio* petenda est ex parte animarum liberatarum; quae agnoscunt beneficii magnitudinem, tum ex gloriae acceleratae magnitudine, tum ex poenarum abbreviatarum acerbitate, non cessant orare pro suo benefactore, ut ne ipse quoque veniat in illum tormentorum locum. *Tertia ratio* sumitur ex parte aequitatis, quia aequissimum est, ut quā mensurā mensi sumus, eādem remetiat nobis.

7. Verum enim verò, ut magis eluce-

scat, quantopere animarum purgantes pro suis sospitibus; & per preces eis succurrentibus solliciti sint, quod non tantum eis bona spiritalia, sed etiam temporalia impetrent, adungere lubet aliquas historias. *Eusebius Dux Sardiniae* (ut videre est in *Specul. exemp. dist. 9. ex. 184.*) cum certae urbis redditus in animarum subsidium destinasset, eamque urbem Ostorgius Dux Siciliae occupasset, quadraginta millium equitum candidatorum exercitum pro se pugnantem, & Ostorgium ad deditionem cogentem videre meruit. Miles quidam (ibid. *exemp. 65.*) in cœmeterio ab inimicis deprehensus, cum consueverat transiens orationem Dominicam recitare, omittere nollet, coeuntibus mortuorum ossibus, & obvia arma arripientibus mirabiliter liberatus est. Alias cum quidam animarum liberandarum studio non modice addictus, quondam à tenebris in itinere deprehensus esset, repente duas faces post se vidit, auditurque: *Vade in pace, sumus animarum purgantes, volumus esse gratæ orationibus tuis; nec praeluximus solum, sed aliud etiam infortunium impedivimus, nam fuit, qui te ex insidiis occidere voluit, sed in nostra praesentia non potuit.* Ex his ergo & aliis, quae brevitate causā omitto, sat abundeque conspiciere fas est, quā sedulam de nobis gerant curam animarum, si nos nostris precibus aut aliis pietatis operibus iisdem opitulari non negligamus. Hinc *S. Birgitta* (l. 4. *rey. c. 7.*) quondam audiebat vocem animarum dicentium: *Domine, da charitatem illis, qui habent spirituales potestates, ut magis participes fiamus orationum: Da omnibus, qui nobis succurrunt, centuplum in hac vita.*

8. Porro, quamvis plurima sint exercitia, quibus subvenire possumus dere-

lictis

licitis animabus, uti sunt: Oratio, indulgentiarum lucratio, jejunium, aliæque corporis afflictationes; inter omnia tamen hæc pietatis opera præstantissimum censeri debet illud, quo operum nostrorum quotidianorum fructum satisfactorium iisdem adscribimus. Est enim hic actus summè charitativus, & consequenter etiam valde efficax pro animarum redemptione. Quare non segniter erit practicandus. Porro quod in hoc nunc dicto exercitio benè notandum se offert, est, ut quilibet discat occurrere objectionibus, quibus nonnulli ab hoc exercitio præstantissimo misericordiæ impedire alios nituntur, quarum quidem duæ sunt potissimum. Prima est, quòd consultius sit pro peccatoribus orare, & alia bona agere, utpotè in periculo æternæ salutis amittendæ constitutis, quemadmodum olim *Bertrandus* Dominicanus eensuit, sed faciliè opinionem suam mutavit, quando ab ipsa quapiam anima apparente errorem suum dedoctus est. Certè vel unum sufficere poterit ad dictam opinionem evellendam, quòd is, qui animas eâ intentione liberat, ut ipsæ postea in cælis pro peccatorum conversione intercedant, efficacius longè peccatoribus auxilium præstet, quàm si ipsemet pro illis orasset, aut opera sua obtulisset.

9. Fortior, saltem in speciem, est altera objectio, utpotè ex proprio amore petita, qui suadet, ut charitatem ordinatam à nobis ipsis inchoemus, atque adeò nostra prius, postea primum aliorum debita expungamus: quo argumento permotus *P. Rodericus Arriaga* iudicat omnino facere contra charitatem ordinatam sui ipsius, quisquis omnem operum suorum fructum satisfactorium à se abdicat, & animabus purgatorii tran-

Gramm. Relig. Pars II.

scribit. Atque idipsum adeò persuasum habet *Theophil. Raynaud.* ut inter heteroclitas pietates numerare non horreat ejusmodi charitatem. Verùm horum argumenta tanti non sunt, ut propter ea recedere quis debeat ab altera opinione, uti fusè & solidè probat in aureo suo tractatu de misericordia animabus præstandâ *Jacobus Montfordus*, ubi postquam per aliquot capita demonstravit eum, qui suas actiones offert pro animabus, nihil perdere, sed plus mereri, impetrare, satisfacere, imò spem valde magnam concipere posse purgatorii omnino evitandi, tandem capite 12. in compendium quasi redigens prius dicta, triplici hâc ratione ostendit per ejusmodi applicationem nihil contra ordinatam charitatem fieri. Prima est: Quia mille purgatoria nullius momenti reputanda sunt, si iisdem unicus gradus gloriæ altioris obtineri possit: cum ergo per ejusmodi praxin, & perfectissimam charitatem haud dubiè quàm plurimi gradus gloriæ obtineantur, qui sine illa nunquam obtinerentur, rectè concluditur, quòd non faciat contra charitatem propriam, qui gradus illos gloriæ, quibus frueretur, si citius propter applicationem operum sibi factam cælos ingrederetur, negligit, ut plures imò infinitos illos gradus gloriæ, quos per totam æternitatem ob istam charitatem animabus exhibitam percepturus est, hâc dilatione comparet. Alioqui sanè nec *S. Basilius*, *S. Ignatius*, *S. Christina mirabilis*, *S. Lydvina*, & alii Sancti rectè & prudenter egissent, quando optione sibi factâ cælos ingrediendi, aut ad salutem proximi procurandam diutius in terris permanendi, hoc posterius elegerunt.

10. Secunda ratio est: Quia, qui hujusmodi misericordiam exercet, multò
A a a certius

certainis sperare potest se purgatorium evasurum, aut certè diu ibi detentum non fore, quàm si sibi ejusmodi sua opera applicasset, uti citatus Author cap. 11. efficaciter probat; ergo etiam ex hoc capite contra charitatem propriam non facit. Imò ut docet *Cardinalis Lugo*, hoc ipso, quòd charitatè augeat, fit dignior persona, adeoque facit, ut poena, quæ prius proportionata erat delictis, jam respectu personæ dignioris nimia sit, atque adeò minui debeat. Tertia ratio est: quia cum ex una parte possit is, qui actiones suas dicto modo offert, conditionem istam apponere, ut eatenus duntaxat intentionem hanc validam esse velit, quatenus talis oblatio ad majorem Dei gloriam confert; & charitati propriæ non obstat: ex altera verò parte coronet & præmiet Deus voluntatem, quando non invenit facultatem, facile apparet per ejusmodi applicationem; utpotè juxta probabilem plurimùm Ascetarum doctrinam susceptam, nullatenus nocere, plurimùm verò ad suum tum erga Deum, tum erga animas affectum, & amorem demonstrandum conducere posse. Porro hæc omnia nunc memorata stabilita manent ex gestis *S. Gertrudis*. Cum enim hæc *S. Virgo* (ut refert *Casp. Tausch* in matre dol. p. 3. c. 7.) omnia sua opera liberaliter animabus transcripsisset, & inde timeret, ne grave purgatorium defectu satisfactionis propriæ subire cogere-tur, Christus ei apparens, Filia, inquit, ut videas; quàm mihi placeat ingens charitas tua in defunctos; in compensationem tibi condono omnes poenas, quas debes. Præterea, qui olim pro uno centuplum promisi, nunc manum dilatabo, & gloriâ te multò excellentiore præmiabo. Efficiam denique, ut animæ per te liberatæ tibi morienti assistant, te-

que in cælum cum triumpho deducant.

II. Cæterum quod in hoc misericordiæ exercitio notandum occurrit, est, ut solidam quisque sciat praxin ejusmodi applicationem fructuosè faciendi, quæ citatus *Montfordus* in sequentibus constituit. Primò: Ut quis studeat semper esse in statu gratiæ. 2dò. Ut opera sua singula studiosè perficiat. 3tiò. Ut motiva ad hanc misericordiam excitantia bene ponderet. 4tò. Ut nonnunquam renovetur actus; quibus ex uno alteròve motivo opera sua quis transcripsit. 5tò: Ut quotidie, si fieri possit, renovetur intentio hoc vel simili modo:

Ut animas fratrum, consanguineorum, proximorum & aliorum à poenis suis liberem, iisque possessionem æternæ felicitatis accelerem; ut Divinæ Majestatis honorem, ejusque gloriæ augmentum procurem; ut benefactori meo liberalissimo gratissimum gratiarum actionis genus reponam: Ut honorem divinum, quem per innumera peccata læsi, meliore, quo possum, reparem modo: Ut denique Christo ipsi, & SS. Matri ejus & reliquis Sanctis obsequium acceptissimum præstem: Ecce mi Deus, animarum zelator zelosissime & tenerissime, offero tibi hodie pro refrigerio animarum in purgatorio, præsertim harum N. N. non solum opera bona omnia quæ hodie facturus sum, vel ab alio quovis pro me hoc die fient, sed & omnia, quæ ullo unquam tempore facturus sum bona, vel quæ unquam per vitam pro me fient, imò etiam post mortem pro me offerentur, quantum hoc ex majore tua gloria, divinæque tuæ voluntatis beneplacito fieri à me potest. Accipe, ô dulcissime JESU, exigua hanc oblationem meam, quam pro animabus mihi

mibi dilectissimis facio, & omni possibili affectu & corde facere desidero.

12. Tene ergo, frater chare, hanc animabus purgantibus succurrendi methodum, & crede hanc charitatem illis præstitam te non depauperare, imò plurimum ditare. Recogita etiam, quòd si tu esses in his tormentis constitutus? nonne optares, ut tibi alii auxiliarentur, quare, quòd tibi tunc velles fieri, nunc alteri facias, oportet; si enim hoc neglexeris, pertimescendum profectò habes, ne tibi contingat, quòd cuidam Religioso ex familia Franciscanorum evenit; hic (ut prodit *Dauroltius* c. 8. tit. 20. exemp. 7.) elapso aliquo tempore à morte sua cuidam ejusdem familiæ Religioso apparuit, dixitque se gravissimas in pur-

gatorio pœnas sustinuisse hâc de causa, quòd in vita negligenter pro defunctis orasset, nihilque hætenus sibi preces, & Sacrificia profuisse, eò quòd Deus animabus aliis in negligentia suæ pœnam eas applicasset. Merito ergo ait *Cajetanus* quæst. 5. de indulg. *Qui in hac vita defunctos oblivioni dant, alienos in fructu omnium suffragiorum ibi in purgatorio crediderim, quamvis multa pro eis hic fiant, divinâ ulciscente justitiâ hujusmodi duritiam cordis atque injuriam.* Saluberrimum proinde dat monitum Sacra Scriptura, 2. Mach. 12. quo Sermonem nostrum etiam finimus: *Sancta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis orare, ut à peccatis solvantur.*

S E R M O LXIV. DE CÆLESTIBUS GAUDIIS.

Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus iis, qui diligunt eum.

I. Cor. 2.

I. **S**imonides olim interrogatus ab Hierone, Siciliæ Tyranno, quid qualisve esset Deus? Unius diei post alterum spatium petiit ad cogitandum, & tandem post multos dies dixit: quòd confidero diutius, eò mihi res videtur obscurior. Ita sanè gaudia Beatorum comprehendere volentibus usuveniet, quòd enim magis ea explicare satagemus; eò plura & plura sese offerent sic, ut tandem fateri cogamur cum *Simonide* Philosopho, quòd plus Beatorum gloriam & gaudia consideramus, eò minus quid hæc sint, comprehendimus.

Tanta quippe sunt, ut teste *Apostolo*: *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus eis qui diligunt eum.* Hinc *S. P. N. Aug.* l. 23. de Civit. Dei dicit: Quòd Deus præparavit diligentibus se, fide non capitur, spe non attingitur; charitate non comprehenditur, desideria & vota transgreditur, acquiri potest, æstimari non potest. Unde idem *S. Doctor* l. 3. de Symb. ad Catech. c. 12. Facilius, inquit, possumus dicere in illa vita æterna, quid ibi non sit, quàm quid ibi sit. Non est ibi mors, nec est ibi luctus, nec lassitudo

tudo, nec infirmitas, non est ibi fames, nulla sitis, nullus æstus, nulla corruptio, nulla indigentia, nulla tristitia, nulla mœstitia.

2. Gaudia verò, quibus Beati Cælites per perpetuas æternitates fruuntur, quis etsi Tullianâ præditus facundiâ satis explicet? Etenim tantum, teste *Discipulo*, est gaudium minimi Sancti, quod totus mundus sufferre non posset. Hinc, ut idem Author memorat, obsessus quidam interrogatus de gaudio, quod habent Sancti in cælo? respondit: si totum cælum esset pergamenum, & totum mare atramentum, & omnes stellæ Magistri Parisienses, & omnia stramina pennæ. Certè hi omnes Magistri Parisienses, nec scribere manibus, nec linguis eloqui possent minimum gaudium, quod habent Sancti in cælo de vultu Dei. Aliàs etiam quidam dæmon ex persona obsessa ab Exorcista interrogatus, quàm magnum gaudium esset in cælo? cui respondens, & simul quærens ait: Potèrne numerare athomos in radiis solis? afferente illo, hoc se nequaquam posse: subjunxit dæmon: sic nec tu, nec aliquis hominum illa gaudia numerare potest. Hoc ipsum docet *S. Bernardus* in Festo omnium Sanct. dum per hæc excurrit verba: Si omnium hominum linguæ hic adessent, & mihi loqui vellent de gloria, quàm habituræ sunt animæ beatæ in cælis, citiùs narrando deficerent, quàm vel minimam ejus partem possent exprimere. Hinc in *Genesi* cap. 14. Dominus ad Abraham ait: *Ego Protector tuus, & merces tua magna nimis.* Quàm magnam autem hanc mercedem putamus? Respondet Sanctus Bernardus lib. de Consid. ad Eugen. Papam. *Merces Sanctorum tam magna est, quòd non possit mensurari, tam copiosa, quòd non pos-*

sit finire, tam pretiosa, quòd non possit aestimari.

3. Convenienter ad nostrum memorat propositum *Dionysius Carthus.* de glorioso *P. N. Augustino*, qui cùm de Beatorum gloria compilare tractatum voluisset, & super hoc etiam *S. Hieronymum* scripto requirere, quid de Beatitudine sentiret? statuisse; quia verò *S. Hieronymus* interea decessit è vita, ideo post mortem ei apparuit, dixitque: *Augustine, Augustine, quid quæris? Putasne parvo vasculo immittere totum mare? Putasne orbem terrarum brevi pugillo includere?* Quæ nullus hominum oculus videre potuit, tuus videbit? Quæ auris nulla per sonum hausit, audiet tua? quæ cor humanum nullatenus intellexit, nec cogitavit, æstimas te intelligere posse? Infinitæ rei quis inerit finis? Immensta quâ metieris mensurâ? Potiùs totum mare in vasculo clauderetur arctissimo, potiùs orbem terrarum parvus teneret pugillus, potiùs à motu suo cælum cessaret, quàm intelligeres minorem particulam gaudiorum & gloriæ, quibus Beatorum animæ perpetuò perfruuntur. Est enim res tanta, quantam, nisi ipse vidissem, nunquam credidissem. Et tam longè abest ab eo, quod ego vivens cogitabam, ut omnino sit quidpiam infinitas majus. Nisi ergo de his per experientiam docereris, impossibilia agere conaris. Imple vitæ tuæ curriculum, & taliter conversare, ut ea, quæ hic aliquantulum intelligere cupis, plenariè in æternum possideas.

4. Porro cùm hæc Sanctorum gaudia captum nostrum longissimè transcendant, adungere libet historiam, ex qua saltem aliquantulum, quantum infirma mentis nostræ acies permittit, videre possumus, quid sit frui æternâ beatitudine.

tudine. Erat quidam Religiosus valde devotus, qui instantèr à Deo petiit, ut sibi revelaret aliquam cælestis gaudii dulcedinem. Cùmque vice quadam in *Psalmodia* nocturna ille decantaretur versus: *Mille anni ante oculos tuos, tanquam dies hesternæ, quæ præteriiit.* Non poterat Dei famulus sibi persuadere hujusce Regii Vatis oraculi veritatem, cùmque peracto matutino huic versui semper immoraretur, & à Deo identidem postulare, ut hujus versùs mysterium sibi panderet: Audivit aviculam suaviter cantantem, hoc igitur dulcisono allectus concentu, totùsque extra se in Spiritu positus Monasterio prodiit, aviculamque ante se in vicinam sylvam magnam & spatiosam valde, volitantem secutus, ubi sub arbore stans, auscultavit cantilenam aviculæ illius amoenissimè modulantis; quæ cùm tandem à cantu cessasset, Monachus regressus est ad Monasterium, ratus se vix unâ alterâve horâ sub arbore stationem fixisse, & ad Monasterium properans invenit portam Monasterii obstructam lapidibus, ac aliam esse constructam. Quare vehementer admirans ad januam pulsat, venit janitor; eûnque, unde veniret, & quis esset, quidve desideraret? percunctatur. Ego ante pauculas horas, respondit, de monasterio exivi, & jam revertor, & monasterium variatum reperio. Hæc cùm janitor ad Monasterii Antistitem retulisset, eaque, quæ ex peregrino Religioso audivit, enarrasset; Abbas & Seniores Monasterii ab eo nomen Abbatis illius quæsierunt, qui illo tempore præerat, quo Monasterio exivit, & quærentes in Chronicis invenerunt eum abfuisse à Monasterio trecentis & quadraginta annis.

Hoc magnum fuit, quòd per totum illud tempus præ dulcedine cantunculæ illius aviculæ seu Angeli, nec sensit frigus, nec calorem, nec esurivit, nec sitivit. *Quale proin erit gaudium, Angelorum suavissimè concinentium choris interesse, cum beatissimis Spiritibus gloria Conditoris assistere, præsentem Dei vultum cernere, incircumscriptum lumen videre, nullo mortis metu affici, incorruptionis perpetua munere latari?* ut rectè loquitur *Sanctus Gregorius* hom. 22. in Evang.

5. Ulterius, in *Specul. Exemp.* vid. glor. Cælest. exemp. 13. de quodam milite refertur, qui à socio suo defuncto ad convivium invitatus, cùm comparuisset, & ad ultimum duntaxat ferculum venisset, redire jussus, invenit monasterium loco domus; ex qua exierat, ædificatum, seque ducentis annis emanasse. Porro, si unica mica cælestium gaudiorum ita hominem beet jam in hoc exilio, ut ducentorum annorum spatium non plus quàm horulam reputet, quantus, quæso, jubilus non erit, assidere magnæ mensæ omnium deliciarum generibus exuberanti, quam instruxit Deus omnibus diligentibus se? Hinc exclamat *Psalmista*: *Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine; quam abscondisti timentibus te.* Porro, etsi hic & nunc ista non capiamus, haud dubiè tamen, quando in æternam beatitudinem fuerimus intromissi, nobis eveniet, quod *Reginæ Sabba* visâ gloriâ *Salomonis* evenit, dicemusque cum ea. 3. Reg. 10. *Verus est Sermo, quem audiavi in terra mea, & non credebam narrantibus mihi, donec ipsa veni, & vidi oculis meis, & probavi, quòd nec media pars mihi nuntiata fuerit.* Tanta nimirum est gloria

ria Supernorum Civium; ut omnia humana verba ad eam explicandam minime sufficiant. Nam teste S. P. N. *Aug. Ser. 8. de Transfig. Tanta est dulcedo futura gloriæ, ut si una gutta in infernum deflueret, totam damnatorum amaritudinem dulcem efficeret.*

6. *Dionysius Carthus.* docet, quòd omnia gaudia hujus mundi simul collecta comparari nequeant gaudio, quod unusquisque beatorum habet de Beatissimæ Virginis *MARIÆ* præsentia & conspectu. Si ergo ita est, de quo haud dubitandum, quale gaudium non erit contemplari humanitatem Filii Dei? & tamen hæc omnia ad accidentale pertinent præmium Beatorum, quod totum simul sumptum incomparabiliter minus est gaudio præmii essentialis, videlicet beatæ fruitionis, quâ excellentissimâ Trinitate, & ejus unâ simplicissimâ Deitate fruuntur. Quanta enim felicitas erit intueri simplicissimam illam Essentiam aded admirabilem, aded communicabilem, unoque intuitu *SS. Triados* Mysteriorum intueri? Videre Patrem in Filio, Filium in Patre, & in Patre Filioque Spiritum Sanctum? Videre sine umbris ac figuris, quemadmodum Filius æternum sit à Patre genitus, quemadmodum Spiritus Sanctus à Patre Filioque procedat, velut à Principio; quemadmodum Personarum nulla sit neque minor, neque major, neque nobilior, neque ignobilior alterâ; quemadmodum Pater non fuerit Filio prior, neque genitus generante posterior, sed omnes tres personæ sint in omnibus æquales, coæternæ, infinitæque excellentiæ & dignitatis. Ibi videre licet illum modum, quo divina natura se humanæ univit in persona Christi; & quidem sic univit se finitum infinito, & Deus homini, ut possit (siquidem de ho-

mine loquamur) verè dici, Deus est homo, & homo est Deus.

7. In hac visione *SS. Triados*, & Incarnati æternique *VERBI* mysterio præcipua beatitudo consistit. Sed enim Sancti non solum vident Deum, sed seipsos vident in Deo, & in eodem res omnes. Nam quemadmodum *S. Fulgentius* ait; sicut cui præsens adest speculum, speculum videt, & semetipsum videt in speculo; ita Cælites, qui speculum sine macula intuentur, Deum vident, & in Deo semetipsos, & quidquid est extra Deum, secundum majus minus velumen, quod eis est imperitum. Nam sicut hæc omnia creata sunt quoddam quasi speculum quamvis obscurum atque imperfectum, quo nobis Deus repræsentatur: Sic & ibi superno in capitolio Deus est instar lucidissimi, clarissimi & perfectissimi speculi, qui simplici intuitu exhibet beatis omnes excellentias, & rerum creatarum proprietates, multo etiam perfectius, quàm in eis reperiantur. Quin & secreta atque abscondita Dei mysteria, quæ nec à Sapientissimis, nec ab ingeniosissimis unquam penetrari potuerunt, illic à beatis Cælitibus clarè videntur sic, ut eorum desideria expleantur. Ibi vident, quemadmodum cælum tot, tantisque luminum facibus sit accensum, & quemadmodum cuncta suo sint ordine digesta, atque admirabili harmoniâ concinnentur.

8. Ibi vident sapientissimam mirissimamque distinctionem, pulchritudinem, & dispositionem novem chororum Angelorum, atque in tres hierarchias distributorum. Ibi vident, quemadmodum omnes gratiæ naturales sic à prima deriventur origine, ac fonte perenni, atque in res creatas dimanent, ut à suo fonte nunquam separentur; sicut nec
ab

ab origine atque à fonte suo rivus, sed in Deo totj consistent, tanquam luce, quæ se communicat, & multis sese dividit, neque tamen aut decrementum patitur aut incrementum. Vident quemadmodum Dei dona omnia semper sint recentia, quodd in eo non sit temporis ulla differentia, neque præsentis, neque præteriti, neque futuri, sed constans æternitas, & præsentissimum sine tempore tempus. Vident, quemadmodum Deus sit simplicissimum quoddam Bonum, & incommunicabile, & indivisibile, cujus alii magis, alii minùs participes sunt, instar Solis qui plus minusve suum calorem, lucemque communicat secundum subjecti dispositionem. Ibi denique vident omnia opera Justitiæ ac misericordiæ permixta, de quibus omnibus suam Dominus gloriam elicit. Nullus porro est Arithmetices adeò peritus, qui cuncta, quæ Cælites in Deo vident, in summam redigere queat; nullus Tullius adeò facundus, qui possit explicare dicendo; nullus intellectus, qui possit ea complecti, quæ tamen omnia Cælites complectuntur simplicissimâ & inexplicabili visione. Unde nascitur adeò ardens amor, ut anima beata merus amor esse videatur, quodd à divino sic igne penetretur, qui omnia in se convertit, semper ardet, neque unquam finit. Ab hoc amore dimanat fruitio & gaudium inexplicabile in ipsamet anima per unionem sui intellectus cum immenso oceano Sapientiæ, & affectus, & voluntatis suæ cum summo Bono, cui adeò arctis quodammodò amplexibus inhæret, ut ab eo nequeat divelli.

9. Porro, quàm voluptuosa hæc Beatorum ex divina præsentia fruitio sit, etiam colligere possumus modo aliquo

obscurò ex hac historia, quam memorat Discipulus. *B. Jordanus* Ordinis Prædicatorum visitavit quandam obsessam personam, & interrogavit dæmonem, dicens: Quare affligis hanc mulierem? Cui dæmon ait: cogor manere à Creatore meo, & ideo alibi esse non possum. Ad quem Jordanus, dic mihi, inquit, ubi velles esse, si optio tibi daretur? Respondit diabolus, in cælo. Rursus interrogatus, quare rectè ibi? ut respicerem, ait dæmon, illam claram faciem Creatoris mei. Quid velles inde sustinere? quærit iterum Jordanus. Omnes pœnas, respondit stygius inquilinus, quas omnes dæmones sustinuerunt à die, quâ ejecti sunt de cælo, & quas sustinebunt usque ad diem Judicii, vellem sustinere, ut possem videre semel claritatem Dei, vel ad unum, aut alterum duntaxat momentum. Hinc Dei Servus: O quàm miser, inquit, est homo, qui hoc amittit, & sibi tale magnum & ineffabile gaudium non acquirit! Profectò & extra dubium est, si quis totum vitæ suæ cursum in rigidissimis pœnitentiæ operibus, & summis austeritatibus transigeret, & Deus tali post mortem tantum per unicum momentum suam faciem, ut est in se, monstraret, tunc omnem laborem ejus propter Deum susceptum abundantissimè remuneraretur. Quantum proinde erit gaudium in æternum hanc Divini Numinis faciem contemplari?

10. Denique tam magnum est gaudium cælestis Patriæ de Deo, ut non possit concludi in homine, & ideo homo intrat in gaudium illud incomprehensibile, & non intrat gaudium illud in hominem, velut comprehensum ab homine, ut rectè advertit *S. Anselmus* in prolog. c. 26. Hinc Christus apud *S. Matth.* 25. ait: *Intra in gaudium Domini tui*, non dicit,

dicat, intret gaudium in cor tuum, sed, tu intra in gaudium. Porro ingens hoc gaudium ex triplici fonte profluit, seu tres præcipuas habet causas: In primis enim gaudent Beati de bono divino, ac infinita Dei felicitate; vera enim amicitia, qualis est charitas, congaudet bonis amici. Secundò gaudent de bono proprio, & de felicitate, quâ potiuntur, fruendo Deo tanquam bono proprio. Tertiò gaudent de bonis, & felicitate aliorum Sanctorum, apud quos, ut ait *Gregorius Magnus*, non erit invidia disparis claritatis, quoniam regnabit in omnibus unitas charitatis. Hinc quia unusquisque unumquemque diligit tanquam se ipsum, tantum quisque gaudium habebit de bono singulorum, quantum de suo; quoniam bonum, quod non habet in seipso, possidet in altero. Constat ergo singulos tot habere gaudia, quot Socios. Et singula gaudia tanta sunt singulis, quantum proprium singulorum. Cum autem quisque plus amet Deum, quàm seipsum, & omnes alios secum, plus gaudet de Dei felicitate, quàm de sua, & omnium aliorum secum. Si ergo cor unius cujusque vix capit suum gaudium, ait *S. Anselm.* quomodo capit tot & tanta gaudia? Ideo dicitur: *Intra in gaudium Domini tui*, non intret gaudium Domini tui in te, quia capi non posset.

II. Idcirco non immeritò dicit *S. Gregorius*: Si consideremus, quæ & quanta sunt, quæ nobis promittuntur in Cælis, vilescunt animo omnia, quæ habentur in terris. Terrena namque substantia æternæ felicitati comparata, pondus est, non subsidium. Temporalis vita æternæ vitæ comparata, mors est dicenda potius quàm vita. Hinc *S. Ignatius* cælum intuens exclamare solebat: *Quàm sordet terra, dum cælum aspicio.* Porro, cum infinita sint illa gaudia, quæ Deus diligentibus se repromisit; quantus pro-

inde labor non erit impendendus? quales ærumnæ, & afflictiones propter Deum non exantlandæ, quò cæli incolis associari mereamur? Si enim navis minaces illi pelagi fluctus, si vulnera, cædesque militibus leves videntur, atque tolerabiles propter spem temporalium, ac pereuntium commodorum; Quantò ergo magis nos, cum cælum proponatur in præmium, omnes quasunque demum adversitates hilari omnino animo portare deberemus?

12. Quamobrem quisquis ad hanc felicissimam supernorum civium Regionem contendere festinat, duo media arripiat, necesse est; videlicet ut cuncta terrena & mundana gaudia abjiciat, ac omnia adversa heroico pro Christo sufferat animo. Quantum ad primum, sciendum est, quòd quemadmodum fieri nequit, ut quis uno oculo cælum, altero terram consideret; ita etiam non potest fieri, teste *S. Hieronymo*, ut præsentibus quis & futuris fruatur bonis, & hic ventrem, & ibi mentem repleat, & de delitiis transeat ad delicias. Qui ergo cum Christo cupit regnare, debet cunctis carnis voluptatibus, & mundi cupediis renuntiare; ad hoc porro præstandum, necesse est mentem ad æterna, ac cælestia levare. Nam ut *S. Chrysostomus* ait: *Si quis cælum suspexerit, & quæ ibi præclara sunt, contemplatus fuerit, res hujus sæculi nullius pretii existimabit.* Hinc etiam *S. P. N. Aug.* l. de mortuis dicit; Tanta est pulchritudo Justitiæ, tanta est jucunditas lucis æternæ, hoc est incommutabilis Sapientiæ, ut, etiam si in ea non liceret amplius, quàm unius diei morâ permanere, propter hoc solum innumera-biles anni hujus vitæ pleni delitiis, & circumfluentia bonorum temporalium rectè meritòque contemnerentur. Quantum ad secundum, sciendum est: Verissimam esse sententiam *S. Pauli Rom. 8.* dicentis:

dicentis: *Non sunt condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.* Hinc rursus S. P. N. Aug. serm. 37. de Sanctis ait: *Si quotidie deberet nos tormenta perferre, & ipsam gehennam parvo tempore tolerare, ut Christum videre possemus in gloria, & Sanctorum eius numero sociari, non erit dignum pati omne, quod modò mactum est, ut tanta gloria, bonitatisque participes haberemur.*

13. Ad quod porro confirmandum memorat Discipulus, diabolum ex quadam obsessâ persona à circumstantibus interrogatum, quid facere vellet, si ad cælum redire posset? respondisse; si esset columna ferrea rasariis & clavis acutissimis circumquaque benè armata, à terra usque ad cælum erecta, tunc usque ad diem Iudicii, si carnem haberem, in qua sic pati possem, me per illam pati vellem trahi nunc ascendendo, nunc descendendo, dummodo pervenire possem ad gloriam Dei, de qua propter meam superbiam cecidi. Si tam atrociam sustinere tormenta paratus est pro obtinendo cælo abjuratus Dei hostis, si hoc fieri posset, quid non oportebit nos subire amore Dei, ut per tribulationes & patientiam consequamur hoc incommutabile bonum? Porro, quamvis de hac materia plura adhuc tractanda restent, quia tamen non difficulter in libris obviis plura reperire licet, ideo huic Sermoni finem impono; & pro coronide addo, quod dicit Magnus Gregorius: *Delectat mentem magnitudo premiorum, sed non deterreat certamen laborum. Ad magna quippe premia perveniri non potest, nisi per magnos labores.* Unde & Paulus dicit: *Non coronabitur, nisi qui legitimè certaverit.* Quapropter si æternâ juxtaque felicissimâ Dei visione cum omnibus Cæli Incolis perfrui discupimus, toleremus nunc patienter, perferamus fortiter & liben-

Gramm. Relig. Pars II.

ter, sustineamus hilariter & gaudenter, quidquid nobis injuriarum & afflictionum acciderit; sic enim dubio procul magnam concipere poterimus spem de æterna gloria obtinenda, juxta illud Christi promissum: *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum.*

14. Enimverò ut discursum nostrum claudamus, nihil aliud superesse videtur, quàm ut frequenter & serio animo volvamus & revolvamus gaudia beatorum, quod nempe cor nostrum in supernorum amorem inardescat, & ut monet Apostolus, *quæ sursum sunt querat, & quæ sursum sunt sapiat*; Non enim dubium, quin Deo multum displiceat, si sui servi rarò de futuris gaudiis cogitent, & ad ea non, ut par est, suspirant, & anhelant. Placet audire historiam: S. Vincent. Ferrer. ser. in Festo om. Sanct. refert, quod cum quidam eximius Dei Servus, qui cum magna sanctitatis opinione semper vixerat, ad alteram vitam moriendo transisset, vehemens quendam amicorum suorum inaccesserit desiderium sciendi, an anima ejus rediit ad cælum evolasset, cumque super hoc Dei responsum sibi revelari ardentè petiisset, anima dicti Servi Dei igne circumdata ei apparuit & terrefacto ex hac apparitione amico suo dixit, se in purgatorio ad aliquod tempus condemnatum hære, eo quod in vita sua cæli gloriam, eo quo par erat, ardenti desiderio non quæsisset aut desiderasset. Quamobrem ne quondam à possessione æternæ gloriæ retarderis, imitare Prophetam Regium, cum eo nimirum ad cælestem gloriam continuò ex toto spiritu aspirando & dicendo: *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est. Fuerunt mihi lacryma mea panes die ac nocte, quando veniam & apparebo ante faciem Dei? Sitivit anima mea ad Deum.* Hoc fac & vives.

Bbb

SER.

SERMO LXV. DE NUMERO ELECTORUM.

Multi vocati, pauci verò electi. Matth. 20. 16.

PARS PRIMA.

Comparatione reproborum est numerus Electorum
modicissimus.

1. **Q**Uamvis nonnulli ex Sanctis Patribus, & Sacrae Scripturae Interpretibus per hos multos vocatos non intelligant Paganos & infideles, sed solos Christianos; nihilominus tamen etiam non incongruè per multos vocatos non solum Christiani, & qui vero fidei lumine collustrati sunt, verum etiam omnes hæretici & pagani intelligi possunt, ut docet *Cornelius à Lapide*, dum prædictum Scripturae textum exponit; hujus doctrinae efficax ratio sumitur ex S. Paulo asserente, 2. *Cor. 5.* quod pro omnibus mortuus sit Christus. Hinc S. P. *Aug.* in *Psal. 95.* ait: *Judicabit orbem terrarum in aequitate, non partem, quia non partem emit. Totum judicare habet, quia pro toto pretium dedit.* Cui consonant hæc verba S. *Ambrosii* in *Psal. 118.* *Mysticus Sol ille Justitia omnibus ortus est, omnibus venit, omnibus passus est, & omnibus resurrexit.* Unde etiam in hymnis Ecclesiasticis dicitur: *Jesu Redemptor omnium.* Nec obest, quod Christus dicat: *Multi vocati, & non omnes vocati.* Quia pro Ly *multi* intelligi possunt omnes, quia omnes multi sunt. Quia ut docet S. P. *August.* lib. 6. oper. prior. cont. *Julian.* c. 12. frequenter usurpari in Scriptura Ly *multi* pro Ly *omnes*, ut *Daniel. 12.* *Et multi de his, qui dormiunt in terra pulvere evigilabunt;* id est omnes

resurgent in die judicii, Et ad *Rom. 5.* *Si enim unius delicto multi mortui sunt, id est omnes mortui sunt.*

2. Ex quo liquidò constat Paganos & infideles inter vocatos esse, licet non eo modo, quo fideles; siquidem fideles vocati sunt vocatione efficaci seu completà; infideles verò vocatione duntaxat incompletà seu inefficaci. Hoc est quilibet habet pro aliqua saltem differentia temporis gratiam sufficientem, mediante quâ ad agnitionem veri Dei, & ad veram fidem pertingere potest, quia verò non cooperatur secundum gratiam sibi datam, est ipsemet in causa suæ perditionis juxta illud Prophetæ *Osea 13. 9.* *Perditio tua ex te Israël.* Sunt ergo *multi vocati*, ut ait Incarnata Sapientia, *sed pauci electi*, qui ultimum suum finem, beatitudinem scilicet æternam, ad quam creati sunt, assequuntur. Quod jam olim præfiguratum fuit in Arca Noë, in qua nonnisi octo personæ erant, quæ universale diluvium evaserunt, reliqui omnes, quorum multa centena, & centena millia numerabantur, aquis hausti, miserabiliter non solum secundum corpus, sed etiam secundum animam, ut vult *Pererius* in c. 6. *Gen. 1. 9.* disp. 3. n. 6. perierunt. Sicut ergo hi octo homines respectu eorum, qui submersi sunt, paucissimi omnino, imò quasi nulli sunt; sic salvando-

vandorum numerus modicissimus est, si ad damnandorum multitudinem conferatur. Horribilem ignem illum, quem iratum Numen super Sodomam & Gomorrhæam, & totam regionem misit, non nisi quatuor personæ evaserunt, scilicet Loth, & uxor ejus, & duæ filiæ; reliqui omnes, qui in quinque civitatibus & circumjacentibus pagis & oppidis habitabant, per ignem consumpti, ad inflammatum inferni rogi descendebant.

3. Ex omnibus viris bellatoribus, qui egressi sunt de terra Ægypti, qui que jussu Dei numerati sunt in deserto, quorum numerus erat, ut habetur *Num. 1. 46.* sexcenta tria millia virorum quingenti quinquaginta, non nisi duo, videlicet Josue & Caleb ingressi sunt terram promissionis, cæteri omnes mortui sunt in deserto. Sicut ergo ex tot centenis millibus soli Josue & Caleb ingressi sunt terram promissam; ita ex tot centenis hominum millibus pauci salvantur, euntque ad cælum. Inter filios Israël erat solus Tobias, qui in Jerusalem ad templum Domini pergebat, & ibi adorabat Dominum Deum Israël. Cæteri omnes ex decem tribubus Israël iverunt ad adorandos vitulos aureos, quos Jeroboam fecerat Rex Israël. *Tob. 1. 5.* Ex cunctis filiis Esau erat solus justus Job, & credebatur in Deum verum, cæteri in tota regione erant gentiles, & serviebant dæmoni. Ex cunctis Chaldeis erat Daniel cum tribus aliis pueris electus, & contradicebant impio Regis mandato, reliqui omnes tam Judæi, quam Pagani adorant erectam statuam ob timorem, ne in ardentem forficem injicerentur. Multi ergo vocati, pauci verò electi.

4. Sed ulterius, reflectamus mentis oculos ad jam dudum præterlapsas mundi ætates, & videbimus quod ferme

totus mundus, exceptis paucis de filiis Israël, dæmonibus cultum detulerit & adorationem, unde propè omnium nomina non in cælo, sed in inferno scripta fuerunt. Hinc ait *S. Vincent. Ferrer. Dom. 7. ser. 6. Antequam Christus veniret in hunc mundum in humana carne, transierunt ultra quinque millia annorum, & totus mundus damnabatur, exceptis paucis de populo Israël, qui ibant ad Lymbum SS. Patrum.* Ast volvamus etiam nostris hisce temporibus super universæ terræ vastitatem oculos nostros, & majorem illius partem Ægyptiis tenebris Atheismi, Paganismi, Hebræismi, & Alcorani involutam; totque hæresum erroribus implicatam esse inveniemus. Imò ex centum hujus terrarum orbis partibus, vix unam esse Christianam, docet *Ludov. Granat. in duce peccat. l. 1. c. 27.* Hinc *S. Nilus Abbas, teste Baronio An. 976. n. 3.* inter spiritualia colloquia dicere solebat: Quoddam ex decem millibus vix reperiatur una anima his temporibus, quæ ad numerum Sanctorum Angelorum perveniet.

5. In Africa, ut refert *Boterus ap. Engelg. p. 1. Emblem. 47.* capacissimæ urbes, Alcarium regni Metropolis, Thremise, quæ sexdecim millia familiarum numerat; Tunetum novem millia: Marocco centum millia: Fessa, ubi Africa Regis potentissima aula est, sexaginta millia ædificiorum complectitur. Nunc qui volet & valet, in iis capita censeat, is facile sentiet omnem hanc multitudinem grandinis, aut densissimæ nivis instar, ad inferos turmatim descendere, adeò non inanis, aut in aëre conficta visio, quæ refertur in libro de ortu Carthusiensium, quod *Innocentius III. Papa,* cum adhuc Cardinalis esset, S. quendam Eremitam visitare solebat: qui dum quadam die cum suis ad eum venisset,

vir Dei ostium pulsari fecit; sed cum neque vox, neque sensus aliquis percipi potuisset, irrudentibus tandem Aulicis in cellam ejus, ac ipsum exstimulantibus, & quasi mortuum excitantibus, clamavit ille voce magnâ: O! ô! vidi mirabilia! vidi horribilia! sciscitanti verò Cardinali diligenter quæ viderat, respondit: Ductus ad infernum vidi decidere animas sicut nives densissimas, ærem obnubilantes; ad purgatorium verò sicut nivem rarissimam: sed ad paradisum tantum tres introire vidi animas, illius scilicet Episcopi, & illius Prioris Carthusiensis, ac istius Viduæ Romanæ, singulas suo nomine compellans personas. Cardinalis igitur vir prudens veritatem scire volens visionis, missis hinc indennuntiis, comperit animas illas eodem tempore corpore solutas fuisse. Hujus rei verissimum typum expressit *Michæas* 7. 1. dum Deum nostrum his verbis lamentantem introducit: *Va mihi quia factus sum sicut qui colligit in autumno racemos vindemia, non est botrus ad comedendum. Perit Sanctus de terra, & rectus in hominibus non est.* Quo loquendi modo Deus insinuare vult dæmonem esse, qui fere solus animarum facit vindemiam, se verò factum esse, sicut qui, absolutâ vindemiâ, hinc inde reliquos colligit neglectos racemos. Cui consonat illud *Isaia* cap. 24. ubi alia quædam haud dissimilis à priori legitur similitudo: *Quomodo, inquit, si pauca oliva, quæ remanserunt, excutiantur ex olea, & racemi cum fuerit finita vindemia.*

6. Amplissimum Chinesium regnum, quo nullum toto terrarum orbe capacius, potentius, populosius, urbes plurimas complectitur, quâvis Europæâ, Parisiis, Ulyssipone capaciores,

Boterus ibid. è quibus ne inter maximas numerantur, quæ septuaginta millia ædificiorum habent. Et ut paucis absolvam, unica China supra sexaginta milliones hominum continere creditur. In Insula Mexico, ubi centum viginti millia magnarum ædium, ferunt triginta fuisse Dynastas, quorum quilibet sub se censeret centum millia hominum, & tria millia Toparcharum. Quodque dictu horrendum est, mille plerumque homines in dies singulos dæmonibus immolabantur. Hæc qui audit, nonne sanam illam Cancellarii Parisiensis quæstionem, *Guilielmo* ejusdem urbis Episcopo propositam, arbitrabitur: qui anno 1238. ab inferis redux se ei exhibens percunctatus est, utrum mundus adhuc subsisteret? Annuente cum admiratione Episcopo, subdit ille: Ne mirare, quod hoc interrogem, tantus enim numerus damnatorum descendit ad infernum, quamdiu in eo sum, ut nunquam credidissem tot homines inveniri in mundo. *Cantiprat.* lib. 1. Apum cap. 10. Verum enim verò, ut ad ea quæ nos propius concernunt, veniamus, nam quæ hætenus dicta sunt, quibusdam tepidis non tam sacrum horrorem & animi sollicitudinem incutere, quam incuriam ac pravam securitatem parere posse videntur, cum enim major infidelium, Paganorum, Judæorum pereuntium numerus est, sequitur manifestè, verissimum fore illud Salvatoris pronuntiatum, paucos electos salvandos, etsi nemo quisquam Catholicorum periret. Quàmobrem ne temetipsum fallas, & periculosam quandam tibi securitatem promittas, & negligentior in piis virtutum exercitiis obeundis fias, noli respicere sequentes paragraphos.

PARS

P A R S S E C U N D A.

Demptis parvulis baptizatis, inter fideles plures damnari, quàm salvari asseritur, & probatur.

7. **I**ncomparabiliter maiorem futurum esse numerum illorum, qui æternæ perditionis ingrediuntur barathrum, quàm eorum qui in cælis æternâ remunerabuntur beatitudine, parte præcedenti dilucidè demonstratum est. Nunc quæritur num inter solos Catholicos plures damnentur quàm salventur? & respondetur affirmativè; siquidem hanc veritatem docet Salvator noster, dum fideles suos sequentibus affatur verbis: *Intrate per angustam portam, quia lata porta.* &c. Quod verò hæc terribilis protestatio propriè ad Catholicos pertineat, liquet ex verbis aliis ab eodem teste S. Luca, prolatis. Nam dum circa numerum salvandorum à nonneminè percontaretur: *Domine si pauci sunt, qui salventur?* ad quod ex imo pectore suspirium trahens, denique ait: *Luc. 13. 23. Contendite intrare per angustam portam, quia multi dico vobis, querent intrare, & non poterunt.* Hunc Sermonem ad solos fideles esse directum, colligitur ex verbis illis *querent intrare*, quod de infidelibus reverà dici non potest. Hoc igitur Incarnatæ Sapientiæ assertum meritò omnia humana corda horrore ac pavore percellere deberet, dum monet, ut quilibet sibi necessitatem asserat, ac omni contentione & labore seipsum urgeat, quò per angustam portulam introire possit.

8. Verùm, inquires, quænam est causa, quòd porta Paradisi adèd sit stricta esse dicatur, via verò inferni adèd sit spatiosa? *Abulensis* q. 26. in c. 7. *Matth.* verba illa: *Intrate per angustam portam* exponens inquit: *Ista porta est observatio præceptorum, quæ vocatur angusta, metapho-*

rice, quia, sicut per angustum locum difficile est intrare, ita per observantiam præceptorum inflexibiliter ambulare difficile est homini carnali. Via beatitudinis ubiq; plena & obsepta est tribulis & spinis passionum, mortificationum, & adversitatum, ac proinde sensui est omnino contraria, nihil est ibi quod eis placere possit. Operari autem malum, inquit *Abulensis*, non habet difficultatem, cum sit secundum inclinationem naturæ nostræ depravatæ, peccare est agere quicquid delectat, ideo nihil facilius; & nihil difficilius, quàm bene agere. Idem quoque multos esse considerat, qui per viam salutis gressus suos dirigere incipiunt, sed à voluptatibus hujus vitæ seducti fatigantur, & per viam largam perditionis duci se sinunt; unde ad illa Christi verba, *pauci sunt qui inveniunt eam* se reflectens inquit: *Non dixit solum pauci ambulant per eam, sed etiam pauci inveniunt eam; si interdum aliqui inveniunt & ingrediuntur in eam, capti voluptatibus sæculi, de medio itinere revertuntur, ut ait Hieronymus super Matthæum: De via perditionis non dixit multi inveniunt eam, sed multi intrant per eam, nam tam lata est, quod omnibus patet, & non oportet illam querere, quia se omnibus offert.* Christus verò, cum cæli porta sit, per hanc portam ingredi volentibus, id est, ipsum imitari statuentibus, necessum est, ut punquantur, quia viam spinis & sentibus plenam inveniunt; hanc autem viam, ut *Abulensis* ait: *Omnes ad unum usque fugiunt, nemo enim non invitus patitur: omnes homines appetunt delectabilia, & fugiunt labores & difficultates, in*

„via autem, quæ ducit ad vitam sunt diffi-
„cultates multa.

9. Denique salus æterna tam res est ardua, ut non mediocre miraculum censeretur, dum quis salutem consequitur: Quemadmodum miraculum foret, si quis solus & unicus totum exercitum profligaret & triumpharet. Nam totus exercitus dæmonum juravit super quemlibet hominum, quomodo eum variis technis & astutiis decipere, ac in peccati laqueum pellicere, indeque ad orcum deturbare possent. Totus mundus, & omnes ejus affectuæ quodammodo consenserunt, quemadmodum virtutis studiosum suis, & lenociniis, & fallacibus blandimentis, nec non persecutionibus & terroribus, à virtutis calle abstraherent, & ad communem mundi semitam inducerent. Proprium nostrum corpus, nostri quinque sensus, & natura propria adversum nos decreverunt, die nocteque nos tentare & supplantare, usque dum à rectè vivendi methodo nos avertant, & à perfectionis Christianæ tramite abstractos, ad carnis delicias, & mundi cupedias sectandas abducant. Imò nostra propria anima est sibi ipsi contraria, & in duas divisa partes, superiorem scilicet, & inferiorem; & pars inferior continuò bellum movet parti superiori, cui majores & periculosiores infert molestias, quam omnes diaboli & maligni homines in mundo afferre possent. Hinc si virtutum cultor omnes hosce inimicos tam visibiles quam invisibiles fugat, ac victoriæ palmam ab iisdem reportat, nonne hoc æstimandum est miraculum? Nonne talis victoria excedit omnes vires naturales?

10. Hinc famosus quidam Theologus, Eusebius Nierembergius sic ad hoc propositum nostrum scribit: Theopol.

„p. l. c. 15. Ex hominibus ne mireris plures
„damnari, cum sit admirandum non omnes
„perire. Peccatum originis universos de-
„voravit, cunctos tabes ista corrumpit. Dam-
„nandi eramus omnes: quod severum perdi-
„aliquos si non omnes, cum deberemus om-
„nes? Majus miraculum est, unum obtine-
„re salutem, quam omnes prolabi in interi-
„tum: quod dixi majus, cum non sit mirifi-
„cum damnari? Nonne magis mirum unum
„lapidem assurgere in æthera, quam si mille
„videres deorsum ruere. Natura nostra pro-
„prium interire est. Nescit profectò, quid
„peccatum sit, & horribilis ejus enormitas,
„qui ejus demiratur exitium. Quod si con-
„spicem imbecillitatem, & corruptionem
„humanam, plus admiror unum salvum fie-
„ri, quam si omnes perirent.

11. Christus Salvator noster cum cuidam diviti dixisset: Marc. 10. Vende quæ habes, & da pauperibus, & veni, & sequere me, iste autem totus contristatus dum abiret, dixit Jesus Discipulis suis; quam difficile qui pecunias habent, in regnum Dei introibunt. Discipuli autem oblituescebant in verbis ejus. At Jesus rursus respondens, ait illis: Filioli, quam difficile est confidentes in pecuniis, in regnum Dei introire. Facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum Dei. Discipuli his auditis magis admirabantur, dicentes ad semetipsos: Et quis potest salvus fieri? Probdenim narrant, quia a minore, ut ait Jeremias 6. 13. usque ad majorem omnes avaritia student. Hinc S. Hieronymus moribundus in exhortatione ad suos, de divitibus & potentibus hujus sæculi ait: Si Christus verax est, hujusmodi hominum vix unus aptus regno Dei invenitur de mille. Ita refert Eusebius epist. ad Damascum de morte S. Hieron.

12. Denique nostræ sententiæ favent fermè

fermè omnes Sancti Patres, quodd nimirum plures ex Christianis Catholicis ad inferos, quàm ad superos pergant. Clarissimum, & irrefragabile est testimonium S. P. Augustini l. 3. contra Crescon. c. 66. in hæc verba differentis : *Ipsi boni verique Christiani, qui per seipso multum sunt, comparatione malorum, salforumque pauci sunt.* Ubi alteram similitudinem adducit : *Sicut multa grana quibus horrea complentur, pauca dicimus respectu palearum.* Et S. Gregorius hom. 19. in Evang. Ad fidem, ait, plures veniunt, sed ad celestia regna pauci perducuntur. S. Petrus Chrysologus Serm. 97. comparat reprobos Christianos floribus tempore vernali jucundè ex omni arbore turgescen- tibus, electos verò fructibus in autum- no comparantibus. Sicut ergo flores fructus, sic reprobi electos excedunt : „ Verba hujus Sancti Patris sunt : *Flores „ multi multitudinem fructuum pollicentur, „ sed exanimati ventorum flabris, ad fru- „ ctum paucissimi perseverant ; sic creden- „ tes in Christo multi.* Videmus enim in prima ætate pueros ac puellas probos ac integerrimos multos ; at ubi vanitatis aura, ubi tentationis turbo afflirit, om- nis flos primicandoris, omnisque fru- ctus vitæ maturioris evanescit. Imò S. Chrysostomus, dum aliquando coram numerosissimo ultra centum millium personarum cætu concionaretur, sin hæc prorumpere verba non dubitavit : Quot esse putatis, qui in civitate no- stra salvantur ? infestum quidem est, quod dicturus sum, dicam tamen : Non possunt in tot millibus centum inveniri, qui salvantur, quin & de his dubito. Et causas subdit : Quanta enim in juveni- bus est malitia ? Quantus in senibus torpor, & quanta injustitia in omni po- pulo. &c.

13. Ulteriùs, plures ex Christianis damnari quàm salvari, docent Orige- nes, Euthym. Beda, Haymo, Sanctus Thomas, Lyranus, Abulensis, & alii, ut refert Cornelius à Lapide in Epistola Sancti Jacobi cap. 2. v. 13. Et reverà haud mirum ; nam intueri partem eam, (verba sunt Ludovici Granat. lib. 1. Ducis peccat. cap. 26.) quæ Christianorum nomine celebris est, & vide, quo loco res Christianorum hoc exul- ceratissimo sæculo sint constitutæ ; & fateberis in hoc corpore mystico, à planta pedis ad verticem capitis, vix aliquod membrum sanum reperiri. Per- versum hunc ævi statum, variàmque morum corruptelam contemplare, sen- ties Noëmi rediisse temporà : Nam ut dicitur Matth. 24. 38. *Sicut erant ante diluvium comedentes & bibentes, & nup- tui tradentes, &c.* ita vivunt Christiani, qui licet habeant fidem, tamen sunt superbi, avari, luxuriosi, & sic de aliis peccatis, ut docet S. Vincentius Ferrerius Serm. 6. Dom. Sept. & probat exemplo Archidiaconi Lugdunensis, qui ex timore Dei sua pingua benefi- cia, & sæculi fastum spernens, ad ere- mum profugit, ubi cum viginti quin- que annis in eremo non in vulgari vi- tæ sanctimonia transgressisset, apparuit post mortem suam Lingonienfi Episco- po, quem in vita noverat, & his tre- mendis verbis eum allocutus est : *Age poenitentiam, emenda vitam, corrige con- scientiam, dimitte superbiam simul & ava- ritiam, aliter nunquam habebis celestem gloriam ; non enim est tam facile salvari ho- minem, sicut creditur, quoniam dum ego presentarer tremendo Dei judicio affuerunt ibi triginta millia animarum, de quorum numero S. Bernardus, & ego salvati sumus, tres in purgatorium descenderunt, reliqui*

omnes damnati sunt. Quo dicto, disparuit. Confinilem historiam vidimus ser. i. nu. 15. ubi ex 60000. non nisi quatuor animæ sunt salvatæ. Jam cujus cor aded adamantinum est, ut tantâ animarum strage non emolliatur, non expavescat, & expallescat, timens ne sibi obstringat illud, quod aliis irremediabili damno contigisse intelligit? Porro, licet has 30000. animas, sicut etiam 60000. illas superius dictas, Paganos, Judæos, Hæreticos, ac infideles fuisse plerôsq; nullum sit dubium; negandum tamen nequaquam videtur, quin saltem inter hos 90000. defunctos aliqui fuerint Catholici, quorum numerum quamvis determinare nullus possit, credibile tamen videtur, ad minimum fuisse quinquaginta aut sexaginta fideles; supposito ergo hoc tantum numero, profecto satis est, ad magnum de salute nostra concipiendum metum; cum intelligamus ex his sexaginta orthodoxis animabus novem solummodo damnationis evasisse sententiam.

14. Hæc omnia roborata manent ex nonnullis revelationibus divinis S. Birgittæ factis. Et imprimis lib. 4. cap. 103. scribitur, quod hæc Sanctissima Matrona audiêrit Sanctum Dionysium orare pro regno Franciæ ad Beatissimam Virginem Mariam, Dominam nostram, ac dicere: Tu quippe vides, quanta anima periclitentur omni hora, & quasi nix descendant in infernum. Consolare ergo eos, & rogâ pro eis, quia Domina es, & omnium adjutrix. Et libro secundo cap. 20. ait Christus: Abyssus illa insatiabilis, cui non lapides, non arbores resistunt, semper aperta est, in quam anima descendunt sicut nix de calo in terram. Et sicut à facie solis nix dissolvitur in aquam, sic ani-

ma ad magnitudinem supplicii dissolvitur ab omni bono, & renovantur ad omnem poenam. Porro, ratio, cur tam multæ animæ ad inferos ruant, desumitur ex verbis, quæ aliquando ad Sanctam Birgittam elocuta est Dei Mater, (ut habetur lib. 6. Revel. cap. 47.) sic dicens: Sicut pauci fuerunt, qui habuerunt fidem rectam, quando filius meus ascendit in calum; sic nunc pauci sunt, qui præceptum illud implent: Diliges Dominum Deum tuum super omnia, & proximum sicut teipsum. Quia sicut impossibile fuit, illos obtinere calum, qui fidem audierunt & non servaverunt; sic impossibile est Christianis obtinere calum, qui sine divina charitate moriuntur. Quid autem Deum sit diligere super omnia, sive ex toto corde, & ex tota anima, & ex totis viribus, sicut in pluribus Sacræ Scripturæ locis præcipitur, breviter sed nervosè admodum demonstrat Doctor mellitus, Sanctus Bernardus, de diligendo Deo ita scribens; Toto corde diligamus Deum, id est, sapienter contra suggestiones diaboli, ne seducamur: Totâ animâ dulciter contra delectationes carnis, ne alliciamur: Totâ mente, sive ex totis viribus fortiter contra pressuras mundi, ne opprimamur. Qua de re plura diximus Sermone quinto, parte terciâ, quæ proinde pius Lector reviderere poterit.

15. Modò quæramus, quare homines Deum super omnia, ut dixit Dei Mater, non diligant, & inter cæteras causas principem sibi locum vendicat sollicitudo bonorum temporalium maxima, per quam homines terrena semper meditantur, & quærunt, Deum verò nunquam, vel rarò considerant, aut quærunt.

Secun-

Secundò, quia immemores sunt beneficiorum tam spiritalium quàm temporalium, quæ homini Deus singulis diebus, imò singulis horis & momentis misericorditer confert, quæ si considerarent, procul dubio ad illius amorem subleventur, & eo maximè, quo est naturale homini diligere, qui propensionem quandam ac inclinationem habet ad benefactores diligendos, nisi fortè ingratum sit, prout homo non diligens Deum, à quo cuncta, quæ habet, accepit, ingratiſſimus est, non animadvertens ad debitum, nec facilitatem præcepti hujus, quæ est ratio tertia. Quarrò, quia nunquàm oculos levant ad cælum, considerando magnitudinem præmii, ipsis præparati, nimirum gloriæ, quam daturus est diligentibus se. Quintò, quia de poenarum inferni acerbitate & diuturnitate minimè cogitant, quæ diligentibus mundum paratæ sunt. Sextò, quia nunquam suum studium ponunt homines, ut, quantum in ipsis est, aliqualem cognitionem assequantur pulchritudinis virtutum, ac ingentis amoris Dei in nós, quæ miro modo amorem conciliant. Hinc fit, quod Beatissima Virgo asserat, paucos præceptum de diligendo Deo adimplere, & consequenter paucos esse, qui salvi sunt.

16. Alia causa, quare tam multi ex orthodoxis pereant, desumitur etiam ex incuria, ac mala vita Prælatorum. Hinc principes infernales salutârunt aliquando Principes Ecclesiæ, eisque gratias retulerunt de neglectu animarum sibi creditarum, prout non sine stupore vidimus Serm. 23. num. 21. Item. Serm. 24. num.

17. Quæ porrò confirmata manent ex iis, quæ in Sanctæ Birgittæ Revelationibus habentur, præsertim ex capite quinto libri tertii, ubi hæc S. Matrona audit Beatum Ambrosium dicentem, & Deum

Gramm. Relig. Pars II.

pro hominum salutē exorantem. Obenignissime Deus, nos videmus populum innumerabilem in periculosis procellis perire, nimis paucis venientibus ad bonum portum, quoniam gubernatores avidi sunt pecuniarum, non animarum. Ideo rogamus te, omnis gloriæ Regem, ut portum illuminare digneris, quatenus populus vitare sua pericula valeat, & prava iniquorum gubernatorum exempla non sequi, sed ad portum rectum reduci lumine tuo benedicto. Per istos verò gubernatores intelligo omnes potestatem habentes corporaliter & spiritualiter in mundo. Plerique enim illorum in tantum diligunt voluntatem propriam, quòd de animarum utilitate, suorumque subditorum salute non attendant, sævisimis mundi procellis, videlicet superbis, cupiditatis, & immunditiæ se voluntariè involvendo, quorum actiones misera imitatur communitas, credens se per illam viam tenere rectam, & sic ipsi se unà cum subditis perimunt, sequendo suæ voluntatis quemlibet perversum appetitum. Hæc verba sunt Divi Ambrosii, & quidem non in mortalis hujus vitæ caligine adhuc degentis, sed jam infallibili divinæ visionis luce perscrutantis, ipsamque veritatem sine ulla hyperbolica exaggeratione eloquentis, è quibus discant omnes, tam Prælati quàm subditi, vitiorum devia, quæ rectâ ad Tartarum ducunt, declinare, suæque sollicitè consulere salutem: Prælati quidem, ne porrò scandalò sint suæ fidei subjectis & commissis; Subditi autem, ne posthac reprobos majorum suorum mores sequentes, unà cum illis in æternæ perditionis foveam ruant. Siquidem jam præcessit admonitio & cautio, quam nobis omnibus tradidit Incarnata Sapientia, apud Evangelistam Matthe-

Ccc um,

um, (cap. 15. 14.) dicens: *Simite eos, cæci sunt, & duces cæcorum; cæcus autem, si cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt.* Nimirum, si subditus cæcus ductum sequatur Superioris cæci ejus malos mores imitando, ambo in locum gehennæ labentur.

17. Huc facit, quod refert *Cæsius* lib. 2. miracul. cap. 6. de quodam Sacerdote, qui animarum curam quidem habebat, sed luxuriz & commestationibus vacans, animas sibi commissas omnino negligebat. Verùm cum & ipse fato concessisset, vidit quidam Religiosus sanctæ conversationis & vitæ, parochianos sub eo defunctos, saxi comprehensos, in locis infernalibus illum arctare, & dicere: *Tibi commissi fuimus, tu nos neglexisti, & cum peccaremus, neque verbo, neque exemplo nos revocasti, ideoque ad hunc tormentorum locum venimus.* Quem cum agitant, lapides post ipsum mittendo, in puteum cadens nusquam comparuit. Sciendum proin est, quod nequaquam excusetur subdi-

tus, si prava sui Superioris sectetur vestigia; quanquam enim Majorum mala exempla potenter moveant ac sollicitent subditos & minores ad iniquitatis sequelam (ut diximus serm. 43. num. 7.) nullum tamen cogere possunt; & ideo qui eos in vitiorum semita præeuntes sequuntur, non coactè, sed plane voluntariè sequuntur, & sic si cum Superioribus subditi damnentur, suæ damnationis causam in seipsos refundere debent, non in scandalosam suorum Rectorum vitam, quæ solùm occasionem ruinæ, non causam subditis præbet. Occasionem dixi, non causam; Quia, ut *S. Thomas* 2. 2. q. 43. a. 1. ad 3. docet, nihil potest esse homini sufficiens causa peccati, quod est spiritualis ruina, nisi propria voluntas. Et ideo dicta vel facta alterius hominis possunt esse solùm causa imperfecta, aliquantulum inducens ad ruinam. Et propter hoc in definitione scandali non dicitur, *dans causam ruinæ*, sed: *dans occasionem*: Quod significat causam imperfectam. Ita *Doctor Angelicus*.

PARS TERTIA.

Inter homines Claustrales similiter multos damnari ostenditur.

18. **P**ures inter Christianos Catholicos, in statu seculari vitam agentes, æternum perire, hætenus non sine magno animi dolore spectavimus; modò videamus, quid sentiendum sit de illis, qui in Claustris & Asceteriis degentes, se totos divino cultui dedicarunt, num inter eos etiam aliqui reperiantur, non salvandi, sed damnandi? Respondet affirmativè *S. Basilii Magnus* serm. de abdicat. rerum *Ego existimo*, ait hic *S. Pater*, paucos inter Monachos & Reli-

giosos salvari. Hæc assertio, licet formidabilis ac pene incredibilis esse videatur, nôsse tamen debemus, tam eximium Ecclesiæ Doctorem, totque millium Monachorum Patrem & Fundatorem, id non absque basi solida asseruisse; quippe si Religiosorum vocationem, statum, & obligationem cum multorum vita & moribus combinare velimus, facile deprehendemus multos à fine vocationis suæ deflectere, ac longius deviare, ideoque cælo extorres fieri. Hoc non esse vanum commentum

mentum, demonstrant superius dicta Sermones 41. n. 25. & n. 26. Item quæ retulimus serm. 17. n. 6. & 7. Ubi S. Maria Magd. de Pazzi vidit animas religiosas ad inferos in magno numero ruerre. His addendum, quod aliquando B. V. Maria S. Birgittæ revelavit, dicens: Quod in Ordine, à suo Filio instituto, multi futuri sint Religiosi, qui non minùs ad-versabuntur verbis Filii mei, & simplici Regulæ, tibi revelatæ, quàm illi increduli, qui verbis Dei, & Moyfi contrariabantur in deserto, interpretantes verba Dei pro sua voluntate. Ita habetur c. 19. Revelationum, quæ extravagantes appellari solent.

19. Stupenda adhuc magis sunt, quæ Christus Dominus de alterius Religionis viris Religiosis, eorumque reproba vita retulit, sic S. Birgittæ loquens: Ego juro in veritate mea, quod si non fecissem propter duo bona, propter quæ sustineo eos, non una domus eorum staret erecta. Primum est, Matris meæ oratio, quæ cum Sancto Patrono eorum incessanter orat. Secundum est, justitia mea, quia quamvis propter malitiam non teneor eis aliquam misericordiam facere; attamen propter dona offerentium, quæ placent mihi, patior eos: ipsi enim sunt quasi instrumenta, quibus alii proficiunt; ex eorum nempe prædicatione & cantu quandoque alii crescunt ad devotionem, & occasionem bene proficiendi, sed seipsos in profundum dejiciunt, quia serviunt quasi servi ad lucrum, non æternitatis. Verè servi sunt, & paucissimi inveniuntur alii, & tam pauci, quod vix unus reperitur in centum. Ita Christus ad Birgittam, ut habetur l. 6. Revel. c. 35. in fine. In iisdem Revelationibus l. 3. c. 20. de Sanctissimo Patriarcha Benedicto, ejusdemque Sodalibus Dei Mater hoc dedit testimonium: *Ut ignis ille divinus, qui erat in Benedicto, igniret & suc-*

cenderet plures, vocavit Deus Benedictum in montem, qui convocatis ad se pluribus scintillis, fecit de iis per spiritum Dei maximum ro-gum, & composuit eis Regulam de Spiritu Dei, per quam multi perfecti sunt facti sicut Benedictus. Hæc magnum quidem præbent so- atium omnibus, sub S. Benedicti Regula militantibus, sed ne salubrem Dei timorem abjiciant, & irreligiosè Religiosi vivant, probè notent, quæ sequuntur: *Nunc autem multæ facies projectæ de rogo S. Benedicti jacent ubique dispersæ, habentes pro calore frigiditatem, pro luce tenebras.*

20. His consideratè inspectis, faciliè ad intelligendum datur, haud in parvo numero inter hominès Claustrales reperiri, qui præter externum religionis habitum nil religiosi præ se ferunt; Id quod etiam dudum vidit, & expertus est Sanctissimus noster Legislatur, ac plurimarum religiosarum familiarum Parens, Augustinus, prout ipse propriò suò calamò testatur, in Psalmum 132. ita scribens: *Tam sunt Monachi falsi, quàm & Clerici falsi, & fideles falsi. Omnia ista tria genera, fratres mei, habent bonos suos, habent malos suos. De tribus enim istis generibus dictum est (Luc. 17. 34.) Duo in agro; unus assumetur, & unus relinquetur. Duo in lecto uno; unus assumetur, & alter relinquetur. Duo erunt molentes in unum; una assumetur, & altera relinquetur.* In agro sunt, qui gubernant Ecclesiam: In lecto autem illi intelliguntur, qui amaverunt quietem, non se immiscentes turbis, non tumultui generis humani, sed in otio servientes Deo: & inde tamen unus assumetur, & unus relinquetur. Hæc Augustinus; qui l. 5. contra Faustum c. 9., postquam fusè ostendit Religiosorum in Asceteriis viventium præclaras virtutes, crebra & quotidiana jejunia, paupertatè spiritus, fraternæ charitatis officia &c.

tandem sic concludit: Et tamen in his omnibus professionibus quam multi fallaces & perituri deprehenduntur; quam multi etiam latent; quam multi primo recte ambulantes perverſa voluntate cito deficiunt. &c.

21. His addo, quæ Ludovicus Bloſius in Sacello animæ cap. 16. num. 9. ex Beato Joanne Taulero refert, in hæc verba ſcribens: Gravi ſanè lamentatione dignum eſt, quod plerique Cœnobitæ nimis ingrati atque perverſi inveniuntur. Nam cum Deus illos miſericorditer à ſaculo abſtra-ctos atque eduſtos ad ipſius ſacræ Religio-nis ſtatum perduxerit, ut in eo à veteribus peccatis converſi, deinceps ſeſe ſanctiſſimæ vitæ & doctrinæ Chriſti conforment, eumque ſequantur; ipſi, heu! ſolo habitu, quem extrinſecus ſuſceperunt, & ſolâ um-brâ religionis contenti ſunt. V. hementer enim per deſiderium ad ſenſuum oble-ſcimentâ, carniſque voluptates ac lautitias aſpirant: quas ſi pro voto conſequi non poſſint, murmuratiombus Monasterium replent & inſiciunt. Dum voluntati eor-um non acquieſcitur, tanto corripuntur furore, ut inter eos, & dæmoniacos par-va ſit differentia; Et reverà à diabolo poſſeſſi ſunt, à quo etiam ad hanc per-verſitatem incitantur. Nullum in ejus lo-cum Spiritus Sanctus habere poteſt, cum ſint Superbi, ambitioſi, inobedientes, & invidia pleni. Nullo ergo Deum & Divi-na ſtudio, nullâ diligentia fervent. Licet multos cõdices audiendo, legendo, & pſal-lendo percurrant, ac folia terant, pia tã-men quæ audiunt, vel legunt, non eis ſa-piunt, nec gratiam aliquam inde referunt. Satis verò mortales creaturæ ipſis placent ac ſapiunt: his videlicet delectantur, has amore proſequuntur, his conſuetudine & amicitia ſe jungunt, has ad mutuum amorem provocant verbis, operibus, geſtibus, interſuſcitiis, munuſculis, literis.

Suæ gulæ impudenter ſatiſfaciunt, & ſine modo ac menſura ventrem cibo potuque onerant aded, ut poſtea inepti ſint ad ſan-cta quæque exercitia: atque hinc oblivio Dei, & innumera mala naſcuntur. Fre-quenter quidem continentur, ſed inte-gram ſeſe corrigendi voluntatem non habent. Quare dum Miſſam celebrant, aut Sacram Euchariftiam percipiunt, non ali-ter faciunt, quàm ſi quis Regem ad domũ ſuam invitet, & venientem in ſordidiſſi-mam haram inter porcos ſeſſum ducat. Quod ſi Superior, aut alius quiſpiam mo-neat eos, oſtendatque, quantus in periculis degant, vel ita excaſceſcant, ut tigrides ac leones, vel certè irrident monentem. Per eos diabolus facile efficere poteſt, quod vult, quia illius ſatellites ac mancipia ſunt. Qui ſi in impœnitentiâ permanſe-rint, & ita ex hac vita migraverint, nun-quam faciem Dei videbunt. Hæc & alia plura ſcribit Taulerus, in rebus ad ſpiri-tum pertinentibus egregius Doctor.

22. Jam, quod ad noſtrum attinet pro-poſitum, id cenſeri debet, quod in principio ait: Plerique Cœnobitæ &c. Et in fine: Qui ſi in impœnitentiâ permanſerint, nunquam faciem Dei videbunt. Ex quo doce-mur, magnoperè metuendum eſſe, ne ta-les malè feriat Religioſi catervatim ad inferos proruant: Quippe ſecundum or-dinariam regulam ac ſententiam magni Auguſtini, ſicut quis vivit, ita & moritur; ut raro, qui malè vivit, bene moriatur, & vice verſâ. Cum ergo multi in Cœ-nobiis ita perverſè & indiſciplinatè vivant, nemo miretur, ſi audiat ab ore Magni Baſilii, ſupra relati, Paucos inter Monachos ac Religioſos ſalvâri. Patet ſimi-liter ex his, non falſo inniti fundamen-to viſionem illam tremendam, quam habuiſſe Sanctum Abbatem Sylvanum Heribertus Rosvæidus in Vitæ Patrum lib. 3.

lib. 3. num. 205. Item lib. 5. libell. 3. num. 154. commemorat: Cùm enim fortè sederet in spelæo suo, factus in ecstasi jacebat super faciem suam, & post aliquot horas surgens plangebat vehementer: astans autem discipulus ejus, dixit ei: Quid habes, Pater? At ille tacens plangebat: cùm autem compelleret eum discipulus, ut diceret ei causam tanti mœroris, ait illi: Ego ad judicium Dei raptus fui, fili, & vidi multos de habitu nostro monastico euntes ad supplicium, & multos laicorum euntes ad regnum Dei. Et hæc dicens senex, lugebat inconsolabiliter.

23. Porro, nemo hic arbitretur, metalia animo maligno commemorare; licet enim istiusmodi Clericorum & Religiosorum vitia in publico suggestu infestari minimè liceat, cùm ex istiusmodi notitia auditores nullum salutis fructum, sed scandali venenum suggerent, scribi tamen possunt; quia liber publici juris factus, dum vitia generalia, abusque infestatur, à loco, tempore, personisque privatis omnino abstrahit, nullum in particulari fugillat, nudam veritatem exponit, ægris quidem oculis invisam, sed puris amabilem. Quod hic obiter observare libuit, quia nonnullos reperire est, qui ægrè & indignè ferunt, dum nonnulla ex Patribus adversum incuriosos animarum Rectores, Clericos scandalosè viventes, Regulares etiam parum regulariter viventes, exarantur. Verùm his offendi generalissimis monitiis delicatissimi fastidii est. Sanè si hujusmodi teneritudinis ratio habenda esset, expungenda forent integra Patrum volumina; Quid enim aliud resonant Salviani de Providentia Libri? quid integri Gregorii Magni, Bernardi, aliorumve Sanctorum sermones adversus populi, Cleri,

collapsorumque Monasteriorum excessus, vel abusus intorti? Extrudenda item forent ex Historiarum libris exempla plurima, quæ de pessima multorum Prælatorum, Clericorum, ac Religiosorum vita, eorumque judicio & damnatione referuntur. Similiter eradi deberent multa capita ex revelationum libris, quos Christus ipse Sanctæ Birgittæ dictavit, quique multo examine præmissò, approbati fuere primò à Concilio Basiliensi, à quo Cardinalis Turrecremata cum aliis ad hoc examen est designatus. Deinde Summorum Pontificum Gregorii XI. & Urbani VI. mandato harum revelationum examen multis Cardinalibus, Episcopis, Virisque doctissimis commissum fuit, & totum approbatum. Tandem post hæc omnia in Canonizatione hujus Sanctæ à Bonifacio XI. & à Martino V. approbatæ sunt hæc revelationes, non obstante, quòd in iis præter loca jam citata, in aliis multis capitibus, ut videre est lib. 1. cap. 47. & cap. 49. Item cap. 55. & 56. Et lib. 4. cap. 32. & consequenter in reliquis capitibus sermo fiat de pessima Prælatorum ac Sacerdotum vita, id quod repetitur lib. 4. cap. 134. & 135. ubi dicitur, quòd Sacerdotes sint deteriores diabolo, & ideo præ omnibus dæmonibus profundius submergentur in infernum, nisi se emendaverint. Fas est ergo scribere, ac etiam in Clericorum & Religiosorum corona differere de eorum vitiis, de quibus tamen ad plebem sermocinari magnam nefas, ac summa imprudentia foret. Libet proinde cum Divo Bernardo in Apologia ad Guilelmum Abbatem exclamare: Non adversum Ordinem, neque contra Clerum, sed pro Ordine, & pro Clero, disputare putandus ero, si non Ordi-

nem, vel Clerum in hominibus, sed hominum vitia reprehendo. Et quidem diligentibus Ordinem, aut Statum Clericalem, in hac re molestum me fore non timeo, quin imò gratum proculdubio accepturi sunt, si persequimur quod & ipsi oderunt. Si quibus verò displicuerit, ipsi se manifestant, quia Ordinem non diligunt, cujus utique corruptionem, id est vitia, damnari nolunt. Ipsis itaque illud Gregorianum respondeo: Melius est, ut scandalum oriatur, quam ut veritas relinquatur. Ita Abbas melius. Hæc per transeuntem.

24. Superest modò, ut ad scopum redeamus, & nostrum sermonem concludamus, considerantes, & credentes, non esse confectum nostræ salutis negotium, quòd Cœnobia intraverimus, nòsque per solennia vota Deo dicaverimus; nam etiam ex Claustris via patet ad inferos, uti clarè nimis innuitur ex illa Christi Domini protestatione: Non omnis, qui dicit: Domine, Domine, intrabit in regnum Cælorum. Matth. 7. 21. At quomodo hoc verum habet, & dulcissime Redemptor? Dicit enim Propheta Joël cap. 2. 32. Omnis, quicumque invocaverit nomen Domini, salvus erit: quomodo isti invocant, & salutem non consequuntur? Respondet Glossa cum Alberto Magno, quòd perfecta invocatio consurgit ex tribus: Ex fide cordis, ex Confessione oris, & ex Testificatione operis; & tunc perfecta est invocatio, aliter est mendax. Unde Psalmista ait: Ps. 77. 36. Dilexe-

runt eum in ore suo; & lingua suâ mentiri sunt ei. Cor autem eorum non erat rectum cum eo; nec fideles habiti sunt in testamento ejus. Et Propheta Evangelicus: (Isai. 29. 13.) Populus iste labris suis glorificat me, cor autem ejus longè est à me. Jeremias cap. 12. 1. similiter dicit: Prope es tu ori eorum, & longè à renibus eorum. Discant ergo hinc religiosæ mentes, non omnes, qui etiam frequenter Nomen Domini in ore habent, ejusque laudes per dies noctesque decantant, cælorum regna intraturos. Qui ergo intrabunt, si non hi? Respondet Mundi Reparator: Qui fecerit voluntatem Patris mei adimplendo ejus præcepta, hic intrabit in regnum cælorum. Non sufficit proinde clamare ad Dominum: Domine, Domine; sed necessarium quoque est ad saltem, ut obsequentes simus voluntati Divinæ, tam in exequendis quæ fieri mandat, quam in fugiendis quæ operari vetat. Et quoniam hæc duo multi ex Religiosis parum curare videntur, nec attendere volunt; ideo nil novi aut insoliti est, dum asseritur, plures de illis cælo excidere, & in orbem abire. Ne ergo & tu, mi optime frater, in tale irremediabile incidas infortunium, æternòque torquearis igne, nil aliud superest, nisi ut audias & sequaris Christum monentem ac dicentem: Si vis ad vitam ingredi, serva mandata. Matth. 19. 17. Quæ si servaveris, ab Electorum numero excludi penitus non timebis.



SERMO LXVI.

DE PRÆDESTINATIONE.

Satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis. 1. Pet. 1. 10.

PARS PRIMA.

Tametsi nullus ex prædestinatis finaliter peribit; perire tamen ex illis aliquis poterit; si nimirum bona opera operari, & mala culpæ evitare renueret.

1. **S**ermonem præsentem exordiri lubet gravissimâ illâ gravissimâ Doctōris Augustini sententiâ, quam libro de Bono perseverantiæ cap. 16. protulit, dicens: Cum Prædestinatio multis sit causa standi, nemini causa labendi, frustra timeamus, ne, loquentibus nobis, offendatur qui veritatem non potest capere; & inōd timemus, ne, tacentibus nobis, qui veritatem potest capere, falsitate capiatur. Inclinate igitur (ut cum eodem Augustino lib. 6. Hypogn. loquamur) aliquantulum patienter aurem cordis vestri, & qualiter mysterium Prædestinationis credamus, qualiterve prædicemus, audite. Sciendum igitur imprimis est, quodd præter generalem Dei providentiam, quæ omnes homines sufficienter ordinat ad salutem, detur providentia aliqua specialis, quæ aliquos efficaciter ordinat, & transmittit ad æternam beatitudinem, & hæc vocatur Prædestinatio, quam definiens proximè citatus Doctōrum Phœbus Augustinus in libro de Bono perseverantiæ cap. 14. sic ait: Prædestinatio est præscientia, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur, quicunque liberantur. Ex qua definitione con-

stat, infallibiliter salvandos esse, quicunque sunt prædestinati. Hinc Christus de electis suis ovibus, Joan. 10. 28. ait: Non peribunt in æternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea, id est, protectione & potestate mea. Dicitur enim in libro Sapientiæ cap. 3. 1. Justorum anima in manu Dei sunt, & non tanget illos tormentum mortis scilicet æterna.

2. O quàm felices ergo, quàm beati, qui cum fiducia dicere possunt: (Ephes. 1. 5.) Qui (nimirum Deus) prædestinavit nos in adoptionem filiorum, per JESUM Christum in ipsum secundum propositum voluntatis sue. Hoc est, qui intuitu meritorum Christi Filii DEI naturalis, & omnium Prædestinatorum Primogeniti, nos è massa perditionis eripuit, à reproborum numero segregavit, & Filios DEI adoptivos, DEI hæredes, cohæredes autem Christi (Rom. 8. 17.) destinavit, & à constitutione Mundi tales nos futuros prædestinavit. Sed ah! quis hoc dicere potest, quis credere se esse de electis Christi oviculis, prædestinatumque ad vitam æternam? Quis potest dicere: (inquit D. Bern. Serm. 1. de Septuag.) Ego de electis sum, ego de prædestinatis ad vitam, ego de numero Filiorum reclamante

Scriptura;

Scriptura: (Eccles. 9. 1.) Nescit homo utrum amore an odio dignus sit. Cur autem Deus ipsis etiam prædestinatis suam prædestinationem incognitam esse voluerit; duplicem assignat S. Thomas (Verit. 6. c. 5. corp.) rationem: quarum prima potest sumi ex parte eorum, qui non sunt prædestinati: Si enim omnibus prædestinatis sua prædestinatio nota esset, tunc omnibus non prædestinatis certum esset se prædestinatos non esse, ex hoc, quod se prædestinatos nescirent, & hoc quodammodo eos in desperationem induceret. Secunda ratio sumi potest ex parte prædestinatorum; Securitas enim negligentiam parit. Si autem certi essent de sua prædestinatione, securi essent de sua salute: & ideo non tantam sollicitudinem ponerent ad vitanda peccata. Et propter hoc à divina providentia salubriter est ordinatum, ut homines suam prædestinationem, vel reprobationem ignorent. Ita Doctor Angelicus.

3. Verum enim verò, cum ex una parte nemo scire possit, num sit de numero prædestinatorum, vel de numero præscitorum; ex alia verò parte non minus indubitum sit juxta communem Sanctorum Patrum, ac Theologorum sententiam, neminem fore damnandum ex prædestinatis, nec ullum salvandum ex reprobatis; ideo forsitan multis angeris scrupulis & perplexitatibus intra temetipsum sic argumentans: Si deus prædestinatio de salute definiens, si prædestinatus sum, quidquid agam salvabor; si vero non sum prædestinatus, damnabor infallibiliter; & omnia bona opera, quæ faciam, inutilia mihi erunt ad salutem. Melius ergo mihi est, ut divinarum consistorum eventum expectem, & sine ulla mea salutis sollicitudine, letum & tranquillam vitam ducam. Quin virtuosissimus humani generis hostis innumeras jam hac

argumentatione & discursu deceperit animas, quis negabit? Certe S. P. August. de Bono persever. cap. 15, idipsum de uno aliquo suæ sanctissimæ Familiæ religioso testatur: Fuit, inquit, quidam in nostro Monasterio, qui corripientibus fratribus, cur quadam non facienda faceret, & facienda non faceret? Responderebat, qualiscunque sim, talis ero; qualem me Deus futurum esse præscivi. Qui profecto & verum dicebat, & hoc verò non proficerebat in bonum, sed usque adeo proficere in malum, ut desertâ Monasterii societate, fieret canis ad suum vomitum. Huic confimiles hodie dum quam plurimos reperire est, qui hoc sese diabolico discursu affidud exagitant. Nam hoc argumentum in schola Satanæ jam dudum excogitatum esse fallax ac erroneum, ab ipsomet cacodæmone, qui pater mendaciorum audit, docemur; Quæ enim, num diabolus (cùm sit peritissimus Logicus) sciat hæc propositionem esse verissimam, quod omnes prædestinati infallibiliter salvabuntur, & reprobatî damnabuntur? omnino. Si ergo istius habet notitiam, qua de causa, nos tentaturus, non conficit hoc argumentum: Si hic est in libro vitæ immutabili & indelebili, quid proderit, si ego oleum & operam perdam, siquidem ille nihilominus salvabitur? Similiter si alter ab æterno est reprobatus, & consequenter damnandus, quid opus est, ut ego obices & offendicula per viam sternere satagam, ad quæ offendens cadat, cùm sine illis offendiculis nihilominus sit damnandus? At verò cacodæmon his omnis argumentis & discursibus nos undique tentare, & à bono abstrahere, inque peccatorum laqueos pellicere non cessat: non nescius, quod nullus absque bonis operibus cælum, neque absque malis infernum intrabit.

4. Secundò simile argumentum æquè militat contra infallibilitatem divinæ præscientiæ, ac contra certitudinem divinæ prædestinationis. Unde sicut in humanæ vitæ negotiis nullus nisi stolidus, media ad fines utilia relinquit, quantumvis Deus omnia providentiâ suâ prædefinierit, & nemo nisi bardus ac stupidus sic ratiocinatur: Novit Deus hunc agrum, v. g. hoc anno feracem fore, aut sterilem: si feracem novit, sive à me cultus fuerit sive non, uberes mihi fructus feret. Si sterilem, ergo talis erit, etiam si ipsum assidue coluerim: ita & stulta est ratiocinatio argumenti propositi. Ulterius sicut infirmi in salute corporali recuperanda non acquiescunt illi, quod Deus hac in re decrevit, sed adhibent medicinas, caro pretio comparatas, rigorosis se submitunt dietis, pillulis amaris, & ferri incisionibus. Quomodo ergo, dum de æterna salute, de nostra ad gloriam prædestinatione agitur, aded temerarii sumus, ut dicere audeamus, Deus nos prædestinavit & elegit ad gloriam, & hoc sufficit, nihil ulterius est opus, genio meo liberè indulgere possum? *Cæsarius* lib. 1. *Historiarum* cap. 37. scribit, *Ludovicum, Land-Gravium Hassiæ carnalibus voluptatibus omnino deditum fuisse, eique, qui eum de rebus ad animæ salutem pertinentibus monere solebat, hoc formato impiorum ignorantium dilectate respondisse: Si ego sum prædestinatus, quodcumque peccatum commisero, nihilominus salvabor; si verò sum præscitus, quid mihi bene & virtuosè vivere proderit? Quid factum? Lethalem in morbum incidit, medicum accersit; is, ut erat vir prudens & verborum Land-Gravii memor; Domine mi, inquit, frustra me huc advocasti: Si venit*

Gramm. Relig. Pars II.

dies mortis tuæ, non te poterit cura mea morti subtrahere, si verò moriturus non es, superflua erit medicina mea, & frustra te crucias. Ad hæc æger: Quomodo sic respondes? si mihi non fuerit adhibita cura, potero ante tempus mori. Tunc Medicus; Domine, inquit, si credis vitam tuam posse conservari virtute medicinæ, cur similiter non credis vitam animæ juvari posse poenitentiâ, & aliis virtutum operibus, quæ sunt antidota animæ? Sine his anima moritur, sine his ad veram salutem quam in cælo consequimur, nemo pervenit. Quibus *Land-Gravius* convictus, de cætero ait: Medicus esto animæ meæ, quia per linguam tuam medicinalem Deus me liberavit à maximo errore.

5. Sicut ergo non frustra ægris medicina debetur, quia Deus sic diem mortis statuit, ut vitam etiam per illa media præviderit prorogandam; ita & de morbo & morte animæ prævidit, talem qui poenitentiae remedia adhibuerit, & gratiæ Deo restituendum. Sanissimam hac in parte nobis tradit doctrinam *Doxor Angelicus S. Thomas* 1. p. q. 23. a. 8. corp. sic argumentans: Sicut sic providentur naturales effectus, ut etiam causæ naturales ad illos naturales effectus ordinentur, sine quibus illi effectus non proveniunt: ita sic prædestinatur à Deo salus alicujus, ut etiam sub ordine prædestinationis cadat, quidquid hominem promoves in salutem, vel orationes propriæ, vel aliorum, vel alia bona, vel quidquid hujusmodi, sine quibus aliquis salutem non consequitur. Unde prædestinatis conandum est ad bene operandum & orandum, quia per hujusmodi prædestinationis effectus certitudinaliter impletur. Propter quod dicitur 2. *Pet.* 1. Satisagite, ut per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis. Similia habet *S. Gregor.* lib. 3. *Dialog.* cap. 13. ubi sic dis-

D d d

currit:

currit : Obtinere nequaquam possunt , quæ prædestinata non fuerint , sed ea quæ Sancti viri efficiunt , ita prædestinata sunt , ut ea precibus obtineant . Nam ipsa quoque præmi prædestinatio , ita est ab Omnipotenti disposita , ut ad hoc electi ex labore perveniant , quatenus postulando mereantur accipere , quod eis omnipotens Deus disposuit donare . Hæc Gregorius .

6. Verum enim verò , pro majori doctorum intelligentia & confirmatione exempla aliquot referre lubet , quibus in sacris literis per divinam revelationem diversæ promissæ fuerunt gratiæ à Domino DEO , & tamen ut eas obtinerent , plurimum deinde insudare & laborare debuerunt . Prophetaverat Jeremias Propheta , quod 70. annis durare debebat captivitas Babylonica , & non ultra : Jerem. 25. v. 12. Cùmque repleti fuerint septuaginta anni , visitabo super regem Babylonis , &c. Et quamvis Propheta Daniel cap. 9. (teste S. Hieronymo) optimè novisset promissionem divinam non ultra se extensuram , humillimè nihilominus obsecravit Deum ferventibus precibus pro liberatione populi Hebraici ; Sciebat namque Deum decrevisse , præstare gratiam illam per orationem Danielis ; ut quod Deus (inquit D. Hieronymus) per suam promissit clementiam , per hujus impleat preces .

7. In Actibus Apostolicis iter S. Pauli , quod Romam versus instituit , describitur , in quo tempore periculosissimæ cujusdam tempestatis , omnes , qui secum erant in navi viatores , securos esse iussit , quod salvi & incolumes portum assecuturi , & minimè in illo periculo perituri essent : Astut mihi hac nocte Angelus Dei , cuius sum ego , & cui deservio , dicens : Ne timeas Paule , ecce donavit tibi Deus omnes qui navigant tecum . Act. 27. 23. In hac igitur indubitata certitudine , cuiquam vi-

deri potuisset , S. Paulum debuisse monere naucleros , ut ab omni prorsus labore supersederent , eò quod pro evasione illius periculi nullam penitus oporteret facere diligentiam aut industriam . Et tamen Centurioni dixit , quod si Naucleri & milites in fugam se recepturi essent , sine dubio forent submergendi : Nisi in navi permanserint , vos salvi fieri non potestis . Ac verò dices fortasse , quodnam Sancto Apostolo , post factam ab æternæ veritatis Deo promissionem , dubium esse poterat ? Quo sine post illam revelationem opus erat ejicere anchoram , vela submittere , totque alias industrias , ibidem à S. Luca distinctè relatas , adhibere ? respondetur , Apostolum probè intellexisse , quod , tamen si Deus in gratiam Apostoli navigantes illos præservare voluerit , omnino tamen necesse fuerit , ut illa adhiberent media , quæ ad periculi illius evasione opportuna esse videbantur , neque enim conveniens erat divinam tentare misericordiam . Simili modo quod si nos , per mare hujus vitæ navigantes , revelationem aliquam habuissemus , quod scilicet non obstantibus tot tentationum tempestatibus , quæ quotidie occurrunt , salvi nihilominus & incolumes ad portum paradisi appulsuri essemus , advertendum tamen nobis esset , quod promissio nobis facta salutis , conditionata sit , non enim Deus nos salvare intendit absque eo , quod etiam nos pro parte nostra salutis nostræ cooperemur .

8. Hanc ipsam veritatem adhuc apertius nobis declarare & inculcare volens idem S. Apostolus sic ad Coloss. 1. 24. scribit : Adimpleo ea , quæ desunt passionum Christi in carne mea . Posset quispiam his verbis objicere : Quomodo S. Paulus ait , se suppleri , quod Christi passioni defuit , cùm hæc superabundans , & infiniti pretii fue-

fuerit? Responderetur, Christi passionem inestimabilis fuisse valoris quod ad sufficientiam, at quod ad efficaciam, nostra ei deest cooperatio, ut effectum in nobis fortiatur; Etenim ut loquitur S. R. Aug. serm. 15. de verbis Apostoli: *Qui fecit te sine te, non iustificabit (nec salvabit) te sine te: fecit nescientem, iustificat volentem.* Hinc tamen quis prædestinatus esset (loquamur ex hypothese) si tamen virtuosè non viveret, deque malè transacta vita non poeniteret, profectò non salvaretur. Hinc dicitur in Apocalypsi 3. 11. *Tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam.* Ex quibus verbis nonnulli hanc deduxerunt consequentiam, quod etiam electi à gradu, per æternam prædestinationem illis destinato, decidere possint, licet certum sit, quod hoc nunquam sit futurum, non quia sequi non possit, sed quia cum à Deo (qui nec falli, nec fallere potest) ita prævisum est, minimè sequetur. Huic sententiæ suffragari videtur Doctor Gentium, S. Paulus, qui quamvis non ignoraret oraculum ab ipso Deo de ipso prolatum, quod vas sit electionis, nihilominus tamen timuit adhuc reprobari, unde in epistola prima ad Corinthios cap. 9. hæc scribit verba: *Vae mihi, si non evangelizavero.* Ex quo inferitur, si Paulus Gentibus Evangelium non prædicasset, æternam periisset; quod adhuc manifestius in eadem Epistola declarat, dum ait: *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne forte cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar, id est, à salute æterna à Deo rejiciar, si carnis meæ illecebris abstractus, non ambulaverim viam, quam aliis monstravi.* Quid omnia hæc aliud indicant, quam Paulum, licet ab æterno ad gloriam prædestinatum, damnari potuisse? Si nimirum opera meritoria

operari, & mala culpæ evitare renuisset.

9. Quamquam autem nullus sciat, an sit de numero prædestinatorum, vel non; propterea tamen seipsum torquere & discruciare nemo debet: Si enim hanc ob causam contristari aliquis deberet, quis, dic fides, in pace, & animi tranquillitate posset vivere? Nullus enim quantumvis perfectus & sanctus sit, citra specialem Dei revelationem id scire poterit. Et quidem nec conveniens est, ut id sciamus; quia mater negligentie solet esse securitas, ut supra num. 2. ex S. Thoma diximus. Hinc S. Gregorius ad Gregoriam cubiculariam Augustæ, petentem sibi dari plenam certitudinem de sua salute, ita rescripsit: *Perpende, charissima filia, quod mater negligentie sit securitas: Habere ergo in hac vita non debes securitatem, per quam negligens reddaris: Scriptum est enim Psal. 2. Servite Domino in timore, & exultate cum tremore. In paucis ergo hujus vitæ tempore mentem vestram necesse est ut tremor teneat, quatenus per securitatis gaudium sine fine postmodum exultet.* Hoc ipsum tibi, qui hæc legis, vel audis, dictum pariter crede, & noli ob hanc incertitudinem, nobis omnibus multum proficuum, inordinato animi mœrore temetipsum conficere: sed suadente ac monente Sapiente Ecclesiastico (cap. 2 1. 2.) *Fuge tanquam à facie colubæ peccatum.* Item (ut Salomon Eccles. 9. 10. consulit) *Quodcumque facere potest manus tua, instanter operare: hæc enim duo monita, regia ac securus via sunt ad attingendum finem prædestinationis.* Quod tam verum est, ut (quemadmodum docet S. Thomas in 2. sent. dist. 11. q. 1. a. 4. ad 6.) quamvis ipse Deus alicui per expressam revelationem manifestaret, illum reprobatum esse, hoc tamen credere debeat, factum non

esse per sententiam definitivam, sed modo comminatorio, ut illum à peccato divertat.

10. Ad cujus veritatis confirmationem egregiè deservit illa à *S. Antonino* parte primâ Tractatu 12. cap. 7. §. 4. de quodam juvene relata mirabilis historia. Hic enim juvenis optimis conspicuus moribus, sub insignis directoris spiritualis disciplina vitam agebat, qui continuè illum deplorabat, ed quod Deus illi, juvenis illius reprobationem speciali revelatione indicarat: Adolescens verò ille, qui obediens, humilis, valdeque devotus erat, sæpiùs ex Magistro suo, cur fieret, sciscitabatur? qui tandem post aliquod temporis spatium, eidem, quid sibi revelatum fuisset, manifestavit, Cui sapiens juvenis: Non est, quod hujus revelationis gratiâ te affligas, respondit; Scio enim, quod Deus sic justus, meque non nisi ob peccata mea sit æternum damnaturus, in quo casu sicut latro se pœnæ illi libenter subijcit, quam se suis latrociniis promeruisse novit, ita quoque justum erit, ut & ego ad ea paratus sim subeunda supplicia, quæ per scelera mea fuero promeritus. Cæterum quantum est ex mea parte, omnino satagam, ut quicquid boni facere potuero in vita mea, hoc sollicitè perficiam, Deus postea de me, quicquid sibi placitum fuerit, statuatur. Quod prudentissimum adolescentis illius responsum tantoperè Deo placuit, ut sequenti nocte Magistro ipsius spirituali per novam revelationem, se conceptam mutasse sententiam, adolescentemque illum salvandum fore, indicavit, non quia mutatum esset decretum divinum, quod secundum se est immutabile, sed quia mutata est sententia illa minatoria, quæ respicit merita hominum. Fortè in discipulo illo

erat quidam defectus absconditus, propter quem merebatur æternam damnationem, quo deposito promeritus est gloriam, & salutem æternam. Vel etians fortassis, quia sic Deus ipsius salutem dependere voluit à tam generoso dilectionis Dei actu, quem si prætermisisset, salutem adeptus non fuisset.

11. Proinde nihil aliud restat, quàm ut sequamur doctrinam, à *Divo Patre Augustino* lib. 6. hypognost. in hæc verba promulgatam: *In quantum possumus, omnes homines ad bonum opus exhortemur, nulli desperationem demus, pro invicem oremus, ipsius erit potestatis judicium in nobis debitum mutare damnationis, & gratiam prædestinationis indebitam prærogare.* Cui aptam adfert similitudinem à speculo; *Quid times (verba sunt ejusdem S. Doctoris serm. 109. de temp.) quia dixi, si mutaberis, mutatur? speculum est sine macula. Verum speculum mutat imaginem pro persona, quæ mutatur.* Habet hoc speculum, quod in se immutatum varias repræsentet effigies pro varietate objecti. Ita immutabilis Deus ab æterno, pro eo tempore, quo *Petrus* negavit eum, ut peccatorem refert, execratur, & odit; at verò eundem amare sentem, etiam repræsentat, quem amat, & laudat. Ita Deus mutat decretum de Niniivitis, ut exponit *S. Chrysostomus* hom. 5. de pœnitentia. Ex quibus inferitur, qui hodie *Saulus*, cras *Paulus* esse potest, & lupus in ovem mansuetam transmutari.



PARS SECUNDA.

Licet Deus majora gratiæ auxilia electis conferat, ob hoc reprobi tamen lamentari non possunt; & quia auxilia Dei sufficientia respuunt, sunt ipsimet causa damnationis suæ.

12. **Q**uemadmodum beati Cælices suam beatitudinem divinæ prædestinationi, & gratiæ electioni adscribere debent; ita è contra reprobi, damnationem suam sibi ipsis, & non Deo tribuere debent, uti Deus per Prophetam Oseam c. 13. loquens, testatur in hæc verba: *Perditio tua ex te Israël, tantummodo in me auxilium tuum.* Igitur quod beati suam ad gloriam electionem singulari gratiæ Dei, non verò suis viribus & industriis, tribere debeant, palam id significat Apostolus, dum ait: *Rom. 9. 16. Non est volentis, neque currentis, sed misereventis Dei.* Porro, ut hanc gratuitam Dei voluntatem aliquo modo explicemus, revocemus oportet in memoriam lepidam illam fabulam, quam fingunt Poëtæ. Afferunt ergo quemlibet Deorum elegisse sibi arborem quandam instructuosam per Insigni suo: Jovem Quercum, Venerem myrtum, Apollinem laurum, Neptunum pinum, Junonem juniperum. Factâ hac electione, accessit Minerva Dea Sapientiæ, totâque stetit attonita & rapta in stuporem, petiit à Jove, quam ob causam Dii elegerint sibi arbores illas instructuosas? Respondit ei Jupiter: Id maturo judicio & rationabili causâ fuisse factum, ut nimirum arbores illæ intelligerent non ob propria merita, sed ex mera gratia & liberalitate Deorum se esse electas. Ita pariter accidisse videtur

in hoc facto prædestinationis. Elegit Deus homines ad gloriam tanquam arbores instructuosas, quæ ex se nullum prorsus producant fructum bonorum operum, ut indicat Apostolus 2. Cor. 3. 5. *Non quod sufficientes simus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* Elegit igitur Deus hanc arborem instructuosam, & è perditionis massa eam transfert in fertilem paradisi terram, ubi eam irrigat aquis divinæ gratiæ, ut non se ex propriis meritis, sed ex mera Dei gratia electam gloriatur & cognoscat, quemadmodum iterum 6. Paulus testatur dicens: *Tit. 3. 5. Non ex operibus Justitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit.*

13. Confirmatur hæc veritas hocce argumento Theologico: Vel enim opera nostra bona considerantur secundum substantiam operis, & prout procedunt ex libero arbitrio, vel prout sunt à gratia sanctificante. Si considerentur, prout sunt ex libero arbitrio, non possunt esse meritoria de condigno vitæ æternæ propter maximam ejus inæqualitatem & importionem cum illa. Si verò loquamur de operibus meritoriis, secundum quod procedunt ex gratia sanctificante, quamvis sub hac formalitate sint meritoria vitæ æternæ etiam de condigno, quia sub hac ratione habent æqualem

Ddd 3 valorem

valorem cum beatitudine supernaturali, ut in scholis docetur; si tamen conjuncta sint cum perseverantia finali; Unde, quia nullus (ut pariter Theologi cum D. Thoma 2. 2. q. 63. a. 9. in argum. Sed contra docent) de condigno mereri potest perseverantiæ donum, bene sequitur, quod vita æterna quibuscunque datur, detur ex mera gratia Dei & misericordia. Unde Concilium Tridentinum sess. 6. c. 16. sic habet: *Iustificatis hominibus, & bene operantibus, proponenda est vita æterna, tanquam gratia misericorditer promissa.* Quod idem etiam confirmat Psalmographus, Psalm. 55. dicens: *Pro nihilo salvos facies illos.* Quem locum intelligit S. P. Augustinus de prædestinatione, & ideo exponit eum dicens: *Pro nihilo, id est, nullis eorum meritis præcedentibus salvos facies illos.* Porro, hæc intelligenda sunt de ipsa electione ad gloriam, quæ ex mera DEI gratia dimanat; nam ipsa actualis gloriæ collatio (quamvis appelletur gratia gratuita collata, ut ex Tridentino liquet, hoc tamen debet intelligi, quia ortum habet ex summa gratia, gratuita scilicet Dei prædestinatione;) Electis datur, ut merces & præmium justitiæ, ut testatur Apostolus, dicens: *Reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die Justus Judex.* 2. Timoth. 4. 8.

14. Hoc præmissio, quæres, cur nempe, cum in hac electione ad gloriam mediante gratiâ efficaci nullum ex parte prædestinati reperiatur præcedens meritum, sed mera sit gratia, quod homo salvus fiat, Deus aliquibus hanc præstitit, aliquibus verò non? Respondetur, quod quamvis assignari possit ratio, cur scilicet aliqui in genere assumantur, alii relinquantur; nimirum manifestatio divinorum attributorum; si enim o-

mnes electi fuissent, ubi appareret justitia DEI vindicativa? Si verò omnes fuissent relictæ in sua perditione, quis prædicare posset divinam misericordiam? In particulari verò, quare videlicet v. g. Petrus ad gloriam assumatur, Judas verò in massa perditionis relinquantur, non potest dari vel assignari ratio vel causa, quàm voluntas divina. Unde postquam S. Paulus attulisset exemplum electionis Jacob & damnationis Esau, confestim subjungit. (Rom. 9. 15.) *Quid ergo dicemus? Nunquid iniquitas est apud Deum? Absit.* Moysi enim dicit: *Miserebor cujus misereor, & misericordiam præstabo, cujus miserebor.* Id est, ut clariùs dicitur Exod. 33. 19. *Miserebor cui voluero, & clemens ero in quem mihi placuerit:* Et iterum: *Non est volentis, neque currentis, sed misereantis Dei.* Et statim prævidens & præfocans querelam, quam facturi erant gratuiti prædestinationis impatientes, dum dicunt: *Quid adhuc queritur? voluntati enim ejus quis resistit?* Subjungit increpando: *O homo, tu quis es, qui respondeas Deo: nunquid dices figmentum ei, qui se finxit, Quid me fecisti sic? An non habet potestatem figulus luti, ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam?* Denique idem S. Apostolus cap. 11. postquam satis diu locutus est de prædestinatione secundum propositum, totum discursum hac exclamatione concludit: *O Altitudo divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus!* Rom. 11. 33.

15. Similiter S. P. Augustinus hujus quæstionis profunditatem non aliter solvit, quam recurrendo ad inscrutabilia judicia DEI, ut constat ex tractatu 26. in Joan. ubi sic ait: *Quare hunc trahat, & alium non trahat, noli velle judicare,*

si non

si non vis errare. Et iterum: Si quis (inquit idem de spiritu & lit. 6. 34.) me interroget, cur illi ita suadeatur, ut persuadeatur, illi autem non? (id est, quare uni detur vocatio efficax, non verò alteri) duo solum occurrunt, quæ respondere mihi placeat: O altitudo divitiarum! & nunquid iniquitas apud Deum? Cui hæc responsio non placet, quærat Augustino doctores, sed caveat, ne inveniat presumptores. Item in lib. soliloquiorum animæ ad Deum cap. 28. alloquens Deum sic ait: Mundas autem de nobis filiis hominum eos, in quibus tibi placuit habitare, quos ab inaccessibleibus profundis secretis judiciorum incomprehensibilium sapientiæ tuæ, semper justorum, licet occultorum, sine eorum meritis prædestinasti ante mundum, vocasti de mundo, iustificasti in mundo, & magnificas eos post mundum. Non omnibus autem hoc facis, quod admirantur tabescentes omnes sapientes terræ. In Apocalypsi cap. 15. v. 8. dicitur: *Iuste & vera sunt viæ tuæ Rex seculorum.* Et paulò post subditur: *Impletum est templum fumo à maiestate Dei & de virtute ejus, & nemo poterat introire.* At verò quisnam erat hic fumus, qui aditum in templum tantoperè impediabat? Glossa inquit: Nemo poterat introire, id est intelligere iudicium, quare alios reprobavit, alios eligit, donec in fine mundi intelligant Sancti, quam investigabiles viæ ejus? Quis debili intellectu suo mysteria & fines, ob quos alios elegit, alios verò reprobavit, indagare poterit? Quoties contingit, quod homo aliquis virtuosus & exemplaris in progressu temporis pervertatur, è contra verò vir scandalosus reducat ad poenitentiam & salvetur?

16. Verum enim verò, quamvis nullus intellectus creatus penetrare va-

leat in hac gratuita electione consilia & judicia Dei, hoc tamen scire & credere debet, quod nulli Deus faciat injuriam; si cum ad gloriam non eligit, juxta illud Incarnatæ Sapientiæ effatum: *Matth. 20. Amicè, non facio tibi injuriam. Tolle quod tuum est, & vade. An non licet mihi facere, quod volo?* Enim verò, universum genus humanum jure merebatur infernum; Et tamen universum idem genus habilitatum fuit ad gloriam, omnibusque sine ullo merito ad eandem gloriam consequendam præparata fuerunt auxilia. Quod verò DEUS per suam bonitatem, vel per occulta judicia sua majores gratias donare voluerit uni, quàm alteri, hujus rei causâ nequaquam culpandus venit, utpote creaturarum suarum absolutus Dominus; *An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum?* Præclare Doctor Angelicus ad hoc propositum describit in cap. 9. epistolæ ad Romanos lect. 3. Si aliquis duobus æque ipsum offendentibus, uni dimittat offensam, & non alteri, est misericors uni, & justus ad alterum, neutri verò iniquus. Cum ergo omnes homines propter peccatum primi parentis damnationi nascantur obnoxii, quos Deus per suam gratiam liberat, solâ misericordiâ liberat, & sic quibusdam est misericors, quos liberat, quibusdam autem justus, quos non liberat, neutris autem iniquus.

17. Quamvis ergo divina bonitas prædestinatis majora gratiæ auxilia impertiat, quàm reprobis, ob hoc tamen illi lamentari non possunt, cum habeant media sufficientia, quibus salutem consequi possent, si vellent; Deus enim quantum est ex sua parte, omnes salvari cupit, ut testatur S. Paulus 2. Tim. 2. 4. dicens:

dicens: Omnes homines vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire; hinc etiam teste S. Joanne 1. 8. Deus illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. De reprobis autem dicit Job. 24. 13. *Fuerunt rebelles lumini.* Ecce igitur reproborum perversitatem, quam etiam S. Job alio in loco clarius depingit hisce verbis: *Tenant tympanum & cytharam, & gaudent ad sonitum organi; qui dixerunt Deo: Recede à nobis, scientiam viarum tuarum nolumus.* Job. 21. 14. Reprobi ergo dum damnantur, sibi ipsis culpam imputare debent; quia quamvis Deus (ut docet S. P. August. contra Julianum scribens) possit aliquos sine bonis meritis liberare, quia bonus est, non potest tamen aliquos sine malis meritis damnare, quia justus est. Cessent ergo reprobi peccare, & damnationem evadent.

18. Verum, etsi DEUS aeternam suam praescientiam reprobos infallibiliter praecognoscat prolapsuros esse in varia scelera, & consequenter aeternam damnationem non evasuros, haec tamen praescientia eos minime cogit ad perpetranda peccata; quia neminem, ut Sanctus Pater Augustinus loquitur, DEUS ad peccandum cogit, praevidet tamen omnes, qui propria voluntate peccabunt: Cur ergo non vindicta justus, quae fieri non cogit praescius? Sicut enim nemo memoriam suam cogit facta esse, quae praeteriunt, sic DEUS praescientiam suam non cogit facienda, quae futura sunt. Cujus doctrinae veritas dilucide constat sequenti similitudine. Continget nonnunquam, quod dum quis infirmatur, adveniat Medicus vir magnae experientiae, eidemque infirmo ex multis infirmitatis illius indicibus mortem infallibiliter praedicat; quis sapiens Medicum hunc suam praedictione sive prognostico, quod infallibiliter adim-

plebitur, in mortem talis infirmi influxisse, eique pestiferam hanc infirmitatem causasse, dicere audebit? Non enim Medicus mortem, vel infirmitatem illam praedicendo causavit, sed languens per inordinatos excessus, quos, dum sanus esset, voluntarie committit, & morbum pariter & mortem sibi metipso voluntarie accersivit, Medicus autem judicium suum de malo morbi illius exitu, qui infallibilis erit, secundum regulas scientiae medicinae, quae fallaces esse non solent, edicit. Pariter, quando Deus infallibiliter praecognoscit reprobos finaliter casuros, per hanc tamen praescientiam non constituitur causa eorum interitus, neque propterea homo necessario perit, cum ejus librum arbitrium ad bonum vel ad malum non temeratur, quemadmodum facetur Sapiens sequentibus verbis: Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui: adjecit mandata & praecepta sua, si volueris mandata servare, conservabunt te: apposui tibi aquam & ignem, ad quod volueris, porrige manum tuam: ante hominem vita & mors, bonum & malum, quod placuerit ei, dabitur illi. Super quae Sapientis verba, praecipue super ultima se reflectens Sanctus Vincentius Ferrerius sermone 1. in Dom. Septuag. hanc instituit considerationem: Si dicatur, si illud, quod placet homini, datur, ergo omnes ibimus ad paradisum, quia omnes volumus ire illuc; respondeo de illo, qui dicit se ire Bonaniam, & recipit viam Nutriae; sic superbus verbo se dicit ire ad paradisum, sed de facto recipit viam inferni; unde non dicitur voluntas, sed velleitas. Ita Sanctus Vincentius, Hujus autem velleitatis, ut dici solet, infernus est referatissimus.

19. Liqueat ergo ex dictis, omnibus reprobis

reprobis sufficientem à Deo fuisse datam gratiam, opem, & auxilium ad obtinendam salutem, nullum sufficienti gratiâ destitutum fuisse, quia semper Deus illis porrexit manus specialium inspirationum, quibus tamen protervè restiterant, unde spontè & obstinatè seipso damnarunt, & propriam neglexerunt salutem, & hoc adeò clarum est in fide Orthodoxa, ut à nullo sanz mentis vertatur in dubium. Hanc doctrinam confirmat miserabilis casus Judæ Proditoris, qui meritò potest esse typus & figura omnium reproborum. Inquit modò S. Ambrosius l. 1. offic. c. 16. Cùm jam Salvator noster sciret Proditorem Judam, quod nimirum tam perverse officio Apostolatus functurus esset, cur ergo creavit illum Apostolum, & annumeravit illum undecim aliis probis Apostolis? & acutissime respondet, & dicit duas Salvatorem nostrum Judæ præstitisse singulares gratias, unam quod elegit illum in Apostolum, alteram quod fecit dispensatorem & procuratorem Collegii Apostolici, quo demonstrare voluit magnum suum desiderium salvandi ipsum, & quia prævidebat pecuniâ eum stimulandum ad tradendum suum Magistrum, ut hanc ei tolleret occasionem, credidit manibus ejus oculos, ut hinc perciperemus, quod Judas damnationem suam non potuit adscribere Christo, nec de illo conqueri, qui & dedit bene agendi consilium, & subtraxit peccati occasionem, quæ illi damnationis futuræ causa erat. Hinc S. Chrysostomus hom. 1. de jejun. ait: *Marsupium illi suarum rerum concediderat Dominus, non ignorans, quod furaretur, sed volebat dando hanc potestatem mederi illius avaritiæ.*

20. Denique tantum habet Deus desiderium omnes salvandi, ut teste Origene hom. 20. sup. lib. Num. majorem Gram. Relig. Pars II.

habeat curam hominum, ut salvi fiant, quàm habeat dæmon eosdem pertrahendi ad inferni barathrum. Quocirco quisquis damnatur, damnationem suam nulli alteri, nisi sibi imputare debet. Hoc idem voluit Deus significare per Prophetam sic protestans: *Perditio tua Israel.* Glossa ordinaria exponit: Tu ipse es causa tuæ perditionis; propterea non de Deo, sed de temetipso conqueri debes. Ulterius, quis ignorat maximam damnatorum pœnam, esse pœnam damni, quæ in summa incestitia de amisso summo bono consistit. At si reprobi non habuissent potestatem perveniendi ad salutem æternam, gloriæque cælestis iisdem fuisset impossibilis, profectò vel nullam, vel exiguam haberent tristitiam, quod illuc non venerint, sicut parvuli sine Baptismo decedentes non habebunt ex pœna damni aliquem moerorem ut docent Theologi non pauci, quia visio beatificæ nunquam in eorum fuit potestate, & consequenter quod ad hanc non pertigerint, nullum habent dolorem, quemadmodum nullus nostrum contristatur, quod v.g. mortuo summo Pontifice, non fiat Pontifex. Ergo cùm vermis conscientia miserabiliter damnatos torqueat, æternumque torquebit, manifestè liquet quod damnati cognoscant, se potuisse perfacile pervenire ad illam beatissimam Dei visionem, hancque propriâ & perversâ suâ voluntate repudiassè, ac commutabilibus bonis, sedisque delitiis eandem postposuissè.

21. Vides, frater charè, nihil prorsus deesse ex parte Amantissimi Salvatoris nostri, quin omnes possimus salutem obtinere, tua ergo erit, si damnaberis, non Christi culpa: ipse enim omnia ex parte sua perfecit, ut prædixit per Isaiam c. 5. dicens: *Judicate ergo inter me & vineam* Ecc meam

meam, quid est, quod ultra debui facere vineæ meæ, & non feci ei? Quasi diceret: Te, O anima, in causa tua constituo. Iudicem, iudicæ inter te & me, si quid ultra facere debui, & non feci tibi; Ego te creavi, sustento, & conservo; nata inter fideles meo beneficio es: in Mauritania te creare potuissim, ubi falsum illum, sicut & Turæ, Mahometum adorasses, ego tamen Baptismi gratiâ te condecoravi, & postquam illam peccando perdidisti, per Sacramentum poenitentiae copiosius restitui; ego vitæ meæ pretio & effusione sanguinis quem pro te effudi, Crucis ligno tribus clavibus affixus te redemi: Iudica ergo inter me & te, quid est, quod debui ultra facere tibi, & non fecerim? Superest ergo, si æternam assequi cupis felicitatem, ut Christo Domino coopereris, & ejus vitæ & moribus vitam & mores tuos conformes. Cùm ergo hanc cooperationem potior pars Christianorum negligat, quid mirum si tot & quodammodo turmatim ad inferni barathrum præcipites agantur, & paucissimi ad æternam beatitudinem pertingant?

27. Quamobrem ne te aliquando hoc infinitum & irreparabile damnum in-

volvat, cave, ne communem laxorum Religiosorum semitam sequaris; cave etiam, ne sic ratiocineris: Hoc & illud facit hic & ille, possum & ego illud facere; si licitum est hoc & istud aliis, cur mihi non licebit? Quia ad similem argumentationem sequetur hæc conclusio: Iste & ille horribili poenâ multabitur ob tale & tale factum, ergo qui participavit in culpa, fieri quoque debet particeps poenæ. Ne ergo cum multis ineffabilibus in æternum crucieris tormentis, cave sequaris multitudinem peccantium, sed amplectere saluberrimum D. Anselmi consilium. Vixit, inquit, esse securus, quod sis ex numero Electorum & tunc satage ex numero paucorum esse. Si verò optas esse securissimus, stude nunc etiam te ex numero paucissimorum esse. Hoc est, noli sequi illos, qui viam spatiosam, jucundam, & delictis refertam ambulant; sed eos, qui viam arctam & spinosam indefessè percurrunt, qui repudiatis mundi cupiditiis sese seridè operibus poenitentiae addicunt, qui virtutes veras sectantur, & Deum solum amare gestiunt. Hæc si præstiteris, securâ de beatitudine obtinenda spem concipere poteris.

SERMO LXVII. DE CULTU BEATISSI- MÆ VIRGINIS MARIÆ.

*Qui me invenerit, inveniet vitam, & hauriet
salutem à Domino. Prov. c. 8. 35.*

Liquet ex hæcenus dictis, quam difficilis sit aditus ad celestem Patriam; quare, ut tot tantæq; perdendæ salutis pericula securi evadamus, necesse est apprimè, ut nos ex toto corde convertamus ad gloriosissimam Cæli Reginam, misericordiæ Matrem, eamque pio cultu ac veneratione prosequamur. Talis quippe cultus, & hujus SS. Virginis veneratio, ut SS. Patres unanimi consensu affirmant, est certum signum Prædestinationis, tessera salutis, pignus æternæ gloriæ. Unde ipsa de se ait: *Qui me invenerit, inveniet vitam, & hauriet salutem à Domino.* Hinc S. Ignatius Martyr ait: *Nunquam male peribit, qui Genitrici Virginis devotus sedulusque extiterit; Impossibile est enim aliquem posse salvari peccatorem, nisi per tuum, O Virgo, auxilium & favorem.* Quia nulli homini à Deo gratia conferitur nisi per MARIAM, quod SS. Patres probant, dum B. Virginem collo comparant; quia sicut collum capiti proximum est, mediūmque inter caput & membra, & nulli per caput in membra influxus descendunt, aut vicissim à membris in caput humores ascendunt, nisi per collum; ita etiam nullos gratiarum suarum influxus Christus, ut caput in nos tanquam in sua membra demittit, nisi per collum, id est per SS. suam Matrem; nec etiam orationes nostræ velut humores ascendere possunt ad suum caput, id est Christum, nisi iterum mediante Dei Genitrici Mariâ. Unde S. Bernardus ser. de Nat. Virg. dixit: *Nihil nos Deus habere voluit, quod per Mariâ manus non transiret.* Et serm. de aquæ ductu idem S. Abbas sic effatur: *Totis medullis cordis, totis præcordiorum affectibus Mariam hanc veneremur, quia sic est voluntas illius, qui omnia nos voluit habere per Mariâ.*

2. Igitur si bona à Deo obtinere, ac mala, præsertim peccata, evitare discupimus, ad B. Virginem velut amantissi-

mam Matrem confugiamus, eique omnem nostrum, ac rerum nostrarum curam penitus committamus, oportet, quemadmodum S. Bernardus ser. de Nat. horrat, dicens: *Quidquid illud est, quod offerre & obtinere paras, Maria commendare memento, si non vis sustinere repulsam. Filioli, hæc peccatorum scala, hæc mea maxima fiducia, hæc tota ratio spei meæ. Dico vobis, si piè à nobis pulsata, si piè fuerit invocata, compatietur nobis, nec deerit necessitati nostræ. Siquidem nec facultas ei deesse poterit, nec voluntas, quoniam Regina calorū est, misericors est, & Mater misericordiæ, hæcenus Doctor Mellissimus. Ipsa est, ait Innocentius III. ser. 2. de Assumpt. aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata. Luna lucet in nocte, Sol in die, aurora in diluculo. Nox autem est culpa, diluculum poenitentia, dies gratia. Qui ergo jacet in nocte culpæ, respiciat lunam, deprecetur Mariam, ut ipsa per Filium cor ejus ad compunctionem illustret. Qui verò ad diluculum poenitentiae surgit, respiciat auroram, deprecetur Mariam, ut ipsa per Filium cor ejus ad satisfactionē illuminet. Quia verò militiæ est vita hominis super terram, quicunq; sensit impugnationē ab hostibus, vel à mundo, vel à carne, vel à dæmone, respiciat castrorum aciem ordinatam, deprecetur Mariam, ut ipsa per Filium mittat auxilium de Sancto, & de Sion tueatur. Quis enim devotè invocavit eam, & non est exauditus ab ea? Ipsa est Mater pulchræ dilectionis & sanctæ spei. Ipsa est, teste S. Bernardo, præclara & eximia stella super hoc mare magnum & spatiosum necessariè sublevata, micans meritis, illustrans exemplis. O quisquis te intelligis in hujus sæculi profluvio magis inter procillas & sempestres fluctuare, quam per terram ambulare, ne advertas oculos à fulgore hujus sideris, si non vis obrui procillis.*

3. Hæc Ss. Virgo est tutissimum peccatorum refugium, quæ peccatores ad se conversos non repellit, sed fovet & protegit, eisque poenitentibus peccatorum veniam impetrat. Nam ut scribit *Blossus* in *Monit. spirit. c. 1*: hæc misericordiæ Mater S. Gertrudi quondam splendidissimo pallio cooperta apparuit, ad quam variae multumque deformes bestiae accurrerunt, seque sub ejus pallio absconderunt, quas omnes cum magna charitate excepit, blandæque pallio involvit, delicatæque manu suâ singulas contrectans amicabilem ipsis blandita est, quemadmodum quis blandiri solet catulo suo. Cum vero ob hoc factum obstupesceret Gertrudis, significatum ei est, per bestias illas peccatores significari, quos omnes illa, si ad ipsam confugerint, materno affectu excipere consuevit. Hinc non immerito S. Dominicus dixit: *Si omnes Sancti à nobis alieni essent, & ad preces nostras furdi forent, Mariam tamen semper nobis misericordiæ suam aperturam.* Hinc gloriosa hæc Virgo B. *Alano* dixit: Jam pridem mundum periturum fuisse, nisi suis precibus iratum Numen ipsa placasset. Hæc ergo, ut S. *Ephrem* fer. de laud. B. Virginis rectè ait, est spes desperantium, peccantium refugium, mundi solatium, portus cælorum. Expertus est olim hanc Mariæ misericordiam quidam Juris-Consultus, & Reipublicæ Advocatus, qui anno 1552. Veneritis degens [ut refert *Zacharias Boverius* tom. 3. annal. Capucin.] eum multas divitias injusto titulo possideret, aliquando accidit, quod religiosissimum & viræ Sanctumoniâ clarum, Patrem Matthæum Ordinis S. Francisci Religiosum ad prandium vocârit. Hic bonus Pater, ut erat in omnes occasiones, animas Deo lucrandi, intentus, venit ad horam statutam. Antequam autem cibi infererentur, Advocatus his P. Matthæum verbis affa-

tur: Pater mi, est mihi in domo simia planè admirabilis, quæ plus aliquid quàm brutum sapere videtur, quia hæc mensam sternit, mantilia crispat, calices lavat, orbes suis locis collocat: hæc, dum è curia redeo, quasi herum venientem agnoscat, fores domus aperit, & alia hujusmodi officia præstat, quæ summam omnibus admirationem pariunt. His auditis *Matthæus* confestim divino collustratus lumine, quænam illa simia esset, quidve in ea domo portenderet, agnoscit. Quare Advocato respondet: mirum quidem ac magna de simia narrari tibi, cavendum tamen, ne hac in simia aliquid præter simiam lateat, cupere eam ad se adduci, ut curiosus præsentem oculis lustret: Jubeat Pater familias bestiam produci, diu conquistâ, tandem loco obscuro sub lætica delitescens conspicitur. Cumque, ut inde erumperet, à famulis compelleretur, illa præter morem dentibus fremens, nullo modo adduci potuit, ut in medium prodiret. Quod cum *Matthæo* renuntiatum esset, is cum hero ad eam accedens, adesto, inquit, infernalis bellua, in nomine Domini Jesu Christi, & huc coram nobis quamprimùm procede. Paruit illa, & se ante omnium astantium oculos strit: tum *Matthæus* divino, inquit, imperio te obstringo & cogo, ut sine ambage nobis enunties, quis sis, & quorsum huc adveneris. Cui simia humanam vocem depromens: Ego sum diabolus, ait, neque alius mihi huc veniendi scopus fuit, quàm ut hujus heri [herum innuebat] animam dudum mihi obnoxiam ad tartara raperem. Cui rursus *Matthæus*: quid est, inquit, quod hoc ejus perdendi desiderium necdum expleveris? Quid hoc te facere prohibuit? Id unum, respondit dæmon, quod cubitum concessurus, semper Dei opem, Virginisque patrocinium tibi in præsidium impleo-

imploravit; à qua pia consuetudine, si semel duntaxat remississet, procul dubio ipsum de nocte quiescentem praefocasset, & infelicem ejus spiritum ad inferos rapuisset. Quibus auditis tota familia terrore perculsa, herus autem metu penè exanimatus, ad Matheum supplex convertitur, & impensè rogat, suo ne patrocinio deficiat periclitantem. Quem Vir Religiosus hortatur, ut ad magnæ Virginis potius opem se recipiat, non defuturam supplici, nisi desit ille sibi. Hinc ad ætatem conversus, quandoquidem, inquit, hujus hominis perdendi tibi à Deo potestas hæcenus non est facta, ego quoque Dei nomine, ne quid mali ei inferas, tibi interdico, præcipioque, ut protinus in tartarum abeas. Quibus imperatis, evanuit simia relicta in pariete aperturâ, quod testaretur se è domo evasisse. Sub hæc, dum accumbitur mensæ, Sacerdos mappæ dependulam laciniat, manibus comprimens & detorqueus copiosum ex ea sanguinem emulget, quem cum Advocatus subjectâ patinâ exciperet, ecce tibi, aiebat Pater, hic purpureus ille succus est, quem tot injustis exactionibus è pauperum fortunulis expressisti. Jam tibi, cuiusque rebus prospice, malè possessâ redde, vitam juxta christianæ disciplinæ regulam compone, & per spontaneâ supplicia æterna tormenta averte.

4. Ex hac historia docemur, quantæ sit utilitatis ac efficacæ Virginem Desparâ quoridianis obsequiis, etiam parvis, tamen constantibus, demereri. Millies periisset hic Advocatus, nisi ipsum ab assiduis cacodæmonis infidiis cultus magnæ Matris, quamvis haud magnus, & ex animo vitæ obsequio profectus, servasset. Certè Catharina Senensis, Virgini Sanctissimæ Pater æternus, teste Blosio in Monil. Spir. c. 1. hæc aliquando verba enuntiavit: *Maria Unigeniti Filii mei gloriosa Geni-*

trici à bonitate mea concessum est propter incarnati Verbi reverentiam, ut, quicumque etiam peccator ad eam devotâ veneratione recurrat, nullo modo deripiat à dæmone infernali. Nimirum quemadmodum celestis Rex solem suum oriri facit super bonos & malos; ita Regina Cæli gratiæ suæ radios mittit etiam in pectora densâ scelerum caligine obsepta. De qua S. Bonaventura ait: *Quis est, super quem sol non eluceat? Quis est, super quem misericordia Maria non resplendeat?* Atque ut Sol purissimos radios suos non modò per florida camporum, sed etiam per squalida sentium & sordida lacunarum dispergit; Sic Virgo clementissima, minimi obsequii impendio provocata, in inquinatissimos etiam animos amoris & protectionis suæ faces jaculatur.

5. In hujus rei majus testimoniū refert Petrus Antonius Spinellus in throno Dei. c. 35. num. 22. sequentem historiam. Miles erat, vir generosi sanguinis, sed prædationibus infamis, qui castrum possidebat, nullique alteri se dominio obnoxii ratus, quidquid rapiebat, id in arcem suam inferebat. Is igitur miles, aut rectius prædo in tanta scelerum colluvie, in qua collorenus demersus erat, id unum moris christiani habebat, ut omni die Angelicam salutationem recitaret. Interea accidit, ut vir quidam Religiosus illac iter faceret, quem mox viarum obsessores capiunt, & rapiunt potius, quam ducunt ad suum principem, qui sum percontatus, quis nam esset, quam vitam profiteatur, quæ causa viæ? quid extra monasterii septa quaerit? Ad hæc tam aptè respondet Vir Religiosus, ut Toparchæ suspicionem injiceret, magnæ virtutis & Sapientiæ in eo latentis. Hinc etiam cupiebat audire secreta, quæ Cœnobita cum eo communicanda habere dixit. Juber igitur convocari familiares, & audire, quid Monachus

proferret. Præstō sunt ad obsequium famuli. Asceta captivus circumspiciens dicitur unum deesse, & hic erat, qui Domino serviebat à cubiculis. Quare osyus mittitur, qui hominem ad Sermonem producat, at ille venire tergiversatur, unde iterum imperat herus nec sine minis, comparet tandem, qui ut primum obturum in Religiosum hospitem conjecit, mox cœpit instar energumeni oculos in capite invertere, rotare cervicem, oblectari pedibus, jactare manus & brachia, spumare linguā, stridere dentibus, ut crederent æteri eum in dementia lapsū. Probè noverat pius Religiosus, qualis sub hac larva lateret mimus. Proinde eum per Deum conjurans vehementer urget, ut fateatur, quisnam esset? Alacrior sublimiori vi adactus confitetur se emissarium ex inferis adesse, humana sub specie quatuordecim ipsis annis hero suo servisse eā de causa, ut, si quā die herus salutandæ Virginis consuetudinem intermitteret, strangulatum abriperet ad infernum. Quibus dictis jussus à Cœnobita in tenebras suas abire, ingenti cum fœtore disparuit, Ducemque sum prædonibus summā consternatione attonitum reliquit. Qui mox ad hospitis Religiosi pedes abjectus, affectu, quo potuit, ardentissimo gratias egit misericordie Matri, sua scelera dolentissime agnovit, veniam petiit, exomologesin de tota vita instituit, seque ad meliorem frugem revocavit. Exemplum Ductoris secusi reliqui saniora consilia ceperunt, & abdicatā prædandi licentiā deinceps sine aliorum injuria vixerunt.

6. Hinc ergo liquet, quantum valeat vel unica Angelica saluatio contra hostes stygios, cum hæc unica dictum latronum principem ex tartarei milvi unguibus liberārit, ac tandem suavi Christi iugo subjugārit. Quis igitur tardabit ex

toto corde confugere ad SS. hanc Virginem, quæ tutissima civitas refugii est? O quot iusta Numinis ira æternā morte ob sua scelera jam punivisset, si non ad Marianum asylum accurrissent! Nullus est adeo malus, qui si confugerit ad Mariam, non consequatur peccatorum veniam. Ipsa enim S. Brigittæ l. 6. Revelat. c. 10. & l. 2. c. 23. quondam dixit: *Ego sum Regina Cæli, ego Mater misericordie, ego iustorum gaudium, & adiutor peccatorum ad Deum.* Nullus est adeo maledictus, qui quamdiu vivit, careat misericordiā meā, quia propter me levius tentatur à demone, quā alias tentaretur. Nullus est adeo abjectus à Deo, nisi fuerit omnino maledictus, qui si me invocaverit, non revertatur ad Deum, & habiturus sit misericordiam. Ego vocor ab omnibus Mater misericordie, & verè misericordia illius me misericordem fecit. Ideo miser erit, qui ad misericordem, cum possit, non accedit. Ex quibus verbis satis liquet, quā merito Ecclesia Catholica in Litanis Lauretanis hanc SS. Virginem vociter *Refugium peccatorum.*

7. Porro ut hujus elementissimæ Advocatæ nostræ misericordia magis pateat, superioribus exemplis adjungere lubet sequens, cujus meminit Joannes Egidius in lib. scala Cæli. Erat quædam nobilis matrona, quæ magnā in Deiparam Virginem ferebatur devotione, cui filius erat unicus, parentis viduæ solatium. Hic ubi ex Ephēbis egressus, destinatur à Matre ad aulicæ servitiū ejusdam Principis. Abeunti filio inter alia etiam hoc documentum dedit pia Mater, ut semper veneraretur omni die Deiparam Virginem ad minus saltem devotā Angelicā salutatione; hoc pio monitu instructus adolescens discessit à matre, & in aulam admissus vixit aliquamdiu laudabiliter, brevi tamen mo-

res induit divinis maternisque præceptis contrarios. Eoque tandem devenit miser juvenis ex pravorum consortio, ut honestas omnis & virtus tanquam in charybdin naufragaretur. Jam dux & assignatus erat ad nequitiam cæteris, qui initio non nisi timide sequebatur. Hic aliquoties monitus, cum mores nullatenus emendaret, aulâ proscriptus est, & ut infamiam, quâ passim notatus erat, deslinaret, in avias sylvas concessit, ubi se prædonum consortio adjunxit, multasque rapinas & caedes fecit. In eo vitæ genere, cum aliquamdiu vixisset, ipse captus, & carceri mancipatus est, ac tandem ob sua crimina ad mortem condemnatus. Porro cum infelix juvenis suum infortunium & futurum supplicium mente volveret, conspexit repente proceræ staturæ virum, qui pollicetur exsoluturum se vinculis, si obsequi, & in sua jurare verba non recuset. Rogatus quis esset? ait se unum ex erebis spiritibus esse, missum à Principe suo, ut ipsi jam desperato opem ferat, si Christum ejusque Sacramenta abjuraret. Juvenis ut carere & capitali supplicio se eximat, diabolo servitutem promittit, & Christum cunctasque mysteria divina abjurat. Insistit Alastor, & urget, ut Mariæ quoque patrocinium abdicet & exsecratur. Captivus hoc audito nomine, statim totis artibus concutit, & in mentem reducere coepit, quid discedens à Matre audierit, promiseritque. Exclamat igitur: Hoc procul absit à me, ut ego amanatissima Patronæ meæ remittam nuntium, ut ab ejus tutela tot Beneficiis auctus me avellam! Absit hoc, quin potius quidquid vitæ reliquum est, id omne ei jam nunc dico & dedico, meque ejus mancipium perpetuum profiteor. Quibus verbis Genius stygius tantquam fulmine ictus evanuit. Juvenis ve-

ro de novo resumpsit animum, seriâque suorum scelerum poenitentia ductus, de testaturque infandum facinus, quo Salvatorem suum abnegarat, hinc Dei, ejusque SSæ Matris misericordiam ingentem ejulatu ingeminare ac implorare coepit: O Mater misericordiz, ajebat, miseresceat te mei execrandi peccatoris. O salus desperantium, o refugium delinquentium, ne projicias me à facie tua virginea, ne repellas me à misericordia tua! Non jam postulo cætenis hisce exsolvi, non supplico, ut mihi mortis supplicium condonetur, cupio, cupio dare poenas meritas nefandorum criminum, hoc unum rogo unice, hoc effaigito, ut pro me filium tuum exores, quia ego dignus non sum, ut oculos celo levem, ne me, quæso, clementissima Domina morti jam propinquum deseras ac destituas. In his cogitationibus & precibus cum tota nox esset peracta, & dies illuxisset, cum magno animi dolore omnia sua scelera sacra confessione expiavit. Post hæc ad locum supplicii ducitur, promptus & paratus mori. Cæterum ea, quâ ducebatur, viâ stabat Sacellum Virgini Deiparæ sacrum, in quo imago sculpta B. Virginis erat, ad quam reus inter lictorum manus accessit, mox totus oculis animoque in virgineam effigiem conversus Angelicam salutationem, quam omni die dicere consueverat, cum magna devotione recitat, moxque in hæc verba cum magna fiducia prorupit: O Mater, o Virgo, ne desere morientem! Portentum ingens! Imago in omnium oculis inclinat caput supplicii, & ad mortem jam condemnato; quare ad aram propius ab iis, qui ducebant eum, accedere permissus, ubi supremum Vale Patronæ suæ dicere, & osculum pedibus figere coepit. Et ecce novum ori-

tur miraculum. Imago Deiparæ subito extendit brachia, & miserum ac trementem intra sinum recipit & tam arctè adstringit, ut à lictoribus nullà vi extorqueri posset. Quo viso, universus populus exclamavit: Misericordia! misericordia! gratia! gratia! Itaque vinculis exsolutus, liber à Judicibus dimittitur, quem supremi Judicis Mater absolvit. Hinc juvenis Religiosum habitum induit, & que totum suæ Servatrici Virgini mancipavit, & præteritæ vitæ sordes largis lacrymarum imbribus abluit, & delevit.

3. Quis ex hac historia non satis agnoscit, quàm potens sit Maria ad vires & tenebras stygii tenebrionis evertendas, & à nobis propulsandas; Quis non videt, quàm misericors sit Maria erga peccatores verè pœnitentes; item quàm prona & liberalis ad succurrendum omnibus invocantibus se. Hanc suam adversus Orcum potentiam testatur ipsa in Revel. S. Birgitta l. 1. c. 9. Nullus, inquit, in hac vita est tam frigidus ab amore divino, quin, si invocaverit nomen meum cum integro proposito pœnitendi, statim ab ipso diabolus recedat. Hinc S. Germanus Deiparam sic affatur: Tu nequissimi hostis contra servos tuos irasiones, solà nominis tui invocatione repellens, tuos atque incolumes servas. Et B. Alanus Ordinis S. Dominici inter alia de Virgine Matre elogia ait: Cum Ave Maria dicitur, calum letatur, demon fugit, animus consolatione demulcetur. Cui astipulans S. Bernardus sic fatur: Cali vident, Angeli gaudent, mundus exultat, infernus contremiscit, demones fugiunt, cum dicitur Ave Maria. Amoenum & mysterio plenum est, quod refert Vega Societatis Jesu Sacerdos in Theologia Mariana num. 1387. Cum puella B. Mariæ addictissima passerculum per multos dies edocuisse pronuntiare: Ave

Maria; quæ deinde verba avicula frequens iterabat non sine audientium admiratione & plausu. Accidit autem die quodam passerculum cavea egressum esse, quem mox prætervolans accipiter arripuit, & in altum unguibus sustulit, mox devorandum; at miser passerculus notas sibi voces ingeminabat. Ave Maria. Mirum dictu; accipiter his verbis velut jaculis confixus, mortuus corruit, avicula autem unguibus libera, læta ac cantans Ave Maria, ad sinum juvenculæ convolvit. Et quid aliud erat juvenis memoratus, quam avis, cui infernalis vultus insidiabatur? Et verò jam unguibus eum tenebat, dimittere tamen debuit, quia consuetà Virginem salutandi formulà libertatem sibi peperit.

9. Merito ergo doctissimus Idiota in contemplatione B. Virginis ad nostrum propositum sic loquitur: Tanta est Mariæ misericordia, ut ab ea nemo repellatur. Ipsa est Advocata nostra apud Filium, sicut Filius apud Patrem; imò apud Patrem & Filium procurat negotia, & petitiones nostras; & sæpe quos Iustitia Filii damnare potest, Matris misericordia liberat, quia thesaurus Domini est, & Thesauraria gratiarum ejus. Nimirum ut in cælo inter Leonem & libram Virginis signum interponitur. Sic inter Leonem de Tribu Juda Christum, & libram illam judicariam, in qua omnium mortalium facta severissime expenduntur, amabilissima Virgo Maria suo patrocínio miserorum causas mitigat, & rigorem temperat libripendis illius tremendi. Casarius l. 2. c. 12. scribit de Juvene, qui fortunis omnibus dilapidatis evocavit ex orco malum genium, Deum abnegavit, Mariam abjurare noluit. Pressus inde criminis conscientia, in templum ingreditur, ante aram se prostermit, ubi Deiparæ imago visebatur, filium suum ulnis

complexa. Hic in lachrymas solutus, totus pudore suffusus, ardenti corde Dei Matris misericordiam obtestatur, ne se mortalium omnium sceleratissimum despiciat; sed suos oculos in se convertat, & respice, inquit, in faciem Christi tui; nec irrita fuisse preces. Ecce tibi, dum lacrymans inter suspiria hæret, imago Virginis extemplo animatur, & pro eo apud Filium perorat. At hic faciem oculoque ab impio & perjuro avertit. Instat nihilominus Maria, deque loco surgit, & ad pedes provoluta; per virginea, quæ lactantur, hbera, per amorem, quo se semper amplexus fuerat, obnixè deprecatur, ut perditio huic sceleris indulgentiam donet Filius, quandoquidem à fidelitate clientis erga se abire detrectaret. Ad hæc filius Matrem è terra sublevans, repulsam, inquit; O Mater, à me ferre non potes, & ad peccatorem conversus, eum in gratiam recepit, patrique sceleris veniam donavit.

10. Perapè nobis ad propositum argumentum servit, quod memorat *Dauroltius* c. 2. tit. 20. *S. Francisco* contigisse. Hic quippe Vir Sanctus per visionem vidit in planitie multos Angelos, & homines congregatos; item binas scalas, unam rubram, cui Christus insisteret, alteram candidam, cui B. Virgo innitabatur. Cùmque præsentibus per rubram scalam in cælum ascendere tentarent, mox per Christum ab ea dejecti sunt, quamobrem ad candidam scalam confugere iussi, facilem ad cælos aditum per Beatam Virginem receperunt. Quid aliud per visionem hanc Deus nobis intimare voluit, quàm ut confugiamus ad Mariam, si divinam gratiam consequi, æternamque gloriam adipisci optemus? Quemadmodum enim ii, qui in Regis familiarum adscisci cupiunt, prius uni ex

Gramm. Relig. Pars II.

regiis famulis & amicis adhærent, eique fide omni officioque deserviunt; ita & nos, ut inter Dei famulos & amicos numerari mereamur, summâ prius fide, charitatèque B. Virgini nos dedicare, eique tanquam Dominæ servire debemus. Quæ si præstiterimus, haud dubiè plusquam maternam de nobis geret curam, & ab æterno animas nostras vindicabit exitio, cæloque mancipabit. Poller enim hæc gloriosa Virgo tantâ potentiâ, ut perire nequeat, quisquis ab ea respicitur. Nam ut fidissimi hujus Virginis Servi *S. Bonaventura*, & *S. Anselmus* dicere solebant: *Sicut à te despectus & aversus, necesse est, ut pereat; sic ad te conversus, & à te respectus, impossibile ut pereat.* O verè verba aurea & omni dulcedine plena! Proinde quàm stultè & insipienter agunt illi, qui, dum possunt, non refugiunt ad hoc tutissimum Marianæ protectionis asyllum? O qualem non dolorem perferant damna vel ob hoc unicum, quod per Mariæ cultum ac venerationem tam facile potuissent Regnum Cælorum obtinere, & tamen hoc se neglexisse?

11. Cæterum ut quicumque etiam peccator majorem erga Virginem, tam clementem, spem concipiat, seque serio ad eam convertat, percipiat historiam, cujus meminit *Eusebius Nierenbergius* in troph. Marian. l. 4. c. 3. In Hispania non aded ante multos annos vitam agebat quidam omnibus flagitiis contaminatam. Nullum erat crimen, si hæresis excipitur, in quo ad seram usque ætatem non se volutaret. Eò denique devenit, ut id studiose ageret, quod Deo quàm maxime displicere sciebat. Neque jam malæ voluntatis libidine, neque illecebrosæ voluptatis suasu, sed impellente odio, quo in cæleste Numen fere-

fff

batur,

batur, atrocissima quæque scelera perpetrabat. Sic toto impetu in stygias flammâs ruentem sustentavit Mater misericordiz, nullis nisi minimis scelerati hominis obsequiis devincta. Hæc fortè de nocte quiescenti & sine somno jacenti aspectabilem se obijcit, & conjectis in eum oculis, admirabili modestiâ ac miserationis affectu plenis, mox iterum evanuit. Non fuit frustra tam benigni fideris aspectus; nam eodem temporis articulo impius peccator, ex unco illo oculorum perfrectu totam præteritæ vitæ rationem ita clarè distinctèque perspexit, ut mox ingentem animi dolorem fenferit, & quamvis ob tantam vitæ turpitudinem incredibili confusione potcelleretur, non ideo tamen animum despondit, aut spem veniæ consequendæ abiecit; sed ortâ lucæ Sacerdotem à Collegio Societatis Jesu accersendum curat; Mittitur P. Eusebius Nierenbergius, qui hæc literis mandavit, cui ille omnem retrò vitam tam exactè & explicatè evolvit, ut nemo Theologorum post operosam discussionem multorum annorum, claritè & accuratius exponere potuisset. Tribus horis in ea conscientiz accusatione consumptis, absolutionis beneficium à Sacerdote accepit, tantæque, quod reliquum erat vitæ, virtutum exercitatione peregit, ut omnes in admirationem raperentur. Interrogatus subinde à Confessario, quâ pietate aliquando in vita Dei Matrem coluisset? non aliâ respondit, quàm quod semel quotidie Salutationem Angelicam in ejus honorem recitasset.

12. Tantùm valuit vel unicum Ave Maria, tantùm operatus est unicus aspectus, quo Maria hunc peccatorem aspicere dignata est. Quippe dicit *Richardus de S. Laurentio* l. 2. de laud. Virg. ait;

Aded blandi erga omnes sunt oculi Virgini nostræ, ut, licet oculi Domini sint super Justos, oculi tamen hujus Domina sunt super peccatores, sicut oculi bonæ Matris super puerum, ne cadat, vel si ceciderit, ut eum releves. Unde ipsa servienti sibi ait: In via hac, quâ gradieris, firmabo super te oculos meos. Denique quis legens hanc historiam non exclamet: O magna Mater! Miserationum pelagus! peccatorum refugium Maria? Quænam hæc tua misericordia? quæ gratia profligatissimo peccatori impensa? Quid tibi, O Virgo purissima, cum hoc flagitiorum cæno? Quid tibi Dei Matri cum teterimo Dei hoste? Quis hic non etiam cum S. Bonaventura in Psalterio B. Virginis Ps. 39. in hanc erumpat vocem: Multa & mirabilia sunt dona tua, Domina, incomprehensibilia sunt tuarum munera gratiarum. Exaudisti preces [imò precatunculam magis labijs quàm corde suscipi] peccatoris, & eduxisti eum de lacu miseria, & de fovea inimici? O qualis fovea, quàm profundus lacus, quod demergit iniquitas sua peccatorem! ex hoc lacu, è faucibus tartari, è formidabili æternitatis infelicitis hiatus, eripuisti, O Clementissima Mater, hanc devotam orco victimam, & cælo asseruisti.

13. Cui igitur te, O incomparabilis Virgo, comparabo? certò haud malè fecerim, si assimilavero Lunæ. Quemadmodum enim Luna luminare minus nocti densissimas ejus tenebras depellendo deservit; Sic tu velut luminare minus prætes nocti, id est peccatoribus, ipsis scilicet tuum maternæ misericordiz auxilium præbes, horrendasque peccatorum nostrorum tenebras procul ex anima abigis. Hocque Tibi, O Maria, commissum esse ab ipsomet Deo munus, clarè admodum patet ex illo *Cant. c. 1.*

Egredere, & abi post vestigia gregum tuorum, & pascere hædos tuos, id est, ut pia Mater, pascere miseros peccatores suavi misericordiz ac benignitatis lacte. Ulterius cui Te, O benignissima Mater, æquiparabo, annon Arca Noeticæ? Tu enim à diluvio perditionis æternæ nedum incolumes servas homines, illos, inquam, qui piè & iustè, ut homines decet, vivunt, verùm etiam recipis bruta pecora, efferos leones, malè olentes hædos, id est varii generis peccatores, quos ad Te confugientes non repellis, sed fovēs & protegis, quoniam peccatorum omnium refugium te esse nemo fidelium negare potest. Hinc rectè fidus servus tuus S. Bernardus te alloquens ait: Tu peccatorem quantumlibet fœdum non horres, non despicias, si ad te suspiraverit, tuumque interventum pio corde flagitaverit. Tu illum à desperationis barathropiâ manu retrahis, spei medicamen aspiras, fovēs, non despicias, quousque horrendo Iudici miserum reconcilies. Hactenus Melissus Doctor. Quis igitur non festinabit suis in necessitatibus ac periculis ad hanc Sanctissimam Dei Matrem refugere? præsertim cum non possit fideliter ad se recurrentium, suamque opem implorantium non misetescere, quia miserationes ejus, sunt super omnia opera ejus.

14. Porro cognita hæc valut immensâ Virginis Matris misericordiâ, auditisque præfatis historiis, & SS. Patrum intellectis testimoniis, forsân nonnemo fluctuabit animo, ac in dubium revocabit ea, suprà quæ ferulimus de salvandorum paucitate. Si enim ita res se habeat cum Mariæ patrocinio misericordiæque, nemo sanè facilè Orthodoxorum æternâ morte damnabitur, quod

expressè pugnat contra superius in Sermone præcedenti relata. Nam quis ex horum numero salutis suæ est tam immemor, qui non unâ saltem ad minus Angelicâ Salutatione, quotidie Deiparam deveneretur, eamque sibi demereri studeat? Responderetur igitur, quod plus non raro valeat una hujusmodi precati-
uncula ex affectu sinceriore prolata ad misericordiâ Matrem sibi demerendam, quàm sententia aut millenâ properante linguâ devoluta. Hinc congruè *Author speculi* refert, fuisse foeminam officiosâ, ut sibi videbatur, pietatis erga Deiparam Virginem. Hæc quoties unam Salutationem Angelicam recitasset, toties lapillum in dolium bene magnum coniecit. Cùmque eadum illum lapillis impleffet, apparuit ei celestis Genius, illamque edocuit ex omni illo Salutationum cumulo, tantùm unicam candidioris lapilli pretium tulisse. Unde colligere est, veram erga Dei Matrem devotionem non in multitudine precum, sed in sincero affectu consistere. Hinc videmus, quod gravissimi quandoque peccatores unico ferventiori suspirio misericordiâ Dei sibi concilient; nempe plus interest *Quomodo* quàm *Quantum*. Scimus quàm efficax fuerit illa *Davidis* vocula: *Peccavi*: & illa latronis verba: *Memento mei*. Et illa filii Prodigii. *Peccavi in cælum & coram te*! Hujusmodi namque verbis ex intimo cordis sensu prolatis, partim peccata statim abolentur, partim congrua dispositio ad agendam pœnitentiam obtinetur, ut verum sit illud Apostoli *Rom. 5. Ubi abundavit delictum, super abundavit & gratia*.

15. Quamobrem licet multi Christi-anorum reperiantur, qui varia in honorem

rem Deiparæ Virginis. obeunt exercitia, orationes frequentant, peregrinationes suscipiunt, anathemata offerunt. Et Ah! quot ex his sunt, qui SS. Virginis gratiam sibi conciliant? Verè pauci; quoniam similia opera valde perfundiorè, corde frigido, tepescenti animo, sine debita & cordiali affectione, & consuetudine magis, quam ex sincera devotione peragunt; hinc non mirum paucos Marianam referre opem. Item quot reperire fas est, qui tamen sibi magnam in honorem Deiparæ præstare videntur, dum scilicet varias mortificationum species frequentant, non tamen merentur inter Marianos servos computari: tales autem sunt illi, qui inquinato corde, multisque vitiis oppleto Dei Matri serviunt. Porro, meminisse deberent hi tales illius clientis Mariani, qui ex amore Deiparæ Virginis multa quondam pietatis opera, heroicisque virtutum actus exercuit, de interiori verò animæ suæ cultu parvam vel ferè nullam curam habuit. Quantum enim hic vivendi modus displiceret B. Virgini, patuit ex hoc eventu. Nam cum Juvenis ille morbo quodam insperatè correptus lecto decumberet, affuit Sacratissima Cœli Regina, & ægotantem quodammodo consolatura, post suave colloquium pulcherrimos ei fructus obtulit, sed in patina spurca, scedèque commaculata, quam cum Juvenis contrectare vereretur, Deiparam cum admiratione percontatus est: quid sibi vellet hoc portentum, quod tam raræ pulchritudinis fructus in tam lœdo vase reposuisset? Cui illa; Si mysterium nosse vis, inquit, scito: quod talia sint opera & preces tuæ, quales hic fructus vides; quæ enim in honorem meum agis, pul-

chra sunt omnia, cor tamen tuum, ex quo hæc procedunt, est immundum, multisque vitiis maculatum; unde talem mihi nauseam movere, qualem tibi hæc immunda patina. Prius igitur cor tuum emunda, quam opera tua mihi posthac offeras, si vis, ut mihi meoque Filio grata sint. Sic effata ex oculis moribundi evanuit.

16. Liquet ergo ex ipso fmet Sacratissimæ Virginis oraculo, similia virtutum exercitia ipsi haud placere, nisi procedant ex mundo corde & à vitiis expurgato. Quid enim oratio ex impuro & sordido pectore? Quid generosum vinum in illoto & scedo poculo? Quid cibi delicati in immundo vase? Non est speciosa laus, ut Sapiens [Eccl. c. 15.] ait, in ore peccatoris. Egregiè omnino Dei Genitricis sensum descripsit S. Damascenus in Ser. de dormit. Virg. his pauculis verbis: *Ingloriam execratur, impuras cogitationes non fecius ac viperarum fœtus fugit, sermones fœdos propellit, ira tumorem odio habet, invidiam non admittit, superbia hostili animo resistit.* Procul ergo, procul præfidens peccandi licentia; Pone finem, ait S. Gregorius l. 1. ep. 47. *in voluntate peccandi, & invenies Mariam promptam ad te juvandum.* Quia ergo perpauci consuetudine peccandi serio se se abdicant, ideo minimè mirum, plurimos Dei Matris misericordiam non invenire, quamvis, nescio quæ, in ejus honorem peragant opera.

17. Præterea etiam, quot non numerare licet, præcipuè verò inter Religiosos, qui initio sui Tyrocinii, nescio quæ & quanta in honorem Deiparæ exercere gestiunt mortificationum opera, ac alia pietatis exercitia; qui postmodum, elapsis pauculis annis, ab inceptis pedem

dē retrahunt, & suas consuētas devotiones in auras abire sinunt: & quomodo, amabō, tales sperare poterunt patrocinium Marię, cū ipsi ab ejus cultu & veneratione recedant? Constantem sui amatorem Mariā desiderat, non tantum aut remissum. Quantus enim apud eam non fuit S. Edmundus? & tamen quod is unā solū die neglexit consuetam precem, quam quotidie in ejus honorem dicere solitabar, severius fuit ab illa monitus. Piissimus etiam Vir ille Thomas à Kempis, cū vice quadam statas suas erga Deiparam preces, seu quasdam devotiunculas intermisset, vidit illā in dormitorio deambulātem, & unicuique Religioso benedicens, ad suum autem cubile cū venisset, vidit se severo ab illa vultu perstringi, & sic tacite propter negligentiam suam objurgari. Quo visū fuit aded commotus, ut ab eo die nunquam deinceps in omnem vitam suam remiserit à consuetis suis erga eam devotionibus, abstineritque potius à quocunque alio negotio, quam ab hujusmodi exercitio. Amplius aliquid evenit B. Hermannō Josepho, qui cū esset à Superiore constitutus Monasterii ædituus, & nimia curā abriperetur, ita ut propterea diebus aliquot intermitteret solita sua ergo SSm Dei Matrem exercitia, audiit vice quadam sub vespertinum ad fores templi strepitum extraordinarium, cūque accurreret visurus, quid ille sibi strepitus veller? vidit adesse anum aliquam malè vestitam, rugosam, & omni ex parte deformem vetulam, quam cū agnovisset ex voce esse Beatissimam Dei Matrem, cum qua sapius aliās familiarissimè agere consueverat, in-

solita rei novitate attonitus interrogavit illā, quid tam deformi vultu & vestitu portenderet? Tunc illa: Talis sum, inquit, Hermannē in corde tuo, qualem me foris vides, jam enim tibi in animo vilis, quia ab amore & veneratione mei remissisti. Quibus dictis disparuit.

18. Si hæc charioribus ejusdem clientibus venerunt propter modicam in ejus Servizio negligentiam, semel tantum vel bis commissam, quid gratiæ poterunt sibi polliceri illi, qui Spiritus Sancti dictamine moti, magna quidem proposita subinde in honorem Deiparæ concipiunt, cū autem ad opus pervenitur, vix unam vel alteram devotiunculam peragunt, & mox à propōitis suis reficiunt? Quid auxilii sperare poterunt illi, qui dicere vel cogitare solent: Non teneor v. g. coronam B. Virginis vel quippiam aliud recitare, non obligor ad hæc & illa præstāda &c. Percipiant tales, quod P. Casparus Lechner in Sodalit. parthēn. l. 3. c. 2. memorat. Duo è sodalities Adolescentes die aut festo, aut Dominico, pomeridiano tempore, dum sudant ac innube cœlum esset, se recreandi causā navem conscendunt, ut in Pado Italiæ flumine Iustabundi reliquum diem transigerent; dum id agunt, dixit alter alteri: Persolvimusne hodie consuetum Sodalitatis pensum? Legamus ergo B. Virginis horarias preces. Cui alter: leges sodalitatis, inquit, non obligant sub peccato, & mihi jam precandi animus non est. Nihilominus alter orat, iste neglig.

git. Paulò post orta est horribilis tempestas; turbines nunc ad hanc nunc ad illam partem navem iactabant. Juvenes summum vitæ suæ discrimen arbitantes, Mariæ patrocinium ambo inelamant: adest illa pulcherrimâ specie ei, qui preces legerat, & prehensâ manu periculo eripit: ad alterum verò simile subsidium implorantem conversâ, torvèque intuita ait: Jam non obligabaris me colere, nec ego obligor te morte eximere. Et cum hoc amarulento dicto miserum è navicula in flumen jam excussum, & cum morte jam luctantem deseruit. Ut aded etiam hîc usurpare liceat illud *S. Thomæ*: Sic nos tu vistas, sicut te colimus. O quot cum isto frigido sodali in ultima mortis lucta Mariam nomine inelamabunt, ejusque opem & auxilium implorabunt, ac nihil impetrabunt; quia cum se in vita non exhibuerint erga eam filios, nec ipsa erga eosdem cum morte jam luctantes monstrabit se esse Matrem. Sic infelices, cum oculos suos altius aperient, ingemiscendo videbunt, quantum sibi animæque suæ noquerint per detestandam Mariani cultus negligentiam & remissionem. Invocabunt quidem tunc patrocinium Mariæ, at illa suas obturabit aures, quia & illi ad ejus inspirationes surdi erant.

19. Tandem etiam non pauci sunt, qui Mariæ misericordiam sibi in venenum convertunt, cogitantes intra se: Dei Mater est tam pia & misericors, ut quantumvis etiam maximos peccatores ad se conversos non repellat, sed benignè suscipiat, sove-

aque, ac suo filio reconciliet. Hinc suis cupiditatibus frena laxant, & perditissimè in Marianam Misericordiam peccant. An ergo tales digni sint exaudiri, dum in extremis suis periculis Mariam invocabunt? Profectò non. Audiamus, quidnam de similibus sentiat maximus Ecclesiæ Doctor *S. Pater Augustinus*: *Diminuerare* [inquit Ser. 120. de Temp.] non possum, quantos hac inanis spes umbra deceperit. Porro tamen subinde Augustissima Coeli Regina tales perverissimos peccatores, parvo tantum obsequio mota, benignissimo pietatis suæ oculo respiciat, eisque peccatorum suorum indulgentiam apud dilectissimum Filium suum impetret; hæc tamen gratia est extraordinaria, & insolitæ misericordiæ beneficium, centesimo imò nec millesimo concedendum. Optimè huc quadrat comūne proverbium: Una hirundo non facit Ver.

Du siehst ein Schwalb/
denckst doch darbey/
Es folgt nit/das gleich
Frühling sey.

20. Ulterius locum hic habet illa Juris regula: *Gratia uni facta, non est trahenda in consequentiam & exemplum aliorum*. Sic etiam gratia uni peccatori à Maria præstita, non est extendenda ad reliquos peccatores; Nam si communiter hoc beneficio mali & perversi homines impetirentur, Bone Deus! quot non forent, qui mala malis, scelera sce-

leribus

leribus cumularent, qui tamen nunc salubri Dei timore occupati peccata declinant, non nescientes, quàm difficilis ad cælum sit aditus. Proinde longè melius, & Divinæ Providentiæ conformius est, ut non passim omnibus peccatoribus hoc singulare Marianæ Clementiæ beneficium communicetur, quia sic quàm plurima scelera, aliàs [qui nunc boni audiunt] ab eis quoque committenda impediuntur. Quod porro valde conveniens sit, ut saltem aliquibus pauculis hæc specialis gratia conferatur, inde liquet; quia sic spes peccatorum verè poenitentium magis roboratur, & fiducia eorum erga Deiparam augetur, qui aliàs in desperationis abyssum prolaberentur. Item per hanc Mariæ misericordiam, aliquibus desperatissimis peccatoribus præstitam, etiam major devotio Marianorum clientum erga suam Dominam accenditur, accensæque firmiter conservatur. Dum enim intelligunt tantam gratiam à Sanctissima Virgine etiam ipsis Dei hostibus fuisse collatam, spes eorum mirum in modum roboratur, se ab illa repulsam minimè passum iri, si in ejus Servizio constantes permanant.

21. Ex his ergo probè consideratis, sat abundèque constat, adhuc verissimum esse, plurimos Christianorum fore damnandos, quia potior eorum pars ex culpa propria obstaculum ponit, quò Marianorum influxus favorum in se recipere non valeant. Qui naturæ secreta scrutantur,

ajunt tempore verno, effulgente sole, cælestem rorem super amplissimum maris sinum diffundi, pandique margaritarum conchylia, quæ receptis inde guttulis, eas in uniones mutant, & consolidant; calyces autem, qui se non aperiunt, pretioso foetu destitui. Talis Sol est Maria, quæ gratiarum suarum rorem super totum genus humanum diffundit: qui ergo hunc cælestem rorem non suscipit, nec preciosos virtutum fatus parturit, profectò non Mariæ, sed sibi ipsi culpam adscribat, quòd scilicet vitiorum veterinò oppressus cordis sui valvas huic Mariano Soli non referarit, quòd, discussis peccatorum tenebris, dies gratiæ ei oriatur. Hinc quàm tristitia, sed seræ erunt inferorum, præcipue Christianorum, lamenta, qui id unice dolebunt ac deplorabunt, quòd Mariam, Scalam, Fenestram, Januam cæli, non ut decebat, coluerint, ejus se fidei & misericordiæ non commendarint, per ejus patrocinium è vitiorum barathro non se sustulerint, per gradus hujus Scalæ non ad ipsius Dei clementiam ascenderint, & ad regnum cælorum, quod etiam haustu frigida venale est, minimo, constanti tamen ac ferventi, in Deiparam obsequio, sibi aditam per hanc Januam non paraverint. Quamobrem Amice frater, ne quondam similia damnatorum lamenta tu quoque canere cogaris, age nunc, quod agere vales, quò tibi hanc misericordissimam Matrem in tempore opportuno propitiā reddas, ac de ejus favoribus æternū cum ornibus ejusdem Sacratissimæ Virgini

416
 22. *giris* clientibus gaudere valeas. Porro, ut hoc Mariano favore aliquando fruaris, cave ne negligas sequi saluberrimum D. Bernardi monitum, dum homil. 2. super missus est, ita scribit: *Ut impetres orationis ejus suffragium, non deferas conversationis exemplum.* Qualis autem Virginis ac Matris nostræ fuerit conversationis, ac vitæ norma, quam sequi debemus, D. Ambrosius [lib. 2. de Virginibus] his verbis indicat: *De cæteris ejus virtutibus quid loquar? Virgo erat non solum corpore, sed etiam mente, qua nullo doli ambitu sincerum adulteraret affectum. Corde humilis, verbis gravis, animi prudens, loquendi parvior, legendi studiosior: Nullum ladere, bene velle omnibus, assurgere majoribus natu, æquidibus non invidere, fugere jactantiam, rationem sequi, amare virtutem.* Quisquis ergo es, qui verus ac genuinus magnæ Matris Mariæ filius & cliens non solum audire, sed & esse desideras, vitia & peccata, quæ Dominæ nostræ virtutibus contraposita sunt, quæque forsitan secutus hucusque fueras, imposterum deferas, longèque à te propellas oportet; si secus agis, ne dicas, neque credas, te esse Mariæ cultorem & amatorem; Quippe vera amandi Matrem Virginem lex est, quam pro amando Deo vates Regius [Psal. 96. 10.] proposuit, dicens: *Qui diligitis Dominum, odite malum.* Unde, literulâ mutata, devotos Magnæ Dominæ sic alloquitur D. Bonaventura in Psalterio Virginis: *Qui diligitis Dominam, odite malum.* Standum enim est Regulâ Juris: *Amicus meus, inimicus inimici mei probatur.* Qui aliter agit,

non Virginem, sed se amat; imò nec se quidem; dum perniciem ipse sibi accersit præsentissimam. Nam [ut dicitur Tobia 12. 10.] *Qui faciunt peccatum, & iniquitatem, hostes sunt animæ suæ.* Ergo, O Mariophili, quod pro scopo in præsentia GRAMMATICA RELIGIOSA præfiximus, sollicitè ac diligenter observate & facite; nimirum satagite semper DECLINARE à malo, & CONJUGARE bonum in tempore PRÆSENTI; Hoc enim modo, si videlicet, relicto vitiorum IMPERFECTO, PERFECTUM virtutis amplecti elegeritis, obtinebitis securè FUTURUM INFINITUM cum PARTICIPIO salutis.

23. Quamobrem quisquis hæc legit, vel legi audit, velut argumentosa apis in suum cordis alvearium cuncta recondat, memor semper illius Hymnographi Regii [Psal. 96. 27.] *Declina à malo, & fac bonum.* Pro utroque hoc bono [à quo totum nostrum dependet æternæ felicitatis pondus] efficaciter assequendo, nil magis facit, quàm totâ mentis devotione recurrere ad Virginem Matrem, seque in sequentibus pro ejus honore exercere industriis, per quas miro modo ad se quilibet certò trahet misericordiæ Matris affectum & amorem, sicque æternam indubitanter consequetur animæ suæ salutem, dummodo in iis frequentandis perseverans constiterit. Sit ergo prima tua, qui Mariæ servus ac cliens audire, & esse cupis, devotio; nimirum ut in ejus honorem te quotidie contineas ab aliquo vitio, in quod maximè propendes.

Nam

Nam credas oportet, neminem in hac vita mortali tam sanctum & perfectum esse, ut à natura non propendeat ad aliquod vitium, vel saltem defectum leviores, & quidem ad unum plus, quàm ad alium. Optimum autem remedium occurrendi huiusmodi vitis est, si quis sibi proponat in honorem Beatæ Virginis ad certum aliquod tempus abstinere à tali defectu, sive vitio, ad quod à natura se maximè proclivent sentit. Sic si quis adverteat in se, quod in oculis sit curiosior, aut liberior in lingua, aut ad exitum ex cella, aut clauistro propensior, facillimè hoc vitium successivè vincet, si statuerit ex amore Deiparæ abstinere ab illo in primis die uno vel duobus, deinde per hebdomadam unam, postea ab una festivitate Beatæ Virginis ad aliam, & sic deinceps juxta dictamen affectus erga Deiparam. Experientiâ namque constat, quod hoc modo superata fuerint vitia, quæ putabantur ferè insuperabilia.

24. Hoc modo juvenis quidam lasciviæ deditus, cum in Venerem esset aded. putris, ut nullis remediis videretur ab hoc foetido crimine posse avelli, monitus est à Sancto Bernardo, ut saltem per triduum ab illo abstineret in honorem Sanctissimæ Trinitatis, quod & fecit: elapso autem illo triduo monitus est, ut adhuc alio triduo ab hoc vitio se cohiberet in honorem Sanctissimæ Reginæ Cælitum: cui monitioni cum ægrè tandem annuisset, sed demum fideliter obtemperasset, reversus ad Sanctum Bernardum dixit, non esse sibi opus ulteriori stimulo ad dissuadendum illud vitium, ed quod motu proprio jam firmiter proposuerit ab illo

Gramm. Relig. Pars II.

deinceps in perpetuum constantissimè abstinere, prout etiam reipsa fideliter abstinuit. En quantum profuerit huic maleficio homini, etiam vel semel exercuisse in honorem Beatæ Virginis istiusmodi devotionem. Huc pariter facit, quod Joannes Nyder, qui Anno 1430. Norimbergæ Annistæ fuit in Sancti Dominici familia, scribit libro 4. Formic. cap. 46. fuisse scilicet virumobilem ævo suo, qui à puero assueverat Deum & Cælices verbo violare, aliis pessimè precari. Has voces puer in aula hauserat, quas & senex assidue iactabat. Displacuit viro inolitum hoc vitium, statuitque apud animum suum sæpius tam sedam loquendi sabem dediscere, nec tamen dedidit, pugnavit secum aliquamdiu, raro victor: nam lubricæ linguæ præcipitio abreptus ruebat in antiqua. Tandem firmiter sibi proposuit, quod in honorem Beatissimæ Virginis ab istiusmodi linguæ peccatis abstinere vellet, hac lege, ut quotiescunque linguâ Deum hominésque peteret, eo die carnibus abstinere. Et ne sibi quidquam ipse indulgeret, famulis severè præcepit, ut execrationes suas & maledicta numerarent, & quemcunque numerum subnotassent, iussi dicerent. Principium, ut solet, tam fuit difficile, ut anno ferè dimidio à carnium esu non sine violentia se continuerit, ne, quod Deiparæ Virgini se facturum promiserat, violaret. Et quamvis aliquanto tempore in Principis cuiusdam aula degeret, nihilominus instituti tenax, perseveravit facere quod coepit. Ex quo agendi modo ita seipsum triumphavit, ut quidquid viti pessimæ consuetudine contraxerat, generosè prorsus expugnaret sic, ut nulla amplius vo-

Ggg

cula

cula impia ab ejus ore audita fuerit; Tanti est vitium quodcumque hac parte agredi; & velle vincere. Vincit, quisquis ita agere firmiter decernit. Et ut dicta firmemus, citatus Scriptor subjungit ista: Civis Memmingæ opulentus in eandem execrandi consuetudinem prolapsus, hæc sibi mulctam statuit, ut quoties divinum Nomen minus reverenter appellaret, aut aliter linguâ delinqueret, eo die in honorem DEI Genitricis MARIE genium vino fraudaret, & aquam hiberet, idque sine ulla exceptione vel venia. Non diu lympham bibit, & linguam domuit, à consuetudine tam improba penitus liber. Quid ad hæc dicis, O Mariophilè Religiosi? Si sic in honorem Deiparæ per mortificationis vomerem sua vitia eruncare student Laici & saculares, quid non agere deberent Clerici ac Religiosi? Quisquis igitur vel linguæ procacitatem, vel aliud quodcumque vitium in se cupit expugnatum, hoc agat, ut pro honore & amore Sacratissimæ Virginis MARIE voluntariis se poenis toties moneat, quoties deliquisse contigerit: hoc enim modo & domari lingua, & quidquid vitiosi vivit in animo, superari poterit. Nec præterea dubitandum, quin multi ob hanc devotionem DEI Matri gratissimi extiterint, proinde non negligenda, sed ab omnibus Marianis Cultoribus ante omnia frequentanda est hujusmodi devotio.

25. Altera ad Beatissimam Virginem devotio est, ei offerre sertum ex diversis Virtutum actibus, piisque operibus confectum. Hæc devotio est adinventâ à bonis quibusdam Cultoribus Marianis, qui singulis diebus ali-

qua opera bona in honorem Deiparæ Virginis exercuerunt eo fine, ut sub finem vitæ hæc omnia in unum quodammodo fascem collecta, eidem Sacratissimæ Dominæ suæ per modum ferti offerrent. Horum exemplum si cupis imitari, fac tibi libellum, conceptoque proposito firmo, quod singulis diebus vitæ tuæ velis unum ad minus actum meritorium in honorem gloriosissimæ Cælitum Reginæ facere, & nota quid quolibet die in ejus honorem feceris, & si quandoque sub vespertum adverteres, quod aliquâ die nihil simile feceris, adscribe pro ea die Nullam modo confueto, id est O. cum detestatione tamen tuæ negligentia, conceptoque emendationis proposito. Et postquam vitæ tuæ metam imminere senseris, offer Beatissimæ Dominæ tuæ hoc sertum affectu humillimo rogans, ut tibi vicē versâ coronam gloriæ à dilectō Filio impetret. Eadem devotio potest applicari ad certas Deiparæ festivitates, ita ut decem, viginti, aut triginta diebus ante aliquam ejus festivitatem antecedentibus, quotidie aliqua pietatis opéra facias, & in libello tuo notes cum intentione, quod hæc opera permodum spiritualis ferti colligata velis amabilissimæ eidem Virgini in occurrente ejus festivitate humiliter offerre. Quantos porro ex hac in Deiparam devotione in religiosæ perfectionis studio progressus sis facturus, propria te docebit experientia, quippe quæ aliàs videntur ardua ac difficilia, hoc modo sient suavia & facillima. Quid enim v.g. difficilius videtur, quam eos, qui te oderunt, multisque afficiunt injuriis & calumniis, ex corde diligere, eisque benefacere, ac pro eorum salute ardentem

ardentes ad Deum preces effundere? Hoc autem jucundum fiet, dum in tuo libello notas: *Hodie in honorem B. Virginis huic supe illi, qui me injuriose læsit, famam mihi detraxit &c. ex animo non solum indulsi, sed etiam has & illas preces pro eo Deo obtuli. Si molestum quandoque tibi accidat, totâ die in cella solitariè vivere, & ab omnibus verbis abstinere; id citra ullam difficultatem practicabis, dum in tuo libello notaveris: Hodie amore Virginis Deiparae solitarius in camera mansi, & ab omni otiosa ac inutili verbis abstini. Hoc modo gradatim vitia omnia radicibus ex animo tuo eruncabis, eorumque loco efflorescere senties odoriferos variarum virtutum flosculos, qui animam tuam mirè exornabunt, eamque Christo, & Sanctissimæ Matri ejus acceptissimam reddent, prout colligere poteris ex iis quæ sequuntur.*

26. *Casarius rerum memorabilium, quæ suo tempore contingere, fidelissimus Scriptor, refert lib. 7. Miracul. cap. 59. quod propè Tridentum latro famosus, vel potius infamis degerebat, qui cædibus & rapinis circum circa omnia replebat: Hic aliquando ab obvio quodam Cisterciensi Monacho persuasus, proposuit omnibus diebus Sabbathinis in honorem Deiparæ jejunare, & à latrociniis diebus illis abstinere: quod & fecit: factum interea, ut etiam Sabbathino die caperetur à satellitibus, quorum manus effugere poterat, si contra propositum suum se defendere voluisset. Ductus ad carcerem Tridentum, facto processu fuit adjudicatus morti, ad quam se cum magno dolore & pœnitentia disposuit, tandemque capite plexus est. Nocte in-*

sequenti circumfulsit magna lux sepulchrum hujus defuncti, & comparuerunt Matronæ quinque: quarum quatuor cadaver ex infami tumulo effodientes, & caput corpori adaptantes, posuerunt in feretro miræ texturæ purpurâ superinjectâ. Cùmque ad portam civitatis quatuor ex illis feretrum deferrent, quinta, quæ omnium erat clarissima, cereum accensum manu gestans (quod & reliquæ faciebant) dixit custodibus: Dicite Episcopo, ut hunc meum servum in templo honorificè sepeliat. Mane cùm Episcopo hæc nuntiata essent, cum Clero & populo exiens, purpuram deposuit, caput præcisum corpori unitum videns expavit, texturamque purpuræ humanum artificium excedentem admiratus, relatis credidit, & cadaver cum timore & honore maximo, non ut latronis, sed ad instar Christi Martyris, in loco à DEI Matre designato sepelivit. Disceant hinc omnes, quàm potenter per modò memorata Marianæ devotionis exercitia ad se attracturi sint misericordiæ Matris favores; Nam si hic latro tam eximias à Virgine Deipara consecutus fuerit gratiarum prærogativas eâ solum de causa, quod vel unâ in hebdomade die ad illius honorem à cæde & læsione aliorum abstinuerit, eoque die jejunando sese afflicturè? Quid non sperandum habebunt illi, qui quotidie contra quælibet vitia non solum strenuè decertant, eaque victoriosè profligant; sed insuper specialem virtutis actum amore amantissimæ Matris suæ MARIE exercere non intermittunt? Profectò non habent, nec habebunt quod in morte sua timeant; experientur enim certò in illa ultima hora auxilium Marianum,

rianum, quod perire eos neutiquam finet, quia teste Sancto Ignatio Martyre, nunquam male peribit, qui Genitrici Virgini devotus fuerit.

27. Verum enim vero, quò quis indes magis ac magis Virginis Deiparæ affectum & amorem sibi conciliet, optimum fecerit, si quotidie in honorem ejus Rosarium Majus (quod alias vocari solet Plalterium Beatæ Virginis) cum pia quadam devotione oraverit. Quem quidem cultum super omnes sibi acceptissimum esse Beata Virgo Servo suo Beato Alano revelavit, dicens: Hoc genus orandi est mihi gratissimum, & ad impetrandam divinam misericordiam accommodatissimum. populi salutare, & contra quævis adversa præsentis auxilium. Hoc autem Plalterium originem suam habet à Sancto Dominico, & constat quindecim decadibus in honorem quindecim Mysteriorum Beatæ Virginis, quæ solent salutationibus interferri. Quantum verò hoc Plalterium ad divinam misericordiam impetrandam faciat, quamque potenter & efficaciter à gehennalibus suppliciis eripiat, nostramque salutem securam reddat, liquet ex quodam responso, quod cacodæmones ex persona quadam obsessa, cogente & urgente Sancto Dominico, dederunt dicentes: Coacti fatemur, neminem nobiscum damnari, qui in Christi Matris cultu, & pio obsequio devotus perseverat. Unicum ipsius suspirium ab ipsa. & per ipsam Sacrosanctæ Trinitati oblatum superat, & excelsis omnium Sanctorum preces, magisque eam reformidamus, quam omnes Paradisi Sanctos, nec contra fideles ejus servos & famulos quidquam prevalere possumus. Notum sit etiam vobis, plurimos Christianos in hora mortis ipsam invocantes contra juram

nostram salvari, & nisi ista obtulisset, nostrosque conatus repressisset, à longo jam tempore Ecclesiam exterminassemus. Adhuc plenus & plenus, & si necessitate compulsi, vobis dicimus: Nullum in exercitio Rosarii ipsius perseverantem, æternos inferni subire cruciatus, ipsa enim devotis servis suis piam impetrat contritionem, quæ sit, ut peccata sua confiteantur, & eorundem indulgentiam à DEO consequantur. Et hoc est, quod ipsa protulit de Rosario, esse scilicet ad divinam misericordiam impetrandam accommodatissimum, quam & nos, si Rosario devote & perseveranter operam demus, Deiparæ faventem consequemur.

28. Quod si autem tempus alicui non vacat, omni die majus hoc Rosarium percurrere, conetur saltem in solemnibus Deiparæ festivitibus (quibus plus solito in honorem magnæ illius Matris fieri convenit) Plalterium hoc devotè mente orare, Rosarium verò minus (quod constat sex decadibus sive 63. Salutationibus Angelitis in honorem sexaginta trium annorum, quibus Beatissima Virgo in hoc mundo juxta commanentem sententiam vixisse dicitur) qui quotidie non perfolvit, nescio, num dignus censendus sit inter Marianos Clientes, & Cultores computari. Quantoperè verò hæc etiam devotio Deiparæ Virginitatis placeat, liquet ex exemplo (Chron. Minor. part. 3. lib. 1. cap. 36.) quod subijcio: Aloysius Albanensis ex Ordine Minorum Novitius à suo Guardianò, Patre Gabriele, singulis diebus coronam, antequam ederet aliquid, recitare jussus, cum aliquando aliis occupatus, peni sui immemor ad mensam venisset, à Superiore interrogatus, & de obli-

oblivione increpitus ad templum, ut debitum exolveret, missus est. Ibi bonus ille flexis ante Aram maximam genibus, coronam suam persolvere instituit, quod dum facit, visus est tum ab aliis, tum ab ipsomet Superiore, qui ad rei miraculum commonitus accurrerat; visus est, inquam, Angelus orantis supernè capiti imminens, qui filo aureo rosas liliæque, quæ de istius ore suebant, ita inferebat, ut post singulas rosarum decades, singula lilia succederent, quæ deinde omnia, in corollæ modum innexa, adolescentis capiti imposuit, & avolvit. Et nè quis vanam hinc aliquam phantasiæ illusio- nem intervenisse crederet, mirus & perquam suavis, ac benè diuturnus afflatus est ex eodem, ubi ille oraverat, loco, rosarum, & filiorum odor; Ipseque adeò Novitius multis deinceps à Deipara favoribus cumulatus, ad mortem usque in cœpta pietate perseveravit. Atque hinc patuit, quam gratum esset Deiparæ hoc pensum, quàmque benè conveniret globulis illis precariis nomen Rosarii.

Mirum igitur videri possit, si quis se Clientem Marianum profiteri velit, & tamen auit aliquando diem abire finire, quo Sacratissimæ Domini suæ corollam tam amabilem non offerat. Certè Sanctus Franciscus Salesius, Præsul Genevensis, non obstantibus gravissimis laboribus, quibus causâ propagandæ fidei propemodum obruebatur, quotidie pensum illud Divæ Virginis piè admodum litabat. Imò cum vice quadam laboribus insolitis ita gravaretur, ut nonnisi sub seram noctem, & quidem toto corpore defatigatus reperiret tempus pro recitando suo Rosario,

quidam verò ex familiaribus suis eum hortaretur, ut, si quidem suæ sanctitati consultum veller, differret Rosarium illud in sequentem diem, nè membra lassâ delassaret amplius. Respondit: Amice, non debet differri in diem alterum, quod potest hodie fieri. Si hæc tantâ solertia agunt Præsules, in laboribus, & curis plurimis constituti, quam excusationem asserent Religiosi, qui ab omnibus omnino laboribus, & curis externis absoluti sunt, ut DEO & Sacratissimæ ejus Matri tantummodò servirent?

29. Porro, quod majori cum devotione tuum recites Rosarium, stude in cella tua habere devotam imaginem Beatissimæ Virginis, coram quâ piè ac devotè tuas fundere preces assuesce. Hanc devotionem Sanctus Dominicus omnibus suis Filiis impensè præcepit, ita ut ipsius tempore nemo fuerit, qui pro cellæ suæ Domina non haberet MARIAM in pia aliqua imagine propositam. De Venerabili Patre Isaa Polono, Religionis nostræ magno Prædicatore, ac eximio Divinæ Scripturæ Interprete refert noster Pater Joannes Gregorius à JESU MARIA in suo Horto Gethsemani Tom. 2. part. 1. lect. 44. num. 10. quod Beatissimæ Virgini fuerit devotissimus, suasque orationes continuè effundere consueverit ante imaginem Sacratissimæ Deiparæ, Puerum JESUM lactantis; hinc identidem repetebat: *Monstra te esse Matrem.* Tandem cum Vir DEI infirmaretur ad mortem, apparuit ei gloriosa Virgo MARIA, manibus gestans Puerum JESUM, & comitata Sanctorum choro, vultu hilari, benignoque aspectu cœpi edicere: *Isaa, dilecte fili mi, prepara*

animam, quia protinus eā fruēris gloriā, quā frui merentur qui pie in hoc saeculo vivunt, & me veluti Matrem suam assidue colunt, & reverentur. Hinc horam suā mortis prætruncians, astantibus fratribus omnia, quæ ipsi contigerant, manifestavit, susceptisque Ecclesiæ Sacramentis, oculis in cælum elevatis, maximo pietatis affectu dicebat: In manus tuas, Domine JESU Fili DEI, & Virginis Matris MARIE commendo spiritum meum: Sic effatus spiritum emisit, & anima ejus ad cælos ascendit, innumerabilibus Angelis sociata, qui ab omnibus angelicè canere audiebantur: Hæ sunt gratiæ, quas filii justii sugunt ab uberibus Virginis Matris MARIE Ecce, quàm rectè dixerit Doctor Seraphicus in Placitorio Virginis: Qui acquirit gratiam MARIE, agnoscetur à Civibus paradisi: & qui habuerit characterem ejus, annotabitur in libro vitæ. Imò verò ipsa de se apud Sacrum Pænoemiassem (Proverb. 8. 35.) dicit: Qui me invenerit, inveniet vitam, & hauriet salutem à Domino. Labet, proinde epiphonematis loco cum citato Divo Bonaventura exclamare: Audite hæc omnes Gentes: auribus percipite qui ingredi cupitis regnum DEI: Virginem Mariam honorate, & invenietis vitam, & salutem perpetuam.

30. Hanc vitam ut & tu, religiose lector, in morte tua invenire æternūque felix esse merearis, noli negligere in agone tuo habere coram oculis tuis, aut saltem prope te Imaginem Beatissimæ Virginis ad exemplum plurimorum clientum Marianorum, quos inter etiam non postremus erat noster Venerabilis Pater Joannes à Sancto Guilelmo, qui sicut in vita totum delictum suum habuisse videbatur in devotis imagini-

bus Deiparæ Virginis, ita voluit etiam moriens hoc eodem solatio se postremum recreare, ultimumque oculorum suorum usum in ejusdem amabilissimo aspectu concludere. Ita pariter Beatus Stanislaus Kostka, Novitius è Societate JESU, ultimum spiritum suum emisit in osculo, quod imagini Deiparæ Virginis impresserat. Similiter. Vener. Virgo MARIA de Incarnatione Monialis Carmelitana, quæ institutum illud in Galliam introduxit, cum morbo lethali correpta, deberet animam agere, jussit sibi ad pedem lecti offerri imaginem Matris DEI, & cum illa tanquam amabilissima sua Domina, Matre, & Patrona agens, dulcissima miscuit colloquia, non aliter quàm si Sacratissimam cæli Reginam personaliter sibi præsentem haberet. Et quia ex hoc suavissimo ejus colloquio maxima in agone suo sentiebat solatia, rogavit Antistitam Pontæfiani Monasterii, in quo obiit, ut unicuique Moniali imposterum decessuræ hanc ipsam DEI Genitricis imaginem in articulo mortis ante conspectum collocaret, ut pari solatio vitam hanc miseram finiret, quemadmodum illa finivisset.

31. Oportandum esset hic, ut ejusdem animi essent omnes Clientes Mariani; quid enim felicius, aut quid salutarius, vel etiam delectabilius potest sub vitæ agonem versus MARIE cultor desiderare, quàm in imagine videre sibi præsentem dulcissimam illam Matrem, cui se totum in vita, & morte consecravit? quam per tot centenas, & fortè millenas Salutationes Angelicas rogare consueverat, ut sibi in hora mortis adesset? quam instantissimè solitus est obsecrare, ut se dignaretur in mortis

mortis articulo ab insidiis Satanæ defendere, benedicto Filio suo presentare, & ad sanctam Societatem omnium Electorum deducere? Quid felicius, quam in Sacratissimæ illius Virginis aspectu terminare visum, cui sensus suos omnes ad perpetuum obsequium devovere consueverat? Quid optabilius, quam coram ea terminare vitam, cui vitam omnem consecraverat? Quid beatius, quam reipsa per modum holocausti sese illi offerre moriendo, cui vivens tam frequenter ex amanti cordis affectu dicere solebat, quod in hac vita nolit habere corpus, nisi ei in victimam, neque vitam, nisi ei in sacrificium? An non in supremo & mortuali suo lecto, velut in ara quadam constitutus Marianus Cliens deberet dulcissimam Matrem, Dominamque suam, si non personaliter, saltem in imagine sibi presentem sic affari ex ardentissimo corde:

O Gloriosissima Cæli Terræque Regina! Dulcissima Mater, & Domina mea! en tandem adest optata illa hora, quâ cor, animam, spiritumque meum, omnes vires, & potentias meas, & omne aliud quod in me, & de me est, in sanctissimas manus tuas deponere debeo; en jaceo in hoc mortali lecto velut in ara quadam, ut nunc tandem tibi, dulcissimoque Filio tuo ad instar holocausti totus immoler, quemadmodum semper concupivi. Emitte igitur ex sacratissimo corde tuo suavissimos illos amoris ignes, quibus hæc victima mea succendi desiderat, & tui amore tota concremetur. Submiste flammam, quæ ab hac victima auferat quod immundum est, consumat quod iniquum est, purificet quod

imperfectum est, & sanctificet quod rectum est. Accende in me, accende; accende, obsecro, sanctum illum ignem tui amoris, ut qui post Deum totus tuus sum, totus etiam tibi nunc immoler, & opere demonstrem, quod tibi ex filiali affectu sæpe spondebam, me scilicet nolle habere oculos, nisi ad te videndum; neque aures, nisi ad te audiendum; neque linguam, nisi ad loquendum de te: neque cor, nisi ad recordationem tuæ dulcedinis; neque intellectum, nisi ad indaganda media tui amoris; neque manus nisi tibi ad obsequium; neque pedes, nisi tibi ad servitium; neque corpus, nisi tibi ad victimam; neque vitam, nisi tibi in sacrificium, &c.

Optandum sanè esset, ut talibus suspiriis, ex intimo corde prorumpentibus quilibet Marianus Cliens se Sacratissimæ Matri suæ offerret in holocaustum, & à rebus terrenis totaliter abstractus, totus absumeretur in amore MARIE, & Benedicti Filii ejus JESU: Vix enim fieri potest, ut, qui gemino huic amoris immoritur, non reviviscat in æterna Gloria. Si ergo te ex sincero affectu, verbisque non fictis, sed seria voluntate in servum MARIE consecrasti, vide, ut in agone tuo (quo principale experimentum hujus oblationis tuæ præstare debes) corpus, vitam, animamque tuam non alteri, quam eidem gloriosissimæ Cæli Regina, dilectissimoque ejus Filio sacrifices; & in benedictas illas manus vitam tuam temporalem deponas, à quibus vicissim æternam recipere speras. Restat proinde nihil, nisi ut concludamus cum Sapiente dicente: (Ecclesiast. 12. 13.) Finem loquendi pariter omnes audiamus:

mus : DEUM time , & mandata ejus
 observa ; hoc est enim omnis homo , id est ,
 perfectus homo est ; si timeat DEUM ,
 ejusque mandata observet ; Hoc Salo-
 monis Dogma observare perhibetur ,
 qui opere & veritate addidit Declina-

re Malum , & conjugare Bonum. Ea-
 propter quæ in præsentī hac Grammati-
 ca Religiosa continentur , Lector pie ,
 piè lege , sanè intellige , op-
 re exerce , & in Domi-
 no vale.

*Atque hæc , ad majorem Sanctissimæ TRINITA-
 TIS , ad Mariæ Virginis Deiparæ , to-
 tiusque Curie Cælestis Gloriam , & Honorem
 scripta , Sanctæque Matris Ecclesiæ judicio hu-
 militer subjecta sunt.*

FINIS.



INDEX



I N D E X RERUM ET VERBORUM.

Numerus Primus designat Sermonem ; Secundus Paragraphum Sermonis.

A.

Abraham Patriarcha. Mira ejus in Deum fiducia. 2. 16. Liberat Loth à manibus inimicorum. 6. 13. Ejus excellens obedientia. 14. 21. Aves abigit à Dei Sacrificio. 48. 15. Propter preces illius eripitur Loth ab incendio Sodomæ. 54. 9.

5. Abrahamus Eremita suâ humilitate dæmonem superavit ac fugavit. 21. 23.

Abstinentia arcet morbos corporis, & vitam prolongat. 46. 2. In ea difficulter tangitur medium, ne quis plus, quàm fas est, sumat. 46. 4. Aurez quædam regulæ in abstinentia servandæ. 46. 5. Abstinentia à bellariis & fructibus consulitur. 46. 9. Abstinentia valde laudabilis, extra tempus nihil sumere. 46. 10.

Acedia quando censetur peccatum veniale, & quando mortale. 48. 28. Qui ejus effectus. *Ibid.* In oratione quàm Deo exosa, patet pavendo eventum. 48. 29.

Acephemân Anachoretia quantum habuerit animarum zelum. 24. 14.

Adam quia Deo non obedivit, seipsum & nos omnes in mortem præcipitavit. 15. 3. Per viam ambitionis seducitur. 23. 3. Illius ingratitude consideratur. 50. 18.

Adolescens. Vide Juvenis.

Adrianus VI. Quantum extimuerit Pontificatum. 23. 15.

Adversitas. Gratas agere in adversitatibus eximia perfectio. 31. 18. In rebus adversis Deum laudare, character est veri Christiani. 31. 21. Vide Tribulatio.

Adulatio. Ex ea majus detrimentum, quàm ex vituperatione oriri solet. 12. 16.

B. Ægidius Laicus Franciscanus. Ejus dictum de amando Deo. 5. 8. Ejus de castitate custodienda memorabilis doctrina. 18. 30.

Æternitas per quasdam circumlocutiones expenditur. 61. 24. Modus concipiendi æternitatem. *Ibid.*

S. Agathon Silentii studiosissimus. 35. 21. In morte timuit. 58. 15. Item 60. 21.

Agonizantes diabolus vel maximè tentat. 59. 10. & seqq.

Alexander Magnus quem modum in urbium obsidione tenuerit? 61. 1.

H h h

Fr.

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Fr. Alipius à S. Francisco O. N. Clericus
quàm promptus ad obediendum. 14.
28.

B. Aloysius Gonzaga. Quanta ejus in cæ-
lo gloria. 1. 28. Paupertatis Religio-
sæ observantissimus. 16. 35. Sua-
rum Regularum studiosissimus. 44. 5.

S. Amatus Eremita pecuniarum osor
magnus. 16. 10.

Ambitio quid sit. 23. 1. Est via ad mor-
tem animæ ducens. *Ibid.* Luciferum
præcipitavit. 23. 2. Protoparentes
nostros prostravit. 23. 3. Intellectum
turbat, & excæcat. 23. 4. Est vitium
omnibus quasi commune. 23. 5. Est
fons hæreticos. *Ibid.* In ruinam impel-
lit Religiosum sanctum. 23. 6. Mul-
tos ad inferos deturbat. 23. 8. Ad eam
fugendam exhortatio. 23. 9. Stulta
ambitio casu Judæ corripitur. 23. 14.

S. Ambrosius prædicat, divitem quen-
dam cum omni domo sua terrâ abfor-
bendum. 29. 41.

S. Ammon Anachoreta quàm fuerit ca-
stus & pudicus. 18. 49. Auriculam si-
bi amputavit, ne crearetur Episcopus.
23. 22. Præfuit 1500. Monachis.
34. 7.

Amor omnia gravia facit levia. 5. 15.

Amor sui duplex, ordinatus & inordina-
tus. 6. 1. Amoris objectum, dum præ-
sens est, rationem turbat. 18. 36. Hu-
jus rei exemplum de muliere impudi-
ca. 18. 37.

Amor licet videatur spiritualis, facile ta-
men degenerat in carnalem. 18. 43.

Amor Dei erga hominem. Vide Miseri-
cordia Dei.

Amor hominis erga Deum. Deus solus à
nobis super omnia amandus. 5. 7. Qui
Deum amat, verè sapiens & doctus est.
7. 8. Verus Dei amor in observantia
mandatorum consistit. 5. 13. Amor

erga Deum non in affectibus, sed in
effectibus constituitur. 5. 14. Verus
Christi Amor nullis tribulationibus
extinguitur. 5. 16. Quis verus cen-
setur amator Christi. 5. 17. Pauci Deum
amant, quæ ratio. 65. 15. Vid. charitas.

Amor Proximi. Vide Dilectio Proximi.

S. Andreas Apostolus Episcopum sibi de-
votum à diaboli laqueis liberat. 54. 14.

Angelus reprehendit de divina Provi-
dentia dissidentes. 2. 21. Qualis pug-
na inter Michaëlem & Gabrielem Ar-
changelos. 13. 17. Angeli nos adju-
vant contra diabolum. 30. 24. & 25.
Sunt astra matutina, quæ semper
Deum laudant ob acceptum perseve-
rantiz donum. 50. 12. Angelorum
Redemptor est Christus, quæ rationes?
50. 13.

Angelus homini à nativitate deputatur,
ut eum à periculis eruat. 54. 5.

Angeli Apostataz. Eorum lapsus describi-
tur. 15. 2.

Anima. Ejus in gratia constituta venustas.
24. 9. Instar nivis densissimæ visæ
sunt animæ ad infernum decidere. 65.
5. Item 65. 14. Ex 30000 anima-
rum quatuor solùm salvata sunt. 65.
13. Cur tot animæ pereant. 65. 14.
Item 65. 16. Vide zelus animarum.

Animæ in Purgatorio quàm atroces pœ-
nas patiantur. 62. 2. & seqq. Licet
animabus purgantibus communiter
de sua salute constet fieri tamen potest
in particulari casu, ut hoc quibusdam
non innotescat. 62. 5. Item 62. 7. &
8. Præter pœnam sensûs habent etiam
pœnam damni. 62. 15. Licet eis liber
pateret introitus ad cælum, non tamen
intrarent ante plenam purgationem.
62. 16. Eis est piis suffragiis succurren-
dum. 63. 1. & seqq. Quæ eis præstan-
tur misericordiæ opera, majora sunt,
quàm

INDEX RERUM ET VERBORUM.

quàm quæ vivis exhibentur. 63. 4. Illis succurrere nobis ipsis plurimum prodest. 63. 5. & 6. Apparent in auxilium devotis sibi clientibus. 63. 7. Modus seu praxis eas adjuvandi. 63. 8.

S. Anselmus quantum exhorruerit peccatum. 56. 36.

S. Antoninus conspexit Angelos laborantibus; dæmones otiantibus sociari. 40. 8.

S. Antonius Abbas cernit diaboli laqueos, quos soli humiles evadent. 20. 4. Coriarius ei præfertur. 20. 18. Tentatur vanâ gloriâ. 21. 23. Dæmones apparentes deridet. 30. 40. Erat semper vultu hilaris. 33. 4. Labore manuum solitudinis tedium vincit. 40. 16.

S. Antonius de Padua invocatus præstod adest, & ab infidiis diaboli hominem liberat. 32. 4. Item alteri summè afflictio succurrit. 54. 13.

Aphrates Anachoreta deferit cellam, ut plures juvet. 24. 14.

Apelles increpat sutorem, præter calceos alia taxantem. 9. 12.

Apologus de juvene in tenebris educato, qui visâ sceminâ inardescbat. 18. 26. De cornicula alienis plumis superbiente. 22. 5. De Ericio decipiente vulpem. 5. 11. De Sirenibus. 11. 16. Decygnis & hirundinibus. 34. 21. Vide fabula.

Aquila qualiter pullos suos legitimos dignoscit. 25. 1. Beneficium agnoscit, & gratiam se exhibet. 28. 44. Ejus astituta in capiando cervo. 57. 16.

Archias Rex Thebanus dum seria legere differt, occiditur. 4. 11.

Arduinus religionis votum differens damnatur. 60. 8.

Ariditas animi. Eâ etiam Sancti vexantur. 28. 28. & seqq. In ariditate consolatio divina cum patientia expectanda. 28. 36.

S. Arsenius Abbas. pium Legatum respuit.

16. 22. Item eleemosynam in pauperes Monachos erogandam recusavit. 16. 23. Ejus humilitas. 21. 39. Silentii observantissimus. 34. 16. A Deo monetur, homines ut fugiat. 35. 7. Item. 37. 7. Sub manuum labore orabat. 40. 17. Semper in metu vivebat. 58. 16.

Aspectus. Vide Visus.

Auditus qualiter piè & religiosè mortificandus. 45. 15.

S. P. Augustinus ab Angelo monetur, suo ingenio SS. Trinitatis mysterium capere non posse. 1. 13. Alienæ famæ strenuus defensor. 11. 19. Paupertatis studiosissimus. 16. 10. In solitudine seipsum agnoscere, suamque mentis cæcitatem deplorare coepit. 37. 14. Ingentes Deo refert grates, quod ab eo fuerit secundum mentem illuminatus. 56. 21. Quanta sit gloria Beatorum à S. Hieronymo discit. 63. 3.

Auxilium Dei in inopia cum patientia & fiducia expectandum. 2. 23. In tentatione implorandum. 30. 39.

B.

S. Basilii Magnus obedientem Monachum magni æstimabat. 14. 25. Maximas passus est injurias. 28. 56.

Beati orant pro nobis in cælo. 24. 12.

Spectantes damnatorum poenas nullâ tanguntur compassione. 61. 7. Beatorum gloriam nullus effari potest. 64. 3. & seqq. Vident clarè SS. Triados mysterium. 64. 6. Vident in Deo seipsos, & res omnes. 64. 7. De Beatorum gaudio quid dixerit dæmon. 64. 9. Item. 64. 13. Inter Beatos nulla erit invidia de alterius excellentiori gloria. 64. 10. Vide Electi.

Beatitudo. Quàm pauci eam assequantur.

INDEX RERUM ET VERBORUM.

- tur. 1. 15. Item 65. 7. & sequent. Beatitudo æterna est petenda absolute; reliqua omnia conditionate. 2. 7. Ad eam consequendam duo requiruntur. 64. 12. Est sæpè meditando & desideranda. 64. 14. Ad eam vocati sunt tam Pagani quàm Christiani. 65. 1. Ad bene sperandum futuram beatitudinem efficacia argumenta. 2. 8.
- §. Benedictus vincit carnem & diabolum. 18. 7. Suo silentio dæmonem torquet. 35. 8. Scripsit regulam, per quam multi facti sunt sancti. 65. 19. Beneficium est magnum, creatio hominis. 50. 5. Majus: Eiusdem redemptio. 50. 7. Maximum: Sanctificatio. 50. 10. Ingens similiter est, quod nos peccantes non continuè damnet, uti damnavit innumeros alios. 50. 11. Item, quod Deus nos à multis peccatis præservet, magnum sanè beneficium est. 50. 14. Beneficia communia ut propria reputanda. 50. 15. & seqq.
- §. Bernardus Abbas confundit diabolum in Christi meritis confidendo. 2. 14. Diligit suos adversarios. 7. 11. Infamatur. 12. 20. In ejus Cœnobio quanta paupertas. 16. 30. Curiosum aspectum in seipso castigat. 18. 23. Vanam gloriam egregiè vincit. 25. 13. In amissione argenti Deum laudat. 28. 42. Proclamatur ut seductor, & reipublicæ pestis. 28. 57. In silvis scientiam acquirit. 37. 5. Oculorum mortificationis studiosissimus. 45. 14. Cernit Angelos Monachorum orationes diversimodè notantes. 48. 13. Passioni Dominicæ valde devotus. 49. 8.
- B. Bernardus de Quintavalle post mortem visus fuit magnâ gloriâ conspicuus. 9. 11.
- B. Bartholdus mortuam sceminam ad vitam revocat. 1. 15.
- B. Bessarion, quis zelus inordinatus, egregiè demonstrabat. 24. 3.
- S. Birgitta, quanta sit Christi in nos charitas, cælitus discit. 3. 1. Agnoscit filii sui Caroli jam mortui statum. 26. 3. Ob levem impatientiam à Christo reprehenditur. 28. 8. Ejus Revelationes sunt approbatæ ab Ecclesia. 65. 23.
- Blasphemia. Consuetudo blasphemandi quâ ratione curari possit. 67. 24.
- Blasphemus. Horrendum exemplum de quodam ebrioso blasphemo. 47. 7. Alius animam suam diabolo vendens, ab eo ad inferna abripitur. 47. 8.
- B. Bona in morbis mirè patiens. 28. 23. Bona opera fidei nostræ sunt jungenda. 1. 16. Sæpè sunt multis defectibus permixta 60. 15. Pro salute proximi illi donata remunerantur copiosius. 6. 12. Sunt in casu particulari omittenda, dum Superior jubet. 15. 17. Per ea prædestinationis effectus obtingitur. 66. 5.
- Bona spiritalia cùm habentur, mirè delectant, & satiant hominis appetitum. 33. 14. Cur illa non sapiant nobis. 33. 16.
- Bona temporalia à Deo dantur pro viatico itineris, non pro illecebra mansionis. 5. 12. Cùm habentur, vilescunt, & alia atque alia appetuntur. 33. 14. Non sunt diligenda ut finis ultimus, sed iis utendum ut vehiculis ad patriam. 42. 6. Quâ ratione, aut intentione à Deo petenda. 48. 11. Facile sordescunt, dum cælestia considerantur. 64. 11.
- §. Bonaventura ab imagine Crucifixi suam haurit scientiam. 49. 10. Communicatur ab Angelo. 52. 10.
- Bonifacius Papa IX. mori potius, quàm impudicè vivere voluit. 18.

INDEX RERUM ET VERBORUM.

S. Bruno alterius damnatione motus
montes Carthusiæ petiit. 60. 11.

C.

Cælum Empyreum intrare volentibus
certandum est. 2. 6. Vide Gloria
cælestis.

Cain sensum à minoribus ad maxima
proruit. 57. 16.

Calamitas. Calamitates quas quis pati-
tur, suis peccatis adscribat. 28. 5. Ad
calamitates patienter ferendas moti-
va. 29. 4. & seqq. In calamitatibus
Deum etiam laudare debemus. 31. 19.
Vide Adversitas.

Caro bellum nobis semper movet. 18. 6.
Dicitur hostis domesticus. 30. 1. Quo-
modo dicatur concupiscere adversus
spiritum. 30. 8.

Carnis tentatio nunquam desideranda,
sed pro viribus fugienda. 30. 20. Vi-
de Concupiscencia carnalis.

S. Carolus Borromæus qualiter oculos
suos mortificavit. 45. 13. Etiam siti-
ens extra tempus non bibit. 46. 11.

Carolus Spinola ob fidei confessionem
flammis absumitur. 3.

S. Carpus de nimio suo zelo à Christo re-
prehenditur. 3. 3.

Castitas facit nos Deo familiares. 18. 1.
Ad Monachismum necessaria. 18. 2.
Comparatur lilio. 18. 3. Ejus certa-
mina durissima. 18. 5. Insignes illius
victoriæ. 18. 7. & seqq. Pro ea cer-
tandum semper. 18. 14. Ad eam ob-
tinendam facit mentis humilitas. 18.
15. Item ad B. Virginem devotio.
18. 19. Ad eam conservandam ne-
cessaria est sensuum custodia. 18. 20.
& seqq. Item foeminarum fuga. 18.
35. & seqq. Violatæ castitatis poena
18. 46. Facillimè inicitur. 18. 52.

Ut Deo grata sit, charitate & humili-
tate stipata sit oportet. 18. 53. Vide
Pudicitia.

S. Catharina Senensis solo odoratu impu-
dicos agnoscit. 19. 23. Diabolum ad
superbiam tentantem quomodo vice-
rit. 20. 14. Concionatorum vestigia
osculatur. 24. 9. Graviter diffama-
tur. 28. 6. Gaudet afflictionibus. 29. 2.
Spretâ aurâ coronâ spineam elegit.
29. 13. A dæmonibus dirè tentatur.
30. 11. Cælitus eruditur quid de Deo
credendum. 31. 23. & seqq. Seipsam
generosè vicit putidam aquam sor-
bendo. 45. 11.

Cervus senio confectus serpentes devo-
rat. Quem in finem. 4. 9.

Charitas. Ejus elogia. 5. 1. Sine chari-
tate virtus nulla. 5. 2. Est numus quo
cælum emitur. 5. 3. Quales operatio-
nes in homine causet. 5. 4. Semper
in nobis ardere debet. 5. 5. Sola ho-
minem beare potest. 5. 6. Eam ex-
terminare Diabolus semper conatur.
5. 9. Vide Amor Dei.

S. Chariton à latronibus captus miram
Dei providentiam & bonitatem expe-
ritur. 31. 32.

B. Christiana jam mortua non fert præ-
sentiam mulieris impudicæ. 19. 23.

S. Christina Mirabilis à morte redanima-
ta incredibilibus se affixit cruciatibus
pro liberatione animarum Purgatorii.
63. 2.

Christianus. Multi se Christianos esse vo-
ce affirmant, opere negant. 1. 19. De
Christianis malè viventibus quid di-
xerit Joannes Avila. 1. 21. Veri Chri-
stiani character est, in tribulatione
Deum laudare. 31. 21. Inter Chri-
stianos plures damnari, quàm salvari
asseritur. 65. 7. & seqq. Patet exem-
plis. 65. 13.

H h h 3

S. Chri-

INDEX RERUM ET VERBORUM.

- S. Christinus** Eremita quàm asperè corpus suum habuerit. 45. 7.
- Christus Dominus** paratus esset denuo pati pro nobis. 3. 1. Ad Christi Crucifixi aspectum quid nobis cogitandum. 3. 2. Temerè & flagitiosissimè judicatur. 9. 4. Ejus facta semper à Judæis iniquè censurata. 9. 6. Item. 12. 2. Apparet in forma pueruli. 14. 23. Ex obedientia in Cruce moritur. 14. 36. Est omnis humilitatis exemplar. 20. 2. Item. 20. 21. Item 20. 23. Ejus immensa in hominem charitas. 24. 4. Patitur tristitiam summam. 32. 11. Fuit vir dolorum. 56. 13. Eum gravius persequuntur modè mali Christiani, quàm olim Judæi. 56. 15. Apparet in specie pauperis recenter vulnerati. 56. 16. Christus passus est pro nobis, ut eum in cruce ferenda sequamur. 49. 16. Vide Passio Christi.
- S. Cunegundis** dat alapam cuidam Moniali 23. 12. A diabolo infamatur. 28. 55.
- Civitas.** Civitates sæpè destruuntur propter inhabitantium peccata. 56. 7.
- S. Clara de Monte Falco** silentii observantissima. 35. 20. Novalia referre prohibebat. 45. 15. In ejus corde Christus suam crucem depingit. 49. 8.
- Cogitatio.** In cogitationibus inhonestis ac importunis non facilè peccant consentiendo animæ timoratz. 30. 9.
- Cognitio sui.** Ad hanc necessum est, ut suos quisque, non aliorum consideret defectus 20. 14. Quà ratione seipsum quis cognoscere possit. 20. 29.
- Comedere.** Ante comestionem quæ cogitanda. 46. 6. Quæ observanda sub ipsa refectioe. 46. 7. & seqq.
- Communio sacra** dignè suscepta maximis nobis cumulat bonis. 52. 1. Indignè sumentibus non vitam, sed mortem affert. 52. 3. & seqq. Multi, quod frequentius ad Communionem accedunt, tantò peiores indies evadunt, cur? 52. 5. Eucharistia parùm prodest illis, qui peccatorum venialium affectum & amorem retinent. 52. 6. Licet peccata venialia Communionem non prohibeant, eorum tamen affectus prohibet. 52. 7. Clericorum ac Religiosorum ruina ex neglectu præparationis ad S. Communionem promanat. 52. 8. Præparatio ad sacram Communionem una proxima, altera remota. 52. 11. Alii modi se præparandi ad S. Communionem. 52. 12. Post Communionem tractanda cum Christo nostræ salutis negotia. 52. 13.
- Concionator** exemplo Christi prius discat, & faciat quæ alios edocet. 24. 21. Melius est ipsi facere, & non docere, quàm docere, & non facere. 24. 22.
- Concupiscentia carnalis** excitatur ex fornicularum præsentia, aspectu, colloquio &c. 18. 23. Item 18. 26. & seqq. Ejus ardor quàm vehemens. 19. 8. Compescitur per mortis memoriam. 59. 4. & sequent. Vide Libido.
- Confessarius eligendus** est peritus, rudis relinquendus. 51. 8. Quidam cum suo poenitente à dæmonibus abripitur. 51. 9. Quale munus boni Confessarii. 51. 10. Suos poenitentes corripiant in spiritu Lenitatis. 51. 11.
- Confessio Sacramentalis.** Ad eam tres requiruntur conditiones. 51. 1. Ad Confessionem latronis diabolus visus fuit, omnia ejus peccata delere. 51. 2. Etiam Laico facta Sacerdotem adulterum ab infamia eripit. 51. 3. Videns diabolus homines, Confessione candidari voluit & ipse confiteri. 51. 4. It. falsus est, quod nihil

INDEX RERUM ET VERBORUM.

nihil sibi ita noceat, quàm humilis confessio. 51. 9. In ea nihil omittendum. 51. 6. & 51. 12. Ad eam necessarium est firmum non peccandi propositum. 51. 14. Ob huius defectum quidam juvenis damnatur. 51. 15. Item alius Ecclesiasticus. 51. 17. Confessionem pauci peragunt prout oportet. 56. 24. Vide Poenitentia.

Consilium. In negotio salutis consilio vel maxime opus est. 15. 16.

Consolatio spiritualis. In ea vera devotio non consistit. 28. 30. Est duplex, una rationalis, altera sensualis. 28. 32. Quos effectus utraque causet. *Ibid.* Consolationes sensuales magis conveniunt mulieribus, quàm viris perfectis. 28. 34. Sæpè nobis subtrahuntur pro nostro bono. 28. 35. Item in poenam alicujus peccati. 28. 36. Consolationem sensualem potest immittere daemon. 28. 37. Petere à Deo consolationes spirituales, etiam sensibiles, non est hominis delicati, sed prudentis & humilis. 28. 38. Consolatione spirituali quandonam homo abuti dicatur. *Ibid.* Consolatio spiritualis non potest stare cum carnali. 33. 11. & seqq.

Constantinus Magnus Ecclesiasticorum famæ strenuus defensor. 11. 15.

Consuetudo. Ex consuetudine Religiosus violans leges ad peccatum non obligans, peccare censetur mortaliter. 44. 16.

Contemptus. Qui contemnit parva, in magna proruet. 44. 8. & seqq. Religiosus ex contemptu sua statuta transgrediens, peccat mortaliter, licet illa ad nullam culpam obligarent. 44. 15. Quid sit, seu in quo fundetur contemptus. 44. 16. Contemptus est duplex, directus & indirectus. 56. 8. Contemptus Mundi. Vide Mundus.

Contentio quid sit, & qualiter à discordia differat. 13. 1. Ejus indoles multiplex & varia. *Ibid.* Sæpè causat ruinam spirituales. 13. 2. Est ignita diaboli sagitta. 13. 3. A contentione ad enses curritur, & unus alterum transodit. *Ibid.* A contentione mala plurima proveniunt. 13. 7. Pessima est Monasteriorum pestis. 13. 8. Contentionis fugiendæ motivum. 13. 12. Contentiones fugere docet Christus. 13. 14.

Contentiosus. Contentiosum Monachum diabolus agitat. 13. 6. Contentiosum cælum non intrabunt. 13. 7. Contentiosus dupliciter se habere potest. 13. 11.

Contritio. Ob contritionis vim peccatrix quædam moritur, & salvatur. 3. 6.

Cor integrum, & indivisum Deo dandum 5. 10.

S. Corbinianus. Ejus meritis vinum non effluit ex aperto vase. 34. 19.

Correptio fraterna quomodo facienda. 6. 13. & seqq. Quis modus in ea servandus. 6. 15. In spiritu lenitatis corripiendus est proximus. 6. 16. Alium corripiens sua etiam errata consideret. 6. 17. Qui alterum corripit, ipse justus sit. 6. 19. Est de præcepto divino. 6. 20. Ejus neglectus graviter punitur. 6. 21. Corripiens alium, sua peccata obliterat, patet in bono latrone. 6. 21. Opportune facienda. 6. 22. Quando ejus præceptum obliget. *Ibid.* Est libenter suscipienda. 6. 23. Sub spe divini auxilii facienda. *Ibid.*

Creaturæ quomodo diligere citra peccatum possint. 5. 12. Creaturæ nemini possunt nocere plus, quàm Deus eis permittit. 31. 8.

Crucifixus. Imago Crucifixi visa est aures obturare. 8. 8. Vide Imago.

Crux. Vide Tribulatio. Cuno,

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Cūno, ex potenti Domino factus Monachus in morte à 15000: demonibus tentatur. 59. 11.

Cura animarum. Sicut ad animarum curam se intrudere non oportet, ita nec fugere. 23. 31. Ob neglectam curam animarum quidam Decanus damnatur. 24. 16. Animarum cura ab anima propria est incipienda. 24. 20. Remedia contra ea, quæ remorari solent habentes curam animarum. 24. 25. & seqq. In animarum cura non despondendus animus, si non mox fructus laboribus correspondeat. 24. 26. In animarum cura omnis labor bene impensus erit, si vel unum peccatum impediamus. 24. 27. Vide zelus animarum.

Curiositas quid sit, & quis dicendus curiosus. 1. 10. Curiositas vitanda in scrutandis altioribus se. 1. 10. & seqq.

Cyrus Rex Persarum. Insigne factum Cyri, & Tygranis cum uxore sua, 49. 9.

D.

Demon decipit Theologum de SS. Trinitate secum disputantem. 1. 12. Conatur Dei servos infamare. 12. 1. Contentioso Monacho se sociat. 13. 6. Sub figura B. V. MARIE Religiosum decipit. 16. 38. In specie felis visus. 17. 3. Induit figuram Angeli, item Christi. 20. 5. Potest dici velut alter Angelus custos, quâ ratione. 30. 21. Invadit virgunculam, ut eam virginem server. 30. 22. Cur demon multis adhuc prævaleat, cum tamen à Christo suâ sit virtute exarmatus. 30. 27. Transfigurat se in Angelum lucis. 30. 28. & seqq. Indicit cuidam Monacho silentium perpetuum. 30. 31. Sub

specie senis insidias struit. 32. 5. Concionatore agit. 38. 10. Apparet in habitu venatoris, & Monachum ebrium ad ignem assat. 47. 7. Emit alterius animam, quam cum corpore ad inferos rapit. 47. 8. Alicui nobili juvenili forma servit fideliter. 48. 23. Sub specie Virginis Episcopum quandam decipere conatur. 54. 14. Instante morte homines maxime tentat. 59. 10. & seqq. Mentitur speciem Simiz, & Advocato alicui insidiatur. 67. 3. Item cuidam Militi in figura servi famulatum præstat. 67. 5. Vide Diabolus.

Damnati apparent. 1. 12. Item 8. 9. Item 17. 15. Item 19. 20. Item 51. in pluribus locis. Temporis jacturam maxime lugent. 39. 14. Damnatorum poena æterna, cur? 56. 31. & seqq. Nullus eorum unquam dicet: *Miserere mei Deus.* 56. 35. Cruciantur in conspectu Angelorum & Agni. 61. 7. Torquentur frigore & calore. 61. 10. Eorum cadavera quàm foetentia. 61. 13. Eorum maximum tormentum, Dei visione privari. 61. 19. & seqq. Vide Infernus.

Daniel Propheta pascitur inter leones. 2. 22.

Daniel Eremita. Quid ei cum Eulogio lapicida acciderit. 29. 44.

David Rex miram habuit fiduciam in Deum. 20. 15. Maledicetur à Semei. 31. 5. Siti æstuans bibere noluit. 46. 11. Ob levem culpam à Deo castigatur. 57. 10.

Defuncti prodigiôsè se movent. 19. 23. Item 35. 10. Defunctis per pia suffragia succurrendum. 63. 1. & seqq. Non speret suffragia post mortem, qui antè non fuerit suffragatus defunctis. 63. 12.

De-

INDEX RERUM, ET VERBORUM.

Delectatio. Morosa quid sit. 8. 5.
Delectationes corporales hominem
 non fatiant. 33. 14. Delectationes
 carnis cur plures sequantur, cum ta-
 men minores sint spiritualibus. 33.
 15. Vide gaudium.
Desiderium. Non omnia desideria, licet
 videantur sancta, sequenda sunt. 15.
 15. Desiderium proficiendi ad per-
 fectionem ducit. 26. 5. Desideria pia
 Deo sunt valde grata. 26. 6. Deside-
 riis nostris opera jungenda. 26. 7.
 Efficacia sint oportet. 26. 8. Vide
 Voluntas.
Desperatio de sua salute est peccatum
 gravius ceteris omnibus. 3. 11.
Detractio quid sit, & quomodo differat
 à contumelia. 11. 1. Regnat ubique
 11. 3. Alia ex infirmitate, alia ex ma-
 litia contingit. 11. 4. Referre morta-
 lia aliorum peccata, an sine mortali
 fieri possit. 11. 11. Detrahere in ma-
 teria etiam veniali, potest quandoque
 esse peccatum mortale. 11. 12. Est
 etiam in rebus minutis cavenda. 11.
 13. Non facile loquendum de apertis
 etiam proximi peccatis. 11. 14. &
 seqq. Detractio aliorum patienter se-
 renda. 12. 1. & seqq. A Detractio-
 ne nullus quancumvis sanctus, facile
 est liber. 12. 4. & seqq. Patet exem-
 plis. 12. 9. Detractionem patienter
 ferentes Deo sunt singulariter chari.
 12. 17.
Detractor. Detractores Deo invisi. 11.
 4. Detractor uno istu tres interficit.
 11. 5. Horrenda detractorum exem-
 pla. 11. 7. & seqq. Detractoribus
 aures non accommodandæ. 11. 16.
 Qualiter iis resistendum. 11. 17. De-
 tractorum audiens se habere potest
 tripliciter, & quando censetur peccare
 mortaliter. 11. 21. Detractor non

est palpandus, vel in peccato foven-
 dus. 11. 22.
Devotio una sensibilis, rationalis altera:
 prima fallax, verax secunda. 28. 29.
 Devotio propriè & stricte sumpta
 quid. 28. 31.
Deus. A Deo proveniunt bona & mala,
 qua ratione. 31. 7. & seqq. Dei re-
 spectu nihil fortuitum accidit. 31. 14.
 A Deo omnia, etiam, quæ nobis vi-
 dentur mala, ordinantur in finem
 optimum. 31. 15. Item. 31. 25. &
 seqq. Deus quadrupliciter à nobis in-
 juriâ afficitur. 56. 8. Vide plura titul.
 Judicia Dei. Misericordia Dei. Pro-
 videntia Dei. Voluntas Dei.
Diabolus. Diaboli in specie corvorum
 comitantur funus Lutheri. 20. 11.
 Salutant Ecclesiæ Prælatos. 23. 23.
 Item 24. 7. Homines justos vel
 maximè tentant. 30. 2. & seqq.
 Justorum lapsa singulariter delectari
 videntur. 30. 4. Eorum nullus un-
 quam dicet Deo: *Peccavi, parce.* 56.
 35.
Diffamatio. Vide Fama.
Diffidentia. Ob eam Hebræi à DEO
 puniti & mortui in deserto. 2. 20.
Dilectio proximi duos habet actus prin-
 cipales, alios internos, alios externos.
 6. 3. Portat aliorum onera mansuetè.
 6. 4. Est magni apud Deum meriti.
 6. 5. Sola discernit inter filios Dei &
 filios diaboli. 6. 7. Dilectionis proxi-
 mi opera, à latrone facta, Deus mirè
 probat & exaltat. 6. 11. Vide Cor-
 reptione fraterna.
Dilectio inimicorum nos facit Deo si-
 miles. 7. 1. Est virtutum coronis. 7.
 3. Mirè à Deo remuneratur. 7. 4. Est
 saluberrimum pro peccatis Sacrifi-
 cium. 7. 6. Matrona nobilis dum
 inimico benefacit, suum Filium oc-
 cistum

INDEX RERUM ET VERBORUM.

tium à purgatorio exemit. 7. 7.
 Magnam salutis spem habet, qui ini-
 micos diligit, licet magnus sit pecca-
 tor. 7. 9. Aliæ rationes, cur inimici
 diligendi. 7. 10. Item. 7. 15. Ini-
 micos diligere quandoque præcipitur,
 aliquando verò solum consilium. 7.
 16. Quo sensu malum optare liceat
 inimico. 7. 17.
 Discordia. Per discordiam dæmon mul-
 tas animas capit. 13. 4. Ubi discordia,
 ibi dæmon. 13. 10. Discordiam se-
 minare, in quo casu bonum. 13. 18.
 Vide Pax.
 Discretio servanda in mortificationibus
 corporis. 45. 9.
 Dismas Latro socium corripiens paradi-
 sum accipit. 6. 21.
 Dives. Divites difficile salvantur. 16. 8.
 Quidam cum tota sua domo vivus ab-
 sorbetur. 29. 41.
 Divitiæ præscitis potius quam electis à
 Deo dantur. 16. 14. Item. 29. 43.
 S. Dominicus à dæmone audit, quid ubi-
 que locorum lucretur. 30. 5. Mun-
 dum suis precibus servat. 54. 10.
 Ven. Dominicus à JESU videt dæmo-
 nes incensare tabulam impudicam.
 18. 50.
 S. Dorotheus in injuriis patientissimus.
 28. 50.
 S. Dositheus suâ obedientiâ brevi spatio
 multorum Sanctorum merita æqua-
 vit. 14. 3.
 Durandus Episcopus ob facetias in pur-
 gatorio penas luit. 35. 14.

E.

B Ebba Abbatissa ne à barbaris vitia-
 retur, nasum cum labio sibi præ-
 scidit. 18. 13.
 Eoristas causat horrenda scelera, & ani-

marum damna. 47. 7. & seqq.
 S. Edmundus quantum suum corpus
 mortificavit. 45. 7. Apparet ei Chri-
 stus sub specie formosi juvenis. 49. 5.
 Eleazarus sub suo triumpho sepelitur.
 21. 14.
 Electi. Electis propria sua peccata in bo-
 num veniunt, quâ ratione. 9. 20.
 Plures habent in præsentī vita tribula-
 tiones, quàm reprobi. 29. 15. Electo-
 rum numerus comparatione reprobo-
 rum modicissimus. 65. 2. & seqq. In-
 ter solos Christianos, pauciores esse e-
 lectos quàm reprobos asseritur. 65. 7.
 & seqq. Cur plures reprobi, quàm ele-
 cti. 65. 14. & seqq. Electi non suis me-
 ritis, sed purâ Dei gratiâ sunt electi. 66.
 13. Vide Prædestinatus.
 Electio ad futuram gloriam est benefi-
 cium merè gratuitum. 66. 12. Cur u-
 nus præ altero eligatur ad gloriam,
 non est alia ratio, quàm voluntas di-
 vina. 66. 14. Vide Prædestinatio.
 Eleemosyna major, quæ defunctis ex-
 hibetur, quàm quæ viventibus. 63. 4.
 S. Elisabeth orando pro suis inimicis, sin-
 gulares Dei gratias recipit. 7. 5. Quàm
 resignata in divinam voluntatem. 31.
 30.
 S. Elias Anachoreta visione horribili à
 lapsu carnis absterretur. 19. 21. Ti-
 met Dei judicium. 60. 21.
 Elifaz Propheta ab Angelis defendi-
 tur. 30. 17.
 S. Elpidius noctes stans peragebat.
 45. 5.
 S. Ephrasia insigniter obediens. 14. 32.
 S. Ephrem à meretrice docetur, oculos in
 terram figere. 18. 22. Ne crearetur
 Episcopus, fatuum se simulat. 23. 22.
 Discit ab Angelo, suam incarcerationem
 esse justam alterius peccati poe-
 nam. 28. 4.

Episco-

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Episcopus. Funesta quorundam exempla. 29. 18. Item. 23. 34. Item. 39. 18. Item 19. 11. & 19. 20.

Eremita monetur, Sacerdotes quamvis malos non esse spernendos. 14. 38. Quidam ne cum muliere peccaret, suos digitos flammis adinovit. 19. 8. Quorundam miserandus lapsus. 21. 4. Item. 21. 6.

Alius Eremita Sanctus miserè à bestiis devoratur. 29. 24.

Eucharistia. Vide Communio Sacra.

Eulogius lapicida reperiens thesaurum, ex viro optimo subito pessimus efficitur. 29. 44.

Eutrapelia an & qualis virtus. 35. 19.

Exemplum bonum ad aliorum animarum fructum multum servit. 27. 1. & seqq. Exemplo non minus, quam verbo prædicatur. 27. 3. & 4. Simples sæpè bono suo exemplo plures convertunt, quam prædicatores verbosi. 27. 6. & 7. Quidam latronum princeps Monachi cuiusdam exemplo convertitur. 27. 8. Bonum exemplum non perdit suum præmium, licet nullus illud sequatur. 27. 10.

Exercitium corporale. Vide Labor.

F.

Fabula de Palladis simulachro. 1. 23.

De Icaro, qui præceps in mare corruisse fingitur. 3. 14. Item. 21. 16. De Prometheo, ignem è cælo surripiente, & formatum è luto corpus animante. 5. 4. De Dea discordiarum. 13. 9. De Plutone, recusante Timonem locupletare. 30. 42. De Diis eligentibus sibi arboret infructuosas pro insigniis suis. 66. 12. De Sirenibus navigantes infestantibus. 11. 16.

S. Felix, Laicus Capucinus summâ devotione afficiebatur ad verbum *Deo gratias*. 50. 3.

Fama. Quomodo de bona fama sit cura habenda. 12. 2. Deo debemus conscientiam, proximo autem famam. 12. 19. Vide Infamia.

Fames. Fame cur Deus affligi sinat suos servos. 2. 27. Item. 2. 32. & seqq.

Fervor spiritualis. In eo fundatur perfectio religiosa. 44. 1. & 2.

Fides. Fidei definitio. 1. 1. Fidei objectum duplex. *ibid.* Sine fide homo incidit in errorum labyrinthum. 1. 2. Sine fide nullus salvatur. 1. 3. Fidei encomia. 1. 4. Pro fidei dono gratiæ Deo agendæ. 1. 5. Paucissimi sunt fidei lumine illuminati. 1. 7. Proin maximum beneficium est ad fidem vocatio. 1. 8. De fidei articulis cum dæmone non disputandum. 1. 12. Mysteria fidei nullus capere potest. 1. 13. Fides, alia dicitur formata, alia informis. 1. 15. Debet esse cum bonis operibus. 1. 16. & seqq. Plurimi sunt, qui quod credunt, minimè faciunt. 1. 17. & seqq. Fides viva contemnit prospera, nec metuit adversa. 1. 25. Per fidem Sancti vicerunt regna diaboli, mundi, & carnis. *ibid.* Per fidem tentationes omnes vincimus. 1. 26. Fidei actus quomodo eliciendi. 1. 27.

Fiducia admiranda Davidis, & Abraham. 2. 15. & 16. In rerum inopia non deservenda. 2. 23.

Fœmina. Fœminarum aspectus vitandus. 18. 20. & seqq. Item. 18. 28. Voce est Siren, visu Basiliscus. 18. 27. Etiam deformis cavenda. 18. 29. Neque tangenda. 18. 31. Item. 18. 33. & 34. Earum conversatio fugienda. 18. 35. & seqq. Qualis

sermo

INDEX RERUM ET VERBORUM.

sermo cum foeminis habendus. 18.
 44. Exempla Sanctorum, qui foeminarum conversationem sollicitè suggerunt. 18. 45. Vide Mulier.
 Fornicatio. Exempla, qui sub actuali fornicatione mortui ac damnati sunt. 19. 25. & 26. Fornicationes occultæ sæpe produntur cum maxima fornicantium ignominia. 22. 6. Fornicationis spiritus fugâ, non resistentiâ vincitur. 30. 20.
 S. Francisca Romana non fert præsentiam hominis libidinosi. 19. 23. Accipit ab Angelo colaphum cur. 39. 10.
 S. Franciscus Borgias quàm humilis. 20. 21. Fugit colloquia sæcularia. 36. 5. in oculis summè mortificatus. 45. 13.
 S. Franciscus de Paula non vult suis Religiosis construi Monasterium de moneta injusta, ex qua in Regis præsentia sanguinem exprimit. 54. 18.
 S. Franciscus Seraphicus à suo parente accusatus, etiam vestes eidem cessit. 13. 24. Novitio æquè ac veterano parvisset. 14. 49. Paupertate arctatus gaudēbat. 16. 7. Pecuniarum summus offer. 17. 4. Suum corpus frigore mortificat. 18. 8. Summè humilis. 20. 30. Honores fugit & admittit. 21. 36. Exemplo alios ad religionem traxit. 27. 7. Audit à Christo: Si tres tantum in Ordine permanferint, eos nunquam deseram. 28. 17. Quàm patiens in infirmitate. 28. 21. Graviter infamatur. 28. 58. Mira ejus doctrina de vero gaudio. 33. 21. Cernit Puerum JESUM inter Fratres. 36. 8. Musicam audire recusante ab Angelo consolatur. 45. 15. Levem in oratione distractionem in seipso castigat. 48. 18. Idemidem reperebat: Deus meus Omnia. 48. 22. Quàm ejus preces potentes. 54. 10.

S. Franciscus Xaverius egregiam de refert victoriam, fugendo ulcera pauperis. 45. 10.
 Frigus. Quale ex Anachoretis nonnulli tolerarint. 45. 6. Frigore libido expugnatur. 18. 8.
 Funus. Funeris pompa nihil prodest improbis. 29. 24. Item. 51. 17.

G.

Gaudium in quo consistat, & quomodo à delectatione differat. 33. 17. Gaudium non est in brutis, sed solius delectatio. *Ibid.* Gaudium & tristitia an simul esse possint. 33. 18.
 Gaudium mundanum in tribus potissimum fundatur. 33. 10. Qui gaudia mundana contemnit, divina habebit. 33. 12. Gaudia mundana cum habentur, vilescunt, & alia appetuntur. 33. 14.
 Gaudium spirituale. Cum gaudio est servandum Deo. 33. 1. Dat. perseverare in bono opere. 33. 2. Efficit opera nostra majoris apud Deum meriti. 33. 3. Commendatur à Sanctis. 33. 4. & 5. Ob quotidianos defectus non deponendum. 33. 6. Est quasi jugs convivium. 33. 8. Secum non patitur gaudium mundanum. 33. 9. & seqq. Quæ differentia inter mundanum & spirituale gaudium. 33. 13. & 14. Cum tribulationibus optimè stare potest. 33. 18. Illud imprimis sentiunt, qui pro Deo adversa pati non abhorrent. 33. 20.
 Gedeon 300. viris innumerabilem superat exercitum. 2. 3.
 S. Gertrudis quātam habuerit in Deum fiduciam. 2. 9. Eruditur à Christo in multis. 14. 45. Item 15. 6. Item 26. 1. Item. 29. 3. & 30. Item. 46. 5. & 8. Item. 48. 33. Item. 49. 3. Ejus

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Ejus humilitas. 20. 7. [Ejus bona intentio. 25. 5. In adversitatibus Deo gratias agit. 29. 30. Quam in divinam voluntatem resignata. 31. 31. Qualiter se ad Communionem prepararit. 52. 9. Defunctis fuit valde devota. 63. 19. Vidit B. Virg. MARIAM peccatores benignè suscipere. 67. 3.]

Gloria cælestis. Ejus vel unus gradus quanti æstimandus. 24. 11. Item. 63. 9. Dæmonis de ea effatum. 64. 2. & 9. Ad eam acquirendam duo necessaria. 64. 12. De ea sæpè meditandum. 64. 14. Ad eam sunt vocati etiam infideles. 65. 1. & seqq.

Gloria Mundi dicitur splendens glacies, 41. 5. Quæ sit mundi gloria, vir nobilis à muliere phantastica discit. 42. 13. Vide Mundus.

Gloriatio. Gloriari licet, sed in Domino. 21. 34. Vide Vana gloria.

Gratia Dei. Quod est corpus sine anima, hoc est anima sine gratia. 20. 27. Hæc nobis sæpè negatur ob leve etiam peccatum. 44. 8. Gratiæ Dei nulli deesse in quo sensu intelligendum. 56. 22. Præter gratiam nullum habetur verum bonum. 56. 30. Sine gratia Dei homo nec potest, nec scit, nec vult operari animæ suæ salutem. 31. 23.

Gratia finalis est Dei donum non cadens sub merito de condigno. 60. 25.

Gratiarum actio. Gratiæ Deo agenda tam pro adversis quam pro prosperis. 31. 19. & seqq. Nihil melius quam semper & ubique Deo gratias agere. 50. 2.

Gratitudo, ad nova beneficia danda Deum movet. 50. 1. Hanc à nobis Deus exposcit ob plurima homini data beneficia. 59. 4. & seqq. Gratus

animus beneficia communia quasi propria reputat. 50. 15. & seqq. Gratitude nostra quam Deo grata, insigni patet miraculo. 50. 17.

S. Gregorius Magnus in divitiis positus, paupertate spiritus anteivit pauperimum Eremitam. 16. 21. Ne fieret Pontifex, in monte latuit. 23. 22. Suâ oratione Monachum moribundum à dæmonis infestatione liberavit. 41. 5.

S. Gregorius Nazianz. pro bonis factis mala recepit. 12. 11. Silentii & solitudinis fuit amicus. 34. 21.

S. Gregorius Thaumaturgus à Deo mirè protegitur. 2. 19.

Gula. Sæpè dæmon Monachos tentare solet gulâ. 30. 25. & 26. Gulam egregiè devicerunt Sancti quidam 46. 10. Modus mortificandi gulam. 46. 14. & seqq.

Gula quam sit Deo exosa. 47. 1. Damnationem Religiosis causat. 47. 2. & 3. Est vitiorum mater. 47. 4. Gulæ occasiones vitandæ, ut sunt convivia. 47. 5.

Gustus quomodo mortificandus. 46. 9. & seqq.

S. Guthlacus Anachoreta. Aves ab eo vocatæ celeriter accedebant. 37. 21.

H.

Hebraei dissidentes Dei promissis in deserto moriuntur. 2. 20. Murmurantes à serpentibus ignitis castigantur. 10. 1. Cur per annos plures in solitudine detenti. 37. 13. In solitudine otiosi in maxima scelera prolabantur. 39. 5. Dum uni Deo adherent, inimicos vincunt; à Deo recedentes dantur in prædam Gentilibus. 56. 27.

INDEX RERUM ET VERBORUM.

S. Henricus Anachoreta Crucifixi imaginem sibi loquentem videt & audit. 37. 5.

B. Henricus Suso horrendam à suis Superioribus patitur persecutionem. 12. 13. In refectioe corporis quem tenuerit modum. 25. 4. Molestè aliquando ferens hominum dicteria à Christo reprehenditur. 28. 6. Cælitus præmonetur, quantas persecutiones adhuc sustinendas habeat. 28. 60. Difficit ab Incarnata Sapientia; quanta sit luenda poena pro uno veniali peccato. 57. 8.

Henricus VIII. ex sancto Rege Apostata pessimus. 55. 7.

Heron Solitarius instinctu diaboli in fontem seipsum præcipitans, impœnitens moritur. 30. 30.

S. Hieronymus graviter infamatur. 12. 9. In tentatione positus ad orationem confugit. 30. 39. Semper timuit Dei iudicium. 60. 20. Ad mortem verò veniens gaudebat. 59. 18.

S. Hilarion ob levem distractionem à diabolo illuditur. 48. 18. In morte timens seipsum animat. 60. 20.

Homo altum sapere prohibetur. 1. 11. Hominis vita navi, in medio mari sulcanti similis. 2. 1. Quà ratione dicatur Dei adjutor. 2. 5. Ex laude, vel vituperio hominum nullus sit melior aut deterior. 12. 18. Est naturâ suâ ad malum pronus. 43. 2. Vel unus homo plus à Deo diligitur, quàm omnes creaturæ possibiles. 50. 5. Tres habet hostes. 30. 1. Est in magno salutis periculo constitutus. 58. 12. Habet plurimas causas, cur se humiliare debeat. 20. 12.

Honor præcipitat in vitia. 21. 21. Item 23. 12. Honores mutant mo-

res. 23. 11. Patet exemplis. 23. 12. & seqq. Honor multis est occasio ruinæ. 23. 19.

Humilis non capitur diaboli laqueis. 20. 4. Item. 20. 6. Humiles singulariter placent Christo. 20. 7. & 8.

Humilis Coriarius antefertur **S. Antonio.** 20. 18. Humilis gaudet pro Christo contumeliis affici. 20. 22. Humilem esse speculativè, res facilis, ardua verò, esse humilem practicè. 20. 17.

Humilis verus quomodo se possit maximum in mundo peccatorem reputare. 20. 30. Humilis verus nulli, quantumvis impio, se praponit. 20. 33. Humilis ex alienis peccatis se magis humiliandi occasionem sumit. 20. 34.

Humilitas est aliarum virtutum fundamentum. 20. 1. Eam nobis suo exemplo commendat Christus. 20. 2. Item. 20. 21. Affert animi pacem. 20. 3. Est gladius, quem diabolus timet. 20. 5. Quæ vera, pauci capiunt. 20. 9. Probatur patientiâ & contemptu. 20. 10. Ejus definitio. *Ibid.* Quis primus humilitatis gradus. 20. 11. Humilitate diabolus ab homine pellitur. 20. 15. Dicitur scala, per quâ ad Deum ascenditur. 20. 17. Quis secundus ejus gradus. 20. 19. De ipsâ etiam humilitate aliqui superbiunt. 20. 21. Ad eam spectat, abjecta munia obire. 20. 23. Quis tertius humilitatis gradus. 20. 26. Ad humilitatem acquirendam pulchra consideratio. 20. 28. & seqq.

Hypocritis quid. 22. 1. Quanta damna ex ea. *Ibid.* Est malitia duplex. 22. 2. Monachum deturbat ad inferos. 22. 10. Est grave crimen. 22. 11.

Hypo-

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Hypocrita. Hypocritarum ad inferos damnatorum exempla. 22. 3. & 4. Item. 22. 14. Cum ignominia produntur. 22. 6. Similes sunt sepulchris dealbatis. 22. 8. Item scilicet à Christo maledicti. 22. 10. Duplici contritione conteruntur. 22. 12. Damnantur ob bona opera. 22. 13. Signa, è quibus dignosci queunt. 22. 15. & seqq. Nolunt esse boni, sed tantum videri boni. 22. 18.

I.

S Jacobus Eremita in sepulchro agit poenitentiam. 4. 8.
B. Jacobus Germanus, Ejus obedientia miraculo remuneratur. 14. 27.
B. Jacobonus ex sui resignatione altam animi pacem obtinet. 31. 6. Lepido facto cuidam mortis memoriam ingerit. 59. 6.
Jactantia, in S. Eleutherio Abbate à Deo castigatur. 21. 40. Est fugienda. 21. 39.
Jactura bonorum cum patientia ferenda. 28. 39. & seqq.
Jejunium plurima nobis affert bona. 46. 1. & seqq. Vide Abstinencia.
S. Ignatius Loyola tempore brumali lacui se immergit. 6. 2. Ejus in convertendis meretricibus conatus. 24. 27. Afflictiones magno in pretio habuit. 29. 16. Ejus quanta resignatio. 31. 17. Mundus ei sordescit. 64. 11.
Ignorantia circa vota religiosa non potest esse in Religiosis sine peccato. 17. 8. Quæ sit ignorantia affectata. 17. 9.
Imago. Crucifixi obturat aures. 8. 8. Affatur Religiosum. 13. 3. Inclina-

nat Caput. 35. 19. Loquitur cum S. Henrico Eremita. 37. 5. Imago B. V. MARIE inclinatur caput. 67. 7. Alia movetur & loquitur. 67. 9.
Imagi impudica magnas causat animarum strages. 18. 50.
Impatientsia cuidam Religioso damnationem causat. 8. 12. Quilibet est causa suæ impatientiæ, non alii. 28. 13. Ob modicam impatientiam reprehenditur à Christo S. Birgitta. 28. 8.
Impius. Impii sunt instrumenta Dei, quibus suos electos perficit. 7. 12. Impii maledicentes diabolo, seipsos maledicunt. 9. 16. Semper probos persequi gestiunt. 12. 5. Cur sinantur inter pios morari. 12. 14. & seqq. Sunt iræ divini instrumenta. 31. 12. Impii justificatio majus opus creatione cæli & terræ. 50. 10.
Inconstantia. Vide Perseverantia.
Infamia patienter toleranda. 12. 4. Infamiam patiuntur Sanctorum pluri. 12. 8. & seqq.
Infernus. Inferni poenæ ineffabiles. 61. 2. Ignis infernalis quàm activus. 61. 4. & seqq. De sex aliis inferni poenis. 61. 10. & seqq. In inferno duplex poena: scilicet poena damni, & poena sensus. 61. 18. In inferno sola quaestio est, quid non sit poena. 61. 27. In eo magis puniuntur Christiani, quàm Pagani. 61. 28. Inferni poena sæpè consideranda. 61. 32. Inferni jugis recordatio adversa omnia mitigat. 61. 33. & seqq.
Infirmitas corporis est multis causa salutis. 28. 20. Est cum patientia toleranda. 28. 21. & seqq.
Infirmitas. Infirmitas inservire quanti meriti. 6. 8. Item. 4. 7. Item. 25. 14.

Ingra-

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Ingratitudo hominum maximum cau-
savit Christo dolorem. 50. 8. Est
causa, cur in gravia peccata labi sin-
mur. 50. 18. & seqq. Obstruit fon-
tem divinarum gratiarum. 50. 20.
Eam fugere docent irrationabilia bru-
ta. 50. 22. & seqq. Quanta sit quo-
rundam Christianorum, expenditur.
56. 14.

Inimicus sæpè dum vult nocere, præter
mentem prodest. 7. 13. Vide Dile-
ctio inimicorum.

Injuria. In injuriis qualiter sit habenda
patientia. 28. 47. & seqq.

Inobediens. Suis Superioribus inobedi-
entes æternam damnationem incur-
runt. 14. 41. Item. 15. 6. & seqq. In-
obediens habet suum judicium pro
Deo. 15. 8. Inobediens frater suam
sequendo voluntatem impenitens
móritur. 15. 9. Bona opera ab ino-
bedientibus facta Deus non probat.
15. 11.

Inobedientia est primogenita filia super-
biz. 15. 1. Hanc gravissimè Deus
castigat in Angelis & hominibus. 15.
2. seqq. Inobedientiæ scelere reus est
non solum qui Deo, sed & qui legiti-
mis Superioribus non obedit. 15. 5.
Inobedientia est similis idololatriæ,
quâ ratione? 15. 8. Vide Voluntas
propria.

Intentio bona quid sit, declaratur. 25. 1.
Quomodo per intentionem bonam
omnia in Deum sint dirigenda. 25. 2.
Qualis intentio in comestione habenda.
25. 3. Una est actualis, altera vir-
tualis. 25. 6. Dei voluntatem pro
suo objecto habere debet. 25. 7. Ta-
liter operans dicitur habere opera
plena. 25. 8. Est cuilibet operi præ-
mittenda. 25. 10. Ad intentionem

puram & rectam quid requiratur. 25.
14. Ad eam Deus imprimis attendit.
25. 16. Quæ signa intentionis puræ.
25. 17. & seqq. Qui modi, seu gra-
dus bonæ intentionis. 25. 21. Quæ
intentio purissima & perfectissima.
25. 22.

Invocatio Dei ut sit vera, tria requirit.
65. 24.

Ven. Joanna Maria Bonhomin à S. Caje-
tano pro filia spiritali recipitur. 41.
30.

S. Joannes Baptista movet Religiosum,
ut maneat sub Superiore rigore. 14.
44.

S. Joannes Chrysostomus quas passus sit
persecutiones. 28. 56.

S. Joannes Damascenus in arduis obe-
diens. 14. 24. Quam humilis. 20. 24.

S. Joannes Eleëmodynarius etiam publicè
delinquentes taxare vetuit. 9. 13.
Alienæ famæ egregius defensor. 11. 20.
Ejus oratio quam efficax. 48. 7.

S. Joannes Evangelista juvenem sedu-
ctum reducit. 43. 6.

S. Joannes Silentarius. Admiranda ejus in
Deum fiducia. 2. 19.

Beatus Joannes Bonus tentationem car-
nis inaudito cruciatu repressit.
18. 9.

B. Joannes de monte mirabili insigniter
obediens. 14. 18.

B. Joannes Taulerus in morte graviter
tentatur. 19. 27. Item. 59. 11. Eru-
ditur à mendico, quæ sit via perfectio-
nis. 31. 4.

Ven. P. Joannes à S. Guilelmo consolatur
à Beata Virg. MARIA. 14. 17.
Valde obediens. 14. 18. Mirè se mor-
tificat. 14. 56. In infirmitate sum-
mè patient. 28. 22. In itinere à
latro;

INDEX RERUM ET VERBORUM.

latronibus spoliatur. 28. 40. Injuriis afficitur. 28. 51. Quàm durè suum corpus habuerit. 45. 8. Suis ferculis absynthium admiscuit. 46. 15. De-functis multum fuit devotus. 62. 3.

S. Job æterna, non temporalia bona spe-rabat. 2. 28. Foeminarum aspectum fugit. 18. 28. Facultatum suarum ablationem non in diabolum, sed in Deum retulit. 31. 10. Adversis pressus à Deo non recessit. 31. 20.

B. Jordanus in mari navigans, fluctibus haustus cum sociis interit, 29. 26.

Joseph Prorex Egypti miram Dei pro-videntiam in suis ærumnis experitur. 31. 25. & 26.

B. Josephus Hermannus ob modicam ne-gligentiam à B. V. Maria increpatur. 67. 17.

Ira. Ira ex zelo non est vitium, sed vir-tus. 8. 3. Quando censeatur pecca-tum mortale, & quando veniale. 8.

4. Ob iram non repressam Religio-sus damnatur. 8. 12. Ad iram com-pescendam efficax argumentum. 8. 13.

S. Isidorus Abbas tentationem superbiæ egregiè profligabat. 21. 32.

Isidorus ex potenti Domino Monachus valde humilis & obediens. 14. 34.

Judas Iscariotes in perditionis abyssum corruit, quia murmuravit. 10. 4. Infecit suo malo exemplo alios. 43. 3. A levioribus peccatis ad maxima proruit. 57. 16. Est typus & figura reproborum. 66. 19.

Judæi. Vide Hebræi.

Judicia Dei metuenda sunt, dum alios perire videmus. 17. 5. Quàm ad-miranda, cuidam Eremitæ monstra-tur. 31. 27. Sunt investigabilia, cur unus eligatur, alter relinquatur. 66. 12. & sequent.

Judicium Divinum quàm futurum erit formidabile. 60. 1. & sequent. In eo scelera occulta manifestabuntur. 60. 4. Illud expavit Monachus, qui ad judicium tractus à propria matre fuerat confusus. 60. 5. In eo quilibet quasi solus judicandus astat. 60. 6. Quàm districtum sit, nemo facile cre-dit. 60. 7. & 8. Etiam ipsa bona sæ-pe fuisse peccata, ostendit. 60. 10. I-tem. 60. 16. Patet exemplo de Do-ctore Parisiensi. 60. 11. Etiam san-cti viri justam habent causam judi-cium timendi. 60. 13. & sequent. Rationes, cur Dei judicium timen-dum. 60. 17. & 18. In eo minima etiam discutiuntur. 60. 19. Illud ex-paverunt sanctissimæ vitæ homines. 60. 20. & sequent. Quid agendum, ut in hoc judicio securi simus. 60. 27. & sequent.

Judicium Temerarium. Non omne Ju-dicium de alterius delicto est temera-rium. 9. 1. & sequent. Judicium ma-lum triplex. 9. 3. Judicare bonum malum, peccatum est gravissimum. 9. 4. Similiter judicium perversum est, dum aliorum bona facta tribuun-tur vitiis, & conditionibus naturali-bus. 9. 5. Temerarii judicii radix est odium, & mala voluntas in proxi-mum. 9. 6. Temerariis judicibus imminet vindicta divina. 9. 6. & se-quent. Temerarium judicium severe castigat S. Franciscus. 9. 10. Remedia contra judicia temeraria. 9. 17. & sequent.

Judicare. Judicans Monachum manè manducantem speciali aliquo favore privatur. 9. 9. Indifferentia non fa-cile sunt judicanda, sed in meliorem partem trahenda. 9. 11. Apertè et-iàm peccantes judicare non debemus.

INDEX RERUM ET VERBORUM.

9. 13. & sequent. Quomodo male operantes non judicare sed excusare oporteat. 9. 21. Non judicandum, quia sæpe in judiciis nostris decipimur. 9. 22. & sequent. Monachus neminem judicans Dei judicium securus evasit. 9. 24. Quando licitum, rem dubiam in deteriore partem interpretari. 9. 27.

Justinus, Religiosus Sanctus, à superbia misere proteritur. 21. 21.

Justitia Dei æquè consideranda est, ac ejus misericordia. 31. 13. Justitia Dei sicut nullum bonum sine premio, ita nullum malum, licet minimum, sine poena esse sinit. 29. 24.

Justus. Justi sæpe dum à Deo deseruntur, maximè respiciuntur. 2. 27. & sequent. Item. 2. 31. Quà ratione justii seipsos in gratia conservent. 6. 18. Inter injustos quasi lilium inter spinas resplendent. 12. 14. Proficiunt plurimum inter impios. 12. 15. Justorum preces quàm sint nobis utiles. 24. 23. Item. 54. 9. Iræ divinæ reluctantur. 24. 24. Justorum est malos & perversos tolerare patienter. 28. 53. Quà ratione, dum labi alios cernunt, Deum laudare ipsi debeant. 50. 12. Item. 50. 14. Per Justorum orationes stat mundus, nec destruitur. 54. 10. Justi mors somnus dicitur. 59. 16. Etiam Justi sæpe duram mortem patiuntur. 59. 21.

Juvenis lascivus confessionem in morte rejicit. 4. 12. Juvenis innocens visâ primò foeminâ cupidine tangitur. 18. 27. Ad vitia carnalia sunt pronissimi. 18. 48. Seipsos in solitudine revereri debent. Ibid. Juvenes maximè decet verecundia. 18. 49. & seqq. Juvenes ob libidinem ut plurimum damnantur, qui damnantur. 19. 6

Memorabile juvenis cujusdam lascivi dictum. 19. 11. Alius molitiei asfuetus à diabolo strangulatur. 19. 24. Juvenibus societas prava summè est nociva, ideoque fugienda. 43. 1. & sequent.

L.

Labor. Labores abjecti non fugiendi. 20. 23. In labore non fructum, sed operantis diligentiam Deus respicit. 25. 16. Homo ad laborem natus. 40. 1. Labor corporalis Dei causâ susceptus Superis placet. 40. 2. Angeli mittantur ad homines laboribus deditos. 40. 3. Laborantes Monachos in agro B. Virgo salutat. 40. 4. Item alterius Religiosi laborem culinæ probat. 40. 5. Vestigia Eremitæ ab Angelo numerantur illi in præmium. 40. 6. Laborantibus se sociant Angeli. 40. 8. Laboribus manuum vacabant Apostoli, & veteres Monachi. 40. 9. & sequent. Monachos non debere laborare asserens confunditur. 40. 12. & 13. Labor manualis ad perseverantiam multum facit. 40. 14. Labore solitudinis tædiûm vincere monetur S. Antonius. 40. 16. Laborandum cum elevatione mentis ad Deum. 40. 17. In labore quis modus servandus. 40. 18. Qui labores assumendi. 40. 19. Laboribus alienis se non ingerendum. 40. 20.

S. Lambertus Episcopus quàm humilis ac obediens. 14. 30. Aquam in vinum sibi mutatam sensit. 46. 11.

Lapis admirandæ virtutis. 18. 32. Item. 19. 4. Item. 18. 16.

Laus

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Laus humana cur contemnenda. 21. 29. Eam sollicitè fugerunt Sancti. 21. 31. Quæ ad propriam laudem faciunt, num licitum proferre. 21. 35. Cur Sancti aliqui seipfos laudabant. 21. 36. & 37. Nihil facile in sui laudem proferendum à junioribus præferim. 21. 38. Quas propriæ laudis sunt, proferenda sunt in tertia persona. 21. 41.

Lectio spiritualis est diligenter frequen- tanda. 38. 2. Mundar animam, licet memoriâ retineri non possit. 38. 3. Augustinum ex vitioso in virum sanctum transmutat. 38. 5. Item S. Ignatium. Ibid. Quæ observanda in ea. 38. 8. Quali intentione frequen- tanda. 38. 9. Simplicia ac devota legenda. Ibid. Est speculum nostros pandens defectus. 38. 13. Vide Verbum Dei.

S. Leo Papa I. præcisam sibi manum à B. Virgine sanam recepit. 18. 33.

Leo Papa IX. optat, se potius Monaste- rii quàm cæli claves tenuisse. 23. 15.

B. Leo S. Francisci socius cælesti visu edocetur, pauperes spiritu facile sal- vandos. 16. 8. A sancto Francisco audit quid sit verum gaudium. 33. 21.

Leontius calvariam hominis ludificans ad convivium invitat, & à spectro ad inferos rãpitur. 47. 6.

Libido carnis bella nobis movet semper. 18. 6. Qui humilis est, ab impug- natione libidinis immunis est. 18. 17. Ob libidinem multi Ecclesiastici damnantur. 19. 11. Item. 19. 15. Item 19. 20. Propter libidines vâ mundo indicitur. 19. 21. Fœtorem ejus Angeli. & Sancti abominantur. 19. 22. & sequent. In tentatione libi-

dinis principiis obstandum. 30. 35. Vide Concupiscentia carnalis. Item Luxuria.

Lingua. Per linguam maledicam valde multi in mortem animæ pertrahun- tur. 11. 6. In lingua facillimè exces- sus committitur. 34. 9. Lingua quo- modo mortificanda. 34. 25. Qui linguam non refrænât, ejus vana est religio. 35. 1. Per linguam multæ patent viæ ad interitum. 35. 3. & 4. Item. 35. 9. Quæ & qualia peccata ut plurimum contrahant loquaces. 35. 11. Linguae excessus in purgato- rio puniuntur. 35. 14. & sequent. Lingua prodit hominem, qualis sit. 36. 3. Loquendum est Religiosis de re- bus piis ac bonis. 36. 4. De Divinis Scripturis loquentibus Angeli se asso- ciant; de vanis verò tractantibus dæ- mones. 36. 71.

Lis, seu Litigium. In litigio declinandus est. Primò. Adversarius potens. 20. Dives. 31. Garrulus. 40. Iracundus, 51. Fatuus. 13. 11. Investiva in a- mantes lites forentes. 13. 15. Non quælibet in opinionibus lis sive dis- sensio reprobatur. 13. 16. & 17. Vi- de Contentio.

Locus, in quo aliquis patitur, non faci- lè deferendus. 28. 12. & sequent. Nullus locus à tentatione securus. 28. 14. Per locum novissimum, in quo nos sedere monet Christus, quid in- telligatur. 20. 17.

Loquacitas. Qui loquacitati sunt dediti, nunquam visi fuere perfecti. 34. 2. Tacere qui nescit, insipientem se o- stendit. 34. 22. Vide Silentium.

L. theripitur ab incendio Sodomæ pro- pter preces Abraham. 54. 9. Eju- uxor in statuam salis convertitur. 55. 2.

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Lucifer primò superbus, pòst inobediens
& rebellis Deo. 15. 2.
S. Ludovicus Rex Galliæ quàm devo-
tus Missarum Sacrificiis. 53. 10.
Ludovicus de Ponte quàm ardens in
zelo animarum. 24. 7.
Ludovicus à Fossenbruno ab ambitione
prostratus miserè periit. 23. 6.
S. Lupicinus quàm durè habuerit suum
corpus. 45. 6.
S. Lupus Episcopus Civitatis portas At-
tilæ referari curavit. 31. 13.
Ludus cum recta intentione habitus
probatur. 35. 18. & sequent.
Lutherus quàm fuerit superbus, ex pro-
prio suo calamo patescit. 21. 10. Lu-
theri horrenda mors. 21. 11.
Luxuria. Ob luxuriæ scelera pœnituit
Deum fecisse hominem. 19. 1. Graf-
fatur in omni populo. 19. 3. Ad ca-
stigandum hoc peccatum venit dilu-
vium. 19. 4. Item Sodomitæ igne
è cælo cadente combusti. *Ibid.* Ob
luxuriam 24000. de filiis Israel occi-
duntur. 19. 5. Plurimos ad inferos
trudit. 19. 6. Item 19. 15. Per lu-
xuriam maximè excæcatur ratio, &
depravatur voluntas. 19. 7. Facit
animam in carnem degenerare. 19.
12. Est bellua insatiabilis. 19. 13.
Secum trahit omne vitium. 19. 16.
Luxuriosus rarò pœnitentiam agit. 19.
10. & seqq. Horrendum hominis
luxuriosi exemplum. 19. 17. Luxu-
riosis fiunt dæmonis hospitium. 19.
18. In actuali scelere moriuntur. 19.
26. Igne infernali specialiter puni-
untur. 61. 9.
S. Lydwina. Ejus in inimicos suos amor.
7. 14. Injuriis toleratis coronam sibi
imponendam perfectam esse cælitus
intelligit. 28. 24.

Lyfimachus Rex Thraciæ ob sitim se,
suumque regnum pro hauſtu frigidiæ
tradidit. 56. 19.

M.

S. Macarius Ægyptius suâ humilitate
dæmonem proſtigavit. 20. 6.
S. Macarius Alexandrinus siti se cruciat.
14. 55. In perfectione superatur à
duabus mulierculis. 26. 6. Dæmon
eum secum ire jubet ad Collectam
fratrum. 48. 25. Calvaria loquitur
cum eo. 61. 28.
S. Machetes audiens sermones vanos illi-
cò obdormiebat. 36. 5.
Malum. Excepto peccato, malum ve-
rum nullum reperitur in mundo. 56.
30.
Malus. Vide Impius.
S. Marcellus Abbas frustra à dæmone
tentatur vanâ gloriâ. 21. 24.
S. Marcus Monachus in obediendo
promptissimus. 14. 21.
B. Margarita de Corduba miro modo
convertitur. 59. 5.
S. Maria, in terris Christi Mater, rerum
necessariarum patitur inopiam. 2.
32. Ejus obedientia. 14. 43. Pau-
pertatem amat. 16. 9. Quàm humi-
lis. 20. 32. Propriam laudem fu-
git. 21. 41. Nullam horam sine do-
lore habuit. 29. 33. Ejus dolores
quàm fuerint acuti. 29. 34. & seqq.
In divinam voluntatem, quàm re-
signata. 31. 9. Quàm taciturnita-
tis studiosa. 34. 22. Summa soli-
tudinis cultrix. 37. 3. Laborabat
manibus. 40. 15. Ab aliis salutata
respondebat: DEO GRATIAS. 50. 2.
Semper metuebat, ne in re quapiam
defe-

INDEX RERUM ET VERBORUM.

festum vel excessum incurreret. 58. 15.
S. Maria in cælis Angelorum Regina.
 Devotum sibi clientem in iudicio defendit. 26. 3. Laborantes in agro Monachos solatur. 40. 4. Eam piè venerari signum est prædestinationis. 67. 1. Est peccatorum refugium. 67. 3. & 4. Ejus patrocinio multi à diaboli insidiis liberantur. 67. 3. *Item* 67. 5. Ejus propria testimonia de sua misericordia. 67. 6. Patet exemplis stupendis. 67. 7. *Item* 67. 9. Maria est scala, per quam faciliè ad cælum scanditur. 67. 10. Impium ad pœnitentiam miro favore permovet. 67. 11. Mariæ demandantur hædi paciscendi, id est peccatores. 67. 13. Cur ex Christianis plures damnantur, cum tamen B. V. Maria sit peccatorum refugium, ac pro omnibus oret. 67. 14. & seqq. Maria non æstimat devotiones nostras, si ab immundo corde procedant. 67. 15. Qui peccare non desinunt, ne sperent misericordiam Mariæ. 67. 16. Maria nos vult esse in suo servitio constantes. 67. 17. Maria sibi devotum à morte eripit, socio ob neglectum ejus cultum demerso. 67. 18. In Mariæ misericordiam peccantes illius misericordiam non consequuntur. 67. 19. Gratia uni peccatori à misericordiæ Matre facta non est trahenda in consequentiam, & exemplum aliorum. 67. 20. De neglecto B. V. Mariæ cultu damnati maximè dolebunt. 67. 21. Clienti Marianus qui vult verè esse, peccata fugiat oportet. 67. 22. Ad demerendum B. Virginis affectum, suamque animæ salutem certam faciendam piæ quædam ac optimæ industriæ. 67. 23. & seqq. Patet exemplo de quodam latrone B. Virginis devoto. 67. 26. B. Virgo mirè

solatur suos servos in morte. 67. 29. Quomodo in morte ad eam confugiendum. 67. 30. Vide Salutatio Angelica. Rosarium.
S. Maria Magdalena post suam conversionem Christo erat mirè chara. 3. 6.
S. Maria Magdal. de Pazzis videt animas religiosas ruere ad infernum. 17. 6. & 7. Egregiam de tentationibus sensualibus reportat victoriam. 18. 12. Quantum habuerit animarum zelum. 24. 7. In suis operibus, quàm divinam habuerit intentionem. 25. 11. Eam diffamare laborat dæmon. 28. 55. Cupiebat pro Deo multa pati. 29. 2. In summo æstu nullo refrigerio voluit uti. 46. 10.
B. Maria Oegniacensis ab aliquo contractata audit cælitus: *Noli me tangere.* 18. 33. Ejus servatum silentium à Deo specialiter remuneratur. 34. 10.
Maria de Victoria suis precibus monialem ab infestatione dæmonis liberat. 9. 22.
S. Martinianus, in mare se præcipitans, à Delphinis ad litus deportatur. 18. 45.
S. Martinus Episcopus nunquam fuit visus iratus aut tristis. 31. 6.
Martyrium acquiri potest solo desiderio. 1. 9. & seqq.
Matthæus de Bascio PP. Capucinorum Institutor exprimit sanguinem ex mappa ejusdam advocati. 67. 3.
Maurus Monachus silentii tempus scrupulosè observans Episcopus creatur. 34. 18.
S. Mechtildis eruditur à Christo de multis ad aliorum etiam salutem spectantibus. 2. 10. *Item* 3. 5. *Item* 3. 10. *Item* 39. 11. *Item* 52. 9.
Meditatio. Vide Oratio mentalis.
Mel. Mellis nimius usus nocet. 1. 12. Cur prohibitum in antiquis sacrificiis. 33. 13. Kkk 3 Mi-

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Misericordia Dei in peccatorem expenditur. 3. 1. & seqq. Est obvia poenitentiam agenti, patet exemplis. 3. 6. & 7. *Item.* 3. 9. & seqq.

De Misericordia Dei desperare, peccatum est omnium gravissimum. 3. 11. Qui peccant in Misericordiam divinam, impenitentes mori solent. 3. 12. De misericordia Dei, dum ad peccandum allicimur, non cogitandum, sed de ejus justitia & judicio. 3. 13.

Misericordiae opera, quam Deo grata & nobis proficua, patet exemplis. 6. 5. *Item.* 6. 11.

Missæ Sacrificium quantæ dignitatis & præcellentiæ. 53. 1. Hoc nedum celebrans, sed & audiens Deo offerre poterit. 53. 2. Missam audiendi methodus. 53. 3. Ad Missam devotio à Deo remuneratur. 53. 4. Missam negligens die festo fulmine percutitur. 53. 5. A desperatione liberat. 53. 6. Vincula disrumpit. 53. 7. Ad Missam servire opus valde Deo gratum. 53. 8. Quomodo nos à peccatis emundet. 53. 11. Cum qua intentione Missa audienda. 53. 12.

Mollities. Gravissima supplicia ob istiusmodi crimina hominibus parantur. 19. 6. Juvenis in hoc scelere deprehensus à dæmone strangulatur. 19. 24. **Monialis**. Moniales visæ sunt ob violata vota ad inferos ruerè. 17. 7. Ab earum aspectu sibi caveant Religiosi. 18. 28. Quæ præ aliis Christo gratæ. 29. 31. Multæ ex illis vitiosæ. 41. 26.

Mors. Mortis memoria frequenter habenda. 59. 1. & seqq. A vitiis refrænata. 59. 3. & seqq. Subitam causat vitæ mutationem. 59. 8. & 9. In morte dæmon maximè tentat homines. 59. 10. & seqq. Mors iustis est

optanda, quia somnus dicitur. 59. 15. & seqq. Mortem duram cur sæpe sancti homines patientur. 59. 21. Mortem desiderare quando & quomodo liceat. 59. 22.

Mortificatio optima est, in Religione nil particulare admittere. 44. 22. Mortificatio quid sit, & quam homini necessaria. 45. 1. Debet esse assidua. 45. 2. Non est crudelitas, sed amor in seipsum. 45. 3. Est via ad divinas consolationes recipiendas. 45. 4. Quàm amplius mortificationes subierint Sancti. 45. 5. & seqq. Mortificatio corporis cum discretionem frequentanda. 45. 9. Optima est, vincere seipsum. 45. 10. De mortificatione quinque sensuum. 45. 12. & seqq.

S. Moyses Abbas factus docet, neminem esse judicandum temerè. 9. 18. Ob verbum mordax dæmoni cruciandus traditur. 13. 10. Fugit vanæ gloriæ occasiones. 21. 31.

S. Moyses ex latrone Eremita tentatur indefinenter à spiritu fornicationis, 18. 18. Fortiter pugnat, & victoriam reportat. 30. 25. Sex annis pernox stetit. 45. 5.

Moyse Legislator grandes sustinet à populo suo murmurum tempestates, 10. 1. *Item.* 10. 9. A Deo defenditur. 19. 2. Temerè judicatur. 12. 8. Pro Hebræis prævaricatoribus Deum exorat. 24. 5. Dei beneficiis quàm gratus. 50. 15.

Mulier. Mulierum familiaritas & conversatio viros etiam sanctos & perfectos in ruinam agit. 18. 38. Patet exemplis. 18. 39. & seqq. Mulieres sæpe plus tentantur de viris Ecclesiasticis, quàm de sæcularibus. 18. 44. Sollicitant sæpe ad illicita viros sanctos

INDEX RERUM ET VERBORUM.

sanctos & religiosos. 18. 46. Vide
Fœmina.
Mundus. Mundi contemptus in quo
fundetur. 42. 1. Tria inprimis sunt
in mundo contemnenda. 42. 2. Mun-
dus, quia vanus, ac velociter transiens,
contemnendus. 42. 3. & seqq. Quos
hodie exaltat, cras dejicit. 42. 7. & 8.
Pomis, quæ nascuntur in Sodomis,
haud abfimilis est. 42. 9. Mundi
genius in Dalila meretrice expref-
sus. 42. 10. Mundi prosperitas
nulli invidenda. 42. 11. Apparet for-
ris speciosus, intus plenus est abomi-
natione. 42. 12. Mundi voluptas per
scorpium, qui caudâ venenat, desig-
natur. 42. 14. Dum blanditur, occidit.
42. 15. Mundum qui amat, fatuum
se esse demonstrat. 42. 16. Mundo
mortua quis censeatur. 16. 22.
Murmuratio quid sit. 10. 1. Ob mur-
murationem serpentes igniti Hebræis
immissi. *Ibid.* Inusitato supplicio pu-
nitur. 10. 2. Est malum grande. 10.
3. Fuit Judæ causa proditionis & per-
ditionis. 10. 4. Quàm malignos effe-
ctus producat. 10. 5. Est vitium fre-
quentissimum tam apud Religiosos,
quàm sæculares. 10. 6. Cum mur-
mure obedientia, obedientia dæmo-
niorum est. 10. 8. Circa murmura
suorum Religiosorum qualiter se ge-
rere debeant Superiores. 10. 15.
Murmurator cælum non intrabit. 10. 3.
Dæmones in specie corvorum ad cel-
lam murmuratoris convolare sunt vi-
si. 10. 7. Murmuratores felle Christum
pascunt. 10. 8. Murmuratores similes
sunt Hebræis, qui de cibo & potu
murmurârunt semper. 10. 9. Visi sunt
manducare in mensa stercus. 10. 10.
Murmuratores ut plurimum sunt, qui
ne panem quidem sufficientem in sæ-

culo habuissent. 10. 11. Cujusdam mur-
muratoris Religiosi horrenda plaga.
10. 12. Qui memor fuerit fellis & ace-
ti, Christo propinati, murmurator
non erit. 10. 13.

N.

NAbuchodonosor. Ejus statua in vir-
tutis studio deficientes designat. 18.
41. *Item.* 57. 13. In tribulatione sa-
pere coepit. 29. 9.
S. Narcissus suo exemplo Affram mere-
tricem convertit. 27. 9.
Negligentia nostra sæpe est in causa, cur
in peccatum prolabi sinamur. 44. 8.
Negligenter orans maledictionem
referre dicitur. 48. 26. Negligentia
in oratione quomodo sit peccatum
mortale. 48. 27.
Negotium. Negotiis alienis se non inge-
rendum. 40. 20. Vide Labor.
S. Nestor Abbas exemplo docet Religio-
sos, quomodo se in religione gerere
debeant. 14. 33.
S. Nicephorus veniam à suo adversario
patens martyrii coronâ donatur. 8. 7.
S. Nicetas præcisam sibi linguam in me-
reticis faciem expuit. 18. 10.
S. Nicolaus de Tolentino carnes come-
dere jussus, se religiosè excusat, & à
Deo sanatur. 14. 54. Ejus admiran-
da abstinentia. 46. 9.
Noë fabricando arcam agebat præco-
nem justitiæ. 27. 3.
Nomen bonum quanti faciendum. 11. 10.
Nomen bonum suorum religiosorum
tenentur Superiores defendere. 11. 17.
Vide Fama.
Novissima hominis. Eorum considera-
tio facit ad superandam tentationem
carnis. 30. 37.
Nugæ à Deo judicantur, & puniuntur.
35. 14.

INDEX RERUM ET VERBORUM.

35. 14. Nugæ in ore Sacerdotis sunt blasphemiae quâ ratione. 35. 17. Sunt aliquando licitæ, si fuerint honestæ. 35. 18. & seqq.

Numerus Electorum comparatione reproborum valde modicus. 65. 2. & seqq.

O.

Obediens etiam comedendo & quiescendo meretur. 14. 4. *Item* 14. 11. Obedienti Joanni leæna obedit. 14. 31. Obedienti in obediendo perseveranti corona promittitur. 14. 35. Obediendum Superioribus nedum bonis, sed & malis. 14. 37. *Item* 14. 39. & seqq. *Item* 14. 46. Cur multi quotidie obediens non acquirant obediendi habitum. 14. 47. Quâ intentione obediendum Superioribus. 14. 38. In quo sensu Superiorum præceptis obedire non obligemur. 14. 50. In dubio, num præceptum sit licitum nec ne, tenetur obedire subditus. 14. 51. Quid in prosperis, & quid in adversis verus obediens habere debeat. 14. 52. Quæ in obediendo repugnantia laudabilis. 14. 54.

Obedientia relucet inter virtutes sicut sol inter stellas. 14. 1. Est via compendiosa ad perfectionem. 14. 3. Facit hominem Deo valde gratum. 14. 4. Est melior quàm victimæ. 14. 6. Remuneratur copiosius in cælo, 14. 7. & 8. Ad eam tria requiruntur, primum ut sit cæca. 14. 9. & seqq. Ad obedientiam cæcam spectat, etiam laudabilia omittere Superiore jubente. 14. 11. In quo obedientia cæca fundari debeat. 14. 19. Sine ea non stabit disciplina claustralis. 14. 20.

Alterum requisitum est, ut sit prompta. 14. 21. & seqq. Obedientiæ promptæ exempla. 14. 23. & seqq. Tertium obedientiæ requisitum est, ut sit fortis & constans. 14. 29. & seqq. Talem obedientiam nobis imitandam reliquit Christus. 14. 36. Obedientia eò perfectior est, quod homini magis vili paretur. 14. 49.

Occasio. Occasiones libidinis non viantes, etiam nolentes impuri amoris igne accenduntur. 18. 36. & seqq. Occasionum fuga castitati maxime patrocinator. 30. 20. Occasiones peccatorum qui non fugit, aut fugere efficaciter proponit, non potest à suis peccatis in Confessione absolvi. 57. 14. & seqq.

Oculus. In oculis agnoscuntur virtutes, vel vitia. 9. 2.

Oculi non figendi in alterum sexum. 18. 21. & seqq. Oculorum licentiam graviter perstringunt in suis discipulis viri sancti. 18. 24. Oculum figens in Monialem, gravem incurrit tentationem. 18. 28. Oculi foeminei quanta vis. 18. 44. Oculi avertendi à proprii corporis aspectu. 18. 48. *Item* ab aspectu imaginum impudicarum. 18. 50. Vide Visus.

Odium aliud inimicitiae, aliud abominationis. 8. 1. Odium aliquando accipitur pro despectu & minore amore. *Ibid.* Odium perfectum ac laude dignum quid. 8. 2. Odium inimicitiae quid. 8. 5. Odio habens suum proximum, homicida dicitur. *Ibid.* Ibit in gehennam. 8. 6. Ob odium mutuum duo Religiosi cum corpore & anima ad inferos ruunt. 8. 9. Odium nutriendum sunt omnium miserissimi. 8. 10. Odium fovens non orationem sed maledictionem pro se facit dum orat. 8. 11. Odo-

prom-
prom-
Ter-
ut sit
seqq.
nitan-
Obe-
nomin-
on vi-
amoris
z seqq.
aximè
afiones
t fuge-
poteft à
abfol-
irtutes,
um. 18.
am gra-
fcipulis
figens
necurrit
foemi-
i aver-
ectu. 18.
um im-
fus.
abomi-
do acci-
amore.
ude dia-
micitia
um pro-
id. 1bit
um mu-
pore &
Odium
rimi. 8.
nem fed
m orat.
Odo-

Offensa. Offensam dimittens animam pa-
tris & fratris è purgatorio liberat. 7.

4. Offensæ remissio nobis cælum aperit. 7. 8. Offensam remittere nolens, miserè periiit. 8. 7.

Olympius Abbas consideratione poenarum infernalium afflictiones fortiter tulit. 61. 35.

S. Onuphrius maximas passus est in solitudine difficultates. 2. 22.

Operarius Evangelicus mercedem recipiet de suo labore, non de fructu laboris. 24. 29. & seqq. Suum munus naviter exerceat, licet nullum fructum suis laboribus correspondere cernat. 24. 31. & seqq. Vide Pastor.

**Operatio. Operationes internæ quanti-
zitimandæ. 1. 28. Deus non sic at-
tendit ad ipsum opus, quàm ad vo-
luntatem & affectum operantis. 25.
16.**

Oratio quid sit, definitur & describitur.
48. 1. Orationis elogia. 48. 2. Est
necessaria ad virtutes comparandas.
48. 3. Oratio iniquorum execrabi-
lis est apud Deum. 48. 4. Debet
esse cum fiducia & perseverantia. 48.
5. Licet non semper exaudiatur ad
votum, benè tamen ad profectum.
48. 6. & 7. In ea petenda, quæ ad
animæ salutem faciunt. 48. 8. & 9.
In ea absolutè petenda sunt æterna,
conditionatè verò temporalia 48. 11.
Debet esse attenta. 48. 12. & seqq.
Ad orationem qualiter animus præ-
parandus. 48. 16. Oratio attenta,
opus est magni laboris. 48. 17. Ora-
tiones breves, seu jaculatoriæ com-
mendantur. 48. 19. & seqq. In o-
rationis simplicitas quàm sit accepta

Deo. 48. 21. Orationem impedire
omni modo laborat dæmon. 48. 23.
& seqq. Orationis meritum non tol-
lunt distractiones ex infirmitate ob-
repentes. 48. 30. & seqq.

Oratio ed erit futura melior, quod oran-
tis vita fuerit perfectior. 48. 32.
Attentè orandi desiderium Deo pla-
cet. 48. 33. Oratio non omitten-
da ob futuras distractiones. 48. 37.
Orationes Iustorum quàm potentes.
54. 9. & seqq.

Oratio mentalis quàm excellens, nobis-
que proficua. 48. 38. & seqq. O-
neglectam Orationem mentalem pec-
cata in mundo dominantur. 48. 42.
In oratione mentali mysteria fidei
non præcipitantur, sed minutatim
expendenda. 48. 44.

Oratio mentalis licet sit nonnunquam
sicca & arida, fructum tamen ani-
mæ adfert. 48. 46. Fructuosè ordi-
natèque meditando praxis. 48. 47.

Ordo Religiosus. Varii Ordines Religiosi in Ecclesia unam quasi legionem constituunt. 41. 28. Vide Religio.

S. Orientius Anachoreta in aquis frigidis
stando psallebat. 45. 7.
Origenes à superbia miserè prostrernitur.
21. 3.

Ofius Episcopus primò Sanctus , pòst
hæreticus. 55. 6.

Otiosus. Otiosus se dæmon associare am-
mat. 39. 4. Item. 40. 8. Non so-
lum malus, sed & otiosus seryus casti-
gatur. 39. 7. Otiosi per sici arborem
infructuosam & ideo maledictam de-
signantur. 39. 8. Otiosi à Christo
reprehenduntur. 39. 9.

Otium est mater libidinis. 39. 2. Prae-
cipitat in omne vitium. 39. 3. Pa-

INDEX RERUM, ET VERBORUM.

set in Hebræis. 39. 5. Est sollicitè fugiendum. 39. 6. Est duplex, physicum & morale, & utrumque vitandum. 39. 10. Ad illud fugiendum motiva & stimuli. 39. 11. Item 39. 20. Ad illud pellendum faciunt labores manuales. 40. 1. & seqq. Vide Labor.

P.

S. Pachomius Abbas severè punit in Monacho vanam gloriam. 21. 18. Irridet diabolus eum honorantem. 21. 30. Suo exemplo Sororem suam ad statum monasticum pertrahit. 27. 4. Videns Dæmon virum Sanctum ex tentatione proficere, eum tentare desinit. 30. 15.

B. Pachon Anachoreta graves patitur tentationes carnis annis plurimis. 18. 15. Item 30. 13.

S. Pambo Abbas taciturnitati valde addictus. 34. 17. & 24. Seseipsum arguit, quod mulieres diligentiores sint in corporis cura, quàm ipse in cura animæ. 44. 2.

S. Paphnutius mirâ arte meretricem ad poenitentiam permovit. 4. 3. Tibicinem sibi esse in perfectione parem à DEO intelligit. 6. 11.

S. Paschasius sustinuit purgatorium. 62. 14.

Passio Christi frequenter est à nobis recolenda, cùm ejus meditatio plurima nobis asserat gratiarum bona. 49. 1. & seqq. Item à peccatis nos emundat. 49. 4. Invektiva in istiusmodi meditationem negligentes. Ibid. Felicem etiam hæc meditatio nobis procurat mortem. 49. 5. Christo præ aliis piis exercitiis placet. 49. 8. Modus meditandi Christi Passionem. 49. 10. Consideratio Dominicæ Pas-

sionis amara omnia in dulcedinem vertit. 49. 11. Patet id exemplis. 49. 12. Christi Passio frequens memoria salutis spem tribuit, & à periculis æternæ perditionis eripit. 49. 13. & 14. Passio Christi quo fine recolenda. 49. 15. Christus passus est pro nobis, ut eum in cruce ferenda sequamur. 49. 16.

Pastor animarum pro suo grege etiam orare tenetur. 24. 23. Quidam curam animarum negligens post mortem visus est à suis parochianis lapidari. 65. 17. Ex malis Pastoribus oritur spiritalis plurimorum ruina. 24. 17. Per vitam malam in lupos transformantur. 24. 19. Pastores conchæ sint, non canales. 24. 20. Vide Prælati.

Patientia quàm sit nobis necessaria. 28. 1. Ejus definitio & divisio. 28. 2. Varii illius actus. 28. 3. Patientia habenda, quia justè patimur quicquid patimur. 28. 5. Eam nos docet Christus suo exemplo. 28. 8. & seqq. Patientia habenda est, cum quibus vivimus. 28. 11. & seqq. Patientia habenda in corporali infirmitate. 28. 19. & seqq. Patientia non est deferenda in desolatione animi. 28. 28. & seqq. Neque in rerum temporalium damnis. 28. 39. & seqq. Neque in injuriis abjicienda est patientia. 28. 47. & seqq. Neque in infamia. 28. 54. & seqq. Patientia similiter retinenda est in quacunque alia tribulatione. 29. 1. & seqq. Item in tentationibus. 30. 1. & seqq.

S. Patroclus Anachoreta ne solitudinem deferat, ab Angelo monetur. 43. 16.

S. Paulus Apostolus in persecutionibus gaudebat. 5. 17. Ejus cum Sancto Barnaba dissensio non taxatur. 13. 16. Seseipsum commendat, cur. 21. 35. Admirandus illius animarum zelus. 24.

5. Item

INDEX RERUM ET VERBORUM.

5. Item 32. 9. Patitur tentationes sensuales. 30. 5. Ob ejus merita mortem evadunt navigantes cum eo. 54. 12. Item 66. 7. Timuit reprobari, ideo corpus suum castigat. 66. 8.
- S. Paulus Simplex suâ cæcâ obedientiâ quantum meruerit. 14. 10.
- S. Paulus primus Eremita post 30. aliquot annos, in solitudine transactos, à corvo pascitur. 2. 22.
- S. Paulus Abbas sportulas à se contextas quotannis concremebat. 40. 14.
- Pauper. Pauperes spiritu in quo sensu beati. 16. 4. Centuplum accipient etiam in præsentî vita. 16. 5. Pauperes facilius salvantur quàm divites. 16. 8. Quinam pauperes spiritu dicendi. 16. 17. Item 16. 25. Invektiva in Religiosos, qui perditè erga minutas reculas afficiuntur. 16. 19. & seqq. Verus pauper penuriam necessariorum lætus tolerat. 16. 28.
- Paupertas Evangelica inter octo beatitudines cur in primo loco ponatur. 16. 1. Ejus encomia. 16. 2. Eam Christus æstimavit, ac tenuit. 16. 3. Sancti Francisci de Paupertate memorabile dictum. 16. 7. Item 16. 15. Item. 16. 31. Eam coluit B. V. Maria, & Sanctorum plurimi. 16. 9. & seqq. Non est ipsa perfectio, sed via ad perfectionem. 16. 16. Paupertatis essentia consistit in abdicatione rerum temporalium secundum præparationem animi. 16. 18. Item 16. 22. Tres paupertatis gradus assignantur. 16. 25. Invektiva in Religiosos, nulla paupertatis incommoda perpeti volentes. 16. 27. Priscorum Monachorum paupertas penè incredibilis. 16. 29. & seqq. De Paupertatis voto, & quæ ejus obligatio. 16. 32. & seqq. Sæpe in una Religione

licet absq; voti paupertatis violatione aliqua dare sine licentia expressa, non tamen in alia. 16. 34. Duo Religiosi sine licentia munuscula dare & accipere soliti damnantur. 16. 36. Contra paupertatem peccat Religiosus, si aliqua abscondat, ne Superior auferat. 16. 39. Item contra paupertatem peccatur, si quid in res illicitas aut vanas insumat, aut si rebus nimis abundanter utatur Religiosus. 16. 39. & seqq. Ignorantia circa votum Paupertatis non potest esse in Religiosis absque peccato. 17. 8. Circa votum Paupertatis scrupulositas maxime commendatur. 17. 10. Vide Proprietas.

Pax. Ubi pax, ibi Deus. 13. 10. Pax animi, bonum ingens. 13. 14. Pacem non tollit quælibet dissensio aut discordia. 13. 16. Pax est duplex, una bona, mala altera. 13. 18. Pax cum quibus non tenenda, sed rumpenda. 13. 19. Pax cum omnibus habenda, quâ ratione intelligendum. 13. 20.

Peccator mortaliter peccans præfert creaturam Creatori. 56. 4. Hoc agens quàm stultè agat. 56. 5. Deum ipsum perimeret, si periri posset. 56. 6. Quis sensus peccatoris dum peccato consentit. 56. 7. Quamvis non intendat Deum contemnere, eum tamen contemnit. 56. 9. Est Christo summè ingratus. 56. 14. Quantum in ipso est, Christum denuò cruci affigit. 56. 17. A seipso resurgere à suo peccato non valet. 56. 20. Dicitur cæcus. 56. 23. Est diabolo simillimus. 56. 24. Si semper viveret, in suo peccato semper perseveraret. 56. 35. Propterea peccator punitur poenâ æternâ. Ibid.

Peccatores à desperatione sibi caveant. 3. 11. Caveant item, ne peccent spe veniæ

INDEX RERUM ET VERBORUM.

- consequenda. 3. 12. Gratia uni peccatori facta in morte, non est trahenda in consequentiam, & exemplum aliorum. 3. 12. Item. 67. 20.
- Peccatum.** In peccato duo timenda: Spes & desperatio. 3. 15. In peccatum labi ex fragilitate, humanum est; ex malitia verò peccare, & in peccato perseverare, diabolicum. 6. 14. Item. 56. 24.
- Peccatum in causa est, cur nobis impii dominantur.** 31. 12. Peccatum quid propriè sit. 56. Ejus divisio est multiplex. 56. 2. Ejus gravitas à solo Deo cognoscitur. 56. 3. Pro eo nulla Creatura pura potuit de condigno satisfacere. 56. 10. Solus Christus pro eo satisfecit. 56. 11. Illius enormitas vel maximè elucet ex Christi Passione. 56. 13. Quas quis patitur calamitates, suis peccatis adscribat oportet. 56. 25. Peccata inhabitantium civitates destruunt. 56. 26. Propter peccata in potestatem Turcæ dantur Christiani, eorūque regna. 56. 28. & seqq.
- Præter peccatum, nullum reperitur verum malum.** 56. 30. Satiùs foret æternū sine peccato ardere, quàm peccare. 56. 36.
- Peccatum mortale continet in genere moris malitiam infinitam.** 56. 3. Per illud dupliciter Deus contemnitur, directè, vel indirectè. 56. 8.
- Pro uno peccato mortali tollendo ne quidem omnium Sanctorum merita sufficerent.** 56. 12. Subjicit hominem dirissimæ servituti dæmonis. 56. 18. Ejus gravitas ex pœna æterna colligitur. 56. 31. Item ex pœna Angelis Apostatis inflicta. 56. 32. Quàm magno Deus peccatum prosequatur odio. 56. 33. Debetur ei pœna æterna, cur? 56. 34. & 35. Est omnium malorum pessimum. 56. 36.
- Peccatum veniale quomodo à mortali differat.** 57. 1. Non est contra, sed præter legem. *Ibid.* Patet similitudine. 57. 2. Tribus modis committitur. 57. 3. Sine venialibus nullus vivit, in quo sensu intelligendum. *Ibid.* Magnum discrimen, labi in venialia ex affectione, & labi ex infirmitate & ignorantia. 57. 4. Quædam venialia non dimittuntur, etiam si sæpè confiteantur. *Ibid.* Nec venialia, sicut nec mortalia remittuntur, quamdiu voluntas eis adhæret. 57. 5. Venialia sunt confitenda cum dolore & proposito emendationis, ne injuria fiat Sacramento. 57. 6. Veniale dicitur quidem peccatum leve; non est tamen malum leve. 57. 7. Patet ex pœna ei debita. 57. 8. Venialia potissimum delentur sæpè elictis Divini amoris actibus. 57. 9. Venialia disponunt ad mortalia, quâ ratione. 57. 10. & seqq. Qui mortalia tantum, & non venialia fugere student, in magno versantur periculo salutis. 57. 13. Propter venialia Deus sæpè suum speciale auxilium nobis subtrahit. 57. 14. A Venialibus plus abhorrendum, quàm à mortalibus, quâ ratione. 57. 15. Ex parvis neglectis sæpè proveniunt naufragia salutis. 57. 16. & seqq. Vide Negligentia.
- Pecunia.** Veteres Monachi magnopere pecuniam averfabantur. 16. 10. & seqq. Item gentiles Philosophi. 16. 13. Quæ mala ex inordinato auri amore nascantur. 16. 15. Pro usu particulari est coluber Religiosis. 17. 4. Perfectio

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Perfectio religiosa in quo consistat. 44.

1. & seqq. Ad perfectionem etiam
exigitur non solum præceptorum, sed
& consiliorum observantia. 44. 6.
Ad Perfectionem tendere sub mortali
obligantur Religiosi. 44. 14. & seqq.
Ad hanc quis dicatur tendere, & quis
non. 44. 15. Non consistit in externis
corporis mortificationibus, sed in cha-
ritate perfecta. 44. 21. & seqq. Ad stu-
dium perfectionis spectat, se imper-
fectum agnoscere. 44. 23. Ad perfe-
ctionem aspiranti Sanctorum Acta le-
genda ac ruminanda sunt. 44. 24.
Item Taciturnitas servanda. 34. 4.

Periculum salutis est semper metuendum.
58. 4. & seqq. Item. 58. 10. & 11. In
quanto periculo sit homo constitutus,
quidam Eremita divinâ discit revela-
tione. 58. 12. Etiam ex parvis negle-
ctis salutis periculum quandoque im-
minet. 57. 23. & seqq.

Persecutio est patienter ferenda exemplo
Christi. 12. 2. Imago Crucifixi Reli-
giosum adhortatur ad tolerantiam
persecutionum. 12. 3. Persecutio ex-
spectanda & toleranda est ab omni-
bus, in Christo piè vivere volentibus.
12. 5. & seqq. Nec viri Sanctissimi im-
piorum persecutiones evitare potue-
runt. 12. 8. & seqq. Persecutio fortiter
tolerata nobis fabricat gloriæ coro-
nam. 12. 11. Item. 28. 24.

Persecutor. Persecutores bonorum insau-
stâ morte puniuntur. 12. 13.

Perseverantia. Ei solum salus æterna pro-
mittitur. 55. 1. In bono perseveran-
tiam deserentes summè desipiunt.
55. 4. Sunt similes Nabuchodono-
soris statuz. 55. 5. Exempla eorum,
qui in bono perseverantiam non te-
nuerunt. 55. 6. & 7. Item. 55. 23.
& 14. In cursu virtutum qui perse-

verantes manent, brevium gloriæ
accipiunt. 55. 8. Ad perseverantiam
nos sapè adhortatur Sacra Scriptura.
55. 9. & seqq.

S. Petrus Apostolus gratior fuit Christo
post lapsum, quàm antè. 4. 5. Nimi-
um sibi fidens labitur in Christi nega-
tionem. 21. 16.

S. Petrus Damianus libidine tentatus aquis
frigidissimis se immergit. 45. 7.

S. Petrus Martyr injustè accusatus ad pa-
tientiam animatur ab imagine Cruci-
fixi. 28. 9.

S. Petrus Cælestinus divitiis eradicatur,
gratius esse Deo cum humilitate Sa-
cris operari, quàm ex reverentia ab-
stinere. 52. 10.

S. Petrus Ravennas gulam mortificatu-
rus lampredam pauperi misit, qui
Christus erat. 46. 13.

S. Philippus Neri temerè judicatus à
Deo defenditur. 9. 7. Impudicos ex
odore agnoscit. 19. 23. Quàm fue-
rit humilis. 20. 30. Item quàm pa-
tiens in injuriis. 28. 12. Vixit Romæ
velut esset in deserto. 37. 28.

S. Philippus Benisius in morte horren-
dè tentatur. 59. 13.

Philippus, Comes Namurcensis, ejus in
morte Pœnitentia miraculis appro-
batur. 4. 10.

Photion Philosophus pecuniarum con-
temptor egregius. 18. 14.

Piger. Per agrum hominis pigri quid
intelligatur. 39. 1. Vide Orosius.

Piscis. De piscibus quædam memora-
bilia. 18. 34. Item. 28. 43.

S. Pius V. extimuit Pontificatum. 23.
15.

Plinius incendium Montis Vesuvii inda-
gare volens, à flamma comburitur.
1. 9.

LII 3. Pœni-

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Pœnitens. Deus magis nonnunquam afficitur ad pœniteres, quàm ad innocentes. 4. 1. *Varia pœnitentium exempla.* 4. 3. Item 4. 5. & seqq. Item. 4. 10. Homo pœnitens sæpè est Deo charior post lapsum, quàm fuerat antè. 4. 5. & seqq.

Pœnitentia, qualis esse debeat, ut vera sit pœnitentia. 4. 2. Ad Pœnitentiam agendam mouva. 4. 4. Quod optimum pœnitendi genus. 4. 9. Pœnitentiam qui ad mortem differunt, impœniteres ut plurimum moriuntur. 4. 12. & 13. Pœnitentiam etiam in gaudio agere possumus. 33. 7.

Pœnitere ad salutem nullus potest sine præueniente Dei gratia. 56. 23. Rarus invenitur, qui pœnitet prout oportet. 56. 24. Potestas omnis tam in genere, quàm in specie à Deo est. 15. 5. Qui Potestates spernit, Deum spernit, & damnationem acquirit. 15. 6. & 7.

Prædestinatio est multis causis standi, nemini causa labendi, ideo de ea dissendum. 66. 1. Prædestinationis definitio. Ibid. Refutatur argumentum erroneum: Si prædestinatus sum, faciam quicquidque &c. 66. 4. Prædestinationis effectus obtinetur per bona opera. 66. 5. Item 66. 6. & seqq. Circa Prædestinationem Divina iudicia nobis sunt abscondita. 66. 15. Tentationi circa Prædestinationem qualiter obviandum. 25. 23. Prædestinationis quæ signa. 14. 5. Item 29. 3. Item 29. 15. Item 67. 1.

Prædestinatus peribit nunquam. 66. 1. Quis de Prædestinatorum numero sit, nemo scit. 66. 2. Illo argumento: Si prædestinatus sum &c. sæpè illaqueantur scrupulosi. 66. 3. Valde conveniens est, ut nullus sciat, nam sit prædestinatus nec ne. 66. 9.

Prælatio est plurimis animæ periculis obnoxia. 23. 10. & seqq. Item. 23. 14. Difficile, in Prælatione carere peccato. 23. 16. & seqq. Prælationem fugere nos suo exemplo docet Christus 23. 19. Hæc fuga facit ad obtinendam animæ salutem, patet exemplo. 23. 20. Prælationes fugerunt Sancti plurimi. 23. 22. & seqq. Prælationem ambiens durum vult subire iudicium. 23. 24. Prælatio quemadmodum non ambienda, sic nec plus æquo fugienda. 23. 31. & seqq. Prælationem appetere, sub qua ratione licitum, ac meritum. 23. 33. & 34. Prælationem quibdam acceptare teneatur. 23. 36. Prælationem habens, & subditos non pascens damnatur. 24. 16.

Prælati. Prælati etiam malis obediendum. 14. 37. Eorum iussa facienda, mala relinquenda. 14. 40. Ex Prælati malis multa sæpè bona nobis proveniunt. 14. 44. & 45. Sicut Elias pascabatur à corvo corporaliter; ita multi pascuntur à malis Prælati spiritaliter. 14. 46. Prælatos Ecclesiæ salutant dæmones. 23. 21. Item 24. 7. Nomine Prælati veniunt & alii ab Episcopis, sicut Abbates, Provinciales, Priores &c. 23. 23. Prælati rationem reddere obligatur pro suis subditis. 23. 25. In Prælati parvi etiam defectus severè à Deo judicantur, & puniuntur. 23. 27. Prælati quidam legere coactus: *Quomodo reduces annas &c.* relicto sæculo Monachum induit. 23. 29. Ubi in Prælatos eliguntur iniqui, ibi non regimen est, sed latrocinium. 23. 32. A Prælati cura suorum exigitur, non curatio. 24. 29. Vide Pastor.

Præsentia Dei dum consideratur, à peccatis revocat. 4. 3.

Præsumptio est, non spes Theologica, sine

INDEX RERUM ET VERBORUM.

fine bonis meritis sperare æternam beatitudinem. 2. 2.
Proprietarius. Eorum funesta exempla. 17. 2. & 3. Item. 17. 15. Religiosos proprietarios gravibus verbis insectatur S. Maria Magd. de Pazzis. 17. 6. Quam severè olim Sancti Eremitæ Patres Proprietarios castigarint. 17. 12. & seqq. Proprietariorum damnatio nostra debet esse instructio. 17. 18.
Proprietas quando peccatum, & in quibus personis. 17. 1. A Proprietate occasionaliter omnia mala, quæ vitam nostram turbant, prosiliunt. 17. 1. Est tam subtile malum, ut à paucis bene cognoscatur. 17. 2. Qb Proprietatis vitium visæ sunt animæ religiosæ ad infernum proruere. 17. 7. Proprietatis vitium morte punitur in Atania & Sapphira. 17. 11.
Prosperitas apud reprobos magis, quàm apud electos reperitur. 29. 40. Ejus rei exemplum memorabile. 29. 41. Plures in prosperitate, quàm in adversitate, perire docetur. 29. 42. Prosperitas est vitiorum mater. 29. 43. Patet exemplo de Eulogio lapicida. 29. 44.
Providentia Dei mira circa suos servos. 2. 22. Item 31. 32. Providentia Dei in rerum necessariorum inopia cum patientia & fiducia expectanda est. 2. 23. & seqq. Providentia Dei non titubatur, dum nos fame non solum premat, sed & perire sinit, quia tunc providet nobis bona æterna. 2. 27. & seqq. Vide Dissidentia.
Proximus quomodo diligendus. 6. 1. & seqq. In proximi nostri lapsu, quæ consideranda. 50. 14.
Pudicitia ut conservetur, oculi sunt cohibendi à proprii etiam corporis

aspectu. 18. 48. Item ab imaginibus impudenter pictis. 18. 50. Vide Verecundia.
Purgatorium ab inferno est solâ temporis distinctione discretum. 62. 1. Purgatorii pœnæ Martyrum tormenta superant. 62. 2. In eo brevis moræ spatium videtur longissimum. 62. 3. Ejus pœnæ cuidam Religioso demonstrantur. 62. 4. & seqq. Purgatorium difficulter subterfugitur. 62. 11. Patet exemplis. 62. 12. & seqq. In eo præter pœnam sensus etiam est pœna damni 62. 15. Quid facere debeat, si purgatorium evadere quis cupiat. 62. 18.

Q.

Questio apud inferos quæ? 62. 27.
 Quatuor hominis novissima si diligenter expendantur, peccare hominem non sinunt. 30. 37.
Querela. Aliorum querelas vitare, impossibile est. 12. 7.
Querimonia Christi contra quosdam Religiosos. 36. 4. Item 65. 19.
Quies animi in resignatione voluntatis nostræ cum divina invenitur. 31. 2. Item 31. 19.

R.

Rabaudus Vir Princeps Monachum indutus divinâ visione discit communem aliorum mensam sequi. 41. 22.
Radbodus Rex maluit cum multis in gehenna, quàm cum paucis in celo esse. 1. 6.
Radulphus Monachus suo imperio ignem grassantem sopivit. 34. 19.

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Rebecca sua in proximum charitate meruit, ut fieret Nurus Abrahami Patriarchæ. 6. 6.

Rebellio. Core, Dathan & Abyron Moyse rebellantes, à terra absorbentur. 15. 7. Vide Inobedientia.

Recreatio laudabilis est, si sit discreta & honesta. 35. 19.

Regula. Inter Religiosos multi reperiuntur Regulæ suæ contrariantes. 41. 25. Item 65. 18. Regularum etiã parvarum scrupulosa observantia miraculo approbatur. 44. 4. Regulas ad culpam etiam non obligantes qui ex contemptu, vel ex consuetudine violat, mortaliter peccat. 44. 15. & 16.

Religio, seu Status Religiosus quid sit. 41. 1. Quæ in Religione consolationes. 41. 2. & 3. Multa in ea sunt bona spiritualia. 41. 8. & seqq. Quid mundus, & quid Religio sit, S. Anselmus divinâ visione discit. 41. 12. Religionis dulcedo solum sapit Religiosis bonis, ac pro vocatione sua Deo gratis. 41. 14. In Religione taliter vivendum, ac si eo die primum venisset. 41. 17. Cur Religionem intraverimus, sæpe expendendum. 41. 18. Etiam in Religione via patet ad infernum. 41. 19. Ad Religionem vocatio semper est à Deo. 41. 23. In Religione cur multi deficient, cum tamen ad eam à Deo sint vocati. 41. 24. Nulla Religio, quæ non habet & bonos & malos. 41. 25. & seqq. In Religione quid sit habitare Fratres in unum. 41. 26. Sive quis ad hanc, sive ad illam vocatus sit religionem, Deus tanquam fidelis semper est laudandus. 41. 27. In Religione parva qui non servat, nec majora servabit. 44. 13.

Religiosus. Funesta Religiosorum exempla. 4. 13. Item 8. 9. Item 15. 15. Item 17. 3. Item 17. 14. Item 17. 15. & seqq. Item 19. 17. Item. 21. 4. & 6. Item 21. 21. Item 22. 14. Item 23. 6. Item 23. 8. Item 44. 12. Item 47. 2. & 3. Item 47. 7. Item 54. 23.

Religiosus sub qua ratione trunco similis esse debeat. 14. 29. Quomodo asinus? 14. 33. Quilibet suo Ordine sit contentus, nec ad alium aspiret. 28. 16. & seqq. Religiosi pronuntiantur beati. 41. 1. & seqq. Quâ ratione Martyres dici possint. 41. 6. & seqq. Cur multi nullum sentiant spirituale gustum in sua religione. 41. 13. Pauci reperiuntur cum Christo crucifixi. 41. 16. Quod Deo voverunt, impleant oportet. 41. 20. Consolantur qui inter religiosos degunt. 41. 24. & seqq. Vartorum Ordinum Religiosi si se invicem non diligunt, reprobi sunt. 41. 29. Per charitatem mutuam omnium sunt Ordinum. 41. 30. Parva non curantes in maxima prouunt. 44. 8. & seqq. Ex veris & bonis damnatur nullus, ex falsis & malis pluri. 44. 17. Semel deficientes difficillimè emendantur. 44. 18. & 19.

Religiosos malos cur toleret Deus. 65. 19. Inter eos multi mali ac perversi. 65. 20. & seqq. Ideo multos damnari in ecclasi vidit S. Silvanus Abbas. 65. 22.

Religiosorum defectus & vitia quomodo & quando commemorare fas sit. 65. 23.

S. Remigius quàm patiens in bonorum temporalium iactura. 28. 42.

Reprobatio. Si cuiuspiam sua reprobatio revelaretur, quomodo id esset intelligendum.

INDEX RERUM ET VERBORUM.

ligendum. 66. 9. & 10. Novit Deus reprobationis mutare sententiam, si reprobatus mutaverit vitam. 66. 11. Reprobatio est ex homine; prædeterminatione ex Deo. 66. 17.

Reprobis. Quod reprobi peccent, & damnentur, non est causa Præscientia Dei; sed propria eorum malitia. 66. 18. Reprobi quia habent gratiam sufficientem, salutem assequi possent, si vellent. 66. 19.

Reproborum typus & figura fuit Judas Proditor. *Ibid.* Reprobi maxime torquentur ex consideratione, quod salvari potuissent, si peccata vitare conati fuissent. 66. 20. Reprobis Christianis quid dicturus sit Christus, 66. 21.

Resignatio sui in voluntatem divinam. Hujus virtutis præclara encomia. 31. 1. Quæ vera & perfecta. 31. 2. Affert animi pacem. 31. 3. Est via compendiosa ad cælum. 31. 4. Facit hominem etiam in præsentī vita beatum. 31. 5. Item 31. 24. Quæ ratione assequenda. 31. 7. & seqq. Item 31. 11. & seqq. Item 31. 15. & seqq. Confert cuidam Religioso gratiam patranda miracula. 31. 18. De Resignatione varia apophthegmata. 31. 29. & seqq. Ad Resignationem perfectam tria requiruntur. 31. 33.

Revelatio licet alicui fieret, eum fore damnandum, spem tamen de salute sua abjicere nequitiam debet. 66. 10.

S. Robertus cælitus discit; suorum Religiosorum nomina esse scripta in cælis. 37. 6.

B. Rogerius Monachus ex obedientia moritur. 14. 8.

S. Romualdus terrore quodam divinitus immisso monetur ad promovendum

etiam aliorum salutem. 24. 13. Cum mansuetudine suscipit verbera à suo Magistro Marino. 28. 49. Gravissimè infamatur. 28. 58. Taciturnitatem per integrum septennium servat. 34. 16. Gulam egregiè vincit. 46. 14.

Rosarium B. Virgini gratissimum, fidelibus saluberrimum. 67. 27. Demones fatentur, in exercitio Rosarii perseverantes minimè damnari. 67. *Ibid.* Ex ore orantis Rosarium visæ sunt rosæ egredi. 67. 28.

Rudolphus Monachus cernit aliquos ex suis consodalibus cum Christo esse cruci affixos. 41. 16.

S.

Sabbas Abbas egregius gulæ dominator. 46. 10.

Sacerdos. Sacerdotes non sunt spernendi quamvis sint mali. 14. 38. Duo sub ipsa carnali copula cum semine simul & animam effuderunt. 19. 25. & 26. Inter Sacerdotes paucos salvari asserit D. Chrysostomus. 23. 26.

Sacerdotes incontinentiæ vitio addicti penè omnes damnantur. 62. 6.

Salomon libidine carnis exsaturari non potuit. 19. 14.

Salus æternæ res ardua & propè miraculosa. 65. 9. Plus mirandum, vel unum solum salutem adipisci, quam si omnes simul perirent. 65. 10. Vide Beatitudo.

Salutatio Angelica quotidie recitata defendit nos à diaboli insidiis, patet exemplo. 67. 5. Mira ejus virtus. 67. 8. Item 67. 11.

Samson suam fortitudinem in crinibus habebat. 1. 26.

Sancti ut comprehensores. Eos rectè

M m m i n v o

INDEX RERUM ET VERBORUM.

- invocamus, licet Deus in infinitum magis misericors sit quolibet Sancto. 54. 1. Sanctos solum invocamus, ut pro nobis Deum orent, non ut Deus preces nostras per eos cognoscat. 54. 2. Oratio proprie fit ad Deum, ad Sanctos autem deprecatio. 54. 3. Sanctorum intercessio ex Sacre Scripturæ testimoniis ostenditur. 54. 4. Defendunt suos Clientes in iudicio particulari. 54. 7. Sanctorum Collegium duplex, & ab utroque adjuvatur. 54. 8. Si iusti hic viventes pro aliis orant & impetrant, quanto magis in gloria Sancti. 54. 12. Patet exemplis. 54. 13. & 14. Sanctorum vestigia æmuletur, qui eorum patrocinio gaudere cupit. 54. 16. & seqq. A Sanctorum precibus nil juvenis reportant, qui in peccatis perseverant. 54. 18. & seqq. Sanctorum cultum deferentes à Sanctis pariter deferuntur. 54. 23. Methodus colendi Sanctos Patronos. 54. 24. & seqq.
- Sancti ut Viatores inter se quandoque dissentiant. 13. 16. & seqq. Abripiuntur nonnunquam morte violenta. 29. 24. & seqq. Eorum preces quam sint nobis utiles. 54. 9.
- Sanctitas vitæ plurimum promovet alienam etiam salutem. 24. 22. Item 24. 24.
- Sapricius Sacerdos offensam remittere nolens miserè perit. 8. 7.
- S. Sara Abbatisa patitur insultum carnis. 18. 15. Deprædicatur à dæmone, quo finit. 21. 24. In tentatione quomodo Deum orat. 30. 16. Oculos egregiè mortificabat. 45. 13.
- Saul Rex propter suam inobedientiam à DEO reprobatur. 14. 13. Ex humillimo evasit superbissimus. 23. 13.
- Scandalum Rectorum sequitur plurimum ruina. 24. 17. Ratione scandalum circumstantia personæ potest peccatum in infinitum aggravare. 35. 17. Scandalum ponens dat occasionem, non propriæ causam ruinæ. 65. 17.
- S. Scholastica impetrat pluviam repentnam. 36. 6.
- S. Serapion Abbas Monachum nequiter se humiliantem prudenter corrigit. 20. 20. Adhuc Juvenis tentationem gulæ aperiens diabolus fugavit. 30. 38.
- S. Severinus quanti meriti fuerit apud Deum, cuidam Eremitæ fuit monstratum. 25. 9.
- Signa prædestinationis. Vide Prædestinationatio.
- Silentium religiosum est ad vitæ perfectionem summè necessarium. 34. 1. & seqq. Solum sufficit ad reformandas Religiones. 34. 3. Est Mater gaudii & compunctionis. 34. 5. Hoc studiosissimè tenuerunt veteres Monachi. 34. 6. & 7. Ad triplicem perfectionis viam requiritur; & 1. ad viam purgativam. 34. 8. 2. Viz Illuminativæ deservit. 34. 11. 3. Viz Unitivæ. 34. 13. & seqq. Illud scrupulosè servans honoratur. 34. 18. Silentii servati admirandi effectus. 34. 19. Tres Silentii gradus. 34. 25. Silentium Christi in exemplum nobis proponitur. 34. 27. Semper est servandum, nisi vel necessitas, vel utilitas, vel charitas illud solvere postulat. 34. 28. Indicitur à defunctis. 35. 10. Debet esse rationale & discretum. 36. 1. & seqq.
- S. Simeon Salus stultum se fingendo multos ad frugem reduxit. 24. 14. Ejus precibus mundus totus egebat. 54. 11. S. Si-

INDEX RERUM ET VERBORUM.

S. Simeon Stilites. Ejus obedientia laudatur. 14. 15. Per annos 50. in columna stetit. 45. 6.
S. Simeon Stilites Junior fulmine percussus interit. 29. 25.
S. Simeon Stilita Edeffenus peccatores videt dæmonum vinculis constrictos. 56. 19.
Sirenes suavi cantu navigantes incantant, & perimunt. 11. 16.
Sitis est patienter toleranda exemplo Christi & Sanctorum. 46. 11. Sitis quàm fit tormentum atrox. 61. 16. Epulo cur de siti tantum lamentatus. 61. 17.
Societas prava bonis Religiosis, juvenibus maxime, est noxia. 43. 1. & seqq. Facilius pervertitur bonus à malo, quàm malus à bono convertatur. 43. 4. & seqq. Inter improbos probum esse, quasi instar miraculi. 43. 7. Quia multi ex Religiosis malorum consortium non fugiunt, non mirum plures ex illis in via Dei deficere & perire. 43. 9. Viris perfectis, & in virtute fundatis solummodo consulitur cum perverfis agere. 43. 10.
Sodoma. Ejus ruinæ descriptio. 19. 4.
Sollicitudo circa corporis necessaria monente Christo deponenda est. 2. 24. Quid sit sollicitudo, quid providentia & cura. 2. 25. Providentia & cura pro futura necessitate non damnatur, sed sollicitudo, mentem à quærendo regnum Dei impediens. 2. 26.
Solitarius. Solitariè viventes facile salvari creduntur. 37. 5. & seqq. Cum Solitariis est Deus. 37. 11. Solitarii plerumque sunt, qui suum proximum diligunt, non verò oderunt. 37. 19. Quis dicatur Solitarius, & quis solus. 37. 26. Solitarius verè ille est, qui nulli rei terrenæ affectu adhæret. 37. 29.

Solitudo. Illius elogia. 37. 1. Ejus spiritualia commoda. 37. 2. & seqq. Divinam docet scientiam. 37. 5. In ea Deus loqui solet ad cor hominis. 37. 12. & seqq. In ea homo seipsum cognoscit. 37. 15. Patet memorabili exemplo. 37. 16. Solitudo Cellarum plurimum commendatur à Sanctis eremi Patribus. 37. 18. In ea reperiuntur solatia divina. 37. 20. & seqq. Vita Solitaria non est vita melancholica, sed consolationibus plena. 37. 25. Solitudo alia dicitur cordis, alia corporis. 37. 26. & seqq. Solitudo cordis, quæ dicitur. 37. 29. Poterit semper & ubique coli & observari. 37. 30. Ad Solitudinis tedium pellendum quid agere oporteat. 38. 1. & seqq. Item 40. 16.
Spes Theologica anchorarum comparatur. 2. 1. Spei definitio. 2. 2. Potest esse informis. Ibid. Non nostris viribus, sed divinæ gratiæ innixa fit oportet. 2. 3. Qui spem suam ponit in homine, maledictus dicitur. 2. 4. Spes ut salvet, etiam nostra industria ei iungenda. 2. 5. Spei objectum principale est beatitudo æterna. 2. 7. Spes vitæ æternæ in adversis roborat. 2. 11. Item 2. 30. Spem in nobis diabolus perimere conatur. 2. 12. Qui spem suam in Deum defigit, in periculis salvus manebit. 2. 13. Item 2. 18. Spes nostra potius divinæ clementiæ, quàm propriis meritis inniti debet. 2. 14. In tentatione & afflictione maxime in DEO sperandum. 2. 16. & seqq. DEUS in se sperantes mirabiliter liberat. 2. 19. Spes nostra ferri debet ad bona æterna, & non ad temporalia. 2. 28. & seqq.
S. Spiridion contemnit munera, ab Imperatore oblata. 16. 13.

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Status Monasticus. Quid de eo dixerit Carolus V. Imperator. 41. 2. Vide Religio.

Stephana ab Apostolis Monialis imaginem Crucifixi caput sibi inclinari conspicit. 35. 19.

Stephanus Anachoreta Sanctissimus in morte constitutus ad solam Dei misericordiam confugit. 60. 22.

S. Suatocopius Bohemix Rex in praelio victus eremum petiit, ubi sanctissime vixit. 41. 2.

Subditus, sui Prælati pravum sequens exemplum, sibi imputet, si damnabitur, non Prælato, qui occasionem solum dedit, non causam perditionis. 65. 17.

Superbia vitiorum omnium initium. 21. 1. Ubi superbia, ibi peccatorum abundantia. 21. 2. Item 21. 10. Sanctos etiam homines prostermit. 21. 4. Item 21. 6. & 7. Quanta fuerit superbia Lutheri. 21. 10. Est omnium virtutum dissipatrix. 21. 13. Ob superbiam Virgines castæ czlo excluduntur. 21. 14. & 15. Qualiter superbix tentatio vincenda. 21. 32. & seqq. Vide Vana gloria.

Superbus est Deo invisus. 21. 3. Superborum miser exitus. 21. 4. Item 21. 6. & seqq. Superbi sunt hospitium diaboli. 21. 9. Rarè poenitentiam agunt, quia propriam superbiam non agnoscunt. 21. 12. Superbiens de vitiis quæ superat, quasi sub hoste, quem prosterhit, cadit & moritur. 21. 14. Patet exemplo. 21. 15.

Superior quomodo se gerere debeat circa murmura suorum subditorum. 10. 15. Quem modum tenere debent Superiores in corripendis suis subditis. 6. 21. & seqq.

Superioribus non debetur obedientia contra legem Dei. 14. 50. Superiori qui resistit, Deo resistit, & damnationem incurrit. 15. 6. Superiores durum habebunt iudicium, si quæ sui muneris sunt non faciunt. 23. 24. & seqq. Superiores sui officii admonentur. 24. 17. & seqq. Vide Prælatus.

S. Sylvanus Abbas Monachum, aliorum laborem manuum taxantem, quàm prudenter correxit. 40. 12. In ecstasi positus cernit Religiosos damnari, laicos salvari. 65. 22.

T.

Taciturnitas in Novitiis & junioribus imprimis commendatur. 34. 17. Non semper tacendum, sed etiam tempore suo loquendum. 36. 1. & seqq. Vide Silentium.

Tactus sceminarum viros ad libidinem inflamat. 18. 31. & seqq. Sensus tactus quomodo meritorie mortificandus. 45. 17.

Tempus non otio terrendum, cum in eo solum mereri possimus. 39. 6. Item 39. 14. Tempore nihil pretiosius, nec eo ulla iactura maior. 39. 12. & seqq. Temporis iacturam maxime lugent damnati. 39. 14. & 15. De temporis pretio quid dixerit dæmon. 39. 16. Quis beatorum sensus de tempore. 39. 17. Tempus quando desinat. 39. 19.

Tentatio. Magis Catholicæ, quàm hæretici à dæmonibus tentantur. 1. 23. Nullus locus à tentatione immunis. 28. 13. Absque tentatione non ducitur vita præsens, quia tres sunt hostes nos tentantes. 30. 1. Plus iusti quàm

INDEX RERUM ET VERBORUM.

- quàm injusti tentationibus impetuntur. 30. 2. Pater exemplis. 30. 3. & 4. In tentatione sensuali nocet sensus, dum abest consensus. 30. 7. & seqq. De tentatione gaudendum, quia ex ea nobis provenit lucrum. 30. 14. & seqq. In tentatione quomodo Deus orandus. 30. 16. Sine tentatione virtus non probatur. 30. 17. Tentationi septies resistens septem coronas promeruit. 30. 19. Tentatio carnalis præsertim nunquam est desideranda; sed semper fugienda. 30. 20. Dæmon suis tentationibus indirectè procurat nostram salutem. 30. 21. Ad strenuè contra tentationes pugnandum motiva. 30. 23. De tentatione dæmonis in Angelum lucis se transfigurantis. 30. 28. & seqq. De remediis contra tentationes. 30. 34. & seqq. In tentatione principiis obstandum. 30. 35. Tentatio ei solum revelanda qui juvare poterit. 30. 38. In tentatione ad orationem confugiendum. 30. 39. Ad tentationem superandam multum facit lætitia spiritualis. 30. 40. Post superatam tentationem quid agendum. 30. 42.
- S. Tereſia opat sua monasteria, si inibi vigeret discordia, ab igne consumi. 13. 8. Quantum habuerit animarum zelum. 24. 11. Paritur ariditates animi. 28. 29. Cuidam mercatori revelat suam animæ salutem. 28. 45. Multa patitur, etiam à viris probis. 28. 58. in suis afflictionibus à Christo animatur. 29. 7. Vidit suum locum in inferno, ad quem venisset, si venialium peccatorum occasiones non fugisset. 35. 6. Post mortem suam monet suas Moniales ad observantiam silentii. 35. 17. Ex quo inferni poenas vidit, omnia amara visa sunt illi dulcia. 61. 35. Tertullianus cur factus Montanista. 23. 5. S. Thadæus Apostolus oblatum à Rege aurum accipere recusavit. 168. 12. Thais meretrix à S. Paphnutio ad frugem reducta, Deo valde gratam egit poenitentiam. 4. 3. Theodorus Abbas in mundo nihil metuebat. 2. 14. Theologus cum dæmone de SS. Trinitate disputans decipitur, ac damnatur. 1. 12. Theonas Eremita per 30. annos silentium tenuit. 34. 6. S. Thomas Aquinas in morte tentatur de fide. 1. 13. In publicis disputationibus quàm fuerit modestus ac prudens. 13. 13. Obedientiam etiam inferioribus præstitit. 14. 26. In cujuscumque mulieris pulchritudine cælestia meditatur. 18. 25. Taciturnitati valdè fuit addictus. 34. 11. Fuit egregius gulæ domitor. 46. 12. Ejus eximia erga Missæ sacrificium pietas. 53. 9. S. Thomas de Villanova suam ad Episcopatum electionem poenam reputat, non favorem. 23. 30. Thomas de Kempis circa suam prædestinationem tentatus quid egerit. 2. 12. Propter devotionis alicujus neglectum à B. V. MARIA objurgatur. 67. 17. Thomas Morus solerti argumento victæ passionem domuit. 8. 13. DetraCTORIOS sermones non ferebat. 11. 17. In facultatum suarum amissione Deum laudat. 24. 42. Thomas Sanchez mortificationi sensuum summè addictus. 45. 14. Item 46. 15. Timor DEI concipiendus, dum alios damnari audimus. 17. 5. De Timore DEI sæpè tractandum. 58. 1. Ejus

INDEX RERUM ET VERBORUM.

definitio & triplex divisio. 58. 2. Timor servilis licet in se sit bonus, poterit tamen etiam esse malus. 58. 3. Timor Dei conservat in nobis Divinam gratiam. 58. 4. Ubi non est Timor Dei, ibi vitia regnant. 58. 6. Timor Dei à peccatis nos præservat. 58. 7. Ob timoris Dei neglectum, multi etiam viri Sancti salutis naufragia inciderunt. 58. 10. Motiva cur semper timere debeamus. 58. 11. & seqq.

S. Tobias ab amicis irrisus, & in tribulatione positus, in Deum sperare non cessavit. 2. 29.

Tribulatio. Si quis tribulationem patitur, eam suis peccatis adscribat. 28. 3. & seqq. Tribulatio quanti aestimanda. 29. 1. & seqq. Patienter tolerata signum est electionis æternæ. 29. 3. Deus specialiter præsens adest in tribulatione positus. 29. 5. In tempore tribulationis quantum valeat vel unum Deo gratias. 29. 7. Tribulationem qui non patitur, non est Christi discipulus. 29. 12.

Tribulatio est securior via ad cælum, quam est prosperitas. 29. 14. Urget currere salutis semitam. 29. 17. Patet exemplis. 29. 19. Cum patientia tolerata emundat nos à peccatis nostris. 29. 20. & seqq. Plura alia motiva, cur tribulatio cum gaudio etiam sit suscipienda. 29. 29. & seqq. Item 29. 32. & seqq. Tribulatio extra manum videtur serpens devorans; at in manu est virga sustentans. 29. 37.

Tristitia. Tempore tristitiæ dæmon laborat nos in exitum impellere. 32. 1. Tristitia immoderata ad sequendas delectationes carnales incitat. 32. 2. Tempore tristitiæ diabolus animas multas capit. 32. 3. Homini in tristi-

tia posito dæmon apparet, ac infidias struit. 32. 4. Tristitia est bombardæ diaboli, quæ homines plurimos prosternit. 32. 5. Tristitia ad mortem sibi inferendam multos impellit. 32. 6. Satiùs est ad lætitiā nimiam, quàm ad tristitiā deflectere. 32. 7. Non omnis animi tristitia est mala; nam quæ secundum Deum concipitur, bona est, & quæ illa. 32. 8. & seqq. Tristitia, quæ inquietudinem animi causat, à dæmone provenit. 32. 10. Remedia contra inordinatam animi tristitiā. 32. 11.

Turba. A turbis profugiat, qui à vitiis curari cupit. 37. 14.

Tygranes Rex. Insigne factum Cyri, & Tygranis cum uxore sua. 49. 9.

V.

Vana gloria sollicitè fugienda. 21. 17. Tres illius species. *Ibid.* Vanam gloriam quærens multum desipit. 21. 19. Opera nostra bona venenat. 21. 20. Est instrumentum dæmonis ad prosternendos Dei servos aptum, ut patet exemplo. 21. 21. Item eā S. Antonium, aliòsque Sanctos inficere ac prosternere tentavit. 21. 23. Vanæ gloriæ tentatio non tam est Novitiorum, quàm perfectorum. 21. 24. Contra vanam gloriam remedia. 21. 26. & seqq. Basilisco non est absimilis. 21. 29. Quidam Sanctus potiùs à dæmone vexari, quàm à vana gloria tentari à Deo petiit, & obtinuit. 21. 31. Ad vanam gloriam debellandam quid maximè conducatur. 21. 32. & seqq. Ob vanæ gloriæ metum non sunt omittere bona opera. 25. 13.

Udo Episcopus se corrigere nolens horrendo Dei iudicio involvitur. 19. 11.

Ver-

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Verbum DEI libenter audire signum est electionis, fugere reprobationis. 38. 4.

Verbum Dei audire contemnens damnatur. 38. 6. **Mente** est ruminandum, ut fructum afferat. 38. 7. **Illud** prædicat ipse diabolus. 38. 10. **Non solum** est audiendum, sed etiam faciendum. 38. 11. **Cur** ex eo multi nullum fructum capiant. 38. 12.

Verecundia non est propriè virtus, est tamen laudabilis passio, quæ juvenes & foeminas maximè decet. 18. 49. **Ex verecundia** sua peccata reticentes damnantur. 51. 6. & 7. **Item** 51. 12.

Via Salutis, in ea securus erit, qui inter Spem & metum incedet. 3. 13. **In via** virtutum, ac vitiorum nemo repente fit summus, sed paulatim & bonum & malum accrescit. 44. 9. **Cur** vocetur arcta, via verò inferni lata. 65. 8.

Virgo. **Virginibus** cur **S. Maria Magdal.** præponatur in Litanis. 4. 6. **Virgines** non debent se meliores aestimare non virginibus. *Ibid.* **Virgo** quædam turpiter lapsa, in poenitentia multò plus Deo placuit, quàm in virginitate. 4. 7. **Virgo** superba reprehenditur. 18. 53. **Virgines Christianas** cur **Deus** sæpe à barbaris constuprari sinat. *Ibid.* **Virgines** superba damnantur, patet exemplis. 21. 13. & seqq.

Virus qualiter mortificandus. 45. 13. **Vide** oculi.

Vita hominis navi in medio pelagi fluctanti, est similissima. 2. 1. **Est** cōtinua tentatio super terram. 30. 1. **Vita** solitaria quàm felix & beata 37. 1. & seqq. **Item** 37. 25. **Vita** hominis velociter transit & evanescit. 42. 4. **Item** 59. 1.

S. Vitalina eò quòd in die Pasceves sibi

laverit caput, purgatorium subiit. 62. 10.

S. Vitalius Abbas apud meretrices pernoctans, ac pro iisdem orans temerè iudicatur, sed à Deo mirè defenditur. 9. 8.

Unitas. **Vide** Pax.

Vitia quomodo quis radicibus extirpare possit. 67. 23.

Vocatio ad fidem Christianam summum est Dei beneficium. 1. 8. **Vocatio** ad Religiosum statum semper est à Deo, nunquam à dæmone. 41. 23. & seqq.

Voluntas. Quà ratione voluntas vera discerni possit à velleitate. 1. 29. **Voluntate** dupliciter peccare quis poterit, nimirum desiderio & complacentià. 8. 5.

Voluntas bona à Deo remuneratur pro opere. 1. 27. **Item** 23. 36. **Est** origo omnium bonorū. 26. 1. **Bonæ** voluntatis homines quàm sint felices. 26. 2. & seqq. **Per bonam voluntatem** discernuntur electi à reprobis. 26. 4. **Sæpe** videtur homini, se habere bonam voluntatem, quæ tamen pura tantum est velleitas, quam **Deus** minimè probat. 26. 7.

Voluntas propria multos precipitat. 14. 12. & 13. **Ex propria voluntate** frequentatæ mortificationes à Deo castigantur. 14. 18. **Voluntas propria** quid propriè. 15. 10. **Etiā** in bonis operibus taxatur. 15. 12. **Qui propriam voluntatem** sequuntur, à dæmone faciliè decipiuntur. 15. 13. & seqq. **Qui propriā voluntate** in cælum ascendere nititur, tenendus est, quare. 15. 18. **Voluntas propria** sine ductore ad infernum ducit. *Ibid.*

Voluntas DEI. In cunctis laboribus nostris respicienda est **DEI** voluntas, ut iis eam adimpleamus. 25. 7. **Divinæ voluntati** qui se perfectò confor-

INDEX RERUM ET VERBORUM.

conformat, nullum diem habet malum aut infortunatum. 31. 4. Sine voluntate DEI nihil nobis advenire poterit. 31. 8. Quæ à Dei voluntate fiunt, aut permittuntur, iustissima sunt atque sanctissima. 31. 15. & seqq. Non solum in prosperis, sed etiam in adversis Dei voluntas est laudanda & sequenda. 31. 18. Item 31. 30. & seqq. *Fiat voluntas tua*; si corde & ore dicatur; oratio excellens est. 31. 31. Exponitur illud: *Fiat voluntas tua sicut in celo & in terra*. 31. 33. DEI voluntatem facere cupienti tria commendantur facienda. *Ibid.*

Votum. Opera ex voto facta majori præmio sunt digna, quàm quæ sine voto fiunt. 41. 11. Vota non soluta puniuntur poenâ æternâ. 17. 7. Item 60. 8.

Vriganus è Dominicana Familia Religiosus, iudicans se dignum inferno juberetur ad cor DEI ascendere. 20. 17.

Vulpes quàm cauta, cùm glaciem est transitura. 42. 5.

S. Vulphus intolerabile patitur frigus. 45. 5.

Wenceslaus Rex Bohemiæ in captivitate sapere coepit. 29. 19.

Z.

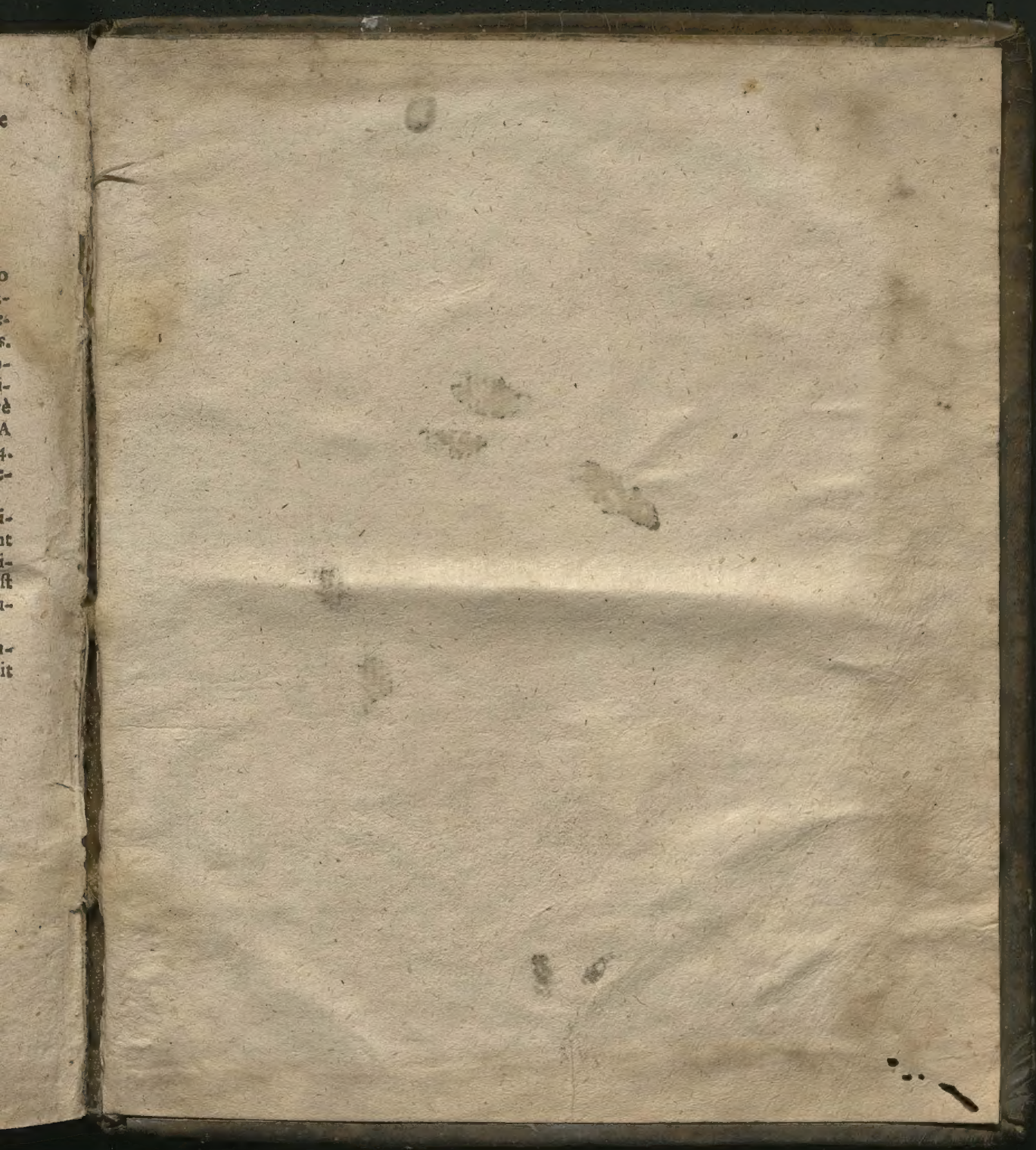
Zelus animarum quid sit, & in quo consistat. 24. 1. Derivatur ab amore DEI. 24. 2. Quis zelus indiscretus. 24. 3. Quis verus & genuinus. 24. 5. Qualis zelus Sanctorum virorum, talis & noster sit. 24. 7. Animarum zelus salutem propriam mirè promovere solet. 24. 8. & seqq. A damnatione liberat, patet exemplo. 24. 12. Quantus fuerit quorundam Eremitarum. 24. 14.

Zelum animarum negligentibus Væ dicitur. 24. 15. Eum habere debent Prælati, & Superiores. 24. 17. Animarum zelus ab anima propria est incipiendus. 24. 20. & seqq. Vide Cura animarum.

S. Zoardus Anachoreta in mortificando proprio suo corpore quàm fuerit severus & austerus. 45. 5.

FINIS.

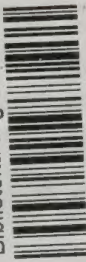








Biblioteka Jagiellońska



stdr0030489

